

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

СРПСКИ
ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ
ЗБОРНИК
LX

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор
*Др Недељко Бојдановић, др Милан Драичевић,
др Мирослав Николић, др Драгољуб Пејровић,
др Слободан Реметић*

Главни уредник
СЛОБОДАН РЕМЕТИЋ

БЕОГРАД
2013

У финансирању ове књиге учествовало је
Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије

Издају
Српска академија наука и уметности, Београд, Кнез Михаилова 35
и
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

Израда програма и компјутерска припрема за штампу:

Штампа:
Colorgrafx
Београд, Драгана Јефтића 66
colorgrafx@gmail.com

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

80

СРПСКИ дијалектолошки зборник – Recueil de dialectologie serbe / главни уредник Слободан Реметић. – 1905, књ. 1–. – Београд : Српска академија наука и уметности : Институт за српски језик САНУ, 1905 – (Београд : Colorgrafx). – 24 cm.

Годишње

ISSN 0353-8257 – Српски дијалектолошки зборник

COBISS.SR-ID 18167554

САДРЖАЈ

Монографије, расправе и чланци

- Драгољуб Петровић, Ивана Ћелић, Јелена Капустина:
Речник Куча 1–461
- Саво Пујић: Херцеговачка пчеларска лексика
(на општесловенској основи). 463–801

Прикази и критике

- Бранкица Марковић: Међународни научни скуп Путеви и
домети дијалекатске лексикографије (Ниш, 12–13. април 2013). . . 803–804

Драгољуб Петровић, Ивана Ћелић и Јелена Капустина

РЕЧНИК КУЧА

Кучима којих више нема

САДРЖАЈ

УВОД	7
О речнику (7). – О Кучима и њиховом говору (7). – О Кучима и – другима (8). – Неке особености говора Куча (9).	
1. Г л а с о в и	10
1.1. Акцент	10
1.1.1. <i>Неакцентировани квантитет</i>	13
1.1.2. <i>Преношење акценџа на ѝроклитџу</i>	14
1.2. Вокали	17
1.2.1. <i>Вокалске ѝрује</i>	20
1.3. Консонанти	21
1.3.1. <i>Сонанти</i>	21
1.3.2. <i>Консонанти</i>	22
2. О б л и ц и	24
2.1. <i>Именице</i>	24
2.2. <i>Заменичко-ѝридевска деклинациџа</i>	25
2.3. <i>Глајоли</i>	25
2.4. <i>Прилози</i>	26
2.5. <i>Предлози</i>	26
3. Напомене о синтакси	27
4. Р е д р е ч и	33
ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА	34
СКРАЋЕНИЦЕ	35
ТЕХНИЧКЕ СКРАЋЕНИЦЕ.	35
РЕЧНИК.	37
А	39
А°	45
Б	45
В	66
Г	78

Д	94
Ђ	111
Е	114
Ж	115
З	119
И	150
Ј	167
К	173
Л	201
Љ	210
М	212
Н	229
Њ	251
О	252
П	278
Р	347
С	360
Ѓ	392
Т	394
Ђ	407
У	411
Ф	430
Х	434
Ц	435
Ч	438
Џ	447
Ш	449
Карте	459-461

У В О Д*

О речнику. Речник који се овде објављује „настајао“ је више од педесет година, а његова почетна картотека почела се уобличавати током фебруара и марта 1986. године;¹ грађа која је тада исписана износила је неколико хиљада картица, у следећих 25 година наставила је да се интензивно шири, а пошто је почела њена обрада, током јесени 2011, допуњавана је у „више таласа“ и пред читаоцем сада се налази око 12.000 лексичких чињеница. Та се грађа овде доноси, може бити, у нешто „сировијем облику“, а разлога за то има више и на њих се није могло утицати. Кад је, наиме, први аутор ове књиге пензионисан, имао је више делимично припремљених коауторских пројеката и обавезу да најпре њих заврши, а кад је на ред дошао овај посао, на њега је у великој мери већ почела утицати и „крштеница“; у таквим приликама превладало је схватање да је целисходније грађу објавити у облику у каквом се нашао него је остављати да у неком депоу „скупља прашину“ или буде бачена као стари папир.

О Кучима и њиховом говору. О Кучима постоји обимна и врло разноврсна литература, а од ње ће се овде помињати само понешто од онога што се нашло у изворима за речник. Занимање за Куче и њихову прошлост својим списима покренуо је Марко Миљанов и може се рећи да се данас о њима зна више него о било ком другом племену у Црној Гори. Наша почетна амбиција била је да саберемо сву ту литературу, али смо од ње одустали и тај посао оставили будућим истраживачима.²

По многим својим обележјима кучки говор³ улази у ред вишеструко занимљивих реалности на српском дијалекатском простору, пре свега по томе што је у њима сачуван врло архаичан двоакцентски систем (од њега је архаичнији једино онај у деловима југоисточног појаса Боке которске), али и по томе што се налази на српској језичкој периферији и може представљати основу за врло занимљива истраживања међудијалекатских и, посебно, међујезичких контаката. Од оних првих

* Рад је настао у оквиру пројекта Дијалектолошка истраживања српског језичког простора, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Било је то време кад је први аутор, због вербалног деликта, био изложен двомесечној „идеолошкој репаратури“ у Дунавској 35 у Новом Саду.

² Рачунајући с тим да ће се једног дана, можда, приредити и речник Марка Миљанова, ми смо исписали понешто грађе једино из његовог списка Живот и обичаји Арбанаса, али сад морамо признати да већ не знамо по којем је то издању било будући да је та књига страдала од неког прокишњавања у Матици српској и била бачена с некима другим, а нама остала само њена скраћеница [Ж] – коју почесто наводимо и у својој грађи.

³ Уз Куче, истом дијалекатском типу припадају и Пипери и Братоножићи и ми сав тај појас одређујемо као „средњоморачки“ јер захвата средњи део тока Мораче (од Платија до Подгорице).

овде би се могле поменути неке изоглосе које се од зетске равнице пружају и на Куче (такав је систем сонаната /л/ ~ /л'/ и /н/ ~ /н'/ или социјатив без предлога *са*: *шеџа њерјаницима*), али су много занимљивије оне које се тичу српско-арбанашких или српско-македонских односа.

О Кучима и – другима. Када је реч о српско-арбанашким односима, овде можемо рећи да је тај проблем темељитије разматран на другом месту,⁴ тамо је прегледан лексички репертоар из више лексичко-семантичких система и утврђен огроман број словенских (највише српских и понешто романских) позајмљеница у арбанашком језику, а овде бисмо томе списку могли додати и знатан број таквих појединости које смо исписали из Дучићевог етнографског описа Куча [2]: *баљови* – бал'ов; *болешчина* 'болештина, тифус' – болеш'ина; *булер* – бур'ило; *буцела* – бок'ола; *газај* – газ'ап / газ'ап 'невреме, олујина'; *дирекун* – дйр'ек; *заклај* 'каблић' – зăкл'оп 'поклопац'; *засџоница* – засобница; *јемјеш* 'лемеш, раоник' – јемј'еш („У Срба зетске равнице и Арбанаса“); *калдрм* – к'адома, к'алдрма; *кайр* – четвртина, черек'; *качимак* – качам'ак; *кјори* 'глада' – кл'ора; *кл'ачница* – кл'ачница 'кречана'; *клијес* – кл'јс 'дечја, чобанска игра'; *кова* – к'офа; *конакъ* – кон'ак; *конџари* – кант'ар; *којан* 'карлица' – коп'ања; *којилица* – копил'ица; *коџец* – кот'аџ; *коши* 'кош, крошња' – к'ош; *кошић* 'багаш' – кош'ић; *кошун* 'крошња' – каш'ун; *куле* – к'ул'а; *кулоштра* 'млечни коагулат, кулоштра'; *лишај* 'гљивично обољење коже' – лиш'ај; *лужни* ерсет – *лушка* грозница; *љојаш* – лоп'ата; *љује* – л'уг 'луг, шумарак'; *мајасил* – мајас'ил 'екцем'; *мурови* 'пас' – мур'ов; *насијени* – нăс'еница, нăш'еница 'треда у основи кровне конструкције'; *обор* – об'ор 'ограђено двориште уз кућу'; *ојраја* – 'ограђа; *јловка* – пл'бвка 'танка камена плочица у одговарајућој чобанској игри'; *јријече* – преч'авина, пр'ијечњаџи 'опанци опутњаци'; *јруи* – фр'ус 'мале богиње, varicellae'; *јуја* 'јаштерица' – 'пуфа, 'пуфица 'бубуљица, мала гнојница на кожи'; *јуриа* – п'рга 'толокача, напитака од јечма'; *ралле* 'рало' – р'ало 'старински плуг', 'мера за површину земљишта'; *розје* 'притка' – р'озга; *сафиц* – сафица; *скудла* – скудла; *сџајанице* – планинка; *сџуриа* – струга; *шавони* – таван 'под, патос'; *шејци* – тепција, тепсија; *шрај* – трап; *шрећак* 'увотка' – трећак; *шрој* – троп, комина; *јјанику* – ул'аник; *фрунс* – фрус 'мале богиње'; *чибрић* – ча'брић; *чуке* – чука 'животиња с малим ушима'; *џуљеша* – џупелета; *шара* – шара 'шаруља'; *шаре* – шара 'шароњање, трепанација'; *шарови* – шаров; *шешун* – шешун, в. *удараш*; *шијез* – шиљег; *шијашке* – штатка; *шијер* 'неплотка' – штирка, штиркиња.

Мноштво словенске лексике у арбанашком језику, уз доминантну словенску *макројойонимију* и у Арбанији уопште⁵ и у Кучима посебно [12: 6–15], као и тек назначено присуство арбанашке антропоније почетком XIV века,⁶ основа су за закључак да на својим садашњим просторима Арбанаси не могу бити староседеоци, при чему се данашњи изразити арбанашки *микројойонимијски* слој у Кучима објашњава врло једноставно: у времену које је претходило турским освајањима Арбанаси су били запосели и Куче, али су после прекида сталних влашких комуникација од Проклетја према Карпатима и територијализације катуна били потиснути на своје садашње просторе.

⁴ Драгољуб Петровић, *Арбанаси дошли – с Кавказа?* – Летопис Матице српске, Нови Сад, 2011, Год. 187, Књ. 487, св. 1–2 (јануар–фебруар), 154–167.

⁵ Проф. А. М. Селицев, *Славјанско население в Албани*. Софија, 1931 (карта).

⁶ Митар Пешикан, *Зейско-хумско-рашка имена на њочешку џурској доба*. Београд (САНУ), 1984.

У светлости тих појединости могу се посматрати и неспорне сродности зетско-ловћенских говора са западномакедонским,⁷ што упућује на чињеницу да су они у прошлости чинили *јединствен* ареал који је, у више последњих векова, прекинут ширењем арбанашког живља према северу и темељитом асимилацијом затеченог староседелачког становништва – међу којим се нашао и врло изразит влашки слој. На то указују многе особености говора Куча, али и ономастичке прилике у Малесији, у којој је побележено, рецимо, мноштво „немотивисаних“ антропонима, таквих као што су *Cal, Cubo, Curo, Dak, Gil; Bala, Bece, Biba, Cake, Cale, Care, Coke, Cole, Dika, Dila, Dude, Duke* и сл., за чију се главнину показује да имају јасне румунске паралеле, што значи да су им носиоци били поарбанашени Власи.⁸

Помињемо овде све те појединости зато што су оне врло изразито уграђене у структуру кучкога говора, пре свега кад је реч о гласовима [л] / [л'] и арбанашкој „преради“ неких топонима, таквих као што је *'Ел'аџм* 'вис изнад Фундине' (<хлџ-цџ), али *'Ўм ор'авскџ*, или свођење српских палаталних гласова на [j] у арбанашком (*ograje : oiraџа, rosproje : расџоље, nevoje : невоља, vojna : воњ, воња*), а нејасно је да ли у ред сличних појава улази и *-ђ -ђ > -j* (*куj, њоj, џреjеj, реj, џровуj*). Могао би се, међутим, импулс за успостављање односа [ll] : [l] у *арбанашком* тражити у паралелизму словенског (тј. македонског) веларизованог [л] и палатализованог [л'] у оном облику у коме је он и данас сачуван у појасу од доње Зете до скадарске околине.

Неке особености говора Куча. Прегледаћемо овде тек неке најизразитије карактеристике кучкога говора, као основу за његов будући монографски опис. О говору Куча прве потпуније информације налазимо у невеликој расправи Михаила Стевановића о источноцрногорским говорима,⁹ али треба рећи да је у њој аутор захватио *све* те говоре (Васојевиће, Братоножиће, Пипере, Куче и Зету), али се тежиште његових истраживања зауставило на Пиперима (СТИЈЕНА ПИПЕРСКА) и Кучима (Врбица) док је остале зоне осветлио неједнако: Зету – донекле, Васојевиће – тек узгред покоји податак, а о Братоножићима – готово ништа. Такав је поступак тешко разумети, пре свега зато што се у зони обухваћеној истраживањем срећемо са три структурално различита говорна типа: а) Пипери, Кучи, Братоножићи – као најархаичнији („средњоморачки“) појас; б) Зета – са битним средњокатунским особеностима; в) Васојевићи – са доминантним шестовокалским системом и новоштокавским акцентима на последњој слоговnoj граници. Тако се, дакле, показује да су се „источноцрногорском“ простору могле посветити макар три монографије, али смо уместо њих добили опис говора Куча и Пипера, с тим да је у Пиперима остала једна врло крупна недоумица: има ли тамо дугог узлазног акцента испред краткога крајњег слога? Наша су истраживања, наиме, показала да у делу доњих Пипера та-

⁷ Драгољуб Петровић, *Божидар Видоески и истраживање српско-македонских дијалекатских контакта*. У: Ареална лингвистика – теорији и методи. Материјали од научнате конференцији по повод петгодишнинате од смртта на Божидар Видоески (Македонска академија на науките и уметностите – Истражувачки центар за ареална лингвистика). Скопје, 2005, 35–50; уп. о томе и: Драгољуб Петровић, *Дијалекатска реч као шемељ истражувачкој иаменења* (саопштење за научни скуп у Нишу 12–13. април 2013, у штампи).

⁸ Према рукопису дисертације Марка Цамаја, *Ономастичка Малесије*, одбрањене на Филолошком факултету у Београду; исцрпније о томе в. и: Драгољуб Петровић, *Ономастички иоилед на ејнојенезу Куча*. – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1994, XXXVII, 1–2, 451–460; Драгољуб Петровић, *Кучко-арбанашко иоираниче у свјејлопости ономастичке*. – Дани Марка Миљанова, 1993 (Зборник радова, I), [Културно-просветна заједница Подгорице, Подгорица – Цветник, Нови Сад, 1994], Подгорица – Нови Сад, 1994, 95–101.

⁹ Михаило Стевановић, *Источноцрногорски дијалекат*. – Јужнословенски филолог, Београд, 1933–4, XIII, 1–128 (с картом).

кав акценат постоји, да захвата Копиље (вероватно би са њим могло ићи и Радовче), Близну, Свибу, Потоке (где та изотона допире до Мораче), Виноградишта, Петровиће, Мишоку, Горњу Стијену, Горње Црнце и Стањевића Рупу, не знамо какве су прилике у Доњој Стијени и Дрезги, као ни да ли та изотона захвата Доње Црнце, а за њу не знају Биоче, Мрке, Завала, као ни сав рогамски појас до Зете.¹⁰ На свему томе простору, дакле, обично је *Јово, Пјеро, млада, шрава, слана – луйеж, јунџи, Сјјевов, Монов*, у осталом делу Пипера обично је *Јовд, Пјрд, млада, слана*, а у Рогамира, према Стевановићевим наводима, *Јовд, Пјрд*, али *шрава, слана* – као у Зети. У расправи која је поменута све су те појединости назначене, али се не може знати како су оне Стевановићу могле промаћи будући да је тешко поверовати да се ради о рецентној иновацији: такве акценте ми смо бележили и од Стевановићевих вршњака, али и од старијих од њега; с друге стране, треба рећи да се зона с узлазним акцентом коју овде помињемо наслања на бјелопавлићко залеђе, као што се исти акценатски модел у плавско-гусињском крају наслања на Васојевиће (при чему се и у Бјелопавлићима и у Васојевићима тонски контраст среће не само у дугим него и у кратким слоговима).¹¹

На овом месту изложићемо само најмаркантније особености кучкога говора, пре свега оне које се тичу гласовног система, а из осталих домена његове структуре само оне које су нам се чиниле изразитијима.

1. Гласови

1.1. Акцентни

Прозодијски систем у говору Куча карактерише се квантитетским контрастима и под акцентом и ван њега, што значи да је обележен двема акцентованим и двема неакцентованим прозодемама, међу којима је по једна дуга а по једна кратка. Распоред тих прозодема може се, у принципу, сматрати слободним, што значи да се оне могу наћи на сваком слогу у речи, а једино изратитије ограничење везује се за померање краткога акцента из отворенога крајњег слога на претходну краткоћу. Примери:

м'ене, ш'ебе, њ'еја, њ'ему, 'она;

м'оја, шв'оја;

р'екла, р'екли, и'екла, д'ошла, м'оили. – Нијес'у јџ н'ишта *иом'оили.* – 'Она сѐ т'ун *иренем'оила;*

ж'ена, в'ода, з'емја, к'оса, к'оза, з'ора, і'ора, н'оја, р'оса, м'а'ила. – Ж'ена гā доч'екāла. – Да му *з'емја* не п'адā на лиц'е. – Кā да у је *зм'ија* изѐла. – *Зм'ија* ако пр'оћѐ – 'иди сл'ободно. – *С'есѝра* јџ-е д'ошла ис Кот'ора

и'оја, н'оса, ш'оја, к'оња; с'ело, ил'еће, б'егро: – Ижл'егāн је 'у село. – Свāр'ио је *ил'еће* фр'ешкџ. – Ако је сл'ом у *б'егро;*

тџ је бил'а *скуй'оћа* в'ел'ā. – М'брā ј'ош да коп'ā у *дуб'ину*, да ид'ѐ у *дуб'ину.* – Нем'џ м'ислѝт за *чврѝ'ину.*

У неким од таквих примера, међутим, доста је потврда да акценатски врхунац није померен на претходни слог:

¹⁰ Драгољуб Петровић, *Једна илѝерска акценатска иновација.* – Зборник Матице српске за филологију и лингвистику, Нови Сад, 1997, XL/2, 209–214.

¹¹ Занимљиво је да тај проблем није примећен ни у Стевановићевој расправи посвећеној опису пиперскога акценатског система (Михаило Стевановић, *Систем акценатуације у илѝерском говору.* – Српски дијалектолошки зборник, 1940, X, 67–184).

Млад'а је *ка рос'а*. – Била је Р'аткова *сесџр'а*. – Им'а је једну *сесџр'у*, *сесџр'а* му бил'а 'о-стрица. – Дошла му е *сесџр'а* о-г'еткѣ. – 'Они сѹ бил'и бр'ат и *сесџр'а*. – Та *жен'а* је ст'ара (Бс);

Ови *борци* да'н'ашњићн мл'ого сѹ жесточ'и од он'ије са° С'ућевскѣ. – Од *воск'а* је нач'ињано. – Дѳ'је вријем'е да *мрц'а* д'ижѹ. – Тр'еб'а тѳ да ст'анѣ *овн'у* пр'и звону (Кж). – Ми смо бил'и т'амо под *ор'а*. – Ст'анко му 'име *оц'у* бил'о. – Зв'ал'а се по *оц'у* али п'о мѹжу. – 'Она је *сесџр'а* 'о-стрица *оц'а* м'ѳга (У). – Пр'ич'а са'н ти за овог'а *оц'а* С'ав'етина. – О *оц'у* ми је пр'ич'а, 'он ни је *оц'а* и м'ајку вјенч'а. – М'ог'а° је да устр'ијел'и *орл'а* под 'облаке. – О-*свекр'а* са'н ч'ула (Лш);

Уд'арило г'а у *бегр'о* и 'одро је *бегр'о* те л'ијепо. – Св'акѳ му *ребр'о* м'ог'аше пребро'ит. – Погод'ило га у *илећ'е*. – Ј'а г'ур'и *седл'о* н'а коња. – Гл'аву му укрѹт'ише о *седл'у*. – 'Он је б'ио р'атнѳ *сироч'е*, *сироч'е* ост'а. – Он'а ју к'анта уд'ар'ила у *сѳеин'о*. – Т'ур'и р'ѹке на *сѳеин'а*. – Некакво *сребр'о* су н'ашли, четрес п'ѣт к'ил'ан *сребр'а* (Бч);

Бил'и смо и *бос'и* и *ѳол'и*, *бос'и* од'или, *бос'и* дѳд'или. – Н'а некѳга м'ука, н'а некѳга *добр'о*. – Т'ако ми Б'ога – бил'о је *добр'о*. – 'Ево *какв'а* са'м, а в'ић *какв'а* са'м. – Зн'аш-[л]и *какв'е* сѹ кр'аве пр'ије бил'е. – Шт'ица *једн'а* се сл'омѳ. – *Једн'а* се зв'ал'а Н'ѳвка. – Бил'и сѹ т'ѹн и *једн'о* и др'угѳ, *једн'о* 'уз другѳ. – Им'а је *једн'о* дијет'е. – *Једн'у* ти раб'ѳгу з'ав'идѳм. – 'Иштѣ му *једн'у*, а 'он вел'ѳ да не м'оже да и раздв'ајѣ. – П'ирко 'им'а дв'јеста ова'ц'а°, а ј'а ни *једн'у*. – *Једн'и* сѹ бил'и д'ошли с планин'ѣ.

Та је појава много изразитија у вишесложницама: Нач'ињ'али сѹ *ѳокровц'е* з'а коње. – *Поноћ'и* крѣн'уо, *ѳоноћ'и* сѣ од'ило. – Ђ'еца ми *ѳоноћ'и* не см'ијѹ изл'еј. – Ј'а са'м тѳ *ѳоноћ'и* гл'ед'а. – Тѳ је бил'а *висин'а* в'ел'а и мѳр'а г'а презид'ат. – *Врућин'а* је да 'очи иск'очѣ. – *Гревош'а* ви је што чињ'ит'е. – Тѳ у *дивл'ин'у* р'аст'е. – 'Они тѣ д'ѳј да гл'едаѹ овѣ *л'ејош'е* (У). – Нека н'осѳ овѹ *л'ејош'у*. – Тѳ је н'ама д'онијело овѹ *л'ејош'у*. – Они 'отѣ да се м'јерѣ по *л'уцкош'и*. – П'осле ти је *равнин'а*, ид'ѣш св'е по *равнин'и* (О). – Врн'уо се на *својин'у*, тѳ му је *својин'а*. – Он'а *сирош'а* не зн'а к'уј да се об'рнѣ. – *Сланин'а* је д'обра. – Не д'ав'аше *слобод'у*. – По *слобод'и* ми је р'екла. – В'елика је *слобод'а* бил'а за 'р'ђе и фуцм'уте. – 'Елате, ако не м'исл'ите да ће ви б'ит *срамош'а*. – Склон'ио 'овце у некѹ *сувош'у* док је к'иша м'ин'ула. – Не *баси'а* му да ост'ане.

Из затворенога крајњег слога кратки акценат се по правилу не помера: Ј'а *са'кр'и* онѹ свијећ'у. – Н'ајпрв'а ју *ужед'и*. – Ј'а *замош'а* онѳ, м'ало му онѳ *замош'а*. – Ј'а *искоч'и* н'а пѹт. – Стр'ићну овог'а ѳет'ета *науч'и* к'ако да тѳ прев'ије. – Ј'а ст'иско те га *раскро'и*;

г'рда'н је тѳ *бјел'ек* за к'ућу. – Н'аћ'е некака'в *кон'ац'и* в'уњенѳ. – Пл'ети *кош'ац'и* ѳе ти г'а *ош'ац'и*. – Дош'а° некѳ *машр'ак* да не 'учѳ пошт'ѣњѹ. – Бј'еше к'а в'ил'а *мом'а'к*. – Тр'еб'а да га предвѳр'ѣ *мом'а'к*, пр'авѳ *мом'а'к*, и ѳев'ѳјка. – Дѳћ'е вријем'е да се кр'ѣћѣ *мрш'ац'и*. – Б'еча бј'еше на *ѳол'ок*. – Т'амо сѹ га н'еће б'ачѳили у *ѳош'ок*. – *Чоб'ан* је б'ио на тор'ину. – Ови је *чоб'ан* ч'ѹв'а ј'агњ'ат. – Ка' [д]-се ум'орѳи, ови је *ѳо'ан*; *бор'ац'и*, на *окуј*, *ѳокр'ов*, *мрк'ов*; над *мрц'ом*, ст'ѣгнѣ *конц'ем*.

Тако је и у вишесложницама: 'Одм'а *карак'ол* ок'ѳ нас. – Тѳ је б'ио *ѳосѳог'ин* ч'ѣк. – Н'ије ми *домаћ'ин* д'ома. – Т'а°н *ѳрвош'ок* се ост'авј'а з'а лијек.

Сличне односе бележимо и у случајевима када се кратки акценат нашао на крају речи иза дужине, при чему се код именица женског рода такав акценат задржава скоро доследно: да л'игнѣ *бѹн'у*, *бр'азд'а*, к'а *вил'а* *мом'а'к*, глас'али за *вл'ад'у*, 'он је сп'ад'а у н'ајбол'ѹ *вр'сѳѹ* П'ипѣр'а°, *лѳиб'а*, *дрѹ'а*, 'остаде ми у *кљу'и* к'апа, *зѳм'а*, 'им'ам *наг'у*, *р'ан'а*, *свил'а*, *сл'ан'а*, уска'ис'ала *шр'ав'а*, д'ѳђау за некѹ *шр'ав'у* од 'искрицѣ, *ѳѹ'а*, изл'ег'а° на *маг'у*;

дoђ'е пред *врaш'а* от-к'ућe, пр'oзори и *врaш'а*, от'идни на *врaш'а* от Подг'орицe, окр'ену *лeђ'а* једно др'угоме, т'урио р'уку на *лeђ'а*;

св'акa ђе *бал'ин'а* у в'у, ка[д]-сy *колoн'у* тун'а ср'уш'или, *конт'рoл'а*, им'а е некакву *машин'у*, уч'ио је *медицин'у*, п'ишe на *илакaш'у*.

У неким се примерима, међутим, акценат помера на претходни слог: Тa њ'ина *б'агда* је с'а^е д'ошла да се п'итa. – Њ'ему м'огy подн'ијет и *бр'ада* и обр'аз. – Д'ошла је др'угa *в'oјска*. – Једна *в'рст'а* с'амо н'аопaко р'ад'и. – *Гл'ава* ђе му от'ис на труп'ицу. – 'Испаде му *г'уша*. – Ч'екау да му *г'уша* исп'анe. – Т'а^{ма} сe она *п'р'ана* очeп'ила. – Тo је р'ука натeгл'а. – Држ'ала *к'ан'иу* 'о р'уци. – Она је *сир'ана* пов'р п'ута св'а изгор'ела; нал'егла е *иаш'р'ола*;

подмећ'али проп'алe *ђак'е*, нав'р *Вршк'а*, дон'есосмо двa *ражњ'а*, по р'учк'у, на кам'ење *жив'е*, тeшк'о *санц'у* и на ваг'ану, за *сир'к'а* н'ишта не знaм'о, бe-св'ишк'а, *сир'орц'а* ми Б'ога, онe се вр'еће звaл'и *арар'и*, пр'авили се *бисац'у*, *војниц'у*, кa *војник'а* те пр'имaм, н'ико га н'ије у сп'иса^к вод'ио кa *војник'а*, чет'ири *јунaк'а*, испот *каш'ун'а*, п'екли се *колaч'и*, б'ила и[х] је кa *крвник'е*, од *левoр'а*, двa *орлај'а*, др'угогa *иазар'а* д'ођи, у пазaр'е одили, да пов'едy *рачун'а*, *сам'ар'е* сy зaм'или на ками'oн, о б'апци о-*самар'а*, *сел'ац'и*, св'ијетa^е ти обр'ас кa дн'о о-*ишиањ'а*;

н'е би беген'исa *ioвн'о* с оп'анка о-т'ебе оч'истит, *iyвн'о*, на дно *iyвн'а*, в'а^с је п'рскa^е кa *јајц'е*, да н'eмa *јајц'а* да ми д'а, б'еча д'ошла на *јајц'а* и *јајц'а* св'а п'опила, 'узео га на *крил'о*, ниједн'oга *крил'а* н'eмаше, *кумч'е*, *лиц'е* му се позн'аваше, да му з'емја не п'адa на *лиц'е*, св'акo *иарч'е* зем'јe, онo *ийћ'а* ми пр'осули, уп'исан на *ирaв'о*, низ она *ирл'а*, *сaдн'а*, *сaдн'а* по њ'ему разв'ал'ена, тк'ала *сукн'о*; али: *и'исмо*, д'онесе ми *и'исмо* од Андр'a;

н'ајпростијe *чел'аг'е*, н'ајгрђe *чел'аг'е*; ст'ани oћаше *звaњ'е*, *имaњ'е*;
илавaрсв'о, *грyшв'о*, из *грyшв'а*, *задовoл'св'о*, бe[з] *задовoл'св'а*, *кумсв'о*,
убисв'о;

чоб'ансво, др'угo *јун'aшиво*;

зайал'ење плућ'ан, *им'ање* напуштио, прод'а нешто од *им'ања*, 'имaм *наређ'ење*, *наређ'ење* д'ошло од влад'e црног'орскe, некакво *освeјиљ'ење*, им'али сy у њ'eга *иовјер'ење*, *иојач'ање*, *иомилов'ање*, добров'ол'ачкo *увeјер'ење*, ка'д је *уједињ'ење* бил'о;

р'ад'и на *иредузeћ'е*;

из *иријаи'ел'сва*;

т'и си у Ск'а'да^р био сл'абoга *држ'ања*! А шт'о сa^м ја био сл'абoга *држ'ања*? – Тo је бил'о в'еликo *им'ање*. – Они сy дaл'и некакво *обавeши'ење*. – Деветн'а^{стe} г'одинe је бил'о *уједињ'ење*, некакво *здружeв'ање*;

код'а му је бил'о м'ило, *коб'е* да д'ајy п'аре. – Н'ије дaл'а *кoм'е* у гр'oбје 'ућ;

брз'и на п'ушку. – П'и, ђаволи те п'опили, *врyћ'а* ли б'и, под зaр'ок – св'акo *жив'о*, не в'јерујем е ђе б'ит *жив'о*, к'oњи ост'ајали *јак'и*, б'ачили и[х] *мрш'ив'е*, *мрш'ив'о* је оса^{мн'}уло, л'егла кa *мрш'ив'а*, *илишк'о*, овe сy б'ијелe *ишeшк'е* з'а з'иму, 'имa *ишeшк'е* 'очи, н'ије *ћор'а*, а 'она бил'а тобош *ћор'а*, св'акa је *црн'а* кa б'алега;

л'а^{кo} *вуч'е* ун'утра, р'eп јoј се п'o земл'и *вуч'е*, *вуч'е* кa м'а^{ска}, тo тр'eбa да се *развуч'е*, там'ан крeн'уо да се *обуч'е*, *обуч'е* га, *мeић'е* се, п'осле се *иодмeић'е*, ка^с-се *измeић'е*, 'она *мyз'е* 'овце на стр'угу, ка^с-се *иом'узe* кр'ава, ст'ока се *наиaс'е*, *ирeд'е* в'уну, она м'аом *рaсш'ив'е* уз др'евaд, ка^с-е п'очeла в'ода да *рaсш'ив'е*, ж'уч *нараcш'ив'е* и п'укнe, отиш'ан да *сир'ијж'е*, да се *осир'ијж'е* в'уна, *шрeс'е* м'урве, тo се д'обро *ишрeс'е*, вел'e да за њ'и тр'eбa да *иласaм'о*, м'и за њ'и не знaм'о, снал'азите се како

знѣи'е, Ч'обовина на Злат'ицу *зовѣм'о*, да *идѣи'е* с'а^е мнѣм, *идѣм'о* з'аједно, *идѣм'о* да га *укојѣм'о*, н'ама р'екли да *идѣм'о* да тѣ м'р'твѣ *ѣрекојѣм'о*, тр'ебѣ да *идѣм'о* на Г'ѣрњи Кос'ор, *сегѣм'о*, н'ѣнемо да се *кријѣм'о*, т'а^емѣ се тѣ *завријѣ'е*, јѣ овѣ *нѣи'у* дѣр'ат;

мѣ п'ошли *кривѣи'у* од вѣјск'ѣ;

бил'а је тун'ѣ једна л'ѣнга с'емењѣк'ѣ, једн'и сѣ *бил'и* д'ошли преко Ор'ѣва, ондѣ се *налѣл'а* да изв'одѣ п'иплѣт, некаква брад'авица *нарѣсл'а*;

онѣ дијет'е *вриси'и*, те га т'ијесно *навѣи'и*, *ѣоѣи'и* се, *ѣричѣси'и* га;

т'ѣ му је *близ'у* к'уѣна, р'адње су и *близ'у* једн'а др'угѣ, м'оли Б'ога е с'ам б'ио *близ'у*, *ѣѣшк'о* се до п'ѣрѣ дѣд'ило.

Редовно се акценатски врхунац задржава на краткој крајњој мори и у затвореном слогу ако му претходи дужина:

зѣк'он би забрѣн'ио, *зѣи'в'ор*, под *зѣр'ок* – св'акѣ жѣв'о, *јѣрг'ум* 'овчѣ, нека иск'очѣ на *мѣјд'ан*, к'ако да се овѣ *нар'ог* сп'ѣси, у *нар'ош* тѣ је за *ѣрѣм'ер*, *ѣрѣл'ас*, *лѣч'ѣи* от кол'ијевкѣ, *л'ѣс'ѣк'о* [д]-смија, особито ка^д је б'ио *свѣи'ѣи*, им'али сѣ т'ачно *слѣм'ѣк* ѣѣ 'укопѣн, св'рнѣ на *рѣч'ѣк*;

прекѣд'ио би га *ѣин'ом*, с *јунѣк'ом*, св'и за *барѣкѣѣр'ом*, т'а^емѣ га оп'аши *ленѣун'ом*, с *ѣобријѣнси'в'ом*; пред *Блѣж'ом*, ш-Л'ѣб'ом.

1.1.1. Неакцентѣвани квантијѣи

Неакцентѣвани квантитет регуларно се појављује испред акцената и иза њега, при чему се у обема тим позицијама најчешће среће по један дуг слог, али се у неким типовима примера можемо срести и с њиховом концентрацијом.

а) После акцената две неакцентѣване дужине доследне су у облицима Гмн именица прве и друге деклинације: Н'ашли сѣ га по *г'окѣзѣ*, им'ѣ је он в'ише *с'едѣкѣ*, мѣ су ѣ'ини бил'и »ѣол'ѣи«. – Ид'ѣ по *ѣок'ѣјниѣѣн*. – Имѣ пѣ-шеж-*ѣев'ѣјѣкѣн*;

б) Типолошки је занимљивија концентрација дужина испред акцената у следећим примерима: мѣр'али смо да *бјѣжѣм'о*. – Куј *блѣгѣи'е*? – От'ишли 'увечѣн да *двѣрим'о*, да мрѣ'а не *двѣрим'о* на к'уѣу. – Што сте заѣут'али кѣ да т'ису *двѣрим'о* (Кж). – *Жѣѣим'о* како м'ѣрамо. – Њѣ н'ѣће трпј'ет сн'ѣе кѣ што в'ѣ *шрѣи'ѣе*. – Што *ѣѣи'ѣе*, св'у нѣј не прогов'ѣрѣте. – М'ѣрамо з'ѣта пом'ало и да *шѣѣгѣм'о*. – Ако се не *шѣи'ѣе* сѣм'и, ѣ'авѣ нѣ п'онио;

им'али смо и м'ѣ некѣ *ѣослѣник'е*. – Дѣѣ'оше двѣ *ѣослѣник'а*. – *Предѣник'а* ни п'ѣс н'ѣће. – Н'ѣкијема н'ашијема *ѣѣвниѣ'има* м'ош л'амѣм донос'ит. – А имѣмо и м'ѣ двѣ-трѣ д'ѣбрѣ *ѣѣвник'а*. – Овѣ м'ѣји *заборѣвниѣи'и* н'ѣте н'ика^д забор'авѣт да д'ѣѣу на ваг'ан; у таквој позицији срећу се чак и три предакценатске дужине: *бѣрѣник'а*.

Углавном редовно изостаје дужење вокала у слогу који је затворен сонантом: *борѣи*, *ѣрѣв'орѣи*, *јѣрѣа*, навр *Кос'орѣа*, *маѣ'арѣа*, *огѣ'орѣник*, ж'ѣна га стѣз'ала за *м'урѣу*, јѣ *наѣ'о* једнѣга *сиѣ'арѣа*, *ш'орѣе*, *Турѣи* подг'оричкѣ, *урѣа*, св'рнѣ у *Ц'ѣрѣја*, *Црѣноѣ'орѣи*; *М'арѣо*, *М'ирѣо*; *ѣнѣѣели* Б'ожѣ, *Б'инѣа*, од једнѣга т'ѣнкѣга *заѣр'анѣа*, с *ѣи'ѣнѣа*, м'ислила сѣм е нѣи'у *с'унѣа* виѣ'ат, м'ѣрѣш и чѣв'ат *о[г]* *сунѣа*, лежѣ на *с'унѣе*, пр'ије нѣ *с'унѣе* зал'ѣдѣ; *Ј'анѣо*, *Сиѣ'анѣо*; позн'аеш-[л]и овѣ *м'онѣе*, кѣ мл'ѣдѣга *м'онѣа*, р'ѣвнѣга му *м'онѣа* н'ије бил'о, ид'ѣ за *ѣ'ѣмѣа*, *ѣ'ѣмѣе* потгкл'и, тѣ н'ѣ бјеѣ *ѣ'ѣмѣи* нос'или, не *ѣ'анѣиѣм*, ниједн'у *сл'анѣу* н'ијеса^м п'уштѣла да проп'анѣ; *двѣ нав'ѣл'ѣа* с'ијена; *ѣл'ѣ сѣ* надосѣп'ало, гор'ѣ доклѣт'ѣј *ѣл'ѣ* тр'ѣје, *вѣс'ѣл'ѣ*, *ѣарѣф'ѣл'ѣ*, *ѣѣванѣ'ѣл'ѣ*; *В'ѣл'ѣо*; до *ѣѣш'ѣл'ѣѣа* д'ѣ'на, *изв'ѣнѣи*, *ѣѣи'ѣнѣски*,

ђеи'ињсїво, Крж'ањци; 'ено ти 'овце у Вр'ањину пр'їсоју (Бс), св'е дав'али овц'ама, побј'егли с овц'ама, к'озе и 'офце, јесу ли ти 'офце остр'ижене, Безј'овци, из Бјелой'авлићѣ, ка[д] дѡђ'о према Кр'ушевца, врат'исмо се са^е Смок'овца, навр Цер'овца; м'енѣ (= мене је) тѡ за здр'авл'е пр'їјало, узл'авл'е; водой'ој, зѡв'ој, ѡв'ој, ѡв'ојница, от'ишла на ѡв'ојницу, 'ујчевина.

Запажа се, међутим, и појава дужења у таквим позицијама, првенствено код млађих носилаца говора: бѡрц'и, ѡв'обѡрц'а, Њѣмц'и, с'унце, Црноѡбрц'и; 'ујчевина; дѡђ'оше ов'ѡје дв'ѡјца-ѡв'ѡјца.

Именице *їв'оже*, *їр'оже* увек имају кратак вокал у основи: 'ог *ївожѣ*, 'у *їрожѣ*, *їр'оз* *їрожѣ*, али *їр'обје*, 'у *їробје*, *око* *їр'обја*, поред: у *їр'ѡје*, *н'а* *їрѡбл'е*; ређе бележимо и *р'обл'е*, *з'а* *робл'е*.

Обавезно је кратак и вокал у једносложним основама м. рода испред форманта -ов- / -ев-: не см'ијете ми *в'јенчеве* донос'ит, д'онио *в'јенчеве*, кл'учеве, оћу овѣ *л'екове* да поп'ијем, 'узмите тѣ *н'ожеве*, рад'или сѹ тѣ *ї'ушїеве*, на једну п'озиду онѣ *ш'ул'еве* свѡл'ѡ; б'ио је ко[д]-*сїр'ичѣвѣн*, *ј'арчеви*, *ј'арчѣвѣн*, вић'а ли онѣ *сї'арчеве*.

1.1.2. Преношење акценѡа на ѡроклиѡику

Преношење акценѡа на проклитику у говору Куча врло је изразита појава, при чему се прасловенском померању придружује, у разноврсним варијацијама, и оно у коме се померени акценѡат понаша на исти начин као и иницијални прасловенски акценѡат. Помињемо овде најмаркантније типове примера.

а) Ајд именица II деκлинације: отиш'ѡн 'у *бѡнду*, пребач'їј *н'а* *бѡнду*, гл'ѡву *н'а* *бѡнду*, поп Бѡж'о се 'уфатї рук'ѡм *з'а* *брѡду*, б'ио 'у *вѡјску* у Кот'ор, ост'ѡ е 'у *вѡјску*, крѣн'ули *н'а* *вѡјску*, спрѣм'али се *з'а* *вѡјску*, погод'ио гѡ 'у *їлѡву*, 'уфатї се *з'а* *їлѡву*, т'ури му н'ешто *ї'од* *їлѡву*, *їр'оз* *їлѡву*, уф'атила се *з'а* *їрѡну*, там'ан ми је 'у *гѡицу*, тѡ сѣ рад'ило *з'а* *гѡицу*, ка[д] в'ије 'у *зїму*, д'ѡј ћу н'еће *н'а* *зїму*, ако се не спрѣм'исте *з'а* *зїму* – 'ето ти и м'укѣ и бр'укѣ, ѡјд'оше *н'ис* *Плѡну* ор'ѡвскѹ, п'їт 'у *з* *Ријеку*, ѡјд'о *н'а* *Ријеку*, обр'ео се *н'а* *Ријеку* Црнојевића, р'їка *з'а* *рїку*, н'ије ми *н'а* *рїку*, рукав'ице *н'а* *рїку*, ост'авјау *н'а* *сїрѡну*, б'ио је *н'а* *сїрѡну* да'н'ѡшњице;

ако п'анѣ 'у *воду*, од'ио *з'а* *воду* на Мед'ун, 'оне сѹ се *їр'оз* *їору* пр'осѹле, пов'ео 'овце *н'из* *їору*, кр'аву *ћ'ерѡ* у ш'уму и 'у *їору*, гл'ејѡ да и[х] пов'едѣш 'у *їору*, р'ѣп му је тїц'ѡ *н'а* *земју*, жїв'ї 'у *земју*, пров'їч'е се 'она и *їр'озѡ* *земју*, св'е што се *н'а* *земју* р'ѡдї, ст'иште у *з'а* *косу*, *їр'ос* *косу*, с'а'н мѣ уф'атио 'у *зору*, ст'игли сѹ н'еће *їр'е[г]* *зору*;

ѡјд'о 'у *їланину*, ко д'игнѣ 'у *їланину*, пр'їје нѡ сѣ 'у *їланину* д'игло, 'у *їланину* нѣмѡ шт'о да га зал'ије;

тако ће редовно бити и: б'ио 'у *бѡрбу*, да поп'ијемо *ї'о* *кѡфу*, п'онијели 'у *рѡдњу*, нос'ило се 'у *цркву*, мрт'ац је в'а'зда ноћ'ио 'у *цркву*, п'очео 'у *шкѡлу*, а уп. и: на *ї'ї* *бѡнду*, с ов'ї *бѡнду*, с он'ї *сїрѡну* е б'ио;

б) Н Амн истих именица: м'етните *н'а* *їлѡве*, ни *н'а* *рїке* ни *н'а* *їрси*, гр'їјали се 'у *рѡдње*, б'ачїт *ї'од* *ноїе*, м'ене сѹ тѣ 'овце *н'а* *ноїе* д'игле, 'оприје се *н'а* *ноїе*, 'иди *з'а* *овце* 'одмѡ, ка'д би ул'егли 'у *овце*, поглѣдн'и *н'а* *овце*, н'екѣ сѹ и *з'а* *їаре* тк'але, преп'ѡ се *н'а* *Роїе*, б'ио н'еће з'ѡр К'їчѡ'н *н'а* *Роїе*.

Такво је преношење обично и у Лмн тих именица: ни К'учи не м'огѹ *ї'о* *бѡнди*, м'а'кѡ онѹ к'ѡс т'амо *ї'о* *бѡнди*, р'ѣп јѡј се *ї'о* *земл'и* в'їч'е, држ'ала к'ѡнту 'о *рїци*, ф'рснѹ га м'ало *ї'о* *рїци*, тр'ебѡ да се зѡгов'ѡрїмо 'о *їланини*;

в) код именица м. рода: б'ан *г'о б'ана*, 'у б'ор, з'а б'раве, 'уз бријек, *г'о бријега*, прем'а'к'а је *и'р'еко бријега*, 'у б'рке, *и'р'еко б'рка*, држ'али к'оње н'а б'рс, *и'од б'ус*, 'у б'ус, Г'еле ми је 'у в'ез, н'ем'ам га к'а'д 'из в'еза п'ушт'ит, н'ос'и н'а в'раиш, 'од в'ука, 'у и'либ, 'из и'либа, к'ук'а 'из и'ласа, н'а и'њ'аиш, к'а'с' и'раду, д'о Г'рада Да'н'илова, 'иза и'рада, д'обио га н'а д'ар, б'ез д'руа, н'а д'уб, к'о-д'уба, *и'овр д'уба*, у ону стр'ану *'о[г]-Жлијеба*, *и'р'еко Жлијеба*, н'а зд'рак, к'ожа *'о[г]-з'еца*, 'у з'уи, *'и[з]-зуба*, н'а ј'ежа, *г'о кл'аса*, в'ише кл'аса, 'у кл'у'н, *'ис кл'у'на*, к'ош'и к'њаза, з'а к'ов, *'ош'и к'оша* п'а'с'ега, к'ог'а ћу з'а к'ума, н'а к'ун, *и'р'еко к'уна*, држ'али к'оње н'а л'ис, 'она с'е тур'ав'ала 'у л'аиш, 'одовд'е смо кр'ен'ули 'у м'рак, *и'о м'ужу са'м Р'адоњић*, зај'ени з'а и'ас, *и'ош'и и'асом*, осм'уд'ио се н'а и'лам, држ'и га з'а и'раза, н'а и'рам, *'ош'и и'руша*, н'а р'аиш, 'од р'ада, н'а р'еиш, 'из р'еда, *и'р'еко р'еда*, *и'о р'еду*, в'ј'ета'р му *и'од р'еи*, ш'ип'ило га в'ише р'еиа, *и'р'еко свијеиша*, з'а с'ина, *'о[г]-см'рада*, тр'агове *и'о с'нијеиу* пр'ат'или, *и'р'оза' с'нијек*, б'е[з]-с'риа, н'а с'иан, *'и[з]-с'и'ана*, с'а' с'и'ана, *'о[г]-с'и'ида*, *'о[г]-с'и'ра[ха]*, к'о и'а'с'иша, п'осл'а м'е ћ'ед'о з'а и'руиш, св'е ћ'ук *г'о ћ'ука*, *'о[г]-ц'рва*, н'а ч'в'ор, б'еш ч'в'ора, не м'оже р'уку д'иг'н'ут *'о[г]-ч'ира*, з'а чк'лана, *г'о чк'лана*.

Тако је и: уд'арно се 'у л'ак'аш'и, в'ише л'ак'иша, од ш'ак'е *г'о л'ак'иша*, к'ук'а 'из м'оз'иа (поред м'оз'а'к – м'оз'га), *'и[з]-ш'уш'ња* (и *и'о ш'уш'њу*), *'и[з]-ж'ср'в'ња*, *'о[г]-и'уш'ња* се не ч'уе н'ишта.

Овове типу прик'ључио се и Даничићев образац *и'уш'и / и'уш'иа*: н'а Ан Г'аранчића, *и'од б'иком*, н'а бријес, *и'р'еко в'ира*, н'а и'рије, *и'о[г]-д'ријен*, з'а ћ'ака, н'а з'ор, *'о[г]-з'ора*, б'ес кл'у'ча, порет кл'у'ча, к'ош'и кр'ал'а / *и'ор'еш'и кр'ал'а*, б'ез лијека, з'а л'уч, 'у м'ал, н'а м'ир, б'ез н'ожа, з'а н'ож, ј'а искоч'и н'а и'уш'и, *г'о и'уш'иа*, п'иш'у ли ти 'из Р'има, ид'е н'а с'и'аиш, б'е[з]-с'и'аиша, с'а' С'иш'иа, б'е[з]-с'у'да, *и'од У'м*, 'у цијећ, н'а ш'ул', *и'р'еко ш'ул'а*.

Исто је тако обично преношење и у типу *Б'о'и / Б'о'иа*: н'ад'ам се 'у Бо'иа, бисте се *г'о Бо'иа* огријеш'или, ако з'а Бо'иа зн'ат'е, 'у б'ој, 'из боја, н'а б'ок, н'а бр'ош'и, *г'о бро-да*, св'и с'у н'а бр'ој, *г'о в'ра*, *и'р'еко в'ра*, б'ез и'ноја, б'ез и'роза г'р'ож'ја смо ост'али, д'а'н з'а д'а'н, *и'р'еко д'а'н*, два-тр'и п'у[т] н'а д'а'н, 'исто што и 'у д'а'н, *'о[г]-д'а'на г'о д'а'на*, 'из д'а'на 'у д'а'н, 'у д'ом, б'ез дома, *'о[г]-д'р'оба*, 'у з'аш'и н'икла кр'т'ола, с'а' з'а'да, нека зап'иш'е к'ук'ом н'а л'еиш, п'ушку пр'еко рамена п'а 'у л'ов, 'из лова, н'а л'ој, 'од лоја, 'у м'еиш, 'од меда, в'ин'о нос'или 'у мије, ба'чуе б'омбе н'а мос, 'одм'а *и'р'еко мос'иа*, н'ек'оме ће н'а н'ос ижл'еј, м'ог'а' би и *и'р'еко носа* доб'ит, *и'р'еко и'лоша*, 'у и'ос'ише, в'а'с је 'у и'ош'и, 'у р'ај, 'из раја, н'а р'ој, б'ез роја, 'у р'од је от'ишла, м'ајка д'онијела 'из рога, 'из роја, б'ио је *и'р'и с'и'ош'у*, вал'а са'н се нај'ела к'а *и'р'и с'и'ош'у*, *и'р'еко с'и'оша*, л'ос'а'к *'о[г]-с'мија*, з'а см'ок, *'о[г]-с'мока*, н'а и'ш'ор, к'о[г]-ш'ора.

Код тих именица обично је преношење кратког акцента из плуралских облика проширених формант -ов- / -ев-: 'у б'орове, 'у в'рове, н'а в'укове, 'у и'радове се св'е скр'к'ало, 'у класове, з'а кумове, са'дијев'али 'у лис'инове, бил'и 'у Пал'еве, з'а синове, бр'аћа *'о[г]-с'и'рич'ева'н*, н'а ш'орове.

г) Код именица ср. рода: св'а је 'у зл'аиш, 'од м'еса, б'ез м'еса, отиш'а' з'а м'ливо, 'у и'исмо, 'за и'исмо, 'у сијено, н'а сијено, *и'р'еко сијена*, д'оба'р је 'у и'ијело, *и'о и'ијелу*, 'у и'ијес'ио, нем'о му гл'ед'а[т] н'а ч'ојс'иво. Именице *зл'аиш*, *и'ијело* имају, међутим, и паралелни акценатски лик *зл'аиш'о*, *и'ијел'о*; изб'ијеш н'а *Било* о[д]-Ц'ар'ин'а, з'ам'и 'овце 'у било, ч'им с'у из'ашл'и 'из Бл'аиша, ов'и стар'и је н'а м'јес'ио кр'еп'а, срамот'а 'у брас'ишо, уп'ала 'у браш'но, 'у бр'до, *и'р'еко бр'да*, обј'еси 'о и'рлу, 'у жиш'ио, н'а зрно, з'а зрно, да ст'ан'е овн'у *и'р'и звону*, н'а ј'аишо, 'у ј'аишо, *и'р'ед јуш'иро*, на сл'аму 'у јасле, 'у коло, н'а коло, *и'р'еко л'еиша* да с'р'к'а, н'а м'јес'ио, 'у море, *и'р'еко мора*, ако се б'ијел'а

н'а око појавјев'ала, 'исѿог ока, 'у ѿол'е, 'ус Пол'е злат'ичкѿ, св'акѿ је 'у рало в'риѿ, м'брѿ се ч'ув'ат 'о[г] сунца, 'у рило, 'у сало је в'а'с, 'и[з] срца, заб'олѿ н'а срце, м'ећѿ се бјел'ек н'а уво. Тако се углавном понашају и именице с проширењем -н- и -ш-: н'а дрво, 'о[г]-дрвѿиѿа, 'у дрва, к'ожа 'од јай'ѿеиѿа, 'од јареиѿа, 'оѿи крмеиѿа; 'у ѿлеме, 'ис ѿлемеѿа, 'у време је, б'ез бремеѿа, 'у виѿе, н'а рамо, ако н'екѿга од н'ас уф'атѿ з'а рамо 'осумњичити', да ћеш га н'а рамо нос'ит, обј'есѿ р'ѿку 'о раѿену, п'ушку 'о раѿену, п'ушку ѿр'еко раѿена, отиш'ѿ з'а сѿеме от крт'ѿлѿн'а, ост'али смо б'е-сѿемеѿа, онѿ п'а'шче ће се и н'а шл'еме прѿм'ит. Обично је, међутим, и: *го в'ишлѿиѿа, од ј'аѿѿеиѿа, од ј'ареиѿа, без м'ачеиѿа, коѿи к'рмеиѿа, бес ѿ'иѿлеиѿа*, а једино је: *н'а небо, ѿ'о небу*, тол'икѿ п'огѿни 'исѿог неба н'ије од'ило.

д) Код именица III дефлекције и неких плуралија: 'од болесѿиѿи, 'у жсалѿс[ѿ-с]у, 'о[г]-жалосѿиѿи, с'етѿла се б'аба н'а младѿс, к'ами ти 'у младѿс, не зн'ѿ шт'о ће 'од младосѿиѿи, 'оѿи ѿакосѿиѿи, ц'рче 'од радосѿиѿи, в'идио ме ј'ад 'у сѿтарѿс, 'о[г]-слабосѿиѿи, д'ошли н'а влѿс, 'ево двѿ д'а'на умр'ије 'од ѿлѿди, з'а зѿѿи, б'е[з]-зоби, т'амо неће 'од јесени, 'оѿи косѿиѿи, г'о косѿиѿи, уг'али 'у крѿв, побј'егли 'оѿи крви у Гус'иѿе, м'ало се попр'игѿ н'а мѿс, м'оже се и б'ез мѿсѿиѿи, з'а млѿ[г]-д'онијеѿа мало трѿв'ѿ, дѿђ'оше неће ѿр'ег нѿј, јѿ ст'асѿ ѿр'ег нѿј, д'ѿј ће г'о ноѿи, он сѿ преснећ'ѿв'ѿ он'у нѿј, 'отѿ му се 'у ѿамѿѿи, кѿ ка'[д]-[ј]е ч'оек б'ес ѿамѿѿиѿи, п'огѿн 'оѿи ѿѿѿѿни, 'у ѿродѿ, н'ис ѿродѿ-ли, бѿл'а ви н'а ѿомѿј, 'од ржи, ѿр'еко ријечи, 'у свијес, јѿ овѿ не м'огу б'е[з]-соли, ако м'ош 'о[г] смрѿди, з'а сѿѿуд, 'у ћуд му је тѿ, уд'арио га ног'ѿм 'у цијев, ѿр'еко цијевѿи од ног'ѿ, н'а чѿ'с ви и на обр'ас, д'обра је 'у сѿѿи, дѿв'али сѿ неки прѿш'а'к з'а уши, 'у кола ш ѿ'ѿм, 'узми га 'у кола, продѿв'али г'ору з'а кола, н'ије га [узимала] ни н'а рѿке ни н'а ѿрси, ст'јскѿ ме н'ешто 'у ѿрси, св'е смо н'а ѿлеѿи нос'иле, натѿварѿ ми н'а ѿлеѿи кѿ на м'а'ску; уп. и: у н'ѿвѿишѿ в'ѿр 'о[г] днѿви и једино: *на к'орѿс, у ѿ'ѿрѿѿи, на сѿѿудѿн*.

ђ) У облицима 2-3. л. јд. аориста / импф: н'е бјеѿ ни в'ѿзѿни ни к'рвѿви, то н'е бјеѿ Њ'емци нос'или, ако н'е бл'еше чист'ѿи, што ме н'е ѿласа, ниједн'а н'е лиѿса, н'е ѿаде га мл'ого, н'ико н'е смје пристѿп'ит, н'е сѿѿрефѿ се да ми је ј'еда'н макар ост'ѿ да не вал'ѿ, Сп'асѿје га н'е уочи.

е) У предлошким спојевима неких заменица и бројева: ѿор'ег мене, исѿр'ег мене, ѿор'ег ѿебе, ја ѿор'ег ѿеѿа, г'урѿ пл'оче ѿѿвр ѿеѿа, јѿ тѿ ун'осѿм р'ѿд ѿеѿа, јѿ онѿ провѿк'о исѿ'од ѿѿ, прѿђ'е ѿор'ег нас и н'е вије не, ид'ѿ п'ѿтом ѿѿвр нас, 'одмѿ карак'ол ок'ѿ нас, како дѿђ'е в'ише нас – ст'иште пѿ пр'аво к н'ама, г'ѿђѿ се з'а собѿм, бѿл'и су се међ'у собѿм загѿрч'или окѿ н'ечеса, како жѿв'ѿ међ'у собѿм, држ'ѿ б'очицу рак'ијѿ међ'у собѿм; н'а некѿѿа м'ука – н'а некѿѿа добр'о; једн'о 'уз друѿѿ, иђ'ѿу једн'а 'уз друѿѿ, св'е једа'н 'за друѿијѿем ид'ѿ, ид'у ѿ'о двоѿ, ѿ'о ѿроѿ, дѿд'или су ѿ'о двѿѿѿа.

ж) У многим топонимѿјским појединоствима: дѿд'или сѿ 'у Биоче, от'ишли н'а Биоче, 'у Биоче је бѿл'а бѿл'ница, ѿр'еко Биоча, нав'р Биоча, 'у Жијѿово, ѿр'еко Жијѿова, н'а Завѿр, н'а Лијѿеиѿа, з'а Лијѿеиѿа, дош'ѿ н'а Монче, нап'адѿли сѿ и н'а Монче, прѿђ'оше ѿр'еко Монча, отиш'ѿ н'а Сѿѿрѿвче, бѿд'ѿ н'а Убли, б'ио 'у Сѿѿуѿѿѿе.

Изложена грађа указује на то да се широко заступљеном старом преношењу акцента на проклитику прикључују и многи типови примера у којима је акценат после померања из кратког крајњег слога изједначен са старим и почео да се уклапа у ѿегова дистрибуциона правила: *н'а ѿрло ~ н'а село, з'а сѿеме ~ з'а ѿеле, з'а ѿрѿд ~ н'а ѿѿѿи*. Тиме је знатно подигнута фреквенција акцената умерених на проклитику, али ваља рећи да се многе појаве често налазе у фази превирања, с изгледима да се стабилизују ликови с акцентом умереним на проклитику:

'у село, и'о селу, и'р'оза° село, и'ов'р села, али и: и'о сел'у;
 и'р'еко носа, али и: и'о нос'у;
 'у бедро, 'у ребра, н'а седло, 'у сѣејно, 'у ил'еће, али: бедр'о / б'едро, ребр'о / р'ебро, седл'о / с'едло, сѣејн'о / сѣејно, ил'ећ'е / ил'еће;
 н'а коња, б'ес коња, и'р'еко коња, и'ов'р коња, али: ка° к'оњима, за к'оњима;
 и'ов'р и'уша, ис'у'ош и'уша, и'ор'еи кр'ал'а, али: и'орей кр'ал'а, ис'у'ош и'уша.
 Занимљиво је, при том, да се стари механизми померања акцента укрштају са новијима: и'р'еко брда, и'р'еко иол'а, и'р'еко мора, и'р'еко бријеја, али и: и'ов'р иол'а, и'ор'ед мора.

1.2. Вокали

Вокалски систем у говору Куча шесточлан је и у дугим и у кратким слогови-ма и представља се на следећи начин:

й	ѱ	и	у
ē	ō	е	о
ā°	ā	а°	а

Полугласник [ə] редовно се рефлектује у [а°] без обзира на његове квантитетске карактеристике и на његову позицију у речи. Погледајмо најпре материјал за [ā°]:
 г'а°н, на онџ з'а°и, онџ сē з'а°и 'урвā, ка°б'а°н, кои'а°н, м'а° 'маховина', ма°с'а°к ма°ск'а, ма°ч'аи, и'а°с, к'о[д] и'а°сѣа, 'уба°н;

и'а°н, не тр'еба ми и'а°н чек'ич, нō онџ м'а°њин, по и'а°н д'уп, и'а°иуи, и'а°гāн, и'а°ма 'тада, у тај мах', ов'а°ма, и'а°ман је отиш'а°н, пā му и'а°ма п'анē н'ам;

Гмн: ч'ује ли се шт'о о Брац'овић'а°н, дош'а°н је з Гр'еба°л'а°н, пē-шез гāн'а°н, ђев'ој'а°кāн, имāмо и м'и ђенерāл'а°н, једн'а му је шћ'ер'удата у Б'укџић'а°н, а једн'а у Чађеновић'а°н (Бс), коњ'а°н, ов'а°ц'а°н, пет официјер'а°н, и'а°с'а°н, кол'ико сте им'али и'ој'овāн, и'р'асāкāн, четрес п'ēt к'илāн сребр'а (Бч), о-тије сѣијен'а°н, на Јаму о[д] ч'аф'а°кāн, ч'еч'а°мāн имā д'оста;¹²

м'ој'а°н, л'еј'а°н, р'екāн, нē би н'итко р'екāн (Ф), ис'у'екā, ис'у'екāн је трид'ес к'азāнāн рак'ијē, в'а°с је наи'ек'а°н, ош'р'есā је ор'аје, сѣи'и'а°н са°м с'инō.

[а°] < [ае] редовно је у бројевима 11–19: једāн'а°с, и'рџин'а°с, седāмн'а°с, осāмн'а°с, осāмнāсѣи'ина;

обично је луж'ица, место сѣакло најчешће се говори цкл'о, што се онō цкл'и [2: 459];

р'аи, г'иви р'аи, али: 'рџи, пос'ијā са°м мало 'рџи, рџан'ица; уп. ражс, рџ [2: 50 80];

з'а°ва, зā°в'ична, зā°в'ичић.

Кратки [а°] бележимо у мноштву примера: а°нђел'а°к, в'а°с, в'а°зда, в'а°здāн, и'ов'а°здāн н'екуј ав'ētā; в'акāи, с'а°г је в'акāи, и'ријеша°н је за'исто, гāн'а°с, гāн'а°с ињēја ми г'а°на, до пот'олъēга г'а°на (О), с оногā з'а°да скоч'ио, једāн за°г'ић, повр оногā за°г'ића, заи'и'а°к, јај'анчар'ица, Р'упе јај'анч'ē / јај'анч'ē, јед'а°н, јēч'а°м, к'а°блина 'грудни кош', ла°к'а°ц, ла°к'и'и, л'а°ко, л'а°кче (Рћ), ла°ж'аи, к'о

¹² Уз вокал [а°], како видимо, врло се често среће сонант [н], а та је појава забележена и у многим нашим изворима: иан, уљеан, дошан [3: 242]. — Окупио тридес Клименайан / И толико младије невјесјан [5: 616]. — Изабери тридесет невјесјан /... И добрије тридес' краичникан / А и ја ћу тридес' Клименайан / из Вукелан, Селце и Никечан, / с бираније тридесет невјесјан [5: 71]. — Па кукау двана'с кукавицан / на Горциу у поље убанско / А на дворе на Пауновићан / У јуначко племе Чејовићан [5: 233].

је овин те бол'е ла'ж'е од Ил'ијѐ н'ашѐга, л'а'жа, ла'жав'ина, не к'е овѝ ла'ж'аѝ (Ор), л'ега'н је, м'а'ј / ма'кн'уѝ, м'а'кнѐм, ма'њ'аѝ, ма'њ'а'ј], П'ѐко Сав'ов, Ор'ава'ч, гла'ва је био Тѐмо Ор'ава'ч, оѝ'а'ч, см'а'ј / сма'кн'уѝ, см'а'кла сѐ она ђаволоз'оба и от'ишла у шт'ету, мѐз'а'к, мрѝ'а'ч, мрѝ'а'чкѝ, ѝѝ'а'к, ѝ'осава'ч 'неко растиње', ѝоѝ'ила'к, ра'ж'а'њ, са'мн'уѝ, с'а'мнѐ, ч'екѝ м'ало да с'а'мнѐ, с'а'н, свѝ'а'ч, сн'а'а, ѝ'а'ј / ѝ'а'кн'уѝ, нем'ѓте га ѝ'а'ј, ѝ'а'њ'аѝ, ѝоѝ'а'њ'аѝ, сѝ'а'њ'аѝ се, ѝоч'а'к 'извор', ђорѝ'а'к, Уба'л'а'ч, с Уба'л'а'ча, годѝ'а'л'а'ч, годѝ'а'л'а'ци, ѝоѝ'баел'а'ч, ѝоѝ'баел'а'ча, чѝ'врѝ'а'к, чѝ'ч'а'к, члѝ'а'к / чклѝ'а'к;

ка'[g] ђеш от'ис, ка'-са'м био код њ'ега, ка'g га лел'екѝ, ка'-се в'рѝа, ка'g је дош'а'н на Кос'ор, 'има ли с'а'[g] тога д'уба, с'а'g је в'ака'ѝ;

пред струјним денталима и палаталима полугласник се увек остварује као [a^ɛ] у предлогу / префиксу са': са' сестр'ѓм и с'а' з'етом, са' шђер'ѓм и са' жен'ѓм; п'ѝ је кѝ с'а' стога, ск'инуо га са' шув'ита, са' сл'амѓм; редовно је са'ш'иѝ, са'ш'в'ено је, са'з'уѝ, са'з'ула сѐ м'ала, об'у'те ју н'екѓ, са'ж'енѐм, са'ж'д'енѐм;

са'ин'аѝ, са'ин'а' сам м'рс, са'кр'иѝ, са'кр'или се кѝ п'рда 'у гађе; тако је и: иза'ин'аѝ, иза'ж'д'енѐм, јесу ли ђ'еца иза'ин'ала 'овце на поп'аса'к; в'иђи што онѓ р'аза'ина онѐ 'овце, нем'ѓте ми ту ј'агњѝд раза'ион'иѝ; са'ѝр'ијѝ, са'ѝр'ијѝ, ка'-гѝ с'а'ѝр'ла, н'ије се в'ише м'огло ла'ж'ат, са'б'иѝ, са'в'иѝ, са'в'иѝе по цинг'ѝр дувѝ'а, з'а'вр'ѝи, з'а'бр'аѝ;

у суседству лабијалних консонаната секундарни полуглас такође се рефлектује у [a^ɛ]: с'ега'м, 'оса'м, јес'а'м, нијес'а'м, ст'игѝ'а'н са'м с'инѓ; тако је и с'ега'ндес'ѝи, оса'ндес'ѝи;

у турским речима полуглас се обично рефлектује у [a^ɛ]: бес'иш'а'к, бес'иш'а'ци, бес'иш'а'чѝ, ба'л'а'к, ба'кс'а'з, ба'кс'а'зну ли ме ђ'авѓ ств'орѝ; азѝ'а'м; лаѝ'а'м, п'учу лаѝ'а'ми повр Стијен'ѝ; вѝ'а'к'а'м; да и распашу и по своме калаѝу удесе; кои су се калаѝили и промјењивали;¹³

редовно је Да'н'а, Да'н'ица, Да'н'иле;

обично је [a^ɛ] у облику за ч'а'м ти је тѓ, ч'а'му тѓ – л'уђи се не ум'ију освијест'ит. – Да је за чѝм, да је Богом просто / Но ни за чѝм, не било му просто [2: 350];

А'нђ'а, А'нђел'ија, А'нђ'уша, 'а'нђио, 'а'нђио с т'обѓм, д'ијете, што тѓ чѝ'ѝш, а'нђел'а'к, је ли дош'ѝ'а'н а'нђел'а'к б'абѝн?

а 'он к'а'ѝ б'оцу, а 'она к'а'ѝ онѝ к'рс, а 'он ѝ'а'ф н'а ноге, ѝ'а'ка-ѝ'а'ка – нап'ѝ се вод'ѝ,

Дуги јат у говору Куча рефлектује се увек као двосложен:

а) бр'ијес, п'од бријестѓм, д'ијелѝм, д'ијѝе Вјд, шт'ѓ ђе ти Бож'ина, д'ијѝе, жѝл'ијѝб, кл'ијѝи, б'ачи кр'ави из'а клијѝа, р'ијеч, д'оста св'ијѝа, с'ијѝено, сл'ијѝи, шл'ијѝи, с'нијѝи, ѝ'ијѝело, цв'ијѝи, цв'ијѝеђе, Ц'ијѝвна, ут'опјен 'у Цијѝвну; ѝ'ијѝез'ѓ, ѝ'ијѝев;

ѝр'ијѝеш'а'н је за'исто (P^h);

ѝр'ијѝе зор'ѝ се д'игнѝ, ѝр'ијѝе онѓ те смо пр'и'ч'али; ѝријѝед сам поменуо [Ж];

немају доста боѝѝије оцака, доклен се иде њ'инијѝем удутѓм;

н'икѓме не д'ѝ доѝр'ијѝи, разум'ијѝи, са'ѝр'ијѝи, от'ишли да ѝол'ијѝајѝ;

б) уврѝијѝедѓо си га [Ж], врѝијѝем'е, врѝијѝел'ѓ, ѝијѝи'ѓ, дијѝи'е, гријѝев'ѓ, звијѝез'ѓ, свијѝе'а, цријѝев'ѓ;

¹³ Уп. Драгољуб Петровић, *Две особине гласовног система ѝѝерског јовора*. – Прилози проучавању језика, Нови Сад, 1965, 1, 113–116.

вијеџа'ӣ, вијеџ'а̄ му је кумсв'о, *дијев'аӣ, здријев'аӣ, замијен'ӣӣ, млијеч'а'ц̄,*
од *млијеч'ц̄а, нијес'а'м, нијес'м'о, илјевл'еӣ, цијеј'аӣ, исцијеј'ала;*

кукур'ијек; кукуријек'аӣ;

б'олес, 'од болесӣи;

к'оријен.

Продужени јат једносложан је у примерима типа: *бл''ел'е̄ӣа'н, м'е̄ђ'е̄д'а'н,*
н'е̄ђ'ел'а'н, мл''ес̄ӣа'н, к'ол'ен̄а'н, мр'е̄ж'а'н.

Кратко јат редовно се рефлектује као *је:*

Њ'ем'а'чка, Њ'ем'ци, Њ'ем'ци, шњ'е'ӣови;

сукњен'а̄ каб'аница, в'уњен'е̄ чар'апе, иовњен'а̄ раб'ота;

кол'ено, л''еӣ, л''еба, л'еӣо̄ӣ'а, л'еӣч'ӣ;

н'еӣш'о, н'еколико;

мл''ера, мл'е'ӣр, мл''ес̄е̄ц̄, мл'еч'евина, мј'ес̄ӣо, намј'ес̄ӣӣӣ, њром'ењ'ује;
ил''ев'аӣ, ил''есма; бл'е̄ж'а'ӣ, њобл''еј, бј'еше ли ђец'е̄ П'авл''еве; вл''еров'аӣ, нијес'ӯ
ме вл''еров'али, вл''еш, вл'еш'ӣ'а̄к;

ћ'ер'ам, шћ'еӣ, шћ'ели; ђ'еца, ђеӣ'еӣа, ђеӣ'еца, ђеӣ'ӣӣӣе, ђ'еӣ, ђ'егови,
и'ађеӣ, њр'ађеӣ, њр'анђеӣ, њр'анђега, ђев'ојка;

ђе в'ид'е, ђе тр'еб'а, ниђе; овођен, онођен, св'р̄н'е̄ ов'ођен'а̄ у Ц'ерја;

с'ес, с'ег'ем, с'ег'ӣм, на Сен'ице су б'ил'и Б'олан'циџи, с'еђ'ели су под он'и д'ӯп,
'они с'еђ'ели и разгов'ар'али, т'а'ма̄ га с'ег'е̄ ко[д]-с'ебе; с'екла, њос'еч'ено, с'ек'ира,
с'ера, с'ер'уша; им'асте ли што из'ес, 'им'ате ли што из'ес, из'ели, из'ег'ен, тун с'у п'аре
из'ег'ене страш'е;

ћ'еика, ћ'еӣчица;

међ'еӣ, н'еће међ'егу, н'ашла га̄ у Међ'егине;

зв'ал'и с'у га̄ за с'ег'ока;

ћеӣ'аӣ, ћеӣ'а̄, уф'аг'ила га̄ сл'ан'а у ћеӣ'ање;

ч'оек, н'ека, ч'о̄че, ч'е̄к, бољи да чека убије [2: 468];

целив'аӣ, њоцелијев'аӣ се; цел'ун'ӯӣ, ца'л'ун'ӯӣ; обеӣ'аӣ; Обеӣ'ала му с'е. –

Обеӣа, ако се икад в'рне, добро ту вечеру платит [ДК 452];

ор'а, м'и се ск'уп'или под ор'а, тр'есл'и т'амо ор'аје.

Кратко јат иза [р] рефлектује се у [е]: *бр'е'ӣови, по бр'е'ӣо̄в'а'н, бубр'ек, бубр'ези,*
вр'е'ћа, вр'еӣ'ено, вр'еӣ'ен'ӯз 'вилин коњиц', мр'ежа, замр'еж'иле ми се 'очи, ср'ес
'срести', али: сријеј'аӣ, њих подаље селу сријеђу сватови [2: 229]; њр'еба, с'ӣр'еја;
редовно је: *ӣрео̄ӣ'а, ӣревоӣ'а, 'они не зн'ај'у за ӣревоӣ'у, али: ӣр'ије, не м'оже 'од ӣрија.*

Непозната је група [рj] < [рџ]: *ӣор'ело, изӣор'ело, ӣорел'ина, с'ӣ'арешина,*
с'ӣ'арешов'аӣ; зрело, здренӯӣ; л'евор'ечк'ӣ, Л'евор'ечанин, Л'евор'еч'ани, али:
скорј'аӣ се; ретко је и Јав'орје, њерјан'ӣк, барјак'ӣ'ар, а обичније њрим'оре, њера'н'ӣк,
бара'к'ӣ'ар;

ос'ӣ'ар'аӣ;

ожед'њ'аӣ;

скорј'аӣ се;

ӣ'рј'аз'а'н;

ӣр'њ'аӣ.

Редовно је кратко јат у префиксу *ӣре-*: *ӣрев'ар'ӣӣ, ӣревр'ћ'аӣ, ӣреӣн'аӣ,*
ӣрекор'ӣӣ, ӣрем'а'ј, ӣрем'а'к, ӣрескоч'ӣӣ, ӣреӣ'еј, ӣреӣ'еј.

Тако је и: *īrēv'og*, *īrēv'oј*, *īrēil'eg*, *īrēi'on*, *īr'ēn'os* кост'ин, али је познато и: *īријекл'ag*, *īријейл'ей*, *īријер'og* 'богат род лошег квалитета', *īријесн'ац*, *īријесџ'уй*, *īријеч'ац*, *īријей'ок*, крѣн'уше му у *īријей'ок* 'пресретање'.

Предлози *īред*, *īреко* увек имају екавске ликове: *īрейш* к'ућѡм, *īред* њ'има, *īr'ega* мнѡм; *īреко* гл'ав'ѣ, *īr'eko* брда, *īr'eko* бријега.

Префикс *īри-* никад се не укршта с *īре-*: *īриин'аиш*, *īридрж'аиш*, *īриин'азџиш*, *īрифорц'аше* и [х] и заврш'ише раб'оту, *īрич'ек'аиш*.

Пред палаталним гласовима [ѣ] се обично рефлектује као [и]: *в'иј'аиш*, *ир'иј'аиш*, *з'ир'ије* ж'иј, *с'иј'аиш*, *иос'иј'али* мало фрмет'ин'а;

смиј'аиш се *смиј'е* се, али и: *смијеј'аиш* се, смије се, Дрекале се Ђеки *насмјеја* [5: 53]. – Но се њему срце *смијејаше* [5: 127]. – Јаребица се силом *насмјеје* [2: 464];

'оне нешто *īлей'иј'ау*, *īр'ес'иј'аше* ор'аје;

весел'иј'а, *с'тар'иј'е*, *н'ај'ирост'иј'е* чел'ад'е;

н'ије, *нијес'а'м*, *нијесџ'е*;

вид'ио, *іор'ио*, *разум'ио*, *сег'ио*, *ум'ио*, *ио*, *к'и'ио*, *с'и'ио*; *вр'ио*, *здр'ио*;

редовно је: *нећ'ел'а*, *іонећ'ел'н'ик*, *кућ'ел'а*; *б'јел'еі*, *б'јел'ејиш*, *īр'еб'јел'ејиш*;

с'ећ'ейш – *с'ећ'ела*, *в'ић'ейш* – *в'ић'ели*, *вол'ейш* – *вол'ела*, *учињ'ейш* – *учињ'ела*.

У морфологији занимљивије су следеће појединости везане за рефлекс јата:

а) Д-Лјд личних зам. 1. и 2. л. јд: *м'ене*, *иш'ебе* и зам. *с'ебе*: н'ије тѡ *иш'ебе* д'онно нѡ м'ене; ко не ум'ије *с'ебе*, к'ако ће др'угојѣме;

б) Ијд зам-прид. деκлинације: с *иш'ијем*, *ов'ијем*, *једн'ијем*, ид'ѣ п'ут'ем *к'ож'ијем*, с *иш'ијем* је заврш'ио, 'она је 'уд'ата за ње'овијем *с'тар'ијем* с'ином;

в) Г-Лмн: *иш'ије*, *ов'ије*, *св'ије*, њег'овије, д'обрије; дијет'е о[д] *сво'ије* н'еіуније седа'мн'а'с-оса'мн'а'з г'од'и'н'а, не м'оже от'ис пр'азније р'ужу [2: 246];

г) Д-Имн: *иш'ијема*, *ов'ијема*, *св'ијема*, *ње'овијема*, *мл'адијема*, *он'аквијема*; је је 'он крѣн'уо с *овијема* *мл'адијема*; *нашијема* лућима нијесу познати, стога се чини *једнијема* да су они сурови и дивји;

д) 2. л. мн. императива: *ицише*, *с'егуше*, *г'оћуше*.

1.2.1. Вокалске ірује

а) -*ao*- > -*ā*-: *р'ан'ик*, *Or'āvo*, *Or'āva'ц*, гл'ава је б'ио Тѡм'о *Or'āva'ц* (Ф), *ор'āvскі*, ст'ар'и с'у се *снад'или*, нијес'у га *над'или*, *н'ādи* пом'ало, прск'оћѣ;

'он не ум'ије до *н'ао'и'ако*, да те к'ум'им: уч'ини н'ешто и *н'ао'и'осло*, а н'е св'е *н'ао'и'ако*;

кои се *наоге* у свецку историју [Ж];

б) -*ao* > -*ā*: *īl'eda*, *īr'ičā* се како је Бож'ина *kār'ā* Поп'овиће, ка'[д]-г'а *лел'ekā*, *иш'и'ā* мѣ н'етко за т'ебе, *иј'evā*, *īr'ič'ā* са'м ти, он је *īroil'eda* ка'[д]-сѣ ожен'ио, *īr'č'ā*, *ч'ekā*, ч'и'т'ā е н'овине до пот'ол'њѣга д'а'на (О), *каж'ев'ā* ми је ђед'о да је његов п'ајет т'амо н'ајприје ж'ив'ио;

в) -*ao* > -*ā*: *g'ā*, *zv'ā*, *zn'ā*, *kr'ā*, *с'и'ā*, *с'и'ā*;

kā в'а'зда, *kā* што је науч'ио;

г) -*ao*- > -*ā*-: *doш'ā*, ов'и је М'арко *doш'ā*н от'ут, *из'āш'ā*н, зн'али с'у з'ашто је *ош'иш'ā*н, *ис'и'ekā*, *ка'б'ā*, *кош'ā*, *л'еі'ā*н, *м'оі'ā*н, Бож'ина г'а *м'оі'ā* прес'уд'ит, што је *р'ekā* Бож'ина;

з'ā, на *з'ā* п'ут.

Групе *-eo, -yo* остају неизмењене: *дов'ео, њов'ео, њ'очео, 'узео*, пот'олѣ са'м 'узео овѣ ж'ену; место *сѣелна, сѣеона*, обично је *сѣ'евана*, а место *ан'ѣо* редовно је *'а'н'ѣо, 'а'н'ѣо* с т'обѣм; редовно је: *вѣкн'уо, крѣн'уо* је к њ'има, *меѣн'уо, об'уо* наз'убицу, *ѡо'инуо* је на Заб'јело, *ѡомѣн'уо* мѣјд'ан, *ѡр'осуо, ск'инуо*; М'арко онѡ ч'уо.

Група *-oe- > -ē-*: *чѣк, чѣч'а* гл'ава (УБ), а за групу *ae* у бројевима 11–19 в. напред.

Вокално [р] редовно се налази између двају консонаната: *б'рци, жсг'рва'нъ, к'рф, фр'ба, чвр'си'а; к'рс, ѡ'рс, св'риш, ѡрл''аѡ, ѡрч'аѡ*, а среће се и на морфемској граници испред вокала: *з'авра, к'р'аѡ, г'о вра; з'авро, з'аѡро, 'оѡро, 'оѡро, 'умро, 'уѡро, 'уѡро* и [м] се тр'аг к'а ш'аренијема к'оњима.

1.3. Консонанѡи

а) Сонанти			б) Консонанти			
м			б	п	в	ф
н	л	р	д	т		
			ж	ш	з	с
н'	л'	ј	ђ	ћ	џ	џ
			г	к		[х]

1.3.1. Сонанѡи

У најизразитија обележја сонаната у говору Куча спада однос изразито вѣларизованог [л] пред непредњим вокалима и [а'] и на слоговној граници према палатализованом [л'] на месту [љ] и пред вокалима [е и]. Уп. примере:

ѡ'ава, б'ула, сл'ан'а, ѡ'оба, м'ало, ѡ'одаѡ, ѡ'ува'аћ, ѡ'увна;

сѣ'аљно, с'аљно, шк'олскѡ;

иза *к'оља',* изв'ади двије-три к'ућнице *крѡ'оља',* од неколико *ѡ'оља'н,* 'они се, вѣлѣ, ск'ѡпјајѡ окѡ *шк'оља'н;*

Л'ѡб'о, Л'убица, Вѣл'о, В'ел'ко; кол'ено, л'еѡѡ'а, шл'еме;

г'ав'ал'и, г'ал'и, нос'ил'и, ѡкос'ил'и;

г'онијел'е, ѡ'ед'ам, л'ел'ек'ал'и сѡ га, *ѡ'ек'ал'е* сѡ јѡ се у крѡ'о;

м'ал'о, 'ргни га *м'ал'о,* да в'идѡш како ће се нап'учѡт, она ѡ'ему *ѡм'ал'о* тр'уск'а, да се не пре'ије и да му се не ук'а'нѣ;

Те појединости назначујемо једино овде, а даље ће се у речнику оне испушта-ти у свим случајевима осим када се ради о [л'] < [љ] и о појави [л'] < [л] у емфатич-ким ситуацијама (*м'ал'о, ѡм'ал'о*).¹⁴

Сасвим је нејасно да ли је с овим односом паралелан и онај који се тиче на-залних сонаната, одн. да ли међу њима имамо [н] ~ [њ] или [н] ~ [н']. На то досад

¹⁴ У списима Марка Миљанова врло се често срећемо са записом [л] ~ [љ]: Да речем ово ако што *валане*; ако не *валане*, није штете за моју дангубу, нашиема *лућима, нейромјелѡе*, мало *дале, боли* [је] и *боле* одржа своје, *боле* и постојаније, *ѡријашѡла* му *вала* светит, има *лући* кои оће да убије више *лући* [за једнога свога брата], ако нема *ѡријашѡла*, за *ѡријашѡла ѡријашѡл*, самоволно зло, [о] *ѡријашѡлскои* освѡ-ти, а само спорадично: пријатѡла којѡга други *лући* држе за пријатѡла (Ж1).

није скретана пажња, али неке појединости с којима се у Кучима срећемо могле би потврдити да се и та зона зетских говора налази у кругу оних у којима је однос [н] ~ [н'] несумњиво потврђен, тј. у Зети, али и у појасу Мрковића, барском залеђу и у Спичу (а по свему судећи, тако би могло бити и у Враки).¹⁵ Кучи у тај ареал нису укључени, пре свега зато што грађа за такав поступак није пружала онакве основе какве имамо у Зети и другим зонама о којима говоримо, али сада помишљамо на то да би неке појединости могле сведочити о томе да би се ареал појаве могао и на њих проширити. Такве би могле бити:

Д'ојн'а Куп'усца;

м'ене ми се чин'и;

и'аињица / *и'аињица*, бун'ишије / буњ'ишије;

т'ун га н'иви, оћемо да *иодг'и*вимо онб шт'ене; *иодгн'и*ви / *иодг'и*ви;

Р'упе *јаја'нч'е* / *јаја'нч'е*, *Јаја'нчар'ица* / *Јаја'нчар'ица* мтпн (Р);

кот кн'еза / кот кн'еза (Ф);

војн'ик, он је био ка н'ајбол'и *војн'ик* у К'уче, ср'ели с'у и[х] т'амо неће испод *Војн'ик'а*; *мејн'ик* / *медг'ик* / *мењ'ик*;

ма'нк'аи, та је фам'илица *ма'н'к'ала*, фамилија која је *мањкала*, *ма'н'кај'е* и[м] варен'ика, *ма'нкам'ена'и*;

сл'амнача / *сл'амњача*;

т'у с'у п'аре изед'ене *сйраин'е*, т'о с'у њ'ине *међус'обн'е* раб'оте, *међусобњом* свађом, у *иоил'аин'и* кр'ај, до *најиоилашијеа* гроша; нама ни се шићар *разминује* / Чекајући пострадасмо грдно [5: 383].

к'ами к'он'ск'ин;

Б'ож'е *д'ав'ан'е* (Р);

к'он', *коши'ан'*; *оси'а'њ* / *оси'ин*.

Глас [н] врло често се појављује иза вокала [ã' и е] на крају речи; за [ã'] уп. примере у 1.2. *Вокали*, а за [и е] наводимо само покоји пример: гр'ат *ск'а'га'рск'ин*, не м'оже да е с'ин *Б'ојин*, а ч'ин си т'и (Ф), не к'е *ов'ин* ла'ж'ат (О), к'ами к'он'ск'ин, д'ођ'е јед'ан од *он'ијен* ње'овијен, т'о је *и'рвијен* р'ат'ов'ан' б'ил'о.

Група [сл] редовна је у речи *сл'ива*, али је поред *сл'ијеј* обично и *ил'ијеј*, а доследно је *и'р'ешлица*.

1.3.2. Консонанти

Глас [х] у говору Куча искључен је из свих позиција у речи:

лад, *ладин'а*, *есај*, иду куд *оше*;

ки'ио; *к'ели* су погинут (Дч), што ти *к'е* т'о, ј'а[д] те у'био (Ф), не *к'е* ов'ин ла'ж'ат, *к'ио* је д'ат пи'ће, *к'ели* су да тр'аж'е воду, нити *к'е* к'афу, нити *к'е* рак'ију (У); ко те 'оће – *к'ени* га, ко те н'еће – не *к'ени* га;

да уфате *саморану* мајку [2: 359], *самораник*, *самораница*;

уф'аиша га сл'ан'а у њет'ање, *уфайшли*, да *уфайше* [2: 282];

бафшана.

Гласови [в ф] понашају се као консонантски пар иако [в] чува своју стару сонантску дистрибуцију и то се огледа у више занимљивих појединости:

¹⁵ Уп. о томе: Момчило Поповић – Драгољуб Петровић, *О јовору Сичча : Грађа*. – Српски дијалектолошки зборник, Београд, 2009, ЛП, 28–32. Тамо су назначени основни аспекти проблема; за више појединости о њима назначени су правци у којима се, на основу нових истраживања, могу очекивати разјашњења остављених недоумица.

а) испред безвучног консонанта [в] > [ф]: *'офца, њеи'офски, Јефиу'о*; тако и: *сф'е, сф'ој, сф'ојски, ка* н'ајвишега *злик'офца*;

б) на крају речи [в] се десоноризује као и сваки други звучни глас: *к'рф, к'рваф, њеи'оф, М'аркоф*;

в) [в] се редовно замењује гласом [ф] у примерима типа: *фр'есина, д'ивја фр'есина* 'врес', *ф'ир, 'у ф'ир, Јага'нч'и ф'ир, ф'ирови, заф'ир'иш, фрб'а*, вјенч'али се око *фрб'е*, али тпн. *Врб'ица; к'иф'ан* и[м] је, нешто му је *к'ифна*;

пйт'а мѐ *н'еико* за т'ебе (О). – Н'е би *н'иико* р'ек'ан (Ф). – А нада се *ниико* виђет неће [5: 499], не смије *ниико* убит. – Не остаје *ниико* [Ж].

Врло је честа појава африкатизације струјних гласова у групама с периферним:

Н'ешто ти је уг'азило *ичен'шу*. – Даје му зоб и *иченицу* [2: 361]. – Н'ије *л'еич'а* м'омка п'од небо *иск'ало* (Бс); да ју *љеиче* нема, *љеиче* појаше [2: 353 464], да му 'ат не *лииче*;

из *аич'е, л'иич'иш, лиич'овина, ици* [2: 309 427 460];

јеси ли што *лакчи, лакче* [2: 246 257], п'осле ће б'ит *л'а'кче*;

ојд'оше на ч'ечму, 'им'а туд'ијен д'оста ч'еч'ма'н (Вд);

л'уц'аиш, л'уц'уш.

Познати су, с друге стране, и обрнути случајеви: ро'ила му се једна *иш'ела*, бј'ежи, д'ијете, о-тије *иш'ел'ан*; *акшија* [2: 458].

Групе струјних и африката најчешће се чувају неизмењене:

ишч'аш'иш, ишчеш'аш, ишч'ирп'аш, рашч'ис'иш;

иш'ераш, иш'еф'иш се, *иш'ур'еиш, иш'уш'каиш; иж'уи'урум'иш*; нијесу зн'али којѐ му је *криш'ен'о* 'име, Н'овак М'ирашев је дес'ет'о *ог'иш'е* (Бс), св'е је то *зај'уш'ено*, т'у се не *йош'уш'а* (О), проз *ир'ож'е*, 'од *ивош'а*, нѐмаш к'уј нако п'ут'ем *к'ож'ијем*;

исцелијев'аш, исц'ибр'иш, исцијег'иш, исцијей'аш, расцијей'аш.

Само спорадично, међутим, бележимо и: у *бачу* [2: 459], *ивош'е* [2: 421]; м'ож[еш л]и ов'о да ми *рац'ијей'аш* н'апола (Бч).

Обична је група [шћ] у основама *иш'еиш* 'хтети' и *иш'ер* 'кћи', али се у средишњем појасу Куча место ње среће и [к] или [кј]: што ти *к'е* то, ј'а[д] те уби'о (Ф), ја в'ише не *к'е* ш њим збор'и[т], *к'ели* с'у да тр'ажѐ в'оду, нити *к'е* к'афу, ни *к'е* рак'ију (У), ко те 'оће – *к'ени* га, ко те н'еће – не *к'ени* га (М); не *к'је*, кад су *к'јели* [2: 443 451], ако нађете изгубљену цареву *к'јер, к'јери*, каже поруку *к'јере* [2: 277 283 284 365 452 458].

Групе [чј жј] редовно се упрошћавају губљењем [ј]: *нар'уче, Б'ожѐ дав'ан'е, ор'ује, ос'оже*.

За финалну позицију наводимо само неке занимљивије појединости из консонантског система:

а) уз доследну десоноризацију свих звучних консонаната, [-ћ -ђ] > [-ј]: *ишл'еј*, преко *н'ој, с'ин'ој, 'у њом'ој, њос'еј*; нѐмаш *к'уј, св'уј* с'у га тр'аж'или, колико *т'ој* м'о[же]ш [2: 224 246 247 379 441 451 464 533];

б) [-ст -шт -зд -жд] > [-с -ш]: *к'рс, и'рс, мл'ад'ос, ж'ал'ос; ив'ос, ир'ос; в'еш, ир'иш*; за групу [-жд > -ж > -ш] нема лексичких потврда будући да за *дажд* немамо сопствених записа, а не можемо знати како се она наша у нашим изворима;

в) [ј] се губи на крају речи у облицима императива: *нѐмо* ' се осрамотит [2: 247], *ил'еа* т'и св'оју раб'оту.

Тако је и: Бог да *јо* ' душу опрости [2: 464]; што *јо* н'о р'ече.

2. Облици

2.1. Именице

У Вјд им. прве деklinације доминантан је наставак у: *i'агу, смр'агу, ћ'уку*, а тако и *Милошу, Јовану, Јакошу, Мил'ићу, Драг'ићу*, али и: *с'ине, бр'аше, ч'оче*.

Код неких именица м. рода поремећен је однос између парадигматског и конгруенцијског индикатора: Ка'д је *бил'а* мр'ак. – Т'о је *велика њр'оси'ор* (З). – Т'амо је *њр'оси'ор велика* (Р). – Ст'и[д]-те *била*. – Ср'ам те *била*. – Ум је б'ио *њеи'ова велика* (Ф). – Р'од *л'уцк'а* је бил'а (О). – *Кул'а њо'ани* (Ф). – *Каква је дел'ца б'ио* (Д). – Б'ио је *њеи'ова сл'и'а* (Ф). Уп. и: *Ост'ала с'у* иза њ'ега *њр'оје њец'е м'ушк'а*. – *Два бр'аша р'ођени*, Мил'ан С'ав'ов и Г'авр'о С'ав'ов, јед'а'н С'ав'овић, а јед'а'н Вуј'ошевић. – *Д'ођ'оше два мл'ади официјер'а*.

Код неких једносложних именица срећемо се с ликовима без проширења формантом *-ов-*: *Побијају* у цјепотине дрвене *клин*е [2: 504]. – Положи *глан*е уз образ [2: 367]. – *Сваише* чека »здравица« [2: 227]. – *Миши* ми св'е нагр'дише; *млади миши* [2: 463].

У Гмн неких једносложница обичан је наставак *-и-*: по иљаду *њуши*, доста *њуши* [2: 15 247], ост'а бе[з]-зуб'и, 'им'а дв'еста *бр'ав'и*.

Редован је облик именице *к'ами*: цукне *ками* о *ками* [2: 449]; ова *ћ'еца* м'оја од в'ише итрин'е св'ак'и *к'ами* н'аопако тур'ају (Ц); искоч'ише на једа'н *к'ами* (Р); да је прост ко чује и ко не чује, и *ками* и дрво, и тица у гору и змија под *ками* [2: 247]. Збирни облик је *кам'ењи*: запуцају на њега *кам'ењи* [2: 213]; г'ађу се *кам'ењи*ма; тако је и: *т'у с'у бил'и* неки *њрм'ењи*.

Гмн: Бјеу Кучи на збор окупјени / на сред *Роју* на збориште старо.

Именице с једносложним формантским проширењем *-ин-* обичније су од оних без проширења: за *мусломанином* подгоричкијем [2: 220]; за *Цијанином* удата [2: 121], 'им'ате ли ви *чоб'анина*, *Подг'оричанин*, *Кос'оранин*; ређе је: *чоб'ан*;

хип. форме ж. рода типа *ма'с'а* 'мајка', *ба'л'а* 'бака, баба' у вокативу имају једино наставак *е*: *ма'се, ба'л'е, К'се, Си'ане*; би се могло не излеј, *лије* [2: 464];

млад се лучи од *мајака* [2: 12]; по т'уђије *њ'ор'ба'е*;

та'кв'ије *њу'у* у м'ој в'ијек в'идио нијес'а'м; л'ука – л'ук'у, р'ука – р'ук'у, н'ога – н'о'у;

пл. т. *враија, ус'ија* у генитиву имају паралелне наставке *-и* и *-а'*: испред *враији* [2: 250], б'ачи т'о т'амо иза *вр'аији*; из п'уније *в'ус'и'и*, али и: она *р'ијеч* 'ојди од *њст'а'* до *њси'а'*, из пуније *ус'ија* [2: 213];

множински облици именица ср. рода типа *ланишије* прикључили су се именицама ж. рода: Јесте ли п'и'али *Лан'ишију*? – Пр'ођ'оше повр *Вин'оирадишије* (Ор). – 'Ено ти 'офце пр'ођ'оше к *Пр'исоји*. – Ојд'оше ус *Пр'исоју* (Бр);

с једном *р'ијечи*.

отиш'а'н је за *ш'ер'ама*; с *кјером* [2: 277].

Удвајање предлога: *Од ис'пред* врати од »обора« па *до над* покојником лелекање се протегне до три минута [2: 250]. – Те их је сјутридан испратио *до* у Рикавац [2: 466].

Тако је: *До крај* кр'ај'ева'е – св'ако ће се ст'ић'ет свој'ега р'ада.

2.2. Заменичко-привеска деклинција

Дјд 1–2. л. личних заменица и заменице *се* редовно је *м'ене, њ'ебе, с'ебе*, а енкл. је облик заменице 3. л. јд. ж. рода *ју*: надао се отети *ју* непријатељу; једном *ју* пошаље за воду; да *ју* чине жабу шкркавицу; да *ју* узме за жену; казала је, да су *ју* чегири налетника међу собом донијели; да *ју* љепче нема [2: 183]; њу *ју* земја не примала.

У ДАмн личних заменица енклитични облици су *ни, ви / не, ве*: – 'Они не м'ислѐ да *ни* дон'осѐ р'уч'а'к. – Што су *ви* тѐ д'ал'и. – 'Узмите да *ви* се н'а'ђѐ. – Прет'екли с'у *не* н'е'ђе на Злат'ицу. – Прат'или су *не* с Мед'уна и ојд'оше н'а Убли. – Ђе с'у *ве* ч'ек'али. – Прек'ините да *ве* не ур'ѐп'ам.

У Гјд редован је наставак *-оја / -еја*: Јеси ли право судио, *лагноја* наио, *жедноја* напио, *толоја* одио (оденуо), *ирејагеноја* ослободио, *жалосноја* овеселио, *бноја* понудио и *смешеноја* поучио [2: 303]; »*најжесѝочијеја*« пса, *нейознаѝоја* гроба, *ѝоја* пса, *једноја* рођака и *једноја* кума, од *извађеноја* меда; беру се стогови *јасеновоја, шумовоја* и *зановѝиноја* листа [2: 38 43 193 214]; вѝ сте прим'ер *св'еја овоја* с'ела. – Н'ѐм'а *ђѝ'ин'скѝоја* гл'аса у овѝ н'аше с'ело. – Н'ије л' *'еичѝеја* м'омка *мл'агѝоја* п'од небо иск'а'ало (Бс). – Н'ѐм'а *н'икакѝоја* 'ексера *ѝ'озденѝоја*. – Прич'али с'у како с'у Шпѝр'а *м'рѝв'ѝоја* пл'уну'ли. – П'ун'анѝоја смо га м'јеш'авинѝ св'ар'или. – Н'ашли с'у га *р'ањенѝоја* и *р'ањенѝоја* с'у га преб'ачили. – Зов'ѐ јед'а'н *др'ујоѝеја*. – *Др'ујоѝеја* паз'ар'а д'ођи и св'е тѝ смѝр'и.

У ДДјд: рече се *некоме*, украо *некоме* пиће [2: 15 272]. – Књ'ига *св'акѝме* 'очи отв'ар'а, а м'ене и[х] затв'ар'а. – Н'ѐћемо чин'е[т] шт'ету *н'икѝме*. – Он т'амо *н'икѝме* не д'а допр'ијет. – *Сѝ'арѝме* ч'оѝу према с'унца – тѝ је жив'от. – Окр'ѐн'у лѝђ'а једно *др'ујоѝме*. – Да би се об'јес'иле о б'апци о[д]-сам'ар'а али о 'унк'ашу *з'а'дњѝме* н'а коња. – Богме сѝ, к'а и *св'акѝме*, сврн'уло и пл'емѝну *к'учкѝме*. – Ојд'оше ка' кат'ун'у *ор'авскѝме*. – Нека му ужиж'у свијеђ'у и *м'рѝв'ѝме*. – Д'обио вл'ас онѝ *коѝме* н'ико н'ије м'ог'а' б'ит ни км'ет;

мл'ађѝму је 'име Андр'ија, а *сѝар'ијѝму* – забор'авио са'м; једнако *најмлађѝму* као и *најсѝаријѝму* [2: 122]; *свачијѝму* оку [2: 277–278]; како б'ј'еше 'име ономе џет'ету *сѝар'ијѝму* (Бч). – Што нѝ бѝ ономе џет'ету *мл'ађѝму*.

у ДИмн: Мбр'ало се д'ав'ат и *св'ијѝма др'ујѝѝѝма* без *држ'авнијѝма* н'епријател'има – Дѝд'или с'у с *онијѝма н'ајближѝѝѝма*. – Мил'уна н'ѐм'а ни међу *ж'ѝвијѝма* ни међу *м'рѝвијѝма*.

Редак је формант *-ш(-)* у компарацији придева: *цр'ниш* нѝ в'а вѝз'а; она је бѝл'а *ж'ѝвшѝ* о[д] др'угѝ џец'ѝ.

Редовни су бројеви *дв'аш, ѝвр'ѝш, чеѝ'ирѝш*.

2.3. Глаголи

Инфинитив је врло обичан и редовно се завршава на *-ѝ*: – Ако није имао пушке, надао се *оѝѝѝ* ју непријатељу [2. 183]. – Обѝта, ако се икад врне, добро ту вечеру *ѝлаѝѝѝѝ* [2: 452]. – Им'а г'а р'ашта *држ'аѝѝ* (Г). – Би се могло не *излеј*, лије. – Ти си како изрод и ромица: учуја се на ту драчу и ој се *уарумѝѝѝ* [2: 464 465].

Често се, међутим, на крају говорног такта *-ѝѝ* редукује у потпуности: Ј'а в'ише не к'е ш ѝѝм збор'и (У). – Н'ѐћеш ми *в'ј'еров'а*. – Св'е што с'у м'огли *оѝѝѝ'еѝѝѝ* – ошт'ет'или с'у (Кж). – Од бр'укѝ сѝ ч'оек м'ог'а'н укл'ањ'а[т] в'а'зда, а от пог'ан'ѝ н'ика'т. – А ј'а ѝу *иза'бр'а[ѝѝ]* д'а'н ка' [д] ѝу д'ѝј, ка' [д] ѝемо м'ој л'уцки разгов'ар'а[т]. – Код глагола прве врсте такав је развој регуларан: *оѝвр'ѝс* – *оѝвр'ѝс'ем*, *изв'ѝс* – *изв'ѝс'ем*,

ip'is – *ip'iz'em*; *u'as* – *u'anem* / *uac'e*, *il'es* – *ileu'em*, *sp'es* – *sp'eimem*; *j'es* – *'ijem*, *obr'es* – *obr'eimem*, *m'es* – *meimem*, *m'ec* – *meimem*; *ip'es* – *ip'eb'em*, *sk'us* – *skub'em*.

Презент *'oћu*, *'oћеш* и даље уз негацију има и облике *н'е-оћу*, *н'е-оћеш*, *н'е-оћемо*, *н'е-оћите*: *н'е-оће* 'он да ид'е, *н'е-оћите* с н'ама. У језичком памћењу првог аутора ове књиге такви облици били су сасвим обични, али су касније почели да се повлаче и у нашој грађи сада се срећу тек спорадично.

Необичан је однос *og'uii* – *ug'em* и *oi'iis* – *'ojgem*, при чему се уз први лик среће и имперфекат (*ih'a*, *ih'аше*, *ih'асмо*, *ih'асите*, *ih'ау*).

Неколико је глагола друге врсте (*uoc'aii* – *uoc'em*, *urv'aii* – *urv'em*, *jeb'aii* – *jeb'em*; *zv'aii* – *zov'em*; [-] *in'aii* – [-] *jenem*) који отежавају њено спајање с петом врстом и рационалније је било глаголе с палаталним консонантом на крају основе прикључивати онима у петој врсти (*uip'ajaii* – *uip'ajem*, *ip'ajaii* – *ip'ajem*, *l'ajaii* – *l'aje*, *odv'ajaii* – *odv'ajem*; *vr'ah'aii* – *vr'ah'em*, *vr'h'aii* – *vr'h'em*, *iah'aii* – *iah'em*; *u'uc'aii* – *u'uc'em*; *ch'aii* – *ch'em*; *uoc'inh'aii* – *uoc'inh'em*) него оне из пете врсте преводити у другу (*vik'aii* – *v'ic'e*, *siur'aii* – *siur'ujem*; *k'aii* – *k'aiil'e*, *zob'aii* – *z'obl'em*, *ur'iv'aii* – *ur'ivl'em*; *naip'ri'aii* – *naip'h'em*, *il'od'aii* – *il'ohe*). У таквој „прерасподели“ грађе глаголима које смо на почетку поменули могли би се прикључити и они чија се основа завршава гласом [p] < [p'] (*op'aii* – *op'em*; *br'aii* – *ber'em*, *ip'aii* – *ier'em*, *sr'aii* – *ser'em*; *ui'ir'aii* – *ui'ir'e*, *zav'ir'aii* – *zav'ir'em*).

Посебно је занимљиво ширење глагола пете врсте и њихово прикључивање шестој: *vik'aii* – *v'ikam* (према *v'ic'e*), *rik'aii* – *ri'kaju* гов'еда (према *v'ic'e*), *iomai'aii* – *iom'aim*, *iom'aim* Б'ог 'поздрав при сусрету', *iznemai'aii* – *iznem'aim*, *rasii'ez'aii* – *rasii'ezam*,

Обичан је, међутим, и прелазак глагола шесте врсте у пету: *iah'aii* – *iah'em*, *ioiah'aii* – *ioiah'em*, *rah'aii* (*ce*) – *rah'e* (*ce*), *zaklai'aii* – *zakl'aiil'em*, *ko'aii* – *k'oiil'em*.

2.4. Прилози

за време: те их је *сјуиридан* испратио до у Рикавац (2: 466). – Ви који млите, е све знате, ако ми до *сјуиравечен* не кажете [2: 460]. – А 'он *ип'екондј* м'исли о он'оме. – У каг'ун *увечен* разгов'арају. – Излел'екā гā пā *и'а'ман* р'екā°. – А 'ондā н'еко р'екā°н. – Не ваља се за умрлијем *ноћно* плакати, јер ће му мрачно бити онога свијета [2: 329]. – *Једг'ам'а* крѣн'уше;

обично је: *кол'икāи* 'колико пута', *н'еколикāи* 'неколико пута', *н'иколикāи* 'николико пута, никад', *мл'оіаи* 'много пута'; *иол'икāи* 'толико пута';

једном'а 'упорно, стално', *уједно* 'скупа, скупно', *једг'ам'а* 'у једном тренутку';

за начин: М'орāш тō *ов'акōнā*. – 'Он н'ајвише ск'очи *ип'уи'ачкē* [2: 346]. – 'Он ск'очи *ип'уиē* кол'ко н'екј и[з] *з'аип'ркē*. – Бивало је и такијех бораца, који би... пуцао... *нојечке*, па да г дружина присиле...да се за шанац склони [ДК 185];

за местој: Св'рнē *ов'оћенā* у Ц'ерја. – Ову болест *овоћен* оставјам [ДК 535]. – Т'ун н'ијеса'м б'ио. – Насел'или сū и[x] *ијун'ак* [Ph]. – Ништа *ијудијен* прошло није [ДК 451]. – Дигне цара за рамо и изнесе га *изван* [2: 456]. – Ва'зда сū *ов'удије* прѣд'или. – А онј ави'он п'окушā *нав'ише*, *нав'ише*, пā т'ā'мā *нан'иже* и пан'уо је на к'ућу Т'брћијē Рад'ева.

2.5. Предлози

Главнина предлога наводи се даље у прегледу неких предлошких спојева и овде се неће помињати.

3. Напомене о синтакси

Из синтаксе падежа

а) Генитив

Генитив у слободној употреби бележимо тек у покојој појединости: Дијели се *душе* [2: 247]. – Народ обојег пола је... привикнут чеперењу *нейрисийуйијех сийје-на* [2: 504]. – К'оса му напуњена *земј'е*. – Каже поруку *кјере* [2: 458]

Ген. с одредбом занимљив је у следећим примерима: Ваља отсјечке од ноката стављати у њедра, јер на њима ће се ... *оноја свијеша* гријати. – Не ваља се за умрлијем ноћно плакати, јер ће му мрачно бити *оноја свијеша* [2: 327 329];

– Вй сте прймј'ер *св'еја овоја с'ела*;

Словенски генитив бележимо тек у покојем примеру: *Не шћене гријешийи виле*, док баби очи излијечи [2: 276]. – Војник није одустајао од војске ни онда кад *не би имао војне ойреме* [2: 183];

око + ѓен.: Бйл'и сѹ се загѳрч'или *окѳ н'ечеса*;

до + ѓен.: Б'ијелѳ в'ода је *до Лукѳ* (УБ);

од + ѓен.: Запуцају на њега камењи из облака, сломе му коња *од свих ноју* и њега *од обагвије* [2: 213];

– Зеца боље пушка »погађе« *од грује звјерке* [2: 335];

– Погод'ило гѳ 'у *цијев од ној'е*. – Преб'ачй и[х] на *л'есцу од рук'е* [2: 341].

– Ваља се, кад путник на пут креће, да »цуне« трипута прстима *од десне руке* при изласку о кућни праг [2: 329]. – Уз то се још неке беспослице баце под *коло од млина* [2: 279];

– Ови су казали, да има велике мисли, које нијесу *од кажсвања* [2: 456];

– То су ме увјеравали људи *од вјеровања* [2: 215];

иза + ѓен.: трѳж'иће га *иза нећ'ел'е*, пошто је *иза вечере* див у пећину заспа'..., Шогоњица згрије жиг [2: 451–452]. – *Иза шѳоја* цар рече акшији [2: 457]. – Кад су једном *иза шѳоја* вукови били на сједник, рече један млади вук ради прове [2: 463–464];

– *Иза Боја* најстарији су љуђи [2: 109];

– Заговорио се варећи сјеме да с њим једну зграду посијеш, која ти је *иза дуја* претекла [2: 453];

– Дође баба *иза крава* [2: 405];

из + ѓен.: Припрежи он *из неколике ноћи* [2: 297];

за + ѓен.: Погинуо је *за ов'оја р'аија* (Р);

у + ѓен.: Њих су... кријући примали они Турци *у којујех* су ови ходили [2: 200], ова пристане у *зеша* ноћити, кад се врати с пазара [2: 282]. – У *Глав'аишѳовйћ'ан* 'имѳа двије куће Турѳ'кѳ'ан и пѳ-шѳс С'рбѳ'ан (Ф). – Једн'а му је шћ'ер у *Ч'аћеновйћ'ан* а једн'а у *Б'ужийћ'ан* (Бс). – Вѳс'о гѳ кѳп'ио у *Јѳк'а* (О). – Сећ'асмо у *Сшѳј'е*;

ради + ѓен.: Рече један млади вук *ради йрѳве* [2: 463–464];

с(а) + ѓен.: Рече му, да ће с *шѳоја севѳија* бити мирѳвѳрац [2: 306]; змије се сматрају злотворима, *са чеја* се зову »непоменице« [2: 337];

– Теке једном, кад с *војске* гређаше [2: 353]. – Пристане ноћити, кад се врати с *йазара* [2: 282];

йрема + ѓен.: Бј'еше т'ун *йрема н'аишѳ к'асѳрнѳ*. – Ст'ѳрѳме ч'ѳеку *йрема с'унца* – тѳ је жив'ѳт. – Био је скривен у једну гору *йрема једноја ѳрача* [2: 445]

йо + ѓен.: Ка'ѳ[д] би *йо жел''е* м'ѳгѳ' до пр'ѳга д'ѳј. – Д'а ми је *йо жел''е* на пр'ѳг из'ѳс;

о + ѝен.: П'йтā ме о р'укӯн, а јā пр'йчāм о н'оїӯн (Ф). – Ч'ује ли се шт'о о *Брāц'овић'н*;

йри + ѝен.: Тō би се м'огло опрост'ит *йри овије мукѣн*, нō, 'ај-тй, ка'т је чел'ад'е неср'етњо до гр'оба;

ван + ѝен.: Нико *ван йоја* браду не пушта [2: 89];

више / извише + ѝен.: Више оне куће саме су га стигли. – *Извише оноїā л'ужсāрк'а* је б'ио з'акопāн;

набреј + ѝен.: Маг'āl' је *набрек Ой'асāниѣ*. – В'идйш[л]и онē трй к'амена *набрек ј'езера* (Бс). – 'Ено ти ју *набрек Л'ањевйка* (Г);

врху, сврху + ѝен.: Одмах је престала бити вјештица, али је затијем боловала три године и *врху йпређе йодине* дошла је у манастир Ћелију [2: 295]. – *Сврху сасйру-йанијех крйшолa*, пошто се оне сваре, успе се половином мање брашна [2: 101];

крајем + ѝен.: Свате чека »здравица« из *куће крајем које* пролазе [2: 227];

йомеђу + ѝен.: Кучи су били чврсти у држању вјере... *йомеђу себе*, кад би закрвљени родови *йомеђу себе* вјеру ухватили [2: 465];

у име + ѝен.: Скупи врећу шишкара, да ју у *име ора'а* продадне [2: 445]. – Шогоњица одере једнога јарца, обуче његову чапру и напери рогове, те у *име јарца* прође испод дивове руке [2: 452].

б) Датив

– Њих *йодаље селу* сријеђу сватови [2: 229]. – Неки су предјели *далеко школи убалскої* [2: 500];

– Једни и други се зарана спремају *слави* [2: 243]. – Украо пиће, које је било *слави* намијењено [2: 272]. – Ако је *доба вину*, оно се стави пред госте [2: 472]. – Није *крив убисйву* [2: 148];

– Изгубио сам мјесто *души*, што се нисам обрћа на тетку [2: 206];

– Кад је увече баба с козама дошла, пита дијете што му је *йрстйу* [2: 276];

– Онда убилац отиде пред другове погинулога, па и *њима* заиште бесу, док се за затвор спреми [2: 200];

– Народ обојег пола је... привикнут *чейерењу* неприступнијех стијена [2: 504]. – Наилазио сам на такве »оборе«, који су од пуштања крви личили *касāйници* [2: 554–555];

– Здухачи се рађају с бијелом кошуљицом, коју здухачева мајка *свачијему оку* крије [2: 277–278];

– Царев акшија опет ојде за науку *берберовој кјери* [2: 458];

– Љепче појаше покојна *йи* мајка [2: 464].

Уз датив се среће једино предлог *к(а)*: Ојд'е *ка' к'ући*. – С'а'д з'ама'че к *Прибевйћима*.

в) Акузатив

У слободној употреби:

– *Глас'ā са'м Ник'олу*. – *Држ'али йа н'ајвишеїа злйк'офца*. – *Стйавја кума* јасан мјесец [2: 397];

– *Понуди крчмарицу* с два напулеона [2: 452];

– Не знам примјера, да је у таквим приликама који Куч *йреврнуо вјеру* [2: 201];

– *Коїа* си чуо, да варено сјеме сије [2: 453];

- *Судио... једнога рођака* Ивановића [2: 214];
 Акузатив с одредбом:
 – *Тај дан...* дођу у дом оне богате сестре [2: 495];
 – *Пас који се не веже и никога не лаје*, каже се »познанит је« [2: 9]. – Бивало је и таквијех четника, које *нијесу* непријатељски пси *лајали* [2: 193]. – И онда те пас *неће лајати* [2: 329];
 – Понуди јој... само да *брајанића* од срца *ојроси* [2: 206]. – Покоји сједничар га моли и куми да *ју ојроси* [2: 369];
 – Бог оправи три лака анђела / да уфате саморану мајку / да *ју чине жабу шкркавицу* / а Јелицу *црну кукавицу* [2: 359]. – Зато *ја* цар учини *чесишиа чока* [2: 456];
 – *Верие...* обично *јријагају онога* кога дође огњиште на дио; обично *ојњишије јријага најмлађега браја*, а *јага* са струнгом *најсипаријега* [2: 122–123]. – *Хоју* за такво вјенчање *јријага бијела мерија* [2: 220];
 – Овако су *јосирадалога* огњем *јомајали* [2: 129]. – Ако је дом сувише оскудан, *јомају ја* житом, а *јекад* и стоком [2: 110]. – *Мбр'а* је да *ја јом'ожје*;
 – Не *в'ерујен ја*. – *Св'е тѣ ше в'ероваш*. – Нијес'у *ме в'еровали*. – Не *в'ерује н'икѡа*. – *Овога човјека не в'ерујше*, ово није посланик Божи [2: 305]. – *Вјерујем ше*, да си бољи да чека убијеш [2: 456]. – *Јега ће*, веле, најприје жене *јовјероваш*, па за њима зли људи [2: 305];
 – *Н'изкта ме смѣ'ало* н'ије. – *Рад* е би *и[х] обр'аз смѣ'а*. – Рече накараташи-ма да се измакну, е *ја смѣјају* у рад [2: 459];
за + акуз.: Поручев'ала за *Л'уб'а*. – Везир поручи за *Какалеца* [2: 454]. – Пођу за *невјесту* [2: 120];
 – једном *ју* пошаље за *воду* [2: 275]. – Иде неко из села за *водицу*... што се зове »вела водица« [2: 239];
 – Царев акшија опет ојде за *науку* берберовој кјери [2: 458];
 – Једном... буду просочени од свога ортака за *јри јрудска коња* [2: 488];
 – Највећа се несрећа десила за *јовраћај јрсшена* Вети Никашеву Подграђанину од ћери Илије Пилетића [2: 476]. – Има примјера, да је у таким приликама брат брата убио за *Турчина* [2: 200–201]. – Но ме боли срце за *јевојку* [2: 354];
 – Крчмарица му оприга два јајца за *вечеру* [2: 452];
 – Цара завргне за *рамо* [2: 456];
 – 'Он је 'умро још *з'а вријеме А'устрије* (УБ);
у + акуз.: Три нећ'ел'е 'у *јоси* н'ије зн'ав'а за с'ебе од бол'огл'авѣ;
 – Држ'али с'у т'аоце 'у *школу*;
 – От'ишла је 'у *дрва*. – Ка'с'у 'они д'ошли, *ја бил'а* у Кос'ора'ц, 'у *дрва*;
на + акуз.: Био сам дужан *на једну крчму* два јајца [2: 453]. – Дош'а'н је *на к'ућу Мавр'аковћ'а*;
 – Виноградско прво копање зове се »*на зираду*«; друго копање... зове се »*на оргене*«, и тад се отворе врсте бунара... између редова лоза, које остају као у ендеку [2: 56];
 – Остави се 3–4 брдуна *на рог* [2: 56];
јреко + акуз.: *Преко* ној удари још виши снијег [2: 441]. – Ка'т *јр'еко га'н* поп'ије ви'н'о, м'бр'а *јр'еко нѡј* доб'ит *кѡч'ење*;
јо + акуз.: Зец се сматра звјерком несрећном *јо себе*, ... јер се мисли, да га боље пушка »погађе« од друге звјерке [2: 335]. – Добар дио кучке сиротиње иде с јесени, *јо цијеле јородице*, у барску и улињску околину на »зимницу« [2: 68];

ћог + *акуз.*: Да је од мене и од Бога по иљаду пути прост ко чује и ко не чује, и ками, и дрво, и тица у гору и змија *ћог ками* [2: 247];

го + *акуз.*: Сед'ћ с'ело *г'о село*. – До *крāj* *кр'ај'евѣ*, св'ако ће се стїћ'ет свој'ѣга р'ада;

мимо + *акуз.*: У њих се пастир цијени мимо радника и занатлију [2: 7–8]. – У кучкијех Срба ријетко да ко има под прстеном ђевојку *мимо ѿ ѿдине* [2: 217];

ћроз + *акуз.*: *Пр'оз* *ћрозђе* да прон'есѣш г'рад у мар'амицу – шт'ета му је ж'ївā;

г) Инструментал

– Од извађенога меда, ко га онако *кљуком* не продаје, одабере се младо саће [2: 24]. – Долазе сватови и *ћрујом* пуцајући улазе у младожењин дом [2: 221]. – Загашен клак је *ћрећином* јефтинији од живога [2: 63];

– Нема [Куча] који би се на занат ослањали и *њим* живјели [2: 69];

– »*Бојом браїа*« човјека је могла узети и женска у каквој невољи [2: 234];

– Које годину испуни, добије *двојином* вишу награду [2: 68]. – Плаћа га о јесени *ћрећином* скупље [2: 77]. – Загашен клак [је] *ћрећином* јефтинији од живога [2: 63]. – Сврху саструганијех кртола, пошто се оне сваре, успе *ћоловином* мање брашна [2: 101];

– Трговало се на стари начин *ћромјеном* [2: 77]. – Већина Куча [имају] »муштерије« код којих »*вересијом*« тргују [2: 63];

– Ка'д је бїл'а *ћев'ћкѡм* (У). – Одмах се постави *домаћицом* [2: 110];

– Троп у казану се налије *вином или водом* [2: 58]. – Напр'авї га *б'оцѡм* 'у облику боце';

– Кула Брацовића... је доскора била *неразореним кућишиѣм* [2: 82]. – Та је речена кућа *зидином* постала [2: 215]. – С'а'д је св'е *лив'адѡм* (Дч). – Сам'ел'и ју *ћраш'инѡм*;

– Пошто је иза вечере див у пећину заспа', ка' вазда, *оїворенијем оком*, ... Шогоњица згрије жиг [2: 451–452]. – »Поштењак« умире *оївореним* а тврдица *сїиснуїшии рукама* [2: 469];

– Кула Ђуровића лопарскијех такође је грађена *везиром скагарскијем* [2: 82];

– Народ... објашњава тијем, да га је Бог *ћромом* усред цркве убио зато што је он свога кума убио [2: 213];

– Помажу га *жишиом*, а *ћекад* и *сїоком* [2: 110];

– Испричала је како је избављена *мудрином* Шогоњичином [2: 452];

– Стидљива човјека у Куча зову још и »љубаван« па се о таквоме каже: »... *мелемом* је« [2: 477];

– Ов'ѡ је једн'о *арām'ом* а овѡ др'утѡ *алāl'ом*;

– Длака се прометне *змијом* [2: 15]. – Тако се дијете прометне *хрїиом* [2: 284].

– Оне три главице прометну се *дукаїиима* [2: 282]. – Од тијех седам »Јевиних« *шїѣри*, које су *вилама* прометнуте, вели се да је једна дошла у Плавско, једна у Рикавачко, а једна у Букумирско језеро [2: 496]; пошто се претворе *уїѣем*, вади се испод земље [2: 62];

– Овї си дув'ан држ'а н'еђе на н'емјесто: л'ијеп је ма дон'осї *с'аїуном*. – Дон'осї *Фил'иїом*. – Н'ѣма се *ћ'е са'кр'ит*: дон'осї *шā'њ'евинѡм* куј се г'ој об'рнѣ;

с(а') + *инсїр.*: Дош'а'н је *с некијема* *ћриј'аїшел'има* (Вр). – Побј'егли сї

с ф'амел'ама на стар'евину, а мл'огѣ сѹ Арна'ути покл'али (Бс). – От'ишла је *с ун'учаџима* 'у планину (Бч). – Дѳ'је *жен'ѳм* (Ф). – Господ'ар *иерјанѿц'има* ш'ѣта прос Цет'иње (Ф). – Ми смо т'амо бјѣж'али *ф'амел'ама* (Ф).¹⁶

ѿод + инсѿр.: У кучкијех Срба ријетко да ко има *ѿод ѿрсѿином* ђевојку мимо по године [2: 217];

ѿред + инсѿр.: Кад је трећега дана *ѿред царом* позван и за есап питан, каза' је [2: 457]; Д'ошли сѹ *ѿред Блѳж'ом*. – М'аксим је ижл'егѳ'н *ѿред Ив'аном* и *Блѳж'ом*;

за + инсѿр.: Плана Велишина је била удата за *Елезом Бећовијем* [2: 221]. – Била је удата за *мусломанином ѿѳѳоричкијем* [2: 220]. – За *Цѿианином* удата [2: 121];

– Прво се издијели љетина, пиће, смок и то »за чељадима«: једнако и најмлађеу као и најстаријеу [2: 122]. – Дио се чини »за браћом«: колико браће, толико и дјелова [2: 123];

– Н'ије му тѹн бил'о жив'ота и отиш'ѳ'н је за *шћер'ама* (Кж);

– 'Они ѳ'д'оше за *к'ућѳм*, 'имајѹ н'ешто н'атѳно;

међу + инсѿр.: [Игра] која се по нашим сједницима *међу чобанчаги* често игра [2: 366]. – Ову... игру одигравају на »тавану« (поду) *међу сједником* [2: 367]. – Изненада пукне по плећима онога што је *међу колом* на сриједи [2: 367]. – Пригале су их у невиђелици и остављале *међу собом* [2: 489]. – И то су ме увјеравали људи од вјеровања да је *међу сједником* на њу падало камење [2: 215];

д) Локатив

ѿо + лок.: Само *ѿо љѹѿѳ невољи*, жена прихвата рало и волове [2: 46];

– На дан свадбе рано *ѿо зори* долазе сватови [2: 221];

– Брат је *ѿо маѿци* и *оцу*, а побратим је *ѿо Боѿу* брат [Ж 1];

о + лок.: Судио *о међама* једнога рођака Ивановића и једнога кума Љаковића [2: 214];

– Плаћа га *о јесени* трећином скупље [2: 77]. – *О сѿирѿѿи* даје му се вуна по грош и два јефтѿније од оке [2: 77]. – *О Боѿѳјављењу* иде неко из села за водицу [2: 239]. – Још *о Блѳѿвијесѿи* пастири постригу овце [2: 29]. – Особито се велик смет *о изгѿѿу* находи у Ћафи од Коштице [2: 25];

– На катун се на дан издига стиже *о ѿодне* [2: 25];

– Није ништа *о ручку* радио [2: 441];

ѿри + лок.: Нај'ела се кѳ *ѿр'и сѿѿѿу* (Б). – 'Ено и *ѿри сам'ѳме в'рву* (О);

– Ваља се... три пута прстима од десне руке *ѿри изласку* о кућни праг [куцну-ти] [2: 329].

Још неке синтаксичке појединости

– Они тѣ ти н'ѳбол'е кѳз'ат *кѳ'[g]-ћеш оѿѿс ѿ'амо* (Ф). – *Кѳ'[g]-ћѿѿе дор'учковѿѿи*, от'ишћете на Гр'удицу (Бс). – *Кад ћу ве ѿриш узасѿѿице ѿѿѿѿѿи*: „Је ли било и хоће ли бити, да се брат сестром жени?“ ви сваки одговорите [2: 207–208];

– Обично је *зашѿѿо* у узрочном значењу: Божиња Радоњин Манојловић био је у скадарској тамници, *зашѿѿо* је био покрао маске Селим-бега барскога [2: 201]. – Једном су, веле, питали: „Што ће најбоље ове године родит, мејѳ“, а он је казао:

¹⁶ На свему простору Куча та је социјативна конструкција доследна, а прилике у Фундини показују да је до тога дела кучкога појаса допрла појава уклањања предлога *с(ѳ')* која је у зетској равници изразито наглашена.

„Крушке“, *зашиио* су њему најмилије [2: 335]. – Вуле Османов ударио ножем Ђуро Мицулева, *зашиио* је Ђуро ударио такође ножем због покрађе некијех овнова Веља Цекова [2: 468].

– У истом значењу обична је и свеза *е*: Нем'б ју на мр'ас *с'еј е п'уче*. – Реку му да је оштетио они свијет, *е* је велике греове учинио [2: 464]. – Оли ми дат ђевојку, *е* су ми рекли да си ти најбољи сој [2: 463]. – Друге су ме укориле / *е* сам синој мужа била [2: 379].

– Та је свеза обична и у допунској реченици: Ч'удим се *е* си дош'а'н. – Да би кочот показао, *е* од оца није грђи, скочи под шипак [2: 465]. – Ви који млите, *е* све знате [2: 460]. – Какалец рече цару, да је он зна, *е* ће му се кућа урват, па је трча' да га избави [2: 456].

– Место *или* обична је свеза *али*: *Али* грми, *ал'* се земља тресе [2: 356]. – В'ама се не зн'а: *али* бестијат'е *али* се давијат'е.

– У искључном значењу обично је *без* у конструкцији с номинативом или којим другим падежом: Н'ће од'ит н'ико *без ј'а*. – „Ево га“, рече Шогоњица пружајући му врану и доказујући, да *без ње* *вране* ништа тудијен прошло није [2: 451]. – Попа н'ије виђ'а *без 'у цркву*.

– Удавајање личних заменица: Ти погађеш гране од јаблана / *а мене* *ме* погодит не можеш [5: 53]. – Ако ћеш *ме мене* послушати [5: 83]. – Па *ме мене* допаде невоља [5: 404]. – А ако *ме мене* не вјерујеш / ти погледни води Перућици [5: 362]. – Ако *ли ме мене* не вјерујеш / ну погледа' вр'ом од Штитара [5: 368 477]. – Да су Кучи моја колијевка / *која ме је мене* поднивила [5:481]. – *М'ене ми* се П'ета'р доп'адā (3). – Ајд отолен, *јаре* братоношко, / *е ње њебе* допанут не може / да дијелиш мејдан са Турчином [5: 127]. – *Тебе њи* (тај и тај) лежи без узглавља [2: 172]. – Он је прега изгубити главу / А што би *ни нама* оставио [5: 489]. – *Нама ни* се шићар разминује / Чекајући пострадасмо грдно [5: 383]. – *Њему су му* ударили Турци [5: 476]. – *Њу ју* везир изгорети неће [5: 146]. – А *нас су не* научили стари / да за 'арач студен ками дамо [5: 98]. – *Њ'у ју* з'емја не прйм'ала.

– И дојте ви *два добре* војводе [5: 498]. – В'ићела са'м т'ун *гва ф'инē њилћ'а* (Бс). – А 'имāмо и м'и *гва-ѡри г'обрē ѡивнћ'а*.

– Е ни њега *не коре* дружина [5: 478]. – Тр'ебā п'уштит омл'адину *да ж'ивē*. – В'идјим: иза 'ограђē *иг'ē ч'оек и ж'ена*. – Кад то чује царевих и сватови, *заневе* Фату испод казана [2: 275].

– Ппф: Томо је и прије и послјије тога неколико мејдана *гобио био* [2: 198]. – Пушке су му разлијеле прси и дроб, тако да му је утробица *била изашла* [2: 484].

– Догађало се да се такви хлебови »*крвју ѡрометнук*« [2: 496], али је обичније: Оћу да се *ѡрометнем сѡица* у сред ове јабуке. – Тако се дијете прометне *силовић хриј* [2: 284]. Уп. и: Ставја кума *јасан мјесец* [2: 397].

– Ставља у правцу како сунце иде на дотичним груповима по један камичак, *док дошече* [2: 342]. – Дође на његово мјесто усред кола, да га бију *док* мачкач *уфа-ѡи* [2: 368]. – Болеснику [се] нагази под кољено, па му се прегне нога к хрбату, *док* зглоб над љесицом *ѡукне* [2: 516]. – Не шћене дријешити виле, *док* баби очи *излијечи* [2: 276]. – Да не говори ни с ким *док се у* кућу *враши* [2: 534]. – Бербер рече, да то, *док* бритве *наосѡри*, не може учињет [2: 458]. – Овако се играње продужи, *док* један другом све камичке *задобие* [2: 342–343]. – Скрива се по грмењу, *док* огњуштина *ѡѡиушши* [2: 528]. – Г'урнули с'у га н'а влас *док 'опēt н'ешто укрāг'е* (Р). – Нем'бте

га т'а'ј док д'о'ђем, али и: Жито се бере изјутра, док се слама не зиржи (осуши) [2: 49]. – Немо, цара ти небескога, док се बारे не њрекрсиим [2: 495]. – Док из набоја не искочи тзв. спечак, ... не држи се да је набој излијечен [2: 541].

– На зборове се носе »присталице«... те их тамо своји чобани распознају и прихвате [2: 150].

4. Ред речи

Атрибут се често среће иза именице: Била је удата за мусломанином њодјоричкијем [2: 220]. – Кад је царева кјер цару отишла, испричала је како је избављена мудрином Шојоњичином [2: 452]. – Да се упозна с »кјером« цара њркоја и да је узме за жену [2: 277]. – Неки су предјели далеко школи убалској [2: 500]. – Њије л'епчега момк'а мл'адјоа п'од небо искак'ало (Бс);

Кад је био у ону крчму ђе је назад десет година вечеру дужан осја [2: 452]. – Ништа тудијен прошло није [2: 451].

*

У вези с општом физиономијом речника треба овде поменути још неке, и техничке и мериторне, појединости.

Речник је припремљен у облику који би се могао одредити и као речник лексичких гнезда и у њему су окупљане све речи са „својим азбучним местом“. Иза таквог поступка стоје једино технички разлози: свака је изведеница графички обележена, уз почетну наведено је значење и дат контекст, уз неке друге, евентуално, и значењске нијансе, а уз покоје означена је само граматичка карактеристика јер се све друго лако изводи из онога што је речено за полазну основу (уп. њејео, || њејел'ав, || њејел'ав'ц, || њејел'ак, || њејел'анче, || њејел'муг, || њејел'ница, || њејел'уја). Распоред изведеница у таквим случајевима одређиван је, опет, по њиховом азбучном месту, сложенице су обично доношене на крају одреднице, али ни о томе нисмо стриктно водили рачуна.

Многе речи овде су остале неразјашњене, оне су се нашле у нашим записима или нашим изворима, али смо пропустили прилику да недоумицу разјаснимо (или су нам извори непотпуни). Такве смо речи остављали као неспорне лексичке чињенице и уз њих означавали једино оно што смо могли: њасаран м 'јарац'; њасарица ж 'коза', њмиза 'овца', чминња 'овца', а тамо где смо имали потпунију информацију доносили смо је у складу са својим увидима: њалоња 'во црне, тамне длаке', њалул'а 'крава тамне длаке', њал'а 'овца црне главе', мурја 'овца, коза црвенкасте боје', али не можемо знати да ли су наше информације увек потпуне и прецизне (по нашем запису, њал'а је 'овца црне главе', а вероватније је да би то могла бити 'овца тамне вуне, тамнијег руна', али не можемо рећи каква би то нијанса била и у каквом би се односу наша с речима сња 'тамнија, сива вуна' или сњавоша / синјавоша 'овца [светло- / тамно-?] сиве боје').

Грађа која се овде доноси утемељена је на лексичком искуству првог аутора какво је могао стећи у свом родном селу Косору, али треба рећи да је он, до своје девете године живота, више боравио у Пиперима (тамо пошао и у први разред основне школе) и почесто му није лако да „пресуди“ да ли је неку реч „понео“ из Куча или из Пипера, као што је извесно да је покоја од њих обична у Пиперима, а и у Кучима је као такву увек одређују. Помињемо само покоју такву појединост: *кочаници* (П) ~

ражњеви (К) ‘дуже мотке за преношење пластова сена’; *шоварија* (П) ~ *бурило* (К) ‘дрвена посуда за ношење воде, од двадесетак л.’; *жайка* ‘мешина за скоруп, мјешавину’ (П) ~ ‘кожна или гумена »канта« за вађење воде из »убла«, бунара’ (К). Такве су појаве назначене и у речнику, али сличну диференцијацију на простору самих Куча, ни у најсумарнијим назнакама, ми нисмо могли утврђивати [уп. *чийшвак* (Бс) ~ *йейкаш* / *йейкач*, (уопштено у Кучима)].¹⁷ Такви послови, уосталом, могу се једино обављати по стриктним методолошким процедурама лингвистичке географије.

Чињеници да је највећи део ове грађе „усвојен“ на Косору треба додати и податке да је она интензивно бележена и на Кржањи (највише по казивању Гавра Николића) и у Брскуту, а у другим селима тек узгред, и то у склопу ономастичких истраживања Куча, и отуд потичу сви наши записи из оних села чије се скраћенице могу спорадично срести у речнику.

За проверавање грађе и за то што је она, у многим појединостима, добила овакав облик заслуге припадају и нашим консултантима Милораду Предојевићу (Брскут, 1939) и Илији Петровићу (Косор, 1938), да бисмо покоји детаљ могли разјаснити, у више наврата обрађали смо се и др Војиславу Рашовићу (Фундина, 1942), за старије од њих нисмо знали, за млађе се нисмо ни распитивали, а за посету Кучима – животне околности нису нам биле наклоњене. Свесни смо, уз све то, и чињенице да се и из овога што је пред нама могло још много шта „извући“ или, макар, прецизније представити, али ваља нам признати да не знамо да ли би и то битно побољшало посао који на овај начин закључујемо.

Оно што је овде остало нејасно, непрецизно, недоречено, погрешно – објасниће, прецизирати, допунити, исправити неки нови истраживачи. Први потписник ове књиге за то „нема више времена“, а његове сараднице у таквим пословима могле би само помоћи.

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА

1. Јован Ердѣљановић, *Кучи њлеме у Црној Гори*. – Српски етнографски зборник, књ. 8 (Насеља српских земаља, књ. IV), Београд, 1907.
2. Стеван Дучић, *Живој и обичаји њлемења Куча*. – Српски етнографски зборник (СКА, XLVIII, Живот и обичаји народни, књ. 20), Београд, 1931.
3. Стеван Дучић, *Или Куч*. Подгорица, 1997.
4. Персида Милачић Шујица, *Дрвођеља краљу одан*. Београд, 2004.
5. Стеван Дучић, *Јуначке народне њјесме из брдској њлемења Куча у Кр. Црној Гори*. Подгорица, 2008.
6. Драгољуб Петровић, Речник уз књиге *Рече ми један чоек, Међа Вука манийоја, Леле и куку*. – Матија Бећковић, *Сабране песме у девет књига*. Београд (СКЗ), 2003, књига 5, 103–193.
7. Милорад Предојевић, *Букумири*. Нови Сад, 1999.
8. Милорад Предојевић, *Мој Брскућ : ѡмаћење и сјећање*. Нови Сад, 1998; тамо и: Илија Петровић, *Речник ѡуђица и мање ѡзнајних ријечи*, 470–479.
9. Љатиф Муљаку, *Јужнословенски суфикси ица, ина, иште у северним албан-*

¹⁷ Брскут формално припада Братоножићима, али је у њему одувек живео и знатан проценат Куча и због тога је он укључен и у наша ономастичка истраживања [12].

ским њоворима. – Црногорски говори : Резултати досадашњих испитивања и даљи рад на њиховом проучавању. Титоград (Црногорска академија наука и умјетности, Научни скупови, књ. 12, Одјелјење умјетности, књ. 3), 1984, 173– 178 (лат.).

10. Djordje Kostić, *Rečnik Marka Miljanova*. Wisconsin State University, Superior, 1971, pp. 337.

11. Ђурица Крстић, *Правни обичаји код Куча : Анализа реликвија – Мејоголоија – Прилози за теорију обичајној права*. Београд (САНУ, Балканолошки институт, Посебна издања, књ. 7), 1979.

12. Драгољуб Петровић, *Топонимија Куча*. – Ономатолошки прилози (САНУ), Београд, 1988, IX, 1–163 (са 4 карте).

СКРАЋЕНИЦЕ

Бз	Безј'ово	Лш	Л'ијешта
Бс	Брск'ут	М	Мед'ун
Бч	Б'иоче	Мч	М'омче
В	В'идијење	О	Ор'аво (Ор'ахово)
Вр	Врб'ица	Пг	Подгр'ад
Г	Гр'еца	Пћ	Пр'емићи
Д	Дол'ани	Р	Р'аћи
Дч	Д'учићи	С	Ѕен'ице (Сјен'ице)
З	З'агреда	У	'Убли
Зл	Злат'ица	Уб	Уба'л'а'ц
К	К'ути	Ф	Ф'унда'на (Ф'ундина)
Кж	Крж'ања	Ц	Цв'арин
Кс	Куп'уца	Цр	Цер'овица

ТЕХНИЧКЕ СКРАЋЕНИЦЕ

А	акузатив	Д	датив
алб.	албански	дем	деминутив
анат	анатомски	ж	женски род
арб.	арбанашки	заст	застарело
астр	астрономија	зам	замена
аугм	аугментатив	зб	збирно
безл	безлично	зоол	зоолошки
бот	ботанички	И	инструментал
бр	број	изр.	стални израз
бр им	бројна именица	ирон	иронично
в.	видети	итер	итеративно
В	вокатив	јд	једнина
Г	генитив	Л	локатив
геогр	географски	м	мушки род
гл им	глаголска именица	мед	медицински
гл прил	глаголски прилог	мит	митолошки

мн	множина	с	средњи род
Н	номинатив	саст	саставни
нар.	народни	св	свршени вид
непром	непроменљиво	св.	свеца
несв	несвршени вид	синг	сингулатив
н.	нова реч	слв	словачки
одм	одмила	супр	супротни
оном	ономатопеја	тал.	талијански
пеј	пејоратив	тпн	топоним
пл т	плуралија тантум	трп	трпни придев
погрд	погрдно	узв	узвик
подсм	подсмешљиво	уп.	упоредити
пор.	породица	учест	учестало
предл	предлог	чеш	чешки
прен	преносно значење	фам.	фамилија
прил	прилог	фолк	фолклорно
р.	ретко	хип	хипокористик
реч.	речца	шаљ	шаљиво
рус	руски		

РЕЧНИК

А

а св. 1. супр. – Ко м'оже, а н'еће – нека му и н'ије; 2. саст. – М'й о в'уку, а к'ул'а на врѣт'а. – Онѣ маг'арица у к'ућу, а маг'о за њ'ом. – Бѣл'а је, он'акѡ, кр'ачѣ, а г'одебела; 3. 'онда'. – Ако не ум'ијеш, а тѣ гл'едѣ да на'учиш.

'а прил 'чим'. – Њ'има сѣ зн'ало: 'а зора – св'и на раб'оту. – 'А с'а'мнѣ – да берѣм'о л'йс.

а! узв. – 'А, д'ијете, ск'очи, 'удѣвѣ се т'еле!

а'а / ах'а! узв. – А'а, ск'очите, ђ'ецо, з'акла онѣ б'иза к'окошку!

'абезина м 'будалина, аветник (в)'. – Што 'оѣаше онѣ 'абезина?

'абер м 'глас, вест'. – 'Имѣ ли каквѡга 'абера за онѣ 'овце Мѣш'ове?; *изр. ни 'абера*. – Вѣк'ала са'м да не ид'ѣ, а 'он ни 'абера – в'ише нѡ да к'учка л'јаје! – За Ла'тине немају абера [5:42].

ѣб'ит се 'ѣбѣм се несв 'чудити се'. – Још пита зашто се абимо. – Абим се, а не смијем ни то. – Црнога су врага сакрили – аби се мајка [4: 193 234 378]; в. *уабѣи се*.

а б'ол'е 'живље, брже'.

'авѣз м 'глас, вест'. – 'Имѣ ли 'авѣза откѣ је отиш'ѣ?

ав'ѣн авѣн'а м 'направа за резање дувана, у облику водоравно пресеченог ваљка, постављена на три ножице, с ножем причвршћеним на једном крају'. – Мѣ смо дув'ѣн р'езѣли на онѣ авѣн'е, начѣв'али да се р'ежѣ.

'авгѣс -ста м 'осми месец у календару'. – Б'рзо ће крај 'авгѣста и н'ѣмѣ в'ише планин'ѣ: чоб'ани тѣ 'у школу.

авѣрт'ит се авѣртѣм се в. *апаверѣиши се*. – Авѣрт'иће се ка' [д]-га кл'епѣ п'о глави. – Мајка никако да се аверти [4: 110].

'авѣт ж 'особа ограничених умних способности'. – 'Имѣ ли ђе онѣ 'авѣти? ||

авѣт'ат авѣтам несв 1. 'причати без смисла, брбљати'. – 'Е, колико онѣ бр'ѣв мог'а авѣт'ат, к'умѣн те Б'огом; 2. 'лутати без циља, скитати'. – Ав'ѣтѣ по тије шкр'ипѡвѣ, дѣко н'еђе н'огу сл'омѣ; || авѣт'ање с. – Тѣ њег'ова врст'а н'ѣбол'е се разум'ије у авѣт'ање; || авѣтн'ут авѣтнѣм св 'изгубити моћ расуђивања и самоконтроле'. – Ка' [д]-се опл'анѣ, он авѣтнѣ и м'ичи му се с п'ѣга; || авѣт'иња м / ж. – Ђе се нѣѣ с онѡм авѣт'ињѡм? || авѣтн'ѣк -ѣк'а м. – Ч'усте ли што л'ијепо од оногѣ авѣтнѣк'а?; || авѣти'ица ж. – Пом'ози, Б'оже, и авѣт'ици – и 'она је из твојѣ тор'инѣ; || авѣт'инче / авѣтињче -ета с 'младо недорасло лице ограничених умних способности' (Бс); || авѣтнѣч'е -ѣта с 'исто'; || авѣт'ул'а ж. – П'ушти тѣ авѣт'ул'у – не зн'ѣ о'на што јѡј пр'ѣчѣш; в. *ѣамѣиница, сакараѣ*; || авѣтл'ук м а. 'неразумно понашање, немотивисан поступак'. – Прежѣв'ио са'н св'акѡ зл'о, мѣ не зн'ѣм оћ'у ли

и овѣ аветл'уке; || **аветл'учйт** -йм несв 1. 'понашати се неразумно'. – От'ишли да аветл'учѣ по пл'аци, а онѣ ом'рченица не зн'а к'уј да се об'рнѣ [од посла]; 2. 'причати без смисла, брбљати'. – А зѣр си м'ислио да о'ни ум'ију др'укше до да аветл'учѣ.

авиз'ат (се) -'ам (се) св 'схватити, разумети'. – Тр'еба њ'ему да се авиз'а. – Н'екате, дѣко га ј'а авиз'ам; || **авизѣв'ат (се)** -'ај'ем (се) несв 'схватати, разумевати'. – Та'кв'и се, богоми, тѣшк'о авизѣју [2: 445]; || **'авизѣн -а -о** 'вешт'. – Д'обро је 'авизѣн у св'е несојл'уке.

'авијес[т] -сти ж 'мршава особа, сенка од човека, утвара'. – Двѣ в'ијека е дожив'ј'ела и с'а[д] ч'екѣ на упр'ет да [ј]у Б'ог 'узмѣ, нѣ ми се чин'и да в'ише ни њ'ему таквѣ 'авијести не тр'ебау. – Пођоше за мном ка' прије, ка авијести. – Та мала ка авијес [4: 302 347].

ѣвл'ија ж 'црквено двориште, порта'. – Зл'ѣтом сѣ м'огло заград'ит тѣ ѣвл'ију окѣ ц'рквѣ, тр'ебѣло [ј]у је презид'ат [2: 131].

ада узв. – Ада д'оклѣн ѣш зав'ирѣт?!

ад'амскій само у *изр. адамско кољено* 'племенита особа'. – То је право адамско кољено, и потомци Авеља, који је ни крив ни дужан убјен од брата [3: 137].

ѣд'ет м 'обичај'. – 'Ај да [ј]у поп'ијем, рѣд ѣд'ета. – Није код њи такви адет [4: 342]. – По адету добрије оцака / Даје доста пива и јестива / и дебела меса овнујѣга [5: 289].

ад'ут адѣт'а м 'најјачи низ карата'. – Да с'а м крѣн'уо из адѣт'а, прош'аѣ би л'а'ко; || **адутйр'ат** -'йрѣм несв 'играти картом из најјачег низа'. – Да си адутйр'ѣ, обѣл'или б'исмо и[х]; || **адѣтн'ут** адѣтнѣм св према *адујиурај*. – С'а[д]-ћу ј'а да ви адѣтнѣм, да в'ићу ѣе сте.

'аѣ узв 'није, не дао Бог'.

'аждаја ж 'ала, немањ'; в. *мрава, сѣоѣа*.

'азан 'азна -о а. 'болестан, немоћан целог живота (цијелога вијека)'. – Болест... се има збити на оном што болује и може остати »азан« или »штетанк«; б. 'сакат (од ране болести)' [2: 524 – по наводима Т. Ораховца].

азг'а'ам м 'снажан млад човек скромне памети'. – Азг'а'ами су 'оба'двѣ, мл'ого в'йкајѣ (Р).

азур'ат се -'ам се несв 'припремати се'; || **азурават се** -аје се несв в. *шелар*.

а'и / а'и! узв. – А'и, што ме наћ'е ј'утрѣс, ц'рнѣ к'укавицу!

'аир 'корист, срећа'. – 'Ајде, даб'ѣгдѣ му се 'aira не в'ићело! – Св'е је тѣ проп'ало, 'aira му в'ић'али н'ијесмо.

'ај-'ај! узв за изражавање жалости или реакција на бол.

'ајѣт 'ајем несв 'хајати, марити'. – А за Турке 'ајѣ и не 'ајѣ [5:42].

ај'ат м 'трем'. – Н'екѣ су к'уће им'але онѣ ај'ате. – Врло ретко, и то онајвише у Брскугу, има кула са неком врстом трема, који се зове ајат [2: 249]. – Ајат је већинном отворен простор, а његод је у њему учињена по једна комарица која се овамо зове »одаја« [2: 85].

ајв'ѣн -ѣн'а м 'особа ограничених умних способности'. – Не к'уни, ј'адна, дијет'е, не сл'ушѣ Б'ог ајвѣн'е; *изр. ајв'ѣн нѣ ајв'ѣн*. – Ка'д р'ечѣш за н'екѣга »ајвѣн нѣ ајвѣн«, тѣ ти је ајв'ѣн б'езлијека; || **ајвѣн'а'к** -нк'а м дем. – Тѣ је пошт'ени ајвѣн'а'к, н'икѣме н'ије ни в'оду натрѣњ'ио; || **ајвѣнч'ић** м дем *ајван*; || **ајвѣн'нт** -'ѣнѣ несв 1. 'лутати без циља, скитати'. – Ојд'е н'екуј ус К'уче да ајв'ѣнѣ кѣ што је на'учио; 2. 'причати без смисла, брбљати'. – Прек'ини, обр'аза ти, и не ајвѣн'и!

ајдам'ак м 'штапина, батина'. – Залећ'ели сӯ и[м] се с нечесовијема ајдам'ацима, добр'е прѳ'оше што и[м] не зап'уцаше п'о пркњу.

'ајде! а. узв за подстицање. – 'Ајде још м'ало!; **б.** узв. за негодовање, неодобравање. – 'Ајде, обр'аза ти, прек'ини; **в.** узв. за допуштење, сагласност; благослов. – 'Ајде, м'оје д'ијете, и нека ти је в'азда ср'етњй п'ут.

ајд'ук -ук'а м 'неустрашив човек; хајдук'.

'ајка ж 'скитња'. – Не зн'ајү шт'о тѳ о[д] с'ебе, п'а ү ајку; || **'ајкат / ајк'ат** -ам / 'ајк'ам несв а. 'лутати, скитати'. – 'Ајкају по Стр'ан'а б'иочкије за б'изама. – Ајкајући гором нају једну крушку [2: 451]; **б.** 'натеривати дивљач на ловачку засе-ду'. – По ваздан би ајкала по пољу [4: 174]; **в.** *дивешина*.

ајловиин ж 'неомеђено пространство'; **в.** *варакнуи се*.

ајм'ана ж 'скитара'. – Ојд'е н'екуј с онѳм ајм'анѳм.

'ајс-'ајс! узв за терање говеди.

ајт'ар м 1. 'саучешће'. – От'ишли су на ајт'ар 'на Убли; **2.** 'добро, корист'. – З'ашто да ј'а изг'убим жив'от за т'уђи ајт'ар. – Н'е би се Б'ѳг огријеш'ио... овѳ стар'ије да св'е зг'азй и да и[м] гл'ава пог'инѳ, нека ба'зд'й т'амо, за ајт'ар овѳ омл'адинѳ; **3.** 'знак добре воље'. – Учињ'еће 'он тѳ м'ене за ајт'ар. – За какав му ајтар указа толико гостопримство [2: 473]; *изр.* *ийй'аи* ~ 'изразити саучешће'; || **ајтар'л'ив** -а -о 'гостопримљив, гостољубив'. – Дужност [је] свакој кући дават »наручек«, јер која кућа у томе отскочи зове се »ајтарљива кућа« [2: 108].

акиц м 'мала украсна плочица'. – Старије жене су се опасивале широким кожним појасом у који су били укувани црвени »акици« [2: 93]; **в.** *йас* [1: 258].

'акнүт 'акнѳ св 'развијати се, набујати'. – Мй смо чет'ири засад'или, дв'ије прем'а чела и дв'ије према н'огү, и то је 'акнүло!

'ако св. – Н'ајстаријему ако је пет г'один'а.

акобогда реч. 1. 'надати се; ако Бог подржи'. – Св'е ће се, акоб'ѳгда, на р'адѳт обрн'ут; **2.** 'поздрав при сусрету: куд си кренуо?'

акреп м 'наказа, ругоба'; **в.** *чиурак* [2: 544].

акшија м 'ашчија, кувар' [2: 457].

'ала ж 'силан, снажан човек'. – Тѳ је бил'а 'ала до[к]-г'а бил'о, а в'иђи га с'а[д] – т'үг'а!

ала! узв за подстицање да се нешто учини.

алаб'анда у нар. песни *Алабанда, зайури се кав'а*, према тал. *alla banda* 'на страну, са стране'.

алавѳрт'ит се -ѳртйм се 'престати с тврдоглавим, инацијским понашањем; призвати се памети'. – Прич'а не прич'а – њ'ему не пом'ажѳ: н'ика'д се н'ѳе алавѳрт'ит.

'алак м 'вика, галама'. – Код њ'и је в'азда 'алак к'а да тѳ се поб'ит; || **алак'ат** -ам несв 'гласно викати, обично кад се стока узнемири осећајући близину вука или неке опасности'. – Алак'ајү у С'уморовдѳ – ј'а нйм тѳ га к н'ама прегн'ат; || **алак'ање** гл им 'гласкање којим се, током дана, »препада... лупеж, ако је ѳе близу« [2: 9]; || **ал'акнүт** -нѳм а. св према *алакай*. – Што л'аје он'а б'иза – ал'акните н'екѳ! **б.** 'викнути улазећи у напад'. – Алакнүше, Бога поменуше [5: 269].

ал'ал ал'ал'а м 'што је учињено с Божјим благословом'. – Што се ар'ам'ом ст'ечѳ – с ал'ал'ом н'е потроши!; *изр.* *Ал'ал ийи в'јера!*; || **алал'а'к** м 1. 'срећа, напредак'. – 'Ајде, д'ијете, св'акй те алал'а'к пр'атио и сријет'а. – „Алалак“ се сматра напретком и срећом онога ко алално ради и зарађује [2: 206]; **2.** 'опроштај'. – Млади

миши весело на алалак пристану [2: 463]; || 'ал^ала^н 'ал^ална -о 'који је стечен с Божјим благословом'. – Св'ак^а му је раб'ота бил'а 'ал^ална; || алално прил. – Св'е му је 'ал^ално што му пр'оз р^уке пр'о^ђе; || ал^ал'ит ал'ал^им св 'опростити'. – Ал^ал'ићу му и к^а свој'еме; ~ се. – Би рад био да се алалимо и да се веј један другога не бојимо [2: 463]. – [Отуд се вратили] на ђедовину с којом смо се били давно алалили [4: 224]; в. *халал*.

ал^ат! узв детету кад се загрцне; в. *йолекнуи*.

ал'ат¹ м 'прибор за рад'. – В'а^зда довук'ује нека^кву гвожђуш'ину и вел'и да му тр'еб^а ал'ат.

ал'ат² м 'коњ тамножуте боје' [2: 15].

ал'ати берл'авес / алати белани версон према *Алах беласуни версун* 'да му бог да белај на врат; проклињање за невелику штету'. – Ал'ати берл'авес ђе ми ов^о 'искйпл'е к^а да нијес'а^м гл'еј^ала. – Алати белани версон – плуну он за зецом [3: 69].

албат м 'поткивач'. – Треће пролеће обује му албат прве ноге, и почиње се товарити [2: 16]; || албатлук м 'поткивачки занат' [2: 479]; || албатски -а -о 'који се тиче *албайи*'; ~ *клинци* [2: 16].

али св. 'или'. – За п'обратима али за приј'атеља. – Оли б'ијел^ога али шк'ур^ога. – Али си в'у^к али лис'ица? 'питање ђаку који се враћа из школе да ли је добио добру или лошу оцену'.

'алови 'ал^ов^а м мн 'богаљи' (?).

а'љетнй -^а -^о 'који се односи на одевни предмет, одевни' [Ж 28].

ал'ид'ат ал'ид^ам несв 'лутати без циља, скитати'. – Нем'оте га ч'ек^а[т] сл'ободно, 'он да^н'а^с ал'ид^а од гл'ад^е до гл'ад^е по кат^уну.

ал''ина ж 'хаљина' [2: 92].

ал''иие ал'ин^а ж мн 1. 'постелина'. – Једно вече го из аљина искочи [2: 456, Ж 28]; в. *са'ирйеи*, *ирђија* [2: 127]; 2. 'одећа'. – Нијес'у му д^ал'и ни да об^уч'е ал'ине, н^о га пов'ели у он^о у што се зат'ек^ан [Ж 25]; в. *йогизай се*.

ам^а / ам'а узв којим се нешто тврди, одриче, запиткује, ишчуђава, наређује. – Ам^а, р'еко ти, ч'б^оче. – Ам'а, д'ијете, м'ичи ми се с оч'ин.

аман м 'опроштај'. – Мејданције су имале... »ђевере«, који су пазили да који не преступи... биљегу или да се нађу у заштиту ономе ко иште »аман« [2: 198].

аман'ати узв изненађења 'за име Бога'. – Аман'ати, мог'а ли г'рђе!? || ам^ан'ет м 'завештање'. – Раније су људи на самрти остављали без икаквијех свје-дока аманете својим укућанима, да нешто у његово име учине [2: 124]. – Аманет је не само код Срба него и код Арбанаса и код муслимана највећа репорука коју неко некоме предаје [2: 205]; || аманећар м 'човек који је примио аманет да нечију жељу испуни'. – Аманећар прими оставу и скрије ју у зид под прозором своје куће [2: 205].

амбар м а. 'велика гомила (обично непотребних или неупотребљивих ства-ри)'. – Унутра амбар пепела и нагорјелих кочањина [4: 259]; б. 'остава за храну'; || амбар'ит -'арйм несв 'набацивати на гомилу (непотребне ствари)'. – М'ичите т^е 'рке 'отол^ен, нем'оте и[х] т'ун амбар'ит да не п'ан^ем преко њ'и.

америк'анка ж 'сорта лозе отпорна на филоксеру, чији плод није за пра-вљење вина (чилек?)' [2: 56].

ам'ин узв 'завршна реч у хришћанском и јеврејском богослужењу, у значењу »тако јек«, »нека буде тако«, а среће се врло често и у турском разговорном језику»;

изр. *амин и ѿмила* ‘клетва као обредни позив лопову да украдену ствар врати’ [2: 151]; || *аминоват* -ујем (не)св ‘поз(и)вати преступника да украдено врати под претњом Божје казне’. – Преступник је »аминован«... с призивањем Бога, да над њим своју силу покаже; || *аминовање* с ‘чин којим се преступник наводи да призна кривицу’. – То је »аминовање« често помагало успјеху истраге [2: 152].

’а́мпа ж в. *а́па*. – Ка^е[д]-са^ем ул’ег^ан у ст’ају, ‘ударѝ ме он^а ‘а́мпа – ка да пр’еђе у њ’у нијес’а^ем ул’азио.

’а́н м ‘друмско свратиште, хан’. – Н’а Биоче су бѝл’и ‘анови п^а се и с’а^е[д] так’б зов’у – н’а Анове.

ан’атем’ате / *ан’аћем’аће* узв ‘анатема, проклетство, обично у прилици кад се направи озбиљна материјална штета’. – Ан’аћем’аће га бѝл’о – што ме наћ’е да оставѝм ћ’ецу без р’учк’а!; в. *на’аћем’аће*; || *анатемњак* м ‘ђаво, проклетник’.

андр’ак м ‘жбуње, густиш на месту које је обрађивано’. – Св’е је т^о прит’иск^ан андр’ак, ни зм’ија се т’ун не м’оже пров’уј (Г). – Испрегне једнога вола, уведе га у андрак [2: 445; 3: 86].

аић- в. *а^енћ-*.

’антреса ж ‘адреса’. – Отиш’а^ен бј’еше код М’ис’ура да тр’ајѝ Вл^ад’ову ‘антресу; в. *аи́реса*.

анца́л’ат се -’а се несв ‘узимати у обзир, водити рачуна’. – Не анца́л’а му се н’ишта о[д]-г’ога што плам’ѝра.

’апа ж ‘непријатан мирис, задах’. – Код њ’и в’а’зда б’ије нечесова ‘апа, ка да не отв’арају ни вр^ат’а ни пр’бзоре; в. *амѝа*.

апер’иса́т -ш^ем несв ‘оперисати’; в. *накарага^ен*.

’апѝт ‘апѝм св ‘зграбити, отети, украсти’. – П’ази се тѝ од њ’ега: ‘апѝће ти т^о из оч’ѝн.

’апрѝл м ‘четврти месец у календару’.

’апца ж ‘затвор, тамница’. – З^ам’или с^у га у ‘апцу, дако м’ало од њ’ега паг’ин^емо.

’а́р¹ м ‘част, понос’. – Ар и зазор изрази су истога значења [2: 475]. – Мајка се не осврну, ар јој да га зовне [4: 280]; || *’а́рл’ија* м ‘поносита особа’. – Једв’а ми је изв’адио з’у́б, а ја а́рл’ија – ст’иск^ан да не в’ѝк^ам. – Арлија је ка’ Латинче [2: 475].

’а́р² м ‘стаја, коњушница’; || *арција* м ‘коњушар’.

ар’а́м ар^{а́м}’а м ‘проклетство’. – Ов’б је једн’о ар^{а́м}’ом, а овб др’уг^б ал^{а́л}’ом (Кс). – Арам је проклето стечено имање [2: 207]; || *араман* -мна -о ‘проклет’. – Њега је по народном вјеровању стигао онај цигар дувана као араман со и хлеб [2: 204]; || *ар^{а́м}’ит (се)* ар’а́мѝм (се) св ‘проклети’. – Најзад се »арамано«, па се сад његови находе у покрајини [2: 215]; || *’ар^{а́м}по* прил ‘проклето’. – Ч’ува́[ј] се, д’ијете: што се ‘ар^{а́м}но ст’еч^е – не м’оже му се ‘аира в’иђет.

Ар’а́нђеловд^ан -вадн^е / *СветѝАр’а́нђио* ‘Свети архангел Михаило, светкује се 8/21. новембра’.

ар’а́р ар^{а́р}’а м ‘врсна од козје длаке (на самару)’. – Он^е се вр’еће зв^ал’е ар^{а́р}’и [2: 16]; *изр.* *ѝун арар* ‘пола товара’ [2: 78–79].

ара ра бра брдено [3: 64]; в. *вра врадена* [6: 114].

’ара́т ‘ар^{а́м} несв *а*. ‘пуштати стоку на испашу’. – К’оњскѝн д’б с^у у т’а^е в’ака^т з’а’једно ‘ар^{а́ли} Вујад’иновѝи и С^ав’овѝи с Курл^{а́ј}’а и Кривод’ол’ани (Кж) [11: 143]; *б*. ‘стоком правити штету на усевима’. – Загр^ад’ио је и лив’аду и б’аштину и с’а’д му ју за’исто н’ет^е ‘ара́т.

'ара^ч 'арча м 'трошак, што је потрошено на госта или намерника'. – Б'ог ви 'ара^ч намй'ио!; || 'арчйт -йм несв 'трошити'; в. *зайой*.

Арбан'ас м 'Албанац, Арнаут, становник Арбаније'. – Мл'огй сy овй Арбан'аси од н'ашије; || Арбан'ашка ж 'Албанка'. – Ћед'о је св'акy ђев'бчицу зв'а Арбан'ашка [Ж 18]; || арбанашки -а -о 'који се тиче Арбанаса и Арбаније'. – Арбанашки почетак [је] тамо неђе био [Ж].

арбија ж 'харбија, шипка којом се пушка спредњача пуни кроз уста цеви' [2: 91, Ж 26].

арг'ат м 1. 'мера за површину земље, једнака четвртини рала'. – Што један копач у прашеку опраши, зове се »аргат« или »мотика земје« (К Кс) [2: 49]; 2. 'надничар, копач' [2: 69].

'арда! узв овновима, да се покрену, зауставе или раздвоје. – 'Арда, ђа[в]оли ве пок'упили! Не зн'ам шт'о је овијема овн'овима те се в'а'зд'ан биј'у. – Арда, ђава ве иладни позоба' [2: 14 369].

арђава ж 'руља'. – Арђава љуљну, замало спрштише [4: 395].

'арија ж 'свеж ваздух'. – Ојд'о м'ало на 'арију.

арл'ија м в. *ар*'.

армадур'а ж 'арматура'. – У неђ'ел'у су поподн'е т'урйли армадур'у и 'онд': понеђ'ел'ник, ут'орник, ср'иједу, у четвр'т'ак в'ечен 'уб'ан б'ио гот'ов.

арнаисат -ишем несв 'схватати, разумевати'. – Не арнаишем што захтијеваш. – Не арнаишем око чега би тај бестилук [4: 48 274].

Арна'ут м 'онај који се није вратио (на Сицилију, после доласка с византијском војском у Србију 1043. године), Арбанас, Албанац'.

арчајлија ж 'тип леденице, револвера' [2: 91].

'арчйт -йм в. *ар^ч*.

арц'ија м 1. 'достојанствен, поносит човек'; 2. 'коњушар'.

асал ?. – Оне ију асал и сијено; || ас'ала^н -лна -о 'добар'.

асит се асим се несв 'држати се надмоћно, поносито'. – Иза тога на Васојевиће / који но се често цару асе [5].

'аскер м 'турски војник'.

асфалт'оват -ујем несв 'прекрити асфалтом путну површину'. – З'ашто да га м'й Кос'орани асфалт'ујемо за Стравч'ане и за Ор'авце.

'ат м 'снажан, добар коњ'.

'атреса ж в. *антиреса*. – Ја би се ж'алила што не м'огу н'а ноге, нo не зн'ам на којy 'атресу.

'атула ж 'греда положена по врху зида, као основа кровне конструкције, нашћеница (в.)'.

ау узв чуђења; || аук'ат а'укам несв 'упорно испуштати узвике »аук«; || аукн'ут а'укнем св. – А што а'укаш ст'ално, ч'удо те не а'укн'уло!

Аустрйн'а^ц -ни^а м 'жители, поданик Аустрије, Аустријанац'. – Пог'инули су т'ун и некй Аустрйнци, а п'отл'е се в'иђело да је међу њима бйл'о и нека^квије с н'ашијема именима; || аустр'йнскй -а -о 'који се тиче Аустрије'. – Св'акојџа смо ј'ада в'иђели и оног'а аустр'йнског'а р'ата и овог'а н'ашџа и не зн'аш којй ти је б'ио г'рђй.

афеж'џка ж (н.) 'чланица, припадница А(нтифашистичког) Ф(ронта) Ж(ена)'. – У овџ н'аше афеж'џке н'ајбол'џ су онџ којџ ни р'уч'ак ђ'еци не ум'ијy сигур'ат.

афер'им! узв за одобравање, подстицање. – Афер'им ти га, момчино, в'а'зда ти п'уцаља!

а-ц'а-ц'а-'икс-'икс! узв за дозивање коза [2: 14].

'ацнџт 'ацнџ св 'померити се'. – Н'еће ми 'ацнџт.

'ачйт се 'ачйм се несв 'понашати се распусно, раскалашно; изругивати се добрим обичајима'.

'аш м 'најјача карта у низу, ас'; *изр.* ~ *ог маџаџ* 'најјача личност међу онима који не заслужују поштовање, предводник ништарије'.

А^е

а'нђ'ибула / анђибула ж 'пратиља невесте на свадби'. – Прич'ала е м'ајка кој'а је бйл'а а'нђ'ибула ка^е[д]-сѐ удав'ала, али са^м забор'авила кој'а бл'еше. – Анђибула бива сестра младожењина или ближња ђевојка из рођаштва [2: 221]; || **'а'н-ђија / анђија ж** 'исто'. – [Ђевери] с анђијом улазе у одељење, ђе се невјеста... спрема наређује [2: 223].– Анђија је нека жена из рода, једна од жена, која иде са сватовима [1: 274].

'а'нђио -ела м а. 'анђео'. – Ка^е[д]-се м'аљо дијет'е смј'е у с'а'н, 'а'нђели му н'ешто каж'ују. – Ом'езйсмо, поп'исмо: „С 'а'нђелом раб'отате!“; **б.** 'мирно створење'. – Ја са^м в'а'зда им'а д'обрџга к'бња, и два-тр'й са^м промијен'ио, али такв'ије 'а'нђел'ан нијес'а^м; *изр.* 'а'нђели с њ'обџм 'забринутост за неког ко прича нешто неповезано и нелогично или за нечије изненадно немотивисано понашање'; || **'а'нђел'а'к** -лк'а м дем 'анђелчић'. – М'ашала како сѐ анђел'а'к б'абйн напос'а.

Б

ба в. *бах* [2: 490].

'баба ж 1. 'стара жена'. – Кој'а б'й он'а б'аба те вѐ заст'авила у паз'ар?; **2.** 'очева и мајчина мати'. – Једн'а ми је б'аба из Ријек'ѐ, а др'уг'а из Д'ол'ан'ан. – Њ'ему је б'аба умр'ла кад је б'ио м'аљин; || **бабов'ат** -ујем несв 'бити у трећем животном добу (о жени)'. – Зн'ају ж'ене; ђевова'ње – царова'ње, невова'ње – та'мнов'ање, бабов'ање – јадов'ање; || **бабађев'џка ж** 'стара неудавана жена'. – Под'из'ала са^м бр'атову ђ'ецу и није ми п'ад'ало н'ам на 'удају, а с'а^е[д] се с'а^е мнџм сп'рдају и вел'ѐ бабађев'џка; || **бабет'ина ж** пеј. – В'иђе ли како он'а бабет'ина кун'ѐ ђ'ецу, к'ами јџ 'у зџбе к'а што је 'у памџт; || **б'аљ'а** -'ѐ ж хип 'бакица'; в. *лаша*; || **б'а'а** -'ѐ ж 'исто'; в. *исџрикаи*; || **б'ака ж** 'исто'. – Не д'а б'ака н'икџме да ми в'икају н'ѐну ј'абуку.

баба заман ?. – Ево, пашо, од баба замана / Кучи су ни, ка видиш, сентачи, / сентације и ближње комшије [5: 44].

б'аб'а'к б'апк'а м 'ручка на косишту'. – Код н'ас на кос'иште 'имау дв'а б'апк'а, што се к'оса држ'й.

б'абине -йн'а^е ж мн 'посета породиљи после порођаја'. – С'а^е[д]-сџ се врат'иле з-б'абин'а^е. – Бабине или повојнице... су посјете породиљи, или, како се овамо зове, »родиљи« [2: 209]; *изр.* *Нијес'и му на б'абине б'ио* 'прекор млађем ако прича нешто што не зна о старијем'; || **бабин'е** мн 'дарови породиљи'. – Породиљу посјеђују

све женске из околине доносиће понуде породилји. Те се понуде зову »бабиње« [2: 508].

б'абица ж 'задушни колачић'. – Бабице с'у се п'екли кол'ач'и, п'а су нос'или по гр'бл'у и д'ај'у ђ'еци; б'абице се т'о зв'ал'е. – О Задушницама у очи месних поклада (20. фебруара / 5. марта) месе домаћице врло много колачића у виду крста, који се зову »бабице« [1: 308]. – Бабице се зову мали колачићи који се дугуљаст и у виду крста пеку на Задушну суботу [2: 239]; *изр. бабице северне в. иченица*.

б'аб'овина ж 'очевина'. – С'а'д је св'ак'оме шир'око да затр'ап'и ђе 'оће: н'ем'а к'о да му р'еч'е да т'о н'ије њег'ова б'аб'овина.

б'абр'ат -ам несв 'причати без кочница и обзира, брбљати'. – Алав'ерт'и се, ч'б'че, и не б'абр'а[ј], в'идиш-[л]и да те н'ико не сл'уш'а.

б'ага ж 'обољење зглобова код коња'; || **багл'иф** / **ба'гл'иф** -ива -о 'оболео од баге' (Бс).

багаж -ажа / **баг'аш** -аш'а м 'мера за тежину жита (10 ока, приближно 15 кг)' [1: 260]. – Десет 'б'ка'н је баг'аш; *б'арск'и* ~ 'суд од 14 ока'; *з'ејск'и* ~ 'суд од 12 ока' [2: 52]; *багаж*; арб. *кошић* [2: 78]; || **багаш'ић** м дем.

бадат бадам несв 'корачати'. – И убише Ђура барјактара / Који први пред дружином бада [5: 456].

бадијава / **бадиј'ав'е** прил 'бадава; узалуд'. – Виђоше да му није бадијава дат назив »тврдоглавче« [3: 56]. – Добра пушка у добра јунака / никад није пукла бадијава [5: 370]. – Б'ол'е (= боље је) бадиј'ав'е с'еђ'ет н'о бадиј'ав'е р'ад'ит – ада б'ол'е бадиј'ав'е леж'ат н'о бадиј'ав'е с'еђ'ет; || **бадиј'ав'ат** -'ав'ам несв 'проводити време у нераду, беспосличити'. – Н'ас ђ'ецу би искор'ист'ила 'у лето да не ск'ач'емо и не бадиј'ав'амо: м'и бисмо чешл'али в'уну, 'она би ју вл'ач'ила и с планин'е њ'б'ј би в'уна д'ошла у вр'еће и св'е извл'ачена (Кж Кс); || **бадиј'авн'ик** -ик'а м 'беспосличар'; || **бадиј'авн'ица** ж 'беспосличарка'. – А што не иза'г'он'ите ов'у бадиј'авн'ицу, к'а да не зн'ат'е кој'а ју раб'ота ч'ек'а.

бад'иф'ук м 'набигузица'.

баждар м 'кантар који мери на оке и килограме' [2: 79].

баж'дет баздим несв 'смрдети'. – Баж'деле – не баж'деле, нама ка најбоље чим и' нијесмо зидали [4: 288]. – Не баздијаше много из уста [4: 274]; в. *несмајан*; уп *ба'з[г]*.

ба'й! узв у игри »жмурке« одраслог са дететом; || **байк'ат** се ба'йк'ам се несв 'јављати се узвиком ба'й! детету које се »сакрило« у игри »жмурке«. – Ка'е[д]-се ми са'кр'ијемо, ђ'ед'о с'е байк'а с н'ама и вик'а е: 'О, како су ми се са'кр'или – к'а п'рда 'у гаће (Кс).

бајаги / **бајагли** 'тобоже'. – Ова га научи, да се бајаги помами [2: 456]; **бајагли** [Ж 29].

б'ај'ат -ам 'изговарањем тајанствених речи и обављањем неких мистичних радњи настојати да се отклоне болести, уроци; врачати, гатати'. – „Кад ђетету вучићи ничу, оно болује“, па се у тој прилици »баја« [2: 509]; || **бајалица** ж 1. 'врачарица'. – Једна врста бајалица и врачарица, које су бивале и траварице... биле су тобоже вјештице [2: 314]; 2. 'формула у бајању, врачању'; в. *цицалица* (7: 74).

б'ај'ат -ем несв 'зевати (као назнака сањивости)'. – Б'аба је п'оч'ела да б'аје, зов'е ју, к'ада, крев'ет; безл *б'аје ми се*; || **б'ајн'ут** се б'ајн'е се св 'зевнути'. – Не дер'ем се ј'а, господ'ине, н'о је ов'о Р'адоје М'илет'ин ко'еме с'е см'јело б'ајн'ут и пр'ет кр'ал'ем, а н'е у тв'оју прдд'ив'у кунцул'арију. – Н'ему се н'ије см'јело б'ајн'ут к'а Р'адоју М'илетину пр'ет кр'ал'ем.

б'ак м 1. а. 'отпаци од дрвета, ивери (обично бора)'; ~ *од бора* (Бс); **б.** 'мекши део дрвета испод коре (обично бора)'. – Л'уч 'ймā смбл'е, а б'ак н'емā (Бс); **2.** 'угњило сено по спољној површини стога'. – Угњило снјено по крајевима стога се зове »бак« [2: 38]; || **бак'овина / баков'ина** ж 'меки поткорни део дрвета (обично од бора)' (Бс).

бакетат -ам несв 'хвалисати се'. – Лично хвалисање зове се »бакетање«, чему се додаје и »бакати посла« (?) [2: 483].

б'акс'а^з / б'акс'уз м 'несрећа, баксуз'. – Б'акс'а^з ће и н'а р'авно н'огу слом'ит; || **б'акс'а^зан** -зна -о 'несрећан, баксузан'. – Б'акс'а^зну ли ме Б'ог д'аде!; || **б'акс'а^зн'ик** м 'несрећник, малерозан човек'. – Оће на б'акс'а^зн'ика св'е што на др'угојѣга н'еће; || **б'акс'а^зница** ж 'несрећница'. – Б'ог ју је нагрд'ио да, б'акс'а^зница, н'икад с'ј'ајкѣ не в'иди; || **бакса'зл'а'к** м 'невоља, несрећа, малер'. – Нијед'ан бакса'зл'а'к н'ије прош'а^с што га н'ије доф'агио, макар га р'епо м ф'рсноу.

бакт'ана ж 'судбина, несрећа'. – Е јā са^н ти в'а^сй в'ијек б'ил'а н'ајрђѣ бакт'анѣ и добр'е са^м ж'ив'а кој'и с'у ме ј'ади ј'адима дод'ав'али.

б'ала¹ ж 'сноп (пшенице, кукурузовине)'; || **б'алица** ж дем. – Старац наре-ди, те се вољу баци »балица«, тј. руковец, сламе, коју во не ш'ене јести [2: 49 497].

б'ала² ж 'излучевине из носа, уста, слине'; || **б'ал'ав** -а -о 1. 'слинав'; **2.** 'недозрео'; || **б'алавче** -ета с 'млада неискусна особа'. – Ка^с[д]-су б'алавч'ад и фасл'ач'ад кр'ен'ула да 'учѣ ст'арце обр'азу – н'еће б'ит н'афакѣ; || **б'ал'ат** -ам несв 'балавити'; || **б'ал'ит** -йм несв 'слинити, балавити'; || **балафурдија** ж 'неозбиљан млад свет, балавчад, балавурдија'. – Батали балафурдију, грђи си од њих [4: 356].

балаб'ан м 'ован са више од два рога' (Бс) [2: 10]; || **балаб'ача** ж 'овца с више од два рога'.

б'алв'ан м 'дебло, трупац'.

б'алега ж 'сточни измет'; в. [бијел]; || **балег'ан** м 'неуредна, прљава мушка особа'. – Ост'ави балег'ана и не зад'ијевā[ј] га да те не уб'а^здји; || **б'алежит** (се) -й (се) несв.

б'ал'а ж хип 'баба, бака'; в. *илаша*; || **б'ас'а** ж 'исто'. – Јā са^м мл'ав'ā да мѣ род'ила б'ас'а.

б'ал'а ж 'белег, знак (на кожи)' (О); || **б'ал'ас[т]** -а -о 'који има белегу на глави'. – Она је б'ил'а, овак'ѣ, б'ал'аста и л'ијѣпа ждреб'ица; || **б'ал'аш** м 'коњ с белегом'. – А ов'и др'уги тѣ б'ал'аш, ж'ути, 'оњ је мало згодн'и, ж'иђи је ов'ак'ѣн. – Р'адоња е дош'а^с н'а коња П'етрова, једн'ѣга б'ал'аша [2: 15]; || **б'ал'оња** м 'во'. – Најзад је Максим познао вола велећи: „Гле! А ово је балоња мој“ [2: 18 475]; || **бал'ов** м 'пас с пегом на глави', арб. *багови* [2: 9]. – Боље то зна четвороноги баљов [3: 478]; || **балуја / бал'уја / бал'ул'а** ж 'крава с белегом' (Ох) [2: 18]; || **бал'уша** ж **1.** 'крава, овца црне главе, с белегом или белом пругом на њушци'; **2.** 'белега, ознака чина, достојанства'. – Д'ођ'е генер'ал, а на к'апу му онā бал'уша в'ел'ā. – Пр'еђе с'у ов'и командијер'и и команд'а'и нос'или на к'апу онѣ бал'уше, пā сѣ зн'ало к'о је десеч'ар, а к'о стотин'аш; **3.** погрд 'нос'. – П'ази се, да те не кл'еп'им по бал'уши; || **бал'уш'ан** м 'ован црне главе с белом пругом на њушци'.

бал'езг'ан / бал'езг'ат -ам / -'езг'ам несв 'причати без смисла, брбљати'. – Ск'упи тр'и ајв'ан'а и сл'уш'а[ј] како бал'езг'ају; || **бал'езг'ач** -ач'а м 'брбљивац, будалина'; || **бал'езг'ача** ж. – Сл'уш'ам с'ин'ѣ ону бал'езг'ачу пā ми ч'удо да [ј]у ј'ош нијес'у 'узѣли у т'у њ'ину п'артију.

бал'ем'ез м 1. 'велики кукурузни клип'. – Онѐ в'ел'ѐ бал'ем'езе ост'авиш за семењак'е; 2. 'клипан, дрипац; билмез'. – Ојд'е с некијем бал'ем'езом н'а Биоче, а нијес'а'м см'ио пйт'ат к'о је. – Онѝ бал'ем'ези би б'ол'е м'огли пов'јј р'ало нб мбј шар'оња; в. *билмез*.

балѝн'а ж 'куглица, сачма (из патрона за пушку-сачмару)'. – Њу 'оће п'ушка: н'ако да у об'рнѐш – св'ак'а балѝн'а у њ'у.

балт'ача ж 'тешка велика секира'.

б'ан м 'човек одмереног и господственог понашања'. – Тб је господ'ин ч'ѐк б'ио, б'ан! – Да и не зн'аш, р'ек'а би: б'ан д'о б'ана, а ов'амо св'е ајв'ан до ајв'ан'а; || **бан'ина** м аугм. – Такв'ѐ бан'ине в'ише се не р'ају и затб је шир'око фуцм'утима и 'рђ'ама; || **бан'ица** ж 'жена мудре речи и господственог понашања'. – То је била бан'ица ж'енск'а, н'ије јб[ј] дрүг'ѐ бил'о у ову н'ашу г'ору; || **банов'ат** -ујем не св 'управљати; господовати'. – С'а'д је зап'ало б'алеге да бан'ују и да господ'ују.

б'ана'к б'анка м 'столарска тезга, клупа'.

бангав в. *ба'ниав*.

б'анда б'анд'ѐ 'страна'. – Св'ако ће гл'аву н'а б'анду и гал'ам'у. – Ка'д је в'идио ст'ани-п'ани, п'рвѝ је 'изд'а и отиш'а'н 'у б'анду. – На своју и изнесоше банду [5: 217]; || **банд'ат** -'ам не св 'кретати се лево-десно мимо путање, мимо договореног, разложног'. – Тб је нав'икло да банд'а и не м'ож му н'ишта'; || **бандар'ат** -'ам не св 'правити неред'. – В'иђи ту б'ецу, бандар'ају нешто иза к'ућѐ; || **банд'а'ц** прил 'у страну, на страну'. – Бл'аж'о е отиш'а'н, Пав'ић, тр'ећѝ д'а'н – банд'а'ц: исп'ала му е д'уша.

банут в. *ба'нуш*.

б'ања ж в. *кишира, којања*; || **б'ањица** дем 'мало корито за купање детета'.

б'апка ж 'предњи део, врх кракова самара'. – Дрвеницу чине: прва и задња »бапка« са шест »патарика«. – 'Они сү га обј'есѝли о б'апци о[д] сам'ара (Кж) [2: 16]; в. *бисаци*.

б'ара ж 'плитка стајаћа вода'. – Н'ај ће дијет'е в'а'зда б'ару да се у њ'у скв'асѝ и загл'иб'а; || **б'арица** ж дем. – Дијет'е ће се макар побур'ат – да уг'азѝ у б'арицу; || **барл'ив** -а -о 'благ'ав, подбаран'. – Барл'иво је г'амо на дно лив'адѐ, п'ази да не уг'азѝш; || **барул'ина** ж пеј 'подводно земљиште, баруштина'.

бараб'ар / **баробар** непром прил 'упоредо, равноправно'. – Она је м'огла бараб'ар коп'ат с н'ајбол'ијем раб'отником. – И тата с б'едом барабар [4: 237]; в. *ђус-барабар*; || **бараб'ар'ит** се -'арѝм се 'равнати се, пристајати уз некога'. – Н'ѐј ми се за'исто бараб'ар'ит с тијема спл'ачинама.

барака ж 'кућица од дасака, дашчара, за привремен смештај'.

бара'кт'ар / **барјакт'ар** -ар'а м 1. 'војник који пред јединицом носи барјак; заповедник у походу војне јединице'. – До ослобођења Куча б'екад су с војском, ако је даље кретала, управљали барјактари, који су онда и барјаке носили пред војском [2: 182]; 2. 'сватовски часник'. – Разв'ѝ бар'а'к, б'ара'кт'аре / од јун'ачкѐ к'ућѐ ст'арѐ. – Барјактар обично бива један од зетова [2: 133 221, 1: 274]. – Петровићи нијес'у з'етовима дав'али барјак и з'етови нијес'у м'огли б'ит барјакт'ар'и; *црковни* ~ 'човек који на црквеној свечаности носи барјак'; || **бара'кт'арскѝ** -а -о 'који се односи на барјактара'. – Тб е пор'одица бара'кт'арск'а и ка'[д] се н'екуј ид'ѐ, зн'а се: пред св'ијема ид'ѐ н'еко из к'ућѐ, и дијет'е – ако н'ѐм'а стар'ијѐга; || **барј'ак** м 1. 'војничка застава'; 2.а. 'момачка игра'; б. 'мотка као реквизит у истоименој игри'. – Мотка с привезанијем рупцем, што се зове »барјак« [2: 347]; || **барј'акоша** ж 'жена слобод-

нијег понашања, која диже »рашу на барјак«. – Бил'а е и код н'ас понека̄ барј'акоша тѣ д'изала р'ашу на барј'ак, ма̄ се нијес'у с т'ијем збр'иле к̄а [о]вѣ да'н'ас.

бард'ак м 'место на коме се одвијају сексуалне баханалије; неморал, смеће'.

баре реч. 'бар, барем'. – Немо', цара ти небеснога... док се баре не прекрстим [2: 495].

барѣч м 'велики гмизавац, змијурина'; || **бареч'ина** ж 'змија'. – В'иђела са'м некакву бареч'ину што нијес'а'м н'ика'д у м'бј в'ијек.

барк̄ат -а̄м несв 'задиркивати, боцкати'. – Не барк̄а т̄у ђ'ецу да не б'иднѣ др'уг̄а; || **барн̄ут** -нѣм св 'дирнути, боцнути; узнемирити'. – Ж'ив н'ије ако н'екб̄га не барнѣ ма̄ сѣ бој'ат да му н'еђе не п'укнѣ п'о рѣпу.

баробар в. *барабар*.

баск'ија ж 'ужа и дугачка грубо тесана летва, гредица; дуга мотка'. – Преко кључева се споља прикују баскије или жиле од пошироких цепаница [1: 247; 7: 116].

б'асма ж 'бајалица'; || **б'асмит** -й̄м несв 'бајати, врачати'. – Ж'ена му е оти'шла, тр'еб̄а да пон'есѣ дл'аке од оног̄а бр'ава, 'она е т'амо б'асм̄ила, науч'ила [j]у, д̄ал'а некакву в'оду, нам'аз̄ала [j]у, с'утр̄и д'а'н – кр'ава с'амо здр'ава!; в. *бајати*.

бастад'ур -'ур'а м 'смео, одважан човек'. – Т'амо с̄у се в'а'зда р̄ађ'али бастад'ури; || **баст'ат** -а̄ безл 'бити способен, имати одважности'. – Не баст'а му до кр'аја да ост'анѣ, нб̄ п'оложи ор'уже окуп'атору; || **б'асташа'н** -шна -о 'храбар, смео'. – Б'асташа'н је 'он, не б'б̄ј се да ће се изм'а'ј; в. *варакуи се, рзџија*.

б'атала'н -лна -о 'разрушен, разваљен'. – Т̄а'н је з'а'д више б'атала'н и тр'еб̄ало би га презй'дат; || **б'атално** прил 'запуштено'. – Нѣм̄а се к'уј т'амо в'ише ни пр'б̄ј, св'е је тб̄ б'атално к̄а да се т̄у н'ика'д н'ије ж'ивл'ело; || **бат̄ал'ит** -а̄лй̄м св 'оставити, престати; запустити'. – А тб̄ с'а'д н'ико не чин'й, бат̄ал'ило се »тр'ећѣ ј'утро«. – Сви којй с̄у лел'ек̄али Фил'ипа Р'ашкова на С̄ен'ице позатг'ар̄ани су и в'ише нијес'у лел'ек̄али; н'ика'д и[м] се в'ише гл'ас н'ије ч'уо, а П'ета'р Сп̄а'ов н'ије одуст'ај̄а (Кж); || **батал'ев'ат** -'ујем несв. – Вйк̄а је н'екй да је њ'има л'а'ко ка'д] с̄у бат̄ал'или обр'аз, а ј'а би р'ек̄а'е да 'они нијес'у им'али шт'о ни батал'ев'ат.

батале'он / баталиј'он м 'већа племенска војна јединица, батаљон'. – Он је б'ио к̄а н'ајбол'й б'б̄јник у овй н'аш батале'он.

бат'а'ц узв за означавање изненадног наиласка.

батит в. *ба'ити*.

батлан м 'елеменат формуле у бајању'; в. *шайлан* [2: 520].

баћ'ит се б'аћй̄м се несв 'држати се надмено, уображено'. – Б'аћй̄ се, а и ш'ора'к му г̄а д'онио: н'ѣм̄а више л'уђ'й̄н да га кл'епѣ по ћуш'и.

баул'ат -а̄м несв 'пузати'; || **баул'ина** ж 'буба'. – Вал̄а тѣ ми овѣ баул'ине изв'адй̄т 'очи; в. *имизай*.

ба'ун -'а м 'велики дрвени сандук, за одлагање вреднијих ствари; жене су га обично доносиле приликом удаје'. – Би ли м'огла т'амо за ба'ун н'ај ми ону б'оцу, 'ено у п'уна з'р̄на'н он'ије и рак'ијѣ.

баурица ж 'рупа, отвор (у зиду, дасци)'. – Унутра, кроз баурице између посложених греда допираше свјетлост. – Г'вири м кроз горње баурице начињене за украс [4: 36 191].

ба'фт м 'срећа'. – Ајд на бафт тога и тога [2: 310]; || **бафт'ана** ж 'срећа; срећна околност'. – Особ'ито онй В'укчевић ж'алй ђе нѣм'асмо бафт'анѣ да поразгов'ар̄амо; || **бафтација** м в. *шалишан* [2: 310]. – Те су они бафтације били [5: 448]; || **бафт-хоћ** в. *шали* [2: 310].

ба(х) м 'дах'. – Ја њи убијем ба(х)ом [2: 490].

б'аца ж 'кобила с белегом на челу' (О Бс); || **бац'ан** м 'коњ беле длаке с белегом на челу'.

бацак'ат се -'ам се несв 'претурати се, преметати се на малом простору'. – Изагн'а[ј] т'у ђецу да ми се не бацак'ају по кр'еве'та'; || **бацат** -ам несв 'замахом и пуштањем из руке нечему мењати место'; *изр.* *бацање у воду*. – Бацање у воду било је раније средство којим су се изнаходиле вјештице [2:153]; || **бац'ач** -'ач'а м 'врста праћке од коже или чвршћег платна'; || **б'ачит** -'им св 1. 'збацити'; в. *ивица*; 2.а. 'ставити'. – Ја б'ачи бур'ила н'а коња; б. 'уклонити, оставити на неком месту'. – С'утри д'ан су и о'ба уб'или и б'ачили су и под једн'ом см'окв'ом у з'ас'ебн'и тр'ап; 3. 'положити оружје' [Ж 13]; в. *иреинуи*; 4. 'огрнути се, ставити на себе нешто од одела'; в. *роса*; 5. 'донети на свет младунче, окотити се'. – Б'ачила двоје шт'ен'ад'и; в. *ош'ениш*; ~ *се изр.* ~ у *задушке* 'пречути неки налог, нечију заповест'; || **бачев'ат** -'ујем несв 'стављати, слагати'. – Т'амо са'м бачев'а с'ијено. – Н'ијес'у бачев'али под њ'има бес как'а'в ч'арш'ав; *изр.* *б'ач ир'ице* 'баци трице, остави беспослице'.

бача ж 'башта'. – О ђевојко, ђе си руже брала? / Младо момче, у зелене баче [2: 351 364].

б'аштина ж 'њива, ораница; обрадиво земљиште'. – Баштина се зове свако земљиште за обрађивање, ливада се само коси, а метех је забран [2: 234]; в. *забран*. – Т'у с'у на крај б'аштине бил'и, на крај једн'е б'аштиниц'е. – У он'у д'б'њу б'аштину пос'ија'ћемо фрумет'ин, а г'орњу ћемо ост'авит' за крт'б'лу (К) [2: 44, 1: 37, 12: 27, Ж 25]; || **б'аштиница** дем в. *з'рага*.

ба'гл'а'к м 'безвредан пашњак, безвредно имање' (Кж).

ба'д'а'њ ба'д'њ'а м 'чабар' (Ф).

ба'д'а'њак м 'обредно дрво које се сече на Бадње јутро, а пали се на Бадње вече, бадњак'; || **ба'д'а'ч'ић** дем; || **ба'д'а'р'ица** 'женски бадњак'; в. *Бој*, *Божјић*; || **ба'д'а'њий** -'а -'е; Б'ад'а'њий д'ан уочи Рождества Христова (празнује се 24. децембра / 6. јануара). – На Бадњи дан иде домаћин са још неким од укућана да »бере«, т.ј. да сече, бадњаке [1: 304].

ба'ж'ет ба'зд'и несв 'смрдети'. – Нека ба'зд'и т'амо за ајт'ар ов'е омл'адин'е, да се не прос'ип'а о'тр'ов међу њ'има; в. *ајт'ар*; || **ба'ж'еш** м 'смрад'. – Од'уши нека'ка'в ба'ж'еш: једа'н пр'не п'а ц'ио св'ијет затр'ује, оц'а му јеб'ем; || **ба'з[д]** ба'зда м 'смрад'. – Не м'оже се 'од ба'зда у ст'ају ул'еј; || **ба'зд'ат** ба'зд'ам несв 'радити нешто безвољно'. – В'ићи како ба'зд'а, оће да огр'ијеши раб'оту; || **ба'зд'а** ж 'смрдљивица'. – А б'јеше ли т'амо он'а ба'зд'а?; || **ба'зд'о** м а. 'смрдљивац'. – Он'и би ба'зд'о и Мор'ачу заглиб'а да га у њ'у б'ачиш; б. 'нерадник, ленштина'. – Н'ије га Бог н'и за шта д'а – ба'зд'о п'а ба'зд'о и мртв'ица; || **ба'зд'ов** м 'исто'. – Не м'ош оног'а ба'зд'ова н'и у п'ут ср'ес, а да те 'апа од в'ега не уд'ар; || **ба'зд'оња** м 'исто'; || **ба'зд'ул'а** ж 'прљава и неуредна женска особа, смрдљивица'. – Е, в'ићи ба'зд'ул'у од ба'зд'ул'е: не ум'ије ђет'ету ни гуз'ицу отр'ијет.

ба'н'г'ав -а -о 'оболелих ногу, сакаг'; в. *мрчо*.

ба'н'ут ба'н'ем св 'стићи изненада, нагло се појавити'. – Он бану кад су га обје бабе прежалиле [4: 163].

ба'п / **ба'па** оном потмулог удара, пада. – Он се само з'аврће и – ба'п на дол'ину: гр'ома н'ије ч'уо. – Ка[д]-са'м-га уф'атила, п'а по њ'ему ба'па и ба'па – док су ме р'уке забол'еле; || **ба'п'ат** ба'п'ам несв 'ударати, млатити'. – Оће ли м'ој да пр'оћ'е да ве не ба'п'ам; || **ба'п'ит** -'им / **ба'п'ит** -н'ем св 'ударити'. – Н'у ми се

изм'а'кни да те не б'а'пѣм. – Наг'рт'али крт'бљу и 'он се насл'они на мат'ику, стар'и ч'ѣк б'ио, ов'а млађар'ија п'очѣла да се сп'рд'а – 'он н'ишта, 'ргни га – 'он б'а'пни пред њ'има – б'ездува!

б'а'т м 'доњи, најдебљи део одсеченог дрвета'. – Ка' [д] д'рво посијеч'еш, он'и б'а'т се изравњ'а; || **ба'т'ић** м дем. – Ст'ар'б чел'ад'е на равнин'у з'апн'ѣ з'а п'ету, а н'е у ш'уму на ба'т'ић.

б'а'т'ит -ѣм св 'случајно наићи на некога, срести се'. – Б'а'тили смо се н'а Биоче.– Ја би се радији био батити с коијем од овијех чалмоноша [3: 153 696]; в. *изубашно, изуба'а, ѣучић се.*

б'а'цк'ат -ам несв 'задикивати, боцкати'; || **б'а'цн'ут** -нѣм св. – Н'ије ж'ѣв ако не б'а'цне н'ек'бга ок'б себе; || **б'а'цкол'ит** -ѣм дем. – Б'а'цкол'и т'у ђ'еду, а чињ'и ми се да ће доб'ит п'о р'ѣпу.

б'а'ч'ва ж алб *буцела* 'велика каца' [2: 88]; || **б'а'ч'вица** ж дем; || **ба'ч'вет'ина** ж аугм.

беванда ж 'слабо вино' [2: 58].

б'ег м 'поседник, турска племићка титула'. – В'иђи га: држ'и се к'а б'ег на Ерц'еговину.

беген'ис'ат -шѣм (не)св 'волети; пристати'. – Н'е би беген'ис'а г'овн'о с оп'а'нка о т'ебе оч'ист'ит.

бедев'ија ж а. 'снажна кобила'; б. 'снажна незграпна жена'. – Он'ој бедев'ији не би см'ио улож'ит – н'ако да ју н'еко држ'и.

бедр'о с анат 'део ноге од колена до кука'; в. *зайош.*

беж'ѣта'н / **безд'јетан** -тна -о 'који је без порода, без деце'. – Безд'јетног задругара је кадикад наслеђивало потсвојче [2: 123]; || **беж'ѣтка** ж 'нероткиња'. – Бил'а је, м'рчна, беж'ѣтка.

без предл 'осим'. – Да потучемо берићет тога и тога села црмничкога, без оне удовице [2: 333]. – Не ид'ѣ н'ико без М'иш'о и ј'а. – М'и у н'ашу комун'ицу н'ијесмо см'јели убр'ат [ништа] без гр'абовачу; *изр. б'ез ѿ'ѣ – б'ез ос'ѣ* 'безразложно, немотивисано; из чиста мира'. – Не зн'аш што му б'и: б'ез тѣ – б'ез овѣ п'очѣ да в'и'ка н'а н'у ом'рченицу.

безбр'атн'ик м 'човек без брата; без ослонца'. – Св'и смо ми д'авно ост'али безбр'атн'ици т'еке с'у ни се ов'и м'аш'или н'а в'рат; || **безбр'атн'ица** ж 'жена која нема браће (најчешће кад браћа помру или изгину)'. – Сад само сестре, које остану безбратнице, на тај начин остригу косу [2: 256 267]. – А сад је Златана и безбратница, двије куће без мушке главе [4: 108]. – Остависмо сестре безбратнице [5: 453].

безд'а'мн'и -а -ѣ 'коме се не зна дно, бездани (у клетви)'. – 'Ајте, п'онијели ве вр'агови у њ'ине ј'аме безд'а'мн'ѣ; || **безд'а'мн'ица** ж 'јама без дна'. – Св'е су н'аше ј'аме безд'а'мн'ице: н'ико ко је у њ'и уп'а н'ије се ј'ош в'р'нуо.

безд'омн'ица ж 'жена која нема »дома«. – Она жена... није ни безродница ни бездомница [2: 180].

б'ездува в. *ба'ѣ.*

безл'ебовић м 'сиромаш, најтежа сиротиња'.

б'езлијеча'н -чна -о 'коме нема лека, спаса'.

безм'озгиле м 'човек без памети, без мозга'.

безобр'аз'ан -зна -о 'који је без стида'; || **безобразно** прил; в. *безрзно*; || **безобр'азн'ик** м; || **безобр'азн'ица** ж. – Он'а ће ти безобр'азн'ица и к'осу нагр'д'ит н'а г'лаву; || **безобразн'и'че** -ета с. – Та'кв'а дв'а безобразн'и'чета не зн'ам јесу ли се

ј'ош са'ст'ај'ала; || **безобр'азл'а'к / безобр'азл'ук** м 'безобразлук'. – Не б'ој се, 'они пошт'ено не ум'ију, а ка'кв'е безобр'азл'а'ке м'огу изм'ислит – б'ол'е је не зав'ир'ат [да се то види]; || **безобр'ашт'ина** ж 'понашање без икаквога стида и обзира'. – Тамо с'е ч'ојство мј'ерило бр'ојем х'от'ек'а по ћуши, а безобр'ашт'ине и по ћуш'и и по рб'а'ту.

б'езога'њ / б'езога'њ -гња м 'мед који се из кошнице без кађења узима као лек'. – »Безога'њ« се зове онај мед што се из улишта извади за лијек без огња, без икаквога дима или када [2: 527]; в. *кађење*.

без'оча'н -чна -о 'бестидан, безобзиран, бескрупулозан'; || **без'очни'к** м. – Зн'а ли се којј и[м] без'очници полом'ише гр'обове?; || **без'очница** ж; || **без'очно** прил.

б'езр'за'н / безрзан -зна -о 'нечастан, непоштен; сраман'. – »Рзно је«, »лијепо је« и »образно је« значи све једно, као што су једнога супротнога смисла изрази: »безрзно је«, »безобразно је«, »ззорно је« и »срамотно је« [2: 475].

безр'одница ж 'жена која нема »рода«'. – Док је Лале прекорио љубу / Да је она безродница млада [5: 61]; в. *бездомница*.

бела ж 'коза беле длаке' (Бс); || **белан** м 'јарац' [2: 19].

б'елб'ав -а -о 'муцав' [Ж 39]; || **белбат** -ам несв 'брљати'. – Такви задовијек белбају: „Кућевић сам, оцаковић сам“ [3: 264].

белећ'ија / беленћ'ија ж 'брус за оштрење косе' [2: 37].

белензука ж 'наруквица'. – Под његовијем јастуком тражим белензуку [4: 231].

белов м 'пас' [2: 9].

бел''ај -ај'а м 'невоља, мука; белај'. – Ако што л'ијепо не м'оже доч'ек'ат, без бел'ај'а н'ије н'ика'д м'огла пр'ој; || **бел''ајни** -а -о 'мучан, теобан'. – Ч'ек'а[ј'] да в'ид'имо от'е ли се в'рт'ат с тога бел''ајнога 'одника.

б'ел'ка м 'коза'.

бел''ока ж 'овца'.

б'ерд'анка ж 'тип пушке, назване по њеном конструктору Хајрему Бердану, америчком артиљеријском генералу' [2: 91].

берић'ет / бирић'ет м 'годишњи род земље, принос' [2: 297 333]; в. *без*; || **берић'ета'н / бирић'ета'н** -тна -о 'плодоносан'. – Наш'а' је, нас'ум, бирић'ет под он'ом удов'ичин'ом и ч'ек'а[ј] да в'ид'имо д'окл'ен ће.

бесп'ослица ж 'ситница, безвредна ствар'. – Он је нав'ик'а'н х'ецу да и в'а'зда дон'ес'е по какву бесп'ослицу. – Уз то се још неке беспослице баце под коло од млина [2: 299].

б'естија ж 'човек који се понаша неразумно, нагонски, као животиња'. – Боље је паметнога служити но бестијама судит. – Ћ'о'нете, бестије маните [2: 424 463]; || **бестиј'ат** -а'м несв 'спрдати се, шегачити се без мере и укуса'. – Н'емају др'уг'е раб'от'е п'а се сп'рдају и бестиј'ају, а п'ам'ет и[м] не см'ет'а; || **бестил'а'к / бестил'ук** м 'спрдња, шегачење'. – Ако бисте м'ало сукр'ат'или т'е бестил'а'ке, б'ол'и бисте л'у'ђи исп'ану'ли; в. *арнаисај*; || **бестил'а'чит / бестил'учит** -и'м несв 'понашати се неозбиљно, недостојно озбиљног човека'. – Иза'гн'а и[х] у Кос'ора'ц да дон'есу кој'е др'во, а да туд'ије не бестил'уч'е.

бестраг'ат (се) -а'м (се) св 'упропастити'. – Бестраг'але су му се нек'е 'овце и не зн'ам је ли и на'д'ио. – Е ка'кв'и је зл'оту'ц, бестраг'аће св'е часа се доф'ат'и. – Отац листа да на'ђе то што се бестрагало [4: 169]. – Бестрагало се, нема ни капе ни челенке [4: 232]; || **бестраг'ија** ж 'пропаст'. – Ојд'е св'е у бестраг'ију.

б'естрѣва у сталној вези *без сѣрѣва* 'без трага, без икакве потврде о постојању'. – Н'естаде б'естрѣва – кѣ да га н'икад н'ије ни бѣл'о.

б'есуда'н -дна -о 'без обичајних и правних правила; који не поштује никаква правила'; в. *ненаучен*; || **б'есуднѣс[т]** -сти ж 'одсуство било какве сигурности пред суровом и неконтролисаном силом'.

б'ета'н б'етна -о 'ружан, непријатан; злослутан'; || **б'етно** прил.

б'ећ'ар -ар'а м 'млад нежењен човек'. – Удовици стати уз беѣара [2: 421].

б'ећка ж 'коза беле длаке' (Бс).

б'еча ж 'змија'. – Е, колика б'еча бј'еше на пот'ок, не мог'а да [j]у уб'ијем, нѣ ми п'објеже; в. *наврамий се*.

б'ећ'алина ж **1.** 'мрачна, недружељубива особа'. – Ће ср'ете онѣ б'ећ'алину и што јој б'и да те зај'ене? ; **2.а.** 'мрачна пећина у неприступачној стени'. – Ка' гл'едѣш онѣ б'ећ'алину, некѣ те стр'ѣ уф'атѣ; **б.** 'велика хладна просторија'. – 'А, оћемо ли се 'икад згр'ијѣт у овѣ б'ећ'алину?; || **б'ећ'ат (се)** б'ећѣм се 'гледати се нападно, претећи'. – Нем'ѣте се б'ећ'ат, да ве ј'ѣ не м'ѣрѣм сировѣк'ом; || **б'ећ'о** -'а м 'човек истурених очних јагодица'; || **беч'ѣк'ан** м 'исто'. – В'ије ли како се они беч'ѣк'ан исп'измио? (Лш); || **беч'ѣкиле** м 'исто'. – Кѣж'и ономе беч'ѣкилу да се см'ѣрѣ, да ј'ѣ не д'ѣдѣм да и[х] смирујем (Кс) [12: 27].

бешѣл'ѣ прил 'стварно, заиста'. – 'Он м'исли дешѣл'ѣ да ид'ѣ да се биј'ѣ ш њ'ѣм.

б'ешика ж **1.** 'мокраћни мехур'; **2.** 'колевка', в. *шикаѣ*.

бибечеле 'други члан бројалице у цицању' [2: 343].

бић'оз ? м

б'иза ж **а.** 'пас, обично ловачки'. – Бј'еше се једна б'иза оштен'ила и оћемо шт'ене да подн'ѣвѣмо; || **биз'ак** м 'ловачки пас' [2: 64]; в. *лгоаѣ*; || **биз'ѣн** -ѣн'а м **1.** 'исто'; **2.** 'непослушан, својеглав момчић'. – Јесу ли д'ошли онѣ двѣ бизѣн'а с Убѣл'ѣн?

[бијел] / **б'ио** бијел'а -'о 'бео'. – И онѣ к'ости сѣ, ка' [д] и[х] н'аћѣш, бијел'е, бијел'е кѣ сн'ѣјек; а овѣ сад'а'шнѣ – св'акѣ е црн'а кѣ б'алега (Кс); *изр. б'ијелѣ ј'асѣн* бот 'Fraxinus excelsior L.'; *б'ијелѣ м'ѣс* 'млечни производи'; в. *мрс*; || **б'ијелѣ** ж 'бела скрама на очима, катаракта'. – Ако се б'ијелѣ н'а око појавјев'ала, мѣ смо тѣ тр'ѣву од 'искрице в'ѣзда им'али. – Бијела на око... у почетку се лијечи тијем, да неко ко је чока убио свеже мали прст од лијеве руке, па убѣде иглом, да потече крв [2: 547]; || **бијелце** -'а с 'беланце'. – Други, да сузбију искру на оку, привијају »тмор« од бијелца јајетова, присутнијем шећером [2: 547]; || **бијел'ет** -ѣм несв, само уз негацију, 'не проговарати, занемети, остати без речи'. – А 'она се ск'аменила: ни црн'ѣ ни бијел'ѣ; || **бјел'авина** / **бјел'авина** ж 'разблажено кисело млеко, помешано с водом'. – У кисјело млијекѣ се додаје воде и растањено млијекѣ се зове бјелавина [2: 33]; || **бјел'ан** м 'јарац беле длаке' (Бс); || **бјелѣш** м **1.** 'коњ белац' [2: 15 424]; в. *сѣѣѣ*; **2.** 'присталица уједињѣња Црне Горе са Србијом после Првог светског рата'. – Поб'одоше се зелѣнѣш'и и бјелѣши пѣ се ни да'н'ѣс не смирујѣ нѣ би једни друѓијема да пол'омѣ р'огове; || **бјел'ница** ж 'врста крупне шљиве'; || **бјелицкат** се -а се несв 'беласати се'. – Бјелицкале су се бијеле капе од пунтине, као орлује главе [3: 148]; || **бјелицнуге** се -не се св 'забеласати се'. – Осмјехну се млади арамбаѣа, нашто се бјелицнуге зуби осталије хајдука [3: 149]; || **бјелиш** м 'бела риба'. – Вје-рује се да задуху лијечи, кад се рибици »бјелишу« триш изасобице из сипљивих усти у уста хукне [2: 527]; || **бјел'овина** ж бот 'варијетет храста, *Quercus petraea*' (Кж);

в. *бјелошума*; || *бјелогора* ж бот 'Sorbus aria' (Кж); || *бјелогр'аб* м бот 'варијетет граба, Carpinus betulus, Carpinus orientalis' (Бч); || *бјелок'ора'ц* -рца м 'нож' (2: 92); || *бјел'оња* м 'во белац'; || *бјелоша* ж мед 'дифтерија?'. – Бјелоша, тј. подљута рана, у науци се зове дифтерија ране (diphtheria vulnerum) [2: 542]; || *бјелош'ума* ж бот 'варијетет храста, дуб Quercus petraea (Matt.) Lieblein'. – Б'а'дњаџи се 'обично бер'у од бјелош'умѐ (Кж) [2: 237, 1: 304]; || *бјел'уја* / *бјел'ул'а(О)* ж 'крава светле боје'.

б'ијеса'н -сна -о 1. 'угојен, дебео'. – В'ије ли како је она ж'ена Ст'анкова б'ијесна, к'умим те Б'огом?!; 2. 'снажан, силовит; необуздан'. – Да б'ијесна напоред племена / који су ти ближњи помеђаши / од старине твоји поредници, / поредници заклети крвници [5: 414]; || **бјесн'оња** ж 'гојазност'. – Гојазност и »бјесноћа« по народноме схватању добијају се само многим јелом [2: 510]; || **бјешњ'ат** -'ам несв 'гојити се'. – Не р'адї н'ишта, а к'р'ка и н'ије ч'удо што бјешњ'а б'ол'е нō она м'оја ц'ора.

б'ијк м а. 'приплодно одрасло мушко говече'. – Она се јун'ица н'екāко одвѐз'ала и ул'егла к'од б'ика, а 'ујутру с'у ју једв'а д'игли; **б.** 'снажан похотљив човек'. – Н'ај ће се н'екā да и тогā б'ијка ушк'опи; || **бич'ина** м аугм; || **бич'ић** м 1. дем према *бик*; 2. 'својеглав дечачић'. – В'ије ли тї како се они бич'ић 'искоси б'аби; || **б'икота** м 'својеглав дечачић'; в. *и'а'л'каш*; || **б'икна** ж а. 'немирна крава'. – Мā валā ћу мōр'ат да м'ичѐм ов'у б'икну е ми д'ушу 'узѐ; **б.** 'снажна и агресивна жена'; || **бик'ул'а** ж 'немирна крава'. – Вѐз'аћу т'у бик'ул'у под ов'и јасѐн пā нека т'ā'мā манит'а кол'ко о'ће; || **бич'ит** се б'ић се несв 'понашати се осино, тврдоглаво'. – Гл'е како се онō пог'анче б'ићи, ф'рсни га да се см'и'рї.

б'илм'ез м 'снажан човек ограничене памети, глупак, будалина'; уп. *бал'емез*.

б'ило с геогр 'травнати брдски превој'. – Проламју се била од Јежнице [5: 451]; || **б'илце** -а с дем [2: 174]; в. *ћафа*.

биљарство с 'познавање лековитих својстава трава, траварство'. – Стану [га] молити... да их одрїеши, обећавајући му »њемучки« језик, биљарство или блага колико хоће [2: 275]. – [Загоркице] су прискакале јунацима у помоћ, имале с њима побратимство, училе на биљарство и кажњавале оне што казну заслужују [2: 276].

биљур м 'кристал'.

б'имбаша м 'војни заповедник над 1000 људи'.

бимбер м фолк 'друштвена игра'. – Бимбера играју многи играчи [2: 372].

бињ'ат -'ам (не)св 1. 'јахати'. – Бињ'ају тѐ к'оње, дāко и[м] н'еје н'оге пол'омѐ; 2. 'наскочити, скочити (на некога)'. – А 'он – биња вр њ'ѐ; || **б'ињаџија** / **б'иња'џија** / **бињеџија** м 'вешт и одважан јахач'. – Овијема мл'адијема б'иња'џијама бињеџаш'и нијес'у тр'ебали, нō ћутурум'има кā што са'н ј'а и м'оја врст'а; || **бињаш** м 'јахаћи коњ'. – Није свак јаша бињаша па за ђевојкама уз бириковице [4: 287]; || **бињеџаш** -аш'а м 'камен с којега се узјахује на коња'.

бињ'иш м 'огртач, плашт'.

б'ира ж 'пиво' (н.). – Он 'оће и ви'н'о и рак'ију и б'иру, а н'ајбол'ѐ ка'д му тō св'е пом'ијешаш.

б'ирāн'ијк -и'к'а м 'истакнут, угледан човек'. – Ови да'н'а'шњи'н б'ирāнић'и б'ирају се по несојл'а'цима; || **б'ир'ат** б'ирāм несв 'бирати'. – Л'у'ћи с'у в'а'зда б'ир'али обр'аз и н'ика'д нијес'у м'огли погријеш'ит; а до јаднѐ д'уш'ѐ нијес'у ни нес'оји, мā је њ'има б'ил'о л'а'кче: и б'ол'е и[м] је ако и[м] што вал'ā пр'кн'у; || **б'ирка** ж 'избирачица'; || **б'иркāt** -'ам несв 'дуго бирати'. – Б'ир'ала б'ирка и 'иза-б'рāла ћ'орбга М'ирка; || **б'ирколїт** -и'м дем. – Тō је злор'ано: в'а'зда п'а'л'ка и б'ирколї онō што би др'угї заскоч'или.

бир'ек реч. 'изгледа, рекло би се'. – Овође ме, ка бирек, нешто сена, и боље би било да се на бафт Павића Томова Криводољанина помакнем на друго мјесто [3: 69].

бирик'ат се -'ам се несв 'стицати вештину у обављању неких послова'. – Лијепо сѐ бирик'а у тѐ његове раб'оте. – Ови да'н'а'шњи'н гл'авари н'ајбрже се бирик'ају у нес'ојштине и вел'ѐ да и[м] се у т'ѐ раб'оте н'ико не м'оже прим'а'ј ни на п'ушкомет; || **бир'икоша** ж 'жена која је усавршила неке вештине којима се тешко похвалити'. – Н'ије бир'икоши тѐшк'о да се н'аћѐ и ње не тр'ебā; || **бириковице** ж мн 'непознато, осама'. – Јаблан, чим крену славља, изгуби се с њецом уз бириковице [4: 86]; в. *бињаш*.

бирила'ж м в. л'а'ж и бир'ил'а'ж.

бир'инци-луп'еж м 'архилупеж, лупеж »по дамару«. – Такв'ога бир'инци-луп'ежа у К'уче се н'ије рāћ'ало [2: 443].

бирић'ет в. *бирићет*.

бисаке [2: 16] / **бисāк'и** / **бисāц'и** / **бисāз'и** пл т 'двострука торба која се пребацује преко седла'. – Бил'а е сām'а к'очѐт к'ожја и пр'авиле сју се о т'огā и бисāц'и: т'орбе, дв'ије т'орбе сп'ојене да би се обј'есиле о б'апци о[д]-самāр'а али о 'ункāшу з'а'дње ме н'а коња (Кж).

бйск'ат (се) б'йштѐм несв 'требити вашке'. – Ка[а] смо г'ој м'огли, мй смо се бйск'али, а р'обу нијес'мо им'али к'а'д да зап'арймо.

б'иста'р бистра -о 1. 'чист, незамућен (о течности)'. – Пот'ок је ј'утрѐс б'иста'р, а како б'јеше м'ута'н јуч'ѐн. – Мор'ача је б'истра, мā се п'онека'д и 'она зам'ути; 2. 'памеган'. – Б'иста'р њег'ић, з'алуду, да га н'е понесе неср'ећа; в. *вићен*; || **б'истрйт (се)** -й(м) (се) несв 'бистрити (се)'. – Б'рзо се тѐ б'истрй, н'ије Мор'ача глибул'а кā некā др'угā р'ијека; || **бистрин'а** / **бистр'ина** -ѐ ж 'памет; сналажљивост'. – 'Они се од бистрин'ѐ нијес'у с'а'виле, а њ'отѐкā и[м] н'ије ф'алило.

бист'ијериа ж а. 'резервоар за скупљање површинске воде, кишнице'; б. 'цистерна'; в. *доиониш*.

бит! узв за вабљење пса.

б'ит биј'ѐм несв 'убијати, стрелати'. – 'Они сју и[х] св'е уз једа'н з'а'д слāг'али и уж њ'ега и[х] б'или. – Онодар га свети и бије за њега пријатељ или побратим. – Онодар има право да бије друге за погинулу браћу [Ж 11]; || **бйћ'е** -'а с 'туча; убијање'.

б'итāнга м/ж 'пропалица, скитница'; || **б'итāнжит се** -йм се несв 'понашати се као битанга'. – Е док сām' ј'а ов'бѐн, т'й ми се ш њ'има н'ѐј б'итāнжит.

бйч'ит се б'йчйм се несв 'понашати се дрско, осиноно'; в. *бик*.

бишт'ек м 'снажан момак скромне памети'.

бј'агњеница / **бл'агњеница** ж в. *јањеница*; || **бј'агњило** м в. *јањило* [2: 10].

бјегун'ица ж 'овца која се издваја из стада'; || **бјѐж'ат** бјѐжйм несв 'бежати'. – Мй смо мѐр'али 'одовлѐ да бјѐжй'мо.

бјел- в. [бијел-] *био*.

бјел'ег / **бјел'ек** м а. 'знак, белег'. – Овцама се често пути... откида врх једнога или оба уха и то се зове »бјелег« [2: 14]. – Бјел'ек м'оже да се оп'ерѐ али да се острйж'е в'уна (Кж); в. *удрий*, *рочишйе*; б. 'мучан догађај којим се нешто обележава'. – Зам'а'к је г'рда'н, не нѐ н'ајгрђй, бјел'ег на к'ућу; || **бјел'ега** ж 'исто'; в. *рочишйе*; || **бјел'ежāт** -ām несв 'обележавати'. – Бјел'ежāли су 'овце б'ојѐм (Кж); || **бјел'егоша** ж 'овца с белегом'.

бјесн'оћа ж в. *бијеса*'н.

бј'ешāt -ām несв 'вешати'.

бл'а[в]ѡр м зоол 'гмизавац слепић'.

бл'аг блāг'а -'о ♦. – Ово је млијек'о блāг'о, а ја б'ол'е в'олим ка'д м'ало л'утнѣ;

|| **блāг'а** ж, обично мн, 'дашчица за имобилизацију сломљене кости'. – Пошто је слом удешен и како треба исправљен, обмотаван је неопраном вуном, онда крпом, по којој су дошле »благѣ« (дашчице за облагање) од јелових штитчица [2: 552]. – Оне бл'аге је држ'ала не зн'ам колико; в. *кора*; || **блāж'ит** бл'аж'им несв 'намештати удлаге за имобилизовање сломљене кости'. – Ја са'м блāж'ио т'амо ђе би д'октори с'екли; || **бл'агавица** ж ирон 'благородна жена'. – Благош ти га благавици за такву памет [4: 204]; || **благ'уна** ж 'исто'. – Виђе ли тамо ону моју благ'уну?; || **бл'аго** с 'богатство'. – С'а[д] пр'имā б'ора'чку п'ензију, бл'аго пр'имā. – Задовѡл'св'о је бл'аго: без задовѡл'св'а н'емā ништа да пом'оже (Бс); *изр.* ~ за *умир.* – Онда и по трећи пут викне онај главар: „Донесите благо за умир“ [2: 169]; || **благодјејана'ц** -нца м 'стипендиста'; || **благоч** / **бл'агѡш** узв. – Ој благоч си га нама! (у игри калумпер) [2: 377]. – Бл'агѡш б'аби, бл'агѡш б'аби, ко јѡ је дош'а'н! – Бл'агѡш јѡј га 'у дѡм, бл'агавици; || **Бл'аговијести** 'дан у који је, на девет месеци уочи рождества Христова дата блага вест да ће се, за спасење рода људскога, на земљи јавити Бог; празнује се 26. марта / 8. априла'; || **благодар'ење** с 'обред којим се некоме или нечему исказује благодарност'. – Д'а е ч'итулу те и п'оп св'акоѡга ко е 'умро пом'енѣ иш ч'итулѣ... Тѡ е благодар'ење; || **благодар'ија** ж само у *изр.* *Божја благодаријо.* – Б'ожā благодар'ијо, што се ово чин'и с овијем нār'одом!?(Кс); в. *сереи*; || **благонār'ава'н** -вна -о 'благѣ природе, благородан'; || **благос'овит** -йм св; || **благосйл'ат** -йл'ам несв; || **благ'ул'а** ж 'крава блага нарави'.

бл'ања ж 'столарска алатка за фино равнање дрвених површина, Nobel'. – Им'а је 'он св'е тѣ раб'оте да нач'иња б'а'чве, и бл'ању и за 'уторе [2: 76]; || **бл'ањаѡт** -ām несв 'равнати даску блањом'. – Бј'еше т'амо, бл'ањаше некакве шт'ице.

бл'ебнѡт -нѣм 1. 'пасти, треснути'. – Н'ѡ[ј]-је л'а'ко и на р'авнѡ дол'ину да бл'ебнѣ; 2. 'рећи нешто непромишљено'. – Нат'ѣзā се и с'а[д]-ће нешто шест'око да бл'ебнѣ.

блѣј'ат -й несв а. 'гласати се као овца'. – Ђе ми блѣј'и онѡ ј'агње, б'иће се заплек'ало; б. 'причати несувисло'; || **блѣј'о** м 'особа ограничених умних способности, будала'. – Јед'а'н блѣј'о, др'уги блѣк'о, а м'огли би се и замијен'ит и да нијед'а'н не б'иднѣ на шт'ету; || **блѣк'о** м 'исто'; || **блѣк'а** ж 'будаласта женска особа'. – Тѡ је блѣк'а незнāв'енā, а пошт'ена је колико је тѣшк'а; || **бл'ѣк** м 'гласање оваца, блејање'. – Такав пастир познаје стоку по блеку, и свога ће брава познати надалеко, кад у туђој стоци блеји [2: 29]. – Не мало је било чобана који су своју стоку разазнавали по блеку [2: 25 487]; || **бл'ека** ж 'исто'. – Ч'ује се бл'ека, 'ето 'овце; || **блѣкн'ут** бл'ѣкнѣ св 1. 'кратко се огласити блејањем'. – Ако ј'агње поноћи бл'ѣкнѣ, шар'ов т'а'ча'с ск'очй; 2. 'рећи нешто несувисло'. – Чекāли смо да ч'унѣмо оће ли и 'он коју блѣкн'ут, мā се н'ије јāv'а.

ближ'ика / **близ'ика** ж 'сродници, ближњи'. – Прву близину после браће чине »стричевићи« или »првобратучеди« [2: 127, 1: 226; Ж 23]; || **близик'аш** -аш'а м 'заштитник, покровитељ својих рођака'. – 'Он је тѡ њег'ову близ'ику пом'огā ка'д је г'ој м'огā, кā пр'āvй близик'аш; || **близик'аштво** с 'протекционаштво'. – Да'н'а'с је близик'аштво друкч'ијѣ нѡ пр'еђе: с'т'арй сѡ зн'али за обр'ас, а ов'й сѡ на тѡ забор'авйли [1: 226]; || **блйж'ит** се бл'йж'им се несв 'приближавати се'. – В'иђи

м'ачку како се бл'ижи ономе з'аду, н'ешто је ос'етила; || **близин'а** ж 'кратко, блиско растојање'. – Гāђ'а гā из близин'е, м'огā гā уб'ит и к'аменом, а не левд'ром; || **бл'изу** прил а. 'на малом растојању'. – Шћ'ер му се 'удāла т'ун бл'изу, пр'еко бријега; **б.** 'у блиском сродству'. – Они сy бл'изу: њег'ов ј'ед и њ'ена б'аба бл'иги сy бр'ат и сестр'а.

близ'ан м 'близанац' [2: 303 526]; || **близн'ик** -ик'а м 'исто'; || **близн'ица** ж 1. 'близнакиња'; 2. 'овца која се близни'; || **бл'изне** -ета с 'јагње, јаре близанче'. – Креп'а ми једно бл'изне, изгл'еда да гā п'ечила [змија]; || **бл'изн'ит** се бл'изн'им се несв 'рађати близанце'; || **бл'ија** ж 1. 'близнакиња'; || **блиј'ан** м 'близанац'. – Узе Љуљо два блијана сина [5: 201].

бл'др м бот 'коровска биљка ?'.

бл'ућ'ет -д'им несв 'лутати (обично погледом)'.

бл'ецкāt -ā несв 'повремено кратко севати у даљини'. – Бл'ецкā пом'ало од з'апāди; || **бл'ецнūt** -нēm св 'кратко севнути, блеснути'. – Бл'ецнy од Г'арчевā, дāко не м'ало скв'асй.

бл'ешāt -ām несв 'вешати'; в. *кошā*, *кошленица*.

бл'увāt бл'ујем несв 'повраћати'; || **бл'унūt** -нēm св [2: 515]; || **бл'уцкāt** -ām несв 'помало, повремено бљувати, повраћати'. – Бл'уцкā пом'ало дијет'е, напос'ало сē м'ашала; || **бл'уцнūt** -нēm св.

бл'уштура ж бот в. *шћир*. – Од'или смо у прол'еће, р'ано, на Бл'уштуру, да берем'о мл'адy бл'уштуру и онй варен'иш вār'или (Бс).

боб'ија ж геогр 'неприступачна страна, врлет'.

Б'ог Б'ога; Боже са'чyвā да сē обрн'уо али преврн'уо (Бс). – Судбина је »од Бога« [1: 294]. – И Б'ок се именован зов'е; || **богоб'итина** ж 'кога је Бог убио, учинио га фаличним'; || **богов'етни** -ā -ō 'цео, сав'. – В'ас богов'етни д'ан је предрежд'а поред онē р'апē да му кун'ица иск'очй; || **Богојāv'ење** с 'објављивање Богочовека и јавно увођење у спаситељску дужност; празнује се 19. јануара'; *изр.* *Боже ми ја г'āj* 'кад се неко увари, постане неукусно или неупотребљиво'; || **Б'ожин** у *изр.* *Б'ожин г'āн* 'Божји дан, други дан Божић'а [2: 239]; || **Бож'ић** м 'Рождество Христово, празнује се 25. децембра / 7. јануара'; || **М'āли** ~ / **Ж'енскй** ~ 'православна Нова година, 13. јануара'. – О Новој години, која се овамо зове Мали Божић или Женски Божић, набере се по толико бадњачића, званих »бадњарице«, колико је женских у кући [2: 239].

богаз м 'узан и тешко проходан кланац'. – Тијесне су шкале и богази [5: 405].

б'огāl' м 'особа с тешким телесним недостатком'; в. *слабица*; || **б'огал'ас** -ста -о 'физички оштећен, инвалидан'. – Она е бл'а мало б'огал'аста, а л'ијепо чел'ад'е з'алyду; || **богāl''а'к** -л'к'а м 'мали, физички неугледан али вредан и поштован човек'. – Што је дōдио онй богāl''а'к?

бог'ат -а -о 'имућан'. – Бил'и сy они бог'ати, али се н'ијесу ни штēћ'ели од раб'отē; || **бог'аство** с в. *блаі*; || **богат'аш** -āш'а м; в. *учињетй*.

бодањ м 'кратки гвоздени шиљак на остању'. – С друге стране остања убодено је кратко шиљце што се зове »бодањ«, којим орач боцка волове да боље и једнако потежу [2: 47].

бодйнк'е прил 'усправно с главом надоле (скакати у воду)'. – Са° стијен'е су скāк'али бодйнк'е у вйр.

боин'а -е ж 'белина од икре на дну реке у време парења рибе' (Бч).

б'ој б'оја 1. 'висина људског раста'. – Водоскок је падао с висине од пет-шест људскијех бојева [3: 236, 2: 79]; 2. 'спрат'.

б'оја ж алб *бојь* [2: 71]; || **б'ојāt** -ā м несв 'бојити сукно, пређу'. – Ж'ене

сy тo п'отл'е б'ојале, к'арабојале, сређев'але; || **бојација** м 'занатлија који се бави бојењем пређе, сукна, фарбар' [2: 71].

б'ојник м 'војник који не напушта борбени положај'. – Убојник или, како се у Куча вели, бојник, који је непомично стојао на свом положају, у похвали је називан крутијем метеризом [2: 184].

б'оквица ж бот 'растиње *Plantago maior* L.'

б'окиле м а. 'во широких бокова'; б. 'човек великог трбуха' (Кс); в. *крошњо-бокиле*.

боковина ж 'мекши поткорни слој дрвета'. – Лучац праве пастири од боковине борове и кошћеловине [2: 19].

бок'ола ж, арб. *буцела*, 'мањи дрвени суд за ношење воде, око 20 л.'. – Е кол'ико са'м б'ок'ола' д'онијела са Шикун'оса, проп'а се на т'а'н св'ијет [2: 61 88, 1: 237 253]; || **бок'олица** ж дем а. 'буренце за ракију' [1: 253]; б. 'буренце, до десетак л, с ланчићем за ношење о рамену'. – Не м'оже в'ише ни бок'олицу дон'ијет; || **бок'олчиња** аугм. – И ка'д 'умрѐм, ја нѐм тѐ ми натов'арѐт ону бок'олчину.

б'окун м 'комад'. – П'онесе л'ијеп б'окун м'ѐса и уж њ'ега комаг'ић л'еба – и 'овце пр'е[д]-собѐм; || **бокуи'ић** м дем 'комадић хлеба'. – Д'аднѐ ти фетицу с'ира и бокун'ић л'еба – и за овц'ама!

б'оланџа ж 'ручни кантар с куглом на дужој полузи' [2: 79].

б'олѐс / б'олџес -сти ж; *изр.* сува ~ 'сушица' [2: 526]; || **болећ'ица** дем 'бољкица'; || **болешч'ина** аугм 'тешка болест, тифус'. – Болешчина се тијем именом зове и у Арбанаса, а то је тифус [2: 527]. – Овамо се за дужу грозницу, која је још с бољоглавом и са бунџањем скопчана, одмах прихвати да је то »болешчина« [2: 512]; || **бол'ѐћ** -ѐћ'а -'е 'осетљив, саосећајан'. – Откад ти постаде болећ'а? [4: 243]; уп. *неболеће*; || **болов'ат** -'ујем несв 'боловати'. – Она је болов'ала д'уго, а 'умрла ка'[д]-смо јој дов'ели п'опа да [ј]у прич'ѐстѝ (братан'ићи јој н'ијесу дав'али да га дов'едѐмо); || **бѐл'а** ж хип 'бољка'. – Пр'ој ће бѐл'а, н'ѐће в'ише да ми бол'и дијет'е; в. *камен, ками*; **бол'ов'има** ж 'крава с упалом вимена'; || **бол'огл'ава** ж 'главобоља'. – Узѐ ми жив'от ов'а бол'огл'ава, 'ево десе да'н'а'н креп'ај'ем од њ'ѐ [2: 512]. – Једна уста мање, мање бољоглаве [4: 257]; || **бол'огл'ав'ат** -'ав'ам / бољогл'ав'ит -'им несв 'бринути'. – Не бољоглави но што си наумио [4: 65]; || **бол'ѐка** 'запаљење очију'. – За »бољоку« окривљују »зле длаке« у трепавицама [2: 524 546–547]; || **б'ѐн** -а -о 'болестан'. – Зн'а са'н ј'а да јѐ е м'ајка б'ѐна и н'ѐпокретна. – Б'огами, Маш'ан бј'еше б'ѐн, леж'аше у пост'ељу; || **б'ѐник** м 'болесник'. – Ниједна жена не воли посјетити болесника или, како се у Куча каже »боника«, празнорука [2: 246]; || **бѐн'ик'ав** -а -о 'болешљив, слабуњав'. – Ж'алѝ се да је бѐн'ик'ава, ма ка'д јѐ нешто тр'еб'а, м'оже потрч'ат к'а с'амо здр'ава.

б'ол'-б'ол' прил 'брзо, брже'. – Ка'д је чула, а она се не олијен'и, нѐ б'ол'-б'ол' – пр'аво код њ'ега на врат'а!

б'ѐмба ж ♦. – 'Ево некаква б'ѐмба, д'угачк'а, овол'ик'а. – Она је од б'ѐмбѐ пог'ињула, на огњ'иште, и н'ика'[д] се н'ије открило к'о ју је т'амо мет'нуо; || **б'ѐмбица** дем. – А ја п'ипни у др'угѝ ц'еп: е'то нека м'а'ла б'ѐмбица; || **бомб'ардов'ат** -ујем несв; || **бомб'ардов'ање** с в. *зѐ'и'уш*.

б'ѐр м бот 'четинарско дрво *Pinus nigra* Arnold, *Pinus silvestris* L.' [1: 23];

|| **бор'ов** -а -о 'који је од бора'; в. *боковина*; || **бор'овина** ж 'борово дрво, грађа'; || **б'оровача** ж 'боровница'. – Уб'еру ђ'еца тије б'оров'ач'а, л'ѐпот'а б'ожа: и да се з'обл'ѐ, и да се с'ѐк нач'ињѝ, а н'еко и је и у рак'ију мет'а.

бор'а'ц борц'а м 'учесник у борби'. – Овѝ су да'н'а'шњѝ борц'и ж'ешћин од

он'ије са^с С'ућевскѣ; || **б'брка** ж подсм 'учесница у рату, »боркиња«. – Некā б'брка прѣч'ала како је бѣл'а у р'ат и вел'и да је бѣл'а тр'иш р'ањена, а једачн ђет т'ама: „Јā нѣм нијес'и нō ил'аду и тр'иш – и в'азда у истō м'јесто“; || **б'брба** ж 'ратни сукоб'. – Св'акū је б'брбу нār'од дрен'ово плāt'ио, нō 'ај тѣ, ка^с[д]-сū н'екѣ пр'егли да не ослоб'одѣ – о[д]-св'ега што је вал'ало; || **бор'ит се** б'орѣм се несв 1. 'учествовати у борби'. – Они сū се бор'или и на Нер'етву и на С'ућевскū, а д'ошли да пог'инū на пр'аг от к'ућѣ.

босот'а ж 'особа која иде боса, без обуће'. – Онога што се често пути бос види, зову босота [2: 91]; **б.** 'немање обуће'. – Бѣл'а е босот'а, н'емāш о[д]-ч'еса оп'анке начињ'ет; || **босот'иња** ж. – М'учили се л'уђи од босот'ињѣ и голот'ињѣ.

б'ос[г] бод'ѣм несв 'бости, убадати'. – Ови сū јунч'ићи п'очѣли да се бод'у.

бост'ан м 1. 'расадник'. – С'ѣн овогā попа Мил'ана догн'а е, зап'азѣо са^см, деведес'ет и четири сѣвл'ије и посād'ио и т'амо; 2. 'повртарски засад који се залива из »пелга«, башта' (Ф). – Пасуљ... сије се... у засебан »бостан« [2: 54]. – Посије велики бостан диња с пипуницама [2: 306]; в. *забраз*.

б'ота ж 'гука'. – Им'аше, г'рдна, н'а р'уку некū б'оту; || **б'отица** ж дем. – Начин'ио је ст'ап и н'а в'р ост'авио једну б'отицу.

ботун'ар -ār'а м 'коњска болест, упала подвиличних жлезда'; в. *ѣушунар* [2: 17].

б'оца ж 'флаша'. – Дал'и су му б'оцу млијек'а и с'ира и л'еба те му е п'онио [1: 253]; || **б'очица** ж дем. – 'Она и[м] 'изнијела б'очицу, а н'ије зн'ала да је њ'има м'ало и демиж'ана.

ббч'анка ж 'тип чиоде с већом куглицом'. – Бѣл'е сū онѣ ббч'анке пā ш њōм прит'егнѣ фрцул'ет и онā гл'ава га држ'и.

бошчалук м 'дар увијен у бошчу, мараму, какав најчешће дарује невеста на свадби'. – Свилен јаглул и бошчалук [2: 374].

бр'абоња'к -њака м 1. 'кугличasti измет оваца, коза'. – Не г'ази у тѣ бр'абоње, нō и ом'ети 'отолѣн; 2. 'ситан плод'. – Пок'упите и тѣ бр'абоње крт'блѣ, там'ан да и св'арѣмо д'овечѣн; || **бр'абоњ'ит се** -ѣ се несв 'празнити црева (о овцама, козама)'. – П'ерāте те 'овце 'отол'ѣн да ми се не бр'абоњчѣ.

бр'ав м 1. 'овца' [Ж 25]; мн бр'ави 'овце, козе, ситна стока уопште'; ~ *овчи*, ~ *к'ожѣи* [2: 7]; 2. 'малоуман човек'. – Не зн'а бр'ав ни ђѣ дош'а^с ни што је т'амо од'ио; || **брāvч'е** -ета с; || **брāvч'ић** м дем. – Пр'одā је двā брāvч'ића, а н'е би шт'етио да је и онѣ двā; || **брāv'а'к** -вк'а м дем. – Тō је пошт'ено колико је тѣшк'о, али је брāv'а'к, не зн'а н'ишта; || **брав'етина** ж 'овчије месо'. – На'ијо сѣ брав'етинѣ и с'ад м'оже доклѣ га н'оге пон'есу, а 'от памѣти се н'ѣће умор'ит; || **брāvл'и** -ā -ѣ 'овчији'. – Д'ā[ј] му с'уво брāvл'ѣ и нем'б м'ислѣт е га нијес'и доч'екāла; || **брāv'ит** -ѣм несв 'лутати, скитати'. – Не зн'а шт'о ће с'а^с собѣм и брāv'и туд'ијен кā гл'ува к'учка; || **бравел'ат** -ām несв 'исто'. – 'Он бравел'ā, а им'ање му проп'адā; || **бравињ'ат** -ām несв 'исто'.

бр'ада брād'ѣ ж 1. 'део лица испод уста'. – Ђе си се тō уд'арио 'у брāду?; 2. 'длаке на лицу одраслог човека'. – Н'ека^сд сū л'уђи нос'или б'рке, п'оп и б'рке и бр'аду, а с'а^с[д]-се ш њ'има и тр'ање з'брѣ; *изр.* ~ *од бадњака*. – Главни бадњак мора имати и браду од бадњака, тј. за пола метра при врху засече се половина од стабла, тако да тај горњи крај бадњака остане упола тањи (то је »брада од бадњака«) а може после брже прегорети [1: 304, 2: 237]; в. *одљушѣак*.

брад'авица ж 'израслина на кожи'. – Зн'аш кол'ика е брад'авица порāсл'а бѣл'а, да ми је те д'оста д'осадно тō бѣл'о, особ'ито ка^с[д] л'ежѣм (Кс).

брадв'ача ж 'велика секира, за сечу и цепање стабала'. – Е, кол'ико су ми п'ут'а'н од брадв'аче р'уке оп'але! – Понијећу брадвачу сјекиру... / Обалићу мурву под чардаком [5: 219].

брѣзд'а ж 1.♦. – Ка'д уф'атѣ брѣзд'у, они в'ук'у л'ијепо, али п'онека'д зн'ају и да в'рцнѣ; 2. 'порекло, старина'. – Али ја... и[м] не могу стару бразду тражит [Ж 1].

брѣл'е -л'а одм 'девер'.

брѣн'ит брѣн'им несв 'бранити, штитити'. – Не брѣнѣ му к'ућу; || **брањ'евина** ж 'забран, простор на имању на који се стока не пушта' [2: 9].

бр'ат м ♦; Богом ~ 'побратим' (2: 234); || **братѣн'ић** м 'братов син'. – Понуди јој [новце] само да братанића од срца опрости [2: 206 253]. – Њ'ој сѣ братѣн'ићи, двѣ братѣн'ића је им'ала, из М'р'ка'н. – Нијес'у см'ј'ели да зов'у п'опа од оније братѣн'ића'. – Т'у сѣ р'анио једа'н Д'уј'овић, братѣн'ић 'истй Пѣр'а Д'уј'овића; || **братѣн'ична** ж 'братова кћи'. – З братѣн'ичнѣм је ижл'егла н'а Језера; || **[братски] бр'ацкй / брацк'й** -'а -'ѣ а. 'који се тиче брата, братов'. – Д'а је ђет'ету брацк'ѣ 'име (Бс); б. 'који се тиче братства'. – Р'еко ти: ако једн'а пор'одица бр'ацк'а м'оже сл'уж'ит за пр'им'јер у К'уче – т'а е за пр'им'јер; || **[братски] брацки** прил. – Ту су брацки плијен дијелили / и големи шелак учињели [5: 381]; || **бр'атство** с 'група сродника пореклом од истог претка који чине већу друштвену (а у многим погледу и привредну) заједницу'. – Виши груп рођака чини »братство«, иначе »трбу« [2: 127, 1: 27 203]. – У н'аше бр'асво н'ије н'ика'д бил'о ни кумсв'а ни убисв'а, до дев'ѣтѣга кол'ена н'и да су се мећу собѣм уз'имали; || **братствен'ик** -ик'а м 'припадник братства'. – »Братственик« је »братственика« »коротовао« [2: 128]; || **браствен'ица** ж. – Он се ожен'ио једн'ѣм н'ашѣм браствен'ицѣм; || **братствен'ичкй** -а -ѣ 'који се тиче братства'; || **братствен'ички** прил. – Браствен'ички сѣ се л'ијепо здогов'али.

бр'ат бер'ѣм несв а. 'брати'. – От'ишли да бер'у фрмет'ин; б. 'сећн'. – С'а' с'ином је пор'анио да бер'ѣ б'а'дњак. – А с'а'мнѣ, Б'оже здравл'а, да бер'ѣм'о л'ис [1: 304]. – Она сѣ брѣл'а у Мећудн'евицу; в. *Багњи Дан* [1: 304]; || **брањ'е** с 'берба'. – Јесте л' се спрѣм'или за брањ'е гр'ожђа?

бр'ашно с ♦; || **бр'ашњ'ѣв** -а -ѣ а. 'напрашен брашном'. – 'Ето те кѣ да си из мл'ина; и к'оса ти је бр'ашњѣва; б. 'са смањеном количином сока у воћу'. – Не м'огу ти овѣ ј'абуку, бр'ашњѣва је. – Та ти је кр'тола брашњѣва; || **брашњен'ик** -ик'а м 'торбица с храном, за дужи пут'. – За четовање које је обноћ чињено по блиској околини... није требало брашњеника узимати [2: 191–192]. – И узеше лаке брашњенике [5: 376]; || **бр'ашњѣм'уд** м 'човек који се, ни у најдраматичнијим догађајима, не одмиче од огњишта'. – Ови н'аши бр'ашњѣм'уди сѣ св'и сп'ас'или гл'аве: док су др'уги г'инули, 'они пепел'али м'уд'а к'од огња и с'а'д је њ'и зап'ало да б'иднѣ борц'и.

бр'вн'о с 'дуга облица водоравно постављена у огради, врљика'; || **бр'вн'ача** ж 'кућа од брвана, брвнара'. – Она к'ућа кѣ бр'вн'ача, сувог'а некаква о[д]-д'рвета. – Ц'рква је на Ц'арине бил'а бр'вн'ача (Кж). – Бил'а је бр'вн'ача дрвен'а, кѣ по В'асојевића' и т'ун је жив'ио тѣ' Спѣ'о (Бс).

брглајица / бргл'ајица / бркл'ајица ж 'палица за мешање житких материја, мешајица'. – Брашно за кашу... разметало [се] »брглајицом« од обичне гране [2: 101]. – Нач'инѣ се бркл'ајице да се размѣт'е к'аша али што ж'йткѣ.

бр'до с геогр а. 'земљишни облик мање висине'. – 'Ено му к'ућа испод с'амѣга в'ра бр'да; б. 'страна речног корита'. – Упрла е Мор'ача з бр'да 'у брдо; в. 'део кчак-ког разбоја'.

бр'рдүн м 'млад изданак на лози, ластар'. – Остави се 3–4 брдуна на род [2: 56].

бр'еђа 'гравидна' [2: 507]; в. *шејнуш*, *шешка*.

бр'еза ж бот 'листопадно дрво *Betula pendula* Roth'.

брект'ат -'јим несв 'дахтати, стењати'. – 'Он брект'и ка да в'ал'а ш'ул'.

бр'еме -ена с **1.а.** 'мера за тежину (40 ока или 60 кг)' [2:78, 1: 260]; **б.** 'количина сена, дрва и сл., коју је жена могла понети увезану на леђима (ређе, човек на раменима)'. – Донијела са'н три бр'емена дрв'а'н и н'е би ти п'ару д'ал'а за в'ише; **2.** 'трудоња'. – У једн'о бр'еме с'у р'ођени. – За вријеме... »бремена« не стеже [се жена] опасивањем [2: 506]. – Омладинке обијају по лекарима од једнога до другога док се ријеше бремена [4: 362]; || **бремењ'ак** -ак'а м 'велики камен уз који се извезују бремена'. – Ко нема... пријеклад, он намјести до огња повелик камен бремењак [2: 87].

бр'епит -јим св **1.** 'пасти, треснути на земљу'. – Спот'а'к'а'н се и бр'епио на дол'ину колико је д'угачак; **2.** 'ударити'. – Прив'ал'ти док те нијес'а'м бр'епио.

брестр'енка ж 'жена оштрог језика и неконтролисаног понашања'. – Брестр'енка је поган'ул'а и п'а'с'а м'ил'ет.

бр'ец'ат / бр'ец'ат -ам несв 'викати'. – Један од њи стане бр'ецат жени [2: 448]. – Бр'ецате и бурличете ка' да сте с гране [4: 236]; || **бр'ец'нут се** -н'ем се св 'подвикнути'. – Ум'ио је 'он да се бр'ец'не н'а жену, али се 'она на то н'ије м'лого кв'артала. – Обојица се бр'ецнуше да иш'ћерам пса [4: 196]; || **бр'еч'ат** бр'еч'јим несв 'викати, галамити'. – Ти м'лого дречиш и бречиш и скићеш се тражећи кокошке [2: 337].

бр'еч'ит -јим св в. *брейши*. – Једв'а се одрж'а н'а ноге да не бр'еч'им на дол'ину.

бр'ешка ж 'тип старе пушке, произвођене у Бреши, у Италији' [2: 91].

бр'з брз'а -о ♦. – А Мил'ија је б'ио м'ало и б'рс, али му је, 'истом, под'иш'а'н; || **брз'а'ц** м 'човек који реагује брзо, непромишљено'. – Сви с'у 'они брз'а'ци, ка да не ум'ију да пром'исл'е; || **бр'зо** прил 'убрзо'; в. *завијати*; || **брзин'а** ж ♦. – Они 'от'е св'е на брзин'у, али се 'у л'уђе т'ак'о не м'ог'у уп'ис'ат; *изр.* *б'рз'а* ~ 'најбрже што се може'. – Ч'есто је к'ус'о што се ч'ињ'и на б'рз'у брзин'у; на б'рз'у р'уку 'брзо, што се може брже'. – Она 'оће на б'рз'у р'уку, па зам'ало без рук'е; || **брзозб'ора'ц** -рца м 'човек који прича брзо и неразговетно'. – Ђ, да је овом'е н'аш'еме брзозб'орцу п'ам'ет брз'а ка језик, н'е би му р'авн'ога бил'о; || **брзозр'ела'ц** -лица м подсм 'који је брзо сазрео, дете зачето пре склапања брака својих родитеља'; || **брзозр'елче** -ета с 'исто'. – Ов'о је с'а'д св'ак'о дијет'е брзозр'елче – ка да се не вал'а како је пр'еђе ч'ињено; || **бр'зој'ез** м 'брз на језику, непромишљен'; || **брзор'ек** -а -о 'импулсиван и непромишљен'. – Брзорек си, зачас планеш [4: 402].

бр'ив'ат се -ам (се) 'бријати (се)'; || **бр'ив'ање** с [2: 89].

бр'ига ж 'осећај неспокојства, узнемирености због нечега; забринутост'. – Бр'иге ти н'ет'е ф'алит отка'д наст'ан'еш докл'е нес'тан'еш; || **бр'иж'ит** -јим несв 'бринути'. – Н'ем'аш шт'о више б'рижит: им'а'неш к'а'д – ако се в'рн'е.

бр'ижд'алина ж 'подземни извор; баровито земљиште'. – О[д] тије бр'ижд'ал'ин'а в'ише је шт'ет'е н'о к'ор'исти, ошт'ет'е лив'аду, а изв'ора н'ем'а; || **бр'ижд'ат** -'јим несв 'натапати земљу с подземног извора'. – Т'амо в'а'зда пом'ало бр'ижд'и.

бр'ијег м а. 'невелико узвишење, брег'. – Сећ'ели смо н'а н'и бр'ијег и гл'ед'али ка'д је он'и авиј'он п'ануо 'на Биоче; б. 'речна обала'. – Главица се зове лијеви бријег ријеке Рибнице на којему је за вријеме Турака у Подгорицу главни пазар бијо [5:

434]; || **брекч'ић** м дем; || **бреж'ина** ж аугм. – Цијелѳга в'ијека х'ерала са'м се с овц'ама и коз'ама по тије бр'ежн'а°.

бр'ијес -ста м бот 'листопадно белогорично дрво *Ulmus laevis Pallas*; *Ulmus campestris*; ~ *г'иел'и* *Ulmus minor Miller*, ~ *и'ишоми* *Ulmus glabra Hunds* (Бч).

бр'исало с 'гумица за брисање'. – Ми смо једн'о бр'исало н'ачетворо с'екли; || **бр'исат** -шѳм несв 'уклањати нешто што је погрешно записано'. – Уч'итељ'ица ни н'ије д'ал'а да бр'ишѳмо ако смо н'ешто погријеш'или.

бр'итва ж 'нож на склапање'. – Им'а е некакву бр'итву, машин'у или што зн'ам; ~ *бријаћа*; || **бритвет'ина** аугм; || **бр'итвица** дем в. *верижце*; || **бритвул'ин** -ин'а м [2: 550]; в. *лагило*; || **бр'итв'ит** -им несв 'јести с апетитом'. – Нѳмају к'ат, бр'итвѳ онѳ из ваг'ана [2: 89]; ~ се -им се 'бријати се'. – Тѳд'о сѳ бр'итвио тр'ећи д'а'н; || **бриц'ак** м; || **брич** м ?; || **бр'ич'ит** им несв 'бријати'.

бр'к м ♦; *изр. ир'еко бр'ка* 'с презрењем, потцењивачки'; || **брк'ат** -а -о 'који има бркове'. – Сп'ас'и ме, Б'оже, х'осавѳга ч'ѳка и брк'атѳ жен'ѳ; || **брк'ач** -ач'а м 'човек с великим брковима'; || **брк'оња** м 'исто'; || **брк'ача** ж 'вештица' [2: 293]; || **бр'кна** ж 1. 'исто'; 2. 'жена с израженим наусницама'.

бр'калица ж 'мешајица за качамак'; || **бркл'ај'ица** ж 'исто'; || **бркл'ач** -ач'а м 'исто'; уп. *брл'ајица*; || **бр'к'ат** бр'к'ам несв 'мешати'. – И к'афа ми је н'а очи искоч'ила: ни њ'у ми нем'ѳ бр'к'ат.

брла ж '?'. – Мајде богме, ако је твоја работа учинила брла, моја неће [2: 489]; || **брлакнут** -нѳ св '?'. – Ада она наша работа је брлакнула, тј. изгубљена, утекла [2: 489].

брл'ог м 1. 'зечје легало' (Пћ); 2. 'неред' (Пћ).

брл'ака ж 'бара, подбарно земљиште'. – Бил'а је т'у нек'а брл'ака, али сѳ осуш'ила; || **брл'ачица** ж дем.

бр'њаш м 'коњ с белегом, белом пегом на глави'. – Им'а са'м једн'ѳга бр'њаша, д'обрѳга.

бр'њица ж 1. 'жичана копча која се свињи ставља на њушку, да не рије'. – М'ѳр'а се овомѳ пр'асету метн'ут бр'њица, да не р'ишк'а ѳе га г'ој спр'ат'иш; 2. 'минђуша'. – Нос'иле с'у се бр'њице н'а уво.

бр'ѳд бр'ѳда м 1. а. 'место на коме се водоток може прегазити'. – 'Иди д'ол'е н'а брѳд, из'уј се, заврн'и г'аѳе и г'ази; б. 'речно дно'. – Г'аз'иш п'о броду (Бч); 2. 'углачано камење у речном кориту, облуди'. – Ов'ѳѳе код н'ас 'им'а бр'ѳда к'а да су р'ијеке в'ал'але; а н'а Стр'авче га 'им'а к'а на Мор'ачу. – Разн'есѳ в'ода з'емју и ост'анѳ бр'ѳт (Кс) [12: 27]; || **бродар'ица** ж 'вила која живи у водама'. – [Загоркиње] су се замишљале као необично лијепе и много боље од вила бродарица, које су живјеле по водама [2: 276]; || **бр'одњ'ак** м 'облутак'; || **бродњ'ик** / **бродник** -ик'а м 'исто' (Бс). – Морачи се гледају бродници [5: 214].

броза / **бронза?** ж 'нека жута материја коју пчеле уочи ројења уносе и слажу у саѳе у кошници' [2: 43–44].

брѳј'ат се бр'ѳј'а се несв 'рачунати се, признавати као добитак, постигнуће'. – Т'ѳ ти се не бр'ѳј'а, наг'аз'ио си [на линију, преступио]; || **бројалица** ж; в. *цицалица* (7: 73)

бронз'ин -ин'а м 'већи емајлирани бокасти лонац, с ручком (за млеко)'.

брон'ит бр'он'и несв 'помало цурити из бурета'. – На н'у б'ач'ву м'а'ѳу пом'ало бр'он'и, мѳр'аѳеш, нас'ум, оточ'ит вин'о (Бс).

брока / **броква** ж 'бокал'.

броћ м бот 'биљка из породице Rubiaceae из чијег се корена добија црвена боја'; [2: 71]; || **броћ'ит се** бр'оћим се несв 'дурити се'. – Шт'о се ту бр'оћиш; || **бр'оћко** м 'дечак који се дури, показује нерасположење'. – Не броћи се, броћко [4: 199]; || **броћ'оња** м 'во црвене, црвенкасте длаке'; || **броћ'уја / броћ'ул'а** ж 'крава црвене длаке' [2: 18].

бр'рс[т] б'рсти ж 'гранчице дрвећа за зимску исхрану стоке'. – 'Обично су држ'али к'оње н'а брс и н'а лйс (Кж). – К'озе с'у се иза'гон'иле н'а брс. – Кад је снијег у Кучима, овце се пуштају »у брст« [2: 40]. – Кастри брс [4:]; в. *расірпийи*; || **брст'ина / брст'ина** ж 'грana, лисника с које су овце обрстиле лишће'. – [Засад лука се] настре брст'инама због кокошака [2: 55]; в. *ринуи* (Бс); || **брст'иница** ж дем в. *шаркаи*; || **брст'ит** -й несв 'јести лишће с дрвећа (о овцама, козама)'. – К'озе н'ет'е да п'ас'у, но в'а'зда тр'аж'е да бр'ст'е, а ка'д н'емају шт'о – ож'ул'е и к'ору з д'рвета. – 'Овце бр'ст'е ка'д и[м] б'ачиш нар'ама'к л'йста.

бр'ука ж 1. 'особа ограничених умних способности'. – Н'еш'о је б'ио б'иста'р и в'и'ђен ч'оок, а Вел'иша бр'ука. – „М'ајко м'оја, м'лого ли бр'ука'н р'одй“. – „Н'ије бр'ука'н теке поган'ин“ (К Рн); *изр. брука од бруке* в. *йосисковай*; *йоан*; 2. 'слабић, кукавица'. – Онај који није четовао сматрао се као мекушац и брука [2: 191]. – Стога се онај који није јунак зове »брука« [2: 491]; || **бр'учица** дем; || **бручег'ина** м аугм; || **бр'учина** м 'исто'; || **брукел'ан** м; || **брукел'ача** ж; || **брукел'ачица** дем ж; || **брукел'ак** м 'глупост'. – Ада, ч'бче, да зн'а др'укше, н'е би чињ'ела брукел'ак'е н'о би како тр'еб'а; || **брукел'ач'ит**-йм несв 'бр'љати, причати без самоконтроле'. – 'Е, колико мог'асте да брукел'ач'ите, к'у'мим ве Б'огом!?' || **брукел'ат** -'ам несв. – Не зн'ају шт'о т'е од раб'от'е п'а брукел'ај'у да и[м] вријем'е м'йн'е; || **бр'укел'ас[т]** -ста -о 'ограничених умних способности, приглуп'. – 'Он је б'ио м'ало к'а бр'укел'ас, н'е б'аш изг'убјен, а вел'е: док је нап'унио оса'мн'а'з г'одн'ан, р'авн'ога му м'омка н'ије б'ил'о (Кс); || **бр'учит** (се) -йм (се) а. 'понашати се као брука'. – А, н'е, м'рчн'а др'уго, нем'б се бр'учит, да ти се см'й'у; в. *накончай*; б. 'кињити бесмисленим захтевима'. – Не в'ика[ј] и не бр'учи ми т'у мак'ању.

брумбул'ак -'ак'а м 'израслина, чвор, кврга'. – Искоч'ио му нек'и брумбул'ак пот п'азуво, б'иће га вр'ак п'онио; || **бр'умбул'ас** -ста -о 'чворноват, квргав' [2: 344]; в. *ларга*.

брунцели / брунцели 'трутови' [2: 42].

бруњеници ? Унутра су бруњеници и обланде [4: 147].

брупут -нем св 'нагло упасти, нахрупити'. – Брупуше у канцеларију [4: 320].

брушк'ет м 'облик лутрије који се примењује кад у деоби нечега нема сагласности међу деобницима'. – Пошто се све издијели како треба, често се међу браћом одлучује »брушкетом«, који инако зову »шорак«, а Арбанаси »шорт« [2: 125]; *изр. б'ачий* ~. – Б'ачите брушк'ете, п'а к'оме га ср'ећа дон'ес'е!

брц'ак м зоол 'речна или језерска риба, *Silurus glanis*, сом'.

брча ж 'време кад овце (козе, краве) дају најмање / највише млека'. – То бива с пролећа, док је вареника брча, а оваца једва да у »брчу« 4–5 имају оку варенике. – »Брча« је кад овце или козе (и краве) дају највише варенике (Ћ. Рашовић); *изр. бачевање брче*. – По мало п'јене... стрцну за стоком, што се зове »бачевање брче« [2: 27]. – Вала се, кад се стока помузе, из штругље захватити по мало варенике и штрцнути такозвану »брчу« за стоком [2: 330]; || **брчна** [стока] 'угојена, ухрање-

на'. – Доста ни је стоке половину / Е смо брчну стоку изјавили / Што је кадра путоват далеко [5: 377].

б'рчкѧт -ѧм несв, в. *б'рч'аиѧ*; || **б'рчнѧт** -нѧм св 'овлаш пропрати'. – Б'рчни н'оге пѧ у крев'ег; || **б'рчколѧт** -ѧм дем. – 'Она с'едѧ на једну р'апу поре[д]-вод'ѧ и б'рчколѧ н'оге, теке до шкл'ѧнѧ'кѧ'н.

бршт'ан м бот 'растиње, бршљан'. – Зидови куће и авлије били су обрасли брштаном [3: 230]. – Пр'ужио сѧ бршт'ан уз онѧ к'ошћелу.

буавица ж 'тип земље' [2: 45].

бубине мн ж 'цревне глисте'. – Такође се глисте, које се у народу зову бубине, окривљују за многе ћечије болијести [2: 509]. – Бубине (ћечије глисте), имају, како се вјерује, не само сва ћеца но и одрасле особе [2: 537]. – Бубине се лијече суотињом а то је једући дуго посно јело.

бубр'ег м анат. ♦. – Одб'или сѧ му бубр'еге кунд'ацима и о[д]-тије 'убѧја'е ум'ирѧ е три г'одине.

б'убѧл' м 'невелик округао камен, који се руком може лако бацити'. – 'А, в'ићите онѧ ћ'ецу, г'ѧћѧ се б'убѧл'има, нагрд'ит тѧ се; || **бубул'ѧк** -ѧк'а м. – Шест'око су се св'адѧли, с'амо да не доф'атѧ бубул'ѧк'е; в. *ибреѧ*.

бу'ва ж зоол 'ситан инсект, *Pulex*'.

бѧд'ит(се) б'ѧдѧм (се) несв 'прекидати сан'.

буђавина ж 'буђ, мемла'; в. *несмајан* [4: 288].

буздов'ѧн -ѧн'а м 1. 'средњовековно оружје, гвоздена кугла (најчешће с бодљама), подесна за бацање'; 2. 'глупак, протак'. – Им'али смо и м'ѧ тије буздовѧн'ѧ, мѧ смо мѧ њ'и држ'али н'а око, а са[д]-сѧ не заглав'или да ни ребр'а п'учѧ.

буј'ѧл -ѧл'а м 'дрвена посуда дубља од вагана'.

бук'алица м 'галамција'. – Ка[д]-га уф'атѧ, ост'ави бук'алицу док с'ѧм изд'уши; || **бук'алина** м в. *ма'чалина*; || **бук'ат** б'ѧкѧ(м) несв 1. 'оглашавати се букањем (као во)'. – Што онѧ в'ѧ б'ѧкѧ сво ј'утро; 2. 'галамити'. – Нем'ѧ бук'ат, к'ѧмѧм те, нѧ прек'ини, не м'огу в'ише да те сл'ушѧм; в. *ма'чай*.

бук'арѧт се -ѧ се несв 'парити се (о крмачи)'.

б'уква ж 1. бот 'листопадно дрво *Fagus sylvatica* L. s. 1.'; 2. а. 'цев за наводњавање'. – Оса'мн'ѧс м'ета'рѧ'н, до двѧд'ес, те в'ода ид'ѧ прож њѧ, проз б'укву (Ф); б. 'цев кроз коју се вода доводи на млинско коло, бадањ'. – Прож њ'ѧ је пр'ошло в'ише рак'ијѧ нѧ вод'ѧ проз б'укву на П'ѧвлову ст'ијену; || **буквет'ина** ж аутм. – Обаљујемо букветине колико пландишта [3: 164]; || **буквнѧ** ж дем. – Н'икла ми је једна б'уквица на три м'ѧтра од гл'адѧ; || б'уковѧ -ѧ -ѧ. – Јѧ са'м тѧ начѧњ'ѧ од б'уковѧга д'рвета; || **б'уковина** ж 'буково дрво'.

букв'ѧр -ѧр'а м 'школска књига за ученике најмањег узраста, који се тек обучавају у писању'.

б'ула ж 'муслиманска жена'.

булѧзн'ит -ѧзнѧм несв 'говорити несувисло, бунцати'.

бѧл'ожѧт -ѧм несв 'осионо се понашати, '. – Ризично се буложити проз туђе село. – Најбоље би било да се не буложимо [3: 430 664].

булумб'ѧћ -ѧћ'а м 'крупноглава особа мале памети'. – Тѧ б'јеше јѧдѧ'н булумб'ѧћ, в'ел'ѧ глѧв'ѧ, а у њѧ п'амѧти – ни на вр луж'ицѧ.

бул'ук м 1. 'стадо'. – Седамдесет брави чине »булук« (К); || **бул'учић** м; || **бул'ѧч'ѧк'** -чк'а. – Чѧ б'јеше онѧ бул'ѧч'ѧк те ѧд'е ус Кос'ора'ц?; || **бул'учѧњ'ѧк'** -њк'а м 'мање стадо'. – Трид'ес до педес'ѧт брѧв'ѧн велѧм'ѧ булчѧњ'ѧк', м'ѧњѧ бул'ук, а бул'учић је и десет овѧ'ц'ѧн (Кс); в. *изѧ'ѧниѧ*; 2. 'група, талас нападача'

[Ж 37]; || **бул'учър'а'к** -рк'а м 'исто'. – Ја за онијем бул'учър'ом, не знам ни чӣ бј'еше, док са'м зам'а'кла пр'еко бријега; || **бул'учит** -йм несв 'увећавати, умножавати стадо'. – Овуд'ијен и[х] в'ише н'еће н'ико бул'учит е и чоб'ани и домаћ'ини бј'доше у пл'ацу.

б'умбәр м зоол 1. 'крупан инсект тврдокрилац *Vombus terrestris*'; 2. 'крупно и дебелушкасто дете'. – В'иће ли како с'е онӣ б'умбәр прот'егā од пр'ошлōга л'ета?

бун'әр -әр'а м 'гомила, хрпа'. – Фрумет'ин одв'ајеш на бун'аре, он'е л'епч'е на јед'ан, а шог'ане на друг'и бун'ар (Кс). – Тад се отворе врсте бунара... између редова лоза, које остају као у ендеку [2: 49 56]; || **бунар'ић** м дем. – Уз сваки струк [фрументина] који се остави уздиже мали »бунарић« земље [2: 49]; || **бунәр'ит** -әр'им несв а. 'правити гомиле, гомилати': б. 'трпати, убацивати'. – Ја не чиним се вјешта, бунарим торбак ка да је без дна [4: 85].

бунда ж 'зимски крзнени капут'; в. *кожа*.

бун'иште / **буњ'иште** с а. 'место за одлагање ђубрета, ђубриште'. – Пашчад и по буњ'иштима раскубала [4: 222]; в. *љейоша*, у пословици; б. 'угњила слама'. – У Зети... се сламљив гној зове »буништек«. – У ђубре се не додаје никакво »буниште« или угњила слама [2: 45]. – По буњ'ишта убађеш кљун у сваку балегу [2: 337]; || **буњ'а'к** -а'к'а м 'гомила, хрпа'.

б'упит -йм св 'лупити, ударити'. – П'ази да те не б'упи тā овн'ић; || **б'упнџт** -нџм св 'љоснути, треснути тако да се чује туп ударац'. – Ако б'упнџш 'отолџ, нем'о ме зв'ат да те д'ижџм.

бур'ат б'ур'ам несв 'мокрити, уринирати'. – Ижл'ег'ан је, да прост'иш, да б'ур'а; || **бур'а'к** бур'к'а м 'цурак, танак млаз воде, мокраће'; в. *ишишалина*.

бурд'иковат -ујем несв 'неумерено трошити, расипати'. – Н'емāмо в'ин'а да бурд'икујџ.

бурђела в. *џурђела*.

бур'ило с 1. 'дрвено буренце за ношење воде, двадесетак л.'. – Ја б'ачи бур'ила н'а коња, бј'до. – За улишта служе и стара бурила [2: 41 61 88, 1: 237]; || **бур'ила** ж 'исто'. – Ја са'м уочи Нико'л'адн'е с Мед'уна дв'а тов'ара вод'е догн'а: дāl'и су ми Л'а'ковићи к'оње и бур'иле (Кж). – Натов'ар'ила н'а коња двије бур'иле (Бз); 2. 'формула у бајању' [2: 520]; в. *шурило*.

бурл'ат -а несв 1. 'сукљати, тећи у снажним млазовима'. – На изв'ор ј'утрџс бурл'а, а за'исто је б'ио истā'њ'ио; 2. 'крчати у цревима, у стомаку'. – Бурл'а ми 'у дрбб.

бурл'ик'ат / **бурул'ик'ат** -'ик'а несв 'викати, галамити; рикати; јаукати'; в. *брецаиш*.

бурмут м 'уситњени дуван за шмркање'. – Шмркање ситнога духана који се овамо код Срба и Арбанаса зове »бурмут«, поправља вид [2: 512].

бур'ум м геогр 'гребен'.

б'ус м 'бусен'. – Исп'адајџ онӣ б'усови испод р'ала и м'брāш да и[х] разб'ијāш, да о ј'аду р'ајиш; || **б'уса** ж 'исто'. – М'брāш он'е б'усе с'итнџт, разб'иј'ат; || **бус'ара** ж 'савардак покривен бусењем' [2: 21]; || **бус'ача** ж 'жена бујних груди'; || **бусовит** -а -о 'на коме има бусења'. – Бусовито грање пребијају укућани ушима од мотице [2: 48].

бус'ија ж 'заседа'. – Доч'екāли су и[х] бус'ију и св'е и[х] нагр'дили; в. *зайага* [2: 174].

б'уса ж 'крава'.

б'утина ж в. *узирайџ*.

бућ м 'боћа'. – На десетак метара одстојања пободу [се] такозвани »бућевик« [2: 347]; || **б'ућат се** -ам се несв 'играти се бућа' (Бс).

бућел'ан м 'добро угојен, буцмаст дечак'. – Д'ива'н му онї бућел'ан, Б'ог му га ж'ив'ио; || **бућел'ача** ж. – Чијā б'ї онā бућел'ача те си ш њом ст'ала?; || **бућел'ачица** ж. – Имā двије бућел'ачице и 'обје му ид'у 'у школу.

бућма ж 'уплетен конач за вез'. – Ћинтерци и јелеци... су од свите... израђивани били свиленом бућмом и гајтанима [2: 91].

буц'ак м 'врста бачвице'.

буцмāс -ста -о 'пуначак'. – Лијепо му дијет'е, б'уцмāсто, бућел'ан кā му от'а'ц.

б'уч'ат -ї несв 'одавати потмулу хуку'. – Мор'ача ј'утрбс б'уч'ї, а не зн'ам да тō м'ене не б'уч'ї 'у главу. – Бучи му мозак [4: 241]; в. *улишије*.

бучи 'четрнаести члан бројалице у игри цицање' [2: 343].

б'уч'ит б'ућим несв 'цепати'. – 'Узми ђет'ету т'у т'еку да ју не б'уч'ї.

буц'ур'а'к -рк'а м 'гомилица земље, кртичњак'. – Запе ми к'оса за они буц'ур'а'к.

б'уша ж 'стара раса говеда' (Бс).

бушило с 'мање шило, обично од кости или порцелана, којим су бушене рупе на везовима приликом ракамања' (Кс).

б'уши'т -їм св 'банути, доћи изненада'. – Там'ан мї л'егли – ка'д 'они б'уши'ше у к'ућу (Кс О).

б'ушк'ат -ам несв 'рoварити'. – Не м'ог'у да не б'ушкај'у, н'е би з'аспāли ако не напр'авē кака'в несојл'а'к; || **б'ушн'ут** -н'ем св 'изазвати сукоб, свађу'. – Он је в'а'зда ум'ио да б'ушн'ē пā да се изм'а'кн'ē, да се чин'ї н'ев'јеш; || **б'ушкол'ит** -їм дем несв. – Нем'б н'ишта б'ушкол'ит, да те не м'ерāм кā маг'аре.

бушт'ев'ї -ā -б 'који је од буштевине'; ~ л'їс; в. *рањевина*; || **бушт'евина** ж а. бот 'растиње Vixus'; б. 'Quercus frainetto Tenore' (Кс).

В

Ваведене с 'увођење Пресвете Богородице у храм, светкује се 21. новембра / 4. децембра'.

ваг'ап м 'дубља дрвена посуда, чинија (из које се једе)'. – Овї су м'оји н'ајбржї ваг'ан. – Т'ешк'о сāнц'у и на ваг'ану [2: 61 237 253]; || **ваганар** м 'мајстор за израду вагана'. – Ваганари су били Кућани ораховски зато што праве вагане [2: 75]; в. *масло*.

ваг'ијер -ијер'а м 'полуга на ралу, колима за коју се везују запрежни конопци, ждрепчаник'. – Овї н'аши азг'а'ми м'огли би и ваг'ијер слом'ит да га пот'егн'у, али се н'ет'ē прев'ар'ит да се н'ечеса приф'ат'ē и да н'ешто уч'ин'ē.

вāд'а ж 'рок за отплату дуга'. – Вāд'а ти је да ми в'рн'еш он'ē п'аре. – Исплате су обично чињене на рокове или »вадек«. – Какалец затражи ваду до сјутра [2: 77 161 455].

в'ад'ит -їм несв 'вући, извлачити што из чега'; *изр.* ~ 'очи 'односити се непријатељски према некоме'. – За м'бј рач'ун, тō би јед'їни сп'ас б'ио да се вј'ера ујед'їни, да једна др'угбј не в'ад'ē 'очи, кā што су и в'а'зда в'ад'їле.

вађ'евина ж 1. 'облик натуралне камате'. – Ж'ито е дāв'ā на вађ'евину. – Онај што узме жито на вађевину, плаћа га о јесени трећином скупље него што је купље-

но. – И могућни домови жито и »животињу« на вађевину узимају [2: 77]; 2. 'крчевина' [12: 27].

ва'истину реч. 'заиста, доиста (у одговору на поздраве *Христѝос се роди и Христѝос васкрсе*)'.

вѧк'а'м м 'сеоска комуница'. – Ће сѹ се 'овце чѹв'але у 'заједничкѧ 'испаше, у вѧк'а'м, комун'ицу с'еоцкѹ, [забрањивало се] да л'уђи не дѧј'ѹ с'ѧ на т'аквѧ мј'еста нѧ да дѧј'ѹ с'ѧ у св'оја им'ѧња (Кж). – Свако село има своје комуне, који се у Куча зову »вакмови«. – Обичније чути »ваками« него »вакмови« (нап. А. Јовићевића) [2: 130]. – Сеоски односно браственички комун, који се још зове оселина или вакам [1: 227; 12: 27].

в'ака'т в'акта м 'време'. – Дѧко једѧп'ѹт б'иднѧ и неср'ѧћи в'ака'т дош'ѧн; обично и у сталној вези: Ч'ему в'ака'т – т'омѧ и вријем'е [Ж 13 24]. – Тѧ је д'ѧвно бил'о, за т'урскѧ в'акта.

вакмајстор м 'наредник у аустроугарској војсци'. – За вакмајсторе по станицама довођени су људи који знају језик и обичаје народа.

в'ѧл м 'камена громада'. – Сурва се неки необично велики вал изнад куће, те сатре кућу [2: 208; 12: 27]; || **в'ала** ж 'велики камен'. – Он с'еде за онѧм в'алѧм и – кѧ ј'агѧе [заспа]; || **валут'ица** ж 'камен који се на неког може бацити, којим се неко може гађати'. – Добр'е је бил'о док су се пцов'али, а п'уче зв'ѧк ка'д се доф'атѧше валут'ицѧн; в. *сиѧгбиш*.

вала ж 'увала'. – Многа браства или села изделе од своје оселине само долове и вале које се могу обрађивати, и дубраве које могу претворити у »метехе« или забране (К) [2: 26 232].

валѧ реч. 'заиста'; в. *шмеруш*, *шрейавица*.

валом прил 'у великом броју'. – И народ и главари би... дошли валом на кривчев дом [2: 161].

вал'ѧница /вал'ѧница ж 'воденица за ваљање сукна'. – Ћѧ вал'ѧница којѧ в'ѧл'ѧ сѹкн'о. – Бил'а е у Брск'ѹт вал'ѧница и бил'а е вал'ѧница једн'а у Цијевнѹ д'ол'е (Кж) [2: 73]; || **вѧл'ат** в'ѧл'ѧм несв (вуну) (Кж).

в'ал'ѧс[т] -ста -о 'вредан; иницијативан, ефикасан'. – Тѧ је в'ал'ѧсто колико је тѧшк'о и св'е му напр'едѧ часа се доф'атѧ; || **вал'ат** -ам 'вредети' (Кж). – Он је најбол'е знѧв'ѧ што му вал'ѧ, а о др'угѧме н'ије м'лого бр'ижио; || **вал'ѧта'н** -тна -о 'вредан'. – Вал'ѧтна је, к'укавичица, а н'ије м'лого знѧв'ѧна; в. *вел'ѧш*.

валут'ица ж в. *вал*.

в'ѧр м 'креч' (1: 248); в. *клак*, *ѧржсина*.

в'ѧр' м 'жега'. – На 'уру п'опѧднѧ са'н крѧн'уо с Ријек'ѧ Цр'нојевића, у н'ѧвишѧ в'ѧр 'о[д]-днѧви; || **вароп'ек** м 'жега'. – По н'ѧвишѧме вароп'еку смо крѧн'ули ис пл'ѧцѧ и ни сѧм'а не зн'ѧм како сѧм ст'игла, а да се не поб'одѧм н'ѧ нѧс; || **вѧр'ѧ** -ѧ ж хип в. *вареника*. – 'Е[в]о ѧеци вѧр'ѧ / од б'абинѧ шѧр'ѧ! – Од једн'ѧ шѧр'ѧ п'ун кот'ѧ вѧр'ѧ; || **варен'ѧка** ж 'млеко' [2: 27, 1: 238]. – Удр'оби у варен'ѧку али у млијек'о и др'обро се над'ѧк'ѧ[ј]; || **варен'ѧш** -ѧш'ѧ м 'јело од куваног коровског биља'. – Начињ'але сѹ ж'ѧне онѧ варен'ѧш, од лобод'ѧ, бл'уштурѧ (Бс); уп. *шѧираник*; || **в'арѧво** с 'јело од растопљѧне млѧчне масноѧе (скоруп, сир) с додатком кукурузног брашна, цицвара'. – Јѧ се н'ѧка[д] н'ѧ би с'ѧтио на в'арѧво, а ка[д] га н'ѧко пост'ѧвѧ испред м'ѧне, из'ѧјѧм га кѧ и бил'о што др'угѧ. – М'ѧ га зовѧм'о в'арѧво, В'асѧовићи – г'отѧв, Мор'ѧчѧни – гот'ѧвац, а н'ѧје вел'ѧ цицвара (Бс). – За најотменије јело сматра се вариво од растопљѧне мјѧшавине, у коју се успе крупнијѧг брашна, па

се заједно дуго вари и меша. После се још додаје скорупа или млека [1: 261, 2: 101 330]. – Доклен сташе јагње за печиво, / А бијела грудa за вариво [5: 388]; || **в̄ар'ит (се)** в'ар̄и[м] (се) несв а. 'кувати'. – Сам вари и пије кафу [Ж 19]; **б.** 'пећи ракију' [2: 59]; || **в'арен** -а -о трп. – Кога си чуо да варено сјеме сије [2: 453]. – Ужина се спреми обилато од »вареног« и печеног меса (обично брављег) и од колача: сукане пите или приганице [1: 297]; || **вар'ен** -а -о 'скуван'. – Ов'о ти м'есо није вар'ено.

в'ар² у *изр.* **бӣи н'а в̄ар** 'бити опрезан, спреман на свако изненађење'. – Б'идни н'а в̄ар, м'оже ти неко д'б̄ј. – Н'а в̄ар, д'ијете! – Довикују друге пастире: „О, на в̄ар, на в̄ар!“ [2: 9 491]. – Чувају се и на вар се држе [5: 263]; || **варак'ат се** -'ам се несв 'заваравати, брзо се померати да би се прикрио положај или намера, врдати'. – И једн'и и друг̄и с̄у се варак'али, да се не поб'ију и да се не пр'осп̄е брацк'а к'р̄в; || **вар'акн̄ут се** -н̄ем се св. – Варакну се / дијете басташно / варакну у ајловину [4: 276]; || **в'арк̄ат се** -'ам се несв. – В'арк̄али су се док и нијес'у иза'гн'али; || **в'арн̄ут** -н̄ем св. – Шт'ене д'ошло помеђу зм'ијом и б'изом, ја не м'огу да у уб'ијем од б'изе, 'а, в'арни 'отуд, в'арни 'одовуд...; ка°[д] једн'ом – ја п'ушти: зн'аш како ју иск'ид̄ало!

варај'ача / вареј'ача ж 'дрвена мешалица, варјача' [2: 31 61].

вардал̄ам'ит -'ј̄м несв 'причати притворно, изокола, дволично'. – Не зн'а му се што пр'йч̄а, вардал̄ам'и (3).

вард'ат -'ам несв 'претурати ствари, лупати'. – М'ачке вард'ају на п'ета°; || **вард'ање** пл им. – Ловци покушавају ишћерати лисицу из јаме ћофкањем и другим вардањем [2: 66].

варкат, варнутв. *вар².*

вароп'ек м в. *вар¹.*

варош м 'мање насеље градског типа, градић'.

В̄аск'рс м 'покретан хришћански празник, Васкрсење Господа Исуса Христа; празнује се после пролећне равнодневице, у прву недељу после пуног месеца, тако да може пасти у размаку од 35 дана, између 4. априла и 8. маја'.

вашка ж 'пас'. – Да га не би вашке опазиле. – У толико вашке залајаше / Стадоше се трзат на синцире [5: 65 201].

в'а°зда прил 'увек, вазда'. – В'а°зда су овуд'ијен пр̄д'или; || **в'а°зд̄а°н** прил 'цео дан, надугачко и нашироко'. – В'а°зд̄а°н са°н трај'ила двије 'овце, а 'оне пр'ед н̄ој д̄б̄'оше с̄ам'е.

в'а°с св'ега зам 'сав'. – В'а°с са°м у г'олу в'оду; *изр.* **в'а°с̄и в'ијек** 'свега века'; в. *бак̄иана, њеј, шејши.*

в'ега м/ж **1.** 'слабо папче' [2: 9]; **2.** 'особа коју су сломиле животне недаће'. – Усук'ала се в'ега, а ч'удо је и што је ж'ив који с̄у га ј'ади б'или; || **вег'арч'ит** се -'ј̄м се несв **1.** 'понашати се као умишљени болесник'; **2.** 'избегавати посао'; в. *џру-џињак.*

в'егн̄ут -н̄ем св **1.** 'писнути, зуцнути'. – Да једн'у не в'егн̄еш, да ти јез'ик не ок'ин̄ем!; **2.** 'овлаш привезати'. – В'егни т̄о м'ало, да к'окошка не ск'оч'и.

в'еда°р -др'а -'о а. 'без облака'. – В'ије ли ов̄о ч'удо: прије 'уру ведр'о, без облач'ића, а с'а°д ов̄и газ'а°п; || **ведрин'а** ж 'лепо ведро време'; || **ведр̄ок'ан** м 'весело дечачић, веселог ока'. – Пр̄д̄'је он̄и ведр̄ок'ан и л'ијепо ме 'ограш̄и, дијет'е с 'а°нђелом; || **ведр'ок'ил'е** -ил'а м 'исто'. – Ч'ин б'и он̄и ведр'ок'иле?

вежбарла ж 'црвена бобица' (О).

в'ез¹ м **1.** 'вештина украшавања платна разнобојним концима, везење'. – Вез је мање био познат Арбанашкама него Српкињама [2: 72]; **2.** прен 'леп однос међу

људима' – Кумство је најсветији хришћански вез [2: 212]; || **вез'итка** ж 'игла за везење'; || **в'џс** вџ'ем несв 'вести'. – Вџл'а е л'ијепо, ма в'ише н'џе.

в'џз² м 'канап, конопчић, којим је нешто везано'. – Т'еле ми је 'у вџз, м'брџш га п'ушт'ит; в. *реинуйи*; || **в'еза** ж 'исто. – Дон'осџ некаку в'езу. – Шт'о е тџ, да јој св'џжџш н'оге, изб'иће ти з'убе; || **вџз'ат** в'џжџм несв ♦. – Отиш'џ је да в'џжџ л'озе; || **вџз'ање** пл им – Везање воде, тј. кад мокраћа стане [2: 57 539]; клетва: в'ода ти се вџз'ала.

вез'йр -йр'а м 'високи чиновник у турској државној управи, министар управник вилајета'.

веј прил 'већ'. – 'Они веј н'ијесџ им'али к'уј.

в'ека ж 'гласање коза, вечанање'; || **вџч'ат** -й несв 'гласати се (о кози)'. – Накл'они се што вџч'й онџ ј'аре. – Што вечите, козе латинске [2: 185]; || **вџчање** [2: 25].

велед'ун -ун'а м 'мушки огртач, кабаница'; || **веленица** ж 'огртач, дуг до земље, без рукава, с капуљачом'. – О непогоди... пастири ношаху, као и сад, белу, сукнену, до земље дугу веленицу или кожух [1: 256, 2: 91].

Велигдан/ Велик-дан/ Вел'игдџн -да'на м 'Васкрс'. – На Велигдан, тј. па Васкрс, црква имаде највише посјетилаца од свију годишњијех празника [2: 241, 1: 309]. – Ми смо пр'еје вйк'али Вел'игдџн (Ф).

великоумје с 'високоученост'; || **VELOПРДАЊЕ** с 'плиткоумна прича'; || **VELOПРД'АТ** -рдџм несв 'брбљати; мудријашити' [2: 479]; в. *силобаишџа*.

вел'ат / ва'л'ат -џ[м] несв 'вредети, ваљати'. – Не вел'џ ти раб'ота, д'ијете, п'ару ш'упл'у.

вџл'ат се в'џл'џм се несв 'надмудривати се, надгорњавати се'. – В'џл'џу се бр'абонџи з б'алегџама.

в'ел'й -џ -џ 'велики'. – Он је с'а'д в'ел'џ б'алега, н'ије више бр'абонџа'к. – Не познају на Скадар везира / ни вељега у Стамбол мушира [5: 42]; *В'ел'џ џ'осџи* 'Васкршњи пост'; *в'ел'џ џев'џџка* 'девојка стасала за удају'. – 'Има двије в'ел'џ џев'џџке, теке се с'а'д нијед'на не уд'аје више нџ да се не вал'џ, па шт'о би и 'оне.

в'ел'у 'говорити'. – Мл'оги вел'џу да је 'истину нап'исџ, ма је овијема гл'авџрима да'н'а'шњијема 'истина он'џ што и[м] се доп'адџ.

вервела ж 'узнемиреност (испред бурних ратних догађаја)'. – Врџт'или сџ се ч'йм је п'очџла онџ в'ервела, пр'ије нџ сџ зак'рвџло (Кс).

вергија ж '?. – Нити дају данка ни вергије [5: 42].

верделовка ж 'тип старе пушке' [2: 91].

вер'ем м 'брига, забринутост'. – Ст'искџн ју је вер'ем, џ'џца се не ј'џвјџ, а 'она, ом'рченица, не зн'џ к'уј џе; || **веремит** -им несв 'бринути, секирати се'. – Овога пута мајка и није нешто веремила [4: 184]; || **вереман** -мна -о 'забринут' [4: 394]; || **вер'емно** прил. – Св'џ јџ[ј]-џ бил'о ј'адно и вер'емно.

вересија ж 'давање или узимање робе на почек, кредит'.

вер'иге в'ерйгџн пл т 'ланац изнад огњишта на који се вџша котаџ'. – Вериге, саџак, сач и црепуља припадају онога кога дође огњиште на дио [2: 122]. – О черјену висе »вериге« [2: 87]; 2. 'ланац којим се везује пас' [2: 9]; *џасџе* ~ [2: 70]; || **верижице** ж мн 'ланчић'. – О пасу висиле су »верижице« и о џима »машиче« с »бритвицом« [2: 93].

в'џса'к в'џса м 'мноштво, тушта и тма'. – Ок'упџло се нџр'ода – б'џж' в'џса'к и ј'ош изв'ирџ.

вџсвеса ж а. 'страх'. – Да му заданем вџсвесу, да стра'ује [3: 664]; **б.** 'страх

од болести, хипохондрија' [2: 521]; || **весвеселија** м/ж 'уображени болесник; хипохондар'. – То се уображење зове »весвеса«, а уображеник: »весвеселија«, и за такога се каже »награнут је« или »швагнут је« [2: 185].

вес'ел'е с 'радостан скуп било које врсте'. – Њима је св'акѝ д'а'н вес'ел'е; || **вес'елит / весел'ит се** -ѝм се 'радовати се, уживати на весељу'; || **в'есео** -ела -о 'радостан, раздраган'. – В'есело ти 'око. – В'еселе ти 'очи којѝ те в'иђеле 'поздрав ретком и драгом госту'.

вѣч'ат -ѝ в. *века*.

вечера ж 'вечерњи оброк'. – Трећи је оброк вечера, увече [2: 104, 1: 260]; *изр. крвна* ~ 'вечера коју је приређивао осуђени за братство убијенога и судије'. – [Убилцу] су рођаци и пријатељи доносили што је ко могао за »крвну вечеру« [2: 168–169]. – Узму Кучи Братоножићима за крвну вечеру све Стравче [1: 156 220]; *изр. њ'уђа* ~ 'женско дете, девојчица'. – Прид'ала му сѣ т'уђа вечера; || **веч'ер'ат** -а̄м (не)св. – Кае[д]-с'у веч'ер'али, Мѝш'у дон'есоше г'усле.

в'ига'њ в'игња м 'ковачница'. – Вел'ѝ да је на т'ѝ м'јесто б'ио в'ига'њ. – Кучки ковачи имају своје ковачнице или »вигњеве« на сеоским комунима [2: 70].

вид м 'видело, светлост'; в. *мрачница*.

вѝд'а -ѝ ж 'шраф'. – М'етни ј'ош вѝд'у и завид'ај; || **вид'ат** -а̄м несв 'навијати шраф, шрафити'.

вѝд'ат в'ѝд'ам несв 'лечити ране'. – П'онијели с'у га у блн'ицу на Кр'ушева'ц, т'амо су га вѝд'али, 'умро е по[д]-тѝм р'анѝм; || **видање** с. – За своје видање не узимај велику плату, да ти не буде харам, него малу да ти буде халал [2: 495]. – Жена [га је] сјетовала да се учини ећим и да народ вида [2: 454]; || **видарица** ж 'жена која вида ране'. – Мајка с неком бабом видарицом однесе дијете ђе има шупаљ камен [2: 535].

В'идовд'ан -аднѝ 'црквени празник, 28. јуна, посвећен Св. Виду, кнезу Лазару и успомени на Косовски бој'.

в'ид м ♦, обично у сталном споју *очни* ~; || **видок** -а -о 'отворен, видљив'. – Подиже се Петровићу Божо / Па излеже на мјесто видоко. – Изведоше на Болек топове / на видоко Медунскоме граду [5: 508 539]; || **видоко** прил 'отворено, не скривајући се'. – Нећемо и ударит кривући, / Но видоко у бијело подне [5: 500]; **вѝђ'ат** в'ѝђ'ам несв 'гледати, сретати'. – Вѝђ'асте ли кѝг'а од њ'ѝније у пл'ацу?; || **в'иђет** в'иђу (не)св 'видети'. – Изн'еси тѝ да га с'унце в'идѝ 'просунчати'; || **в'иђен** -а -о 'угледан, поштован'. – Нѝш'о је б'ио б'иста'р и в'иђен ч'оек. – Одрѝд'или с'у једн'ѝга, к'а м'ало вѝжен'ијѝга и једн'ѝга ис Куп'уса'ц'а'; || **в'иђело** с 'светло, светлост'. – Прим'а'кни ми тѝ в'иђело да нешто потр'ајѝм ов'ѝђен.

вижиганат -нта м 'мелем од борове смоле'. – »Вижиганат« или »церат« је хартија или крпа, намазана смолом од бора, која се привија против болова или севогиња [2: 531].

в'ижле -ета с 1. зоол 'пас птичар, препеличар'; 2. 'витка и живахна девојчица изазовног понашања'. – Осм'отри ти онѝ в'ижле, да не уф'атѝ беш часа се м'оже; || **в'ижлица** ж дем 'исто'. – Ст'ани тѝ онѝ в'ижлици н'а рѝп док је в'ака'т.

вѝз'а ж 'танка линија, пруга; црта'. – Ц'рншиј је нѝ ов'а вѝз'а. – Мене се т'ун покажев'ала вѝз'а још наз'ад петн'ас г'одѝн'ан.

в'ијат в'ијем несв 'вејати (жито на гувну, да се одвоји плева)'. – Ка' [д]-се омл'атѝ, т'а'м'а пчен'ицу у реш'ето али у л'аму и да се в'ије.

в'ијек м 'век, живот'. – Нијес'а'м таквѝга ч'уда гл'ед'а у м'ѝ в'ијек.

вијен'а'ц -нц'а м 1. 'цветна композиција у облику круга'. – Више н'ико вијенц'а не употребл'ае; 2. геогр в. *ipega*. – Повр оног'а вијенц'а им'а л'ијепије травн'атије зап'од'а'к'а'. – Они се вијен'а'ц на Бр'отњик и 'одовд'е л'ијепо в'иди; 3. 'светао круг око месеца, корона'. – Што ми је н'ешто вијен'а'ц ок'о Мј'ес'ца ч'уда'н, да т'о н'ије нечесов зн'ак овом'е 'ав'етн'оме н'ар'оду; 4. 'женска коса сплетена око главе'. – Док је б'ил'а мл'ад'а, није л'епч'ег'а вијенц'а б'ил'о од њ'ен'ог'а.

вијет'ат в'ијет'ам (не)св 'обећа(ва)ти'. – Оли да ти к'умсв'о в'ијет'ам да ми дон'ес'еш он'у греб'ул'у? – Тај и тај је томе и томе вијетао кумство или »огријешо га« [2: 212]. – А ја кумство нећу вијетат [4: 237]. – И прифати двије леденице / И остало вијетано благо [5: 245].

в'ијорога ж 'коза с усправним роговима' (Бс).

вика ж 'најава наиласка непријатеља, позив у помоћ'. – Такве повике Кучи зову »вике« или »којунаци« [2: 181]; || **в'ик'ат** в'ик'ам несв 1. 'говорити'. – А в'ик'ала са'м једа'п'ут: вал'а св'ак'у м'уку ћу доб'ит и н'ећу см'рт са'твор'ит с'ам'ој с'ебе. – В'ик'а е Пун'иша М'ар'овић: ја га нијес'а'м п'ушт'ат у к'ућу мо'ју к'тио (Бс); в. *заболоваи*; 2. 'галамити'. – Они в'а'зда в'икај'у, к'а да т'е се поб'ит; || **в'икн'ут** в'икн'ем св 1.а. 'огласити се повишеним тоном'. – Т'ак'о је в'икн'уо да са'м се стр'есл'а 'о[д]-стр'а, не зн'адо што ме н'аћ'е; б. 'позвати, зовнути'. – В'икн'и Ст'ак'у да ижл'еж'е; 2. ~ в'икн'е св безл 'осетити изненадан оштар бол, жигнути'. – В'икн'уло му је в'ише р'епа и н'ије се м'ог'а' испр'авит за п'о 'ур'е (Кс). – А оно в'икн'и му н'ога – ни кроч'ит!

в'иља ж 'рашљасто оруђе, метално или дрвено, за набадање сламе, сена, виле'. – Он је в'а'зда н'осио и в'илу, и греб'ул'у, и лоп'ату, и мат'ику, и с'ек'иру, а 'онд'а в'ез'а л'озу.

в'ил'а в'ил'е ж мит 'младо и лепо женско биће'. – Виле... се у Куча и сад сма-трају као нешто и замишљају као летећа тијела с крилима [2: 269]; *јорска* ~. Шумске виле звале су се »горске виле« или »загоркиње« [2: 276]; *изр. к'а в'ил'а*. – К'а в'ил'а мом'а'к' (Бс). – Т'ев'ојка к'а в'ил'а горск'а.

в'илица ж 'чељуст'. – Цијел'а ме в'илица бол'и од једн'ог'а п'а'с'ег'а з'уба; обично у клетви: к'ами му у в'илицу.

в'илорога ж 'коза с високо извијеним роговима' (Бс) [2: 19].

в'име -ена с а. 'млечна жлезда у краве, овце, козе'; б. пеј 'велике женске груди'. – Е, какв'а је, 'у виме ју удр'ило; || **в'именоша** ж 'овца великог вимена'.

в'ин'о с ♦; || **вин'огр'ад** м 'засад винове лозе' [2: 56].

в'ир / ф'ир м 'место с дубоком водом у реци'; в. *коловраи*.

в'ир'ет в'ир'им несв 1. 'гледати, осматрати из прикрајка'. – В'ије ли т'и како он'о дијет'е в'ир'и из'а стога, к'а да н'ешто пр'еж'и; 2. 'видети се (обично о нечему што не би требало да се види)'. – Уп'аши т'у кош'ул'у 'у гаће да ти не в'ир'и испот кож'ува; || **в'ирк'ат** -ам св 'извиривати'. – Што он'о дијет'е в'ирк'а, д'а ми је зн'ат; || **в'ирн'ут** в'ирн'ем св 'погледати, погледнути'. – В'ирн'и м'ало у кол'ијевку и в'ић'и сп'и ли м'али; || **в'иркол'ит** -им несв дем. – Не в'ирколи, сл'ободно, н'ем'а до веч'ер'е н'ишта.

в'ис'баба ж бот 'рана зеласти биљка звонастих белих цветова, један од првих весника пролећа, *Galanthus nivalis*' [1: 261].

в'исин'а -е ж а. 'вертикална размак од подножја, основе неког тела до његовог врха'. – Озид'али су веј преко м'ета'р висин'е; б. 'раст, узраст'. – Они с'у ист'е висип'е; || **в'ис'инск'и** -а -о 'који се односи на висину'. – Ј'а т'о м'огу да б'ачим у

вис'ину вис'инскӯ; || **в'исит** -ѿм несв ♦. – Та̄ сӯ семењѿци в'исили на л'ѿнгу; || **вис'ок** -а -о ♦. – То је бѿла вис'ока рас'ађена кл'ус'ина, грд'ило некѿ вис'окѿ; || **високоумје** с 'високоученост' [2: 479]; в. *силобайња*.

витао вѿтла м 1. 'направа у којѿ дете може да стоји и да се креће, дубак'. – Мимо пола године дијете хођају и навикавају на ход, па га стављају у »витаок«, да само стоји [2: 509]; 2. 'даске сложене и везане да се не увијају'. – Штице се слажу у »витаок« и притисну камењем да се не »извићују« [2: 61].

в'итѿз м 'јунак; заштитник слабих и нејѿких'.

вѿт'ица ж а. 'уплетена коса, плетеница'. – Уф'ати ју за вѿт'ице, тӯ т'еткорогу, ка[д]те зад'ијевѿ. – Коса се спуштала низ прси у двије оплетене »вѿтице« или »плетенице« [2: 93]. – [Невеста] косу није више спуштала низ плећа него... низ прса, оплетену у вѿтице [1: 257]; б. 'перчин'; в. *шћер, уѿлес[и]*; в. 'крзно на врату животиње'; в. *каѿй*.

в'ишѿш прил 'више пута'. – В'ишѿш је 'он к'уупио г'ѿвна, не б'ѿј се, нав'икѿн је на несојлаке; || **виш'ина** ж 'више људи, већина'. – Многе куће имају клупицу с наслоњачом, да у њѿј могу по вишина сјести [2: 88]. – Кад иде један али вишина кудијен се боје, они именују једнога чоѿка којему су име чули [2: 25]; || **в'иш'ит** се в'ишѿ се несв 'нарастати, повишавати се (о нивоу воде)'. – Т'ун се в'ода н'ика'т н'ит се в'ишѿ нит се м'ѿѿњѿ (Ф).

в'ишња ж бот 1. 'дрво и јестиви плод с коштицом, Prunus cerasus'; 2. 'овца'.

вј'евѿрица ж зоол 'шумска животињѿца с китњастим репом Sciurus vulgaris'.

вј'еђа ж 'обрва, веђа'. – Има гӯст'е вј'еђе, ка да сӯ јѿј 'усликѿне; в. *наквечѿи*;

|| **вј'еђ'оња** м 'човек бујних маркантних обрва'. – Заћѿр'ила се у оногѿ вј'еђ'оњу, па да в'идѿмо што ће бит.

вјенчан'ица ж 1. 'дебела гѿда положена на врху ребарног зида куће, као основа кровне конструкције'. – На довршени зид се најпре положи уздуж дебеле гѿде, венчанице [1: 247]; 2. 'исправа о венчању'; || **вјенч'ат** (се) -ѿм (св) 'склопити брак по црквеном обреду'. – Њ'и је вјенч'ѿ поп Мил'ан; || **вјенчѿв'ат** -ј'ем несв. – Н'ѿка[д]сѿ зн'ало к'о се вјенч'ѿе, а с'ѿ[д]-тѿ, велѿ, тѿ да чин'ѿ и јеб'игӯзи; || **вјенчан'ѿ** -ѿ -ѿ 'који се односи на венчање'. – 'Он је ѿима б'ио вјенчан'ѿ к'ум, а потл'ѿе и[м] је и ѿѿцу крст'ио.

вј'ѿра ж 1. 'вероисповѿст, религиозно опредељење'; 2. 'реч; обећање'. – Вј'ѿра или, како Арбанаси веле, беса, тј. задана ријеч и тврдо вјѿровање [2: 199]. – Кучи су били чврсти у држању вјѿре како према сусједнијем племенима тако и помеђу себе [2: 465]; *изр.* ~ *од мира*. – Од тога један талијѿр стави у недарце кумчету, а остале узме »за вјѿру од мира« [2: 168]; *загаѿи вјѿру* 'заклети се пред одлазак у бој' [1: 216]; || **вјѿридба** ж в. *ѿросѿгба* [2: 216]; || **вј'ѿрѿвѿт** -ујем несв а. 'сматрати нешто истинитим'. – Л'ѿѿѿима се в'ѿзда вј'ѿрѿвѿло н'ѿ ријеч, а ов'ѿјема да'н'ѿс не вј'ѿрѿј ни ка[д]-ти потп'ѿшӯ; б. 'имати поверења у некога или нешто'. – Вј'ѿрѿј га за'исто ако ти је обѿт'ѿ; || **вј'ѿрѿвѿн** -а -о 'коме се верује'. – Душевници... чине суд од 6–12 добријѿх, душевнијѿх и уопште вјѿрованијѿх људи [2: 156]. – Највјѿрованији су зимски и прољећни снови [2: 319]; || **вј'ѿрѿвѿн** -вна -о. – Истинита и вјѿровна особа има уважење на дому, у скупу и на суду, и за таквога се каже: »вјѿрован је« [2: 477]; в. *истѿинѿи*; || **вјѿѿроломство** с 'непоштовање задате речи'. – Арбанаси су... према Кучима учинили многа вјѿѿроломства [2: 199]. [Арбанашка беса има вредност само ако се тиче заштите ѿјѿхових интереса, у свим осталим приликама ѿу треба прихватити с резервом].

вј'ета^р -тра м 'ваздушно струјање, јаче или слабије, одређеног правца'. – Н'ајтежй је код н'ас вј'ета^р с'евѣр: ка^д 'он 'уждй, не изл'ази му без нев'ол'ѣ; || **вјетр'ић** м дем. – Он^у ће бабу и м'али вјетр'ић об'алит; || **вјетр'ина** ж аугм. – Ја се запот'и и ижл'его на нека^кву вјетр'ину, а после двије 'уре – н'а н'ос: десе-д'а^чн'а^с се нијес'а^м д'иза ис крв'ета; || **вјетров'ит** -а -о 'који је изложен ветру'. – У он^у в'алу н'ије вјетров'ито ка ов'б'ђе н'а бријек; || **вјетром'ета^н** -тна -о 'изложен јаком ветру'. – Ако п'адā с вј'етровима, како г'ој п'адā с'амо ако су вјетром'етне г'одине, ј'а^ме се нап'унѣ сн'ијега (Кж) в. *вјетра^р*.

вј'еџба ж 'вежба, војна служба за обуку резервиста'.

вј'ешала пл т анат 'бутна кост код животиње'. – У Мед'ун са^чн к'оња блāж'ио, сл'омјен у вј'ешала, отиш'а^н са^чн те са^чн га зблāж'ио; || **вј'ешалице** мн ж 'деталъ божићног обичаја'. – Бадње неђеље до ту скоро стојале су у обичају тзв. вјешалице... Тај дан се по један младић објешивао о греду и јоцајући се по трипут узастопце ударао кољенима у греду [2: 236].

вј'еш[т] / **вл'еш[т]** -шта -о 'који је спретан у неком послу'; *изр. вјештии и невјештии* 'друштвена игра у којој се једном играчу вежу очи док га други удари усуканом марамом' [2: 370]; || **вјешт'а^к** / **вл'ешт'а^к** -а^ка м 1. 'човек вешт у неком послу'. – Има вјештака који коњу зрна преврћу, али вишина туку на ражњу [2: 15]; 2. 'лукавац'. – Вл'ешт'а^к је тб, нем'б ни пр'в'ат да му 'узмѣш; || **вјешт'ина** ж, обично мн, 'својство од којег се зазире'. – Н'е би ја тѣ њ'ине вјешт'ине пр'в'а ни на крвнй'а, а н'е на н'екб'га м'илб'га; || **вј'ештица** / **вл'ештица** ж 1. 'жена која, по народном веровању, има моћ да људима наноси зло'. – Вјештица, иначе морна, бркна, бркача, штрига, као што се зове и у Арбанаса, сматра се... као »зла душа« [2: 293]; в. *уочий*; || **вј'ештичица** ж 'немирна, симпатична девојчица'. – З'овни ми он^у вјештичицу да ју м'ало т'егнѣ за вит'ицу; || **вј'ешторога** ж 'жена која уме забавити децу'; уп. *сйринороја, шейкороја*.

влāд'а -'ѣ ж 'управљање државом; највиши извршни орган државне управе'; в. *сврнуи се*.

вл'адика м 'православни црквени великодостојник, епископ; митрополит, архиепископ'.

влāкн'о с 'стаза по којој овце излазе на пашњак'. – Нијес'и м'огā^чн пр'бј прос трāv'у бес проз влāкн'о кудијен 'овце пр'оћу (Кс).

влас м 'рашчешљана вуна дуге длаке'. – [Рашчешљана вуна] дијели се на »влас«... и »нагрепке« (иначе »кртину«) [2:]; || **влас'ача** ж '?'.

власига ж 'коров' [2: 51].

властан -сна -о 'слободан у одлучивању, располагању'. – Он је властан свој дио поклонити којему од синоваца [2: 124].

влāс'ен м 'метил'. – Влāс'ен дол'азй с'а^с снијега.

вл'āча ж 1. 'мера за површину, аргат земље'. – Пет-шест бразда соране земље зове се »влача земље« (О Кж) [2: 47]; 2. 'оруђе за равнање пооране земље, брана'; в. *завлачйи*; || **влāч'ит** вл'āчим несв 'равнати орање влачом'; || **влач'ек** м 1.а. 'пут којим се вуку балванн'; б. 'стрмина низ коју се отискују балвани'; 2. 'јак гвоздени ланац за вучење чега тешког, влачег'.

влāч'ит вл'āчим несв 'рашчешљавати вуну (на гребенима)'. – Очешљану вуну жене влаче на гребенима [2: 30]; в. *бацйавайи*; ~ се 'вући се, безвољно ићи за неким'. – Такви пастири не лече, нити крате и међоњају стоку, већ се влаче за стоком куда она хоће [2: 29].

Влашићи мн 'звездано јато у сазвежђу Бика, Плејаде'. – Од звијезда зна се само Даница и Влашићи [2: 332].

в'б в. вол-.

в'ода вод'ѣ; **1.** ♦; у сталним изразима: *ī'olā* ~ 'кад се покисне (или озноји) до »голе коже«'. – Угн'а[ј] ту ђеч'ину у к'ућу, в'идиш-[л] и да с'у св'а у г'олу' в'оду; *ж'ива* ~ 'извор'. – Мед'ун је п'одвода'н, 'имā ж'ивије в'д'а° д'оста (Кж); клетва. – В'ода га п'онијела. – П'ушти, в'ода и[х] зл'а п'онијела (Кж); **в'оде** мн 'извори, »булови«'; в. *маhana*; **2.** 'мокраћа'. – Нека в'оду пушт'ае т'ун, начините му н'ешто; || **водур'ина** ж пеј а. 'вода'. – Не м'огу се да'н'а°с нап'ит ов'е водур'ин'е; **б.** 'кијавица' [2: 528]; в. *назеб*; || **вод'ен** -а -о 'засићен водом'. – Т'е с'у кр'ушке вод'ене, а и нијес'у сл'атк'е; || **водењ'ак** -а'к'а м 'мокраћни мехур'; || **вод'ијер** -ијер'а м 'посуда, обично од рога, напуњена водом, за држање белегије (в.)'; || **водник** м 'удубљење у зиду, за посуђе, воду'. – У зидовима су начињена удубљења разне величине, која се зову водницима и пенџерима, а остављају се у њих судови с водом или са белим смоком... и разне друге ствари [1: 236]; || **водњика** ж 'вода у којој је одстојало неко воће, као освежавајући напиток'. – Ја са'н ч'уј'а за т'у водњ'ику, да се начињ'ала од в'оћа, пā с'е т'о п'ило, н'о т'о је пр'еђе б'ил'о; || **водовала** ж а. 'јарак, удубљење којим се вода одлива'; **б.** 'отвор на дну зида кроз који се осока излива из стаје'. – При дну зида имаде... маzgала, што се зове »водовала« којом се заглибљена вода из коца истаче напоље [2: 26 60]; || **водоп'ој** м а. 'место на коме се напaja стока'. – Т'амо је водоп'ој и 'имај'у кор'ита те се у њ'и с'ипл'е в'ода; || **водопојан** -јна -о; ~ *корийо* [2: 130].

вод'ит в'од'им несв 'одређивати коме правац кретања идући испред њега, помажући му у ходу, показујући му пут, држећи га на вођици'; в. *сиуишии*; ~ се 'парити се (о крави)'. – М'оја с'е шар'ул'а вод'ила н'еђе по В'идовудн'е.

вођ'а ж 'поводац'. – 'Имā онā вођ'а, те в'од'иш кр'аву и да ју св'еж'еш з'а ногу, да не 'ојд'е дал'еко.

в'ођа георг ж 'стрма шумовита страна између стена'. – Т'амо је онā в'ођа пā уж њ'у 'имā п'ут на он'е з'а'однице.

воз м 'део рала' [2: 47]; || **воз'ит** в'оз'им несв; || **возн'ик** -ик'а м 'стрмина низ коју се отискују балвани до места с кога се могу транспортовати'. – 'Урв'еш он'и ш'ул' низ возн'ик и 'ето ти га на дно в'ал'е – ако се н'еђе не испријеч'и [12: 28].

војвода м **1.** 'племенски поглавар, старешина' [2: 133, 1: 207 210–215]; **2.** 'сватовски часник' [2: 221, 1: 274]; || **војводина** ж 'простор војводске управе, војводство'. – Биће да је Мусином сеобом његову војводину припојио својој војводи Радоња; || **војводств'о** с 'војводско звање, достојанство'. – Војводств'о се завршило на Брац'ана Ђур'ова Ив'ановића (Бз).

војн'ик -ик'а м ♦. – Н'ико га у сп'иса'к' н'ије вод'ио кā војн'ик'а; || **в'ојска** в'ојск'е ж 'ратници на војном походу; оружана сила'; || **војништво** с 'војничка служба, војници'. – На кучки и клименачки станак дођу главари обје стране и по неколико наоружаног војништва [2: 147].

в'б в'ола м 'ушкопљено мушко говече, које се употребљава за вучу'; || **волов'отка** ж а. 'јуница зрела за парење'. – Јуница трећег прољећа постаје прекрм-куља или воловотка [2: 294]; **б.** 'жена слободног понашања, која изазива мушкарце да јурцају за њом'. – Им'али смо и м'и т'у нек'е волов'отке, мā и[м] је добр'е п'уц'ало по рб'ату; || **волог'она'ц** -нца м 'бич'. – За м'оје вол'ове волог'она'ц н'ије тр'ебā, н'о с'у пот'ез'али с 'а'н'ђелима; || **вол'уј** -ā -ē 'који се односи на вола'. – Врху волује

шије долазе »пустанци« [2: 47]; **вол'ујскѝ** -ā -ō 'и с т о' . – Прич'ало сѣ да сѹ и[х] б'или ж'илāма вол'ујскијема; || **вбч'ић** м дем 'јунчић до 2 године старости'.

в'ола°т в'олта м 'свод' [1: 48]; в. *ноја*; || **волт'ица** ж 'мало утврђење; гранична караула'. – Ј'акша је л'ев'ачбм из волт'ицѣ изв'ука° војник'а.

воља ж; *изр. божја* ~ [1: 294].

вол'ет в'олим несв 'осећати љубав, наклоност, приврженост према некоме и нечему'. – 'Он је вол'ио б'абу и вик'а је да га 'она род'ила. – 'Он је вол'ио качам'ак на крт'блу в'ише нб др'угѣ ј'еће.

воња ж 'непријатан мирис'. – Мјешавина, риба или месо које тешку воњу имаде [2:65].

вос'ак -ск'а м 'жућкаста мека материја коју луче пчеле и од које праве саће'; || **воштина** ж 'воштана нечистоћа'. – Воштина се преварује... док се пречисти восак [2: 44].

воћар'ија ж 'воћни плодови, воће'. – Даде [се]... по неколико воћарије ђеци [2:232].

в'оч! узв за усмеравање говеда према појилу

в'рм а. 'врх, вис'. – 'Ено и[х] в'ром Кос'орца; **б.** 'чело стола'. – Ст'арбме к'уму зн'ало сѣ м'јесто – на вр с'офрѣ, поре[д] ђѣд'а; || **врху** предл 'изнад, поврх'. – Бу-сење се насложи врху лиснатогa грања. – Врху фитиља облагана је рана мелемном крпицом, ... [а] врху свега... меком махрамом [2: 21 551].

вр'аг м 'ђаво'; клетва: врагови га м'а°кли! – 'А, м'ајко, врагови га м'а°кли! – Шт'о, с'ине? – Пос'еко ј'ѣжу н'оге! – Врак се у тебе укутио. – Врак се у тебе оштенио; в. *ђаво* [2: 280]; || **врагоз'оба** ж а. 'немирна овца, коза'. – Нађ'е ме ј'ад од овѣ врагоз'обѣ, 'опѣт ми је у фрумет'ин прескоч'ила; в. *ђаволозоба*; **б.** 'немиран, ђаволаст девојчурак'. – Н'у ми тѹ врагоз'обу поган'у, да ју исф'рсколим да не зад'ијевā тѹ ђ'есцу; || **врагов'има** ж 'немирна крава (овца)'. – Вѣж'и тѹ врагов'иму на дно лив'адѣ, дāко не крeп'ā 'о[д]-глāди; || **враго°сат** -шѣм св 'упропастиће'; || **враг'утѝ** -ā -ō 'вражји, ђавољи'. – Н'ећеш враг'утѹ в'ише виђ'ат, нб ће и бит в'ук поклā свак'утѹ; || **врāж'ѝ** -ā -ѣ 'вражји, ђавољи'. – Њ'има се не зна начина и све ће и[м] отис на вражи пазар; || **вр'ажда** ж 'завада, омраза'. – Они сѹ в'а°зда бил'и у нечесову вр'ажду, а јā н'им да сѹ и забор'авили збок ч'еса сѹ се св'адѝли.

враи м зоол 'крупна птица сјајног црног перја и јаког кљуна, гавран *Corvus corax*'; || **вр'ана** ж зоол 'птица црног или тамносивог перја из породице *Corvus cornix*'; *изр. вр'анино шѣш'ање*. – Да е овѝ п'ут проб'јен до на К'рс от Пр'евлакѣ, како су га плам'ир'али, тб би бил'о, што се вел'ѝ, вр'анино шѣт'ање. – Ово до сад је било вранино шетање [3: 308]; || **вранет'ина** ж пеј. – Не пом'аже ујкāње нā вѣ вранет'ине, пол'етѣ пā се в'рнѹ, а н'ѣмā н'икбга да на њ'и пр'аштѝ п'ушкбм; || **вр'ањѝ** -ā -ѣ 'који се тиче вране'. – Којѣ је ср'ећѣ, на њ'ега ће да п'анѣ и вр'ањѣ гбв'но; || **вран** м 'коњ црне длаке'. – А изведе из пајвана врана / Па му сједе међу раменима [5: 359]; || **врāн'ац** -нц'а м 1. 'исто' [2: 15]; 2. 'сорта црвеног грождја и вина од њега'; || **вранић** м дем. – Па вранића коња окрочио [5: 250]; || **вранч'ић** м. – 'Имāше једнбга вранч'ића и крѣн'уо у мл'ин да догн'ā мало бр'ашна; || **вранко** м 'јарац црне длаке'; || **вр'анка** ж 'коза црне длаке'; || **вран'бка** ж 'коза, овца с црним колутовима око очију' [2: 19]; || **вранбк'ан** м 'дечак, момчић црних очију'. – Л'ијеп му онѝ вранбк'ан кā ј'абука.

вранза / вр'апца ж 'сифилис; »француска болест«, према *врениа, френђија, Франачка* (откуда је болест стигла)?.

вр'а̄т м анат 1. 'део тела који спаја главу с трупом'; *изр.* *вра̄ӣ му је*. – Кад још болесника и врат боли, каже се »врат му је« или »спануо му је врат« [2: 516]; шалџива клетва: от'а̄ц ти с м'а̄јкѣ ~ слом'ио; || **врат'ат** -а̄м несв 'имати проблема с равнотежом'. – Врат'а̄ туд'ије док се не поб'одѣ н'а нѣс; || **вратоб'оља** ж 'дечја болест' [2: 509 516]; || **вр'а̄т'оња** м 'човек јаког врата'; в. *свр'ӣнӯӣ, с'ианӯӣ*; 2. 'део гусала испод »главе«'.

вр'а̄т'а вр'а̄т'а̄ с пл т а. 'отвор у зиду или огради кроз који се улази у кућу, собу'; б. 'крило, најчешће дрвено, којим се тај отвор затвара'; ~ *ог избе* [2: 81]; ~ *јорња* 'улазна врата' [2: 81]; *оборна* ~ [2: 87]; в. *о̄ӣа̄н'а̄к*; ~ од Подг'орицѣ 'улаз'. – От'идни на вр'а̄т'а од Подг'орицѣ; || **врати'ица** ж 'стуб на коме су учвршћена врата за улазак у обор'; в. *с'иӯӣ*.

врат'ило с 'део разбоја'.

вр'а̄т'ит (се) вр'а̄т'ӣм (се) св. – Пл'а̄т'итѣ, р'екоше, ка'[д]-се вр'а̄тѣ ис Подг'орицѣ; || **вр'а̄н'а̄т (се)** -ѣм (се) несв; || **врат'иша** м 'човек који (не) враћа дуг, позајмицу'. – Здрав ни вратиша ни платиша [2: 473].

врачарица ж 'жена која гата, врача, врачара'. – Ако се [вјештица] прокаже народу, ... постаје врачарица [2: 295]. – Једна врста бајалица и врачарица... бивале [су] и траварице [2: 314]; || **вр'а̄ч'ат** вр'а̄ч'а̄м несв 'гатати'. – Она је т'амо нешто вр'а̄ч'ала, бачев'ала 'углијев.

вр'б'а / фр'б'а -ѣ ж бот 'листопадно дрво или шиб, које расте поред воде или на влажном терену *Salix*'; *изр.* *вјенч'а̄њ'е око фр'б'е*. – Ова да'н'а'шња ом'ладина се пр'во вјенч'а̄ј'е око фр'б'ѣ, п'а 'ако се п'отгл'е вјенч'а̄ју к'а се в'а'зда чињ'ело; || **врбов'а̄к / фрбов'а̄к** а̄к'а м 'штап, прут од врбе'.

вр'гӣѹт -нѣм св 'уздићи'.

вредн'оћа ж 'прилежност на послу, посвећеност послу'; в. *о̄гва̄ја̄ӣ*; || **вр'ѣ̄т** вр'ѣ̄ӣ несв 'ваљати, имати вредност'. – Некијема не вр'ѣ̄ди н'ишта што р'а̄дѣ ка'д и[м] је Б'ог 'узео п'амѣт.

вр'е̄жд'ит -ӣм св 'снажно ударити'. – Вр'е̄жд'ило г'а 'у главу и д'обро је да н'ије н'амјесто ост'а̄.

вр'ело с 'извор, кладенац' [1: 16]; || **вр'ет** вр'ӣ несв 'тећи, протицати'. – Низ 'улицу је провр'ио пр'а̄ви пот'ок.

врет'енг'уз м зоол 'вилин коњиц'; в. *ш'ӣш'ӣљ'е̄г'ара*; || **врет'ено** с 'дрвена направа шиљата с обе стране а по средини задебљана, на коју се при предењу намотава пређа'.

вр'е̄ћа ж 'дугачка и уска торба, обично од вуне или козје длаке'; в. *о̄ила̄в* [2: 123]; *изр.* ~ *зайе̄ӣљ'ана*; в. *ӣун арар* [2: 79]; || **вр'е̄ћ'ина** ж аугм. – Б'ачи тѣ вр'е̄ћ'ине т'амо да и[х] не заск'а̄чѣмо; || **вр'е̄ћина** ж аугм. – Кљусе... подашију вр'е̄ћино [2: 64].

вр'ѣч'ат -ӣ несв 'мекетати, оглашавати се као коза'.

врзл'ам'а ж 'врдалама'. – Ће н'а̄њ'е ону врзл'ам'у да ти чињ'и др'усв'о?

врије̄ћ'ат (се) врије̄ћ'а̄м (се) несв 1. 'повређивати рану'. – П'ази се, ч'б'че, да тѣ не врије̄ћ'аш св'аки ч'а'с. – Не м'оже ст'ар ч'оек, а н'е дијет'е да се не врије̄ћ'а; 2. 'кршити, не поштовати нека устаљена правила'. – Ред је давно утврђен и ни сад се не врије̄ћ'а [2: 70].

вријеж'а ж 'изданак биљке пузавице или пењачице'. – В'иће ли ће се пр'ужила вријеж'а од онѣ т'ивкѣ?

вријем'е вр'емена с а. 'време'. – Вријем'е је да се пушт'а̄ју 'овце; б. 'промена времена, невреме'. – Крм'ес'и се од з'ап'ада, нас'ум ће вријем'е.

вријес м в. *фресина*.

вријесл'о с 'лучна гвоздена ручка на котлу, канти'. – В'иђе ли како сѐ с'а'вио кѧ вријесл'о.

врјсн'ут врјснѐм св 'зајаукати, заплакати високим продорним гласом'. – Онџ дијет'е врјсн'и кѧ да га ц'ијепају; || **вришџет** -им несв 'вриштати'. – »Куме« се нијесу обзирале на ђецу у колијевкама, колико год она »вришџела« и плакала [2: 168].

врлоб'ућицѐ прил 'право, директно'. – Ја врлобућице к Јаблану [4: 84]; в. *йе-йељайи*. – Пси су врлобућице и највећом срдитошћу с три краја грињали као дивље звјери [3: 182]

вр'рл'врл'а -е 'разрок'; || **вр'рл'ав** -а -о 'исто'. – Куд је онџ вр'рл'авџ крѐн'уло, д'а ми је зн'ат; || **врл'џк'ан** м 'разрока мушка особа'. – Онџ врл'џк'ан не в'идџ само онџ што му не трѐбѧ; || **врл'џкиле** м 'исто'; в. *уврљавиџ*.

врн'ут (се) врнѐм се св 'вратити (се)'. – 'Она је уд'авѧта бџл'а н'а Монче, пѧ не зн'ам, али јџ е 'умро м'уж, али шт'о, теке врн'ула се т'ун. – Врн'и се ов'амо ка' [д]-ти зб'орџм; || **вр'ртѧт / вр'рѧт** -ѐм несв 'враћати'. – 'Оту ка' [д]-се вр'рѧ, пѧт'ѧ гѧ н'еко, али не зн'ам што је бџл'о; в. *зайѧс*.

врнчаница ж 'каишиџ од опуте којим се опанак везује око ноге'.

врса'н -сна -о 'истакнут, угледан'. – А 'он је на т'ѧ нѧч'ин по пл'ачѐвѧ од'ио код вр'снџе л'уђ'ѧ (Кж).

врсн'ѧк -ѧк'а м 1. 'истакнута мушка особа'. – Тџ је бџл'а л'удур'ина и врсн'ѧк н'ѧјбол'ѧје у њег'ово вријем'е; 2. 'вршњак, исписник'. – Окупи врснѧке [4: 86]; || **врсн'ѧца** ж 1. 'истакнута женска особа'. – Оне сџ врсн'ѧце и не м'ислѧ да се одв'ѧју; 2. анат шѧљ 'вагина'. – Наш'ѧ'н јџ ј'ад од врсн'ѧцѐ: отка'д јџ е м'уж отиш'ѧ'е 'у вџјску, и зм'ѧја би се од њ'ѐ отров'ала.

врст'а -'ѐ ж 1. 'ред'. – На такав лијес долази покров од сламе »на врсте« [2: 84]. – На баскије се почев оздо ређају врсте од сламе, [пре које се] утврђују од кључа до кључа прутови, који притисну сламу и држе је против ветра [1: 247]; 2. 'тип'. – А једн'а врст'а л'уђ'ѧн с'амо н'аопѧко р'ѧдѧ; нџ н'ека га, б'иће н'екако и с врст'џм којѧ зл'о 'у земл'у ш'ѧйрѧ. – Т'ѧ'н је ч'ек б'ио у н'ѧјбол'у врст'у П'ипѧрѧ; в. *бунар*.

вр'рт гуз'ѧца *изр.* – В'рт гуз'ѧца, Кр'ѐмо (Бс). – Спушти се на земљу, гађаш много високо, дипломе – врт гуз'ѧца [4: 138]. – Врт гуз'ѧца зета жртвоват [4: 241].

вр'ртијел'ка ж 1. 'јак стуб од метар и по висине са изоштреним врхом на који се навуче пловна и на среди проврђена греда дугачка од четири до пет метара, којџ су на крајевима у супротним правцима усјечена мјеста налик седлу, вртешка, клацкалица' [2: 345–346, 1: 238]; || **вр'ртијел'к'ат** се -'ѧм се несв 'вртети се на вртијелци' (Рѧ); || **вр'ртијел'кање** гл им. – Вртијел'кање или вртијел'ка... игра је за по двојицу, било мушкијех било женскијех играча [2: 35 345]; || **вр'ртѧт** вр'рт'ѧм несв 'вртети'. – 'Он му е вр'рт'ио к'џс од глѧв'ѐ те му е изв'адио 'от кости да му ост'анѧ 'увијек тѧ р'ана; || **вр'рт'ирѧп** м 'притворан, непоуздан човек'. – Ако ми се јџш једн'џм нам'џли прет к'уђџм, не м'ислѧм е тогѧ вр'рт'ирѧпа н'ѧћу кл'ѧпѧт по ѧуш'ѧ; || **вр'ртоглѧв'ат** -'ѧвѧм несв 'мучити се с вр'ртоглавицом, несвестицом'. – Вр'ртоглѧвѧм, а не зн'ам куј уд'арѧм.

[вр'рѧ] вр'рш'ѧм несв 'вр'рѧ'. – Т'ука' је пчен'ѧцу, вр'ршѧ'е на гѧвн'о (Кс); || **вр'рш'ѧдба** ж 'вршење жита'. – Вршидба је „чисто мушки рад“ [2: 51].

вр'руђ вр'руђ'а -'е 'загрејан, топао'; *изр.* ~ *радник* 'нерадник, ленштина'. – То је вр'руђѧ р'ѧднѧк; || **вр'руђин'а** -'ѐ ж 'висока температура ваздуха'. – Ка' [д] је вр'руђин'а, изм'ѧки се 'у лѧд и ч'екѧ да м'ало паг'инѧ,

врху предл в. *вр*.

в'рц'ат / ф'рц'ат-ам несв 1. 'трзати се, понашати се немирно'. – Ја са^м им'а к'оње, али је св'ак'и в'рц'а 'у рало, а ов'и н'е: нō уф'ат'и једн'бга – в'уч'е к'а м'а^ска, уф'ати 'оба^дв'а – сл'ожни 'оба^дв'а; 2. 'лити, линути (о сузама)'. – Не м'ож дијет'е да см'ириш: слом'ило му се н'ешто и ф'рцај'у с'узе, не ћ'еш'и се; || **в'рц'к'ат / ф'рц'к'ат** -ам несв. – Не м'ож га угн'ат 'у бр'азду, ст'ално ми в'рц'к'а 'улијево; 3. 'кокетира-ти, изазивати мушкарца'. – П'оч'ела е да в'рц'к'а, б'рзо ће н'ек'оме завр'ћет к'апу; || **в'рц'н'ут / ф'рц'н'ут** -н'ем св, в. *бразда*; || **в'рц'кол'ит / ф'рц'кол'ит** -й'м несв дем; || **в'рц'калица** ж 'женска особа изазовног понашања'. – Бој'ат се да он'а в'рц'калица н'ешто не дон'ес'е у к'ућу прије нō св'атове ок'упи; || **в'рц'коша** ж 'исто'. – По с'едн'к'ан б'абе н'ајбол'е в'ид'е кој'а ће се в'рц'коша б'рзо уд'ат.

в'р'ша ж 'кошић оплетен од врбовог прућа, у облику великог левка, са једним ширим и другим ужим отвором, за лов рибе' [11: 54].

в'рш'а'к в'рш'ка м 'вршчић'. – Он'и ибр'ет се п'оп'е у сам'и в'рш'а'к ор'аа, ж'ив'а нијес'а^м да се не сп'рц'а.

в'уга ж в. *фуја*.

в'уј (се) в'уч'е[м] несв 1. 'вући, повлачити'. – В'иђи какву онō л'астру в'уч'е дијет'е; 2. 'носити велики терет'. – Нав'ика'н је да в'уч'е и сек'а и н'ем'а му л'ијека док не з'апр'е.

вуковац -вца м у *изр. мач вуковац*; в. *йокраћа*.

в'уна ж; *изр. в'ел'а* ~ 'овчија вуна'; *м'ал'а* ~ 'јагњећа вуна' [2: 30]; || **в'уњени** -а -ō 'који је од вуне'. – Н'ем'а в'ише оније в'уњеније ф'ањ'ел'а^е кој'е с'у ж'ене н'ека^д пл'еле.

вуста в. *уша*.

в'уч'а'ц в'уч'ца м 'костобоља, артритис'. – Жабице се доводе у везу с такозваним »вучцем«, кој'ега узрокује »промрзнуће«, а то је шкрофулоза зглобова [2: 529, 531–532].

в'ук м зоол 'дивља звер, *Lupus*'; || **вуч'ица** ж. – Нак'ас'а је н'еђе на вуч'ицу и уб'ио ју; || **вуч'ић** м 1. 'младунче вука'. – Не зн'ам што је чињ'ио с тијема вуч'ићима; 2. обично мн 'дечји зубићи'. – Кад ћетету вучићи ничу, оно болује [2: 509]; || **вучина** ж 'вучја кожа' [2: 65]. – Џогановић ми каже како је то дијете синој испред ноћи убило вука, а мало затијем и два Турчина, који су кјели да му отму вучину [3: 90].

Г

габ'ежда ж 'храпица, јамица'.

Г'аб'ел' м 'чергар, Циганин'. – Д'оћ'оше Г'аб'ел'и и от'аборише н'а ногу 'од мо-ста; || **Габел'ица** ж [2: 481]; || **Г'аб'ел'ка** ж. – С'а[д] т'е Г'аб'ел'ке да ви фал'етају; || **Габел'уша** ж. – Габел'уше те домове руше и укопавају [4: 297]; || **Г'аб'ел'че** -ета с, зб г'аб'ел'ч'ад -и; || **г'аб'ел'ск'и** -а -ō 'цигански, чергарски'. – Бј'еше г'аб'ел'ск'а ч'ерга надно В'игњишта; || **г'аб'ел'ски** прил. – Они не ум'ију без г'аб'ел'ски, а чињ'и ми се да су г'аб'ел'и према њ'и п'онека^д господ'ичићи.

гавран м 'крупна птица грабљивица, са сјајним црним перјем и јаким кљу-ном *Corvus corax*' [2: 336].

г'агрица / гагр'ица ж 1. 'месни жижак, црв'; 2. 'злица, цепидлака; ситничави пакосник'. – М'бр'аши се с'уп'онит с он'ом г'агриц'ом?; || **г'агрич'ав** -а -о 'црвљив'. – Р'ек'ан би да је ов'о м'есо г'агрич'аво и да ће б'ит шар'ову и зел'ову да се ом'аст'е.

г'ад м 'ништарија, нитков'. – Г'адови, безобр'азнї г'адови, н'иштал'уђи: ако е ч'оек погријеш'ио, нека ћут'и. – Овї р'ођаци ми д'ал'и н'ијесу, н'о нам'јестили г'ада некакв'ога с Ор'ава; || г'ад'еж -и ж'гад, ништарија'. – Дов'ели некакву г'ад'еж да блеј'и пред н'ар'одом; || г'ад'ит -їм несв 'прљати, загађивати'. – Прек'ини с тијема пр'ич'ама, обр'аза ти, и нем'о ми г'ад'ит з'алаг'ај; || г'адл'а'к м 'гадост'. – Ада, 'они т'е св'акї г'адл'а'к учињ'ет и за т'о и[м] се не тр'еб'а мол'ит.

гадора '?. – Сијевнуше сабје и гадоре [5: 555].

г'ађ'ат г'ађ'ем несв 1. 'нишанити, циљати'. – Ка'с-у г'ађ'али бац'а'ч'има, на б'аштину су уб'или и једно маг'аре; 2. 'бацати се неким предметом на некога'. – Св'е ће б'ит л'ијепо, м'а ч'ек'ате да в'ид'ите от'е ли се г'ађ'ат кам'ен'има; 3. 'ритати се'; в. *канџија*; 4. 'имати на уму'. – Ј'а м'огу м'ис'ит ђе т'и г'ађ'еш. – Ч'исто – г'ађ'е м'ене; ј'а се не кв'арт'ам; ~ се г'ађ'ем се према *їогий се* 'погодити се, договорити се о неком послу'.

газ'ап / газ'а'п м 'невреме, олујина'; [2: 333]; в. *карамлак*.

г'аз'ија м 'јунак; људина'. – Р'ек'а би ч'оек – г'аз'ија, а он'амо – тр'ања.

г'аз'ит -їм несв а. 'кретати се, корачати'; б. 'притискати'. – М'и смо избачев'али с'ијено, а ђ'ед'о г'а ш'ир'ио и г'азио.

гајрет м 'помоћ, добротинство'. – Учинимо гајрет домаћину [4: 86]; || **гаи-рет** 'пакост, зло'; в. *їорілав* [4: 275].

гајтан м 'памучна или свилена упредена врпца која служи као украс на одећи, униформи'; в. *ракија*.

гал'ам'а -'е ж 'вика, препирка (ново)'. – Т'у н'астаде мало гал'ам'е међу н'ама, н'о се см'ир'и б'рзо; уп. *їул'амија*.

гал'ата'н -тна -о 'који не одмерава речи, вулгаран'. – Т'о је б'ил'о гал'атно и од њ'ега с'е св'ашто м'огло ч'ут; || **гал'ат'ит** -їм несв 'говорити вулгарности'. – Он ни за трп'ез'ом не ум'ије без да гал'ат'и.

галић м 'гавран'. – То гледа'у два галића врана [5: 57].

гал'о'ња м 'во црне, тамне длаке'; || **гал'ул'а / галуја** 'крава тамне длаке' [2: 18].

галиј'от / гали'от м 'непослушан дечак; несташко'. – Д'ођите, галиј'оти, ов'амо да ми н'ешто пом'ож'ете; || **галиј'отлук** м 'несташлук, непослушност, не-валјалство'. – Друштво навуче на сваки галиј'отлук [4: 175]; || **галиј'от'ит** -їм несв 'чинити несташлуке'. – Нем'оће ми т'ун галиј'от'ит, да ве не м'ер'ам к'а маг'ар'ат.

гал'а'а ж 'овца црне главе'; || **гал'ан** м 'ован црне главе'; || **гал'ица** ж дем; || **гал'аиче** -ета с 'јагње црне главе'; **гал'иче** -ета с 'исто'. – Брави се с прољећа наши с тридесеторо јагњади галичади [2: 6]; || **гал'анчић** м дем; *їала, їалан, їалица* [2: 10]; *їаљан* [2: 6 339]; || **гал'а'ас** -ста -о / **гаљаст** -а -о 'који има црну вуну на глави'. – Имали су обичај пуштати гаљастога овна у пазар [2: 6].

ганилук м 'задовољство' [2: 35].

г'амаша ж 'уска трака којом су се обавијале ноге до колена'.

гам'уфа ж 'набор на завеси' (Бч).

г'аовица ж 1. 'мали, ситан женски створ'. – Од он'е г'аовиц'е њ'има је и к'ућа св'ин'ула; 2. зоол 'ситна шаранска риба *Rhodeus amarus*'.

г'ар м 'чађ'. – Св'ак'а је куж'ин'а б'ил'а црн'а од г'ара, нал'аг'ало с'е на огњ'иште; || **г'ар'еш** -ежа м 'исто'. – Отк'у[д]-ти т'а'н г'ар'еш пор'ед ока? – Лице јој гарежом умузгано [4: 259]; || **г'ара** ж 1. 'тамнопута млада женска особа'. – Да ми је с'ин б'ол'ї ч'оек, ов'у г'ару н'е би п'уштио те ми н'е би б'ил'а сн'а'а; 2. 'црна овца'; || **гараг'ан** м 'тамнопут млад човек'; || **гар'ан** м 'исто'. – Мл'ог'а ће се окр'ен'ут за

онијем гар'аном; || г'ара^ц г'арца м 'исто'. – 'А, г'ара^ц, пот'рчи!; || г'арица ж дем 'тамнопута девојчица'; || гар'уша ж 'исто'; || гаруш'ан м 'тамнопут момчић'; [2: 10]; || гар'ов м, алб *јарови*, 'пас црне длаке'. – Ч'еку је ј'еднако оће ли га ћ'апит гар'ов али зел'ов.

гар'анта ж 'гаранција'. – Ако је каз'а – т'о ти је под гар'анту. – Ако 'имā четрд'ес температур'е, под гар'ант'ом: др'уги компр'ес ће му обал'и[т] на триес'оса^м; || гар'антит -йм (не)св 'гарантовати'. – Не м'огу ти за т'б гар'антит да ће д'б'ј: р'екā^е е д'а ће, а оће ли – в'иђејемо.

гар'евина ж 'угарена њива'. – Ко је п'уштио онē 'овце преко гар'евинē; || гār'еш -жи ж 'прво пролећно орање, угар' [2: 47–48]; || гār'ит г'арйм несв 'плитко орати после убирања летине с њиве'. – Гār'ио са^м он'о у Приб'евиће.

г'арйб м 'оронуо старац; стара немоћна особа'. – Што ће ти дати гариб (немоћни) Махмуд, кад ти сајбија не даје [2: 310]. – Не гријешите руку на ту божу невољу, на тога гарива [3: 394]; || гарйб'ет м 1. 'сиромашак'; 2. 'човек без моралних кочница, поган'. – Н'ādā[j] се о-тогā гарйб'ета св'ему што не вал'а.

гār'ет / гār'ет м 'радост, радосна предусретљивост'. – Доч'екāли су не за'исто с гār'етом [Ж 20].

г'аркāt -ām несв 1. 'помало царати ватру на огњишту'. – Ка^е[д]-с'ед'й к'од огња, ђ'ед'о в'а^зда г'аркā онē б'рстинице; 2. 'задиркивати, неприметно боцкати'. – Н'екате, галиј'оти, не г'аркāте ми т'о дијет'е; ~ се. – Не г'аркāте се, ђ'ецо, да ви не навез'ем пркн'о; || г'арнут -нēm св 'појачати ватру на огњишту, процарати'. – Г'арните којē гāч'ога^њ да се не ут'ули; || г'арколйт -йм несв дем. – Нем'бте ми т'о г'арколйт, л'еб ми је по[д]-с'а^чом; – Шт'о ће ђ'еца – н'б да се г'арколē.

г'ас м 'петролеј'. – Мй смо у пл'ацу, на дог'ању, купов'али г'ас за овē н'аше ћ'оре, г'асалице; || г'асалица ж 'петролејка, гашњача'.

гас'ит г'асйм несв 'преливати водом живи креч'. – Заф'алио ми је тов'ар кл'ака, да ми га д'аш, ј'а ћу га гас'ит, пā оли да ти га пл'агйм али да ти га вр'агйм ка^д ј'а изг'орйм кл'ачницу; || гаскат -ам несв с 'бајати, врачати гашењем угљевља'. – Баба гаска с углијеном и излива олово [4: 49]. – Гаскање је опште познати начин бајања [2: 519]; ~ уйла. – Живчане немоћни сматрају се као намет злијех душа... па се стога и предузима као прво средство »гаскање угља« [2: 523]; || гаснут -нем несв 'исто'. – Урекле је проклетнице, одвијај да гаснем [4: 91].

гāt'ат -ām несв 'прорицати, врачати'. – 'Ај тй код једнē жен'е (науч'и га ов'бје у Кос'ор) е се зн'а да 'она т'амо ум'ије да г'ātā; || гāt'ање с 1. 'врачање'. – Ада јā зн'ам и бес твој'ега гāt'ања да ћу умр'ијет; 2. 'нагаћање'. – 'Имāте ли вй каквē др'угē раб'отē без гāt'ања у тē ћ'икаре? [Ж 13].

г'атйнк м 'врпца којом се око појаса везују гаће, панталоне'; || г'аће г'āhā ж пл т 'доњи део мушке одеће, панталоне, чакшире'. – З'акрпй ли ми онē г'аће, нēmām шт'о об'уј. – Лош док је умрли у кући, спреми му се мртвачка обука... гаће, кошуља, чарапе, махрама и покров [2: 264]. – Широке гаће или чакшире од белогa сукна везивале су се о пас учкуром а долазиле до испод колена [1: 256]; || гаћур'ине пл т аугм пеј 'старе, скоро неупотребљиве панталоне'. – Б'ачи тē гаћур'ине Сл'āvкове т'амо да се оп'еру.

г'афа ж 'гвоздена полуга, на крају наоштрена и савијена под правим углом, за спајање балвана или брвана у дрвеним конструкцијама'.

гашмаке пл т 'кожне саре, посебне, место горњег дела чизама'.

гв'ожје / гвојје с 1. 'ковни метал за израду предмета најшире потрошње'.

– Мој од гвојђа самокове / ка ниједан (у тужбалици) [2: 260]; 2. ‘хладно оружје (сабља, мач, нож)’. – Кучи су ми ‘итри на јунаштво / баш ка’ да су од гвојђа ковани [5: 123]; || **гвожђе** с дем ‘комад гвожђа’. – Наш’а^е некакво гвожђеце и т’ун га б’ачио; || **гвожђур’ија** ж ‘разноврсни гвоздени предмети’. – Довук’ује в’а^езда нека^ккву гвожђур’ију, теке да му т’ун ‘рђа; || **гвожђур’ина** ж аугм пеј. – В’а^езда в’уч’е нека^ккву гвожђур’ину и тур’ај’е на н’у гом’илу; || **гвожђуш’ина** ж; в. *алаиш’*; || **гвојђа** пл т ‘замка за лов крупне дивљачи’ [2: 64]; **гвозд’ени** -ā -ō ‘који је од гвожђа’. – ‘Имā в’ила и гвозд’енā и дрв’енā.

гв’оз гв’озда м ‘густа шума, најчешће букова’. – Ка^д ул’ежеш у гв’оз, пр’ије ћеш ср’ес в’ука али међ’еда нō в’иђет с’унце. – Око Језера... се види остатака од ранијих гвоздова. – [Трава од ударца] расте тамо свуд по гвоздовима и планинским стијенама [2: 60 541; 12: 28].

г’еа̋к м ‘старо и болесно чељаде’. – Ако ко ост’анē од овије г’еа̋к’н, кā ј’ā и м’бј др’уг, што м’ожемо м’й?

гевел’ат -’ām несв ‘ићи уморно, старачки, с напором се одржавајући на ногама’; || **гевељав** -а -о ‘несигуран на ногама, хром’. – Пејо гевељави излеће ка’ из катапулта [4: 273].

г’енгāv -а -о ‘спор, тром, пипав’.

гeњ’ат г’eњām несв ‘ићи споро, тромо’. – Г’eњām јā, г’eњām, а н’икуј не м’огу.

г’ерeл’ / **г’ерeл’а** м ‘стар ороноу човек:’. – К’у[д]-ће онй г’ерeл’ д’а ми је зн’ат? – ‘О, г’ерeл’у, Б’о̋к те поc’екā’н. – А, г’ерeл’а, г’ерeл’а, не м’ож, изгл’eдā, н’икуј? – А н’е, богме, ни преко сл’анкē!; || **герел’иин** м аугм пеј ‘старчина’. – На овe н’аше герел’ине и ‘Он је, нас’ум, забор’авио; || **герел’ч’ина** м ‘исто’. – Са’ст’али се герел’ч’ине пā и[м] мл’адōс удр’ила у п’амeт; || **г’ерeл’а-г’ерeл’а** в. *бол’-бол’*. – А јā пол’а’ко, г’ерeл’а-г’ерeл’а, до на вр Стрāн’ā’н и в’ише не мог’а ни кроч’ит; || **герел’ат** -’ām несв ‘ићи с напором, старачки’. – Герел’аћу јā још којй д’ā’н, пā ћеге ми в’й пом’ој да д’оћeм н’а Бријек; в. *џроб, џробовје*.

г’ета ж ‘дуга уска платнена трака која се омотавала од чланака до испод колена, чарапа доколеница’. – Л’уђи с’у нос’или онe г’ете те с’у се замотāв’але до к’ол’eнā’н.

гйб’ет м ‘морална ситнеж; мноштво ситне гамади’. – Ето је на једвите јаде умирио гибети, ено и’ побачке путевима [4: 273]; || **гйб’етка** ж ‘лажљивица; свађалица’. – Нијеси примијетила гибетку [4: 351]; в. *џоанул’а*; || **гйб’ече** -ета с. – Уф’атио сe с нека^кквијема гйб’ечāдима и ч’екā[j] да в’идймо оће ли дōд’и[т] д’ома; || **гйб’етйт**-йм несв ‘понашати се као гибет’. – Ако м’исйш да ш њ’има гйб’етйш, в’иђи отe ли ти д’ат да ‘ијеш е н’eј м’ој и т’амо и ов’амо.

гйг’але гйг’алā^е мн ‘непристојно испружене ноге; дуге ноге’. – Ефeнд’ија, скрāt’и гйг’але да пр’оћeм.

гилик’ат -’ићe / **гил’итāt** -’ићeм несв ‘голицати, шкакљати, обично испод пазуха’. – Бр’анй ли ти се ‘она ка^д’ оћеш да ју гил’ићeш?; || **гил’икнūt** -нeм св ‘заголицати’. – Н’ајприје н’ије дāl’а ни да ју гил’икнeш, а с’а[д]-сām’а зав’рћe ‘рашу; || **гилик’ач** -āч’а м ‘који голица’; || **гилик’ача** ж ‘која се не брани од голицања’. – Уф’атйла га неkā гил’ик’ача в’арошкā и не ум’ије д’ој’ома.

г’ил’а ж ‘овца белог врата’; || **гил’авоша** ж ‘исто’; || **гйл’о** -’а м ‘пас’. – Пас-тири... псе поткријепе упијајући: „А гило, гило, а пуст остā“ [2: 9]; || **гиљов** [2: 9].

гйл’ат гйл’ām несв ‘ићи с напором, старачки’. – Г’йл’ā ћeд’о ј’ош, пол’ако, с’а^е стāпом, и н’eће, велй, б’рзо н’а Бријек.

г'ил'гол'аџ -ам несв 'трескати самаром, трзати се као да хоће са себе да збаца терет'. – Св'е 'уза' страње г'ил'гол'аше – не трп'аше сам'ар.

г'ин'ут -ѐм несв а. 'губити живот неприродном, насилном смрћу'. – 'Они с'у зн'али како се г'ин'е, а нијес'у ст'изали да ж'ив'е; б. 'пропадати, страдати'.

гл'ава гл'ав'е ж 1. анат ♦. – Не вал'а ми ова г'а'с'а гл'ава, а не зн'ам њ'е да тр'аж'им б'ол'у; 2. 'вођа, предводник'. – Ов'о ће гл'ава К'у'ча б'ит, с ов'ијем т'е се К'учи понос'ит; 3. а. 'врх, горњи крај'. – [»Кључеви« се] у главу прикују за сљеде [2: 83]; ~ *од њ'еле* 'врх кошнице, улишта' [2: 43]; б. 'место на коме је одсечен ластар'. – По један и два љетораста отсијеку се близу дна и зову се »главе«. Из њих се љетораста за идућу годину оставе на род [2: 56]; в. 'део гусала изнад »врата«; || гл'ав'ница ж дем 1. 'мала дејча глава'. – А'у, т'уцн'уло ми је дијет'е гл'ав'ицу, дон'еси да б'аба м'ис'и п'а н'еће бол'ет; 2. геогр 'невелико узвишење, брежуљак; заобљено голо брдо које подсећа на људску главу'. – Шп'ир'о е дош'а'н т'у г'оре на вр ов'е гл'ав'ице. – »Гл'авице« око села оставе и на даље као комун за испашу [1: 232; 12: 28]; 3. 'плод неких повртарских култура'. – Дон'еси ми једну гл'ав'ицу куп'уса и двије-три гл'ав'ице л'ука; || гл'ав'ичница ж геогр дем. – Ка'а[д]-су дошли иза он'е гл'ав'ичице, ви'ћу да су се нешто преп'ир'али; || гл'ав'ичина ж геогр пеј. – Е, колико м'е ј'ад'а н'ашло по овије гл'ав'ичин'а'н; || гл'ав'оња м 'који има велику главу'. – Ко би р'ек'а да је та'к'в'и гл'ав'оња; || гл'ав'оњица м дем. – Ка'т пор'аст'е, за овога гл'ав'оњицу к'апа се н'еће м'ој н'ај; || гл'ав'ом у изр *гл'ав'ом* и *бр'аг'ом* 'лично'; || гл'авур'ина ж пеј аугм 'велика празна глава'. – Жалиб'оже, колика гл'авур'ина, а у њ'у н'ишта бе[з]-спл'ачин'а'н; || гл'авурд'ача ж аугм 'исто'. – Ка'д би у он'у гл'авурд'ачу б'ил'о тол'ико ч'ојсва, з'емља би под њ'им пот'а'њ'ала; || гл'авурд'ачина ж 'исто'; || гл'ав'ар м 'племенски старешина'. – За т'о с'у се гл'ав'ари здогов'ар'али; || гл'ав'арск'и -а -о 'који се односи на гл'авара или припада гл'авару'; || [гл'аварство] с 'гл'аварски положај'. – Отка'а[д]-су л'у'ћи истр'ажени, гл'ав'арс'ва су се доф'атиле тр'ање; || гл'ав'ат -а -о 'који има велику главу'; || гл'авнина ж у изр *давање с'токе* »на гл'авнину« 'давање стоке на изимљавање према броју гл'авина'. – Давање стоке »на гл'авнину«... значи да држаоцу стоке припада и сам приплод од ње [2: 10, 11: 92]; || гл'авур'ан м 'дечачић велике главе'. – Лијеп му је он'и гл'авур'ан, да га Б'ог под'ржи; || гл'авур'ача ж 'девојчица велике главе'. – А што ми н'ијесте дов'ели и он'у гл'авур'ачу? – М'ене је б'аба вик'ала да са'м н'ена гл'авур'ача; || гл'авур'ачица ж дем. – Л'у'б'авна ли је он'а гл'авур'ачица М'аш'ина! – Нем'оте б'абину гл'авур'ачицу задијев'ат; || гл'авоб'ол'а ж в. *бол'оил'ава*; изр. *наст'ујина* ~. – Наступна гл'авоб'оља... долази, како се вјерује, ... усљед рада у свечане дане, било намјеном злијех душа [2: 522]; || гл'авоврт'ат се -врт'а се несв безл 'вртети се у глави, имати благу несвестицу'. – Н'ешто ми се гл'авоврт'а од ј'утр'ос; || гл'авоб'ек м 'храбар, силовит човек'. – И с'а[д]-се пр'и'ч'а како с'у гл'авоб'еци уск'а'али 'у Т'урке, а ов'и да'н'а'шњ'ин не ум'иј'у пос'еј ни гл'ав'ицу куп'уса; || гл'авоб'ековић м 'потомак »гл'авоб'ека«'. – Д'авно с'у изл'и'њ'али гл'авоб'еци, а не зн'ам отк'уд ни тол'ик'о гл'авоб'ековић'а; || гл'аш'а -'е ж хип 'глава'. – Прим'а'ки б'ал'и гл'аш'у да у ца'л'ун'е.

гл'ав'ина ж 'средишњи део точка кроз који пролази осовина'; в. *јора* (Кж).

гл'ав'ница ж 'болест житарица, »снијет«'.

гл'авња ж 'дуже дебело дрво на огњишту'. – Прим'а'кни м'ало ту гл'авњу дако се разг'ор'и.

гл'ад ж 1. 'осећај потребе за храном'; 2. 'несташица хране'. – Нем'о ју, п'опе, прич'ест'ит е је у п'уну к'ућу с'еда'м н'ећ'ел'а'е ум'ир'ала 'о[д]-гл'ади; || гл'ада'н

-дна -о 'гладан'. – Ни да си гл'ада^н ни да си н'апйт. – За земљу која није давно гнојена каже се »гладна је« [2: 45]; || гл'ад'ињй -а -е 'који је узрокован глађу'. – Преглади'ио је и н'ије ни ч'удо што га ст'исла гл'ад'иња ж'еђа; || гл'адн'ик -ик'а м 'увек гладан човек, гладница'. – Изгл'едā да сū се св'и гл'адн'ици и пивн'ици к'учки ск'упили да^н'а^с у м'оју к'ућу; в. *џрмун*; || гл'адн'ов м. – Тешк'и су ми и овй м'оји гл'адн'ови – да ми др'угй и не д'одē; || гл'адн'ица ж 'увек гладна жена'. – Тр'ебā прич'екāt да се гл'адн'ица под'уторй.

гл'ада ж 'пастирска колиба на катуну'. – Др'аг'о је покр'ио гл'аду коју је Маш'ан озйдā при'је р'ата, ма у њу в'ише н'ије д'од'ио. – Зграда за становање пас-тира зове се гл'ада [1: 235]. – Обично огњиште припада најмлађега брата, а глада са струнгом најстаријега [2: 122–123]).

гл'ада^к / гл'ата^к -тка -о 'изгладан, без неравнина', в. *ћол'а*; || гл'адило с 'каиш за оштрење »бритве бријаће«. – Бритве се оштре на »гладило« [2: 89]; || гл'адйт -йм несв 'гладати, гладити'; в. *іладши*; || гл'адйш м 1. 'чистунац, кицош'. – Мбр'аћу овē м'ое гл'адйше поћ'ерāt да се ж'енē пā нека и гл'адē ж'ене, јā в'ише не м'огу [2: 99]; 2. 'ситнозрнасти камен на коме се оштрила бритва'; || гл'адун м 1. 'кицош'. – 'Ајте, гл'адуні м'оји, нап'уните ми онē двије кр'ошње гн'оја и натов'арите и[х] на маг'аре док ви јā изгл'ачйм овē кош'ул'е; 2. бот 'вилаина косица'; || гл'ачйт -йм несв 'чинити глатким'. – Ж'ените се пā нека ви ж'ене гл'ачē кош'ул'е, јā више не ум'ијем.

гл'аднб -ога 'свод стопала'. – З'абол'е ме нешто на гл'аднб, не м'огу кроч'ит.

гл'ас м а. ♦; *изр. к'укāй 'из іласа*; б. 'вест'. – Дб'ј'е ми гл'ас на Кос'ор. – Не остаде ни за глас гласника / Ни да каже ђе су погинули [5: 48]; || гл'аснйк м. – За он'ē којē сū овй поб'или н'ије се нāд'ило гл'аснйка, нб сū и добр'е са'кријев'али; || гл'аскāt се -ām се итер према *іласнуй се* 'кратко се оглашавати'. – Зат'исни и немб ми се гл'аскāt; || гл'аснūt се -нēm се св 'кратко се огласити'. – Н'еће, п'огāн, ни да се гл'аснē; || гл'аскол'йт им дем. – См'ичē 'он онб плећ'е и не гл'асколі се; в. *кубас*; || гл'ас'ит -а -о 'чувен'; в. *чардак*.

глāш'а ж в. *ілава*.

гл'е[д]āt -ām несв а. 'гледати'; б. 'питати, распитивати се'. – Јеси ли ми што гл'едā за ону раб'оту?; || гл'едā^н -дна -о 'наочит'. – Бил'а е тб гл'една ж'ена и ка[д] је ост'арāла; || гл'едање с. – Гл'едање у мач вуковац било је средство за изналажење покрађа [2: 154]; || гл'едноћа ж 'леп изглед'. – Ни ја, нит ико није заслужан за гл'едноћу. – Гл'едноћа дође и прође [8: 111 141]; в. *одвајатй*; || гл'еденце ? с 'зеница'. – Мајкиној макањи једино виђет гл'еденце [4: 299].

гл'ет'ача ж 'врста мање секире, за дубење корита'.

гл'йб м 'благот'. – Ђ'еца тē н'āj гл'йб и ђе га н'емā. – Сп'ота^че се и 'упаде 'у глйб; || глйб'а -е'ж 'неуредна, прљави жена'; || гл'йбāв -а -о 'прљав'. – Тб је в'а'зда бйл'о гл'йбāво, кā да н'ика^д н'ије в'оду вић'ало; || гл'йбāв'а^ц -āвца м 'неуредан, прљав човек'. – М'ичи ми тогā гл'йбāвца ис к'ућē е 'имām д'оста и мој'ē ш'огē да ми и 'он не додāје; || гл'йбавица ж 'прљави, мусава девојчица'. – Ум'й ту гл'йбавицу, да јōј се ђ'еца не сп'рдају; || гл'йбавче -ета с 'прљаво, мусаво дете'. – Дб'ј'е онб гл'йбавче и п'очē т'ун да прд'й како су му ст'арй на мēд'ан звāl'и Турч'ина; || глйб'ан м 'неуредан, прљав човек', често у сталном споју *ојж'еж, ілйб'ане*; || глйб'āћ -āћ'а м 'исто'. – Ада ономе глйбāћ'у н'е би из рук'ē ор'а 'узео; || глйб'о -'а м 'исто'. – А, глйбо гл'йбавин, дāко се ум'ијеш једн'ом; || глйб'ов м 'исто'. – Зн'āши, б'аба, 'имā ли глйббā^ч међу л'ућ'има? – 'Имā, обр'аза ми, отка^ч н'емā л'ућ'ин; || глйб'оња м 'исто'. – Куј си од'ио с онијем глйб'оњом, аман'ати?; || глйб'оњица м

дем 'неуредан и несимпатичан дечак или млад човек'; || **глибѣт'а^к** -тк'а м 'прља-во, мусаво дете'; || **глиб'ат (се)** гл'ибѣм (се) несв 'прљати (се)'; в. *кошул'чина*; || **глибна** ж 'прљава, неуредна жена'. – 'А, гл'ибно од гл'ибнѣ, што ову к'ућу м'ало не ом'егѣш, нѣ ти л'ућу у њ'у ул'азѣ кѣ у стр'аћ; || **глиб'ул'а / глибуја** ж 'исто'. – 'А, гл'иб'ул'о гл'ибавѣ, што се м'ало не ум'ијеш [2: 100].

глијет'о с 'алатка за бушење руна у дрвету, длето'. – Залијет'ило му се глијет'о з'а пѣс [2: 76 194]; в. *излињай*.

глист'а -'ѣ м зоол 'мекушац дугог ваљкастог тела *Lumbricus terrestris*'.

глоба ж 'казна, обично у новцу или натури'. – Нејачи... жели и глобу даје тек дако бидне мање бјен [Ж 13]; || **глобар** м 'овлашћено лице које наплаћује глобу'. – Глобаре су бирала њихова села [2: 133]; || **глоб'ит** гл'обѣм несв 'наплаћивати глобу'. – Ако си н'екѣме начинио шт'ету, 'ондѣ с'у те глоб'или.

глог м бот 'дрво из породице ружа, *Crataegus monogyna* Jacq. s. Lato', '*Crataegus oxyacantha* L.'; || **глог'иња** ж бот 'плод глога, као чај непроцењив је у лечењу високог крвног притиска изазваног отврдњавањем или сужавањем крвних судова, *Spiraea media* F. Schmidt'; *il'oi црв'ени* (Бч); || **глог'ов** -а -о 'који је од глога'. – Наш'ѣ ђед'о нека^кву глог'ову гр'ану и начињ'ио кук'ул'у; || **глогов'ѣк** -ѣк'а м 'глогов штап, колац'; || **глоговача** ж 'глогова грана'.

глод'ат (се) гл'ођѣм (се) несв 1. 'грести зубима, глодати'. – Не гл'ођи т'у к'ѣс тол'икѣ, нѣ остави н'ешто и биз'аку; 2. 'свађати се, гложити се'; в. *са^сѣарай*; || **глоцкѣт** -ѣм итер 'грицкати'. – Гл'оцкѣ п'а'шче он'у к'ѣс и не м'оже јѣј н'ишта; || **глоцколѣт** -ѣм дем 'грицкати, грицколити'; || **глоцн'ут** -нѣм св. – Зап'ало је и њ'ега да гл'оцнѣ плећ'е јагњ'ећѣ.

гл'ув гл'ув'а -'о ♦. – 'Она је, ом'рченица, гл'ув'а ево в'ише о-десе-г'одѣнѣ; || **глув'ан** м '(на)глув човек'. – 'Испрѣча ли се онијем глув'аном?; || **глув'ѣћ** -ѣћ'а м. – Ако је Б'ѣг глувѣћ'у 'узео 'уши, н'ије јез'ик; || **глувна** ж '(на)глува жена'. – Је ли она гл'увна св'ртѣла ов'удије?; || **гл'увл'ет** -'ѣм несв 'губити слух'. – Ови је ђет'ић н'аш п'очео да гл'ув'и кѣ му и ђед'о: ч'ује с'амо онѣ што му се доп'адѣ.

гмѣл'ет -'ѣм несв 'омекшавати (о неким касним јесењим плодовима)'. – Није тѣ ј'ош да се 'ије, п'очѣло је теке да гмѣл'ѣ.

гмѣжд'алина ж 'подбарно земљиште на коме вода стално »гмижди«'; || **гмѣжд'ат** -'ѣм несв 'извирати из земље и формирати бару'. – Т'ун в'ода в'ѣзда гмѣжд'ѣ и рѣст'е нека^ква травул'ина; в. *сѣлака*.

гм'иза ж 'овца'; || **гмизалица** ж в. *мицалица*; || **гм'изѣт** -жѣ[м] несв 'вући се, полако се померати (најчешће по земљи), пузати'. – По пѣ-шес уш'ин ов'акѣ гм'изау на он'у дл'аку. – 'Он гм'изѣ рук'ѣм, а в'идѣм јѣ да му је р'ука н'еисп'равна. – Да не почеше гмизат бауљине по гњатима [4: 191]; || **гм'изн'ут** -нѣм св 'померити се, мрднути'. – Не см'ије гм'изн'ут о[д]-жен'ѣ.

гн'ѣј гн'ѣја м 1. 'сточни измет, као средство за поправљање квалитета зиратног земљишта'. – Јѣ б'ачио нека^кву каб'аницу и нешто гн'ѣја разбач'уем на пчен'ицу; 2. 'густа жућкаста течност као резултат упалних процеса у организму'. – Они су... просијѣцали све врсте кила и из овијех гној цијѣдили [2: 550]; || **гној'ит** гн'ѣјѣм несв 'разбацивати гној по њиви, ђубрити'. – Док мѣ бил'о, јѣ са^н тѣ гно'ијо, а с'ад н'ѣмѣ ни кр'ѣвѣ^н ни овѣ^нц'ѣ^н; ~ се. – См'а^кѣ е кр'асту и п'очѣло је да му се гн'ѣјѣ. – Б'ожѣ благодар'ијо, колико му је гн'ѣја источ'ило ка[д]-сѣ ницин'а провѣл'ила!

гњ'ѣт м пеј 1. 'нога'. – М'а^ки гњ'ѣтове да пр'ођѣм; в. *имизай*; 2. 'неважно лице у најнижим органима власти'. – Он б'јеше некѣ гњ'ѣт у одб'ор.

гњет'ат се -'ам се несв према *уињешаи се*. – Тõ се в'азда гњет'ало ђе му н'ије мј'есто.

гњ'ида ж ♦. – Бйск'али смо 'уши, а онѣ гњ'иде су ни д'ушу в'адйле, м'азали се, прāl'и, а н'ије помāг'ало; || **гњ'ид'ат** гњ'идām несв 'досађивати, мучити бесмисленим захтевима'. – В'а'с богов'етнй д'ā'н ми гњ'идā да му к'упйм м'узику.

гњ'ијев м 'старо и болесно чељаде'. – В'ишије туг'у од онā двā гњ'ијева у м'бј в'ака'т нијес'а'ем виђ'ала. – Вуче се ка' гњијев [4: 159].

гњ'ијезд'о с 'гнездо'; || **гњ'ијезд'ит се** гњ'ијездй се 'формирати гнездо'. – У ону се пећ'ину вр'ане гњ'ијездѣ и јā н'йм да је заг'б Вр'āњāк.

гњ'ила ж 'глиновита земља, иловача'; || **гњ'илāв** -а -о 'глиновит'; || **гњ'илавица** ж. – Тõ је нечесова гњ'илавица з'емја.

гњирет -им несв 'зурити, пиљити'. – Гњирите у књиге. – Гњирим у ону књи-гу [4: 105 304].

[**гњит**] -ј'ѣ несв 'трнути'. – Б'ачи тõ т'амо, нека гњиј'ѣ; || **гњ'ио** гњйл'а -'о 'труо'. – Б'ачи тõ, видиш-[л]и да је гњйл'о.

го в. *јол*.

г'оба ж 1. 'грба'. – Искоч'ила му је г'оба на лѣђ'а; 2. 'израслина, израштај'. – Н'ека'кве г'обе су нā нū см'окву; || **г'обāв** -а -о 'грбав'. – Он'акõ г'обāв, с'а'вио се до земл'ѣ, а ст'ио би да нешто раб'отā; || **г'обāва'ц** -вца м 'грбавац'; || **г'обавица** ж 'грбава жена'. – Што чињ'āше онā г'обавица?; || **гõб'о** -'а м 'грбавац'.

гов'едо -'ета с, мн *јовед, јоведа*, зоол 'животиња из реда преживара, Bovinae'. – Бй ли ст'рва од оногā говед'ета. – Јесу ли см'йрена г'овѣд? – К'о је код г'овѣдй?; || **говедар'ица** ж 'женска особа која чува говеда'; в. *кожђавина, козарица*; || **гов'едина** ж 'говеђе меса'; || **гов'еђй** -ā -ѣ 'који се тиче говеди'; *јовеђа болесй 'сушица* [2: 19]; *јовеђа чайра*.

говн'ат -'ām несв 'понашати се недолично; свађати се из безначајних разлога, ситничарити'. – Та њег'ова врст'а н'ājбол'е се разум'ије у говн'āње; в. *завадйи се*; || **гõвн'о** -'а с ♦. – Н'ије гõвн'о нõ сѣ п'а'с п'осрā!; *изр. куйиий јовна* 'бавити се неприличним пословима'. – Бйл'и сū се здоговõр'или, а с'а'д 'опѣт к'упѣ гõвна и 'отѣ н'а сūd; ~ *од јовна* 'потомак »од зла оца и од горе мајке'. – Заглавāр'ише некõ гõвн'о 'од гõвна, кā што сū и сām'и бйл'и; || **г'овновāl** м 1. зоол 'котрљан, Scarabeus'; 2.а. 'човек који се бави недоличним пословима или се карактерише таквим поступцима'. – А в'иђи г'овновāl'а – ч'еса се св'е н'ѣше с'етйт; б. 'обично као прекор због децйих несташлука'. – 'Ајте, г'овновāl'и, нем'õте се к'ошкāt; || **гõвн'оња** м 'ништарија'; || **гõвн'оњица** м дем 'архиништарија, ништарија »по дамару«; || **говн'ул'а** ж в. *јоср'ул'а, јойиш'ул'а*. – 'Ајде, говн'ул'о од говн'ул'ѣ, м'ичи ми се с оч'йн е те не м'огу гл'едāt; || **говњен'й** -'ā -'õ у сталним изрази-ма *јовњен'ā раб'оша, јовњен'õ јовн'о*. – Н'емā говњен'ијѣ к'ућѣ о[д]-тѣ у ову н'ашу кр'ајину.

говõрц'ија м 'вешт говорник'.

год м 'дан у години кад се нешто слави, празник'; || **год'ишњица** ж 'годишњи помен, парастос'. – Четврта [дађа] – »годишњице« или »седмине« или »прекаде« [2: 269]; || **год'иште / год'ишће** с ♦. – Н'овāk М'ирāшев је дес'ѣтõ год'ишће (Бс); || **г'одиновāt** -ујем несв 'проборавити годину дана'. – Ако им је по вољи, могу годиноват [4: 237].

годеш м 'договор, споразум'. – Хоца тај годеш запише у нарочиту књигу [2: 226]. – Кад провадација... достави просцима, да се може »на годеш стати«, иду

обично по двојица просаца на ноћиште у ђевојачки дом [2: 217–218]; || **год'ит се** г'одї се 'договарати се, уговарати неке послове'.

г'оја'н г'ојна -о 'добро ухрањен, угојен'.

г'ојата'н -тна -о 'претрпан без реда набацаним стварима'. – Св'а јо[ј] е к'ућа г'ојатна, ка да н'емā р'уку; || **г'ојатно** прил. – Њо[ј] је г'ојатно и у к'ућу и прет к'ућу – ка да н'емā ни 'очи ни р'уке; || **гојат'ит** -'аџим несв 'правити неред, брложити'. – М'ичите, ђ'ецо, овē в'аше 'рке и нем'бте ми туд'ијен гојат'ит.

г'о гол'а -о 'наг'. – Бил'о сē гол'о и бос'о и гл'адно и не зн'ам како сē жїв'о ост'ало; || **гол'аћ** -аћ'а м. – Ка[д] -те з'ајмē, тијема гoлаћ'има не м'ош поб'јеј; || **голица** ж в. *лайейшна* [2: 32]; || **гол'иш** -иш'а м 'простор без растиња, голет'. – 'Ено ти 'овце повр гољиш'а; || **гологлав** -а -о. – Гологлав и голоног касаше ка отргнуто пашче [3: 250]; || **гологлава** ж 'овца'; || **г'ологуз** м 'сиромашак који нема шта обући'; || **гологуз'ан** м 'исто'. – Муљави гологузан престаде да кме-чи [4: 178]; || **гологуз'ат** -'узām несв 'ићи оскудно одевен, голе стражњице'; || **голог'уза** ж 'сиротица, која нема шта обући'; || **голог'уз** -а -о 'голе стражњице'; || **голок'отра** ж 'сиротиња која једино има голи живот'; || **голом'етина** ж 'место с којег ветар развејава снег'. – Тб ти је нā нū голом'етину, ђē в'јета'р ов'ијā сн'ијег; || **голон'ог** -а -о 'који је голих ногу'; в. *іолоілаз*; || **г'олорēп** м 'оскудно обучен човек, сиромашак'; || **голор'епа** ж 'оскудно одевена жена'. – Ов'ē н'аше голор'епе м'ислē да 'имају в'ише он'огā што н'осē нб др'угē ж'ене; || **голор'еп** -а -о 'оскудно одевен'; || **голорēп'ат** -'епām несв 'ићи оскудно одевен'. – Голор'епају туд'ије и вел'ē да н'ētē да б'иднū »наз'аднек; || **голоск'ок** м 'снажан, окретан момчић, оскудно одевен и по хладноћи'. – Да су овї голоск'оци брз'и на раб'оту ка што су на трп'езу, м'ене би бил'о л'а'кче, а њ'има н'е би бил'о г'рђе; || **голоск'оче** -ета с. – В'иђи м'ислї ли онб голоск'оче ул'азїт у к'ућу; || **голоск'очїт се** -їм се несв 'оскудно се облачити и по хладном времену'. – Нем'бте ми се тўн голоск'очїт, нб б'јеште у к'ућу е ве не м'огу нос'ит по д'октб'ра'; || **голот'иња** ж 'сиромаштво, немање одеће'. – Од голот'ињē и босот'ињē се нијес'мо м'огли брāн'ит пā смо гл'едāли да се баре о[д]-срамот'ē н'екāко одбр'āнїмо; в. *босоїта*; || **г'олотрб** м 'сиромашак'; || **голот'рб** -а -о 'голог трбуха'; || **голот'рба** ж а. 'овца голог трбуха'; б. 'обнажена жена'; || **голотрб'ат** -'рбām несв 'ићи голог трбуха'; в. *увуј*; || **голот'рпче** -ета с 'лако обучено дете' [7: 20]; || **голоув** -а -о 'овца без вуне око ушију'; || **г'олофўк** м 'гладница, који може много појести, најчешће на туђи рачун'. – Нем'б ми п'итомїт овē г'олофўке ни на праш'ек; || **гбл'о** -а 'сиромашак' м; || **гол'о** в м 'голаћ, сиромашак' [Ж 37].

г'олијен м 'предњи део ноге од колена до чланка'. – Ф'рштї к'ами испод мац'олē и њ'ега у г'олијен – ф'ик!

г'олўб м зоол 'птица из рода *Columbidae*'. – Г'олўби се тўн р'ијетко в'идē, 'имā и[x] по тије п'ећїнā; || **голуб'ица** ж 1. 'женка голуба'; 2. 'коза' [2: 19]; || **голуб'ић** м дем 'младунче голуба'; || **голуб'ан** м 'јарац'.

гбл'о в. *іол[л]*.

гомба ж 'неравнина, цомба'. – Зар је лако скакат преко шанаца, гомба и јаврика па понекад затраје [4: 192]; || **г'омбāt се / гомб'ат се** -ām се / -'ām се несв 'препирати се, спорити се око нечега; натезати се'. – 'Они се в'азда г'омбају ка да н'емају др'угē ш'огē.

гом'ила ж 1. 'много ствари на једном месту, хрпа'. – Св'е сў тб наб'ачїли на гом'илу, а п'отле разм'ицāли; 2. геогр 'хумка'. – 'Имā тўн тије г'омїлāн и вел'ē да

се под њ'има сарањев'а некѝ ст'арѝ нѝр'од; *изр.* [бачиѝ] ѝог ѝом'илу 'каменовати'; [нај] на ѝом'илу 'затећи у неприличном положају'. – Њ'и сѝ нѝд'или на гом'илу, нѝ изгл'ѣдѝ да тѝ в'ише и н'ије з'а звѣк. [1: 35]; || **гом'илица** ж дем; || **гом'илчина** ж пеј; в. *набача*.

гомрлѝт'а*к -тк'а м 'жбунић у страни'. – Тѝ је ов'акѝ једа'н гомрлѝт'а*к.

гомулица ж 'корен неке луковице који се јео' [1: 261]; в. *кисјелица*.

г'он м а. 'део њиве који захвати копач'. – Нека св'ако 'узмѣ мало ш'ирѝ г'он; б. 'ширина откоса'. – Богме је уф'атио д'оба'р г'он, мѝ ће и б'рзо поч'инѝт; в. 'бразда дужине од 20–30 лаката'. – Кад је баштина дуга, да волови не могу бразду издржати, она се прекида на тако зване гонове [2: 47 97].

гонѣт'ат се -'ѣгѝм се несв 'нагађати; загонетати'. – Ка'д је ѣд'о гон'ѣтѝ, јѝ нијес'а'м ум'ио н'ишта да пог'одѝм; || **гонѣтн'ут се** -'ѣтнѣ се несв; || **гонетање** с [2: 440]; || **гонетка** ж 'загонетка' [2: 439].

гон'ит г'онѝм несв 'присилјавати на кретање, гонити испред себе'; ~ *р'оѝове* 'сабити рокове, натерати на послушност'. – Гон'ићу му р'оѝове ако ме не посл'ушѝа. – В'ићу јѝ е су 'они проп'али: гон'ијо са'[м] и[м] р'оѝове; ~ *суѝуру*. – Гон'ићу му с'утуру ако ми не дон'есѣ.

г'ора ж а. 'шума'. – 'Оту се в'рћѝмо: 'ето о'вце м'ое ѣе изл'азѣ на в'р гор'ѣ; пребр'о и[х] – 'ево и св'акѝ, с'амо сѝм'е!; б. 'дрво, дрвеће'. – Али се гора (дрво) и лист сматра једино као својина појединих села; в. 'дрвена грађа'. – Продѝв'али су З'ѣћѝнима г'ору з'а кола; тѝ су се звѝли 'осови, четврт'ине, глав'ине (Кж); г. 'дрва за паљење кречане'. – Кад нестане горе прије но клачница догори, дозива се моба да прибере и принесе горе [2: 62; 12: 28]; *изр.* ѝѝѝома ~; в. *жишка* (Кж); || **гор'ица** ж 'шумица, шумарак'. – Пр'оћѣ се испод онѣ гор'ицѣ, пѝ д'есно 'уза' стра'ну, кѝ 'уз нѝс; || **горул'ина** ж пеј а. 'непроходна шикара'; в. *зарас[ѝ]*; б. 'бујан надземни бокор неких повртарских култура'. – Крѣн'ула онѝ горул'ина ман'ито, а да в'идѝмо оће ли под њ'ѝм б'ит крѝблѣ; || **горн'ат** -а -о 'шумовит'. – Т'амо је тѝ в'а'зда бил'о горн'ато, мѝ је с'а'д и код н'ас св'ѣ прит'исла горул'ина откѝ је нѝр'од излѝѝ'ѝа.

горел'ина ж 'простор на коме је спаљено растиње, паљевина'; || **гор'ет** гор'ѝ несв 1. 'нестајати у пламену, сагоревати'; в. *наваргаѝ*; 2. 'имати температуру'. – Овѝ дијет'е гор'ѝ, г'рдно, да му прив'ијемо копр'ес од рак'ијѣ.

горњ'ѝк -ѝк'а м 'горњи млински камен'; || **горњ'ица** ж 1. 'мрежица од опуте на опанцима'. – Био је у стању стојећи у највећем помрку друговима бројити »горњице« на опанцима [2: 193 505]; 2. 'полутица сланине с леђа свиње'. – Онѝ је фѝш'а сланин'ѣ с рб'а'та и б'анѝ'дѝ бѝл'а подл'аницу [дебела].

гороглав м 'напетост у пословима који се брзо морају обавити'. – Притече у гороглав од времена, учињели би гаирет [4: 275]; || **горогл'ава'ц** -вца м 'исто'; в. *косѝба*.

горока ж 'овца'.

горофиље с бот 'цвет, каранфил'. – Да ти очи нијесу ка горофиље [4: 287].

гор'ужда ж 'кутлача којом се разлива млеко' [2: 61, 1: 241]; в. *ћѣйчија*.

Господ'ѝр -ѝр'а м 'књажевска титула'; || **господин** м 'човек отменог и одмереног држања'; в. *бан*; || **господ'ичѝћ** м 'млад припадник господске куће'. – За'исто је б'ио господ'ичѝћ, а и к'ућа му гѝ д'онијела; || **господ'ична** ж 'госпођица'. – Овѝ је господ'ична са'д 'овце догн'ала; || **Госнод'инѝ** 'само у споју Госнод'инѝ Б'ѝг'. – Урѣд'иће Госнод'инѝ Б'ѝг да св'ѣ б'иднѣ д'обро; || **госп'оче** -ѣта с 'млада особа господственог држања'. – Б'јеше, з'алѝду, госп'оче, нѝ ч'ѝм је г'амо от'ишла, разбол'ѣла

сѣ; || **госпоцк'и** -'а -'б 'који се односи на господина, господу'; || **госп'ођа** ж 'жена достојанственог држања'; в. *баница*; || **Госпођ'инд'а** -'йна'днѣ 'Успеније Пресвете Богородице, Велика Госпојина, 15/28. августа'; || **госпошт'ина** ж 'господствен живот'. – Она је нав'икла на госпошт'ину, а с'а[д] нека в'иди како жив'и сирот'иња.

гостонрѣмств'о с 'срдчан дочек гостију'. – А с'а[д] да н[м] гостонрѣм[т]в'о в'идимо.

гот'ов -а -о 'приправан'. – П'а т'а[м]а, ј'а б'и гот'ов, к'а да се нешто з'брѣм с онијем лев'ор'ом, п'а б'и гот'ов, нешто п'ипн'у у ц'еп д'еснѣ: 'ево нека'ква б'џмба; || **гот'овит**-ѣм несв 'припремати јело'.

гоч м 'бубањ'; || **гочобије** 'бубњари' (Ђ. Рашовић: 2: 459).

граб м бот 'дрво *Ostrya carpinifolia* Scop; *Carpinus betulus* L.'. – Гр'аб ти је ову д'ије р'ијетко дријев'о; || **граб'ина** ж 'грабова шума'. – Ка[д] са[м] ћ'ер'а кр'аве, оне с'у в'а[з]да нав'ир'але проз граб'ину; || **гр'абов** -а -о 'који је од граба'; || **гр'абовача** ж 'грабова грана, дрво'. – Дон'еси нек'у гр'абовачу да нал'ож'имо (Кж); в. *комуница*.

гр'абит -ѣм несв 1. 'отимати'; ~ се 'отимати се за првенство, такмичити се' [Ж 11]; в. *нејачи*; || **грабл'евина** ж 'сено покупљено грабљама'; 2. 'отимачина'. – Н'ек'ин с'у б'ил'и в'а[з]да бр'зи на грабл'евину.

гр'ад¹ м 'велико насеље, административни, културни, привредни центар'. – Ов'о с'а[д] св'е ђ'д'е у град, а у село ост'аше само па'њ'аг'и.

гр'ад² м 'јединица којом се исказује јачина алкохолног пића'. – Он је ост'ав'ј'а рак'ију на дваездв'а гр'ада, а првот'ок на дваесп'ет град'и; || **гр'ади** град'и пл т 'мерац јачине алкохолног пића'.

г'рад м 'атмосферска падавина, туча, лед'. – Пр'оз грожђе да прон'ес'еш г'рад у мар'амицу – шт'ета му је ж'ив'а!; || **градоб'итина** ж 'усеви, воћке оштећени градом'.

град'ит град'иѣм несв 1. 'зидати, подизати'. – К'уће с'у град'ене н'ајвише сувоз'а[д]но, а пон'еђе у кл'ак; 2. 'правити, издвајати'; в. *масло*; || **гр'ађа** ж 'камена ограда око куће, обора'. – Ј'аре ће искоч'ит на к'ућу, а н'е н'а грађу.

гр'аја ж 'вика, галама'. – Какв'а ви је т'о гр'аја, нем'џте да ве ј'а м'и р'им овијем фр'шт'уном; || **гр'ај'ат** гр'ај'ем несв 'викати, галамити'. – А онд'а е н'еђе гр'аја на нек'у ђев'џку Ј'акшину, гр'аја на њ'у; в. *ориједши*.

гр'ана град'нѣ ж ♦. – Б'ил'а е, вел'е, гр'ана велик'а те и повр оног'а за'д'ића ф'ат'а л'а[т]; || **гран'ат** -а -о 'који има бујну крошњу, разгранат'. – Т'а[н] је д'у[б] б'ио в'ел'и и гран'ат, н'џ је п'очео да пр'џд'и, с'уши се; || **гранч'ица** ж дем. – Ј'а уз'е једну гранч'ицу па м'ал'о и к'арн'у; || **гранч'ина** ж аугм. – Одб'ите т'е гранч'ине т'амо, да се не сл'ом'им преко њ'и; || **гран'ајл'ија** м а. 'храбар млад човек'. – Та'кв'џга гран'ајл'ије ов'џе се н'ије рађ'ало, н'џ ђ'д'е на зл'усрећу; б. 'предусретљив домаћин, који дочекује госте раширених руку'. – Нема тун више ни л'уђин ни ст'ар'ијен гран'ајл'ија[н]; || **гран'ат** -'а[м] несв а. 'махати рукама (о детету у колевци)'; б. 'гестикулирати'. – Ка[д] му н'ешто н'ије по вол'и, он 'одм'а п'очнѣ да гран'а и да в'ик'а.

гран'ица ж 'терен, територија'. – 'Осе[м] и п'џ с'а[г]и су пл'ив'али Бл'атом док су д'ошли у н'ашу гран'ицу. – Прич'а са[м] ти за он'у гран'ицу; || **гран'ич'ит** (се) -ѣм (се) несв 'имати заједничку међу'. – Они се т'амо гран'ичѣ с Малис'орима.

гр'аор м бот 'зељаста биљка *Lathyrus*'.

грациј'ат -'а[м] несв а. 'махати рукама (о малом детету)'. – Ка[д] дијет'е в'иди

да ћеш да га д'игнѣш, оно уз'игра и п'очнѣ да грациј'а; **б.** 'темпераментно причати гестикулирајући'. – Не познајем га таквога нако вазда грација [4: 273].

грб'ежда ж 'неприступачна увала, јаруга' (Лш); в. *табежда*.

гргол м 'игра штаповима којима се одбацује нека спљоштена конзерва'.

гр!-гр! оном гргољења течности у устима; в. *гушк*.

г'ргур'ав -а -о 'који се уврће, коврча'. – Њō[j] -је к'оса г'ргур'ава к'а јōј м'ајци;

|| **гргур'ат се** -'а се несв 'коврчати се'. – К'оса јōј се гргур'а; || **гргур'ан** м 'млад човек бујне коврчаве косе'. – Зн'аши ч'и је он'и гргур'ан?

грд'а -'ѣ ж 'ружна жена'; || **грд'о** -'а 'ружан човек'. – Ови грд'о је м'оја 'антика; || **грд'ов** м 'исто'; || **грд'ило** с 1. 'ругоба'. – Тō је бил'о једно грд'ило, м'а'лб, ж'ол'а'во, а пошт'ено колико е тѣшк'о; 2. 'сраман поступак, срамота'. – Е би оста укор и срамота / Да п'ас п'асу довијек кажује / Такву нашу бруку и грдило [5: 98];

|| **грудл'а** ж 'ружна жена'. – Да ју бол'и, он'а грд'ул'а се н'е би н'а ноге оп'ир'ала;

|| **г'рда'н** г'рдна -о 1. 'ружан'. – Р'ек'а је он'и да је од н'ега г'рђи г'урск'и Сп'уж наср'е[д] Ц'рнѣ Гор'ѣ; 2. 'слаб; гори'. – Да би кокот показао, е од оца није грђи, скочи под шипак; в. *џум* [2: 443 465]; 3. 'тежак, мучан; несрећан, ојаћен'. – Гр'ију ме, ст'ару и г'рдну, тѣ двије мак'ање; в. *џредајати*; || **грудл'ав** -а -о 'ружњикав'. – Грудл'аво је м'а п'итомо и л'уб'авно дијет'е; || **груднул'ав** -а -о 'исто'; || **груду'авица** ж. – Не знаш одговор, груду'авице [4: 346]; || **г'рдно** прил 'ружно'. – Не п'ант'им б'абѣ у М'рке али у П'ипере да се г'рђе сарањев'а от Пав'ића.

гр'ебаница ж 'танка скрама пригореле масноће на дну посуде у којој се кувало млеко'. – Ђ'еца с'у се от'им'ала којѣ ће да ом'а'кнѣ он'у гр'ебаницу, а ни м'ене ст'ар'оме тō није бил'о м'рзно да уч'иним; в. *џоирес*; || **гр'е[н]с[т]** -б'ѣм несв 'парати оштрим предметом, грепсти'; || **гребиво** с 'гребање по лицу, као знак жалости за покојником'. – Тада су још неколицина Куча за гребиво казну истрпљели [2: 249];

гр'ебени / **гр'ебене** -'й пл т 'направа с дугачким густим челичним зупцима, за влачење вуне'; в. *влачит*; || **гребен'ат** -'ам несв 'уређивати, влачити вуну гребенима'.

греб'ул'а ж 'грабље'; в. *вијешати*; || **гребул'ат** -'ам несв 'сакупљати грабљама сено с ливаде'.

гревот'а в. *џреоша*.

гр'ѣда грѣд'ѣ ж 1. ♦. – У насјеницама се усијеку мјеста за греде, а с греда се уклијеште такозвана »клијешта« (у Црногораца »коњи«) [2: 73]; 2. 'окомита стена, литица' (1: 105); || **грѣд'ица** ж дем; || **грѣд'ара** ж 'оштра трава у стенама'; || **грѣд'ел** м 'део плуга'.

грѣђ'ег грѣд'ем несв 'ићи'. – Теке једном, кад с војске грѣјаше [2: 353]; || **гр'ѣс** грѣд'ем несв 'ићи'. – Она кућа што јој говед с паше задачке греду она за славу коље најгрђе говедо [2: 308].

гр'еза ж 'креч помешан с песком, као грађевински материјал'. – Куле су грађене »грезом«, тј. простим клаченим зидом [2: 81].

грѣзат -ам несв 'газити снег, пртити'. – Слободно можеш снијег грѣзат [4: 163].

греота / **гревот'а** ж 'грех, кршење верских правила, морално недопуштен поступак, што је пред Богом грешно, грехота'. – Кучи свију вјера разлажу о томе што је »севап« а што је »греота« [2: 493]; *изр. џреош'а / џреоша Б'ож'а*. – Гревот'а ти је, д'ијете, што чињ'иш о-тѣ б'абѣ злоср'етнѣ; || **гревот'ица** ж 'несрећно женско чељаде'; в. *џрања, џрањица* || **гр'еша'н** / **гр'ијеша'н** -шна -о 1. 'погрешан, неус-

пешан'. – Више педес'ет нб четрд'ес са^м сл'омбв^ан им'а, 'ишч^аш^ан – да ми ј'еда^н гр'еша^н н'ие б'ио!; 2. 'грешан'. – Тб је гр'ијешн^а рак'ија: тй си ју им'а к'а^е до са^е девепт'а^н потрошит; || гр'ије -а м 'грех'. – Не пон'еси, д'ијете, гр'ије н'а д'ушу.

греп м 'оштра кукица, удица'. – Оштријем грепом закучи жлијезду [2: 17 67]

гр'ес грѣд'ем в. *іређейі*.

гр'ес грѣб'ем в. *іребаница*.

гр'еша^н -шна -о 'погрешан, неуспешан'; в. *іреоша*.

гр'ешпа ж 'чипка'.

гр'ива ж 1. 'дуга и чврста длака на коњском врату'. – Од гр'ивѣ к'оњскѣ мет'ала сѣ дл'ака на г'удало; 2. 'овца беле длаке с црним вратом'; || гр'ив^ал' м 'коњ с великом гривом'; || грив'ан м а. 'исто'; б. 'ован беле длаке с црним вратом'; в. 'млад човек бујне косе'. – За овијем грив'аном м'лог^а ће се обр'нут.

гр'ивна ж 'алка којом се коса причвршћује за косиште'.

гриз м 'несварена храна у изнутрицама заклане животиње'. – »Живина« се лијечи... расплашћенијем топлијем сириштем од јежа заједно с гризом [2: 542].

гр'иј^ат -јем несв 1. 'грејати'. – Гр'иј^али с^у се 'у радње; 2. 'уносити радост у тегибан, мучан живот'; в. *ірда^н*.

гр'ије -а м 'грех' в. *іреоша*.

гринта ж 'цангризало'; в. *кичельив* [2: 468].

грин'ут гр'инѣ св 'спонасти, навалити'. – Ноћас на сан бјеше ни гринуло јато курјака [3: 113]; в. *ітрања, ітрањов*; || грин'ат -'а[м] св 'насрунути, напасти'. – Грин'аше му п'а'шч^ад; да н'ије им'а ст'ап, нагрд'ише га; в. *врлобушце*.

гр'иња ж 1. 'мољац'. – На Спасовдан жене и ђевојке износе аљине из ковчега, те их према сунцу шире, јер се вјерује да су те хаљине спасене од гриње [2: 242 303]; 2. 'ситничава, цангризава особа, која »једе« и себе и друге'. – Пушти гр'ињу, мирн'и си ако ју не зад'ијев^аш.

гр'ис гр'из'ем несв 'кидати зубима, гристи'; || гр'ицн^ут -нѣм св. – Више не могу ни гр'ицн^ут; || гр'ицк^ат -'ам несв. – Што тб гр'ицк^ате, м'онч^ади? || гр'ицко^лйт -'йм дем несв. – Они вел'ѣ да гр'ицколѣ, ма прш'утѣ ка да ју добр'е ом'ич^у.

гр'рк гр'ка -'о 'горак'. – Св'ак^і јб[ј]-је з'ала'гај гр'рк; || гр'ркн^ут -нѣ[м] несв 'испољити горак укус, гркнути'; || грч'ило с 'горчина'. – Ст'исло мѣ некб грч'ило и не м'огу од њ'ега да^нут, пе зн'ам што ме нађ'е. – Поред сласти преко језика пролази свако грчило [2: 458]; || грчин'а -'ѣ ж 'горчина, мучнина'. – Уд^ав^і ме нека'ква грчин'а, д'ушу ми 'узѣ ова два д'а'на; || грч'ица ж 1. 'нелагода, горчина'. – Ст'исла ме нека'ква грч'ица и не пушт'аје ме от с'инб; 2. 'мала омраза'. – 'Им^а међу њ'има некѣ грч'ицѣ, а не зн'ам окб ч'еса је тб бйл'о; 3. 'горак напитак, горка кафа'. – Оли ми исп'еј једну грч'ицу; 4. 'варијетет тикве, као лек против сафре'; в. *ішква*.

гркл'ан м 'гркљан'.

гр'л^іт -'йм несв 'из милоште обавијати некога рукама (око врата или тела), љубити'.

гр'рло с 1. анат 'предња страна врата'. – Не зн'ам што б'й и што се поф'ат^аше з'а грла; 2. геогр 'узан пролаз међу стенама, теснац' [12: 28]; || гр'рл^іћ м 'отвор на флаши, пушчаној цеви'. – Н'ије му га пр'ужио гр'рл^іћем нб г^а пр'ужио кунд'аком; || грлоб'ол'а ж 'упала грла, крајници'. – Ђеца су се м'учила з-грлоб'ол'ом и м'логб н'ије прет'екло [2: 520]; || грон'ик -'йк'а м 'месо испод свињског грла'; || гр'рл^іт (се) -'йм (се) несв 'поздрављати (се) обухватајући (се) рукама'. – Гр'рл^іле с^у се по девет п^ут'а^е и испл'ак^але за св'е што се нијес'у виђ'але десе[т]-г'один^а.

г'рлица ж зоол 'птица *Turtur turtur*'.

г'рмѐн г'рмена м 'жбун, грм'. – Није о грмену не виси [2: 121]; зб **грм'ѐњи**. – Онй грм'ѐњи прит'исли, не в'идй се в'ише ни п'ут; || **г'рмчина** ж аугм. – Пā се заглāv'и у једну г'рмчину, не м'огу, туд'ијен в'ук не м'оже пр'ој; || **грмч'ић** м дем. – Јā с'ио за једа'н грмч'ић и 'они ме не в'иђели.

грмл''ава ж 'грмљавина'. – 'Истрѐсе се грмл''ава и – ни к'āпи. – Вјерује се да грмљавом рукује св. Илија громовник [2: 332]; || **грмл''ет** грм'й несв 'грмети'. – Г'рмл'ѐ, г'рмл'ѐ и – н'ишта!

гроб м ♦; || **гр'обје** / **гр'обје** / **гроб'овје** / **гробовље**. – Рāд'или с'у нешто окб тогā гр'обја н'а Бријек. – Н'ије дāл'а н'икоме у гр'обје ул'еј. – Мартиника је, веле Безиховци, најстарије гробовље у сву Кучку Гору [1: 49]; || **гроб'ина** ж 1. аугм 'стар запуштен гроб'; 2. 'старо и болесно чељаде'. – 'Имā т'ун 'у село још двије-трй гроб'ине, а н'ѐће им'ат к'о ни да и[х] уб'ачй 'у земл'у; || **гропч'ић** м дем. – Б'јеше т'ун једа'н гропч'ић, ђет'ета нечесовдга; || **гр'обнй** -ā -ō 'који се тиче гроба'. – Стригле су косу и привезивали ју о гробни мрамор [2: 267].

грозн'ица ж а. 'болест праћена језом, дрхтавицом и повишеном температуром'. – Грозница... у Куча је врло ријетка болест. – Међу грозницама се разликују »повукуша«, »обична«, »трољетна«, »наметна« и »смртна грозница« [2: 532]; *изр. лушка* ~. – Грозница добивена из блатнијех мјеста зове се »лушка грозница«, арб. *лужни ерсеѝ* [2: 532]; *наметна* ~. – Вјерује се, да се грозница мађијама може некоме наметнути. Тако се зове »наметна грозница« [2: 533]; *скадарска* ~. – Од мушких грозница најнознатија је тзв. »скадарска грозница« [2: 532]; б. 'узбуђење, напетост'. – 'Уфатй ме д'евѐт гр'ознйцā; || **грозничавац** -вца м 'особа с високом температуром; болесник од маларије' [2: 533]; в. *источник*, *узā*.

грокт'ат -й / **грокћ'ат** гр'окћѐ несв 'гласати се као свиња'; уп. *рокћай*.

гр'ом гр'ома м 1. ♦. – Пит'али нечесову б'абу к'ако је, а 'она вел'й: „Ако знам, гр'ом[м]-ме уб'ио ђе ме не бол'й“: и м'огло јб[ј]је б'ит – нѐмā ју ђе удр'ит; в. *угриш*; 2. 'силник, моћник'. – Њбј с'у братāн'ићи из М'ркāн, тō су 'удбāши бйл'и, гр'омови; *изр. гр'ома н'ије ч'уо* 'погинути на месту'; || **гробов'итина** ж 'место у које удара гром'; || **грововача** ж 'јака ракија': – Чађо посегну да скваси грло грововачом [4: 323].

гр'оморāта'н -тна -о 'незграпан, неприкладан за манипулисање'. – Тā каш'ета је гр'оморāтна и н'ајр'адијѐ би ју н'ѐће изб'ачйла.

громуљ'ат се -а[ј]у се несв 'ковитлати се'. – Громуљају се облаци ка' љубице [4: 199]; || **громул''ица** ж 'гукица у компактној житкој маси'. – Ост'але б'аби громул''ице 'у тијесто, н'ѐмā више р'уке да га изб'рkā.

гроп'йк -йк'а м в. *јрло*.

грон'ут гр'онѐм св 'онемоћати (од старости, болести)'. – Грон'ула је, а н'ије ни ч'удо: двā су в'ијека за њбм.

гр'она ж геогр 'дубока рупа, вртача; храпа' [2: 44].

гр'ош м 'ситан новац, новчић'; *изр. мајчин* ~ 'дар невестиној мајци приликом одвођења невесте'. – Кад се свршио ручак, позива стари сват мајку девојачку и... дарује неким мањим новцима... Тај се дар зове мајчин грош [1: 275–276]. – Ђевери такође приме од домаћина новаца за »грош мајчин« [2: 221].

гр'рсти грст'й ж пл т 'прегршт'.

гртапик -ика м '?'. – Мјесто уклето ка гртаник [4: 204].

гр'уда ж 'оцеђен и кружно уобличен сир' [2: 31].

гр'уди гр'уд'и ж пл т 'предњи део човечјег или животињског трупа од врата до трбуха'.

грум / грун м 'грумен'. – [Клак који се »опраши«] рачуна се много грђи од онога што се »у грунове носи и загашује« [2: 63]. – Мораш брдо лажи претурит да грум истине ишћераш [4: 264]; || **грумич'а'к** -чк'а м 'груменчић'. – Б'ачиш грумич'а'к земј'е. – Свеже двије ситне парице и два грумичка соли [2: 553]. – Да си отуд донио један грумичак земље са собом и овамо би се осветио [2: 171]; || **грунч'ић** м дем. – Метн'ула му је у торб'ичицу и грунч'ић с'оли; в. *йршииш*.

груп м 'групица, гомилица'. – Овај дигне с једнога од својих групава пет камичака [2: 342].

груш'авина ж 'прво, густо, угрушано млеко одмах после тељења'. – Не'кѝ с'у ј'ели т'у груш'авину, а ја нијес'а'м к'ела.

груш'а'ц гр'уш'ца м 'ситни град'. – Груш'а'ц је онѝ с'итнѝ гр'ад, 'имā онā м'ālā з'рнца. – Падање града, који се иначе зове »грушац«, сматра се да је узроковано гријехом којега мјештанина [2: 333].

грушин'а ж 'мали струг, блањица'.

г'рцāт -ām несв 1. 'невољно прекидати дисање при плачу или великом узбуђењу, уз неодређене грлене звуке; гушити се јецајући'. – Исф'рскāла са'м га, а 'она г'рцā за бр'агом, не м'оже се ућ'ешйт.; 2. 'бити у великим животним невољама'. – Д'уго с'у 'они г'рцāли, мā с'у се, нас'ум, са'д окој'асѝли; || **г'рцкāt** -ām несв. – Дијет'е пом'ало г'рцкā, л'ијепо с'е напос'ало; || **г'рцнūt** -ēm св 'повратити мало хране (обично о одојчету)'.

г'рч м 'кочење, спазам'. – Уф'атио гā г'рч 'у ногу и – ни кр'ока!; || **г'рчѝт** се -ѝм се несв 'савијати се у грчу'. – Ст'искā'н гā др'об и 'ено се г'рчѝ ј'абука ћед'ова.

грч'ило с в. *йрк*.

г'ршкāt -ām несв а. 'чачкати'. – Не г'ршкā[ј] 'уво, д'ијете, да се не наг'рдѝш. – Уобоља се лијечи гршкањем [2: 545]; б. 'благо царати ватру'. – Овај приступајући огњу и гршкајући цјепаницама, да што више жишака искаче, вели... [2: 239]; || **г'ршнūt** -нēm св. – Г'ршни м'ало т'е гл'авње и б'ачи нек'у б'рстину; || **г'ршколѝт** -ѝм несв дем; в. *уобоља*.

губ'а -'е ж 'покривач од грубо тканог сукна, губер'. – Спаваће хаљине висе о ленги, а то су »губек« и »поњавек«, прве од врло грубога, а друге од тањег ткива [2: 98–99]. – Од нагребака се преде необично дебела потка за »губек« [2: 31]; в. *ленā* [1: 254; 7: 116]; || **губ'ица** ж дем (Кж); в. *исѝрес*; *изр.* ~ *земје*. – Губа земје је онолико, колико би једна губа покрила [2: 79].

г'уба ж 'болест лепра'. – Губа... се сматра најстрашнијом људском болешћу [2: 530]; у заклинању. – Тако ме губа живого не јела [2: 158]; || **г'убāв** -а -о 1. 'лепрозан'. – Бѝл'о је тō г'убāво, дал'еко се кāз'ало; 2. 'који се понаша као спадало, шалјивчина који може бити симпатично нетактичан'. – Г'убāв је, а не м'ош му се нап'учѝт; || **г'убāt се** -ām се несв 'разболевати се од губе (често у клетви)'. – Г'убāло га м'āјчино млијек'о.

губ'ит г'убѝм (не)св 'губити'. – Тā'н је од »б'ол'ијек« ч'обāнā'н: г'убе му се по једн'а али п'о двије [овце]; ~ се 'налазити се у стању ослабљеног расуђивања, сенилности и разних врста ослабљених психичких способности'. – Д'āvњѝ је и н'ије ч'удо што се веј г'убѝ.

г'увн'о с 'вршај, гумно'. – Гувна су лепа, поплочана и унаоколо обложена тесаним камењем [2: 51, 1: 243]; в. *йокуѝш се*.

г'уд'а -'е ж хип 'прасе, прасенце'. – Онā г'уд'а ид'е за б'абѝм б'ол'е нō за

м'ајкѡм; || гӯд'о м хип 'прашчић'; || г'уде-г'уде! узв за вабљење прасића.
гӯд'алина ж 'гусеница'.

гудало / гундало с 'дрвени лук са затегнутим струнама од коњске длаке којим се вуче по струнама на гуслама'. – Св'ако сѐ мѡр'а смѡр'ит ка°-ћѐд'о 'узмѐ г'усле и г'удало [2: 422]; || гунђ'ет гунд'им несв 'певати уз гусле'. – Гунђење, тј. ударање уз гусле, је... познатије српском становништву Куча него ли Арбанасима и мусломанима [2: 417]; || г'ундолѡт / г'ундорѡт -ѡм несв а. 'пеvuшити опонашајући звук гусала'. – Ђѐд'о н'ије ум'ио да гунд'ѡ, а вол'ио је да 'узмѐ г'усли и да пом'ало уж њ'и гундолѡ; б. 'говорити неразговетно, мрмљати'. – Гундорио је пригушено смејући се у подземну мрачару шаљиви хајдук [3: 478]. – Гундорењем је призива [7: 70]; в. *ѡнђолић*.

г'ужба ж 'алка оплетена од прућа, за различите намене'. – Г'ужбе се м'ѐћу на јар'ам вол'ујскѡ, на врѡт'а од об'ора. – Клин о који се навуче »гужба« за коју се јарам држи [2: 47]. – Они за улаз у стијене, ђе је мед, побијају у цѡепотине дрвене клине о које вјешају оплетене »гужбе« у виду синцира [2: 504].

гуз'ат -а -о 'велике стражњице'. – 'Она је, нека је здр'аво, гуз'ата кѡ јѡ[j] м'ајка; || гузел'ат -ѡм несв 'кретати се вртећи дупенцетом (о детету које тек учвршћује ход)'. – Пуштите ми тѡ мак'ању нека гузел'ѡ туд'ијен; || гузел'ав -а -о 'спорог хода, трапав'. – За њим гузељави Ђуриша [4: 273]; || гуз'ица ж анат 'стражњица, задњица'. – Гл'аве бј'еу покр'или, а по гуз'ици и не мог'а позн'ат. – 'Узми нешто и раб'отѡ[j], изм'а°ки р'уке испод гуз'ице; || гуз'ичина ж аугм. – Тѡ сѐ раскрош'ало, не м'оже гуз'ичину нос'ит; || гу'зичица ж дем. – В'иће ли да је ђет'ету помодр'ела гуз'ичица како је п'анѡло на тѡ пл'очу; || гузор'ук -а -о 'невешт'. – [Дјевојка] има бити вјешта у ручном раду, јер би ју назвали »гузорука« [2: 113].

гӯј'а -'ѐ ж 'змија'.

гу'ука ж 1. 'задебљање, отекина'. – Искоч'ила му је нечесова гу'ука з'а врѡт; 2. 'испљувак шлајма'. – Ка°[д] сѐ зак'ашл'ѡ, из'ркнуо је онѡ гу'уку; || гукав -а -о 'збијен у гуку'. – Скучио се, доша' гукав [4: 273]; || гукица ж дем в. *ѡромл'ица*; || г'учѡт -ѡм несв а. 'правити смотуљак, гуку'. – 'Увијек нешто г'учѡ и ј'ѡдѡ, кѡ да ће тѡ да н'осѡ на г'ѡн св'ѡјет. – В'иђи што тѡ дијет'е г'учѡ 'у р'уку; б. 'штедети одвајајући од уста, од сиротиње'. – В'а°зда је г'учѡла, да пр'ужѡ ун'учету; ~ се 'увијати се од стомачних болова'. – Ув'ѡјѡ се и г'учѡ и не м'оже м'ѡра н'ѡј, ст'искѡ° др'ѡб пѡ не пушт'аје; || г'учица ж дем 'смотуљак'. – Б'аба му је опѐт г'урѡла у шп'аг некѡ г'учицу, 'они зн'ајѡ шт'о.

гулѡм'ија ж 'галама, вика'. – Какв'а е тѡ гулѡм'ија међу в'ама?

гу'улина обичније мн ж 'кора (кромпира, јабуке)'. – Б'ачи тѐ гу'улине у спл'ачине, з'а прасѡд; || гӯл'ит -ѡм несв 'скидати кору, љуштити'.

гу'ул'а ж 1. 'мршава овца'. – 'Имѡм трѡ-четири гу'ул'е, а и 'оне сѡ ми тѐшк'е; 2. 'циција, тврдица'. – Далеко од тога да је гуља (циција), али ме овога пута презноји [4: 299].

гумењ'ѡк -ѡк'а м 'гумени опанак'.

гунђѡт -ѡм несв 'показивати незадовољство, приговарати, гунђати; звоцати'; || г'унђѡлит / г'унђѡрит -ѡм несв дем 'мрмљати нешто мрзовољно'. – Б'аба ст'ѡлно г'унђѡли што ју не сл'ушајѡ; в. *ѡндолић* 2.

гунтур'ѡћ -ѡћ'а м 'коњска болест'. – Срете коња, који је од гунтураћа болова [2: 16 448]; в. *боѡунар*, *ѡуѡунар*.

гу'уњ м 'део сукнене одеће, цемадан'. – До тела су облачили гуњ или цемадан

од белог сукна са рукавима. Гуњ је у свему иначе одговарао данашњем црвеном црногорском џемадану [1: 256]; || гуњ'ина ж аугм 'старинска кабаница без рукава, талаган'. – Гуњ'ину на лѣђа пā за брāв'има.

гүр'ат гүрāм неск 'померати'. – А зāр ти н'ије л'акче да тў кари'олицу вўч'еш нō да [j]у гүрāш; || г'урнўт -нѣм св. – Г'урни тў шт'ицу још м'ало нав'ише; || г'уркāт (се) -āм (се) неск. – Не г'уркā[j]те се, ђ'ецо, да не б'иднѣ др'утā; || г'урколїт (се) -їм (се) неск. – 'Рголѣ се и г'урколѣ, мā н'ѣте ако дон'есѣм пр'ут.

гүрб'ет м 'Циганин, чергар, скитница'. – Гурбети и цврње који таква злодјела чине да им се руке осуше [4: 232]; || гүрб'етка ж. – Некā гүрб'етка јōј фалѣг'ала и нешто јō, изгл'ѣдā, р'екла. – Уз ове бајалице радо се питају и »гурбетке«, тј. чергашке жене [2: 315]; || гүрб'ече -ета с. – Дбл'ила туд'ијен некā гурб'ечāд и погл'едāте да што нијес'у м'акла; || гүрб'ецкї -ā -ō 'који се тиче гурбета'. – Ојд'е гүрб'ецкї карв'ан к Подг'орици; || гүрб'ецки прил. – 'Они не зн'ајў др'укше нāко гүрб'ецки; в. *дивина* [4: 198].

гүрђ'ела ж 'трака, врпца за мерење дужих растојања'. – Имā са'м јā гүрђ'елу од педес'ѣт метā'рā°.

г'уре -ета с 'прасе'; || гурукт'ат -'укћѣ неск 'гласати се као свиња, роктати'. – Гур'укћў пр'асād. – Гур'укћѣ к'рме.

г'усли г'усā'лā'н 'гудачки народни музички инструмент'. – Пр'еђе сѣ м'лого в'ише пј'евāло 'уз гусли, а с'ад веј н'ѣмā ни нāр'ода ни г'усā'лā°; || г'услāр м ♦. – Н'аш је Мйш'о б'ио д'оба'р г'услāр и зн'āвā је м'лого пј'есā'мā°; || гусл'ат -'ām неск 'певати уз гусле'. – Ко је ум'ио да гуслā б'ио је и в'иђен и пр'извāн.

г'ўс[т] гўст'а -'о ♦; || густ'йш -йш'а м 'густо кисело млеко'. – Јā са' в'а'зда во'лио да удр'обїм вр'ўћѣга л'ѣба у онї густ'йш [2: 33].

г'уџ-г'уџ! узв за вабљење свиња.

г'ута ж 'овца'.

г'утла ж 'гука на саставу при дну пречаге која се пружа дуж плећке' [2: 317];

|| г'утлāв -а -о 'који има гукe, избочине; извијен; искривљен'. – Ови што су му гутлави прсти од лучевијех спица [3: 665].

гутун'ār -ār'а м 'летња коњска прехлада'; у клетви: гутун'ār те згод'ио!; в. *боїунар, іунїураћ*.

г'учїт -їм неск в. *їука*.

г'уша ж 'грло'. – От'екла му је нешто г'уша.

г'уштѣр м зоол 1. 'гмизавац'; 2. 'мишићни сплетови око кичменог стуба и лопатике'. – Уз трљање се штитају и пресукују тзв. »гуштери« уз хрбат и иза лопатица [2: 515]; || г'уштерица ж 'мали гуштер'.

Д

да! узв за терање коња [2: 17].

даб'бгдā реч. за изрицање жеље, заклинање, клетве. – Даб'бгдā те ср'ѣћа св'уж пр'агїла. – Даб'бгдā се не м'акла 'одовдѣ ако ви 'истину не зб'орїм. – 'Ај, даб'бгдā, у зл'йча'с!

дāва ж 'тужба, жалба'. – На ђевере, а пред старијем сватом, дође и друга дāва (тужба) [2: 224]. – А највише даве просипа'у / На бијесне своје пореднике [5: 69]; || дāв'ија 1. 'спор; тужба, жалба на нечији поступак'. – 'Они сў в'а'зда им'али некакве дāв'ије окб планин'ѣ. – Да дође на Цетиње Ново Спасојев са јошт два три главара Кучка који те заступат давију у име Комунице Кучке [11: 43 139 140 143]. – Све

давија дђди за давијом [5: 216]; 2. ‘вика, галама’. – Какв’а ви је тђ дђв’ија, к’ѹмѹм ве Б’огом?! [Ж 29]. – Пашиница убије давију на бимбашу [2: 460]; || **дави’ат** -’ѹм несв ‘викати, галамити’. – Нем’ђ ми тѹ ђ’ецу давиј’ат, да ми стр’ецау о-т’ебе; ~ се ‘свађати се’. – В’ама се не зн’ѹ: али бестијѹт’е али се давијѹт’е. – Није се, да речемо, с ким давијала [4: 184 209]; || **давуѹија** м ‘жалилац, тужилац’. – И да позову све оне давуѹије којима се крива на сердара Рада с комисијом [11: 139].

дђв’ат дђј’ем несв ‘плаћати’. – Кол’ико ти дђв’аше ‘овце?’; *изр.* *Б’оѹѹе гђва’ње* ‘Божји дарови’; || **д’ат** д’ѹм св. – Што ти д’аше д’рва? – Бђкс’ѹзну ли ме Б’ђг д’аде да св’ѹкѹ ст’опу огр’ијешѹм.

д’ђвно прил ◆. – Вел’ѹ да са’м се и ј’ѹ д’ђвно род’ила, мѹ н’ишта нијес’ѹм зап’антѹла; || **д’ђвњѹ** -ѹ -ѹ ‘давнашњѹ’. – Е б’огами је д’ђвњѹ; в. *ѹбиѹ се*.

да **д’а ми је** ‘речи које претходе изрицању неке лепе али тешко остварљиве жеље’. – Да д’а ми је да се накл’онѹм и да в’иђу што ми р’ѹдѹ.

дажд м ‘киша’. – Кишу или дажд по народноме схватању заузима у мају такозвани »шијун«. – Сунце грије, дажд удара, Цигани се жене [2: 332]. – Причекни да стане дажд [4: 359];¹⁸ || **да’ждевњ’ѹк** -ѹк’ѹ м зоол ‘кишни гуштер, водоземац из пор. Salamandridae’. – Ка’[д]-п’анѹ к’иша, из Б’ѹрѹ измѹл’ѹ тѹ да’ждевњѹѹи’ и гл’е-[д]ѹ[ј] да и[х] не наг’азѹш е м’огѹ да кр’ѹснѹ – да оглѹв’иш!; **дуждевњѹк**. – Кад се виде дуждевњѹци, слуте великој и трајној киши [2: 322].

даија м ‘сиљник’; в. *гелија*.

дакат дакам несв ‘понављати узвик »да« за терање коња’; || **дакање** [2: 17].

дђко св. ‘не би ли се’. – „Дђк’о“ је н’ѹјгорѹ ч’оек; [Ж 12]; в. *ѹѹиљашњѹ*.

далак м анат в. *слезина*.

дђл’ит (се) д’ђл’ѹм (се) несв ‘удаљавати се’. – Из града се не измичу Турци / Нит се дђле ше’ер Подгорици [5: 104].

дам’ар м ‘крвни суд, жила’; в. *ѹзираѹ*.

дангуба ж в. *гѹн*.

д’ѹр м ‘поклон’. – Б’ѹка је ‘опѹт д’онијѹла д’арове; || **даров’ат** -’ѹјем (не)св ‘дати / примити дар, поклон’. – Д’арова ме л’ѹцк’ѹм р’ијечи.

д’аркѹт -ѹм несв ‘изазивати, провоцирати’. – Не м’оже да не д’аркѹ овѹ ма’ѹе и м’ђрѹм нѹј некѹ ‘офѹк да га см’ѹрѹм; || **д’арнѹт** -нѹм св ‘подстаћи, изазвати, испровоцирати’. – За ѹ’ѹга не тр’ѹбѹ мл’ого: д’арни га и в’иђѹ ђе ђеш се изм’ѹј.

д’аскалица ж ‘подругачица’. – Нем’ђ прѹч’ат н’аше д’аскалице брск’ѹцкѹ [Бс].

дђк’ѹт дђѹкѹм несв ‘ударати, туђи’. – Нем’ђ ме сичиј’ат, д’ијете, да те не дђѹкѹм кѹ ма’ѹаре; || **д’ѹкнѹт** -нѹм св ‘ударити’. – Д’ѹкни јѹ, М’арко В’ешковиђу, в’ѹк јѹ из’ио!; в. *ѹраѹ*.

д’ѹн д’ѹна м ‘дан’. – Д’ѹн з’ѹ дђн – см’рт з’ѹ врѹт. – У м’оје д’ѹнове тђ нијес’ѹм чѹј’ѹ. – Ј’ош ‘он не зн’ѹ што м’оже дожив’ѹет у ѹ’ѹгове дн’ѹви; || **да’н’ѹс** прил ‘овог дана, данас’. – Валѹ са’м се да’н’ѹс умор’ио и за с’утра; || **да’н’ѹшњѹ** -ѹ -ѹ ‘који се тиче овог дана, који се односи на овај дан’; в. *гѹиљѹиѹ*, *грѹѹман*, *грѹѹ*; || **да’н’ѹшњѹица** ж ‘савременост, данашњѹица’. – Ов’ѹн сѹ поб’или и наг’рд’или св’ѹе којѹ нијес’ѹ бѹл’и за ѹ’ѹину да’н’ѹшњѹицу; || **дђн’ит** д’ђнѹм св ‘провести дан’. – Како сте дђн’или нѹ вѹ варо’пек?; || **Да’н’ица** ж ‘звезда Северњѹча’; в. *Влаѹиђѹ*; || **д’ѹном** прил ‘даѹу, за дана’. – Ако би се на вр Ст’убицѹ д’ѹном ижл’ѹгло, тђ е

¹⁸ У нашим записима та се реч није нашла, немамо објашњење за ѹ’нѹ појѹву у нашим изворима, а нема је ни у нашем кучком лексичком пам’ѹњу.

бил'о, п̄а док д'ођѣ ов'бђе – до п'б̄нб̄ѣа; || д'а'игуба / дангуба ж 'узалудно трошење времена; нерад, беспослица'. – Није штета за моју дангубу [Ж 1]; || дн'евно – бга 'који се обавља дању, по дану'. – Дневно пљачкање такијех четника звало се »ћуфиње«; || дн'евно прил 'дању, по дану'. – 'Они с̄у дн'евно од'или у пл'ачку и нијес'у се млого са'кријев'али.

д'а'нга-д'а'нга оном према *gāniāi*. – А 'оп ми јутрбс о[д]-деве[т]-збр'а'н: д'а'нга-д'а'нга – не д'а ч'ел'адима засп'ат; || д'а'нг'ат д'а'нг'ам несв 'лупати (обично по гвозденим предметима)'. – 'Узми ономѣ ђет'егу кор'аћ, да ми не д'а'нга по мбзг'у, не м'огу в'ише сл'уш'ат; || д'а'нголит -йм дем. – Што-нб д'а'нголит Сл'авко ј'утрбс о[д]-деве[т]-збр'а'н – д'а ми је зн'ат?

да'н'ут д'а'нѣм св 'предахнути, одахнути'. – Не д'ају ми да д'уш'ом д'а'нѣм.

два бр; || дв'а'дест'ина м бр им 'двадесеторица'. – Дб'оше петна'ст'ина, дв'а'дест'ина, партиз'ани арбан'ашки; || дв'ана'ст'ина м бр им 'дванаесторица'. – Угн'али су не у једну к'ућу: ст'отину и дв'ана'ст'ину али тр'ина'ст'ину; || дв'аш 'двапут'. – Дв'аш али тр'иш од'ио је да га тр'аж'и, али н'е бл'еше дб'дио ис пл'ацѣ [Ж 21]; в. *искекечиш*; || двизац / дв'из'а'ц -сц'а м 1. 'двогодишњи овнић, жарчић' [2: 11]; 2. 'двогодишњи љетораст зановети' [2: 38]; || дв'йзе -ета с 'двогодишње јаре, јагње' [2: 11 19]; || двиз'ица ж 'двогодишња овца'. – Је ли ти овб ј'агње о[д]-двиз'ицѣ? || дв'иска ж 'исто'; || двоб'оја'ц -јца м 'висок човек, људина'. – Дб'је онѣ двоб'оја'ц, д'обро се п'оса'же да ул'ежѣ на врат'а; в. *бој*; || двог'ода'ц -'оца м 'двогодишњи ждребац'. – Пр'од'а је оног'а ждрепчи'а двог'оца; || двог'откиња ж 'двогодишња ждребица'; || двог'рла ж 'снежна јама са два улаза'; || двогрлица ж 'ловачка пушка двоцевка' [2: 64]; || двож'уче -а с 'јаје с два жуманцета'; || двојина ж 'двострука вредност'. – Које годину испуни, добије двојином вишу награду [2: 68]; || дв'б'јца бр им а. 'двојица'. – Дб'оше дв'б'јца партиз'ан'а'н арбан'ашкије; б. 'двоје'. – Т'у'н с̄у пог'ин'ули двојца: један партиз'ан и једна ж'ена кој'а сѣ т'у'н'ашла на зл'усрећу њ'ѣну; || двонитни -а -о 'ткање у два нита' [2: 72]; || двостр'ук -а -о 'двапут већи, дебели, настао пресавијањем'. – Нека му т'а д'екичица б'иднѣ двострука; || двостр'учит -йм несв 'двапут превити'. – Немб[ј] ми тб двостр'учит, н'ѣће б'ит з'им'а; || двострук'ача ж 'нешто што је предвостручено; нејасно.'

двери 'средња врата на иконостасу'.

дворба ж 'служење у најму, »најемство«' [2: 67 68]; || двбр'ет -'йм несв 1. 'налазити се уз болесника (на умору или уз покојника)'. – Ноћ'ас св'у н'бј двбр'ите више кол'ијевкѣ. – Кад болесник иза причеш'а иде на грђе, рођаци га с укућанима »дворе« [2: 247]. – Мй смо т'амо от'ишли 'увечѣн да двбр'им'о; 2. 'бити у најму, служити по уговору'. – Дв'ије г'одине и[х] је двбр'ела; *изр.* ~ *и'ису*. – Р'ијеч је: вал'а к'а да т'ису двбр'им'о; ка' сѣд'ѣ ч'ел'ат п̄а не зб'орѣ н'ишта, 'онд'а би н'еко р'ек'а: „Вал'а смо ноћ'ас к'а да двбр'им'о т'ису“ (Кж).

д'е! узв за терање коња; в. *декай*; узв за подстицање; в. *дела*.

дебелг'уза / дебелог'уза ж 'жена велике стражњице'. – Н'а н'у дебелг'узу је, нем'бте м'ис[л]ит, в'ел'а м'ука: тр'еб'а [о]н'у п'одину нос'ит [4: 220]; || дебел'ица ж 'дебео слој чисте земље, без камена'. – Њбј је д'ол'е к'оријен, ако је на дебел'ицу, деб'ео ск'оро на п'одобију овѣ ч'ашѣ; || деб'ел'к'ас[т] -ста -о 'подебео, дебелуш-каст'. – У б'а'т је 'он прил'ично деб'ел'к'ас, а нав'ише је 'уса'к. – У осојној страни града Медуна изникне с по десетак кружних рецкавијех дебел'кастијех листића [2: 541]; *изр.* *деб'ели св'аи* в. *сваи*; || деб'ео -'ела -о а. 'великог пречника'. – Т'а'н је д'уб б'ио с'ила, деб'ео, нијесу га м'огла тр'и др'уга ош'ап'ит; б. 'угојен'. – Ено га д'ебл'и је

нѠ м'оја ц'ора; || **дебл'ат (се)** -'ам (се) несв 'ширити се, добијати у пречнику; гојити се'; || **дебл'ин'а** ж. – Не м'оже о[д]-дебл'ин'ѐ ни да се н'а ноге 'опрѐ.

девер м [2: 77]; в. *гобий*; || **девер'ат** -'ам несв 'мучити се'; в. *йайно*.

девет'ак -'ак'а м 'деветогодишњи ован'. – Уфатио овна деветака [5: 66; 2: 11];

|| **девет'ина** бр им 'деветорица'.

деген'ек м а. 'штап, тољага'. – Ови азг'а'ми н'ајбол'е разум'ијѹ деген'еке ка'т п'очнѹ да и[м] п'учѹ по гуз'ици; **б.** 'снажан маркантан момак скромне памети'. – Са'ст'авили се онѝ деген'еци па б'ѹкајѹ, не зн'ајѹ шт'о ће о[д]-с'ебе; **в.** 'човек који се држи круто, уображено'. – В'идиш-[л]и оногā деген'ека: кā да су му матов'ило на р'ба'т свѐз'али; || **деген'ечѝт** -ѝм несв 'тући, млатити'. – Деген'ечи – не деген'ечи, нес'ојима не пр'ијеѹ ч'Ѡсво.

д'екāт -'ам несв **1.а.** 'ударати, тући'. – Д'екā[ј] – не д'екā[ј] – њ'има ј'еднāко; **б.** 'гонити коња узвиком »де!«; **2.** 'копати тврду земљу'. – Д'екā је в'а'здā'н онѹ дол'ину и с'а'д ни луж'ицу не м'оже држ'ат; || **д'екнѹт** -нѐм св 'ударити'. – Декнуо га неки у ногу [4: 273]; уп. *га'каѝ*.

декица ж 'поњава, тањи вунени покривач'; || **д'екичица** ж дем; в. *два, двостѝрук*.

д'екламовāt -ујем несв 'рецитовати'.

д'ела узв за подстицање. – Д'ела, м'ончāди, да овѠ прик'упѝмо пā да са'д'ијевāмо.

дел'ија м 'здрава, јака и наочита особа; јунак'. – ТѠ је дел'ија бѝл'а. – Тје-лесно лијеп човјек [јѐ] »делијак или »даија« [2: 502]; || **делије** 'друштвена игра' [2: 373].

делик'ата'н -тна -о 'обзиран, тактичан'.

дел'иновача ж бот 'растиње, с нејестивим бобицама мало већим од »борова-че«. – Дел'иноваче 'имā д'бњијема планин'ама.

дел'инога ж 'овца?'; уп. *дилиноа*.

демиж'ана / демиц'ана ж 'велика стаклена боца, оплетена прѹћем или рого-зином (у наше време пластиком)'; в. *боца*.

демир-оцак / дем'ироца'к -оцаг / **дум'ирожа'к** -шка м 'дужа гвоздена по-луга, на крајевима повијена увис, на два пара кратких ножица, постављена уз огњиште да се на њу наслањајѹ главње' (Бч); в. *ѝријеклаг* [2: 87].

дерāв'ија ж 'црно, најчешће свилено, платно којим је споља опшивена цр-ногорска капа'.

дѐр'еж м 'место на коме је водена стихија пробила неку брану или разровала простор'. – Једв'а са'м пр'ошла преко оногā дѐр'ежа 'у Жглијѐб.

дер'еп м 'дрипац'. – Валā ми је преко в'р глāв'ѐ овије д'ерѐпā: не д'ајѹ ђ'еци 'очи отвор'ит; || **дер'епчиѝ** м дем. – Т'егни м'ало тогā дер'епчиѝа за перч'ин, дāко се см'ѝри; || **дер'епчина** м аузм. – 'Имā ли ђ'е оногā дер'епчинѐ да се на веч'еру довѹч'е.

дерињ'ат се -'ам се несв 'вриштати, плакати'. – Не дерињајте се, риба није глува ако мора бит нијема [4:]; || **дерињ'ање** гл им; || **дерњ'ава** ж 'дрека, дерање, вика изгласа'. – Прек'ините с тѠм дерњ'авѠм да ве ј'ā не м'ѝрим; || **дерињц'ат се** -'ам се несв. – Што се т'ѹн дерињц'аш кā да ти је в'ел'ā нев'ол'а.

дер'ипѝзда ж 'жена слободног понашања'.

дерм'ан -'ан'а м 'лек'. – Н'ѐмā му дермāн'а.

д'ернѹт -нѐм св 'ударити'; в. *ѝромāј*.

десет'ина ж бр им 'десеторица'. – Дошли су партиз'ани арбан'ашкѝ, десет'ина, петнāст'ина, и нагрд'ише ме – вāр'или бемењāк'е; || **десеч'ар** -ар'а м 'заповедник над десетиниом војника'. – Никад у Л'ијеву Р'ијеку нијес'у м'огли им'ат в'ише о[д]-десеч'ар'а; || **десечар'ица** ж 'значка за ознаку десечарског чина'.

д'есит се -й се а. 'догодити се'. – Нека се и њ'ему д'есѝ нешто л'ијепо; **б.** 'наћи се, задесити се'. – К'о се д'есио ту ј'ош от Катљн'анā – не зн'ам (Кж).

десн'āч -āч'а м 'во који се упреже у десну страну' [2: 46]; || **д'еснѝ** -ā -ō 'који се односи на десну страну'. – Он сѝ изм'а'кā'н у д'еснѝ кр'āj; || **десн'ица** ж 'десна рука'.

дец'емба'р -бра м 'дванаести месец у календару'.

дибранка ж 'тип старинске пушке (произведене у Дебру)'. –

д'ива'н д'ивна -о 'леп, красан'; || **дивот'а** ж 'лепота, красота'. – Јā са'м тогā л'ета л'ијепо прош'а, в'рн'уо д'угове и ост'ало ми д'оста, те дивот'а б'ожā.

диветина ж 'дивљач, дивље створење'. – Цару кажу, како је некаква диветина чепала по бачи [2: 441]. – Али си ради чекат и фатат диветине али ајкат [2: 451]; || **дивин'а** -ѝ ж зоол 'вук' [2: 334]. – Бојим се да су ујак и ујна пошли ка дивине, гурбецки из ината [4: 198]; || **дивјака** ж 'дивља војка, смоква' [2: 59]; || **дивј'ан** м 'дивљи дуван'. – Он п'уши дивј'ан (Ф) [2: 19]; || **дивљачан** -чна -о а. 'неприлагодљив'. – Они су мало ка дивљачни [4: 96]; **б.** 'диваљ, пуст, неподесан за живот'. – Југоисточни... веома дивљачни крај кучке »зимнице« зове се Кучка Крајина [2: 4]; || **дивл'етина** ж 'месо дивљих животиња'. – О[д]-св'ѝ дивл'етинѝ – тō је н'ајл'епчѝ м'есо; || **д'ивјѝ / д'ивл'ѝ** -ā -ѝ; ~ *ј'аблāн* бот 'са жутом латицом, Populus pyramidalis Rol.'; в. *иййом, сурови*; ~ *крушка* бот 'Pirus amigdaliformis Vill.'; || **дивл'ин'а** ж 'пуст, ненастаљен крај'. – Тō у дивл'ин'у рāст'е, н'ѝмā и [х] ов'удије; || **д'ивокоза** ж зоол 'шупљороги преживар с кукастим роговима, живи у тешко приступачним планинским крајевима, Rupicapra rupicapra'. – Пр'ичāше како је г'āђā д'ивокозу и ка'д ју је наш'а° по[д]-стијен'ом, св'а се, вел'āше, б'јеше ск'ашїла, а ч'апра јōј цијел'а.

див'изма ж бот 'лековита биљка из породице зевалица с великим длакавим листовима Verbascum thapsus'.

д'ив'нт се д'ивѝм се несв 'чудити се са зебњом и мучнином; гнушати се'. – Св'ако сѝ д'ив'ио и трњ'ā о[д]-тѝ страог'ѝ.

д'игнѝт (се) -нѝм (се) св 1. 'стати на ноге, устати'. – Прије зор'ѝ се д'игнѝ; **2.** 'материјално ојачати, оснажити'. – М'ене сѝ тѝ 'овце н'а ноге д'игле: тѝ су ми 'овце в'ише вал'але нō фр'ут од им'āња; **3. а.** 'извадити из земље, посећи'. – Сл'āvко е т'ā'мā ст'искā° пā е дв'ије сѝвл'ије д'игā'н; **б.** 'уништити; разнети'. – Н'е би се т'ā° огријеш'ио који би св'ѝ овō ст'ārō д'игā°; в. *изā'инай, снизай*; **4.** 'из(д)ићи са стоком на планински пашњак'. – Бйл'о је тō пр'ије нō сѝ 'у планину д'игло. – О Благо-вијести једна [је] баба дигла с козама у планину [2: 333]. – Ко д'игнѝ 'у планину, ка°[д] зд'игнѝ, св'акогā домаћина к'ућѝ м'ōрā е зв'ат на веч'еру кā на св'адбу, на здижар'ицу гā мōр'ā зв'ат; **5.** 'преселити се, одселити'. – Пр'одā е мало сирот'иње у К'оће и т'амо д'игā'н. – П'ирко је д'игā° у С'рбију. – Сјутридан појахао је Лале коња, да види, јесу ли старосједиоци дигли [2: 213]; **6.** 'истерати дивљач из брлога'. – Д'игла гā пот кат'ун Ив'ановића; *изр.* ~ *рей* 'упустити се у неприличне односе'. – Она је д'игла р'ѝп н'а крста и ђ'а[в]ō је п'онио к'ућу; || **д'изāт (се) д'ижѝм (се)** несв 'устајати'. – Л'егā° је и н'ије се в'ише д'изā. – Ево двā-трѝ д'а'на ми се не д'ижѝ кв'очка, не изл'азѝ; *изр.* *гизање у сан* 'мјесечарство' [2: 523]; *г'иинѝй р'ѝке* 'напустити неки посао, одустати од неке замисли'; в. *угарай на шраї*.

дизг'ин -ин'а м 'каиш од узде којим се коњ води или се њиме управља'.

дијев'ат се д'ијевām се в. *ђенуи*².

дијел'ит се д'ијелīm се несв 'раздвајати се, растављати се'. – Тō сū бйл'а м'алā им'ања и н'ије им'ало шт'о дијел'ит, пā сū л'уђи д'изāли ђе сū мл'āv'али да ће и[м] б'ит б'ол'е; *изр. дијелии се душе*; в. *мицаи* [2: 247].

дијет'е ђет'ета в. *ђей*-.

дик'ела ж 'двокрака мотичица'.

д'илбер м 'драган, љубавник'. – Вел'ē да јō[j]-је 'он б'ио д'илбер, мā и[x] нијес'у уф'атили.

дил'икнūt -нēm св 'истерати, изјурити'. – Ка[д] -ч'оек уд'арй у ман'итē, 'он ће ис к'ућē да дил'икнē и ж'ену и ђ'ецу, ка једа'н н'аш ов'бōђе; || **диликтат** -кће несв 'дрхтати, грчити се'. – Његови прсти... сад су диликтали дијелећи се душе [3: 130].

дил'инога ж 'ветропираста женска особа'. – Срио сам и њу у станицу, једна дилинога [4: 235].

д'им м 1. ♦; 2. 'кућа, породица'. – У овō с'ело н'аше бйл'о је в'ише о-триез д'имōвā'н, а ноћ'а'с ју тун зам'ркло пет па'њāt'ā'; || **д'имēн** м 'дим'. – Фундану је димен оклопијо [5: 525; 2: 43 66]; || **д'имйт (се)** -й (се) несв а. 'димити се'; б. 'пушити дуван'. – Овй н'аш ђет'ић је, р'екā'н би, п'очео да д'имй; || **димњан'ик** -ик'а м 'димњак, оцак'. – Овē димњанйк'е пр'еђе нијес'у начий'али, нō је бйл'а м'азгала више огњ'ишта; || **д'имове** непром 'брзо отићи, изгубити се, нестати'. – А 'они 'отолē – д'имове!; *изр. г'им у г'им* 'истог секунда, истовремено'.

димизōк'ē прил ('побећи) безобзирце, дати огањ петама'. – Ка[д] -са'м и призāј'мила, 'они тр'епнүше и – димизōк'ē!

дим'ије ж пл т 'део муслиманске женске одеће која се преко гаћа носи уместо сукње, с ногавицама набраним и стегнутим око ножних чланака'.

димиск'ија ж 'тип сабље, коване у Дамаску'.

динамид м 'експлозивна материја, динамит' [2: 67].

динар м 'новац, кованица, као потврда да су се стране у спору измириле'. – Кад је тужица био потпуно на захтјев умирен, речени главар је довикнуо да убилац дође с «динаром», а некад и са ситном паром, те ју је с тужиоцем у знак мирења пресијецао [2: 170].

д'инара ж 'боја у картама, каро'.

д'иња ж бот 'једногодишња биљка *Citrullus vulgaris* из фамилије Cucurbitaceae, крупног слатког и сочног плода, лубеница'.

д'ио д'ијела м; || **дион'ица ж** 'власнички део' [1: 227]; || **дионичар** м 'човек који се дели из патријархалне задруге'. – Дионичари позову мјесну власт, да у диоби посредује [2: 122].

д'ип у сталним спојевима **д'ип г'б** д'ип гол'а -'б 'потпуно го, го као од мајке рођен'; **д'ин** л'уд д'ип луд'а -'о. – [То је] све дип лудо [4: 172].

дипл'ат -ām /д'иплйт -йм несв 'свирати у дiple'; || **д'ипле** д'ипā'лā'н ж пл т 'дувачки музички инструменат'. – Дипле... овамо се праве с мијехом и без мијеха [2: 426].

дйр'ат д'йрām несв 'дирати' || **д'ирнūt** -нēm св 'додирнути, пипнути'. – Нијес'а'м га ни д'ирнуо, а 'он се р'аскрйвй кā да са'м га поб'екā'; || **д'иркāt** -ām учест 'задиркивати'. – Они се ст'ално д'иркају, а н'ико не зн'ā ок'б часа и[м] је тō; || **д'ирколйт** -йм дем несв 'додиривати се, као нехотично'. – Они се д'ирколē – кā да н'е би.

дирек м 'дрвени стуб'.

дир'игова̄т -ујем несв 'усмеравати, управљати'. – 'Он ти је са' св'ијем т'ијем дир'игова̄.

дир'инчӣт -й̄м несв 'напорно радити за слабу зараду'. – 'Он је ум'ио да дир'инчӣ, ма̄ н'е и да пом'исли је ли му то̄ п'амѣтно.

д'иса̄т д'ишѣм несв ♦. – Д'ишѣ не пат'ишѣ.

д'ића̄т се -а̄м се несв 'играти се »дугмића«'; || **д'ића̄ње** с 'игра'. – Дићање... чини се копчама и копчарима или кошчицама од кошуље [2: 343]; || **д'ића̄лица** ж 'рупа у земљи око које се »дића«. – За [дићање] се на равни при каквоме камену издуби рупица за половину коре од јајца што се зове »дићалица« [2: 343].

дй'чӣт се д'й'чӣм се несв 'поносити се' [Ж 33]; || **д'йча'н** д'й'чна -о 'поносит'. Бй'ла је то̄ д'й'чна П'иперка ка̄ јо̄ј м'ало кој̄а др'уга.

дјеловник м 'учесник у деоби, судионик' [2: 132]; || **дј'елово̄ђа** м 'општински чиновник'. – 'Он бј'еше дј'елово̄ђа 'општинѣ н'а Ријеку.

дл'ака ж ♦; *изр.* *зла* ~. – За »бољоку« окривљују »зле длаке« у трепавицама... које се разликују од осталих по томе што су оне дебље к дну и краће од другијех [2: 546–547]; || **дл'ачица** ж дем. – 'Искочи ми нечесова г'ука в'ише носа, а на средину једна дл'ачица; ја̄ ју ч'упни, а за њ'ом крѣни гн'бј – и тол'ико̄ га ни 'о[т]-чӣра нијес'а'м исцијед'ио.

дл'ан м анат ♦.

дл'ај'ит -й̄м несв 'дуго се задржавати без разлога и потребе; лутати, дангубити'. – Дл'ај'и по Уба̄'л'а'н, а ја̄ се ов'ође поб'а̄ђем н'а н'ос од раб'отѣ.

дно с 'доњи део посуде, бурета' [2: 74].

до прил 'сем'. – 'Умију ли 'они др'укше до да аветл'учѣ? – Н'ѣма̄ н'ишта до т'б.

доавѣт'ат -'ѣт̄ам св према *авѣшта̄и*.

до'ак̄ат -а̄м св 'доскочити, наћи некоме слабу тачку'.

д'оба с а. 'неки временски период уопште'. – У онѣ д'оба зн'ало сѣ њѣ мјесто л'ӯђ'има, а њ'е онијема др'угијема; **б.** 'неодређени период у току дана'. – Ка'д, у некѣ д'оба, 'ето и[х], ид'у.

доб'авит -й̄м св 'набавити'. – Гл'еја̄ћу да га доб'авӣм преко некије приј'атѣл'а'; || **доб'авј̄ат / доб'авл'̄ат** -а̄м // **доб̄ав'ј'ат / доб̄авл'̄ат** -'авј̄ам / -'авл'̄ам / -'авј̄ем несв. – Ја̄ са'м доб'авј̄а дув'ан од некије Малес'бр̄а'.

доб'ачит -й̄м св 1. 'добацити'. – З'ови ме ка' [д]-доб'ачӣш; 2. 'дати нешто бацањем на кратку раздаљину'. – Доб'ачи ми те ф'урмине да з'ажд̄им цинг'ар; || **добачев'ат** -'ујем итер. – Н'ѣнеш му га т̄и л'а'ко добачев'ат.

д'оба'р добр'а -'о ♦. – Д'оба'р је з'ал'уду, ма̄ му б'оца јѣб'а 'оца. – Д'оба'р је, ама за с'ебе н'ајгорй; *изр.* *доба'р г'а'н; добров'ечѣн; добро ј'ушро;* || **добр'ана** ж пеј 'тешка, пакосна жена'. – На̄ђ'е ме ч'удо од овѣ мо'ѣ добр'анѣ; || **добрѣ / добр'о** прил а. 'добро'; ~ *гошао!* 'отпоздрав на »Помага Бог« (у Безихову и, посебно, у Орахову)' [1: 290]. – Зле Бог даје, да се добри освијесте, а добре да се Бога сјете [2: 427]; **б.** 'врло, веома'. – Ко би... задоцнио, да не освети... брата... оца или добро ближњѣга рођака [2: 172]. – Особито радо пију крв и једу срца...гојазне и добро млијечне стоке [2: 273]. – Т'ако ми Б'ога, добр'о: бй'ла е в'елика̄ слобод'а (Бс); *изр.* *добродош'а'н.* – Ко г'ој дош'а'н – добродош'а'н; || **добрин'а** ж 'добро'. – 'Очи јо̄ј иск'ач'у о[д]-добрин'ѣ у кој̄у сѣ н'ашла; || **добриште** с 'доброта', у пословици; в. *лейоша*; || **добрров'ат** -'ујем несв 'уживати'. – Л'а'ко је у добр'о добров'ат. – Ја... сам добровала ка на свадбу [2: 533]; || **добрво̄л'а'ц** -л'ц'а м 'ратник на кога се војна обавеза не

односи и који у рат иде по својој вољи»; || **добродушник** м 'човек добре душе'. – Биће виле потуриле, а ваши добродушници помагали [4: 263]; || **доброжел'ѣћй** -а -ѣ 'који неком жели добро'. – Мало је та'кв'ије св'акѣме доброжел'ѣћйје л'у'ђ'ин; || **доброта** ж 'племенист, душевност, спремност да се помогне другом'.

д'обит -и ж 'облик натуралне камате'. – Добит или »девер« је и раније био необично велик: на талијер се обично давао багаш жита, а ређе ока вуне годишње [2: 77]; || **доб'ит** доб'ијем св а. 'примити нешто од некога'. – Д'обила са'м од з'а'вѣ муштул'ук; б. 'победити'. – Вик'а је М'илован Ј'аничѣн да је м'ог'а'н св'акојѣга ч'ѣка на мејдан доб'ит; || **доб'иј'ат** -ијам несв. – Доб'ија је т'амо к'а по јед'а'н: и п'о глави и п'о рѣпу. – Ако 'ил'а, м'оже св'уној доб'иј'ат.

доб'јѣж'ат -ијм св 'доћи некамо или код неког склањајући се од какве опасности; прстрашити се и окупити око чобанина'. – Овце стрекн'уше и доб'јѣж'аше ок'б мене; || **добл'еј** -жѣм св 'исто'. – Онѣ што је прет'екло – добл'егло је ов'амо [1: 362].

добр'ав'ит -ијм св 'долутати, доскитати'; в. *бравий*.

дов'ал'ат -'ал'ам св 'ваљајући догурати, допремити'.

дов'ес -'едѣм св 'довести'. – Ојд'е да дов'едѣ Шар'ул'у ис Пр'ибѣв'ић'а; || **довод'ит** -'одѣм несв. – Нем'б [ј]у довод'ит за ј'ош пѣ 'урѣ.

д'овечѣн прил 'довече'. – Д'ој ћу д'овечѣн да се здогов'орѣмо.

дов'иј'ат се -ијем се св 'снаћи се у компликованој ситуацији'.

д'овијек прил 'довека'; || **д'овијеча'н** -чна -о 'вечит'. – Њ'ѣна је м'ука д'овијечна: с'инови јој изг'ибоше, сн'а'е пов'едоше ђ'ѣцу, а 'она с'ам'а креп'аје на упр'ет.

довѣк'ат -'ијк'ам св 'дозвати'. – Дал'еко је, не м'ож га довѣк'ат; || **довѣкн'ут** -'ијкнѣм св 'позвати'. – Нѣм'аш кѣг'а више ни довѣк'ат ни кѣм'е р'еј »Пом'ага Б'ѣг«; || **довик'ив'ат(се)** -'ујем (се) несв. – Чоб'ани с'у се довик'ив'али з б'рда н'а брдо, а ка'д 'уждѣ с'евѣр – нијес'у се чули ни от пр'ага до пр'ага.

довр'ата'к -тка с 'оквир врата'.

довр'гн'ут -нѣм св 'добацити'. – Онај што свијема »пребачи« почива, док му ко не »довргне« [2: 347].

довр'ијет д'оврѣ св 'дотећи'. – Гл'ед'а[ј] да препр'ијеч'иш [невољу] пр'ије нѣ ти д'оврѣ до пр'ага; || **дов'ир'ат** -'ирѣ несв.

довр'шит до'вр'ијем св 'обавити неки посао до краја'. – Б'рзо ћемо довр'шит и без в'ел'ѣга ит'ања; || **довр'шев'ат** -'ујем несв 'завршавати'. – Ада, довр'ш'ујте т'а'н р'уч'а'к п'а т'а'ма пр'и'ч'а[ј]те колико ви је в'ол'а.

дов'уј -у'ч'ем св 'вукући довести, донети'. – Мѣр'а сѣ одр'ијет под онол'икијем ј'асѣном, а н'ије се се с'етио да је м'ог'а'н да га дов'уч'е; || **довуков'ат** -'ујем несв 'довлачити'. – Ч'удо ме н'ађ'е од њ'ега: довук'ује нека'кво гв'ождје и бач'ује га туд'ије; в. *алаи'*; ~ **се а**. 'с муком стићи, вратити се'. – Једв'а са'м се довук'ла до кр'ев'ета; б. пеј 'доћи непозван'. – Ка'д н'еко д'ођѣ, тѣ се в'а'зда довук'ује да нешто ч'унѣ.

д'огађ'ај / **д'огођ'ај** м 'нешто што се десило, догодило'. – Ј'а у т'а'н д'огођ'ај нијес'а'м б'ио, теке с'у ми пр'и'ч'али; || **дог'ађ'ат се** дог'ађ'ѣ се 'дешавати се, догађати се'. – Дог'ађ'ѣ се ч'ѣку св'ак'а м'ука и не м'оже св'ако тѣ да издр'жѣ; || **догод'ит се** -'одѣ се 'десити се, догодити се'. – Тѣ се м'ѣме ш'ури догод'ило;

до'гања ж 'продавница'; в. *іас*; || **дог'ањица** ж дем. – Први дан пашиница оправла пред његову догањицу накараде [2: 459].

догерел'ат -'ајм св према *герел'аи*. – Једв'а са'м догерел'а д'ѣвдѣ.

доглавињ'ат -'ам св 'доћи тетурајући се, дотетурати се'; в. *pyga*;
 доглāv'ит -'āvим св 'довршити'. – Ова да'н'а'шња ф'укара доглāv'иће он'б
 што прва н'ије ст'игла. – Кафане ће им доглавити – чешће викаше баба Сава [4: 310];
 || доглавл'ев'ат -'ујем несв 'довршавати'. – М'бр̄а се више и т̄о доглавл'ев'ат п̄а
 како бил'о, а д'аће Б'ог да не б'идн̄е г'рдно.

догм'изāт-ж̄ем св према *īm'izāi*.

догн'ат -'ām / дожд'ен̄ем / дожд'ен̄ем св 'дотерати'. – Догн̄али смо к'озе. – Шес
 к'ац̄а с'ира с̄у догн'али. – М'ож[л]и сврн'ут у мл'ин да ми дожд'ен̄еш он̄у вр'ећу
 бр'ашна? – Не зн'ам што т̄е му два к'оња, без н̄ако да догн'а т̄ри-четири м'етра д'рв̄а'н
 и да иза'гн'а т̄е педесе т'овārā гн'оја; ~ се 'дотерати се, лепо се обући'. – Догн'а
 с̄е к̄а маг'аре у паз'ар; || догон'ит -'он̄им несв 'дотеривати; довозити'. – С Р'ог̄у
 л'ешт'а'нскије са'н ју догон'ио. – М'исл̄ите ли догон'ит он̄а д'рва ис Кос'орца? – Ов̄е
 др'уг̄е нем'б догон'ит, н̄б и пок'ол'и. – Дог'оњау в'оду те [j]у т'у н'а Убли д'ијел'ау,
 ка'д[л] она не д̄б'ила бист'ијерна ј'ош.

договорно прил 'у договору'. – Кучи [су] договорно с Турцима прекидали
 бој за по који час, док се војска одмори и поткријепи водом и храном [2: 200].

догод'ит се -'од̄и се св 'збити се, настати'; в. *goiahaj*.

догорāv'ат -'āj'e / -'aje несв 'догоревати'. – Н'ити догор'ае он̄б т̄е к̄а м'ал'о
 кон'а'ц, н'ити пл'ута гор'и; || догор'ет -'ор̄и св (Кж).

дог'уза'к -ска м 'кратак део горње одеће'. – Ст'исла он̄и дог'уза'к кап'очића
 к̄а да ће ј̄ој га н'еко от'ет.

дод'ат -'ām св 'предати'. – М'ене с̄у и д'од̄али да и ј'а испр'ат̄им у Арб'анију;
 в. *каш̄ем*.

додв̄ор'ет -'бр̄им св 'неговати немоћно чељаде до његовог упокојења'. –
 Додв̄ор'ела је св'екрву л'уцки и'ако ј̄о[j]-е бил'а т'еж̄а о[д]-др'угије м'у'к̄а'н.

дод'иг м 'повратак с планине'. – Спр'емај̄у се за дод'иг и 'ето и[х] за два-
 т̄ри д'а'на, акоб'огд̄а; || додига'л'а'ц -лц'а м 'повратник с планине'. – Ст'иж̄у
 пр'ви додига'лц'и с планин'е и с'а'д[л]-ћеш им'ат с к'им р'ијеч промијен'ит (Кж); ||
 дод'игн̄ут -н̄ем св 'вратити се ујесен с планине'. – С'ин̄ој с̄у дод'игли и ј'ош м'исл̄е
 да су н'а планину; || дод'изāт -ж̄ем несв. – П'оч̄ели с̄у пол'а'ко да дод'иж̄у –
 чоб'ани т̄е б'рзо у шк̄лоу.

додијел'ит -'ијел̄им св 'дати, поверити'.

д̄бд'ит д'б̄д̄им несв 'долазити'. – Што вел'е ка'д м'исл̄е д̄бд'ит (Кж). – Д'б̄ж̄ау
 за нек̄у трāv'у од 'искриц̄е. – Т̄ешк'о с̄е до п'ар̄е д̄бд'ило; в. *огий*; || д'б̄ј д'о'ћ̄ем св
 1. 'доћи'. – Нем'бте га т'а'ј дог д'о'ћ̄ем. – Ка'д је ави'бн дош'а̄е да бач'ује б'бмбе н'а
 Биоче, н'а м̄с. – А у т̄о д̄б̄ж'оше ов̄и арбан'ашк̄и партиз'ани, те св'ак̄а л'епот'а на
 н'ас; 2. 'наћи се'; в. *варакаш̄ се*.

додр'ијет д'одер̄ем св 'подерати ношењем'. – Ср'етње ти бил'е т̄е цр'евје и да
 и[х] у здр'авл'е дод'ер̄еш и л'епчијема зам'ијен̄иш.

дођен'ут -'ен̄ем св 'поменути с непријатном алузијом'; в. *мирничина*.

дожив'јет -'јим св 'жив нешто дочекати'. – Дожив'јела је да в'ид̄и ун'ука и
 с'а'д м'оже и да поч'ин̄е.

дож̄уд м 'који је дуго чекан, жуђен'. – Е, што 'учиње он̄и њ'ен̄ д'ож̄уд,
 устрел'ич̄ило га к̄а је њ̄у што је доч'ек̄ала; || дож'удн̄ик м 'исто'. – Виче татин
 дожудник и истрчава [4: 275].

дозв'ат -'ов̄ем св 'зовући навести некога да се појави, гласним позивом доћи
 у везу с неким у даљини'. – А што ју зов'еш, н̄ћеш гл'у'в̄у раб'оту дозв'ат више н̄б
 ј̄ој пок'б̄н̄ога оц'а; || доз̄ив'ат -'йв̄ам / -'йвл'ем несв. – Кад су свати поодмакли,

настаје дозивање. Браћа и остала родбина младина... дозивају невесту по имену [1: 276]; ~ се 'опаметити се'. – Дако се и 'он доз'овѐ прије нѐ га н'ешто дрен'ово не мл'ати.

доја'ва'к -вка м 'вечерњи долазак стоке'. – Дѐђ'е там'ан у дој'ава'к: 'овце на стр'угу, а 'он на врѐт'а; || **дој'ав'ит** -'авѝм св 'довести овце с испаше'. – 'Ето сѹ ти 'овце дој'ав'иле на Л'окву.

д'ојдолѝт-ѝм несв 'пити великим гутљајима'. – 'Ено и[х] 'у лѝд, д'ојдолѝ п'ѝво и бестија'јѹ.

дој'ит д'ојѝ[м] 'хранити младунче својим млеком'. – Т'ѹ се она бѝл'а оштен'ила и тѹ е онѐ шт'ене до'ила.

дој'ун'ит -'унѝм св 'доћи по устаљеној навици, несвесно, као јуне'. – Дѝко дој'унѝ ка'д огл'аднѝ.

докажев'ат -'ујем несв 'казивати'. – Пѝ т'а'мѝ едно др'угѝме св'е докаж'уе, па д'ѐдѝ и м'олѝ; || **доказ'ат** -'ажѝм св 'рећи'. – Н'еко Блѝж'у док'ажѝ; Блѝж'о с пр'ѝтѝѝм – да в'ѝдѝ Пав'ића; || **д'окѝз** м 'казивање'. – Наш'а'н са'н ве по д'окѝзѝ.

док'астрѝт -ѝм св а. 'довршити сечење тањих грана са стабла'. – Док'астри тѝ и насл'агѝ[ј] гр'ѝне да и пон'есѝмо; б. 'просећи шибље уз ивицу пута, стазе'. – 'Ајмо, с'утра ћемо тѝ да док'астрѝмо; || **док'астр'ат** -'астрѝм несв 'довршавати кас-трење'. – Нѝћ'у га в'ише љ'авол'ѝ к'апл'ѝ док'астр'ат, нѐ га н'ека.

д'окѝл'а'н -л'на -о 'беспослен, докон'. – М'а'к-се, д'ијете, н'ијеса'н ти јѝ д'окѝл'а'н кѝ т'ѝ и тв'ѝ др'уг; || **дѝк'ол'њѝк** м 'доколичар, беспосличар'. – Е, м'ои дѝк'ол'њѝци, бо'ѝм се е ћете се пооп'уч'ат од раб'отѝ.

д'окол'ен м бот 'цвет јаког и пријатног опојног мириса, нарцис, Narcissus, N. poeticus'. – Н'ашла некол'ко стр'укѝвѝ д'окол'ена, пѝ и 'убрѝла да се с'етѝ мл'адости;

д'окол'ена ж 'чарапа до колена; понекад без наглавка. – Нос'иле сѹ се тѝ д'околене в'уњене, вал'але сѹ да те не доф'ати др'ача, а и да те што не из'ије; || **до-кољеница** ж. – Од подвезе су почињале беле докољенице, какве се и сад носе свуд по Црној Гори [1: 256, 2: 90].

докон'ат -'ѝм св 'домислити, закључити'. – Докон'аће 'он што му је н'ајбол'е, не б'ѝ се е ће се прев'арѝт; || **доконѝв'ат (се)** -'ајем (се) несв 'премишљати, прерачунавати се'. – Још се докон'аје оће ли продѝв'ат вѝн'о али да м'ало још поч'екѝ.

докотур'ат (се) -'ѝм (се) св 'докотрљати (се)'. – Ада н'ему ће се и љуск'ија докотур'ат а н'е г'ума от камиѝн'а.

докрѝк'ат -'ѝкѝм / -'ѝчѝм несв 'долазити'. – Не м'ис[л]ѝм да ћу т'амо в'ише докрѝк'ат; || **докроч'ит** -'очѝм св 'наићи, доћи'. – Докр'очи до м'ене ка'д м'огнѝш, да ти нешто р'ечѝм.

докулѝц'ат -'ѝцѝм св према *кулецаѝ* 'довући се као пас подвијена репа'. – Још 'он да и[м] докул'ѝцѝ и б'иће прѝд'авѝ до зор'ѝ.

докуп'ит -'упѝм св 'купити додатну количину'. – Мѝр'аћеш да док'упѝш још је-да'н тов'ар кл'ака, а не зн'ѝм да н'ѝће тр'ѝбѝт и мало пр'еко т'огѝ; || **докупл'ев'ат** -'ујем несв. – 'Он је н'ајпрѝво кѹп'ио онѐ по[д]-цѝд'ѝм, а п'отл'е је докупл'евѝ онѝ двѝ дѝч'ића.

докѹч'ит -'уѹчѝм св 1. 'дохватити нешто што је високо постављено'. – Н'у ми докѹч'и онѹ гр'ѝну да поб'ерѝм онѝ к'ифелице; 2. 'утврдити, схватити'. – Докѹч'иће 'она како сѹ св'ѝјта.

д'ѝ д'ѝла м геогр 'мала ограђена обрадива површина у камењару'. – У тѝћ'о ћемо д'ѝ уб'ачѝт мало крт'ѝлѝ; || **дѝч'ић** м дем. – Пр'ѝје сѝ св'акѝ дѝч'ић рѝд'ио, а с'а'д н'е в'ише ни онѝ што вал'ѝ – нѝмѝ к'о; || **дол'ина** ж геогр а. 'равнина међу уз-

вишењима'. – Ђеца се с'играу нā нӯ дол'ину, а 'овце сӯ и[м] т'ун; б. 'њива, ораница'. – На дол'ину је иза'гнā тридес т'овārā° гн'оја; в. 'земља, тло'. – Он је с долине прес-какао натоварена коња [2: 504]. – Ч'ува[ј] се да не отр'аиш на дол'ину; в. *расиасай, осмугий*; || дол'ин'а'к -нк'а м дем. – 'Овце се рашйр'иле повр оногā дол'инк'а; || дол'иница ж дем. – 'Он се изм'а'кā° више онē дол'иницē (Кж).

дол'аза'к -ска м 'приспеће'.

дол'ама ж 'део мушке и женске народне ношње, обично с рукавима, дуга до испод колена'. – Раздрли су му доламу на стражњици [2: 141].

долећ'ет -'ети[м] св 1. 'долетети'; 2. 'дојурити'. – Ч'им је првā [граната] п'ала, св'и сӯ долећ'ели да в'идē.

д'ом д'ома м 1. 'кућа; породица која живи у једној кући' [1: 29]; 2. 'кућа у коју невеста улази удајом'. – 'Удāла се, слава Б'огу, л'ијепо – да обр'адује и д'ом и р'од; 3. одм у обраћању деци. – 'Ајде, д'оме м'ајкйн, по'итā[ј]; в. *кућа*; || д'ома прил 'кући, у кући'. – 'П'ерā[ј] ме д'ома да мр'ем. – Ојд'о јā д'ома, а ви в'ићите к'а[д]-ћете; || домаз'ет м 'човек који после склапања брака долази да живи у жениној кући'. – Још стидније се сматрало настанити у кући своје жене, те добити име »домазет« [2: 126]. – Берберова кјер домисли се, да је... ништа коњ магаре, а ништа чек домазет [2: 458–459]. – Рашта без ко је препуки сиромах, нико не жели да се назове домазетом [3: 196]. – Вйк'ā је М'ирко да б'ит домаз'ет и н'ије 'лијепо, ам' м'оже б'ит к'орйсно; || д'омār м 'члан домаћинства који брине о имању у селу док му се главнина породице налази у планини, на катуну'. – Сāв'ета ж ђец'ом 'у планину, а С'ака са° ст'арчевима д'омār и на р'оботу [2: 35]; в. *зимничар, ѿланинар*; || домаћ'ин м 1. 'породични старешина'. – М'оже к'ућа без домаћ'ина, мā н'емā к'ућē без домаћ'ицē; 2. 'муж'; в. *јараник*; || домаћ'ица ж. – Домаћица је прва међу осталим женскињем у кући [2: 110]; в. *смировай*; || домн'ица ж 'жена која брине о свим кућним пословима, која је кућни ослонац'. – Не ум'ије домн'ица др'укше нō је науч'ила: и ов'ē г'одинē с тр'й кр'аве на Ј'езера; || домов'ина ж 'породица у коју жена улази удајом'. – Што смо да'н'а'с н'ајл'епче в'ићели у пл'ацу: М'илицу Бож'инину с домов'инōм; || домод'ржница ж 'жена посвећена кући, која »држи« кућу'. – Откā и[м] је онā домод'ржница прекроч'ила пр'аг; в'има је к'ућа свйн'ула; || домор'од м а. 'узданица'. – Он је тв'рдй брацк'й домор'од; б. 'староседелац, мештанин'. – Св'и смо м'й домор'оди, а бйв'ало је да се понеки изв'а'ња'ц т'ун ож'енй; || дом'уз м 'глава породице, домаћин'. – Ст'арй сӯ збор'или: двād'ес – топ'уз, трд'ес – дом'уз, четрд'ес – там'ан, педес'ет – к'рк, шездес'ет – т'рт!

домāм'ит -'амй св 'привући, приволети некога да сам дође'. – Домāм'или га, обет'али му да му се н'ēће н'ишта д'есит и в'ише му н'ико ни ст'рва в'идио н'ије.

д'омāт м 'парадајз'. – Пр'еђе тā'н д'омāти нијес'у с'аћени, а с'а[д] ниједн'а б'аба не м'оже р'уч'ат ако и[х] н'емā на тавул'йн.

домйр'ит -'йрй св 'завршити'. – Сл'āvко д'одй у пēt'а'к 'ујутро: дом'йрен 'убā'н.

домишљан м 'досетљивац'. – Смислио је стари домишљан [4: 380].

дон'ијет -'есем св. – Д'онијели сӯ бйл'и д'ар: в'ише сӯ д'онијели нō што сӯ п'онијели; || донос'ит -'осй несв према *носй*, 1. ♦. – Дон'осē трāv'у з'а прасād из тије б'аштйнā°; 2. а. 'показивати неочекивано својство'. – Дув'ан ти је л'ијеп, мā ми се чин'й да дон'осй с'ап'уном; б. 'наследити негативну генетску црту'. – Р'екā° би ч'оек л'удур'ина«, али се не д'ā – дон'осй та'њ'евинōм.

доњ'āk -āk'а м 'доњи млински камен'; || д'оњй -ā -ē а. 'нижи део неког

простора'. – Тõ је т'амо бѣл'о у д'бњѣ кр'ај; **б.** 'који се налази испод чега другог, који се облачи испод спољашњих хаљина'. – Бил'е сѹ онѣ г'аће д'бњѣ, пã се 'оне обуков'але испод овије г'брњије.

до'одак -тка м 'долазак'. – Нѣмã жõј ни т'амо 'однѣка ни ов'амо до'отка; в. *чаре*.

доп'анѹт -ѣм св 'припасти, запасти'. – Доп'ануо је в'ел'ије м'ѹкã^а и ж'адã^а; || **доп'ас** -нѣм св **1.** 'исто'. – И ж'ã, доп'ало мѣ, ж'ã са'н г'оре н'а шѹл', а 'они сѹ дв'ã, Маш'ан и овѣ му к'ѹм, д'ол'е; **2.** 'изненада наићи, банути'. – Мѣ се спрѣм'али да нагр'адимо, ка'д, 'ево и, доп'адоше трој'ица; ~ се 'показати наклоност'. – Н'ама сѣ ђев'õјка доп'ала, а да в'идѣмо оћемо ли се м'ѣ њ'õј; || **доп'адãт** -ãм несв 'припадати'. – В'иђите оће ли ве тõ више доп'адãт.

доп'ирãт -ирѣм несв 'стизати'. – М'исѣши доп'ирãт у К'оријен?; || **допр'ијет** д'опрѣм св. – Он т'амо н'икõме не д'ã допр'ијет.

допр'ѣт -рѣд'ѣм св 'доћи »подупиран ветровима«, доветати'. – Још с'амо да и[м] 'он доп'рѣдѣ и 'ето ти блѣ'яња да га ни Зек'ан н'ѣће м'õј пон'ијет.

допр'игãт -ãм св 'допећи, допржити'; в. *ѣрѣиãт*.

допрѣч'ат -ѣчãм св према *ѣрѣчãт* 'завршити започету причу'. – Не допрѣч'асмо како је Шпѣр'о пог'инуо.

доп'ртѣт -ѣм св према *ѣрѣиãт* 'стићи пртећи снег'.

дор'ãс[т] -т'ем св 'израсти до одређене висине'. – Дор'ãше и 'он б'рзо до самãр'а магар'ећѣга.

д'орат м 'коњ тамнориђе боје'. – Пр'едрãг не д'ã д'ората, а Сл'ãвко не д'ã зек'ана, пã и[х] н'ека з'ãдно.

дор'учак -чка м 'јутарњи обед'. – Мѣ смо вѣк'али предр'учак, а с'а[д]-сѹ обр'нули на дор'учак.

д'осãдãн -дна -о 'непријатан'. – Валã ми је тã брад'авица д'осãдна; || **д'осãдно** прил в. *брадавица*; || **досãд'ит** -ãдѣм св 'дојадити'. – Жã в'ел'у: дãко се и Б'õгу досãдѣ и дãко се пос'ерѣ на овѣ нãр'од; || **досãђев'ат** -'ујем несв 'ометати у послу, досãђивати'. – Д'оћѣ тун да досãђ'ује, а м'ене ч'екã девет р'абõтã^а.

дос'ад прил 'до овог тренутка'. – Доса[д]-сѹ се сл'ушãли л'уђи, а пос'а[д]-ће, нас'ум, нес'õји и ништа-р'обе.

доси св 'осим'. – Те Колашин огњу предадоше / Доси неке понајтврђе куле [5: 85].

дос'ипãт -пл'ѣм несв 'сипањем додавати на оно што је већ усудо, доливати'; || **дос'ѹт** д'оспѣм св.

доскор прил 'доскора, донедавно'.

досмр'ѣт -рѣд'ѣм св в. *гоѣрѣѣт*. – Још да и 'он досм'рѣдѣ и н'ѣће и[м] ф'алѣт ниједн'а тр'ања.

досãл'ат -ãл'ãм несв 'додавати со у храну'; || **досол'ит** -олѣм св 'додати со'; в. *слан*.

досн'ѣт -'ијем св 'стићи, дорастати за удају, женидбу'.

д'оста прил ♦. – Д'оста сѹ ж'адã^а з'адãли овомѣ нãр'оду неср'етњѣме; || **д'остѣ** -а -о 'много'. – А д'остѣ домаћини бише 'овце и 'у планину остр'игли; || **дост'ина** 'много, мнозина'. – Дост'ина сѹ се жãв'или да и[м] се д'ã тã п'ѣнзија б'ора'чкã. – Дост'ини са'м вал'ã, а не зн'ãм оће ли ми Б'õг тõ н'ѣђе урачун'ат. – Стога се за достину каже: „Уврãга се на ујчевину“ [2: 481]. – Достини се замјерио [4: 67].

дос'ећãт се -ãм се несв 'схватати суштину нечега, откривати смисао нечега

што је прикривено, досећати се'. – Кол'ко се ја дос'ећам, мй смо се н'еђе вић'али, ма не зн'ам ђ'е, ишћур'ело ми је; || дос'етит се -йм се св. – Ка^с-се дос'етим, каз'аћу ти.

дот'ај' -'а^скнѐм св 'додирнути'. – Ако га дот'а^скнѐш, 'одма зацврч'и кѧ пријев'о н'а жѧр.

дѧт'ичнѧ -ѧ -ѧ 'који се додирују, суседни'. – На дѧт'ичнѧ катун'е н'ѐмѧ н'икѧга. – Два »дотична« (сусједна) села заједнички оцјењују штету [2: 162–163]. – Он се окрену дотичној маси [3: 264].

д'отолѧ прил 'дотле'. – Н'екѧ је н'аша ви^скала: „Јѧ са^сн с'ита ето д'отолѧ“.

дотрн'ут -'рнѐм св 'наићи на тренутак'. – Ка^д м'огнѐш, дотрн'и да ти нешто р'ечѐм.

дотрт'ат дотртѧм св в. *гойрђейѧ*.

дот'уј -'у^сѐм св 'убити некога ко је већ онеспособљен, дотући'. – Зм'ију си дот'укѧ^сн ка^с[д]-јѧ гл'аву спрштйш; || дотуц'ат -'уцѧм несв 'убијати већ онеспособљеног'.

доћук'ат -'укѧм св 'дознати по причи с разних страна, повезати различите вести, гласине'.

доушив'ѧч -ѧч'а м 'доушник'. – Св'и су 'они доушивѧч'и и мѧр'али су н'ешто потпишев'ат; да нијес'у, н'е би и[х] ј'опѧт прим'или у ту ѡ^сину п'артију (Бз).

дофѧб'ит -'ѧбѧм св 'вабљењем окупити стоку'. – Не м'ож в'ише ни 'овце дофѧб'ит ако и[м] не в'ијетѧш да ћеш и уб'ачит у п'артију; || дофѧбн'ут -нѐм св. – Дофѧбн'и тѧ 'овце.

доф'атит -йм св 'дохватити'. – Ка^д би ми н'еко доф'атио ону гр'ану, дѧл'а би му напул'он. – Нѐмѧ се к'а^д ни з'а нѧс доф'атит; || дофѧћ'ат -'ѧћѐм несв 1. 'дохватити'. – Нешто ми чѧст'о доф'ѧћѧ ону б'оцу с вр кред'енцѧ; 2. 'простирати се, захватати'. – С'умор доф'ѧћѧ т'ѧ^с д'ио Планин'ицѧ којѧ доф'ѧћу и овѧ з Б'ициѧ (Кж); ~ се 'доћи у сукоб, посвађати се'; в. *забран*.

дофуј'ат -'ѧм св 'стићи клизањем'.

доч'екѧт -ѧм св 1.а. 'срести некога ко долази и поздравити га'. – Доч'екѧли су не кѧ што сѧ н'ѧјл'епче м'огло; в. *чекѧй*; б. 'поставити заседу непријатељу'. – Доч'екѧли сѧ и[х] са^с С'еницѧ^сн и полом'или, ма смо тѧ з'исто добр'е плѧт'или; в. 'с нестрпљењем нешто очекивати' – Не м'огу доч'екѧ[т] да у поп'ијем; || дочекѧв'ат -'ѧвѧм / -'ујем несв. – Б'ѧвѧ: дијет'е у са^сн ц'ѧкнѧ – з'ору не дочек'ѧвѧ; || дочекѧњ'е с 'дочек, гостопримство'. – Таквѧ 'искрено дочекѧњ'е м'ож н'ѧј с'амо кот пошт'енѧ сирот'ињѧ; || дочекл'ија м 'гостољубив, гостопримљив домаћин'. – У тѧ сѧ к'ућу в'а^сзда бѧл'и л''ућѧ дочекл'ије.

дочић в. *го*.

доша^спн'ут -'а^спнѐм св 'шапатам саопштити, тајно, у поверењу дојавити неку вест'.

драгом'ан м 'преводалац'. – Ш ѡ^сима је одио драгом'ан, нека^скво грд'ило бј'еше; || драгом'анѧт -йм несв 1. 'преводити'. – Јесу ли н'ашли к'о ће да и[м] драгом'анѧ; 2. 'одлучивати, посредовати'. – Овѧ да^сн'а^сшѧјн гл'авѧри м'ислѧ да за св'е м'огу да драгом'анѧ, ма м'ене за'исто н'ѧтѧ уч'ит к'ако се пр'ичѧ с л''ућ'има и како се л''ућѧ дочек'ују.

дражба ж 'шала, подругачица' [2: 473]; в. *гаскалица*; || дражњ'а ж 'исто'. – Нем'ѧте му кѧз'ат св'акѧ дражњ'у н'ашу, да ни се м'а^сње смѧј'е; || дражљив -а -о 'шалѧв' [2: 473].

драм м ‘мала количина нечега, грам’; || **драмул’ић** дем ‘безвредна ситница, ситне дечје играчке’.

др’ача ж 1. ‘трн, бодља’. – Наб’оло се дијет’е на др’ачу и оп’ерите му тō рак’ијом; 2. бот ‘багрем’. – Ти си како изрод и ромица: учуја се на ту драчу [2: 465]; в. *уфайшии, шума*; || **др’ачав** -а -о а. ‘трновит, бодљикав’. – Б’ачите тē гранч’ине т’амо, др’ачаве сū, да се дијет’е не наг’рдји; б. ‘који има много ситних кошчица’. – Др’ачава је тā р’иба и п’азите тō дијет’е да му која не з’апрē.

др’во -ета с ♦; || **дрвл’ан’ијк / дрвл’ен’ијк** -ијк’а м ‘место на коме се одлажу дрва за ложење’. – Ено ти сѣк’ира на дрвл’ен’ијк; || **дрвеница** ж ‘дрвена конструкција самара’ [2: 16]; || **дрвењ’ача** м ‘човек који се ни за какав посао не може употребити, нити се било чему научити’. – Дрвењ’ача пā дрвењ’ача – н’и за што га н’ије Б’ог д’а (Бч); || **древ’енца** м ‘исто’. – Јеси ли м’огā н’ај какве б’ол’ē р’аднике, да не довод’иш овē древ’енце; || **дрводјелство** с ‘израда предмета од дрвета’ [2: 74]; || **дрвођеља** м ‘занатлија који израђује предмете од дрвета’ [4]; || **дријев’о** -’а с ‘дрво као растиње’; зб. др’евāд, древје. – Јā са’м зн’āvā св’акō дријев’о како се зов’ē и св’акā грāv’а, а откā са’м отиш’ā, позаборāvј’ā са’м и[м] имена мл’ог’ијема. – Једна н’аша отишла у Београд пā после дв’ије г’одине д’ошла т’ун и п’итā за см’окву: „Како се зов’ē овō »дрѣв’о«?“. – Тада је један змај, који је био на једном дријеву код Јордана, прелетио у Русију [2: 53 277]; в. *маом*; || **древје** с. – А земја је у крв окупана / Окупано древје и камење. – Досадише древју и камењу. – Ће нити је дрвја ни камена [5: 151 305 553].

дрѣжд’ат -’ијм несв ‘чекати дуго на једном месту, чамити’. – Дрѣжд’али смо н’а Биоче и ч’екāли да д’ођē ками’он.

дрѣз’а / др’ѣзга ж ‘стрма шумовита страна’ (Бс) [12: 28].

дрен’ов -а -о ‘који је направљен од дрена’; || **дрен’ово** прил ‘тешко, жестоко’. – Дрен’ово ће га плāt’ит; в. *дозваји*; || **дренов’ак** -āk’а м ‘штап, прут од дреновине’. – Н’ије се н’ика’д одвāј’ā од једнōга дреновāk’а; || **дренов’ач** -ач’а м ‘исто’. – Ако уб’ерēм дренов’ач, јā н’им ћете се см’ир’ит; || **др’еновача** ж ‘исто’. – П’азите се, ћ’ецо, да ви не п’очнē п’уцāt др’еновача; || **дрен’овина** ж ‘дреново дрво’; || **др’ењина** ж 1.а. ‘дрво *Cornus mas* L.’ (Бч); б. ‘плод дрена’; || **дрѣ’ина**; 2. ‘ракија од дрѣнина’ [2: 59, 1: 261]; || **др’ијен** м бот ‘дрво са жутим цветовима и плодом киселкасто-трпког укуса *Cornus mas* L.’.

дрѣч’ат -’ијм несв ‘вриштати’.

држ’ава ж ♦. – Овē тр’ање отē да нач’инē држ’аву, а не ум’ију начињ’ет ни држ’ало за мат’ику.

држ’ало с ‘дршка, држалица за алатку’. – Л’уђи су сām’и начињ’али држ’ала за св’ē [алатке], за сѣк’иру, маг’ику, т’еслу; || **држ’алица** ж ‘исто’. – Ми вел’ијм’о држ’алица, а т’амо нан’иже нис К’уче вел’ē држ’ало (Бс); || **д’ршка** ж ‘дужа полу-га за коју се хвата посуда, ручка’. – П’аде ми д’ршка о[д]-тигāв’а; || **д’ржгора** ж ‘густо шибље кроз које се с муком може проћи јер се понека грана увек закачи за онога ко се кроз шибље пробија’; || **држ’ат** држ’ијм несв 1. ♦; 2.а. ‘гајити, одгајати’. – ‘Они су држ’али ’овце, кр’аве, им’али к’озе. – Им’ā гā р’ашта држ’ат – да му сл’ом’и вр’āt; б. ‘водити бригу о имању’. – У ов’и Кос’ора’ц Вукосла’овићи су га држ’али и Шп’ир’о у тā’н Жг’л’ијеп н’екол’ко вр’емена; 3. ‘поштовати’. – Ако су вј’еру држ’али и п’оштовāли Б’ога, ’он и[х] је мрз’ио; ~ се ‘бити привржен’. – ‘Они сū се в’а’зда л’ијепо држ’али и н’ика’д међу њ’има н’ије бил’о г’ркē р’ијечи; в. *зайријенуи*.

дријев’о в. *дрво*.

др'ијем м 'сањивост, поспаност'. – Уф'атио ме др'ијем, бјд'о да в'иђу њ'е ми је крев'ет; || **дријем'ат** др'ијемām / др'ијемл'ем несв 'бити поспан, у полусну, спавати лаким сном'. – Ја п'осле м'ало л'егā° и др'ијемām.

др'ијет (се) дер'ем (се) несв 1. 'скидати кожу са закланог бравчета'. – Ка°[д]-се зак'ол'е 'овца, дер'е се и ж'ене о[д]-тē ч'апрē нач'инē м'ије; 2. 'вриштати'. – В'иђи што се онō дијет'е дер'е, кā да га ц'ијепају; 3. 'сатирати се од посла, трошити живот мучећи се'. – 'Оди, њ'евōјко, ако каб'улиш с'а° мнōм в'ијек др'ијет, да ти д'ām гр'ош; || **дерњ'ава** ж 'вриска, вриштање'. – Прек'ините, њ'ецо, с тōм дерњ'авōм, да ви ја не прид'ајем п'о рēпу.

дријеш'ит др'ијешīм несв 'развезивати'. – Тāн се кукл'ива°ц л'а°ко др'ијешī, повӯч'еш кр'ачī кр'āj. – Били су у стању најљуће псе из ланаца дријешити [2: 193].

др'инцāт -ām несв 'спавати у време кад чекају озбиљни послови'. – Др'инцā 'он и не в'идī да би му се он'ї 'облāк м'огā° побур'ат н'а сијено; || **др'инфāt** -ām несв 'исто'; || **др'исат** др'ишēm несв 'исто'. – Док преко атара корманим, ви дришете. – Пушти нека дрише [4: 125 343].

др'калица ж 'неозбиљан разговор, бесмислена прича'. – Ост'авите вī тē в'аше др'калице и 'ајте на раб'оту; в. *цркел'ив*.

др'кāт м 'дрхтавица'. – Одједн'ом ју е уф'атио нечесов др'кāт и с'амо сē завāl'ила: ц'ик б'ездува!; || **дркт'ат** -īм несв 'дрхтати'. – Не зн'аш је ли ж'ешће дркт'а од м'укē али од зīm'е.

дрл'о с 'тешко проходна каменита страна'. – Крēн'уше преко некаквōга дрл'а и једв'а нāђ'оше нечесову путл'агу.

дрл'аз'ина ж 'дрвенасте коровске биљке у сену'. – Дрл'аз'ина је 'у сијено онā травул'ина кā л'опӯв, шт'ава°л', шапк'овина (Бс).

дрнда ж 'направа за растресање јарине'. – Јарина се тресе на дрнди [2: 30 70]; || **дрндало** с 'направа којом се растреса згрудвана вуна'. – Дрндалом на дрнди тресли су јарину и ваљали пустове [2: 70]; || **дрндār** м 'радник који растреса вуну и припрема је за ваљање'. – Заг'азно са°м ов'ође н'ека°[д]-ка°[д]-иј'ау н'екī, звāl'и сӯ се дрндārи, 'они сӯ трēsл'и ј'арину. – Раније су дрндари по Кучима тресли вуну и ваљали пустове [2: 70]. – Дрндари тресену вуну увију у мале куђелице [2: 30]; || **дрндарл'ук** м. – Б'авīли сӯ се л'уђи пр'еђе тијем дрндарл'уком, а с'а°д више н'емā ни овā°ц'а° ни дрндāња; || **дрндарство** с 'обрада вуне дрндањем' [2: 479]; || **дрндāt** -ām несв 'растресати вуну на дрнди'.

др'об др'оба м 'стомак, трбух'. – Забол'ио гā др'об и двā д'а°на н'ишта не м'оже из'ес. – Пушке су му развијеле прси и дроб [2: 484].

дроб'ит др'обīм несв 1. 'мрвити хлеб у млеко, да би се припремио обед'. – Ка°[д]-се др'обī л'еб у варен'ику али млијек'о, нач'инī се дробл'авина и м'ош се л'ијепо нашкоп'ит; 2. прен 'несувисло причати, брбљати'. – 'Ајде в'ише прек'ини и не др'оби; || **дробел'ат** -ām несв в. *дробий* 2. – 'Ено и[х] под м'урвōм: дробел'ају и цел'ијевају онӯ демиж'ану; || **дробљен** м 'удробљено парченце хлеба'; в. *зайшвай*; || **дробјавина** / **дробјевина** / **дробл'авина** ж 'јело од хлеба удробљеног у млеко'. – Кад се хлеб здроби у млијeko, варенику, јардум, иру или млаћеницу зове се дробјевина [2: 102]; в. *крнуш*; || **дробница** ж '»мала пченица«' [2: 50].

дроњав -а -о 'подеран, исцепан'; в. *скврчий* [4: 256; Ж 25].

др'рса°к др'рска -о 'дрзак'. – Тō је др'рско и безобр'азно и од њ'ега се др'угō н'ије м'огло ни доч'екāt.

др'уг м 'пријатељ, особа која је пријатељством или неким другим разло-

гом везана с неким'. – В'ртали се л'уђи з гр'бл'а и чују да је 'умрла једна п'оган и ништа-р'оба, м'брају му пр'ој испрет к'уће, р'ед је да св'рну и п'итају ајт'ар; н'еће н'ико да лел'екне, а јед'ан вел'и да о'ће 'он и, ка'[д]-сү д'ошли прет к'ућом, залел'екā; „Л'еле м'ене (и п'омену му 'име), др'уже сво'јен др'угб'ан, а што ти н'е паде н'ам на да'н'а'шњи д'ан'!“; в. *іеак*; || др'уг'а ж а. 'вршњакиња, пријатељица'. – Н'емā и[х] в'ише: и др'уг'е сү ми дал'еко. – Друге су ме укориле, е сам синој мужа била [2: 379]; б. 'угледна, гласита жена'. – Н'емā јој др'уг'е колико ни М'илици Бог'ићевој; *изр. црна* ~ 'унесрећена жена, несрећница'; || дружина ж 'војничко друштво'. – Војник није одустајао од војске ни онда, кад није имао војне опреме, јер су га »дружина« помагала онијем чим су га могла помоћи [2: 183].

др'угб прил 'другде'. – Тб је бил'о н'еће др'угб, н'ије на Језера; || др'угбм 'други пут'. – Н'ије др'угбм од'ио – ђ'авб м'а'ка'н! – Па ни другом ударише Турци [5: 531]; || другобратучед м 'трећи степен сродства'. – Прву близико после браће чине »стричевићи« или »првобратучеди«, онда »другобратучеди« и »трећебратучеди«, посл'ије ових настаје »рођаштво« [2: 127]; || другождр'епкиња ж 'кобила која се други пут ждреби'. – Млад'а је та кобила, другождр'епкиња; || другојагњица ж 'овца која се јагњи други пут'; || другор'ала'ц -лица м 'во у другој години презања у рало' [2: 18]; || друготеока ж 'крава која се други пут тели' [2: 18]; || друготелкиња ж 'исто'; || др'укче / др'укше прил 'друкчије, другачије'. – М'брā си ш н'им др'укче пр'ич'ат; в. *ибрей*; *изр. б'иш гр'уја* 'бити горе, неповољније'. – Не кришт'и да не б'идне др'угā; в. *обаг*.

др'цалина м/ж 'причалица, брбљивац'. – Је ли ве онā др'цал'ина удāv'ила с пр'ичбм?; || др'ц'ат др'ц'ам несв 'брбљати, неконтролисано причати'. – Јā са'м м'ислила е в'и не ум'ијете др'ц'ат кā в'и н'аши.

д'уб м 'листопадно дрво чији је плод жир, хрост, Quercus; цер Quercus cerris'. – Бил'и су нека'кви д'убови цер'ови да и н'ијесү дв'а ч'ека м'огли ошāп'ит ов'акб у овē м'ајкē Бож'ининē, Мил'енē. – Не зн'ам 'имā ли са'[д] тогā д'уба м'рвē али н'е (Кж); || дуб'ина ж 'кошница направљена од старе натруле кладе'; || дуб'иница ж дем 'мала кошница'. – 'Имā некү дуб'иницу те у н'у уф'ат'и р'бј; || дубовина ж 'храстовина, погодна за грађу и огрев'; || дубр'ава ж 'храстова шума'. – А 'он т'у искрај тē дубр'авē, п'ушкбм, пā у г'игле – тр'ап!; в. *вала*; || дубр'авица ж дем. – 'Они сү се бил'и склон'или у једну дубр'авицу; || дубр'авни -ā -ō 'који се тиче дубраве, који се односи на дубраву'. – На рамо му брешка гранајлија / А под руку дубравна сјекира [5: 219].

дуб'а'к дуб'а м 'сталак у који се дете ставља да »дуби« кад почне да се опире на ноге'. – Н'ије 'он в'ише ни за дуб'а'к, искоч'иће иж н'ега али се превр'нут; || дуб'ирбг м 'колиба кружног облика с купастим кровом, висине 4–6м.' [1: 237 255, 2: 20]; || дуб'ит -им несв 'стојати у дупку (о детету које тек почиње да се опире на ноге'. – Дијет'е м'етнү у дуб'а'к, да се пол'а'ко оп'ирē и да дуб'и.

дубин'а ж 'размак између површине нечега до одређене тачке или до дна'. – Ј'ош м'брāш од'ит у дубин'у, плитк'о ти је; || дуб'ок -ока -о ♦. – Скāк'али сү у онē ф'иروه и дуб'окē и плиткē и жив'от сү ми 'узēли [од страха] да не сл'омē вр'атове; || дубодолина ж в. *укриш*.

д'у д'ува м 'дах'; *изр. б'ездува, ц'ик б'ездува* 'пасти без гласа, умрети'; || дув'ат -а -о 'крепак, живахан (с обзиром на дубоку старост)'. – Којē сү јој г'одине, б'аба је, б'огони, дув'ата: н'икбме на т'ер'ет, а 'она н'ајбол'е зн'ā к'ако јб[j]-[j]е; || дүш'а'к дүш'к'а м 'време за које се може задржати дисање, дах'. – П'оопио ју е из дүш'к'а (Ф). – Узē б'оцу и – гр!-гр! – на дүш'а'к!

дув'ак м 'бела марама којом се прекрива лице невесте или младе жене'. – [На капи се] иглама закачи велика бијела махрама... »дувак« или »завјес« [2: 229].

дув'ан -ан'а м бот 'једногодишња биљка из породице помоћница у чијем листу има никотина; *Nicotiana tabacum*'; || дув'ан'ит -'ан'им несв 'пушити'. – Ја са'м дув'ан'ио пелесе[т] г'од'ин'а, а с'а'[д] забор'ав'јем на њ'и[х], не д'а ми д'октор; бо'ј'и ми се з'а млад'ос, шт'о ли; || дув'анц'ија м 'пушач'. – Вал'а би вол'ела да [о]в'е м'оје дув'анц'ије иза'гн'ам ис к'ућ'е.

д'уг м ♦. – Да и[м] н'ије бил'о тије ов'а'ц'а, т'ешк'о бише м'огли да в'рн'у т'а'н д'уг; || дугов'ат -'ујем несв 'имати дуг'; *изр. ду'ов'а'и свијеће*; || д'уж'ит д'уж'им несв 'задуживати'. – Кол'ико га д'уж'иш, дв'ије али три ил'аде?; || д'ужа'н д'ужна -о 'дужан'. – Ј'ош са'[м]-му д'ужа'н пет ил'ада. – Она је св'ак'оме 'у село д'ужна; || дужн'ик -ик'а м. – Л'у'ђи нијес'у зн'али шт'о је дужн'ик, а с'а'[д] тр'ање не зн'ају шт'о је ч'оек; || д'ужн'ос[т] -ости ж 'посао, дужност'. – Он је т'амо од'ио на д'ужн'ос, а н'ико н'ије зн'ав'а што р'ад'и.

д'уга ж 'даска у бурету, бачви'; || д'ужица ж дем. – За он'е б'а'чвице м'ал'е ид'у и м'ал'е д'ужице [2: 74].

д'уга'ча'к -чка -о 'дуг, дугачак'. – Т'а'н ур'ива'к ми је мало д'уга'ча'к, 'имаш-[л]и нек'и кр'ач'и; || дугл'ат -'а[м] несв 'дужити, продужавати'. – Н'ећемо о т'ом'е в'ише дугл'ат. – Скр'а'ги и не дугл'а[ј]; || д'угл'ит д'угл'им несв 'исто'. – Ка'д она кр'ен'е да д'угл'и, м'ош се насп'ат док ст'игн'е до кр'аја. – А што ћу ви дугл'ит лакрдију [2: 421]; || дугл'ина -'е ж 'дужина'. – Т'у ти је дугл'ина седа'м м'ет'а'ра'н, а шир'ина чет'ири; || дугорепа ж 'овца дугог репа' [2: 10]; || дуг'ул'а ж а. 'дугачка а уска њива, ливада'; б. 'мршава крава дугог тела'; || д'угул'ас -ста -о 'издужен, дугуласт'. – Бил'а је, он'ак'о, мало д'угул'аста; || дугул'ента м 'висок сувоњав мушкарац'. – Кој'и б'ј'еше он'и дугул'ента с М'иш'ом; || дуж'ина -ин'е ж; || дужин'ом прил 'уздужно'. – Т'о се пол'ож'и ов'ак'он дужин'ом; || д'уж'ит д'уж'им несв 'причати надугачко и нашироко'.

дугов'ат -'ујем несв в. *ду'и*.

дуд'ук м 1. 'приглупа мушка особа'. – Једа'н дуд'ук т'ун н'ос'и б'ора'чк'у п'ензију, а н'ије п'ушку п'ал'ио коко ј'а; в. *ћа'и'*; || дуд'укоша ж 'приглупа женска особа'. – Дако се и за њ'ега н'а'ђ'е нек'а дуд'укоша; || дуд'учи' м дем; || дуд'учина м аугм. – Ка'д он'и дуд'учи' пор'аст'е у дуд'учину, мл'ог'и т'е му се скл'а'њат; 2. 'свирала'; || дуд'ук'ас -ста -о 'пригуп'. – Т'о е бил'а он'а монч'ина сн'ажн'а, а дуд'ук'ас; || дуд'к'ат -ам несв 'свирати у дудук'; || дуд'уч'ит се -им се несв 'понашати се пригупо'. – 'Ајте, нем'бте ми се туд'ије дуд'учит.

дуждев'њак м в. *дажд*.

д'уж'ит д'уж'им несв в. *ду'а'ча'к*.

дузмен'ит -а -о 'немиран'. – Он'а је кр'ава дузмен'ита, ђ'а'о ју м'а'ка'н.

дука ж 'овца'.

дук'ат м 'златник'. – Ов'и ти је дув'ан там'ан ка дук'ат.

д'ул'о -а м геогр 1. 'округло удубљење, пећиница, у стени'; 2. 'узан и стрм теснац међу стенама' (Бс) [12: 28].

дуловно 'плесниво' [2: 52].

дулф'ин -ин'а м 'пуначко дете'. – А ђ'е ми је ба'бин дулф'ин, бл'аг'ош б'аби.

дум'ирожа'к -шка м в. *демир-оџак*.

думов м 'пас' [2: 9].

д'унда ж 'пуначка жена'.

д'упа-д'уна! 'уводна поштапалица за препричавање нечије опширне и незамљиве приче'. – А он д'упа-д'упа, н'ика^д да зав'рши; || **д'упа-л'упа** 'исто'.

дупло прил 'двоструко'; в. *йушишавай*.

д'ур! / **д'ур-д'ур!** / **д'ура!** узв коју кад посрне или штуца [2: 17].

дур'ат -'ам несв 'истрајавати пред невољама'. – Богме м'учно, али се н'екāко дур'а.

дурл'ат -'а несв 'дувати дуго и силовито (о северном ветру)'. – Вйк'ала е, вел'е, некā б'аба: „Ка'[д] би зн'ала ис ко'е р'ап'е дурл'а овй с'ев'ер, од'ила би да [j]у зат'исн'ем“.

дур'уз м 'пуначко дете', в. *йоручай*.

д'уса ж 1. 'брига, терет'. – Нијес'а'м у м'ој в'ијек д'а'на им'ала да ме д'уса н'ије х'ерāла; 2. 'особа која околину оптерећује својом причом'. – М'а'ки ми се, д'усо, не мо'гу д'иса'т ни бес тво'е пр'ич'е.

д'уша д'уш'е ж ♦. – Она с'е в'а'зда кл'ел'а д'уш'ом 'очин'ом; || **душевнок** м 'честит и душеван човек'. – Душевноци... чине суд од 6–12 добријех, душевнијех и уопште вјерованијех људи [2: 156]; || **душодреше** с 'четрдесетодневни помен'. – Друга [да'на зове се] »душодреше« или »четрдесница« – четрдесети дан иза смрти [2: 269].

д'уш'анка ж 'горњи део народне ношње, обично од чоје или сукна, украшен златним везом'. – Рукави су јој се, кад се обуче, низ плећи вјешали као садањој душанки [2: 91].

д'уш'а'к д'ушк'а м в. *гу*.

душек м 'дебела мека простирка за лежање, обично од чешљане вуне стављене у навлаку и прошивене, мадрац'; в. *ковчеї*.

душманин м 'непријатељ, крвник'.

Ђ

ђ'а! / **ђ'аба-ђ'а!** узв за вабљење / терање коња (Бс); **ђа, ба, ђа!** [2: 16].

ђ'ав'о -ола м 'зао дух, оличење зла, сатана'. – Ђаволи или врагови, налетници, типотници, сотоне... настали су по народноме вјеровању кад и људи [2: 280]. – Не м'ош тй, П'етре, б'еж ђавола н'иђе! – Шкале уске и клисуре тврде, / С ђаволом је и ајдуку проћи [5: 405]; 'благ прекор'. – Јавн'и му се, ђ'аоле, ч'уеши како те зов'е; *изр.* *ђ'а[в]оли се ж'ен'е / ђ'а[в]оли се к'ош'е* 'прилике када се догађаји не могу контролисати'. – Покл'аше се бр'аћа, ђ'аоли се пожен'ише и н'ас сутур'аше у њ'ине ј'аме; || **ђавол'ик** -а -о 'несрећан'. – Св'акā му је раб'ота ђавол'ика кā да га ђ'а[в]оли 'уч'е; || **ђавол'ико** прил. – Што ђавол'ико кр'ен'е не м'оже се др'укше ни зав'ршит; || **ђавол'ик'ат** -йкām несв 'клети, проклињати; »предавати ђаволу«. – А ум'ијеш-л[и] л'епче, ж'енскā гл'аво, н'о да св'е ђавол'икāш; в. *йредавай*; || **ђавол'иса'т** ш'ем (не)св 'уништити, упропастити'. – Мене се чињ'и да т'е ти ђ'еца ђавол'иса'т он'е шт'ичице те си сл'ожио у п'бртик; || **ђаволоз'оба** ж а. 'немирна овца, увек склона да начини штету, због чега је куну да је »ђ'аво поз'обл'ек«. – Онā ми је ђаволоз'оба 'оп'ет прескоч'ила у фрумет'ин и не зн'ам више шт'о ш њ'ом да чин'им; в. *враїозоба*; б. 'враголаста девојчица'. – Т'езā[j] тй т'у ђаволоз'обу п'очеш'е за перч'ин пр'ије н'о уј'ачи; || **ђаволо'овца** ж. – Не м'огу се в'ише сек'ат с ов'ијема ђаволоовц'ама, д'ушу ми уз'еш'е; || **ђ'авол'й / ђавол'й** -'а -'е а. 'који се тиче ђавола, ђавол'и' – Т'о

на ђавол'и паз'ар вал'а пет мелебн'а^с, а 'он дај'е дв'а; б. 'сваки'. – Ка^с-с^с Р'адосав М'илетин врн'уо „одон'уд“, прод'ав'а је н'овине па дош'а^с јед'ан те га т'амо опр'авио и п'ит'а га: „Р'адосаве, како ти ид'е п'олитика?“, а 'он њ'ему у д'им: „Ф'ал'а ти на п'ит'ање, до ђ'авол'у прод'ам, а п'онека'д би и в'ише ка'д би ми ш'ил'али“. – Н'ећеш в'ише ђ'авол'у в'иђ'ат, н'о т'е и б'ит св'е в'уци покл'али; || **ђавол'ут'и** -а -о 'сваки, без остатка'. – Ђавол'ут'е нијес'у ост'авили, н'о и св'ак'у м'а^скли; в. *иофайиай се; изр. ђавол'е к'айл'е* 'ни капи'; *ђавол'е с'ил'е* 'израз незадовољства због тражења нечега што се не може добити'. – О, ђавол'е с'ил'е, н'ема варен'ик'е, св'е са'м ус'ирила.

ђ'ак м 'ученик'. – Јесу ли ви д'ошли ђ'акови и[з]-шк'ол'е?

ђ'ев'ер м 1. 'мужевљев брат'. – Ж ђевер'има са'м п'рви п'ут од'ила у пл'ацу; 2. 'сведок на двобоју, секундант'; в. *аман*; || **ђевер'ич'ић** м 'деверов син'. – Ови ми ђевер'ич'ић иза'гн'а ж'ену, иза'гн'а ђ'ецу, св'е вр'ак п'онио (Бс); || **ђевер'ична** ж 'деверова к'ћи'. – Ђевер'ична ми се 'уд'ала у Подг'орицу, ђ'ев'ер ми д'обро б'ош и не зн'ам како т'е се сн'ај ни ов'и ст'ар'и ни мл'ад'и [2: 232]; || **ђеверск'и** -а -о 'који припада деверу'. – Т'о ми је ђеверск'а к'ућа; || **ђ'еверов** -а -о 'који припада деверу'; || **ђеверов'ат** -'ујем несв 'бити девер на венчању'. – Ајде, бруко, да ја не ђеверујем твоју снају [3: 413].

ђев'ојка ж 'к'ћи'. – Род'ила е троје ђец'е и двије ђев'ојке. – Ш'ура ми н'ије вол'ио ш 'н'има пријат'ел'сво, н'о је ђев'ојку, к'а, 'ргнуо т'е нап'уштила т'а^с д'ош; *изр. веља* ~ 'удавача' [2: 114]; в. *ирицијейи, ирајайи*; || **ђев'о(ј)чица** ж дем. – Ост'але с'у за њ'ом двије ђев'ојчице; || **ђево(ј)ч'нна** ж пеј 'девојчура'. – П'а 'онд'а пост'ав'е некаку ђевоч'ину с Ор'ава кој'а н'ије зн'ала н'ишта н'и о чему; || **ђевов'ат** -'ујем несв 'проводити девојачке дане, девовати'. – Забор'авила са'м да са'м и ђево'ала; || **јад'ођево'ат** -'ујем несв 'имати тешко девојаштво'. – Ј'а са'м јад'ођево'ала, а нијес'а'м л'ијеп'е 'ур'е им'ала више н'о ка^с са'м се 'уд'ала; || **ђевовање** с 'девојаштво' [2: 94]; в. *бабовайи*; || **ђев'оја'чк'и** -а -о 'који се тиче девојке'. – Гревот'а је ст'ат н'а п'ут ђев'оја'чк'ој ср'ећи, да ј'ој се 'узм'е н'ар'ок.

ђ'ед м 1. 'отац једног од родитеља'. – Ј'а ђ'еда, м'ајчин'ога оц'а, н'ијеса'м зап'ангио, а ов'у 'да'н'ашн'у ђ'ецу, к'ада, 'уч'е да не п'ант'е ни 'очеве; 2. 'стар човек, старац'. – Кој је т'о б'ио ђ'ед те в'е зауст'авио на вр Цв'иљина?; || **ђ'ед'о** м хип; || **ђедур'ина** м аугм. – В'е ти је он'и ђедур'ина? – Н'ије 'он ђедур'ина – 'он је м'ој ђ'ед'о!; || **ђ'ед'ов** / **ђ'едов** -а -о 'који припада деду'. – Т'амо ми је ост'ало ђ'едово к'ућ'иште и ка'д ј'а 'умр'ем – н'ико н'еће зн'ат ђ'е бил'о; || **ђ'едовина** ж 'имање предака, зави-чај'. – Н'ама је т'ун ђ'едовина пе-ст'отин'а^с г'один'а^с и м'и за др'уг'у не зн'ам'о. – Преко Мокре стигосмо у Верушу на ђедовину [4: 36]. – На тебе ће укор останути / Ако своју ђедовину пуштиш [5: 349].

ђ'екли ? – 'Ој, ђев'ојко, ђ'екли, ђ'екли, 'оћемо ли ђе смо р'екли?

ђеко зам 'понеко'; || **ђекојом** прил 'понекад'. – Ти обрни цареву главу, а ђекојом га и заљушти.

ђ'ел'ат -'ем несв 'тесати'. – Кол'ико си ђ'ел'а кам'ење?; || **ђ'ел'иво** с 'каме-норезачки производ' ?; в. *шкала*.

ђ'ем м 'гвоздене жвале које се коњу стављају у уста, а са страна се за њих причвршћују узде'.

ђемија ж 'лађа'; || **ђемиција** м 'лађар' [2: 402].

ђенд'ар -ар'а м 'ђердан' / **ђердан** [2: 93]; || **ђендар'уша** ж 'овца'.

ђен'ут' ¹ђен'ем несв 'скупљено сено, сламу, снопове денути, садевати у стог'; в. *са'дијеваји*.

ђен'ут² (се) ђ'енѐм (се) св а. 'наћи се'. – Не зн'ам к'уј да се ђ'енѐм и ч'еса пр'вб да се приф'ат'им; **б.** 'оставити, затурити, сакрити и од себе'. – Не зн'ам ђе са'м ђен'ула онѐ 'игле. – Нека ми н'еко р'ечѐ ђе са'м ђен'уо онѐ кор'аћ; || **дијев'ат (се)** д'ијев'ам (се) несв а. 'чинити нешто с нечим, манипулисати'. – П'ослије са'м ја в'идио куј је 'он дијев'а т'у мун'ицију; **б.** 'изгубити се, нестати'. – Са'д је т'у б'ил'а и зај'ад ми је куј се ђ'еде. – Н'ика'д и[м] м'ајка н'ије зн'ала куј се д'ијевај'у, нб и[м] је стр'ина нос'ила да 'иј'у и да се покр'иј'у; **б.** 'кретати се, налазити се'. – Н'ије зн'ав'а куј се д'ијев'а и што се ш њ'им чин'а.

ђерђелија м. – О делијо ђерђелијо, оли да се узмемо; || **ђерђелуша** ж. – О ђевојко ђерђелушо, неоћу те ја [2: 373].

ђерђ'еф м 'платно за везење затегнуто на оквиру'.

ђерз'бнка ж 'тип кошнице-сандучаре с покретним рамовима за саће, по имену њеног творца пољског пчелара свештеника др Јана Ђерзона (1811–1906)'.

ђерчек реч. 'заиста'. – Ђерчек сам се заклео да веј стоку не кољем, али ми ју је мило виђет [2: 464].

ђетелина ж 'вишегодишња зељаста биљка из породице лепирњача, Trifolium'; *изр. ђетелина од чет'ири ђера* [2: 193].

ђет'еце -ета с 'детенце'; || **ђијет'е** ђет'ета с 'дете'; в. *макања* [2: 114]; || **ђет'ић** м 'дечак, момчић'. – Ако буду обоје ђетићи да се побратиме [2: 216–217]. – Дијете доцније зову »ђетић« или »фркул« [2: 114]; || **ђет'ич'ак** -чк'а м 'дечачић'. – Близу села невјесту сријеће један ђетичак од младожењине близике што се зове »наконче« [2: 227]; || **ђет'иште** с пеј 'дерле'. – Ид'ѐ 'она и бр'ат јб[ј], ђет'иште бј'еше, десе-дван'а'з г'одн'ан. – Међеђему се оку његову хајдук учини ђетиште [3: 232]; || **ђ'ечин** ђ'ечина -о 'који припада деци'. – М'ајко, ђе ми м'етн'у он'у ђ'ечину р'обицу?; || **ђеч'ина** ж 'дечурлија'; || **ђет'иња** ж 'трудна, гравидна'. – Ја бј'е ђет'иња са' Сл'авком, а М'илица с т'оббм; || **ђет'ињ'и** -а -ѐ 'дечји'. – Напр'авно са'м б'ио од ног'авице ђет'ињѐ те га т'ијесно нав'уци, а ов'амо тр'аку те ми се не м'оже см'иц'ат. – Особито мајку забрину тзв. »ђетиња болест« и »стрецањек« ђечије у сну [2: 509]; || **ђет'ињск'и** -а -б 'детињи'. – Н'ем'а ђет'ињск'ога гл'аса у овб н'аше с'ело. – Ђетињска посла! – ругну се старац [3: 195; Ж 29]; || **ђ'еца** зб према *ђијете*. – Ђ'еца с'у здр'аво, а м'и ст'арѐ не м'ожемо б'ит б'ол'й н'б смо; || **ђечији** -а -е в. *ђет'ињи*; || **ђеч'ињ'и** -а -ѐ в. *ђет'ињскај*; || **ђет'ињ'ит** -им несв 'понашати се детињасто'. – Мисли: Вуле ђетињи [4: 273].

ђеч'ерма ж 'део народне ношње, мушке или женске, јелек, прслук'.

ђиди непром 'красан, диван; ваљан'; в. *крмијекат'и*.

ђ'ија! узв за подстицање коња.

ђикна ж 'јака, снажна девојка'.

ђ'иле -ета с 'прслук'.

ђ'ина ж 'овца'.

ђинђува в. *ђинђуха*; || **ђинђувица** ж дем; в. *ђирава*.

ђип'ат ђ'ип'ам несв 'неуморно скакати'. – Б'ол'е б'ише учин'ели да су ми ш'ар'оњу одмијен'или дв'ије бр'азде, н'б што т'амо в'а'зд'ан ђ'ипај'у; || **ђ'ип'ит** -им св 'нагло устати, скочити'. – Он ђ'ип'и к'а да се п'ом'ам'и; || **ђ'ипа'ц** ђ'ипца м 'здрава, снажна момчина'. – М'оже се 'он ј'ош погн'ат с онијема ђ'ипцима.

ђ'огат м 'коњ белац'.

Ђорђија; Радосни Свети ~ в. *Ђурђевдан* [2: 241].

ђувегл'ија м 'младожења, ђувегија'.

ђумр'ук м 'царина'. – Да на медунској Тафи узима ђумрук [2: 141].

Ђурђевд'ан -еваднѐ м 'празник Св. великомученика Георгија, 23. априла / 6. маја, а ако у тај дан пада Васкрс, празнује се 25. априла / 8. маја'. – Ђурђевдан је највеселији годишњи празник; њему се, веле кучки Срби, „и тица у гору и змија под ками весели“. Зато га и зову »Радосни Свети Ђорђија« [2: 241].

ђурђуја / ђурђ'ул' а ж 'крава која се отели око Ђурђевадне' [2: 18].

ђ'утура ж 'све заједно, без појединачног мерења или бројења'. – Подузи-мају... радове на »ђутуру«, а то је »под кесим« [2: 68].

ђутур'ум м 'изнемогла стара и склеротична особа'; || **ђутур'ум'ат** -'ум'ам несв 'понашати се склеротично, бесциљно лутати'. – Ђутур'ум'а т'амо-ов'амо, бој'им се да се не зав'али у какву р'апу али не сп'рца н'иза стијене и да не не н'ађѐ ј'ад од в'ега; || **ђутур'ум'ит** -'ит несв 'постајати склеротичан'. – Ја, богоми, в'иђу е ђутур'ум'ит, н'о е м'ука с он'ијема кој'и с'у ижђутур'ум'или, а т'о и[м] н'ем'а ђ'е допр'ијет 'у памѐт.

Е

е св. 'јер'. – Цар се не пита с рзом моје кућа и фиса краснићскога, е Краснићи не дају са своје софре пријатеља, док се на овој долини не укопа триста краснићских цегадур [2: 202].

ѐј'а реч. 'да, јесте'.

'ек'ат 'ек'ам несв 'радити тешке физичке послове, сатирати се'. – 'Екају жив'отом, а не в'иди и[м] се 'аира; || **'екн'ут** 'екн'ем св 'подметнути се под тежак терет, повући више него што се може понети'. – 'Екни с'а'д, 'екни с'утра, п'а ћеш прекос'утра бе[з]-жив'ота; в. *ојкијевай*.

ексичан -чна -о 'непотпун, непрецизан'. – Овај лакат »ексичнији« је од предреченога лакта и зове се »терзијски лакат« [2: 73].

'ела! узв за подстицање, одобравање. – Ја ђ'д'о ко[д]-стрик'а. – 'Ела, благо ђ'ед'у; || **'еламо!** 'елате! – Да пост'авимо ст'арешину 'у село: км'ета, командијер'а и св'е т'о што тр'еб'а. 'Еламо, д'е! [Ж 21]. – 'Елате лијеч'а'к! – Остасте гладне, елате, немоте на мене гледат [4: 196 202]. – Па баш еламо [3: 487].

ел'да ж 'хељда'; || **елдовни** -а -о 'који је од хељде' [1: 260]; || **елдовница** ж 'хлеб од хељде' [2: 100].

'емиси реч. 'речца којом причалац најављује о чему ће причати'. – И т'а'м'а, 'емиси, запр'ашт'аше п'ушке испод Браћ'аштицѐ – н'ек'оме је п'укла п'огибија!

ендек м 'канал, јендек'. – [Редови лоза] остају као у ендеку [2: 56].

'ерђела ж / **ерђело** с 'чопор коња, ергела'. – Једном украду 'ајдуци у једном селу ерђело од четиридес коња [2: 455]. – Од пастуха... вук не смије »ударити ерђелу« [2: 15].

есап м 'рачун'. – Царски тевабија није мога учињет есап [2: 457].

ећим м 'лекар'. – Кад дивље месо сувише набуја, отсијече се »нештером« (оштрим бритвулином), који се убрајао међу алате народнијех хирурга, који су се звали ећими [2: 550]; в. *видайи*.

ефѐнд'ија м подсм 'господин'. – Ск'упи н'оге, ефѐнд'ија!; в. *ијале*.

'ешѐк м 1. 'догађај који изазива згражање, спрдњу; скандал'. – П'ук'а је 'ешѐк од овије жѐн'а'. – Д'игли су ју на 'ешѐк и н'ије ј'о[ј] б'ил'о жив'ота. – Сељани га дигоше на ешѐк [МП 35]; 2. 'буран, заразан смех'. – Ц'ио с'едн'ик ст'аде 'ешѐк од онѐ н'ап'асти.

Ж

жа прил 'жао'. – Ж'а ми гā кā м'оје дијет'е. – Н'ајжалијѐ ми је што му не мог'а от'ис на пл'ач; || **жалиб'оже** реч. 'нажалост'; в. *лѡва*; || **ж'албс[т]** -сти ж а. 'туга, душевна патња'; б. 'саучешће, жаљење за покојником'. – Уч'ествујем 'у жалбс; в. *коройа* [2: 267]; || **ж'алоса'н** -сна -о 'тужан, ожалошћен; суморног расположења, јадан'. – Не зн'а куј је крѐн'уо, ж'алосна му м'ājка; || **ж'алоснѡк** м 'несрећник, бедник'. – Ост'ави ж'алоснѡка, нем'б се гријеш'ит е му је д'оста несрећѐ да му се не дод'аје; || **ж'алосно** прил. – Ништа јадн'ије и жалосн'ије у м'бј в'ијек нијес'а'м вић'ала; || **жāl''а** -ѐ ж 'жена која не престаје да прича и да се жали на своју несрећну судбину'. – Је ли ти бѡл'а ј'утрбс онā жāl''а несрећнā?; || **жāl''ат** ж'āl''ам несв 'причати без смисла'.

ж'аба ж 'безрепи водоземац са дугачким задњим ногама прилагођеним за скакање *Ranidae*'; || **жабица** дем; || **жабице** 'lymphomata colli, шкрофулозни отоци или ране испод вилице *Lymphadenopatia* врата' [2: 529]; || **жабурина** ж 'жабља трава'. – Пасем траву жабурину, пијем воду мутљавину [2: 409]; || **ж'апка** ж 'гумена или кожна кантица за вађење воде из бунара' (у Пиперима: 'мешина за скоруп').

ж'агор м 'тихо брујање мноштва људских гласова'. – Нāр'од сѐ умор'ио и п'очѐ ж'агор; || **ж'агорѡт / ж'агорѡт** -ѐ несв. – Ка'т почѐ да се ж'агорѡ, д'иже се и вел'и да тр'ебā да ч'унѐмо што пр'и'чā онѡ ис комитѐ'а.

ж'ала'ц ж'алца м 'жаока' [2: 43].

жалиб'оже реч. в. *жа*.

ж'албс[т] -сти в. *жа*.

жāl''а в. *жа*.

ж'андāр м 'жандарм'. – Шпѡр'о се пр'епаде пā ст'иште у ж'андāре се 'упѡса онѐ н'ационāлнѐ; в. *ѡндар*; || **жандам'ѐрија** ж 'жандармерија'. – Н'ѐће жандам'ѐрија д'бј да тб претрѐс'е; в. *ѡндaмepија*.

ж'апка в. *жаба*.

ж'āр м 1. ♦. – Разг'рнѐ се тā'н ж'āр и нал'ожѡ се; 2. 'спаљена шума'. – Отидем у жарове и тамо се вртим по плочама ка' радиши. – Нај ђемо се украј жарова [4: 67 210]; || **жар'евина** ж 'место где је изгорела шума'; || **жариште** с 'исто'; || **жāр'ит** ж'āрѡ несв безл а. 'помало болети'. – Ж'āрѡ ме нешто у ову з'а'дњу н'огу, нас'ум ћу обрш'ит кā т'етка и стрѡк'о; б. 'пећи (обично од додира коприве)'. – Не зн'ам ђе са'м доф'атио коприву, а с'а'[д]-ме те л'ијепо ж'āрѡ; || **ж'аркāt** -ā несв 'поболевати'. – П'очѐла е да ме ж'аркā и овā л'ијевā н'ога (Бз); || **ж'арнūt** -нѐм св 'ожарити (копривом)'. – Ђе тѐ тб ж'арнūла т'акб шест'око?

жб'ањ м 'буренце'. – Онѡ се жб'ањ пот'урѡ под л''ул'у и у њ'ега ид'ѐ рак'ија; || **жбањ'ић** м дем. – Он је нач'ињā онѐ жбањ'иће; || **жбањч'ић** м дем. – Подм'етнѐ се онѡ жбањч'ић под л''ул'у.

жб'ир м 1. 'вешт, лукав човек'. – Тб је жб'ир, њ'ега н'ѐј прев'арѡ; 2. 'дошник, шпијун'. – Код ов'ије н'ајбол'е усп'ијевају жб'ири и др'угѐ р'ђе.

жв'акнūt -нѐм св 'гласнути се, писнути'. – Прек'ини и да в'ише ниједн'у нијес'и жв'акнуо, да ти в'илице не разв'āлѡм.

жгāм'еж м 1. 'ситни инсекти'. – Наплѡн'уо нечесов жгāм'еж и не м'ош се од њ'ега одбрāн'ит, кā н'ека'д онѡ ск'акāvци што сū не прит'исли; 2. прен 'морално проблематични представници људске врсте, жгадија'. – Да'н'ас не м'ож да се изм'а'кнѐш о[д]-тогā жгāм'ежа, нб шт'о ђеш ка'д више н'ѐмā л'ућ'ић.

жгл'ијѣб / жл'ијѣб / цгл'ијѣб м геогр 'дубоко суво корито некадашњег водотока'. – Преб'ачили с'у га у т'а'н жгл'ијѣб и т'амо га кр'или н'ескол'ка м'ј'есѣца и о'ј'аду рад'или и њ'инѣме и њег'овѣме [12: 28].

ждрал / ждр'ал' м зоол 1. 'птица из истоимене породице *Grus grus*'; в. *кр-к'ней*; 2. 'коњ сиве длаке'.

жд'рва'њ -вња м 'ручни млин за млевање житарица' [1: 254]; || **жд'рвњи** -вѣ'ња' пл т [2: 52]; || **ждрвњ'ат** -'ам несл 1. 'млети на жрвњу, жрвњати'. – Бил'и он'и ждрвњи пѣ ждрвњ'аш док ти р'уке оп'ану; 2.а. 'халапљиво јести'. – Ост'авите га, в'идите ли да ждрвњ'а и да не ч'ује што му в'и пр'ича'те; б. 'брбљати, торокати'. – Прек'ини, обр'аза ти, и немо ми т'ун ждрвњ'ат. – М'ел'ѣ кѣ пр'азни ждр'ва'њ и не м'исли предвѣ'ј'ат.

ждријѣб'ац -пца м 'ждребац'; || **ждр'ијебе** ждр'ебета с, зб *ждр'ебѣг*, 'младунче коња'; в. *сиушиш*; || **ждријѣбит** се ждр'ијѣби се несл 'омлађивати се (о кобили)'; || **ждреб'ећ** -ѣ -ѣ 'који се тиче ждребета'; || **ждреб'ица** ж; || **ждрепч'ић** м дем. – Б'ачила је ждрепч'ића, с'инѣ сѣ ождријѣб'ила.

ждријел'о с 1. 'улаз у обор'. – Овѣ м'алѣ, из двије н'о'ћи, загн'а се г'оре па побј'ези, за ждријел'ом па ов'амо; 2. геогр 'узан усек на брдском превоју'. – Ка'д ижл'ежѣш на ждријел'о, п'отп'л'е ти је л'а'ко, кѣ с Ц'ар'инѣ до кат'ун'а н'ашѣга. – [Кљуса се] запиње на ждријела и »лакоме« прелазе, ђе је... вуку »сента« [2: 65; 12: 28].

жђ'етна ж 'гравидна'. – Бј'еше т'амо и једна неж'естица, жђ'етна, и дѣ'је да ми к'анѣ да ум'ијем р'уке.

ж'евкѣт -ѣм несл а. 'гласкати се кратким лавезом, кевтати'. – Да је 'умѣрна кѣ н'еки ов'амо, онѣ б'иза н'е би св'акѣ ч'а'с ж'евкѣла; || **ж'евнѣт** -ѣм св 'писнути, гласнути се'. – Нем'ѣ ж'евнѣт – да ти не б'иднѣ пот'оњѣ!

ж'ѣда'н ж'ѣдна -о ♦. – Дод'а[ј] б'аби ону с'афицу вод'ѣ, ж'ѣдна ти је и да јѣј сп'асѣш д'ушу; || **жедњ'ат** -'ам несл 'бивати жедан, жеднети'. – А што се жедњ'а од сл'анѣ прш'утѣ – зн'а ли и'ко!?. – Немају бијеле утроблице, па зато не жедњају [2: 511]; || **ж'ѣја** ж 'жећ'. – Оскудан живот овога народа привикао је становништво на глад и жећу [2: 504]; в. *іпадињи*.

жеж'ен -а -о 'паљен, топљен и обликован на високој температури'.

жел'уд / жа'л'уд м 'плод хроста, жир' [1: 263, 2: 375].

жел'а -'ѣ ж 'тежња за постизање нечега, прохтев; чежња, жудња'. – Е валѣ ми је жел'а да још једн'ом ижл'ежѣм на Ц'арине; || **жел'ет** жел'им несл 'желети'. – Нем'ѣте, ђ'ецо, л'еб бачев'ат – да га не желит'е; || **ж'ел'но** прил. – С'а[д] в'ише не ч'уем т'аквије ријеч'ин пѣ би ж'ел'но ко т'ебе дош'ѣ'н.

ж'ѣмпер м 'горњи део мушке или женске одеће, исплетен од вуне, џемпер'. – Ж'ене с'у пр'еђе пл'еле фањ'еле и то су л'уђи нос'или пр'и тијелу, а с'а[д] в'ише плет'у овѣ ж'ѣмпере.

ж'епа -'ѣ ♦ ж. – Којѣ б'и онѣ ж'ена те те з'аустави код Л'оквѣ? – 'Умрије му, к'укѣвцу, ж'ена и ост'адоше му двије мак'ање; || **жен'ица** ж хип. – Онѣ му жен'ица л'ијепѣ кѣ ј'абука; || **женет'ина** ж аутм пеј. – Онѣ ће му женет'ина нагр'дит фам'илцију; || **женар** м 'мушкарац с неким женским манирима; мекушац' [2: 116]; || **жен'идба** ж ♦. – Ђ'еца му присп'ијевају за уд'адбу и жен'идбу, а к'ако ће и[з]-сирот'ињѣ ако Б'ѣг не пом'ожѣ; в. *сеструљина*; || **женскад'ија** ж 'женски чланови породице'; в. *койаи*.

ж'еп м 'цеп'; в. *шиѣ*.

жест'ок -а -о 'љутит, оштар, пргав' [Ж 26]; в. *шесток*.

жешелъ м '?. – Уби', богами, да више некад не лане за жешелъ [3: 480].

ж'йв жйв'а -'о ♦. – Жйв'а нијес'а'м да и[м] се н'ешто н'ије д'ес'ило те се не ј'авју; *изр. не чуи се жив* 'не смети проговорити'; || **жйв'а'ц** жйвц'а м 'камен чврсте структуре, који се тешко ломит'. – Нем'о на м'ртви к'ам ст'ат н'о на жйв'а'ц до сам'е к'ућ'е (Кс). – Ч'ест'о п'ут'и т'акви су л'у'ђи на кам'ење жйвц'е, на пл'оче кој'е се не 'могу слом'ит, д'ав'али с'о оvc'ама (Кж); || **живин'а** -'е ж 1. 'животиња, четвороножно створење'. – Међу звјерадима најомраженија је »живина« вук [2: 334]. – Добрим лијеком од »срца« сматра се појести наште срце печено зечије срце и онда се завјетовати, да се већ цијела вијека ни од једне »живине« срце не једе [2: 536–537]; *изр. ѝрхвашна живина* 'узгредна стока'; нејасно [2: 40]; || **жив'инче** -ета с 'једно грло стоке'; 2. '»жива рана«, рак коже'. – »Живина«, а то је рак (сарцинома), према народном схватању долази с тога што је болесникова мајка јела, још док га је под пасом носила. – Колико се »живина« страшно болешћу сматра, доказ је у томе, што се њом неко проклиње: „Живина га изјела“ [2: 542]. – Е, г'убав ли је, живин'а га из'ела. – Ил'аде са'м п'ут'и овијема оvчур'ин'ама р'екла живин'а ве из'ела; || **живистиј'ан** -'ан'а м обично у изразима *ж'йви живистиј'ан* 'мноштво, ројеви инсеката (скакавци, муве, мрави)'; *живистиј'ан св'ијета*. – Јеси ли зап'азило ка[д]-с'у, 'одм'а по р'ату, нап'али ск'ак'авци и о[д]-тог'а живистиј'ан'а једв'а смо се одбр'анили. – У пл'ацу се да'н'а'с нијес'и м'ог'а' обр'нут: прит'иск'ан живистиј'ан св'ијета и ода'н'уо са'м ка[д]-са'н се от'уд изм'а'к'а'; || **жив'ица** ж 'тврда, каменита основа за кућни темељ'. – Ка'т коп'аш полум'енту за к'ућу, ид'еш св'е док не уд'ар'иш у жив'ицу, н'а ками али н'а земл'у тв'рд'у. – Кућна полумента закопава се у земљу док се год постави на живицу, тј. камен, темељ [2: 80]; || **жйв'јет** -јим несв 'живети'. – Не зн'ам кол'ико је жйв'јела пошто с'у јој поб'или с'инове. – Мбр'али смо да жйв'ј'о и на н'ишта без н'ишта; || **ж'йв'б** -'ога 'стока'. – Од ж'йв'ога држ'им'о двије кр'аве и дес'е-петн'а'с ова'ц'ан, а и т'о ни је т'ешк'о. – Ако неко прекрши »амин«..., »војска« из племена разорила би и спалила преступникову кућу и опљачкала му све »жйво« (стоку) [1: 220; 2: 7]; || **ж'йво** прил 'брзо, силовито'. – Па на Турке живше кидисаше [5: 557]; || **ж'ивн'ут** -н'ем св 'тргнути се и пожурити, постати живахнији, вреднији'. – А н'у ж'ивните м'ало и п'уштите т'е в'аше бестил'а'ке; || **живов'ат** -'ујем несв 'живети'. – Е овако живовања нема / Нити ми је дома повратишта [5: 451]; || **жив'от** -'ота м 1. ♦. – Не зн'а шт'о ће о[д]-жив'ота; 2. а. 'тело'. – Д'оба'р је у жив'от, те л'ијепо с'е попр'авио кака'в је б'ио; б. 'мушки генитални тракт'. – Уд'арио г'а ног'ом у жив'от и тр'и д'а'на се н'ије м'ог'а' испр'ав'ит; || **живот'иња** ж 'стока'; в. *вађевина*.

ж'йг м 'гвоздена шипка на једном крају зажарена на вагри'. – Шогоњица згрије жиг у огањ, док поцрвени, и таквијем жигом убоде дива у око [2: 451–452]; || **жйг'ат** ж'йг'а несв 'пробадати (о боловима)'. – Ж'йг'а га 'у рамо, ма о[д]-т'ог'а н'еће умр'ијет; || **жйги'ут** ж'йгн'е св. – Ка'д ме ж'йгн'е, от'е 'очи да иск'оч'е; || **ж'ицк'ат** -'ане св 'с времена на време слабије пробадати (о боловима)'. – Ж'ицк'а ме н'ешто пот пл'ећк'ом; || **ж'ицн'ут** -н'е св. – Ка'д ме једн'ом ж'ицн'е, д'оста ми је и за др'уги п'ут; || **ж'ицкол'ит** -й дем. –Л'а'кче би ми б'ил'о да ме ни тол'ик'о не ж'ицкол'и; || **жйж'ит** -'и безл несв 'осећати нелагоду, непријатност (због слабих потмулих болова, неизвесности)'. – Жйж'и ме на уж'ичицу. – Жйж'и ме што се не ј'авју, да се н'ије н'ешто дес'ило да не ва'л'а; || **ж'ишка** ж а. 'варница, искра'. – Овај приступајући огњу и гршкајући цјепаницама, да што више жишака искаче [2: 239]. – Од б'уков'ога др'вета с'у Ц'иг'ани рад'иј'е купов'али ћум'ур е н'ије ств'ар'а ж'ишке, али 'он је н'еспор,

б'рзо пр'одї, пā се б'ол'е продāv'ā овї од п'итомē гор'ē, цер'овї ђум'ур (Кж); б. 'же-
равица'. – Ђед'о је на дл'ан уз'имā ж'ишку да з'аждї цинг'ар; || ж'ишкица ж дем.
– О[д]-ж'ишкицē и к'ућа изг'орї.

ж'йда'к / ж'їта'к жйтк'а -'о 1. 'слабе густине, разређен течношћу'. – К'аша
је жйтк'а, мл'ого ж'їтā от качам'ака; *изр. меки образ – жишка балеја* [2: 432]; 2. 'ти-
бак, витак; улегнут'; в. *бал'аш*; Ж'їткā к'аша Жїк'овїџа – пр'сли кот'ā П'етровїџа.

ж'ила ж 1. 'корен'. – Њему је ж'ила дуб'око, тēшк'о њемо га обāl'ит; 2. 'жи-
ока'. – Преко кључева попрїјече се »жиле«, ... танке букове штичице од 3-4 палца
ширине [2: 83, 1: 247]; в. *баскија*; 3. 'полни уд'; в. *волујски, шкойиш, шкойач*.

ж'їр м 'плод хрasta' (р., обично *желуд*); || ж'їр'ит ж'їрїм несв 'гојити, то-
вити (свињу)'. – Мї смо в'а'зда ж'їр'или по једно пр'асе. – Особито се мало свиња...
жири [2: 40]; || *жировн'їк -їк'а / жир'овнїк* м 'товљеник'. – Онај који убије
жировника зове сусјеле на вечеру [2: 40].

ж'ито с 1. 'кукуруз'. – Пос'їјāли смо мало ж'ита и мало пчен'ицē; *сиїно*
~. – »Ситно жито«... дијели се на »озим« и »јара жита« [2: 50]; 2. 'обредно жито,
кољиво' [1: 298]; в. *їрекађивање за мрїве*.

ж'ица ж 1. ♦; 2. 'жилица којом се лоза »хвата« за розгу или разапету жицу';
3. 'танак цурак воде, слаб извор'. – Н'емā т'ун до ж'ица вод'ē.

ж'ишка ж в. *жиї*.

ж'лијезд'а ж 'жлезда'. – Појāвила му сē некā ж'лијезд'а испот п'азува пā ње
гл'ēā[т] шт'о ње.

жл'е прил 'слабо; зло'; || жл'їпūt в. *злїуїї* 'пут на коме човека могу
снаћи само несреће'. – Т'ā е Шпїр'ова п'ушка зāм'ила п'б К'учā на жл'їпūt.

жм'ира ж, обичније мн, 'остатак од топлења сланине, чварак'. – Ка'д
ист'опїш сланину, мї тō зовēм'о жм'ире, а јā са'м чў'јала да тō н'еђе вел'ē чвār'ак;
|| *жмирица* ж дем. – Ненад се ка жмирица увуче у групу [2:159].

жмїр'ет -ї несв 'слабо светлети'. – Онā њ'орица једв'а жмїр'ї, да се не р'ечē
да ју н'емā; || *жмїркāt* -ā несв 'светлцати, трептати пре догоревања, гашења'. –
П'очēла је да жмїркā, с'а[д]-ње се да се ут'улї.

жмўр'ет -їм несв 'бити затворених очију'. – Јā се наслон'ио у онў к'оћету
и жмўр'їм, а зн'ам е нēћ'у засп'ат; || *жм'уркāt* -ām несв 'чешће трептати (због
проблема с видом)'. – Тō дијет'е нешто мл'ого жм'уркā, тр'ēбало би га пов'ес да
му д'октор погл'еднē 'очи; || *жмўр'о* -'а м 'мушка особа која жмирка'. – 'Ајде, мōј
жм'ўро, иза'гн'ā[ј] онў ј'агњад из лив'адē; || *жмурōк'ан* м 'исто'; || *жмур'окиле*
м 'исто'; || *жмур'ока* ж 'женска особа која жмирка'.

жњ'ет жњ'ем несв 'жети'; || *жњ'етва* ж 'жетва'. – Жњ'етва се в'а'зда рачун'ала
у ж'енскї п'осā, а л'ўђи су тō млāt'или [2: 50]; || *жњ'етвār* м 'жетелац'. – Ок'упē
се жњ'етвāри и жњ'ело сē св'е с'рповима, н'ајвише ж'ене; || *жњетвар'ица* ж 'жена
која жње српом'. – Ок'упē се жњетвар'ице, пā 'удри док р'ўке оп'анў.

ж'ол'āv -ā -ō 'жгољав'. – Тō је бїл'о м'ālō, ж'ол'āvо, н'ије се од њ'ега им'ало
шт'о в'иђет; || *ж'ол'авче* -ета с 'кржљава, неразвијена особа, жгољава млада осо-
ба'. – Дōђ'е онō ж'олавче и п'очē да прїчā неку њ'ину »ист'брију«.

ж'рд -и ж 'мотка која се ставља на стог да притисне сено'; || *жрд'ина* аугм
'већа и тежа мотка исте намене'.

ж'уга ж 'ситна, неугледна особа'. – Ѓ'еди, ж'уго, и прекрāt'и, в'идїш-[л]и да
ни с'ām не зн'аш о ча'му пр'їчāш.

жўђ'ет жўд'їм несв 'силно желети, чезнути за нечим'.

ж'уја ж 'овца жућкасте главе'; || **жујан** м 'ован жућкасте главе' [2: 10]; || **ж'ут** **ж'ут'а** -о 'који је боје воска, злата, маслачка'; || **ж'ут'ал'** м 1. 'коњ жуте длаке' м. – Им'а са'м једнога ж'ут'ал'а и добре мѣ послуж'ио; 2. подсм 'момак светле косе'. – Што је траж'ио онј ж'ут'ал' о[д]-т'ебе?; || **жутарица** ж 'коза'; || **жутел'ав** -а -о 'жућкаст'. – То је син онога жутел'авога »прекопланинца« Тура [3: 134]; || **ж'утиле** / **ж'утило** м 'снажан човек риђе косе'; || **ж'утка** ж 'коза жуте длаке'; || **жутко** м 'јарац' [2: 19]; || **жут'ока** ж 'овца беле длаке са жутим кругом око очију'; в. *жуја* [2: 10]; || **жут'ок'ан** м 'бели ован са жутим кругом око очију'; || **жут'ило** с 'жута боја; бледило болесног човека' [2: 71]; **ж'утк'ат** -а[м] несв 'почети добијати жуту нијансу, венути'. – Пчен'ица је п'очѣла да ж'утк'а, бој'им се да је м'ало пор'анила; || **ж'утн'ут** -нѣ[м] / **ж'утн'ут** ж'утнѣ[м] св 'почети жутети, добити жуту нијансу'; || **ж'уткол'ит** -и[м] несв дем а. 'добијати дискретну жуту нијансу (о растињу)'. – П'очео је пом'ало да ми ж'уткол'и, ако не б'иднѣ к'ишѣ – м'ука; б. 'показивати прве симптоме болести'. – Ћѣд'о ми нешто ж'уткол'и, ма кад га п'итнѣм оће ли н'а Бријег – л'а'ко д'игнѣ ст'ап; || **жућеница** ж 1. 'болест јетре, жутица'. – Жућеница (жутица, icterus), једина је болест јетре коју народ познаје [2: 534]; 2. 'трава којом се лечи жутица, маслачак'. – Против жутице се највише хвали добро позната трава жућеница [2: 535 – нап. ур.]; || **ж'уц'е** -а с 'жуманце'. – 'Им'а ј'ај'а'п'а° и з два ж'уц'а; || **ж'ућ'о** м 'пас жућкасте длаке'; || **ж'ућко** м 'исто'; || **ж'ућк'ас**[т] -ста -о 'који има дискретну жуту нијансу'; || **ж'уч** м 'жучни мехур, жутозелена излучевина из жучи, горког укуса'. – М'исио је е ће б'ол'е бит н'ајесѣн, а с'ад му липч'ујѣ – 'о-ж'уча. – Ожуч'а, ж'уч му нараст'е п'а т'а'ма му на вен'е 'о-ж'уча се онј с'бк изл'ијев'а и прол'ијев'а и туг'ује неколико д'а'н'а° и липч'ује.

ж'ул'ит ж'ул'им несв 'гулити, љуштити'. – [Кртолу] варе... у »киле«, па ју »жуле« ноктима [2: 102].

ж'уп'а ж 'нижи, топлији крај'.

ж'упа ж 'део народне ношње, цупа'; || **жупелета** ж в. *жуелета*.

жут - в. *жуја*.

3

з'а прил 'зашто'. – З'а, баба? – З'а, делијо ћерћелијо [2: 373].

заавѣт'ат -'ѣт'ам св 'кренути бесциљно'; в. *авѣт'аи*.

заајв'ан'ит -'ан'им св а. 'одскитати'; в. *ајванит*; б. 'започети бесмислену причу'. – Ка'д 'он заајв'ан'и, н'ајбол'ѣ г'а кл'еп'ит по ћуш'и да прек'инѣ.

заајкат заајкам св 'кренути у хајку'; в. *ајкаи*.

заалак'ат -ам св 'почети алакати да би се поплашили вукови'; в. *алакаи*.

заал'ид'ат -'ид'ам св 'одлутати'; в. *ал'ид'аи*.

забад'ат -'ад'ам / -'ађ'ем несв 'забадати'. – Н'ѣће га 'он в'ише забад'ат ниједн'ѣ р'озгѣ; || **заб'ос** -'одѣм св 'убости оштрим предметом, посадити'. – Заб'оди кой стр'ујк.

заб'алежит -и[м] св 'упрљати балегом'; в. *балеја*, *балежит*.

заб'алит -им св 'забалавити'; в. *балии*.

забанд'ат -'ам св 'застранити'; в. *бандаи*.

забат'ал'ит -'ал'им св 'запустити'. – Т'о је св'е забат'ал'ено, н'ѣм'а н'ар'ода, н'ѣм'а жив'ота; в. *баиталии*, *иозига*.

з'абача ж 'удаљен крај, забит'; || **заб'ачит** -им св 1. 'дићи на раме'. – Ј'а

там'ан заб'ачио вр'ећу н'а рамо и оћу да у т'ур'им н'а коња, ка'д 'они нал'егоше; 2. 'омалтерисати'. – Ост'ало ми је овб м'ало да још заб'ачим, али н'ека га за с'утра; || забачев'ат -'ујем несв 'забацивати'. – Н'ећеш га, валā, више забачев'ат ноћ'а'с, нб б'ачи пā ћеш по нећ'ел'и, нијес'и наш'а'н жив'от на дол'ину.

заб'иј'ат -ијам несв 1. 'забадати, укуцавати'; 2. 'подбадати, изазивати сваћу'. – Н'ије ж'ив ако н'еће не п'очнē да заб'ијā сп'ицу и да заплак'ује тū ћечину; || заб'ит -јем св 'побости колац'. – З'авро је да заб'ије кдл'а'ц између двā к'амена.

забијел'ет (се) -'и (се) св 1. 'забелети се'. – Н'ешто се забијел'ело на вр' Кос'орца; 2. 'направити напитака мешањем киселог млека с водом'. – Оли ми забијел'ет мало млијек'а?

зāб'ио -ј'ела м 'забран'.

заб'ич'ит -'ичим св 'ојачати и отказати послушност'; в. *бичий, йемерушай*.

забјел'ежāt -ām / забјел'ежит -им св 'обележити; записати'. – Због забјел'ежāне овц'ē једн'ē али дв'ије, 'он би и св'оје пребјел'ежā (Кж).

забл'еј'ат -й[м] св 1. 'почети блејати'; 2. 'распричати се о неважним ствари-ма'. – Ка[д] забл'еј'и, он забор'ави коју је пр'ичу п'очео.

заблешит се -им се 'престрашити се'. – Но кад Јусо међу њима паде / Томе су се заблешили Турци, / То је њима изуба'а било [5: 491].

заблү'ђ'ет -уд'им св 'занети се нечим, несвесно се у нешто загледати; одлутати мислима'.

забој м 'преграда, одељење у кући'. – Куће су... пребијене »забојем«, који се инако зове перда [2: 80 85].

забол'ет -'олий св а. ♦. – Забол'ело гā н'ешто п'от пās и тр'ећи д'а'н – б'ездува; б. 'растужити до бола'. – Б'ога'ми ти не м'огу пр'ич'ат, нб ме тб заб'олий н'а срце ка'д пом'исл'им (Бс).

заболов'ат -'ујем (не)св 'дуго боловати'. – Пр'ије сē вик'ало: ако забол'уе б'оњик, з'ови п'опа, прич'ест'и га – или ће т'а'ча'с умр'ије[т] или ће му б'ол'е б'ит.

забор'ав'ит -им св 'избрисати из сећања; изгубити из вида'. – Прим'а'ки се, забор'авио са'м н'ешто да ти р'еч'ем; || заборāвн'ик -йк'а м 'забораван човек'. – Ови м'оји заборāвн'ици н'етē н'ика'д забор'ав'ит да д'оћу на ваг'ан; || заборāвн'ица 'заборавна жена'. – Дāко се овā заборāвн'ица с'ет'и зашто је д'ошла.

заб'ос -'од'ем в. *забагаи*.

забр'абоњ'чит -й св 'запрљати остављајући за собом брабоњке (о овцама, козама)'. – Н'ерāте те 'овце иза к'ућ'е, св'е ми ов'удије забр'абоњ'чише.

забрāв'ит -'и св 'кренути некуд непромишљено и неразумно'. – Ка'д забр'āvи, не м'ож га заст'ав'ит.

зāбр'аз[д] -зда м 1. 'почетак орања, прва бразда'; 2. 'леја'. – Црни лук се... сади у малим »бостанима«, што се зову »лучњаџи« и који се испредијеле на леје које зову »забразди« [2: 55]; || забрāзд'ит -'āздим св 1. 'заорати прву бразду, почети орати'. – Он је забрāзд'ио, мā му десн'а'ч нешто не пот'езā; 2. 'претерати у нечему, застранили'. – Св'и сū пр'ич'али да сū забрāзд'или и да ни оц'а не м'огу бес п'опа да сар'анē.

зāбр'ан м 'ограђено земљиште (шума, ливада) у које је забрањен приступ, брањевина'. – А 'они б'јеу' уз'ели зāбр'ан што е б'ио кр'āl'ев; в. *вала*; || забрāн'ит -'āним св 'ставити забрану на нешто'. – Н'ешто сū се доф'атили и забрāн'ио му је да пр'бди повр лив'адē; || забрањев'ат -'ује[м] 'штитити, обезбеђивати'. – Преко папради [на крову] се још наслоне облице, да »забрањују« папрад од ветра [1: 237].

забрбокћат -кће св 'почети испуштати шумове сличне жуборењу воде'. –

Забрбокћа кокот и какарижући паде с легала [3: 676].

забрекн'ут -нѣ[м] 'налити водом дрвену посуду да би се спречило истицање течности'. – Ми ст'авили штр'угл'у да се забр'екнѣ (бил'а се расушила); || **забрѣц'ат** -ām несв. – Оћемо ли да'н'а'с али с'утра забрѣц'ат овѣ б'ачве?

забрйжд'ат -йжд'й св 'почети полако истицати (о течности)'. –

забр'ижйт (се) -йм (се) св 'забринути се'. – Што си се забр'ижйла, ј'адна не бйла, д'ојће ти. – Путник се забрижио [2: 452]. – Сјећели су забрижени и ништа не говорећи. – Забрижим се за себе па из истија стопа накастрим код попа у цркву [4: 76 197]. – Грдан га је санак забрижио [5: 201].

забрк'ат -ркām св 'замешати, закувати'. – Забркā ни по једну к'афу; в. *бр-кайи*, *ускваса* [4: 373]; || **забрчкāt** -ām св 'на брзину нешто спремити за јело'; || **забрчколйт** -йм дем 'исто'.

забрк'атйт -йм св 'постати бркат'. – И он'б је забрк'атйло, мā да в'идймо оће ли од њ'ега б'ит ч'оека.

забул'ат -'ām св 'затворити коверту, писмо'. – Прочит'ā ми тб п'йсмо прије нб га забул'аш; || **забулāv'ат** -āј'ем несв. – Не забул'ājи тб ј'ош, јā нйм ће и Мйњ'о н'ешто пору'чит.

зав'адйт (се) -йм (се) св 'ући у сукоб, поспорити се'. – 'Ондā сy се 'они п'ошл'е с овијем Бāш'ом зав'адйли, окб т'огā и др'угијен р'аббтā'н; || **з'авађа** ж 'спор, свађа'. – Они сy в'а'зда у нечесове з'авађе и ј'ади и[м] кр'āj зн'али. – Такве вечере бивале су често клица »завађе« међу главарима [2: 171]; || **зав'ађāt (се)** -ām (се) несв. – Нем'бте з бр'аћбм говн'ат и зав'ађāt се да ве не позам'ичѣм.

завала ж 'гомила сена припремљена за плашћење'.

завāl'ит -āйм св 'бити убијен и бачен у канал, јаругу; зајазити'. – Мл'огй сy та'кв'й, д'ијете, завāl'или кун'ету и не 'итāj да и[м] се прим'а'кнѣш; ~ **се** 'оклизнути се, пасти; неспретно се свалити на земљу'. – Л'а'ко сѣ ст'ārбме чел'ад'ету завāl'ит ка'д н'ѣмā ни н'огy ни р'укy; в. *расйоврл'аји*; || **завал'ев'ат се** -'ујем се несв. – Чудо је како се ж'ене в'а'зда завал'ујy – н'а плећи!? || **завал'ен'йк** -йк'а м 'лењ и неуредан човек'. – А тб је, ј'адна н'е бйла, завал'ен'йк и њ'ега Б'бг н'ије д'ā н'и за што; || **завал'ен'ица** ж. – Наш'ā је нека'кву завал'ен'ицу глйбаву и затворила му је к'ућу – там'ан кā да ни њ'ега н'ѣмā; || **завālивање** гл им. – Треће копање [лоза] зове се »завālивање« и тад се ордени заравне [2: 56–57].

завāl'ат (се) -'āl'ām (се) св 'почети се ваљати, котрљати'.

завѣз'ат -'ѣжѣм св 'учврстити везом, привезати'; || **завѣжев'ат / завѣжйв'ат** -'ујем несв; || **зав'еза'к** -ска м 'мали завѣжљај, смотуљак'. – Метн'ула му је мало л'еба и с'ира у једа'н зав'еза'к и – за брāv'има. – Те му пашиница бачи завезак дука-та, који су били свезани у један јаглук [2: 459]; в. *јајлук*.

зав'ес -'едѣм св 1. 'повести околишним путем; преварити, премамити лажним обећањима'. – Л'а'ко је зав'ес ајвāн'а и ст'ара ч'ѣка: д'ā[ј] и[м] с'итну п'ару и р'еци да ће 'она пор'ас и њ'има в'ише не тр'ебā; 2. 'уписати у књиге'. – Ка[д]сy га крст'или, св'и сy бил'и пл'ани и п'оп је забор'авио да га зав'едѣ у тy његову књ'игу; 3. 'успоставити нов поредак, обичај'. – Т'ā'мā смо зав'ели н'бвy раб'оту – да се не држ'й »тр'ећѣ ј'утро«; || **завод'ит** -йм несв 'уписати у књиге, регистре'. – Нијесy им'али кбг'а да зав'одѣ, али шт'о ћеш: и тб сѣ вјенч'ало.

завѣч'ат -'й св 'огласити се вечањем'. – В'иђите н'екб што тб завѣч'аше к'озе.

зāv'ид м 'углед, поштовање'. – Н'ије ти тб за зāv'ид кā н'екијема који не ум'ијy др'укше; || **з'авйд** м 'завидљивац, пакосник'. – Д'а ми је гл'е[д]āt како тā'н з'авйд

креп'аје од ј'ада; || **зāv'ида'н** -дна -о 'завидљив'. – Нијес'и, ја нѣм, зāv'ида'н на његове нес'ојштине; || **зāv'иђет** -идѣм несв 'испољавати завист, завидети'. – Ни л'уђ'има не зāv'иди нō гл'едā пā кā 'они. – Там'ан кā онā тē зāv'иђела шар'ову: „Бл'аго т'ебе, м'бј шар'ове, ни се об'уваѣш, ни се оз'уваѣш“ (Бск). – Једн'у ти само раб'оту зāv'идѣм: што си усп'ио да се од л'уђ'и ож'ениш.

завидāv'ат -'ајем / -āј'ем несв 'учвршћивати шрафом, навртати, зашрафљивати'. – Не завидāј'и га в'ише да се не сл'омѣ; || **завид'ат** -'ām св. – С'амо тѣ тō завид'ā[ј] и н'еће ти 'ацнūt. – Ту ти је завидана бомба [4: 41]; в. *вуда*.

завѣј'ат -'ијā несв 1. 'почети уобличавати плод (главица купуса, клип кукуруза)'. – Кл'асови л'ијепо зав'ијају; 2. 'почети назначавати женске облине'. – В'идѣш-[л]и, С'āво, да е овā поган'ул'а тв'оја п'очēла да зав'ија; || **зав'ит** -'ијем св 1. 'уобличити'. – В'идѣш-[л]и тѣ да е овā њев'бчица Мил'ова л'ијепо з'авѣла?; 2. 'умотати цигарету'. – Д'ā[ј] ми да и ја зав'ијем цинг'ар дувāн'а; || **зāv'ој** м 'извијени део пута, окука'. – С кр'авāма и к'оњем ид'е се на зāv'ој; || **завој'ит** -а -о 'вијугав, с много кривина'; || **зāv'ојница** ж в. *завој*.

завѣј'ат -'ијā несв 'оглашавати се завијањем (о вуку, лисици, псу)'. – Р'екā је Пуш'о Балотић: „Б'огоми, ов'удије тē лис'ице бр'зо завѣј'ат“. – Зав'ија в'уѣ у Ш'пуму Др'агину, нагрд'иће онē 'овце Мил'ине. – 'Ено зав'ија вуч'ина н'еђе повр Пр'ибēвѣићā, прегн'али сū га, изгл'едā, ис Куп'усā'цā, кā да н'ама тр'ебā в'ише нō њ'има.

зав'ијāt -је св 'завејати'. – Ка'д ов'бје сн'ијег зав'ије, дал'еко ти је и д'о стога да ст'игнēш.

завѣк'ат -'ијкām / -'ијчѣм св 'повикати, зазвати'. – В'ији ко тō з'авѣка изв'ише гл'адē.

зав'иличѣт -ѣм св 1. 'везати вилице, зауздати'. – Зав'иличи га, мā се п'ази да те не доф'атѣ; 2. 'натерати на послушност'. – Д'обро гā зав'иличила, не см'ије гм'изнūt без њ'енōга зн'ања.

зав'ирāt -ѣм несв 'мучити се, подметати се под неки тежак терет'. – Он је ц'ијелōга в'ијека зав'ирā и не зн'ам како се дос'ад н'ије оп'учио; в. *бесѣила'к*; || **завр'ијет** з'аврѣм св. – М'оже њ'ед ј'ош да з'аврē, кā да н'ије избро'ијо оса'ндес'ēt.

завирев'ат -'ујем несв 'загледати, завиривати'. – Тѣ си, кāда, огладн'ио ка'[д]-завир'ујеш у кот'ā; || **завѣр'ет** -'иј'ѣм св 'погледати, проверити'. – Завѣр'еће, какв'и сū, у св'акū р'апу, да в'идē да и[м] н'екѣ н'ије поб'егā.

зав'ит -'ијем св в. *завијати*.

завјес м 'вео, бела марама којом се прекрива лице невесте'; в. *дувак*; || **завјесит** -им св 'преградити, затворити завесима'. – Доведену невесту заједно с њеверима смјесте у засебно одјељење које се завјеси губама и поњавама [2: 228].

зāv'јет м 'заклетва на нешто, заветина'. – Ка'[д]-сū осво'или Планин'ицу от Клим'енā'тā, после л'у'тōга и к'рвāвōга б'оја, К'учи сū ост'авили зāv'јет да к'ол'у на Ш'ћ'епāњдā'н (Кж). – Ш'ћепāндан је општи кучки завјет (празнује се 2/15. августа, Пренос моштију светог првомученика и архиђакона Стефана) [2: 245]; || **завјетина** ж 'племенска преслава'. – Све отишло бјеше у планину / Да прослави кучку завјетину [5: 369].

зāv'јетрина ж 'место заклоњено од ветра'. – 'Има ли т'амо каквē завјетр'инē да се скл'онѣш?

завјештај м 'завештање' [2: 124].

завлѣд'ат -'адѣм несв 'освојити власт'. – Дѣђ'оше ч'етњици, завлѣд'аше, уб'ише М'арка Бил'урића.

завл'адичити (се) -йм (се) св 'устоличити (се) у владичанском звању'.

завлѣч'ит -'ачйм св 'поравнати орање влaчом, побранати'. – Бусовито орање... ђекад... »завлачак« »влaчом« које је оплетено од »члананого« прућа [2: 48].

зѣв'од / зѣ'од м 'окука, серпентина'. – С к'оњима и говед'има 'уза° стрѣну ид'ѣ се на зѣ'од, а 'овце м'огѣ и пријечц'ем; || **зѣв'одница / зѣ'одница** ж. – 'Ај тј с к'оњем зѣв'одницѣм. – Кр'ѣнѣ се кѣ к Сен'ицѣма, пѣ за'одницѣма низа° Ст'убицу, а ов'амо сѣ звѣл'о на преч'ац ђе се изб'йјѣ кот к'ућѣ Јок'ановића; || **зѣв'одничца** ж дем 'мала окука'. – 'Убѣ'н ти је там'ан више онѣ зѣв'одничцицѣ.

завој м 'окука'; в. *завијати 1*.

завојводит -им св 'увести у звање војводе'. – Прича [се], да је завојводио Дрекала [2: 140].

з'авра ж 'покривка на врху стога, лисника, која штити од закисивања'; в. *сйрева*. – Ђорња страна стога испод покривача зове се »завр'а« [2: 38 39].

з'аврата м 'јадов; замлата'. – Ост'ави з'аврату, ђе си наш'ѣ да се ш њйм прег'онйш.

зав'ргнѣт -нѣм св 'подићи на раме'. – Н'ије тѣ л'а°ко ни зав'ргнѣт н'а рамо, а н'е га нос'ит. – Да цара завргне за рамо [2: 456]; || **заврзат** -жем несв. – Лисник људи слажу на подуги прут, па »завржу« на рамо [2].

заврећак -ћка м 'мала врећа, пола вреће' [2: 79].

заврѣч'ат -й св према *вречайи*.

заврз'ан м 'враголан, несташко'. – Р'ѣци ономе заврз'ану да ћу му нав'ѣз гуз'ицу ако ми б'иднѣ задйјѣв'ѣ ђѣцу.

заврн'ут -рнѣм св 'подврнути, посувратити'. – Са°з'ѣ[ј] се, заврн'и ног'авице и не б'ѣ се: в'ода је плитк'а; || **зав'ргѣт / зав'рћѣт** -нѣм несв 'подвргати, посувраћивати'. – Што зав'рћѣш рукѣв'е, зѣр ти н'ије зйм'а?

заврш'ит -ршйм св 'окончати, привести крају'; || **завршев'ат** -'ујем несв 'приводити крају, окончавати'. – Заврш'јте с т'ијем, и с'утра се м'оже раб'отѣт.

зав'ѣј -уч'ѣм св 'завући'; || **завуков'ат** -'ујем несв 'завлачити'.

заг'ал'ѣт -ѣм св 'добити науснице'. – В'иђе ли, ђ'ѣдо, да је овй н'аш ђ'ѣтић заг'ал'ѣ исп'од носа.

загар м 'ловачки пас' [2: 64]; арб. *загар, загариче* [9: 174].

загѣс'ит -'ѣсйм св 'прелити водом живи креч'; || **загашев'ат** -'ујем несв 'наливати воду на живи креч'. – Отиш'ѣ са°м да му тр'ѣжйм двѣ тов'ара кл'ака, а јѣ би га загашев'ѣ.

загйл'ат заг'йл'ѣм св 'покренути псе на одбрану стада'.

загл'ава°к -вка м 'дрвени или метални клин којим се алатка учвршћује на дршци'. – 'Испаде ми загл'ава°к с маг'икѣ и н'е виђо ђе 'оскочй; || **заглѣв'ит** -'ѣвйм св 'специјално обликованим клином учврстити алатку на дршци'. – Ђѣд'о се спр'ѣмѣ да заглѣвй сѣк'иру; || **заглавл'ев'ат** -'ујем несв. – Заглавл'ев'ѣ са°м ју н'еколикѣш, нас'ум са°м забор'авио како се тѣ чин'й; в. *цијѣйайи, ђѣйчица*.

заглавѣр'ит (се) -'ѣрйм (се) св 'поставити на главарску функцију'. – Не зн'ѣ се ни ђ'е сѣ га н'ашли и ни к'ако сѣ га заглавѣр'или, теке се в'идй да му је с'а°[д] т'ијесна св'ака цѣд'а. – Ка°[д]-се бр'абѣна°к заглавл'ѣрй, 'он м'оже да порѣст'е у в'еликѣ б'алегу.

загл'ачит -џм св 1. 'загладити, поравнати'. – Поравн'а тџ м'ало и загл'ачи, пџ ље тџ др'угџ р'ука изв'адит; 2. 'разјаснити се, изгладити неспоразум'. – Н'екџко је тџ загл'ачио, мџ с'у се 'они још п'одуго м'рдџли једни н'а друге.

загл'едџт се -џм се св 'усмерити поглед, фиксирати нешто погледом'. – У што си се тџ загл'едџ, д'а ми је зн'ат; || **заглед'џч** -џч'а м 'човек који полази да »осмотри« девојку пре просидбе'. – Овџ л'уџи би м'огли б'ит н'ечџ загледџчи, мџ не зн'џм кој'џ.

заглиб'ат (се) -'џбџм (се) св према *џлибаџи (се)* а. 'запрљати (се)'. – Овџ ти сџ дијет'е заглиб'ало кџ пр'џсе; б. 'скувати кафу (црну)'. – Мож'џши ми заглиб'ат једну к'џфу; || **заглибљен** -а -о 'прљав'; ~ *вода* 'осока'; в. *водоваља*.

заглџн'ут -'уџнџм св 'привремено оглувети од снажног звучног таласа, експлозије или сл.'; в. *чирикаваџи*; || **заглџш'ат** -ам несв 'досађивати бесмисленом причом'. – Колико мого да заглџшџ и да не уг'оли, 'именом те Б'ожијем к'умџм; || **заглџш'ит** -'уџшџм св. – Ако д'оџџ, н'џмџ ти сп'џса – заглџш'иџе пр'џчџм; || **загл'ушци** -шџкџ мн 'оглушивање о нечије тражење', најчешџе у сталном изразу *мей'џџи се / мейн'џџи се у загл'ушке*. – Овџ ми се џ'џца нешто м'џџу у загл'ушке и д'џџ] ми тџџн пр'џт да в'иџу отџ ли џ'џга б'ол'е ч'ут; в. *макања* [4: 108].

загн'ат -'џм / зажд'енџм св 'утерати'. – Загн'џ тџ 'овце у ст'џју, д'оста и[м] је бџл'о; ~ **се** -'џм се 'појурити, зајурити се'. – Сџв'о м'џј надр'џџи овн'а пџ б'џж на см'окву, а ов'џн се тџмџ загн'џ пџ глџв'џм у см'окву, пџ се изм'џкни пџ опџт – док ју је св'у оџџлио; в. *ждријело*; || **зџг'он** м геогр 1. 'природно ограђен пашњак у стеновитим странама'; 2. 'усов; камени одрон' [1: 105]; често као топоним [12: 28–29]; 3.а. 'залет'; в. *мейџч* [3: 180]; б. 'јуриш, напад'. – Па Латини загон учинише. – У Латине загон учињеше [5: 55 269]; || **з'џгонџ** прил 'трком, трчеџи'. – Камен се баца зџгоне тј. трчеџи, »с мјеста«, »кроке«, »омачке«, »преко главе« [2: 347]. – Друго скакање, које се чини истрке, зове се зџгоне и скаче се до 24 стопе на равнини [2: 346]; *изр. и[з] зџџона*. – Скџк'али су и[з]-зџг'она; || **загон'ит се** -џм се несв 'залетати се'. – Н'еколикџш му се загон'ио, мџ му н'ије см'ио удр'ит; || **загонџија** м 'прзница, свађалица'. – Прџв'џ је и 'он да б'иднџ загонџија, мџ је забор'авио ка'д]-с'у му н'џџе умџчили џуш'у.

загној'ит се -'џј се св 'инфицирати се'. – Р'ашчџша некџ п'уџицу и 'џно му сџ загној'ила.

загњџд'ат -'џдџм св в. *џњидџџи*.

заговџр'ат -'џрџм несв 'задржавати, ометати у послу'. – Јед'џн са'н сл'учџј, нџ те заговџрџм, им'џ на Мед'ун; || **заговџр'ит** -'џрџм св 'скренути пажњу с нечега; забавити'. – Заговџр'и га м'ало док му м'џјка д'оџџ; ~ **се** 'задржати се неким послом'. – Ти реци суду, е си се заговорио вареџи сјеме да с џим једну зграду посијџш [2: 453].

заговн'ат -'џм св 'урадити неки посао површно, несолидно'. – Четвор'ица у каф'ану наруч'ујџ: – „М'џне мало ј'ачџ к'џфу, гр'ку“. – „Јџ џу сл'абџ бес ц'укра“. – „М'џне слаб'ијџ с м'ало ц'укра“. – „М'џне једну срдџџџ“. А коноб'џр к'уварици: „Заговн'џџ] т'џмо чџтери к'џфе“.

загојџт'ит -'џџм св 'направити неред'. – Којџ је овџ домаћ'ица загојџт'ила – тр'џбџ јџј д'џт мед'џну.

зџг'он в. *зџџџџи*.

загор'ет -'џрџ св 'пригорети на дну посуде приликом кувања'. – М'ало ти је загор'џла овџ варен'ика, мџ м'ислџм е џе гр'џбаница вал'џт.

загоркиња ж 'шумска вила'; в. *вила*; || **загоркица** 'исто'; в. *биљарсџџво*.

загбрч'ит се -'брч'им се св 'изазвати незадовољство, омразу'. – Бил'и су се међу собом загбрч'или око н'ечеса и нијес'у и м'огли нагод'и[т] р'ођ'аци.

загоспод'р'ит -'ар'им св 'завладати'.

з'аграда ж 'ограда'. – Напр'авио је д'обру з'аграду и с'а'д му 'овце не м'огу уск'а'ат у лив'аду; || **з'аграђа** ж 'ограђен простор, ливада, шумарак'. – Угн'а т'у ј'агњад у з'аграђу и н'ека и т'амо, н'емау к'уј от'ис; || **загр'ад'ит** -'ад'им св 'направити ограду, оградити'. – Ову цркв'ину д'ол'е што е на дно Ц'ерј'ан оћу да у загр'ад'им; || **заграђев'ат** -'ујем несв 'правити ограду, ограђивати'. – Ако не м'ис'иш с'а'[д] заграђев'ат, б'ачи на он'и з'а'д нек'у др'ачу да ј'агњад не иск'оч'е.

загр'ај'ат -јем св 'загаламити'. – Ја уз'е п'ушку, а м'и загр'ај'али, оне оп'аз'ише, поб'јегоше.

загр'ана'к -нка м а. 'огранак, граница'. – Дон'еси мало тије загр'ан'а'к'ан да се б'ачи н'а ога'њ, да се не уг'уљ'и; б. 'огранак генеалог'ског стабла'. – Н'аш је загр'ана'к од Сим'она и заг'о смо Сим'оновић'и; || **загр'анчи'ћ** м дем. – Ако смо св'и од Сп'а'а, м'ожемо б'ит Сп'а'овић'и на м'а'њ'и загр'анчи'ћ; в. *ша'наек*.

загр'из'ат -'из'ам несв 'загризати'. – Н'еће ју т'а'н в'ише загр'из'а[т]: 'он је њег'ово из'ио; || **загр'ис** -'из'ем св према *грис*. – Ад'ам је загр'из'ан ј'абуку и з'ап'рла му је.

загр'иј'ат -'ијем св 'загрејати'. – М'ало се т'о загр'ије, теке да се ст'опл'и, да уб'ије ст'уд; || **загријев'ат** -'ијев'ам несв; в. *извес[и]*.

з'агрл'ас[т] -ста -о 'који је на горњем крају сужен у облику грла'. – На т'а'н г'брњ'и кр'ај она је м'ало з'агрл'аста.

загр'рл'ит (се) -'рл'ам (се) св 'изљубити (се)'. – Загр'рл'ише се к'а т'етке; || **загрл'ат (се)** -'рл'ам (се) несв 'љубити, грлити'. – Од жел'е [ј]у је св'ак'и ч'а'с загрл'ала.

загрл'ашт'ит -'ашт'им св 'дати пуном руком, не жалећи'. – 'Она је науч'ила да загрл'ашт'и, а им'ала је и 'окл'е е је и њ'ој в'а'зда Б'ог д'ав'а.

загрм'ј'ет / загрмл'ет -'рм'и св 1. 'почети грмети'; 2. прен 'загаламити; гласно претити'. – А ов'и, ка'[д] с'у в'иђели, 'онд'а с'у п'ит'али и ч'ули да е Сл'авко т'ун б'ио п'а с'у загрм'ј'ели бил'и.

загрн'ут -'рн'ем св 'последњи пут окопати кромпир, кукуруз, нагрнути'. – М'и смо га загрн'ули, а с'а'[д] – што му Б'ог д'адн'е; || **загр'рт'ат** -'р'ем несв 'нагртати'. – К'о ће с'утра с'а' мн'ом да загр'р'емо крт'облу?

заг'ућ'ат -'ућ'ам несв 'зановетати, извољевати'. – Нем'о[ј] ми т'ун заг'ућ'ат, 'имена ти; || **загућев'ат** -'ујем 'исто'. – Ј'ећи и нем'о ми т'ун загућев'ат да те не кл'ап'им.

заг'ућ'ет / заг'ућ'ет -д'им св 'запевати уз гусле, загуслати'. – После веч'ер'е, ка'д сн'а'а али шн'ер дон'ес'у г'усле, н'ије се в'ише једн'а прогов'ар'ала.

загуз'ат -'ам св 'похитати (о детету које још несигурно хода)'; || **загузел'ат** -'ам св 'исто'. – 'А ју ч'уше, 'они загузел'аше да ју ср'ет'у.

загусл'ат -'ам св 'почети гуслати, загуслати'.

зад в. *за'г*.

зад'ав'ат -'ајем несв 'клети се, обавезивати се на нешто, обећавати уз заклетву'. – Зад'ајем ти јенц'а Б'ога!; || **зад'ат** -'ам св.

зад'ај'ат -'ајем несв 'хранити тек ојагњено или болесно јагње'. – Н'ем'аж га шт'о зад'ај'ат, в'идиш-[л]и да је т'ршено; || **задој'ит** -'ојим св 'подојити, нахранити младунче тек дошло на свет'.

зада'н'ут -'а'н'е св 'непријатно запахнути'. – Нешто ме з'ада'н'у, не зн'ам што т'о б'и.

задијев'ат -'ијевām несв 'задиркивати'. – Брат и сестра задијевају ме [4: 195]; в. *лавурача*; || **зађен'ут** -'енēm / **зађе'с** -'едēm св 1. 'ситним провокативним гестом изазвати нечију реакцију'; 2.а 'започети'. – Они зађе'доше др'угу пр'ичу и ја не чу' што је с он'ијем б'ил'о; б. 'ступити у контакт, заподенути разговор', в. *бечашина*; 3. 'заденути, затакнути'. – Сломио лиснату грану, па ју задио најстаријему Шаљанину за врат [2: 201]. – Свирн'и и зађ'ени з'а пās. – М'ис[л]иш-[л]и више задијев'ат з'а пās?

зад'ирпāt -ēm несв 'упуштати се у непапетне послове, излагати се неразумним напорима'. – Не задири, ч'бче, тол'икō, в'идиш-[л]и да ће те тō оп'учит; || **задр'ијет** з'адрēm св. – Ако н'еђе з'адрē, изм'а'кни му се и ч'екā[ј] да се осв'ијестј.

задл'ана'к -нка 'ударац дланом, шамар'. – О, м'а'к-се, д'ијете, да ти не зал'ијепим задл'ана'к. – Ма пуче задланак [4: 320]; || **задл'анчйт** -йм несв 'шамарати'. – Нем'ō ту ђ'ецу да задл'анчйш да ти ј'а не д'о'ђем т'амо.

задл'āj'ит -йм св према *гл'ајий*. – Ка'д га п'уштйш са' са'нцир'а, зн'āj да ће да задл'āj'и и д'ōј ће д'ома ка'д га гуз'ица дов'едē да у нап'унй.

задоб'ит -'ијем св 'добити, освојити'. – Овамо се играње продужи, док један другоме све камичке задобије [2: 432–343]; || **задобй'ат** -'ијām несв 'побеђивати'. – 'Он ст'ално задобй'aj, в'ијите ви да 'он не 'ил'а.

зад'овијек прил 'заувек, вечито'. – Р'екā'н ми је П'ета'р да е св'а прйл'ика да ће ост'ат н'акарāда'н зад'овијек. – И 'они сy м'ислили е тē зад'овијек пā проп'адоше, мā се шг'ета коју ост'авйше н'ика'д н'е поправй; || **зад'овијечнй** -ā -ō 'вечит'; ~ вијек. – У м'ōј зад'овијечнй в'ијек н'ajбол'е са'м за м'уку зн'ала.

з'адовōл'а'н -л'на -о 'који је добре воље, расположен, који не тражи више од онога што има'; || **задов'ол'йт** -йм 'учинити задовољство'. – Ст'ару чел'ад'ету р'еци мēк'у р'ијеч и задов'ол'ио си га б'ол'е нō да си га не зн'ам ш ч'йм даров'ā; || **задовōл'с[т]в'о** с. – Нем'ō га прекор'ит и њ'ему в'ишēга задовōл'св'а не тр'ебā.

задријем'ат -'ијемām св 'накратко заспати'. – Пр'еко дā'н задр'ијемām. – Подвучем се, задријемам и добро наспијем [4: 141].

задругар м 'члан породичне заједнице' [2: 123].

з'адува / заду'а ж 'asthma'. – М'ученик је о[д]-тē з'адувē: ка'[д]-га ст'иснē – да му 'очи иск'очē [2: 527].

зад'уго прил 'дуже времена, подуже'. – Мй смо тy трāв'у држ'али д'уго и зад'уго и п'ошто ни је м'ajка 'умрла.

задужев'ат (се) -'ујем (се) несв 'улазити у дуг'. – Сирот'иња се н'ије м'огла задужев'ат е н'ије им'ала 'оклē в'рћāt д'уг ни за њ'ега гар'антит; || **задуж'ит** -'ужйм св. – Ка'[д]-се зад'ужйш, гл'едā како ћеш заспијев'ат.

зjд'ушнй -ā -ō 'који се тиче Задушнице'; ~ *йеша'к* 'петак пред Задушнице'. – Бйл'а је т'ун на зjд'ушнй пēt'а'к и в'рн'ула се пр'ед нōј; || **Зjд'ушнице** ♠. – И онō ка'[д] су Зjд'ушнице, пред В'ел'ијема пост'има, т'āмā се зн'ало к'а'[д] ће п'оп д'ōј да тē Зjд'ушнице очит'ā. [Зли дуси који, по народном веровању, при порођају море новорођенчад].

зађаволик'ат -āм св према *ђаволикай*.

заж'агорйт -ē св према *жагорйи*. – Заж'агорйше л'уђи и почēш'е да се д'ижy.

зажд'ит з'аждйм св 1. 'запалити'. – Прим'а'ки ми тy жишку, да з'аждйм цинг'ар; 2. 'безглаво побећи'. – Ка'д и је в'идио навр Дрм'ашē, 'он з'аждй н'иза Ступове; || **заж'ижāt** -жēm несв 'потпаљивати'. – Овй се 'ога'њ, кā да, н'ēше заж'ижāt;

|| **заждијеват** -ијевам несв 'исто'. – Фуруна се не заждијева, вагра је запретана [4: 345–346].

зажмӯр'ет -'им св 'затворити очи'. – Ка^д 'уждї́ с'евѣр, н'ѣмā ти нō зажмӯр'и и гл'е[д]ā[j] да те не прев'рнѣ.

завѣжд'ат -'й св 'почети звиждати'. – Завѣжд'аше онї м'еткови из 'ероплā-на и почѣш'е да пршт'ѣ повр [о]нѣ пећ'иницѣ.

завзекнут -нем св 'одјекнути'. – Соко цикну, двор зазвекну.

заврѣц'ат -'рцā[м] св 'почети ударати (по камењу)'. – Ка^д заврѣц'аше фиш'ечине, jā реко е тѣ ми уб'ит кр'аве на лив'аду.

зав'ирāt / за'з'ирāt -ѣм несв 'устручавати се'; в. *са'с'т'авиш*; || **зāз'ор** м 'стид, срам'. – Скорашња невеста и кратња ђевојка могу без зазора доћи у веселим крпама на глави [2: 249]; в. *ар* [2: 475]; || **засорно** прил 'које изазива зазор, стидно, срамно'; в. *безрзан*.

засубице ж пл т 'месо које коњу нарасте око зуба, запаљено ткиво на десни-ма, *ulceratio gingivarum*' [2: 546].

засуѣч'ат -'й св 'засујати'; в. *обаг*.

заигр'ат за'игрām св 'почети с игром'. – Ка^д[д]-се ђ'еца за'играју, она на св'е забор'авѣ.

заинт'упйт -'им св 'непаметно се упустити у безизгледан подухват, задрети'. – Ако заинт'упи, н'ека га: опамѣт'иће се ка^д га кл'епи п'о глави.

заиск'ат за'иштѣм св 'затражити'. – Ојд'е да за'иштѣ бл'ању, да поравн'ā некү шт'ицу.

за'исто реч. 'заиста, одиста'. – Ада, н'ѣће за'исто, нō ид'ѣм на мѣјдан Бож'ини Р'адовāнову; в. *јарјей*.

з'āj з'ājѣ[м] св 1. 'изгубити се из видокруга, заћи'. – С'а^д[д] зāj'оше пр'еко Бријега; 2. 'заскочити, онемогућити кретање у неком правцу'. – Зāj'и тї озд'ол' па и пож'ени ов'амо. – Зājш'ли сү одон'уд и са'гн'али и[х] у дол'ину; 3. 'упустити се у причу без краја'. – Зāj'осмо у д'угѣ и шир'окѣ.

зај'ад / зај'аде прил 'криво, неправо'. – Је ли ти зај'ад. – Из Трупе се не одаз-ваше па им је зајад [4: 362]. – Е, зај'аде ми је ђе т'урї ону опа'нчар'ицу. – Зај'ад ми је што т'акō бестиј'ā.

зајāj'ит зајāj'им св 'преградити канал, направити јаз'. – Ч'үвā се, д'ијете, е ђеш зајāj'ит кун'ету. – Казује се да је скочила у јадаи сад зајажени ублић на Стубици [2: 475].

зајарц'ат -'ām св 'почети с недоличним понашањем'. – М'оже подн'ијет ка^д зајарц'ā ђев'ојка, а з'а спрдњу је ка^д[д]-се тō д'есї ст'арбј ж'ени, ка он'бј те се пл'āск'ала по гуз'ици и вїк'ала: „Отѣ ме м'ончād“.

зāj'ам зāj'ам м 'зајам'. – Не зн'ā ни што 'имā ни кол'ико 'имā по зāj'му [4: 108].

з'аједно / з'āj'дно прил 'скупа'. – 'Они се н'ика^д нијес'у одвāj'али пā сү з'āj'дно и пог'инули; || **з'аједница** ж. – Тō смо рад'или у з'аједницу с 'Убл'āнима.

зај'емчїт -'им св 'везати чвор, осигурати завезаним канапом да се нешто не распадне, развеже' [2: 39]; в. *кукул'а*.

зај'ес[т] се за'ије се св 'добити уклештење нерва, лумбоишијалгију'; в. *ма'ј, мицање*.

зај'ецаѣт -ām св 'замуцаги'. – Ка^д на њ'ега м'ало в'їкнѣш, 'он т'а'ча'с зај'ецаѣ

зајѣч'ат -'им св 'почети јечати'.

зајмит в. *замий*, *јолаћ*.

зајоц'ат -'оца̄м св 'заљуљати; повући у страну'. – М'ожда је б'ио м'ало зајоц'а, а 'иста п'артија, т'о је јад'ило бил'о, сирот'иња (Кж); в. *јоцай*.

зајун'ит -'унѝм св 'тврдоглаво истрајати на нечему што се не може остварити'. – Ако је зајун'ио, п'ушти га да га мл'ати п'о глави; в. *јрцољчић*.

зајур'ит -'урѝм св 'сатерати у безизлазну ситуацију'. – К'о зн'а да н'ијесу ђ'е зајур'ени и т'амо б'ачени, ка што су овѝ јед'ин'о зн'али.

закад'ит -'адӣм св 'окадити димом тамјана'. – Закад'и га, 'а'нђели ш њ'ѝм, п'очео је да траб'унѝ.

закакар'изат -'ижѝ св 'раскокодакати се'. – Поглѣд'ите н'ек'о што закакар'изаше тѝ к'окошке; в. *какаризај*.

закал'уђерѝт (се) -ѝм (се) св 'замонашити (се)'. – Ка[д]-сѝ га закал'уђерѝли, 'он је 'отолѣн н'екуј отиш'а'н.

зак'аменӣт -ѝм св 'занемети, заћутати као камен'. – Ка[д] му поб'ише ђ'ецу, зак'аменио је и п'отл'ѝ м'ало к'о од њ'ега м'ог'а ч'ут р'ијеч.

закамлѝјеч'ит -'ијечѝм св 'затражити нешто кроз плач и истрајати на захтеву'. – Он з'акамлѝјечѝ и, велѝ, м'ор'ала му је д'ат, а б'аба р'ече да би му 'она и пр'ид'ала – по пр'кн'у.

зак'ап'ит -'апӣ св 'засушити, пресушити; остати без капи (млека, воде)'. – У т'ри д'а'на – св'ак'а з'ак'апӣ.

зак'ашл'а̄т се -ѝм се св 'почети кашљати'.

зак'ијат -а̄м св 'почети кијати'. – У 'истѝ ч'а'с 'оба зак'ијаше – ка да сѝ се здогов'орѝли.

зак'итѝт -ѝм св 'украсити нечим, окитити'. – Д'ођ'оше двије ђев'ојке да зак'итѝ св'атове; || **зак'иће** с 'накит, украс'. – Б'аба је ви'к'ала да је ђ'ед'о њ'ѝно зак'иће.

зак'ишӣт -ѝ св 'почети кишити, усталити се као дужи кишни период'. – Иза т'ог'а се наобл'ач'ило и п'ала е к'иша и зак'ишӣло је.

закланик в. *заклај*.

закл'ап'ат -'апл'ѝм несв 1. 'поклапати'. – Нем'о т'о закл'ап'ат, препар'учѝћемо га у некѝ м'а'њѝ суд'ић; 2. 'причати без престанка, брбљати'. – Ка[д] п'очнѝ, 'она не закл'апл'ѝ; в. *шрип'ај*; || **заклоп'ит** -'опѝм св. – Закл'опи т'о и пом'а'кни га д'о за'да. – Ка[д]-се закл'опѝ и скр'ајнѝ, н'ѝтѝ га м'ачке ошт'етѝт. – Да те м'олѝм да закл'опѝш и да не загл'уш'аш сво'ијема прдњ'ав'ама; || **заклоп** м 1. 'поклопац'. – Троп се поклопи заклопом [2: 58]; 2. 'спољни капци на прозорима, шкуре'. – На прозорима споља приклапају заклопи [2: 87].

закл'апит -ѝ св 'надражити слузокожу у устима'. – З'аклапӣ ме он'а см'оква.

закл'ат -'ол'ѝм св 1. св према *клајѝ*. – Ка[д]-са'м г'ој з'акл'а бр'ав, св'ар'ио са'м плећ'е. – Ов'ог'а сѝ у пост'ел'у закл'али; 2. 'ујести'. – Њ'ега је зм'ија закл'ала и 'умро је пр'ије н'о сѝ га преб'ачѝли до бл'н'ицѝ; 3. 'печнути'. – Закл'а г'а к'ом'ар и в'иђе ли кол'ика му је бал'уша н'а чело; || **закл'ан'ѝк** -ѝк'а м 'фанатични присталица'. – Он је, авѝт'иња, б'ио закл'ан'ѝк за комун'исте и'ако сѝ му уб'или оц'а.

закл'ачѝт -ѝм св 'прекречити мању површину зида'. – Закл'ачи т'о м'ало п'а ђ'емо др'уг'о п'отл'ѝ.

заклаш'ѝт -а̄м св према *клаш'ѝај*. – Заклаш'ѝаше 'уз бријег, а ђе тѝ се ст'ан'ит – к'аз'атѝ ни ако зн'аднѝ; уп. *зайрањѝај*.

заклетва ж 'свечано обећање да ће се нешто учинити, обавити, да ће се говорити истина'. – Заклетва је у недостацима доказа примана као парнични доказ

[2: 157]; || **закл'ет се** -'унѐм се св 'заклети се'. – З'аклѐла сѐ жив'отом бр'атовијем; || **закл'ињ'ат се** -'ињѐм се не св. – 'Он сѐ закл'ињ'а да т'амо н'ије од'ио, нѐ му н'ијесу вј'еровали.

закл'инч'ит -'иѐм св 'прикуцати, приковати'. – Њ'ега је Б'ѓг д'а јед'иѓѓ за чоб'ансво, а ако му се разгл'ави л'еса – н'ије ју ум'ијо закл'инч'ит.

заклон'ит -'онѐм св 'заштитити'. – Ка'д је г'ој м'огла, св'акојѐга је нев'ол'нѐка заклон'ила; || **закл'ањ'ат** -'аѐм не св 'штитити, бранити'. – Закл'ањ'ала и[х] је барем од бр'укѐ, ако од м'укѐ н'ије м'огла; || **заклон'ит** -а -о 'безбедан, сигуран; заклоњен од невремена'. – Та је в'ала заклон'ита, у нљ тол'икѓ не дурл'а ова б'евер'ина.

закл'уч'ат -'аѐм св 1. 'затворити кључем'. – Ка'д[д]-закл'уч'аш, т'ури кл'уљч т'амо н'а мјесто; 2. 'свести свод кречане'. – Камен, којим се свод »закључа«, зове се »кључ« [2: 62]; || **закл'уч'ав'ат** -'ајем не св. – Пр'еђе се к'уће нијесу закл'уч'ав'але, нѓ прикрѐн'и вр'ат'а, да не ул'ежѐ п'а'шче али м'ачка.

закм'ет'ит -'иѐм св 'поставити за кмета'. – Н'ека'д је б'ио ад'ет да км'ет б'иднѐ пр'ви дома'ин 'у село, а с'а'д[д]-тѓ м'оже б'ит и н'ајгор'а с'еоцк'а тр'ања.

закмѐч'ат -'иѐм св 'тихо се огласити кмечањем'. – И ка'д ј'агње закмѐч'и, в'иђи што м'у је.

заков'ат -'ујем св 'клинцима, ексерима нешто прибити, учврстити; приковати'. – Н'ека га са'д, п'осле тѐ га заков'ат; || **закијев'ат** -'ијев'ам не св. – 'Ето и н'еђе пот к'ућѓм, закијевају некѐ л'есе.

заковрнут -рнем св 'разболети се, онемоћати, без наде на оздрављење'. – Кад се изгуби над на оздрављење болесника... каже се: „заковрнуо је“ или „смирио је“ [2: 246].

заколат св 'залепити колом'; в. *шавулин*.

зак'ол'а'к -л'ка м 'место на грлу на коме се брав коље'. – Кад би се глава од змије која је ујела привила што прије на уједено мјесто закољком [2: 543].

закон м 'вера'. – Један дио те куће католичкога [је] а други мухамеданскога закона [2: 105].

закон'ач'ит -'иѐм св 'заноћити'. – Закон'ач'или су н'а Ријеку Ц'рнојевића. – Знају ли ђе мислиш законачит [4: 44].

зак'оп м 'место на коме је далеки предак утемељио прву кућу, почетак'; || **закоп'ат** -'аѐм св 1. 'копајући сакрити у земљи'. – Он је н'еђе закоп'а п'ушку ка'д је бил'а капитул'ација; 2. 'сахранити'. – Закоп'али сљ га т'ун ђе сљ га уб'или; || **закоп'ав'ат** -'ајем не св 'сахрањивати без верског обреда'. – Који су г'ој партиз'ани арбан'ашки овуд'ије бил'и закоп'ав'ани Арбан'аси су и[х] св'е пок'упили.

закопрц'ат се -'аѐм се св 'почети се копрцати, отимати се, бацкати се'. – Не зн'аѐм што б'и одједн'ѓм ка'д[д]-се ђ'еца закопрц'аше.

закопч'ат / заковч'ат -'аѐм св 'спојити копчама, дугмадима, саставити делове одела'. – М'а'л'ѓ је, ч'ѓче, не ум'ије дијет'е да заковч'а п'улицу.

зак'ос м 'место на коме је почела да се коси трава'; || **закос'ит** -'осѐм св 'почети косити'. – Ја там'ан б'је закос'ио ка'д нал'егоше тр'ѓѓца, дв'а чѐка и једна стар'ија ж'ена; || **зак'аш'ат** -'аш'аѐм не св 'почињати косити'. – Н'ѐће га 'он в'ише зак'аш'ат, нѓ је св'е покос'ио.

закотур'ат (се) -'аѐм (се) 'закотрљати (се)'. – Ка'д[д]-се несп'ећа закотур'а, ч'ек'а[j] да се с'ам'а см'ири.

закр'ал'ит (се) -'ал'иѐм (се) 'постати краљ, прогласити се за краља'. – Њ'ега сљ мушкет'али м'ало при'је нѓ сѐ Господ'ар закр'ал'ио.

зак'рѣт (се) -ām (се) св 'закашљати се, почети се гушити од кашља'. – Ка'д зак'рѣ, р'екѣн би е тѣ му 'очи искоч'ит.

закр'в'ит -'рвѣм / **зак'рвѣт** -ѣм св 'ући у оштар сукоб, сукобити се до крви'; в. *вервела*.

зак'рдѣт -ѣм св 'стећи, одгајити велико крдо'. – Зн'али сѹ л'уђи да зак'рдѣ по пе-ст'отѣнѣ^е и по ил'аду ова^ец'ѣ^а.

закрѣв'ит -'ѣвѣм св 'скривити, згрешити' [2: 116].

закр'к'ат -'ркѣм св 'снажно забити'.

закрѣшт'ат -'ѣм св 'вриснути, завриштати'. – З'акрѣшта дијет'е кѣ да га дер'у.

закрл'ијешт'ит -'ијештѣм св 'спосасти тражећи нешто уз плач'. – Он з'акрл'ијешти да ид'ѣ с'а^е мнѣм и н'е бѣ с'илѣ да га одб'ије.

закрмел'ат -ām св према *крмел'аѣ*.

закрмнијекн'ут -'ијекнѣм св 'заскичати'.

з'ѣкрпа ж 'комад неке материје (платна, лима) којим се нешто крпи'. – М'оје су г'аће св'ѣ бил'е од з'ѣкрпѣ^а; || **з'ѣкрпица** ж дем . – Метн'ула му је з'ѣкрпице на рукѣв'е, кѣ в'ел'ѣме ч'ѣку; || **зак'рпѣт** -ѣм св 'ставити закрупу'. – Њ'ему је р'обица бѣл'а п'онеђе зак'рпл'ена, мѣ 'уредна и ч'иста кѣ да је им'ѣ м'ѣјку.

зѣкр'уѣс 'ослонак, сигурност'. – Б'аба је им'ала ѣд'ет да се посп'рднѣ: „Јѣ са'н-ти в'а'зда бѣл'а в'ел'ѣ зѣкр'уѣс“.

зак'укѣт -ām св 'почети кукаати, гласно заплакати, зајаукати'.

закукуријек'ат -'ијекѣ[м] св према *кукуријекаѣ*.

закѹм'ит -'ѹмим св 'измолити пристанак на нешто обећавајући кумство', в. *убјежашѣ*.

закучѣв'ат -'ујем несв 'пажљиво дохватити и вадити, чупати'. – »Зле длаке«... вјешта рука младе жене или ђевојке »закучује« ноктом и врхом од бритве [2: 547]; || **закѹч'ит** -'ѹчѣм св 'закачити'. – Катаракту с ока такође су... успјешно скидали, закучивши њен крај нарочитом кучицом [2: 551]; в. *чеѣеле*.

зал'ада'к -тка м 'хладовина, освежење пред залазак сунца'. – 'Ајде да м'ало пред'ушѣмо пѣ ѣмо тѣ у зал'ада'к; || **залѣд'ит** -'ѣдѣ св а. 'смрачити се после заласка сунца'. – Нем'ѣ зам'рцѣт, нѣ њеш и догн'ат прије нѣ с'унце зал'ѣдѣ; б. 'остати без игде икога'. – Њѣј је залѣд'ило да ју в'ише н'ика'д не огр'ије. – Давно јој је заладило сунце [5: 515].

залѣм'ат -'ѣмѣм несв 'кидати сувишне изданке на лози'. – Онѣ се б'рдѹни в'ел'ѣ и заперци залѣмајѹ на трѣ чклѣнк'а в'ише грѣзда, да грѣз напр'едѣ; || **залом'ит** -ѣм св. – Онѣ се запер'а'к зал'омѣ, да не вѹч'е снѣг'у.

з'ала'гѣј м 'залогај'. – Оли от'ѣс да ми дон'есѣш з'ала'гѣј л'ѣба, ево двѣ д'а'на умр'ије 'о[д]-глѣди. – 'Оѣе да се, да прост'ѣ тв'ѣј з'ала'гѣј, гѣвн'има м'ажѣ, а да мир'ишѣ у нѣр'од. Не м'оже, б'огами! – Т'ѹ са'м из'ио глѣву од кр'апа: сл'ѣђѣга з'ала'гѣја н'ијеса'м у м'ѣј в'ијек; *изр. срамни залѣгај*. – Особито је глава поштован комад или, како се каже, »срамни залѣгај«, па се стави пред најзнатнијег или пред најстаријег госта [2: 245]; *сѣиѣгни* ~ 'исто'. – 'Он ѣе от'ѣт и ст'ѣднѣј з'ала'гѣј; || **залѣг'ат** -'ѣгѣм несв 'хранити болесника'. – Пом'ал'о га зал'ѣгѣмо, мѣ у њ'ѣга више н'ѣмѣ дѹш'ѣ; || **залѣж'ит** -ѣм св. – Зал'ѣжѣ по з'ала'гѣј, али св'ѣ м'а'ње.

залијев'ат -'ијевѣм несв 'окрепљивати болесника'; || **зал'ит** -'ијем св 'понуцити окрепу болеснику'. – 'У планину нѣмѣ шт'о да га зал'ије бес к'апју варен'икѣ али млијек'а. – Зал'исмо ју м'ало млијек'ом, док се 'она м'ало 'освијестѣ. – Нѣмѣ шт'о да га зал'ије.

з'алијек прил 'сасвим мало'. – Нѣмā тун ни з'алијек.

залијеп'ит -'ијепѣм св 'прилепити шамар, ошамарити'; в. *заглана*к.

залијет'ат се -'ијетā се несв 'кретати у напад, залетати се'. – Н'еколикаш сѹ му се залијет'али, мā му не смј'едоше удрит; || **залећ'ет се** -'етѣм се св 'залетети се, кренути у напад'. – Б'ио му сѣ залет'ио, а не зн'ам ко му је р'екā да га ост'авѣ др'угијема.

залиш'ат -'ам св 'лишити се, ослободити се (у игри картама)'. – Да си залиш'ā м'ачу, н'е би п'ā.

залога ж 'материјално осигурање дуга'. – А сад се чешће дуг још и »зало-гом« осигурава [2: 78]. – И тако је Љака дао у залогу двије леденице [2: 155].

з'алуду прил 'узалуд'. – В'а'сѣ са'ем се в'ијек з'алуду м'учила. – А збор'ила са'м, з'алуду, нб овѣ мл'адѣ н'етѣ да сл'ушау; || **зал'уднѣ -ā -ō** 'који је чињен узалудно'. – Отиш'ā' је на тā'н зал'уднѣ п'ут и врн'уо се г'рда'н; || **зал'уднѣ -ā -ē.** – В'ићи што сѣ учин'ело с мој'ом зал'уднѣм м'укбм; || **зал'уднѣк** м 'беспосличар, скитница'. – П'йтā[j] тѣ зал'уднѣке отѣ ли дбд'ит на веч'еру; || **зал'уднѣк** м 'исто'; || **зал'удн'ица** ж 'жена која заседне да предахне у приликама кад је чекају неодложни послови'. – А што не иза'т'оните овѹ зал'удн'ицу ка'д знā'т'е којā ју раб'ота ч'екā д'ома; || **залудр'ан** м. – В'иће ли ми ће оногā залудр'ана у пл'агу?; || **зал'удн'ичѣт** -ѣм несв 'беспосличити, зазјавати'. – Зал'удн'ичѣ до Убā'л'ā', до Ор'āва, до Крж'анѣ, како и[м] се ка'д св'рснѣ; || **зал'уж'ет** -уд'ѣм св 'довести некога у стање да се не може контролисати; обрлатити'. – Зал'уж'ели сѹ га комун'исти и не зн'ā ни што чињ'ѣ ни куј уд'арā; || **залуђеник** м 'зависник од туђег мишљења'. – Нијесам упознала грђега залуђеника од овога Јанка [4: 386].

залуп'ат -уп'ам св 'почети лупати, удати'. – Залуп'а н'еко на прбзор, кā да ће га слом'ит; || **зал'упѣт** -ѣм св 'снажним замахом затворити'. – Уждѣ вј'ета'р, п'рште цкл'о на прбзор, зал'упѣше врā'га, а јā не зн'адо што б'ѣ.

зал'аштѣт -ѣм св 'ошамарити'. – 'Он би те м'огā зал'аштѣт задл'анком, а јā не м'огу ни п'рстом; в. *ђекојом*; || **зал'уштѣт** -ѣм св 'исто'. – Н'у ма'њ'ā[j] тѹ пр'ѣчу да те не зал'уштѣм.

замāв'ат -āвāм св 'почети махати'. – Они једа'н'а'к скоч'ише и замāв'аше рук'ама кā да тѣ се поб'ит; || **замāн'ут** -'анѣм св 'покренути руку (ногу) да се нешто удари'. – Замāн'уо је рук'бм да му зал'ијепѣ задл'анак; в. *мануш*; || **замањив'ат** -'ујем несв. – Пол'а'ко, д'ијете, нем'б на њ'и мл'ого замањив'ат, не зн'āш што 'имајѹ исп'от пāса.

замађијат / заманђијат -'ам св 'зачарати, замађијати'. – Мађионица, веле, може да замађија и брачни пар на вјенчању, те да се дође до »мрзави« и развода брака [2: 299].

заманице прил 'узалуд, узаман'. – Зборим заманице [4: 304].

замарити -им св '?'. – Убијо и' Бог и вјера тврда / И 'ришићанско замарило кумство / Ка што и је грдне замарило [5: 73].

замāст'ит -'астѣм св 1. 'обојити сукно, пређу'. – Ка'д опл'етѣш фањ'елу од в'унѣ б'ијелѣ, м'ож ју замāст'ит, м'етнѣш ју у к'арабоју; в. *масѣиш*; 2. 'испричати лажи, слагати'. – Сл'ушā[j]те га с'а'т – како ће да зам'астѣ.

заматр'ачѣт -ѣм св 'неприличним гестом тешко нарушити односе'. – Ада, матр'аци не ум'ијѹ др'укче нб да заматр'ачѣ.

замаук'ат -'укā(м) / зама'укāт -ā(м) св 'почети маукати, опонашати мачје маукање'.

замаштрават -ајем несв в. *замоштроњати*. – Навуку лакоме па ће мијесит и замаштрават; || **замаштр'ат** -'ам св 'омађијати; преварити'. – Ст'ара ч'оeka и авѣт'ињу н'ајла'кче је да замаштр'аш.

зам'а'ј -'а'кнѣм св 'изаћи, нестати из видокруга'. – Зам'а'кѣ'н је к При'ибѣви-ћима. – Неђе су замакли [4: 355]; || **зама'кн'ут** -'а'кнѣм св 'исто'; || **зам'ицѣт** -чѣм несв. – Ка' [д]-са'м ја ст'игѣ', 'они сѹ зам'ицѣли преко Ђ'афѣ; ~ се 'обесити се'. – Од в'ел'ѣ м'укѣ сѣ зам'а'кла; || **зам'а'к** м 'самоубиство вешањем'. – Зам'а'к је најг'рђи бјел'ег на к'ућу. – Нијес'а'м к'ела зам'а'к с'ебе да ств'орѣм.

замѣ'ч'ат -'а'чѣм св 'разбрљати се'; в. *ма'чай*.

зам'ес -'етѣ св 'завејати, направити сметове'. – Св'е је 'опѣт замѣ'ено, не позн'аје се да смо јуч'ѣ ч'истѣли.

зам'ѣс -ѣт'ем св а. 'припремити јело метењем'. – С'а' [д]-ћемо ми б'рзо да замѣт'емо качам'ак. – От'ишла је да замѣт'е пр'асѣдима; б. 'скувати кафу'. – Замѣт'и ми једну к'афу; || **замѣт'ат** -'ѣтѣм несв. – Б'рзо ће ђед'о, замѣтѣ качам'ак на крт'блу.

замѣт'ат / замѣћ'ат -'ѣћѣм несв 'почињати, изазивати сукоб'. – Он је у м'гогу раб'оту замѣћ'ѣ сп'ицу и н'ика' [д]-се ш њ'им н'ије м'огло б'еж ђаола изглѣв'ит с он'ијем у што сѣ 'он умјеш'ѣ и замѣт'ио; || **замѣт'ут** -нѣм св. – У св'акѣ к'оло замѣт'ни, па се изм'а'кни.

замѣјен'ит се -'ијенѣм се св 'убити неког противника пре сопствене поги-бије'. – Онај кога чѣта гађе, ако не пане намртво... пуца на четнике и врло је пох-вално ко се у таквој прилици пристојно замѣјени [2: 174]; || **замјењев'ат** -'ујем несв 'замењивати'. – Они сѹ т'амо им'али н'екѣ те сѹ и [м] замјењев'але ж'ене; || **зѣм'ј'енѣк** м 'човек који неког замењује'; || **замјена ж** 'накнада за врачање или ле-чење'. – Бајање се плати тзв. »замјеном« [Нап. Ђ. Рашовића: „»Замјена« је оно што се даје бајалици или врачарици у природи: вуна, брашно, смок“ – 2: 313]. – Онијема што овијем начином лијече даје се по нека »замјена«, и то што ко хоће [2: 537].

замѣн'ут -'ијенѣм св 'заобићи'. – Замѣн'ули смо и [х] на Ђ'афу.

замѣрит'ат -'ам св 'заслужити'. – Р'адоња Сим'онов је замѣрит'ѣ да му н'ије к'ућѣ у Ц'рнѹ Г'ору.

зѣ [ј]м'ит з'ѣ [ј]мѣм св а. 'отерати, потерати'. – 'Отолѣн сѹ га зѣм'или у зѣтв'ор у Кот'ор. – Н'ас сѹ зѣм'или у Ск'а'да'р. – Отиш'ѣ ко [д]-сестр'ѣ о [д]-г'ѣткѣ да ми д'ѣ к'оња да зѣм'им мало ђум'ура да прод'ам. – Зајмише и уз Веље долове / И угнаше у Завалу малу [5; 218]; б. 'гурнути'. – М'а'кѣ је онѹ к'бс т'амо п'о бѣнди, а 'ондѣ е зѣм'ио ун'ѣтра, пр'ужио р'ѹку у к'а'блину; в. *жлийуи*.

замјена ж в. *замѣјении*.

замлаз м 'мешавина свежег и киселог млека'. – Кад се у кисјело млеко по-музе по која овца, коза или крава, то се зове замузање, и од тога се кроз 4-5 минута учини тако звани »замлаз« [2: 33, 1: 309]; в. *јардум, усојањак*.

замозољит -им св 'уморити се од брбљања и занемети, заћутати'. – Више замозољих причајући. – Боба замозољи [4: 238 346].

замотѣв'ат -'ајем несв 'замотавати'. – Тѣ'н се р'укодѣж замот'ае в'унѣм, да те не сијеч'е; || **замот'ат** -'ам св; || **зам'ота'к** -тка м 'замотуљак, смотуљак'. – Имају добар замотак пара [3: 663].

замоч'ит -'им св 'спустити нешто у течност'.

замоштр'оњѣт -ѣм св 'преварити, замазати очи, замаштрати'. – В'ићу јѣ ф'ино да 'оће да ме замоштр'оњѣ, мѣ не зн'ам з'ашто тѣ чињ'и.

замр'азѣт -им св 'наћи се с неким у омрази, омразити (се)'. –

замр'ежит -џм 'покрити нешто мрежом, премрежити'; ~ се 'постати сањив'.
– Замр'ежити се ми се 'очи и бјд'о да л'ежем, а ви в'иђите шт'о ћете.

замр'жет -з'џм св 'омрзнути некога или нешто'. – Замр'жела га ка крвник'а, а 'они зн'ају што и[м] је бй'ло.

зам'ркиџт -нџм св 'стићи по мраку, ноћу'. – Зам'ркло ни је у В'идијење; || **зам'рцџт** -чџм несв. – И мало дијете... зна који по бирцуза замрчу и освићу [4: 370]; в. *заладиџ*.

замрсак / зам'рса'к -ска м 'замршен смотуљак канапа, замршај'. – У такве смотке и замрске уплијећу зарезану... дрвцад и палице [2: 298]; || **замрс'ит** -р'сџм св 'учинити да нешто буде неупотребљиво, у нереду'. – Ову пр'ећу ка да су ми вр'агови замрс'или; || **замршев'ат** -'ујем несв; в. *узџ*, *фалейџиџ*, *чини*.

замр'чат -р'чџм несв 'оцрњивати, зацрњивати'. – Ова госп'ођа глиб'ул'а м'брџ да се замр'чџ в'џзда ка'д нешто раб'от'џ окб огњ'ишта; || **зам'рчит** -џм св 'поцрнити, зацрнити'. – Замр'чила се ок'б носа, ка да се уг'арком 'отрла.

зам'ужен -а -о 'затучен, несналажљив'. – Тџ је ј'адно и зам'ужено ка да га Б'џг ут'џкаџ; || **зам'уз'ат** -'џџм несв 'мусти свеже млеко и наливати га у кисело'; в. *замлаз*; || **зам'ус** -'џем св. – Б'џгоми је тџ л'ијепо ка'д се зам'џе у млијек'о. – Једе се усџњак, а то је хлеб, млади сир, кисјело млијекџ у које се замузе коза или овца, и млади бијели лук с перима [2: 241]. – Зам'џџ се и 'око ка'д уд'арџ пр'омаја или се 'око зацрв'ени.

зам'узгџт -џм св 'умазати, запрљати'. – В'идџш-[л]и како сџ тџ дијет'е зам'узгџло. – Нешто је замузгано, нешто не [4: 243].

замука ж а. 'накнада удовици из мужевљево куће приликом преудаје'. – Кад се удовица преуда, онда јџ се, ако има порода, даје из мужевљево имовине такозвана »замука« или »остојбина« [2: 125]; б. 'муком стечена имовина'. – Твој брат даје своју замуку сиротињи и смаграју га свецом [2: 494].

зам'кн'ут -'џкнџм св 'изгубити глас'. – Јџ више зам'к'о од вик'ања; || **зам'ч'ат** -'џм св 'заћутати'. – Зам'ч'аше ка да двџр'џ т'ису.

занџв'ит -'џвџм св 'обући као невесту'. – Кад то чује царевџи и сватови, заневе Фату испод казана [2: 275].

зан'ијет -'есџм св а. 'окренути'. – Ка'р[д]-са'м отиш'џ, на вр Пре'оча са'н Л'џб'а ср'ио: и з'анио је гл'џву ов'акџ од м'ене; б. 'понети (о воденој бујици)'; в. *џлов*; || **занос'ит** -'осџм несв 'окретати рало на крају њиве'. – Вади рало и заноси га [2: 47].

з'ановџт -и ж бот 'жбун *Petteria gamentacea* (Sieber) Presl' (Кс Бч Кж); || **зановџтн'ица** ж 'грana, жбун зановети'; || **зановијет** бот 'Cytisus'[1: 23]; || **зановџтњак** м 'лишник зановети' [2: 39]; в. *сиџи*; || **з'ановџтнџ** -џ -џ 'који се односи на зановџт'; в. *крља*.

з'ановијџта'н -тна -о 'који прича надугачко и нашироко а неповезано'.

з'анога ж геџр 'нижи део њиве, винограда, на падини, који остаје необраћен (често као топоним)'.
зан'удџт -џм св 'понудити, предложити учешће у заједничком подухвату'. – Бакечевић је занудио реченога Пунишу, да заједнички четују једну вече [2: 178]; в. *џренемаџи се*; || **зан'џ'ат** -'џџм несв 'нудити, нуткати (болесника, да нешто поједе или попије)'. – Нџмџш га шт'о в'ише зан'џ'ат: 'он је св'ое из'ио и п'опио; в. *џџиба'лџџ*.

зан'џтр'ет -'џм св 'загледати се'; в. *џџџреџ*.

заобад'ат се -'ајџ се св 'почети се обадати'; в. *обагаџ се*. – Ка'р[д]-се гов'џда заобад'ајџ, изм'а'кни се и ч'скџ[џ] да се см'ирџ.

заоб'ис -'ијѐм св 'проћи'. – Н'ѐј ми, ја н'им, заоб'ис к'ућу.

заобл'ит за'обл'им св 'начинити облим'. – Тò се у г'òрњи кр'ај за'обл'и, да се м'оже ујен'ут.

заобруч'ат -'ам св 'ставити обруче'. – Завр'шио је скоро св'е, с'амо да [ј]у заобруч'а и да још п'онешто погл'ачи.

заогл'ав'нт -'авим св 1. 'ставити коњу оглав'. – Заогл'ав'и ми к'оња да га пов'едѐм; 2. а. 'ставити под контролу мужа, народ'. – Заогл'ав'ила гā д'обро и не см'ије от'ис ни да се поб'урā, а да јò не р'ечѐ; в. *буздован*.

зā'од м 1. 'заобилазна стаза, обилазница; серпентина'; в. *завог*; 2. 'залазак Сунца'. – Ст'игли су у сам'и сунчан'и зā'од; || **зā'одница** ж 'заобилазница'; в. *вођа*; || **зā'ода'н** -дна -о 'заобилазан'; || **зā'одно** прил. – Т'амо ти је м'лого зā'одно, 'иди одов'ут пријечц'ем; в. *завог*.

заòк'ат за'òк'ам св 'заплакати, закукати'. – Заòк'аше како н'ѐтѐ ни за м'ајкòм.

заокр'угл'ит -'угл'им св а. 'учинити нешто округлим'. – Тò се заокр'угл'и пре-ма б'ачвѐ и т'урйш га г'оре и тò ти је кā зāкл'оп на бронз'ин; б. 'заокружити неку бројку'. – Нем'ò[ј] ми тò с'итнйт нò заокр'угл'и.

заок'унит -'им св 1. 'потерати у гомили'. – Т'ун с'у и[х] заок'упили и зāм'или н'а Биоче; 2. 'салетети некога да се изнуди пристанак на нешто'. – Т'а'ма'к с'у га заок'упили и с'а'прли и в'ише н'ије м'огā ла'ж'ат.

заост'ат -нѐм св а. 'остати иза некога, иза колоне, групе'. – П'рскоше и[м] оп'анци и заост'али с'у за њ'има и ст'игли г'рдни 'у нòј; б. 'не бити раван с неким по вредности'. – Ов'и нес'оји н'ѐтѐ да заост'ан'у ни за н'ока'т за он'ијема кој'и су и[х] т'урйли ђ'е с'у.

запада ж 'заседа'. – Таква се »запада« у Брђана често зове »бусија«, а у Гу-сињана »пусија« [2: 174]. – Накасаше на кучку западу. – Запада те чека код Горице [5: 61 435]; || **зап'адāт** -'а несв према *зайас*. – Цикајући завађа укућане, чини смутњу међу њима и пије стоци варенику, нападајући на струнге, ђе се стока музе [2: 293]; || **зап'ас** / **зап'ан'ут** -анѐ св 1. 'припасти у део'. – Њ'ега је зап'ала к'ућа. – М'ене мѐ зап'ало да ј'а уф'ат'им чоб'ана ѐ р'изично бил'о крѐн'у[ти] к'озе, а чоб'ана ост'ав'ит (Кж); 2. 'наћи се у прилици'. – 'Ајде, Бож'ина Р'адовāнов, ако ме 'ика'[д] зап'анѐ, н'ѐћу ти овò забор'ав'ит. – Њ'ему је зап'ало и 'он је спāс'ио да се тā'н гр'об не 'урвѐ; 3. 'нападати (о снегу)'. – З'ападе сн'ијег, не м'оже се ни на пр'аг искоч'ит (Кж); 4. 'наћи се на неочекиваном месту, обрести се'; в. *обрес се*.

зап'азит -'им св 'запамтити'. – Јā са'н зап'азио, ов'òђен, ка° су јѐда'н'ā'стѐ г'одинѐ Арбан'аси после р'ата поб'јегли ов'òђен, те и је крāl' Ник'ола пр'им'ио кā емигр'анте. – Зап'азио са'н ка°[д] иђ'ау нек'и д'рндāри; || **запāж'ат** -'ам несв а. 'пам-тити'. – Д'обро си тò запāж'ала, а јā се н'е би с'ет'ила; б. 'примѐивати'. – Н'ајбол'е је запāжā онѐ раб'оте којѐ му не вал'ај'у н'ишта; в. *рбāи*.

зап'апрйт -'им св 'зачинити јело љутом млевеном паприком'. – Тй овò л'ијепо з'апапрй, за'исто нијес'и штѐђ'ела.

зап'арйт -'им св 'прелити одело врелом водом, да би се уништиле вашке'; в. *бискаит*; || **з'āпара** ж 'спарина, оморина'; || **запарица** ж 'исто'. – Зато је оваква запарица [4: 279]; в. *расйучий*; || **запар'йш** -йш'а м 'кукурузна прекрупа преливе-на врелом водом, као храна за стоку'.

зап'ас[т] в. *зайага*, *обрес[и] се*.

зап'ас[т] се -'ас'у се несв 'задржати се на паши, забавити се пасући'. – Зап'асле с'у се и ја и п'уштй.

занāшл'ат (се) -ām (се) несв 'запошљавати (се)'. – Запāшл'ā гā, нō тō н'ије шћ'ело да р'ādй; || **запосл'ит** -'ослїм св. – Запосл'ила сē у тā'н Комбин'āt.

запāшћ'ат -'āшћām несв в. *зайосїиї*. – Тō ти је бил'о у онй да'н ка'д]-сē запāшћ'ā бож'итњй п'бс.

запепел'ат -'ām св 'покрити пепелом'.

зап'ера'к -рка м 'бочни неродни изданак на биљци који се кида, залама'; в. *заламайї*.

зап'ет з'апнēm св 1. 'закачити'. – Ако н'ēmā за што др'угō, ст'аро чел'ад'е з'апнē з'а пētу; 2. 'поставити замку, кљусу'. – З'апео је н'анчицу у ону м'азгалу 'у плōт; 3. 'снажно ударити'. – Он з'апни кāнц'ијōм, ф'ис!, а 'она онōм чев'рмōм – те н'огу на ср'е[д]-цијеви! || **зап'ињāt** -ēm несв 'закачити'. – Зап'ињи – не зап'ињи, в'ему се оп'а'нци в'а'зда одр'ијешē; || **запињ'ач** -āч'а м 'кука, кукица којом се нешто причвршћује'. – М'етнēш онй запињ'ач и подв'ијеш озд'бл'; || **зап'ињача** ж 'исто'. – Онōм се запињ'ачōм укр'утї и н'ēће да се см'а'кнē.

запетл'ат -'ām св а. 'искомпликовати'. – Они сū н'ешто запетл'али и с'а'д не зн'ају како тē изговн'ат; б. 'везати нешто тако да се може тешко развезати'. – Ко ми з'апетл'а овй кан'āф д'а ми је зн'ат.

зан'ећа'к -ћка м 'пећиница у којој се може склонити од невремена'. – Склон'ише се у једа'н зап'ећа'к док к'иша ст'анē.

запнљат -иљам несв 'заливати, окрепљивати'. – Запиљам млијеком, локну капљу и дробљен прженога меса [4: 266].

зап'ирāt -'ирēm несв 'посуштајати од напора'. – Јā л'ијепо в'ију да св'е л'а'кче зап'ирēm и не зн'ām је ли тō 'од младости; || **запр'ијет** з'апрē[м] св 1. 'застати у грлу'. – Ад'ам је загр'изā'н и з'апрла му е. – Мајки већ запрло [4: 201]; в. *шїрбайї*; б. 'посустати од умора, исцрпљености'. – З'апрли смо и зек'ан и ј'ā ј'еднāко: 'он потов'аром, а јā 'о-глāди. – Једну 'офцу њег'ову 'имām сл'омјену, з'апрла ми је. – Ако ђ'е з'апрē, уз'ēћу кон'опа'ц пā ћу ју укр'ут'ит. – Ђе твоје ноге могу допријети, дако ни наше младе не запру [3: 696]; в. *шїрбайї*.

запис'ат -'ишēm св 'забележити писменима; оставити траг на основи по којој се пише'. – Нека зап'ишē к'укōм н'а лēд; || **запишев'ат** -'ујем несв 'записивати'. – Нēmāш му што запишев'ат ка'д 'он не ум'ије да чит'ā.

запл'акāt -чēm св 'расплакати се'. – Л'а'ко ли је овомē ђет'ету запл'акāt; || **заплакїв'ат** -'ујем несв. – Ко ми тō заплак'ује овō дијет'е – с'а'д]-ћу му јā кāз'ат раб'оту.

запл'андовāt -'ујем св 'свести овце у хладовину у време жеге'. – Јā д'иго се 'ујутро, пом'узосмо 'овце, да и пов'едēm 'у гору, да и[х] на'ијем и да и запл'андуем на вр Вр'ела. – Јā зāм'ио 'овце да и[х] запл'андуем.

заплек'ат (се) -'ām (се) св према *їлекайї*.

запл'ес -'етēm св 'плетењем учврстити, оплести'; в. *їлес*; || **заплијет'ат** -'ијећēm несв 'више праменова или нити пребацивати једне преко других и правити плетеницу, венац'.

зāпл'еће с 'залеђе; сигурност' – Изгуб'ила је кр'утō зāпл'еће.

запл'аск'ат -'āскām св 'запљескати'.

запл'увāt -'ујем св а. 'запрљати, загадити'. – Е, в'ић како м'уве запл'увāше ову кош'ул'у; б. 'у дечјој игри жмурке пљувањем »оверити« да је неко откривен'. – Св'е са'м ве запл'увā; || **запл'унūt** -нēm св 'исто'. – Ка'д]-га запл'унēш, т'ā'мā 'он жмўр'й.

зап'одак -тка м 'травнат зараванак у стенама или на стрминама'. – Коze саме обилазе ради паше стеновите запотке и стрмени, што се зову »плане« [2: 28]; в. *вијенац*.

заподијев'ат -'ијевām несв 'започињати спор, распру, чарку'. – Нем'б св'ађу заподијев'ат ако нијес'и нār'еда^н да ти п'учē п'о пркну; || **запођен'ут** -'енēm св 'започети (свађу, сукоб, бој)'. – Драг'иша се 'изма^че са^с сво'ијема, а ов'и запођ'едоше [битку].

запод'ирāt -ēm несв 'непромишљено се упуштати у неки подухват'. – Там'ан је кā без глав'е: запод'ирē кā што н'е би ни с т'уђијем жив'отом; || **заподр'ијет** -д'ерēm св. – Ако запод'ерē, мирн'и^н си да се скр'ājнēш.

запōј'ат -'ем св према *иојай*. – Ка^д 'оне дв'ије запōј'у – од м'ила Б'ога да и сл'ушāш.

запоп'ит (се) -'опй (се) 'постати поп'. – Јā п'антйм ка^с-сē поп Мил'ан запоп'ио, а не зн'ām к'о гā запоп'ио.

зāп'ос[т] -ста м 'почетак поста'. – Остају на њој [на Бинци] до запоста у почетку августа [1: 240]; || **запост'ит** -'остйм 1. 'почети пост'. – Ка^с[д]-се зап'остē В'ел'ē п'ости, седа^м н'еђел'ā^с си в'ише гл'ада^н нō с'ит; 2. 'одвојити јагњад од оваца'; || **запāш'ат** -ām несв 1. 'почињати пост'; 2. 'одвајати јагњад од оваца'. – М'ис[л]иш-[л]и запāш'ат ов'у ј'агњад?

запот'ит -'отйм св 'ознојити се'. – Запот'ио сē, в'а^с је у г'олу в'оду; в. *север*. **започ'ēt** -'очнēm св 'отпочети'. – Зап'очни тй, н'ајлепче ћеш; || **заноч'ињāt** -вēm несв 'отпочињати'.

запōш'ит (се) -'ошйм (се) св 'повезати пошу (в.)'. – Двије по арнаутски запошене прилике [3: 483].

запр'агнūt -нē св 'престати давати млеко, засушити (о крави)'. – Запр'агле су ми кр'аве, н'ēће б'ит варен'икē. – Не ваља се с огњем кроз стоку пролазити, јер ће запрагнути варенику; || **запр'азāt** -же несв. – Вријем'е и[м] је в'еј да запр'ажу. – Стока запраже варенику [2: 36 328].

запрāс'ит -'āсйм св 1. 'хренути некуд непромишљено'. – Ако запр'āсй, нем'б му смēг'ат; 2. 'направити неред, запрљати'. – Ко ми је овō ов'акō запрāс'ио д'а ми је зн'ат; в. *забравий*.

запрāш'ит -'āшйм св 'дићи прашину'.

запрдйв'ат -'ујем несв а. 'задржавати некога неозбиљном причом, с циљем да се нешто забашури'. – Јā в'иђу л'ијепо да вй м'ене запрд'ујете, само не зн'ām што тō кријēt'е; б. 'заговарати дете'. – М'ожеш ти н'ēга запрдйв'ат колико 'ој, мā ка^с[д]-се с'етй м'ājкē – не м'ож-га смйр'ит; || **запр'нūt** -нēm св. – Запр'ни м'ало тō дијет'е, јā ојд'о до Л'убицē; || **запрђ'ет** -д'йм св 1. 'почети прдети'. – Што нō б'й с онијема м'ончāдима: одједн'ом св'и запрђ'еше, нешто в'йчū, д'ижу једну н'огу и св'и мртв'и 'о[д]-смија; 2. 'почети неозбиљну причу'. – Ка^с[д]-се 'они са^ст'авē пā запрд'ē о ч'бјсву и јун'ашву, м'огā^с би и[х] сл'ушāt онй кой и[х] не зн'а.

запр'етāt -'ећēm св а. 'прекрити жаром на огњишту нешто да се испече'. – Запр'етāла је л'еб и ск'инūла п'овлаку с једнē к'арлицē; б. 'прекрити пепелом жар (да се одржи до јутра)'. – Ка^с[д]-се ж'ār запр'ећē, 'он се н'ēће утūл'ит и 'ујутру га с'амо разг'рнēш и нал'ожйш.

зан'ржйт -йм св 'зачинити јело'; || **запрж'ат** -'ржāм несв. – Ч'екā[ј]те још м'ало, 'ево га запржāм.

запријен'ут -'ијенѐм св према *йријенуи*. – И с'а[д]-се в'ише држ'ѐ са^е Сл'авком нō са^е Свѐт'ом; 'такō сū за н'ас запријен'ули. – Пелене су јој од мрза за кожу запријенуле [4: 91].

запр'ијет з'апрѐ в. *зайирайи*.

занријет'ит -'ијетѐм св а. 'забранили'. – М'ајко, запријет'и Др'аг'у да се не сп'рд'а; б. 'запретити'. – З'апријетѐи да н'ико не см'ије м'рдн'ут. – Т'а^ем'а му је запријет'ио: једа^н д'а^н ћеш ми глав'ом пл'а'ит!

занрњ'ат -'а̄м св 'журно отићи у похабаној, подераној одећи'; в. *зайира̄аи*.

запрос'ит -'осѐм св 'загражити, заискати девојку за себе или за некога другог'.

зап'ртѐит -ѐм св 'упртити, приметити на леђа неки терет'. – Зап'ртѐила в'ише нō м'оже да пон'есѐ.

запрѐц'ат -'рѐц'ам св 'забити, снажно забости'.

з'апт м 'затвор'.

зап'ув'ат -'ӯв'а св 'изложити нечијем даху (обично у вези с веровањем да се некоме на тај начин може нанети зло)'. – Да га што н'ије зап'ув'ало?; || **зап'ун'ут** -'унѐ св. – Зм'ија те зап'ун'ула, даб'огд'а.

запузнут -нем св 'оклизнути'. – Вилу чуше, па се уплашише / Да и како Кучи не запузну [5: 382].

зап'уц'ат -чѐм / -а̄м св 1. 'почети, осути паљбу'. – Ч'ек'али сū к'а[д]-ће да зап'учѐ. – П'осле сū они зап'уц'али г'опом; 2. 'истрпети ударце, батине'; в. *ајдамак*.

зап'уч'ат -'ӯч'ам несв 'закопчавати'. – Та се п'улица не зап'уч'а; || **зап'учѐит** -ѐм св а. 'закопчати'. – Зап'учи т'у п'улицу п'од грло; б. 'затворити'. – Коло се овамо потпуно запучи, те се не зна коलोвођа [2: 378]. – Кад је Турчин књигу накитио, / Накитио па ју запучио [5: 79].

зап'ушѐит -ѐм св 'запалити цигарету'.

зар'авн'ит -'авнѐм св 'поравнати'. – Зар'авн'и с'афицу д'о вра, не штѐд'и ка[д] в'р'ћеш д'ут; || **заравњ'ат** -'ам св 'исто'.

з'арада ж 1. 'почетак обраде необрађиване земље'. – Узор'а са^м он'у д'б'њу лив'адицу и т'б ми је з'арада; 2. 'рад на плаћеним пословима'. – Од'или смо на з'араду у Обз'овицу; || **зар'ад'ит** -'адѐм св 'почети радити необрађивану земљу'. – Зар'ад'или смо он'у лив'адицу пот к'ућ'ом. – Свако искрчено или на ранијем пашњаку »зарађено« земљиште најпре се засеје ражи или кртолом [1: 23 263]; || **зарађев'ат / зарађивати** -ујем несв. – М'и смо зарађев'али с'амо понеки д'б'чић ђе сѐ м'огло узор'ат. – А јака браства, особито Дрекаловићи, заузимала су и »зарађивала« (почела обрађивати) и понеко добро парче земље подалје од свога села [1: 234].

зар'ана прил 'рано'. – Догн'а са[м] и[х] зар'ана; || **зар'ана'к** -нка м, обично у сталном споју у *заранке* 'рано устајање, уранак'. – Д'иг'а^е сѐ ј'утр'бс у зар'анке. – Ов'а омл'адина да^на^с ид'ѐ н'екуј п'озно, а д'б'ди у зар'анке; || **зар'анѐит** -ѐм св 'устати рано, поранити'. – Добр'е су зар'анѐили и с'унце и[х] је ст'игло на Ђ'афу мед'унск'у.

зар'а̄с[т] -ст'е св 1. 'зарастати'. – П'отпуно р'ана зар'а̄сл'а под онијем т'уфером; 2. 'обрасти, пошумити се'. – Н'ѐм'а више н'ик'ог'а ов'удије, св'е зар'а̄сл'о, прит'исла горул'ина.

зараст'ав'ат -а̄ј'ем несв 'набијати пиљевину у слабо постављен утор'. – Ако б'а'чва н'ије д'обро под'уторена, зараст'ај'еш ју: м'етнѐш онѐ ш'еготинѐ п'а нац'ук'аш, нō је т'б теке за нев'ол'у [2: 75].

зар'атѐит се -ѐ се св 'наћи се у рату'. – Ка[д]-сѐ д'ошло са^е Ск'а'дра и ка[д]-сѐ

п'оново зар'атило с А'устријом, св'е је б'ио у т̄у к'омору.

зар'рђат -ā[м] св 'бити изложено корозији, рђању'.

зарѣж'ат -й св 'огласити се режањем (о псу).

зар'еј се -'ечѣм се св 'обећати, зарећи се'. – Зар'екла се прас'ица да не 'ије г'овна п̄а до р̄учк'а – д'еветоро. – Зареци се да не причамо о овоме [4: 197]; || зар'ијец'ат / зар'иц'ат се несв. – Заријецали су се да један другога освети [2: 235]; || зар'ок м 'опклада'. – Ти си зарок изгубио, е си се грија [2: 441]. – Тако је потекао зарок који је добио хоца Омерулић [2: 498]. – Трин'а'сторо са'м ст'авила пот к'окошкѣм и, под зар'ок, св'акѣ ж'ив'о. – Не ваља се ниђе под зароком ноћно ходити [2: 327]; в. *стѣј*.

зарз'ат зар'жѣ св 'испустити резак испрекидан звук, огласити се рзањем (о коњу)'.

зарумењ'ет се -'йм се св 'постати румен (због узбуђења, стидљивости, хладноће)'.

зар'уњат -ām св 'добити маље, одлакавити'. – Баба је в'ик'ала монч'ићима ка'д н'етѣ да сл'ушају: „Узā'ч'а'с ви м'уд'а зар'уњала“.

зарч'ат -'и св 'захркати'.

засв'ир'ат -'йрām св 'почети свирку'. – Засв'ирā[j] п'ā з'а п'ās зај'ени; || засв'ир'ук'ат -'укām св 'тихо свирнути'. – Он н'екāко засв'ир'укā и зм'ије се ок'упѣ ок'ѣ њега.

засв'нткāt -ā св 'кратко засветлети, севнути, блеснути'; || засв'ић'ет -'йт'й св 'исто'.

зас'ипāt / зас'ип'ат -'ипјѣ[м] / -'йпјѣ[м] / -'йпā[м] несв 1. 'наносити снег, кишу (о ветру)'. – Зас'ипјѣ, не д'ā 'очи отвор'ит. – Не м'ог'у се ни в'рāt'а отвор'ит колико зас'ипā; 2. 'усути жито у млински кош'. – Зн'āши ка'[д]-ћеш зас'ип'ат; || зас'ут' з'аспѣм св. – Ка'д з'аспѣ, м'оже да те ок'упл'ѣ. – С'а'[д]-са'м з'асуо и м'огу м'ало да пр'испѣм.

зас'ир'ат -'йрām несв 'упорно, стално опоганјивати'. – Бл'аго м'āјци, како јѣ св'ак'у р'ијеч зас'ирāш; || заср'ат -'ерѣм св 'опоганити'. – Н'ѣмā ст'опѣ ѣе нијес'у з'асрāле.

заскāк'ат -'ачѣ[м] несв 1. 'улазити у тешко приступачан простор'. – Та'мо м'огу к'озе да заск'ач'у, а о'фце н'е би смл'еле; 2. 'заобилазити око нечега, саплитати се о нешто'. – Св'и с'у 'они б'ил'и п'рчеви: ѣе с'у м'огли, за'исто нијес'у заскāк'али; в. *крбай 1*; || заскоч'ит -'очйм св. – Ако ти ј'агње т'амо заск'оч'и, бој'ат се да је т'ршено. – Па заскочит преко Безијова [5: 370]; в. *йас, бираник (Кж)*; || зāск'ок м геогр 'тешко приступачно место на стеновитом земљишту, травната тераса, заподак у стени'. – У тѣ зāск'оке теке се к'оза м'оже обр'н'ут [12: 29].

заскор'уп'ит -'упй св 'уобличити скраму скорупа на прокуваном млеку'. – Заскор'уп'ило је л'епот'ица.

засл'абит -'йм св 'показати прве знаке болести'. – Маш'ан нешто б'јеше засл'аб'ио, а тр'ебаше да ид'ѣ н'а Убли.

засмѣт'ат -'ѣтām св 'постати сметња у послу'.

засм'иј'ат -'ј'ем св 'причом или поступком код некога изазвати смех'.

засмр'ђ'ет -'рд'й св 'засмрдети'. – Јед'а'н п'рнѣ – в'а'с св'ијет засмр'д'й.

зāс'обница ж 'засун, заворница на вратима'. – Засобница, арб. *зас'ионица*; раније су се врата утврђивала »засобницом«, а то је дебело дрво [које] кад се врата отворе цијело се у зид утопи, а кад се врата затворе, дрво се извуче и запне на [другу страну] врата [2: 86]. – Врата утврдише засобницом [3: 667].

засп'ат з'аспѐм / з'аспѐм / заспијем св 'уснути, заспати'. – З'аспи, д'ијете, ка'д г'ој м'ожеш, ка'д заш'икаш – н'ѐј га заспијев'ат; || **заспѐв'ат** / **заспијев'ат** -'ѐвѐм / -'ијевѐм несв. – Дв'ије не'ѐл'е н'ије засп'ивала в'ише нѐ ли с'а'е сп'и; в. *загријемай*.

засп'ичит -ѐм св 'приковати'. – Б'ачили ми галиј'оти 'одовлѐ некѐ чив'ије и нѐмѐм ш ч'ѐм да засп'ичѐм ову шт'ичицу.

заспучѐп'ица ж 'игла којом се нешто закопчава, сигурносна игла'; || **заспуч'ат** -'у'чѐм несв 'закопчавати'. – Шт'о да засп'учѐ кош'ул'у ка'д м'ожѐ да голот'рбѐ; в. *ѐуличѐца*; || **засп'учит** -ѐм св 'закопчати'. – Не ум'ије ни п'улицу за сп'учит, а би да се ж'енѐ. – Засп'учѐ ју ч'оѐку т'ун, а 'ондѐ ју пр'ужѐ т'амо. – Момчи'ѐ помаже да заспучимо ремнике и утакнемо кукѐ у алке [4: 171].

заср'ат в. *засирай*.

засрбл'ет -б'и св 'засрбети'; в. *шѐишай*.

засикт'ат -'икѐм / -'ѐм св 'огласити се пред саговорником грубим и увредљивим изразима'.

засрѐм'ит (се) -'ѐмѐм (се) св 'застидети, довести у непријатан положај'; в. *карап*.

з'ѐстава ж 'устава'. – З'ѐстава је т'амо те ф'атѐ в'оду (Ф); || **заст'авѐт** -ѐм св 'зауоставити'; в. *баба*; || **заст'авјѐт** -ѐм несв 'зауостављати'. – Заст'авјѐ се в'ода т'амо ка'д се нат'опѐ бост'ан.

заст'ајѐт -ем несв 'стизати на сусрет, виђење пре нечијег одласка'. – Јѐ и нијес'а'м заст'ајѐ, нѐ б'ј'еу от'ишли пет м'инутѐ пр'ије нѐ са'м ст'игѐн. – 'Иди б'рзо е се бо'ѐм да га н'ѐј застѐј'ат жѐв'ѐга; || **заст'ат** -нѐм св 1. 'затећи'. – Заст'али с'у ју жѐв'у – кѐ да н'ије шѐ'ела да 'умрѐ пр'ије нѐ в'идѐ шѐ'ѐр и ун'учѐд; 2. 'не развити се, заостати у развитку'; в. *лијак*.

застѐда ж 'стид, постиђеност'. – Гола себе или другога виђети значи застѐду [2: 321]; || **зѐст'идно** прил 'срамотно'. – Овијема тр'ањѐма да'н'а'с н'ишта н'ије зѐст'идно, нѐ се з'брѐ несојл'уцима; || **зѐст'ије** с 'срамотник, чији поступци изазивају стид, због чијих се поступака стиди околина'; || **застѐѐт (се)** -д'ѐм се св 'постидети (се)'. – Л'а'ко је пошт'енѐга застѐѐт, но застѐдите вѐ некѐ погѐншт'ину кѐ што сте сѐм'и; || **застѐѐвати** -'ујем несв 'посрамљивати, постиђивати'. – А нем'ѐте ми ју, ч'ѐче, застѐѐвати.

застриг м 'једна линија која остаје под маказама за време стриже'. – Козе се стригу с 4-5 косијех застрига од лопатица к хрбату [2: 30]; || **застр'иј** -ѐж'ем св 'подсећи'. – 'Она је на једно м'јесто мало ј'аче застр'игла к'осу и п'очѐ да пл'ачѐ како сѐ нагрд'ила; || **застрѐј'ат** -'ѐзѐм несв. – Такав перчин мусломани застризају по врату [2: 89].

засту'ѐт -уд'ѐ св 'захладнети'. – Б'огами је л'ијѐпо засту'ѐло и с'а'д ми ни фѐн'ела н'е би засмѐ'ала.

заступ'ат -'упѐм несв 'налазити се на нечијој позицији'; || **заступ'ит** -'упѐм св.

засук'ат -'у'чѐм св а. 'засукати, посувратити (рукаве, ногавице)'. – Засу'чи ног'авице да ти се не огл'ѐбају; б. 'усукати, уфитилити (бркове)'. – Ђѐд'о је им'ѐ бр'кове засу'кане нав'ише; || **засукив'ат** -'ујем несв. – Засуку'ју се онѐ ж'ице ка'д ђеш да нач'ѐнѐш ур'ива'к.

засу'т з'аспѐ[м] св 1. 'завејати'. – Ка'д з'аспѐ сн'ијег, ч'екѐ[j] да ома'њ'ѐ; 2. 'усути жито у млински кош да се меље'. – З'аспи и ч'екѐ[j] да изм'ел'ѐ.

засуш'ит -'ушйм св 'засушити'. – Ако у прол'еће н'емā к'ишē, пā р'ано засушй, 'ето ти бр'укē и грд'ила.

зас'еј -'ечем / -ијеч'ем св 'зарезати, засећи'.

засес -'едēm св а. 'заузети место, сместити се'. – 'Он је зас'ио за тавул'ин и не гл'едā имā ли к'о стар'й; б. 'дуго се задржати седећи на једном месту'. – 'Она зас'ела, а забор'авила да јōј-[ј]е ж'ивō у зātв'ор.

затандар'ат -'ām св 1. 'почети претурати предмете с лупњавом, рушити'. – Што нō з'атандара на п'ета'р, д'а ми је зн'ат; 2. 'распричати се о неважним темама, разбрбљати се'. – Ка'д 'они затандар'ају, слушā[ј] и[x] и м'јери и[м] п'амēt.

зат'ај -'а'кнēm св 'затакнути'. – Зат'а'кни ју за к'апу, да ти се смй'је с'ело; || **зат'ицāt** -'ичēm несв. – Зат'ич'у се гранч'ице 'у зāд али ђе бй'л'о да об'рстē ј'арād али ј'агњāt; || **зат'а'к** м 'лиснате гранчице које се јарадима и јагњадима затичу у зид или ограду да их брсте'.

зātв'ор м 1.а. 'установа за боравак ухапшеника'. – У К'ућу Р'огошића зātв'ор је б'ио. – Св'е којй су лел'екāли Фил'ипа Р'ашкова зām'или с'у у зātв'ор; б. 'забрана изласка из куће (као предострожност од освете)'. – Онда убилац отиде пред другове погинулога, па и њима с кољена заиште бесу, док се за »затвор« спреми [2: 200]; в. 'немогућност изласка из куће због великих снегова'. – Имају времена [пјевање уз гусле] извјежбати дугим зимским затворима [2: 417]; г. 'стање у коме се налази оно што је затворено'. – К'уку м'ене: 'ево пōдн'ē, а ж'ивō ми је ј'ош у зātв'ор. – Побише и' Груды из затвора [5: 474]; 2. мед 'тешко пражњење дебелог црева, констипација, запеченост'. – М'учй се м'у'кāн са' зātв'ором па м'ислй да му к'ожђā вара'н'ика пом'ажē; || **затв'арāt** -'ām несв 1.а. 'хапсити'. – „Мл'ого с'у се овй луп'ежи накот'или, н'ētē и[x] им'ат ђ'е затв'арāt“. – „А, б'огоми, они луп'еже и не затв'арāју док 'имā пошт'еније“; б. 'затварати'. – Не см'ије се гр'об затв'арāt; 2. мед 'constipare'. – Али ми се чињ'й да ме и т'ō мл'ого затв'арā уз овē л'екове; || **затвор'ит** -ор'йм св. – А 'они га пй'тали: што те затвор'ише?; в. *изјорей, освейший; изр. ~ кућу, врайша* 'прекинути коректне или пријатељске односе'. – А н'ēћеш, ја нйм, н'и дā Бг, л'уђ'има затвор'ит к'ућу П'етрову; *зайварай врайша изуицом* 'прекидати односе с ниподаштавањем'. – Док ми је т'амо ш'у'ра, о'на ми не м'оже врātа затв'арāt гуз'ицōм.

зат'еј -'егнēm св 'натегнути, напети, затегнути на другом крају'; || **затēгн'ут** -'егнēm св 'исто'. – Гл'еā да га не зат'егнēш мл'ого; || **затēз'ат** -'ēзām / -'ēжēm несв. – Затēз'ā са'м н'еколикāш, а не зн'ām како му олаб'āvй.

зат'еј -'ечēm св 'срести се, видети се с неким приликом доласка; наћи, застати некога'. – З'атече ли кōг'а т'амо? || **зат'ицāt** / **затијец'ат** -'ичēm / -'ијечēm несв. – Н'ијеса'м затијец'ā н'икōга без б'абу, св'и б'ј'еу от'ишли.

зāt'ес м 'место на коме је дрво затесано'. – Нап'ала гā сйп'а там'ан нā нй зāt'ес.

зат'ила'к -лка м 'потилак'. – П'ануо је на зат'ила'к и гр'ома није ч'уо.

зат'ирāt -ēm несв 'уништавати трагове постојања'. – Зат'ир'у ни трагове ђе г'ој ст'игн'у и б'рзо ни се н'ēће ни ст'р'ва зн'ат; || **затр'ијет** з'атрēm св. – Н'има се г'рāг з'атро и 'они с'у д'āvно излй'н'али.

з'ātиска ж 'чеп'. – Н'ије тије з'ātйскā'н бй'л'о пр'еје, нō се от'ешē од д'рвета али сл'омй окл'асина; || **затйск'ат** -'йскām несв 1. 'затварати чепом'. – Нап'уни св'ак'у пā ћемо и п'отл'е затйск'ат; 2. 'прекраћивати бесмислену причу'. – М'ел'ē не зат'йскā; || **зат'исн'ут** -нēm св 1. 'зачепити'. – Нēmām ч'йм зат'исн'ут ов'у б'оцу; 2. 'заћутати'. – Зат'исни једн'ōм е те в'ише не м'огу слушāt; в. *иласник*; ~ се св а.

‘затворити се, добити опстипацију’. – Зат’исло мѐ и м’ука^н са^м се нам’учио; б. ‘престати носити (о кокошкама)’; в. *йроносий*.

зат’иша^к –шка м ‘тих кутак, заветрина’. – Ја ^с’едо у јада^н зат’иша^к испред нечесовѐ пећ’иницѐ, а ‘овце ми т’јн.

заток м ‘тешко приступачно травнато место у стени’; в. *лазба*.

зат’он м ‘печено месо заливано растопљеним лојем или машћу, за дуже чување’. – Браве нави час покољте, бедра и плећа да се суше, од глава и утробица чините затоп па арчите [4: 97].

затрāv’ит -’й св ‘поново изнићи (о трави)’. – За двије нећ’ел’е тō зн’аш како затрāv’й.

затр’ајāt –јем св а. ‘дуго се задржати’. – ‘Она затр’ајала ко[д]-Стāk’ѐ, а забор’авила да јōј ж’ивѐ д’бдй и да тр’еба да му д’ае цев’ап; б. ‘потрајати’. – Пр’епйрке ум’ију затр’ајāt [4: 355].

затрањ’ат -’ām св ‘журно отићи небрижљиво обучен’. – Она з’атрања у што сѐ зат’екла да ју в’идй.

затр’апйт -’йм св ‘ставити у трап’. – Н’ешто ћемо м’ало и да затр’апймо. – Кад се крголе поваде често се затрапе на истој баштини [2: 54]; || **затрапјев’ат / затрапјев’ат** -’ујем несв ‘стављати у трап’. – Ов’ѐ годинѐ ћемо, на прйл’ику, м’ало затрапјев’ат.

затрес -есем св према *йрес*.

з’āтркѐ прил најчешће у споју *из зайрке* ‘трком, у трку’. – И[з]-з’āтркѐ му н’ије н’ико м’огā^с н’ишта, а тр’упѐ с’у н’екй скāк’али в’ише.

затров’ат -’ује св ‘засмрдети’. – Јед’а^н п’рнѐ пā ц’ио св’ијет затр’ује; ~ се ‘дати се на зло, затровати се’. – П’ршкā је једну п’уфицу, пā му сѐ затров’ала и мѐр’ā је ко[д]-д’октора.

затр’āt -’ртām несв према *йршай*.

затр’убл’ет -б’йм св ‘огласити се трубом’.

затрч’ат се -’рчйм се св ‘кренути у трк, потрчати’. – Дијет’е ка дијет’е: з’атрча се и н’а нѐс.

зат’уж’ет -’йм св ‘почети тужети, нарицати за покојником’. – Она н’ије м’лого т’уж’ела, али ка^д зат’уж’й – ‘на срце те посијеч’е.

зат’уј -’у^чем св ‘најстрашније клети, проклињати’; || **зат’уц’ат** -’уцām несв. – Кун’ѐ га, ‘у ками зат’уцā.

зат’уп’нт (се) -’упйм (се) св ‘постати туп; учинити тупим’. – Овй сѐ н’бж зат’уп’ио, не м’ош ш н’йм к’ул’и н’бс ок’инут.

затутњ’ат -’утњй св ‘потмуло загрмети (о грому, топовима)’.

заћ’афкāt-ā св ‘залајати’; в. *ћафкай*.

заћѐр’ет -’йм св а. ‘несвесно се загледати у неком правцу’. – Ђе си тō заћѐр’ела?; б. ‘напрегнути се у покушају да се нешто види, разазна (о слабовидој особи)’. – Не пом’āгā ми ни ка^д[д]-заћѐр’йм: на десе-м’етā^срā^с не м’огу позн’а[т] чел’ад’е.

заћ’ук’ат -’укām св ‘огласити се као ћук, почети с ћукањем’.

заћут’учйт -’йм св ‘кренути некуд бесциљно’. – Куј си тō, бр’āву, заћут’учио, зн’аш-[л]и?

з’аугā^н з’аугла м геогр ‘?’

зауд’арāt -ā несв ‘смрдети’. – Ов’бје н’ешто зауд’арā; || **заудр’ит** заудрй св ‘засмрдети’. – Бо’йм се да не заудрй.

зауз’ѐт заузмѐм св ‘захватити, обухватити’. – Т’ā^смā смо, рече, з’аузѐли онѐ

к'озе и чоб'ана и ов'и су от'ишли напр'ијед (Кж). – Д'ошли су из В'рмошѐ и з'аузѐли В'идру и 'овце низ Вуч'и пот'ок. – Па бијеле овце заузеше, / Зајмише и' зеленом планином [5: 65].

заумит се -им се св 'замислити, претпоставити'. – У што си се заумијо лудо? / Заумијо па се преваријо. – Пјане биле па се заумиле / Да у село пилчника нема. – Грдно сте се, Кучи, заумили, / Заумили, па се преварили [5: 135 370 380].

зауст'авит (сѐ) -йм (се) св 'прекинути неко кретање, активност'. – Он се н'ѐће зауст'авит док в'а'с па'с'ал'ук не изб'ачи; || **зауст'авл'ат** -ам несв. – Зауст'авл'али се на кон'ак.

заушнице -ица ж мн мед 'glandulae parotides' [2: 524]; || **за'ушњ'аци** -кѐ м мн мед 'упала заушних жлезда, parotitis'.

заф'ал'ит -'алйм св 1. 'захвалити'; 2. 'најавити нешто што је тешко оствариво'. – Један се миш зафали, да ће се оженил' од најбољег соја [2: 463]. – Па се силан Турчин зафалијо / Да ће наша Брда намучити. – Он пометну мрка талагана, / А истрже ножа јатагана / Иванова да свећа Радоја / Ка што му се зафалијо мајци. – А Ђекан се Петар зафалијо / Да издигне у Царине равне [5: 81 110 349]; || **заф'ал'ат** -'ал'ам несв 'захваљивати'. – Вал'а ти га не заф'ал'ам ни за вол'ицнѐ; || **зафал'ев'ат** -'ујем несв 'исто'. – А што ми се, ч'бче, зафал'ујеш кѐ да са'м ти нешто в'еликѐ учињ'ио; || **заф'али'ос** -сти ж 'изјава захвалности'. – Ка'д је тр'ебѐло да се д'аднѐ заф'алн'ос нѐр'оду, ни т'ѐ нијес'у умј'ели.

заф'ат'ат -ам / **заф'ат'ат** / **заф'а'ат** -'а'нѐм несв 1. 'захватати, узимати више'. – А не заф'а'и тол'икй отк'ос и не д'ери жив'от, нијес'и га наш'а' на дол'ину; 2. 'запремати'. – М'а'ките ми т'у вр'ећу и немѐте у заф'ат'ат; || **заф'ат'ит** -йм св 1. 'захватити, узети више'. – Заф'ати још м'ало, н'ѐће ти смѐт'ат; 2. 'ставити нешто у неку посуду'. – Нем'ѐ ми заф'ат'ит ов'и бронз'ин, тр'ебѐће ми за млијек'о. – Нем'ѐ ми тѐ'н бронз'ин заф'ат'ит, нѐмѐм 'у што пом'ус 'овце; || **заф'ата'н** -тна -о 1. 'заузел другим садржајем'. – Ова је т'енећа заф'атна, д'а ми нек'у др'уг'у; 2. 'велики, простран'. – Заф'атна је тѐ вр'ећа, нем'ѐ ју преп'ун'ат, н'ѐј м'ој да ју пон'есѐш; || **заф'атка** ж 'велика кашика за хватање течности, кутлача'; уп. *јоружга, ђеиџија*.

заф'ир'ит -йрйм св 'направити јаз, зајазити'. – Заф'ир'и се пот'ок и т'амо се м'ог'у напој'ит 'овце али натоп'ит б'аштина; || **зафирев'ат** -ујем несв. – Бил'е су т'у чет'ири в'оде којѐ нијес'у пресушев'але, пѐ смо зафирев'али и кв'асйли б'аште.

зафрл'акй'ут -'акнѐм св 'бацити снажним замахом'. – Ст'ио да зафрл'акнѐ к'ами преко 'ограђѐ пѐ к'окота – ув'р глав'ѐ; || **зафрл'ач'ит** -'ачйм св 'исто'. – З'афрл'ачй ми мат'ику и з'амало ме н'агр'дй ка'-е оскоч'ила; || **зафрл'ит** -'рл'йм св. – Зафрл'и ми тѐ кор'а'ћ, да не д'ѐдйм за њ'ега.

заф'рц'ат -ај'у св 'почети врцати (о сузама)'. – Заф'рц'аше с'узе – н'е би т'акѐ ни за м'ајкѐм.

заф'рцк'ат -ам св према *фрцкай*.

заф'рч'ит -йм св 'запутити се некуд без потребе, одскитати'. – З'афрчй 'она 'у село, а раб'ота јѐј, велй, н'ѐће побл'еј.

зах'мк'ат -ам св 'показати недоумицу испуштајући гласове »хм-хм«'.

заход м 'залазак Сунца'. – Прије сунчева захода се вратили на Ријеку [2: 504]; в. *заод, завод*.

зац'арйт(се) -йм (се) св 'крунисати (се) за цара'.

зацѐц'ат (се) -'ѐцѐм (се) св 'заљуљати се'. – Ка[д]-се јѐ зацѐцѐм, јѐ лег'йм у висин'е вис'йнскѐ.

зачепрк'ат -'ам св 'почети чепркати'. – Они н'ешто т'амо зачепрк'аше и ост'авйше.

- зац'иганч'ит** -й'м св 'почети упорно мољакати'; в. *ци'анч'ий*.
- зац'ирик'ат** -'ик'ћ св 'огласити се циктањем (од соколу)'; в. *ци'рикл'ий*.
- зацрв'ет (се)** -н'й'м (се) св 'постати црвен (од узбуђења, замора, стидљивости)'. – Она се з'ацрвене ка к'укуријек, а м'ислила са'м е ће запл'ак'ат.
- зацрв'л'ат** -'а'м св в. *зац'ианч'ий*. – Ка'д 'он зацрв'л'а, не прест'аје док му не д'адн'ем, ма'ћу га ја о[д]-т'ог'а одуч'ит п'о р'епу.
- зац'ук'ат** -'а'м св 'закуцати'. – [Пијавице се] закуцају дрвеним маљем у засјек од клупа, те се ударањем пијавица клуп одбије [2: 60]; || **зац'укол'ит** -й'м дем 'полако и пажљиво закуцати'.
- зац'укр'ат** -'а'м св 'засладити, зашећерити'. – Н'у ми још лијеч'а'к зац'укр'а[j] ов'у к'а'фу.
- зач'а'ј'ат** -'а[м] св 'поцрнети од гара, ча'ђи'.
- зачакар'ат / зачарак'ат** -'а'м св 'почети лупкати (кад се покрене неки прост механизам), зачекетати'; в. *чакара'й, чарака'й 2*.
- зачарап'ат** -'а'м св 'хренути некуд зарозаних чарапа'. – П'йт'а ју Мил'уша: „Куј си зачарап'ала, ц'ара“, а 'она њ'ој да н'ије ц'ара н'б госпоцк'а ж'ена и прид'а'ј'ој и ов'аквице и он'аквице.
- зачевр'л'ат** -'а'м св према *чеврл'а'й*.
- зач'ел'ит** -й'м св 'поређати се у низу'. – Дobar пастир се рачуна само онај, који у паши стоку зауставља помјерајући се испред ње, да му »зачеле« [2: 28].
- зач'евица ж** 'ситан разлог за свађу'. – Бил'а је помеђу њ'и нечесова зач'евица. – Домаћин је свакојако тражио неку зачевицу [разлог да истуче жену – 2: 116].
- заченр'л'ат** -'а'м св 1. 'овлаш покрити земљом, зачепрати'. – Зачепр'л'а[j] т'о м'ало п'а да ид'ем'о, ом'ркосмо; 2. 'сахранити некога с малом пратњом и без црквеног обреда'. – Зачепр'л'аше га к'а и св'ак'у др'уг'у креп'ал'ицу.
- зачи'њ'ат** -'й'њ'а'м св 'додавати зачин'. – Баба зачи'ња маслиновијем уљем [4: 97]; || **зачи'њ'ет** -ин'й'м св. – Она је т'о ум'ј'ела л'ијепо да зачин'и, науч'ила 'у град.
- зачирикат** -а св в. *зац'ирикл'ий*.
- зач'уд'ит се** -й'м св св 'наћи се у чуду због нечега'.
- зашараф'ит** -'а'ф'й'м св 'зашрафити; заврнути вијак, причврстити, притегнути завртањ'.
- заш'к'ат** -'й'к'а'м св 'заљуљати колевку, (по)родити (се)'; в. *зас'ий*.
- заш'ит** -'ијем св 'ушити'.
- заш'ор'ит** -'ор'й'м св 'опустити доњу усну и тиме показати незадовољство'. – Л'а'ко ли се заш'ор'и ов'и н'аш'ћет'и'ћ 'а му н'ешто н'ије пр'аво.
- зашто** св 'јер'. – Убијају један другога за освету, зашто има љуђи кои оће да убију више љуђи но једнога за једнога свога брата (Ж 12); в. *ма'ска, иреш'ака'й, ирима'й*.
- заштр'акн'ут** -н'ем св а. 'укочити неки прост механизам'. – Бр'ава је заштр'акн'ула и не м'огу ју ни закл'уч'ат ни откл'уч'ат; б. 'после ишчашења вратити јабучицу у зглоб'. – И т'а'н са'м ишч'аш нам'ј'естио, нап'ип'а га и пог'ег'а'е док није заштр'акн'уло.
- зашт'укн'ут** -н'е[м] св 'укочити се после ишчашења'.
- з'а' зл'а зл'о** 'зао'; *изр. зла длака* 'длака на очном капку, изразито црна, са задебљаним кореном, која изазива свраб; || **з'а'п'ут** 'несрећа'. – П'осле је отиш'а'н на з'а'п'ут у Подд'орицу и пог'инуо од бомб'ардов'ања; *изр. зл'о њ'о'едо г'овијека ј'уне*.

з'а°ва ж 'мужевлева сестра, заова'. – Ја са'м се с мој'ом з'а°вом б'ол'е сл'аг'ала н'о са° сестр'ом; || **з'а°в'ин** -а -о 'који се тиче заове'. – Ов'о ми је з'а°в'ин д'ар и нем'о ми га д'ир'ат; || **з'а°в'ич'ић** м 'заовин син'. – У суб'оту ми се ожен'ио з'а°в'ич'ић, а у понеђ'ел'ник с'у му оца з'ам'или у з'атв'ор; || **з'а°в'ична** ж 'заовина кћи'.

з'а°д з'а°да / зад м 'зид'. – На та°н з'а°т је б'ио л'ег'а'н П'ета'р. – Стаде треска, задови падају [5: 540]; || **з'а°д'ић** м дем. – Б'еча се с'а°вила на вр оног'а за°д'ића; в. *лаг, лаговина*; || **з'а°д'ица** ж 'остаца старе грађевине'. – Т'у'н су на дно Ц'ер'ја'н за°д'ине од нечесов'е ст'ар'е ц'ркв'е.

з'а°дно прил 'заједно'. – М'и ид'ем'о з'а°дно.

з'а°дњ'и -а -е 'последњи'. – Изг'ин'ули с'у т'у'н до з'а°дњ'ега; || **з'а°дњ'ом** прил 'последњи пут'. – З'а°дњ'ом с'у д'од'или он'омл'ан'и и изл'аз'или на Ц'арине.

з'а°р реч. 'којом се исказује неверица, чуђење, одбијање'; в. *авейлучић*.

збаглат -ам св 'брзо нешто спремити'. – Збаглала је ручак [4: 400].

зб'ач'ит -й'м св 'збацити'.

зб'ил'а реч. 'заиста, зар баш тако'. – А што зб'ил'а учињ'есте с онијема вр'ећама?

зб'ј'ег м 'збег'. – М'и смо б'ил'и поб'ј'егли ов'ођ'ен'а у зб'ј'ег; || **зб'ј'еж'ат** -й'м'о св 'трком се окупити, у невољи, пред опасношћу'. – Зб'ј'еж'аше се 'овце ок'о мене и ј'а погл'едн'у: на он'и в'ал стој'и р'ис.

збл'аж'ит збл'аж'им св 'имобилизирати прелом кости'. – Ј'а ст'иско, он'о збл'аж'и, а бр'ату му р'еко да пог'ез'а н'огу; [2: 20]; в. *вјешала*;

збл'ан'ут се збл'ан'ем се св 'престравити се'; || **збл'ан'ут** -а -о 'престрављен'. – Он је в'а°зда б'ио к'а збл'ан'ут.

зб'ог'ом! 'поздрав при изласку из куће' [1: 290].

зб'оја°к -јка м 'низак снажан човек'. – Ка°д му с'е подуф'атио, он'и зб'оја°к г'а б'ачио к'а вр'ећу.

зб'ор' м 'племенски скуп као облик народне самоуправе'. – На Г'оге је б'ио зб'ор св'ијен К'у°ч'ан [1: 217]; || **збориште** с 'место на коме су се одржавали племенски скупови'. – Баш на Роге, на кучко збориште. – Б'јеу Кучи на збор окупјени / на сред Рогу на збориште старо [5: 148 163].

збор' м 'говор, реч'. – М'ог'а° с'и бес тог'а зб'ора; *изр. н'ем'а зб'ора* 'ни говора, не долази у обзир'; || **збор'ит** зб'ор'им несв 'говорити, договарати се'. – М'и смо пр'ије ј'ош збор'или да мр'ца не дв'ор'им'о на к'ућу н'о у ц'ркву. – М'арко он'о сл'уш'а, сл'уш'а и не зб'ор'и н'ишта. – Ј'а в'ише не к'е ш њ'й'м збор'и[ти]; *изр. збори не збори* 'узалудно говорити'. – Зб'ори не зб'ори – њ'ему не пом'аг'а.

збул'ук'ат (се) -ја'м (се) св 'скупити (се) у групу, буљук'. – Ка°д је дош'а°н, ок'о њега се збул'ук'аше к'а ок'о вл'адик'е; || **збул'уч'ит** -й'м 'окупити у буљук'. – Ако 'имају тр'ав'е да п'ас'у, 'овце пр'ед н'б'ј н'ије л'а°ко ни збул'уч'ит.

збун'ар'ит -ја'р'им св 'набацити на гомилу, нагомилати'. – 'Ајде т'о м'ало збун'ар'и, а с'утра ћемо га изб'ач'ит.

збурл'а т -ја'м св 'брзо набацити, без реда'. – Збурл'аше он'а дв'а пласт'ића и преб'ач'ише преко њ'и некакве тр'ање.

званик м 'позвани гост, званица'. – Прикупи се повелика маса народа, која је повећана с много званика с разнијех крајева [2: 242]. – Сваки званик... имао је по обичају донијети из своје куће ожицу с којом ће вечерати [2: 269]; || **зв'ат** зов'ем несв а. 'дозивати'. – Ко је он'о зв'а исп'о[д]-д'уба; б. 'позивати неког на свечаност (славу, свадбу), у посету'. – Зв'ал'и с'у к'умове и приј'ател'е; || **з'овн'ут / з'овн'ут**

з'овнѐм / з'ѡвнѐм св 'позвати, зазвати'. – Н'у ми з'овни Стāk'у, да [j]у нешто п'йтнѐм. – До'шā'н је на вр оногā ц'ука и зѡвн'уо: „Ќ, Ђ'уро Пун'ишн; || з'ивкāт -āм несв. – З'ивкају једна др'угу св'акѝ ч'а'с; || з'ивколѝт -ѝм дем. – С'амо га з'ивколѝ, теке да в'идѝ ђ'ѐ; || з'ивнѝт / зѝвн'ут -нѐм св. – Н'у ју з'ивни да ми онѡ изн'есѐ прет к'ућѡм.

зв'ѐк м 'срамота, скандал'. – Само кажи звека [4: 336]; || звѐкн'ут се зв'екнѐ се св 'избити (скандал), пући (брука)'. – Звѐкн'уло сѐ с овѝјема н'ашијема жен'ама кā што н'ије н'ика'д; || звѐц'ат се зв'ѐцā се несв 'брукати се'. – Тѐшк'о је кa' [д]-се п'рвѝ п'ут зв'ѐкнѐ, а п'отл'е се ч'ѡек нав'икнѐ и на звѐц'ање кā и на св'акѝ др'угу ш'огу, в. *валуѝица*.

зв'ека ж 'потмуо звук'. – Какв'а је тѡ зв'ека те се ч'ује; || зв'екнѝт -нѐ св а. 'огласити се звекетом'; в. *лана'ц*; б. 'ударити'. – Изм'а'ки се да те не зв'екнѐм; || зв'ѐцāт / зв'ѐцкāт -ā [м] несв 'лупкати, куцкати'. – Зв'ѐцају ђ'ѐца некијема њ'инѝјема т'антарāма; || зв'ѐцколѝт -ѝ [м] несв дем. – Н'екате, ђ'ѐцо, нем'ѡте г'уѝ да ми зв'ѐцколѝте; || зв'ѐчѝт -ѝм св. – Зв'ѐчио гā к'аменом у в'р глāв'ѐ и не зн'ам како му мѡз'а'к н'ије пр'осуо; || звѐкн'ут зв'ѐкнѐ св 'огласити се звоном'. – Што је онѡ звѐкн'уло? – Зв'ѡно на уг'ича; || звѐч'ат -ѝ несв. – Звѐч'али сѝ ову'дије чa'ктāр'н, бул'уци се нијес'у м'огли размињѡв'ат, а на'н'а'с је у овѝ н'аш Кос'ор занѡћ'ило пет па'њāт'ā.

зв'ѝзна ж 'својеглава млада женска особа'. – „В'иђе ли ђ'е онѝ м'оју зв'изну?“ – „Ено ју с онѡм мој'ѡм поган'ул'ѡм“; в. *узјашѝ*.

звѝјезд'а -'ѐ ж 'небеско тело које се у ведрој ноћи на небу види као светла тачка'; в. *Даница*, *Влашић*; || звѝјезд'ан м 'коњ са белегом у облику звезде на челу'; || звѝјезд'ица ж дем. – Онѡ ми ј'агње 'имā кā звѝјезд'ицу н'а глāву.

зв'ѝјере зв'ѝјерета с 'дивља животиња, обично крупна, крволочна'. – 'Оће зв'ѝјере 'у овце, нѡ и [х] поглѐдн'и; || звѝјерац -рца м в. *скаменик*; || звѝјер'ннскѝ -ā -ѡ 'који се односи на звери'. – Тā је р'упа кā к'ућа звѝјер'инскā и н'ије ми м'ило т'амо ни поглѐдн'ут, а н'е у њ'у ул'еј.

зв'ѝјѝк м 1. 'звѝждук'. – Некијем звѝјуком и бајањем могу да скупе подоста змија [2: 544]; 2. 'лакомислена особа; нерадник, скитара'. – Куд ѡј'де онѝ зв'ѝјѝк зн'ā ли 'ико; || звѝј'укāт -āм несв 'оглашавати се звѝждуком'; || звѝј'укнѝт -нѐм / звѝјѝки'ут -'укнѐм св 'огласити се звѝждуком'. – Погледа у длан и изговори три ријече и звѝјукне [2: 543]; || зв'ѝјѝрулā нејасно. – А он 'у скѝтњу: зв'ѝјѝрулā – п'издурулā!

звѝрѝн'а'к -нк'а м 'рупица, пукотина кроз коју се нешто може осмотрити'; в. *скуба*.

зв'ѡно с ♦; вел'е ~; в. *ѡбравица*; || звон'ит зв'ѡнѝм несв. – Н'ешто ми зв'ѡнѝ 'у уши; || звон'ѡва ж. – Не зн'ам којā је звон'ѡва ј'ачā: онā н'а цр'кву али овā у м'оју глāву.

зв'р'к м 'лакомислена, незрела особа'. – В'иђосте ли ми н'еђе оногā зв'рка ман'итѡга?; *изр.* ~ *ман'ићѝ*. – Тā'н се зв'р'к ман'итѝ не м'оже смѝр'ит нāко да га в'ѐжѝш кā шар'ова; || звр'ц'ат звр'цāм несв 'лутати, скитати'. – С'амо вѝ, ђ'ѐцо, звр'цāте, мā ћете п'ѡма'ње кa'д ви онѝ ст'арчеви л'ипчѝ. – Звр'цā и бадѝј'āvā, кā и авѐт'иња, н'ика'д га н'ѐмā д'ѡма.

зв'р'цāт -ā [м] несв 'одскакати испод чекића, секире'. – Бј'еште, ђ'ѐцо, в'идѝте ли да звр'цā овѝ к'ами; || звр'цкāт -āм несв; || звр'цколѝт -ѝм несв дем. – Тѐшѐ некѝ к'ами и звр'цколѝ му окѡ н'огѝ; || звр'цнѝт -нѐм св. – М'оже онѝ ком'ат да звр'цнѐ и да ти, нед'āјбоже, 'око 'избије.

звр'ч'ат -'ѝ несв в. *звр'чāѝ*. – Тѡ сѐ нав'икло по тије р'абѡтā' да и [м] звр'ч'ѝ и окѡ глāв'ѐ и окѡ рѐпа, пā се не кв'артајѝ; || звр'чѝт -ѝ св 'ударити'. – Њ'ега је

зв'рчило 'у цијев, теке ју н'ије слом'ило.

зг'адит се зг'адї се св 'осетити одвратност према нечему'; в. *iaquii se*.

зг'ађ'ат зг'ађ'ем несв а. 'погађати у мету'; в. *iaђaii*; б. 'досећати се смисла неке алузије'. – В'иђу ја куј 'он зг'ађ'е, ма га н'ека; || згод'ит зг'одїм св 'погодити'. – Ако н'е бл'еше чист'ї в'еш на њ'ега нб да је им'а п'ет ж'ен'а' у к'ућу – пет п'уш'а'к'а' ме згод'ило.

зг'азит -їм св а. 'нагазити на нешто корачајући'; в. *iaziii*; б. 'упозорити некога притиском ноге на ногу'. – М'ене Зар'ија зг'азї н'а ногу, да прек'ин'ем.

згот'овит -їм св 'припремити, скувати нешто за јело'.

згр'абит -їм св 'узети нешто на препад, отети'; в. *irabiii*.

згр'ада ж 'подзидана терасаста њива'. – Т'ун је некї д'октор, Њем'а'ц, пог'инуо и 'укоп'ан је на крај с'ам'е згр'ад'е, на крај једн'е б'аштиниц'е [12: 29]; || згр'адица ж дем. – А ов'д'је ј'е с'а'д ов'а згр'адица – т'у су бил'и грм'еђи [2: 44]; || зград'ара м 'лопов, пљачкаш'. – Они што четова'ем нијесу штеђели пљачкати своје племенике и нијесу се далеко измицали називани су погрдним именима: »зградаре«, »шишњавци«, »фрњугани« и »купусаре«. Дневно пљачка'е такијех четника звало се »ћуфиње« [2: 191].

згр'ана ж 'паничан страх, престрављеност'. – Проб'удї се дијет'е, д'игла га згр'ана, снијев'ало н'ешто; || згр'анут -а -о 'престрављен'; || згранут се -нем се в. *ioмам, ioмамии се* [2: 521].

згр'жит се -ї се а. 'осушити се'. – Жито се бере изјутра, док се слама не згржи [2: 49]. – Згржила га сувомразица; б. 'згужвати се'. – Мироје извади згржен лист 'артије [П 276]. – Згржи се, преблијеђе па позелеђе [4: 356].

згр'ијат -је[м] св а. 'загрејати'. – Њбј је потреб'ито, ка'д 'ојд'е, да се д'обро згр'ије, п'а т'а'ма да 'им'а варен'ику; б. 'испећи'; в. *نالожии* (Бс); в. 'зажарити'. – Д'обро се згр'ије гв'ожђе; г. 'пригрејати (о Сунцу)'. – Ка' -дб'ј'о према Кр'ушевца, згр'ијало, ч'учн'у под један б'бр м'ало пр'и п'уту.

зг'рчит се -їм се св 'скупити се, стегнути се у грчу (од бола, хладноће, страха)'. – Она се, к'укавица, зг'рчила онд'је прет пр'агом, не м'оже га прекроч'ит.

зг'учит (се) -їм (се) св; в. *iyuchii*; || згучак -чка м 'смотак'. – Држи некакав згучак у руке. – Извади згучак [4: 41 246].

здесит се здеси се св 'догодити се'; || здешај м 'догађај'.

зд'иг м 'повратак с катуна почетком јесени'. – Оставио је о здигу 30 брави [2: 6]; || зд'игнут -н'ем св 'вратити се с катуна'. – Зд'игли с'у ка' [д] -с'у чоб'ани кр'ен'ули 'у шкб'лу; || зд'из'ат -ж'ем несв; || зд'из'ање с. – Спр'емају се пол'а'ко за зд'из'ање [1: 240]; || здижар'ица ж 'вечера после здига'; || здиженица ж 'исто'. – Кад неки домаћин здигне са планине у село, он закоље по кога бр'ава, те почасті рођаке и пријатеље. Та се част зове здиженица или здижарица [1: 240]; в. *diinuii* [2: 36].

зд'ипит -їм св 'украсти'.

здогов'ар'ат се -'ар'ам се несв 'договарати се'; || зд'огов'ор'ит се -'ор'им се св. – Они с'у се пок'упили да т'ун'а се зд'огов'ор'е шт'о т'е и к'ако т'е. – Ј'а се ш'їм б'р'зо здогов'ор'и; || зд'огов'ор м 'договор, споразум'. – Не м'оже б'ит ни зд'огов'ора међу њ'има в'ише нб међу манит'овима.

здр'ав -а -о ♦; *изр. с'амо* ~ 'потпуно здрав (шаљиво, иронично)'. – От'ишла је 'у шкб'лу к'а с'амо здр'ава; узв којим се пропраћа нечије кијање. – Људи [су] уби-чајили да оное што кихне реку »здрав« [2: 523]; || здр'ава'ц -вца м 1. 'здрав снажан човек'. – Дб'ј'е нек'а л'удур'ина, вис'ок, здр'ава'ц, и п'оведе и[х] некуј нав'ише;

2. бот 'зељаста биљка *Geganium macrorrhizum*, користи се за лечење неких болести у оваца'; || здр'авл'е / здр'авје с. – М'ене је тō за здр'авл'е пријало. – 'Од Бога ти здр'авје; || здравин'а ж 'погодно и здраво место за живот'. – Ижл'егā нā вў здравин'у и кā да сē л'ијепо окарј'а; || здр'авит се -йм се св 'поздравити се'; || здрављење с 'поздрав, поздрављање'. – Путника је пекло такво здрављење [2: 473]; || здр'авица ж 'боца вина коју девери носе кад сватови крену по девојку или им се узгред износе из кућа поред којих пролазе'. – У десн'ицу н'осаше здр'авицу (Бс). – На улазу у село свате чека »здравица« из куће крајем које пролазе [2: 227]. – Стари сват узме понешто новаца за обдаривање »здравица«, које се сватима у пут изнесу [2: 221]; || здр'авичār м 'човек који пред сватове излази са здравицом'. – [Муштулугцију] почасте и обдаре, а пред свате изиђе здравичар тог дома са две »здравице« [1: 274 275]; || здравјак м 'млад месец'. – Здрав здравјаче весељаче, ти нама здравје и весеље, а ми тебе колач и јабуку (кад се појави млад мјесец) [2: 331].

здр'ак м 1. 'зрак светлости'. – У м'ој в'ијек н'ијеса'м здр'ака в'иђела; 2. 'свеж ваздух'. – 'Ајте, ћ'ецо, м'ало н'а здр'ак [3: 665]; || здр'ака ж. – Оће ли овй нār'од 'ика'д доч'екāt л'ијепо здр'аку?

здрен'ут здр'енē[м] св 'сазрети'. – [Зрно] се не пусти да... довољно »здрене«, већ кад се од сировине може да преломи [2: 50]; || здријев'ат здријевā несв 'сазревати'. – Јā и[х] ост'авјам и доклē г'ој д'оћē т'амо до по Петр'овуднē кад 'оне п'очнў да здријевајў. – С'а'[д]-ће да п'очнē здријев'ат. – Ј'ош н'ије п'очēло здријев'ат; || здријев'ање с. – Св'акā раб'ота имā св'оје здријев'ање; || здр'ио здр'ела -о '(са)-зрео'. – Он'аквй је кā што га н'ајзрелијēга зн'аш; || здр'елōс[т] -сти ж 'зрелост'; в. *зренуш*.

здр'пит се -й се св 'згрудвати се'. – Кад се пепео находи изјутра здрпљен, значи родну годину [2: 323].

зд'ува / здуха ж 1. 'кратак силовит удар ветра'. – Н'ал'еже некаква зд'ува и реко: св'е п'онесе!; 2. 'нека мрачна мистична сила'. – М'оже ч'ека да убије и некаква зд'ува. – Тако је, веле, у својој кући убијен здухама Дмитар Јоков [2: 279]; || здув'ач / здухач -ач'а м 'човек коме се приписују натприродне моћи' [2: 277; 7: 74]; в. *ицилица*.

зд'ућ м 'непроходан густиш, шкрип'; в. *сиажай се*.

з'ека ж 'коза'; || зекан м 'коњ сивозеленкасте боје'. – Овй је зек'ан стар'й двије-трй г'одине од б'ал'аша; || зекарица ж 'коза'; || зекна ж 'кобила сивозеленкасте боје'; || зеконя м 'коњ, во зеленкасте боје'; || зекоран 'јарац'; [2: 18 19]; в. *горай*, || зек'ул'а ж 'крава зелене боје'.

зел'ен -а -о ♦; || зел'енкās[т] -ста -о; || зелен'аш / зелењ'аш -'аш'а м 'присаталица покрета која се противно уједињењу Црне Горе са Србијом после Првога светског рата'. – А био је зелењ'аш за'исто. – Зелешаш'й и партиз'ани су се д'обро мир'исāли; || зеленоша ж 'коза'; [2: 19]; в. *зека*; || зелењ'ет се -ен'й се несв; || зел'ов м 'пас'; в. *паров*.

зел'е с 'обарено лишће које се убацује у храну за свиње'.

земан м заст 'време'.

зема'н'й -'ā -'ō 'земљани'. – Бил'и онй ћ'упови зема'н'й; || земја ж ♦; *изр. нова* ~ 'крчевина' [2: 46]; *ораћа* ~ 'ораница'. – Подијеле се ораће земље, ливаде и метеси [2: 124]; || земј'иште с. – Им'али су 'они т'амо ј'ош н'инōга земј'ишта.

зенђије пл т 'део опреме јахаћег коња, узенгије'.

зен'ица ж а. 'средишњи део ока, отвор на дужици кроз који светлост продире у унутрашњост ока'; б. 'нешто што се брижљиво чува као највећа драгоценост'.

з'ера прил 'врло мало, сасвим мало'; в. *йомд'ј*.

з'ецкѝ -ā -ō 'који се односи на Зету'; в. *мливо, овце*.

зијев'ат з'ијевам несв 1. 'зевати'; 2. 'упразно гледати жуђећи за нечим'. – З'ијевā му гуз'ица на т'уђѣ, мā ће му т'амо и п'уцат; || **зијевн'ут** -нѣм св 'отворити уста'. – Он је с'амо зијевн'уо и – н'а нѣс!

зил'иф м 'увојак косе пружен иза ува, зулуф'. – Оћу ли ви дој помоћи... мећат ружу на образе карабоје на зилифе [2: 410–411].

зил'ат з'ил'ам несв 1. 'вриштати'. – Што онā авѣт'иња ј'утрѣс з'ил'а 'из мѣз-га, зов'ѣ ли н'екѣга?; 2. 'лутати, зазјавати'; в. *овнују*.

з'йма -ѣ ж 'годишње доба'; || **зѝм'а** 'студен, хладноћа'. – Је ли ви зѝм'а?; || **зѝмн'ица** ж а. 'стално насеље'. – Често се може чути, да Кучи тај свој стално насељени предио назову именом »зимница« [2: 4]; б. 'зимовник, зимовање'. – Дobar дио кучке сиротиње иде с јесени у барску и улцињску околину »на зимницу« [2: 68]; в. 'припрема за зиму; зимски сан (о медведу)'. – Н'ѣће међ'ед до Ил'йнаднѣ, а по Ил'инуднѣ спр'ѣмā зѝмн'ицу; в. *дивљачан*; || **зимничар** м в. *домар*. – Кад доћу путници из зимнице у планину зову се »зимничари« или »домари« [2: 35]. – Скупићемо кучке зимничаре [5: 257]; в. *навалији*; || **зимовиште** с 'зимско боравиште'; в. *зимница б*. – Много су ређе од кучкијех Срба на зимовиште у Пећ ходили [2:]; || **зимоња** м 'во отељен током зиме'; || **зим'ул'а / зим'уја** 'крава отељена зими' [2: 18]; || **зимски** прил 'зими, током зиме'. – Крчевине се чине »зимски« [2: 45]. – Тѹ је зѝнск'и жѝв'ио (Ор); в. *йрѝшина*; || **зим'ѹс** 'током зиме'. – Н'ѣће ћу д'ѣј зим'ѹс пā како бѝл'о; || **зим'ѹшњѝ** -ā -ѣ 'од прошле зиме'. – Ов'ѣ ми је зим'ѹшњѣ ј'агње, ви-диш-[л]и како је, небир'улѣк, напр'едно.

зл'арāди / злорāди прил 'пакосно, заинат'. – От'ишћу зл'арāди да ме в'идѝ, дāко га још в'ишā м'ука сг'иснѣ; в. *ћићикаѝ* [3: 705]; || **зл'асрећа** ж 'несрећа'. – Тѣ је мāјчина в'елика зл'асрећа. – Отиш'ā е на зл'ѹсрећу и не зн'а се ни д'ѣклѣ је сг'игā ни ћѣ к'ости ост'авио; || **зле** с 'зло'. – Зле Бог даје, да се добри освијесте, а добре да се Бога сјете [2: 427]; в. *жл'е*; || **злѝк'ат** злѝкām несв 'тумарати од зла до несреће'. – Злѝкā туд'ије, а једнѣга д'а'на н'ѣће ум'јет да се в'рнѣ; || **злѝк'ова'ц** -вца м 'злочинац'. – Та'кв'ије злѝк'ова'цā в'ише не зн'ам 'имā ли ж'ѝвије нāко Јѣв'о К'апа; || **зл'ић** м 'болест коња, крава, пришт'; || **зл'ица** м/ж 'опасна, зла особа'. – Видиш-[л]и тѝ м'āлѣга зл'ицѣ; || **зл'йч'а'с** м 'зао час (обично у клетви)'. – 'Ај, даб'ѣгдā, у зл'йч'а'с!; || **зловременица** ж 'птица која својим оглашавањем најављује зло време'. – Кад се птице зловременице ноћно чују, слуте зломе и тешкоме времену [2: 322]; || **злогласник** м 'доносилац лоше вести, злога гласа'. – Избјегава [се] бити злогласник [2: 485]; || **злогласница** ж 'птица која доноси зао глас'; в. *уј!*; || **злом'йса'н** -а -о 'који смишља зло'. – Злом'йсāн је, да Б'ѣг в'елики са'ч'ѹвā, не м'оже засп'ат да неки несѣјл'а'к не изм'ислѝ; || **злонап'т'ат** -ѹтām несв 'ићи »злим путем«, ломити се по путу (према сталном изразу *зл'о [иш / му] н'а ѹш*). – А шт'о ћу злонап'т'ат? Што г'ој в'ѝ ур'ѣдѝте, јā нѣмām шт'о без да р'ѣчѣм – »ām'ин!«; || **злопатан** -тна -о 'који се мучи, злопати'. – Босотињу, голотињу, студ и умор могу трпјет ка најзлопатнији Циганин; || **злопатник** м 'паћеник, мученик'. – Ја сам злопатник [3: 91]; || **зор'āдник** м 'нерадник'. – Та'кв'ије злор'āдникāн ј'ош нијес'а'м им'ā у м'ѣј в'ијек: из'ели би и в'езу тел'ѣћѹ, а да што ур'āдѣ – н'ѣ в'ише нѣ да се не ва'л'ā [2: 69]; || **зор'ан** -а -о 'пробирљив на храни'. – Тѣ је пр'асе

злор'ано и н'еће се им'ат шт'о од њ'ега зак'лат; || **злосл'утница** ж а. 'жена која слути зло, несрећу'. – Није ми се ш њ'ом м'ило ни 'у п'ут ср'ес: о[д] та'квѣ злосл'утнициѣ м'бр'аш се бој'ат и ка'ти р'ечѣ „Пом'ага Б'ог“; б. 'птица, обично гавран, која најављује зло'; || **злоср'етањ** -тња -о 'који је зле среће'. – Злоср'етњу ли мѣ Б'ог д'а, да св'ак'у м'уку оч'опл'им; || **злоср'ећа** ж. – Ова злоср'ећа и је држ'ала пред'ав'ање и вик'ала: „Ето т'ун, у шкр'ип, поп Мил'исав!“ (Кж); в. *зласр'ећа*; || **зл'отуц** м 'невешт мајстор'. – М'ајстора и р'ад'ника н'ај не м'ош, а ове дом'аће зл'отуце не м'огу ни зв'ат ни гл'е[д]ајт; || **злоч'ес[т]** -ста -о а. 'несташан, непослушан, неваљао'; б. 'морално неутемељен, пакостан'; || **злоч'есник** м 'тешка изненадна болест, црни пришт?'. – Злоч'есник те ф'иштио; || **злоч'есница** 'несрећница, мученица' ж; || **злочинство** с 'злочин, злочиначки поступак' [Ж 12]; в. *ипрејей*;

зл'ат'о / зл'а'то с 1. 'скупоцен племенити метал'; 2. 'срма'; в. *јелек* [1: 256]; || **златоња** м 'во жуто златне боје'; || **злат'ул'а** ж 'крава жутозлатне боје'.

зм'ија ж зоол 1. ♦. – Зм'ија те зап'ун'ула (клетва); 2. 'зла, опака, подмукла особа'. – Он'у сте ми зм'ију да'н'а'с ув'ели у к'ућу и нем'оте др'уги п'ут; || **змијур'ина** ж пеј. – Им'а тије змијур'ин'а и м'ило ми је в'ијет бл'ав'ора е вел'е да и је м'а'ње ђе се 'он н'ађе; || **змијуштина** ж аугм. – Он је главом у моју кућу доносио необично великијех змијуштина [2: 338]; || **змиј'б'ка** ж 'овца'.

зн'ав'ат зн'ам несв 'знати'. – Н'ико н'ије зн'ав'а к'ако му је криш'ен'о 'име, н'о се св'е зв'а Гв'од'о; || **зн'ат** зн'ам несв 'исто'. – Зн'али с'у га 'они д'обро, и њ'ега и његово ч'ојсво; || **зн'ав'ен** -а -о 'вешт, окретан, вичан'; || **зн'ање / зн'ањ** 'е с 'оба-вештеност, знање'. – Не м'оже без њ'ен'ога зн'ања ни на пог'иш.

зоб ж 'врста стрног жита, оvas'; || **зоб'ат** з'обл'ем несв 'јести зрнасту храну, зрно по зрно'. – 'Убр'али шип'ак п'а з'обл'у он'а здрел'ија з'рна; || **зобница** ж 'торба из које се коњу даје зоб' [2: 16].

з'бвн'ут з'бвн'ем св 'позвати'; в. *званик*.

з'бр м 'понос; сила, силовитост, самоувереност'. – Зор Бога не моли [4: 237]. – Није се, дакле, смио некакав »зор« и сила указати идући кроз нечије село [2: 205]. – Прича [се] да је од силе и зора носио докољене од двије боје [2: 143]; **з'бра'н** з'брна -о 'поносит; узоран'. – Т'о је б'ио з'бра'н ч'ѣк, ка 'иједа'н К'уч; || **з'бр'ит** се з'бр'им се 'поносити се'. – Ј'а к'а да се нешто з'бр'им с он'ијем лев'бр'ом. – З'бр'и се к'а св'ијетњ'ак з гуз'иц'ом; || **з'брл'ија** м 'поносит човек'. – Њихови »цегадурци« и »зор-лије« обично проведу млађе године ходајући по пријатељима и знанцима [2: 470]; || **зорзориле** прил 'једва, силом'. – Држи се зорзориле [4: 300].

з'оћ м пеј 'велики трбух, трбушина'. – Не м'оже з'оћ в'ише ни да н'оси.

зрен'ут зр'ен' св 'сазрети, ући у стање пуне зрелости'; || **зријев'ат** -а несв; в. *здренуш*.

з'рпа / зрп'а ж 'овца са ситним пегицама по глави'; || **зрп'б'ка** ж 'исто'; || **з'рнк'ат** -ам несв 'чупкати и јести зрно по зрно (грожђа, печеног кукуруза)'. – Нем'оте ми т'ун з'рнк'ат, н'о уб'ерите гр'бз; || **з'рнкол'ит** -им дем. – Не м'оже 'он пр'ој пр'оз лозе, а да не з'рнкол'и; || **з'рно** с 1. 'метак'; 2. анат 'тестис' [2: 15]; || **зрнб'ојина** ж 'место на коме је ударио метак (на камену, дрвету, ратном барјаку)'. – Стабла с многим зрнб'ојинама трагови су смрти љуцке [3: 149].

з'уб м ♦. – З'уб ми исп'а; || **зуб'а'ц** зуп'ца м. – Пол'омл'ена с'у ми два зуп'ца на греб'ул'у; || **зунч'ић** м дем. – Он т'о з'ак'учи онијем к'а зупч'ићем и 'изрг'а га из он'ѣ р'апиц'ѣ.

зубја ж 'комад суве боровине који, запаљен, служи за осветљавање просторије или при кретању по мраку, луч'.

зуб'ун м 'део народне ношње'. – Поврх хаљине, а у доцније доба поврх кошуље, облачио се зубун, дугачак такође до листова и кројен исти као данашњи корет и такође без рукава, али исто онако лепо ишаран као цупелета. Зубун је био од белог сукна, а украси од црвене свите пришивани су по њему зеленом свилом. Још су по целом зубуну биле ушивене шарене ките од ресица а свака ресица завршена ситним, белим ђинђухама [1: 257].

з'ука ж 'зујање'. – В'иђи какв'а је тō з'ука, да се пш'ела н'ије п'ушт'ила; || **з'уч'ат** -й несв 'зујати'; в. *обаг*.

з'уква ж бот 1. 'дивља јабука, *Malus silvestris* Mill.'; 2. 'трава (у Бари од Мокре) коју једу само коњи' (Бч Бс); в. *сѣима*.

зул'ум м 'терор, насиље'. – Т'ако ми Б'ога, тō е в'елик'и зул'ум: ка[д] не м'ог'у им'ат св'ое н'ишта, ка[д] кулу'чѐ, ка[д] не м'ог'у им'ат сво'ѐ зем'ј'ѐ.

з'унз'ар м зоол 'тврдокрилац'. – Зв'рчио га з'унз'ар 'у главу и п'очѐ да се дер'ѐ к̄а маг'аре; *з'унз'ар вали'овн'о в. јовновал*'; || **зунз'ара** ж 'велика зелена мува'; || **зунзур'ача** ж. – Ка[д] нап'анѐ он̄а в'ел'а м'ува зунзур'ача, 'овце п'очн'у да се трѐс'у; || **зунзар'ат** -ам несв 'зујати као зунзара'. – Т̄а мувет'ина туд'ијен зунзар'а там'ан к̄а св'рш; [4: 368].

з'уњ'ат з'уњам несв 'лутати, скитати'. – Не зн'а шт'о ће о[д]-с'ебе, з'уњ̄а по сел'у и зад'ијев̄а п'а'шч̄ад; || **з'уњ'о** м 'скитара, скитница'. – Ё, з'уњ̄о, з'уњ̄о, ј̄а н'им т̄ѐ б'рзо поч'ѐт да те изаг'онѐ ис к'ућ̄а'н.

зучи '13. члан бројалице у игри цицање' [2: 343].

И

ибр'ет м 1. 'ругло, спрдња, срамота'. – П'ук̄а̄ е ибр'ет ш њ'има: п'очѐло је од м'ал̄бга, а завршило сѐ б'убул'има; 2. 'чељаде тешке нарави, поганог језика и предвидљивог ружног понашања'. – Дб̄ј'е он̄и ибр'ет и п'очѐ да се нес'ојски сп'рд̄а з б'аб̄ом да са'м га мбр'ала измрш'ик̄ат; 3. 'пркос, инат'. – А да ибр'ет ми не д'а: ј̄а п'опа би ув'ела у к'ућу (Бс); || **ибр'ета'н** -тна -о 'тешке нарави и непредвидљивог понашања'. – Тō је ибр'етно, да Б'ок са'ч'ув̄а: ка[д] га н'а п'ут ср'етѐш, не зн'аш што те од њ'ега м'оже сн'ај; || **ибр'етник** м 'мушка особа тешке нарави и срамотног понашања'. – Ако не м'ож без оног̄а ибр'етника, 'иди т̄и код њ'ега, а ов'амо га нем'о довод'ит; || **ибр'етница** ж 'жена тешке нарави и срамотног понашања'; || **ибретнич'е** -ета с 'непослушно, тврдоглаво дете'. – Н'у ми тō ибретнич'е дов'еди да му навѐз'ем прк'но; || **ибр'етно** прил. – Тō не ум'ије до ибр'етно – в'ише нō да се др'укше не вал'а; || **имбретат** -етам несв 'понашати се као ибрет'. – Имбретају па се дофатише [4: 278].

'ива ж 'ивица'. – Т'уцн'у се глав'ом на 'иву о[д]-тавул'ин'а и са[д] га не м'ош ућ'ешит [2: 316]; в. *ре'инуш*; || **'ивица** ж 'врх јаруге, стрмине, амбиса'. – А б'ал'аш, ка[д]-се ум'ор'и, п'онио би те н'еје на 'ивицу, да те б'ачи.

ивал'ид'а ж 'накнада за инвалидност, инвалиднина'. – М'ајка н'аша пр'им'ала је ст'отину д'ин̄ар̄а ивал'ид'ѐ. – Т'рт, Мед'уна, н'ѐм̄а ивал'ид'ѐ.

Ив'ањд̄а'н Ив'ања'днѐ м 'Рођење Св. Јована Претече – Ивањдан, 24. јун / 7. јул'. – Бил'и су т'ун неје б'рзо по Ив'ањуднѐ.

'ивѣр м 'ограда на бунару, опсек'. – Наслон'ила сѣ на 'ивѣр 'од убла.

'игла ж 1. ♦; 2. 'рибља кост, кошчица'. – Оч'истите ђет'ету тѣ 'игле да му н'екā не з'апрѣ; 3. 'иглица четинара, четина'. – 'Убрāли гран'чицу бор'ову пā см'ичу онѣ 'игле; || 'иглица ж дем. – Ада, јā не в'иђу ни ту 'иглицу, а н'е да у њ'у уђ'енѣм.

'игра ж ♦; || игр'ат 'игра̄м. – Мл'адй т'амо 'играју и ск'ачу, а ми ст'арй м'ожемо с'амо да и[х] гл'е[д]āмо; || играјлија м 'играч'. – Играјлије су ми стално за петама [4: 175].

'игумāи м 'старешина православног манастира'. – Забор'авио са'м који т'ā'мā бј'еше 'игумāн м'анастйра д'ужа'чкбга.

ижђутур'умйт -й̄м св 'остарити, онемоћати и ментално попустити'; в. *ђу-иурумай̄и*.

ижл'еј ижл'ежѣм 'изаћи'. – На Шћ'епāњдā'н св'ако би ижл'егā'е неђ'ел'у дā'н'ā' макар 'у планину и за Шћ'епāњдā'н св'акā е к'ућа кл'ала (Кж). – И 'отѣ тѣ трй к'убйка 'и пб н'екоме ижл'еј н'а нбс за'исто. – Четв'ртй мј'есѣц је пј'ешкѣ ижл'егā'н на кат'ун, у Вј'ета'рник г'оре (н'а стāн – како вел'ѣ Бр'атоножићи); || изл'азит -й̄м несв. – Излазила сам порад себе [4: 265].

иза предл 'после'; в. *узвиђей̄и*.

изавѣтат -ѣтам / -ѣѣм св 'обеспаметити'. – С годинама неко изавѣта, неко пропамета. – Може ли здрави на пречац да изавѣѣ. – Фини ли те виђет кад изавѣѣш, добро си се надиклио [4: 35 85 274]; || изавѣ'ит -ѣтй̄м св 'пореметити памѣћу; посенилити'. – А оса'ндесе дā'н'ā' да е тб, а н'е оса'ндесе г'одй̄нā'е у што са'м пр'ошла, би ме изавѣ'или (Бс). – Ст'арб изавѣ'тй̄ пā не зн'ā н'ишта; в. *йоавѣйт̄и*.

изадутйр'ат -й̄рāм св 'одиграти најјачим картама'; в. *агӯи*.

из'āj из'ађѣм св 'наићи'. – Ако 'ика'ква к'ола из'ађу, 'у кола ш њ'бм пā у блн'ицу.

изам изма м 'одобрење, дозвола'. – Вељега везира... зауставе браћа на врата, док од брата изам добију да га пуште к њему [2: 456]. – Кад је Какалецов син код цара уљега, сио је до њега без изма [2: 457]. – Без тестира материна и без изма браће своје (тур. *из'н*) [2: 400].

изāс'обицѣ прил 'узаstopце'. – Ј'ā са'н га гл'едā н'екол'ке н'оћи изāс'обицѣ [2: 20]; || изасопце. – По трипут се изасопце рече [2: 164].

из'āтркѣ прил 'из трка, са залетом'. – Јā ћу в'ише скоч'ит тр'упѣ нб тй̄ из'āтркѣ.

иза'бр'ат -ерѣм св 'некоме или нечему дати првенство, одабрати према некој изразитијој особини'. – С'ām ју је 'иза'брā, пā с'ад нека трп'й.

иза'вр'ет иза'врй̄ св 'источити, истећи'. – Т'амо је обр'аз д'āвно иза'вр'ио, а н'ије га, до ј'аднѣ д'уш'ѣ, мл'ого ни бил'о.

иза'гн'ат -āм / -ж'енѣм / -жд'енѣм а. 'истерати'. – Онā авѣт'иња 'иза'гна ж'ѣну п'о-старбс, мā ње и њ'ѣга ђ'ѣца б'рзо; в. *инай̄, ионий̄, дойнай̄*; б. 'забранити гајење'. – Ка'су р'екли да к'озе иза'гн'ају, да и[х] д'игн'у, 'ондā е н'екй̄ догн'ā једа'н бул'ук у Цет'иње и р'екāн да и[х] ост'авјā Блāж'у; || иза'го'нит -онй̄м несв а. 'истеривати'. – Они не ум'ију др'укшѣ нб како су науч'или пā су и пр'āвду иза'го'нили п'ушкбм. – Иза'гон'ио је 'овце и 'он до кат'ун'а В'уксановй̄ћā'н; б. 'износити'. – Ка'ѣте иза'тон'ит гн'бј у Пр'ибѣвиѣ?

иза'гњ'ит -'ије св 'иструнути'. – Изб'ачй̄ се тб наизв'а'н, да иза'гњ'ије.

иза'зв'ат -овѣм св 'позвати'. – Свр Дрм'ашѣ га иза'зв'а да му р'ѣѣм.

иза'ср'ат -с'ерѣм св 1. 'испразнити црева'; в. *иш!*; 2. 'изговорити свакакве неподопштине'. – Изблѣја се и 'иза'сра пред л'уђ'има, да св'акбме 'узмѣ обр'ас.

иза^с'у^т из'а'спѣм св 'све присути из посуде, вреће'. – Ће да овѣ из'а'спѣм из овѣ вр'еће?

иза^{тк}'ат -'ам св 'откати, завршити ткање неког предмета'. – Св'е је тѣ б'аба иза^{тк}'ала док је бѣл'а млѣд'а.

изба ж 'приземни део куће, обично за смештај стоке'. – Доњи дио [куће] под таваном зове се изба [2: 86]. – До тих степеница су врата од избе, у којој се држи стока. Изба је увек у доњем... делу куће [1: 249].

изб'авит -'им св 'спасти, извући из неприлика'. – 'Ујак гѣ брѣн'ио н'а сѣд и изб'авио га да га не наг'рдѣ.

изб'алѣт -'ам св 'избалавити'. – Б'ачи тѣ к'окошкѣма али у спл'ачине, в'идѣш-[л]и да гѣ дијет'е изб'алѣло, а и п'адѣло му је.

избарабѣр'ит -'ѣрим св 'изравнати'. – Кад ти главом плати крвник, ... тадар ѣш се избарабарит с осталом дружином [2: 172].

избѣч'ат -'ѣчѣм несв 'избѣживати'. – С глибавом водом ѣцу сте здраву из корита избѣчали; || **изб'ачѣт** -'им св 1. 'избѣжити'. – Онѣ трѣ-четири вр'еће ж'ита изб'ачѣли сѣ на п'ета^р; 2. 'превести, пренети возилом'; в. *исѣануѣ*; || **избѣчев'ат** -'ујем несв. – Избѣч'ује гн'ѣј из 'избѣ.

избѣј'ат -'ѣјѣм несв; в. *избѣѣ*.

избир'ат -'ѣрѣм св 'одабрати некога или нешто по одређеним особинама'; в. *бирѣѣ*; || **изб'иркѣт** -'ѣм св. – Дѣко и 'она н'ешто изб'иркѣ да ва^р'ѣ, мѣ је сл'аба прѣл'ика; || **изб'ирколѣт** -'ѣм несв дем. – Изб'ирколѣће 'он онѣ мало м'ѣса, а т'ебе 'ето куп'ус; || **избирач** -'ача м 'пробирљив човек, пробирач'. – Нијесу избирачи [4: 372].

избирик'ат се -'ѣм се св 'извѣстити се'. – Добр'е се избистрик'ѣ у пог'ѣнсво и не тр'ѣбѣ га мл'ого нагон'ит н'а чѣјсво.

избѣск'ат -'ѣштѣм св према *бискаѣѣ*.

изб'истрѣт се -'ѣ се св према *бисѣѣрѣѣѣ*.

изб'ит -'ѣје[м] св 1. 'појавити се; овлажити'. – М'ѣјесѣ се доклѣ изб'ѣје в'ода; 2. 'стићи на превој'. – Прѣко Планин'ѣцѣ с овц'ама скоро изб'ѣјеш н'а Било од Ц'арѣнѣ ко ц'рквѣ, до према ц'рквѣ он'амо (Кж); 3. 'спонтано побѣжити'. – Могло би наступити побѣживање, за које се овамо каже »избѣла је дијете« [2: 506]; 4. 'исправити, изравнати'; в. *заѣлѣчѣѣѣ*; || **избѣј'ат** -'ѣјѣм несв 1. 'појављивати се'. – П'очѣ да му изб'ѣјѣ п'ѣт и с'амо се снѣз'а н'а земл'у; 2. 'излазити на линију хоризонта'. – 'Ено ти 'овце изб'ѣјѣјѣ нав'р бријега.

избл'ањѣт -'ѣм св 'изравнати блањом (в.)'.

избл'ѣј -'ѣжѣм св 'избѣћи однекуд због неке велике невоље'. – Свѣ тѣ избл'ѣгло што е н'а ноге м'огло од'ит; || **избѣгѣв'ат** -'ѣјѣм / -'ѣјѣм несв 'устручавати се, не хтеги се упустити у неки подухват'. – Избѣгѣв'али сѣ да лел'екну пошто сѣ тѣ науч'или од Филѣпа; || **избѣж'ат** -'ѣм св 'истрчати; избѣћи'. – Ка'[д]-сѣ п'очѣле да п'адајѣ гранѣт'е, тѣ је св'ѣ избѣж'ало ис к'уѣн'ѣн.

изблѣј'ат -'ѣм св; в. *блѣјѣѣѣ*.

изблѣз'у прил 'из близине'. – Б'ио је некѣ С'ава 'Алагѣѣ, т'амо ис П'ипѣрѣѣ, изблѣз'у овѣје М'ѣрковѣѣн'ѣн.

избл'увѣт се -'ујем се св 'исповраћати се'; в. *бл'увѣѣѣѣ*.

избр'исѣт -'шѣм св а. 'одстранити, уклонити оно што је написано'. – Нем'ѣте да ми тѣ избр'исѣте али б'ачѣте; б. 'истиснути из свѣсти, памѣћења, некѣ догађѣј, успомѣну'. – Тѣ м'ѣне не м'ѣже н'ико 'и-срѣца избр'исѣт.

избрѣк'ат -'рѣкѣм св 'измешати'. – Избрѣкѣ[ј] м'ало тѣ спл'ачине, да и пон'есѣм пр'асету.

избр'учит -ѣм св 'изружити, жестоко укорити'. – Избр'учила гѣ те шест'око, мѣ се 'он на тѣ, р'екѣ би, мл'ого не кв'артѣ; ~ се 'осрамотити се'. – Избр'учила се к'укавица незнав'енѣ, а н'ије јѣј им'ѣ к'о ни кѣз'ат како се тѣ чињ'ѣ.

избѣл'ит -'ѣл'ѣм св 'широко отворити очи, исколачити, разрогачити очи'. – Што си тол'икѣ избѣл'ио 'очи, исп'анѣт тѣ ти.

избѣц'ат -'ѣцѣм св 'исцепати, откинути'; || **изб'уца'к** -цка м 'отцепљен комадић папира'. – 'Узео некака'в изб'уца'к от к'артѣ и на тѣ је напи'сѣ сауч'ешће кад јѣ[ј]-е м'ѣјка 'умрѣла; || **избуч'ит** -'ѣчим св 'исцепити'.

изв'адит -ѣм св 1. 'извући руке, почети нешто радити'. – Изв'ади р'ѣке испод гуз'ицѣ и – на раб'оту; 2. 'издупсти'. – Тѣ се т'ешѣ, изв'адѣ се онѣ и нач'инѣ к'арлицу; 3. 'ископати'. – Стр'ѣ тѣ з'а воду, изв'ади ов'ѣје м'јесто за 'уба'н; тѣ ће ти в'ода вал'ат в'ише нѣ им'ѣње; потр'ефило се те гѣ ла'ко изв'адио; 4. 'исписати'. – Пѣ бѣд'ѣ те га изв'ади и-шк'ѣлѣ; 5. 'изравнати'; в. *зап'ачић*.

извѣл'ит -'ѣлим св 'љуљањем оборити'. – Извѣл'ио је с'евѣр онѣ д'рво, а в'идѣ се да сѣ му ж'иле бѣл'е т'ѣнке.

извара ж 'испечена комина'. – Одвар из казана зове се »извара« [2: 58].

изв'а'н прил 'напоље'. – 'Изнијели смо с'утрѣ д'ѣн, по онѣме 'обичѣју, мрц'а изв'а'н. – Дигне цара за рамо и изнесе га изван [2: 456]; || **изв'а'ња'ц** -њца м 'странац, јабанац'. – Б'ио је тун и некѣ изв'а'ња'ц, пр'ијател' овогѣ М'арка; || **изв'а'њѣ** -ѣ -ѣ 'који је у другој или даљој линији сродства'. – В'ама сѣ Зѣр'ија, Т'ѣрѣја и М'и'ѣур 'истѣ стр'ичеви, а Ј'акша је изв'а'њѣ.

извѣз'ат -'ѣжем св 1. 'спустити бремене'. – Јѣ извѣз'а бремене и онѣ да пред'а'нѣм, мѣ ми се н'е даде: нал'егоше некѣ л'ѣѣ и тр'ѣжѣ Мил'ана; 2. 'проговорити'. – Кад 'он извѣза, б'ожѣ благодар'ијо, једн'а гл'ѣва а д'евѣт ј'езикѣ – п'осра и[м] се на св'е што сѣ пламѣр'али; || **извезев'ат** -'ујем несв 'развезивати, спуштати бремене'. – Нем'ѣ тѣн извезев'ат нѣ на нѣ м'ѣња' гом'илу.

изв'ес -'едѣм св а. в. *говес*; б. 'излећи (пилиће)'. – Ка'д[д]-[ј]у наћ'осмо, велѣ Л'убица: „Она сѣ налѣгл'а“. – Н'ека ју, нека изв'едѣ тѣ п'иплѣт; || **извод'ит** -'одѣ несв. – А 'она двѣ-трѣ д'ѣна пред изв'оћѣње не изл'азѣ нѣ и загр'ијевѣ.

изв'ѣс -ѣз'ем св 'завршити везење'; в. *вес*.

извѣд'ат -'идѣм св 'излечити'. – П'овели сѣ га т'амѣ р'ѣненѣга, извѣд'али га и т'ѣмѣ га уб'или зашто је, велѣ, ст'ио да побл'ежѣ [2: 256].

изв'иђет -'идѣм св 'проверити о чему се у неком случају ради'. – И дош'ѣ му с'ѣн да онѣ изв'идѣ (Бс).

извѣк'ат се -'ѣкѣ се / -'ѣчѣ се св 'оштро укорити, изгаламити се'. – Суд се извече на ѣга што је опозњен [2: 454].

извѣр'ет -'ѣр'ѣм св 'провирити'. – Извѣр'ио је на прѣз'ор.

изв'ит -'ијем св 'изазвати, измамити, исцедити'; || **извѣј'ит** -'ѣјѣм несв 'палити, топити'; || **извијање** с. – Противу [струпа се] употребљавају два добро позната средства: »извијање огња« и »извијање масти«. – За »извијање огња«... посади се у земљу два дрвцета, па на њихове врхове укује попрѣчено сухо липово дрвце и по њему такође сухијем липовијем дрвцем непрестано и јако трља, док исто пукне и упали се. – [За] »извијање масти«... исјецка се отприлике по оке ситнијех лучевијех љусака и стави их на какву кружну плочу, у дну које се удеси чаша за слијевање масти. Онда се озго сврху луча стави сач и наложи оган. Иза полак сахата... нађе се чаша пуна масти [2: 548]

извићеват -ује несв 'увијати се, кривити се, витоперити се'; в. *вишао*.

извише предл 'изнад'. – Ено га с овцама извише л'оквѣ. – Звао је извише Орахова [2: 178].

извлāч'ит -āчѣм несв 'бавити се влачењем, гребенањем вуне'; в. *влачий, бадијавай*.

извор м 'место на коме истиче подземна вода, врело'.

изврн'ут -рнѣм св 1. 'положити, ставити у хоризонталан положај'. – Да сū т'ебе т'ун изврн'ули ј'утрѣс у четири 'уре пā те дос'ат п'ипāли, и тѣ би се умѣч'ио; 2. 'променити устаљени поредак'. – А п'осле сū тѣ некāко изврн'ули, те не см'ије се 'у цркву; || **изв'ртāт/ изв'рпāт** -ћѣм несв. – Ови гл'авāри да'н'а'шњѣ н'ājбол'е зн'ajу како се обр'аз изв'рпѣ у нес'ојштине.

изврп'ет -рп'ѣм св 'изгрести, избушити'. – Изврп'еше ти м'иши ону к'ачицу.

изврш'ит -ршѣм св 'уобличити врх стога и обезбедити га од закисивања'. – А један озго »пласу« по »пласу« гази, док се стог »изврши« [2: 38]; || **извршев'ат** -'ујем несв 'увршавати'. – Ст'ок се извршује г'оре да га к'иша не кв'аси окѣ ост'ожа.

изв'ј -јч'ем св 'извући'; в. *вуј*; || **извуков'ат** -'ујем несв 'извлачити'.

изгага м 'особа неконтролисаног понашања, неотесанац'; в. *кичелив* [2: 468].

изг'азѣт -ѣм св 1. 'гажењем нешто изломити, изгњечити'. – Изг'азѣше ме да'н'ас у пл'ацу, нагрд'ише; 2. 'поравнати, потабаги' – С'ијено се н'а стѣг раш'ѣри и изг'азѣ; 3. 'претући некога, испребијати'. – Ч'ува[ј] се, д'ијете, да те тā азг'а'ми не изг'азѣ.

изгѣл'ат -ѣл'āм св 'с великим напором изићи'. – Изгѣл'ā је т'ун до В'идāка, с'а[д]-ће д'ѣ; в. *ил'ай*.

изг'инѣт -нѣм св 'претрпети масовну погибију'.

изглāв'ит -āвѣм св а. 'обавити неки тежи посао'. – Изглāв'ио са'м с'а' с'ијеном; б. 'стићи на врх стране, успона'. – Ка[д]-сū изглāв'или н'а Било, п'отл'е је бил'о л'а'кше.

изгл'адѣт -ѣм св 'отклонити неспоразум'.

'изглāса прил 'гласно, на сав глас (вриштати, кукаги)'. – Кришт'ѣ 'изглāса, не зн'ām што му бѣ.

изгл'ачѣт -ѣм св 'изравнати, поравнати'; в. *лагши*.

изглѣд'ат -ѣдā несв а. 'имати изглед'. – Не изгл'ѣдā ми д'обро, кā да је нарѣд'а'н да се изм'а'кнѣ; б. 'погледивати'. – Пратња се овесели изгледајући пиклу која их отвореним погледом посматраше [4: 52]; || 'изглѣд'а'н -дна -о 'згодан, наочит'.

изглед'ат -'оћѣм св 'глођући појести све месо с кости'.

изгор'ет -'орѣ[м] св 1. 'спалити на ватри, сагорети'; в. *јорей*; 2. 'увенути од жеге'. – Св'е изгоре од овогā шест'окѣга 'огња; 3. прен 'страдати од снажних емоција'. – Ост'ала је р'ијеч: 'изгоре кā вл'адика за Лес'ѣндро; || 'изгорије -ели ж 'опекотина'; || **изгоријен** м 'исто'. – Изгоријен или опржотина, осим привијања врелијех облога и бајања уз припецање опржотине, привија се и састругана кргола [2: 545].

изгр'ес -'ебѣм св 1. 'направити ране гребући ноктима, канцама или оштрим предметом'. – Изгр'ебла мѣ м'ачка, 'изгребе – н'агрдѣ; 2. 'кашиком скинути гребаницу (в)'. – Изгр'еби тā кот'āн.

изгр'ијāt -е св 'појавити се над хоризонтом (о Сунцу, Месецу)'. – Ј'ош Мј'есѣц н'ије изгр'ијā.

изгр'ис[т] -йз'ем св 'изгрести, изуједати'. – 'Ў, н'евјеста, да си ч'оеку дāl'а веч'еру, н'е би те т'ако изгр'изā'н; в. *ірис*.

изгрмл'ет се -рмй се 1. 'изгрмети се'. – 'Изгрмл'е се те шест'око и – ни к'āпи; 2. прен 'извикати се, изгаламити се'. – Ако се не ч'ују у С'уморовдб, не бр'оји и[м] се да сū се изгрмл'ели.

изг'уб м 'губитак'. – Како г'ој бйл'о, нијес'и на изг'уб. – Кад је уговор да се сијеку у ране, онда је онај који прије викне »аман« тијем признао изгуб мејдана [2: 198]. – Она изгубу чарапе није била крива [2: 116]; || **изгуба** ж [Ж 34]; || **изгуб'ит** -убйм св; 1. в. *іубий*; 2. 'запрагнути' (Кж); в. *іаша*; 3. 'убити, погубити'. – Изгуби га кућа Петровића [5: 483].

издајница ж 'неверница, вероломница'. – Облаци ју не примали, издајницу [2: 260].

'издал'е прил 'изокола'. – 'Он крѣн'уо 'издал'е, а ја ч'екāм да в'ићу што је намј'ерио.

издеген'ечйт -йм св 'истући'. – Ако те издеген'ечйм, н'ѣће ти п'адāt н'ām да б'ијеш тѣ м'акањице.

издѣл'ит -ѣл'йм св 'измршавити, усукати се (од глади, болести)'. – Издѣл'ио је, н'ѣмā дūш'ѣ у њ'ега.

изд'иг м 'излазак са стоком на летњу планинску испашу'. – На катун се на дан издига стиже о подне [2: 25]; || **изд'игнūt** -нѣм св 'изйи са стоком на катун, на летњу планинску испашу'. – Ка'д изд'игнѣмо н'а планину, гл'е[д]āмо 'имā ли ј'ош кб'га да је изд'игā'н; || **изд'изāt** -жѣм несв. – Д'едићи и Мār'овићи су изд'изāли на Буш'ат (Бс). – У средње и горње планине сме [се] »издизати« са стоком само договорно и заједнички [1: 229].

издијев'ат -ијевāм несв 'измишљати погрдна имена'. – Не зн'ају што тѣ о[т]-с'ебе, пā изд'ијевају нека'ква пог'анс[т]ва.

издов'ол'ит (сѣ) -йм (се) св 'до краја (се) задовољити'; в. *ишѣфий*, *којурай*.

издр'ијет 'издрѣм / -ерѣм св 1. 'изаћи негде на једвите јаде, уз велики напор'. – Једв'а са'м 'издро уз Р'ет; в. *излавий*; 2. 'искидати, исцепати'. – Мā 'ајде дол'ази, издр'а г'рло; || **изд'ирāt** -ѣм несв 1. 'с напором излазити'. – К'о зн'ā куд'ије сū овй ловц'и за б'изāма изд'ирāли; 2. 'од вике надраживати гласне жице'. – С'а[д]-сū чоб'ани рā'етни: не м'брају да изд'иру' г'рло – 'имају м'обйлнй.

издрљит -рљим св 'разрогачити очи'. – Издрљише очи да ме прождру [4: 194].

издўж'ит -ўжй св 'испружити, развући, учинити дужим'.

изд'урāt -ām св 'издржати, истрајати у трпљењу'.

издўш'ит -ўшйм св а. 'избити, изаћи на врх стране, брда'; б. 'одахнути, издувати се'; в. 'изветрити (се)'; в. *ошварай*; г. 'прекинути заморну причу'; в. *букалица*; д. 'смирити се, сталожити се'. – Бјеште док изд'ўшй, да ве не наг'рдй; ц. *цријево*.

изигрāv'ат -āјем несв 'извргавати подсмеху'. – С'а[д]-се изигрāј'е св'е што је бйл'о л'уцк'б и л'ијепо, а несојл'а'ке не см'ијеш ни помѣн'ут; || **изигр'ат** -ām св. – М'ислѣ е тѣ ме пред нār'одом изигр'ат, а да ми вл'асти нар'ѣде да тб не см'ијем рād'ит.

изйм'ит изйймйм несв 'прехранити преко зиме, презимити'. – Ако су 'овце сл'або изймл'ене, 'ондā се вел'й „н'е би п'одйшле“, н'е би н'бвў в'уну ода'тн'але, н'ијесū п'одйшле и не м'оже и остр'иј пā би ч'екāли л'ўйи м'ало да се понап'асū мл'адѣ трāv'ѣ, да изб'ије мл'адā в'уна и да и м'огў остр'иј (Кж).

изист'йнски прил 'стварно, одистински'. – Вел'ѣ да се тб изист'йнски догод'ило, а ја н'ијеса'м т'амо б'ио и не зн'ām.

изј'ава'к -вка м 'јутарњи излазак стоке на пасиште' (Бс); || **изј'ав'ит** изј'āvим /из'āv'ит из'āvим св 'изићи из стаје, тора, извести овце на пашу'. – К'о је отвор'ио ону стр'угу, 'овце св'е изј'ав'ише. – 'Ето ме ја док в'и из'āvите (Бс); в. *јавиш*; || **изј'авл''еват** -ујем несв 'изводити овце на пашу'. – М'ислѐ ли т'а'н чоб'ани да изјавл''ују овѐ 'овце?

изј'алов'ит се -й се 'побацити плод'. – Кад смладна животиња... побаци плод, каже се »изјаловила се« [2: 11]; || **изј'аловче** -ета с а. 'побачено младунче'. – Побачено »младе« зове се »изјаловче« [2: 11]; б. 'последње дете у бројној породици, истресак (в.)'. – М'огло би се д'есит да му т'о изј'аловче н'ајвише вал'анѐ.

изјар'ач'ит -йм св 'измучити, измождити'. – Изјар'ачили с'у ме да в'ише не зн'ам ни како са'м ж'ив'а; в. *уклейва*.

изјарц'ат се -'ам се св а. 'задовољити интимне побуде, хирове'. – Вал'а сѐ изјарц'ала к'а по једн'а, али се 'удаде и с'а'д им'а дв'а л'ијепѐ ђет'ића; б. 'изиграти се'. – Јесте ли се, ђ'ецо, више изјарц'али, 'ајте у к'ућу.

изј'аш'ат -ѐм св 'изжахати'. – Изј'аш'а је уз Р'ет, н'е би м'ог'а ижл''еј н'ика'т. **'изједна** прил 'у целини, из једног комада'. – Т'о сѐ пр'еђе нач'ињ'ало 'изједна, а с'а'д о ј'аду р'адѐ, завид'ај'у, л'ијепѐ к'бл'ѐм.

изл'ад'ит (се) -'ад'и[м] (се) св 'постати сасвим хладан, охладити се'.

изл'аза'к -ска м 'излажење на отворен простор, појављивање у нечијем видокругу'. – Ср'етосмо се на изл'аза'к ка' Коз'ел'у.

изл'ај'ат (се) -јем (се) св 'изговорити (случајно или намерно) и нешто што се јавно не помиње'. – Изл'ај'ала сѐ там'ан к'а да н'ѐм'а дом'аћѐ ш'огѐ; || **изл'ан'ут (се)** -нѐм (се) св 'одати нечију тајну'. – К'а з'а врага, 'она се 'излан'у за П'еров'ана, н'о се б'аба нешто б'јеше заб'ав'ила и н'е чу.

изл'ап'ит / изл'ап'ј'ет -йм 'посенилити'. – Изл'ап'ио је и не зн'а што зб'ор'и; в. *обр'аш*.

изл''еј -'ежѐм св 'изаћи'. – Ако не смијеш излеј на мејдан [2: 197]; в. *ижл''еј*. – За »двојеника« се каже »излега' је из љући« или »оштетила му се крв« [2: 530].

изл'ѐј -ж'ѐ св 'извести пилиће'. – Изл'ѐг'ла ми је деветн'а'сторо; || **изл'ѐз'ат (се)** -'ѐз'а (се) несв. – Д'в'ије ми се изл'ѐз'ају.

излел'ек'ат -'ам св према *лелекаш*. – Излел'ек'а је млоз'ину, а за Фил'ипа Р'ашкова прош'а'н је к'а и др'уг'и. – Излел'ек'а г'а п'а т'а'ман р'ек'а.

излн'јев'ат (се) -'ијев'а (се) несв 'нагињањем или превртањем неке посуде учинити да се течност из ње прелије у другу посуду или на земљу'; || **изл'ит** -'ијем св 'пролити течност из неке посуде'; в. *жсуч*.

изл'ињ'ат -'ињ'ам св 1. 'нестати, изумрети'. – Б'акчевићи су изл'ињ'али. – Изл'ињ'ало е коко да га н'ика' н'ије б'ил'о. – Б'алотићи су изл'ињ'али у Кос'ор, а баба Јов'ана и[х] п'ант'и. – Изл'ињ'а к'а глијет'о из'а п'аса; 2. 'ментално попустити'. – О[д]-т'ог'а д'а'на е п'отпуно к'а изл'ињ'а и б'ио је м'ало к'а бр'укел'ас.

излук'ав'ит -йм св 'преварити'. – Оѐ он'а м'ил'ет м'ене да излук'ав'и.

излунеж'ат -'ам св 'покрасти, опљачкати'. – Не зн'а се кол'ико с'у излунеж'али, а ако с'у н'ешто ост'ав'или – вр'н'утѐ и[х] ов'и н'ѐв'и гл'ав'ари да и т'о опил'ут'ају.

изл''уцк'ат -'ам св 'неопрезним, непажљивим ношењем проли[ва]ти течност из пуне посуде'. – Пол'а'ко с т'ом варен'ик'ѐм, да у не изл''уцк'аш; в. *л'уцкаш*; || **изл''уцкол'ит** -йм несв дем. – Пол'а'ко, ч'ѐче, св'ак'у ђеш к'ап'у изл''уцкол'ит; || **изл''уцн'ут** -нѐм св 'излити'. – Јеси ли изл''уцн'ула онѐ спл'ачине пр'ас'адима.

изм'ан'ут -'анѐм св 1. 'истерати стоку из торине, обора'. Са'ф[д]-са'м изм'ан'ула 'овце; 2. 'овлаш повући метлом и избацили смеће'. – Изм'ан'и м'ало т'у пл''еву.

измāt'уфйт -йм св 'посенилити'. – Што ти п'адā н'ам, јеси измāt'уфио. – Но је ваша баба изматуфила [4: 69 220].

изм'а'ј / изма'кн'ут (се) -а'кнѐм (се) св а. 'склонити (се)'. – Изм'а'кни онй кот'а'ен с 'огња. – У св'акō к'оло зам'етни пā се изм'а'кни; || **изм'ицāт** -чѐм несв; в. *мицай*; б. 'извући'; в. *јузай*, *јузица*.

изм'ерāт -ām св 'истући'. – Н'екате, ђ'ецо, е ђу ве изм'ерāt.

измерем'егйт -йм св 'истући, испребијати'. – П'азите, ђ'ецо, да ве не измерем'егйт; в. *меремейий*.

изм'ес[т] -'етѐм св 'метеђем избацити смеђе из неке просторије'; в. *м'ес*.

изм'ес[т] -ѐт'ѐм св према *м'ес*. – Ка'е[д]-се м'асло измѐт'е, ост'анѐ онō на дно ст'а'па.

изметн'ут -н'ѐ[м] св 1. 'испалити метак'. – Свати иду напријед и пред кућу дома удавачкога изметну шенлук [2: 222]; 2. 'развиити плод'. – Чим жито изметне »овршину«... одмах указује клас [2: 49]; || **изм'ече** -ета с 'најмлађе дете у бројној породици, истресак (в.)'. – Нека је и изм'ече, мā је 'оно б'аби н'ајл'епчѐ;

измећ'ар -ār а м а. 'послушник'; б. 'морални талог, олош'. – В'а'зда сū нāд'или н'ајгорѐ измећār'е да и[х] заглав'ārѐ; || **измећар'ица** ж 'слушкиња'. – Противан сам писцима, који сматрају измећарицом арбанашку жену [2: 117].

измиду м в. *узмигу* [12: 29].

измијен'ит се -'ијенй се св 'променити, сменити'. – По ча'му зн'аш да се измијен'ило; || **измијен'ат се** -'ијењā се св 'променити се, смењивати се'. – Двое-тр'ое н'ārōдāн се измијен'ало.

измйл'ет -йл'й[м] св 1. 'појавити се однекуд милећи, пузећи'. – Не зн'аш откуд је измйл'ело тол'икō мйл'ети; 2. 'изићи тешким старачким ходом'. – И'она је измйл'ела под м'урвōм, да ју м'ало в'идй с'унце.

измйр'ит (се) -'йрйм (се) св 'прекинути непријатељства изазвана крвном осветом, одустати од освете'. – Л'уђи се измйрѐ, мā је тѐшк'о ка'д ост'анѐ п'ека; || **измира** ж 'помирење, одустајање од крвне освете' [11: 159].

изм'ислйт -йм св 1. 'размишљањем доћи до нечега'. – Тол'икй па'с'ал'ук се не м'оже ни изм'ислйт; 2. 'намерно створити лажну слику о некоме или нечему'. – Не изм'исли пā се не б'ōј ни Б'ога ни л'уђ'йн.

изм'ит -'ијем св 'испрати'. – Сркните г'утл'āj св'ѐтѐ вод'ицѐ и изм'ите с'рце.

измол'ит -'олйм св 'показати, изнети на видело'. – Нāђ'е онō з'рно. „Ево га!“ рече и 'измолй га ов'акō, да га св'и в'идймо.

изм'рвйт -йм св 'уситнити, претворити у мрве'.

измр'к'ат се -'ркају се св 1. 'завршити парење (о овцама)'; в. *мркай се*; 2. 'измучити'. – Н'ешто је н'еђе, нас'ум, блѐј'ā, пā сū га те добр'е измр'кали и м'а'кли га да му в'ише не п'адā н'ам.

измр'чйт -йм св 'изгаравити се'. – Те си се тō измр'чйла в'ише ока?

измрш'икāт -ām св 'истерати као пса узвиком »мрш!«. – 'Ондā би га тр'ебāло измрш'икāт да н'ѐмā пр'āво ни у гр'обл'е ов'ōђен. – Како га мог'а он'акō измрш'икāт ис к'ућѐ, к'умйм те Б'огом; || **изм'ршкāт** -ām св 'исто'. – Јā би га изм'ршкā из св'акојѐга друшв'а без њег'овōга.

измудр'ат -'ам св пеј 'измудријашити'; в. *лукавийй*.

изн'āј -'ађѐм св 'измислити'. – „То су бојације изнашле“ нешто што је невјероватно [2: 71]. – Е св'ѐ ли онā п'огāн изн'ађѐ; || **изи'аодйт** -йм несв 1. 'измишљати'. – Не см'ѐтā и[х] п'осāн на изн'аодѐ и сп'рдāју се са' ст'āријема л'уђ'има; 2. '(про)налазити'. – Бацање у воду било је раније средство, којим су се изнаходиле вјештице [2: 153].

изнем'аг'ат -'аг'ам несв 'изволевати, пренемагати се; зановетати'. – Н'ашла да изнем'аг'а пред б'аб'ом.

изн'ијет -'ес'ем св 1. 'ношењем нешто одстранити из просторије'. – Изн'есите ов'у к'офету у п'ор'г'ик; 2. 'поставити послужење пред госта'. – Изн'есоше к'афу и рак'ију; || **износ'ит** -'ос'им несв. – Ка[д]-смо д'ошли, 'они там'ан изн'осау мрц'а.

изн'иц'ат -ч'е несв 'израстати из земље'. – Ј'а ћу за г'одину д'а'н'а'н да т'о гр'обје ч'ист'им, ако е к'упина, ако нешто изн'ич'е, да т'у тр'ав'у к'ос'им.

из'ојк'ат из'ојк'ам св 'искукати се над покојником'. – Пошто се над покојником из'ојкају, »питају ајтар« [2: 251].

изор м 1. 'унајмљивање »фатића« за орање' [2: 18]; 2. 'камен или какав предмет који се изоре на њиви'. – Т'о ми је кам'ење из'ор с овог'а д'о'чића; || **изор'ат** из'ор'ем св 1. 'завршити орање, поорати'. – Изор'асте ли т'о што сте м'ислили?; 2. 'камен или предмет који се изоре на њиви'. – Да'н'а'с изор'асмо он'у мат'ику коју смо тра'ж'или прије нек'у г'одину; || **изор'ав'ат** -'ајем несв. – Л'у'ђи с'у т'ун св'е изор'али и н'ем'а се шт'о в'ише ни ор'ат ни изорав'ат.

изр'ад'ит -'ад'им св 'обавити завршне занатске послове'. – В'и оз'и'ђ'ите шк'б'лу, а ј'а ћу ју покр'ит и изр'ад'ит.

израж'ав'ат / израж'њ'ав'ат се -'ав'ам се несв 'говорити ружно, псовати'. – М'ајко, запријет'и Н'ан'у да се не израж'њ'ав'а.

из'рг'ат -'ам св 'ишчачкати'. – Из'рг'аће 'он от'уд и он'о часа н'ем'а; || **из'рг'н'ут** -н'ем св 'исто'. – Н'а'ђи нек'и стап'ић и с'ам т'о из'рг'ни испод б'а'чв'е; || **из'рг'ол'ит** -'им св дем. – Ако га уф'ат'е, 'они т'е иж њ'ега из'рг'ол'ит и он'о што је д'авно забор'авио.

изр'ез'ат -ж'ем св 'исећи'. – Св'е је изр'ез'ано и б'ачено на дрвл'ан'ик, да се нал'аг'а; || **изр'ецк'ат** -'ам св 'резањем нешто уситнити, исецкати (гранчице, дуван)'; || **изр'ецк'ол'ит** -'им св дем. – Изр'ецк'ол'ит'е ћ'еца и он'о што н'еће н'ико.

изр'еј се -ч'ем се св 'нехотице рећи нешто непромишљено'. – 'Изрече се ав'егн'ица незн'ав'ен'а.

изрен'ут -'ен'ем св 'избацити ђубре из стаје, избе'; || **изр'ин'ут** -'ин'ем св 'исто'. – Изр'ин'ули с'у из 'изб'е триес тов'ар'а гн'оја.

изр'еп'ат -'еп'ам св 'истући'; в. *иогражеваји*.

изријед'ит (се) -'иједим (се) св 'проредити'. – Побратимство је сад... толико изријеђено [2: 235]. – [Прегљача] као комад женске народне ношње... је доста изријеђен [2: 92].

изрил'ат -'а св 'изрити, раскопати њушком (о свињи)'; в. *канишараба*.

из'ркн'ут -н'ем св 'искашљати се, избацили слине, шлајм'.

изр'од м 'искварен припадник неке људске заједнице, отпадник'.

изр'уп'ат (се) -'а (се) св 'изровати'. – Изр'уп'али с'у камиб'он'и он'у лив'аду и ђавол'ис'али ју; || **изрупин'ат** се -'а се 'разровати се'. – Св'е се т'о изрупин'ало, не м'оже се пр'ој (Кж).

изр'уч'ит -'уч'им св 'излити'. – Кроз кратко вријеме изручила необично много масла [2: 299].

изуб'а'а / изуба'а прил 'изненада'. – Пр'епаде ме, 'искоч'и ми изуб'а'а иза к'ућ'е; в. *заблешити се*; || **изубашно** прил. – Тражећи тебе са мном се изубашно батише [3: 655].

из'ув'ат из'ув'ам несв 'скидати обућу с ногу'; || **из'ут** из'ујем св 'скинути обућу с ногу'.

из'ав'ит из'ав'им в. *изјава'к*.

из'ес из'ијем св 1. 'појести'. – Ј'а оћ'а да из'ијем једа'н комат'ић, а в'јер'ујте га

не м'огу. – Ов'ође те не 'уши из'ес, а м'оже и т'ифус св'акоѣга покл'ат. – 'А, в'ук те из'ио!'; 2. 'ујести, угристи'. – От'екла бј'еше к̄а да у је зм'ија из'ела; в. *јес*; [1: 268].

'ија! узв за терање говеда.

'ијед м/ж 'љутина, јед'. – Отров'а сѣ 'од иједа. – Жуч од тешкога напрезања или сувишне иједи може пући [2: 535]; в. *науч.* – [Сафра] по народноме вјеровању купи се од иједи [2: 515]; || 'иједа'к -тка -о 'љут, љутит'. – Св'ак̄а му 'ијетка и не зн'ам ка'[д]-са'м га в'ијела да се насмј'енѣ. – Нема тога паше царевога / Који није Кучима иједак [5: 238]; || 'ијетко прил. – Ов̄а м'оја р'огоша не ум'ије др'укше без 'ијетко, к̄а да ј̄ој ст'ално г'азйш по пѣт'ае; || ијед'ит (се) 'ијед̄им (се) несв 'љутити се, срдити се'. – Нем'о се, ч'оѣе, на св'ак̄у ијед'ит, тр'ебаће ти жив'от и ка'д ост'ар̄аш. – Што ти је баба скрй'вила те [ј]у т'ак̄о 'ијед̄иш, ч'ува се да те 'она не изб'ије ка'кв'а је.

икбалија м/ж 'срећан, срећник' в. *шалишан*; [2: 310].

'икоиа ж 'светачка слика у православљу'.

икс'ан -ан'а м 'људско биће, човек'.

'ил'а ж 'варање у игри, непоштовање правила игре'. – Н'ѣємо на 'ил'у да 'игр̄амо; || 'ил'ав -а -о 'који вара у игри'. – Т̄о је, ј'ада'н н'е био, 'ил'аво, како м'ош игр'ат ш њ'йм? – Понеко се роди ка мућак иљаво, лажливо [4: 236];¹⁹ || 'ил'ава'ц -вца м 'играч који не поштује правила игре'. – Н'ѣј т̄и м'ој с тијем 'ил'авцем, н̄о ђете брзо заврш'ит; || 'ил'авница ж 'девојчица која не поштује правила игре'. – Нека д'оѣѣ т̄а 'ил'авица да [ј]у т'егнѣм за в'итицу; || 'ил'авче -ета с. – Т̄о је 'ил'авче печ'ен̄ога 'ока: ла'ж'ѣ, а с'ијев̄а к̄а да си му на обр'аз нап'а; || йл'о м хип. – Б'огами ђеш т̄и с тијем йл'ом б'рзо заврш'ит 'игру; || 'ил'ят 'ил'ам несв 'играти против правила, варати'. – Н'ѣємо 'ил'ят али н'ѣємо игр'ат.

ил'адит се ил'адѣ се несв 'множити се, умножавати се на хиљаде'. – 'Ајде, нека д'аднѣ Б'ог да ти се ил'адѣ; || ил'адни -а -б 'хиљадострук'; в. *арга*.

ил'ака ж 1. 'својта, родбина'. – Ти си ми до сад био... мјесто сваке иљаке [3: 126]; 2. 'парцела која на заједничком земљишту припада једном домаћинству, сувласнички део, деоница'.

ил'ач ил'ач'а м 'лек'. – Н'ије бил'о д'уњѣ за ил'ач. – Ракѣја је као и кафа цијењена и често се сматра као 'илач« (лијек) [2: 511 43 295]. – Лоп'ата је ч'ѣку в'а'зда пог'оњй ил'ач.

им̄ањ'е / им̄ањ'е / им̄уњ'е -а с 'имовина'. Ако је с а'нѣлом, и м'ал̄о је им̄уњ'е в'ел'ѣ. – Им'али су л'ијепо им̄ањ'е, али су му 'овце н'ајвише вал''але [Ж 20]; в. *ино-коса'н*; || им'ат 'им̄а несв 'давати'. – Св'ак̄а крава 'исто 'им̄а штр'угл'у варен'икѣ; в. *најас*; || им'ата'н -тна -о 'имућан'. – Они с̄у бил'и в'а'зда им'атни, а и св'и с̄у рад'или, за'исто се нијес'у штѣјели.

имбретат в. *ибрей*.

'именов̄ат / 'иментов̄ат -ујем св 'поменути по имену'. – Бил'а је т̄у нека тр'ања, нѣћу га 'иментов̄ат; в. *вишина*; || 'иментит -йм св 'наименовати'. – Имен-тише за прѣс'едника некоѣга Јов'ана В'укса'новића. – 'Ето ве дв̄ад'ес, једа'н одб'ор, 'иментите дв̄а-тр̄и ч'ѣка да 'они пр'ймѣ ов̄у д'ужн̄ос.

инад / ин'ат ин'ат'а м 'намерно изазивачко држање према некоме, свађалачко расположење, пркос'. – Кад му неко у инаду рече: „Тебе ти (тај и тај) лежи без уз-главја“ [2: 172]. – Ч'оек за ин'ат гл'аву л'омй. – М'ожеш-[л]и т̄и т̄о учињ'ет без ин'ат'а; || ин'ат'ит се ин'ат̄им се св. – М'бр̄аш-[л]и се в'а'зда ин'ат'ит ако н'ешто н'ије к'ако т'й 'оѣш; || инатлија м 'инација'. – Зови ми инатлију [4: 34].

¹⁹ В. *Зборник за филолоију и лингвистику*, Нови Сад, 27–28, 97: слч *hil* 'крив, сагнут'; чеш. *chyľy* 'нагнут, савијен'; рус. *chilyj* 'болешљив, слабуњав, кржљав'.

инако прил 'иначе'.

индат м 'помоћне чете у војсци, помоћ регуларним ратним јединицама'. – Кад у боју »индат«
придође, сва се војска с краја на крај веселила гласкајући и храбрећи друг друга [2: 185].

инок'оса'н -сна -о 'који је без радне снаге'. – Инок'осну ч'еку ни имāћ'е не ва'л'ā ако н'ēmā р'уку да му д'ā цев'āп. – На инокосан дом [плаћа се] багаш жита и руно вуне, а на задружни дом два багаша жита [2: 70 107]; || **инок'оштина** ж 'немање радне снаге'. – Инокоштина... означаје оскудство раднијех руку на неком послу [2: 107]. – Живјели у инокоштину [4: 200].

'инорија ж а. 'бесциљна шетња'. – Ојд'о ја м'ало у 'инорију; б. 'обилазак туђе жене'. – Ако ч'ест'о ид'е у 'инорију, в'иђи тђ да 'он не св'рћ'е код н'ек'е којā се не ум'ије брāн'ит; в. 'парохија'; в. *нурија*.

инфлуенца ж 'грип'. – Инфлуенца или »сутуренција«... сасвим је нова болест [2: 528].

интереж'ија м 'човек који једино води рачуна о својим интересима'. – Ка'д нешто 'от'е, интереж'ије не п'итају обр'аз нō гуз'ицу.

ира ж 'сурутка'. – Иру пију, а желуде варе [5: 176]; в. *урга* [2: 31, 1: 238]; || **'ирит** 'ирй несв. – Овō ми млијек'о нешто 'ирй, мā м'ислйм да ћемо га »б'ачйт«
ђе тр'ебā и н'ећемо га шт'етовāt.

ирам м 'кецеља' [2: 94].

'йрка ж 'овца (?)'.

'ис! узв за терање оваца; || **'ис, њ'б!** узв за заустављање и усмеравање оваца [2: 14].

исвијест'ит -'ијестйм св 'због нечега довести себе у стање неконтролисаног понашања, пореметити памећу'. – Дрхтало је да исвијести од страха.

иск'ат 'ишт'ем несв 1. 'тражити'. – 'Ајде у стрйк'а и 'ишти му ону м'ālу с'ек'иру; б. 'просити девојку'. – Им'ā двије њев'бјке приспј'еле за 'удају, па јед'а'н д'оћ'е, 'ишт'е му једн'у, стар'ију, а 'он р'ече да н'икāко не м'оже да и[х] одв'āj'е.

искек'ел'ит се -'ел'йм се св 1. 'пасти и остати у неприродном, понекад и смешном, положају. – Е, л'а'ко ли с'е ст'ару ч'ооку смй'ј'ат ка'[д] се искек'ел'й; 2. 'умрети напречац, крепати'. – Само је з'инуо и искек'ел'ио се – и б'ездува; || **искек'еч'ит се** -'еч'йм се св 'исто'. – Искекече ноге, квакну два ш и кврцну [4: 253].

иск'идāt -ām св 'исећи, изломити'.

искл'увāt -ām / -'ујем св 'искључати'. – Кад ми се која [кокошка] љути, ја ју искљувам [2: 274].

искл'уч'ат -'ām св 'поставити »кључеве«
у кровној конструкцији'. – Ка'[д] се искл'уч'ā, п'отл'е је св'е л'а'ко. – 'Ето си ју озид'ā, а оли ју м'ој искл'уч'ат у ов'е двā д'а'на?

искобел'ат се -'ām се св 'с муком се извући из тешке или неприличне ситуације'.

искоб'ит -'обйм св 'уништити, ископати'. – М'оже [вештица] учин'ет да ти пол'ипч'у бр'āви, да ти св'е иск'обй и об'рн'е у наз'ада'к; || **искобница** ж 'вештица, која може човека искобити'. – У море је бачевали, искобницу [2: 260].

искоб'т'ит се -'бтйм се св 'испрсити се пред јачим или старијим' [4: 253].

искоб'л'ејит -йм св 'ожалити кога плачући и наричући над њим или његовим гробом, направити »колеж«
(в.)'. – Женскадија покојникова братства иде прво јутро у рану зору на гроб, те се исколежи и истужи [2: 267]. – Казују, да је... братство

»исколежило« човјека, који би у њихово доба крећао и у Црну Гору, у Бар или у Скадар, а нека даље [2: 69].

иск'оп м 'нестајање породичне лозе смрћу последњега њеног мушког члана'. – 'Они с'у д'ошли до иск'опа, к'а што с'у б'ил'и и Сим'оновић'и, да се П'ал'ага п'о стар'ос н'е ожени; || **ископ'ат** -'ам св 1. 'поубијати све мушкарце у кући, уништити последњи изданак на генеалошком стаблу'. – Им'а је с'амо јед'инца с'јна – к'ућу су му ископ'али; || **ископ'ањ'е**, в. *койаи*; 2. 'ексхумирати'. – Ј'а и Мил'ан М'илошев смо тр'ид'ес и н'еколико ископ'али да ни н'ико р'уке пр'ужио н'ије; 3. 'извадити плод из земље'. – Ис пет к'ућ'ица не ископ'асмо к'ило крт'ол'е; || **иск'опник** м 'онај који некога затре, ископа'. – Н'икад в'ишије иск'опник'а у ов'и н'ар'од н'ије б'ил'о од овије кит'ов'ић'ан; || **иск'опница** ж 'исто'. – Прич'ало с'е да му је 'она б'ил'а иск'опница, ма ј'а о т'ом'е не зн'ам н'ишта и нем'о ме пит'ат, да се не огр'ијеш'им.

ископил'ач'ит -'ач'им св 'преварити'. – Т'о би и мајку ископил'ач'ило, а н'е к'ога др'уг'ога [2: 447].

искос'ит -'ос'им св 'поставити укос'. – М'ало си га искос'ио, вр'н'и т'а'н кр'ај ун'утра; ~ се 'оштро се успротивити, испољити спремност на сукоб'. – В'ије ли како се он'о фасл'аче 'искос'и кад му б'аба р'ече да не зад'ијев'а ђ'ецу; в. *бичић* 2.

искоф'енд'ит -'енд'им св 'без разлога према некоме или нечему заузети непријатељски став'. – А 'он се 'искоф'енд'и и поч'е да с'ијев'а: те ов'о си учин'ио, те он'о си учин'ио.

искоч'ит -'оч'и[м] св *а*. 'појавити се, изићи'. – А искоч'ио је т'ати ов'д'је на ср'ед[д]-п'ута. – Ако е Бож'ина т'ун, нека иск'оч'и на м'јд'ан. – Ј'а в'ише п'ут'а'н м'бр'ам да иск'оч'им да п'ушт'им в'оду. – Искоч'ила му ребр'а; в. *сагно*; б. 'лоше се завршити'. – Б'огоми ће т'а сп'рд'ња н'ек'оме н'а н'ос искоч'ит.

искра ж 'беона, катаракта'. – Искру на оку лијече општим бајањем [2: 519]; в. [*бијел*]; || **искрица** ж 'исто'. – М'и смо т'у тр'ав'у од 'искриц'е в'а'зда им'али (лек је ниска биљка са цветовима белих латица из породице главочика, која расте на лединама, *Bellis perennis*, красуљак).

искр'ај предл 'од, из'. – Р'ано с'у кр'ен'ули искр'ај к'ућ'е. – 'Ето и[х], ид'у искр'ај М'арка.

искр'ас (се) -'ад'ем (се) 'неприметно се однекуд извући'.

искр'рај -'ам св 'искашљати се'; в. *краи*.

искр'б'ат -'р'б'ам св 'извалити из корена'. – Дофати једну јелу, те ју колетне и искрба [2: 450]; уп. *искрл'аи*.

искрв'ит се -им се св 'сукобити се до (само)уништења'. – Не зна ни око шта се искрвисмо, већ да развади [4: 339].

искреб'еч'ит -'е'чим св 'начинити неприродне покрете очима, гримасе на лицу, искревељити се'; в. *кребечий*.

искр'ив'ит се -'ив'им св 1. 'добити неприродан израз лица'; 2. 'згурити се, згрчит се'. – В'ији како с'у се ов'и ст'арчеви искр'ив'или.

искрижит -ижим св 'исећи на кришке'. – За с'јеме се [кртола] »искрижи« у скришке с 4-5 пупољака [2: 53]; || **искр'ишкол'ит** -'им св дем 'исто'. – М'ајка искр'ишкол'и л'еб на с'офру и св'ак'оме комат'ић у ш'аке, а др'уг'ога н'ије б'ил'о.

искр'к'ат -'рк'ам св 'испребијати'. – Искр'к'али су и[х] свак'ут'ога, к'а св'оје, да су к'р'в пиш'али и да и[м] не вал'а жив'от.

искр'л'ат -'рл'ам св 'извалити из корена, крље'.

искрој'ит -'ој'им св 'опсећи по моделу да би се нешто могло направити'. – О[д]-тије г'ум'а б'аба је искрој'ила оп'а'нке; уп. *окројиш*.

искӯб'ат -ӯбам несв 'чупати'. – Нем'о више искӯб'ат, б'иће д'оста. – Искубају се разне травуљине [2: 51]; || **иск'ус** -ӯб'ем св. – Ојд'е да искӯб'е ша'ку с'ијена 'и[з]-стога. – Ка' [д]-поглѣдну: 'она иск'убла онй мл'ас и она сп'ица в'исй за онй мл'ас (Бс).

исп'адат -ам несв 'излазити'. – Јеси исп'адā ка'д 'у планине (Ф). – Н'еће му д'уша л'а'ко исп'адат. – Исп'адау преко врāt'й (Ф); || **исп'анӯт** -нѣм св 1. 'изићи'. – 'А га збвну, 'он 'испаде прет к'ућом; 2. 'наићи'. – 'Ујутро дāко кой ками'он исп'анѣ да не изб'ачй до у Оп'асāницу; 3. 'умрети'. – Пу'на к'ућа, ч'екау да му д'уша исп'анѣ; || **исп'ас** -не[м] св 'исто'. – 'Испаде му д'уша у р'уке м'ое. – На Б'абице му је д'уша исп'ала (Бс). – Не зн'а ч'оек к'а' [д]-ће-му д'уша исп'ас, мā м'ене исп'адā св'акй д'āн од овѣ мо'ѣ ср'ећѣ; || **исп'ан** непром 'испадање', у сталном изразу, као облику заклетве: Тако ми испан душе [2: 247].

испāl'ит -ālй св 'попушити'. – Док у разговору »испале по цигар« [2: 473]. **испамѣт'ит** -ѣтй св 'изгубити памет, пореметити памѣћу'. – Којй с'у ју 'ади б'или, д'обро је е н'ије испамѣтила.

исп'ан непром 'испадање'; в. *испāgаи*.

испар'учйт -йм св 'испразнити садржај из посуде, вреће'. – Испар'учи крт'бле т'ун код врāt'āн. – И испар'учй га и тō м'асло смо топ'или и кромп'ир у к'иле и тō м'асло вар'енō – ада да м'ртвй 'ију! (Бс).

испат м 'сведок'. – Људи који су били присутни каквој погодби или ма чему као свједоци у Куча се зову »испати«, а њихна свједоџба »испатлак« [2: 161]; в. *свједок* [2: 78]; || **испатит** -им св 'посведочити'. – Скините ми с врата тога чоeka, да се не деси грѣ за вас и за мене, е је сам испатио да ме не познаје [2: 488]; || **испатлак** м 'сведочење'.

'Испаша ж 'пашњак, пасиште'. – Ка' кат'уну ор'авскōме, тō је 'испаша уз ону стр'ану према гран'ици Арб'анијѣ (Кж).

испāшт'ат -āштām несв 'бити кажњен због каквог злoдела; трпети због почињеног греха; окајавати грехове, своје или својих предака'. – Овй је р'екāн: „Исп'аштāте гр'ије н'евинѣ к'рви“.

исп'ал'кāt -ām св 'ишчачкати, извући нешто кроз узан отвор'. – Ако тō Ил'ија не исп'ал'кā, мбр'аће се д'изā[т] шт'ица; || **исп'ал'колйт** -йм св дем. – Исп'ал'колйтѣ 'они св'е што и[м] тр'ебā; || **исп'ал'нӯт** -нѣм св 'ишчачкати'. – М'оже 'он, не б'ој се, да исп'ал'нѣ и чеса н'ѣмā.

исп'еј -ечѣм св 'испећи'. – Док с'у се 'они под'изāли и исп'екли к'āфу, јā пō њ'и остр'иго!

испѣл'ит -ѣлй св 'опустити доњу усну'. – Ка'д му је н'ешто н'еправо, 'он 'одмā исп'ѣл'й р'ило.

исп'иждрйт -йм св 'нетремице гледати, пиљити у некога или нешто'.

исп'измйт -йм св 'замрзети некога'. – Исп'измио се на њ'ега и уз'аврй и ка'д му 'име пом'ѣнѣш.

испил'ат -ām св 'пресећи пилом, претестерисати'.

испил'уг'ат -ām св према *ипл'у'аи*.

исп'ипāt -ām св 1. 'додирнути руком са свих страна'. – Исп'ипāли с'у га од глāv'ѣ до трāv'ѣ; 2. 'опрезно, лукаво измамити неки податак, информацију'. – Уф'атйтѣ га на њ'ине вјешт'ине и исп'ипāt од њ'ега што и[м] тр'ебā; || **исп'ипкāt** -ām св. – Исп'ипкāше ону гилик'ачу пр'ије нō ју м'ājка п'оведе; || **исп'ипколйт** -йм св дем. – Нијес'у од њ'ега св'е исп'ипколйли ѣ Блāж'о нарѣд'ио да га ост'авѣ.

исп'ит м 'разговор младенаца са свештеником пре венчања'. – Од'или сū 'у цркву и т'амо је б'ио исп'ит, п'оп и[х] је п'ит'а; || **исп'ит'ат** -'йт'ам св. – Исп'ит'али сū и[х] све, а 'он је пр'ич'а и што га нијес'у п'ит'али; || **испитив'ат** -'ујем несв. – Д'од'или сū те сū испитив'али.

испл'азит -'им св 'истурити језик, најчешће зарад ругања'.

испл'акат се -'ач'ем се св 'пролити сузе за неким или због нечега; ублажити бол плачући'; в. *ил'ак'ий*.

испл'ак'ат -'ач'ем св 'испрати, водом одстранити нечистоћу'. – Т'о је в'ода испл'ак'ала и ост'ала је с'амо п'ржина; || **испл'акн'ут** -н'ем св 'овлаш пропрати'. – Испл'акни т'а'н с'и'ћ и дон'еси ми га.

испл'ес[т] -т'ем св 'оплести'; в. *ил'ес*.

испл'ув'ат -'ујем св а. 'избацити из уста пљувањем'. – Нијес'а'м м'ог'а'е испл'ув'ат он'о грч'ило; б. 'засути некога пљувачком, на некога пљунути више пута'. – Испл'ув'аше се он'а фасл'ач'ад и 'одм'а наст'авише с'игру; в. *ил'ув'айи*; || **испл'ун'ут** -н'ем св 'избацити неки садржај из уста'; в. *ил'унуи*, *испосай*.

'исповијед -и ж 'исповест пред причешће'. – К'аз'аћу ти св'е к'а на 'исповијед.

испог'анит се -'й[м] се св 'прозлити се'. – В'ићу ј'а да си се т'и испог'анио, м'а ћу ти т'о пог'ансво иза'тн'ат преко гуз'иц'е. – А испоганила се устрел'енка [4: 199]; в. *йе'ша*.

'испонова / 'испонов'е прил 'опет, испочетка'. – Не бр'ој'а ти се, 'ајмо 'испонов'е. – Да'н'а'с овол'ик'о, а с'утра – св'е 'испонова.

испос'ат -'ос'ем св 'исисати'. – Други се опет труде отров »испосати« (исисати) устима и испљунути га [2: 543].

испосијер'ат -'ијерај'у св 'испрљати упљувцима (о муви)'. – Ов'б'с'у м'уве св'е испосијер'але.

испр'авит -'им св 1.а. 'учинити да нешто буде право'. – Само са'м м'ало поц'ук'а он'у ж'ицу и испр'авио ју; б. 'уклонити неравнине, избочине или удубљења на некој равн'ој површини'. – М'ало ћеш наб'ачит мистр'иј'ом и т'о ће се испр'авит; 2. 'подићи (се) из водоравног положаја, усправити (се)'. – С'ев'ер ми је пов'ал'а нагр'дио фрмет'ин, н'о д'ако се испр'ави. – Б'јеше се камено испр'авио, м'а н'ем'а д'уш'е у њ'ега; || **испр'авл' -ат** -'ам несв. – Нем'о га испр'авл'ат, слом'иће се. – Т'а'н се више н'еће испр'авл'ат н'а ноге, теке д'ако се и не нам'учи.

испр'ат исп'ер'ем св 'опрати чистом водом'. – Т'о се н'ајприје оп'ер'е, д'а'к'а се пр'атњач'ом док ти р'уке оп'ану, а т'а'м'а се исп'ер'е и раш'ири на т'е пл'оче да се ос'уши; || **исп'ир'ат** -'ир'ам несв. – П'отл'е се л'а'ко исп'ир'а, сп'ушт'иш 'у ф'ир и изв'уч'еш на пл'очу и ц'ијед'иш, п'а 'оп'ет 'у ф'ир.

испр'атит -'им св 'отпратити'. – 'Ајде, д'ијете, да те испр'ат'им, п'а га м'ало испр'ати на једне ст'епенице, преко једн'е 'ограђе.

исп'рда'к -тка м 'последње дете у многочланој породици'. – Како ми се чин'и, ов'и ће исп'рда'к б'ит б'ол'и од овије стар'ије; в. *чайорак*; || **исп'р'ет се** -'рд'им се св према *йр'еиш*. – Вал'а с'у се исп'р'ели и за ц'ијел'у нећ'ел'у; || **исп'рн'ут** -н'ем св. – Ка' [д] ђет'ету исп'ан'е з'уп, вел'е да му г'а б'аба исп'рн'ула.

испредијелит -ијелим св 'изделити (на леје)'; в. *забраз[g]*.

исп'р'ж'ат -'им св 'увребати некога'; в. *йреж'ай*. – ; [4: 213].

испреко предл 'с друге стране'. – Опште је в'јеровање да се тешко лијечи грозница која је испреко воде донесена [2: 532].

испрескāk'ат -āчѐм св 'изружити, испсовати'. – Валā са*м ју испрескāk'ала да јō[j] в'ише не п'адā н'ām да ми 'име уз'имл'ē у в'уст'а.

испр'ес[г] -ѐдем св 'испрести'. – Т'ā*мā би сām'а сѐдѐћ'и испр'ела св'у т'у в'уну, тк'ала сук'но за ођ'ело, с'укњенō ођ'ело, д'екице, губ'ице, сл'амарице, стр'уке чоб'анима (Кж).

испр'игāt -ām св в. *īpīaiī*.

испријеч'ат -'ијечām св 'направити опанке'. – »Испријечани« се опанци зову »пречанице« [2: 91].

испријеч'ит се -'ијечй св св 'појавити се као препрека'. – Брижили [смо] да се није што испријечило [4: 363]; в. *īpījēchīī*.

испровуков'ат -'ујем св 'провући нешто на више места, испровлачити'.

испрос'ит¹ -'осй̄м св 'верити, испросити'. – Н'аш је от'а*ц с'ām од'ио да испр'осй̄ м'āјку; || **испрошеница** ж 'испрошена девојка'. – Испрошенице се тако обмотају, да им се очи једва виде [2: 218].

испрос'ит² -'стй̄ св 'стећи прошњом'. – Овѐ Гāб'ел'ке з'а дā*н испр'осѐ в'ише нō јā м'огу зарād'ит за неђ'ел'у.

исп'ртй̄т -й̄м св 1. 'спустити, извезати бремене'. – Пуштите ме да д'а*нѐм д'уш'ом, в'идите ли да са*м с'а*д исп'ртй̄ла; уп. *расй̄рй̄шй̄иī*; 2. 'прогазити кроз недирнут снег, пропртити'. – Једв'а с'у исп'ртй̄ли д'о стога.

исп'рчй̄т -й̄[м] св 'истурити, избочити'. – Поглѐдн'у: онō исп'рчй̄ла р'ана, д'игла м'а*ска чев'рмōм и м'ѐсо и к'бс, св'е исп'рчй̄ло он'ō.

исп'ршкāt -ām св 'ишчакати нешто; обавити какав ситан посао'. – Исп'ршкātѐ 'они и оно часа нема; || **исп'ршколй̄т** -й̄м св дем. – Исп'ршколй̄ће бāс'а св'ак'у травч'ицу из л'ука.

исп'рштй̄т -й̄м св 'измрвити'; в. *чињейī*.

исп'в'ат (се) -'уvām (се) св 1. 'издувати се до највеће мере'. – Е валā сѐ овй̄ с'евѐр исп'в'ā и за дог'одинѐ; 2. 'дувањем истерати нешто из нечега'; || **исп'ун'ут** -нѐм св 'одунути, издунути'. – Исп'ун'и тā*н тр'уњ.

исп'ул'ит -'ул'й̄м св 'истурити задњицу'. – Што си исп'ул'ио ш'уп'а*к?

исп'унй̄т -й̄м св 1. 'остварити нешто што је обећано'; 2. 'учинити пуним, напунити'; || **исп'уњ'ат** -'уњām несв 'испуњавати'. – Ће н'ѐмā појед'й̄није да тō м'ог'у исп'уњ'ат.

испул'ат -'ā св 'испулољчити'. – Св'е је испул'ало, и л'озе, и см'окве.

исп'уцāt -'учѐм св а. 'испалити све метке'; б. 'активирати сваку мину приликом минирања'. – Једна мй̄в'а н'ије исп'уцāна, тр'ебā виђ'ет што јō[j]-е бй̄л'о.

исп'уша*к -шка м 'опушак'. – Да н'еко т'ун б'ачй̄ исп'уша*к, св'е би пламнуло; || **исп'ушй̄т** -й̄м св 'попушити'. – С'еди да испуш'й̄мо по цинг'ар дувāн'а.

истајат ? несв 'испаштати; искупити се, окајати'. – Крађа се, осим крвнику, сматра великијем грй̄јехом, који се... мора истајати (испаштати) макар и девети пас доцније [2: 497].

истā*њ'ит (се) -'ā*њй̄[м] (се) св 1. 'постати тањим'. – Ако се ист'ā*њй̄, б'ачи га и трāж'и др'угй̄; 2. 'изгубити нека битна својства'; в. *муга*р*.

ист'а*ј -'а*кнѐм св 'истаћи, истакнути'; в. *шāј*; || **ист'ицāt** -чѐм несв. – 'Ено барј'ак ист'ич'у.

истѐгп'ут -'ѐгнѐм св 'натежући учинити дужим'; || **истѐз'ат** -'ѐзām / -'ѐжѐм несв.

истй̄ -ā -ō 'рођени'. – Т'у сѐ р'анио братāн'ић 'истй̄ Пѐр'а Д'уј'овића.

истин'ит -а -о 'коме се верује'. – Истин'итије са*н ст'āрије л'уђ'й̄ сл'ушā ѣ

пр'йчају. – Истин[ит]а и вјеровна особа има уважење на дому, у скупу и на суду [2: 477].

ист'иһйт се -й се 'излећи се' св в. *иһиһий се*,

'исто реч. 'ипак'; в. *имай, брз*; || 'истом реч. 'такође'. – И овй Ђок'о Прел'евий, тѣ комес'ар б'ио, 'истом, Мил'ану бр'ат о[д]-т'еткѣ. – 'Убио у је к'оњ, 'истом, 'у рѣку.

истов'ар'ат -'ар'ам несв 'скидати ствари са самара или неког превозног средства'. – Истов'арају онѣ 'рке којѣ сѹ д'онијели; || **истоварев'ат** -'ујем несв 'исто'. – Јесте ли һор'и, ђе тѣ истовар'ујете; || **истов'ар'ит** -йм св. – Ка'д истов'ар'исмо, дон'есоше к'афу и рак'ију.

'исток м 1. 'страна света'; 2. 'излазак Сунца'. – Приликом истока сунчева [људи се] прекрете уз ријечи: „Сунце на исток, а Бог на помој!“ [2: 331].

истол'аг'ат -'ам св 'изударати тољагом, истући'. – М'ичи ми се, д'усо, да те не истол'аг'ам.

ист'опрвѣ прил 'из првог покушаја'.

источ'ит -'оч'им св 'излити нешто до краја, потпуно испразнити буре, бачву'. – 'Ајде да ист'оч'имо овѣ в'ин'о; || **ист'ак'ат** -'ак'ам / -'ач'ем несв 'изливати течност из посуде, бурета'. – К'а[д]-ћемо да ист'ач'емо в'ин'о?

источник м 'извор'. – Од грознице се може излијечити и тако, да грозничавец у друштву са женом пуштеницом оде прије зоре на текућу воду, на тако звани источник, а то је први петак иза Васкрса [2: 533].

истрага ж 'уништење, нестанак без трага'. – Истрагу самораничку рачунају као Божју казну [2: 113]; || **истражев'ат** -'ујем несв 'уништавати без трага'. – Ов'ѡе се више нѣм'а шт'о истражев'ат зашто су истраж'или св'е што су м'огли и часа сѹ се доф'атили; || **истраж'ит** -'аж'им св 'уништити' – Ка[д]-сѹ к'озе истраж'или, тѣ је н'ама д'онијело л'епот'у.

истрањ'ат -'ам св 'изићи из куће неуредно обучен'. – Истрањ'ала је н'екуј, м'исл'им да ће бр'зо д'ѡј.

истр'ѣс[т] -'ем св 'тресући очистити од прашине'. – Вал'а је и вријем'е да се тѣ истрѣс'е; в. *и́рес*; || **истрѣс'ат** -'ѣс'ам несв. – Истрѣс'ам ал'ине да и м'ало с'унце в'ид'и. – »Бабини и ђедови днєви«... вјерује се, да су најпакији од свију зимскијех дана, јер се каже да се тијех дана истреса зима [2: 333]; || **истр'ѣск'ат** -'ам св. – Овй пас'ул' да се л'ијепо истр'ѣск'а и да се пок'упи; || **истр'ѣса'к** -ска м в. *исѣр҃га'к*. – Пр'йчај[ј]те в'и што г'ој 'оћете, т'а'н истр'ѣса'к је н'ајбол'ѣ б'абино дијет'е.

истр'ип'ут прил. – Успе на поклопницу истрипут по мало брашна [2: 533].

истр'ицк'ат -'ам св 'исецкати'. – 'Ево ти ов'а ђеч'ина истр'ицк'аше н'овине, ђ'аволу и[х] д'адоше; || **истр'ицкол'ит** -йм св дем. – 'Узмите му тѣ н'ѡжице е ће да истр'ицкол'и св'е што доф'ат'и.

истрл'ат -'ам св 'истрти'. – Тѣ н'ајпрвѣ тр'ѣб'а да се истрл'а н'а тијел'о. – Тѣ истрл'а св'уј по тијел'у.

истуж'ет се -й се св 'искукати се над покојником или над гробом'; в. *исколеж'ий се*.

ист'уј ист'уч'ем св. – Ни с'ам'и не зн'ам'о колико нѣ п'ут'и ист'укл'а, нагр'д'ила, а да не зн'ам'о з'ашто.

ист'ур'ит -йм св 'испалити метак из пушке'; в. *шара, шарка*.

исфаш'ат -'ам св 1. 'исећи кожу, сланину на дуже комаде'; в. *фаша*; 2. 'унесрећити'; в. *йоклай*; 3. 'истући прutom'. – Исфаш'ала и[х] је ка[д]-сѹ л'егли, а нијес'у се смј'ели ч'ут.

исфорц'ат -'ам св 'исфорсирати'. – Исфорц'а и[х] је, 'одро.

исфрег'ат -'ам св 'опрати, изрибати дашчани под грубом оштром четком'; в. *фреiаӣ*.

исф'рскāt -'ам св 'истући дете танким прутећем'. – Треба те, св'ега ми, исф'рскāt да зап'амтѣш због ч'еса си л'егла [4: 347].

исцелијев'ат се -'ијевām св 'изљубити се'. – Исцелијев'асмо се кa т'етке.

исц'ибрѣт се -'й се св 'изведрити се после олује; захладнети'. – Исц'ибрѣло сѣ и ноћ'ас тѣ п'а'с и м'ачка з'аједно да леж'ѣ.

исцијед'ит -'иједѣм св 'тек опрано рубље исцедити стискањем или увртањем'; в. *циједий̄, сѣжсмай̄*.

ис'еј ис'ечѣм св 'исећи, раставити на ситне комадиће'. – С'а[д]-ће ђед'о да ис'ечѣ по ф'ашицу сланин'ѣ.

'итāt 'итām не св 'журити, хитати'. – Не 'итā, П'етре, идѣм'о з'а'дно; || **итање** с 'журба, хитња'. – В'а'с ти жив'от прѣђе на 'итāње, м'ош валā с'ес да попиј'емо к'афу; || **'ита'р** 'итра -о 'брз, окретан'. – 'Одвѣћ 'ита'р и ср'ећу пр'ескочи; || **итрин'а** -'ѣ ж 'брзина, хитрина'. – Овā ђ'еца м'оја од в'ише итрин'ѣ св'акѣ к'ами н'аопāко турāј'у (Ц).

ићинд'ија ж '»два сахата пред сунчев заход«, време пред залазак сунца'. – Крѣн'усмо о ићинд'ији [2: 57].

ићман? в. *маана*.

'иш! узв за терање кокошака. – 'Иш, вр'аг ве не пок'упио; || **'ишкāt** -'ам не св. – Б'аба сѣд'й прет к'ућѣм и 'ишкā к'окошке, ниједн'а јѣј се прим'а'ј не см'ије; || **'иш-нѣт** -'ѣм св 'отерати кокошке узвиком »ишк«. – 'Ишни тѣ к'окошке од вр'аћѣ, св'е ми т'ун иза'ср'аше.

ишатрѣт -'ѣм св 'уочити'. – Одонуд ишатрѣше милицајца [4: 199].

ишег'ат ишегāм / -'ам св 'исећи тестером'. – Ишег'аше онѣ ш'ул'; || **ишегāв'ат** -'ајем не св. – Ишегавāју дуге за бачве и чаброве [2: 61].

ишибик'ат -'ам св 'извршити казну шибанѣм, ишибати'.

ишт'егѣт -'ѣм св 'причинити штету на нечему; покварити, повредити'. – Та'н тѣ зл'отѣци то ишт'егѣт пр'ије нѣ начин'ет како вал'ā.

ишмркѣв'ат (се) -'ујем (се) не св 'дувањем протеривати слине кроз нос'. – Зат'искā му сѣ нѣс и не м'оже да се ишмрк'ује; || **ишмрѣкн'ут** -'рѣкнѣм св 'избацили слине из носа снажним потискивањем ваздушне масе'. – Њ'ему је, нас'ум, ж'ā да ишм'рѣкнѣ н'ѣс. – Треба га т'езāt з'а нѣс кā м'алѣ дијет'е, да би ишмрѣкн'уо онѣ тов'ар.

ишћ'епкāt -'ам св 'исцепкати'. – Ишћ'епкā[ј]те ми н'екѣ двā-трѣ д'рвета да нал'ожѣм 'ога'њ; в. *ћејкаӣ*; || **ишћ'епколѣт** -'ѣм св дем. – Ђед'о ће тѣ св'е ишћ'епколѣт, да се м'ало заб'авѣ.

ишћет'ат -'ā св 'исцветати, расцветати се'. – Чекајѣ ј'ош да Јевр'емово ост'оже ишћет'ā.

ишћѣф'ит -'ѣфѣм св 'потпуно се задовољити, истерати све хирове'. – Ишћѣф'иле сѣ се и с'а[д]-да в'идѣмо отѣ ли се удāв'ат.

ишћур'ет -'ѣм св 'посенити'; в. *измай̄уфий̄*.

ишћ'ушкāt -'ам св 'истерати'. – Овѣ м'оји ћег'ићи ишћ'ушкāше ног'ама и л'опту и с'афицу.

ишч'ачкāt -'ам св према *чачкаӣ*; || **ишч'ачколѣт** -'ѣм св дем, в. *изрӣаӣ*.

ишч'аш м 'ишчашење'. – Им'ā са'м у кол'ено ишч'аш; в. *слом, сѣеино, сѣубе*; || **ишч'ашѣт се** -'й се св. – Ишч'ашѣ се л'ућѣ у ногу, у рѣку, у кол'ено, а н'ајгорѣ је ка'се ишч'ашѣ 'у памѣт.

ишчегрл'ат -'ам св 'ишчачкати'.

ишч'екāt -'ам св 'дочекати'. – Валā не м'огу тū к'āфу ишч'екāt, а не зн'ам оћу ли ју м'ој поп'ит.

ишчѐп'ат -'ѐпл'ѐ[м] св 'изгзити'. – Нека д'оћѐ некō дијет'е, да ме ишч'ѐпл'ѐ по крст'има.

ишчепѐр'ит се -'ѐрѐм се / **ишчеп'ерѐт се** -'ѐм се св 'узверати се, испети се'. – Пружи ми руку па ћеш се ишчеперит [3: 485].

ишчепрл'ат -'ам с 'ишчепркати, ископкати'. – Ишчепрл'аше ми к'окошке л'ук и мѐр'аћу на њ'ега б'ачѐт гр'ане.

ишчетврг'ат -'ам св 'исећи начетворо'. – Крт'ола се ишчетврг'ā и св'ārѐ, пā са^с с'иром сл'āнијем – док се над'āкāш.

ишчеш'ат -'ешѐм св 'рашчешати'. – Ишчеш'ала некū кр'астицу пā изгл'ѐдā и да ће да јѐб загн'ојѐ.

ишчил'а'к -л'ка м 'ситан остатак; човек који се истопио од болести, ишчи-лео'. – Н'ѐмā од њ'ега н'ишта без ишчил'а'к, н'ѐће се им'ат што 'у земл'у уб'ачѐт; || **ишчѐл'ет** -'ѐл'ѐ св 1. 'нестати, истопити се'. – Н'ѐмā валā од њ'ега н'ишта нѐ је ишчѐл'ѐ; 2. 'опазити'. – Лиза ишчили (опази) да једне нема [4: 251].

Ј

јаб'ана ж 'ретки гости, са стране'. – 'Они, по 'обичāју, тр'ећѐ ј'утро с'утрѐдā'н чин'ѐ и т'амо нека'кву јаб'ану св'рнū на р'уч'а'к. – Дојће јабане, стални и незвани [4: 125]; || **јаб'ана'ц** -ница м 'гост; странац, иноплеменик'. – С'ели сū м'ене 'у чело трп'езѐ, кā јаб'анца, и њ'ега, Стѐв'о му 'име бј'еше. – Е је ледна туђа земја за јабанца [2: 258; 11: 79].

ј'абука ж 1. бот 'дрво, воћка јестивог плода *Pirus malus, Malus punila*'; 2. анат 'јабучица у зглобу'. – Ка^с[д]-[ј]у обј'есѐй, поглѐдн'у: н'ѐмā р'амена! П'ипнū му: ј'абука пот п'азуво! – Онѐ кл'упко нагн'ало ј'абуку и она л'егла ће тр'ебā; 3. 'део седла'; || **ј'абучица** ж 1. дем. – Тā ј'абучица је ситнул'ава и н'еглѐдна, али слātк'а; 2. анат 'избочена хрскавица у грлу над улазом у душник (код мушкараца)'; в. *јајогица*.

јāv'ит ј'āvѐм св 1. 'послати обавештење'. – Јесте ли јāv'или у Бр'атоножиће за Л'убицу; 2. 'ићи у издуженој колони (о овцама)'. – 'Ено ти 'овце ј'āvѐ преко пр'ла; || **јāvн'ут се** ј'āvнѐм се св 'огласити се, јавити се'. – А јāvн'и му се, ћ'аоле!

јавор м бот 'дрво *Acer campestre L. sensu lat.*' (Бч).

јавр'ѐк -'ѐк'а м 'јаруга, шумски густиш, честар'. – Ул'егоше ми кр'аве у некѐй јавр'ѐк и једв'а са'м и[х] изагн'ала. – Да њих измами из јаврика [4: 391]; в. *јомба*.

јага'нч'ār -ār'а м 'чобанин који чува јагњад'. – Ови сū палаф'рци бѐл'ги јага'нчār'и; || **јага'нчар'ница** ж 'просторија за смештај јагњади'. – Угн'ај се ј'агњад у јага'нчар'ицу; || **јага'нч'ѐ** / **јагенчи** -ā -ѐ 'јагњећи'; »*јајенчи*» *чобани, шрава јајенча* 'удут за испашу јагњади'; *којѐац јајенчи* [2: 26 27]; *Јајанч'ѐ ф'ѐр* 'вир на коме су се појила јагњад' (Бс); || **ј'агње** -ета с ♦. – Овчји брав прве године зов се јагње [2: 11]; || **јагњ'ѐце** -ета с дем. – Б'е да ми онѐ јагњ'ѐце сл'омѐ н'огу; || **јагњ'ић** м 'мушко јагње'; || **ј'агњѐца** ж 'женско јагње'; в. *обл'ајѐнић*; || **ј'агњѐло** с 'овчје млађењек' [2: 10].

јаглук м 'марамѐца, рубац'. – Пашѐница [му] бачи завезак дуката, који су били свезани у један јаглук [2: 459].

ј'агма ж 'отимање, журба да се нешто отме'. – Ка^с[д]-би се обр'аз доб'ѐјā на ј'агму, нес'оји би га н'ајпрвѐ доф'атѐли. – Овај зли обичај јагме употребљаван је

често [2: 190]; || **јагмаџија** м 'отимач'. – Млада жена, која је тако очајно обискала да из руку јагмаџије отме своје живинче, била је у ринтавој одећи једне биједне хришћанице [3: 263]; || **јагмит се** -им се 'отимати се око нечега'. – Ови су се в'а'зда јагмити ко ће в'ише з'ла учињ'ет.

јагодица ж анат 'Адамова јабучица'. – 'Има ли 'иједна ж'енска ову јагодицу, 'има ли ју; в. *јабучица* 2.

јаг'ул'а / јаг'ул'а ж зоол 'речна и морска риба тела сличног змији *Anguilla vulgaris*, јегуља'. – Јеси ка[д] г'едā јаг'ул'у: б'еча је на пōд'обију јаг'ул'ē, само је в'ишā.

јад м 'беда, патња'. – 'Ондā је о[д] тогā ј'ада, з'а вријеме А'устрије, побј'егā, а куп'ио ов'бје у Куп'усце им'ање у некогā Вуј'ошевића; у клетви: На ј'аде ти дош'а да'н'а'шњи д'ан; || **јад'а** -ē ж 'свакоруко несрећна жена, сиротица'. – Н'екā се нашкоп'ила прш'утē пā се ж'алила: „О[д]-шта овā јад'а в'оду пиј'ē?“; || **јада'н** ј'адна -о 'бедан, измучен'. – Ј'ада'н је и к'укава'н и нем'б му ј'ош додāв'ат; *изр. до ј'аднē д'уи'ē* 'по невољи'; в. *рмбаш, шришја*; || **јад'ило** с 'сиротиња, особа или група људи која нема ни снаге ни памети да се из беде извуче, »шака јада«. – Тō е јад'ило бйл'о под'ијел'ено у ч'етнике и партизане. – Бйл'о је т'амо некогā јад'ила б'ожгā и не зн'ам ни к'ако с'у претијец'али; || **јадница** ж 'несрећница'. – Који с'у ју ј'ади б'или, ч'удо је и жив'а јадница; || **јадов'ат** -ујем несв 'мучити се, прометати се од немила до недрага'; в. *бабоваш*; || **јад'о** -а м 'несрећник, јадан човек'; || **јад'ов** м 'исто'. – Бј'еше ли они јад'ов т'амо?; || **јад'ул'а** ж пеј 'јадница'. – Не ум'ије се јад'ул'а ни ок'б себе обрн'ут; || **јад'ит** ј'адим несв 'радити непаметно, с муком и без резултата'. – Св'е нешто ј'адē, а н'ичему 'аира не в'идē; || **јађеница** ж 'ојађена жена, несрећница'; в. *нафакница* [4: 92]; || **јадо** - 'први део сложенице'; || **јадоб'аба** ж 'јадна баба'; || **јад'бјка** ж 'јадна девојка'; || **јадоб'в'бјка** ж 'исто'; || **јадом'ајка** ж 'јадна мајка'; || **јадож'ена** ж 'јадна жена'; || **јадонев'јеста** ж 'јадна невеста'; || **јадокаведн'ије** прил 'незнатно боље'. – Млађа сестра Тодора, она јадокаведније [4: 256].

јађо! узв говечету да се врати, да промени правац кретања.

јаећ'ак / јанић'ак -ак'а м 'јахаћи коњ'. – 'Он је в'а'зда им'ā д'обрōга јаећ'ак'а; || **ја'ић** -ā -ē 'јахаћи'. – Држи јајићгa коња [2: 16; 4: 207].

јажа ж 'јаз којим се водоток усмерава према воденици или њиви за наводњавање' [12: 29].

јазб'а'ц / јазбац / јазбач м 1. зоол 'јазавац' [2: 64]; 2. 'грло; глас'. – 'Има јазб'а'ц – да се ч'ује у Р'аћан.

јазише се 'нејасно: отети се контроли, подивљати'. – Ако се лампијеру на пут не стане, ... он осили и »јазише се и удари у гору« [2: 290].

ја'ић в. *јаећак*.

јајц'е -'а с 'јаје'. – Би ли му двā-трѝ јājц'а слом'ила и опр'игāла? – Крчмарица му оприга два јајца за вечеру [2: 452]. – Ђе је мудрије јајце од кокошке, ту је срећа далеко [2: 107].

ј'ак јак'а -'о 1. ♦. – Он је б'ио ј'ак кā мāс'а'к, а п'амēt му н'ије смēt'ала; 2. а. 'сиров, недовољно зрео'. – Фрмет'ин је м'ало ј'ак, н'ека га ј'ош двā-трѝ д'ана; б. 'чврст'. – Св'е ће тијел'о уг'инут, а 'он [желудац] ће б'ит ј'ак; 3. 'непотпуно кастриран'. – За в'ола се р'ечē ј'ак ка[д] н'ије д'обро нач'ињен; || **јака** ж 'група присталица'. – А в'ић: да е ј'акē им'ā, Пав'ић би п'рвѝ б'ио да д'игнē бун'у; || **јак'ат се** -'ам се несв 'рвати се, одмеравати снагу'. – Јак'ају се ћ'еца т'амо, нō и[х] поглēдн'и да

не б'иднѐ г'рдније; || **јакот'ан** м 'снажан момак'. – Пот'ури тѝ тѝ, ђ'ѐдо, тѝ ђе овѝ јакот'ани изн'ијет; || **јач'ица** ж 'јако братство' [1: 146].

јак'ета ж 'кратак женски капут, припијен уз тело (као детаљ народне ношње'; || **јак'етица** ж дем. – А 'она, сирот'а, об'укл'а неку јак'етицу и трѐс'е се од] зѝм'ѐ; || **јак'ечина** ж пеј. – Б'ачи тѝ јак'ечину т'амо да се зап'али с он'ијем; || **јакет'ун** –ун'а м. – Што вел'иш: је ли ми овѝ јакет'ун да се ш њ'им поз'брѝм?

ј'алов -а -о 'неспособан за оплодњу, за репродукцију'. – Нароч'ито је тѝ д'обра трѝв'а з'а коње и ст'оку ј'аловѝ (Кж); || **јалов'ина** ж 'јалова стока'. – Тѝ се јалов'ина ч'ѝвѝ по с'ебе; в. *начафраний*; || **ј'аловица** ж а. 'јалова женка'. – Ко ђе надб'ос кр'аву ј'аловицу; б. 'нероткиња'. – В'иђе ли онѝ ј'аловицу ј'аловѝ како н'агрдѝ ч'ѐка?

ј'ама ж ♦. – Богоми се не зн'а кол'ико је туд'ијен ј'амѝн у којѝ су бачев'али нѝр'од; || **јамет'ина** ж пеј. – У тѝ јамет'ину сѝ св'ашто убачев'али; || **јамур'ина** ж 'исто'. – Зн'а се да сѝ у тѝ јамур'ину уб'ачили тр'бѝцу, а 'они зн'ајѝ јес'ѝ ли ј'ош кѝг'а; || **јамч'ина** ж 'исто'; || **јамѝшт'ина** ж 'исто'; *изр. несиѝе јаме* у проклињању, в. *ипредавай*; || **ј'амѝр** м 'убица, који је људе бацао у јаме'. – Овѝ сѝ н'аши ј'амѝри на св'акѝ несрѐћу ст'изѝли; в. *сикнуѝ*.

ј'амужа ж 'свеже некувано млеко'. – Ка[д]-се помѝз'е кр'ава али 'овце пѝ е варен'ика неврев'ена, т'ѝмѝ се зов'ѐ ј'амужа [1: 238, 2: 31].

ј'ѝр ? ; јара жита в. *сиѝно жиѝно* [2: 50]; || **јар'ѝк** -ѝк'а м 'кукуруз посејан на стрништу'. – Жито које се сије на стрништа, тј. на земље ђе је озимо жито пожње-вено, зове се »јарик« [2: 48].

јар'акоша ж 'жена слободнијег понашања, која се може срести на свим мес-тима'. – Зѝ нѝ јар'акошу н'ѐмѝ »нем'ѝ[j]« и »не ва'л'ѝ се«; || **јар'ачѝт** -ѝм несв 'свађалачки наметати своје мишљење'. – Не пушт'аје и[х], нѝ јар'ачѝ и ж'ену и ђ'ѝцу и не зн'а се како сѝ жив'и.

јарамаз м 'силник'. – Он је пиплиђ да утече онаквијема јарамазима Турака и ѝнијема коњима [3: 78].

јѝр'анѝк м 'љубавник'. – Им'ала је 'она, нас'ум, некојѐга јѝр'анѝка, али и[х] нијес'ѝ уф'атѝли пѝ н'ије. – Домађин помисли, да је то ѝен јараник и хтѝеде га убити [2: 207]; || **јѝр'аница** ж 'љубавница'. – Јамчим животом да ђе сад с јараницом јаранисат [4: 278]; || **јаран'исѝт** -ишѝм несв.

јѝр'а'м јѝр'а'м м ♦. – Мѝр'ѝ је да прод'ѝ в'ола из јѝр'а'м.

ј'ара'ц ј'арца м зоол 'мужјак козе'. – П'ѝтѝ[ј] т'амо трѐбѝ ли кѝм'е ј'ара'ц е га м'ѝрѝм м'ѝцѝт; || **јарч'иѝ** м дем. – Овѝ галиј'оти ск'ѝчѝ по тије з'ѝдѝвѝѝ кѝ јарч'иѝи, мѝ се бој'ѝм да не б'иднѐ отѝч'еније глав'ѝ; || **ј'арица** ж дем; || **ј'аре** -ѝта зб *јараг*; || **јар'ѝце** -ѝта с дем; || **ј'арѝт се** -ѝ се несв 'омлађивати се (о кози). – Б'рзо ђе поч'ѐт да се ј'арѝ и не зн'ѝм к'уј ђу ш њ'има.

јарг'ан м 'јак округао ступац на издубеном храстовом стаблу, за одржавање воденице на води' [Ж 26].

јѝрд'ум м 'густо укувано и овлаш посољено овчије млеко'. – Ј'ѝрд'ум се в'ѝрѝ ка[д]-се нам'ѝнѝ ј'есѝн и ка[д]-је варен'ика 'овчѝ н'ѝјгушѝѝ. – Послѝје веч'ерѝ 'изнијели л'ѝѝиѝа јѝрд'ум, 'они се запрѝч'аше о Ц'рнѝј Г'ору, пѝ о С'рбији, пѝ о Р'усији, а јед'ѝн 'ома'че онѝ јѝрд'ум; овѝ га укор'ише ка'д заврш'ише прѝчѝ, а 'он ѝ'има: »Јѝ са'н ве ч'ѐкѝ док сте били у Ц'рнѝ Г'ору и С'рбију, мѝ ка'д ѝд'ѝсте у Р'усију, јѝ са'м мл'ѝв'ѝ е н'ѐћете дѝд'ит ни за двије неђ'ел'ек«. – Од варенике... гради се јардум и замлаз, познати у свим нашим планинама [1: 261–261, 2: 34]; || **јѝрд'умѝт** -ѝм несв 'правити јардум'. – С'ѝ[д]-ђемо поч'ѐт да јѝрд'умѝмо.

јаребица ж зоол а. 'птица слична домађој кокоши из рода *Perdiciadae*'; б. 'иг-

рач у игри »соко и јаребица« [2: 370]; || **јаребичић** м 'младунче јаребице'. – Људи се по свршеној драми као тићи јаребичићи куд који разбјежаше [3: 701].

ј'арина ж 'јагњећа вуна'. – Дрндари с'у трес'ли ј'арину, а ј'арина се зв'ала в'уна од ј'агњ'ад'и (Кж); в. *мала вуна* [2: 30].

јарич'ат се -а се несв 'израњавити се по њушци, окрастати'.

јарнут -нем св 'ојачати'. – Мило ми што се јарнула, ноге јој готово очврснуше [4: 211].

јарц'ат -'ам несв 'јурити за личним задовољствима'. – Јарц'ала је ка'д ј'ој-[ј] е'гој св'рсн'уло и н'ије [ј]у за'исто шт'е'ј'ела.

ј'ас'ен м бот 'шумско дрво *Fraxinus ornus*'; в. *комуница*; || **ј'асенов** -а -о; одр *ј'асенови* -а -о 'који је од јасена'; *јасенова њокорица* 'cortex fraxini' [2: 546]; || **јасенов'ак** -ак'а м 'лисник јасена'. – По'с'ек'а је дв'а јасенов'ак'а [2: 39]; || **ј'асеновача** ж 'јасенова грана'. – В'а'зда н'ос'аше једну ј'асеновачу; || **ј'асеновина** ж 'јасеново дрво'.

јаслак м в. *короша* [2: 267]; || [**јаслаковат**] **јаслаковање** с. – Црнина и јаслаковање је раније у Куча држано по староме обичају [2: 267].

ј'асли 'јас'ел'а'чн ж пл т. ♦. – К'оња ув'ед'е н'а јасли. – М'етн'е к'оњу 'у јасли.

јастак м 'јастук'. – Да поставе меки јастак младој глави [2: 258]; в. *кушин*.

јатаг'ан м 'дуг повијен нож који се носи за појасом'.

јат'ак м 'онај који скрива, чува и помаже хајдуке, одметнике од власти'. – Н'ад'или с'у и[м] јат'ак'е и м'л'огијема с'амо 'они зн'ај'у х'е су и[м] к'ости; || **јатаковат** ујем несв. – Који су са њим у току... хајдуковања јатаковали [2: 159].

ј'атка ж 'јадна несрећна мајка'.

ј'ато с 'група птица'; || **ј'атомиц'е** прил 'скупа, у гомили'. – Ст'игоше ј'атомиц'е.

јаторан -рна -о 'велик; јак, снажан'. – Њега је зато ономланин врнуо Ђурић, док се мало подигне и бидне јаторнији [3: 78].

јација ж 'време одласка на починак'. – [Дукати] су били свезани у један јагрук, на којега је било извезено да јој дође у јацију на сарај [2: 459].

ј'ацк'ат се -ам се несв 'изазивати, раздраживати'. – Он је вол'ио да се ј'ацк'а х'еци и да и [х] подражу'је; || **ј'ацин'ут** се -н'ем се несв 'подругнути се'. – Не м'оже да и[м] не ј'ацин'е.

јач'ица ж; в. *јак*.

ј'аш'ат -'ем несв 'јахати'; в. *бињаш*; ~ се 'бити у ванбрачној вези'. – Она с'е, нас'ум, ј'аш'ала ш њим пр'ије н'б с'е 'уд'ала.

ј'аштерица ж 'бубуљица на језику'. – Ископчила ми јаштерица на језик; арб. *йуја* [2: 520].

ј'а'г'ул'а ж в. *јајул'а*.

ј'еб'ат -'ем несв 'полно општити'. – Ов'и н'б'ви Црног'орци не зн'ај'у ко и[м] је ј'еб'а м'ајку; најчешће у псовци. – 'Оца и ј'еб'ем безоб'разн'ога!; *изр.* ~ оца 'разорити, уништити'. – А вал'а су и ј'еб'али 'оца по тем'ел'у, за'исто! Какву д'ушу им'аше о[д] сво'ије др'уг'ов'а'чн; || **ј'ебало** с 'место на коме се састаје љубавни пар'. – Уф'ат'или с'у и[х] на ј'ебало; || **ј'ебач'ина** ж 'сексуалне оргије'; в. *чобан(чина)*; || **ј'еб'иво** с 'полно општење, сексуални чин'. – Раст'аше се к'а м'ачке с ј'еб'ива; || **ј'еб'иг'уз** м 1. 'сексуално настран мушкарац, хомосексуалац'. – Зн'ало с'е и код н'ас за нек'е ј'еб'иг'узе, м'а се 'они с т'ијем нијес'у м'л'ого з'б'рили; 2. прен 'страшљивац, кукавица'. – 'Ајде, ј'еб'иг'узу, чега се бој'иш.

једа св 'не би ли'. – Није се смио усудити да у воду загази, па је ишао низ воду, једа на какво скакало наиђе [2: 206–207].

једа^м'а прил 'у једном тренутку, коначно'. – Једа^м'а крѣн'уше, а какви сѹ бил'и – добр'е сѹ и стигли; || **једа^н'аек** / **једанаек** прил 'одмах, истог тренутка, истовремено'. – 'Они једа^н'а^к скоч'ише и преко пр'ага (Кж). – Није једна но једанаек двије [5: 217, 2: 243; Ж 21]; в. *свикай*; || **једн'а^к** -нк'а м 'једини син'. – »Јединак« се често зове и »једина суза«. – Те ријечи заробљена јединка окидоше срце мајчино [3: 492]; [2: 209; 3: 492]; || **једн'а^ц** -нц'а / **једина^ц** -нца м. – Једн'оме, им'а е с'амо јединца, Вуч'евих, к'ућу су му ископ'али; || **јединче** -ета с 'мушко дијете међу више сестара« [2: 209]; || **јед'ити** -ӑ -б̆ 'један једини'. – Како се ид'е к В'иру, ј'една је јед'ит'а с'амо с'ам'а к'ућа на крај онѣ ц'есте; || **једн'и** -'е -'а 'неки'. – Једн'ијема нѣм'аш р'ашта пр'ич'ат, 'они н'ишта л'ијепо н'етѣ ни да ч'уну ни да уч'инѣ. – Стога се чини једниема да су они сурови и дивји [Ж 1]; || **једног'ода^ц** -оца м 'једногодишње ждребе'; || **једног'откиња** ж 'једногодишња ждребица'; || **једнол'оча^ц** -чца м 'штене у односу на осталу штенад из истог накота'. – Два једнородна штенца зову се једнолочци [2: 9]; || **једном'а** прил 'стаљно, упорно'. – Он је једном'а ц'иганчио и тр'аж'ио да му д'ају нбвѹ к'апу; || **једнометна** [пушка] 'која једном пуца, једнометка' [2: 91]; || **једностр'аница** ж 'просторија приграђена уз бочни зид друге зграде, с ниским кровом, наслон'. – Угн'ате 'овце у једностр'аницу; в. *ѳрислон*.

једв'а прил 'с напором, с тешком муком'. – Једв'а се опр'ије н'а ноге; || **једва једвице** 'на једвите јаде'; в. *мрчава*; || **једвач'ек** м 'дуго очекиван син'. – Н'агрд'и к'ућу онѣ њег'ов једвач'ек.

ј'едн'ак -а -о 'који се не разликује од других'. – Св'и смо мѣ ј'едн'аци; || **ј'едн'ако** 'ипак'; в. *ублажши*.

ј'ећа ж 'јело, храна'. – 'Им'а ли што за ј'ећу у овѹ к'ућу? – Каква јећа онаква и мећа [2: 429]; || **ј'ес[т]** 'ијем несв 'јести'. – Што овб не ј'едосте, к'а да ви н'е даде рак'ија; || **ј'естиво** с 'храна, јело'. – Код њ'и за'исто н'ије ф'ал'ило ни п'иѡа ни ј'естива; [2: 104]; в. *агеѣ, ѡво*.

јѣжм'а ж 'јежа, дрхтавица'. – Нек'а мѣ јѣжм'а ст'исла – к'ада ћу н'а нбс!

језик м ♦. – До појаве дивљега меса на такве су »киле« привијали слатки мелем на... »кравскоме језику« и тзв. »зечеву уху« (биљка) [2: 550]; || **језичак** -чка м в. *сиагнуѣ језичак*; || **језикл'ија** м 'добар говорник'. – Језикл'ија је, богме, Др'аг'о Дм'итров каквије је м'ало; || **јез'икоша** ж 'жена оштрог језика'. – Нем'б се с јез'икошбм ф'ат'ат, нагрд'иће ти и к'осу н'а главу; || **јез'ича^н** -чна -о 'оштрог, поганог језика'. – Да није језична? – Не мари што су помало језичне [3: 193 663]; || **јез'ичина** ж аугм. – Ка'д је пр'ужила јез'ичину, н'ије зн'а што јој б'и; || **језичит** -им несв 'прекоревати'. – Ту друг друга кори и језичи / Ће не знаше да је пријевара [5: 57].

јѣ-ј'а-ӑ! / **јѣх-ј'а-ӑ!** узв за заустављање волова приликом орања [2: 47].

јѣј'ина / **јеина** ж зоол 'грабљива ноћна птица сова, буљина, *Bubo bubo*' [2: 336], в. *уѣ*.

јект'ат -й'им несв 'јецати, грцати'. – Јект'и г'оре нб би за м'ајкбм. – Ка чељаде јекти [4: 253].

јектика ж в. *јѣф'иѣка, сушица* [2: 526].

јела ж бот 'црногорично дрво *Abies*'.

јел'ек м 'део горње женске народне ношње'. – Б'ио је онѣ јел'ек те су ж'ене нос'иле. – Обично се носио црвени јелек од сукна извезен »златом« (срмом) [1: 526,

2: 91]. – Није ријеч свилена марама / Да се метне у џеп од јелека / Но је ријеч једна скитачица, / Поскитаће од усти до усти [5: 486]; || **јел'ечић** м дем.

јѣл'оња м 'во светложуте боје'; || **јелуја** / **јел'ул'а** 'крава светложуте боје' [2: 18].

јемање с 'берба грожђа' [2: 57].

јем'а'ц јенц'а м 'јемац, гарант'. – Зад'ајем ти јенц'а Б'ога да ћеш ми тџ пл'ат'ит. – Чубро му је понудио 150 гроша... да у Клименте као јемац [2: 156 78]; **ј'емчйт** / **ј'енчйт** -йм несв 'гарантовати'.

јеменије мн 'врста лаких плитких ципела од опуте и црвене коже'; в. *шкло-йарай* [3: 388].

јемип м 'заклетва'. – Богу сам учинио јемин али да му узем главу, али да његову тражећи моју оставим [3: 698]. – Па сам, Турци, јемин учинио. – Па сам јемин Богу учинио / Да се другом оженити нећу / До Милицом, младом Ђоновицом [5: 39 43].

јемјеш м 'лемеш, раоник' („у Срба зетске долине, и у Арбанаса“ [2: 47]).

ј'емчйт в. *јема'ц*.

јенђија ж 'пратиља невесте на свадби, јенђибула' [2: 221].

ј'ес[т] 'јјем в. *јеђа*.

ј'есѣн ј'есени ж 'годишње доба између лета и зиме'; || **ј'есени** прил 'током јесени'. – Овџм комун'ицџм, 'а ј'есени – 'а прол'ећи, тџ се н'ије м'огло размй'ут у овџ комун'ицу од б'ул'укџ; || **јесењ'ача** ж 'јесења смоква' [2: 59].

јесир м 'сужањ, заробљеник'.

јетим м 'сироче'. – Пород удовичин зове се »јетими«, »јетимчад« или »сирочад« [2: 110].

ј'ефтика ж 'туберкулоза'. – Мл'ого и[х] бил'о т'ршено о[д]-тѣ ј'ефтикѣ; || **ј'ефтичџв** -а -о 'туберкулозан'. – Јефтичџв је, та га је изио у утробицу [2: 526 512].

јѣч'а'м јѣчм'а м бот 'врста житарице, за људску и сточну исхрану, *Hordeum sativum*'. – Сиј'али сџ ж'ито, пчен'ицу, јѣч'а'м; || **јечм'енй** -џ -џ 'који је од јечма'; || **јечменица** ж 'јечмени хлеб' [2: 100]; || **јечм'ул'а** ж 'напитак од прженог јечма, као замена за кафу'. – Вџриле сџ ж'ене онџ јечм'ул'у.

јџв'а ж бот 'дрво из породице бреза, расте на влажном тлу *Alnus glutinosa* (L.) Gaertn'.

јџц'ат (се) ј'џцџм се несв 'љуљати се'; в. *вјешалице*.

ј'уг м 'јужни ветар' [1: 20]; || **ј'уговина** ж 'топлије време'. – Крѣн'ула је ј'уговина и јџ нйм сѣ з'има истов'арйла; || **ј'ужйт** -й несв 'отопљавати под налетом јужног ветра'; || **ј'ужнй** -џ -џ 'топао, под утицајем јужног ветра'.

јули м 'јул, седми месец у календару'.

јун'џк -џк'а м 'онај који се, нарочито у рату, истиче храброшћу'. – Бил'о је у К'уче ва'зда в'ише ман'итије нџ п'амѣтније јунџк'џн; || **ј'унџча'н** -чна -о 'храбар'; || **јунџч'ит** се -џчй[м] се несв 'храбрити се'. – Ка'д џв'џн 'оће да се јун'џчи, ж'ене и[м] тџ могу притврд'ит л'укџч'има; || **јунџчица** ж. – Милица је била јунџчица [5: 46]; || **јун'џчки** прил. – Н'џпређе сџ р'екли да је пог'инуо јун'џчки, а п'отл'е сџ некѣ пл'анд'уре прйч'але како сџ га 'они уб'или.

јун'џц јунц'а м 'говече, бичић до 2 године старости'; || **ј'уне** ј'унета с 'старије младунче говечета'. – Једно ми се ј'уне заплѣ'ало и зам'ало се з'ама'че; || **јуич'ић** м дем; || **јун'ица** ж; || **јун'ичица** ж дем 'женско теле'. – Шар'ул'а ми је б'џйла двџ тел'ѣта, јунч'ића и јун'ичицу.

јуни м 'јун, шести месец у календару'.

јур'евина ж бот 'руј, жбунаста биљка жутог цвета', в. *рујевина*.
јурйш'ит -'йшйм несв 'извршити јуриш, јуришати'. – Народ [је] у Кучима ради пљачке био хитар јуришити на зликовачки дом [2: 166].
јуродив -а -о 1. 'душевно поремећен, »Божји човек«; 2. '»луд Христа ради«, врста хришћанског подвига'.
ј'утро с ♦; – Стока се музе на јутро [2: 28].
ј'уфка ж 'коре од теста'. – Начин'але с'у ж'ене онџ ј'уфке 'о-тијеста, с'уш'иле и в'ар'иле у варен'ику.
јуч'џ / јуч'џен прил 'дан који [је] претходи[о] данашњем'. – Бил'и су т'ун јуч'џен. – Ја сам јучен у чету одио [5: 275]; || **јучер'а'њџ** -а -џ а. 'јучерашњи'. – Она је на јучер'а'њџ да'н забор'авила, а још онома'дне га пом'ињ'ала; б. 'млад, неискусан'. – Ти си за м'ене дијет'е јучер'а'њџ; || **јучер'а'њче** -џа с 'незрела особа, балавац, балавица'. – Неки се ст'арчеви прегон'или к'о је од њ'и н'ајстарџ, а ђедо Јбш'о и сл'уш'а, сл'уш'а п'а вел'и да с'у 'они св'и јучер'а'њч'ад (и за'исто: 'он је од н'ајстаријџа б'ио стар'и петн'а'з г'одн'а' али дв'ад'ес); || **јуч'џш'њџ** -а -џ 'јучерашњи'. – Нем'џ[ј] т'џ, јуч'џш'њџа ти Свет'џа Ник'олџ.

К

каб'аница ж 1. 'подужи огртач који се носи поврх одеће, као заштита од кише и хладноће'. – Бил'а је он'а каб'аница сукњен'а, тџшк'а, а кад' ју ог'рнџш, не б'џ се е ђе ти бит студ'ено; 2. 'зимски капут (н.)'. – На ов'у ми се каб'аницу м'ало ош'ила п'остава, приф'ати ју да н'е би в'ише.

каб'ул'ит -'ул'йм св 'желети, пристајати'. – Нијесу досле кабулили с нама да ћосају. – Куће виђале не бише да нијесу кабулили [4: 53 390]; в. *гријейи*.

кавед'ат -'ам несв 'кретати се тромо, вући се'. – Б'а'а још пом'ало кавед'а, а бистр'ија је о[д]-ш'ер'џ; || **к'авџда'н** -дна -о 'у подношљивом физичком стању с обзиром на дубоку старост'. – Дваез г'одн'а' је стар'и од м'ене, али је каведн'и н'џ ја. – Неки од ових су мало каведнији [4: 300].

к'ад м а. 'дим од запаљених ароматичних материја, тамјана, обично у верским обредима'; б. 'дим за омамљивање пчела'. – Зап'ал'иш какву к'рпу и онијем д'имом пш'еле [смириш] да осижеч'еш м'еда; [2: 43]; || **к'ад'ит** к'ад'йм несв 'кадити димом од запаљеног тамјана'. – Вик'а е п'оп да п'уш'ач к'ад'и ђ'аоу.

к'адома / кадрма ж 'велике равне плоче којима се поплочава обор, калдрма'. – Дов'ука' је 'однеклџ некџ в'ел'џ к'адоме и пок'адомио ва'с об'ор прет к'ућ'ом; || **к'адомайт** -'йм несв 'поплочавати обор'. – К'адомай онџ д'ал'е од вр'а'ти, а овџ ђе, р'ече, да бетон'ир'а. – Обори су... поплочени кадрмом (у Арбанаса *калдрм*) [2: 87].

кажев'ат -'ујем несв 'причати, казивати'. – При'је зор'џ се д'игнџ, не каж'ује ни у кат'ун ни н'ишта, па пр'аво, ка мом'а'к – тр'епни на Кос'ор. – Не см'ијеш н'икџме кажев'ат што је бил'о; || **к'аз'ат** к'ажџм св а. 'рећи'. – Не зн'ам ко му је тџ м'ог'а' к'аз'ат; б. 'открити нечију тајну, потказати'. – К'аз'аћу те ђџд'у да си п'ушио; **кажев'ат се** 'призна(ва)ти способност вештице'. – Она сџ кажев'ала в'јештица; в. *са'иријейи*.

к'ај'ат се к'ајџм се несв 'жалити због некаквог поступка'.

кајмак'ам -'ам'а м 'окружни или срески старешина у турској управи'.

какар'из'ат -жџ несв 'кокодакати'. – Иск'очи, д'ијете, и в'иђи што какар'ижу тџ к'окошке, да и[х] орл'ај не нап'анџ; в. *забрбок'аји*.

какар'ићи мн *изр. gевей какар'ићѧ* 'врло рано, много пре свитања'. – Уст'а је у девет какар'ићѧ (О К). – Устаде у девет какарића. – Буди се у девет какарића. – Пошла у задружну шталу прије какарића [4: 241 271 387].

кал м 1. 'прашина'; 2. 'чађ из сулундара'.

калај'исѧт -шѧм несв 'облагати бакарне судове растопљеним калајем'. – Дбд'или сѧ туд'ијен Гѧб'ел'и калај'ије и калај'исѧли котл'ове; || **калај'ија** м || **калајил'ук** м 'калајцијски занат' [2: 479].

кал'а'п / ка'л'а'п / калап м 'калуп, модел; пример, узор'. – Неће је, вел'ѧ, јед'ан лел'екѧ пѧ р'екѧ: „О, леле м'ене (и р'ече му 'име), ка'л'а'пу л'уцк'и“; в. *иром'ењивай* [Ж 10]; || **кал'а'пѧт / калапит (се)** -ѧм (се) несв 'уклапати (се), адаптирати се'.

кал'а'ц / калац кал'а м 1. 'биљка која у пролеће најпре никне; најранија пролећна трава'. – Ћ'ерѧли смо 'овце на кал'а'ц, да попѧс'у кал'а'ц прије нѧ се забр'ѧнѧ; 2. 'прва појава ницања семена, никаљ'. – Кад сјеме никне зове се »калац« или »никаљ« [2: 48].

калежат се -ам се несв 'срамотити се'; || **к'алијеж** м 1. 'прљавштина, глиб'; 2. 'ненормално понашање, немотивисан поступак'. – Држ-пут, која Босна, калијежи! [4: 174].

калем м 'прибор за писање'. – Па узео калем и артију / Да накити ситну бурунтлију [5: 70].

калешин м 'лака кола, чезе'.

кал'оп м 'пакетић од 15 тефтера (в.); ~ *к'арѧицѧн* 'пакетић цигарет-папира'.

калуђер м 1. 'монах'; 2. а. 'болест житарица, снет'. – »Калуђер« се из пшенице одабира прањем, те здраво жито тоне у дно а »калуђер« остаје на врху [2: 51–52]; б. 'гареж на кукурузу, *Ustilago maydis*'. – Онѧ кал'уђер нап'анѧ фрумет'ѧн па га м'брѧш м'а'ј из б'аштинѧ, а и гов'ече га слѧтк'о из'ије.

калумпер м 1. 'калопер, украсна мирисна биљка *Tanacetum balsamita*, која се употребљава у медицини и као зачин'; 2. 'женска игра'. – Калумпер пером царе! [2: 376].

кал'уп м 'тутум' (Бч); в. *калой*.

кал'уша ж 'овца црне главе с белим кругом око очију'. – Лијепа ти онѧ кал'уша; || **кал'ушица** ж дем. – 'Имѧм јѧ трѧ-чет'ири кал'ушице; || **калуш'ан** м 'ован црне главе с белим кругом око очију'.

калушина ж 'желатинска маса као нуспроизвод од кувања сапуна'. – Чекај, донијеђу калушину [4: 260].

к'амара / комара ж 'посебна просторија за спавање, соба'. – П'отл'е су начѧиѧ'али к'амаре, прегр'ѧдѧ мул'а'гѧн'ом и 'имајѧ к'амару, вик'али сѧ к'омаре; в. *ogaја* [Ж 19]. – [Понеки имућнији људи] преграде гладу и одвоје мађи део за спавање: камару [1: 236]. – Мало је кућа у свију Куча и с најпростијом камаром [2: 85]; || **камарица / комарица** ж дем 'собица у ајату' [2: 85]; в. *ajajѧ, ogaја*.

к'аменица ж 'удубљење на камену, у коме се може задржати вода од кише или отапања снега'. – Јед'ан се на'ијо мјеш'авинѧ пѧ отиш'ѧн на к'аменицу, сн'ијег д'о пѧса; 'он разб'ѧ л'ѧ, т'а'ка-т'а'ка – нап'ѧ се: „Пѧ, ѣ'аволи те п'опѧли, врућ'а ли б'ѧ“; [12: 29]; || **каменорѧз'а'ц** -сц'а м 'мајстор који обрађује камен, клесар'. – Л'ѧк'овиѧ некѧ, ст'ѧрѧ ч'ѧк, б'ио каменорѧз'а'ц; || **к'ами** -ена м 'камен'. – К'ами му н'ије б'ио дал'еко да припр'ѧмѧ кл'ачницу. – Овѧ мл'ѧдѧ, с к'амена н'а ками, док тр'ѧпнѧш, нав'ѧлѧ н'а Биоче. – Тв'рд је кѧ к'ами. – Једна прича казује, кад је Христос крштѧн на Јордану, да је у то

доба ками, дрво, гора, вода и све живо говорило [2: 277]. – Од цркве куд је запад лако ће се и виђет у станац ками шака и лопата [2: 339]. – Да извидаш љуту бољу ледни ками [2: 256]. – Боље и ками у торбу но празну торбу [2: 424]. – За студен се ками ушанчио [5: 109]; *изр.* *уб'ојнй* ~ 'меки камен који се, растопљен у води, привија као облога'; *к'ами к'оњскй* 'плавни камен'. – Народ успешно [францу] лијечи растопљеним плавим каменом, који се овамо зове »ками коњски« [2: 530]; клетве: ~ *йи* 'у дѡм, ~ *йи* 'у *йамѣй*, ~ *г'а йи* је *к'а* је, ~ *му* у *в'илице* [2: 334], ~ *йи* 'у зѡбе, ~ *му* у *уѣр'обице*; || **ками** прил 'мало'. – Р'екѡ би да је ками б'ол'й и д'аће Б'ѡг да се д'игнѣ; || **к'аменио** прил **а**. 'тешко, јадно'. – Какв'о је онѡ дијет'е? – Богме – к'аменио; **б**. 'једва нешто боље'. – А чин'й ми се да ми је камен'ијѣ. – Оће ли д'ат Б'ѡг да је што камен'ијй?

камрик м 'врста тканине, ланена или платно; фина памучна тканина, ба-
тист'.

канапела ж дем 'широк тапациран наслоњач на коме се може седети или
лежати, канабе'.

кан'аф -аф'а м 'канал'. – Им'ала је кл'упко канѡф'а и 'она је зн'ала ђе гѡ
са'кријев'ала.

к'андило с ♦; в. *ма'слина*.

кант'ар -ар'а м 'справа за мерење, вага', арб. *конт'ари* [2: 79]; *изр.* *на ђавол'й*
~ 'по најнеповољнијој процени'. – Ма и на ђавол'й кант'ар, тѡ ва'л'ѡ пет 'ил'ѡдѡч.

к'антараба ж 'жица која се свињи ставља на њушку да не рије, брњица'. – Тѡ
ће ц'ора изрил'ат и Дрм'ашу ако јѡб се не м'етнѣ к'антараба.

кантињ'ела ж 'летва'. – Пр'еђе сѹ се и тѣ кантињ'еле тес'але, св'е сѣ тес'ало,
а шег'али сѹ онѣ ш'ул'еве деб'елѣ.

к'анѹт к'анѣм св **а**. 'капнути, налити'. – А н'у ми к'ани једну к'апју рак'ије, да
скв'асѣм г'рло; **б**. 'посути, полити (да се оперу руке)'. – Дѡђ'е једна нев'јестица да
ми к'анѣ те ум'и р'ѹке; в. *жѡејина*; || **к'ањѡт** -ѡм несв 'сипати, наливати, поливати'.
– Нем'ѡ му в'ише к'ањѡт, н'ѣмѡш тй колико 'он м'оже поп'ит.

канчело с 'повесмо, свитак конца; свежањ вуне који се везује на преслицу'.
– Обадвије жене мотају канчела да ткају поњаву [4: 35].

кѡнц'ија ж 'бич'. – Он је зн'ѡ да овѡ ма'ска, ка'[д]-се уд'арй кѡнц'ијѡм, да се
г'ѡђѣ з'а собѡм.

к'ѡп -и ж ♦. – Н'е паде, валѡ, ни к'ѡп, ни да се посп'рднѣ. – Н'ѣмѡ га шар'ул'а
ни к'ѡпи; || **к'ѡпја** / **к'ѡпл'а** ж **1**. 'исто'. – В'иђй 'имѡ ли у онѹ б'оцу к'ѡпл'а рак'ијѣ;
изр. кѡ између к'ѡпѡ'л'ѡ 'једва'. – Пров'ѹкѡчн са'м се кѡ између к'ѡпѡ'л'ѡчн; **2**. 'мож-
дани удар, нејасно, најчешће у клетви'. – К'ѡпја га убила; || **к'ѡпавица** ж **1**. 'вода
која се слива с крова куће'. – Ја сам пијо воду капавицу [5: 216]. – Ка'[д]-се м'оже,
тѡ се к'ѡпавица уф'атй и д'обра је и за прѡњ'е. – Но он пије воду капавицу / И некак-
ву мутну сн'ѣжаницу [5: 293]; **2.а**. 'пешина са чијег стропа стално капље вода' [12:
29]; **б**. 'кућа која прокишњава'. – Тѣшк'а ли је кућа к'ѡпавица / а још т'ѣжѡ ж'ѣна
л'ѡјавица [12: 29]; || **к'ѡпѡт** к'ѡпѣ несв **1**. 'сливати се капима, капати'. – Ј'ош
пом'ало к'ѡпѣ; **2**. 'изливати поткорни сок на местима на којима су одсечени ластари
(о лози), »плакати« (в.)'. – Л'ѡза је к'ѡпѡла 'у Дѡ; в. *йлакай*; || **к'ѡпнѹт** -нѣ св 'от-
кинути се (о кап[љ]и)'. – К'ѡпнѹ ми з'а врѡт и кѡ да ме 'олѡдй.

к'ѡпа ж **1**. ♦. – Нека се ож'енй пѡ ће в'иђет како ће му се обрн'ут к'ѡпа окѡ
глѡв'ѣ. – Стари Кучи су носили на глави мале капе купаста облика од беле пустине
или ваљане од јагњеће вуне, а прошаране црвеном свитом [1: 255–256]; **2**. 'сламни
поплет на врху стога, као заштита од закисивања'.

к'апāнца ж 'велики поклопац на таванском отвору или на бунару, бистијерни'.
кап'а^к / **кāп'а^к** к'апка / **кāп'а** м 'поклопац на казану за печење ракије'.

кап'а^ц непром 'способан, спреман'. – Да са^м кап'а^ц, та^кв'ијема би још за жив'ота сп'оменике д'изā. – Но ја нијесам капац [4: 108 281]. – Те му ферман учиње везирски / Да је капац купит Арбанију [5: 418].

капел'йп / **капул'йп** -йп'а м 'шешир'. – Ка^д би с капелйп'ом дōд'ило ч'ōјсво, б'алеге га н'е би н'ика^д з глāв'е скй^д'але.

капет'āн -āн'а м 'племенски старешина'. – Бож'ина н'ије б'ио племенск'й капет'āн, нō офиц'ијер, капет'āн, крāl'а Ник'олē и, п'отл'е, крāl'а Алекс'āндра; || **капетāнсв'о** с 'капетанска власт'. – Капетāнсв'о је прип'адāло пошт'енē л''уђе, а н'е л'уп'еже кā с'а^д[д]-шт'о с'у. – И није ми мало капетанство [5: 414]; || **капетан'ица** ж пеј 'капетанова жена'. – С'а^д капетан'ица гл'е^д[д]ā на н'ас кā с'а^е стога.

кап'от м 'сако; капут'; || **кап'очић** м дем; || **кап'очина** ж пеј. – Пребачй он'у кап'очину пр'еко рамена и ђјд'е н'екуј; || **капотлија** м пеј 'капуташ, капутлија, особа која носи капут и мисли да тиме одскаче од обичног света'. – То ви је чувени капотлија [4: 357].

капул'ат -āм несв 'једва се кретати'.

кап'ул'а ж 'капуљача'. – Наг'а^кни кап'ул'у н'а глāву и не б'ōј се да ћеш скв'асйт к'апу.

кап'ура ж а. ('неострижена) вуна на глави овце, утича'. – Н'еко би тō ст'авјā овц'ама на кап'уру, да ст'анē овн'у у кап'уру или пр'и звону, н'еко н'а врāt, н'еко међу лоп'атице, неко в'ише рēпа (Кж). – Бил'о је м'ālō да ст'анē овн'у у кап'уру али пр'и звону, при ц'ингари, прēдв'однйку овн'у али кр'ави (Кж); [2: 12; 3: 662]; б. 'ћуба на глави кокошке'; в. прен 'бујна коса на глави детета или млађе особе'. – П'ази, д'ијете, да те не т'егнēm за кап'уру; || **капур'ан** м 'момчић, момак бујне косе'; || **капур'ача** ж а. 'овца којој је на глави остављена гучица вуне'. – Уф'ати ми он'у капур'ачу; б. 'кокошка с гучицом перја на глави'. – Н'у ми н'екō уф'атите он'у капур'ачу да в'идймо ка^кв'а ће б'ит ка^д[д] се св'āрй; в. 'девојка бујне косе'. – Чијā би онā капур'ача са^е Стāк'ōм; || **капур'ачица** ж дем 'девојчица бујне косе'.

к'арабоја ж 'црна боја'. – Тō сē сукн'о н'ајвише у к'арабоју мет'ало [2: 71]; || **к'арабојāt** -āм несв 'бојити црном бојом' [2: 71].

карак'ол м 1. 'опкољавање, опсада'. – Ка^д[д]-с'у д'ошли, 'одмā карак'ол ок'ō нас. – Напр'авйше карак'ол ок'ō ст'ајē; 2. 'стража'. – Бимбаша, који је пашиницу чува', привуче се с караколом и Грка с пашиницом уфати [2: 459].

карамлак м 'невреме, олујина'. – Марчане олује се зову »карамлак«, »фр-туна«, »мећава«, »содом«, а арб. *īazay* [2: 333].

кар'ār -ār'а м 'мера'. – Он не зна себе карара но осуши софру и дружину засрами [2: 478].

кār'ат к'ārām несв 'благо корити'. – У кат'ун 'увечēн прйч'ā н'еко како је Бож'ина Р'адовāнов кār'ā Поп'овиће; || **кārн'ут** к'ārнēm св 'благо прекорити'. – Јā уз'ē једну гранч'ицу пā м'ало и кārн'у.

карата ж 1. 'судско веће од два или више лица које пресуђује глобе за прес-тупе'; 2. '»главарске дневнице«. – Онда је мирена украдена ствар... уз незер од 500 гроша, којима су подмириване главарске дневнице или »карате« [2: 160].

карв'āн -āн'а м 'колона, караван'. – А путов'али су л''уђи карвāн'ом, бес-вйтк'а, по сл'абије п'утēвā [2: 25].

кариг'а ж 'столица на три ноге, с полукружним наслоном'. – Ћēд'у сē зн'ала карйг'а и на њ'у н'ико н'ије м'огā^е с'ес без онй кōм'е се 'он д'игнē.

карика ж 'алка'.

кари'олица ж 'мала ручна колица с једним точком'.

карица ж в. *карлица*.

карј'ат карј'а несв 'бујати, напредовати'. – Р'екло би се да л'оза м'ало карј'а ка'д ј'ој л'јис побијел'ји.

каркаљај м 'подругљива песма за играче »прстена«. – Каркаљај [је] сасвијем ружна пјесма која играче [прстена] ружи да горе и смјешније не може бити [2: 371].

к'арлица ж 1. 'плитка дрвена посуда овалног облика за разливање млека ради скидања скорупа' [1: 237 253, 2: 78]. – Д'ођ'оше онј пог'аншт'ине и осуш'ише ми к'арлицу варен'икѣ; 2. 'део гусала преко кога је разапета кожа'. – Преко к'арлицѣ се раз'апнѣ јар'ећ'а ч'апра.

карнут -нем в. *карай*.

к'арта ж 'папир'; *фој карше* 'лист папира'; || **карт'ица** ж дем а. 'папирић';

б. 'листић цигарет-папира'. – Д'а ми једну карт'ицу да са'вијем цинг'ар дув'ан'а; || **картул'ина** ж пеј. – 'Остаде ми у клуп'у и к'апа и картул'ина, н'ијесмо кв'йг'а им'али (Кж).

к'аса ж 'оквир у који се умешта прозор'. – Бил'и су пр'бзори дрвен'и с оније-ма к'ас'ама.

касалија ж 'витешка игра у којој је био циљ да се противнику обори капа'. – Касалија је игра пуно налична сијечењу [2: 366].

каст'ем прил 'планирано, с јединим циљем'. – Каст'ем са'м дош'а да ти то дод'аднѣм. – Ра[д] тог'а нијес'и м'ор'а д'од'ит каст'ем. – Каст'ем је д'од'ио да се в'иди ж 'једом. – Ето ти стрика Симеуна кастем да се увјери [4: 264 333].

к'астиг м 1. 'брука, срамота, скандал'. – П'ук'а је к'астиг с онијема жен'ама, н'б шг'о ћеш – ст'игло и[м] наређ'ење озд'ол'. – Откад је свијета није било вишега кастига. – Ауу, кастига, замијенили сте ме с неким [4: 128 317]; 2. 'особа која не може контролисати своје поступке'. – Бј'еж о[д]-тог'а к'астига да те не наг'рдји. – У кућу, кастиже [4: 92]; || **кастиг'ат** -'ам (не)св 'брукати, срамотити'. – Да ти се м'олјим, не 'иди т'амо да те не кастиг'ају и да г'рда'н не ост'анѣш; || **кастиг'ул'а** ж 'жена оштрог језика и слободног понашања'. – Ожен'ио се нек'ом кастиг'ул'ом и с'а'д м'бр'а да трп'и.

к'астриг -јим несв 1. 'сећи тање грање'. – Дос'а[д] са'м к'астрио онј дупч'ић; 2. 'жестоко ружити, псовати'. – К'астриј и[х], ма с'у 'они, нас'ум, убйч'или и не пријењ'а и[м] њег'ова пр'йча.

кат м 'ред, слој чврсто увезане сламе за покривање гладе'. – Где Кучи имају доста ржане сламе, као на пр. у Мокрој, покривају гладе са неколико катова чврсто увезане сламе или метну само горњи део крова од сламе а доњи од штица [1: 236].

к'атмар'ав -а -о 'нечист, прљав'. – К'атмар'ава крг'бла је ка'д не вал'а ун'утра; || **катм'арит** -ји несв 'прљати'; || **катмар'уша** ж 'глибуља'.

катареци 'пети члан бројалице' [2: 343].

катафа ж 'импровизовано пастирско склониште, превијача'. – Превијача се... зове и к'атафа [2: 8]; || **катафик** м 'штенера, страћ' [2: 9].

кат'ун -ун'а м, арб. *бунад* или *дбани*, 'летње сточарско насеље на планинском пашњаку'. – Катуном се зове цело привремено насеље сточарско, које обично обухвата само зграде и торове једног браства [1: 235 241, 2: 26]; || **катун'ар** -ар'а м 'човек који борави на катуну, планинар'. – Зн'аши је ли д'од'ио ко от катунар'а';

|| катун'анин м; в. *gesciū se* (КЖ); || катун'иште с 'место на коме налазио катун'. – Тамо је бил'о н'аше ст'арб катун'иште и ш њ'ега смо се ов'амо прем'а'кли; в. *samnuij*; арб. *katunishtë* [9: 176].

каћун м бот 'биљка *Orchis militaris*' [1: 261]; || каћунит се каћуним се несв 'украшавати се, дотеривати се'. – Стиде се... често умивати или обуком ресити. За такве се који то раде каже: много се каћуне [2: 118].

каурин м 'кривоклетник, крвомутник'; в. *лашчина*.

ка'уша ж 'сиротињска кућица, потлеушица, страћ (в.)'; || ка'ушица ж дем. кџ'а ж 'овца'.

каца ж 'већи дрвени суд, отворен на врху, шири при дну'; в. *шеја*.

качам'ак м 'јело од густо укуваног кукурузног брашна', арб. *качимаку*. – Качам'ака и млијек'а – тб је п'есма пр'елијепа [1: 260, 2: 101]; ~ на *крџолу* 'качамак од кромпира'; || качамаклија м 'ваљкасто или при врху пљоснато дрво којим се меша качамак на кртолу'; в. *шџуцањ* [2: 101].

качар'уга ж бот '»дивља ружа« и њен плод, шипак, шипурак, *Rosa canina*'. – Народ против [срдоболе] хвали црвене бобице од дивље руже, коју кучки Срби зову »качаруга« а ђеко и »шипурика« [2: 526].

кач'ор м 'наслон, просторија за прасад' (О).

к'аша ж 'јело од житко укуваног брашна'. – »Мела се« каша или »скроб« (који тако и Арбанаси зову) [2: 100–101].

каш'ет м 'дрвени сандук'. – Наб'ачили сѹ га на нечесов каш'ун, 'у ћош; || каш'ета ж 'исто'. – Ја ђ'едо на нѹ каш'ету; || каш'етица ж дем. – Тб је нач'ињено на п'одобију некѣ каш'етице; || каш'ечић м дем. – Ђ'еца нап'унйше једа'н каш'ечић тије њ'иније мачкул'ићѣ; || каш'ечина ж аутм. – Изб'ачите ми тѹ каш'ечину е ју тун в'ише не м'огу гл'е[д]ѣт; || каш'ун -ун'а м 'сандук'. – У та'н каш'ун смо држ'али брашно; || кашун'ић м дем. – Био је т'ун једа'н кашун'ић и б'аба га в'а'зда закл'учав'ала; || кашунч'ић м дем 'исто'. – Преб'ачила је нечесову гѹб'у преко оно-га кашунч'ића.

к'ашл'ѣт -ѣм несв 'нагло и бучно избацити ваздух из плућа због надражаја слузокоже'. – Тѣ, ђ'ѣдо, да'н'ас б'ол'е к'ашл'ѣш нб лѣн'и; || к'ашнѹт -нѣм св 'закашљати се, кашљуцнути'. – Ц'ијелѹ н'бј нијес'а'м ч'ула да је к'ашнуо.

ка'б'ѣ ка'бл'а м 'дрвена качица, до 10л, за кисело млеко, сир, кабао'; || ка'бл'ић / каблић м дем, арб. *заклай* [2: 88, 1: 253]; || каблица ж 'дрвена посуда с поклопцем у којој се држи сир' [1: 237]; || к'а'блина ж 'грудни кош'. – Ка[д]-сѹ тѹ обд'укцију завр'шили, 'ондѣ сѹ овѹ гр'уднѹ к'ос б'ачили у к'а'блину (К О); в. *замий*.

ка'исѣт ка'ишѣ[м] несв 'навалити, нагрнути'. – Ка'исѣше на м'ене: ђ'е ти је бр'ат? – Другѣ г'одинѣ, да са'н ст'ио – двј'еста! Из др'угѣга с'ела ка'исѣли...

ка'кт'ат -'ѣм несв 'стењати, дахтати'. – Не м'оже трб'у нос'ит и в'а'зда ка'кт'ѣ ка да је на в'ега педесет 'бѣкѣ.

к'а'ња ж 'црвена руда, истуцана и растворена у води, којом чобани обележавају своја стада'. – Она е к'а'ња бил'а, пѣ смо к'а'њали 'овце, да знѣм'о којѣ сѹ ка[д]-се пом'ијешајѹ (УБ); || к'а'њѣт -ѣм несв 'обележавати овце' [12: 29]; || кења ж 'црвена боја, звана чафран, којом пастири обилежавају овце' [2: 13].

к'а'п! узв којим се означава хитро узимање. – Јѣ онѣ к'рс да т'урѣм, а 'она, ч'ѣсти ми, к'а'п онѣ к'рс и тр'иш: ђ'ук-ђ'ук-ђ'ук! – А 'он к'а'п тепц'ију; в. *фуж*; || ка'п'ат -ѣм св 'зграбити, шчепати' || к'а'пѣт -ѣм св 'зграбити'. – Она је к'а'пѣла онѣ к'рс. – Д'бдѣ код једн'бга двѣ пера'њик'а и велѣ да и[х] је Господ'ѣр п'ослѣ да

му се пос'еру на огњ'иште, а 'он к'а'пй лев'бр: С'ерите, а нем'бте се којй попиш'ат!; пера'нци'и се врѣт'ише, а 'он с ф'амел'ом – преко Б'рдѣ, за С'рбију!

квадри -а -о у сталним спојевима: ~ *камен* 'скресан али неотесан камен' [2: 81]; ~ *ноје* 'површина која се мери дужином и ширином стопе'.

кв'акнѣт -нѣ[м] св 'испустити глас »ква-ква« карактеристичан за неке птице'. – Кв'акнѣ нека г'ица и п'иплѣт ст'ркнѣше под једну др'ачу; в. *искекечиѣ*.

кв'ара'т -рта м 1. 'четврт (литра или килограма)' [2: 515]. – 'Обично се купов'ало кв'ара'т г'аса е сѣ ов'амо н'а лѣч свѣтл'ело (Кж).

кв'артѣт се -ѣм се несв 'водити рачуна, мислити о нечему'. – Јѣ се не кв'артѣм; 'он једн'ом, др'уг'ом, тр'ећ'ом, а т'ѣ'ма овй Р'адосав Брѣн'овић: „Јѣ м'огу м'исит' ѣе тй г'ѣјеш“. – 'Ајте д'ома и нем'бте се кв'артѣт; в. *ѣаѣи*.

кв'аса'н -сна -о 'натопљен течношћу'. – Прив'ијеш му тростр'укѣ к'рпу, кв'аснѣ д'обро у рак'ију, а с'ѣвѣ повр т'огѣ; || **кв'асит** -ѣм несв 'заливати'; в. *зафириѣ*.

квѣс'а'ц -сц'а м 'квас за кисељење млека'. – Згр'ије се м'ало варен'ика и у њѣ се м'етнѣ квѣсц'а, л'ужица али двије млијек'а, и покр'ије се и уг'оплй и после двије 'уре – 'ето ти млијек'о да га н'бжем сијеч'еш.

квѣч'ат -ѣ несв 'скичати (о крмчету)'.

квркнут квркне св 'огласити се као врана'. – Више Шогоњице квркне једна врана [2: 465]; || **кврцнут** -нем св 'огласити се кратким ударом'; *искекечиѣ*; || **кврчат** -и несв 1. 'оглашавати се кврчањем, као неке птице'. – „Немо' ми стискат врат“, рече кокот, „е ме боли, па ћу кврчући узбунит' село“ [2: 465]; 2. 'неуморно радити' [Ж 25].

кекѣч'ит се -ѣчѣм се несв 'с муком носити, вући, теглити'.

кел'ан / келан м 'пас без једног увета'. – Пас коме се откине једно ухо, да би био опрезнији, зове се келан [2: 9]; || **кел'ача** ж 'кљаста, саката нога'. – Не м'огу в'ише овѣ кел'ачу ни пл'едѣт ни носит.

к'ѣмпа ж 'примитивна кућица, страћара'.

к'енкѣв / к'а'нкѣв / к'инкѣв -а -о 'безвољан, апатичан; који показује прве знаке болести; плачљив (о деци)'; || **к'епкѣт / к'а'нкѣт / к'инкѣт** -ѣм несв 'бити безвољан, нерасположен'. – Е, валѣ са'м нешто к'а'нкѣва, ст'исла овѣ »мл'адѣс« пѣ не пушт'ае; || **к'енколѣт / к'а'нколѣт / к'инколѣт** -ѣм несв дем. – Нешто ми овѣ дијет'е к'енколѣ, тр'ебѣ га пл'е[д]ѣ[т]; || **кинколѣц'ат** -ѣцѣм несв дем. – Овѣ ми ѣеч'ина кинколѣцајѣ, не зн'ѣм би ли за т'ѣ м'огѣ пом'ој прут'ић.

кења ж в. *ка'ња, чафран*.

кер'еп м 'жичара с мањом корпом, за прелаз преко реке, на повлачење руком'.

кертат -ам несв '?'. – Што ће тај кад порасте кертат, испод Мире триста вире [4: 347],

кесим м 'коришћење земље или стоке по уговору, закуп'; *изр. ѣог ~*; в. *ћушѣра* [2: 68].

к'ет к'енѣм несв 1. 'хтети'. – Ко те 'оће – к'ени га, ко те н'ѣће – не к'ени га; 2. 'дати се, умножавати се'. – Њему сѣ к'ело у св'е што не вал'ѣ. – Н'ама сѣ к'ело у ѣев'ѣјке в'ише нѣ 'у ѣѣцу (Бз).

к'ећ прил непром 'безвољан, нерасположен'. – Ост'ави га, в'идиш-[д]и да е к'ећ. – Јѣ нешто бј'е к'ећ, 'они ме зад'ијевајѣ да пр'иѣѣм, а јѣ р'еко да тѣ тѣ 'они ум'јет и без м'ене и ѣјд'о да л'ежѣм.

кецек'ан м 'дечачић; мангупчић'. – Онѝ кецек'ан Ст'анков л'ијепо монч'еце, а из оч'и му се в'идѝ да ће б'ит ш'ерас̄ к̄а му от'а'ц.

кеш'еш м пеј 'старкеља'; || **кеш'ежина** м пеј.

к'идāt -ām несв 1. 'сећи'. – Тр'ебā да к'идāмо нокт'е. – Ено ју, к'идā нокт'е ђед'у. – Ако е р'ана, к'идā[j] ми р'уку!; 2. 'одмеравати снагу, рвати се'. – С'амо се вѝ, м'ончāди, к'идā[j]те, м'а'ње ћете ка' [д]-д'ођете у м'оѝ г'одине. – Кидање, тј. хрвање, ... је не само ђечије пробање снаге, но често и момачко [2: 346].

кид'исāt -шѝм несв 'јурнути са свих страна' [Ж 29]. – Кид'исāше му п'а'шчād и једв'а сѝ одбрāнио нечесовѝм мач'угѝм.

к'ијāt -ām несв 'нагло и с праском кроз нос (често и кроз уста) испуштати удахнути ваздух (због надражаја слузокоже у носу)'. – Тѝ ов'ѝ-годинѝ л'епче к'ијāш нѝ пр'ошлѝ; || **к'ин'ут** к'инѝм св. – 'Он од жен'ѝ не см'ије ни да к'инѝ, а н'ѝ што др'угѝ.

к'икāt -ām несв 'вабити овна' (Кж) [1: 262].

к'ила¹ ж 1. 'гука, грудва'. – Ка' [д]-се ђ'еци 'у р'уке д'аднѝ гр'удва качам'ака и ка'д од н'ѝ напр'авѝ к'илу, т'ā'мā п'ј'евају: „Поб'ише се двā кач'ака окѝ к'илѝ качам'ака“. – Кртола се вари у »киле« (тј. неољуштена); [2: 102 34]; 2. 'отекина, поткожни чир; »дивље месок'«. – Киле или скарлатина... сматрају се врло опасном ђечијом болести, а отскоро је позната..., а »киле« може означавати и чир или какву већу ницину [2: 526, по тумачењу Т. Ораовца]. – [Ећими] су таквим нештерима просијѝдали све врсте »кила« и из овијех гној цијѝдили [2: 550]; 3. 'брух, хернија'; в. *ојуч, језик*; || **к'илāва'ц** -вца м. – Килавци се зову још и »опучени љуђи« [2: 539].

к'ила² ж / **к'ило** с а. 'килограм'. – К'уп'ила је дв'ије к'иле ц'укра и трѝ к'иле б'рашна; б. 'литар'. – Јā уз'ѝ к'ило рак'ије и к'ило вѝн'а. – Д'онијела је трѝ к'иле б'рашна и пѝ к'илѝ г'āса.

кил''ан м 1. 'усправно постављен камен на месту нечије погибије, надгробни камен'. – Али и где је био велики бој, те су многи изгинули, меће се на место свакога погинулог по један киљан. Киљаном се још често зове и сваки надгробни мрамор на гробљу [1: 44 46, 2: 258 266; 12: 29]; в. *мрамор*; 2. 'већи камен у своду кречане' [2: 62].

к'има'к к'имка м 'стеница' [4: 397]; в. *клаи* 2.

кннколит -им в. *кенкаи*.

к'ин'ут к'инѝм в. *кијāи*.

кипан в. *кифа'н*.

кир'ија ж 'превоз коњском или волујском запрегом'. – Клак... с киријом до Подгорице [кошта] 7 круна [2: 63]; уп. и *ћурија*.

к'иселица / **кисјелица** ж бот 'растиње *Rumex acetosa*' [2: 103 192]. – Кисјелицу и с њом гомулицу [5: 176].

к'ит'оња м 'во са изразитом »китом« на репу'; || **китуја** / **кит'ул'а** ж 'крава с таквом »китом«' [2: 18].

к'ић!, **к'ић-к'ић!** узв за терање коза [2: 14].

к'ифа'н к'ифна -о 'киван'. – К'ифни су му бил'и (Пћ); **кипан** кипна -о. – Турци вазда на Србина кипни [5: 491].

к'ифелица ж 'усушен плод смокве'; в. *гокучић*.

кичел''ив / **кичел'ив** -а -о 'који лако плане и не контролише ни понашање ни речи'. – Тѝ је пог'ано и кичел'иво и нем'ѝ се ш њ'им задијев'ат, а н'āј ће се н'ѝко да га кл'ѝп по ћуш'и и без т'ѝбе. – У народу се кичел'ив човјек назива изразима: »пцо-

вач», «пцовачица», «изгага», «чврка», «гринта» [2: 468]. – Оваквим говором изазвао је реченога Груду на кичељив одговор [2: 488]; || **кичел'ивџс[т]** / **кичељивост** -сти ж 'неодмереност у понашању и изражавању'. – [Дјевојка мора] да буде благонаравна и равнодушна, како јој се не би могла пребацити »кичељивост« [2: 118].

к'ичица ж 1. 'врх крошње дрвета'; 2. 'место са длакавом китицом на коњској нози, отрага, на зглобу изнад копита'.

к'иш! узв за терање свиња.

к'иша ж 'облик атмосферске падавине'. – Ова не к'иша 'удави, а ка'д ни тр'ебā – не м'ош ју доч'екāt; || **к'ишица** ж дем; || **кишур'ина** ж аугм. – 'Удāvи не овā кишур'ина и не д'ā 'очи отвор'ит; || **к'иша'н** к'ишна -о 'кишовит'. – А з'а овце, ако је к'ишна г'одина, тō је мл'ијеча'н кат'ун; сем Ц'ар'инā, не м'исл'им да 'имā н'иједан мл'ечн'и кат'ун (Кж).

киш'ат киш'ам несв 'потопити нешто тврдо у воду да би омекшало'. – Тō сē скв'рч'ило и м'брā да се киш'ā; в. *скврчий*.

к'иштра ж 'веће корито, за прање веша, купање'.

клаг'ионица ж 'оклаг'ија'.

кл'ада'на'ц / **кладенац** -нца м 'извор, »ж'ивā в'ода«, обично на равнини' [1: 16]; в. *йодинуи*.

кл'ак м 'креч'. – Кула је увек зидана »у клак« од тесаног камена. – Нашла грумен лака негашенога; в. *вар, мушница, њржина* [1: 248 249; 2: 63; 4: 266]; || **кл'ачина** / **кл'ачница** / **кл'ашница**, арб. *к'лачница*, ж 'кречана'. – Рачуна се 40-60 »к'осијера«, тј. берача, да довољно могу набрати горе за к'лачину од 200-300 товара лака [2: 60 62 63]; || **к'лачун'ар** -ар'а м 'исто'; || **кл'ач'ит** -й'м несв 'кречити'. – К'лачене поземљуше се зову по свом »к'лаченом« зиду [1: 248].

кл'амфа -ѐ ж в. *јафа*.

к'лам'ат к'лам'ѐ несв 'клепетати, клопарати'. – М'оже ли се овџ укр'ут'ит да ми не к'лам'ѐ.

к'л'ан'ут к'л'ан'ѐм св 'заспати, закуњати (од великог умора, на ногама)'. – Д'ушу ми уз'еш'е, не д'ај'у ми ни да к'л'ан'ѐм.

к'л'ап'еж м 'бунило, бунчање под високом температуром'. – Има тијех што се у такоме »к'лапежу« или »талуму« губе из постеље и скрива се по грмењу док огњуштина попусти [2: 528]; || **к'л'ап'ит** к'л'ап'й'м несв 'бити у бунилу, бунцати због високе температуре'. – Болесник силно бунца, што се у Куча зове »к'лапеже« [2: 528].

к'л'ап'ит¹ -й' несв 'пећи, надраживати слузокожу (о љутом, незрелом воћу)'. – Ож'ул'и т'у см'окву да те не к'л'ап'и.

к'л'ап'ит² -й'м св 'ударити, клепити'. – М'а'к се, д'ијете, да те не к'л'ап'й'м; || **к'л'ап'н'ут** -н'ѐм св 'исто'. – Богме ћу те к'л'ап'н'ут ако ми се не м'а'кн'ѐш.

к'лаптер м 'површина зида од 36 квадратних стопа'; *изр. к'лап'тер зига*. – Девет »мајсторскијех« лаката дужине и један висине зове се »к'лаптер зига«. – К'лаптер инако чине 36 »квадријех ногу« или »стопа« [2: 79].

к'лас м а. 'кукурузни клип'; б. 'влат стрног жита'; || **к'лас'ић** м дем 'кукурузни клип'; в. *шојан*.

к'лат к'ол'ѐм несв 1. 'клати'; 2. 'уједати (инсекти, змија)'. – П'о ноћи ме к'ол'у' к'инци, п'о да'ну к'омāри, и једн'и и др'уги изв'адйше 'очи; 3. 'трепсти, боцкати'. – Н'е-оћу фањ'елу, к'ол'ѐ ме.

к'лашњ'ат -'а'м несв 'ићи незграпно'. – К'лашњ'ā туд'ије, теке да га н'ѐмā д'ома; || **к'л'ашње** -шā'њā' мн 'тип двонитног ткања, за подсукњу или панталоне'.

кл'ека ж бот 'грм из породице чемпреса *Juniperus communis* L., грм и плод' (Бс).
 кл'екнѹт -нѣм св 'спустити се на колена'; || кл'ецѹт -ѣм несв 'ходати с једном нездравом ногом, због чега се тежиште брзо премешта на ону здраву'; || кл'ецнѹт -нѣм св 'за тренутак изгубити ослонац, посрнути'. – Ако баѣ'а кл'ецнѣ, не зн'аш оће ли се д'игнѹт; || кл'ецкѹт -ѣм дем итер; || клѣк'ѣ прил 'из клечећег положаја'. – Трећа врста скакања с једне ноге зове се клѣк'ѣ [2: 346].

кл'епѹт кл'епл'ѣм / кл'епјѣм несв 'откивати косу'. – Не ум'ије 'он да кл'епјѣ к'осу без да [j]у наг'рдѣ [2: 37].

клѣп'ат кл'епѹм несв 'ударати, тући'.

кл'епѣт -ѣм св 'ударити'.

кл'ѣт кун'ѣм несв 'бацати клетву на некога, проклињати'. – А к'ами ти 'у зѹбе, што кун'ѣш тѹ ђ'ѣцу.

кл'ијет м а. 'плот којим је преграђена кућа на одељак за људе и на одељак за стоку'. – Б'ачи кр'ави из'а клијета; б. 'просторија за смештај стоке'. – У већини арбанашкијех клетова лежи стока [2: 85].

клијешт'а с пл т 1. 'клешта'. – [Поткивачки] »жов« чине »клијешта«, »кораћ« и »плочек« [2: 16]; *изр.* ~ к'оњскѹ 'велика клешта'; 2. 'спој двеју »соха« у врху кровне конструкције'. – С греда се уклијеште такозвана »клијешта« (у Црногорацма »жоњи«). Клијешта се усијеку у главу једно у друго, дна им се укују у греде ковачким »паламарима« [2: 83]. – Сохе се наслањају преко крова тако, да се по две и две могу над слемом саставити и ужљебити једна у другу. Тај се састав зове клијешта [1: 248].

кл'ѣк м 'неприсупачан врх'. – Јѣ са'м дѹдио до испод оногѹ кл'ѣка, а с'амо би маг'ити прѹв'ѹ да се на њ'ега п'опнѣ; || кл'ичица ж дем 'неприсупачни врх стене или гребена'. – Они тѣ и кон'оп з'а небо свѣз'ат, а да се не пр'ѣимѣ нѹ кл'ичицу [12: 29–30].

кл'иковѹт -ујем несв 'зазивати у боју'. – Па с Маглича вила кликоваше [5: 50, Ж 37]; || кликт'ат - 'ѣ несв 'оглашавати се кликтајем, као неке врсте птица'.

кл'имѹт -ѣм несв 'покретати главу горе-доле'. – Кл'имѹ глѹв'ѹм кѹ ст'ѹрѣ к'оњ. – Кл'имѹ глѹв'ѹм кѹ к'оњ на пр'ѣзнѣ ј'асли.

кл'ии м 'леденица'; || кл'ииа'ц -нца м а. 'ексер'; *ковачки* ~ [2: 16]; б. 'поткивачки ексер' [2: 16 70].

клинд'ер м 'снажан момчић, клипан'. – 'Ајте, клинд'ери, пресијец'ите којѣ некѹ д'рво и дон'есите да нал'ожѣм.

кл'ѣс м, арб. *клијес*, 'дечја, чобанска игра'. – Клис... је ђечија и чобанска игра, за коју се одреди подугачак штап именом »клис« и... »палица« [2: 344].

кл'ичица ж в. *клик*.

кл'опѹт м 'клопарање'.

клопо'ув -а -о 'великих клемпавих ушију'. – От'а'ц М'арка Мил'анова им'ѹ е в'еликѣ 'уши пѹ су га звѹл'и Мил'ан Ј'анков клопо'увѣ; || клопо'ува ж 'овца великих ушију'.

кл'убѹш м 'присталица политичке струје у Црној Гори пре Првог светског рата која се залагала за уједињење са Србијом'.

клуб м 'комад дрвета одсеченог од обореног стабла'. – Затијем се »засијецају клубови« од 6 до 8 педи дужине [2: 60]. – С веће јеле одбије се до 18 »клубова« [2: 61].

клуб'ица ж 'клуба'. – Ка'[д]-дѹђ'осмо т'амо, леж'ѣ 'она на едну клуб'ицу, б'ачѣли под њ'ѹм ш'аторско крѣло. – Многе куће имају и по коју клубицу с наслоња-чом, да у њѹ могу по вишина сјести [2: 88].

кл'упко с 'конац намотан у смотак лоптастог облика'; в. *йретошавай*.

кл'ас[т] -а -о 'сакат'; || кл'аста ж 'овца'.

кл'окнѹт -нѣм св 'посустати, изнемоћи, клонути (од тешког рада, старости)'. – Може кљокнут [4: 259].

кл'ора ж 'свињац'; арб. *кјори* 'глада'; [2: 241]; || кл'орница ж дем. – 'Имā онѹ кл'орицу ђе пр'асе леж'й.

кл'увāt кл'ује несв 'кључати'. – Онѹ кл'уц'идрво ђе ни осѹш'ит онѹ тр'ешњу, 'опѣт кл'ује у њѹ. – [Гавранови су] још кљували злогласнога Давида с његовом тевабијом [3: 251]; || кл'ѹн м 1. 'продужен рожнати крај горње и доње чељусти у птица'; 2. 'део земљишта који се оштрим врхом пружа у неком правцу'; || кл'уна ж 'непослушна и својеглава девојчица'; || кл'унѹт -нѣ св 'кључнути'. – Д'ође м'ачка да 'ије с 'к'оошкāма пā у н'екā кл'унѣ и м'ачка 'одмā бјѣж'й.

кљук м 'мед из саћа измуљан заједно с воском'. – Убијање пчела зове се »у кљук«. – Од извађенога меда, ко га онако кљуком не продаје, одабере се младо саће [2: 24 43].

кл'уса ж 'замка за лов на крупну дивљач' [2: 64].

кл'усе кл'усета с 'слаб коњ'. – Н'ека[д] смо им'али кл'усе, н'ека[д] нѣм'али; || кл'усина ж пеј 1. 'стар ислужен коњ'; 2. 'незграпан, трапав човек'. – Изм'а'ки се да те онā кл'усина не сп'рштй, 'он не в'идй куј ид'ѣ.

кл'уц оном 'убацити, гурнути'; в. *сийца*; || кл'уцāт -āм несв 'мешати, разметати качамак'. – Сварен качамак се »кљуца« »туцњем« [2: 101]; || кл'уц'идрво / кл'уц'идријево с зоол 'детлић'; || кл'уцнѹт -нѣм св 'убацити, спустити'. – Ов'бђен сѣ н'ека[д] зн'ало: н'ѣће н'икнѹт само онѹ што 'у земл'у не кл'уцнѣш.

кл'ѹч м 1. 'предмет којим се просторије осигуравају од приступа непожељних особа'; 2.а. 'тања гредица у кровној конструкцији по којој се прикивају летве и поставља покривка, рог, мертек'. – Венчанице се споља косо ижљебе, те се у те жљебове уметну кључеви, који се на исти начин утврде и горе у жљебове од шљемена [1: 247]. – Озго по слеменима се распореде »кључеви« и којима је дио... усјечен у насјеницу, а тако се и у главу прикују за сљеме [2: 83]. – С оногā з'а'да се сп'уштйла поред кл'ѹча (кл'учеви су ов'акнā, а з'а'д је међу њ'има); б. 'дугачка обла греда' [1: 237] (Пћ); 3. 'прокључала течност чим се скине с ватре'. – Гледао сам покојнога Илију Никочева Мијовића кад јеђаше с »кључа« врело јело [2: 511]; 4. 'последњи камен у своду кречане'; в. *закл'учай* 2; 5. 'зарези на крајевима обруча којима се ти крајеви каче један за други'. – [На кључ] се вежу [обручи тако што се] крајеви обруча премите као кад чељаде прекрсти руке, и ђе се додирују премићени крајеви обруча, ту су зарезане на оба краја по једна скала, те једна о другој запне [2: 75]; || кл'уч'ић м дем. – Б'ио је на тѹ шк'атулицу и једа'н кл'уч'ић те сѣ ш њ'им тѹ затв'арāло; || кључаиница ж 'полуга којом се затварају врата'. – Врата... затварају се »кључаицом« [2: 86].

кн'ѣз м 'братственички старешина (ређе, обично *лавар*)' [1: 209, 2: 133].

км'ет м 1. 'сеоски старешина'; в. *стйарешина*; 2. 'судија, пресудитељ у спору око умира крвне освете'. – Умирник, кад се ухватила вјера и пристало на мирење, бира кметове који ђе, кад се закаже умирење, кметовати (пресудити). Кметови су обично главари и из редова оних који су се старали да дође до умира. Кметови настоје да умирник изабере неког и из крвниковог братства [11: 161]; || кметоват -ујем (не)св '(пре)судити у измирењу крвне освете'.

књаг'иња / књег'иња ж 'књажева жена'. – Д'арйнка и Мил'ена сѹ бйл'е књаг'иње црног'орскѣ; || књ'āз м 'титула световних господара Црне Горе Данила и Николе'.

књ'ига ж 1. 'део животињског желуца'; **2.** 'писмо'; || **књигопоша м** 'пошто-ноша'. – Он за књигу књигонушу нађе [5: 71].

ко'а ж 'време'. – За коња до десет година каже се „у најбољу је ко'у“ (алб. *koħa*) [2: 16].

кобел''ат се '-ам се несв 'копрцати се, отимати се'. – Да в'идиш како се кобел''а и не м'ош му н'ишта поганч'ету; || **кобрл''ат се** '-ам се 'исто'.

коб'ила ж 'женка *Equus*'; в. *сйуишии*; || **кѳб'а ж** хип 'кобилица'; || **кобилет'ина ж** прен 'корпулентна жена непријатног понашања'; || **кобилендра ж** аугм 'исто'. – Копрца се толика кобилендра [4: 252]; || **кобил''ача ж** 'исто'.

к'обйт -йм несв 'чинити несрећним, кобним'. – Не ваља се некакав зајам из куће давати... кад на далек пут који укућанин крене, јер би му се кобио повратак с пута [2: 326]. – Не ваља се за умрлијем ноћно плакати, јер се и његов остатак коби [2: 329]. – Ујте отлен, два галића врана, не кобите мога господара [5: 57].

к'ѳв м а. 'прибор за откивање косе'. – Чек'ич и н'аковања ти је к'ѳв, да отк'ујеш к'осу; в. *оїлав* [2: 123]; **б.** 'прибор за поткивање коња'; в. *кљуеши'а*.

к'ова ж 'плехана посуда', арб. *кова*, в. *лама*.

к'овча ж 'копча'. – 'Имā онā к'овча и к'уч'а'к да се закопч'ае, г'аће али р'ашва и што др'аго.

к'овчег м 'сандук са девојачком спремом; »велики и лепо израђени сандук од дрвета за оставу бољег одела и рубља«, обично с равним поклопцем' [1: 253, 2: 88 112]. – 'Они из к'овчега изв'адише тр'инконѳв'у р'обу, неупотребл''ивāну: душ'ек в'уњенї, јорг'ан, куш'ин и св'е.

к'оговић м 'од кога, од ког братства, које презиме'. – К'оговић бј'еше онї ђет'ић тѳ дѳд'ио у Ј'анка.

кодош м 'проводација при преудаји'. – Онај што је посредовао о повратку прстена или о удабни удате жене звао се »кодош«; || **кодошица ж** 'проводацика при преудаји'. – Жене »кодошице« такође су биле презрене [2: 164]. – Кодошица подметну своју родицу под овијем млађијем, грђу но сама што је [4: 226].

к'одра ж геогр 'главица' [1: 110]; арб. *kodër* : *kodrinë* 'брдашце, брежуљак' [9: 175]; *rrafshinë* 'равнина': *rrafsh* 'раван'.

кодрача ж 'дрвена чаша, с дршком, за воду' [2: 74]; в. *шируљница* [1: 253].

к'ожа ж 'природни омотач људског или животињског тела'. – В'иси в'еликā к'ожа, кā онѳ што су бил'е б'унде ун'утра пост'авјене в'унѳм; || **кожд'ера'ц** -рца м 'онај који дере кожу'; *изр. марач* ~. – Услед тога се и зове марач кождерац, јер у њему многа стока »липсаје« [2: 334].

кож'у -ува м 'прслук од овчије коже, кожух'; в. *веленица* [1: 256]; || **кож'ушчић м** дем. – В'а'с је кож'ушчић 'издро док се пров'ука' проз онѳ др'аче; || **кож'ушина ж** пеј. – 'Имаш-[л]и што др'угѳ об'јј до тѳ кож'ушину, да ти се св'ијет сп'рдā.

кожћ'авина ж 'козје млеко'. – Кожћ'авина је здрав'ијā од овч'авинѳ, нѳ коз'а' н'ѳмā од'авно, а 'ево в'ише ни овā'ц'а' (ѳјд'оше чоб'ани у пј'ацу); || **к'ожћи** -ā -ѳ 'козји'. – К'ожћā е вара'н'ика д'обра да ч'истї ст'омāк. – Нѳмāш к'уј нāко п'ут'ем к'ожћијем (Г); в. *кочей*; || **к'оза** -'ѳ ж зоол 'Сапра *hircus*'. – Ка'[д]-с'у к'озе истрāж'или, овї с'у нār'од ој'адили г'рђе нѳ ка'[д]-с'у га у з'адругу угн'али; || **козар м** 'пастир који чува козе'. – К'озāри с'у мѳр'али б'ит в'јешти да об'р'нѳ к'озе ка'[д] се 'оне п'опнѳ 'у стијене; || **козарица ж 1.** 'женска особа која чува козе'. – Па би рада бити паши-ница / Да не бидне више козарица. – Да за једну Брђанку ђевојку, / Козарицу и го-

ведарицу, / Промијеним вјеру пророкову [5: 47 137]; **2.** 'овца у стаду коза' [2: 14]; || **козило** с 'место на коме се козе »младе«'. – Козије млађење зове се »козило« [2: 10]. – У Фундани и Затријепчу пића се козама даје »у козило« [2: 39–40]; || **козлина** ж 'козја кожа'. – Стела се... обавије козлином или телећом кожом [2: 16].

коза'л'а'ц -лиц'а бот 'растиње из фам. Agaceae' [2: 100].

козет ? 'козја длака'. – Остине се лијече трљањем струњавом врећом или покровцем од козети [2: 548].

кој'и -'а -'е 'неки'. – Д'ојтѣ за којй д'а'н. – Дод'а[ј]те ми којй тѹ мат'ику. – Пот'рчи којй да в'рнѣ 'овце; || **којѹм** прил 'понекад'. – М'огли бисте којѹм нав'рн'ут да в'идите м'ајку.

којун'а'к м 'позив на најаву опасности'. – Војска која се овијем начином на вику или... »којунак« сабере [2: 181]; *изр. радийи на ~.* – Валā смо с'а' сијеном поб'јегли там'ан кā на којун'а'к, да га к'иша не уф'ати.

кѹк'а ж б'ијелā ~ 'рода'. – Кад се види бијела кока да лети, такође је предзнак кише [2: 323].

к'окѹт к'окота м 'петао'. – Кад кокоти иза вечере пјевају, слуте промјену времена [2: 322]. – Ђе много кокота поје, ту се зора не зна [2: 107]; в. *навидаји*; || **кокот'ић** м дем а. 'петлић'; б. 'немиран, непослушан дечачић'; || **кокот'ина** м аугм. – Валā ћу овѹ кокот'ину б'рзо у кот'а'н; || **кокѹт'ит** се -'ѹтѹм се несв 'кочоперити се; јуначити се'. – Нем'ѹ ми се мл'ого кокѹт'ит међу овѹм ђец'ѹм е ћу те урѹп'ат ка маг'аре.

кокотал' ? 'јестиве бобице сличне рибизли'.

к'окошка ж зоол 'домаћа птица, Gallus'. – Н'аг'рдѹ ми лис'ица к'окошке, пон'ијеће свак'утѹ ако и[х] не затв'орѹм; || **кокошињй** -'а -'е 'који се тиче кокошке'; в. *чума*; || **кокошињ'а'ц** -њц'а м 'просторија за боравак кокошака'. – П'ази на нѹ б'изу да не ул'ежѣ у кокошињ'а'ц; || **кокош'ињ'а'к** м 'кокошји измет'. – Због овије кокош'ињ'а'ка м'огла би да не бач'ујем м'етлу из р'укѹ.

кѹл'а ж 'лепило'. – 'Узмѣ се онѣ кѹл'ѣ пā се тѹ зак'ѹлā и н'ѣће ни 'ацнѹт; || **кѹл'ат** к'ѹлāм несв 'лепити'. – Са[д] св'е м'оже да се к'ѹлā, а ов'и тѣ изм'ислѹт како да се нāр'оду зак'ѹлā и гуз'ица, пā да с'амо 'они п'рд'ѣ кā сѹ науч'или.

кол'а'ч -'а'ч'а м **1.а** 'хлепчић који се пече на огњишту'. – Огњиште је... подложено танком плочом за печење колача [2: 86]; б. 'пита, приганица'; в. *вариво*; **2.а.** 'дар, поклон'. – Sprema »колаче« одивама, кумама и осталој својти [2: 110] (Мч К Бс); в. *ру'о*; б. 'погача која се у невестинској кући износи на трпезу да би сватови на њу положили дарове'; в. *часѹ* [1: 274 275]; в. 'милост сиромашном'. – Оћаше ов'и Рад'е Б'ешѹн пон'еси по вр'ећу тије колāч'а' пā д'ај онѹ сирот'ињи (Бс); *изр. брајски ~.* – О удадбама својих одива братства су се збирала на »брацке колаче« [2: 128]; || **колач'ић** м дем; ~ *од бубина* 'лек против дечјих глиста' [2: 509].

кѹл'а'ц кѹб'а м 'тањи ступчић који се победа у земљу, да би се за њега нешто причврстило или на њега наслонило'. – Ако слива са'в'ије гр'ане 'од рода, пот'урѹш кѹл'а'ц, да се не оч'ѣпѹ; || **кѹч'ић** м дем. – Поб'аћѹ се уж њ'ега онѹ кѹч'ићи т'а'нкѹ и св'ѣжѹ се; || **кѹч'аник** м 'јака мотка, дуга 4-5 м, заострена на крајевима, за преносење пластова'. – Подвук'ѹ се онā двā кѹч'аника исп'от плāста и – н'оси д'ѹ стога! (обично у Пиперима); уп. *ражс'а'њ*.

кѹл'еж м 'кукњава родбине у тренутку кад болесник умре'. – Колеж... зове се плач родбине умрлога, који бива уз највећи лелек у онај час, кад покојник издахне [2: 248]; || **колежит** им несв 'кукати, нарицати, лелекати'. – Кад ђеца

6 лаката, а то је дужина »самарећега конопа«; »до 3 м« [1: 260; 2: 79]; в. *узирай*; || **кон'опчић** м дем; || **кон'опчина** м аугм.

конфиља ж бот 'растиње из породице трава, *Stipa, Stipa pennata*, ковиље'. – На зиду уљаника посађују се на мотку »конфиље« [2: 41]. – На сличну побађе се и тако звана конфиља, а то је у букет свезана и у цијећ од варена луга умочена једна врста мекане траве, бијеле као да је од свиле начињена [2: 313].

к'оњ м а. ♦; б. 'поеи у игри чифтања'. – Ко цијелу игру [чифтања] без погрешака изврши, броји му се један »коњ« [2: 432]; || **коњ'ић** м дем; || **коњ'ина** м аугм. – Тō је бил'а коњ'ина в'ел'а, стр'а тē да му се прим'а'кнѣш; || **к'оњче** -ета с; || **кōњ'о** м 'непослушан, својеглав момак'. – Ка^д[д]-се ноћ'а'с довуче д'ома, ономе кōњ'у ћу мōр'ат да наб'ачим 'оглāv; || **к'ōњик** м 'полукружни дрвени подметач преко кога се затежу струне на гулама'; || **к'ōњиц** м 1. 'исто'; 2. геогр 'полукружни каменити венац преко благо нагнуте падине' (Бс) [12: 30]; || **к'оњскй** -ā -ō 'који се тиче коња'. – Н'ика'т ч'оек н'емā м'йра – кā к'оњскй р'ѣп; *изр. к'ами к'оњскй* 'плави камен'.

к'опа ж 'вертикално сложени снопови, купа'. – Жито се »укопи« у »копе« [2: 49]. – Неколико снопова чине »копу« [2: 50].

коп'ања ж 'веће корито, за прање веша, купање'. – С'а'спи у коп'ању, да се уједн'ачй. – Измише ме у копању [4: 90 149]; в. *кишира*; арб. *койан* 'карлица за разливање млека' [1: 241]; || **копањ'аш** -аш'а м 'човек који израђује копање'. – Ор'авци сū бил'и копањаш'и е су начйњ'али коп'ање [2: 75].

коп'ат -ām / -л'ѣм несв 1.а. 'окопавати усеве'. – Не зн'а како к'опл'у; б. 'дупсти'. – Л'ући сū сām'и коп'али к'арлице, начйњ'али луж'ице; 2. 'сахрањивати'. – Шпйр'о е пог'инуо и 'ајте да се ид'е да се коп'а. – Кад год се који мртвац копа у гробљу, женскадија плаче на гробовима скорашњијех својих покојника [2: 269]; в. *ласйрица, развуј*; || **копач'ица** ж 'мотичица за окопавање лука'. – Н'агазй нā нū копач'ицу и н'агрдй се и мōраће ко[д] д'октора; || **коп'ац** копц'а м 'копач'. – Ђјд'оше ми копц'и да коп'ау фрумет'ин. – Што један »копац« [за дан] ископа зове »мотика винограда« [2: 57].

к'опйле -илета с 'ванбрачно дете'. – Онамо ће се молитe, онамо и да ијете, Мошова копилади и ништа љући [4: 200]; || **копил'ан** / **копилян** м. – А гило, гило, а пуст остā. Држ' га, копилане! [2: 9]. – Но се курвин копиљан направи да није видио [4: 384]; || **копил'анчић** м дем; || **копил'ача** ж. – Копил'ача је к'урвина шћ'ѣр; || **копил'ачица** ж дем; || **копил'ица** ж 'женка животиње која се омладила пре пуне биолошке зрелости'. – Крава или коза, која се годину прије природнога рока омлади зове се »копилица«, арб. *койлица, kopilicē* [2: 12; 9: 174]; || **копйлит** се -йлим се несв [4: 222].

к'опја ж 'копље'; в. *осйа'њ*.

к'опнō -ōга 'земља која се појављује испод отопљеног снега'. – Ка^д[д] се исп'о[д]-снијега п'рвōм ј'āvй к'опнō, знām'о да је з'йма мйн'ула; || **копнина** ж 'исто'. – Сад је још копнина и траг ни се не може познати кад се примакнемо чијој кући, али горини [3: 121].

копора'т (се) -ā (се) несв 'с муком се кретати, померати'. – Копор'а се ј'ош, а н'емā у њ'у жив'ота. – У једно доба ноћи мртвац је почео »копорати« [2: 289]; || **коп'орнѣт се** -нѣм се св 'померити се с муком, покренути се'. – Нијес'а'м м'огла ни да се коп'орнѣм.

копр'ес м 'компрес'. – Копр'ес из рак'ијѣ н'ајпречѣ н'ешто што е за запал'ѣње плућ'а'н.

копр'ива ж бот 'растиње *Urtica*'. – Брāl'и сū и вār'или копр'иве; в. *ожарић*.

копрц'ат се -'ām се несв 'отимати се, праћакати се'. – Бој'им се е ћу мбр'ат да те усег'етим, да ми се не копрц'аш тол'икō; || **коп'риц'ут се** -нēm се св; в. *муанай*; || **копрц'ан** м 'дечачић који се отима, копрца'. – Копрцан праћака црним ножицама [4: 178].

копча ж в. *ковча*; || **копчар** м. – Дићање се врши копчама и копчарима [2: 343].

к'ора ж 'омотач дрвета'. – К'ору од л'ипē уз'е, да б'уднē бл'ага и озг'бр и одозд'б. – Ј'ела се и кун'овā к'ора [1: 261]; || **к'орāv** -а -о 'који се тиче коре'; || **корул'ина** ж 'кора (обично од лука, јаја)'. – Пок'упите овē корул'ине, да се не г'азē.

кбр'а ж хип 'ружна стара жена'. – „А што чин'й онā кбр'а?“ – „А шт'о? К'од огња, бед'й и в'а'зда нешто г'ундолй“; || **кор'ача** ж а. 'стара ружна жена'. – Ж'ена г'рдна, грүб'а, кā кор'ача. – Ада онā кор'ача не м'исли умирāt; б. фолк 'шальива народна игра'. – У једно доба појаве се тако зване »кораче«, а то су четири лица, која претстављају чергашку породицу [2: 240]. – Пред сједник излазе кораче. То су обично четири лица, која представљају чергашку породицу и ради тога се што више нагрде: »омрче« лице, обуку се у »троњаве« хаљине, о које обесе и завежљаје пепела, бравља звона и прапорце, а уз то их још »пригрђују« и најстарије коматине од оружја [1: 291].

кор'аћ -аћ'а м 'чекић'; в. *га'ниаћ*.

корба ж 'прекор, корење'. – Тешко снаси у свекрве корбе [2: 420]; || **кор'ит** к'ор'им несв 'прекоревати'.

кор'изма ж 'ружна стара жена'. – А г'рдна ли је онā кор'изма – Б'бг ју по'екā'н! – Сјутридан, на Чисти понећељник, осване на сваким вратима премазан крст од замијешенога пепела и тијем домаћице страше ћецу, казујући да је то училила корача или »баба коризма« [2: 240].

к'оријеси м 'порекло'; в. *најргий*.

к'ор'ис[т] -сти ж ♦; *изр. р'уке на* ~ 'прихватити се јела'; || **к'ор'иса'н** -сна -о 'користан'; || **кор'ист'ит** -йм (не)св 'имати вредност, моћи се за нешто употребити'. – А за ч'а'м ти тō кор'ист'и?; || **кор'истовић** м 'прорачунат човек, који неће ништа урадити ако нема непосредне користи'.

кор'нто с 1. 'дуг издубен балван у који се налива вода за појење стоке'; 2. 'дебела ижлебљена греда у основи крова гладе'. – На зид се положи по једна дебела, ижлебљена греда, која се зове корито или чечма [1: 236]. – [Арбанаси имају] велико корито, у коме граде од скорупа кајмак [1: 241]. – За пр'асад им'амо онā м'а'лā кор'ита, ископ'а се д'рво и нач'инй кор'ито; || **корит'ача** ж а. 'старински цреп у облику хоризонтално пресеченог ваљка'; б. 'цреп којим се прекривају сецишта кровних површина, поклопница'.

корн'йш -йш'а м 'сигурносни зид поред пута'.

кором'ан м 'добро испечен и осушен хлеб, двопек'. – Примао је војводску плату од 345 гроша... и осим тога по два коромана дневно [2: 139].

к'орота ж 'жалост за покојником'. – Корота или жалост или јаслак... значи црнина или жаловање за умрлијем. – Побратими су носили короту један за другијем [2: 267 235]. – Жалост, корота, за умрлим траје годину дана и вреди не само за породицу умрлог него и за цело браство или село [1: 285]; || **к'оротнй** -ā -б 'који симболизује короту'. – [На »Велик-дан«] жене иду на гробље, те наричу на гробовима и оставе по неколико »коротних« јаја, која после покупе сиротињска деца [1:

309]; || **коротник** м 'човек који жали за покојником'. – Мнозина се даривају црвеним, а коротници црним јајима [2: 241]; || **к'оротоват** -ујем 'жалити покојника'. – Пристоји се пјеват кад Букумири коротују [2: 128; 4: 44]; в. *брајсџивеник*.

коруб'ат -'а̄м несв а. 'скидати овитак с кукурузног клипа, комишати'; б. 'скидати зрно с кукурузног клипа, крунити' [2: 49 51].

коса¹ ж 1. 'алатка за кошење траве'; 2. 'мера за површину'. – Коса за мерење ливада износи два рала [1: 260, 2: 79]; || **к'оса̄ч** м 'човек који коси'; || **кос'а'ц** косц'а м 'исто'; || **к'особаша** м 'предводник косаца'. – Коса'ц су га звал'и, а н'еко к'особаша; || **кос'идба** ж 1. 'време кошења'. – Ка'д[л]-ст'иснѣ горопл'ава'ц у кос'идбу, н'ѣмā почијев'ања док се не побј'ежѣ с'а' сијеном; 2. фолк 'нека игра?' [2: 368]; || **кош'евина** ж 'покошена ливада, с које је покупљено сено'. – Иза'тн'а̄[j] 'овце на кош'евину; || **кос'ит** к'осѣм несв. – Ка'т ко'сѣш, д'обро припрѣм'и и на'остри к'осу; || **кошење** гл им [2: 16]; || **кос'иште** с 'држаља за косу'. – Кўп'ио је и к'осу и кос'иште, и в'одијер и беленђ'ију – и с'амо ј'ош да на'учи да к'осѣ.

к'оса² ж 'власи'; || **косица** ж дем; || **косице** ж мн 'омча за хватање јаребица'. – Јаребице се лове »косоцима« и »кошем« [2: 16]; || **косур'ина** ж аугм. – Ош'ишкā[j] му тў косур'ину.

к'оса'н к'осна -о 'нерасположен, љутит'; || **кос'ит се** к'осѣм се несв 1. 'љути се, испољавати незадовољство'. – Нем'б се за св'акў тра'њу кос'ит с л'ўђ'има; 2. 'нагризати рану'. – Овај зеленкасти мелем косио је рану [2: 550]; 3. 'ударати ногом о ногу (при несигурном ходу)'.

кос'ијер -'а м а. 'лака дугуљаста и на врху свинута алатка за сечење тањег грања'; б. 'количина грања, дрвета, које берач може за дан посећи'. – Лисник уберу два радника или... два »косојера« [2: 38]; в. *кљачина*; || **косер'ић** м дем; || **косер'ина** м аугм. – Она̄ ми је косер'ина да'н'а'с ок'инула р'уку, не м'огу ш њ'ом ни цинг'ар да држ'ѣм.

к'бс[т] к'ости ж. – Кости му се у гроб преметале; || **костоб'ол'а** ж 'болест костију, реуматизам'. – Тај се начин [лечења] употребљава и против пре-сијека и костобоље. – Костобоља (rheuma)... *крива* и *улози* (arthritis, rheumatismus articulorum), који се у Куча зову још и вучац [2: 531–532].

кбст'ић м зоол 'птица певачица, *Turdus merula*, кос'; в. *ѣрикрагаѣ се*.

кострет / костријет ж 'козја длака'.

кострика ж бот 'растиње *Ruscus aculeatus* L.'. – Цириктала цирик-тица у кострику лаворику [2: 403].

котар м 1. 'велика корпа'. – Земља се гноји котарима, тј. бременима. – Мусу су у дубокој старости изводили у котару на коњу, да им покаже међе [2: 45 137]. – Догн'аше 'увечѣн к'отар р'ибѣ; 2. 'ограда око стог(ов)а'. – К'отар је ђе се ст'огови сад'ијевају (Бс Уб Д).

кот'а^а котл'а м 'већи бакарни суд у коме се кувала храна, котао'. – У кот'а'н сѣ свѣ в'ар'ило, и врѣла варен'ика, и размѣт'а качам'ак, беж њ'ега н'ије бѣл'о ни к'ућѣ ни огњ'ишта; || **котл'ић** м дем. – Ш'аку с'оли 'узми и котл'ић једа'н пā уб'ери к'опрѣв'а'н. – Т'урѣ се у ка'ка'в котл'ић али т'енећу п'обачнў; || **кота'л'а'ц** -лц'а м анат 'удубљење испод грла'. – Д'ошло ми н'ешто и ст'исло у кота'л'а'ц и не м'огу да'н'ут. – Ђе мјеријо, ту га погодијо / У коталац ђе му цука душа; в. *мјерић* 2 [5: 54]; || **котл'еница** ж 'јака крива мотка усађена у земљу поред огњишта о коју се веша котао (у »глади« место верига)'. – Укоп'а се у гл'аду к'од огња јак'а кā р'озга и бл'еша̄ш кот'а'н на њу и вел'ѣ котл'еница.

кот'а'ц коц'а, мн *к'очеви*, м 'наткривен кружни тор или преграђени део стаје, појате, за јагњад, јарад'. – Пл'ети кот'а'ц ђе ти гā от'а'ц (Бс) [2: 26]; *кошџец*. – [Кошара] има... више у Арбанаса, који их зову *кошџец* [1: 255].

кот'ит се к'отѣ се несв 'размножавати се (о животињама)'; *изр. у сѣ'арѣ ѡркн'о сѣр'а се к'ошѣ*.

котроба ж 'земљани суд за воду, тестија'. – Причају, да је вода чешће износила из гробова »котробе«, земљане судове, које су по неком старом обичају мећали мртвацу под главу. – Или Куч се упути котроби да пије [1: 49; 4: 247]. – Ударају Турке по догања и Турцима котробе ломја'у [5: 488].

котроб'ан / котром'ан м 'дуван, набављан од кријумчара'. – М'ѣ смо ов'џе уз'имали котроба'н ис Кр'ајинѣ. – Навршио ђед лулу арбанским котроманом [4: 97].

к'отула ж 'сукња'.

котул'ач -ач'а м а. 'подметач у који је ушивена слама за катао (кад се мете качамак) или стап (кад се мете масло)'. – Домаћица је под »стѣп« метнула неки ушивен »котулач« [2: 299]; б. 'дебљи платнени подметач финије израде који жена ставља на главу кад на њој носи какву већу посуду с течношћу'. – М'етни ж'ена котул'ач на гл'аву и на њ'ега бронз'ин, п'ун до п'елијеша, и да иж њ'ега ни к'апл'а не л'уцнѣ.

к'отур м 'кружна направа, у облику точка или обруча (обично у дечјим играма)'. – Ђед'о начин'ио Ббр'у к'отур о[д]-ж'ицѣ, а ђ'еца загр'ајаше: отѣ да сва'којеме начин'и; || **котур'ат** -ам несв 'котрљати'. – Ђ'ерајѣ ђ'еца тѣ к'отуре, котур'ајѣ и[х] док се не издов'ол'ѣ.

к'оћа ж 'овца'; || **к'оћарица** ж 'овца'; || **к'оца** ж 'овца' (?).

к'оћета ж 'широка клупа с наслоњачем'. – Ђед'о је вол'ио да се насл'онѣ у онѣ к'оћету.

кофије мн 'место изнад носног гребена, између обрва, повије'. – Ђе смјеријо, ту је погодијо, / У кофије међу очи двије [5: 53 119].

к'очањ м 'стабљика купуса'; || **кочањ'ина** ж 'сува кукурузна стабљика'; в. *амбар* [4: 259].

к'очѣт -и ж 'козја длака'. – Мијеш'али су к'очѣт с в'унѣм, а бил'а је и сām'а к'очѣт к'ожђа (Кж); в. *бисаке*.

к'ош м а. 'велика облепљена корпа за чување жита, пшенице у зрну'. – К'ош ти је онѣ што се нач'ињѣ у сувот'у те се фрмет'ин зрн'има држ'а у њ'ега; б. 'плетер за лов на јаребице' [2: 66]; *коши / кошун* арб. 'тврдо оплетена крошња за доношење ломљивих ствари на катун' [1: 241]; || **кош'ар** -ар'а м, арб. *кошџец*, 'чардачић, остава за кукуруз у клипу, плетер' [2: 49]. – Место салаша има по осталим Кучима, али врло ретко, округлих кошара, исплетених од прућа [1: 254–255]; || **кош'ара** ж а. 'кокошињац'; б. 'део куће предвојен плотом за смештај стоке'; || **кош'ић** м 'плетер за риболов'.

коштанац м 'мршав, сувоњав, кошчат човек'; в. *уган*.

кошт'ањ м бот 'листопадно дрво и плод из породице букава *Castanea sativa* Mill., *Aesculus hippocastanum* L., кестен'; **коштан** м [2: 238].

кошт'ил' -ил'а м 'орак с тврдом кором, коштуњац'.

к'ошћела ж бот 'дрво копривић *Celtis australis* L.'; || **кошћеловина** ж 'кошћелово дрво'; в. *боковина*; || **кошћеловак** м 'обруч од кошћеловине' [2: 74].

кошу'л'а ж 'део рубља од лаке мекане тканине, за горњи део тела'; || **кош'ул'ица** ж дем. – Онā му кош'ул'ица 'прсла и гл'ибāва, кā ка'д н'емā м'ајкѣ;

|| кошул'ч'ина ж пеј. – Нађите ми једне г'аће и какву кошул'ч'ину е не м'огу ово глйб'ат на м'ене, да 'ујутро обуч'ем .

кр'ава ж 'одрасло женско говече'; || кр'авица ж дем; || кравет'ина ж аугм пеј. – Угн'а тѣ кравет'ине у 'избу, да ми овуд'ије не зас'ирају; || кравул'ина ж аугм пеј. – П'ерам се с овијема кравул'инама и д'ушу ми изв'адйше; || кр'авскй -а -Ѧ 'крављи'; ~ језик. – „Кравски језик“ је биљка која расте по кагунима, а има дугачак и широк лист – по тумачењу Т. Ораховца [2: 550]; ~ ш'рава. – Паша, пошто је овце проберу, зове се »кравска трава« [2: 36]. – Не одв'ајѣ се тѦ, но се м'ијеша 'овча и кр'авска варен'ика. – Ка из в'имена кр'авскога; || кравосица ж 'најотровнија змија која, према народном искуству, сиса млеко из крављег вимена'. – Пропуштит ће љуте змије кравосице [најотровнија змија, пепељуга, црнокруг, камењарка – 2: 254]. – То ће бити змије кравосице [5: 236].

кр'ај кр'аја м а. 'окрајак њиве који се не може орати'. – То се као посебан рад зове »копање крајева« [2: 48]; б. 'страна'. – 'Он је сед'ио на л'ијевй кр'ај, а ако је м'а'ска на л'ијевй кр'ај, 'он на д'еснй. – Оћу да у загр'адйм, да у об'рнѣм једнијем кр'ајем; || кр'ајем предл 'поред'. – Кад су ходили крајем Јаме Остричке један од њих падне у њу [2: 272]; || крајч'ић м дем 'окрајак'. – Ко н'ије им'а да му вр'атй п'ару, вр'ат'ио му је какву дол'иницу, крајч'ић лив'адѣ, крајч'ић мет'еја (Кж); || крањй / кр'адњй / кратњй -а -ѣ 'крајњи, последњи'. – ОвѦ ти је н'ајкрадња к'ућа 'у село. – Кратња сеоска ђевојка [2: 249]; || кратњица ж 'последња даска изрезана од дебла, окрајак, крајница'. – Последња штица испод коре зове се »кратњица« [2: 61].

кр'ак м 1. 'огранак'. – 'Он сѣ прйм'ио н'а дрво пѦ се 'опрѣ на једа'н кр'ак да нешто ок'астрй и 'он се оч'ѣпй – Б'Ѧг гѦ спѦс'ио да му т'ун не п'укнѣ мр'амѦр; 2. а. 'нога'. – 'Ајде, ефѣнд'ија, м'а'ки кр'аке да м'инѣм; б. 'корак'. – Нем'Ѧ га 'ргѦт, да не п'уштй кр'ак е га н'ѣнемо ст'изѦт; || кр'ок м 'корак'. – И трй кр'ока ми је дал'еко от пр'ага; || крѦк'ат кр'ачѣм несв 'корачати'. – Н'ѣнеш, јѦ н'йм, т'амо крѦк'ат; || кроке прил 'из корака'. – Камен се баца... »кроке« [2: 347]; в. зајоне; || кроч'ит кр'очйм св 'коракнути'. – З'апрѦла са'м 'о[д]-глѦди и не м'огу кроч'ит ни до тавулин'а. – Не м'оже вала ни кроч'ит в'ише н'икуј.

кр'ап м зоол 'шаран, Surlinus carpio'. – Догн'аше 'увечѣн к'отѦр р'ибѣ: е кой кр'апови, к'укѦла ти м'Ѧјка! – Об'јесйше н'а коња кр'апа.

кр'апел'а ж 'кичма; леђа'. – ВалѦ му е 'одрѦта кр'апел'а. – ЗнѦ му га кр'апел'а. – Умијем ја ... увити пас у крапељу па девет дана трпјети глад као Усо БеѦов фундански [3: 91].

кр'аста ж а. 'скрама, кора од сасушене крви или гноја која се ствара на повређеном месту у време зарастања ране'; б. 'оспе, богиње'; ѡасје ~. – Отуд се оспи-не често зову још и пасје красте [2: 548].

кр'аставица ж бот 'краставац, Cucumis sativus' [2: 55].

кр'рат кр'рам св 'бурно кашљати'. – Пѣд'о кр'ра, д'Ѧвй се от к'ашл'а, а н'е-оће да б'ачй дув'Ѧн.

кр'Ѧга'к -тка -о 'невелик, мали по дужини'; || крѦт'ит (се) крѦтѣ (се) несв 1. 'одсецати нешто што је дуже од потребног, скраћивати'. – Вик'Ѧ је н'ѣки: „Трй пѦт крѦтйм и 'опѣт је крѦтко“; 2. 'напасати овце на суженом простору'. – „Крате ли ти се?“ пита дозивањем пастир пастира [2: 28]; 3. 'узимати девојци срећу'; в. нарѦк; || крѦч'ат -Ѧ[м] несв 'скраћивати (се)'. – Њему овѦ р'обица св'акй д'Ѧ'н крѦч'Ѧ, рѦст'е дијет'е.

кратошија ж 'врста ексклузивног вина'. – Пијте вино, свати наши, то није вода, но је вино кратошија, свате премеће [2: 224].

крб'ат -ат'а м 1. 'пањ'. – Дон'еси два-три к'лина и мац'олу, да разб'ијемо онй крб'ат и да га в'ише не заск'ачемо. – Зафатио пламени дим, скачу нагорели крбац, остају угарци. – Направите метеризе круте / Од крбата и букова грања [4: 203–204; 5: 393]; 2. 'уображен човек'. – В'иђи онога крбат'а како с'е у'хуст'ечио, а да га не зн'ам'о – м'ог'а би прилиц'ат ч'оеску; || **крб'ат'ак** -тк'а м дем. – Пон'еси овй крб'ат'ак, вал'аће за д'обру ж'ишку; в. *обурвай*.

кр'б'ат к'рб'ам несв 'наслађивати се, кркати'. – К'рб'а он'е јагњ'етин'е, не ум'ије се зауст'авит. – Нам'еч'ио с'е код он'е проћеп'ач'е па к'рб'а он'е раб'от'е, а к'у[д]-ће га т'о одн'ијет – ч'ек'а да в'ид'имо.

крбул'ат се -а се несв в. *кобел'аи*.

к'рв к'рви ж *изр. наврo на крв*; в. *навријей*; || **к'рв'ав** -а -о; в. *зав'ей*; || **к'рвнй** -а -о *изр. крвни умир* 'одустајање од крвне освете'; *крвна вечера* 'вечера коју припрема убица из освете после умира'. – Тек онда се убица спрема на крвни умир који мора убрзо следити у његовом дому у којем се приређује »жрвна вечера« [11: 162]; || **крвн'ик** -йк'а м 'убица'. – [Приликом умира крви] народ и главари скупљали су се у селу оштећене стране. Тамо би дошао и крвник или покајник са две жене, куме, које су носиле своју новорођену децу у колевкама [1: 219]; в. *йойрефий*; || **крвнина** ж 'казна за убиство из крвне освете'. – Суд је пресуђивао, која је страна крива. Кривац је морао платити крвнину, а она је у кучких Срба била тако утврђена: износила је 260 талира [1: 219]; || **крвн'ица** ж 'пушка којом је извршена крвна освета'. – Овај долази... с пушком крвницом око врата [11: 162]; || **крвометник** м 'човек који ствара злу крв, изазива раздор, крвопролиће, смутљивац'. – Ови је, побро, био шпијун, лажов и крвометник на земју [2: 302]; || **крвомутник** м 'исто'; [4: 314]; || **крвомутница** ж 'жена која ствара раздор, смутљивица'. – Виђела сам кад је та крвомутница сестре Симеунове додила у Симеуна [4: 381]; || **крвоток** м 'крварење из носа'. – Крвоток из носа... се зауставља... затварањем »ноздре« крпом, док крв смрзне [2: 545].

к'рга ж 1.а. 'чокот лозе'. – Што један »копац« режући ордене ископа зове се »мотика винограда«... 400 лозовијех »крга« [2: 57]; б. 'пањ'. – Нашодиле су се борове крге код Кржањскијех Корита [2: 60]; 2. 'разгранато братство у коме се далеки сродници већ могу међусобно женити и удавати'. – Н'ајач'а је у К'уче к'рга Ив'ановић'ан; 3. фолк 'једна друштвена игра'. – Крге играју двије мушке особе [2: 367].

крг'ања ж 'посуда, стара или од слабијег материјала, за пса или свињче'; || **крг'ањица** ж дем. – Н'аћ'еш часову крг'ањицу п'обачну и 'усп'еш вод'е к'оошк'ама.

к'рд м 'велико стадо оваца, крдо'. – Многи крдови бројили су хиљаду грла и више [2: 6]. – Има стоке стотину крдова [5: 315]; || **крдит** -им несв 'ув'ешавати крд'. – Митар Лазовић је крдио крд од хиљаде [2: 6]; || **крдовник** м 'власник крда'. – Такви крдовници имали су обичај пуштати гаљастого овна у пазар... и тијем је чињен оглас, да је нечији крд навршио хиљаду грла [2: 6]. – А сад ко стотину има вели се »крдовник је« [3: 261]; || **крдић** м дем. – Из горе ниче с лијепијем крдићем јагњади [3: 662].

крб'еч'ит (се) -еч'и[м] (се) несв 1. 'правити гримасе на лицу, крвелајити се'. – Онб безобразнич'е н'ашло да се крб'еч'и х'еду; 2. 'раздвајати два дела једне целине и чинити је дисфункционалном'. – Нем'бте ми крб'еч'ит овб п'еро е га м'ожете б'ачит.

кр'евет / крв'ет м 1. 'лежај'; в. *начињай*; 2. 'жичана мрежа растегнута по стубовима по којој се лоза високо разводи, одрина'. – Овуд'ије је прет к'ућ'ом л'оза д'игнута на крв'ете; в. *уздиунуй*.

кремен м 'камен којим се, уз огњило и труд, избија варница, обично за паљење цигарете'; || **кремењ'ача** ж 1. 'врста земље' [2: 45]; 2. 'тип старе пушке' [2: 64 91]; 3. бот 'булка' (Бз); || **кремовје** с 'кремење'. – Достина су вршили гребиво оштрим »кремовјем« од пушака [2: 250]. – Приредите на пушке кремовје [5: 379].

крѣн'ут кр'ѣнѣм св 1. 'ставити у покрет, помаћи с места; поћи'. – Ка'т кр'ѣнѣ, 'они се в'а'зда с'етѣ да сѹ н'ешто забор'авили; 2. 'почети се ројити'; в. *рој, ројити*; || **крѣт'ат** (се) кр'ѣћѣ (се) несв 'полазити'. – Ка' [д]-б'и да се мрт'а'ц кр'ѣћѣ, од н'ашије Кос'оранѣ н'ико н'е смје пристѹпит.

крепѣв'ат крепѣ'је несв а. 'липсавати (о стоци)'. – На в'еликѣ бул'ук не в'идѣ се ако п'онекѣ и крепѣ'је; б. 'пресвиснути од туге'. – Крепѣв'ала је за њ'им двије г'одине и в'ише н'ије м'огла; || **креп'ат** -ѣм св 'умрети напречац'. – Креп'аше ми двије 'овце, ка да и [х] је зм'ија п'ечила. – Чѣм сѹ изашл'и 'из Блага, овѣ стар'ѣ је н'амјесто креп'ѣ; || **крепавање** с. – Крепавање или цркавица... је »брза смрт«, ... капља [2: 523]; || **крепѣл'ица** ж а. 'угинула животиња'; в. *јама*; 2. 'лења, непокретна особа'; || **креп'аћ** -аћ'а м 1. 'болешљив чоек, који се једва креће'. – Ч'у ли онога креп'аћ'а: не м'оже н'икуј, а јез'ик му је ка н'ајздрави; 2. 'велика глад'. – Нѣће на овѣ нар'од креп'аћ, ка ни је на ст'арѣ, нѣ се л'еб бач'уе ка да га не вал'ѣ чѹв'ат.

крѣс'а -ѣ ж 'упаљач'. – Бѣл'е сѹ онѣ крѣс'е на бенз'ин и им'але фит'ил'; || **кр'есѣт** -шѣм несв 'укресивати ватру'; || **кр'еснѹт** -нѣм св; || **кресив'ача** ж. – 'Ајде кр'есни тѹ тв'оју кресив'ачу да н'аждѣм овѣ цинг'ар; || **кр'есиво** с 'прибор за укрепивање ватре'. – Кр'есиво ти је огв'иво, кр'емѣн и тр'уд.

крецнут се крецнем се св 'проћи, прошетати'. – Значило је и да се само понекад улицом у униформи крецне [4: 221].

кречорога ж 'коза размакнутих рогова' [2: 19].

кр'ив крѣв'а -'о 1. 'искривљен'. – Ова ти је шт'ица крѣв'а, д'ѣл'ј ми неку прав'ију; 2. 'који је нешто згрешио'. – Н'ека, ч'бче, што ти је дијет'е крѣв'о; 3. 'телесно дефектан, инвалидан'. – А 'он је, ј'адна н'е била, кр'ив отка [д] га ј'ѣ зн'ам. – 'А'нѣ кр'ивѣ, 'ево м'ука ж'ивѣ (Бс). – Комска вила једном... би рањена у ногу од аждаје и заувијек је стога остала крива [2: 274]; 4. 'неправедан'. – Л'епчи је м'али н'ѣ кр'ивѣ д'ио; || **крѣв'а** -ѣ ж 'хрома жена'. – Д'оклѣ ће, Б'оже, она крѣв'а гријеш'ит з'емл'у; в. *костобоља* [2: 531–532]; || **крив'ача** ж 1. 'исто'. – Богме је л'уцка она крив'ача Стѣн'ова; 2. 'врста ситног веза'. – Вез тај чињен је врло ситно, и њим су чињене разне фигуре и »кучице« и »криваче«, налично везовима на збуну [2: 92]; || **крив'ачица** ж дем; || **кр'ивна** ж 'хрома жена'; || **крѣв'о** -'а м 'хром човек'. – Што ти р'ече онѣ крѣв'о?; || **кр'ивѣл'** м 'исто'. – В'иће ли онога кр'ивѣл'а; || **крив'ан** м 'исто'. – Ижл'егѣ'н са'м ис пл'ацѣ с онијем крив'аном и, обр'аза ми, п'онека'д га нијес'а'м м'огѣ ст'изѣт; || **кр'ивел'а** м 'исто'. – Куј бл'ѣше крѣн'уо онѣ кр'ивел'а?; || **крѣв'ат** крѣвѣм несв 'храмати'. – „Што тѣ крѣвѣш?“ – „Уб'ола ме др'ача“; в. *цошо*; ~ се крѣвѣ се 'бити неправо'. – Њ'ему се крѣвѣ за св'е што уч'инѣм. – Другијема племенима се кривало, да речени мејдани само у Кучима у дио остану [2: 490]. – Божију ти вјеру задајем да ми се добро крива што те нијесам познала [4: 385]; в. *давѣја, давѣија*; || **крѣв'а'ц** -в'ца м 'редак југозападни ветар'; в. *валом*; || **кр'иво** прил. – Ако им се крива, нека им је и кривље [4: 286]; || **крѣв'ит се** крѣвѣ се несв 'извијати се, витоперити се'. – Нијес'ѹ шт'ице бѣл'е сѹв'ѣ ка' [д]-се тѣ начѣв'ало, пѣ се с'а' крѣвѣ; || **криво-** у *сложеницама*: || **кривовр'ат** -а -о 'кривог врата'; || **кривогл'ав** -а -о 'кривог врата'. – Л'ијепо дијет'е, з'алѹду, да н'ије кривогл'аво. – Шт'етна ми она кривогл'ава [овца], на ч'удо са'м од њ'ѣ; || **кривог'уз** -а -о 'ишча-

шеног кука'. – В'идиш-[л]и да је онб дијет'е Л'уб'ово кривогузо; || **кривон'ос** -а -о 'који има крив нос'; || **кр'ивонбс** м 'човек кривога носа'; || **кр'ивоноса** ж 'жена кривога носа'; || **кривор'еп** -а -о 'кривога репа'. – Онā ми је 'овца кривор'епа; || **кр'ивогуз** м 'особа с дефектним ногама'; || **кривогуза** ж 'исто'; || **кр'ивореп** м пеј 'исто'. – А кр'иворепу г'рднй, Б'бк те пос'екā'н кā тē пос'екā'н!; || **кривор'епа** ж 'исто'; || **кривоп'изда** ж 'исто'. – Зн'ā ли се куј-[j]је крѣн'ула онā кривоп'изда?; || **кривок'уриле** м 'човек кривога пениса'; || **кривоглāв'ат** -āвāм несв 'ићи, бити кривога врата'. – Кривоглāвā по пл'аци, а 'он зн'ā о[д]-ч'еса жив'й; в. *шишкунш*.

кр'ив'ит се² кр'ив'им се несв 'вриштати'. – Б'рзо, в'иђите што се кр'ив'й онб дијет'е, да га 'није што из'ело; || **кривн'ава** ж 'вриска, вриштање'. – Прек'ините, ћ'ецо, с том кривн'авом да ви јā не прид'ајем.

кр'йж м 'камен који је састављен од танких плочица које се лако цепају' [12: 30]; || **кр'йж'ат** кр'йжāм несв 'сећи на кришке'. – Кр'б'лу у к'иле – т'акб га ми зовѣм'о ако га не кр'йжāмо (Бс); || **кр'йшка** ж 'комад, одсечено парче (хлеба, лубенице'. – П'онесе л'ијепу кр'йшку д'ињѣ; || **кр'йшколйт** -йм несв 'сећи на кришке'. – Нем'б тб в'ише кр'йшколйт, д'оста је.

криларица ж 'коза' [2: 19]; || **крйл'о** -'а с 1. 'орган који птицама и неким инсектима служи за летење'. – Јā, з'а ђаола, б'ачй к'ами да он'ерāм к'окошку и слом'и јбј крйл'о; 2. 'део тела у седећем положају од трбуха до колена на коме се може што држати или прихватити кад се изблица баци (код жена – на сукњи, код мушкараца – кад саставе колена), окриље'. – Он'й је с'ио на стол'ицу пā га 'узео на крйл'о, пā т'ā'мā га усег'етио; || **крйл'оња** м 'во са слабинама боје различите од осталог тела'; || **крил'уја / крил'ул'а** ж 'крава са шаром по трбуху' [2: 18].

кр'исија ж бот 'црна бобица слична боровници' (О).

кр'исн'ут кр'иснѣм св 'вриснути'. – Кр'иснū ж'ена кā да се п'омāмй; в. *гаж-девња*; || **кр'ишт'ат** -йм несв 'вриштати'. – Не зн'ām што и[м] је бил'о да он'акб кр'ишт'ѣ; в. *груйо*.

кр'ит (се) кр'ијѣм / кр'ијем се несв 'крити (се), сакривати (се)'. – Мй смо мб'р'али туд'ијен да се кријѣм'о. – Иза г'рмена се кријѣ; || **кривућ'и** гл прил. – 'Он је с тр'агом за кр'авāма отиш'āѣ, кривућ'и од вбјск'ѣ и др'угије (пр'āvй ајд'ук је б'ио), н'еђе до блйз'у Ск'а'дра (Кж); в. *вигоко*; || **крив'ућкѣ / крнј'ућкѣ** прил 'крадом, тајно'. – Нал'āгāм и б'а'днāк и свијећ'у уж'ижѣм, теке [j]у крив'ућкѣ уж'ижѣм од ов'ије (Бс). – Т'ā'мā су от'ишли поноћ'и, криј'ућкѣ, пр'аво на 'Анове. – Там'ан, реко, криј'ућкѣ, да ме в'ишй ј'ад н'ађѣ. – Стизали су кријучке, крили се по салашима [4: 168]; || **кријалица** ж 'дечја игра скривања, жмурке'.

кришка ж в. *крижай*.

крк'ат кр'кāм несв 'јести преко мере'.

кркачке прил 'на леђима'. – Присили га да ју кркачке носи до ђе она хоће [2: 525].

кркѣлив -а -о 'који крклā кад говори'. – Позива кркѣливи старац [4: 271]; || **кркл'ат** -āм несв 'крклати'. – Не предаје се иако му крклā и шкрипи у плућима [4: 406].

кр'ркна ж 'снажна корпулентна жена'. – Јā не зн'ām како он дā'је цев'ап онб к'ркни.

кр'ркнūt -нѣм св 1. 'подићи дете хватајући га длановима за подбрадак а пр-стима обухватајући врат'. – Како се многе ђечије немоћи приписују спадању врата, уобичајено је да се ђетету »врат кркне« [2: 516]; 2. 'прејести се толико да се не може

ни померити'. – Није ни чудо што не може кркнућ: уб'ачио је у себе више но што би у треш'ел' м'огā пон'ијет.

кркт'ат -й несв 'крештати'. – Кркт'е овѣ вранет'ине, а тѣшк'о ми је да ид'ем за лов'ницу и да и[x] м'ало тр'еснѣм. – У једно доба му се учиње као да изнад њега кркте ждраљеви [3: 60].

к'рл'а ж 1. 'корен дрвета, пањ извађен из земље'. – Најбол'и је ђум'ур б'ио от к'рл'а з'ановѣтнје (Кж). – Тѣ бј'еу к'рл'е, деб'еле кā ч'оек, теке, н'абога, 'оне не ид'у дуб'око; 2. 'јако, разгранато братство'. – Л'ако је в'ама ка'д ви га к'рл'а дон'оси; || **к'рл'ат** -ат'а м 1. 'пањ извађен из земље'. – Биће о-тије крл'ат'а д'обрѣга дрвета да се гр'ијемо ако и м'огнѣмо разбит; 2. 'парализована особа'. – 'Ено ју у крл'ат и прев'рћу ју там'ан кā крл'ат; || **крл'ат'ак** -тк'а м дем. – Уб'ачи т'ун и овā двā крл'атк'а; || **крл'ат'ић** м дем. – Пок'упите тѣ крл'ат'иће да се б'ачѣ н'а ога'њ; || **крл'ет'ина** ж аугм. – Заск'ачѣм тѣ крл'ет'ину и никāко да ул'ожим да [j]у расц'ијепам; || **к'рл'ат** к'рл'ам несв а. 'вадити пањеве, крчити'. – Л'акче ти је то са'д изв'ад'ит нѣ потл'е да к'рл'аш; б. 'померати, љуљати зуб, да би се лакше извадио'. – Ј'акā р'ука з'уб не к'рл'а.

к'рм'ак к'рм'ка м 'мужјак Sus'; || **к'рм'ача** ж; || **к'рме** -ета с; || **к'рмед'ар** -ар'а м 'свињац'; || **к'рм'ећ** -а -ѣ 'који се тиче крмади'; в. *мећа, ѿгдмес[и], ѿгдмеша*. **к'рмеца** ж 'паразит сличан крпелу' (О).

к'рмел'ат -ам несв 'испуштати крмеље (у болесним очима), крмељати'. – К'рмел'а ми овѣ дијет'е, теке да бр'ијим; || **к'рмел'ав** -а -о 'крмељив'. – Тѣ је дијет'е в'а'зда к'рмел'аво и сл'инāво – кā да н'емā м'ајку; || **к'рмел'ина** ж 'жућкаста течност која се излучује из очију за време болести или спавања и на њима се осуши, крмељ'. – Ч'екā да ти б'аба м'а'кнѣ тѣ к'рмел'ину.

к'рм'ес м 'повезача преко чела'; || **к'рм'есит** се -й се несв 'најављивати промену времена'; в. *вријеме*.

к'рмза ж 'слина' (Ор); || **к'рмзат** -ам несв в. *шлинаш* (Ф).

к'рмијек'ат -ијекā[m] несв 'гласати се као крмче, грокати, скичати'. – Покојни ти ђиди-отац по кући, бостану и зградама вођаше за собом по сто кокошака, а ти к'рмијекаш с тога шипка [2: 465]; || **к'рмијекн'ут** -ијекнѣ св. – Ниједн'у да нијес'и к'рмијекн'уо – да ти овѣ мач'угу н'е би изм'јерио по гуз'ици.

к'рнѣт -нѣм св 'ударити'. – Не др'оби е ђу те к'рнѣт.

к'рњ крњ'а -'е 1. 'без једног рога'. – Ка'[д]-сл'омй р'ѣг, р'ечѣ се да је крњ'е, кр'ава крњ'а; 2. 'са заломљеним зубом, оштећен заламањем'. – Ови ће ми к'рњий [зуб], нас'ум, б'рзо траж'ит онā Маш'анова клијешт'а. – Ови ти је ч'еша'л' к'рњ кā и б'абини з'уби; || **к'рња** ж 'коза с одломљеним рогом'; || **крњо** 'јарац' [2: 19]; || **крњат'ак** -тк'а м 'заломљен зуб'. – Имām 'у главу још три-четири крњатк'а, а и тѣм ми је м'лого ка'[д]-заб'олѣ. – Скубе крњацима [4: 32].

крој м 'кројење'. – Кроју и шаву су вјеште жене [2: 71].

кр'ок м 'корак', в. *крак* 2.

кромид м 'црни лук' [2: 54].

кромпир м бот 'биљка из породице помоћница, *Solanum tuberosum*' (н.); ~ у киле (Бс); в. *испаручий*.

к'роп'ит к'роп'им несв 'прскати лозу'. – Л'озу су пр'еђе к'роп'или пот'оњий п'ут пред В'идовдāн и с'амо ју гл'едāли до Преобр'ажѣња.

к'рошња ж 'велика плетена корпа, најчешће за преношење гноја'. – Берберова кјер домисли се, да је... ништа врећа крошња [2: 458–459]; || **крошњ'ат** се -ам се несв 'гојити се, дебљати'. – Лијепо се в'иди како се крошњ'а; || **крошњоб'ок** -а

-о 'дебео'. – Вѣк'ало се „ка Мил'ија крошњоб'окѣ“; || **крошњоб'окиле** м. – Што о'о'аше онѣ крошњоб'окиле?

крпа ж 'марама'. – Коротне женске носе црне »крпе«, црне јакете, црне раше [2: 267]. – Жена је од »по вијека«... главу повезивала до испод браде црном или белом крпом или фацулетом [1: 258]; || **к'рпица** ж дем. – Ђев'очице в'а'зда г'уче некѣ њ'ине к'рпице; || **крпина** ж пеј 'стара крпа, рита'. – [Кутњицу] куме и преклињу да изађе и упале крпине, да ју димом ишћерају [2: 338]; в. *шклоид'и*; || **крпет'ина** ж пеј 'исто'; || **к'рпчина** ж 'исто'. – Б'ачи тѣ к'рпчине.

крпља ж 'направа исплетена од прућа, овалног облика, за ходање по снегу'.
крп'уша ж зоол 'паразит овчија ваш'. – Занимљиво је, што би на такe ранe нанизали околo »крпуше« [2: 550].

к'рст[г] к'рста м 1. ♦; в. *ка'и*; 2. 'раскрсница'. – От к'рста 'ојди за л'ијевѡм рук'ѡм [12: 30]; 3. 'део плећке у коју се гата' [2: 316]; 4. 'две укрштене пречаге у старом типу кошнице'. – [У улишту] препријече двије палице што се зову »крсти« [2: 41]; *мали* ~ 'закрштање новорођенчета одмах по рођењу'. – Раније је у Куча био обичај, да се оболело дијете прије крштења стави у тако звани »мали крст« [2: 210]; || **к'рста** / **к'рсти** пл т анат 'лумбални појас'; || **к'рста** ж 'боја у картама, треф'.

крст'аџ -аџа м 1. 'снажан маркантан човек'. – Тѡ е ч'ѣк, може-бит, да'н'а'с, педесе-г'одѣнѡ, али ов'акѡ еда'н крст'аџ, разв'ен, ф'ин; 2. 'сорта грозђа, вина'.

кртина ж 'лоша вуна, нагрепци'; в. *влас*.

крт'бла ж бот 'Solanum tuberosum, кромпир'; || **кртол'аџ** -аџа м 'човек који воли јести кромпир'; || **кртол'ача** ж 'жена која воли јести кромпир'; || **кртол'ов** -а -о 'који је од кртоле, кромпира'. – И с'а'д п'анти онѣ Сѡв'етин качам'ак кртол'овѣ.

круг м 'дрвени поклопац (за бачву)'. – [Круг је] широка кружна даска, са које се једе или којом се покрива посуђе, а на њој се меси и хлеб [1: 253]. – Од јавора цијепају се кругови [2: 61]; || **крѡж'ит** кр'ѡжѣ[м] несв 'кретати се у круг'. – Јѡ са'н з Безј'ова поноћѣ гл'едѡ з дурбѣн'ом ка'д ави'ѡн тудѣјен крѡжѡше.

кр'уноша ж 'овца која има изразит белег на глави'.

кр'ѡт -'а -'о 'поуздан, чврст'; в. *зѡйлеће*; || **крѡт'ит** кр'ѡтѣм несв 'учвршћивати'. – Крѡт'и – не крѡт'и, по[д]-сак'атѡм рук'ѡм св'е ће се расп'анѡт.

кр'ушка ж бот 'Pirus piraster Burgsd.'; || **кр'ушчица** ж дем. – Којѣ ми сл'омѣ онѡ кр'ушчицу извише см'оквѣ?

крч'евина ж 'терен који је очишћен од корења, дрвећа, камена и припремљен за обраду'. – Искрчену земљу Кучи зову »крчевина« или »понов« [2: 45].

крчела ж 'мотка, греда у кровној конструкцији дубирога'.

крцум'ат се -'ам се несв 'свађати се, препирати се; отимати се'. – Нем'ѡте ми се крцум'ат да ве ј'ѡ не м'ѣрим.

к'рш м 'камен'. – [Они сѡ н'ѡјбол'ѣ ка'[д]-се п'очнѡ гѡ'јат крш'има; || **крш'ат** -а -о 'каменит, кршевит' [2: 174]; || **кршн'ат** -а -о 'исто'; в. *ѡафа*.

крш'ијел -ијел'а м зоол 'паразит из реда зглавкара који живи на кожи животиње, Ixodidae, крпељ'.

кћ'ет 'оћу св 'моћи'. – А кога са'н кт'ио н'ѡј др'угѡга?!

к'убѡс оном наглѡг скока, напада, од кога обично нема одбране. – А он њ'ему к'убѡс з'а врѡт – и н'ије се ни гл'аснуо; || **кубѡсн'ут** / **кубѡцн'ут** -нѣм св 'изненада скочити, наскочити на некога'. – Ако се куб'ѡцнѣ на т'ебе, д'рш се и што ти Б'ѡг дѡ.

кубас'ица ж 'кобасица'.

кувента ж 'опрез'. – Клименти су на кувенту били [5: 69].

кув'ерта / кувирјерта ж 'омот за писмо'.

кѵв'ет м 'снага; живот'. – Н'емā у њ'ега в'ише кѵв'ета, теке да држ'и д'ѵв; || кѵв'ета^н -'етна -о 'који је сачувао још мало животне снаге'. – Бј'еше кѵв'ета^н, ма с м'алијем д'ѵом.

куга ж 'тешка заразна болест која изазива помор pestis'; в. чума [2: 525].

куђ'ел'а ж 'вуна уређена и умотана за предење, повесмо'. – И влас и нагрещи се умотају у куђеље [2: 30]; || куђ'ел'ица ж дем; в. *грндар*.

кужйн'а ж 'кухиња'; в. *кућа* [1: 249].

к'ук¹ м анат 'избочени део човечјег тела између бокова и бедрене кости; зглоб између карличне и бедрене кости'; в. *сиџино*.

к'ук² м геогр 'висока кружна камена громада са заобљеним врхом; стена (полу)кружног облика за коју се може претпоставити да је снажним тектонским ударом одвојена од брда и задржала се на његовој падини' [12: 30]. – Ћук ћука навр' кука [2: 440].

к'ука ж 1. 'трнокоп, будак' [2: 45]; 2. 'свинути клинови на којима се вешају врата'. – У штатке се укују »куке«, о којима се закаче врата [2: 87]; || кук'а^ч -а^ча м 1. 'кука на ожегу'. – Обј'есиш ож'ег за онј кук'а^ч и т'ѵн ти је ка^д[д] ти требā з'а жār или за с'а^ч; 2. 'лукавац, препредењак'. – М'али си тѳ ј'ош да се с та^{кв}'ијема кука^ч'има ф'атāш 'у коло; || кукл'ива^ц -вца м 'чвор »на машну« који се развезује повлачењем краћег краја канапа'; в. *гријешити*; || кук'ул'а ж а. 'кука насађена на дужу дршку, за чупање сена из стога'. – Да н'е би развршев'а с'ијено, с онѳм кук'ул'ѳм иск'ѵбāш пā ка^д[д]-д'ођеш до ост'ожа, онѳ се оз'гѳр снѳжѳ; б. 'копча за спајање крајева конопца'. – [Кукуља је] кука, дрво од шупљега чвора кроз који се крајеви уривка прометну, те се крајеви стегну и »зајемче« [2: 39]; || к'укорога ж 'овца, коза са роговима повијеним у облику куке' [2: 19]; || кѵч'а^к кѵч'а м 'кукица којом су се закопчавале панталоне, сукње'. – Имāш н'а гаће кѵч'а^к и к'овчу па и заковч'аш (да не ост'анѳш беж њ'и!); || к'учица ж дем, в. *закучивай, кривача*.

кукавица ж 1. зоол 'птица селица, која обично не савија гнездо, Cuculus canopus'; 2. 'несрећница, жена с којом се живот сурово поиграо'. – Ако к'укавици не м'ош пом'ој, нем'ѳ јѳ[j] придāв'ат; 3. а. 'плашљивац'; б. 'морално проблематична личност, лопов'. – Онѳ трѳ к'ѵбѳка шт'ицā^н п'онијеле сѵ двије к'укавице безѳбр'азнѳ тѵн 'и[з]-села; 4. 'фигура од боровог дрвета која се поставља уз надгробни камен'. – Срби и Арбанаси често пути уз киљан чело главе посаде тако звану »кукавицу« од лучевог дрвета у разним фигурама [2: 266]; || к'укавицица ж дем. – Она се, к'укавицица, ст'исла уз б'абу и не одв'ājѳ се од њ'ѳ; в. *вал'аѳа^н*; || к'укāт -ām несв 'испуштати глас »куку« (о кукавици); плакати од бола, жалости, нарицати'. – К'укā му сестр'а ом'рченā, не с'ѵшѳ обр'азе; *изр. кукала му мајка* 'обично за истицање храбрости која може бити плаћена главом'. – В'иђи П'етра Спā'ова како е п'уштио гл'ас, к'укāла му м'ājка! || к'укāва^н -вна -о 'несрећан ојађен'; в. *јага, јага^н*; || к'укāлѳ -ā -ѳ 'несрећан, који има трагичну судбину'. – Чу ли, к'ѵмѳм те, за к'укāлѳга Јѳш'а? – Зн'ā ли се што о ономѳ к'укāлѳме ѳет'ету Мѳш'ѳвѳме?; || к'уку узв а. за изражавање тешке забринутости или несреће. – К'уку м'ене к'ā ми је; за изражавање претње. – К'уку ти га ако ти д'ођѳм.

к'ѵкол' м 'семе црног лука, арпацик'. – М'ѳ смо ов'ѳје свѳи с'ијāли тā^н к'ѵкол', н'ико га н'ије купов'ā бес ко је био сак'ат 'у глāву.

кукотрес м 'место на коме се кук тресе, око животињскога зглоба'. – Занимљиво је везање марвенога слома лопатице и кукотреса [2: 552].

к'укуријек м бот 'булка *Paraver rhoeas* L'.

кукуријек'ат -'ијекā несв 'гласати се као петао'. – Ђе млого к'окбгāн кукур'ијекā, тун се не з'нā з'ора [4: 677]; || **кукуријекн'ут** -нē св. – Дигли сū се прије нō је к'окот кукуријекн'уо.

кўл'а -'ē ж 'тип спратне куће'. – Кула се зове још и кућа на избу или кућа на таван [1: 248]; ~ на свод. – [Тип куће] у које се од темеља изведе свод од опека и камена, те су под сводом избе а над сводом горњи спрат кућни [1: 251]. – Кула [је] клачена кућа »двобојна«, арб. *куле* [2: 81].

кул'ачит -йм несв 'заобљавати балван на месту где га је тестера пресекала'.

к'улаш м 'коњ сиве длаке'.

к'улач м 'птица, голуб, пепељасте или жућкасте, жућкастосиве боје'. – Кулач је нечесова т'ица што о[д]-земл'ē нач'ињā гњијезд'о (О).

кул'ета ж 'футрола'. – Е, валā, вал'ā си ми там'ан кā кул'ета н'бжу [2: 91].

кўл'учит -йм несв 'под принудом и бесплатно радити на јавним радовима; радити тежак и напоран посао, рингати'; в. *зулум*.

к'ул'а ж 1. 'лош пас'. – М'ршни тў к'ул'у 'отолēн; 2. 'страшљива особа, кукавица, особа сумњивог људског утемељења'. – 'Ајде, к'ул'о, чеса се бој'иш? – Е, што ми 'учиње онй к'ул'а пог'анй (Ф); || **к'ул'йт** се -йм се несв 'понашати се незрело и неозбиљно'. – 'Ајде, нем'б се т'ун к'ул'йт, не м'огу те пл'едат какв'а си невал'ачка; || **к'ул'ица** ж дем. – Пушти тў к'ул'ицу, нем'б ју задијев'ат; || **кул'ет'ина** ж аугм. – Што ти р'ече онā кул'ет'ина?; в. *шор*; || **кул'ец'ат** -'ецām несв 'понашати се неозбиљно и незрело'. – Д'оклē ћеш кул'ец'ат, д'а ми је зн'ат? || **кул'еци'ут** -'ецнēm св. – Н'еће б'и ж'ив ако н'еђе не кул'ецнē.

кул'аф'ер м 'мангупчић; гуланфер'. – В'иђе ли ђ'е оногā кул'аф'ера М'аркова? – 'Ајте, кул'аф'ери, да ми н'ешто пом'ожете.

кум м 1. 'сведок на венчању, човек који дете држи на крштењу, сродство по Божјем благослову уопште у међусобном односу свих мушкараца и жена лично или породично повезаних неком од таквих веза'; 2. 'сведок двобоја, секундант'. – Кумови су после одређивали све остало око двобоја [1: 292]; || **кўм'а** -'ē ж 1. 'кумова жена'; 2. 'жена која у колевци носи новорођенче испред крвника приликом умира крви' [1: 219]. – Пријатељи дома убилчева и дома погибаочева [узму] од четири до дванаест жена с ђецом у колијевкама које су се звале »куме« [2: 168]; 3. зоол 'ласица' [2: 335]; || **кум'ара** м 'кум'. – Је ли ме траж'ио кум'ара?; || **кўмч'е** -'ета с 'кумово дете'. – В'идиш-[л]и ми кўмч'е: држ'ā са'м га н'а рўке, а почео је да сијед'и; || **кўм'ит** к'ўмйм несв 'усрдно молити'. – К'ўмймо га: п'ушти га, нека ч'оек веч'ерā па т'āпў се разгов'арāте (Бс); || **кўмс[т]в'о** с ♦. – Тō је бил'о кўмсв'о помеђу Драг'ишбм и Андр'ијбм. – Кумство је најсветији хришћански вез, којим су се мирили закрвљени родови свију вјера [2: 212]; *шишано* ~. – И Турци [су] примали тако звано »шишано кумство« [2: 212]. – Кот П'етровићā н'ије бил'о ни кўмсв'а ни убисв'а до дев'етōга кол'ена; || **кум'ачица** ж зоол 'ласица'.

кумб'ул прил, обично у редовном споју у *кумб'ул* ' све заједно, одједном'. – 'Они сū тō св'е п'онијели у кумб'ул'.

кумбурлија ж 'врста леденице' [2: 91].

кун м бот 'дрво из породице јавора *Aser campestre*, клен'; || **кун'ов** -а -о 'кленов'; в. *кора*; || **кун'овина** ж 'кленовина'.

- кунак м зоол 'мужјак куне, зверка из породице мачака, Mustelidae' [2: 545];
- || кун'ица ж; в. *райа*.
 кун'ета ж 'јарак'; в. *зајазий*.
 купкољ м 'коров' [2: 51].
 куњ м геогр 'коса' [1: 110].
 к'упа ж 'боја у картама, херц'.
- купација м 'човек који окупља, сазива, мобилише војску'. – Он и војсци купације зваше. – Е су они купације војске. – Купације часе не часише / Но велику војску окупише [5: 84 258 360]; || купел'ат -'ам несв 'овлаш купити, скупљати'. – Купел'а[ј]те то и нем'оте ми т'ун бести'ат; || к'упит -'им несв 'купити, скупљати'. – 'Узели забр'ан пā га к'осѐ, пā т'амо к'упѐ с'ијено; ~ се 'стискати се, скупљати се због надражаја слузокоже у устима'. – Зар ти се о тијен кр'ушāкā не к'упѐ в'уст'а? в. *ијег*.
 к'уп'ит к'уп'им св 'набавити за новац'. – Није ни б'ил'о п'арāн и ка'д би што ст'ио да к'уп'иш; || купов'ат -'ујем несв. – Купов'ало сѐ г'ас, с'о, помало ц'укра; || куповица ж 'куповина'. – Уговори о куповицама земаља су поред капаре закључивани и тако званом »одомашом« [2: 161].
 куп'ус м бот 'зељаста биљка из породице крсташица, Brassica oleracea'; || куп'ушњак м 'њивица у којој је сађен купус' (Бс); || купус'ара м в. *зирара*.
 к'уража'н -жна -о 'одважан, срчан'. – А б'ил'а је к'уража'на, б'ила и[х] је кā крвни'е.
- к'ура'ц к'урца м анат 'пенис'. – Зл'у к'урцу р'уња см'ѐтā; || курч'ић м дем; || к'уралија в. *муралија*; || к'уре -ета с 'дечачић (у обраћању старијих мушкој деци)'. – „Ајде, к'уре б'абино, дон'еси ми ону с'афицу вод'ѐ“. – „К'ура'ц б'аби“; || к'ур'о м хип 'исто'; *изр. К'ур'о М'удал'ев* шаљ, према уобичајеном Пѐр'о Ст'евāнов; || куротр'есина м 'човек сирове снаге и мале памети'.
- к'урва ж 'проститутка'; в. *койшан* [4: 384]; || к'урвāt се -ам се. – Забор'авила како сѐ к'урвāла, а с'а[д] пц'ује ове ђев'ојке; || курвет'ина ж аугм; || курв'ече -ета с. – Наш'а' некō курв'ече и замоштр'оњāла га, не зн'а куј се об'р'ѐ; || курвић м 'курвин син'. – Чека га, курвићу! [2: 491]. – Од курвића Марнића Станише [5: 303].
 к'урјук м 'плетеница'. – Лијеп ти је курјук [2: 98; 4: 340].
 к'урта м 'дечачић, момчић'. – 'А, мбј к'урта, чек'ā[ј] онō т'еле.
 к'ус к'ус'а -о 'краткореп'; || к'уса ж 'овца кратког репа'. – Онā к'уса в'уч'е н'огу, в'ићи да [ј]у н'ије слом'ила; || кус'ан м 'ован кратког репа'.
- к'утара ж 'неважни послови, беспослице'. – Пушти ти св'оје к'утаре, нō се с'а'гни на т'о што е пр'е[д]-тобōм; ~ *раб'оша* 'играрија'. – Тр'ебā ли да ви се пом'āгā у тѐ в'аше к'утаре раб'оте?; || кутар'анција ж 'немири'. – А с'а'д 'ево и у Пол'ску некаква кутар'анција, некаква 'измјена и с'а[д]-с'у п'ушг'или тол'икō п'олитичкије затворен'икā'н. – Једа'п'у с'а'м ск'оро чит'ā да 'имā у Арб'анију тā кутар'анција и да 'имā једа'н в'елики д'ио Г'ркā пр'авосл'авнија'н; || кутар'ит -'ар'им несв 'бучније претурати по стварима тражећи нешто што је затурено'. – Ижл'ежи више ис тогā п'орт'ика, нем'о в'а'здā'н кутар'ит; в. *ирейремай*.
- кутлача ж '»велика лажица« [1: 253].
 к'ућа ж 1. ♦. – Од »крста« к »слемени« крајем »ступца«, из којегā је »слеме« никло, гледа се унутрашњост куће [2: 317]. – С'а[д]-се к'уће покр'ијевају т'иглōм, а пр'еђе с'у н'ајвише сл'амōм; 2. 'просторија у кули у којој се налази огњиште'; в. *кужина* [1: 259]; *веља* ~ / *задружна* ~. – Задружне куће се у Арбанаса зову конаци, а у кучкијех Срба »задружне куће«, ређе »веље куће«, често и »мусафирски оцаци« [2:

105]; ~ на избу / на *шаван* / на *свог*, в. *кула* [1: 248 251]; одм у обраћању старијих деци: 'Ела, к'ућо б'абина. – 'А, к'ућо м'ајкина, погрчи и врн'и онџ т'еле; || **к'ућница** ж дем 1. 'мала кућа'; 2. 'снопић жита, сламе; руковет'; в. *балица* [2: 49]; *шуж* [1: 243]; 3. 'рупица припремљена за сејање кромпира'. – Ис кол'ике си к'ућнице изв'адио овџ крт'блѣ?; || **к'ућ'ара** ж 1. 'кућица за пса, штенара'. – Б'ачи тѣ к'ости г'амо пред к'ућ'аром; 2. 'различити облици »градитељства« у дечјим играма'. – Мй смо једн'ом начињ'ели в'елик'у к'ућ'ару, с огњ'иштем, а нијесм'о им'али вер'иге; || **к'ућ'арица** ж дем 'кућица, колибица'. – Е тй не м'ош ул'еј у м'оју к'ућ'арицу. – Ја се никад нијесам забавјао грађењем кућарица [3: 50]; || **кућер'ина** ж пеј. – З'ићу л'ући тѣ кућери'не, а н'ѣћ и[м] има'т к'о у њи ул'азит; || **кућйшт'ина** ж 'исто'. – Не ид'ѣ ми се у ону кућйшт'ину више нџ у гр'об; || **к'ућйште** с 'остаци, рушевине старе куће'. – Бил'о је и дос'ат к'ућйшт'ан у којā с'у се лѣгл'е змије, мā ње и пос'ад бит п'овише; арб. тпн *kuqishtë*; || **к'ућйћ** м 'човек из гласите, угледне куће'. – Са'ст'али се к'ућйћи и оц'аквићи; || **к'ућйћ** м 'човек посвећен кући, породици'. – Он је велики работник и кутњик [4: 271]; || **к'ућйница** / **к'ућйница** ж 1. 'жена потпуно посвећена кући'. – Нѣмā г'амо ни к'ућйнице ни к'ућѣ. – Боља је жена кутњика но добра поткућйца [2: 120; 4: 343]; 2. 'змија која се »удомаћила« у кући'. – Вјерује се, да свака кућа има по једну змију »кућйницу«, коју не ваља убијати, јер је у њој »сјен« некојега укућанина, па би одмах умро [2: 337–338].

к'уц'а -'ѣ ж дем *кучка*; в. *лајай*, *чафколић*; || **куцаја** ж 'најгори представник мушког рода'; уп. *йицаја*, *йизгаја*.

к'уч'а'к' **к'уч'а** м 'пас'. – М'ичите ми тога к'уч'а е ми п'одāvи овџ п'иплād; || **к'учка** ж 'женка пса, куја'; в. *ошйенић*.

к'уч'а'к' **к'уч'а** м в. *кука*.

куш'йн -йн'а м 'јастук'. – Т'урите јџ куш'йн'е на крв'ет. – Мй смо тџ звālи в'а'зда куш'йн, а с'ад отѣ м'одѣрно пā вел'ѣ јаст'аек; в. *фрљакнућ*; || **кушин'йћ** м дем. – Ови је кушин'йћ там'ан прем'а чѣка; || **кушинч'йћ** м дем 'исто'. – Спрѣм'ила му је б'аба кушинч'йћ; || **кушинч'ина** ж аугм. – 'О, кол'ика је овā кушинч'ина, имāш-[л]и што м'а'ѣњѣ.

Л

лаба ж 'овца'; || **лабан** м 'ован' [2: 10]; в. *л'аба*.

лабуд'ина ж 'комушина'. – Мй смо лабуд'ину мет'али у сл'амнице и на т'џ сѣ н'ајл'епче спāl'о.

л'āv м 'лавез'. – 'Имā л'āv д'оба'р, дал'еко га м'ош ч'ут; || **л'ајāt** -е[м] несв 'оглашавати се лавезом (о псу)'; 2. 'неконтролисано псовати'. – 'А к'уц'а л'ајала, 'а м'ајка збор'ила – њ'ему ј'еднāко. – Е, колико мог'а л'ајāt онā ибр'етница, Б'огом те в'еликијем к'умйм; || **л'ан'ут** -ѣ[м] св 'проговорити, писнути'. – Ако ј'ош једн'у л'анѣш, за л'ѣтњак њу те уф'атит; || **л'ајколйт** -йм несв дем 'псовати с прекидима, ђафкати; упорно гуњјати, звоцати'. – Л'ајколи, л'ајколи, к'уце, мā њеш прест'ат.

лавор'ика ж бот 'ловор, ловорика'. – Мй овџе велйм'о лавор'ика, а у П'аштровиће са'м сл'ушā да вел'ѣ рџл'ика; в. *кост'рика*.

лаворина ж 'ветар који не доноси кишу'.

лаг'а'м м а. 'експлозив; експлозија'. – П'учџ лаг'а'ми уз Мор'ачу; б. 'пропаст'. – Св'е је от'ишло у лаг'а'м; || **лагамисат** -ишем (не)св 'уништити експлозивом'. – Па велико истурише благо... / Ко Прентића лагамише кулу [5: 397].

л'ад м 'хлад'. – Ми се изм'а'космо 'у лад. – 'Ондā сē 'она турāv'ала 'у лāt; || ладин'а ж 'свежина'. – Јā ижл''егла м'ало нā вӯ ладин'у после вароп'ека; || ладов'ина ж 'хладовина'. – В'еликй је д'уп, ладов'ина и повр оногā за'д'ића ф'атā л'āt.

лажа ж в. лаж.

лажница ж 'кашика' [1: 253]; нејасно, в. лужица.

л'аз м 1. 'ливада у шуми, голет настала крчењем'. – 'Имā пр'и вру ш'умē један л'ијеп л'аз [12: 30]. – [Гвоздови] су и по другим крајевима планине често тамањени лазовима [2: 50]. – Почне дрва брат ка на лаз [2: 480]. – Затрепчани сијеску лазове, да тијем створе сточне испаше [2: 60]; 2. 'много изгинулих војника на бојишту'. – Кад се лаз посјечен [значи погибаоце] [2: 322]; || л'азина ж 1. 'ливада у подножју шуме'. – Кад изб'исмо нā нӯ л'азину, веј ни је бил'о л'акче; 2. 'мноштво изгинулих војника'. – Испо[д]-С'еницā'н је ост'ала л'азина талиј'анскā коју је доч'екā Филип ка[д]-се Драг'иша изм'а'кā на Ор'аво; || л'азиница ж дем. – С оне л'азиницē имāш путл'агу л'ијево.

л'азба ж а. геогр 'стрма стеновита страна преко које може ићи и стаза, али само за вештог и издржљивог пешака'. – Нис тē л'азбē само вл'еш мом'а'к см'ије крēн'ут. – Под Гувном од Сокола Петар Радованов Џукелић, спомена ради, убрао [је] један бор који се и сад у тој лазби препријечен види [2: 504; 12: 30]; б. 'мала травната површина у стеновитој страни'. – Трављиви затоци и уљега међу кршеви-ма зову [се] »међе«, иначе »лазбе« [2: 28].

л'ајат -е[м] несв в. лав.

лакардија ж 'лакридија'. – Сад будли сте радији тако, будли претеците лакар-дију [3: 438].

л'ака'т / лакат лакта м 'мера за дужину, 0,71м' [1: 260]. – Ткају за плату по лакту [2: 72]; народни ~ 'мера од три »педe« и подланицу' / 'мера од »шест шака« [2: 79]; иерзијски ~ 'мера од »шест шака«; мајсјорски ~ 'мера од 24 »унче«; др-жавни ~ „којим се земља мјери је 27 унача“ [2: 79].

лакац лакца м в. лакца.

л'аком -а -о 'узан улаз у обор'; ~ ирелаз в. ждријело.

л'акомица ж 'левак'.

лакоб'ен -а -о 'осећајан, племенит, ненаметљив, благе нарави'.

лала м 'дјевер – у Арбанаса' [2: 111]; в. л'ал'а.

л'ама ж 'плехана канта'. – Пот'ури тӯ л'аму т'амо п'о бāнди да у не преск'ачēm. – Лама... којом се вода из убла вади [2: 88]; || л'амица ж дем. – Што б'и с онијема спл'ачинāма из овē л'амицē?; || ламет'ина / л'амина ж аугм. – Ће си крēн'уо с тōм ламет'инōм? [2: 64]; || л'амāр м 'занатлија који израђује лимене производе, лимар'. – Тō сӯ начй'али тā л'амāри; || ламарлук м 'лимарски занат' [2: 479].

ламп'ијер -ијер'а м 'вампир'. – Бил'о је пр'и'чā о тије лампијер'āн, мā м'ене нијес'у задјев'али. – По народноме вјеровању, пастух није хтио ни под којом си-лом прећи гроб у којему је лампијер [2: 15 288]; || лампијерство с [2: 288].

лāн'а'ц лāнц'а м 'низ металних карика проденутих једна кроз другу (за вези-вање, причвршћивање или за украс'. – А јā са'м в'ише нō ув'јерен да тē и т'у једн'ом лāнц'и зв'екнӯт.

лāн'й / лāн'йин прил 'прошле године'. – Н'ијесмо се од лāн'йин виђ'али. – Тō је лāн'йин бил'о, неђе о зāп'осту В'ел'ије пōст'а'е.

л'апавица ж 'ситна киша са снегом'.

лапетина ж 'овчија мешина' [2: 32].

лѧп'ис м 'оловка'. – 'Узми лѧп'ис и к'ѧрту и тѧ му напиш'и.

лапрндат -ам несв 'брбљати, причати без смисла'. – Прејела се па у свадбу, лапрнда Лисија [4: 262].

ларда / љарда ж 'чобанска игра са штаповима'. – Ларда или љардање је... чобанска игра... с дугим штаповима... [којима се отискује] какво брумбуласто дрво, камичак или кост [2: 344]; || л'ѧрд'ат се л'ѧрдѧм се несв 'играти љарде'.

л'ѧрма ж 'вика, галама'. – Каква је то ларма?; || лѧрм'ат л'ѧрмѧм несв 'вика-ти, галамити'; || лармација м 'галамција'; в. *фалџија* [4: 376].

л'асѧс -ста -о 'бео уз кичму и по трбуху, по боковима црн (овца, коза, крава)'; || ласан м 'јарац' [2: 19]; || л'асна ж 'овца, коза, крава' [2: 19].

л'асица ж зоол 'животињца из реда куна *Putorius nivalis*'.

л'аста ж 'коза са длаком боје ластиног перја'.

л'аставица¹ ж зоол 'најпознатија наша птица селица *Hirundo*'. – Проз тмину се вију ластавице [5: 232].

ластавица² ж 'бочни кућни зид који се под кровом завршава у облику троугла'. – Велико се блато учињело / И нашу је кући уфатило / Источну јо' диже ластавицу [5: 549]; в. *ѧорез* [2: 81].

ластал'а'к м 'лагодан живот'. – Т'амо е ластал'а'к за ж'ене.

ластар м 'лист на изданку лозе'. – Кад брдуни почну листати, тај се млади лист зове ластар [2: 56].

ластика ж 'еластична трака, трака проткана гуменим нитима'. – Прекрстише кутију ластиком из старих гађа, везаше узо па у кесу [4: 147]; в. *уза*, *узо*.

л'астра ж а. 'танак лим, плех'; б. 'лимена посуда' [2: 250]; || л'астрица ж 'лимена плочица'. – Они сѧ св'акѧ им'али ту л'астрицу с 'именом и с т'ијем сѧ га коп'али.

латинка ж 'стара пушка дугачке цеви, израђивана у некој од радионица у Призрену, Пећи или Ђаковици' [2: 91]; || лат'инскѧ -ѧ -ѧ 'католички'; в. *срѧски*; || Латинин м 'католик'; || Латинче -ета с дем. – Ђе ме даде Вати Латинину. – Но ме даде Вати Латинчету [5: 292].

латрнт несв 'пламтети, пламсати'. – Међу те сухотице латрио је огањ, ђе се хајдуци грију, кувају ручак и вечеру и пеку пецива [3: 88].

л'ѧ'ж м само у изразу *л'ѧ'ж и бир'илѧ'ж* 'лажа и паралажа'; || л'а'жа ж 'неисти-на, лаж'. – Тѧ е л'а'жа ко к'ѧжѧ ѧ 'ико 'ишто збор'ио. – Ја ођу да се без лаже разговарамо [3: 392]; || л'а'жѧв -а -о 'коме се не може веровати, лажљив'. – Тѧ је л'а'жѧво и 'он ђе 'истину р'еј с'амо ако му се 'отмѧ пѧ погр'ијешѧ; || л'а'жѧво прил. – Ођу право, а неђу лажаво [5: 75]; || л'а'жѧва'ц -вца м 'лажов'. – Јесте ли се здоговѧрили к'о је међу в'ама н'ѧјбол'ѧ л'а'жѧва'ц; || ла'жав'ина ж 'лагање, лажно приказивање неког догађаја'. – Вала кад бисте ост'авили тѧ св'оје ла'жав'ине, б'ол'ѧ бисте л'уђи бил'ѧ; || л'а'жѧп м 'лажов' – Скупѧли се л'а'жѧни да се здоговѧрѧ кој'ѧга ђе међу ѧ'има глав'арсво; || ла'жунч'иѧ м дем 'лажовчиѧ'. – Ови лажунч'иѧ ђе, кае[д] порѧст'е, бит б'ол'ѧ лажунч'ина од оц'а му; || ла'жунч'ина м аугм 'лажовчина'; || ла'ж'ул'а ж 'лажљиви-ца'. – 'Ође ла'ж'ул'а да р'ечѧм да нијес'а'м в'иђела што са'м в'иђела; || ла'ж'ул'ица ж дем. – Ова ла'ж'ул'ица је н'а вријеме г'очѧла да 'учѧ раб'оту: ла'ж'ѧ и не уг'ѧрѧ јо[ј] га 'око; || ла'ж'ат -ѧм несв 'лагати'. – К'о је ов'ѧ те б'ол'ѧ ла'ж'ѧ од Ил'ѧјѧ н'ашѧга? – Не к'е ов'ѧн ла'ж'ат (О); || ла'шч'ина м 'лажовчина'. – Зашто лашчину, каурина постави-ше за управника Зем. задруге [4: 221]; в. *фалџија*; || ла'жѧк'ат -ѧкѧм несв 'говорити

некоме да лаже'. – Л'ијепо ли н'аучї да ла'ж'икā м'āјку, бл'аго му 'у дѡм.

л'а'к л'а'ка -о 'мале тежине, лак'. – Л'а'ка ми је овā т'орба, не бр'ижи; *изр. л'а'к ѿої к'аїѡм* 'непромишљен' || л'а'ко прил. – Л'а'ко је н'иза' стрāну, нѡ је тешк'о нав'ише; || л'а'сно прил 'лако, без напора, с лакоћом'. – Л'а'сно ћемо с т'ијем; || л'а'ко л'а'сницѣ прил 'принудно, под принудом'. – „Јā тѡ не м'огу нос'ит, тешк'о ми је“. – „Мѡр'аћеш л'а'ко л'а'сницѣ – како ти се н'еће“; || ла'к'а'ц ла'кц'а м 1. 'хитар, окретан човек'. – Нѣмāш тї к'уј с овијема ла'кц'има. – Они који имају хитрину да у таквим приликама први ће је потребно стижу зову се »лакци«. – Старци примјећују хитрини садашње оmlадине, истичући хитрину... људи првог покољења и многе друге »лакце« [2: 181 356–347]; 2. 'лопов'. – Пошто Жуја најприје отроваше лакци [4: 254]; || ла'ко'с'ен -а -о 'осећајан, племенит, ненаметљив, благе нарави'. – 'Она је ла'ко'с'ена кā јѡј] мāјка и м'ило ти је и ка'д ју н'а п'ут ср'етѣш.

л'а'ком -а -о 'који има јаку жељу, страст да се нечега домогне, да присвоји, патолошки жељан, похлепан'. – Дешāв'ало сѣ да л'а'комї ч'оек, кои је л'а'ком на бр'аве, којї би пом'ислио да је тѡ њег'ово, да ти в'идї 'овце, да ти н'ајбол'ā ц'ркнѣ (Кж).

лев'ѡр -ѡр'а м 'револвер'. – Ка'д, у онѡ, д'онесе лев'ѡр, а 'он га п'итā: оли ми д'а[ти] тā лев'ѡр да га в'ићу?

л'ѣд л'ѣда м ♦. – 'Офуја се н'а лѣд и »плāт'ише« с'ѣдала; || л'ѣд'н л'ѣдна -о 'хладан'. – Л'ѣдне ли с'у ти р'уке, м'оје д'ијете; || леденица ж 'хладна кућа, просторија'. – Жали се и на швапске куће да се тешко угријавају – леденице. – Послали би ме у њихову леденицу, влажну и бућаву [4: 89 396]; || лѣд'ница ж 'исто'; || ледѣња-ча ж 'ледени клин'. – Но и ти с ледѣњачама бригу задајеш [4: 347]; || л'ѣдн'ут -нѣ / лѣдн'ут л'ѣднѣ св 'осетити хладноћу'. – Дѡћ'о, п'ипн'у на онї пол'ок – н'ѣмā јāјц'а, п'ипн'у на др'угї, ка'д н'ешто ми л'ѣдн'у.

леденица ж 1. 'врста кратке пушке'. – И тако је Јбака у залогу дао двије леденице [2: 155]. – Па пуцају пушке леденице / Бију Кучи наше мједенице [5: 451]; в. *вијешаї*; 2. 'ледени клин'; || леденик м 'кратка пушка која се носи за појасом, леденица'; в. *обеїаї*.

лѣдина ж 'необрађено земљиште обрасло травом, тло'. – А 'он к'а'п в'ука за вит'ицу, пā т'ā'мā ст'исни ш њ'им о л'ѣдину те му е слом'ио к'ичму.

лѣд'о -'а м 'приглупа а поштена особа'. – За такв'ѣ се вел'ї лѣд'о, бр'укел'астā поштењачина; || л'ѣјка ж 'исто'. – Не зн'ā л'ѣјка др'укше, пā тѡ ти је.

леђаница ж 'јесења болест јагњади' [2: 20].

леж'ат -їм несв а. 'лежати'. – Тї ј'ош леж'їш, а 'овце ч'еаку; б. 'боловати'. – Леж'ї веј нећ'ел'у дā'н'ā, а д'аће Б'ѡг да се д'игнѣ; || л'ѣј л'ѣјем св 'лећи'. – Вї пр'їчāте, а јā ѡјд'о да л'ѣјем; || лїјег'ат л'їјегāм несв. – Л'їјегā т'у ј'ѣцу, в'идїши кол'ико је 'урā. – Оћемо ли в'ише лїјег'ат?; || леж'ѣчкѣ прил 'лежећи, у лежећем положају'. – Ка'д би се леж'ѣчкѣ м'огло коп'ат, н'е би б'ол'ѣга раб'отнїка од њ'ѣга бїл'о; || л'ѣжнїк м 'лежање, излежавање'. – Д'оста је бїл'о л'ѣжнїка – д'ик се!

л'ѣј се лѣг'у се несв 'излезати се'. – П'ѡчѣла с'у да ми се лѣг'у п'иплāт.

л'елѣк м 'ритуални говор над одром покојника'. – Њ'ѣга с'у затв'арāли за л'елѣк (Кж); || лел'екāт -āм несв 'опраштати се од покојника лелеком'. – Од'или с'у пред њ'има на пл'ачеве и 'они с'у лел'екāли, а избјегāв'али с'у да лел'екн'у онѣ којѣ нијес'у симпат'исāли (Кж). – Ка'[д]-гā лел'екā, излеп'екā гā пā т'ā'мāн р'екā; || лел'екн'ут -нѣм св. – Ка'[д] н'е може др'укше, м'ѡрāш лел'екн'ут и он'огā кѡме н'ѣмāш р'ѣј н'ишта без „др'уже сво'ије др'угѡвā“; || лелек'āч -āч'а м 'човек који

лелече'. – Бил'о је ов'ође в'а'зда д'обрије лелек'ач'а', ма с'у н'ек'и ом'а'њ'или ка'[д] су после Фил'ипа Р'ашкова науч'или да т'о м'оже б'ит н'аоп'ака раб'ота; || лелеч 'леле'. – О лелеч си га нама (у игри »калумпер«); [2: 377].

л'ел'ек м зоол 'рода'.

лем'еш м 'део плуга, раоник'; в. *јемјеш*.

л'енга ж 'дугачка тања мотка'. – У гвоздовима беру се »ленге« и »остожа« [2: 60]. – А бил'а је г'у'на једна л'енга с'еме'њ'ак'а'н. – »Сјеме'њаци«... се вежу у чифто-ве и вјешају о ленги [2: 49]. – [Ленга је] подугачка мотка, препречена у једном крају куће над ковчегом, [на коју се] вешају преко дан спаваће хаљине: поњаве, пустови и губе [1: 254].

ленц'ун -ун'а м 'чаршав'. – Ка'[д]-га н'а'ђи, т'а'ма га оп'аши ленц'ун'ом п'а ш њ'им у скр'ињу. – Те ја ленц'ун скв'аси рак'ијом. – Узеше га па га прекрише ленцу-ном [4: 259].

лесица в. л'есица.

лети-лети, плане зоол 'бубамара *Coccinella*'.

лет'ип'ерка ж 'дечја играчка, дашчица у облику авионске елисе, постављена на врху штапића'. – Мене је 'ујак начин'ио лет'ип'ерку и ка'[д] ш њ'ом пот'рчим, 'она се врт'и ка на 'еропл'ан.

л'ет'њ'ак м анат 'једњак'.

л'етрика ж 'електрична струја, електрична светиљка'.

летур'ђија ж 'божићни колач'. – Меси се само један обичан колач, који се зове »летур'ђија« [1: 307].

лећ'ет лет'им несв 'летети'.

л'ецк'и -а -о 'летњи'; в. л'ејо, л'ејски.

лив'ада ж 'раван травнати појас који се може косити'; в. *баштиина*.

лиз'ара м 'ништарџа'; || лиз'ат л'иж'ем несв 'лизати'; || л'изн'ут -н'ем св. – Н'ије б'оцу ни в'идио, а н'е да је и к'апју л'изуо; || л'иск'ат / л'ицк'ат -ам несв 'пити помало, пијуцкати'. – Они ка да н'ет'е: л'ицкај'у пом'ал'о, л'ицкај'у – п'а двије б'оце [испразнише]; || л'ицкол'ит -им несв дем. – 'Е, колико мог'аше л'ицкол'ит, св'ак'у и[м] к'апју ђ'ав'о п'опио; || л'ицн'ут -н'ем св 'попити мали гутљај, овлажити језик'. – Н'ије ју, вал'а, м'ог'а ни л'ицн'ут, н'о је 'он, нас'ум, ње'гово п'опио.

л'ија ж 'овца'.

лиј'а -е ж 'леја лука'. – Посад'исмо лиј'у л'ука (Бс).

лиј'ак -ак'а м 'мужјак с дефектним тестисима'. – Ако 'им'а једн'о з'рно н'апол'е а једн'о му заст'ало ун'утра, т'а'ма е лиј'ак.

лијег'ат л'ијег'ам несв 'кретати на спавање'; в. *лежати*.

лиј'ек м 1. 'лек; спас'. – Ови се првот'ок ост'авј'а з'а лијек. – 'Онд'а в'ише н'ије бил'о л'ијека, с'а'п'рли с'у ју да у посијек'у и о'на т'а'ма р'екла: д'обро, ј'еса'м! 2. прил 'мало'. – А ко је л'ијек б'ол'е м'ог'а – г'оспода је бил'а и т'а'ма'к в'елик'а. – Боље с паметнијем лијек но с бестијом вијек [2: 424]; || лијеч'а'к прил 'сасвим мало, колико за лек'. – Д'ате и м'ене лијеч'а'к о[д]-тог'а п'ип'уна, и ј'а с'а'м бил'а нечиј'е дијет'е; *изр. сваки* ~ 'све, до последњег зрна'. – Пон'есоше св'ак'и л'ијек и ост'ав'ише ми ђ'ецу без н'ишта; в. *иравалии се*.

л'ијен лијен'а -о в. л'ен'уз.

лијеп м 'лепљива маса којом је нешто обленљено' [2: 52].

л'ијеп -а -о 'добар'; в. л'ејоша.

лијес м 'грађа за кровну конструкцију'. – Тако се ни лијес за кућу ни друга главнија дрвенарија не сијече о мијени мјесеца [2: 331]. – У гвоздовима беру се

лијесови за куће [2: 60]. – Покривач, иначе кров или покров, наслања се на лијес [2: 83]; в. *врсиа*.

лијеск'а -'е ж бот 'дрво, шиб из породице бреза, чији је плод лешник, *Corylus avellana* L.'

лијеч'а'к прил в. *лијек*.

лијк'а ж а. 'драга особа'. – А н'у, л'јко, дод'а ми т'у шт'ил'езу; **б**. 'поштована стара жена'. – Невјеста ослвљава свекрву »лико« [2: 111].

лико с 'танак кончасти слој с унутрашње стране коре, најчешће липе, који се употребљава у плетарству, лика'. – [Обручи] се вежу на два начина: ликом или на кључ [2: 74]. – Настучено лико се опучи, обручи отпуште, дуге размакну, а пиће се проспе [2: 462].

л'има ж 'турпија за гвожђе'. – Зн'а ли 'ико ће са'м са'кр'ио он'у л'иму?; || **л'имица ж** дем. – Ов'е ж'ене 'имај'у нечесове л'имице з'а нокте; || **л'им'ат** -'ам несв 'обрађивати лимом неки метални предмет, турпијати'.

л'йнија ж, *м'ушк'а* ~ 'мушки чланови патријархалне породице'. – Међу њима има фамилија која је мањкала, мушка линија, пријед но се осветила [Ж 12]; || **лини'арка ж** 'левири'. – Ја ул'ег'а° у дог'ању и тр'ајим лини'арку, а 'они вел'е шт'о ти је т'о?

л'ишцура ж бот а. 'дугогодишња планинска зељаста биљка чији се корен употребљава у фармакологији, *Gentiana lutea*'; **б**. 'ракија у коју је додат корен ове биљке'. – Од грознице је најпознатији лијек линцура [2: 532].

лињ'ат л'йња[м] несв 'нестајати'. – Св'аки д'ан л'йња са° зем'ј'е (Бс); ~ се л'йња[м] се 'остајати без длаке, мењати длаку'. – Ст'ар ч'ек поч'ињ'е да се л'йњака ст'ар'о маг'аре.

л'ипс'ат л'ипш'е / **л'ипц'ат** л'ипч'е св 'липсати, крепати'. – Л'ипс'а к'оња да вал'аш (у шали, блиском, кад други пут кине, па је „наздравље“ уз прво кијање прошло узалудно); || **липс'ав'ат** -'ај'е / **липец'ов'ат** липч'ује несв. – Д'ођ'е и[м] в'ака'т п'а липц'ај'у. – Убијена змија »липсаје« после сунчевог захода [2: 337]; в. *жуч*; || **липсеж** / **липсож** / **липсош** м 'помор стоке'. – Племена [је] давало рукопомоћ и ономе племенику, који истрпи штету било од липсежа стоке, било од вучјега покоља [2: 129]. – Овај лептирић доноси многе несреће, као болијести, смрти, сточни липсош и којешта друго [2: 293 317]; || **л'ипс'а ж** 'изнурена, измождена жена'. – Н'ем'а жив'ота у њ'у – л'ипс'а п'а л'ипс'а; || **липец'ул'а** / **линц'ул'а ж а**. 'изнурена, безвољна жена'. – Б'огме је липс'ул'а: и колико би м'огла, т'ешк'о ј'о[ј]-[ј]е да нешто уч'ини; || **л'ипс'о** -'а м 'изнурен, изможден човек'; || **липец'оња** / **л'ипц'оња** м 'исто'. – Л'ипц'оња п'а л'ипц'оња – н'ије га д'а Б'ог н'и за што; || **липец'овина** / **липец'овина** м/ж 1. 'исто'. – А што зов'еш он'у липц'овину, в'идиш-[л]и да га в'ише ни н'оге не држ'е; 2. 'угинула, крепала животиња'. – О[д]-св'е л'епот'е, с'амо ми је ј'ош ф'ал'п'о да се с ов'ом липц'овин'ом сек'ам || **липец'ат'а'к** -тк'а м 'исто'.

лис'ица ж зоол 1. 'звер из рода паса *Vulpes vulpes*'. – Н'агр'д'и ми лис'ица те к'окошке, не см'ијем и[х] в'ише пушт'ав'ат; 2. 'лукава, препредена особа'. – Н'еј' т'и издр'ијет с лис'иц'ом лук'ав'ом, прев'ар'иће те; || **лисичина ж** 'лисичје крзно'. – Тинтерци су постављени крзном, највећма лисичином [2: 291]; || **лисов** м 'пас' [2: 9]; || **лисока ж** 'овца'; || **л'иска** м/ж 'беспосличар, варалица; мангуп'. – Ће нађ'е он'у л'иску безобр'азн'у да ми у к'ућу дов'одиш.

лис[т] листа м 'окресане гранчице јасена или храста, за зимску исхрану оваца'. – Већ крајем августа почну сећи са храстове горе »лист«, т. ј. младе гранчице са

зеленим лишћем, које лепо сложе у лиснике, повисоке стогове од 1,5-2 м. у пречнику [1: 240]. – Тõ сӯ са^едијев'али 'у листове; || лисник м 'стог листа' [2: 38]; в. *јора*; || листо^е'ек м 'простор на коме је посечен стог листа'. – Им'али сӯ 'они тр'и али чет'ири листо^е'ека ј'асëна, з'ановëти; || листоб'ер м 'исто'. – 'Узео је и онй Љш'ов листоб'ер.

л'истра ж 'бочни зид куће, забат'. – Л'истра је бил'а д'игнүта кã један м'ета^р; [1: 246, 2: 80].

л'ит лиј'ë несв 'тећи у млазу, сипати'. – Лиј'ë с'а^д и за он'б што л'етõс н'ије; || л'итва ж 'велики пљусак, провала облака' [2: 332]; в. *йлима*; || лйт'а ж 'пеуредна, нечиста жена'. – Не ум'ије се лйт'а ни обрн'ут ок'б себе; || лит'ул'а ж 'исто'; || лйт'о м 'неуредан, прљав човек'; || лит'ов м 'исто'; || лйт'оња м 'исто'; || лйт'ат (се) л'йтã[м] (се) несв 'имати пролив (најчешће о говедима)'. – Угн'ã[ј]те тë кр'аве у 'избу да туд'ије не л'итајү.

л'йт -и ж 'окомита стена, литица'.

лйц'е с 'предња страна куће, »ребро« на коме се налати улаз'; *загње* ~ 'друго ребро' [2: 80].

л'ицкãт -ãм несв 'помало лизати'. – Злор'ано је, л'ицкã а не 'ије; || л'ицнүт -нëм св; || л'ицколйт -йм несв дем. – Н'апунй ме сич'ијë тõ дијет'е: б'ирколй, л'ицколй, а н'ишта да из'ије.

личит се личим се несв 'одрећи се, прекинути везу с неким'. – Како ће ми бит кад ми... рупи сила на кућу, па ме присили да се од свога срца, од свога јединога сина, личим. – Како се личење сматрало срамотнијем чином, то су се малина од убилца и његове куће личили [2: 167; 3: 79]; в. *одличевање*; || лицба ж 'бојкот племенске средине према лицима која су се огрешила о интересе колектива или повредила његов морални кодекс' [11: 75].

лиша ж 'карта без поенске вредности у неким карташким играма'; || лиш'ат се -ãм се св а. 'одбацити лишу, ослободити се карте која нема поенске вредности'. – Нијес'а^м се м'огã^е лиш'ат дев'еткë; б. 'одвојити се од жене'. – Лишај ми се, љубе моја, е ће другу љубит Марко [2: 396].

лиш'ãј -ãј'а м а. 'гљивично обољење коже lichen'. – Лишај, који се тако и у Арбанаса зове, лијечи се мазањем »травом од лишаја«; б. бот 'група нижих биљака, Lichenes'. – Лишај се може лијечити и јамужом у коју се додадне и тзв. »лишај од камена« [2: 547].

л'йше прил 'осим'. – Б'õк те 'узео кã тë 'узео, л'йше нãр'од. – Опушће ти веље благо лише браће [2: 257].

лобод'а ж бот 'растиње Chenopodium album L., Chenopodium polyspermum L.'.

л'õв л'ова м 1. 'ловљење дивљачи'. – Ид'ү 'у лõв л'үђи, н'ека^д в'ише да се в'идë нõ да л'овë; 2. 'ловина, улов'. – Ваља се лов ставити под решето [2: 330]. – Т'ãч н'ин л'õв да^н'а^шњй л'ãко ћеш свãр'ит на дл'ан; || л'ова'ц / лов'а'ц л'овца / лов'ца м а. 'учесник у лову'. – 'Он се са^е Сл'ãвком кã л'ова'ц, т'амо се у дрүшв'о нãд'или. – Овй се лов'ци т'амо л'омë за б'изãма и дер'ү жив'от; б. фолк 'игра'. – Ловаца играју по неколицина [2: 369]; || ловн'ица ж 1. 'ловачка пушка, двоцевка'. – Дон'еси онү п'ушку, 'имаү једну ловн'ицу, да нешто г'ãђем; [2: 64]; 2. 'мачка која добро лови мишчеве'. – Овã нë ловн'ица спãс'ила од м'йшãн; || лов'ит л'овйм несв. – Не зн'ãм ни што м'огү овуд'ије да л'овë, нãко којү вр'ану.

л'огалйште с 'брлог дивљачи'.

лож'иште м 'лежиште'. – М'ета^к што е б'ио у лож'иште; в. *сйëia*.

л'оза ж 'породична грана, генеалогско стабло'.

лоз'ар -ар'а м бот 'павит *Clematis vitalba* L'; в. *ломина*.

л'ој л'оја м 'масно ткиво које обавија делове неких унутрашњих органа код животиња'. – Л'ој се топ'ила; || **л'ојав** -а -о 'у коме има лоја'. – Овд м'есо је л'ојаво, ма то м'ене м'лого не см'ета.

лок'ат л'очѐ[м] несв 'јести као свиња'. – Нађ'е ме ј'ад од једнога пр'асета: н'ѐће да л'очѐ ни да му се м'олйм; || **л'окнѓт** -нѐм св. – Вел'ѐ да је једна тѓж'ела свекр'а кой јѓ[j]-[j]је 'умро 'о-гладѓ: „Јеса'м ли ти говѓр'ила / св'екре б'ане / л'окни к'ашѐ и млијек'а / м'урве н'ека || **л'окйво** с 'храна за свиње, сплачине'. – Не зн'ам в'ише какв'о л'окйво да спр'ем'ам овомѐ пр'асету на'ко да га пон'удйм вин'ом (а т'а'ма'к ће ми, бо'йм се, тра'жит и рак'ију).

л'оква ж 'бара'. – Им'а т'ун в'ише к'ућѐ л'оква и т'амо и[х] п'ојймо.

л'окѓм м 'коцка шећера'. – Ба'с'а је зн'ала да ђ'еци 'однеклѐ изв'адѓ по л'окѓм ц'укра.

лом м 'густ шибљак'. – Опози' зеца у ови лом драча, па преко вр' крушке скочи', те га уфати [2: 451]; || **лом'ар** -ар'а м бот **а**. 'павит *Clematis vitalba* L'; **б**. 'шибље, жбуње'. – Завѓкл'е се кр'аве у онѓ лом'ар и једв'а са'м и[х] иза'гн'а [7: 129]; || **лом'ина** ж 'ниско шибље, жбуње'. – Њихове шарке пушке још једанпут одблеснуше кад у неке ломине с обје стране посједоше пут [3: 161]; || **ломут'ина** ж в. *ломар*. – Сијеч'е онѓ ломут'ину и бач'ује овц'ама.

лом'ит л'омйм несв 'ударањем или притиском разбијати целину нечега, разбијати на комаде, кршити'. – Н'ије ов'и к'оњ л'омен, нѓ онѓ др'угѓ; || **лом'ат'ак** -тк'а м 'одломљени комад од неке целине, одломак'. – Не зн'ам ђе нађ'е некѓ ломат'ак о[д]-ћ'икарѐ да на њ'ега наг'азѓ [4: 368]; || **ломач'ић** м дем. – Н'ај ће дијет'е и ломач'ић и др'ачицу, теке да је м'ене в'ише сич'ијѐ.

лонга ж 'печеница, месо поред хрптењаче' [2: 40].

лонца ж 'скуп'. – [Вјештици] је сјен одлазио на скуп или, како се вели, »лонцу«, а тијело јој је у полумртвome стању остајало у постељи [2: 294].

лоп'ата ж ♠; || **лопатица** ж дем. – Поред огњишта скоро у свакој кући има »лопатица«, арб. *љоайѓ* [2: 87]; в. *кайура* (Кж).

лопаш м 'део рала' [2: 47].

лопта ж; *лойтие* с коња. – Лопте с коња, јесир, играју по вишина мушкараца подијеленијех у двије равне половине; *лойтие руйица*. – Мушка чобанска игра, са лоптицом коју треба убацити у рупицу [2: 344 345].

лопух м бот 'вишегодишња зељаста биљка *Petasites hybridus*, *Lappa major*'. – На мање ране се обично привија боквица (*Plantago lanceolata*), грки лопух или репух (*Lappa major*) [2: 549].

лотиња ж 'смрад, жадах'. – Задаси људски и животињски измијешани су са свом лотињом. – Избјеже Тодора од сиротињске софре и лотиње [4: 171 257 250].

луб м 'труп заклане животиње с извађеним изнутрицама'. – Мало који овчији луб прелази 15, а козји 18 ока меса [2: 10]. – [У гатању »у плећку«] месо и лубови значе погибаоце [2: 321].

л'уг м 'пепео, растворен у води'. – Домаћице оперу посуђе најбрижљивије, и то лугом, да се скине мрс [2: 240]. – Сутра на Чисти Понедељник осване на свачијим вратима крст од »луга« (пепела) [1: 292]; 2. 'опруга на кљуси за лов на вукове' [1: 65].

луж'итњ'ак м 'направа, на зиду, за држање кашика'. – Лужице... обично се држе у »лужитњаку« [2: 88]; || **луж'ица**, арб. *љуѓе*, ж 1. 'кашика'. – Н'екѓ се нијес'у

н'ика^д одв'ај'али од луж'ицѐ, м'огла и је вал'ат ако се неђе н'ађу да што из'ију. – Сједе и кикоћу се скидајући »лужицама« пјену од варенике [2: 281]. – Ево бројим седамнајест лужица [3: 663]. – Ђед поћута па отури лужицу ка поливен сплацином [4: 200]; || луж'ица ж дем [2: 537]; в. *џлочица*; 2. анаг 'удубљење на дну грудне кости'. – З'абол'е ме н'ешто на луж'ичицу, не м'огу да'н'ут; || л'жица ж. – Ври вареника и мајка му пружи л'жицу да ојјени [4: 88].

лужбарина ж '»рђава штичина«, дашчурина' [2: 61].

л'ук м бот 'Alium сера, Alium sativum'. – Мй с'адймо л'ук ц'рнй, л'ук б'ијелй; || л'учњ'ак м 'мали бостан за садњу лука' [2: 55]; в. *забраз*; || л'учевина ж 'кора од лука'.

л'ука лук'ѐ ж 'ливада, њива поред водотока'. – На дно лук'ѐ је онй брекч'ић; [1: 31]; || л'уч'ица ж дем 'њивица на крају ливаде; терасаста њивица' (Кж) [12: 30].

лук'ав -а -о 'вешт, притворан'. – Тб је и пог'ано и лук'аво и ч'увај[ж] се да те не н'ађе н'енадн'а; || лук'авйт -йм несв 'понашати се лукаво, дволично'. – В'а'зда је лук'авйла и м'ислйла да ће с'тијем н'ешто да измудр'а; || лук'авац -вца м 'препредењак, преварант, подвалација'. – Наш'а'н да се надгор'аје с' лук'авцем ст'аријем; || луж'авс[т]во с. – Ка[д] -се бр'ав'ак и ајван'ак доф'атѐ да једа'н др'угбга надлук'авѐ, мјери обој'ици лук'авсво.

лула ж в. л'ул'а.

лумбр'ела ж 'кишобран'. – Ако не н'адй, он се на лумбр'елу ст'апл'ѐ али ју обј'есй з'а вр'ат теке се од њ'ѐ не одв'ајѐ; уп. *слику*, *шайор*.

лўњ'ат лўњам несв 'лутати, скитати'. – Не зн'а шт'о ће с'а' соббм п'а лўњ'а до Уб'а'л'а' али до Мед'уна и ћ'ер'а т'ице; || лўњ'о -'а м 'скитара, беспослењак'. – А што ће лўњ'о чињ'ет ка'д не зн'а н'ишта др'угб.

лўп'ат лўп'ам несв 'ударати, тући'. – В'иђи онў шк'уру и затв'ори ју да не л'уп'а; || л'упк'ат -ам несв; || л'упн'ут -нѐ[м] св. – Што нб л'упнў у п'бртйк, накл'оните се н'екб; || лупњ'ава ж 'лупање'. – Ако н'ѐтѐ ђ'еца, 'оће м'ачка, теке м'ене лупњ'авѐ у к'ућу не ф'алй.

лўп'еж м 'лопов, крадљивац'. – Н'ије 'он лўп'еж нб скуб'ара [2: 24 315]; || лупеж'ица ж || лўп'ешчић м дем. – Тог'а лўп'ешчића не дов'одите ми у к'ућу; || лўп'ешче -ета с. – В'иђосте ли како лўп'ешче св'итк'а оч'има; || лўп'ешчина м аугм; || лупеж'ат -'ам несв 'красти'. – Не зн'ам'о к'ако сў лупеж'али он'й те б'јд'оше, а ов'й тѐ не ост'авйт гол'е на л'едину; || лўп'ешкй -'а -б 'који се тиче лупежа'; || лўп'ешки прил. – Они не ум'ију др'укше нб лўп'ешки; || лўн'ештна ж 'крађа'. – Уплек'а сѐ у некѐ лўп'ештине, а н'ије му бйл'о ни тѐшк'о е др'угѐ раб'оте н'ије ни зн'ав'а; || лўп'еш[т]во с 'исто'; в. *биринци-лупеж*.

лўтор м 'неуредан човек'. – В'иђи оног'а лўтора: отк'а му је м'ајка у'мр'ла, н'осй једн'у кош'ул'у.

лўч м 'љуска од борове срчике која, запаљена, служи као осветљење'. – Лўч 'им'а смбл'ѐ и д'аје свијетл'о, а б'ак н'ѐм'а (Бс). – Кад је мрачно, пут се освјетљује лучем [2: 348]; в. *квара'й*; || луч'евй -'а -б 'који је од луча'. – Раде лучево посуђе [2: 74]; в. *извий*; || луч'евина ж 'тврди унутрашњи део боровог дрвета, боровина',

лўч'ац лўч'а м а. 'лучно повијена летвица над узглављем колевке преко које се пребацује покривач'. – Тб сѐ с'итнйло на м'алѐ комаг'иће т'акб да е м'огло да ст'анѐ на лўч'ац от кол'ијевкѐ (Кж); в. *боковина*; б. 'огрлица за звонце на врату животиње'. – Ђекад се од младе тисовине учине лучци за звона и цингаре [2: 311]. – Кравска цингара вјеша се о ремику а не о лучцу дрвеном [2: 19].

лѹч'ит л'учѹм несв 'одвајати младунчад од мајки да не сисају'. – Л'уче се ј'агњад да не п'осѹ.

лучка ж 1. 'ивер, цепка луча'; 2. 'змијски лук'. – Не мало пути су се хранили травама..., нурићем, лучком и гомулицама [2: 192].

лучњак м в. лук.

лушки -а -о ; в. *ірозница* [2: 532].

Л'

л'аба ж 'овца беле длаке'; || л'аб'ан м 'бели ован'; || л'абица ж дем. – Она се л'абица не одв'ајѓ од м'ене.

л'ал'а м 'обраћање старијих млађем од милоште, одмила'. – 'Ајде, л'ал'а м'ој, посл'уша[ј] стрик'а да те не ф'рснѓ по гуз'ици; в. *лала*.

л'арда ж в. ларда.

љареза / љар'за ж зоол 'птица грабљивица шареног перја'. – »Љареза« или »љар'за« је, по објашњењу г. Крста Мирковића, студента филозофије (из Куча), птица камењарка, која је шарена и прави гнезда испод камења. – Мисли се, да после ђавола гром најчешће туче љарезу, зато се и каже; „Гађа га ка љарезу“ [2: 336].

л'аца ж 'овца'.

л'ев'ач -ач'а м 1. 'леворук човек, левак'. – Вел'ѓ е су у Ц'ерја св'акѹ ск'оро л'ев'ач б'ио; 2. 'во који се преже у леву страну јарма' [2: 46]; || л'ев'ача ж 1. 'лева рука'. – Јакша је у т'ѓ пот'оњи л'ев'ач б'ио: л'ев'ачом је 'ио, л'ев'ачом кос'ио. – Прек'ини – да ти не п'учѓ л'ев'ача; 2. 'леворука жена'. – Она л'ев'ача Дѹј'ова је л'уцка колико је тѓшк'а.

л'емѓз м 1. 'дуго тање дрво; облица у основи покривке дубирога' [7: 116]; 2. 'млатач'. – [Лемез је] дуго дрво, којим се жито млати [2: 51]; 3. 'велики кукурузни клип'. – Л'ијепи су овѹ л'емѓзи, там'ан за семењак'е; в. *иуда*.

л'енгѹз м 'лењивац'. – 'Ајте, л'енгѹзи, мало б'рже да ве не призамл'ујем дреновѹцима. – Ови м'оји л'енгѹзи јед'инѓ сѹ брз'и на ваг'ан'; || л'енч'ина м пеј 'лењивац'. – Е, д'а ми је да овѓ л'енч'ине м'етнѓм у[з]-Шар'оњу: њ'ему би бил'о л'акче, а њ'има н'е би бил'о г'оре; || л'енч'ура м/ж 'нерадник, нерадница, ленштина'; || л'ијен лијен'а -о 'лењ, нерадан'. – Тѓ је лијен'о, огријеш'иће з'емл'у по којѓј ид'ѓ.

л'епот'а ж . – Нека н'осѹ, тако ми Б'ога, овѹ л'епот'у куј г'ој 'оће. – Тѓ је н'ама д'онијело св'акѹ л'епот'у; || л'епот'ица прил 'лепо, добро'. – Богоми, б'аба бј'еше л'епот'ица, а м'ислѹли смо да н'ѓће глѹв'ѓ д'изѹт; || л'епот'иште с 'лепота као привремено обележје'. – Љепотиште на буњиште, а добриште на огњиште [2: 120]; || л'ијеп -а -о 1. 'добар'. – А тѓ је н'ајл'епчѹ пл'анина, Бл'уштура и Гр'опе, за млијек'о; тѓ је кѹ изв'ор да вр'ѹ о тогѹ ж'ивѓга – млијек'о и варен'ика (Бс). – Пом'огѹ ти л'ијеп Б'ок. – Рачун'ало сѓ: кр'ава л'ијепѹ и десет овѹц'ѹ дѹј'ѹ једнѹко варен'икѓ; 2. 'леп, красан'. – Ништа л'епчѓ н'ије се раћ'ало о[д]-тѓ неср'етњѓ ђев'ѓкѓ; || л'ијепо прил а. 'лепо'. – Слѹвка в'идѹм л'ијепо е му је зек'ан пријатн'ий. – Л'ијепо је дош'ѹн на вр оногѹ ц'ука и зѓвн'уо. – Л'ијепо гѹ уф'атѹла пѹ гѹ пр'ождр'ла до пѓ њ'ега; в. *іренемаіаіи се, безрзно*; б. 'добро, доста'. – Ка'д је л'ијепо одм'акѹ – п'ѓте у гуз'ицу, св'итнѹ кѹ свијех'а!; || л'спурица ж 'овца'.

л'епур'ица ж 'ноћни лептирић који лети око упаљене лампе; сваки ситан лептирић'.

л'еса ж 1.а. 'врата на обору'; б. 'део, сегмент оградe на покретном тору'; 2. 'група равно распоређених играча у колу'; || л'есица ж 1. дем л'еса. – 'Овце ми обал'ише ону л'есицу к лив'ади; 2. 'горња површина стопала; горњи део шаке од зглоба до врхова прстију'. – Ст'иште ме н'ешто у л'есицу и не м'огу се опр'ијет н'а ногу. – Њему је на једну н'огу, на л'есицу, њ'ему с'е провал'ило бил'о, р'ана му е бил'а тол'икџ в'ремена. – А нешто се б'је уд'арио у л'есицу од ног'е п'а замот'а к'рпџм. – Пет камичака сложе [се] на длан, па се групом одбаце навиге и дочекају на лесицу од руке [2: 341]. – А она двојица са стране ставе љесицом по једну руку [2: 367]; || лесице мн. – Опута... којом се опанци око ноге стежу, зове се »лесице«, »пријеплет«, »жоломат« и »обувача« [2: 90].

л'ето с 'годишње доба, лето'. – Р'ек'а је да т'е д'џ н'а л'ето, нијес'у ево н'еколике г'одине; || л'етовиште с 'летњи боравак на планинском пашњак'у'. – Против отока слезине препоручује се и љетовиште у планинској клими [2: 534; 11: 38]. – Изводе на љетовиште овце из Зете [2: 12]; || л'етор'ас[т] -ста м 'једногодишњи ластар, младаца'; в. *лава*; || л'ет'с прил 'прошлог лета'; || л'етски прил 'лети, током лета'. – Ов'џе н'ико не ж'ив'и н'ако л'етски.

л'еш м 'мртвац'. – Изн'ос'е м мрт'ачк'а скр'иња с л'ешом прет к'уџм.

л'ешњ'ак м 'плод леске *Corylus avellana* L, лешник'.

л'ил'а -'џ ж 'стара жена, може бити самохрана, која ужива поштовање свих који је знају и која на све млађе гледа као на своју децу'. – 'Оди, бл'аго л'ил'и, да по'ед'имо, и с'утра ће с'унце н'а Ум.

л'џп'а -'џ ж 'ругоба' (Бз).

л'џс'а'к л'џс'а м 'прасак смеха'. – А онџ св'е л'џс'а'к 'о-смија.

љоц, љоц! узв за вабљење телета или краве [2: 18].

л'џб'ава'н -вна -о а. 'стидљив'. – Стидљива човјека у Куча зову јџш и »љубаван«, па се о таквоме каже: „Ни жуч му није грка“ и... »мелемом је« [2: 477]; б. 'искрен, непритворан; љубазан'. – Који се је јавно показивао љубаван према својој жени [2: 117]; в. *лавурача*.

љубица ж бот 'матичњак, *Melissa officinalis*, трава којом се мажу кошнице' [2: 42].

л'уг м 'шумарак с више травнатих површина'. – Ено ти се 'овце раш'ир'иле повр л'уга; || л'уж'ар'а'к -рк'а м дем. – Раш'ир'иле се 'овце по ном'џ л'уж'арк'у (О). – Извише онога л'уж'арк'а је б'ио з'акоп'ан; љук 'луг, долац, увала' [1: 110]; арб. *luginë* [12: 30–31].

љугач (?) м / лугача (?) ж 'тесла с овалном општрицом, за дубење дрвених посуда'. – Мањи чабрићи и бачвице с кабловима, боколама и бурилима се цијепају од двије половине, па се изнутра истешу љугачом [2: 75–76].

л'џџи / људи л'џџи; *изр. добри* ~. – Обичајима и правилима [приликом умира крви] руководила су два човека, изабрана од завађених страна. Они су се звали добри људи [1: 219]; || л'џџур'ина м аугм; в. *донијей*; || л'џџа'к л'џџа -о 'човечан'. – Л'џџа'к је кол'ко је т'џџа'к; || л'џџк'џ -а -џ 'људски'. – Обр'аз л'џџк'џ н'ије се купов'а к'а глав'ица куп'уса; || л'џџки прил 'људски, човечно'. – 'Он н'ије ум'ио др'укше н'ако л'џџки; || л'џџк'џвина ж 'својство честитих људи, човечност'. – Л'џџк'џвину ти је м'ило ср'ес и н'а л'џт и у к'уџу; || л'џџкот'а ж 'људскост'. – Л'џџи су се в'а'зда по л'џџкот'џ и позн'ав'али, нџ су 'они изл'ив'али, а ов'џ да'н'а'шњи н'ајвише се з'џр'џ несојл'џцима и безобр'ашт'ин'ама.

љук! узв за одбијање, терање телета [2: 18]; || л'ук'ат -ам несв 'одбијати теле (најчешће приликом муже)'; || л'ук'н'џт -н'џм св 'одбити, отерати (теле)'. –

Ја ђј'о да л'укнѐм т'елѧт, пѧ се спот'а'ко и зам'ало н'а глѧву; || **љукање** с [2: 18]; || **л'ук'ѧч** -ѧча м 'мала палица, штапић којим се теле одбија од краве приликом muže'. – Ка'д мѧз'е, ж'ена 'имѧ они л'ук'ѧч, п'аличицу чес'ову, пѧ т'еле м'ало ф'рснѧ по ћуш'и [2: 17–18].

л'ул'а ж 1.а. 'кратка цев кроз коју истиче ракија приликом печења'. – Ка'д]-се рак'ија преп'ијечѧ, онѧ п'рвѧ којѧ кр'енѧ на л'ул'у је првог'ок; б. 'цев кроз коју отиче вода на уређеном извору'. – Вода [на извору] отиче дрвеном или металном љуљом (лулом) [1: 13]; в. *ћунѧа* [1: 249]; 2. 'део пушачког прибора, лула'. – В'иђи оли ми мѧј нѧј н'еђе једну л'ул'у е ми је овѧ више изгор'ела; в. *навриши*.

љуљак м 'полни орган у мушког детета'. – Милача застрије љуљак кошуљом од жежене свиле [4: 56]; || **л'ул'ат** л'ул'ѧм несв 'клатити, померати нешто леводесно, напред-назад'. – 'Оћу, там'ан, нијес'и ми л'ул'ѧ врат'а – вел'и се ка'д]-ти н'еко н'ешто тр'ѧжѧ, а не м'оже му бит; || **л'ул'нѧт** -нѧм св 'заљуљати'.

л'ут' л'ут'а -о 1. 'опорог укуса, који изразито надражује слузокожу'. – Ов'ѧ годинѧ ни је л'ук л'ут, не м'огу га из'ес да ми с'узе не заф'рцајѧ; 2. 'који бурно реагује због сваке ситнице која му се не допада, прек, напрасит'. – Ост'ави га, тѧ је л'ут'о, од њ'ега би се зм'ија отров'ала; 3. 'чврст, тврд, који се тешко сече или ломи'. – Н'ѧнеш тѧ к'рл'у разб'ит бес кл'ина и м'ацѧ, тѧ је л'ут'о кѧ н'ѧјл'ућѧ к'ами; || **л'ут'ит** л'ут'ѧм несв 1. 'изазивати код некога љутњу, нерасположење'. – Б'ол'е га не зад'ијевѧ[j]те и не л'ут'ите е не знѧт'е што ве м'оже сн'ѧј; 2. 'додавати јелу љут зачин'. – У тѧ'н м'ѧј д'ио не додѧј'и м'лого п'апра, н'е-оћу да ми га л'ут'иш кѧ тѧ тв'оје; ~ се. – Н'ѧмѧ др'угѧ раб'отѧ нѧ да се л'ут'ѧ; || **л'уткѧт (се)** -ѧм (се) несв 1. 'повремено испољавати блажи облик љутње'; 2. 'имати блажи облик љутог укуса'; || **л'утнѧт (се)** -нѧ[м] (се) св. – М'ало сѧ л'утнуо на м'ене, мѧ гѧ б'рзо пр'ошло. – Овѧ л'еп, Б'оже ми га д'ѧј, мало л'утнѧ; в. *блај*; || **л'ут'идрача** ж бот 'љутотри, *Poliurus spina – Christi Mill.*'; || **љутина** ж 'напитак од воде којом је преливена »извара«. – Извара [се] »стрпаје« у чабар, па се налије водом, од које се учини тако звана »љутина«. – Качамак се једе... и [са] »љутином« [2: 101]; || **л'ућ'авина** ж 1. 'горушница, жгаравица'; 2. 'узбучало, узљутело млеко'.

л'ут' -и ж 'камењар, стене, литице'.

л'уцкѧт -ѧм несв 'преливати се, обично из пуне посуде приликом ношења'. – П'ази да ти не л'уцкѧ; || **л'уцнѧт** -нѧм св 'прелити'. – Ж'ене сѧ м'огле н'а глѧву дон'ијет п'ун с'ић вод'ѧ и да и[м] к'апл'а не л'уцнѧ; || **л'уцколѧт** -ѧм несв дем. – Не м'оже 'она в'ише ни штр'ул'у пон'ијет да јѧј не л'уцколѧ.

М

м'а узв 'на, узми'. – М'а ти овѧ и пон'еси б'аби. – Н'ѧј т'амо од'ит, ма ти Б'ожѧ вј'еру зад'аем.

мѧ св. 'али'.

ма' в. *ма'*.

ма'ана ж 1. 'мана, недостатак'; 2. 'замерка' [Ж 20].

ма'ат / м'аѧт / м'авѧт -ѧм / м'ѧјем несв 'махати'. – М'аѧ глѧв'ѧм. – Свако Јани руком ма'а, ма'а руком и јабуком [2: 410]. – 'Они оћу м'авѧт некијема лоп'атицѧма (Кж); || **мѧн'ут** / м'анѧт -ѧм св 1. 'махнути, замахнути'. – Мѧн'уо ћуск'ијѧм да га уд'арѧ кѧ ст'ѧпом; в. *мећаница*; 2. 'потерати'. – М'ани тѧ 'овце нав'ише.

маг'арац -рца зоол 1. 'домаћа животиња, лихопрсти папкар из породице коња, *Equus asinus*'; 2. 'човек слабе памети, глупак, будала'; || **маг'о** -'а хип. – Она маг'арица у к'ућу, а **маг'о** за њ'ом. ; || **маг'арица** ж; арб. *gotar, gotaricë*.

маг'џр / **маг'џр** / **мерг'џр** / **мрг'џн** / **мрг'џњ** -џр'а / -џн'а / -џњ'а м 'камен међаш'. – Маг'џр је међу пор'едницима в'аџда б'ио св'ет'и к'ами и н'ије се ни д'џрā ни пом'ица. – Тун је н'еђе маг'џр, п'ази да га не доф'ат'иш. – Ка[д] се маг'џр једн'ом поб'одē, м'ичē са с'амо ако св'е прип'анē једн'ога. – Мрг'џн си м'огā м'а'ј ако си к'упио д'от'ичн'у з'емју, а др'ушке н'е н'и дā Б'ог. – Л'у'ђи с'у мрг'џњ п'оштовāли, а нес'оји с'у др'уг'о – за њ'и н'ико н'ије ни р'екā да су л'у'ђи; в. *међа*.

магр'ива в. *маџрива*.

мађ'ија ж 'враџбине, магија'. – 'Она т'амо нешто ш'ушор'и, ромиц'а, некē св'оје мађ'ије; || **мађ'иј'ат** -'ам несв 'врачати, гатати'. – »Тамо оне« мађ'ијају љубавнике своје додиривањем шупље кости од слијепога миша [2: 298–299]; || **мађ'ионица** ж 'врачара, гатара'. – Мађ'ионица се сматра злом душом као год и вјештица, али није у стању претварати се у други облик [2: 298]; в. *замађ'ијаи*.

м'аз'ат м'ажем несв 1. 'превлачити, трљати неком машћу, течношћу'. – 'Он је т'о мет'а у рак'ију и т'а'ма се м'аз'а с т'ијем; 2. 'кречити'. – Пр'еђе се т'о н'ије чин'ело, а с'а'д у овē н'овē к'уће т'о м'аж'у и бијел'ē; 3. 'ласкати, умиљавати се; лагати'. – Овијема да'н'а'шњијема гл'авāрима н'ајбол'и с'у о'ни кој'и и[м] н'ајбол'е ла'ж'у и м'аж'у.

мазга ж 'мезгра' [1: 261]; в. *меза*.

м'азгала ж 'отвор, рупа на зиду, крову'. – Заг'исни он'у м'азгалу, да се она мачкет'ина Ј'ош'ова не пров'уч'е и не ошт'ет'и ни он'о м'ēсо; || **м'азгалица** ж дем; [2: 26].

мазија ж 'комад усијаног гвожђа који је окривљени морао водити из вреле воде да би се утврдило да ли је крив или невин; то је био Бож'и суд – вађење мазије'.

маињ'ат -'ам св 'оставити се нечега, оканити се, престати нешто чинити'.

мајас'ил м 'кожна болест у виду лишаја, најчешће по рукама и леђима; екцем'. – Мајасил, који се тако и у Арб. зове (шуљеви, *haemogoides*), познат је споља на кожи и унутра [2: 547].

мајд'ан м 'легло'. – Ов'ође је у прв'ē в'актове мајд'ан лис'ици б'ио (Бс).

мајде [3: 127]; || **м'ајде б'огме!** *изр.* обично за исказивање незадовољства. – М'ајде б'огме ћеш ми плāt'ит – нāко те не ст'игнџм. – М'ајде богме, ако је твоја работа учинила брла, моја неће [2: 489].

мајка ж 'мати'; || **мајч'ина** ж пеј. – Њ'има је мајч'ина д'игла р'еп н'а крсти и нџма к'а'д ни р'уч'а'к да и[м] сигур'а; || **мајчет'ица** ж аугм. – Ђ'е ти је мајчет'ина, да у нешто п'итāм?; || **м'ајч'ин** -ина -о 'који се тиче мајке'. – Г'ркн'утē ти, д'ијете, м'ајчине с'узе; в. *млијеко*; ~ *џр'ош* 'симболична »накнада« мајци у тренутку одвођења невесте из куће'; || **мајчинство** с 'наследство од мајке'. – Имање што од мајке породу остане зове се »мајчинство« [2: 126].

мајкават -'ајем несв 'умањивати'. – Кад си туђе ткање ткала од њега си мајкавала, а у своје придавала; в. *ма'нкаваи*.

м'ајстор м 'човек оштрог језика, вешт говорник'. – Једа'н уч'ител' у Цет'иње, нека'ка'в м'ајстор, р'екāн је ка'д је уједињ'ење б'ил'о; || **мајстор'исат** -шџм несв 'радити мајсторске послове'. – Сл'авко т'амо н'ешто мајстор'ишē, а ћ'еца му пом'агају; || **мајсторл'ук** м 'мајсторски послови, мајсторство, мајсторисање' [2: 433].

маканоса / **м'акопоса** ж 'коза, овца са ситним пегицама по њушци' [2: 19].

мак'ања ж а. 'нејако, слабашно дете'. – Како се не нађе ко нашим макањама, кад бијасмо сиротиња пука до Бога, но се правили у заглушке [4: 108]. – Наћ'ас г'азите овѹ мак'ању, 'узмите дв'бјца н'ожеве, нем'бте сп'ат ц'ијелѹ н'бј нб двб'рите више кол'ијевкѣ. – Нем'бте ми тѹ мак'ању заплак'ив'ат. – Н'ијесѹ га д'аг'и т'а'м'а Брскѹ'хани тѹ мак'ању укол'ат у гр'бл'е брск'ѹцкб; **б.** 'мушко дете у детињству'. – Син [је] у првим годинама ђетињства »макања« или »ђетеце« [2: 114]; || **мак'ањица ж дем.** – Нем'б се гријеш'ит с тѹм мак'ањицбм: || **мак'ањче** -ета с. – Чијѣ б'и онб мак'ањче?

м'аква ж 'млака, подводно земљиште'.

м'аклѣн / маклијен м бот 'дрво Acer campestre L. sensu lat., клен' (Бс).

макул ?. – Буљукбаше макул учинише / И на троје војску дијелише [5: 85].

м'ал м 'стока, стадо'. – Ми пропутисмо с малом [4: 115]. – Сви за њега јемчимо и главом и малом, да је поштен чоек [3: 92].

м'ал'а'чко прил 'сасвим мало, малкице'; в. *йробачий*.

малина ж 'мали број људи, мањина'. – Прије [су] малина потпуно узели свој »мираз« [2: 126]; в. *мираз*.

м'ал'ит се м'ал'и се несв 'смањивати се'. – А ако су ми се опл'еле чар'апе о[д]-с'игавѣ в'унѣ, о-ц'р'нѣ овц'ѣ, он'аквѣ какве се опл'егѹ – такв'ѣ ће и п'рснѹт, н'ика[д]-се н'ијесу м'ал'иле, н'и сѹ се м'огле ом'ал'и[ти] (Кж).

маљица ж 'штап'. – Ону ми маљицу дотурн [4: 173]. – Стиско маљицу [4: 306]; ; || **мал'уга ж** 'штап, мочуга'. – Ј'а уз'ѣ једну мал'угу, и да се ст'апл'ѣм, а и да се н'ађѣ за нед'ајбоже. – Овом љу га маљугом, заисто [4: 404]; || **мал'ужица ж дем 1.** 'штапић'. – Б'ачи ми тѹ мал'ужицу да ов'бје нешто 'ргнѣм; 2. 'непаметан момчић'. – Ка[д] му он'а мал'ужица пор'аст'е, б'иће ђ'ит'и от'а'ц; || **мал'уг'ан м** 'висок а непаметан момак'. – Он'и му је мал'уг'ан, з'алѹду, л'ијеп да н'ије бр'укел'ас; || **мал'ужина м** аугм. – Метн'уше за секлет'ар'а једну мал'ужину кој'и бн се у'аб'ио и ка[д] га п'ит'аш како се зов'ѣ; || **мал'уг'ат** -'ам св 'тући маљугом'. – Н'у се, ђ'ецо, м'ало см'ир'ите и нем'бте да ве мал'уг'ам; || **мал'ужит** -'им 'исто'. – Н'ије и[х] мал'ужио ка'д је тр'еб'ало и с'а'д и[м] не м'оже н'ишта.

м'ам м'мамац'. – Зн'а 'он кој'и ће му м'ам метн'ут; || **м'ам'а ж** 'исто'. – Намј'естиће 'они и њ'има м'ам'у к'а што сѹ мл'огијема. – Ловац често домами лисицу или куницу на »маму« [2: 65]; || **м'ам'ит м'ам'им** несв а. 'примамљивати'. – Ов'и сѹ п'очѣли да м'амѣ некѣ тр'ање и н'ишта-р'обе; **б.** 'изокола, посредно сугерисати, наговарати'. – Н'ашли онѹ к'укавичицу незн'ав'енѹ да ју м'амѣ и да јб[ј] нешто обет'ај'у ако и[м] р'ечѣ да г'а в'иђела.

мамутовка ж 'врста леденице' [2: 91].

м'ана ж 'храна у облику слатке росе или зрневља којом је Бог хранио Израиљце у Синајској пустињи док их је Мојсије изводио из египатског ропства'. – Жене су отровале брашно (ману), које је Бог свијету за исхрану давао [2: 304].

мана / махана ж 'мана, недостатак'. – »Махана« је породиљи [за четрдесет дана] ићи на сеоске воде, а тако и на скупове и и у цркву [2: 210]; || **м'ан'исат** -шѣм несв 'налазити мане'; в. *йойрбушина*.

ман'ин'а ж 'наруквица'. – И ј'а са'м им'ала тѹ ман'ин'у, али ми је проп'ала док смо бјѣж'али али ми ју је н'еко 'укр'а.

ман'ит -а -о а. 'психички поремећен'. – Ка[д]-е в'иђела што су јб учињ'ели, раскр'ив'ила се у ман'итѣ. – Ман'ит'и се п'ј'анбме с п'ѹта укл'ања. – Ко ман'ит ск'оч'и – п'оср'ан с'едѣ; *изр. удр'ийи у ман'ийѣ* 'пореметити памѣћу'; **б.** 'који се понаша нера-

зумно'. – Ј'а 'авѣтна, а в'и ман'ити, п'а гл'ед'а[j]те к'оме ће пр'ије п'о пр'кну. – Ђ'оћете, б'естије ман'итѣ [2: 463]; || **манит'ат** -'ам / **манит'ат** -'итам несв 'понашати се неуравнотежено'. – Н'е зн'ају што тѣ с'а° соб'ом и манит'ају како и[м] се ће св'рснѣ; || **манит'аћ** -аћ'а м 'особа неконтролисаног понашања'. – М'а°кни ми тог'а манит'аћ'а да га ј'а не м'ичѣм; || **манит'ов** м 'исто'. – Куд је он'и манит'ов з'авро зн'а ли 'ико; || **манит'ул'** а ж 1. 'жена неуравнотеженог понашања'. – П'ушти т'у манит'ул'у да те не наг'рди; 2. 'вештица'. – Манитуље зову да једну још честиту душу упуте грешнијем правцем [4: 128].

ман'ут / **ман'ут** -ѣм св према *ма'аи*.

манца ж 'сиротињско јело од упрженог незрелог јечма'; в. *шококача*.

ма'ом реч. 'углавном'. – 'Она м'аом р'аст'е уз др'ев'ад, уз ј'асѣн, уз а° ш'уму. – Т'о се м'аом 'от пр'ућа начињ'ало; || **маоручке** прил 'на брзину, у журби'. – Турци [су], пошто су маоручке враћени из поћере, о поноћи улазили у кућу Илијина оца [3: 109].

мар'аз м 'омраза'.

м'ара°ч м'арча м 'трећи месец у календару, март'. – Главни скупови вјештица чине се на Бадњу вече и први дан марча [2: 294]; || **марчани** -а -о 'мартовски'; в. *карамлак*.

марда ж 'ствар, предмет, роба (пољопривредни производи, животне намирнице) којим се заинтересоване стране у неком спору око међусобног дуговања мире пресудом неколико споразумно одабраних људи'. – Мнозина и сад дугове... мире »мардом« [коју] процењују људи које уговарачи одаберу, [при чему они] обично преполове суму у којој се уговарачи разилазе [2: 78]. – Манит јунак није богзна каква марда [3: 53].

м'арит -ѣм св 'жестоко ударити'. – П'ази се да те не м'арѣ; || **м'арн'ут** -нѣ[м] св 'исто'. – Н'у се м'ало м'а°кни, да те не м'арнѣ др'во ако оск'очѣ испод[д]-сѣк'ирѣ.

м'ар'ит м'арѣм несв 'водити рачуна, имати на уму'. – Ови да°н'а°шњи гл'ав'ари не м'арѣ м'лого за обр'аз, а д'обро се ч'ува[ј] ако и[м] нап'анѣш на он'о што и[м] ва'л'а гуз'ици.

марѣф'ет м/ж 1. 'вешта, лукава особа'. – Е, в'иће ли он'ог'а марѣф'ета што 'учиње от поган'ул'ѣ; 2. 'вештина, лукавство; марифетлук'. – Т'о је пог'ано и зн'а св'акѣ марѣф'ете; || **марифетл'а°к** м 'вештина, лукавство'. – Б'ачи т'и тѣ тв'оје марифетл'а°ке, а приф'ати мат'ику; || **марифетан** -тна -о 'лукав, превејан'. – Латинче је марифетно било / Овновима не кида рокове [5: 41]; || **марифец'ија** м 'лукавац, превејана особа'. – Марифец'ија је т'о и нем'б[ј] се ш њ'им ф'ат'ат ако н'ѣ да ост'анѣш г'рда°н [2: 445].

м'асаица ж 'јело од сувог хлеба упрженог на масноћи'.

м'аскарѣт -ѣм несв 'шалити се, шегачити се, подруживати се'. – Н'ашло се он'о ибретн'ич'е да се м'аскарѣ ж ђ'едом и б'аб'ом.

м'асло с 'млечни производ који се издваја из млека бућкањем, маслац'. – [Масло кучки] Срби никако не граде [1: 241]. – Масло се излије у ваган, па се слије ожицом и укили [2: 34]; в. *мећаица*.

м'ас[т] -и ж 1. 'боја, фарба'. – О л'у'б'ави, ц'рн'а м'асти / што ми жив'от 'упроп'астѣ; 2. 'боја лица'. – Он је ц'рнѣ м'асти, к'а да с'у га Г'аб'ел'и начињ'али; || **маст'ит** м'астѣм несв 1. 'бојити, сукно, прећу'. – Ка°[д] се т'о ср'едѣ, т'а°м'а се м'астѣ, м'ећѣ се у к'арабоју; 2. 'причати неистине, лагати'. – К'а°т п'очнѣ да м'астѣ, ч'ек'а[ј] да в'идѣш ђ'е ће се зауст'авит.

м'атара ж 'плекана канта'; в. *лама*.

матаруга ж 'наказа, ругоба'. – Па да не знам кућу у коју је тај матаруга приздренска звана на част [3: 429].

мат'ика ж 1. 'мотика'. – Нѣмā в'ише ни м'атикāн ни он'ије кой би и приф'атили, св'и бјд'оше у п'олитичāре; 2. 'мера за површину земљишта'; в. *аріаиї, коїац, кріа*.

матовило с 'штап, полука на коју се намотава ткање, мотовило'; в. *гејенек*.

матр'ак м 'ништарија'. – Т'āмā једāн од овије м'атрāкāн: „Јā се сл'ажѣм с Петром“. – Они сū тū пост'авили једнōга матр'ака, н'ајгрђѣ чел'ад'е у К'уче. – Ће ви је та матрак, та брабоњак [4: 174].

маћа ж 'болест пољопривредног растиња, пламењача'. – [Ђаволи] чине да пада маћа на родове [2: 280].

маф'иш м 'палац између кажипрста и великог прста као гест арогантног одбијања, шипак'. – Треба да се усправи, мафиш. – Могло би мафиш [4: 286].

махрама ж 'марама'; в. *іаће*.

мац! узв; в. *мачка*.

м'аца ж 'велики чекић, на дугој дршци, за разбијање камених блокова'. – М'ијењају се кā на м'ацу; || **мац'ола** ж 'мања »мацак'. – 'Узео мац'олу и ц'уколи пō номѣ к'амѣну, а н'ико не зн'ā шт'о ће му тō.

мац'ињāк м 'мајчи измет'. – М'ачка в'а°зда заг'рнѣ мац'ињāк, а 'у земл'у а 'у снијек.

мāц'оња м 'во сиве боје'.

м'ача ж 'боја у картама, пик'.

мāч'а'к мāчк'а м 1. зоол 'мужјак мачке, *Felis domestica*'; 2. 'лукав човек'. – Мāч'а'к је 'он ст'āри, н'ѣј га прев'арит; 3. 'ониско дрво које расте на висинама изнад 1.000м *Tordylum officinale*'; || **мачк'ов** м 'лукавац'. – Мачк'ов је тō ст'āри, нем'ō се ш в'ѣм ф'атāt; || **м'ачка** ж. – Што м'ачка р'одї – м'ише л'овї; || **м'ачкица** ж дем; || **мачкет'ина** ж аугм. – М'ичите ми тū мачкет'ину како зн'āт'е да ми не к'ол'ѣ тū п'иплāд; || **м'аче** -ета с 'младунче мачке'. – Б'ачите н'ѣје тū м'ачād е не м'огу дāв'ат цев'ап ни ов'ијема; || **мачкач** м 'усукан појас као реквизит у игри »мачке«. – Мачкач је усукан пāс, који играчи крију додајући испод кољена један другоме непрестано вичући: „Мац! Мац! Мац!“ [2: 367]. – Дође на његово мјесто усред кола, да га бију док мачкач ухвати [2: 368]; || **мачке** 'друштвена игра с »мачкачем«. – Мачке се играју заједнички: женске и мушки посиједају поткупљеним ногама [2: 367]; || **м'ац / м'ац-м'ац!** узв за терање мачке. – М'ац, ђ'аволи ве позоб'али!; || **мац'ињāк** м 'мајчи измет'.

мачкул'ић м 'ситница, драгулија (обично у каквој дечјој игри)'. – Н'ађу ђ'ѣца в'а°зда какве њ'ине мачкул'иће да се с'играу.

мач'уга ж 'већи штап'. – У таким је приликама путник или бјегунац... дужан свезати на пушку или на мачугу [2: 201]. – Д'игла п'ичку на мач'угу; в. *ѣрифайница*.

мацгала ж в. *мазіала*.

м'āшала узв којим се изражава допадање, дивљење, заштита од урока. – Триш машала [4: 253].

машев'ат се -'ујем се несв 'узјахивати'. – Нем'ō се машев'ат, нō пр'ичекā да ти нешто р'ечѣм; || **мāш'ит се** м'āшїм се св а. 'узјахати на коња'. – Др'угї д'āн, на Тр'ојчиндāн, јā се мāш'ио н'а коња, 'ојдѣм у п'јацу. – Не см'ије се к'оњу ни прим'а'ј, а би да се м'āшї; б. 'обратити, »узети под своје«. – Мāш'ио ми сѣ за вр'ат и не зн'āм како ћу га б'ачит.

м'ашице -йџа̄ пл т 'гвоздене штипаљке за захватање жара'. – М'ичи се да те не гађем овијема м'ашицама. – Више кућа имају и »машице« за дохватање огња [2: 88]; в. *верижнице*.

м'ашиа ж 'крвата'. – Тр'ања св'ежѣ м'ашну и 'узмѣ т'ашну и м'ислѣ да е ч'ѣк.

м'аштрѣт -ѣм несв 'лагати, варати'. – Наш'а̄ен м'ене да ме м'аштрѣ и да ми пр'йчѣ некакве њег'ове прдакар'ије.

м'а̄ м'а'а м а. 'маховина'. – 'Имѣ тогѣ м'а'а и н'а дрво и н'а ками. – Скупи врећу ма'а, да га мјесто вуне прода [2: 445]; б. шаљ 'науснице'. – 'Ено му је крѣн'уо м'а̄ исп'од носа; у клетви: *м'а̄ ше сйой'а̄*; || ма'н'ат / менат -а -о а. 'обрастао маховином'. – Стари менати мрамори казују да је хајдучка пушка угасила многи живот путника [3: 148]; б. 'буђав'. – Ови ти је ск'оруп м'ало ма'н'ат.

ма'г'йр в. *майр*.

ма'гр'ива ж бот 'дрво белих цветова и ситних плодова *Prunus mahaleb* из фам. *Rosaceae*, која служи за калемљење трешања и вишања; багрем *Cerasus avium* (L.) Moensch' (Бч).

м'ај м'а'кнѣм св 1. 'уклонити'. – М'а'ко му онѣ ж'ицу. – 'Они св'и м'а'кли петокр'аке; 2. 'порушити'. – Св'е су 'они т'амо ма'кли, и ц'ркве и цѣм'ије, св'е су 'они т'амо сутур'али; 3. 'ослободити се'; в. *мрчен*; 4. 'украсти'; в. *йурбей, йурбече*; ~ се 'склонити се'. – У Ор'аво су се пријав'или некѣ Ор'авци кой сѣ у бл'ок бил'и, пѣ сѣ се м'а'кли т'амо у тѣ' Ум; *изр. оди ми се ма'ки* 'склонити се'; || ма'кн'ут м'а'кнѣм св 'исто'; || м'ицѣт м'йчѣм несв а. 'истезати трзањем, чупањем'. – Ишчашење зглобова такође су... вјешто намјештали »мицањем«, док зглоб пукне и намјести се у чашици је треба. – Кад се неко у зглобу »навије«... лијечи се »мицањем«. – »Мицање« је потребно према народноме схватању и кад се неком у зглобу месо »заије« (нем. *Hexenschuss*) [2: 552–553]; б. 'трзати се у предсмртном ропцу'. – Кад човјек умире каже се: »мичек«, »раздваја се« или »дијели се душе« [2: 247]; 3. 'склањати се'. – М'ичи ми се 'отоле, да не б'иднѣ др'угѣ.

Ма'кив'ије м 'црквени празник Макавеји, 1/14 август'. – Да'н'а'шњије ми Ма'кив'йја̄, с'инѣј са'н п'очѣла, 'они ђ'д'оше н'екуј, а јѣ б'рже-б'ол'е – ужд'и свијећ'у.

ма̄нд'ат м'а̄ндѣм несв 'причати без смисла, брбљати, трабуњати'. – Привѣл'и т'амо и не м'а̄ндѣ[j], не м'огу те в'ише сл'ушѣт (О).

м'а'н'ђѣл м бот 'варијетет хроста *Quercus petraea*, »бјелеш'ума« (Кж).

ма'н'ђ'уша ж 'наушница, минђуша'. – Нос'иле сѣ њев'ѣке 'у уши онѣ ма'н'ђ'уше.

ма'нкѣв'ат / мејкават -аје несв а. 'нестајати'. – Ка[д]-д'ођѣ да ма'нк'аје 'ул'е, он прид'ѣ. – Ту су веле јаке и стијене / У њи снијег никад не мејкаје [5: 411]; б. 'недостајати'. – Како једноме мејкаваше, уграбише ми капицу с главе и њему ју за пару дадоше [2: 446]; || ма'нк'ат / ма'јк'ат / мајкат -ѣ св 'нестати'. – Тѣ г'одинѣ б'јеше ма'нк'ала в'ода ов'ѣђена и н'а Убли и св'уј. – Н'ѣће н'икѣме ма'нк'ат к'ућа покрив'ена. – Прич'али сѣ ст'арѣ да е бив'ало да некѣ к'ућа ма'нк'ѣ прије нѣ се освѣт'ила, да се истр'ажѣ. – Много га је и не може мајкати [5: 529]; || ма'нкам'ена'т -нта м 'мањак'. – Мѣ смо у св'е на ма'нкамен'а'т без на несојл'а'ке.

ма'њ'ат ма'њ'ѣ (не)св 'смањити се, смањивати се'. – Ма'њ'ало је лијеч'аек. – „Ма'њ'ѣ, П'ѣко Сѣв'ов“ вик'али сѣ кад н'еко ла'ж'ѣ »брда в'ѣл'ѣ«: || ма'њ'ит м'ѣњ'и несв 'смањивати'. – Ст'ока којѣ 'ојдѣ на изд'иг на једа'н кат'ун и не м'рдѣ, она га 'имѣ двије-три неђ'ел'е, пѣ га т'ѣмѣ св'е м'ѣњ'и; || ~ се м'ѣњ'и се. – Т'ун се в'ода н'икад н'ити се в'ишѣ н'ити се м'ѣњ'и (Фн); || ма'њѣв'ат ма'њѣје несв. – Ма'њѣје ли више тѣ̄ кијам'ет?

м'а'ска / **мазга** ж зоол 'домаћа товарна животиња, настала укрштањем коња (пастува) и магарнице *Equus hinnus*, мазга'. – 'Одмā после ослобођ'ења к'уп'или с'у м'а'ску, он'у в'елик'у галиј'анск'у. – Божина Радоњин Манојловић био је у скадарској тамници, зашто је био покрао маске Селим-бега барскога [2: 201]; в. *врцаиш, исир-чиш, крај*; || **мā'с'а'к** мā'ск'а м 'мазгов' [2: 170]; || **м'а'шче** -ета с 'младунче мазге'.

м'а'слина ж бот 'зимзелено дрво *Olea europaea* L.' (Бч); || **м'а'слинов** / **м'а'шлинов** -а -о 'који је од маслине'. – М'а'шлинова гранч'ица кој'у је слом'ио да сл'уђи на св'ет'о к'андило [1: 22].

мā'ч'алина м/ж 'брбљивац'. – Колико она мā'ч'алина мог'а блеј'ат, к'ум'ин те Б'огом, и да ј'ој не дос'ад'и; || **мā'ч'ат** мā'чām несв 'брбљати'. – М'уч, не м'ā'чā[ј], не м'огу те сл'уш'ат.

м'ед м'еда м ♦; **млаги** ~ 'мед са младим сањем'. – Младо сање... се находи само у првијенцима или у ројевима [2: 43]; в. *ћрва, ћрвијенац* 2; ~ *без-ојањ* [2: 43]; в. *без-ојањ*; || **медов'ина** ж 'пиће припремано »на вино« и »на воду« [2: 44]; || **мед'бка** ж 'бела овца с кружном шаром боје меда око очију'; || **мед'к'ан** м 'ован са шаром боје меда око очију' [2: 10].

медњ'ик -ик'а 'гранични камен између имања'; в. *међа*.

мед'уна ж, у изразу *ш'рић* ~; познато и као старо женско име, према *магона*, као траг некадашњег католичанства у Кучима.

међа ж 1. 'граница између имања'. – Дјелови [се] означе камењима у земљу пободеним што се зову »међе«, »мењици«, »мејњици« или »мергири« [2: 124]; в. *кошар*; 2. 'травнато место у тешко приступачној стени'; в. *лазба*; || **међаш'ит** -аш'им несв 'граничити се, додиривати се имањима'. – Асан Ђурђевић међашио је Кучку планину с Аци-пашом [2: 136]; || **медник** / **медњ'ик** / **међник** / **мејњик** / **мењик** -ик'а м 'гранични камен између имања'. – И сад се виде пободени »мејњици« од камена које је он у планинама понамештао [1: 231; 11: 143]. – Т'ун с'у бил'и ст'ар'и медњ'иц'и па су пов'ађени; в. *међник*; || **међоњат** -ам несв 'уводити стоку у тешко приступачне стене' [2: 28 29]; в. *међа* 2.

међ'ед м зоол 'Ursus'; в. *зима*; || **међ'едица** ж; || **међед'ић** м дем 'младунче медведа, мече'; || **међ'ећ** -а -е 'медвећи', најчешће у изразу *мрав'иња уст'и'а* – *међ'ећа* *ћуз'ица* 'нећкати се, устручавати се да се седне за обед'; || **међ'ећ'ака** ж 'тврда крупна леска' (Бс).

Међ'удневица ж 'време између 15/28. августа и 8/21. септембра' – Она с'е брāl'а у Међ'удневицу, међу два Госпођ'инадне; || **међус'обни** / **међус'обњ** -а -о ♦. – Т'о с'у њ'ине међус'обн'е раб'оте. – 'Оне не ум'иј'у да ст'ан'у са' њ'ин'ом међус'обњ'ом св'ађ'ом.

м'еза ж 1. 'менза, кухиња'; 2. 'неукусно јело'. – Т'о ти је п'рвā м'еза иза г'овн'а; || **м'езит** -им (не)св 'јести уз пиће'. – Изн'есоше ни в'ин'а, прш'ут'е и с'ира те смо и п'или и м'езили док смо се над'ост'или.

мезга ж 'поткорни сокови на дрвету, мезгра'. – Хранили су се... буковијем жиром и »мезгом« од букове коре [2: 192]; в. *мазіа, ма'зіа*.

мезлиз м 'савет, одбор'.

меит м 'мртвац'; в. *мршав, мрш'а'ц*.

мејд'ан м 'двобој, мегдан'. – Ид'ем на мејд'ан Бож'ини Р'адовāнову. – Ако је Бож'ина т'ун, нека иск'оч'и на мејд'ан. – Мејдан је чињен ђекад у Куча, обично за какву увреду [2: 196]; *мејган* [1: 292]; || **мејданција** м 'мегданција'. – Они су »у име њега« одабирали другога, поузданијега, мејданцију [2: 197].

м'ѣк мѣк'а -о а. 'који се лако увија, угиба под притиском'; **б.** 'који угодно и благо делује на чула'; **в.** 'нежан, човечан'; *изр.* ~ *обр'аз* 'стидљивост'. – 'Учиње тб од мѣк'а обр'аза. – Од мѣк'а обр'аза – трб'у до зѹб'а'; *изр.* *мѣк'а на с'ису* 'која се лако музе'. – Она је мѣк'а на с'ису и одм'орѣм се док ју мѹз'ем; || **мекобр'азан** -зна -о 'стидљив'. – А нем'б га, ч'бче, в'идиш-[л]и да је мекобр'азно; || **мекобр'аштина** ж 'стидљивост'; || **мекот'а** ж 'нитомина'. – Нам'а'кѣ'н се на мекот'у; || **м'екофѹк** м 'меко и укусно јело'. – Прије некѹ в'ечѣн ја бјд'о код Петра и ж'ена му спрѣм'ила некакве палач'инке и такв'бга м'екофѹка не зн'ам јеса'м ли се у м'бј в'ијек дофѣт'а; *в. мрза'н*; || **мѣч'ит** м'ѣчим несв 'гњечити, прштити'. – М'ѣчи се гр'ожђе.

м'екѣт м 'мекетање'. – Чула са'м м'екѣт, а не в'иђу и[х]; || **мекет'ат** -ећѣ несв 'гласати се као коза'.

мел'ем м 'лековита маст која се привија на рану'. – Веће ране се обавијају мелемом, који се тако и арбанашки зове и који се дијели на слатки и грки мелем. – О таквоме се каже...мелемом је [2: 549–550]; || **мел'ема'н** -мна -о а. 'који се тиче мелема'. – Њ'ему је и р'ијеч мел'емна. – Облагана је рана мелемном крпцом [2: 551]; *в. врху*; **б.** 'особа благе нарави, душевна'; || **мел'емно** прил. – Св'е му је мел'емно, и што чињ'и и што зб'орѣ; || **мел'емник** м 'пријатан човек'. – Мел'емник је и ка' [д]-те ср'ијета и ка' [д]-те пр'атѣ; || **мел'емница** ж. – Та је ж'ена и бан'ица и мел'емница.

меле'бн -бн'а м 'милион'.

мерагц'ија м 'мераклија'. – 'Он је м'ало згодн'и, ж'иђи е, Пр'едраг је на њ'ега в'ишиј мерагц'ија.

м'ерѣт -ѣм несв 'ударати, тући'; *в. шуѣ, шуѣо*.

мергир м 'камен међаш'; *в. маѣр*.

мерем'етѣт -ѣм несв 'тући'. – Н'ије га мерем'етѣо ка'д је б'ио в'ака'т, а тб је са'д убѣч'ило и не пом'агѣ н'ишта.

месо с ♦; *гивје* ~ . – Грци мелем привијао се... на набоје, ње се појављивало »дивје месо« [2: 550].

м'ес[г] мет'ем несв 'чистити метлом'. – М'ела, не м'ела, тѹ је в'а'зда гл'ибѣво; || **м'етгла** ж а. 'направа за метење од шибљикастих гранчица или брезовог пруђа'. – М'ене ми се чињ'и да са'м се род'ила с м'етглѣм и да се од њ'ѣ н'ѣћу одвој'ит ни на т'ѣ св'ијет; **б.** 'коровска трава из рода *Kochia*, најчешће од врсте *Kochia scoraria* од које се праве метле за чишћење спољашњег простора, дворишта'; || **м'етлица** дем. – Нач'ињѣ се м'етлица от чесовије гр'анчѣѣ.

м'ѣс[г] мѣт'ем несв 'разметати брашно, изметати масло'. – Б'ио је онѣ ст'а'п што ж'ене мѣт'ѹ варен'ику; *в. каша*; || **м'ѣћа** ж 'храна за свиње, с мало брашна'. – Рече цареву слуги, да прстен дадне у међу једној патки да га прождре [2: 455]; *в. ѣодметѣа*; || **међа'ица** ж 'кружна плочица на дугој дршци, за разметање масла у стапу'. – Н'ика'д н'ијеса'м в'ише до пет пѹт'а м'анѹла онѣм међа'ицѣм и зн'ѣвѣсмо: ка' [д]-се измѣт'е, на м'асло онѣ међа'ица ост'анѣ; || **међарица** ж 'палица, дрвце за разметање брашна'. – Брашно [се] разметало... међарицом, која се откидала с врха од младе јеле [2: 34 101].

м'ес[г] се мет'ем се несв 'боравити на хладноћи, бити изложен студени'. – Ђ'еца ми се мет'ѹ за овц'ама, а нѣмѣм и[м] шт'о об'ѹј; || **међ'ава** ж 'снежне падавине праћене ветром'. – Не м'о[же]ш од међ'авѣ 'ока отвор'ит.

м'еталиште с 'место за бацање камена'. – Мјесто ње се баца камен зове се »метало« или »металиште« [2: 347]; || **м'етало** с 'исто'; || **мет'ат** / **међ'ат** м'ѣћѣм несв 1. 'бацати камен с рамена'. – Метање, тј. бацање камена с рамена је опште

позната игра... којом се проба момачка снага [2: 347]; 2. 'стављати, полагаати'. – Тò с'у л'уђи мет'али за нāшћ'еницòм, да с'а'кр'иј'у о[д]-ћ'ец'е; || м'ета'к м'етка м 'избачај камена с рамена'. – Ђегов метак био је пребацио Турчинов за добар крок [3: 180]; || метн'ут м'етнем св 1. 'бацити камен с рамена'. – Ка'д је др'уги п'ут метн'уо, н'ико му га в'ише н'ије доб'ача; 2. 'ставити'. – М'етни га т'амо ђе др'аго; || метач м 'камен који се баца с рамена'. – Камен који се баца [зове се] метач [2: 347]. – Узе метач камен у железну руку па, не хтједући чинити никаква загона, стаде на биљегу, те једнијем махом руке ућера Турчина у лаж [3: 180].

мет'ат / мећ'ат' м'ећ' несв безл 'севати'. – М'ећ' свијећ'а; || метн'ут м'етн'е св 'севнути'. – Метн'уло је од Г'арч'евā.

мет'еј / метех м 'сеоски пашњак, комуница'. – Т'ун је мет'еј њ'ин б'ио и 'он је т'амо ч'у'в'а 'овце. – Подијеле се ораће земље, ливаде и метеси [2: 124]; в. *вака'м, башићина, крајчић* [12: 32].

метеп м 'мехтеб, основна школа' [2: 442].

метер'из м 'шанац'. – У боју је свако себи правило шанчић или метериз [2: 183].

мет'ил' -ил'а м 'болест оваца, коза'.

м'етла ж в. *м'ес[и]*.

м'ећа ж в. *м'ес[и]*.

мећ'ава ж в. *карамлак; м'ес[и]* се.

мећик м 'чунак у шиваћој машини, калем с концем од којег при шивењу настаје доња страна шава'.

м'еч'ит м'ећ'им в. *мек*.

мецидија ж 1. 'турски сребрни новац од 20 гроша, кован 1844, за време владе султана Абдула Мецида'; 2. 'фес бољег квалитета, назван по истом султану' [2: 93].

м'ије с / мијех м 'мех'. – Уз'е онò м'ије (Бс). – [Остала је] сујма за украдени мијех смока [2: 155]. – Дипле су прављене с мехом или без њега; || мјеш'ина ж 'мех, мешина за скоруп'; в. *мјешавина, набијайћ, мјешавина*; || мјешч'ић м дем а. 'мали мех за урду'. – Урда се држи у »мјешчићу« и једе на планини [1: 239]; б. 'стомак, трбух'. – Сваки се уклонио ка да смо губави, па чува свој мјешчић [3: 79].

мијен'а -'е ж а. 'Месечева фаза између уштапа и прве четврти, праћена обично променом времена'. – Да н'ије каква мијен'а. – Б'рзо ће мијен'а – забол'ело м'е кол'ено; б. 'нека друштвена игра' [2: 370]; || мијен'ит се м'ијен' се а. 'променити се (о Месецу – с уштапа на млад месец)'. – Зн'а ли се к'а'е[д]-ће да се м'ијен'е? – У календ'ар п'иш'е да ће се мијен'ит у четв'рт'а'к; б. 'променити се (о времену)'. – С'ијевā ми 'у кости, б'рзо ће се мијен'ит.

мијеш'ат м'ијеш'ам несв 'мешати'. – М'ијеш'аш тò да ти не заг'ор'и; || мјеш'авина ж 'пуномасни сир, мало просушен, посољен и измрвљен, у мешини'; в. *каменица*. – Мјеш'авина е с'ир кой се п'ршт'и и м'ећ'е се у мјеш'ину (Бс). – Пунā'нòга смо га мјеш'авин'е свā'рили. – Мјешавина, тако и у арб, се прави од смрвљенога сира, који се у мрвама посоли, па се спрема у скиснуту брављу мјешину [2: 32, 1: 237]; || мјеша'ица ж 'варјача за мешање'. – Ка'е[д]-се тò св'ар'и, т'а'мā [узмеш] мјеша'ицу и м'ијешā[ј].

мил'ет ж 1. 'непослушно, невоспитано чељаде'. – Тò су п'а'с'е мил'ети; 2. 'мноштво, маса'. – Около је сједио свакојаки »милетк: бабе и старци и сваковрсна младеж [2: 282]. – Хоће да за ћеф своје жене толики милет птица удави и од њих жени кућу направи [2: 337]; || мил'етка ж 'непослушно женско чељаде'. – Д'а ми

је ј'адној доф'атит ону мил'етку да ју т'егнѐм за ону вит'ицу; || мил'ече -ета с 'де-риште, безобразниче (в.)'. – Кл'епи тб мил'ече пог'анб, да ми не п'ал'кѝ и зад'ијевѝ ђ'ецу.

м'илбс[т] -ости ж 'мали дар, као знак пажње, наклоности'. – Овб ми је м'илбс 'о[д]-ђевера; || милост'ива'н -вна -о 'милостив'. – Она је и према крвнѝк'а бѝл'а милост'ивна; || мил'ул'а ж 'крава благе нарави, размажена'; || м'ил'а ж 'размажена овца, коза'. – Разм'акнѝш ј'агње и оно ид'ѐ з'а тоббм и ка'т порѝст'е и 'ето ти м'ил'а; || мил''авоша ж 'умиљата овца'; || м'ил'урица ж 'умиљата коза'.

мнљ м 'дебела игла са спљоштеним, оштрим крајем као у длета'. – Приликом вађења куршума из ране служио је »миљ«, којим се и кости из ране вадиле [2: 551, 1: 313].

мињ'а -ѐ ж 'експлозивна направа, мина'. – Од оногѝ динам'ида начѝњ'али сѝ мињ'е, б'ачѐ јада'н кл'ас и лов'или р'ибу; || мињ'ат -ам несв 'минирати'. – Ка[д] сѝ мињ'али п'ут 'уз Ријеку, ил''аде су мињ'ѝн запѝл'или.

м'ира ж 'чисти природни запах воћа или старинског јела; мирис'. – Да'н'ас в'ише н'ѐмѝ м'иру ни р'ужа, а н'е ј'абука али д'уња; в. мучњак; || м'ирѝс м ♦; || мир'исѝт -шѐм несв а. 'одавати из себе пријатан мирис'. – Л'ипа још пом'ало мир'ишѐ; б. 'удисати пријатни мирис'. – Овѐ р'уже да'н'ас не м'ож да мир'ишѝн: л'ијепе сѝ з'а око, а ђ'аол'ѝ не мир'ишѐ; ~ се -ишѝ се 'показивати знаке сагласности у пословима сумњиве моралности'; в. зеленаш; || мир'иснѝт -нѐм св а. 'омирисати, помирисати'; б. 'пољубити дете (обично у главу, у косицу)'. – Прим'акѝ глѝш'у да ју б'ака мир'иснѐ.

мир'ѝз -ѝз'а м а. 'имовина коју жена доноси мужу приликом удаје'; в. очин-сѝво [2: 126]; б. 'неочекивано »страно тело« у јелу, пићу'. – Валѝ са'м м'огла без овогѝ мирѝз'а с в'ерѝгѝн.

мирал'ѝж -ѝж'а м 'виши војни заповедник у турској војсци'.

м'ѝра'н м'ѝрна -о 'миран, смирен'. – Б'ио је м'ѝра'н ч'ѝк, мѝ ка'д га 'ргнѝш, б'ол'ѐ да му нијес'и блѝз'у; || мѝр'ит м'ѝрѝм несв а. 'решавати умир крви'. – Рана се мирила с половином крвнога умира [2: 171]; б. 'судити за одштету за крађу'. – Онда је мирена украдена ствар са седам пута таквом [2: 161]; || мирничина м 'миран човек, добричина'. – Мисле многи мирничина, а он, кад му дођенуше Јаблана, потеже дрвену наслоњачу [4: 273]; в. дођенуѝ.

мирија ж 'порез, данак'. – У то дође коњаник на бијесну коњу, који носи царску мирију [2: 206].

м'ирѝс м в. мѝра.

мирит'ат -'ѝм (не)св 'плаћати дуг'. – Мирит'ѝ је св'е што је дугов'ѝ и с'а'д м'оже да д'а'нѐ.

м'ѝсѝ / м'ѝсѝн м'ѝсли ж 'мисао'. – Они сѝ св'и бѝл'и у једну м'ѝсѝн; || м'ѝсѝт -ѝм несв 'мислити'.

мѝс! узв за вабљење мачке.

м'ѝсѝт -ѝм (не)св 'љубити'; в. ѝлава.

мѝт'о -'а с 'накана коју родбини убијенога даје убичина родбина; поклон, дар'. – 'Имѝ ли кой мѝт'о?; || мѝтница ж 'подмитљивица'. – Земља је мѝтница, оће гноја [2: 45].

митрол''ѝз -'ѝз'а м 'митраљез'; в. раздробѝѝ, фишек.

м'ѝѝа ж 'динамит'.

м'ѝцѝт м'ѝчѝм несв в. ма'ј.

мичи '15, последњи члан бројалице у игри »џицање«' [2: 343].

м'иш м зоол 'животињица, штеточина из реда глодара Mus'; || миш'ињаќ м 'мишји измет'.

м'ишка ж 'мишица'. – Онб му 'остаде м'ишка преко онога клупка.

мј'ед -и ж 'бакар'. – Ови сѹ котл'ови нач'ињани 'од мједи; || мједеница ж 'звонце'; в. *леденица*; *изр. мјед'енб љвн'о* 'место на коме се окупљају вештице'.

мје'йр -'а м 'мехур, поткожна течност на месту опекотине'. – Искоч'итѣ ти мјейр'и п'о ноzi.

мј'ерит -йм несв 1. 'мерити, одмеравати; процењивати'. – Ка'т п'очнѣ да мјерѣ, не б'бј се да ће на св'оју шт'ету; 2. 'нишанити'. – Дрекале га мјери цеферданом, / Ће мјеријо, ту је погодијо / У коталац ће му цука душа [5: 54] || мј'ерќат -ам несв. – Намањ'ују се туд'ијен и нешто мјеркају, а н'ајтѣ онб што сѹ ост'авили; || мј'ерколит -йм несв дем. – Ка'д не зн'ају шт'о тѣ о[д]-с'ебе, мјерколѣ он'ѣ раб'оте.

мјеш'авина ж в. *мијешаи*.

мјешина ж в. *мије*.

мл'ад -и ж 'младунчад'. – Изјутра се одвоји »мл'ад« (јагњад, јарад и телад) од остале стоке, па се тако одвојена отера на попасак и том приликом гони се само китама од здравца. – Р'ече м'ајка да дон'есѣш з'а мл'ад мало тр'ав'ѣ [1: 309]. – Уочи Ћурђева дне одлучи се први пут млад од млечне стоке [2: 241]; || мл'аде -ета с 'младунче'. – Ли'јепо ти онб мл'аде, небир'улбк! [2: 10]; в. *узјаловче, омладић се*; || мл'ад'ит се мл'адѣ се несв 'поново израстати, омлађивати се'. – Тр'ав'а се б'рзо мл'адѣ ако ју не 'арају, ако не п'ас'е ж'ивб; || мл'адѣ м. – Мл'адѣ је т'а'м'а затв'орен; || мл'ад'унче -ета с '»позније младе«, јагње, јаре' [2: 10]; || младип'а -'ѣ ж 1. 'свеже младо месо'. – Нашкоп'ио се младињ'ѣ п'а с'а'д м'оже да зви'ј'ука; 2. 'млад месец'. – 'Ево је младињ'а; || мл'адбс[т] -сти ж || младок'оснѣ -а -б 'младо сено, отава'. – Б'й ли што с'ијена, Б'бро? – Б'й лијеч'а'к од онога младок'оснбга са' дно М'окрѣ; || младишк'опа'ц -пца м 'млад кастриран мужјак'. – За млада ушкопљена брава каже се »младишкопац« [2: 15]; || младун'ица ж пеј 'жена која хоће да прикрије године, да буде „млађа“ него што јесте'. – Им'а овије младињ'ица' којѣ отѣ да су мл'ађѣ о[д]-ђец'ѣ. – Некѣ н'аше младињ'ице мл'ого п'антѣ, а не ум'ију да рачун'ау.

млаз м 'младица, ластар' (Бс); в. *искус*; || млазика ж 'зановетни љетораст' [2: 38].

млака ж 'подводно земљиште'; в. *маква*.

млат'ач -ач'а м 'дуга танка мотка за млаћење зрелог воћа'; в. *ћрескалица*; || млатињ'ат -ам несв 'лутати, скитарати'. – Кол'ко млатињ'а он'а авѣт'иња, к'умѣм те Б'огом; || мл'атѣт -йм св 'ударити'. – Ка'д ју је греб'ул'а мл'атѣла, 'одм'а сѣ с'етѣла како се зов'ѣ; || мл'атнѣт -нѣм св 'исто'. – Б'ол'ѣ ће б'ит да се м'ал'о изм'акнѣш, да те не мл'атнѣ; || мл'ат'ит мл'атѣм несв 1. 'врћи млаћењем'. – Оћемо ли с'утра, м'олѣћи Б'ога, да мл'атѣмо онб мало пчен'ицѣ?; 2. 'мучити сваковрсним захтеви-ма'. – З'ашто сте ову љев'бјку узѣли те мл'атѣте ш в'бм?; || млаћ'еница ж 'остатак млека после изметања масла'. – Ка' [д]-се измѣт'е м'асло, ост'анѣ млаћ'еница (Бс). – Изметено млијекo зове се млаћеница [2: 34].

мл'ек'ара ж 'овца која се музе'. – Он ч'ѹв'аше ј'аловѣ, а с'ин му ч'ѹв'аше мл'ек'аре. – Ч'ѹв'а 'овце мл'ек'аре; || мл'екар'ина ж 'накнада за изгон оваца на планински пашњак'. – З'ецкѣ 'овце су се иза'гон'иле на мл'екар'ину; од мл'ек'арѣ к'илу али 'оку с'ира. – [Било је] давање оваца на мљекарину [11: 90]; || мл'ек'ул'а ж 'крава која даје доста млека'; || млијек'о -'а с 'кисело млеко'. – Удр'оби л'ѣба у

млијек'о и нека ти б'иднѣ д'оста; *изр.* ~ мајчино (у клетви). – 'Ајде, д'ијете, даб'огдā те млијек'о м'ајчино разгубāло!; || мл'ијекоша ж в. *мл'екул'а*; || мл'ећ'авиѝна / мл'ећ'авина ж в. *млаћеница* (Бз); || мл'ијеч м 1. 'бео сок на петелци младе смокве или на стабљикама неких трава'. – Огүл'и тү см'окву да те тā мл'ијеч не окл'апй; в. *оклајина, оклајий*; 2. 'мрест'. – Р'ибе су 'у млијеч. – Неки пију млијеч да очисте софру [2: 515]; || млијеч'а'ц -цц'а м в. *млијеч 1*; || мл'ијечан -чна -о 'који је погодан за испашу и на коме стока која се музе има доста млека'. – Не ваља се сухом граном с прољећа млијечна стока ћерати, јер тијем начином стока запраже варенику [2: 328]; в. *киша*: || млијечнница ж 'млечна каша, житко скувано брашно у млеку'. – Кад се брашно сипало у врелу варенику и као каша варило, то се [јело] зове млијечница [2: 101]; || мл'ијечњāк м 'мужјак рибе'. – Поб'ише се мл'ијечњāци (Бч).

мл'йво с а. 'млевење' [2: 479]; б. 'брашно'. – Отиш'ан је да догн'ā мл'йво; *зецко* ~.

млијек'о -'а с в. *мл'екара*.

мл'ин м, мн *млини*, 'воденица'. – Зāм'ио је ж'ито у мл'ин н'а Биоче [2: 52, 1: 11].

мл'ита ж 'лења, млитава особа'. – Ада, тā ће мл'ита огријеш'ит з'емл'у ку-дијен г'азй; || млйт'а -'ѣ ж 'безвољна, апатична женска особа'. – Тā млйт'а н'е би ум'јела побл'еј ни ка'[д] би ју см'рт призāм'ила; || мл'итāв -а -о ♦. – Ка'[д]-ти р'ўку пр'ужй, в'идиш колико је мл'итāв и да у њ'ега н'емā жив'ота; || млйт'о м хип. – 'Ајде, мл'ито, тр'есни се м'ало, да не л'ипчѣш; || млйт'оња м 'исто'. – Да га бол'й, ономе млйт'оњи ни мел'еми н'е би помāг'али; || млит'ул'а ж в. *млиша*. – А уч'ини н'ешто, млит'ул'о мл'итавā, д'бјтѣ ти л'ўђи 'у глйб.

мл'огй -ā -ō 'којих има много'; в. *ірлобоља*; || мл'ого прил 'много'; || мл'огāш прил 'много пута'. – Мл'огāш је од'ио с'āм у мл'ин; || млоз'ина ж 'многи људи'. – Млоз'ина сү тō учин'ели, пā тѣ га млоз'ина и плāt'ит; || мнoж м/ж 'мноштво'. – Наједном загрмље мнoж гласова [3: 220].

мл'āv'ат мл'йм / мн'йм несв м 'мислити'. – Јā са'м мл'āvā е више н'ѣну к'ућѣ вйђ'ат.

мл'ацкāt -āм несв 'стварати шум одвајајући усне жваћући'. – Ка'д 'ије, не може да не мл'ацка; || мл'ацнүт -нѣм св.

м'бба ж 'узајамна помоћ у већим радовима, најчешће грађевинским и ко-сидбеним'. – Док је бил'о л'ўђин, од'или сү н'а мббе, помāг'али једāн др'угојѣга; || мoбар м 'учесник у мобн'.

мог'ат мог'аднѣм 'моћи'. – Оли мог'ат да му овб пон'есѣш Мйш'у?; || м'ој м'огу 'моћи'; || м'огүћа'н -ћна -о 'који има материјалну могућност'; в. *ваћевина*.

м'ода'р модр'а -'о 'који је модре боје'. – В'а'с је б'ио м'ода'р и 'он зн'ā што сү му чин'ели; || модр'ет -'йм несв 'постајати модар'. – А потпуно бј'еше п'очѣла да модр'й, да црвен'й; || модрин'а -'ѣ ж 'лепота набујалих усева'. – Би'ће бирић'ета од овѣ модрин'ѣ ако м'ало и зас'уши; в. *субјелкас[и]*.

мбз'а'к мбз'а м ♦; *изр.* *к'укā 'из мбзā*; || мбз'оња м 'човек велике / мале памети'; || мбзг'оњица м пеј. – Ч'усте ли што л'ијепо од оногā мбзг'оњицѣ?

м'ој м'огу в. *мојай*.

мол'ит м'олим (не)св 1. 'молити'. – Од'ио са'м да му се м'олим да ми н'ађѣ какву раб'оту зā-вб дијет'е. – Нем'б ме дйр'ат, м'олин ти се; 2. 'нудити'. – Ј'ѣло, јā т'ебе не мол'и л'ебом.

м'ол' м 'мољац'.

мома ж 'девојка'. – Мома спаше не хајаше; || **мом'а'к** мом'ка / м'омка м 1. 'млад нежењен човек'. – 'Ајде, ск'очи к̄а мом'а'к и в̄рн'и ми онѐ 'овце. – Био је к̄а вил'а мом'а'к да г̄а им'а к'о науч'ит; || **м'омче** / **м'онче** -'ета, зб м'онч̄ад, с дем. – Којй бјеу он̄а дв̄а монч'ета с т'обом? – Пит'ала м'онч̄ад једнога ђ'еда што т̄е учив'ет Њ̄ѣми'у и Р'усију, а 'он р'ек̄а: „Биће н'ек̄ако, м'онч̄ади“; || **момчадија** ж 'група младих људи'; в. *нокай̄ у долину*; || **момч'ина** м. – Т̄о је бил'а момч'ина з'алуду, да н'е кр̄ену на з'а'пут; || **монч'еце** -ета с дем 'момчић'. – Траж'ило т̄е нек̄о монч'еце. – Пр̄ође ч'оек и једно монч'еце ш њ'им; [2: 114]; 2. 'послушник'; в. *ѳрисиѳав*; || **мокиња** ж 'слушкиња' [2: 109].

мора ж 'вештица која долази у сну'; в. *чума*; || **морна** ж 'вештица'; в. *ѳјешѳица* [2: 293]; || **моретница** ж 'вештица, проклетница'. – Жив ју огаћ изгорио, моретницу [2: 260].

морукача ж 'сорта тикве (?)'. – Мутна вода иде у Морачу / А све носи куле и чардаке / И некакве тикве морукаче [5: 232].

московка ж 'модел руске пушке' [2: 91].

м'ос[т] м'оста м ♦. – У прв'у мр'ак смо пр̄ешл'и пр'еко моста на 'Анове; || **мост'ић** м. – На н̄и мост'ић нешто р'ађау и м̄бр'а са'м м'ало прич'ек̄ат.

м'осур м 'траг од ударца прutom'. – Св'е с̄у му ост'али м'осури по гуз'ици.

мотав'ило с 'дуг штап за намотавање пређе, ткања, мотовило'. – Ј̄а погл̄едн'у: он̄о мотав'ило! А н'ије м'а'ња н̄о овол'ик̄о, а деб'ела е т'ак̄о [*беча*, в.]. – Он̄и м̄у ђет'ић с'ув а вис'ок к̄а мотав'ило; в. *ноја (неварена)*.

мотри'т м'отрим несв 'гледати, посматрати из прикрајка'. – Ј̄а са'м св'ак̄у н'ој мотр'ио, али се н'ије појавјев'ала; в. *ѳојавић се, ѳојавјевати се*.

моур / **мохур** м 'печат, мухур'. – Рече му, да ће га посјеј' ако му не нађе изгубјен моур [2: 454]. – Ђе је тобоже и мохур у плочу урезан [2: 340].

м'оћи / **м'ошти** пл т 'земни остаци свеца'.

моч'ар -ар'а м 'влага, мокрина'; || **мочар'ина** ж 'спарина'. – Прит'исла ов̄а мочар'ина и не м'ош ни да'н'ут.

мошти в. *моћи*.

мошток м 'дивљи дуван'. – Свраб на кози, као и на овци, лијечио се одваром од кочања дивљега дувана, који се инако зове »дивјан« или »мошток«; [2: 19–20].

мр̄ав'а ж 'овца, по боји главе'; || **мрав'ан** м 'ован, по боји главе' [2: 10];

|| **мр'ав̄ол'** м зоол 'мрав'. – Уд'ав'ише ме ов̄и мр'ав̄ол'и, не зн'ам 'окл̄е ми д'бд̄е до огњ'ишта, к̄а да ће и 'они да се гр'иј̄у; || **мрав'иња̄к** м 1. 'мрав'. – П'ецн̄у ме мрав'иња̄к. – Кучи још означавају мрва и речју мравиња̄к [2: 337]; 2. 'мравиња̄к'. – 'Ево ми мрав'иња̄к испод пр'ага; || **мрваљ** (?) м 'мрав'. – Удави мрваљ аждају [2: 337]; || **мрав'ињи** -а -ѳ 'који се тиче мрва, мрављи'; в. *међег, међеђи*.

мр'ак м ♦. – 'Одовд̄е смо кр̄ен'ули 'у мр̄ак. – Д̄ођ'оше ка'д је бил'а мр'ак (К); в. *мос[и]*; || **мр'ака** ж 'мрачно време, оморина'. – Прит'исла нека'ква мр'ака, а не изгл̄ѣд̄а да ће бит к'иш̄е; || **мр̄ачн'ица** ж 'мрачна просторија'. – М'ожда е н'еђе б'ачен у некакву мр̄ачн'ицу ђе н'ѳма в'ида, ни с'унца ни м'јес̄ца; || **мр̄ачара** ж 'мрачна јама, пећина'. – Хајдуци [су се] у својој подземној мр̄ачари осјећали безбједни [3: 477].

мр'ам̄ор м 'надгробни камен'. – Т'ун ће му мр'ам̄ор п'укнут. – Сваки [гроб] је покривен са неколико грубих плоча и над сваким је прост, неправиан онизак »мрамор« или »жиљан« [1: 46]; в. *кил'ан*. – Да загрле гробу мрамор више глава [2: 258].

м'рва ж 1. 'мрва; мало'. – Д'а ми м'рву л'ѳба. – Отр̄ѳс'и т̄е м'рве с рукав'а;

2. 'ситан остатак'. – Не зн'ам 'имā ли с'а[д]-г'огā и м'рвѣ; в. *губ*; 3. 'мала овца'; 4. 'детенце'. – Што ми не дов'едосте онѹ м'рву, да га б'аба в'иди; || м'рвица ж дем а. 'мала мрва'; б. 'мало, ситно дете'. – Пуштите ми тѹ м'рвицу, нем'бте гр'ајат на њѹ; || мршица ж 'мрвица'. – Ја сам при њима козле, мршица, ништа [3: 85]; || м'рвѣйт -ѣм несв 'ситнити'. – М'ичи тā л'еб испре[д]-ѣец'ѣ, да не м'рвѣ кад н'е-отѣ да 'ијѹ. [м'рг-?] -'и несв 'прести (о мачки)'. – Изб'ачи тѹ м'ачку наизв'а'н пā и'ако т'акō л'ијепо м'рг'и.

м'рг'иѣн -иѣн'а в. *маѣир*.

м'ргѹд м 'намрштен човек'. – А да те нијесу карали те си м'ргуд [4: 44].

м'рдāt(се) -ām (се) несв 'померати'. – Ка[д] он'амо: 'они ју не м'рдāли, нō он'акō како са'м ју јā оставио, ни да у об'рнѹ на лѣѣ'а; || м'рднѹт -нѣм св 'померити (се), помакнути (се)'. – Не м'огу, валā, да м'рднѣм ни преко сл'анкѣ. – М'рдни гуз'ицōм, нијес'ѹ ти р'ѹке оп'але и посмир'јѹ по к'ући, да ти л'ѹђи не ул'азѣ кā у 'избу; в. *зайријейшии, сийаи*.

м'рдѣт се -ѣм се несв 'м'ргодити се, м'рштити се'; в. *зайлачиѣи*.

м'рѣна ж 'очно обољење, катаракта'; в. *рошици*.

м'решкāt се -ā се несв 'показивати знаке погоршавања времена'. – Нешто се м'решкā н'ебо, м'огло би се и мијен'ит; || м'р'ешколѣт се -ѣ се дем. – М'р'ешколѣ се од Г'арчѣвā, не зн'ам оѣ ли не скв'асѣт.

м'рж'ет м'рзѣм несв 'мрзети'. – М'рж'ели су се г'оре нō овѣ н'аши и њ'ини; || м'рз'ав ж 'мржња, омраза'. – Једāн др'угōга не м'оже виђ'ет од м'рз'ави. – То је главни узрок унутрашње мрзави међу осталим Кучима и Дрекаловићима [2: 481]. – Дође до »мрзави« и развода брака [2: 299]; || м'рз'ан м 'који је омражен, омраженик'. – Оста к'ућа на м'рз'ана; || м'рз'ан м'рзна -о 'мрзак'. – Није му м'рзно ни плећ'е јагњ'ећѣ. – М'оже се он нам'а'ј и на д'оба'р качам'ак, а није му м'рз'ан ни неки др'уги м'екофѹк; || м'рзно прил. – А да, б'ожā ти в'јера, н'е би и[м] ни м'рзно бил'о; || м'рзновољан -љна -о 'нерасположен, мрзовољан'; в. *огбашан* [2: 477]; || м'рсак'к м'рска -о 'неомиљен, мрзак'; || м'рско прил. – М'рско ми је и прѣч'ат о т'омѣ.

м'рзгор м 'сасушена, спечена прљавштина'. – Онѣ м'рзгор п'рвō се стѹч'е, пā се т'ā'мā пер'ѣ.

м'ријет м'рѣм несв 'умирати'. – 'Ако ми т'ебе, Ст'аноје, н'ије н'ајжалијѣ даб'огдā н'ика'д не м'рл'а (Бс). – Он је б'ио т'ѹн дош'ā да м'рѣ.

м'рк м'рка -о а. 'таман, тамносив, загасит'. – Бј'еше на њ'ега нечесова фањ'ела м'ркā; б. 'љутит, нерасположен'. – Нешто је м'рк, нем'бте га задијев'ат; || м'рка ж 'овца'; || м'рк'ов м а. 'коњ'; б. 'вук'. – Вук м'рков, који ни од чега не узмиче [3: 68]; в. *чучак*; || м'ркна ж 'кобила мрке боје'; || м'рк'оња м 'во'; || м'рк'ул'а / м'рк'уја ж 'крава'; || м'рк'уша ж 'овца' [2: 18 334 489]; в. *рашица*.

м'рк'ат се м'ркājѹ се несв 'парити се (о овцама)'; || м'ркање с 'овчије празило' [2: 20]; || м'рк'āч -āч'а м 1. 'ован за приплод'; 2. 'женскар'. – Овѣ м'ркāч'е в'одѣ он'ā раб'ота.

м'ркнѹт -нѣ св 'смрачити се'. – Ка'д је м'ркло, изб'ели сѹ ме г'оре 'опѣт и 'опѣт з'ашто са'м лел'екā Фил'ипа; || м'рцāt м'рчѣ несв 'смрачивати се'. – Ов'ијема, р'екāн би, н'ѣће н'ика'д м'рцāt, кā што је м'л'огѣјема, од њ'инѣ бāнд'ѣ, м'ркло без н'ика[д] св'итāња.

м'рљāн'ут -āнѣм св 'залутати, забасати; изгубити се, скренути с пута'. – Један више м'рљанут, нема штете [4: 205].

м'рс м/ж 1. 'млечни производи'. – Ск'упи л'ети м'рс, с'ир, мјеш'авину, ск'оруп, прод'ај] 'ујесѐн, 'узми п'аре, а онб пй'ћа што са*м им'а – нијес'а*н га 'одм'а прод'ав'а, прич'ек'а му цијен'у (К). – И пй'т'а м'е П'ета*р: је ли 'истина да ви на'ћа*с 'им'ате у к'ућу ил''аду и двј'еста к'ил'а*н б'ијел'ога м'рса, с'ира, мјеш'авин'е. – 'Ира т'а*нка, н'ем'а н'ика*кв'е м'рси у с'ебе (Бс); 2. 'стајско ђубре'. – Тб је 'акн'уло, он'а дебел'ица, а нагн'ојено, п'а н'ад'и д'ол'е м'рс 'у земју.

мрскатат -ам несв 'мрзети' [Ж 32].

мрт'а*в мрт'ва -'о 1. ♦. – Бил'о је т'амо в'ише о-дв'ад'ес м'ртвије. – Мил'уна н'ем'а ни међу ж'ивијема ни међу м'ртвијема, оће да р'еч'е да н'ије ж'ив, а н'ије ни мрт'а*в зашто му п'оп н'ије очит'а 'опијело; 2. 'неспособан; леъ'. – Тб је мрт'во и н'ије га Б'ог н'и за што д'а. – Кад братственици увиде, да је онај кога се освета највише тиче... одвећ лијен и мртв, тада му реку да он почине [2: 172]; *изр. мршви чвор* 'чвор који се не може развезати повлачењем једног од крајева канапа, конопца'; || **мрт'а*ц** мрт'а м 'мртвац, покојник'. – Ђе су г'ој туд'ијена н'ашли мрт'а аустр'инскога – св'ак'и је пр'авосл'авн'и б'ио! – Мрт'а*ц је в'а*зда 'у цркву ноћ'ио. – Ка'д је бил'о да се кр'ећ'е мрт'а*ц, н'ико не см'ије прист'уп'ит. – Умрлога у кучкијех Срба зову »мр-тац«, а у мусломана меит. – »Дворети« болесника или мртца дужност је свачија [2: 247 248]; || **мрт'а*чкй** -а -б 'који се односи на »мртца«. – Мрт'а*чк'а веч'ера д'ае се ка[д] се двбр'и мрт'а*ц; в. *скриња*. – У мухамеданаца »мртачку« одјећу шије хоца [2: 264]; || **мртв'ик** -йк'а м 'леъивац, ленчуга'. – А што си м'исио: е ће те онй мртв'ик пом'ој; || **мртв'ица** ж/м 'леъа, неуредна особа'. – А мртв'ицо м'рт'ва, н'еј, ј'а н'им, л'уће п'уштй[ти] у овй гл'иб. – Породила... која се тешко опоравља укорена је, да је мртвица [2: 527]; || **мртв'иче** -ета с. – Св'и с'у мртв'ич'ад – к'а и[м] м'ајка; в. *ба'з[г], ба'ж'еши*.

мрцин -а -о 'који потиче од животиње која се не налази међу онима којима се храни човек; који потиче од угинуле животиње, мрцине'. – Ни таква велика штедња неће нагнати кучкога Србина, да једе »мрцино« месо..., јежеве и »јазбавце« [2: 103]. – Орао није за цара, јер ије мрцино месо [2: 337]; || **мрц'ина** ж 'изнемогао коњ'; || **мрц'ино** прил 'ружно, мрско'. – Вал'а ми је мрц'ино о т'ом'е и прич'ат. – Ја нећу мрцино умријет [3: 52]. – Нећемо се мрцино пуштити [5: 368].

м'рч м 'гар, чађ'. – Ђе наћ'о овй м'рч, д'а ми је зн'ат. – Мрч је такође средство против урока и зла ока, а њим се често дотакне по које лакомије дијете у чело [2: 311]. – На зубуну учини крст од мрча [2: 282]; || **м'рч'ав** -а -о 'чађав'. – Кућн стигосмо ка оцачари мрчави [4: 192]; || **м'рчйт (се)** -йм (се) несв 1. 'прљати (се) гаром'. – Б'ачите тб, ђ'ецо, нем'бте се м'рчйт. – Н'ије Драг'иша ни п'ушк'е м'рчио. – За чобанином су скидали звона и мрчили стоку и угиче [2: 268]; 2. 'упуштати се у бесмислен подухват'. – Нем'бте м'рчйт ако не зн'ат'е шт'о ћете п'отл'е чињ'ет.

мрч'а -'е ж 'несрећница'. – Бј'еше ли он'а мрч'а ј'ош ж'ив'а?; || **м'рч'а*н** м'рчна -о 'ојађен, несрећан'. – Он'а му ж'ена м'рчн'а бјд'е у ббн'ицу, ђ'еца без н'ач'ина, а 'он не зн'а к'уј да се обр'не од раб'от'е; || **м'рч'ен** -а -о 'несрећан, унесрећен'. – Онй Вбј'о м'рч'енй нешто 'у шкблу бј'еше, ж'а и[м] да га м'а*кн'у, а ј'а в'ише не м'ог'а да ид'ем; || **мрч'о** -'а м 'несрећник'. – Што си онб учин'ио, м'рч'о, ј'а[д]-те наш'а* к'а-т'е наш'а*. – Мислила сам на једнога мрча бангавога [4: 370]; || **мрч'ов** м 'мученик, несрећник'. – З'ови оног'а мрч'ова да м'ало пред'ан'е и поп'ије ч'ашу рак'ије; || **мрч'ул'а** ж. – Ојд'е мрч'ул'а да иза*гн'а 'овце и з'ап'е ног'бм за некаку ж'ицу – и т'у с'ју н'ашли ка[д]-с'у 'овце с'ам'е д'ошле д'ома; || **м'рч'ник** м 'несрећник'. – Ч'у ли се шт'о з'а он'а м'рч'ника; в. *шеинуш, шежа*; || **м'рч'ница** ж 'несрећница'. – Св'ак'у је ст'опу м'рч'ница

огријеш'ила; || **мрчо-** у сложеницама типа: Зн'а ли се што за онџ *мрчо-гујеџ'е?* – Каква б'јеше онџ *мрчо-ћев'џка*. – Ов'акџ е Мил'о *мрчо-Мил'еву* сл'йм'а. – Ојд'о да в'иђу *мрчо-Јов'ану*.

мрч'ава ж 1. 'јаруга, удубљење у густој шуми, оивичени стрмим камењаром'. – Дош'ае са'м из онџ мрч'авџ од л'ијесџка'; 2. 'велики градитељски подухват'. – Кол'икџ је 'убџн крџн'уо да коп'а – тџ је пр'авџ мрч'ава (Кж) [12: 31]; 3. 'тама, мрак'. – Наједанпут паде такав мрак, да се у густу шумску мрчаву једва једвице човјек видиђо окренути [3: 72].

мрч'ат -'и безл несв 'имати несвестицу'. – Мрч'и ми св'ијес. – Мрче ми св'ијес ка'д и в'иђо е ид'у к м'ене; в. *скале*.

мрш! узв за терање пса; || **мрш'икџт** -џм несв 'терати, одгонити пса'. – А што га мрш'икџш ст'џлно, не см'џта ти, ч'џче, н'ишта; || **мрш'икнџт** -нџм св. – Што н'е мршикнџ онџ б'изу испре-к'ућџ; || **мршнџт** -нџм св 'исто'. – Мршни тџ к'ул'у 'отолџн.

мршица ж в. *мрва*.

муан'ат -а -о 'непредвидљивог понашања'. – Тџ је муан'ато и н'ика'д не зн'џш ка'д[д]-ћџ се коп'рцнџт.

му'џр -џр'а м бот 'крмна биљка из породице трава, *Setaria*'.

му'џда'р мџдр'а -'о 'уман, одмерен у поступцима'. – Б'аба јџ[ј] [ј]е бил'а за'исто мџдр'а ж'ена, а 'она сџ истџнџ'ила; || **м'џдра** ж 'женска особа која се покушава представити мудријом него што јесте, мудријашица'. – Петкова се мудра не намаља из кућџ [4: 307]; || **мудр'ица** ж 'исто'. – Не м'џже мудр'ица да не заћ'енџ; || **мудрин'а** ж 'мудрост, вештина'. – Ка'д авџт'иње п'очнџ да пр'иџајџ о мудрин'и, тџ је там'ан да се ч'џоку ст'џжџ. – Ка'д је царева кјер цару отишла, испричала је како је избављена мудрином Шогоњичином [2: 452]; || **мудров'ат** -ујем несв пеј 'разглабати о нечему што се не разуме'. – Ка'д[д]-се ајвџн'и са'ст'анџ и п'очнџ да мудр'ујџ, н'ајла'кче и[м] се м'џже мј'ерџт п'амџт.

му'џда'ц м, само у обраћању старијих дечачиђу. – 'Ајде, му'џда'ц, бл'аго б'аби, иза'тн'џ онџ овцу из лив'адџ. – 'А, му'џда'ц, дон'еси ћџд'у једну ж'ишку да зап'џли цинг'џр; || **мџд'о** -'а с 'тестис'. – С нес'џјима се мџд'а не мј'ерџ; || **м'џдџл** м 'момак »од једне мисли« (у обраћању старијих)'. – 'Ајте, м'џји м'џдџл'и, дон'есите и онџ двџ пласт'ића; || **мџд'џња** м 'храбар, силовит човек'. – Мџд'џња је тџ б'ио и н'ије му 'око угџр'ало н'и прет кџм; || **мџд'џњица** м 'кочоперан а неугледан и приглуп човек'. – Оће мџд'џњица, нас'ум, да се прим'а'кнџ л'уђ'има, а не зн'џ кол'ико је тџ тџшк'а раб'ота.

м'џжа ж 'извлачење млека из вимена краве, овце, козе, музење'; || **муз'ара** 'крáva, овца која се музе'. – Причам по комшилуку каква је музара, триш машала [4: 253; 2: 12]; || **муз'аница** ж 'исто'. – Л'ијепа је тџ муз'аница; || **музач** м 'камен пред стругом на коме седи пастир који музе овце'. – Пред стругом су два камена, који се зову музачи, јер на њима сџде пастири или жене, који пропуштају једну по једну овцу и музу [1: 237, 2: 27]; || **музарица** ж; в. *ишиш'арица*; || **м'ус[т]** мџз'ем несв. – Св'и сџ они м'узли: тр'џбџло је пом'ус пџ[т]-шес крџвџџ и сто овџц'џџ.

м'џжџк м 'мџжџк'. – А вел'џ: м'џжџк б'ечџ је мџ'џго м'а'нџ нџ ж'енскџ.

музара / муз'аница ж в. *мужа*.

муз'ика ж 'усна хармоника'; в. *ињидџи*.

муз'џр -џр'а м 'ухода, осматрач, извиђач'.

му'ка ж а. ♦. – М'ука е, ј'ада'н, в'а'зда на нџр'од бил'а: на н'екџга м'ука, на н'екџга добр'о. – Уфатила га је мука – кад болесник падне у несвијест [2: 521–522];

в. *йагање*; б. 'порођајни болови'. – Кад је породила при порођају, каже се: „На муке је“. – Ако је жена на порођај, те на м'уку, д'ође с онијем ст'апом те [j]у ов'акб ц'укнѐ ис-трѣп'ут, т'а'ча'с се раздв'ој ж-ђет'етом; *изр. муке ђейиње* 'порођајни болови'. – 'Умрла је на м'уке ђет'ињѐ; || *м'уча'н* м'учна -о 'тежак'. – Тб е м'уча'н п'оса' б'ио, та' пазар'и, 'обично се од'ило понеђ'ел'ником и четврт'ком у пј'ацу (Кж); *изр. мучни са'аи* в. *умрли час* [2: 247]; || *м'ученѣк* м 'измучен човек, кога су убиле несреће'. – Што сѐ од м'ученика чињ'ело – не зн'ам ни како је ж'ив; || *м'ученица* ж 'измучена жена'. – Не огријеш'и се с тѓм м'ученицѓм, д'оста јѓ[j-]је што су ју ђ'еца уб'ила; || *мученици* 'Светих 40 мученика Севастиијских – Младенци'. – На мученике у кучкијех Срба горе »слемишће« на расадницима [2: 241]; || *м'учѣт (се)* -ѣм (се) несв 'мучити се патити'. – В'асѣ в'ијек сѐ м'учѣла м'рчница, а та'н злоср'етѣј с'ѣн ју н'агрдѣ б'езлијека; || *мучног'уз* -а -о 'лењ'. – Брже, мучног'узе, не м'ожемо ве ч'екат; || *м'учног'уз* м 'лењивац, ленштина'. – Н'ѣћемо оногѧ м'учног'уза доч'екат; || *мучног'уза* ж 'лења жена'. – 'А, мучног'узо, м'рдни лијеч'ак, не б'ѓј се.

м'укавица ж 'болест оваца, коза, праћена храмањем и слепилом'. – Даемо овц'ама нека'кву трѧву од м'укавицѐ.

мукајет непром у *изр. ни мукајей* 'не прословити'. – Она га пц'ује, а 'он ни мукај'ет.

м'ук'ат м'учѐ несв 'гласати се као говече'.

м'улина ж а. 'углачан камен из речног корита, облутак'; б. 'камен кафенка-сте боје' (Бс).

мул'а'г'ѣн -ѣн'а м 'танки преградни зид између кухине и камаре, обично од омалтерисаног штера'.

м'уња ж 'гром, светлосни ефекат електричног пражњења'. – Гром се иначе зове муња [2: 332].

мур- 'основа с почетним м- м. к- за обраћање мушкој деци'; || *м'уралија*. – А н'у, м'уралија л'ѣл'ѣн, по'итѧ за овц'ама, нем'б туд'ѣ нагузѣват; || *м'ураш* м. – 'Ајде, м'ѓј м'урашу, ск'очи до стрѣк'а и дон'еси ми ону мац'олу в'ишу; || *м'урац* м'урца м. – 'Ајде, м'урац б'абѣн, послуша ме е ђу те изб'ит кѧ маг'аре; || *м'уре* -ета. – А, м'уре б'абино, по'итѧ за овц'ама; || *м'ур'о* -а. – 'А, м'уро, м'уро, вр'ни ми онѐ 'овце да не уск'очѐ у фрмет'ѣн; || *м'ур'оња*. – Срб'ѣ ли те ђ'е, м'ур'оња?

м'урва ж бот 'дрво и плод дуда, Morus'. – Им'али смо мѣ тѣ в'еликѣ м'урву, али је излѣњ'ала, осуш'ила сѐ [1: 261, 2: 59]; в. *сѣѣнуш*; || *м'урв'а* -ѐ ж 'ракија од мурве, дудовача'. – Тата је св'акѣ рак'ију, и лѓз'у и м'урву, ост'авјѧ на дваездв'ѧ гр'ѧда [2: 59]; || *мурв'овача* ж 'исто'. – М'ѧјка д'аде ђеду Рѣсту ч'ашу мурв'овачѐ, а 'он је н'агнѣ пѧ се з'агрцнѣ: „Е, ђ'авѓ те, л'ѣше тѐ т'амо, св'акѣ к'ѧп п'опио л'ут'а ли б'ѣ.“

мурга ж 'овца, коза црвенкасте боје'; || *м'ур'го* м 'ован, јарац црвенкасте боје'; || *м'ур'гоња* м 'исто'; || *м'ур'гоњица* м дем; || *м'урђа* ж 'овца'; || *мур'ов* м 'пас црвенкасте боје', арб. *мурови* [2: 9]. – Поглѣд'ни тѓ дијет'е, да га мур'ов не доф'атѣ.

мусѧф'ир м 'гост'. – Њ'има сѣ в'а'зда дѓд'или мусѧф'ири; || *мусѧф'ирскѣ* -ѧ -ѓ 'гостински'. – Доч'еку мусѧф'ирскѣ (у лелекању) [2: 105 108].

м'ус[т] мѣз'ем в. *муза*.

м'ус! узв за терање магарета; || *м'уско* м 'магарац'.

м'ут'ит м'утѣм несв 'мешати, мутити'. – Овѧ ђ'еца нешто в'а'зда м'утѐ, м'ућкајѣ и н'ика'д да тѓ св'е зав'ршѐ; || *мутница* ж 'малтер'. – Камен тешу сами

Кучи »мајстори«, а сами справљају и вар или клак и мешају с песковитом пржином, те добијају особито чврсту мутницу (малтер), која се просто скамени у зиду [1: 248]; || **м'ућ'ење** с 'друго орање' [2: 48]; || **м'ућк'ат** -ām несв 'мућкати'; || **м'ућколит** -йм дем несв. – Ка'д 'узме п'рву рак'ију, м'ућколит је у 'уст'а п'а у т'а'ма пр'ождр'е; || **мутљавина** ж 'мутна вода'; в. *жаба*.

мућим ? – Није мућим, да је та чојак умро, док се доста јада не нагледа [2: 498].

муфлис м 'човек који је банкротирао'. – Прича се да су Пала с Медуна проћерали, пошто су му као муфлису раздрли доламу на стражњици. – У Турака су се »муфлису« од стране власти раздирале гаће на стражњици [2: 141 162]; || **муфлислак** м 'банкротство' [2: 162].

муха ж 'пчела' [2: 42].

м'уч'ат -йм несв 'ћутати, не гласкати се'. – Ђед'о ни нешто ј'утр'ос м'уч'й, да га н'еко н'ије наијед'ио. – Муче ка тушице, не чују се колико да нијесу живе [4: 35]; || **мучке** прил 'подмукло, изненада, из потаје'. – Не ваља се псу с метле давати да једе, јер ће уједати мучке кога год могне ујести [2: 328]; в. *шарка*.

мучница ж 'крупније животињске изнутрице, пуњене мало посољеним брашном и сушене као кобасице; једу се обично куване с купусом (раштаном)' [8: 474]; || **м'ућњ'ак** м 'сандук у који испада брашно испод млинског камена'. – Н'ем'а сл'аћ'ега л'еба од он'ог'а из м'ућњ'ака е ов'и мл'ини на струју бр'ашну изв'ад'е и м'иру и д'ушу.

мушкет м 'стрељање'. – Ко од играча [лопте рупица] најприје учини шест... фаља, дружина га осуђују на »мушкет« [2: 345]; || **мушкет'ат** -ām св 'стрељати'. – Ил'ију Божин'ина мушкет'али с'у пр'ије н'о с'е Ник'ола закр'ал'ио.

мушкула ж 'коза'; || **мушкулан** м 'јарац' [2: 19].

муштерија м/ж 'купац занатске или друге трговачке робе, али и продавац у неком купопродајном послу'. – Н'еко би ст'ек'а м'уштерије продав'ањем ћум'ура ко-Тур'а'к'а подг'оричкије н'ајчешће (Кж). – Међу подгоричким дућанцијама имају већина Куча... »муштерије« код којих вересијом тргују [2: 77].

м'уштр'ат -ām несв 'заводити ред строгим поступцима'. – В'ије ли како ов'о пог'анче м'уштр'а б'абу?

муштул'ук м а. 'лепа вест'. – Б'аба, муштул'ук, д'об'ила си ј'ош једн'ога ун'ука; б. 'дар доносиоцу лепе вести'. – Р'екла ми је кош'ул'у за муштул'ук; || **муштулугц'ија** м 'сватовски часник који најављује долазак сватова у невестину кућу'. – Муштулугција као сватски гласоноша прође да огласи сватски долазак [2: 221–222, 1: 274].

Н

наб'авит -йм св 'набавити'. – Није м'ог'а л'еба з'а госте наб'авит; || **наб'авј'ат** / **наб'авј'ат** -'авј'ам / -'авј'ам несв. – Они с'у с'о наб'авј'али ис Кот'ора и нос'или ју преко Ц'рн'е Гор'е.

наб'ад'ат -'ај'ем несв 1. 'нагицати на оштар врх'. – Нем'о т'о наб'ад'ат на в'илу, н'о га подуф'ати озд'ол'; 2. 'ићи с напором, старачки'. – Ђед'о ј'ош пол''а'ко наб'ад'а, а вел'и да 'им'а ка'д и да н'ије н'ије на 'ит'ање; || **наб'ос** -'од'ем св. – Наб'ола се на др'ачу, нагр'дила.

н'абанда ж 'бандоглаво чељаде, с којим се тешко усагласити', у сталном споју *ж'енскā* ~. – Не ум'ије ж'енскā н'абанда др'укше нō је науч'ила. – 'Ајде, ж'енскā н'абандо, м'а'кни ми се с вр'ата.

н'абача ж **1.** 'гомила, хумка'. – Туд'ије сū бйл'е нека'кве н'абаче, гом'илчине, и н'ико не зн'а је ли шт'о под њ'има бйл'о; **2.** 'чини'. – Бој'али сū се л'уђи тије н'абāчāн и да и[х] н'ешто не заманђиј'а; || **наб'ачит** -йм св **1.** 'набацити, направити гомилу'. – Наб'ачите тē др'аче т'амо пā ћемо и[х] зажд'ит; **2.** 'замађијати'. – Б'аба је ви'кала да и[м] је тō н'еко наб'ачио и заг'о и[м] је св'е крēн'уло у наз'ада'к; || **набачив'ат** / **набачев'ат** -ујем несв; || **набачивање** с. – Кућа му је срушена »набачивањем« камена [2: 165]; в. *бачиш*.

наб'игузица м **1.** 'сват који нема у сватовима никакву функцију,пустосват'; **2.** 'човек који је увек спреман да се нађе за туђом трпезом'. – Од овије наб'игузица' не м'оже се ч'оек одбра'нит, а обр'аз и[м] се позн'аје по з'а'дњеме кр'ају; || **наб'иј'ат** -йјām несв 'набијати, сабијати'. – 'Ондā онй с'ир наб'ијā св'е у ону мјешину (Бс); || **наб'ит** -'ијем св. – Ка'[д] се добр'е наб'ије у мјешину и ка'[д] се св'ежē, с'игурно ти је да му н'ишта н'ēће б'ит; || **набој** м 'отврдло оштећење ткива, жуљ (обично на пети или табану) услед притиска обуће или убода'. – Набој (*solea vulnerata eundo*)... добија се од дуга пута у слабој обући или од босотиње [2: 540]. – Док из набоја не искочи тзв. спечак, а то је сагњило месо, не држи се да је набој излијечен [2: 541].

н'аблйзу прил 'недалеко'. – Тō и[м] је св'е н'аблйзу, тун повр пот'ока.

н'абога реч. 'побогу'; в. *кпл'а*.

наб'ок'ат се -'окām се св 'најести се'. – Наб'ок'ала се пā се са'д м'оже како 'оће. **набр'ај'ат** -јēm несв 'ређати, нарочито у тужбалицама, при нарицању' [Ж 25]. **набр'ат** -јерēm св према *браш*. – Не м'ош ни да наб'ерēш кол'ко би тр'ебāло.

набр'ец'ат -'ецām (не)св 'надгорњавати се, надмудривати се разним доскочицама'. – Слична су набрецања доскоро постојала међу сватовима и родом невјестиним [2: 481].

набр'оћ'ит се -'оћйм се св 'наљутити се (обично о детету кад му се не задовољи нека жеља, хир)'. – Набр'оћила сам се, нагутушила пут ње. – Моји су стално набр'оћени [4: 252].

набул'уч'ит -йм св 'одгајити велики буљук, стадо'. – И ј'ā са'м набул'учио двј'еста – з'ецкије!

навāl'ит¹ -'ālйм св 'сићи низа страну, спустити се у низину'. – Л'а'ко е навāl'ит низ Р'ет, нō е м'ука нав'ише. – 'Ајмо да нав'ālймо н'а Биоче да в'идймо онō дијет'е. – М'ислио са'м с'утра да нав'ālйм 'у село. – Ка'си навāl'ио с Ц'арйнāн?; || **навал'ев'ат** / **навал'йв'ат** -ујем несв. – Оли навал'ев'ат н'а Биоче да'н'а'с? – Да не прође ловца ни трговца / Нит навали озгор зимничара / Ни излеже оздо планинара. – Кад војводу Кучи разумјеше, / Нека момчад на ноге скочише, / На Биоче равно навалише [5: 79 498].

навāl'ит² -'ālйм св 'напасти; опколити'. – Навāl'ише на њ'ега, да му 'очи изв'адē, а 'он не зн'а што га нађ'е; || **навалица** ж 'гужва, навала; налога'. – Велика је навалица, други пут ћемо поранит [4: 247].

навард'ат -'ām св 'набацати'. – Колико сте тије др'в'āн навард'али, кā да ћете кл'ачницу да горйг'е. – Сједничари се скупљају око наварданог огња [2: 34].

нав'ез'ат -'ежēm св 'надовезати'. – Она нав'ез'ала ур'ивке да тō сп'уштй с п'етра.

нав'ес -'едēm св **1.** 'навести, накренути'. – Н'ешто је нав'ео за Резол'уцију пā сē бој'а е сē откр'ио. – Он зн'а што сū му св'е т'амо нав'ели; **2.** 'накренути, искрену-

ти'. – Ов'акон тр'еба да четрд'есоса'м сат'й леж'й пā 'ондā нека се пол'а'ко нав'едē на лѣђ'а да л'ежē; || **навед'ен** -а -о 'слабуњав, болешљив'. – Навед'ена је те добр'о; || **навод'ит** се -й̄м се несв 'поболевати'. – Д'авно је она п'очѣла да се нав'од'и, нем'бте се јо[ј] се бој'ат.

нав'ѣс -з'ем св 'направити вез'. – Богме ћу ти, д'ијете, нав'ѣз гуз'ицу.

навид'ат -'ам св 1. 'навити шраф'; в. *видати*; 2. 'преварити, наговорити, навући на танак лед'. – А овога Бр'анка, н'ашѣга уч'ител'а, навид'аше: „Ако 'ико б'иднē 'уом м'ануо, гл'ава ће му от'ис кā к'окоту на трупи'цу“. – Навидава да пофермам [4: 35].

нав'ијет -ид'й̄м несв 'мрзети'. – Нав'идē ли те уч'ител' и кад' имаш тол'икб сл'абије?

нав'иј'ат -'ијам несв 'увијати зглоб'. – Она је тр'иш ув'иј'ала тū н'огу и н'ѣје ће ост'ат беж њ'ѣ; || **нав'ит** -ијем св 'извити, уганути'. – Кад се неко у зглобу »навије«, каже се: »навио се« или »уштукнуо« се [2: 552].

нав'ика ж ♦. – Г'рдна је нав'ика да ч'ѣк м'брā да 'ије тр'иш н'а дā'н.; || **навикāв'ат** се -ај'ем се несв. – П'рвбм јо[ј]-[ј]је пā се тѣшк'о навикāј'е, кад се б'иднē друг'и пūt [удавала], л'а'кче ће; || **нав'икнūt** се -нѣм се св. – Ч'оек се и на ш'огу нав'икнē, а н'е на п'рслē г'аће'; *изр. шт'ио г'икла нав'икла* 'што се у детињству усвоји тешко се мења'. – Што д'икла нав'икла ни невл'еста н'е промијен'и. – Што д'икла нав'икла тб'аба укоп'ала.

нав'ила'к / **нав'ил'а'к** -лка /-л'ка м 'количина сена која се обично подиже вилама'. – Бачи т'елādима нав'ил'а'к с'ијена. – Сијено се око остожа набача нав'ил'ак по нав'ил'ак [2: 37–38]. – Ч'оек би лакче подносијо да му се проз грло прогони нав'илак драча, но један час умирања [3: 360]; || **нав'ил'чић** м дем. – Тā' нав'ил'чић н'ека овц'ама.

нав'ирāt -ѣм несв 'дотичати, сливати се'. – Ск'уп'ла се с'ила нāр'ода и ј'ош нав'ирē; || **навр'ијет** н'аврē[м] св а. 'налетети, нагазити'. – За [ублица] се рекло: „Навро је на крв“ [2: 166–167]. – Навро на крв [1: 263]; б. 'упрети свом снагом'. – Н'авро је да изв'ал'ā он'и к'ами, а н'е знāм шт'о ће му тб' без да дер'ѣ жив'от.

нав'ише прил 'према горе, узбрдо'. – Крѣн'усмо он'бје от к'ућē м'ало нав'ише, јā и Зар'ија и Ђ'брђија. – А он'и ави'бн п'окушā нав'ише, нав'ише, пā т'ā'мā на'ниже и п'ануо је на к'ућу Ђ'брђијē Рад'ева.

нав'ишорога ж 'коза с високо извијеним роговима' [2: 19].

нав'авлāш прил 'намерно'. – Може бити навлаш остављен кад су Букумири начињели јуриш на затвор, – Неријетко навлаш кроје капу. – Нас двије изостасмо навлаш [4: 36 54 247 349]; || **навлаштито**. – Појединци јачијех братстава или познати јунаци из силобатње навлаштито [су] кварили ред [2: 151].

наводација в. *ипроводација* [2: 217]; || **навод'ит** -од'й̄м св в. *навес*; || **наводница** ж 'ластар лозе који се закопава у земљу да би се од њега формирао чокот'; в. *йоиребеница*.

навр'амит се -й̄м се св 'навалити, нагрнути; навадити се'. – Једнē г'одинē се бј'еу ов'бје навр'амиле б'ече на јāјц'а.

навр'ијет н'аврēм св в. *навирати*.

навр'нут' -р'нѣм св 'окалемити'. – Отиш'ā'н је да нав'р'нē некē л'озе у Пол'анице; || **нав'ртāt** / **нав'рћāt** -ћѣм несв 'калемити'. – Нав'рћē л'озе, нав'рћāли сū л'ући.

навр'нут' -р'нѣм св а. 'навратити, свратити'. – Ајде навр'ни на рак'ију и н'а кāфу; б. 'натерати'. – У планинским лазовима... се сјеме поспе, па се туда наврне стока да га попрља [2: 50].

наврш'ит -рш'им св 'напунити до врха'. – Ђ'ед наврш'ио л'ул'у арбан'аш-кијем котроб'аном и с'а[д] д'имй под м'урв'ом.

нав'уј -у'ч'ем св св а. 'навући, обући. – И ја т'о припр'ем'и те га т'ијесно нав'у'и. – Мй смо га прич'ек'али док је нав'ук'а ону 'одежду; б. 'довући, навући'. – Ка[д] -се нав'уч'е с'ијено, онй пл'астови, т'а'ма се са'д'ијев'а; || **навук'ов'ат** -у'јем несв 'навлачити'. – Т'о се т'ешк'о навук'ује.

нага'њ'ат -а'њ'ем несв 'домишљати се, претпостављати'. – Не зн'ају што је б'ил'о, теке наг'а'њ'у; в. *иа'њай*;

наг'азит -им св према *iazitij*; || **нага'ж'ат** -а'ж'ам несв. – На та'квй к'астйг нијес'а'м нага'ж'а у м'б'ј в'ијек.

наг'ињ'ат се -њ'ем св несв а. 'превијати се у појасу и истурати горњи део тела'. – Б'аба се св'е више наг'ињ'е напри'јед и т'ешк'о ће се в'ише испр'авјат; б. 'извијати се у страну'. – Ка'д ид'е, он се наг'ињ'е н'а б'анду. – Т'а'н ти се тов'ар мало наг'ињ'е у лијеву б'анду; || **нагн'ут (се)** н'агн'ем (се) св 'превити се'. – Н'агни се м'ало, не б'б'ј се; || **'нагн'ут** -а -о а. 'повијен, умерен из вертикалног положаја'. – Р'ек'а'н би да ти је онй ст'б'г м'ало н'агн'ут; б. у *изр. н'аин'уий дел'ија* 'увек спреман да, на знак опасности, прискочи у помоћ'.

нагл'ава'к -вка м 'получарапа, део који обухвата стопало до чланака'. – У Арбанаса и мусломана просци поред назубица добију и везене наглавке с по јед-нијем шалом [2: 218]; в. *рудича*; || **наглавч'ић** м. – 'Ево је б'аба испл'ела наглавчиће св'б'ме ђет'ету; || **нагл'авчина** ж пеј. – Б'ачи т'е нагл'авчине т'амо да се оп'еру.

нагл'ед'ат -'ед'ам несв 'повремено навраћати и погледивати, надгледати'. – Нагл'ед'а[j] т'у ђ'ецу ка[д] -си т'амо; в. *ипром'јењевай*; || **нагл'едн'ут** -'едн'ем св. – Нагл'едн'и и[x] док се в'рн'ем.

нагн'ат -'ам / наж'ен'ем / нажд'ен'ем св 1.а. 'натерати'. – Ка[д] -наж'ен'еш 'овце н'а воду, п'ази ми ов'б' ј'агње и в'иђи оће ли п'ит; в. *увалии*; б. 'приморати'. – Он к'ћ'е да ме нагн'а да и ј'а нешто р'еч'ем; в. 'наместити (се)'; в. *јабука б.*; 2. 'извикати се на некога, жестоко га укорити'. – Богме ћу му га нагн'ат – н'ако се не ср'ет'емо; || **нагон'ит** -'онй' несв 'натеривати'. – Не наг'они ми 'овце у лив'аду, д'ијете, да се не св'ад'имо. – 'Ајде пол'а'ко нагон'они и[x] на стр'угу [2: 27]. – Н'б' ја пол'а'ко 'ргн'у га – не к'ћ'е ме в'ише нагон'ит; || **нагон** м 'присила'. – На збор је могао доћи ко је хтио, а могао је и недоћи, јер није било нагона [2: 150]; || **нагонц'ија** м а. 'силник, силеција'. – Од овије да'п'а'шњије нагонц'иј'а и ребр'а п'уч'у и 'очи иск'ач'у; б. 'човек који је нагнат, присиљен на неки поступак'. – Ако н'ећеш б'ит' блц'ија, б'ићеш нагонц'ија.

нагн'ут (се) н'агн'ем (се) св в. *наи'њай се*.

нагод'ит (се) -'одим (се) св а. 'постићи договор'. – Већили једне и друге стране нагоде вјенчање [2: 220]. – Нијес'у и м'огли нагод'и р'оћ'аци; б. 'споразумети се, отклонити неспоразум'; в. *зајорч'иј се*.

нагр'абит се -им се св 'напљачкати се'. – Отк'а е ул'ег'а у т'е патар'ице, нагр'абио с'е к'а 'ика'д.

нагр'ад'ит -'ад'им св 'припремити казан за печење ракије'. – 'Упаде ми м'ачка у ч'а'ба'р (од'ила повр гр'ед'а'н) и нагр'ад'и ми т'ри ил' 'аде к'йла' в'ин'а п'а са'м л'ијепо нагр'ад'ио каз'ан и св'ак'у к'апл'у испе'к'а'н у рак'ију; ј'а га нијес'а'н ст'ио п'ит, а да га прод'а'ем – нијес'а'н ст'ио гр'ије н'а д'ушу; в. *гойас*; || **награ'ђев'ат** -у'јем несв 'припремати казан за печење ракије'. – Т'а'ма са'м нагр'ад'ио пот'оњ'и каз'ан и не м'и-с[л]йм да ћу га в'ише награ'ђев'ат: н'ем'а се жив'ота.

награнут -а -о 'убражен болесник, хипохондар'; в. *весвеселија*.

нагрда ж 'ругоба'. – Баба вел'и да је ђед'о н'ена нагрда, а кад га не в'иди пō 'уре, одмā п'итā ђ'е; || **нагр'рђе** с 'исто'. – Ост'арā чел'ад'е и 'ето ти нагр'рђе; || **нагрд'ит (се)** -р'д'им (се) св 1. 'уништити, опустошити'. – И т'у повр П'ода пā ов'удије лис'ица је за'исто зн'ала к'окошке нагрд'ит (Бс); в. *йосугийи*; || 2.а. 'унаказити'. – Ост'ав'или га у кол'ијевку и от'ишли н'еђе, а пр'асе д'ошло и нагрд'ило га. – Не нагрд'и ми т'у ђ'ецу, Б'ок те поб'екā'н; б. 'изгрести лице у жалости'. – Нагрд'ио сē, изгр'еба'н се по обр'азу; 3. 'унесрећити'. – Спр'ц'ала му се шћ'ер низ он'у ст'ијену и нагрд'ила га ом'рченика да му в'ише ни жив'от не вал'ā п'ару; 4. 'осрамотити'. – Нагрд'и га он'и неср'етн'и с'ин, 'узē му обр'аз да му в'ише н'ишта не вал'ā. – Он исп'јевā п'јесму – нагрд'ио јōј тр'ак и к'оријен; в. *безобразник*; || **нагр'рђев'ат** -ујем несв. – А што нагр'рју'јеш т'у ж'ену кад в'идиш да је и бес т'огā нагр'рђена 'а се с т'обом са'ст'ав'ила; || **нагр'рда'н** -дна -о 1. 'несрећан'. – 'Она је, нагр'рдна и ом'рчена, и пепел'āk огријеш'ила; [4: 273]; в. *йечийи*; 2. 'ружњикав'. – А богме је нагр'рдна мā пошт'ена и стим'аће те л'ијепо, н'е нō н'ајл'епче што м'огнē.

нагр'енци -'ебā'кā' мн 'кратке вунене власи, отпадак при влачењу'; в. *влас* [2: 30].

нагр'ис -й'ем св 'почети грести'. – Што ми је нагр'изло ов'и л'еп – д'а ми је зн'ат.

нагр'рк -а -о 'помало горак'.

нагр'н'ут -р'нēm св а. 'други пут окопати усева, набацити земљу уз струк биљке да би се сачувала влага'. – Нагр'н'ули смо и фрмет'ин и крт'блу и с'а'д – што и[м] Б'ог д'ā; || **нагр'рт'ат / нагр'р'хāt** -ћēm несв. – М'олēћи Б'ога, с'утра да нагр'р'хемо крт'блу; б. 'нанети, набацити жар на сач'. – [Лопатицом се] огањ на сач нагр'р'хе приликом претања хлеба [2: 88]; || **нагр'р'нање** с [2: 49].

нагу'ђев'ат -ујем несв 'наговештавати'. – Нагу'ђуј ти ка стрика Симеун [4: 287]. – Нешто нагу'ђ'ује да би од'ио у Подг'орицу, а не зн'ā шт'о ће т'амо; || **нагу'ђ'ет** -д'им св 'навестити'. – С'а'е[д] се јā с'ећām да је 'он о т'омē нешто д'āvно нагу'д'ио.

нагу'жев'ат / нагу'зйв'ат (се) -ујем (се) несв 'невољно ићи за неким послом, оклевати, задржавати се под различитим изговорима'. – По'итā[ј], д'ијете, и не нагу'з'уј да те ј'ā не приз'ā[ј]м'им дреновā'ком. – Немōте ми се туд'ије нагу'жев'ат е би м'огла б'и[г] др'угā; в. *муралија*.

н'ад м 'нада'. – Нека ти је н'ад 'у Бога. – Кад се изгуби над на оздрављење болесника [2: 246].

над'ар'ит -йм 'навести на непромишљен поступак'. – А ђ'авō ме н'адар'и пā јā да'н'а'с в'ик'а: „Жйв'јела крал'евина!“ – Надари ме враг код Станка [4: 275].

нада'гн'ат -'ām / -а'ж[д]енēm св 'надјачати, надвладати'; в. *осйдр*.

надā'к'ат се -'ā'кām се св 'најести се'. – Надā'к'аше се и с'а'д и[х] нем'ō п'ит'ат ђе ће се стāн'ит.

надб'ит -ијем св 'победити, надјачати'; в. *оийей'љайи*.

надб'ос -'одēm св 'надјачати у бодењу'; в. *јаловица*.

н'адвоје прил 'на два дела'. – Подијел'или с'у га н'адвоје; *изр. н'адвоје-н'аироје* 'брзо, у најважнијим појединостима'. – Јā ти тō пр'йчāм н'адвоје-н'атроје.

надгорњ'āv'ат се -ā'ј'ем се несв 1. 'надмудривати се'. – Гл'е[д]āте с'а'т како ће б'алеге и бр'абоњци да се надгорњ'āј'у; 2. 'надвладати'. – Отка'е[д] с'у комун'исти п'очēли да надгорњ'āј'у, л'у'ђи се в'ише нијес'у н'ишта п'ит'али; || **надгорњ'ат (се)** -'ām (се) св. – Ч'екā[ј] да в'идймо к'о ће да надгорњ'ā; в. *шњувайи*.

надијев'ат -'ијевām несв 'давати име'. – Ми смо в'азда надијев'али ђ'еци н'аша ст'арā имена ср[п]скā; || **нађен'ут** -'енēm св. – Нађен'ули сū му некакво 'име, а јā не знām ђе сū га н'ашли: Дел'ибѳр, Дул'ибѳр али т'акѳ н'екāко.

над'иклѳт -ѳм св 'опити се'; в. *изавешѳиѳ*.

над'има'к -мка м 'назив, име од миља или погрдно, које се некоме даје уз лично или породично име'.

над'ирāt -ѳм несв 'наваљивати, наилазити с разних страна'. – Тѳ је над'ирāло са' св'ије стрāн'āн и нијес'и се м'огāн одбрāн'ит о[д]-тѳ с'илѳ: и Њѳм'ци, и Талијāн'и, и чет'ниѳци и партиз'ани, св'и једн'и прѳтив др'угије, а нār'оду в'азда по рб'а'ту; || **надр'ијет** н'адрēm св. – Ка' [д]-с'ила н'адрѳ, гл'е[д]ā[ј] к'уј ђеш з глāv'ѳм.

нāд'ит' н'āдѳм несв 'налазити'. – Ђ'ѳрђија је нāд'ио б'ечу ђе з'ѳца прожд'ирѳ. – Ка'-се врн'ѳб, н'ије га нāд'ио, н'еко гā 'узео, к'о знā, теке т'акѳ е изл'ѳнā. – Ов'удије и[x] веј не н'āдѳмо. – Док ову капицу израздро, веј те ова мука не на'дила [2: 522]; ~ се 'упуштати се'. – Нем'ѳ се нāд'ит у тѳ раб'ѳте; в. *наогѳиѳ*.

нāд'ит' н'āдѳ несв 'падати (о киши, снегу)'. – Н'āдѳ л'ијепо, а не изгл'ѳдā да ђе б'рзо патѳн'ут; в. *наогѳиѳ*.

надјак'ат -'ām св; в. *јакāѳ*.

надјач'ат -'ām св 'надвладати'. – За он'ѳ те сū ч'екāли да в'илѳ ко е надјач'ā, јā и ним'ало не п'оштуем.

надл'ајāt -ем св 'надвикати; надлајати'. – Онѳ ибр'етницу ј'ош н'ико н'ије надл'ајā и н'ѳе ако ју не уф'ати за л'ѳтнāк.

надлук'авѳт -ѳм св 'показати надмоћ у лукавству'; в. *лукав(сѳиво)*.

н'адница ж 'новчана или каква друга накнада за једнодневни рад'. – А в'ише би њег'ове р'ијечи вал'але дв'ије нѳ нечијѳ двāдес н'адницāн; || **надничār'ит** -'ārѳм несв 'радити на надницу'. – Ка'-је им'ало кот кѳг'а, од'или су и надничār'или; || **надничарење** с 'рад на надницу' [2: 69]; || **н'адничѳт** -ѳм несв. – Надн'ичио је св'уј ђе су га звāл'и, за 'оку ж'ита али пчен'ицѳ.

надовѳз'ат -ѳжѳм св 'додати, спојити, наставити'. – М'ѳрā се тѳ надовѳз'ат да доф'атиш; || **надовежѳв'ат** -'ујем несв.

надос'ипāt / надосѳп'ат -'ипл'ѳм / -'ѳпл'ѳм несв 'доливати'. – 'Ул'е сѳ надос'ипāло у онѳ четири к'андила коѳ в'исѳ о иконост'ас. – 'Ул'е сѳ надосѳп'ало и гор'ѳ доклѳ г'ој 'ул'а тр'аје.

надѳст'ит -'ѳстѳм св 1. 'штедро, богато обдарити'. – Кунем му се дином и аманом... / Да ђу њега надѳстити благом, в. *ѳай* [5: 485]; 2. 'довести нешто до пуне мере'. – Е, надѳст'ио са'м се [од посла] и за да'н'а'с и за с'утра и н'ѳ би ти п'ару д'ā за в'ише; в. *меза*.

надражев'ат -'ујем несв 'подсмевати се, изругивати се'; в. *сврабљѳв*; || **надрāж'ит** -'āжѳм св 'подругнути се, подсмехути се'. – Не знām ко га н'адрāжѳ, теке он ф'рл'ѳ кā ман'ит и – преко пр'ага!

надр'ас[т] -ст'ѳ св 'надрасти'. – Надр'āстāн је и ђ'ѳда и оц'а; || **надр'аста'к** -ска м 'израслина, израштај на кожи'. – Је ли тѳ кā ка'ка'в надр'аста'к, или за брад'авицу, и т'ѳ са'[м]-м'азā тијема з'рнима.

надрѳжд'ат се -ѳм св св 'дуго се задржати чекајући'. – Валā са'м се у свѳј ом'рченѳ жив'от надрѳжд'ала дочек'ујѳћи и испр'аѳајѳћи и св'оје и т'ѳђѳ и н'ѳ би ти п'ару дāл'а за в'ише.

надр'ијет н'адрēm св в. *надирайѳ*.

над'ут се н'адмѐм се св ♦. – Нешто ми се једна 'овца над'ула, бо'им се да е шт'етована; || **над'им'ат (се) / над'им'ат (се)** несв. – Не см'ијем га ј'ес, над'им'а ме и не м'огу издрж'ат.

над'уш'ит се -'уш'им се св 'надути се, надувати се; наљутити се'. – Над'уш'ио сѐ. – Надушио се ђед да пукне [4: 200].

на'ђенут -енем в. *надијевати*.

на'ђин'ђушит -ушим св 'накин'ђурити'. – До ослобођења Куча невјесте су носиле на'ђин'ђушене капе, зване »ћук«, које су биле зашиљене и необично високе [2: 93].

наж'иж'ат -ѐм несв 'припаљивати цигарету'. – Ка'ф[д]-седиш к'од огња, срамот'а је да наж'иж'еш крѐс'ѐм али ф'урмин'ѐм; || **нажд'ир'ат** -ѐм несв 'исто'. – Ст'ар'и с'у л'у'ђи нажд'ир'али л'ул'е ж'ишк'ѐм са' дл'ана; || **нажд'ит** н'ажд'им св 'припалити цигарету'. – Дод'а[ј] ђѐд'у крѐс'у да н'ажд'и цинг'ар.

наз'ад прил а. 'у правцу из којега се стигло'. – Вр'н'и се наз'ад, д'ијете, им'а'неш к'ад од'ит на з'а'п'ут; б. 'пре'. – Кад је био у ону крчму ђе је назад десет година вечеру дужан оста [2: 452]; || **наз'ада'к** -тка м 'назадовање, пропаст', в *набача*; || **наз'адгузѐ** прил 'уназад, натрашке'. – Нем'ѐ, д'ијете, наз'адгузѐ е ђеш се спр'ц'ат нис тѐ ст'убе; || **наз'ада'чкѐ** прил 'уназад'. – Ум'ијеш ти, д'ијете, од'и[т] др'укше нѐ наз'ада'чкѐ. – Нагр'д'и се ј'утрѐс: п'адо наз'ада'чкѐ к'а свијет'а. – Онда се измичу'ћи назадачке, а да не окрене леђа, убилац удаљио [2: 169]. – А једној другој кући до' оде говед с паше назадачке [2: 308]. – Лисица се прикрада кокошињу... узмичу'ћи назадачке [4: 345]; || **наз'адно** прил. – Св'е му ид'ѐ наз'адно, к'а ка'ф[д]-се р'ад'и б'еспамѐти.

назв'ат се -'овѐм се св а. 'добити име'. – Њ'ега с'у н'азв'али Гвѐзд'о, а н'ико н'ије зн'ав'а кој'ѐ му је пр'авѐ 'име; б. 'проћи, променити се'. – И ов'ѐ ђе се назв'ат јуч'ѐн.

наздр'ијет н'аздрѐм св 'на тренутак угледати'. – 'Учиње ми се да са'м га н'аздро, м'а ми з'ама'че иза др'ачѐ.

наз'еб м 'прехлада'; в. *йрелага, фуренција*; || **назеблина** ж. – Све [у вези с назебом] народна медицина узима под општим именом »назеблина« или »ропотина« [2: 513]. – Назеблина, водурина или ропотина... долази, како се вјерује, од незрела грожђа, »слабе« (рђаве) воде или назеба [2: 528]; в. *вода*; || **наз'ѐ[п]с[т]** -ѐб'ем св 'промрзнути, прехладити се'. – Назѐбл'а сѐ, нагр'д'ила, ка'д ју је уф'ат'ила к'иша и десе[т]-д'а'н'а' н'ије гл'ав'ѐ д'из'ала.

наз'ѐр прил 'на силу, силом'. – Не м'оже се наз'ѐр 'у л'у'ђе. – Божја вјера, нећемо мечки на рупу, ни назор ни навлаш, одма' ђе те питат ђе си био у то вријеме [4: 274]; || **назорице** прил 'пратећи издалека, крадом'. – Сад он узе да мисли да би најбоље било да назорице иде за поћером [3: 73]; в. *сиѐмбор*.

наз'рнк'ат -ам св 'начупкати, набрати много зрна'. – Ђѐд'о н'ије д'ав'а да з'рнк'амо гр'ожђе, м'а са'м ја наз'рнк'а п'одоста; || **наз'рнкол'ит (сѐ)** -им (се) св дем. – Наз'рнколише 'они, а ако ђѐд'о в'ид'и – к'аз'аће и[м] раб'оту.

наз'уб'ит -'уб'им св 1. 'направити зупце, ставити зупце на грабуљу'. – Тес'а са'н з'упцѐ, грѐбул'у да наз'уб'им; 2. 'оштетити сечиво на алатки'. – Ко ми наз'уб'и ов'акѐ ов'у к'осу?

наз'убица ж обично мн 'кратка вунена чарапа'. – М'ене ми је п'рсла ова л'ијев'а наз'убица. – На прсте су као и данас облачене шарене назубице (назувице) [1: 256, 2: 90]; || **наз'ув'ат (се)** -'ув'ам (се) несв 'обувати опанке, ципеле'; || **наз'ут (се)** -'ујем (се) св 'обути (се)'; || **назулат** -ам св 'обути се'. – Хајдуци... журно назулаше обућу [3: 113].

наизв'а'н прил 'напоље'. – Те ја поведи му с'јна наизв'а'н. – Изл'асте наизв'а'н и нем'бте се к'ошкāt да ве не б'ијем. – Од тога силога стреса сва је језерска вода избачена на изван [2: 277].

наијед'ат (се) на'иједām (се) несв 'јести до ситости'. – Тб се н'ије наијед'ало док у војску н'ије отиш'а'н; в. *йреиједай се*; || **нај'ес се** на'ијем се св 'најести се'. – Зар се ј'ош нијес'и на'ијо? – Ја и пов'едо н'из гору да и на'ијем.

наијед'ит се на'иједīm се св 'наљутити се'. – Њ'ему сē л'а'ко наијед'ит и б'ол'е је да га не зад'ијевāш.

н'ај н'ајēm св 'случајно или намерно доћи у посед нечега; угледати или открити некога или нешто'. – Р'ече н'еко да се н'ајēmо на ок'уп и ђ'авб не п'онесе: нијес'у мбр'али да не ок'упјају.

најāv'ит -'āvй св в. *јавий*. – 'Ајде најāv'и 'овце на стр'угу да и[х] пом'уз'ем.

нај'а'м нај'а'м м 'најам'. – Од'ила по н'ајā'мā'н, м'учила се, о ј'аду рād'ила; || **нај'а'мник / најемник** м 'изнајмљени чобанин, најамник'. – Б'ио нај'а'мник, ђ'авб ме ђ'аволу дод'āvā од г'рднбга г'рђеме и не зн'ам ни како са'м прет'екā'н [2: 109]; в. *йрисийав*; || **нај'емство** с 'најам'. – К себе Љуљо зове најемника [5: 201]. – Д'обио је увјер'ење из Ериц'еговинē како је т'амо сл'уж'ио у нај'емство. – Крене једно од своје ђеце, да га дадне негђе у најемство за саму исхрану [2: 284]; в. *дворба*.

наједно прил 'скупа'. – Везирове слуге скупи наједно [2: 454]. – Кад се Кучи на једно скупише [5: 198]; в. *укркай*. || **наједн'ом** прил 'одједном, изненада'; в. *йобијел'ей*.

најес[т] в. *најједай*.

најза'дњ'уша ж 'овца која у колони увек иде последња'. – Прип'ази ми т'у најза'дњ'ушу: ако н'ек'у прет'ечē, м'оже б'ит да је тā б'бна.

н'ајпотл'а'шњй / н'ајпотоњй -ā -ē 'нај'последњи'.

нак'ал'е с 'ругоба'. – Заглавā'рили некакво нак'ал'е да се ш в'јим сп'рдају.

накā'нит се -'āнйм се св, в. *бололава*; || **н'акањбм** прил 'нерадо, невољно'. – Прим'или су ме у кат'ун те н'акањбм. – Н'акањбм гā б'ачио, да га пом'ожē. – Св'е што ти чињ'ē, чињ'ē кā н'акањбм.

н'акарāд'ан -дна -о 'дефектан, оштећен'. – Ост'ала му је н'ога п'отпуно н'акарāдна, пā су га ђ'ерāли у Београд те су га т'амо п'оново апер'исāли; || **н'акарāдно** прил 'неприродно, асиметрично'; в. *йровай*.

накараде мн 'група Цигана-свирача'; в. *дојања*. – Жена његова учила га је, да рече накарадошима да се измакну е га сметају у рад. – [Према тумачењу Торђије Рашовића, »накараде« су општи назив за Цигане са бубњима (гочобије) и зурлама и за њихове музичке справе, а »накарадоши« су сами ти бубњари и зурлаши [2: 459]; || **накарадош** м 'Циганин-свирач'.

нак'асāt -шēm св 'случајно наићи, набасати'. – Да има чим дочекати поћеру, ако случајно накаше на њега [3: 73]. – У неђељу прије сунца јарка / Накасаше на кучку западу [5: 61]; || **накāш'ат** -'āшām несв. – На такв'й к'астиг у св'ој в'ијек нијес'а'м нак'āшā.

нак'астрйт (се) -йм (се) св а. према *к'асйрйй*; б. 'упутити (се)'; в. *забрижити се*.

наква'са'н / нāкв'аса'н -сна -о 'болешљив, безвољан'. – Онб ми је дијет'е нешто нāкв'асно.

накв'ечйт (се) -йм (се) св 'накривити се, наднети се над нечим'. – Н'у се м'ало накв'ечи и в'ији јес'у ли д'ол'е. – Чело трпезе сједијо је човјек необичне тјелесине с наквеченијема вјеђама [3: 430]; в. *разбистйрий*.

накл'ањат се -ам се (не)св 'навраћати'. – Нешто сѐ накл'ањала она ђев'ојка, не зн'ам што је шћ'ела; || **наклон'ит се** -'оним се св 'навратити'. – Накл'они се и в'иђи како је онџ дијет'е; в. *га га ми је*.

наклипит -ипим св 'навалити'. – Е су на нас наклипили Турци [5: 192].

нако 'сем ако'.

н'аковања ж 'наковањ', в. *ков* [2: 37].

н'акомица ж 1. 'особа склона свађи, прзница, силедија'. – Не м'ош с н'акомицџм н'ика[д] доглав'ит; 2. 'особа која хоће да се гости на туђ рачун'. – 'Оће н'акомица за т'уђу трп'езу; || **н'акомич'ит се** -им се (не)св 1. 'свађати се, понашати се као прзница, свађалачки'; 2. 'навадити се на то да чашћавају други'.

наконч'ат се -'ам се св 1. 'припремити се, прибавити све што је неопходно за неки посао'. – Ч'екā[j]те да се јā пр'вџ наконч'ам: да дон'есџм крт'џлу, да н'ађџм стр'угалицу, да в'иђу 'имā ли д'оста вод'џ. – 'Онџ сџ се 'опџт врат'или и н'екāко наконч'али, н'ашли Р'адом'ира и п'ит'али сџ га и 'он и је ф'ино каз'ā ђџ б'ио 'укопāн; 2. 'договорити се, споразумети се'. – 'Они сџ се т'амо св'ађали и б'руч'или док и н'еко н'ије р'екāн (а зн'ам и к'о) да прив'алџ и да се кā л'уђи наконч'ајџ. – 'Онџ сџ се 'они н'екāко наконч'али и тџ сџ см'ир'ило да не бести'ајџ; || **накончāв'ат** -ајем несв. – Валā се м'л'ого наконч'аеш окџ тије р'абџтā. – Наконч'айте се в'ише и не бестил'ачите – да ви се нār'од не сп'рдā. – Св'е се тџ л'а'ко наконч'ае ка'д л'уђи 'отџ да се наконч'аџ.

нāк'онче / нāк'онче -ета с 'мушко дете које се невести предаје у наручје пре уласка у младожењину кућу'. – Стави се у ђеверску торбу »здравица« и мале једне чарапице, којима се дарива [наконче – 2: 225]; в. *ђеиџе*.

нāк'от м пеј 'потомство'. – Не м'огу се ни од овогā мој'џга нāк'ота обр'н'ут, а н'е да се и с т'уђијем сек'ам; || **накот'ит се** -'џти се св 'намножити се, увећати се бројчано'. – Накот'ило сџ тџ и 'имā и[x] и н'а п'ут и на лив'аду.

накоф'ршт'ит се -им се св 'наљутити се, накострешити се'. – Што си се накоф'ршт'ила, јеси ли р'екла да те не ч'екāм?

н'акрāтко прил в. *ишџиша*.

накрџн'ут -'џнџм св; в. *крџниш*.

накр'ив'ит -'ивџм св; в. *шеја*.

накр'к'ат се -'ркāм се 'најести се'.

накрм'есит -џ св 'смрачити се, најавити невреме'. – Т'акџ сџ бил'о накрм'есило, а н'е паде ни к'āпи.

накрој'ит се -'ојџм се св 'најести се, најдерати се'. – В'иђи т'и како ђеш се накрој'ит и п'ушти др'угџ пр'иче.

нак'рцāт -ам св 'начистити много ораха'.

накрц'ат -'ам св 'натоварити, наслагати, преко разумне мере'.

нак'упит -џм св 'прикупити'. – Ојд'е да нак'упи нар'ама'к бр'стџнā.

накуђџр'ит се -'џрим се св 'онерасположити се, постати спреман на свађу'.

– Накуђџрени Воле дофати ме за руку [4: 355].

налāг'ат -'āгāм несв 'ложити'. – Нал'āгāши б'а'дњāк али си отиш'āн у комун'исте? – Огањ гори, но ко га налага? [2: 350]; || **налож'ит** -'ојџм св 'потпали-ти, подложити ватру'. – Јā там'ан налож'ила 'огањ и т'урила двије-трџ крт'џле да ми се згр'ијџ на шп'орет (Бс); в. *удрџиш*.

нāл'ане мн 'натикаче, нануле'. – 'Имā онџ Вāс'о двоје н'āлāнā пā н'осџ једн'е 'он а једн'е 'она [2: 304].

налѐз'ат (се) -'ѐз'ам (се) несв 'стављати кокошку на гнездо да излеже пилиће'. – Раскв'оц'але су ми се дв'ије ма̄ и н'е би налѐз'ала; || **налијег'ат** -'ијег'ам несв 'исто'. – В'ићи оли налијег'ат ову к'окошку; || **нал'ѐј** -ѐж'ем св. – Налѐгл'а би ју ако н'ађ'ем још којѐ ј'ајц'е. – 'Она снос'ила т'амо в'ише д'а'н'а̄, 'онд'а сѐ налѐгл'а да изв'од'и п'ипл'ат.

нал'еј -еж'ем св 'наићи'. – Били су наљегли [4: 355].

налел'ек'ат се -ам се несв 'лелекати на многим сахранама'. – Налел'ек'а сѐ у св'ој в'ијек в'ише н'о 'ијед'ан К'уч.

налет м 'навлака'.

налетник м 'ђаво (в)' [2: 280].

наликоват -ујем (не)св 'бити сличан, личити'. – Изгледом не наликују [4: 59]; || **нал'иц'ат** -'ич'ем несв 'исто'. – Они св'и пом'ало н'ал'ич'е на ђ'еда, а да в'ид'имо отѐ ли б'ит пог'ани к'а он; || **налику** прил 'слично'. – Као да су ју жељели што прије из куће налику зле године изгнати [2: 218]. – Он сад зато куњаше своје рођење хватајући се прстима за грло, налику вука кад идући шумом казни ногу угризањем, што му случајно под њом прасне дрво [3: 73]; || **нал'ич'ан** -чна -о 'сличан'; в. *вришјељка, касалија*; || **налично** прил 'слично'. – Њих куме даривају налично кучкијех Срба [2: 212].

нал'ога ж 1. 'ред, гужва'. – В'елик'а е н'ал'ога у мл'ин, н'ѐће ми са'мл'ет ни за дв'а д'а'на; **2.** 'прека потреба'. – Мобу збирају људи у великој »налози« од рада [2: 21 129].

н'ам у *изр. и'ас[иш] / и'ануш н'ам* 'сетити се, помислити, пасти на ум'. – П'ани ти н'ам, д'ијете, да ћеш и т'и ст'ар'ат ако н'еће б'рзо не зај'азиш какву кун'егу [Ж 26].

нам'ал'ат (се) -'ал'ам (се) несв 'помаљати се'. – В'ише се т'амо нијесм'о нам'ал'али, Б'оже са'ч'ува[ј]. – Нијесмо се у обор више намаљале [4: 379]; || **намол'ак** -'лка м георг 'узвишење, превој с којег се улази у нечији видокруг'. – Бил'и смо на нам'ола'к Б'иоча кад је [запрашало] у Р'аћ'а; || **намол'ит се** -'оли се св **1.** 'појавити се'. – Л'убица сѐ намол'ила на пр'бзор. – Ка'[д]-са'[м]-се намол'ио 'отут, в'идио са'м: Кос'ор'ани се разил'азѐ; **2.** 'измолити'. – Ј'а са'м му се намол'ио и 'одма ми је д'а.

нам'ан'ут се -'ан'ем се св 'свратити накратко, навратити'. – Нам'ан'и се, ч'бче, да се ма'ка'р ч'ује да смо ж'ив'и.

нам'а'ј -'а'кн'ем св **1.** 'намаћи, натакнути'. – Кр'атко је, не м'оже се нама'кн'ут; **2.** 'навадити се'; в. *мек, мекоша, мржсѝ*; || **нама'кн'ут** -'а'кн'ем св 'исто'; || **нам'иц'ат** -ч'ем несв; в. *мицаш*.

нам'ес -'ет[м] св према *м'ес*. – Нам'еш'е ноћ'ас да вр'ат'а н'ѐћемо м'ој отвор'ит; в. *и'ројришиш*; || **н'ам'ет м 1.** 'смет, снежни нанос'; **2.** 'чини, магија' [2: 300]; в. *урок, іаскаш*; || **наметни** -а -о 'који се намеће, набацује'; *изр. намейна ірознаца* в. *ірознаца*.

нам'ѐч'ит -'ѐч'им св 'направити меко седиште'. – М'етни ђ'ед'у б'ед'ачку и м'ало му нам'ѐчи [Ж 28]; ~ **се** 'наћи се у ситуацији да буде пажен, тетошен'. – Нам'ѐчио се к'а з'ет у т'а'збину. – Нам'ѐчио сѐ код онѐ проћеп'ачѐ, п'а да в'ид'имо д'оклѐ.

намир м 'намирење, подмирење, исплата дуга'. – Према раније утврђеном незеру тражио [је] намир [2: 155]; || **нам'ир'ит (се)** -'ир'им (се) св 'изравнати рачуне; надокнадити'. – Св'е се л'а'ко нам'ир'и без л'уцк'ѐ гл'ав'ѐ и обр'аза; в. *ара'ч*; || **намиров'ат** -'ујем несв 'измиривати дугове, плаћати рачуне' – Ов'и да'н'а'шњи гл'ав'ари намиров'ују се гуз'иц'ом; в. *самнуш*.

намјена ж в. *урок* [2: 300].

намјестит -џм св а. ‘наместити’. – ‘Увечѐ не бѝ мј’еста п̄а ме намј’естѝше ко двој’ицѐ за приф̄атно; **б.** ‘вратити ишчашени зглоб у чашицу’. – Тѝ са’м пр’вѝ п’ут намј’естио т̄а’ ишч’аш; || **намјешћ’ат** -ѐшћ̄ам несв. – Ч’ашке са’м п’отл’е намј’ешћ̄а мл’ог̄аш. – Ка’[д] ју намј’ешћ̄ам, ј̄а гл’ед̄ам да не б’иднѐ н’акар̄адна.

намол’а’к в. *намал’аѝ*.

н’амр̄тво прил ‘на смрт’. – Ако не пане намр̄тво, од првијех метака, пуца на четнике [2: 174].

н’амчица / **нанчица** ж а. ‘омча’. – Нач’инѝ он̄у н’анчицу и м’етнѐ ју ‘у плѝт ђе се м’оже пров’уј; [2: 66]; **б.** ‘храброст, спремност да се изазову погледа у очи, петља’. – Ти, богме, мала, имаш нанчицу; в. *зайей* [4: 355].

нан’иже прил ‘на доњу страну’; в. *наѝас се, ѝокос, ѝосѝушѝаѝ, ѝуриѝ*; || **нанижице** прил ‘оборене главе’. – Одговарам обамрло, главом нанижице [4: 327].

нан’ијет -есѐм св ‘навући, набацити’. – В’иђи који је сн’ијег ов’ѝе вј’ета’р н’анио за овије пет м’ин’ут̄а’н; || **нанос’ит** -осѝм несв а. ‘набаживати’. – Н’аносј га вј’ета’р, и пр’ѝзор ће ни наб’ачит.

наногат се -џм се несв ‘довикивати се да би се било на ногама, да се не задрема (о пастирима)’; || **наногнут се** -нем се св ‘довикнути’; || **наногање** с ‘пастирско довикивање’ [2: 9]; || **нанож’ит се** -ојжм се св ‘опрети се на ноге (после болести)’. – Бј’еше се м’ало нанож’ила, м̄а н’ѐм̄а жив’ота у њ’у.

наобруч’ат -џм св 1. ‘поставити обруче на бачви, бурету’. – Ка’д м’етнѐш пр’вѝ ‘обруч, м’ојеш р’еј да си наобруч’̄а к’ацу, п’отл’е је л’а’ко.

на’однѝј прил ‘предвече’. – ‘Ј̄а са’м сво’ијема оч’има гл’ед̄а ка’д, на’однѝј, ћ’у’к п’анѐ на еда’н к’ами п̄а ћ’ут’и, а т’ица д’ођѐ па окѝ њ’ега в’р-в’р-в’р!, а ‘онд̄а му п’анѐ пред њ’ѝм те [ј]у обр’итвѝ.

наод’ит се на’одѝ[м] се несв 1. ‘налазити се, сретати се’. – Ка друге народе кои се наоде у свецку историју [Ж 1 10]; 2. ‘падати (о киши, снегу)’. – Наод’ила је св’у нѝј и с’а’[д] ће нас’ум да ст’анѐ.

н’аопослѝ прил ‘на прави начин, како треба’. – А н’е св’е н’аоп̄ако, к’ѝмѝм те, нѝ п’онека’д уч’ињѝ н’ѐшто и н’аопослѝ.

нап’аруку прил ‘близу, при руци’. – Ост’ави ми тѝ т’у’н, да ми је нап’аруку. – Знало се: кад је пост, мрс под катанац, кључ Марта у њедра, не смије да је на паруку. – Није му вазда на паруку [4: 87 124].

н̄ап’ас[т] -сти ж 1. ‘невоља, недаћа, зло’. – Н̄ађ’е ме н̄ап’ас: п’окупѝ ми н’ѐшто к’окошке; 2. а. ‘настрљивац, наметљивац, напасник’. – М’ичи ми из ов̄а’ц’̄а’ ту н̄ап’ас, уб’иће н’екѝга; **б.** ‘шерет, спадало, који понекад претера са својим шеретлуцима’. – Тѝ је пог’ано и н̄ап’ас, н’екѝ п’ут би га сл̄атк’о кл’еп̄ила, а не м’ош му н’ишта; в. *ешек*.

нап’ас[т] / **нап’ан’ут** -нѐм св а. ‘кренути у напад, напасти’. – Мѝ за њ’и не зн̄ам’о, али да тѐ ве на’ћ’а’с нап’ан’ут; **б.** ‘наићи, сјатити се’. – Бј’еше вј’еров̄ање да га н’ѐтѐ им’ат, да заб’олѝ в’име ‘овце ако нап’ан’у на т’у’ђѐ сол’ило.

нап’ас[т] се -ас’е св ‘наићи на добру траву и напасти се до ситости (о стоци)’. – Нап’асле су се, вал̄а, те л’ијепо. – ‘Они ‘ојд’у ‘одовдѐ на Ј’езера, ст’ока се нап̄ас’е, фр’ешк’у тр̄ав’у, и ‘она га прид’аднѐ; || **нап̄ас’ат** -џс̄ам несв. – Н’ѐтѐ ти се т’амо нап̄ас’ат ђ’аол’ѐ к’ап̄л’ѐ, нѝ и ћ’ер̄а нан’иже.

нап’ерѝт -џм св ‘поставити, усправити’. – Што си нап’ерио т’у мач’угу, м’ичи је да ти не п’укнѐ п’о пр̄књу. – Одере једнога јарца, обуче његову чапру и напери рогове [2: 452].

нап'ет н'апнѐм св 'натегнути, припремити пушку, пиштољ за пуцање'. – Напео је кокот; ~ **се** н'апнѐ **се** а. 'прохтети се'. – Ако му се н'апѐло, п'ушти га, н'ѐмā с'илѐ којā ће га разб'ит; **б.** 'бити доведен у стање ерекције'. – Ка'д му се н'апнѐ, н'ије му дал'еко ни до Подг'орице; || **нап'ињāt се** -ињѐ се несв. – Ови се ст'арчеви [распричали] о жѐн'а – кā да и[м] се нап'ињѐ 'у памѐт.

нап'ипāt -ām / -'ипл'ѐм св 'пипајући додирнути, пипањем пронаћи'. – Дош'а° е Талиј'ан, отв'ори, да рук'ом свој'ом нап'ипā, д'иг'ан ш'тицу, наш'а°н п'ушку и т'а°ча°с с'у га у'апсйли.

нап'ирѐп м 'олош'. – Ок'упио се окō њега онѝ нап'ирѐп.

нап'ит (се) -'ијем (се) св 'дати некоме да попије превише алкохолног пића; попити већу количину'. – Л'а°ко се њ'ему нап'ит вод'ѐ, а за рак'ију – др'угā е раб'ота; в. *лага°н*; || **н'ап'ит** -а -о 'који је угасио жеђ'. – Ни да си гл'ада°н ни да си н'ап'ит.

напјевак -вка м 'почетак гусларске песме, напев'. – У првом »напјевку« гуслар исказује општу жељу, да би се све српске земље сјединиле у једну цјелину [2: 417].

наплатит -агим св 'платити'. – Рођаци [му] месо разузму и »наплате« (плате) према пазарској цијени [2: 129].

напл'ес -'етѐм св према *илес*.

напл'ин'ут -'инѐм св 'наплавити, преплавити'; в. *жѝамеж*.

напл'ачкāt се / напј'ачкāt се -ām се св 'стећи велики иметак пљачком'. – 'Они вел'ѐ е с'у св'е пошт'ено зарād'или, а н'ѐтѐ да р'ек'у да с'у се пошт'ено напј'ачкāли.

нап'ој'ат се -'јем се св 'напевати се'. – Нап'ој'али су се, валā, и наигр'али да су и[x] и г'рло и н'оге забол'ели.

наполица ж 'најам'. – »Наполица« је такође одавно позната [2: 77]; *изр. иог н'ајолишу* 'узимање краве у најам, с тим што се власнику исплати пола њене вредности, а после 4–5 година »дијели се приплод у равне дијелове« [2: 10].

напос'ат (се) нап'осѐм (се) св 'насисати (се) (о детету, младунчету неке животиње које се храни мајчиним млеком)'. – Т'еле сѐ п'уштāло, напос'ало, нѐмām што под њ'ом трāж'ит.

напос'ум прил 'отприлике, насумце'. – Крѐн'ули с'у напос'ум и нијес'у и мл'ого трāж'или.

нанотѐз'ат -'ѐзā св 'раскомадати зубима, раскупсти; развући' обично у сталном споју: П'а°с ти се м'ѐса напотѐз'ā! – Пси и' се меса напотезали [4: 264].

направа ж *изр. иојачка* ~ 'девојачка опрема, одећа' [2: 94]; || **напр'авит** -им св

1.а. 'урадити, направити'. – Он је с'ām напр'авио и тавул'ин и шк'ањеве. – Јā напр'ави те јој д'ођ'е до кол'ена. – Ж'ене су им'але онѐ мјеш'ине од брањ'и, т'оне сām'е напр'авѐ;

б. 'почети'. – Јед'а°н је од њ'и б'ио, ка'д је уст'ана°к напр'авјен, кур'ир овѐ ч'етѐ н'ашѐ;

2. 'уштројити, кастрирати'. – Зв'ā са°м га да напр'ави пр'асад. – Б'ио је ов'дје један ч'оек којј је напр'авјā пр'асāt у прол'еће и ако си му б'ио м'ио, дош'ā° би, напр'авио т'о пр'асе, н'е би ни вод'ѐ п'ио и врāt'ио би се д'ома; а др'уги, ако гā зв'ā, 'усп'ут, т'о гā д'а°на н'ије кт'ио да му р'адј, н'о д'ој ћу с'утри д'а°н, да н'е би тв'оме на'удио; **3.** 'оплодити жену'. – Она знā ко јој гā напр'авио пā нека се ш њ'им законч'аје; || **напр'авјāt** -ām

несв 'радити, правити'. – Ако си ов'о напр'авјāла рук'ама, оп'але ти до р'амѐнā, а ако си ног'ама – позлāt'иле ти се до гуз'ищѐ. – Ж'ене су т'о св'е напр'авјāле. – Добра пушка у добра јунака / Србину је образ направјала [5: 370].

нап'рђ'ет се -дѐ се св 'провести време у брбљању'. – Нап'рђ'еше се трѝ 'уре и р'екā° би да и је м'ало.

напр'едак -тка м 'развој, узрастање'. – Ц'ио му је напр'едак отиш'ае м'еђу ноге – вел'е за м'алѡга ч'ека, кѡме је вел'а само онā раб'ота; || **напр'едакн** -дна -о 'добар'. – За добро жито каже се »напредно је« [2:]; || **напр'едачкѣ** прил 'унапред, лицем према земљи'. – Ђ'еца п'адау напр'едачкѣ – кā да и Б'ѡк ч'ува. – Сагне се напредачке [2: 367]. – Посрне напредачке, не држе ју ноге [4: 253]; || **напр'едит** -ѡм несв 'напредовати'. – Ч'уеши, д'ијете, даб'ѡгдā да си ж'ѡв и да напр'едѡш, теке нем'ѡ ов'акѡ н'епамѣтно пристѡп'ат.

напр'езрѡку прил 'снеруке'. – Н'ему је кā л'евāчу св'е напр'езрѡку.

напрекотр'уп прил 'брзо, у кратким цртама, збрда-здола'. – Испрѡч'аћу ви тѡ напрекотр'уп. – 'Она ће тѡ завршит напрекотр'уп.

напр'игāt -ām св 'напећи већу количину'; в. *ѡрипāи*.

напр'ѡц'ат -р'ѡцām св 1. 'натерати, најурити'. – Ако 'узмѣм пр'ѡт, напр'ѡц'аћу ве да ћете добр'о зап'антѡт; 2. 'нанизати године, остарети'. – Што учини, учини доклен не напр'ѡца годиница [4: 163].

напр'ѡчит (се) -ѡм св 'наљутити (се), расрдити (се)'. – 'Он сѣ напр'ѡчио н'а жену, пā оклāпио дијет'е.

напул'он м 'златник с Наполеоновим ликом, наполеондор'. – Д'аћу ти напул'он ако р'ечѣш да си ч'ѡек.

нап'упѡт -ѡм св 'истући, пребити'. – Л'ијепо су ме наср'кали да'н'а'с, мā ћу и[х] нап'упѡт – нāко и[х] не уф'атѡм; *изр.* ~ *ћ'ѡшекѡн*, в. *ћѡшек*.

напућник'ат -ām св 'позвати пса да нападне, напујдати'. – Ако не см'ије улож'ит оц'у, нес'ѡј ће на њег'овѡ дијет'е напућник'ат п'а'шче.

напуч м 'љутња'. – Благо мене, Пилетић војвода, / Кад ве тако моје ране боле / И каде сте напуч погазили / И бачили ијед под ногама [5: 267]; || **нап'учѡт (се)** -ѡм (се) св 1. 'наљутити се'. – 'Он се нап'учио пā отиш'ае у Ф'унда'ну. – Немо' и' се напучити [2: 256]. – Књигу учи па се напучио. – Напучи се Мића арамбаша. – Пипери се напучише љуто [5: 136 257 272]; 2. 'спојити, саставити; скопчати'. – Напучено лико се опучи, обручи отпуште [2: 462], в. *ѡубав*.

нап'уштѡт -ѡм св 1.а. 'отићи из неког боравишта'. – Т'а'мā сѡ нап'уштѡти Колаш'ин; б. 'прекинути неки посаѡ, нешто што је запѡчѡто'. – П'ѡчеѡ је да з'ићѣ к'ућу, али му се р'азбол'е ж'сна и св'ѣ тѡ нап'уштиѡ; 2. 'померити линију до које се нешто простире'. – М'ѡгāн си, валā, нап'уштѡт овѡ стр'еју макар изнад вр'атѡ; || **нап'уштāt / нап'ушт'ат** -ām св 'исто'. – К'ѡ знā којѡ сѡ се т'амѡ тар'афи тѡкл'и ка'е[д] сѡ мѡр'али нап'уштāt св'е и бјѣж'ат.

нар'амак -мка м 'мало бреме, обично дрва, које се носи на рамену'. – Ѧд'е да дон'есѣ нар'амак дрв'ае, да б'ачѡ н'а ога'њ; || **нар'амчиѡ** м дем. – Ун'еси тā нар'амчиѡ у пот'ури га иза цреп'ул'ѣ.

нар'ас[т] -е[м] св 'израсти, порастити'. – Тā је горул'ина 'акнѡла, нар'асл'а и прит'исла св'е.

нар'едакн -дна -о 'спреман, приправан за сваки исход'. – Од њ'ега в'а'зда м'брāш б'ит нар'ед'ан за некѡ нес'ѡјштину, а за онѡ др'угѡ нем'ѡ се бој'ат; в. *зайѡ-дијевāи*, *чувалица*, *шуловѡш'н*; || **нар'ед'ит** -'ѣдѡм св 1. 'наредити'. – Ка'е[д]-ти вл'ас нар'едѡ, нѣмāш к'ућу, нѡ с'а'тни вр'ат; 2. 'приредити, приправити'. – Телећу кожу уштавише и наредише, потурише да сједимо пред кућѡм [4: 254]; || **наређев'ат** -'ујем несв 1. 'наређивати'. – Племенск'ѣ в'ѡјводе су наређев'али: ко г'ѡј имā макар једну к'ѡзу да изд'игнѣ, да би држ'ā пл'анину, да би се оснāж'ио. – Нарѣђује се да у м'брā приш'ит; 2. 'припремати се, спрематити се'. – Они се веј наређујѡ за изд'иг.

наресит -есим св 'накитити, окитити'. – Капе зване ћук... су биле зашиљене и необично високе, па још и парицама нарешене [2: 93]; в. *ћук*.

нарок м 'срећа'. – [Дјевојка мора] да буде благонаравна... како јој се не би могла пребацити кичељивост, којом би губила »нарок«. – Не ваља с ђевојком ћосат, не ваља нарок кратит [4: 75].

нароч'ито прил 'намерно'. – Слом'ише ју, богме, к̄а нароч'ито.

наруч м 'ствар, предмет који се даје на привремену употребу'. – Још обдан се окупи дома свака ствар, која је сусједима у наруч раније била дата [2: 237]. – Укућани неће дати коме изван своје куће већи »наруч«, који у дјелокруг домаћинскога надзора спада а без његова допуштења [2: 108]. – „Нијеси ми на орање био“, вели неко некоме, кад неће да му наруч дадне и учини [2: 46]; в. *ајџа'р*, *ајџа'рлив*; || **на'руче** с 'наручје'. – А 'он пр'аво Ббж'у у на'руче.

наручев'ат -'ујем несв 'наручивати'. – Нѣмаш му шт'о наручев'ат, 'он ће то т'а'ча'с забор'авит; || **нар'учит** -'учим св. – Први п'ут ка[д]-са'м отиш'а'н, нар'учио једнѣме Прѣл'евѣићу с'а' Стр'авча: „Р'адоња, н'аћи ми некѣ 'овце т'амо у Ц'рнѣ Г'ору ка'д 'ојдѣш“.

нар'учк̄ат -ам св 'најести се (о детету)'. – Је ли се ђѣд'ова ј'абука нар'учк̄ала?; || **нар'учколѣт** -ѣм дем. – С'а' [д]-ћемо м̄и да се нар'учколѣмо и да б'иднѣмо в'еликѣ.

на'с'ад м 'належена кокошка'. – Им̄ам с'а' [д] дв'а на'с'ада, акоб'ѣгд̄а, б'иће п'ипл̄ад̄и; || **на'с̄ад'ит** -'адим св 1. 'ставити држалицу на алатку'. – Он је в'а'зда б'ио без р'ук̄у: н'ије ум'ио ни ма'гику на'с̄ад'ит; 2. 'налећи кокошку'. – Дв'ије су ми се раскв'оц̄але и на'с̄ад'ила са'м и[x]; || **на'са'ђев'ат** -'ујем несв 1. 'стављати држалицу на алатку'; в. *раса'ђић се*; 2. 'налезати квочку'. – Дв'аш са'м ју на'са'ђев'ала и 'оба п'ута сѣ д'игла; др'угѣ п'ут ћу ју на'с̄ад'ит – у кот'а'н.

на'самов'ат се -'ујем се св '(пре)дуго живети сам'. – Вал̄а сѣ на'самов'ала в'ише нѣ 'иједна д'уша.

на'сек'ат се -'ам се св према *секаѣ*. – М'исѣиши прест'ај̄ат, 'имена ти, з̄ар се нијес'и на'сек'а' в'а'с богов'етнѣ д'а'н?

на'с'ип̄ат -'ипл'ѣм / **на'сип'ат** -'ип̄ам несв 'прскати лозу'. – Н'ѣм̄а га д'ома, отиш'а'н је у Пол'анице да на'с'ипл'ѣ. – Ка'д онѣ б'аш уочи Тр'ѣјчинаднѣ, б'јеше суб'ота, ја на'с'ип̄ам л'озу т'амо испот к'ућ̄е; || **на'с'у'т** на'спѣм св. – Ч'ек̄а[j] м'ало, ка' [д]-на'спѣм овѣ л'озе, 'ето ме.

на'ситит (се) -им (се) св 1. 'утолити глад, заситити се'. – Вал̄а са'м се на'с'итио к̄а он̄а с прш'утѣм; 2. 'испунити се нечим до краја, постати нечим засићен'. – На'с'итѣли с̄у ме сич'ијѣ и не в'ј'ерујем те ми то н'ѣтѣ пл̄ат'ит.

на'сѣница / на'с'еница / на'шћ'еница ж 'грѣда у основи кровне конструкције, венчаница'. – А др'уг̄а к'окошка е т'амо снос'ила нав'р за'да иза на'шћ'ениц̄а' и не н'ашли јѣ пол'ок. – Тури ју за на'шћ'еницѣм – Положи се по ребрима трошошаста грѣда, звана на'сѣница, арб. *на'сѣјени* [2: 83]. – Бил'и ју метн'ули за на'с'еницѣм [3: 169] (Бз).

на'ск'ус -у'б'ем св према *скус*. – 'Ајте којѣ на'ск'уб'ите ми мало с'ијена з̄а в̄у ј'агњ̄ат.

на'сл̄ад'ит се -'адим се св 'пружити прилику некоме да ужива, да се радује'. – Не чувате младе главе / но крвнике на'сладисте [4: 76]; || **на'сла'ђев'ат се** -'ујем се несв 'уживати у нечему (најчешће у туђој невољи)'. –

на'слоњ'а'ч -а'ч'а м 'велика столица с на'слоном'; в. *вишина*.

насмј'ј'ат / насмијеј'ат (се) -ѿј'ем (се) св 'учинити да се неко насмеје, изазвати смех код некога; засмејати се, огласити се смехом'. – Другови му се насмијеју говорећи [2: 464]; || **насмј'енј'т се** -нѣм се св 'осмехнути се'; в. *ијег*.

насов'ат -'ујем св 'припремити разбој за ткање'.

насофрл'ат -'ѿм св а. 'набацати без реда'. – Д'а ми је зн'ат к'о је овѡ насофрл'ѿ ов'акѡ те не м'огу доф'атит мат'ику испод овије кр'ошѿ'њѿ'н; б. 'брзо нешто поправити и довести у функцију'. – Ми ѿјд'осмо да насофрлѿм'о онѿ з'ѿ'д те се обѿл'ио.

насоч'ит -'очѿм св 1. 'упутити некога на нешто, указати на траг, на могућност да се до нечега дође'. – Ј'ѿ са' [м] му насоч'ио ђев'ѡјку; 2. 'набедити, набацити кривицу невином'. – Дај, кажем, зарана трага има ли мјеста притужби или га насочише [4: 235].

насп'ат се н'аспѿм / н'аспѣм се св 'наспавати се'.

наспор'ит -'орѿм св 'умножити, подарити многе плодове, дати у изобиљу'. – Да Бог поможе и да га Бог наспори [2: 473].

н'асрамоту прил 'силом, на силу'. – Пини малачко, лизни насрамоту [4: 163].

наск'ат (се) -'рѿам (се) св 1. 'најести се чорбастог јела'. – Наск'асмо се јѿрд'ума, да Б'ѡк пом'ожѡ; 2. 'наљутити, разгневити'. – Л'ијепо су ме наск'али. – Јеси ли се добр'е наск'ала?; в. *најунѿиѿ*.

наст'ајѿт -јѣм несв 'настајати'. – Ка' [д]-сѡ овѿ д'ошли, р'екли сѡ да наст'аје н'ѡвѡ вријем'е, али н'ико ни'је м'огѿ зн'ат кол'ико ће 'оно дон'ијет н'есѡјѿ'н и погѿн'ѿн; || **наст'ан** м 'настанак, постанак'. – Такѡ је, нас'ум, бѿв'ало од наст'ан св'ѿјета. – Који су му од настан свијета / Задавали јаде и злу срећу [5: 432]; || **настанак** -нка м 'угледан представник братства који активно учествује у договорима око умира крви кад је у томе невешт или неук домаћин непосредно заинтересоване породице'. – Крвникови делегати обично иду у кућу увиђенога. Ако је кућа слаба, неугледна, обично дође представник братства звани настанак (то је онај који се највише у братству пита) и њему се обраћају [11: 160]; || **наст'ат / наст'анј'т** -нѣм св 1. 'настати'; 2. 'родити се'. – Откѿ са'м наст'ала – сј'ѿјкѡ в'иђела нијес'а'м. – Највећа пуцњава се учини, кад се иза дужега брачнога живота некоме роди или »настане« мушко дијете [2: 209]; в. *бриѿа*.

наст'ор м 'основа стога од грања, камења'. – Метн'ули смо му наст'ор и стож'ину. – М'етнѡ се наст'ор п'ѡ [д]-стѡг, гр'ѿне, кам'ѣњи, да с'ијено не гњи'ѣ; || **настр'ијет** н'астрѣм св 'направити настор, припремити основу за садевање сена'. – Затим се цела кућа, степенице и понеки део обора (дворишта) »настре« пшеничном сламом [1: 305]; || **наст'ирѿт** -ирѣм несв 'правити настор'. – Поб'одѡ се стож'ина и пр'авѿ се наст'ор, наст'ирѡ се да са'д'ијевѿш.

настрцнут -не св 'попрскати'. – Чувао [се], да га приликом расијецања не настрцне лампијерска крв [2: 289].

наст'уп м 'епилептични напад'; [2: 521–522], в. *ѿагање*; || **наст'упнѿ** -ѿ -ѡ; в. ~ *ѿавобоља* [2: 522]; || **наст'уп'ит** -'упѿм св 'прићи покојнику да му се ода последња пошта'. – Ка' [д]-сѡ 'они наст'уп'или, окрѣн'уо је гл'ѿву на стр'ѿну, а т'урио р'ѡку на лѣ'ѿа (Кж); || **наст'уп'ат** -'упѿм несв. – Тѡ се наст'упѿ р'ѣдом, како којѿ група д'ѡдѿ, ид'ѣ пред в'ѡм лелек'ѿч и лелекѿ.

насу'к'ат -'у'ѣм св 'намотати'. – Не ум'ијеш тѿ тѡ насу'к'ат, нѡ дѿ [ј] б'ѿби, 'она ће тѡ вл'ѣшт'ијѡ; || **насу'кѿв'ат** -'укујем несв. – Онда се воштана крпица насукује на вретено [2: 545].

насу'лѿт (се) -ѿм (се) св 'нагодити се око дугова'. – Ш в'ѿм се н'ико н'ије насу'лио пѿ не м'исли да ћеш т'ѿ.

нас'ум реч. 'чини се, рекло би се'. – 'Изгоре се, ма̄ ће нас'ум залад'ит и да м'ало д'а'нѐмо д'уш'бм; в. *јерел'*.

нас'еј -'ечѐм / насијеч'ем св према *сеј*. – На'с'ек'а'н си д'оста и нем'б в'ише, н'ѐћемо ни тб из'ес; || **насијец'ат** -'ијец'ам несв. – Не нас'ијец'а[j] в'ише, ч'бче, н'ије се н'ико провал'ио да тб м'оже из'ес.

н'ат'ајно прил 'тајно, далеко од нежељених очију'. – Вр'ните се ов'амо, з'ар не в'идјте да 'они имау н'ешто н'ат'ајно.

патамник / натемник м 'анатемник, проклетник'. – Навалио насрамоту ка натамник. – Који је натемник заврга кацу од педесет ока [4: 224 262].

натантат -антам св 'наговорити на проблематичан поступак'. – Ову нашу је она натамнала [4: 174].

нат'ај / **ната'кн'ут** -'а'кнѐм св 'натаћи'. – Л'ијепо ју н'ата'че на онѐ 'ости п'а у п'онесе и б'ачи т'амо на т'а з'а'т; || **нат'иц'ат** -чѐм несв. – Ђ'а[в]оли га нат'а'кли, ђе си наш'а'е да [j]у да'н'а'с нат'ич'еш. – Нат'ич'у ђ'еца н'ешто в'олу н'а р'ог, бо'им се да и не наг'р'д'и.

нат'егн'ут / нат'еј -'егнѐм св 'напети, затезањем навући; наместити'. – Он'а р'ука нат'егл'а, а онб кл'упко н'агн'ало ј'абуку и 'она л'егла ђе тр'еб'а; || **нат'ез'ат (се)** нат'ез'ам / нат'еж'ем (се) несв а. 'натезати се'. – Ј'а са'м им'а коњ'а'е, али н'ѐће да ид'е б'рзо нб се нат'ез'а, а ов'и н'е. – Нат'ез'а се, а не м'оже да побл'уе; б. 'затезати'; в. *йремош'аваш, йобл'уаш*.

натете-мате 'анатема те'. – Оно дијете, натете мате, то моје очи још нијесу виђале, те шер будале [4: 399].

натијец'ат се -'ијец'ам се несв 'трудити се да се неко претекне'. – Да Бог да, ко се с оцем натијеца' ка' ја била му огуљена шија ка мене [2: 465].

натм'ур'ит се -јм се св 'показати знаке незадовољства, намрачити се'. – Нешто ми сѐ онб м'онче натм'ур'ило, зн'а ли к'о што м'у је.

натов'ар'ит -јм св 'ставити терет, товар на некога или нешто', в. *йраз'а'н, йриш'а'и*.

натоврл'ат (се) -'ам (се) св а. 'набациати без реда'. – Натоврл'а тб како др'аго; б. 'халапљиво се најести'. – Б'рзо се натоврл'а и за овц'ама; в. *насофрлаш*.

натот'ал'ит се -'ал'им се 'набациати се' (Ф).

натпрд'ив'ат се -'ујем се несв пеј 'надмудривати се у тренуцима доколице или пијанства'; в. *наћул'учиш*.

натра ж 'ткачки разбој'. – Нека цар од овога дрвцета начини сву натру, па да му ођело изаткам [2: 458].

натр'ес -ѐс'ем св према *йрес*.

н'атроје в. *навоје-найроје*.

натр'уњ'ит -'уњ'им св 'напрашити, запрљати труњем'. – Ко ми н'атр'уњ'и ов'у варен'ику – д'а ми је зн'ат; в. *йуј, йукейница*.

нат'уј -у'ч'ем св према према *йуј*.

натура ж 'чини, магија'. – „У ками удрило, у њега се збило! Устук отле, зла натуро“ [2: 540].

натурит се -им се св 'кренути, покренути се'. – Не мало пути се дешавало, да се за четницима који су плијен заузели, натура поћера [2: 195].

нату'уш'ит -'уш'им св 'намргодити се, наострешити се'; в. *наброћини*.

нат'уц'ат -'уц'ам св 'несигурно говорити, с муком изговарати речи'. – Д'оста н'ашки нат'уцау.

наћ'а'с прил 'ноћас'; в. *макања*.

на'аћем'аће в. *анаћемаће*.

наћѣф'ит се -'ѣфим се св 'постати расположен, весео, после попијеног пића'. – Б'ио сѣ теке наћѣф'ио. – Дош'а' је м'ало наћ'ѣфл'ен.

наћ'улит -'им св 'обратити посебну пажњу да се нешто чује'. – В'иђи како је наћ'улила 'уши, да нешто ч'унѣ.

наћул''учит се -'учим се св 'опити се'. – 'Они се наћул''учили и с'а'[д] се натпрд'ују окѣ некије њ'иније р'абѣт'ан.

наћут'учит -'им св 'кренути без циља, одлутати'. – Куд је онѣ наћут'учио онѣ „б'ан“ – д'а ми је г'рднѣј зн'ат; ~ се 'напити се, опити се'. – Богоми се добр'е наћут'учио, нем'ѣ га с'а'с'[д] задијев'ат.

на'удит -'им св ♦. – И вј'ероваѣо сѣ, ко тѣ 'им'а, да му не м'огу' вј'ештице на'удит н'ишта, како сѣ тѣ збор'ило: „Н'а очи да га пон'есѣ“ (Кж).

на'аука ж 'оно што је научено, на шта се неко привикне'. – Ост'ави ти њ'има њ'ине на'ауке, а д'ржи тв'оје; || **на'уча'н** -чна -о 'вичан, вешт'. – 'Они с'у на'учни св'акѣме несојл'а'ку. – Латинче је научно оружју [5: 96].

на'уснице -'иц'ан мн 'маље изнад горње усне; прва назнака бркова'. – Бј'еше мом'а'к, на'уснице на њ'ега бј'еу (Кж).

наушљат се -ам се св 'добити вашке, постати вашљив'. – Што чиниш с ко-сом кад се наушљаш? [4: 340].

на'афака ж а. 'срећа; судбина'. – Д'ај, Б'оже, да ов'а ђ'еца им'адн'у на'афаку за буд'ућн'ос. – Остаде пуна кућа чељади ако бидне на'афаке [4: 295]; б. 'пород'; в. *шали*' [2: 310]; || **на'афакница ж** 'срећница'. – На'афакница, ојаћеница кидиса себе [4: 92]; || **на'афачит** -а -о 'срећан'; в. *шалишан* [2: 310].

на'афрег'ат се -'ам се 'очистити, орибати под' св према *фре'аиѣ*.

на'аца'кт'ат се -'а се св 'добро понети, најавити добар род воћа'. – Тѣ је ј'абука: в'идиш како се св'е на'аца'кт'анѣ.

на'ач'алинк м 'начелник'.

на'ачафр'анит / на'ашафранит (се) -'им (се) св 'обележити, означити овце цр-веном бојом (добитијеном од шафрана). – Угледна јаловина на'ашафрани се и по свему хрбату [2: 14]. – Сјутридан дошли су неколицина Груда с на'ашафрањенијема угичи-ма и осталијема даровима војводи Марку [2: 490].

на'ачетворо прил 'на четири дела'; в. *брисало*.

на'ачећ'ер'ит се -'ѣрѣ[м] се св 'накострешити се'. – В'иђи како му сѣ начећ'ер'ила к'оса; в. *чечерав*.

на'ач'ин м а. 'организација живота у кући'. – Њ'има се не зн'а н'ика'квѣга на'ач'ина; б. 'прилике у домаћинству одређене немањем снаге за привређивање'; в. *мрча*.

на'ачињ'ат -'ињ'ам несв 1. 'правити'. – А 'они му на'ачињ'ау да га на кр'евет л'егу. – 'Он је б'ио каменор'еза'ц и овѣ гр'обове св'е на'ачињ'а. – Начињам ти стубе [4: 125]. – Ка'к'а'в је нес'ој – в'иди се да га л'уђи нијес'у на'ачињ'али; 2. 'штројити, кастрирати'. – Он је на'ачињ'а пр'асад; || **на'ачињ'ет** -'иним / -'ињим св 'направити'.

на'ачпорнт -'им св 'повредити оштрим предметом (стаклом, ексером). – По авлији има цкла и зарђалих клинаца да се на'ачпорите [4: 115].

на'ашки прил 'нашим језиком'. – Овѣ зн'ав'аше те ф'ино на'ашки.

на'ашкоп'пт се -'опим се св 'најести се'; в. *гробиш*.

нашт'есрца / наште срце прил 'пре првог јутарњег залогоја'. – Н'ајпречї л'ијек: ис трї ј'утра д'адни јџ нашт'есрца да поп'ије. – Тај се лијек почиње пити на дан мијене мјесеца и узима се наште срца [2: 536].

нāшћ'еница ж 'грџа у основи кровне конструкције, венчаница'; в. *насје-ница*.

н'а'фћи ж пл т 'нађе'.

н'евизāн -а -о 'који ништа не схвата, коме је узалудно нешто објашњавати'. – Тџ ти је, ј'ада'н н'е био, н'евизāно и ј'еднāко ти је а прич'а н'ему а др'угџме бр'аву.

н'ебџл м 'рана која се не може преболети (обично у тужбалици)'; в. *џребол'еи*;
 || **неболџћ'е** прил 'сурово, безосећајно'. – Б'ијџ неболџћ'е, кā т'џћџга; уп. *болећ*.

небир'улџк! 'не било урока'. – Л'ијџа су ти ј'агњад – тр'иш небир'улџк! [2: 300–301].

небуд м 'спавалица, кога је тешко пробудити'. – Ко није чуо лавџ паса тај се рачунао мртвом спавалицом и небудом [2: 505].

н'евака'т -кта м 'погрешно, неприкладно време'. – Од'ио је и в'ртā се по н'евакту. – Тако некако је по невакту освијешћена и стара Туркиња [3: 307].

невал'алица м/ж 'неваљалац'. – А в'иће ли што 'учиње онā невал'"алица Кйк'ова, к'умйм те Б'огом; || **невал'"ата'н** -тна -о 'неваљао'. – Невал'атна је, мā ћу ју јā науч'ит једнијем фрштун'ићем; || **невал'"ачка** м/ж 'плашљивац; неваљалац'. – Не б'идни невал'"ачка, 'ајде, чега се бо'иш?; в. *кулий се*.

невариш м 'кромпир који се тешко кува' [2: 54].

нев'ићбрāв м 'лош, небрижљив чобанин'. – Ојд'оше овй невр'ићбрāви у гл'авāре, теке да осрам'отџ пошт'енџ чоб'ане.

нев'ићџелица ж 'мрак, помрчина'. – 'Ужди тџ л'āмпу, што ћор'џтāш у невр'ићџелицу [2: 489]; в. *џумацнуи се*.

невј'џста ж 'жена на дан удаје и, обично, у првој години брака'. – Невјџстом се зове уопште млада жена, али нарочито жена у првој години по удадби [1: 280, 2: 111 130]; || **невј'џстица** ж дем. – Једна невр'џстица 'изнесе к'āфу и рак'ију; в. *џћей-на*; || **невјџстачки / невр'џстачкй** -ā -џ 'невестински'. – Опаше ју невр'џстачким пасом а обује јџ невр'џстачке опанке [2: 229]. – Тџ што се 'узмџ – тџ сџ св'е невр'џстачкџ п'аре; || **невов'ат** -'ујем несв 'налазити се у невестинском периоду, у првој години брака'. – Е како са'м невов'ала и јадов'ала – кā и ц'ијџлџга св'џга ом'рченџга жив'ота. – Такву капу невр'џста је носила прве године невовања. – На сличан начин је и домаћинови рођаци за врјеме невовања зову на част; в. *бабовāи* [2: 93 233].

невјџш[т] -шта -о 'невичан неком послу'. – Невјџшта је она за тџ раб'оте; *изр. учињей се невр'џш* 'пречути алузију, провокацију'. – Пр'ицајџ 'они, г'āћу ме, мā се јā учињ'е невр'џш и не проговāр'а ниједн'џ.

нев'ол'а ж 'мука с којом се човек у животу среће'. – М'ене ниједн'а невр'ол'а н'ије у жив'от прескоч'ила; || **нев'ол'ник** м. – Св'е гā невр'ол'ника у жив'от тџкл'о; в. *омак*; || **нев'ол'ница** ж 'жена коју су сатирале животне недаће'; || **нев'џл'ач'н** -л'на -о 'који је притиснут проблемима, невољама'; || **нев'џл'но** прил 'нерадо'. – Нев'џл'но је отиш'āн, кā да је знāв'а е се н'џе в'ртāт.

невратник м 'војник који се из боја неће вратити'; в. *џовратник*.

неврев'ен -а -о 'некуван, сиров'; в. *јамџжа*.

н'еглџдāн -дна -о 'ситан, неугледан'; в. *јабучица*.

недол'ер м 'што је неподериво, неуништиво'. – Им'ā са'м некџ г'āће сукњен'џ – тџ је недод'ер б'ио.

недоношче -ета св 'младунче превремено донесено на свет'. – Недоношче [је] младе које је прије природног рока омлађено [2: 11].

н'едџжа'н -жна -о 'невин'. – Вод'ила сѣ тѹ п'арн'ица п'а с'а[д] тум'ачѣ да е т'о т'а н'едџжн'а к'рв.

неђ'ел'а ж 'седми дан у недељи, недеља'. – Т'о је б'ил'о у прв'у неђ'ел'у В'ел'ије п'ост'а'н; || **неђељица** ж дем песн. – Мину петак и субота прође / И царица неђељица дође [5: 85]; || **неђ'ел'но** прил. – У паз'ар сѣ од'ило двап'ут неђ'ел'но, п'а и тр'иш п'онека'д, ка'д је б'ил'а пр'еша (Кж).

нежид м 'враг, ђаво'. – Наступна главобоља... долази... опсједнућем ђавола. По прилици ђаво, нежид, доноси ту болест, те се против нежида чини запис на кори од симита; према тумачењу Т. Ораовца, нежид је „народно означање за ђавола или врага и употребљава се зато да би се избегло помињање ријечи »ђаво« или »враг« [2: 522].

незб'ор м 'прекид комуникације као последица свађе'. – Не знам примјера, да је кад који Куч с којијем у незбору био [2: 467]. – Нем'о га сл'учајно задијев'ат, у незб'ор сѹ.

незер м 'казна за крађу'. – Ко је »украо«, тај је плаћао такозвани »незер« од 1000 гроша глобе [или] седам пута онолико колико је украо [2: 148]. – Незер се никад не уговара за убиство, него само за крађе или ситније преступе [11: 160].

незн'ав'ен -а -о 'приглуп, невешт, несналажљив'. – Нѣм'аш му р'ашта прич'ат, т'о је незн'ав'ено.

нејак -а -о 'слаб'. – Те се хрву јачи с кољена а нејачи стојећи [2: 346]. – Обично се бију и грабе луђи у турско, ко кога може, јачи нејачега, ка ђе нема страх од суда [Ж 1 13]. – А п'ушти га, ч'бче, в'идиш-[л]и да је нејачи; || **нејака** 'трудна, гравидна'; в. *шеиуиш*, *шешка*, *иросиор* [2: 507].

некарактер м 'лаком, незајажљив човек'. – Било је некарактера, који су о умирима тако несити били, да од примљенијех залога ништа нијесу шћели поклонити [2: 170].

неколикаш прил 'неколико пута'. – Од'ио са'м неколикаш да га тр'ажим, а н'ика'д да га зат'ечѣм д'ома. – Неколикаш са'м му збор'ила, з'алѹду.

некоч прил 'некад' [2: 132].

нектѣћ'и прил 'нехотично'. – Нѣктѣћ'и са'н га наг'азиво, б'ио је из'а мене и нијес'а'н га в'идио; || **неоктицѣ** прил 'исто'. – И с'а'е тум'ачѣ да е т'о што е ов'и Душ'ан уб'ио ов'ог'а к'а неоктицѣ; || **неотице** прил 'исто'. – Огледујем се ка' неотице [4: 299]; || **не'отицѣм** прил. – Не'еко е не'отицѣм уб'ачио 'ексер о-тол'икѣ и тол'икѣ с'ангимет'ар'а.

нел'ок м 'одсуство жеље за јелом, немање апетита'. – Вал'а са'м гл'ада'н, н'о мѣ уф'атио нел'ок.

нѣм'аша'н -шна -о 'који живи у немаштини'. – Нѣм'ашни сѹ, а и не ум'ијѹ да се тр'еснѹ. – Ђина племена која су немашнија и сиромашније живе.

н'емјесто с 'неодговарајуће, неприкладно место'. – Ов'и си дув'ан држ'а н'еђе на н'емјесто: л'ијеп је м'а дон'осѣ с'ап'уном.

н'емлого прил 'мало'. – Б'и н'емлого ка'д – 'ево и[х]!

нем'рчипушка м '»борац« који није опалио метка нити зацрнио пушчану цев; кукавица, слабић, страшљивац'. – С'а[д]-сѹ се заглав'ар'или ов'и нем'рчипушке и м'оже и[м] б'ит ка[д] су он'и др'уги изл'иљ'али.

н'ен'адн'и -а -ѣ 'изненадни'. – Не нашла те ненадна [болест – 2: 519]

нена'учен -а -о 'необразован, примитиван'. – Нѣм'аш к'уј с нена'ученијем и м'ож га п'ушт'ит јед'инѣ да ав'ѣт'а. – Што м'ож доч'ек'ат од пр'остѣга нена'ученѣга и

б'есуднѡга н̄ар'ода.

нене реч. 'не'. – Ја мислим да је зец у гору, а нене у кућу [3: 335].

н'еоктицѣ в. *некѣиѣи*.

не'ор м 'во који неће да оре'. – Наћ'е ме ч'удо од оногā не'ора: н'ѣће да т'егнѣ нѡ се 'одмā зав'али 'у брāзду. – Неор [је] во који неће да оре, него лијега у ралу [2: 18]. – Имам вола неора, па неће да крене, је ли Бога на свијет, но ми остаде њива несорана поради њега [3: 679].

не'оћ м 'назадак'; в. *оћ*.

н'епамѣта'н -тна -о 'непромишљен'. – Ј'ош је тѡ млāд'о и н'епамѣтно, мā ће науч'ит кад га једн'ѡм ф'иштї по гуз'ици; || **н'епамѣтно** прил. – Нем'ѡ ов'акѡ н'епамѣтно приступ'ат.

неп'ер м 'глибан, који се не пере'.

непл'отка ж 'женка која се не оплођује, јаловица'. – Двије су ми 'овце непл'отке и мѡр'аћу и[х] м'а'ј. – Неплотка [је] брав који се не плоди, арб. *шѣијер* [2: 11].

непомен'ик -ик'а м 1. 'вук'. – З'акла непомен'ик оногā к'оња на Ц'арине, п'отл'е сѹ га прѣж'али из двије н'оћи, али н'ије дѡд'ио; 2. 'болест црни пришт?'. – »Ударац«...сматра се страшном болешћу, због чега се често зове и »непоменик« [2: 541]; в. *скаменик*; || **непоменица** ж 'змија'. – Змије се сматрају највећим људским злотворима, са чега се зову »непоменице«, »поганице«, »неспримнице« и »повукуше« [2: 337].

непослушник м 'онај који је непослушан, недисциплинован'. – Протресем непослушника, пријетећи [4: 199].

н'епретвѡра'н -рна -о 'непослушан, својеглав'. – А в'иће ли оногā бизѣн'а н'епретвѡрнѡга: н'ѣће те посл'ушāt ако му се л'ијепо не зам'олиш. – Те неpretворно, те бандѡглаво [4: 176]; || **неpretворник** -ика м 'непослушник, својеглавац'; || **неpretворница** ж 'непослушна девојчица'. – Ије зелено воће, неpretворница [4: 191]; || **неpretворнїч'е** -'ета с 'својеглаво, непослушно дете'.

непримница ж 'змија коју земља „не прима“'. – Вјерује се да змију која уједе нешто земља оне зиме не прима, и зову је »непримница« [2: 337]. – Њу ју земља не примала, непримницу [2: 260]; || **неспримница** ж; в. *нејоменик, нејоменица*.

нераспадл'ив -а -о 'који се не распада'. – З'ашто је б'аш (н'е рече ст'омāк нѡ жел'уда'ц) 'он п'отпуно здр'ав, нераспадл'ив.

нерука ж 'зло, несрећа'. – Сломљена штругла, стѣп, кабао или сиришњак, значи нерука и липсож у стоци. – Кад се сириште квари, ... то су предзнаци неруци у стоци [2: 321 324]. – Оте наше племе ископати, / Но на Турке, ако Бога знате, / Еда њима обрне нерука [5: 149]; || **неручно** прил 'несрећно'. – Не ваља се огањ у кући давати с прољећа, јер је неручно за стоку особито за пчеле [2: 328].

несит у изр. *несиѣе јаме, в. јама, ѡредавай*.

н'есклāта'н -тна -о 'неуредан; нескладан'. – В'а'зда је б'ио н'есклāта'н и обуков'а нека'кве трањег'ине.

нескок м 'поскок'; в. *шарун* [2: 337]

н'есмāја'н -јна -о 'незграпан, неприкладан'. – Вала су несмајне и базди до ђавоља на буђавину [4: 288].

несој м 'човек лошег соја, спреман на све што частан не може учинити, никоговић'. – Ада, ч'ѡче, м'оже ли од н'есоја 'ика'д 'ишто б'и[т]-до нес'ој? – Отуд се у Куча много разлаже о »соју« и »несоју« [2: 480]; || **н'есѡја'н** -јна -о 'који се

тиче несоја, који се понаша као несој'. – Вел'иш: пог'ано и н'есѳјно – а к̄а да г̄а им'а к'о науч'ит; || **нес'ојскй** -а -ѳ 'нечастан'. – Н'екате, нес'ојскѳ раб'оте, како нешто л'ијепо не науч'исте? || **нес'ојски** прил. – 'Они не ум'ију др'укше до нес'ојски: не подн'осѳ ч'ѳјство више нѳ шар'ул'а 'об̄аде; || **нес'ојче** -ета с. – В'иће ли, 'имена ти, што онѳ нес'ојче р'ече б'аби да'н'ас?; || **нес'ојчић** м дем. – Не б'идни нес'ојчић – н'ѳм̄а ти по кѳм'е д'ѳј; || **нес'ојчиња** м аугм. – Т'а'н ће нес'ојчић, нас'ум, да пор̄аст'е у в'елик̄у нес'ојчину; || **нес'ојштина** м 1. аугм. – Ч'ѳв̄а се, д'ијете, да те он̄а нес'ојштина Мил'ова не з'ам̄и т'амо ће ребр'а бр'ојѳ а да не гл'едау; 2. ж 'ружан поступак'. – А ко вѳ науч'ио та'кв'ијема нес'ојштин̄ама, ђ'ецо, обр'аза ви?; || **несојл'а'к** / **несојл'ук** м 'ружан поступак, неподопштина'. – Ада, богоми, т̄и би, изгл'ѳд̄а, да од'учиш прас'ишу да не р'ишк̄а и нес'оја од несојл'а'ка. – Док је б̄ил'о л'ѳѳ'ин, несојл'ук се лијеч'ио ст'апом, а отк̄а с̄у 'они изл̄и'њ'али и т̄а' ст'апови с̄у от'ишли за њ'има; || **нес'ојчит** -ѳм несв 'понашати се као несој'. – Ако дос'а'д нијес'и науч'ио да нес'ојчиш, нем'ѳ ни с'а'т поч'ињ̄ат. – Нем'ѳте ми т̄ун нес'ојчит, да ви не навѳз'ем пр̄кн'о.

н'еспор -а -о 'који се брзо троши; који је слабији'. – За слабије [жито каже се] »неспоро је« [2:]; в. *жишка* (Кж).

неспримница ж 'змија'; в. *нейримница*.

неср'ета'њ -тња -о 'који слути несрећу'. – З'ѳц је, велѳ, неср'ета'њ да ти пр'ећѳ преко п'ѳта да га в'идиш – нем'ѳ од'и н'ид̄абѳк!

нест'ат -нѳм св 1. 'изгубити се, нестати'. – Док си тр'епнуо – 'они нест'аше; 2. 'умрети'. – Њ'ѳму је једно дијет'е нест'ало м'алѳ; в. *бриа*; || **нестатак** -тка м 'нестанак'. – У случају нестатка хране могли [су] издржати глад по три дана [2: 192].

неубр'оја'к -јка м 'мањак оваца приликом бројања на струзи' [2: 29]; уп. *прибрајай*, *ѳриброја'к*.

неув'ршен -а -о 'недовршен, необезбеђен од закисивања (стог)'. – 'Остаде ми ст'ѳг неув'ршен; ако п'анѳ [киша], мѳр'аћу н'ѳшто разбачев'ат.

неудавача ж в. *осйалица*; [2: 124]

н'еукоп̄ан -а -о 'тешко болесна, измучена особа, ближа смрти него животу'. – Ка' [д] -смо от'ишли, 'она леж'ѳ, н'ѳм̄а [ј]у, мрт'а'ц н'еукоп̄анѳ.

н'ечемѳра'н -рна -о 'ситан, неугледан'. – Онѳ му дијет'е ј'адно и н'ечемѳрно к̄а да у њ'ѳга нѳм̄а жив'ота. – 'Ено га ка'к'а'в је н'ечемѳра'н, а учин'ѳће ти в'ише нѳ се м'оже; || **нечемур'ов** м 'исто'. – Са'ст'али се јад'ови и нечемур'ови.

н'ечесов -а -о 'некакав'.

н'ечйс[т] -сти ж 'прљавштина, страни састојци у некој материји'. – Гл'ѳјате н'ек̄ако да м'а'кнѳте т̄ѳ н'ечйс из пч'еницѳ.

нештер м '»оштар бритвулин«; в. *ѳѳим*.

нйв'ит н'йвйм несв 'одгајати подмладак'.

н'ид̄абѳг реч. 'ни у ком случају, не дао Бог'. – Д'ѳ пѳднѳ м'оже подн'ијет, а п'ѳ пѳднѳ н'ид̄абѳг нем'ѳ што поч'ињ̄ат; в. *несреѳа'њ*.

низалица ж в. *ѳизалица*.

никаљ никља м в. *калац* [2: 48].

н'икоговић м 'човек који води порекло од ништарије, »од никога«; || **н'икоговина** ж 'најближи род никоговића'. – Н'икоговићи се н'ајбол'ѳ т'ићѳ у н'икоговину.

нйм'ет м 'храна као божји дар'. – Иза оброка се брижљиво мрве мету, јер... је „греота газит нимет божи“ [2: 104].

нића ж 'динамит' [2: 67]; в. *мића*.

ницин'а ж 'поткожни чир'. – М'учила га̀ ницин'а из двије-три г'одине да сѣ м'ука^н нам'учио. – Ницина... има по народном вјеровању девет кожа и сваку килу која нема загнојен врх сматрају за ницину [2: 529]. – Смакли ницину, наврзла се на слијепо око [4: 308]; в. *чир*.

нишан м 'мета, белег'. – Братственици и дом покојников за вријеме короте не гађају нишан, не иду на славе и свадбе, а ријетко и на скупове [2: 268]; **нишанџија** м 'вешт стрелац, који прецизно погађа мету'. – Свуд је бијо први нишанџија / На скупове ђе се нишан гађе [5: 53].

ништар'ија ж 'олош'. – Усўп'онио сѣ с ништар'ијама и с'а^е[д] дон'оси несојл'а^еке; || **н'ишта-роба** 'исто'; в. *доса^г, друї, мам*.

нов'ѓмба^р -бра м 'једанаести месец у календару'.

н'ога -'ѓ ж **1.** анат 'део човековог или животињског тела који служи за ходање'. – Кр'аву п'онека^д в'егнў з'а ногу и з'а рог; **2.** 'део којим се неки предмети ослањају на земљу'. – Једна н'ога о[д]-тавуљин'а почѣла је да се кол'ѓѓ; **3.** 'стуб моста'. – Од тог моста стоје и сад седам »ногу« (стубова) са »сјекирама« (оштрицама) окренутим уз Морачу. »Ноге« су врло чврсто озидане од лепо тесаног камена, а између њих се горе још познају остаци од »волта« (сводов) [1: 48]; || **нож'ица** ж дем **1.** 'мала нога'; **2.** 'коса греда у кровној конструкцији, рог, кључ'. – Греде од крова, ножице, утврђене су доњим крајем у сухозид а горњим у шљеме. С унутрашње стране крова а паралелно са шљеменом укувано је у ножице са сваке стране по једно пријекло шљеме [1: 236]; *изр. њог ної^{ом}* 'стрмо, по низбрдици'; в. *седло*; || **нож'урда** ж аугм; || **ног'а^чкѣ** прил 'ногом'. – Гађ'а га̀ ног'а^чкѣ; || **ног'ѓчкѣ** прил 'стојећи на ногама'. – Бивало је такијех бораца, који... би пуцао стојећи или, како се овамо каже, »ногечке« [2: 185]; || **ногоступ** м 'стопа'. – Највеће чуђење изазива људски ногоступ у највећој и најамбиснијој стијени ових крајева што се зове Стијена од Сокола [2: 504]; *изр. н'ога н'еваренї* 'човек који се с малом пашећу дохвати високог звања и покушава да надменим држањем прикрије незнање'. – Гл'ѓте онў н'огу н'еваренў: кѣ да сў му мотав'ило свѓз'али уз рб'а^т; *њог ної^{ом}* 'кретати се низ струму стазу'; в. *обрдина*.

н'бж м ♦; || **ножић** м **1.** дем; ~ *од ѓчела* 'нож за сечење саћа' [2: 43]; **2.** 'почетак кукурузног клипа' [2: 49]; || **н'бжице** пл т 'маказе'. – Имѣте ли н'бжїцѣ^н? – Дон'есоше н'бжице. – Кад су га до под врх јаме извадили једна рука откине ножицама конопац и мртви опет пане у јаму [2: 272].

ноздр / **н'оздрва** ж анат 'ноздрва'. – Крвоток из носа... се зауставља шмр-кањем хладне воде... или затварањем »ноздрѣ« крпом [2: 545]. – Зат'исла ми сѣ л'ијевѣ н'оздрва и кѣ да са^м б'ез носа; в. *крвав, крвошток*; || **ноздр'ица** ж **1.** анат. – В'иђи како му је поцрвев'ела ноздр'ица; **2.** 'отвор за довод ваздуха у трапу за печење ђумура'. – Т'амо се напр'ије[д] ост'авѣ двѣ отв'ора, тѣ су се звѣл'е ноздр'ице, и онї ђум'ур, како гор'ї пўт н'оздрїцѣ, он се сл'ијегѣ (Кж).

н'ока^т нокта м ♦; *изр. ~ у долину* 'побећи'. – Турска момчадија с доста крвавије глава нокат у долину [3: 51 141].

носило с 'погинули или рањени учесник у боју'. – Заподио се је међу њима бој, од којег је пало око седамдесет носила [2: 198; 7: 116]; || **нос'ит** н'осїм несв **1.** 'у рукама, на леђима, на себи, нешто држати и преносити, односити'; **2.** 'сносити јаја (о кокошки)'; || **нос'ипїсмо** м 'поштар, поштоноша, писмоноша'. – Је ли да^н'а^с дѣдио нос'ипїсмо?; || **носипушка** м 'борац, пушконоша'. – Дobar и ка'

најбоља носипушка.

[ноћ] / **н'џ** н'оћи ж, у поздраву „Лака ној“, „Добра ној“ приликом вечерњег изласка из куће. – Ноћу на растанку поздравља онај који одлази са »Лака ној!« или »Добра ној!«, а одговара му се »Била ти на помој!« или »Бог ти на помој!« [1: 290]; || **ноћник** / **ноћник** м в. *чейник* [2: 191]; || **ноћев'ат** -'ујем несв 'ноћивати'. – Ја са^м, преко овије Мј'овић^ан, св'е код њ'ега од'ио и код њ'ега ноћев'а; || **ноћ'ит** н'оћим св. – Ја са^м н'еколикаш код њ'ега ноћ'ио; || **ноћиште** с 'ноћење'; в. *iodesh*; || **ноћ'а'с** прил 'ноћас'. – Ст'игоше ноћ'а'с п'озно, неће пр'е[д]-зору; || **ноћ'а'шњ** -а -е. – Тако ми ноћ'а'шња н'џ не са^мн'ула; || **ноћем** прил 'ноћу'. – Па се ноћем окренула војска [5: 85]; || **ноћно** прил 'ноћу'. – Пси око катуна ноћно обигравају. – Уговоре, ће да се ноћно саставе. – Не ваља се за умрлијем ноћно плакати [2: 27 278 329]; в. *зарок*.

н'удит -йм несв ♦. – Он је 'опет преко В'еринџ другар'ицџ п'очео да њу н'удџ.
нужд'ен -а -о 'оскудан'. – А л'уђи сџ ов'џје в'а'зда бил'и нужд'ени за п'ару

(Кж).

н'укнџт -нџм св 'наговорити, понукати'. – Т'а^ма 'он н'укнџ овога Бр'анка н'ашџа да 'он гов'џри.

нурија ж 'парохија'. – Поп са седам синова [утече] у Зету, ће је добио нурију [2: 178].

Њ

њакат њаче несв 'гласати се као магаре'. – Магарад спутана пред кућама њаче и стриже ушима [4: 117].

њег'овски прил 'на његов начин, по његовом, како он зна и уме'. – Ч'џва[ј] се тџ да те 'он њег'овски не доф'атџ. – Могао је његовски живџети [3: 262].

њедр'а -а'р'а' с пл т 'груди, прса'. – Б'аба је кл'уч'ић от баун'а држ'ала 'у њедра. – П'онесе ми с'рце из њед'р'а'е; || **њед'арце** / **недарце** с дем в. *вјера*.

немучки / **њемушки** -а -о 'немушти'. – Зато га вила обдари »њемушкијем« језиком [2: 274]; в. *биљарсџиво*.

њџв'нт њџвџм несв 'неговати, одгајати'. – Дв'ое шт'ен'адџ смо м'а'кли, а једно ост'авџли да га њџвџмо. – 'Узџли сџ да га њџвџ.

њ'ински прил 'на »њихов« начин, како »они« знају'. – Изм'а'ки се, д'ијете, о[д]-тије поган'џн, да те 'они по њ'ински не доф'атџ.

њџр'ит -џ несв, в. *њуџреџи*. – Куј њџр'џш, б'аба, да се нијес'и в'иђџла каква си бил'а ка'-си се уд'ав'ала?

њџшт'ат -џ несв 'гласати се као коњ'.

њџк'ат њџчџ несв 'гласати се као говече, мукати'. – Ђд'о у 'избу, да в'иђу што њџчџ онџ т'еле; || **њуцнут** њуцне св 'огласити се мукањем'. – У избу њуцну во кроз сан [3: 677].

њџтр'а -џ ж а. 'жена која је у нешто одсутно загледана'; б. 'слабовида женска особа'; || **њџтро** -'а м хип. – 'А, м'џ њџтро, пот'рчи и вџр'и онџ 'овце; || **њџтре'т** њџтр'џм несв а. 'одсутно гледати у неком правцу, зурити'. – Њџтр'џм на пр'аг и н'икџга не в'иђу; б. 'напрезати се да се нешто види (о слабовидој особи)'. – Ја њџтр'џм т'џн, а н'е виђо која онџ прџђе повр Дрм'ашџ.

О

о'а! узв за вабљење оваца (Бс).

оарамит -амим св 'проклетит'. – »Харам« доноси несрећу и назадак у имању и у здрављу онога коме је нешто »оарамјено« [2: 496]; || **оарамјен** -а -о 'онај кога је неко проклео'.

оар'умит се -'умим се несв 'опустити се'.

'обад м зоол 'инсект из пор. *Tabanidae* који напада говеда'; || **обад!** узв говедима да се разободају [2: 19]; || **обадāv'ат се** -āj'e се / -'аје се несв 1. 'трчати пред нападима обада'. – Ка'д зазуч'е 'обади, изм'а'ки се испред г'оведџи и нека се обад'ају; || **обад'ат се** -'ају се несв 1. 'растрчати се пред обадима'. – Ако се гов'еда обад'ају, 'иди за њ'има и траж'и и[х], н'ет'е б'и[т] дал'еко; 2. 'бурно изразити незадовољство због неког поступка или речи'. – Пол'а'ко, нем'о ми се т'ун обад'ат да не б'идн'е др'уга.

обаковит ови св 'иструнути по странама'. – Обаковило је сијено [2: 38].

обал'ев'ат -'ујем несв 'рушити'. – Ка'д[д]-смо т'о ур'ад'или, т'а'ма 'ојди с'ек'ир'ама те обал'уј ону б'укву (Кж). – Ч'екā[ј]те, м'онч'ади, да пр'во в'идимо о'фемо ли т'а'н [гранични] к'ами обал'ев'ат на ов'у али он'у б'анду; || **обāl'ит** об'ал'им св 'срушити, оборити'. – Са'ст'ав'и т'е к'ости, д'игн'е и сп'оменик, а ов'и нар'ед'е те га об'ал'е и сл'ом'е. – М'оже т'а'н ур'ива'к да се самот'а и да га об'ал'и.

об'алежит се -й се св 'запрљати балегом'. – Ова ми се шар'уља в'а'зда об'алежит пред пр'агом пр'ије н'о ју угн'ам у и'збу; в. *балеја, балежии*.

обатāl'ит -'ал'им св 'запустити'; || **обатаљен** -а -о 'напуштен'. – Диоба радне земље је »обатаљена« [2: 21].

'оба'л обл'а -'о 'округласт, округласт, заобљен; пун'. – Т'о ти је ов'ак'н обл'о, а на један кр'ај т'амо п'уштено; || **'облица** ж 'обла гредица'; в. *забран*; || **'облом'уд** м 'снажна а лења и приглупа момчина'. – Ове 'облом'уде н'ије Б'ог н'и за шта д'а, а м'огли би и р'ало пов'уј; || **облут'ица** ж 'обао, углачан камен, облутак'. – Њима с'е н'ајла'кче доф'ат'ит облут'ица', а не ф'ал'е и[м] ок'о к'ућ'е.

обданице прил 'током дана'. – Мајка вјереничина их разда сеоским ђевојкама, да их израде обданице [2: 220].

обеан'ит -'ан'им св 'обелоданити'.

обер м 'креста'.

обет'ат -'ам св 'обећати'. – Кад се просцима ђевојка »обета«, онда ју дозову, да она сама прстен прими. – Сва ју браћа обеташе. – Оправе к њему једнога друга, да му обета мито. – Обета, ако се икад врне, добро ту вечеру платит [2: 218 405 452 455]. – Поп Милачић благо обетаје / Да ће дати коња седланика / И из паса оба леденика. – Па је сада згода и прилика... / Да учиниш што си обетао [5: 443 468]; в. *собина*.

обз'овина ж бот 'дрво *Sambucus racemosa* L., *Sambucus nigra* L.'. – Не ваља се обз'овина налагати ради коња [2: 328].

обидов'ат -'ујем несв 1. 'мало појести, попити, пробати јело, пиће'. – „Да н'ије пл'ан?“ – „Не, валā, да н'а'с ју н'ије обидов'а“. – Обидује ли што [2: 510]; в. *ирој*; 2. 'загледати, проверавати'. – За време шароњања шароњар често пута »обидује« (загледа) да ли се већ кост истањила колико треба [1: 312]; в. *ојрјешити*; || **об'ис** обид'ем св 'окусити'. – Не м'огу н'ишта да обид'ем, чин'и ми се е ћу св'ак'и з'а'ла'гај побл'ув'ат. – Не м'огу н'ишта об'ис, н'о ми се чин'и е би се отров'а од њ'ега. – Имā ли шт'о да обид'ем, креп'а 'о[д]-глāди. – Прасац рече: „Три године што

желуда не обидо“ [2: 375].

обикнут -нем св ‘привићи се на нешто, навићи се, стећи одређену навику’. – Није лако но мораш свашта обикнут [4: 110].

обил'ат -а -о ‘којега има у изобиљу, обилно’; в. *варији*.

обилеже с ‘траг; »стрв«. – Којему се браву »обилежа« не би знало плаћа се власнику попуно и каже се: „Погинуо је“ [2: 12].

обим м ‘оквир; простор’. – Сваки катунар властан је у свом катуну премјешта-ти гладу са »струнгом« и торином гдје год хоће само у обиму катуна [2: 132].

обиск'ат об'иштѐм св 1. ‘отребити вашке из косе, одела’. – Д'ошли су јед-ну в'ечѐн, обиск'али се и от'ишли; п'отл'е смо и[м] к'ости скүп'јали од Колаш'ина до К'рнова; 2.а. ‘обрати сваку воћку’. – Ова су ћ'еца обиск'ала см'окве, нем'оте, сл'ободно, од'ит да и[х] тр'ајите; в. *ога'браји*; б. ‘претражити’. – Обиск'али су св'акү р'апу, али и[х] нијесү н'ашли; в. *бискаји*.

об'иснүт -нѐм св 1. ‘чврсто се привити уз некога’. – Обиште ми ок' вр'ата. – Е, об'искоше, ј'адна ти м'ајка, уз м'ене. – А 'ондā ми 'обиште да се пријател'јимо, да ми и[х] и др'угѐ г'одинѐ д'ае м'ене. – Ови ми ђевер'ичић об'искā: „Б'ајо, да ж'ениш ти м'ене, а ј'а ћу т'ебе“ (Бс); 2. ‘навалити, напасти; салетети’. – А 'уши об'исле на н'ас кā м'уа; н'ека'ква сл'ама, пā се у њ'ү 'уши укот'иле, об'искоше на н'ас.

об'ис[т] в. *обиговаји*.

'обича'и -чна -о ‘који се најчешће среће, обичан’; *изр. обична ірзница*; в. *ірзница*.

обј'агњеница / обл'агњеница ж ‘овца која се ојагњила’. – Сл'омї ми се у з'а'дњү н'огу једна обј'агњеница; [2: 12]; || **обј'агњит се / обл'агњит се** -ї се ‘оја-гњити се’; в. *јаїње*.

објасн'ит -'аснїм св ‘учинити јасним, разјаснити, протумачити’. – Не зн'ам ти ја тō, м'оје д'ијете, нō п'їтā[ј] стрїк'а да ти 'он обј'аснї; || **објашњев'ат** -'ујем несв. – Он, на б'рзү рүку, да не објашњ'ује што е бил'о и како е бил'о. – А у њ'ега је бил'о и са'н'овнїк и св'е ти је објашњев'а како је бил'о.

обј'енүт се / обленут се -нѐм се св ‘повеселити се, понадати се; осмехнути се, насмешити се’. – Ђурић се облену [3: 159].

обј'есїт (се) -їм (се) св ‘обесити (се)’. – Обј'есїше н'а коња кр'апа, гл'аву му укрүт'ише о седл'у г'оре, а р'еп му је тїц'а н'а земју д'ол'е. – 'Узѐ те у 'објесї 'о грлу; || **објешен'їк** -їк'а м ‘самоубица вешањем’. – Кад је... сјутридан дошао дома, казао је и о ономе објешенику [2: 283]; || **објешиват се** -ујем се несв ‘вешати се’; в. *вјешалице*.

објешњ'ат -'ам св ‘угојити се’. – 'О, б'ожа благодар'їјо, како је објешњ'а откā са'м га в'иђела јесен'ас.

обј'ужїт / обл'ужїт -ї св ‘отоплити пред наиласком јужног ветра’. – Обј'ужїло је те л'їјепо и б'їће му више кр'ај.

обј'утрїт (се) -ї (се) св ‘потпуно се разданити’. – Н'ѐћемо у деве-збр'а'н нō ка'д обј'утрї. – Кад се објутри, доходи полазник [2: 239].

облагосовит им св ‘благословити’. – Али га је Христос »облагосовио« и ре-као, да се упозна с »јером« цара грчкога и да ју узме за жену [2: 277].

облāд'ит -'адї св ‘освежити после жеге’. – Ка'д[д] је м'ало облāд'ило, јā га кр'ѐнѐм.

обл'ањāt -ām св ‘поравнати блањом’. – Јā 'узео да обл'ањām некѐ шт'ице, ст'їо н'ешто ш њ'има да раб'отām.

облѝзн'ит (се) -'ѝзнѝ се св 'донети на свет два младунчета'; в. *близний се, близан*.
обл'иче с 'наказа'. – Т'б̄ је г'рдно, обл'иче б'оже.

'обломѹд м в. *оба'л*.

облук м 'део седла'. – Цѝо тај грозни призор гледао је несретни јузбаша, ослоњен лактом коњу на облук [3: 207].

облуг'ица ж в. *оба'л*.

обнѝр'одовѝт -ујем св 'објавити'. – 'Онѝа су ов'б̄ђе обнѝр'одовѝли да ће т'огѝ и т'огѝ д'а'на да се раскоп'ае гр'оп Ник'олѝ Бож'инина.

обог'атѝт -ѝм св 'стећи велики иметак'. – Кад Какалец обогати, упита жену, на који би се начин мога ма'ињат прорицања [2: 456].

об'ор, арб. *обор*, м 'двориште'. – Дб̄'оше нечијѝ к'озе повр об'ора. – Угн'ѝа и у об'ор, н'ѝј ће и се чоб'ан. – Наилазио сам на такве »оборе«, који су од пуштања крви личили на касапнице [2: 87 554–555, 1: 254]; || **об'оровић** м, обично у сталном споју *ѝоровић* и *оборовић* 'човек који има велику стоку и обор'. – Да'н'ас ти ов'удије м'ало к'о и кр'аву држ'ѝ, а богоми и ј'ѝ п'аитѝм ка'д је ов'удије бѝл'о д'оста и т'оровићѝн и об'оровићѝн; с'а'д је св'акѝме шир'око, а пр'еђе се ж'ѝвѝ н'ије м'огло размињов'ат.

обр'абоњ'чит (се) -ѝ (се) св 'запрљати брабоњцима'. – Угн'ѝате те 'овце у об'ор, обр'абоњ'чише ми св'е прет к'ућѝм.

обравница ж 'обрамица, обрамница, мотка дужине 1,5м, на крајевима закривљена, да би се на њима могао закачити терет'. – Сијено и лист носе људи често у »обравнице«, такође у уривак или у коноп, којему се на сриједи »зајемчи« »кукула« [2: 39]; || **обравнице**. – Дофатише танке цефердане, / Обравнице међу лопатице. – Прифатила пушке шарунице, / Обравнице међу лопатице [5: 383 390].

обрѝд'ит -'ѝдѝм св 'обрадити'; || **обрађев'ат** -'ујем несв.

обр'аз м 'част', *изр. два ѝрсѝа образа*; в. *ушѝиван*; *наѝ'ас* на ~ 'угрозити морални интегритет'; в. *скакаѝ / скочиѝ на ~*; || **обр'аза'н** -зна -о 'частан, честит'; в. *безрзан*; || **обр'азно** прил в. *безрзан, рзно*.

обраннт -им св 'ранити'. – Лала теке раном обранише [5: 55].

обр'дина ж геогр 'брежуљак'. – Ка'д мѝн'уше преко онѝ об'рдинѝ, више и[м] је св'е бѝл'о под ног'ѝм.

обрдун'ат се -'ѝ се св 'развиѝти се, пустиѝти ластаре (о лози)'. – Л'оза је обрдун'ала.

'обрѝд м 'религиозни чин, опело'. – Т'ѝмѝа е наређ'ѝње бѝл'о да се на св'е тѝ гр'обове м'ѝрѝ изврш'ит по вј'ерскѝме 'обичѝју та' 'обрѝт.

обреј -чем св 'обећати, дати реч'. – Ђоновѝј јој обрече љевојку. – Пилетић му обрече љевојку [5: 61 290].

обр'ес се -'етѝм се св 'наћи се, обрести се'. – Обр'ео са'н-се н'а Ријеку Ц'рнојевића. – Они се обретоше у кратѝи огранак Витомилице [3: 481]. – Нијесмо појма имале ће се обретосмо и у шта смо запале, нити смо знале што ће нас снаћи [4: 361].

'обријетко прил 'прилично ретко, разређено'. – Н'икло је 'обријетко, кѝ да са'н штѝд'ио с'еме; [3: 149].

обр'итвѝт / обр'ичѝт (сѝ) -ѝм (се) св 1. 'обријати'. – Најпре »обритви« одређено место у величини једног динара, па га добро притисне палцем и »бритвулином« (оштрим бријачем) опсече кружно унаоколо [1: 312]. – Јѝ се там'ан бј'е обр'итвио ка'д 'они дб̄'оше; 2. 'појести'; в. *наодној*.

обрн'ут (се) обр'нѐм (се) св 1. 'окренути'. – Обрн'и се да ов'б об'уч'еш. – Ни да у обрн'у на лѐђ'а; ка' у обрн'усмо – садн'о овал'ик'о на он'у здр'ав'у н'огу; **2. а.** 'жустро поћи, кренути'. – И т'а'п'ут са'м ја дов'ела ов'у ов'амо, пошто је 'он обрн'уо. – 'Он је обрн'уо преко вр'ати; **б.** 'напустити уобичајену праксу'. – И онд'а смо обрн'ули да не дај'емо тр'ећ'е ј'утро. – Са'д н'ѐмау ни 'они ов'а'ц'а', обрн'ули су се и о'ни на ов'о пов'р'ће; **3.** 'припремити вариво'. – Оли да ти обр'нѐм једно в'ариво. – В'ариво је гог'ово ка'т се »обр'нѐ«, ка'[д]-се одв'оји и п'очнѐ ла'еко да се обр'нѐ у он'у м'ас; || **обр'рт'ат / обр'р'ѐат се** обр'р'ѐм се несв 'бринути, водити рачуна'. – На т'о се н'ико обр'р'ѐа н'ије. – Н'ије се ни н'а мајку обр'р'ѐа. – На сирот'ињу се н'ико обр'р'ѐа н'ије. – Не обр'р'ѐ се н'ико на њ'ега; а ст'ара'ц изл'ап'ио више, неђе врсн'ик Маш'анов. – Изгубио сам мјесто души, што се нисам обр'ѐа на тетку [2: 206]; || **обрт'ушка ж 1.** 'ваздушни ковитлац, »левак«. – 'Уфати ми обрт'ушка он'и д'б'њ'и кр'ај л'дз'а'н и д'бро и [х] је отрѐс'ла; **2.** 'вртоглавица'. – Д'ал'а би напул'он да ми ов'а обрт'ушка ижл'еж'е из пл'ав'ѐ; || **обр'рт'ор'ог / обр'р'ор'ог м** 'ован с увијеним роговима'; || **обр'р'ор'ог'и -а -о** 'који има спирално увијене рогове' [2: 12]; || **обр'р'ор'огни -а -о** 'и с т о'; в. *уич*.

обр'рст'ит -й св 'појести лишће с грана дрвета'. – 'Овце обр'рстѐ гранч'ицу, обр'рстѐ п'уп'л', а к'озе обр'рстѐ к'ору з дрвета.

'обр'уч м 1. 'дрвени или гвоздени стезач бурета, бачве'; **2.** геогр 'стеновит појас преко стрме стране'. – В'иди се л'ијепо он'и 'обр'уч испод Бр'отџ'ика [12: 31].

обр'рш'ит обр'рш'им св 'настрадати због непромишљеног или морално проблематичног поступка'. – Која мајку не слушала свака тако обр'ршила [2: 403]. – Што је фајде, кад сам овако обр'ршио [3: 658]; в. *йовјероваш, сѐрей*.

об'ув'ат (се) об'ув'ам (се) несв 'стављати на ноге обућу, навлачити, назвати'; в. *завиђеш*; || **об'ут се** об'ује[м] се св **1.** 'обути се'. – Не м'ог'а се об'ут; **2.** 'потковати коња'. – Четврто пролеће обује се и од задв'ијех ногу [2: 16]; в. *албай*; **3.** 'искрчити'. – Поновом се зове прокрчен крај баштине, за који се каже »обуо се« [2: 45]; || **обувача ж** 'трака опуте којом се опанак привезује око чланака'. – Хајдуци притегоше обучаче на опанке [3: 148]; || **обувак -вка м** 'исто'. – С обје лијеве ноге... [и] с обувицама на шепут, газила [је] Брдова мајка [4: 84]; || **обувка ж** 'обућа'. – Што увијаш ту ногу, пили ли те обувка [4: 190]; в. *лесице*.

об'уј об'уч'ем св 1. 'обући'. – Ће ми сѐ са'кр'ила он'а јак'ета, о'ћ'а да у об'уч'ем; в. *обрнуи*; **2.** 'омалтерисати'. – Тр'ефио је на он'и шкр'ип, на једно мјесто м'ало што су м'бр'али зид'ат бе-што га об'ука' ка ја та' т'ун; || **обуков'ат (се) -ујем (се) несв** 'облачити (се)'. – Ова ђ'еца м'оја ј'ош не ум'ију да се сам'а обук'ују; || **'обука ж** 'оде-ло, одећа'. – Још док је умрли у кући, спреми му се мртвачка обука. – Преобучени у женску обуку, покушали [су] појећи [2: 189 264]. – Народну обуку је он давно прездро и носијо је турску [3: 347–348]; в. *иаће*.

обурв'ат обурвѐм св 'оборити, срушити (зид); отиснути камен низа страну'. – Нађосмо обурвану развалину, црне крбатке [4: 36]; || **обурд'ат (се) -а (се) св** 'исто'. – 'Обурда ми се он'и з'ад испод згр'адѐ и 'ето ми са'д и т'а'н п'ос'а'н.

об'уц'ат об'уц'ам св 'исцепати, исецкати'. – Об'уц'аше ми ђ'еца једну тѐк'у, ђавол'ис'аше ју; || **об'уца'к -цка м** 'парче откинуто од неке целине'. – Једв'а нађ'е об'уца'к к'артѐ да прибјел'еж'а; || **об'уч'ит об'уч'им св** 'откинути'. – 'Об'учи ми он'и поганч'ић'и један л'ис из овѐ пјесмар'ицѐ, ђ'ав'о ми га не м'а'ка'.

овак'бн / ов'акбн прил 'овако'; || **ов'аквица ж** 'које је »оваква«, тј. никак-ва'; в. *зачарайаш*.

ов'ал'ат ов'ал'ам св према *вал'аш*. – Чин'и ми се да н'ије м'огла с'игав'а в'уна, од ов'а'ц'а' с'игавије, ц'р'није, н'ије м'огла да се ов'ал'а (Кж).

- овар'исаџ** -шѣм св 'наћи право решење, поступити на прави начин'.
овад'аџ прил 'тада'. – И 'он овад'аџ 'ојди да га ср'етѣ н'а Анове [Ж 29]; реч. 'рекло би се; како изгледа'. – 'Они сѹ, овад'аџ, конт'али да тѣ и[х] прет'еј повр гор'ѣ.
- ов'аџ** овн'а м 1. зоол 'мужјак из рода преживара папкара *Ovis aries*'; б. фолк 'друштвена игра »овна«. – Овна играју по више мушкијех играча [2: 369]; || **овн'ујј** -а -ѣ 'који се тиче овна'; в. *agejij*; || **овн'ујскѣ** -а -ѣ 'који се тиче овна'. – Би ли см'ио прим'а'ј с'уѣвѣ овн'ујскѣ пле'ѣ; || 'овца -'ѣ ж; *изр. зейске овце*. – Од вајкада је био тај обичај, да сиромашнији Кучи примају од становника зетске равнице овце на пашу преко лета. Сад узимају и овце с других страна, али се и на њих преноси већ уобичајени назив зетске овце [1: 235]; || **овч'ица** ж дем 'мала ситна овца'; || **овчур'ина** ж пеј. – Овѣ ми овчур'ине д'ушу узѣш'е и не м'огу се в'ише ш њ'има ћ'ерат; || 'овчѣ -а -ѣ 'који се тиче оваца'. – Тѣ се нач'иња од варен'икѣ 'овчѣ, ујард'умѣ се; || **овч'авина** ж 'овчије млеко'; || **овчар** м 'чобанин који чува овце'; || **овчар'ица** ж 1. 'чобаница која чува овце'; 2. 'коза која иде с овцама'. – Арбанашки пастири имају у овцама по једну козу, што се зове овчарица [2: 14]; 3. 'птица која прати овце и са њих треби паразите'. – Који добро брешком пушком гађе / И погађе јабланове гране / И на овце тиче овчарице [5: 53].
- овесел'ит се** -'елѣм се св 'обрадовати се, порадовати се'. – Пратња се овесели [4: 52]. – Јеси ли жалоснога овеселио?
- овизоџат** -ам св 'обележити'. – Одбијени клуп исправи се па му се на горњи засјек сјекиром... »овизоџају« по 6–8 штица [2: 60].
- ов'ићаџ** -к -ћка м 'последња мрвица'. – Поч'истѣше св'е, ни ов'ића не ост'авѣше.
- овл'ач'ит** -'аѣм св 'уредити, ишчешљати вуну гребенима'; в. *влачиѣ*.
- овн'ујј** -а -ѣ 'који је од овна, који се тиче овна'; в. *agejij*; || **овн'ујскѣ** -а -ѣ 'и с т о'. – Над'аџка се м'ѣса овн'ујскѣга п'а с'а'д м'оже да з'ил'а и ћ'ер'а в'ране.
- ов'огов** -а -о 'који припада овоме о коме се прича'. – Пограбе се ђеца које ће којега госта бит говорећи: „Ја сам овогов“, а друго „оногов“. – Није М'арко Јов'анов нѣ, ов'огоф, п'рде ми у памѣт, Стѣв'оф.
- ов'ѣѣ / ово'ѣѣ / ово'ѣн'а / ово'ѣн'а** прил 'овде'. – Ов'ѣѣ су дѣд'или. – Ово'ѣѣ навр Кос'орца сѹ и[х] н'ашли. – Св'рнѣ ово'ѣн'а у Ц'ерја. – Мѣ смо бил'и поб'јегли ово'ѣн'а у зб'јек. – Св'рт'али сѹ 'они ово'ѣн'а ка' сѹ прѣд'или з Б'иоча.
- оврат'ат** -'ам св 'добити јаке болове у врату, праћене мучнином и вртоглавицом'. – Оврат'а са'м од њ'и и за с'ебе дв'аде с четири 'уре н'ијеса'н зн'а [2: 51].
- ов'ршина** ж 'врх расцветале кукурузне стабљике'. – Чим жито изметне »овршину« одмах указује клас [2: 49].
- овсјеница** ж 'овсени хлеб' [2: 100].
- ов'удије / овудијен** прил 'овуда'. – Којѣ су г'ој партиз'ани ов'удије бѣл'ги закоп'ав'ани њ'ине су к'ости п'онијели; в. *завијаѣ*², *ва'зда*.
- 'овца -'ѣ ж в. *ова'н*.
- огадит** -им св према *гагнѣ*.
- ог'ар'ат (се)** -ам (се) св 'огаравити, поцрнети'.
 'ога'њ 'огња м 1. 'ватра'; 2. 'породица'; в. *гом* [1: 29 263]; || **огњ'иво / огњ'ило** с 'челично оцило, кресиво' [2: 122]; || **огњ'иште** с 1.а. ♦. – У кући обично к листри, која је уз пригорак, је огњиште, које Арбанаси зову *воѣра* [2: 86]; б. 'просторија у којој се налази огњиште'. – У Брскуту и по Стравчу свака је кућа преклијећена, и један се крај зове огњиште а други соба [2: 85–86]; 2. 'кућа, породица'. – И тѣ си

д'обро зап'антио да се у овб н'аше с'ело н'ије т'ул'ило т'рид'ес 'огњ'ишт'а^н, а да^на^с туд'ије бес п'уст'ињ'е н'ем'а н'ичеса; || **огњ'уштина** ж 'ватруштина, бунило'. – Скрива се по грмењу, док огњ'уштина попусти [2: 528]; в. *клајеж*; || **огњевит** -а -о 'жесток, ватрен'. – Мала сила, ни ко враг срдита / И ка живи огањ огњевита [5: 192].

огерел'ат -'ам св 'ономоћати од старости, болести'. – Огерел'а је, вал'а, те добр'с, не м'оже ни преко пр'ага.

'огл'ав м 1. 'део опреме за вођење и везивање коња, оглавина, улар'. – 'Им'а нек'и к'оњ да н'еће за 'огл'ав б'еж-ђавола. – Коко ч'ећ м'оже од'ит ка'д в'од'и к'оња за 'огл'ав, а б'ио на њ'ега тов'ар а б'ио пр'аза^н, ид'е да ти г'аз'и оп'уту – кол'ко ид'е б'рзо. – [Приликом деобе добије се] с коњем: оглав, конопи, вреће, покровец и ков [2: 123]; 2. 'жила на коњској плећки'. – По дебљини те жиле која се зове »оглав« прориче се да ли је коњ ономе дому добар или не [2: 317].

огл'ас'ит се -'ас'и се 'сазнати се, чути се'. – П'ошл'е се огл'ас'ило да е п'ала 'у море.

огл'иб'ат -'иб'ам св према *либаи*.

огл'увл'ет -в'им св 'постати гл'ув'. – На једно 'уво је б'аба огл'увл'ела, ма ка^д[д]-накр'ив'и гл'аву – ч'ује на нб др'угб ка с'амо здр'ава.

огној'ит -'ојим св 'наћубрити земљиште'. – Л'ијепо уз'ори, д'обро огн'б'и и, ако Б'бк пом'оже, чек'а[ј] да р'од'и.

огњ- в. *оја^н*.

огол'ет ог'ол'и св 'остати без покривача (лишћа, длаке, перја)'. –

огр'ад'ит -'ад'им св 1. 'направити, сазидати'. – Сл'авко је, са^с свој'ом стр'ажарск'ом пл'ат'ом и н'ас п'е-ш'есторо окб њ'ега, огр'ад'ио к'ућу, 'им'а ками'бн; 2. 'оплодити жену'. – Огр'ад'ио јб[ј]-е к'опиле; || **ограђев'ат** -'ујем несв. – Не з'на се к'о г'а ограђев'а, ма би р'ека^н да је тб уч'ињено на б'рзу р'уку; || **'ограђа** ж, арб. *ојраја*, а. 'ограђена ливада, забран'. – Угн'аћемо и у 'ограђу и н'ека и г'амо [12: 32]. – Стока се пушта у ограђе. – У метесима и у ограђама се међе уклијеште у какав шкрип [2: 36 125, 1: 263]; в. *исјрайиш*; б. 'камена ограда'. – Ид'ем да б'ачим нек'у др'ачу, да 'овце не уск'ачу преко 'ограђе. – Ја кр'ену т'ун'а, в'ид'им: иза 'ограђе ид'е ч'оек и ж'ена; || **'ограђица** ж дем. – Ост'ала ми је мат'ика и гроб'ул'а д'ол'е у 'ограђицу; в. *ошуг*.

огр'аш'ит (се) -'им (се) св 1. 'обасјати, огранути'. – И вријем'е је да не више м'ало огр'аш'и; 2. 'обрадовати'. – Нека и њ'у, к'укавицу, једн'ом н'ешто огр'аш'и. – Својом погибијом ограшијо [је] свако срце каурско [3: 155]. – Добро му се браћа ограшише. – Турчин се је ограшијо ћару. – Оно Томо и слуша и гледа / И бјеше се ограшијо ћару [5: 39 187 411]; в. *каурин*.

огрдњ'ат -'ам св 'поружнети'. – Ка^д[д] ч'оек ост'ар'а, 'он и огрдњ'а п'а га н'ека^т не м'ож ни позн'ат.

огребен'ат -'ам св 'ишчешљати вуну на гребенима'. – Овб 'ол'е ж'ене св'у су вуну огребен'але 'у планину и нијес'у ју ост'авјале да [ј]у т'ун срећ'ују и гребен'ају; || **огр'ес** -'ебем св 'огрепсти'. – Оли г'и да огр'ебеш ову гр'ебаницу?; ~ се. – П'ази да се не огр'ебеш на тб др'аче.

огребул'ат -'ам св 'покупити грабљама'. – Огребул'али смо, вал'а, св'ак'у сл'анку.

огр'ив'ат -'ам св 'добити гриву'. – Богоми си добр'е огр'ив'а, м'ог'ан би се м'ало и пош'ишк'ат.

огр'иј'ат (се) -е (се) св а. 'загрејати се поред огњ'ишта'. – Огр'иј'али с'у се м'ало к'од огња, да вр'ат'е д'ушу; б. 'изгрејати (о Сунцу)'. – Д'ошли су, с'унце бјеше огр'иј'ало; в. *јријаш*, *поклојац*.

огријеш'ит -йм св а. 'боловати дуго од неизлечиве болести'. – Ова б'аба ни 'умрије ни 'остаде, 'огријеш'и, не обид'уе н'ишта, т'уг'а. – Валā је огријеш'ио и н'ебо и з'емл'у и н'икако да му Б'ог 'узмē д'ј'ушу; б. 'доживети дубоку старост у сиромаштву и без икога блиског'. – С'инове ј'ој поб'ише, Р'адосав ц'рче за њ'има б'рзо, сн'а'е пов'едоше ђ'ецу, а 'она је, нā'грдна и ом'рчена, и пепел'āk огријеш'ила још трј'д'ес и тр'й г'одине. – »Тај и тај је томе и томе вијетао кумство« или »огријеш'ио га« [2: 212]; ~ се 'учинити нешто ружно према слабом и незаштићеном'. – Л'а'ко сē нес'оју огријеш'ит према мак'ањē. – Бисте се д'о Бога огријеш'или.

огр'ис[г] -йз'ем св 1. 'оглодати, откинути зубима'. – Св'у ј'у огр'изла; 2. 'искусити, истрпети муке, бити изложен животним недаћама'. – К'ум Маш'ан је св'ак'у м'уку огр'изā (Ph).

огрл'āk -āk'а м 'огрлица за коју се веже стока'. – Теле носи око грла ушивен »огрљак« [2: 17]

огрн'ут огрн'ем св 1. 'пригрнути земљу уз стабљику приликом окопавања'. – М'й там'ан огрн'ули фрумет'ин кад 'они нал'егоше; 2. 'овлаш набацити на себе комад топлије одеће'. – Огрн'и т'у каб'аницу, н'еће ти см'ет'ат; || **огр'ртāt** / **огр'рhāt** -h'ем несв. – Н'емā ни др'угē, м'ор'аћемо с'утра да огр'рhемо крт'блу.

ог'убāt се -ām се св 'разболети се од губе'.

ог'ул'ит ог'ул'им св 'ољуштити'. – Н'емām к'а'д ни крт'блу да ог'ул'им. – П'аде дијет'е и 'ог'ули кол'ено. – Ено гā ог'ул'ио сам'ар и 'имā сādн'о; || **огул'ов** м 'човек измучен, изможден од мука и недаћа, прегуљеник (в.)'; || **ож'ул'ит** ож'ул'им св 'огулити'. – Ож'ул'ио је л'а'ка'т те добр'е. – Бр'ат му 'о[д]-стр'йца ож'ул'и к'ору од л'ипē пā му ст'ав'и испод н'ог'у, онб кор'ито.

одав'ет'ат -'ētām св 'одлутати, одлућати'. – Одав'ētā је н'екуј, а ако зн'аднē, кāз'аће ни доклē је ст'изā; в. *авейай*.

'одаја ж 'камарица у ајату' [2: 85]; *изр.* ~ *мусафирска* 'кућа за госте'. – Ова се кућа зове одаја мусафирска у коју су камаре за чељад и штале за коње; в. *ајай*.

одај'ат одај'ем несв 'припуштати теле да посиса помало млека пре муже'; || **одо'јит** од'ој[м] св. – Пуштити т'еле да од'оји и м'уз'еш [1: 17]. – Од'ој се, пуштити се т'еле да м'ало поп'осē, да га кр'ава сп'уштити; || **од'ојче** -ета с 'младунче до 6 месеци'.

одајвāн'ит -'āним св према *ајваниш*.

одал'ид'ат -'идām св према *ал'угай*.

одāl'ит (се) од'āl'им (се) св 'удаљити'. – Ајде, далеко ти Бог кућу одалио [2: 442]. – 'Они с'у се м'ало одāl'или од н'ас, а јā нијес'а'м ч'уноу о ч'а'му с'у пр'ич'али.

ода'бр'ат -'ерем св 'направити избор из веће количине нечега, пробрати, изабрати'. – Н'емā се т'ун шт'о више ода'бр'ат, нб сте в'й с'ве об'иск'али; в. *браш*; || **ода'б'ирāt** -'ирем несв 'одабирати'. – Нā вē њ'ине изб'оре м'ож да ода'б'иреш али б'алеге али бр'абовке.

ода'вр'ет / ода'вр'ијет од'а'вре св 'одлити се, оточити'; в. *вреш*; || **ода'в'ирāt** -ē несв. – Окр'ен'и ф'очу да т'амо ода'в'ирē.

ода'гн'ат -ж'енем / -жд'енем св 'отерати'. – Н'аћē ј'ежа по лив'ади и л'ае га 'исто кā з'еца, а јā не м'огу да га ода'гн'ām. – Ода'жд'ени т'у к'ул'у 'отолē да ми к'окошке л'ег'у; в. *инаш*, *изимши*; || **ода'гон'ит** -'оним несв. – А ко ми онб ода'г'он'и 'овце с вод'ē; в. *ионш*.

ода'н'ēt од'а'пн'ем св 'отпустити нешто што је затегнуто'. – Н'ēј тō м'ој ода'п'ēt, нб ћеш м'ор'ат да посијеч'еш т'у гр'ану; || **ода'п'ињāt** -њем несв. – Не ода'п'ињи га док пок'уп'имо овб мало с'ијена.

'ода'р 'одра м 'високо разведена лоза, кревет'; || одрина / одрена ж 'природни „носач“ уз који се лоза високо разводи, одар, одрина'. – Лозе које су високо уз какав камен или дрво пропете зову се »одрене« [2: 56].

ода'с'ип'ат / ода'сип'ат -'ипл'ем / -'ип'ам несв 'одливати (течност); одасипати (сипке материје)'; || ода'с'ут од'асп'ем св. – Од'аспи ми м'ало у ону т'енећу; в. *насуи*.

'одб'аша'н -шна -о 'одбојан, несимпатичан'. – За нестидљива човјека каже се: »одбашан је«, »пасаст је«, »мрзновољан је« итд. Тако се обично каже и за онога коме се пребацује тврдичење и недружественост [2: 477].

одб'и'ат -'иј'ам несв 'одвајати'. – Одб'и те 'овце да не ул'егу у лозе; || одб'ит -'ијем св. а. 'одвојити'. – И она в'ода ка'т пожу'т'и, 'онд'а се одб'ије он'и с'ир п'а се он'о подм'ет'е бр'ашном (Бс); *изр. огбиш ог сисе* 'престати дојити'. – Једн'ога н'аш'ега м'ајка н'ије м'огла одб'ит о-с'ис'е, н'о је вик'а м'ајци и ка'д је и[з]-шк'бл'е д'од'ио: „Зав'ал'и се да п'ос'ем“. – Одб'и се 'Оцк'а от Какар'ицк'е; б. 'одвалити'. – Т'а'ма с'у, због он'е п'ушк'е, Рад'ивоју одб'или бубр'еге и о[д]-тије 'уб'оја'е у ем'и'ра тр'и али чет'ири г'одине; в. *йосудиш*.

одбр'ан'ит -'ан'им св 'успешно заштитити, избећи опасност од чега непожељног'.

одбул'ав'ат -'ај'е / -'аје несв 'отварати коверат, писмо'. – Не м'бр'аш т'о с'а'д одбул'ав'ат, зн'ам'о шт'о е; || одбул'ат -'ам св. – Одбул'а ми т'о п'исмо, што ч'ек'аш.

одб'уч'ит -'уч'им св 'отцепити'. – Одб'уч'и и м'ене јед'ан л'ис, да му и ј'а нап'иш'ем дв'а сл'ова.

одв'ај'ат -'ај'ем несв а. 'раздвајати'. – Не одв'ај'е се од њ'ега. – Што не одв'ај'еш ов'е шог'ане, н'о и ост'ав'аш? – Ту се н'е би см'ио нијед'ан пошт'ен ч'ек одв'ај'ат 'им'а ли к'ола али н'ем'а; б. 'имати посебну наклоност према неком'. – 'О'е 'она ко[д]-св'ак'ога м'а одв'ај'е бабу. – Она је в'а'зда Мил'уна одв'ај'ала о-др'уг'е Јов'анов'е ђец'е; в. 'истицати се неким својством'. – Одв'ај'ало је и вредн'оћ'ом и гледн'оћ'ом; || одвој'ит -'ој'им св. – Ка'[д]-се о'вце об'ел'еж'е, л'а'ко и је одвој'ит ако се н'еће т'амо пом'ијешају з др'угијема овц'ама; в. 'истаћи се, издвојити се по неком обележју'. – Постоји мотрење на скуповима: ко »одвојик« љепотом, оружјем и одјелом [2: 502]; || одвојен'и'к -'и'к'а м 'изопштеник, који је издвојен из друштва, губавац'. – Губавац се у Куча зове »одвојеник« [2: 530].

одвар м / одвара ж 'течност од прокуваног биља, чај'. – Друго средство против задухе је такозвани »питоми пелим«, којег се четрдесет јутара одвар пије [2: 527]. – Пиће одвара (теја) од липовога или зовинога цвијета и одвара од пелима хвал'ени су љекови против назеба [2: 528]. – Свраб на кози, као и на овци, лијечи се одваром од кочања дивљега дувана [2: 19].

одвеж'ив'ат / одвежев'ат -'ујем несв 'одвезивати'. – Ка'д га 'он ст'егн'е, др'уги га не одвеж'ује; || одв'ез'ат -'еж'ем св.

одвид'ат -'ам св према *видати*.

одв'икн'ут (се) -н'ем (се) св 'одрећи се неке навике'. – Њ'ему је л'а'ко б'ил'о да се одв'икн'е о-ч'ојства, л'а'кче н'о што би од несојл'а'ка.

одвојен'и'к в. *одвајати*.

'одвр'ата'н -тна -о 'одбојан, несимпатичан'. – Вал'а в'и м'ожете прич'ат што г'ој 'оћете – м'ене је т'а' ч'о'ек не'ако 'одвр'ат'ан.

одв'уј -'у'ч'ем св а. 'вукући пренети'. – 'Отол'е с'у и[х] одв'укл'и и б'ачили у ј'аму; б. 'силом повести некога'. – Т'а'ма с'у и њ'ега т'амо одв'укл'и, а ка'[д]-се вр'ну – офици'јер; ~ се а. 'одскитати, одлуњати'. – Т'о с'е н'екуј одв'укл'о, а не б'ојте му се, д'ој ће на кор'ито; б. 'отићи једва се крећући, отегурати се'. – Н'екако са'м

се одвукла, а ј'ади ме зн'али ако зн'ам што ми је т'о тр'ебало; || **одвуков'ат** -'ујем несв 'одвлачити'. – Одвук'ују т'у омл'адину у т'ан Тит'овград, а св'е ми се чин'и да овудијен б'рзо н'ећеш им'ат с к'им р'ијеч прозбор'ит.

одгонѐт'ат -'етам несв 'решавати загонетку, налазити решење за неки проблем'; || **одгонетн'ут** -'ѐтнѐм св [2: 440].

одгр'ис -йз'ем св према *iris*. – Ђ'ав'о је 'Еву прев'арио т'е одгр'изла ј'абуку. **'одежда** ж 'свештеничка одећа'. – П'опа н'ије виђ'а бес 'у цркву с онијема 'одежд'ама.

од'ер в. *одирайи*.

'одива ж 'удата жена у односу према кући у којој је рођена'. – Бил'а је нека 'одива 'удата ов'ође у Рањк'овиће. – Мй смо им'али в'ише 'одива'чн у Р'ања'чн [11: 108]; || **одив'ичий** м 'одивин син'. – Она је бил'а 'удата за једнијем н'ашијем одив'ичийем; || **одив'ична** ж 'одивина кћи'. – 'Удаде ли ти се она одив'ична те си ју пом'иња.

одига'л'а'ц -лц'а м 'одсељеник, пресељеник'. – 'Одовдѐ с'у неки н'аши одига'лц'и крѐн'ули за С'рбију; || **од'иги'ут** -нѐм св 'одселити се'. – 'Они с'у одигли 'отолѐн, н'еки у Подг'орицу, а н'еки у С'рбију; || **од'из'ат** -жѐм несв 'селити се'. – Н'ије т'ун бил'о жив'ота п'а су л'уђи од'из'али, а бјѐж'али с'у и 'от крви.

од'ир'ат (се) од'ирѐм (се) несв 'излагати се тешким физичким напорима, сатирати се од рада'. – 'Он је, до ј'аднѐ д'уш'ѐ, нав'ика'чн да се од'ирѐ; || **од'ер** м непром, најчешће у сталној вези *од'ер-раб'оша* 'тежак посао који човека брзо доводи до изнемоглости'. – Н'ѐга н'ѐше мйп'ут ниједн'а од'ер-раб'ота; || **од'ерина** ж 'вододерина'. – После оног'а кијам'ета низ 'улицу с'у, на н'екол'ка мј'еста, ост'але од'ерине и у н'екѐ ће се мор'ат кам'ѐње наб'ачит; || **одр'ијет (се)** од'ерѐм (се) св 1. 'скинути кожу са закланог бравчета'. – Ка'[д]-се од'ерѐ 'овца али ј'агње, ч'апра се ост'ави з'а мије; 2. 'измучити се тешким послом'. – Ост'авите т'о, да ве к'умйм, одр'ијећете се и поопуч'ат зав'ир'ући у т'ѐ ст'ијене; 3. 'обезбедити материјалну добит, зарадити на превару'. – Ов'и је м'ислио е ће одр'ијет п'аре, да од'ерѐ овѐ богат'аш'е; в. *учињейи*; || **'одрт** -а -о а. 'без коже; истрошен, оронуо, изможден'; *изр. ман'иш' одр'иш'* 'неукротив, чији се поступци не могу ни предвидети ни усмеравати'. – Пушти га, к'умйм те, видиш-[л]и да је т'о ман'ито 'одрто.

од'ит ид'ѐм несв 'ићи'. – Бос'и од'или, бос'и д'од'или, поноћ'и, по зл'у вр'емену, гл'адни (Кж); *изр. од'иш' н'ајол'е* 'празнити се, обављати физиолошке потребе'. – Ако ће да ид'ѐ н'апол'е, т'ун му нач'ините.

одј'ав'ит -'авйм св 'отићи с овцама на пашу'. – Одј'ав'ише ти 'овце преко П'афѐ; в. *јавийи*; || **одј'авл'ев'ат** -'ујем несв. – Одј'авл'ев'ала са'м и[х], вал'а, к'а по једн'а, а с'а'д нека и[х] ј'авѐ ов'и чоб'ани с пл'ацѐ.

одједн'ѐм прил 'нагло; истовремено'. – По т'ополи се гл'ед'а: ако п'анѐ л'ис одједн'ѐм – н'ѐће б'ит зйм'ѐ; ако ост'анѐ 'у вр' – б'иће з'има у пот'оњй кр'ај.

одлијегат -а несв 'одјекивати, враћати се као одјек'. – Одлијега гора и планина [5: 268].

одличит се -им се св 'изложити се бојкоту заједнице због нарушавања ње-нога моралног кодекса; одрећи се'. – Ако се није на вр'ијеме убилца одрекла или... »одличила«. – Такво »одличевање« или »личење« је у Црногораца... плаћано по 50 талијера. – У Куча »одличени« није ништа никоме имао платити. »Одличенога« нико за крв није дирао [2: 167]. – Ја сам пред крвницима кудијо и злика своје срце, свога сина, и од њега се одличијо [3: 83]. – Ако увријеђени не пристаје на [мирење], принуде га и он пристане, или га одличе [11: 160]; в. *личийи, лиѐба*.

одлѹч'ит одлѹч'им св 'одвојити младунчад да не сисају'. – Одлѹч'ѐ се ј'агњѣт и т'елѣт да више не п'осѹ и ч'ѹваѹ се пѹс'ебно. – Уочи Ђурђева дне одлучи први пут млад од млечне стоке [2: 241]; || **одлучев'ат** -'ујем несв 'одвајати младунчад од мајки, да не сисају'. – М'брѣмо више овѹ ј'агњѣд да одлуч'ујемо.

одл'ај'ит -'им св 'одлутати без циља и разлога'.

одљуштак -штка м 'цепчица коју треба одломити с делом коренских жилица кад се сече бадњак'. – Берући их он пази, да бадњак при одсјечку имаде и један одљуштак, који се зове »брада од бадњака« [2: 237].

одм'а'ј / **одма'кн'ут** -'а'кнѣм св 'одмаћи'; в. *ма'ј*; || **одм'ницѣт** -'ичѣм несв према *мицѣт*.

одмј'ерѣт -'им св 'одбити с ниподаштавањем ударајући се дланом друге руке по лакту'. – Одмј'ерио му гѣ од ш'акѣ д'о лѣкта; || **одмјерѣв'ат** -'ајем / -'ајем несв. – Не одмјерѣј'и га ти, д'ијете, да ти н'е би јеб'ѣ па'с м'атѣр'! В'иђе ли, имена ти, нес'оја од нес'оја; || **одмијер'ат** -'ијерѣм несв 'исто'.

одн'ијет -'есѣм св 'однети'. – Н'ѣј тѣ тѹ м'ој одн'ијет, нѣко да се од'ерѣш; ретко, обичније *ѣонијетѣ* (в.).

'однѣк м 'идење; одлазак; пут'. – Н'ѣма ти г'амо 'однѣка нѣко на з'ѣпѹт. – Идем ја мало до мојја, не пропушта одник. – Мој одник за Босну разби се ка' тигла [4: 124 179]; в. *бел'ај*.

'одовлѣн прил 'одавде'. – 'Ајте ви куј г'ој 'оћете, а јѣ ћу 'одовлѣн с'амо пред ц'рквиом.

одо'јит од'ојим в. *огајѣт*.

одољен м 'лековита биљка мацина трава, *Valeriana officinalis*' [2: 295].

одомаш м 'алдумаш; врста напојнице'. – »Одомаш« се зове пиће, које уговарачи свршетком погодбе заједно с присутнијема испију, а обично га купац и продавац заједнички плате [2: 161]; в. *кујовица*.

одорај м 'неколико попречних бразда на крајевима узоране њиве'. – На дно и уврх баштине орач окрене пет шест бразда пријеко, што се зове »одорај« [2: 47]; || **од'ора'к** -рка м 'исто'. – Ка'[д]-се уз'орѣ б'аштина, на кр'ајеве ње об'рћѣш вол'ове уз'орѣ се н'екол'ко брѣзд'ѣн и тѹ се р'ечѣ од'ора'к.

одрена ж в. *ога'р*, *огрина*.

одријеш'ит -'ијешим св а. 'одвезати'. – Ка'[д] јѣ бјд'о, онѹ одријеш'и, м'а'ко му ж'ицу и в'идим: м'огѣн би Б'ѹк пом'ој; в. *биљарсѣво*; б. 'решити проблем отежаног мокрења'. – Чудновато је, да већина Куча знаду »одријешити воду« [2: 539].

одрон'ит -'оним св 'одвратити од намераваног поступка'. – М'исно је да ид'ѣ, нѹ гѣ нешто одрон'ила ж'ена.

одсјечак / **ос'еча'к** -чка м 'место на коме је одсечен бадњак'.

одугл'ат се -'ѣ се св 'постати дуже, одужити се'. – Д'а'н је те л'ијепо одугл'ѣ.

одужев'ат се -'ујем се несв 'враћати дуг'. – М'брѣш се одужев'ат да на г'рднѣ не д'оћѣш; || **одѹж'ит (се)** одѹж'им се св. – Ако се м'оже на Петр'овдѣн одѹж'ит – 'имѣ в'еликѹ з'араду.

одуз'ѣт одѹзмѣм св 'силом узети, отети'. – Бл'уштура и Гр'опе сѹ бил'ѣ Ђукићѣ пѣ сѹ нѣ 'одузѣли (Бс); || **одуз'имѣт** -ѣм несв. – Овомѣ нѣр'оду н'ѣмајѹ што више одузим'ѣт нѣко тѣ д'ѹшу.

'одука ж 'одучавање, одвикавање'. – Н'екијема би л'а'кчѣ бил'а 'одука од л'ѣба нѹ од нес'ојштѣнѣн; || **одучѣв'ат (се)** -ѣјем (се) несв. – Ови н'ѹви г'лавѣри би се одучѣв'али од некије р'абѹтѣ, нѹ не зн'ају к'ако: тѣ њ'ини уч'ител'и зн'али сѹ

само т̄у њ'инск̄у н'ауку; || одуч'ит (се) од'учѣм (се) св 'променити навику'. – 'Они се н'ѣмају о[д]-ч'еса одуч'ит.

одуст'ат / одуст'анут -нѣм св 'одрећи се нечега, напустити нешто што је било замишљено или започето'. – С'а'д је овѣ одуст'а и ч'екā[ј] да в'идѣмо што ће б'ит; || одуст'ајат -јем несв. – Н'ѣмā ти в'ише одуст'ајања.

одуш'ит од'ушѣ[м] св а. 'смирити се, проћи'. – Ка'д нев'ол'е кр'ѣнѣ, ч'екā[ј] да од'ушѣ; б. 'одахнути после великог напора'. – Поч'ини, да од'ушѣмо; в. 'испустити стомачне гасове'; в. *бѣжѣш*.

ођ'ело с 'одећа'; в. *исѣрес*; ; || ођен'ут ођенѣм св 'обућу'. – Јеси ли г'олѣга од'ио?

ожар'ит (се) ож'арѣ (се) св 'опећи се, надражити кожу'. – Наш'аѣ је н'еђе копр'иву и те добр'е га ожар'ила.

ождријѣб'ит се -'ијѣбѣ се св 'донети на свет ждребе (о кобили)'.
'ождријѣл'е с 'гркљан'.

ожђелдије '?'. – И вино му ожђелдије даје [5: 443].

ож'ег м 'жарач, ватраљ'. – В'иђи тѣ њ'ега: да му се ож'ег з'а пās не зат'а'кнѣ.

ожедњ'ат -'ам / ожеднѣм св 'постати жедан, осетити потребу да се попије вода'.

ож'еј ож'ежѣ[м] св 1. 'опалити, огорети (о ватри, сунцу)'. – Д'обро гā ож'егло, ост'ала му је бал'уша в'ише ока; 2. 'жестоко ударити'. – Ож'егāѣ је шар'ул'у, те шест'око. – Ож'еж, глѣб'ане, ка[д]-тѣ зап'ало; в. *либ*.

ожица ж 'кашика'; в. *масло*.

ожуљ'ит ож'уљѣм св; в. *ојулий*.

ожуч'ат -'ам св в. *жуч*; || ож'учѣт (се) -ѣм (се) св 'наљутити се, огорчити се као од разливене жучи'. – Ож'учѣли сѣ ме, отров'али, мā тѣ ми дѣј на кор'ито.

озадл'анчѣт -ѣм св 'ошамарити'. – Н'у ми се изм'а'ки да те не озадл'анчѣм.

озв'ат се оз'овѣм се св 'одазвати се'. – Ћур'о му сѣ, кāда, 'озвā, а 'он с оногā ц'ука: ф'р – на цад'у!

озим м; в. *сийно жишо* [2: 50].

оз'има'чна 'крава која није стеона'; || оз'има'чница ж 'исто'; || оз'имче -ета с 'ждребе, јуне' [2: 18]. – Двије би Мисје у њу стале и озимчетом, не но јуницом [4: 407].

озлој'адѣт се -ѣм се св 'ојадити се, унесрећити се'. – Озлој'адио сѣ нар'од од овѣ вл'асти.

озрњич'ат се -'а се св 'окрастати се око уста'; в. *ојаричаѣ*.

озуѣв'ат се оз'уѣвāм се несв 'скидати обућу'; в. *завиђей*; || оз'ут се оз'ујем се. – Е, валā, н'ѣмāм ск'опости ни да се оз'ујем.

ој'агњеница ж 'ојагњена овца'. – М'а'кāѣ са'м и ј'аловице и ој'агњенице, ђд'оше ми чоб'ани у п'олитичāре, а мѣ ст'арѣ в'ише н'ѣмāмо жив'ота; || ој'агњѣт се в. *објањѣиѣ се*.

ој'адѣт -ѣм св 'унесрећити, задати јаде'. – 'Ојадѣ [ј]у онѣ злоср'етњѣк да јѣ[ј] жив'от в'ише не ва'л'ā п'ару; || ој'ађенѣк м 'ојађен, унесрећен човек'. – Са'ст'ала се с онијем ој'ађенѣком ој'ађенијем; || ој'ађеница ж 'несрећна жена, несрећница'; в. *кидисаѣ, нафака, нафакница*.

ојарич'ат се -'ам се св 'израњавити њушку, окрастати се'.

ој'арѣт се ој'арѣ се св 'окозити се'.

ојста! узв за заустављање волова.

'ока ж 'мера за тежину, 1,5 кг'. – 'Имā пе-стотѣнāѣ 'ѣкāѣ [2: 78, 1: 260].

ок'аменит се -ѝм се св 'укочити се од чуда, страха'. – Мила моја мајко, како се окаменише, струнише се [4: 355].

ок'арабојат -ѝм св 'обојити црном бојом'. – Даб'огдѝ се ок'арабојало.

окарј'ат (се) -ѝм (се) св 'ојачати, оснажити'. – Т'акѝ са'н-се окарј'ѝ и тѝ су ми 'офце в'ише вал'але нѝ св'е др'угѝ.

ок'астрит -ѝм св према *касѝриѝ*.

ок'а'њѝт -ѝм св 'обележити овце'.

ок'инѝт -нѝм св 1.а. 'прекинути'. – М'ајде б'огме, Баг'уша, ка^е[д]-се наг'ѝгнѝ, и на деб'ело се ок'инѝ; **б.** 'откинути, одсећи'. – Не м'оже в'ише сѝм'а ни н'окте ок'инѝт; у *изр.* *окинуѝи скуѝ* 'раскинути брак'. – Човек [је] давао својој жени знак, да се хоће од ње раставити, тиме што би јој »окинуо«, т. ј. одрезао један скут од зубуна [1: 282]; 2. 'повредити кичму'. – Знам једнога који је тијем начином »окиден« у хрпту и занавијек остао штетан [2: 516]; 3. 'повући окидач'. – Не м'оже ок'инѝт, ук'ѝчена је [пушка]; *изр.* *ок'игенѝ н'ѝс* 'срамота'. – Окинућу ти нос ка' курви [2: 164]; || **окјид'ат** окјидѝм несв 'откидати'. – Н'ѝј, јѝ нѝм, оц'у и м'ѝјци н'ѝс окјид'ат.

окл'апина ж 'зелена кора на плоду ораха'. – Б'ачи тѝ, поцрњ'еће ти прсти о[д]-тѝ окл'апинѝ; || **окл'апѝт** -ѝм св 'опећи, непријатно надражити слузокожу у устима (о љутом воћу)'. – 'У, како ме окл'апѝше овѝ см'окве.

окл'апѝт -ѝм св 'ударити, ошамарити'. – Ако те окл'апѝм, н'ѝј тѝ љ'ецу задијев'ат; в. *наѝрчиѝ се*.

оклапѝрит се -'урѝм се св 'снуждити се, смрачити се'. – Н'ешто ми сѝ оклапѝр'ио, в'ићи да н'ије нап'унио г'аће.

окл'асина ж 'окомак'. – Котлу сам не мало пути затискао рупу окласином да ми не проспе вечеру [2: 51; 3: 91].

'оклѝ прил в. *оѝкле*.

оклоп'ит -'опѝм св 'у целини прекрити'; в. *гим, сјајѝ*.

окл'астѝт -ѝм св 'осакатити'. – Спрѝц'ѝ се низ некѝ стр'ѝну и нагрѝдио се, окл'астѝо и п'отл'е од'ио н'а стѝп.

'око с анат 'орган вида'. – Е, валѝ, г'рдно пѝ да ми је из оч'ѝн исп'ануо; *изр.* *вадѝиѝ* ~ 'сваћати се, гложити се'. – Њ'и је Б'ѝг нагрѝдио и в'а'зда сѝ једни друг'ијема 'очи в'адѝили; *ѝеч'ене* 'очи а. 'храбар човек, који неће устукнути пред опасношћу'. – М'ало је бѝл'о г'акѝ печ'еније оч'ѝ; **б.** 'својеглаво, тврдоглаво дете'. – Тѝ сѝ бѝл'е печ'ене 'очи, мѝ и[м] је и гуз'ица плаћ'ала.

око окола м 'кружна површина по којој се слаже осушени лист и у чијој ће се средини лист саденути'. – Пошто се други и трећи дан лист осуши, прикупља се у тако звани »око«. Лист се из окола садијева кружно [2: 38–39].

окобељат -ам св 'сколити, навалити са свих страна'. – Окобељали ме, на-лећели на мене [4: 199].

окобрл'ат се -ѝм се св 'сасуљати се низ стрмину, скотрљати се'.

окоз'ит се ок'озѝ се св 'омладити се (о кози)'. – Окоз'иле су ми се дв'ије и б'ачѝле ч'етворо. – Њ'има сѝ се д'ѝвно и окоз'иле и ој'агњѝле и св'е от'ишле у тѝ њ'ину п'артију; || **окозници ж** 'омлађена коза' [2: 12].

окој'асѝт се -ѝм се св 'извући се из материјалних проблема, пребродити невоље'; в. *ѝрцаѝ*.

'околина ж 'крај, предео око неког места'. – Зн'ѝм да је тѝ п'рвѝ пл'ач б'ио у 'околину Б'иоча; || **окол'ит** ок'олѝм св 'опколити'. – 'Отолѝ сѝ крѝн'ули низа^е Скробот'ушу, окол'или Вр'мошу и уд'арѝли на Вр'мошу [Кж]; || **'окољш** м 'брашно око млинског камена, жрвња' [2: 52].

околомѧт'ит -'ѧтѧм св 'омотати'. – Донесу усијане вериге, па ју с њима околомате [2: 159].

оконч'ат -'ѧм св 'означити концем умоченим у црну течност линију по којој ће се балван тестерисати'. – Ш'егѧмо, дв'ѧ е д'ол'е, јед'а'н г'оре, оконч'ѧ је онѦ, урѣд'ио и п'очѣли да ш'егѧмо – 'ево га ц'андѧр: р'ѧд'ѧмо на кр'ѧл'ев р'ођендѧ'н!

оконијер'ит / окоп'ит (се) -'ијерѧм / -'ѧрѧм (се) св а. 'опоравити се од болести, живнути'. – М'ало сѣ окопијер'ила, мѧ се ј'ош не зн'ѧ оће ли окрѣн'ут нѧ в'у али нѧ н'у стр'ѧну; б. 'ојачати материјално'. – Ђ'еца рѧст'у, п'очѣла да и 'она п'онешто рад'укају и м'ало сѣ окопијер'ио.

окоп'ит (се) -'ѧл'ѧ (се) св а. 'родити ванбрачно'. – 'Она сѣ окоп'ила, игр'ала се ж ђец'Ѧм ('да в'иђу кол'ик ти је“) и прев'ар'ила се; б. 'омладити се пре пуне зрелости (о женки животиње)'. – М'ене с'у се тр'ѧ ј'агњице окоп'иле, нѦ се више ни овц'ама не зн'ѧ тѧ'н р'ѣд.

окор'ј'ат се -'ѧ се св 'скорети се'.

окоротит -им св 'понети ознаку жалости за покојником'. – За знатнијем покојником се окороти све село без разлике полова [2: 268].

окотрен м 'трептај ока'. – Дешавало се да је у окотрен зборна долина покривена низом лешева [2: 151].

окрач'ат -'ѧ[м] св 'скратити се, постати кратак'. – Овѧ му је р'обица окрач'ала. – П'ази да тѦ ђет'ету не окрач'аш; в. *ћикара*.

окрѣн'ут -'ѣнѣм св а. 'променити правац кретања, упутити се на другу страну'; б. 'променити расположење, тему, тон разговора'; || **окрѣт'ат / окрѣћ'ат** -'ѣћѣм несв 'вртети се укруг; мењати правац кретања'.

окрѣв'ат -'ѣвѧм св 'почети храмати'. – Оли и т'ѧ окрѣв'ат кѧ ти т'етка? [2: 16]; в. *уков*.

'окријек м 'жабокречина'.

окрм[е]з'ат -'ѧм св 'добити кијавицу, прослинити'. – Што ти је тѦ дијет'е окрме'зало, 'отри му н'Ѧс (О).

окрмел'ат -'ѧм св 'добити крмеље у угловима очију'.

окрој'ит -'ојѧм св 1. 'опкројити, опсећи кружно или по крајевима'. – Тѣ се ч'априце окр'ојѣ, пѧ м'оже и ѣд'ачка да се нач'ињѧ; 2. 'снажно ударити прутом'. – Ка'д ми сѣ прим'а'кла, окрој'ила са'м ју колико са'м м'огла замѧн'ут; 3. 'гласно испустити stomачне гасове, прднути'. – Ка'д н'еко окр'ојѧ, вел'ѣ му: к'ѧфу поп'ѧ, а ћ'икару н'ѧ нѦс наг'а'кни.

окроч'ит -'оћѧм св 'узяхати'; в. *вранић*.

ок'рснѧ / ок'ршњѧ -ѧ -Ѧ обично у сталном споју *ок'рснѧ св'ѧјѣи* 'околни свет, околина' [7: 56].

'окр'угѧ' окр'угла -о 'који има облик круга'. – Тѧ'н је дѦч'ић 'окр'угѧ'; || **'округлѧс[т]** -ста -о 'који има округао облик, овалан'; || **окр'угл'ица** ж 'округла ѧва, ливада' [12: 32].

округа ж 'волујска опрема, прибор за орање'. – [Округа је] свака спичица која ралу припада, као год и »гужбе«, »пустанци« и »раник« [2: 47 123].

окук'ѧч -ѧч'а м ?

ок'ул'ѧт се -ѧм се св подсм 'оженити се'. – 'Оженѧ ли му се онѧ стар'ѧ с'ѧн? – 'А, ок'ул'ѧла се бр'ука.

ок'ум'ит (се) ок'умѧм (се) св 'успоставити кумовске односе'. – Ок'ум'или с'у га ка'[д]-и[м] се жен'ио с'ѧн. – Пошто се закрвљени домови окуме, убилац се враћѧо из прогонства [2: 168].

ок'уп м 'присуство свих на једном месту'. -- Он је предлож'ио да се н'ађемо на ок'уп св'и ако Талијан'и д'ођу; || **ок'упит**-џм св 'сабрати, сазвати с разних страна'. -- Ок'упили се да се злогов'брѣ што тѣ чињ'ет; || **ок'упј'ат** / **ок'упл'ат** несв. -- Од'или с'у л''уђи једн'и ко[д]-др'угије, да се ч'ује л''уцк'а р'ијеч, виђ'али се по шл'ачѣв'ан, по сл'ав'ан. -- Т'ун с'у се ок'упл'ала п'а'шч'ат, а с'а'[д]-се више ни п'а'шч'ат не ок'упл'ау -- ка да и 'она зн'ају да ов'амо више н'ѣм'а л'уђ'и.

ок'уп'ат (се) ок'упјѣм / ок'упл'ѣм (се) св 'окупати'. -- Ка'д 'умрѣ, трѣба да га ок'упју, да га обук'у.

ок'уђит се -џм св 'обезбедити материјалну основу за функционисање младе кућне заједнице'. -- Ок'уђили с'у се за двије-трѣ г'одине те л'ијепо (Рћ); || **окућница** ж 'земљиште око куће, најчешће за обраду'. -- Није засија окућницу, жена је њива, сјеме је на првом мјесту [4: 49].

ола'кн'ут / **олакнут** ол'а'кнѣм -нем св 'узети на превару'; в. *файтай*.

олеђат се -а се св 'разболети се од леђанице' [2: 20]; в. *леђаница*.

олијен'ит се ол'ијенѣм се св 'постати лењ, улењити се'; в. *б'ол'-б'ол'*.

блц'ија м 'човек који својевољно пристаје на нешто, на неки поступак'; в. *найнај*, *најонција*.

ол'аштит -џм св 'ошамарити'. -- Н'у ми се м'а'кни, д'ијете, да те не ол'аштѣм.

ол'окнут / **олокнут** -нѣм св 'освојити све каменчиће у игри »петкаша«. -- Овако се играће продужи, док један другоме све камичке задобије и каже се: „Олокнуо га је“, тј. послао га је за кравама [ДЈ 342–343].

омаг'ан'ит -'ањѣм св 'упрљати; опоганити'.

омађиј'ат -'аѣм св 'опчинити, замађијати'.

омазулит -улим се 'потценити, омаловажити'. -- Турчин се нађе увријеђен тиме што му једно ђаурче омазули пушку [3: 56].

ом'ал'ит (се) ом'алѣ (се) св 'смањити'. -- Ом'ал'ила му је фањ'елицу; в. *оилес*.

оман м 'трава, биљка од које се праве талисмани које мајке ушивају деци у одећу или стављају у колевку' [2: 295].

ом'ар ом'ар'а м 'густа четинарска шума'.

ом'аст'ит ом'астѣм св 'обојити вуну, сукно'. -- Ако је бијел'о, трѣба га ом'аст'ит, да се т'урѣ у к'арабоју.

ом'ат'уфит -џм св 'постати склеротичан, посенилити'. -- Н'ѣм'а га в'ише, ом'ат'уфио је ка 'ика'д.

ом'а'ј ом'а'кнѣм св 'појести'. -- Ом'а'коше ми в'а'с онѣ ск'ор'уп с к'арлицѣ; || **ома'кн'ут** ом'а'кнѣм св 'исто'. -- Ум'ију 'они да ом'а'кн'у и с'ир и прш'уту; ~ се ом'а'кнѣм се св 'изгубити ослонац, оклизнути се'. -- 'Ома'че се преко некога к'амена и зам'ало на в'р гл'ав'ѣ; в. *раја*; || **ом'иц'ат** -чѣм несв 'јести с апетитом'. -- Вел'и да не м'оже з'ин'ут н'и на што, м'а ом'ичѣ ка н'ајгладн'ијѣ; || **омиц'аонѣк** м 'окидач на пушци, пиштољу'. -- А онѣ ђет'ић неср'етнѣ, да доф'атѣ лев'бр, па му от'ишла р'ука на омиц'аоник: т'а'п -- поср'е ст'омака!

ома'њ'ат (се) -'а (се) св 'смањити (се)'. -- Ома'њ'ала је в'ода у Шикун'ос. -- Ома'њ'але с'у га и 'овце и кр'аве; || **ома'њ'ит** ом'а'њѣм св 'смањити'. -- Ако и з'аѣмѣм у тѣ Пол'анице дв'а д'а'на, варен'ику ом'а'њѣм. -- П'осле и 'они ома'њ'ише, ов'а ми сестр'а држ'ала нека'квије дваез бр'ав'и, а с'а'д им'а пѣ-ш'ѣс; || **ома'њ'ав'ат** -ај'е / -'аје несв. -- Ома'њ'ај'у га, нас'ум н'ѣмај'у да п'ас'у.

'ома'чке / **омачке** прил 'замахом руке'. -- Камен се баца »омачке«; в. *зајоне* [2: 347].

омерпашинка ж 'врста леденице' [2: 91].

омеч'ит ом'ечй св а. 'омекшати'. – Та је кр'ушка б'ол'а ка'д м'ало ом'ечй; б. 'постати мање отпоран'. – Мисли, да је у томе узрок, што је у тим домовима потомство »омечило« [2: 481].

омијенит се омијени се св 'радити нешто у време Месечеве мене'. – За нове хаљине које су пране »о мијени« каже се: „Омијениле су се“ [2: 331].

омл'ада'к -тка м 'млад изданак, младица'; || **омл'ад'ит** се -'адй се св 1. 'донети на свет младунче'. – Ка'[д]-се омл'адй, м'бр'аш мл'аде да под'ойш, да се 'опрѣ н'а ноге; 2. 'освежити се, поново набујати (о трави)'. – За онѣ трй неђ'ел'е тр'ав'а се омл'адй.

омл'ат'ит -'атйм св према *млаиий*.

омот'ат -'ам св према *моишай*; в. *узирай*; || **омот'ав'ат** -'ајем несв. – Омот'аје се онй п'ов'ој и ст'егнѣ се у кол'ијевку.

омр'к'ат се ом'р'кају се; в. *мркаи* се.

ом'р'кн'ут -нѣм св 1. 'смрачити се с наиласком ноћи'. – Ом'р'кло ми је ка'[д]-са'м б'ио у В'идијење; 2. 'изгубити се, нестати'. – За изгубљена брава каже се: »омрка је«, »предвоји се« или »оста је« [2: 29]; || **ом'рц'ат** ом'рчѣм несв. – Нем'те ми с овц'ама ом'рц'ат.

омр'с'ит се ом'рсйм св 'појести мрсно у време поста'. – Р'ад'е Б'ешйн Д'едић, на Б'абице му је д'уша исп'ала, а на Зад'ушни п'ѣт'а'к уочи Б'абиц'а се н'ије кт'ио омр'с'ит (Бс).

ом'р'ченик м 'несрећник'; || **ом'р'ченица** ж 1. 'несрећна жена, несрећница'; в. *авешлучий*; 2. 'вагина'. – Не поприспуштај љуђе до омр'ченице, јади ју убили тамо њу [4: 226]; || **ом'рчй** се -йм св 1. 'унесрећити се'. – А тобош се пр'авѣ не-ка'кви комун'исти, ом'рчйли се т'аквй комун'исти, на т'аквѣ се комун'исте пос'ерѣм. – Она сѣ 'уд'ала и ом'рчйла, да је онй нес'оји бач'уј'у с ног'ѣ н'а ногу; 2. 'упрљати се гаром, нагаравити се'; в. *корача, мрчий* [1: 291].

Ѡна ж 'дечја, чобанска игра'. – Ѡна је... ђечија и чобанска игра, за коју сваки играч... на равну плочу стави у блискоме размаку по три групе од по шест камичака [2: 342].

онадар / она'д'а'р прил 'онда'. – Онадар га свети пријател. – Онадар не смије нитко убит ни узет што имају, но с онијем именом иду куд оте [Ж 12].

он'аквй -а -Ѡ 'који је онакав'; || **он'аквица** ж; в. *зачарайай*.

онд'а'н прил 'ономадне'. – Мй велйм'о: јуч'ѣ – пр'екјучѣ – онд'а'н (Бз Цр).

онијемљ'ет -йм св 'онемети'. – Опште је увјерење, да ће ко у свечане дане ради... онијемљети [2: 496]. – Ће си да му речеш, дабогда онијемљела [4: 36].

он'Ѡ 'показна заменица 3. лица ср. рода, облик је за изразиту негативну квалификацију личности'. – ОнѠ ч'оeka н'ије ни виђ'ало. – Што ти 'испрйча он'Ѡ. – Ће те онѠ пр'етече да му не поб'јежѣш; в. *шо*.

он'овечери прил 'пре три вечери'. – Сѣђ'ели су ов'Ѡје он'овечери.

он'огов -а -Ѡ 'који припада *ономе*, који се тиче *оноја*'. – Ов'акѠ је Мйл'о... он'огоф..., М'илйнков, мрчо Мил'еву слйм'а (Бс). – Уб'ио је Г'ал'а он'огова.

онод'ит он'одйм св 'глагол општег значења' а. 'средити, уредити'. – Капо јесте стио онодит но с чим [4: 370]. – Св'ѣ ће ти тѠ 'он онод'ит како вал'а; б. 'дотерати брашно из млина'. – Онод'ио са²-му вр'ѣћу бр'ашна; в. 'орезати лозе'. – 'Он ће онод'ит онѠ мало лѠз'а'н што је ост'ало [неорезано]; г. 'покосити крајак ливаде'. – М'ожеши онод'ит онѠ што ни с'инѠј 'остаде?; д. 'повалити жену'. – 'Он ју је уф'атио у онѠ граб'ине и не м'ислйм што-у н'ије онод'ио; в. *унавиђей*.

оном'адне прил 'пре три дана'. – Оном'адне сѹ от'ишли, шт'о е овб да'н'ас, нећ'ел'а, ј'ес, ј'ес, у четврт'ак п'опбднѣ су от'ишли.

он'омлāнй прил 'пре три године'. – 'Она је он'омлāнй од'ила у 'Америку да в'идй с'йна.

онадат -ам несв 'оптуживати'. – Мрзили [су] онога, ко би другога за не много велику ствар оптужио, како се у Куча вели »опадао« [2: 161]; || **оп'анѹт** -нѣм 'оптужити, опањкати'. – Н'ије тр'ања им'ала др'угѣ раб'отѣ до да оп'анѣ пошт'енбга ч'ѣка.

оп'азйт -йм св 'видети'. – Ка'д нѣ оп'азлио, а 'он иза гр'мена. – Овй ка'д и[х] 'опазли, 'изма'че се.

опалит опалим св а. 'спалити, попалити'. – [После тога] је пало седамдесет Куча и Пипера а један дио Пипера је опален [2: 476]; б. 'пуцати'. – К'атолик н'ѣће једа'н н'а др'угобга п'ушку опālит.

оп'арйт (се) -йм (се) св 'опећи, нанети повреде врелом течношћу'. – Ка'д је под в'унбм, нѹ с'унце не м'оже оп'арйт и да л'ежѣ на с'унце.

оп'ас' опāс'ѣ св 'опаси, попаси'. – Оп'асоше св'е, тр'āвкѣ н'ијесѹ ост'авиле једн'ѣ.

он'ас' оп'анѣ св 'отпасти'. – Р'ѹке ми оп'адоше о[д]-зйм'ѣ.

опаћит опаћим св 'очистити'.

онач'ило с 'изопаченост'. – Овй су г'адови в'а'зда спр'емни на св'акб опач'ило е др'укче не ум'ијѹ.

оп'а'на'к -нка м 'опанак'. – Оп'а'нке от к'ожѣ ако смо им'али пот п'азуо смо нос'или доклѣ от'идни на врāt'a от Подг'орицѣ (Кж). – Опанци су били као и данашњи: лаки, лепо преплетени, али је преплет био већином »од бравā«, тј. од овчијих кајиша, а не од узица као данас [1: 256]; || **опа'нч'ић** м дем; || **опа'нч'ина** ж пеј. – Да ми шар'ов н'ије п'онио онѹ опа'нч'ину?; || **опа'нчар'ица** ж 'велика игла за шивење опанака'. – Нем'б ми тѹ опа'нчар'ицу сутур'ат, нб у м'етни т'амо ће си ју наш'āн.

оп'а'њкāt-āм св 'опањкати'. – Т'акб сѹ га, тā омл'адина, оп'а'њкāли да му в'ише н'ије т'амо бйл'о п'ѹта.

оп'еј (се) оп'ечѣм (се) св 'опећи се'. – Оп'екāн се н'а жār, нагрд'ио сѣ. – Ђ'ецу оп'екло с'унце пā и с'ад м'ажѣм млијек'ом; || **опијец'ат (се)** -ијецāм (се) несв. – Р'ѹке су ми в'а'зда бйл'ѣ ш'арене од опијец'ања или на цреп'ул'у или на с'а'ч, или на ож'ег или на уг'арак.

опепел'ат (се) -āм (се) св а. 'посути пепелом (губитника у игри)'. – Над-бијени играч [се] вас опепелја [2: 372]; б. 'добити пепелјасту боју'. – Л'оза је опепел'ала.

'опијело с 'опело'. – Т'амо сѹ от'ишли двā свештенйк'а и учињ'ели 'опијело св'ијема.

опнл'уг'ат -āм св 'покрасти, почистити и последњу мрвицу'; в. *излуијежай*.

оп'ирāt се оп'ирѣм се в. *ојријей се*.

оп'итомйт -йм св 'припитомити'. – Ваља се, да домаћица окрене око верига трипут мачку коју хоће да опитоми; в. *йишом* [2: 330].

опј'енйт -йм св 'скинути кашиком пену с тек помузеног или прокуваног млека'.

опкроч'ит -'очйм св 'опкорачити, прекорачити'.

'онлаза ж 'неузoran део земљишта изазван испадањем плуга из бразде'. – 'Узорāно на 'оплазе, н'икло на 'оплазе, там'ан – н'ишта!

онл'ес -тѣм св 'оплести'. – Ако се опл'етѹ чар'апе од б'ијелѣ в'унѣ, од б'ијелѣ

овц'ѐ, ако су ми д'ужѐ за четири п'рста, неђ'ел'у дā'на^е ка^е[д]-и[х] н'осѝм, омāл'иле би се, увāл'але би се (Кж).

опл'ећа'к -ћка м 'четвртасто отесан камен изнад прозора (данас је то обично бетонска гредица)'.
оплијев'ит -ѝм св 'почупати траву из засада лука'. – А јā забор'авѝла на њ'у пā он'у трāв'у ов'ак'о да оплијев'ѝм, ка^е[д]-поглѐдн'у: иск'убла онѝ мл'ас (Бс).

опл'анит (се) -ѝм (се) св 'опити (се), пити (се) (алкохолног пића)'.
опл'ачкāt / опј'ачкāt -āм св 'опљачкати'.

опог'анѝт се -ѝм се св **1.а.** 'упрљати се'; **б.** 'заразити се'. – За болесника [од франце] се каже: „опогано се тамо он“ [2: 529]; **в.** 'прозлити се'. – В'иђе ли тѝ како сѐ он'о мāl'о опог'анѝло и н'ѐће да претв'орѝ.

оподојāч'ит -ѝм св 'одвојити теле од краве'. – Што ми кр'аве 'оподојāчи и 'оставѝ и б'ес телāдѝ.

опозн'ит се оп'ознѝм се св 'закасниѝти'; **в.** *извикаѝ се*.

опојести ?. – Ђаволи би га могли опојести [2: 327].

опорно прил 'посно, без масноће'. – Кад се купус... не зачини лојем или салом, каже се »на опорно је варен« [2: 103].

опотит се опотим се св 'ознојити се'. – Опотиле се, у голу се воду учињеле. – Опотиле се и потколенице. – Опотила се, свашта булазни [4: 156 327 346].

опр'авѝт -ѝм св 'послати'. – Зат'б са'м те опр'авѝла и р'екла: изм'а'ки онѝ кот'а^е с 'огња [Бс]. – Сјутра ћу ти оправит' два претила овна, да и' острижеш [2: 460]. – Ситну књигу оцу оправила [5: 61]; **в.** *ђавол'и*.

опрāс'ит се -'āсѝ се св према *ѝрасѝѝ се*.

опр'ат оп'ерѝм св 'опрати'.

опрāш'ит -'āшѝм св **1.** 'први пут окопати (кромпир, кукуруз)'; **в.** *арѝаѝ*; **2.** 'напрашити се'. О[т]-ч'еса ми сѐ опрāш'ило ов'о млијек'о, зн'а ли 'ико? – Кад клак дуже нераспродат »на рупу« остане, каже се: »опрашио се« [2: 63].

опрāшт'ат (се) / опрāшћ'ат (се) -'āшћѝм /се) несв **а.** 'опраштати се од болесника који је на умору'. – На тај начин и присутни болесника опрашћу [2: 247]. – Постоји вјеровање: ко у свој вијек убије девет вукова, опрашћу му се сви гре'ови [2: 334]; **б.** 'опраштати дугове, штету'. – 'Ондā му опр'āшћѝ ку'пус (ДМч).

опредијѝлен -а -о 'одређен, прецизно утврђен'. – За стријбу нема опредијѝлно доба, [али се] има довршити о Петрову дне [2: 29].

опретл'ат -'ām св 'угојити се, одебљати'. – Н'иђе у к'учк'у пл'анину ст'ока не м'оже да опретл'ā кā т'ѝн (Кж); **в.** *ѝрисѝучѝѝ*.

опреч'авина ж 'опута којом се крпе опанци'. – К'ожђā опреч'авина ти је н'ајбол'ā да пок'рпѝш оп'а'нке; || **опречаница ж** 'каш на опанцима' **в.** *ѝречанице* [2: 91].

опржотина ж 'опекотина'. – Опржотина се лијечи уз припецање, »бајајући«: „Месо к месу, огањ к огњу“ [2: 520]. – Мања се опржотина принесе к огњу [2: 513]. – Није му се познавало никаке опржотине на рукама [2: 545]; **в.** *изѝоријен*.

опрзн'ит оп'рзнѝм св **в.** *оѝучѝѝ* (Бс).

опр'игāt -ām св 'испржити'. – Оли да ти Сāв'ета опр'игā двā јāјц'а? – На први конак у једну крчму крчмарица му оприга два јāјца за вечеру [2: 542].

опридит се -идим се св 'породити се, донети »прид«. – Отуд се за породиљу каже, пошто роди, »опридила се« [2: 208].

опр'ијател'ѝт се -ѝм се св 'успоставити пријатељски однос склапањем брака'. – Вел'ѝ ми овѝ ст'āрѝ, пошто смо се опр'ијател'ѝли.

опријет се 'опрѐм се св 'стати на ноге, после болести, повреде'. – „Опри ми се здр'авом ногом на руку“. 'Он ми се 'оприје. „Е, с'ад ми се 'опри овѐм др'угѐм“. 'Оприје се – к̄а с он'ѐм; || **опи'рѣт се** -ѐм се несв. – Н'ѣне се т'а'е н'в'ише н'а ноге н'ика'д опи'рѣт.

опришт'ит -'иштѣм св 'добити приштове, пликове (од неудобно обуће). – Мене ноге оприштене, цијели дан млатарамо [4: 217].

оп'ркнѹт -нѐм св 'поодрасти'. – Онѐ му дијет'е оп'ркло. – Али се кјело да још мало опркне, па... онадар да узме мучне путове које је сад узео [3: 78]; в. *офркнуѣ*.

опрѐв'ат -'ѐвѣм св 'опробати, покушати'. – 'Иди, опр'ѐвѣ[ј] да в'идиш д'октора.

опрос'ит -'осѣм св 'стећи прошњом'. – Цио би свијет с њим опросио [4: 35]; в. *скврчийѣ*.

опрост'ит -'остѣм св 'опростити'. – Тѐ би се м'огло опрост'ит при овије м'укѣ'н, нѐ 'ај тѣ, ка'т је чел'ѣд'е неср'етњо до гр'оба.

опрѣ'ат оп'рѣѣм св 1. 'откинути, одсећи'; 2. 'појести све што се нашло на трпези'. – Док си се обр'н'уо ок'ѐ себе, 'они опрѣ'аше св'е што се н'ашло пред њ'има.

опсадѣ'ат -'ѣрѣм св 'опколити'. – Зн'али сѹ же сѹ, пѣ сѹ и опсадѣ'али у некакву ст'ају и св'е и[х] поб'или т'ѹнѣ.

оп'уздрѣт ѣм св 'омлитавити, отромбољити се'.

опута ж 'тања кожна врпца којом се плете лице опанка'. – Исијеч'е се онѣ оп'ута и нач'ѣѣаш оп'а'нке; || **опут'ѣш** -ѣш'а м 'опанци »учињени« опутом'. – Унио ђедо прсле опуташе. – Од шесте године сам начињала опуташе и везла ошвице златном жицом [4: 98 287]; || **оп'утњѣк** м 'исто'. – Ж'ене сѹ сѣм'е чињ'еле те оп'утњѣке.

опуц оном ударца. – Па по њима: опуц, офук, опуц, офук, пола бирцуза пообѣлива [4: 273].

оп'уч м 1. 'брух'. – Сл'ѣвко је зарѣдио оп'уч зав'ирѹћи в'ише нѐ је м'огѣ и м'брѣ гѣ апер'исѣт; в. *кила*; 2. 'велики напор'. – Сеђ'ѣње је оп'уч при леж'ѣњу; || **оп'учѣт (се)** -ѣм (се) св 1. 'добити брух због великих физичких напора'. – Оп'учио сѣ на цѣд'у, прев'ртѣ кам'ѣње, и с'а'е[д]-му жив'от не вал'ѣ п'ару. – Килавци се још зову и »опучени љуђи«. Највише је »опучених« међу одвећ плачљивом ђецом [2: 539]. – Купио је опучене рибе које попливају по води [2: 67]; 2.а. 'откачити се; одронити се'. – Гл'едѣ д'обро ка'д ид'ѣш преко точ'ила да се к'ами не оп'учѣ. – Напучено лико се опучи [2: 462]; б. 'отцепити се, одиомити се'. – Са'гн'ѣ тѹ ђ'ецу с м'урвѣ, да се не оп'учѣ гр'ѣна и да се не наг'рдѣ; в. *ѣосѣѣѣица*; || **оп'уч'ат** оп'учѣм несв 'излагати се великим напорима'. – Та'кв'ѣ н'ико н'ије в'идио да се оп'учѣѹ нѣко за трп'езѐм. – Седам краљева и цар осми нијесу своју снагу опучали, да добију ове главице, но да себе овакви народ прислоје [2: 480].

опушѣ'ет -ст'ѣ[м] св 1. 'опустошити'. – Св'акѣ к'оза оп'уст'ѣ г'ору, мѣ су овѣ б'ијелѣ тѣшк'е за зѣм'у; 2. 'остати без директног наследника, оставити нешто без могућности да се директно наследи'. – Опушѣло рухо од неудате женске, као и од бездјетне, наслеђује мајка, а ђе ове није, сестре [2: 127].

ор'а ор'аа м 'дрво и плод *Juglans regia* L.'; || **ора'овина** ж 'дрво, грађа од ораховог дрвета'. – Овѣ је тавул'ѣн л'ично од ор'аовинѣ; || **ор'ашчиѣ** м дем. – Усѣдио сѣм д'ол'е трѣ ор'ашчиѣ, мѣ да в'идѣмо ђемено ли се ш њ'и накр'ѣѣт ор'ѣјѣ'е.

оранзават авам несв 'чинити'. – Од свачега спрдњу оранзаваш [4: 236].

ор'ат ор'ѣм несв 'орати'; || **ор'аѣѣ** -ѣ -ѣ 'који се тиче могућности орања земље'. – Мѣ ѣмѣмо г'ѹн м'ало ор'аѣѣ земј'ѣ (Ф) [2: 45]; || **ораѣ'ица** ж 'зиратна земља, ораница'. – Ено ти 'овце на ораѣ'ицу Н'овѣкову; || **орѣ'ч** м ♦; фолк 'игра

орача [2: 369]; || **орн'ица** ж 'њива, ораница'. – По педес'е и ст'о г'одн̄а на 'ист̄е орн'ице с'ију крт'бле п̄а и н'ишта не ф'ал̄и (Бс) [1: 22; 12: 32].

ор'ашковина ж 'дрво слично зановети' (О).

орден м 'начин окопавања винограда'; в. *завалиӣ, криа*.

'ордија ж 1. 'војска' – Ђул'а Јов'анов н'ије ст'ио да ид'е пре-г'урск̄ом 'ордијом; 2. 'гомила, руља' – Богме, ако 'узм̄ем ајдам'ак, разат'н'аћу ја т̄у тв'оју 'ордију. **'ордорога** ж в. *'ргороја*.

ор'еза̄т ор'еж̄ем св 'одсецањем сувишних ластара припремити лозу за редовни годишњи производни циклус'. – М'й от'ишли да ор'еж̄емо л'озе у Пол'анице ка^е[д] нал'егоше з Б'иоча.

оријед'ит ор'ијед̄им св 'проредити'. – Оријед'ила си т̄о м'ало, гр'ајаће те м'ајка; в. *скуба*.

ор'инут̄ -н̄ем св 'очистити ђубре (у изби, тору)'; в. *нос*.

орј'ат м 'непријатељски расположен човек; тешке, погане нарави; простак, неотесанац' [2: 469]; || **орј'атка** ж 'жена погане нарави'. – Д̄ођ'е ми он̄а орј'атка ј'утр̄ос и п'оч̄е да сиц'а.

орл'ај -ај'а м зоол 'птица грабљивица, Aquila, орао'. – 'Одовд̄е са'н гл'ед̄а ка^е[д] је орл'ај дош'а^е па у до'фатио; || **орлуји** -а -е 'који се тиче орла'; в. *бјелицкаӣ се, бијел*; || **орлужина** аугм. – Закле се по васојевићски мрка орлужина Џогановић [3: 150].

оро с фолк 'коло'. – Коло, иначе »орок«, се овамо потпуно запучи [2: 378].

ортод'окс м 'Арбанас православне вере'. – Т̄о с̄у бил'и он̄и те с̄у и зв̄ал'и ортод'окси.

орфана ж 'слушкиња' [2: 104]; || **орф̄ан'ит** -а̄н̄им несв 'служити'. – Кој̄а је т̄о к'учка от к'учк̄е д'ошла да ју Мил'ан ст'ар̄и с'ерф̄и и орф'ан̄и?

ор'уба̄т се -а̄ се св 'окружити се, осути се'. – Јед'а му с̄е брад'авица ор'уб̄ала и 'онд̄а се и зацрв̄е'ела.

ор'ӯже с; в. *руковей̄*.

ос̄а̄н'ит ос̄а̄н̄им св 'одебљати, пустити стомак'.

оса'мн'ут ос'амн̄ем св 'осванути'. – И т'ак̄о е оса'мн'уо: бес како е л'ег̄а'н и окр̄ен'уо л̄еђ'а ов'ак̄о к 'огњу – да се м'рднуо н'ије (Бс). – Ја осамну росна и зелена / а замрк̄о у крв до кољена [2: 356]; || **осв'ит̄ат** -ћ̄е[м] несв 'дочекивати зору, свануће'. – Нај'ете се, нем'б̄те наћ'а'с да сте гл'адни е, може б'ит, с'утра н'еће н'ико осв'ит̄а[т] ж'ив.

осв̄ет'ит се -е̄т̄им се св према *св̄ет̄иш̄и* (се). – Јед'ни, да би се осв̄ет'или, да би оп'јачк̄али ка^е[д]-с̄у д'ошли н'а вл̄ас, н'еће ако су н'ашли лев'бр, п'ушку, у нечију к'ућу ако су зн'али, би га затвор'или да му т̄о 'узм̄у (Кж); в. *йошреф̄иш̄и, ма'нкаӣ*.

осв'ит̄ат -ић̄е несв в. *замрцаӣ, оса'мнуӣ*.

освитит -им св 'опшити свитом'. – Зубун је био на прсима, по дну и свуд око шавова »освићен« свитом [2: 92].

осв̄јештат -ам св 'освештати'; »*осв̄јештани*« *губ* 'траг поштовања дуба из претхришћанског времена'. – Какав лепо израстао дуб, који би се нашао на згодном, узвишеном и видном месту у селу (а бивало је, да га на таком месту и нарочито засаде) постао би... светилиштем сеоскога становништва. Код њега би свештеник вршио црквене обреде, око дуба су сељаци сахрањивали своје мртве, код њега су се скупљали на »сједнике« и на састанке о празницима или ради заједничких договора [1: 293–294].

осѣкн'ут се ос'ѣкнѣм се св 'прочистити носне канале ишмркивањем'. – П'ало му н'ам да се ж'енї, а не ум'ије се осѣкн'ут.

'оселина ж 'заједничко сеоско или братственичко власништво, комун (шуме, пашњаци)'; в. *вакам, вала* [1: 227].

осијек м 'плаћање ђутуре, паушално, без мерења'. – Ковачева зарада плаћа се осијеком [2: 70].

осичиј'ат (се) -'ам (се) св 'насекирати'; в. *оїрїијайи* [2: 526].

оскитуњат -ам св 'одлутати, одскитати'. – Оскитуња за кучкама [4: 265].

'оскоке прил 'одскочивши, одскоком'.

оскор'уша ж бот 'дрво *Sorbus domestica L.*'. – Бїл'а је т'амо некā оскор'уша пā се ђ'еца т'амо 'играла и на њ'у пењ'ала (Бч).

оск'ус -'уб'ем св 'очупати, почупати'; в. *скус*. – Јā бїд'о да оск'уб'ем мало с'ијена да б'ачїм ј'агњадима.

ослобод'ит -'одїм св 'смирити, охрабрити после претрпљеног страха'; в. *їрейаген*.

осм'ак -ак'а м 'осмогодишњи ован' [2: 11]; || **осмина ж** 'осморица'. – Примио је кнез Никола осмину ђака Дрекаловића [2: 499].

осмј'епут се -нѣм се св 'осмехнути се'. – 'Он би, кāда, да се осмј'енѣ.

осм'очāt -ам св 'ставити у јело масноћу'. – Осм'очāла је качам'ак за'исто добр'е, н'ије штѣђ'ела ни с'ир, ни ск'оруп ни мјешавину; || **осмоч'ит -'очим св** 'зачинити масноћом'. – Каша се осмочи [2: 101].

осм'уд'ит -'удїм св 1. 'опалити длаке на пламену'. – П'ази да не осм'удїш б'рке каџ-заж'ижѣш тāн цинг'ар. – З'аузео једну сѣвл'ију једнием кр'ајем те ју осм'уд'ио; в. *їунуї*; **2.** 'очистити траву на гумну пре млаћења стрног жита'. – Настре се жито по осмуђеној долини [2: 51]; **3.** 'нагласити благ психички поремећај'. – Њега је Б'ог м'ало осм'уд'ио и нем'б му се чин'ет н'а п'ут; || **осмуђен'ик -ик'а м** 'благо психички поремећен човек; човек тешке нарави и непредвидљивих поступака'. – Што ти је онб пр'йчā онї осмуђен'ик?; || **осмуђен'ица ж** 'исто'. – Нāђ'е ме к'астїг од онѣ осмуђен'ице: н'еко јб-е р'екāн да са м јб-се н'еђе пїг'ала с м'ужем.

оснāж'ит -'ажїм св 'ојачати, окрепити'; в. *наређевайи*.

'основа ж 'уздужне нити кроз које се потка проткива при ткању'; || **осн'овāt / основ'ат -'ујем св а.** 'увести у обичај'. – А ондā у гр'адове с'у осн'овāли тр'ећѣ ј'утро и св'акā е св'бїта п'онїјела к'илу ц'укра али н'ешто; || **оснијев'ат -'ијевам не св.** – Д'октор М'арковић је дошā 'одмā иза уједињ'ѣња и оснијев'ā т'у п'артију ис П'ипѣрā 'отолѣ.

особ'ак -пка м 'човек који ужива посебан третман, који се издваја по неком посебном критерију'. – За св'акбга је б'ио ос'оба'к, и у к'ућу и у коншил'ак; || **ос'обїт -їм не св** 'имати посебну наклоност'. – 'Ујāk гā ос'обїо мимо др'уг'у ђ'ецу. – И Мисју сам особїла [4: 254]; в. *одвајайи б*; || **особ'ито прил** 'посебно'. – Ови с'у н'аши в'а'зда, особ'ито кад је б'ио свѣт'а'ц, им'али 'обичāј св'и да се пок'упѣ т'у на г'увн'о; || **особник м** 'домаћа животиња која припада одређеном члану кућне заједнице'; || **особница ж** 'женска особа према којој се показују посебне симпатије' [4: 348]; || **ос'оба'ц -пца м** 'дар који удавача добија приликом удаје и невовања'. – Каџ-се уд'аје, ђев'бјка доб'їјā ос'оба'ц, да'р'уј'у нев'јесту. – Особац се најчешће збира од дара за вријеме ђевовања и невовања [2: 127]. – Кад се удавала нека девојка давали су јој особац [1: 224]. – Обично се тада донесе или доведе (ако је стока) и особац, који би родитељи или браћа дали невести [1: 277]; || **особина ж** 'лична својина

женских чланова патријархалне задруге'. – Категорија личне својине – особина или особац – била је позната и у обичајном праву [11: 47 52 119 138].

осови мн 'делови дрвених кола'; в. *јора*.

ос'оје с 'сеновита страна брда'. – Пењ'а сѐ у в'р ос'оја да уб'ерѐ некѝ б'ѓр [12: 32].

осока ж 'течност из ђубрета'; в. *сѝакаѝ, ѝшлойаѝ*.

осол'ит ос'олѝм св према *солий*; в. *сварий*; || **осољај** м 'количина соли која се употреби приликом припреме јела'. – Могу нас у осолојај соли [4: 326].

оспи 'ости, каишић у који су уковани ексерчићи и који се телету веже на њушку да не сиса' [2: 17].

оспина ж 'оспице'. – Оспина, арб. *ѝруѝ* (varicellae), јавља се болеснику у виду фруса [2: 548]. – Оспина и поткожњаци се отрљају струњавом врећом [2: 521].

оспузѝв'ат се -ѝ'ем се несв 'клизати се'. – Оспузѝв'ала са'н се тѝн ст'отине пѝт'ѝн у м'ѓј в'ијек, нѓ се т'амо, нас'ум, не м'оже вр'ѝт слом'ит; || **оспуз'ат се** -ѝм се св. – Ка'[д]-се н'еђе оспуз'аш, гл'еѝ да с'едѝш, б'ол'е да п'анѝш на гузицу нѓ н'а глѝву [2: 25]; || **осп'узнут се** -нѝм се св. – М'ало ми се осп'узнула овѝ мак'ања пѝ сѐ преп'ѝ.

оср'еда'к -тка м геогр 'раван простор с више страна окружен оштрим стр-минама'. – У тѝ'н оср'еда'к м'ош ул'еј с'амо з г'ѓрѝѝ бѝнд'ѝ [12: 32]; || **осреднна** ж 'средиште, средњи појас'. – Па се сердар бјеше подигнуо / Те покупи осредину Куча [5: 198].

оста-ост! узв вољу да се врати у бразду [2: 47].

'остава ж 'што је остављено у аманет'; в. *аманайѝ, аманеѝар*; || **ост'авѝт** -ѝм св а. 'ставити'. – Ост'авио гѝ за нѝш'ѝеницѓм; б. 'прекинути неодложне послове'. – Д'ошла би јѝ, да пред'а'нѝм, нѓ не м'огу ост'авѝт [Бс]; в. 'престати пушити'. – Стрѝк'о је вѝк'ѝ: „Нѝшта н'ије л'а'кче но ост'авѝт дув'ѝн – р'ѝци »н'ѝћу« и нем'ѓ ла'ж'ат"; || **ост'авјѝт** -ѝм несв. – Ост'авјаѝ ск'орѓп у мјеш'ине.

ост'ајѝт -ем несв према *остайѝ*. – Ост'ајѝле су ом'рченѝ удов'ице ж ђец'ѓм. – К'ѓњи сѝ ост'ајѝли јѝк'и; || **ост'ат** -нѝм св 1.а. 'остати, заостати'. – Јѝ н'ѝјаза'дњѝ ост'адо; б. 'стићи касно'; 2. 'нестати, изгубити се'; в. *омркнуѝ*; || **остѝт'а'к** -гк'а м 'укућани који остају иза покојника'. – На здр'авл'е ви остѝтк'у. – Ум'рлѓме пѓк'ој д'ѝши, а остѝтк'у папр'еда'к. – И његов се остатак коби [2: 349]; || **остѝл'ица** ж 'уседелица'. – Ђевојке које нијесу за удадбу... се зову »осталице« и »неудаваче« [2: 124; 11: 38]; || **остѝл'ичина** ж пеј. – Заглавѝр'ише т'амо некѝ остѝл'ичину да 'она то сређ'ује и да му д'ае цев'ѝп; || **остојбина** ж 'накнада за бављење, боравак (за време проведено у браку, у затвору)'; в. *замука*.

ост'арѝт -ѝм св 'остарити'. – Овѝ мл'ѝдѝ не м'ислѝ да се и ѝ'има м'оже д'ѝсит да ост'арајѝ.

ост'а'њ м 'дуг штап са гвозденим врхом, за подстицање волова у јарму, или са гвозденом плочицом за скидање земље с раоника'. – Од овѝ в'илѝ гв'озденѝ онѝ р'ѓк на једа'н ј'асѝн д'уга'чкѝ укр'ѝтѝм, напр'авѝм онѝ ост'а'њ, к'ѓпју. – Дугачки штап, на којему је с једнога краја навучена гвоздена сјекирица, којом се струже прионула земља [2: 47]; в. *бодѝњ*; || **остин** м 'штап којим се тера стока'. – Окле ови фини остин? [4: 97].

'оста'р 'остра -о а. 'оштар'. – Кад тргоше остре јагагане, / А бачише мрке талагане, / Надагнаше кржаве Латине / Уз Јарчицу и уз Планиницу [5: 356]; б. 'жесток, строг, енергичан'. – Жене су у кућу прилично остре [3: 663]; || **острин'а** ж 'продорност, жестина, строгост'. – Не м'огу ђ'ѝца без мало острин'ѝ; || **остр'ит** 'острѝм несв 'оштрити'. – К'осу 'острѝш онѓм беленѝ'ијѓм; || **остр'ица** ж геогр 'гла-

вица, брежуљак с оштрим врхом' [12: 32]; || **остру'л'а** ж 'жена оштрог језика'; || **острок'бница** ж 'жена тешке нарави и оштрог језика, оштроконђа'.

'ости -й пл т в. *осии*. – М'етнѹ се тел'ету онѣ 'ости и тѣ бод'ѣ кр'аву 'у виме и не д'а да п'осѣ.

остоже с 'високи дрвени стуб око кога се садева сено у стогу'; в. *леніа*;

остојбина ж в. *замука*.

острва ж 'грана која се победа уз пасуљ, притка, розга', арб. *розіе* [2: 54].

остр'иј -йж'ем св 'острићи'. – Н'екѣ ж'ене 'отѣ да се 'овце остр'иј'у 'у планину. – Т'а° бише 'овце 'у планину остр'игли. – Сад само сестре, које остану безбратнице, на тај начин остригу косу [2: 267]

острменити -им св 'направити косину на врху стога, пре увршивања' [2: 39].

острогуша ж 'пушка која се пуни »острага«, острагуша'. – А књаз ни је пушке оправијо / Острогуше пушке убојите [5: 498].

остѹп'ат -'уѹп'ам несв 'одступати'. – Бил'о е тѣ веј ка'[d]-сѹ Њѣмц'и остѹп'али;

|| **остѹп'ит** -'уѹп'им св. – Ов'ѣжен'а сѹ д'ошли ка'[d]-сѹ Њѣмц'и остѹп'или. – А партиз'ани сѹ бил'и г'оре у Кос'ор, ј'ош нијес'у бил'и остѹп'или. – Н'иједа'н н'ије ов'ѣжен пог'инуо, св'и сѹ остѹп'или – теке н'иједнѣга. – 'Они знај'у да сѹ њ'ѣни дв'а с'йна остѹп'или; || **ост'упница** ж 'одступање, бекство'. – У ост'упницу сѹ и св'е ост'авјали, зн'али сѹ да тѣ С'рби да и б'ијѹ, да г'инѹ.

осѹд'ит ос'уд'им св **1.** 'осудити'. – Уф'атили сѹ и[х] св'е, н'екѣ поб'или, н'екѣ ос'уд'или, наг'рд'или; || **осуђев'ат** -'ујем несв. – Т'а'н њ'ин с'уд је осуђев'а и кр'ивѣ и пр'авѣ, н'ије се тѣ разл'иков'ало; **2.** 'сневеселити се, забринути се'. – А да може ишта допринијет без да се ошамути и осуди [4: 376–377].

осунгул'атит -йм св 'претрпети мождани удар'. – Осунгул'атио је, вал'а, не м'оже ни преко сл'анкѣ; в. *узеш се* [2: 523].

осушит осушим св 'појести све, испразнити'; в. *карап*.

ос'еј ос'ечѣм св 'одсећи'. – 'Они сѹ бил'и ос'ечени; в. *сеј*; || **ос'еча'к** -чка м 'ивер'. – Ч'ек'а да пок'уп'им овѣ ос'ечке, вал'атѣ ти да нал'аг'аш 'ога'њ ш њ'има; || **осијец'ат** -'а несв **а.** 'секући одвајати, одрубљивати, откидати'. – Нем'ѣ в'ише осијец'ат, м'огѹ 'они обр'итв'ит и прасицу, а н'е прш'уту; **б.** 'изговарати нешто реским, одлучним гласом'.

ос'етит -йм св 'осетити'. – Изгл'ед'а да г'а н'ешто п'ецнѹло, а н'ије н'ишта ос'етио; ~ **се 1.** 'снуждити се, онерасположити се'. – Ос'етио се ка'[d]-сѹ крѣт'али: ђев'ѣјка му је ост'ала; **2.** 'постати свестан своје сексуалности'. – Ов'и сѹ се ђет'ићи, р'ек'а'н би, ос'етили к'а јарч'ићи и не зн'ајѹ што тѣ с онијема 'ргалиц'ама.

осер'ат се -а се св 'замастити се »сером«. – Ако би к'ише бил'е с прол'ећа, в'уна ос'ер'ала н'е би (Кж).

от'аборит -йм св 'поставити табор'; в. *черіа*.

'отава ж 'подмлађена трава за друго кошење' [2: 39].

от'ак'ат от'ачѣм несв 'изливати, цедити (вино из тропа, комине)'. – Ка'д је м'ислио да га от'ачѣ, п'аде му м'ачка у ч'а'ба'р – и св'е је исп'ек'а у рак'ију; || **оточ'ит** от'оч'им св **а.** 'преточити'. – Оточи се вино и успе у бачве [2: 58]; **б.** 'отећи, одлити се'. – От'оч'и т'а в'ода б'рзо, не задрж'ае се.

от'а'ц 'оца / оц'а м 'отац'. – Њ'има је 'уј'ак б'ио и от'а'ц и м'ајка; || **оч'евина** ж 'наслеђе од оца'. – Пр'осули се п'о свијету и више не зн'ајѹ ни ђ'е и[м] је оч'евина; || **'очин** -а -о 'очев'. – Тѣ и[м] је бил'а т'етка, 'очина сестр'а. – Имају раван дио с браћом у очину имаѹ [2: 124]; || **оч'ипскі** -а -ѣ 'који се односи на оца'. – Вал'а,

кад ми д'ођѣ, гон'ио саѣм му оца оч'инскога; || **оч'ински** прил. – Прѣв'а је 'он и оч'ински, али н'ије пом'агало: отиш'а је на з'а'п'ут; || **очинство** с 'наслеђе од оца које припада кћерима ако нема мушких наследника, очевина'. – У којег оца нема мушке ћее или изумру, његово имање наслеђују шћери и то се зове »очинство« или »мираз«, иначе »пустиња« [2: 126].

отв'ар'ат / отв'ар'ат -'ам / -'ар'ам неслв 'уклањати оно чиме је што затворено да би се могло ући, изићи, нешто видети (прозор, врата; књигу)'; || **отвор'ит** -'ор'им св. – Отвор'ише пр'ѣзор да он'а 'апа изд'уши.

от'егн'ут (се) от'егн'ем св 1. 'испружити (се), протегнути (се)'; 2. 'одгодити, одложити; растегнути'; || **от'ез'ат** от'ез'ам / от'ез'ем неслв 'истезати'.

отел'ен'ица / отеленица / отељеница ж 'отељена крава, крава с телетом'; [2: 12 18]; || **отел'ит се** от'ел'и св св.

отемел'ит -им св 'поставити темел'. – Сврху земље зид се отемел'и [2: 80].

отес'ат от'еш'ем св према *йесай*. – П'а уз'е од једн'е д'аск'е, нађ'оше ми, п'а у отес'а, п'а направ'и те ј'ој д'ођ'е до кол'ена и до пот'пазуво, п'а он'ѣ ут'ег'о.

от'ет от'ем св 'силом узети'; || **от'им'ат** от'имл'ем / **от'им'ат** от'им'ам неслв. – Т'е с'у се пл'анине от'им'але от Клим'ен'а'т'а, В'асев'и'а'.

отешч'ат -'а св 'отежати'. – В'ид'и се да му је отешч'ало.

отир'ач -'ач'а м 'убрус, пешкир'. – Пошто им даде отирач почињу јести [2: 471].

от'ис 'ојдем св 'отићи'. – Гл'ава ће му от'ис на труп'ицу. – Ће немам на што повес друга немам на што ни сам отис [2: 470].

от'исн'ут -н'ем св 'притиском нешто одмаћи, одгурнути'. – М'ѣр'а 'она т'ѣ макар м'ал'ѣ да от'исн'е.

отк'а прил 'откако'. – Колико ов'ѣ б'и отк'а с'у от'ишли?; в. *йорнаи*.

откле / окле / отколе / отколен прил 'одакле'. – Покликула пребијела вила / одколен се често научила / од вр' Кома високе планине [5: 50].

откијев'ат -'ијев'ам неслв 'чекићем тањити рез на коси'. – Нем'ѣ њ'ему д'ав'ат да ти к'осу отк'ијев'а, ошт'етиће ју нагр'д'ит; || **отков'ат** -'ујем св. – Ј'а м'огу 'ек'ат и кос'ит, м'а к'осу нијес'а'м н'икад ум'ио да отк'ујем.

откоп'ав'ат -'аем неслв 'откопавати'. – М'ич'у се кам'ѣњи з гр'оба, откоп'ае се з'емја; || **откоп'ат** -'ам св. – Ка'[д] се откоп'а з д'ѣн'ѣ б'анд'ѣ, л'а'ко се м'оже нав'ит и искр'л'ат.

отк'ос м 'количина траве или травнате површине која се покоси, одсече једним замахом косе'. – Сијено се коси у такозваним »откосима« [2: 37]; || **откос'ит** -'ос'им св 'покосити по крајевима ливаде'. – Он је в'а'зда пр'во откос'ио кр'ајеве лив'ад'е; || **отк'аш'ат** -'аш'ам неслв 'косити најпре по крајевима ливаде'. – Т'ун се н'ѣм'а шт'ѣ в'ише отк'аш'ат.

откл'уч'ат -'ам св 'отворити кључем'.

откоч'ан'ит -'ан'им св 'угрејати смрзнуте руке, ноге'. – Зашл'ѣ ми је з'а нокте, једв'а саѣм и[х] откоч'ан'ио.

откр'ит -'ијем св а. 'открити'. – В'јета'р ми је д'иг'ан сл'аму на један х'ѣш и откр'ио к'ућу; б. 'одати идентитет'. – Нем'ѣ ме откр'ит е са'н те ј'а п'осл'а; || **откријев'ат** -'ијев'ам неслв 'откривати'.

отлен / отол'ѣ / отол'ен / отол'ен'а прил 'одатле'. – Па се отлен војска окренула. – Отолен се Срби подигоше [5: 85 876]. – М'ѣр'а саѣм да га отол'ѣ нек'уј преб'ач'им.

отов'ар'ат -'ар'ам неслв 'скидати товар (с коња, магарета)'; || **отоварев'ат** -'ујем неслв 'исто'; || **отов'ар'ит** -'им св 'скинути товар'.

отпудит -уди св 'одбити јагње'. – За овцу која јагње отуђи, вели се »отпудила га је« [2: 11].

отпӯт'ит -'ӯтїм св 'погодити прави пут'. – А они трїп'ӯт окѡ дол'инѣ – не ум'ијӯ да отп'ӯтѣ.

отп'уцѣт -ѣм св 'изазвати експлозије свих постављених мина'.

отпуц'ат -'ѣм св 'откопчати'; || **отп'учїт** -їм св 'исто'.

отрагу прил 'пре; уназад'. – Који је умро отрагу дванаест година [2: 503]. – Брат јој се са својом породицом покрестио отрагу 20 година [2: 221]. – И сад су у снази неколико крга »одрена«, које је мој ђед отрагу сто година садио [2: 59].

отраћит -им св 'пасти, треснути на земљу'; в. *долина*.

отрбул'атит -їм св 'добити велики стомак'. – Отрбул'атио је те добр'е, там'ан кѣ ка' [д]-'ије т'ӯћѣ.

отр'ѣс -'ем св **а**. 'тресући учинити да нешто отпадне'; **б**. 'трзајем тела нешто са себе збацити'; према *їрес*; || **отрѣс'ат** -'ѣсѣм несв према *оїрес*. – Нѣмѣ се шт'о више отрѣс'ат; в. *исїресай*.

отр'ијет 'отрѣм св 'трењем обрисати, очистити'; в. *окрмезай*; || **от'ирѣт** -рѣм несв.

отрјѣзн'ит / **отрејазнит се** -'ѣзнїм се св 'отрезнити се'. – Отка' [д]-сѣ п'рвї п'ӯт опл'анио, ј'ош се н'ије отрјѣзн'ио. – Но се, Кучи браћо, разбудите / Разбудите и отрѣзните [5: 497].

'отрѡв м/ж 'материја која штетно, некад и смртоносно, делује на живе организме у природи'. – С'а' [д]-сѣ најб'ол'е бој'ат о-тѣ 'отрѡви; || **отров'ат** -ујем св.

отрпијат -ам св 'наљутити'. – Мисли се, да се [сушица] добија од љутње и каже се, кад неко некога љути: »отрпија ме« или »осичија ме« [2: 526].

от'рсїт (се) -їм (се) св 'обавити, завршити неки посао; ослободити се обавезе'. – Отрсићемо то брзо. – Лако се отрсит. – Неправо му што није отрсио пос'о [4: 208 249]; || **отр'ш'ат** от'ршѣм несв. – 'Ајде да тѡ пол'а'ко от'ршѣмо и да идѣм'о д'ома.

'отуд / от'уд прил 'с те стране'. – Овї је М'арко дош'ѣн 'отуд от Кос'ора преко једнѣ 'ограћицѣ; в. *їоїримѣј*.

отур'ат от'урѣм несв **1**. 'спуштати (терет)'. – А што тѡ от'урѣш т'ун ка' [д]-си га м'огѣ д'онијет ј'ош тије десе-м'етѣрѣ; **2**. 'отискивати (камење низ стрмину, низа стену, у јаму)'. – С'їграјӯ се м'ончѣд и не зн'ајӯ шт'о тѣ с'а' собѡм пѣ от'урѣрајӯ кам'ѣње низ онӯ ст'їјену у Мор'ачу || **отурѣв'ат** -ѣј'ем / -'ајем несв 'исто'. – Отурѣв'али онѣ д'рва и једн'о му, те добр'е, ожул'ило н'огу; || **от'урїт** -їм св **1**. 'спустити, збацити терет с рамена'. – От'ури тѣ б'рстине на п'озиду; **2**. 'отиснути'. – 'Отиште ми се к'ами испод ног'ѣ и не зн'ѣм како са'м се одрж'ѣ да не 'ојдѣм за њ'їм.

'отутѣша'н -шна -о 'масиван, корпулентан'. – 'Отутѣша'н је, не м'огу га нос'ит, оп'адоше ми р'уке.

отф'ркнӯт -нѣм св 'ојачати, поодрасти'. – Отф'ркнӯ ђ'ѣца б'рзо и не зап'азїш ка' [д] ст'ашӯ; уп. *оїркнуй*, *офркнуй*. – Ми уз ђеда одрастамо, али смо отф'ркнӯле и уз лудорије по гробљу [4: 169 189].

ѡћ м 'напредак'. – Мнозина ради бољѣга »ѡћа« у пчелама закопавају у уљаник кост од копиљана [2: 313]. – Ваља лов ставити под решето... јер за таквијем чином слѣдује и у будуће ловцу добар »'ѡћ«. – »'ѡћ« значи напредак, успјех, кад се човјѣку »ѡће« у чему, кад му иде за руком. »Не 'ѡћ« је назадак кад се човјѣку »сврне«, кад му не иде добро (по тумачењу Ђ. Рашовића) [2: 330]. – Ваља се од брва који се на пазар изводи... окупсти који прам вуне и бацити га у торину, како се не

би 'оћ стоци понио [2: 331]; || **оћ'ат се** 'оћā се безл 'прохтети се, осетити сексуалну жељу'. – 'Оћā ли му се ј'ош, али је батāлио тā'н п'осā'н?

оћор'ет -'јм св 'постати слабовид'. – Јā са'м, те добр'е, оћор'ела, а не зн'ам више ни шт'о тē ми 'очи. – Зар не видиш ал си оћоријо [5: 151].

офāјд'ит се оф'āјд'им се св 'имати корист, окористити се'. – Поред ов'ије н'ико се н'ēће офāјд'ит.

оф'ит м 'најам; наполица'. – Н'екијема је да'н'а'с н'ајла'кче да д'ају обр'ас под оф'ит: ва'л'ā и[м] гуз'ици, а на обр'аз и[м] н'ēће удр'ит.

офиц'ијер -ијер'а м 'официр'. – 'Удāла сē за нечесовōга официјер'а и от'ишла у Б'еограт; || **офиц'ијерскй-ā -ō** 'који се односи на официра'. – Јā са'м нос'ио ђед'ову к'апу официјерскy; || **официјерств'о** с 'официрски статус'; || **официр'уша** ж 'официрова жена'. – Им'али смо и ми некē официр'уше, мā са'м забор'авила колико и[х] је бйл'о.

оф'ишњāк м 'танак савитљив прут (за »дисциплиновање« деце)'. – М'āјка је в'а'зда им'ала неђе блйз'у дрен'овй оф'ишњāк и н'ика'д нијесм'о зн'али ђе га д'ржй – док не п'очнē да ни п'учē; || **оф'иштйт** -јм св 'ударити офишњаком'. – Ако те једн'ом оф'иштй, д'оста ти је и за г'одину.

офрег'ат ам св према *фрејай*.

офр'ут м 'принос са земље, род'.

офуј'ат се -'ам св св 'оклизнути се'; в. *цклагйћ*.

оф'ук м 1. 'велики комад хлеба'. – Р'ијетко гā зап'адā 'оф'ук л'еба и мало с'ира, нō је без 'ичеса ц'ио д'ā'н од'ио за овц'ама; **2.** 'дугачка мотка'. – Ну се смйр'и да те ј'ā не смйр'ујем овйем 'оф'уком; в. *г'аркай*; **3.** оном ударца в. *оуу*; || **оф'ук'ат** оф'укāм св 'појести'. – Оф'ук'аће ти 'они и вријесл'о от котл'а; в. *йријагай*.

офут'а'к -тка м 'велики комад (хлеба, сира, меса)'.

оцијед'ит оц'ијед'им св 'уклонити течност из нечега, постепено, цеђењем или отицањем'.

оц'отāт -āм св 'почети храмати'. – Богоми је те д'обро оц'отā.

оц'укāт -āм св 'откуцати, одбити чекињем'. – Оц'укā м'ало т'ун, углāv'иће се;

|| **оц'уколйт** -јм дем св 'куцкајући чекињем по нечему, учинити да се то поравна или боље причврсти'. – Д'ā ми да м'ало оц'уколйм тā'н к'ами, да се поравн'ā.

оч'амāт -āм св 'дуго се испланирано задржати'. – Валā оч'амāсмо, а да ме п'йтāш што смо чив'ели – н'е би ти знāв'ā р'еј.

оч'а'нкāт -āм св 'окрунити'; в. *шоāн*.

очеврл'а'к -л'к'а м 'одломљена грана'; || **очеврл'ит** -рл'јм св 'одломити, откинути'. – Нем'оће се мл'ого цēц'ат, т'а'нка је та гр'āна и м'оже да се очеврл'й.

очегрл'ат (се) -'ам (се) св 'огрепсти (се)'. – Ако се очегрл'ā по п'рсту, 'он је те д'обре п'аре гул'ио.

очēн'ит (се) оч'ēпй (се) св 'одломити се, одвалити се од стабла'. – Уф'атйла сē рук'бм за некакву гр'āну, 'ондā се онā гр'āна очēп'ила, пā 'ондā и ов'ā исп'од нē и 'она – на дол'ину.

очефут'ат -'ам св 'оголети; оставити без паре и динара'; в. *ча'фуна*. – Ови те очефута [4: 246].

очеш'ат оч'ешēм св **а.** 'овлаш превући ноктом, дотаћи, окрзнути, огрепсти'. – Очеш'ā је једну п'уфицу и с'ад му је поцрвєн'ело; **б.** 'додирнути се у мимоилажењу'. – Њ'ему, нас'ум, н'ије м'рзно да ју м'ало, кā нектēћ'и, оч'ешē.

'очи оч'й в. *око*.

'очѣн 'очина -о 'очев' в. *оѣнѣу*.

оч'истит -ѣм св 'уштројити, кастрирати'. – Дбд'ио је да ти оч'истѣ тб пр'бсе.
очит'ат -'ам св 'обавити опело'. – Ако му не очит'аш 'опијело, 'исто је кѣ да си б'ачио гов'едо у р'упу и зат'б п'оп м'брѣ да очит'ѣ 'опијело.

очопл'ит оч'оплѣм св 'позобати зрна, бобице, с многих гроздова'; в. *чоил'иш*.
– Ђаволисасмо и грожђе, очоплисмо [4: 115].

'очѣ м 'очух'. – Нека те м'ѣјка пов'едѣ и тѣ 'очѣ да ти ко д'октора сн'имѣ тѣ н'огу.

оц'ак м 'кућа, угледна патријархална задруга'. – Оцаком се зове свака задружна и гостопримна кућа [2: 105]. – Богаташа има у доста свијета, кои отворе оцак путницима и неволницима; *изр. мусафирски* ~, в. *адеѣ, кућа*; || **оц'аковић** м 'представник угледне куће, братства'; в. *кућић*.

'ош! узв за терање телета.

ош'ап'ит ош'апѣм св 'обухватити рукама'; в. *губ*.

ошвањит -ањим св 'лоше обавити посао, показати се у лошем светлу'. – Из боја сте главе доносили / Доносили главе и оруже / А данас сте нешто ошвањили [5: 356].

ошвице мн 'вез око врата или на грудима женске кошуље, украсне пантљичке'; в. *оѣуѣаш*.

ошег'ат -'ам св / **ош'егѣт** -'ам св 'одсећи тестером'. – С'ад је тб рѣ'етна раб'ота: 'имѣаш овѣ ш'еге пѣ ошег'аш, а пр'еђе н'е нб св'е 'удри с'ек'ирбм.

ош'ит ош'ијем св 'кидањем везивног конца раздвојити састављене делове, рашити'.

ошкл'апѣт -ѣм св 'украсти'. – Ошкл'апѣће ти и да га н'а небо обј'есѣш; || **ошклап'иша** м 'вешт лопов'. – Н'ека'д сѣ се ов'бје пом'ињали л'ѣђи, а с'а[д] сѣ и[м] мјесто з'аузѣли нес'оји и ошклап'ише.

ошк'рнѣт -нѣм св 'одломити, заломити'; в. *роѣ*.

ошлијепл'ет / ослијепл'ет -'ѣм св 'ослепети'.

ош'окнѣт -нѣм св 'отерати (обично теле, ударцем по њушци)'. – Пошто су га ош'окнѣли, 'он је побл'егѣ у партиз'ане.

ошп'ијѣт -'ам св 'потказати властима'. – Не зн'ѣ се ко и[х] је ошп'ијѣ, с'игѣрно некѣ њ'ин, теке и ѣ'авб п'онесе.

оштен'ит се -'енѣ се св 'окотити се (о куји)'. – Оштен'ила се к'учка у тѣ'н гр'оп, б'ачѣла двое шг'енѣдѣ; в. *биза*.

ошт'етѣт -ѣм св 'уништити, упропастити'. – Реку му да је оштетио они свијет, е је велике греове учинио [2: 463]. – Н'ишта н'е бјеше сл'омјено ни ошт'ећено; в. *ѣоѣалиѣ* (Кж); *изр. ошѣѣиѣиѣ Амин* 'прекршити одлуку племенске скупштине' [1: 216].

оштрк! узв; в. *обаг* [2: 19].

ош'умѣт се -'ам се 'страдати од једења »бјелашуме« (в.)'. – Д'ѣте овц'ама мало с'ијена, да се не ош'умау; ка'д 'ијѣ м'лого бјелаш'умѣ, 'она се ств'рднѣ и 'овце креп'ѣјѣ.

оштруља ж в. *осѣруља*. – Он с једном младицом анѣеоскога лика, али оштруљом, роди сина Према [4: 48].

П

п'аврл' м 'већи трун који може упасти у око'. – 'Упаде ми 'у око једа^н п'аврл' и н'амучи ме до[к]-гā Дрā'а н'ије м'а^кла; || **наврл''ак** -āk'а м 'момчић, момчуљак'. – Ојд'о да з'ај[ј]мим онē паврл'ак'е да се мало појак'ају и с мат'икāма.

п'адавица ж 'епилепсија'; || **п'адалйште** с 'одмориште приликом издига у планину'. – П'адалйште Ђ'окē М'аркова бил'о је под онā трй б'бра; || **п'адāt** -ām несв 'падати'; || **падање** с 'епилепсија'. – Падање, мука или наступ... (епилепсија), добија се због рада у свечане дневи [2: 521–522]; || **п'анūt** п'анēm св а. 'пасти'. – П'ануо је на к'ућу Ђ'брђијē Рād'ева; **б.** 'задржати се, остати дуго на једном месту'. – Ст'ока којā п'анē на једа^н кат'ун ц'ијелō л'ето, тā га ст'ока н'ēmā д'оста кā онā којā ид'ē с кат'ун'а на кат'ун; **в.** 'онесвестити се', *в. иреснијетийи се* [2: 522]; **д.** 'сетити се'. – П'ани ти н'ām, д'ијете, да ћеш и т'й ст'арāt; || **п'ас** п'анем св 'запасти, припасти у део'. – И р'ече: п'аде м'ене да ј'а оногā чоб'ана уф'атим, а 'они да заск'очē коз'ама, да к'озе заокупē (Кж).

падријетло м *в. йогријетло*.

п'ађет -да м 'прадед'. – Он не зн'а ни како му сē зв'ā ђ'ед, а н'е п'ађет.

паз'ар -ār'а м 'пијаца, трг'; *в. муча^н* [1: 48]; || **пазарев'ат / пазароват** -'ујем несв 'трговати'. – А онō се пр'еје и пазарев'ало, поноћи се ст'ално од'ило у пазār'е (Кж). – Пазаровало се у Беранима [2: 77]; || **пазār'ит** -ār'им (не)св 'трговати'. – Јā са^м ти пазār'ила к'илу ц'укра, мало к'āфē и к'илу г'аса; || **пазар'иште** с 'градски пијачни простор'. – Т'ā^мā бј'еу пазар'иште Лив'аде подг'оричкē (Кж); || **пазарник** м 'учесник у пијачним пословима'. – Пуја су, као и друге Куче пазарнике, узели у заштиту кучки потурчењаци [2: 466]. – Ја оправи моје пазарнике / Да тргују ше'ер Подгорици / И донесу пуње за светога [5: 216].

п'аздријен м бот 'жбун или ниско дрво *Rhamnus frangula*.

п'азйт -йим несв 'пажљиво пратити погледом; с пажњом надзирати, бринути о коме или чему'; ~ **се** 'међусобно се уважавати, одржавати пријатељске или рођачке везе'. – Они сū се в'азда п'азйли кā по јед'ни и н'икад помеђу њ'и[х] н'ије бил'о г'ркē.

п'азуво с 'пазухо'; *в. оја^на^к, ошесай, рудица*.

п'ајасēп м бот 'варијетет јасена, кисељак'.

п'акōс[т] -ости ж ♦. – Б'иће д'обро ако 'от пакости не п'укнē н'а ребра; || **п'акоса^н** -сна -о 'пакостан'; || **п'акосник** м 'пакостан човек'; || **п'акосница** ж 'пакосна жена'. – Н'ēmā п'акосница њ'ēнē ш'огē пā мл'ātй јез'иком ок'б себе.

пāl'а ж 'ашов'. – О[д] св'ије н'аукā^н мй се н'ајбол'е разум'ијемо у мат'ику и у пāl'у; || **пал'ат** -ām несв 'копати палом'. – Н'ајла^кше је ђе се м'оже узор'ат, а овē м'ālē згр'адице смо пал'али, не м'ош вол'ове ув'ес.

палам'ар -ār'а м 'велики ковани ексер, клин, за учвршћивање елемената у кровној конструкцији'. – Дна [клијешта] се укују у греде ковачким »паламарима«, којима се донекле отвори пут сврдлом [2: 83].

палам'ида ж бот 'растиње *Cirsium arvense* (L.) Scop.

п'алāнга ж 'гвоздена полука којом се затварају врата' (Мч).

палаф'рк м 'дечкић, пубертетлија'. – Куј ми се м'а^коше онй палаф'рци да ми овā д'рва не насл'агају; || **палафр'ч'а^к** -чк'а м дем.

н'ала^ц п'алца м анат а. ♦; **б.** 'мера за дужину, цол, инч' [2: 79].

палēt'а -'ē ж 'еполета, ознака чина у војсци'.

пāl'ит пāl'йм несв 1. 'припaљивати цигарету, пушити'. – Пāл'иш-[л]и тй дув'ан? – Јā са'н га пāl'ио педесе г'однā° пā са'н га бачио; 2. 'пуцати'. – Ми н'е-оћемо једа'н н'а другоѳа п'ушке пāl'ит.

п'алица ж а. 'кратко дрвце у игри клиса'. – [За игру клиса се] одреди подугачак штап именом »клис« и једно дрвце од једног педа дужине које се зове »палица« [2: 344]; б. 'прутић, штапић'. – Н'ађи ти се, д'ијете, п'алица 'у рўке, бйл'о какв'а, м'оже ва'л'ат; в. 'штапић којим се јарам спаја с подгрлицом'.

п'āl' м 'спаљена шума'. – П'ал'еви су ђе н'емā гор'е [12: 32].

пал''аска ж 1. 'мрља (на лицу, оделу)'. – О[л]-ч'еса ми је овā пал''аска, д'а ми је зн'ат; 2. 'траг од ударца, модрица'. – Нос'ио је онū пал''аску те п'одуго, нō је л'ијепа раб'ота што му 'око н'ије изб'ио; 3. 'велика значка; орден, кокарда'. – Зак'итио сē онијема пал''аскāма, а уз обр'аз и ч'ōјство би му л'епче прист'ајāла б'алега; нō шт'о ћеш д'е: вријем'е му гā д'онијело.

п'амēt -и ж ♦. – У ов'у памēt, јā г'амо од'ила н'е би, а тй – како г'ој ој; || **п'амēта'н** -тна -о ♦. – П'амēта'н по св'акū раб'оту; || **памētн'ица** ж 'оштроумна, паметна жена'; || **намет'ул'а** ж пеј 'паметна жена'. – Не зад'ијевā[ј] памет'ул'у, да не вид'иш кол'ика је авет'ул'а; || **п'амētно** прил. – Л'а'кше је 'авētно нō п'амētно.

пāн'а'ц пāн'ца м '?. – Ид'е ка пāн'аец, не м'ож га ст'игнūt (У).

п'андūr м 'сеоски полицијски стражар'. – 'Он је б'ио п'андūr у 'општину; || **пандур'ица** ж 'погранична жандармеријска станица, караула'. – Наша је к'ућа бйл'а аустр'инскā паидур'ица (Бч). – Старјешина једне турске »пандурице« у Куњу Врмошконе сажалио се на њих [2: 376]; в. *форш'ица*.

панта ж 'краћа хоризонтална гредица која повезује рогове у кровној кон-струкцији'.

п'анūt п'анēm св 'пасти'. – П'адо, н'екāко, напр'еда'чкē, кā свијех'а; *изр.* ~ нам 'досетити се'. – Н'ика'д не зн'аш што св'е ибр'ету м'оже п'анūt н'ām; в. *навише, ѓадавица*.

панцат -а -о 'усушен, сличан пању'. – Илија се прислони уз један стари пан-цати хрост [3: 72].

пāп'а'к пāпк'а м 'папак'; *изр.* *йāйк'е у л'егину* 'умрети на месту, крепати'.

папл'ек м 'момчић, пубертетлија'. – Онй м'ōј папл'ек л'а'ко забор'авй на др'угū раб'оту кад му се онā њег'ова н'апнē.

п'апрāt -и ж бот 'биљка *Aspidium filix-mas, Pteridium quilinum* (L.) Kühn'.

паприца ж 'твожђе над сјеном' [2: 53].

п'ара ж; в. *крајчић*; *изр.* *йаре ђевојачке*. – Пре него што ће девери повести де-војку, имају да плате ђевојачке паре (сад 5–10 круна) [1: 275]. – Ђевери такође при-ме од домаћина новаца за »грош мајчин« и за »паре ђевојачке« [2: 221]; || **п'арица** ж дем. – П'арица би се каква свēз'ала, пā се провāл'ила би и са'ш'ила (Кж).

парагун м 'старинска пушка' [2: 91].

параман / па'рам'ан м 'парче'. – Вјетар ме разаждене да од мене не остане парамана [2: 463]. – Ојд'е св'е у па'рам'ане.

парап'ет м 1. 'ограда, наслон на балкону'. – Насл'онй се на парап'ет и кун'е, 'у ками заг'уцā; 2. 'ивичњак поред пута'. – Ђеца тē пр'ије парап'етом н'ō цād'бм; јā г'рњām кад и[х] в'иђу, нō 'ај тй: ђ'ецу и ајвāн'е и Б'ок ч'уvā.

пар'астос м 'помен'. – Ка'са'м учин'ио тā° пар'астос, в'ише н'ије бйл'о „дуг'уеш свијех'е“.

паргалија м '?. – О, Ил'ија, паргалија – г'акō смо му збор'или кад је б'ио м'āлй.

пар'ип м 'добар коњ'.

парл'ава ж 'каменита страна, урвина'.

пáро'ичи́т се -йм се несв 'судити се, спорити се'; в. *зајорчий се*.

паројак -јка м 'трећи рој' [2: 42].

партаја ж 'партија, група' [Ж 40].

п'ас м **1.а.** анат 'појас'. – Тõ је ч'удо опретл'ало, не м'огӯ га ок'б паса ошáп'ит дво'ица; **б.** 'појас као део народне ношње'. – Пр'ешлица се зађ'енé з'а пáс пá вӯц'и с куђ'ел'е и на шт'ил'езу намотá'и. – Још је жена носила и широк пас од »сактијана«, украшен округлим, црвеним »акицима« (камењем), који су били срмом обложени [1: 258 113]. – Преко хаљине и гађа везивао се кожни пас са силавом за оружје [1: 256]; *изр.* ~ *йáс св.* Луке 'дуга' [2: 332], ~ *сукњен'й,* ~ *свилен'й;* **2.** 'генерација'; в. *исйáйш*.

насаран м 'јарац'; || **пасарица** ж 'коза' [2: 19].

пасарела ж фолк 'нека игра' [2: 371].

пасаст -а -о в. *огбаша'н* [2: 477].

пас'ат -á[м] св а. 'проћи'. – Пас'али сӯ туд'ије прије двије 'уре; **б.** 'завршити се, смирити се'. – 'Ондá е отиш'á' овй Мй'овић и р'екá': „Ј'á са'н тõ, мй ш'ели да оч'истймо тõ гр'обје“ и т'акõ е тõ пас'ало.

пасатуре ? 'игра скривања прстена' [2: 370].

пасиште с 'испаша, напасање'; в. *йас[ш]²*.

пасмо с 'повесмо'. – Нареди, да кјери понесе пасмо, да од њега цијело ођело цару изатка [2: 458].

пасп'áл -áл'а м **1.** 'прах од брашна у млину'; **2.** 'пепео од сагорелог лишћа (око огњишта)'.
п'ас[т]¹ п'анём св в. *йагай*.

п'ас[т]² пáс'е несв 'напасати (се)'. – 'Овце се рашй'р'иле у онй пристр'ана'к и пáс'у; *изр.* *добрè йáсе* 'поздрав чобанину'. – Пастир у је обичан, али сад већ ређи, поздрав: „Добрè пáсе“, на шта он одговара: „Добра ти сређа“ [1: 263 290]; || **пасиште** с 'испаша, напасање'. – У Гори Какарицкој и у Пољу Златичкоме имају права пасишта и подгорички сточари [2: 133]; || **пастирина** ж 'пастирство, чобановање' [2: 7]; || **п'аша** ж 'испаша'. – Иза'гн'á 'овце на п'ашу. – Ид'у 'овце п'ашõм пá нап'ану на нá сол'ила – изгуби'ће вара'н'ику и забол'еће и в'име (Кж); || **пашар'ина** ж 'накнада, такса за планинску испашу'. – Овй сӯ увели нека'кву пашар'ину, теке да се сп'рдају с овйјем ом'рченијем нáр'одом и да му не д'áју да се са'ст'авй з дӯш'õм.

п'ас[т] се пáс'е се 'парити се (о кобили)'. – Овá сè коб'ила узвр'ћ'ела, 'оће да се пáс'е.

п'астрва ж зоол 'речна и језерска слатководна риба *Salmo fario*, пастрмка'.

паст'у / паст'уф- ўв'а м 'некастриран коњ' [2: 15].

патар'ица м **1.а.** 'летвица као део дрвене конструкције самара'; в. *байка; б.* 'букова цепаница – за торину' [2: 21]; **2.** ирон 'човек на високом положају, функционер'. – Био је после р'ата некаква патар'ица у 'Удбу.

пат'инут -нём / **патй'ут** -йнё[м] св 'предахнути, одморити се, починути'. – 'Ајде, више, пат'ини, не м'брáш се да'н'а'с одр'ијет и за с'утра; || **пат'исáт** -шём несв. – 'Она н'ика'д не пат'ишé, кá да се бо'й да ће јõй н'еко от'ёт раб'оту.

патишп'ањ м 'врста колача од брашна, јаја и шећера, »шпански хлеб«'.

п'атпо прил 'изморено, напаћено, израђено'. – Жив'јело сè п'атно и девер'ало;

|| **п'атница / п'атњица** ж **1.** 'измучена, напаћена женска особа'. – Што ју је, п'атницу, тукл'о и снад'ило, ч'удо је да је и жив'ва; **2.** 'вредна жена, вредница'. – Ка'д

би се у к'ућу раб'оте сām'е чињ'еле, не би јōј р'āвнē п'атњицē бйл'о.

п'атока ж 'слаба ракија, која из казана истиче пред његово разграђивање'.

патрцона ж 'дугачка пушка кремењача'. – Некаквом патрцоном од Корита до Хафе Мале у Коштици потукао је седамдесет и пет људи [2: 190].

пауна ж 'врста друштвене игре' [2: 373].

пахор м 'пахуљице пепела'. – Кад пахор облијеће огњиште, знак је да ће бити ручна (напредна) млад [2: 323].

пачар'из м 'невоља, мука'. – Бāкс'а'зна ми је и п'а п'ут и у с'а'н: ка'д је г'ој н'еђе ср'етēm, не м'оже ми се без в'ел'ēга пачар'иза. – Турови сусједи су, да их с тога не снађе какав пачариз, њега и жену му оставили својој судбини [3: 76 493]. – Но све желе кавгу и злу срећу / И пачариз да учине коме [5: 93].

пачм'ага / пашмага ж 'папуча'. – Дон'еси ми тē пачм'аге да и[х] наз'ујем. – Пасторки се смакне с ноге златна пашмага [2: 275].

п'аша ж 'испаша' в. *īac[ū]*².

пашād'а ж 'прибор за јело, »есцајк«, израђен од бољег и тежег материјала. – Јā нїм да с'у они пр'ви им'али т'у пашād'у. – 'Имā и луж'ице и п'ир'уне и н'ожеве, св'е от пашād'ē; || **п'ашādнї** -ā -ō 'који се тиче пашаде'; ретко, обичније *oī īaišāg'ē*.

паша'п'ог м 'муж женине сестре'. – 'Он је б'ио паша'н'ог са' Шпїр'ом.

п'а'л'кāt -ām несв а. 'покушавати да се танким оштрим предметом нешто избије, ишчачка'. – Сл'āвко т'амо нешто п'а'л'кāше ка[д]-са[м]-му п'онијела к'āфу и рак'ију; **б.** 'задиркивати'. – Сл'ушā[ј] тї, б'икота, нем'ō ми п'а'л'ка[ти] т'у ђ'ецу да ти не б'иднē п'о рēпу; || **п'а'л'п'ут** -нēm св 'печнути, боцнути (речима)'. – Ако га м'ало п'а'л'нēш, 'одмā зацвр'ч'и ка цријев'о н'а жār; || **п'а'л'колїт** -їм несв дем 1. 'задиркивати'. – Не знā шт'о ће от погāнл'а'ка па п'а'л'колї ђ'ецу и зад'ијевā и[х]; 2. 'стално нешто радити полако, старачки'. – В'а'зда нешто п'а'л'колї ок'о к'ућē, теке да не б'ед'ї.

п'а'нта ж 'пајанта'. – Над петром су п'анте за сушење меса [1: 252].

па'њ'āt -āt'а м 'старо изнемогло чељаде'. – Уд'ā ју за па'њāt'а ст'ārōга.

п'а'с пс'а / пц'а м 1. зоол 'пас Canis'; 2. 'тврдица'. – Тврдицу зову »пас« и »орјат« [2: 469]; || **пā'с'о** -'а м дем 'својеглав дечачић'. – Валā ћу те, п'ā'со, угн'ат у тор'ину и н'ēј ми зад'ијев'а[т] т'у ђ'ецу; || **па'с'ов** м пеј 'човек тешке нарави и непредвидљивог понашања'. – Не м'ош се тї с па'с'овом н'и о ч'а'му здоговор'ит; || **па'сїншт'ина** м пеј/аугм в. *īac'cov*. – Куд ојд'е онā па'сїншт'ина – д'а ми је зн'ат'?! || **п'а'шче** -ета с. – Ижл'ези и в'иђи што тā п'а'шчād л'ају; || **па'с'ака / пасјака** ж 'дивља смоква' [2: 59]; || **па'с'ул'а** ж 'жена погане нарави'. – Ђе се нāћ'е с онōм па'с'ул'ōм?; || **п'а'с'ї** -ā -ē 'пасји'. – В'иђе ли он'у п'а'с'у мїл'ет што 'учиње. – . Д'ōдї ли онā п'а'с'ā в'јера зā н'у вр'ећу? – Покл'аше се на п'а'с'ē об'ојке; || **па'с'ал'ук** м 'ружан, недостојан поступак'. – Гријех је и пасјалук [4: 175]; || **н'а'скї** -ā -ō 'пасји'. – П'укла му п'а'с'кā п'огибја [4: 220]; || **пцетет'ина** м пеј аугм. – В'ēж'и т'у пцетет'ину да ми се не мот'ā овуд'ије.

п'а'ф! узв којим се означава нечија изненадна појава или поступак. – Онō дијет'е 'искочи – п'а'ф пред њ'има! – А 'он – п'а'ф н'а ноге!

п'а'цкāt -ām несв 'пецкати, задиркивати'. – 'Имају 'они некē ст'ārē рачун'е пā се в'а'зда п'а'цкају; || **п'а'цн'ут** -нēm св. – А овї гā Ник'ола н'еђе нешто п'а'цнуо; || **п'а'цколїт** -їм несв дем. – Н'ēмају др'угије р'абōтā пā се в'а'зда п'а'цколē.

п'ед м ж 'мера за дужину, распон између врхова палца и малог прста, педаљ'; в. *īалица*; || **п'еда** п'ед'ē ж 'и с т о'. – Тē н'аше п'еде нијес'у ј'еднāке е н'еко 'имā д'ужē пр'сте а н'еко кр'ачē [2: 72]. – То су в'ел'ї л'ї'ўї – св'акї по трї п'еде и ром'ачу.

п'едāv -а -о 'невешт, пипав'. – Ће нађ'е њ'ега да ти р'адї ка^е[д] зн'аш како је п'едāv.

пед'енца ж 'успон на путу'. – Т'ун је в'ел'ā пед'енца и с м'алїм д'уом са^м 'издро н'а вр'.

пѣзит -їм несв 'понашати се сервилно'; в. *кол'е*.

п'еј печ'ѣм несв 'пећи'; || **п'ека** ж 'осећај који човека мучи, »пече«. – Ост'ала ми је п'ека на њег'ове нес'ојштине: ја траж'ио да му л'уђи пом'огу, а 'они нијес'у им'али кōм'е. – За то ми је пека останула / Коју леку пребољет не могу [5 409]; в. *измира*; || **п'ецāт** -ām несв а. 'боцкати, уједати (о ситним инсектима)'. – П'ецāју овѣ м'уве, 'очи изв'адїше; || **п'ецкāt** -ām несв а. 'исто'. – Чињ'ї ми се да са^м једнōј м'уви нешто крїв'а – п'ецкā ме, не д'ā ми 'очи отвор'ит; б. 'задир-кивати'. – 'Имају 'они некѣ св'оје раб'оте пā се п'ецкају; || **п'ецколїт** -їм несв дем 'исто'. – Јесу ли к'омāри п'очѣли да п'ецколѣ. – П'ецколѣ овѣ м'уве, кā да ће к'иша; || **п'ецнūt** -нѣм св. – Што тѣ тō п'ецнulo в'ише ока; || **п'еча** ж 1. 'знак, белег'. – Ост'ала му нека^ква црв'енā п'еча исп'од ока; 2. 'храбар човек, који неће узмакнути ни пред каквом опасношћу'. – П'еча је тō и не уг'арā му 'око н'и пред кїм; || **п'ечїт** -їм св а. 'ујести, угристи (о змији, често у клетви)'. – Изл'ази ис тије л'омїнā^е, да те нешто не п'ечї и не наг'рдї. – Змија ми те 'у нōс п'ечїла; б. 'ујести, угристи (и оставити црвен траг на кожи)'. – Н'ешто гā л'ијепо п'ечїло н'а чело, 'ено му бал'уша; || **п'ечїво** с 'ситан брав испечен на ражњу, печење'. – Но натаче на ражањ печива / С роговима дебеле овнове. – Кад печива испече војвода [5: 41 42]; в. *вариво, ражс'њ*; || **п'ечица** ж дем. – Какв'а ти је то п'ечица на л'есицу од рук'ѣ, да те н'ије што из'ело; || **печобр'аза'п** -зна -о 'упоран у лажи и пошто се она открије'. – Колико је тō л'а^жāво и печобр'азно: л'ијепо са^м в'иђела да гā кл'апио, а 'он вел'ї да га н'ије ни п'ипнуо; || **печобр'азиле** с 'особа „печених образа“, који се дичи оним чега се часни људи стиде'. – А н'у ми се, печобр'азиле, м'а^кни да ти не ум'ѣчїм ребр'а; || **печобр'азник** м 'безочник'. – Чу ли печобр'азника што р'ече б'аби; || **печобр'азница** ж 'безочница'. – Отац га ожени постаријом, кршном Верушанком, једном печобразницом која га још није зовнула именом [4: 123]; || **печобрāшт'ина** ж 'ружан поступак, неподопштина'. – Е, богме си 'авѣта^н ако си ч'екā од њ'и што другō до печобрāшт'ину; || **печ'бка** ж 'тврдоглава, непослушна девојчица'. – П'ушти ти м'ене печ'бку: ј'ā ћу јōј иза^{гн}'ат па^сал'ук испод вит'ицѣ; || **печ'бк'ан** м 'својеглав дечачић'. – 'Оди тї, печ'бк'ане, да те ђѣд'о п'їтā: оли с м'їром али з дреновāк'ом; || **печ'бкиле** м пеј '»печених очију«, јуначина међу слабијима'. – Ономѣ печ'бкилу м'брāм изб'ит из глāv'ѣ погāнл'ук и гр'ајāње нā вѣ ма^кање; || **п'ечонога** ж 'овца с белегом на ноzi'. – Л'ијепа ти је онā п'ечонога; || **п'ечоноса** ж 'овца с белегом на носу'; || **п'ечоносāс[т]** -ста -о 'који има белегу на носу'. – Једа^н ни је ов'а^н б'ио п'ечоносāс[т], пā у бул'ук 'имāмо д'оста п'ечонōсā'.

п'ексимит м 'двопек, добро испечен хлеб тако да дуго може остати употребљив'. – Н'екї приф'агїше п'ексимите талиј'анскѣ.

п'ела^к п'елга м 'рупа с водом из које се залива »бостанк' (Ф).

п'елена ж 'платно за повијање беба'; || **пелењ'ача** ж 'лака летња тканиа сукња'.

п'елијеш м 'ивица посуде'. – Нап'унио пл'ат до п'елијеша. – Затијем се наврше по лужица пепела, коју мора надбијени играч зубима ухватити за пелијеш и држећи ју одговарати на питања [2: 371].

пел'им м бот 'растиње *Artemisia vulgaris* L., пелен, кадуља, жалфија'.

пѣл'ит п'ѣл'им несв а. 'опуштати доњу усну, подруживати се правећи гри-маса уснама'. – Дѣл'е фасл'аче т'ун да се п'ѣли и да зад'ијевā ђ'ецу; б. 'плакати с опуштеном доњом усном'.

п'ѣнцер м 'удубљење у зиду, за држање воде, водник'.

пењ'ат се п'ењем се несв 'пети се'. – Ево двā д'а'на н'ије се н'ико пењ'а да 'узмѣ онā јāји'а с пол'ога. – Ка'[д] ми нар'ѣдѣ да у раш'ијем, јā ђу ју раш'ит, теке да ви д'ам ч'а'снū р'ијеч: на м'оју се ж'ивū гл'āву в'ише пењ'а[т] н'ѣне.

п'епо -елам ♦; || **п'епел'āv / пепел'ав** -а -о 'који је запрашен пепелом'. – 'Имāш-[л]и очи: зār не в'идиш да ти је кап'от в'а'с п'епел'āv; || **пепел'ава'ц** -вца м 'ситан сув снег'. – М'ало је запрāш'ио пепел'ава'ц. – Кад сух [снијег] са сјевером падне, зове се »пепељавац« [2: 333]; || **пепел'āk** -āk'а м а. 'место поред огњишта на коме стоје црепуља и сач'. – Према огњишту је »пепељака«, у којем стоји сач са црепуљом [2: 87]; б. прен 'огњиште, кућа'. – О свакој новости [се] на сваком пепељаку с интересом говори [2: 485]. – То се прича на све пепељаке [5: 293]; || **пепел'ат** -'ām несв; *изр.* ~ *ноје* 'спремити се за спавање'. – Пепељам ноге и врлобућице у постелу [4: 174]; || **пепељанче** -ета с 'недорастао момчић'. – Но се једно пепељанче нађе / Из чардака погоди сердара / Ни жива га земја не счекала [5: 220]; || **пеп'ел'мūd** м 'човек који се не одмиче од огњишта'; || **пепељоног** м 'исто'. – Био бих радији да ми ти будеш зет за једну, но какав пепељоног за стотину година [3: 283]; || **пеп'ел'ница** ж 'пепељара'; || **пепел'уга** ж 'овца пепељасте боје'.

перда ж в. *забој, ѓреклеѝа* [2: 85].

перјан'ик / пера'н'ик -ик'а м 'припадник кнежеве телесне гарде'. – Господ'ар перјанѝц'има шѣт'а прос Цет'иње (Ф).

пернут -нем св 'овлаш опрати, провући кроз воду, пропрати'; в. *ѓрайѝ*.

п'еро с 'лист (на кукурузној стабљизи, на младом луку)'. – Н'у ми ок'ини двā п'ера л'ука. – Д'ѣнā п'ера сū п'оцѣла да се с'ушѣ; || **пер'ѣка** ж 'овца?'; || **перул'ина** ж 'перо птице, кокошке, перушка'. – 'Опѣт ми лис'ица п'онесе к'окошку, 'ево перул'ине код овогā шѝпк'а; || **перуш'ат се** -'а се несв 'мењати перје (о кокошка-ма)'. – Перуш'ају се и св'е сū нāгрдне.

перч'ии м 1. 'прамен косе; чуперак'. – Остављали су дуги прам перчина [2: 89]; 2. 'глава'; в. *ѓримайѝ*; || **перчии'ат се** -'ām се несв 'свађати се, чупати се за косе'. – Нека се између себе перчинају [4: 286 332]; в. *ѓријес*; || **перч'иноша** ж 'немирна дугокоса девојчица'. – Н'у ми зѣвн'и онū перч'иношу да у м'ало т'егнѣм за перч'ин да ми не п'а'л'кā ђ'ецу.

п'ѣт бр '5'; *изр.* с *ѝ'ѣѝ н'а девѣѝ* 'причати неповезано, »скакати« с теме на тему'. – Но ја овѣ т'ебе [причам] с пѣт н'а девѣт; || **пет'āk** -āk'а м 'петогодишњи ован' [2: 11]; || **пѣт'а'к** пѣтк'а м 'пети дан у недељи'; || **пет'ина** бр им 'петорица'. – Дѣл'оше њ'и пет'ина, отиш'аѣ је ш њ'има и – т'āѣ дāн и н'ика'д в'ише; || **пет'ул'а** ж 'крава отељена у петак' [2: 18]; || **п'еткāt се** -ām се несв 'играти се с пет каменчића'; || **п'еткāње** с 'игра с пет каменчића'. – Ка'[д]-се уф'атѣ п'еткāња, оне забор'авѣ и д'ома да д'ођу; || **петкамење** с 'исто'. – Није [ми] ни до петкамења, најмање ми до кликерања и чепљења по школицама. – Није нас одао кад смо игра-ле петкамења па нијесмо чуле звоно [4: 170 311]; || **п'еткāш** м 'каменчић у игри петкања'. – Ђевоч'ице се заигр'але п'еткāшāѣ и забор'авѣле н'а овце; || **п'еткāч** м 'исто'.

п'ѣта пѣт'ѣ ж анат **1.** 'задњи део стопала'. – Уб'ола гā др'ача 'у пѣту пā му сѣ тō испог'анило; **2.** 'задњи део обуће (ципеле, чарапе)'; *изр. заййс'ати 'у иѣишу* 'заборавити'; || **пет'ница** ж 'део којим се коса причвршћује за косиште'.

п'ѣта'р п'ѣтра м 'простор између таванице и крова, поткровље'. – Над черје-ном је *иѣшар*, таван од дасака, на коме се држи жито, да се суши [1: 251, 2: 49 86].

п'етл'а ж 1. 'омча која се прави од нити при плетењу'; **2.** 'чвор у облику осмице, машна'. – Б'аба јōј свѣз'ала ону п'етл'у, а н'ије ју стѣгл'а, пā се тō раздријеш'ило; || **п'етл'ница** ж дем. – Не ум'ије 'она вѣз'ат ту п'етл'ицу, ч'бче, м'āl'ā је; || **петл'ат** -'ām несв 'дуго се задржати око неважног посла'. – 'Ено га, дв'ије 'уре нешто петл'ā пред 'избѣм.

петра'йл -йл'а м 'епитрахил'. – Јā дѣћ'о, п'оп – петра'йл', а јā уж њ'ега: „Г'осподи, пом'илуј!“

петров'ача ж 'рана воћка, која приспева о Петровудне'. – Ј'абукe тѣ али см'окве те присп'ијевају о Петр'овуднѣ, тō сū тѣ петров'аче [2: 59]; || **петр'ул'а** ж 'јуница отељена о Петровудне'; || **пѣтр'оња** м 'во, бичић отељен о Петровудне'.

пећ'ина ж 'природна велика шупљина у стени'; || **пећ'иница** ж дем. – Ка'д нѣ гāћ'ā авиј'он, једв'а смо побјегли под једнѣм пећ'иницѣм; || **нећинч'ина** ж. – Њ'има је т'амо бил'о л'ијепо з'а овце, затв'арāли сū и[х] у некѣ пећинч'ину поред Мор'ачѣ; || **пећиншт'ина** ж а. 'велика пећина'; б. 'велика хладна просторија'. – Овā се пећиншт'ина не м'оже згр'ијāt; || **пећуштина** ж. – Црква [Црна ријека] је у једну стравичну пећуштину [3: 140]; || **п'ештера** ж 'пећина'; в. *сѣочник*.

п'ецкāt -ām несв в. *ијѣ*.

п'и! 'узвик којим се пропраћа пљување и све што је одвратно до гађења'. – П'и, г'овā'нā, што учин'еше од[д]-тогā ђет'ета!

пйвн'ик пйвнйк'а м 'који може добро »потегнути« (ракију, вино)'; в. *иладник*; || **ниво** с 'пиће'. – Војвода и добро дочекао / Даје доста пива и јестива [5: 140]; в. *агѣш, јес[иш]*; || **п'ит** п'ијем / пиј'ем несв 'пити'. – Н'ије р'ѣт да јā п'ијем в'ашу рак'ију на м'бј пр'ак от к'ућѣ; || **пйћ'е** с а. 'алкохол, вино и ракија'. – Им'ā је у к'ућу по н'ѣкол'ко 'ил'ад'а' к'йла' пйћ'а; в. *мрс*; б. 'пијење'. – Лијечи се пићем онијех одва-ра који се употребљавају против назеба [2: 528]; || **пйн'ут** п'инѣм св 'попити мали гутљај, пијуцнути'.

пйд'о м одм детету *ипго*.

п'иждрйт -йм несв 'нападно гледати, пиљити'. – Само ви пиждри у зубе [4: 225].

п'ижле -ста с 'нејако дете'.

п'ижмол'а'к -л'ка м 'ситан плод'.

пйзд'оња м 'кукавица, страшљивац'; || **низд'ул'а** ж/м 'особа сумњивог мо-рала и кукавичког понашања'; || **п'издурулā**, нејасно, в. *звијурла*.

п'изма ж 'мржња, пакост'.

пијавица ж а. 'дрвени клин'. – Одвајају се »пијавицама« од буковога дрвета, којима се једна страна сјекиром наоштри [2: 60]; б. 'разлог за изазивање спорова'. – Кои су... међу њима пијавице метали да и[м] обичаи промијене [Ж 1].

пијен'ут п'ијенѣм св 'умрети тихо, без ропца; угасити се'. – Овā су ч'ѣтворо м'ālā пијен'ула.

пијес'а'к -ск'а м 'песак'. – Н'ѣмā тун зем'јѣ: уд'ари мало ј'аче трнок'опом – уд'арио си у пијес'а'к, 'у брѣт; || **пјескуша** ж 'песковита земља' [2: 45].

ник! узв којим се најављује да су се сви играчи жмурке сакрили. – Рукама

покрије очи и... покривене држи све док му неки, пошто се сви остали скрију, рече: „пик“ [2: 343].

пикла / **п'икл'а** ж ‘живахна, отресита девојчица’; в. *изілегайі*.

пїл'а е ж ‘тестера’; в. *шеіа* [2: 76]; || **пил'ат** / **пїл'ет** -'ам / -'їм несв 1. ‘сећи пилом, тестерити’; 2. ‘стезати, резати, сећи’. – Што увијаш ту ногу, пили ли те обувка [4: 190]; || **пил'ен'ица** ж ‘необрађена даска’. – Шт'ице сү онѣ бил'е пил'ен'ице; || **пилот'ипа** ж ‘пиљевина’.

пїл'еж и ж а. ‘пилићи’; б. ‘дечица, нејач’; || **пил'еце** -ета ж дем *їиле*. – А ж'ена Ђук'ана М'ар'овића уф'атила једно м'алџо пил'еце и с'а'[д]-га држ'ї (Бс); || **пил'їћ** -їћ'а м ‘младунче пернате живежи’. – Ја са'[м]-вїћ'ала дв'а ф'їнѣ пил'їћ'а, т'акџо тол'ичкї, не бл'ѣж'ѣ (Бс); || **п'ипле** -ета с ‘пиле’. – П'онесе ми н'ешто једно п'ипле, к'а да и м'ене није м'огло вал'ат; || **пипл'їћ** м ‘петлић’. – Очи те ми извадит и срце окинут кад ноћас, али сјутра чујем да су ми те ка пиплића спршили [3: 77]; || **п'иплица** ж ‘млада кокица’. – 'Им'ам дв'а пипл'їћа и пѣ-шес п'иплиц'а [2: 336 535].

пил'ичнијк м ‘последњи остатак нечега?’; в. *заумийі*.

пилоп'аћ -аћ'а м ‘житко ђубре, осока која се цеди из штале’. – Ја уг'азїла у онї пилоп'аћ ђе се ст'ачѣ 'осока и гн'бј испот кр'ав'ан.

п'ил'уг м ‘последња мрвица’. – За њ'има н'їје ост'ало ни п'ил'уга; в. *їи-личник*; || **пил'уг'ат** -'ам несв 1. ‘покушавати да се допре до нечега што је упало у узан простор’. – Уп'ало је ђет'ету н'ешто помеђу шт'иц'ама п'а пил'уг'а д'ако га изв'адї; 2. ‘освајати, узимати (различите фигуре у неким играма)’. – Не м'оже ш њ'їм н'ико, и с'а'д му пил'уг'а св'е р'ѣдом.

п'иња ж ‘девојчурак’.

п'ип'ат -'ам / п'ипл'ѣм несв ♦. – Д'октор г'а л'ег'а'с га на крeв'ет, п'ип'а п'о вр'ату, испот п'азува и вел'ї да 'им'а нечесове жлијезд'е; || **п'ипк'ат** -'ам несв. – 'Учѣ се монч'їћи: п'ипкај'у ђев'бчице, а ни њ'има н'їје м'рзно; || **п'ипколїт** -'їм несв дем; || **п'ипн'ут** -нѣм св. – Н'їкџме н'їје п'ад'ало н'ам да п'ипнѣ гр'ож'је прије Преобр'ажѣња.

п'ипун м бот ‘једногодишња врежаста биљка, *Cucumis melo*, дїња’ [2: 306].

п'ир м бот ‘коровска биљка *Agropyron repens*, *Cynodon dactylon* Pers.’;

|| **нир'евина** ж ‘исто’, в. *уїар*.

нїр'а'к пїрк'а м ‘дашак ветра, ветрић’. – Н'ѣм'а ј'ош ни пїрк'а, м'а ђе се и н'ама прим'а'ј сн'їјег.

п'ирга ж ‘сивкаста кокошка’; || **пиргица** ж дем; в. *їронијейі*.

п'ирун м ‘виљушка’.

п'ис! узв за терање мачке.

пїс'ат п'їшѣм несв ‘писати’; ~ се ‘пелцовати се, вакцинисати’. – Св'ї смо се пїс'али и св'акџме н'а р'уку ост'але дв'їје онѣ пїс'анице; || **пїс'аница** ж ‘ожиљак од вакцинације’; || **п'ис'ање** с ‘пелцовање, вакцинација’ [2: 525]; *їзр. їисаїї їамейї* ‘(пр)оцењивати памет’. – 'Ето ти га д'е, п'а му пїш'ї п'амѣт.

п'иска ж ‘пиштање’; || **п'їсн'ут** -нѣм св ‘огласити се писком’. – Нїјес'у ђ'еца од њ'ега см'јела ни да п'исн'у; || **пїшт'ат** пїшт'ї[м] несв 1. ‘оглашавати се писком’. – 'А з'аспї, п'очнѣ н'ешто да му пїшт'ї 'из грла; 2. ‘продорно плакати, врїштати’. – Сл'уш'а са'м ђе јџ[ј] ђ'еца п'їштѣ, а 'она се не кв'арт'а; 3. ‘влажити (о подземном извору, на равнини)’. – Тун в'а'зда пїшт'ї и р'аст'е нечесова травул'їна; || **пїшт'алипа** ж а. ‘слаб извор’. – Н'їје тџо изв'ор нџо пїшт'алина, к'а ђеч'їнїћ б'ур'а'к; б. ‘подземни извор око кога је землїште влажно и не може се обрађивати’. – Т'а ми је пїшт'алина ошт'ет'їла л'їјеп ком'ат лив'адѣ, уп. *бріжџдалина* [12: 32].

писк'овина ж бот 'Colutea arborescens L.'

писмилет ж 'архимилет'; в. *милеш*.

п'ит п'ијем / пиј'ем в. *ивник*.

п'ита ж 'јело од наслаганих или смотаних листова теста с разним врстама надева'; *изр.* *сукана* ~; в. *вариво*, *шејсија* [1: 261].

пйт'ат п'йт'ам неслв ♦; *изр.* ~ *ајш'ар* 'изразити саучешће'. – Брат'ан'ићи с'у ј'ој т'у'н да и[м] се п'ит'а ајт'ар. – Ајтар се »пита« и рођацима покојниковим. Ајтар прво »питају« људи који нијесу лелекали [2: 250]; ~ **се** 1. 'поздравити се руковањем'. – Д'ођ'осмо, пйт'асмо се, с'едосмо, 'ево 'одм'а рак'ија; в. *осмугић*; 2. 'имати одлучујућу реч у решавању важних проблема у оквирима уже заједнице'; в. *насијајит*, *насијанак*; || **пйтн'ут** п'йтн'ем св 'запитати, припитати'. – М'ић'уне, пйтн'и Вл'ад'а зашто ми ш'ил'е ов'б. – Те га див пйтне, што му је, а он рече да гледа, ће ће га бачит преко онога брда [2: 451]; || **пйт'алица** м пеј 'човек чија је реч одлучујућа'. – Он је у једно вријем'е б'ио в'ел'а пйт'алица: нијес'и см'ио ни п'рн'ут ако ти 'он не од'б'ри.

п'итом -а -о 1. 'који се може неговати, који живи поред људи'. – С'а'д 'им'амо п'итомије з'еч'е'ва: д'ивл'и з'е'ц, али с'е п'отпуно оп'итомио (Бс). – Ни једн'о м'јесто н'ије п'итомо ј'еднако; 2. 'жена »добре душе«'; в. *и'реврнућ* б.

н'ића ж 'сточна храна'. – Пићу чине с'ијено, лист и слама [2: 37, 1: 25].

п'ичколит -им неслв дем 'јебуцкати'. – Јед'ан купов'а к'окога п'а пйт'а как'ав је међу кок'ошк'ама, а ж'ена му вел'и да п'ичкол'и пом'ало; || **п'ичк'оња** м пеј 'женскарош'; || **п'ичкопр'еж** м 'непробирљив женскарош'.

п'иш'а ж 'слаба ракија'. – И'м'аш-[л]и т'и рак'иј'е без ов'у п'иш'у?; || **п'иш'ат** -'ам неслв 'мокрити, уринирати'. – Он'и кој'е с'у доф'атили п'отл'е с'у к'рв п'иш'али; || **п'ишк'ат** -'ам неслв 1. 'отежано мокрити'; 2. 'помало падати, једва росити (о киши)'. – Не п'ад'а н'б се сп'рд'а, теке п'ишк'а; || **п'ишкол'ит** -им неслв дем; || **п'ишн'ут** -н'ем св; || **п'иш'аћа** ж 'мокраћа, урин'; || **пишив** -а -о 'пишљив'. – Млозину знам, пишивога боба не ваљају [4: 110].

п'ишт'ат -им неслв в. *ииска*.

пиштарица ж 'коза?'. – С пет стотина коза пиштарица / И стотину крава музарица [5: 127–128].

пј'ат / **пл''ат** м 'тањир' [1: 253, 2: 89].

пј'аца / **пл''аца** ж 'варош'. – Ић'аше једн'ом Сп'асоје ис пј'ац'е; в. *м'уча'н*.

пј'ачк'ат / **пл''ачк'ат** -'ам неслв 'отимати, пљачкати'. – Ов'и н'б'ви г'ав'ари н'ајбол'е се разум'ију у пј'ачк'ање овога ј'ада и сирот'ињ'е.

пј'ена ж 'пена на тек помузеном или прокуваном млеку; || **пјенарица** ж 'кашика за скидање пене с тек помузеног млека'. – Пјенарица [је] »лужица« од букве коре којима сркају пјену [2: 27]; || **пј'енит** -им неслв 'скидати пену с млека'. – Ка'д ба'с'а дон'ес'е штр'угл'у, мене с'е зн'ало: луж'ицу и пл''ени.

пјескуша ж 'песковита земља', в. *ијеса'к*.

пј'ешк'е прил 'пешице'. – Оћу да ид'ем пј'ешк'е з'а Ријеку Ц'рнојевића. – Ја ић'а пј'ешк'е за Подг'орицу; в. *пага*; || **пјешки** [Ж 32].

плавоња м 'во светложуте длаке'; || **плавуја** / **плав'ул'а** ж 'овца, крава светложуте боје' [2: 18]; || **плав'уша** ж 'исто'[2: 10]; || **плав'ушица** ж 'плавокоса девојчица'; || **плавуш'ан** м 1. 'ован, по боји главе' [2: 10]; 2. 'дечачић плаве косе' – Л'ијеп му он'и плавуш'ан к'а ј'абука; || **плавурица** ж 'коза' [2: 19].

пл'аз м 'део рала који се вуче по дну бразде'; || **пл'аз'ач** -с'и'а м 'исто'. – Пл'аз'ач је 'у рало.

пл'азйт се -й̄м се несв 'изазивати некога, ругати се показујући језик'. – Нем'б ми се пла'зйт да ти јез'ик не ок'инѐм; || **пл'азина** м/ж 'ментално оштећена личност'. – Гл'едѐм ону пл'азину – да Бок са'ч'увѐ!

пл'акѐт -чѐ[м] несв 1.а. 'плакати, сузити'; б. 'нарицати за покојником'; 2. 'влажити, испуштати поткорне сокове на месту где је лоза орезана'. – Л'оза је п'очѐла да пл'ачѐ, бо'й̄м се да н'ије по'итѐла; || **пл'ач** м 1. 'сахрана, погребна церемонија'. – Тѐ је п'рви пл'ач б'ио у окол'ину Б'иоча. – Ка'д је 'умро от'а'ц Рад'ивоев, П'ѐвле, 'одовлѐ смо от'ишли на пл'ач. – Еда'п'ут са'м б'ио у тѐ К'оће на пл'ач. – В'иђѐшеш н'ѐје на пл'ач, п'рви п'у[т]-ка'д[д] б'иднѐ, св'уј ти по пл'ачѐвѐ ид'ѐ. – Суседи, сродници и уопште село похитају одмах кући умрлога »на плач« [1: 282]. – Плач... или ајтар... је долазак сељана и другоселаца и уопште знанаца [на сахрану – 2: 248]; в. *лелекай*; 2. 'плакање'. – Ђ'ецо, прек'ините, н'ика'ка'в пл'ач н'ѐћу да ч'унѐм; || **пл'ачѐр** м 'особа која присуствује испраћају покојника'. – Док она тужи, долазе и други плачари из оближњих села на плач [1: 284]. – Дотле су се плачари тако немилосрдно гребли [2: 249 128]; || **плач'ара** ж 'жена која присуствује испраћају покојника'; || **плач'ивче** -ета с 'плачљиво дете'. – Је ли тѐ плач'ивче гл'ѐдно, в'иђите што м'у је, да н'ије б'ѐно; || **плѐчк'о** -'а м 'плачљивац'. – Р'еци ономе плѐчк'у да ћу дон'ијет пр'ут ако не прест'анѐ да се дер'ѐ; || **плѐчк'оња** м 'плачљивац'. – Ђ'е сте, плѐчк'оње, и знѐте ли којѐ се н'ајбол'е дер'ѐ ка маг'ара'ц?

плѐк'ат пл'ѐчѐм несв 'праги, испирати'. – Ка'с-се пл'ѐчу б'а'чве, тр'ѐба ти д'оста вод'ѐ; || **пл'акнѐт** нѐм св 'овлаш испрати'. – Пл'акни тѐ двије ћ'икаре пѐ 'ајмо; || **пл'акалица** ж 'крпа за прање суђа'. – А ко ми са'крѐ ону пл'акалицу, д'а ми је зн'ат?

плакѐт'а -'ѐ ж 'осмртница, читуља'. – Са'д[д] св'ако п'ишѐ на плакѐту: вј'енчеви се не пр'ймау.

пл'ѐм м 'пламен'. – Прича се, да је од њега зелен плам бивао [2: 280]; **пл'амнѐт** нѐ св 'планути'. – М'ало е требѐло да пл'амнѐ! А луч'евина – и к'ами би изгор'ио; в. *исѐушѐк*.

пл'ѐм м 'план'. – Пл'ѐм је б'ио, ка'д[д] је Иг'ѐлија капитулѐр'ала, да се партизани и ч'етници сп'оѐ; || **пламѐр'ат** -ѐм несв 'планирати'. – Ов'ѐ е плам'ѐрано да т'ѐ об'уч'еш.

плѐн'а / **пл'ѐна** ж геогр 'травната равнина између двеју стена; зараванак у стени, на стрмини'. – 'Ено ти 'овце више онѐ плѐн'ѐ; в. *зайогак* [1: 263; 12: 32].

плѐн'а зоол 'бубамара, *Coccinella*'. – Л'ети, л'ети, пл'ѐне.

пл'андиште м 'хладовито место на коме се стока одмара у време летњих жега'. – 'Ено и[м] пл'андиште испо-стијен'ѐ; || **пл'андовѐт** -ујем несв 'бити у хладу у време подневних летњих жега'. – Ако и[х] угн'ѐш 'у гору, н'ѐће оне м'ѐго да ти пл'андујѐ; || **пл'андовѐње** с [2: 28].

пл'анина -'ѐ ж 'летњи планински пашњаци; заједнички племенски или братственички планински пашњак'. – Пошто смо набројали сва насеља у Површју, остаје још »планинак«, на којој није некад било сталних насеља, него је само служила за испашу [2: 38 104 227]; || **планин'ѐр** -ѐр'а м 'члан породице који са стоком борави на летњем планинском катуну, катунар'. – За све време, док су на планини, планинари не слазе у села, него к њима долазе на планину домари, т. ј. они који су остали дома, те им доносе брашно, вариво и друге потребе, а односе кући покупљени бели мрс [1: 239]. – Кад... долазе из планине у зимницу зову се »планинари« [2: 35]. – Да окупе кучке планинаре [5: 257]; в. *навалий*; || **план'ѐпка** ж 'домаћица у

планинској колиби'. – Стоку музе обично планинка, најстарија жена у глади, уз помоћ чобана [1: 238; 11: 173]. – »Планинке«, арб. *сџајанице*, купе смок љети по катунима [2: 31]; || **планиноват** –ујем несв 'боравити на планинском катуну' [2: 20].

пл'аса ж 1.а. 'мањи навиљак сена'. – Б'ачи ј'агњадима пл'асу с'ијена. – »Пласу« по »пласу« гази док се стог »изврши« [2: 35]; **б.** 'мањи сноп листа'. – Зановетно грмење и рашковина се... слажу у »пласе« [2: 38]; **2.** 'крупна снежна пахуљица'. – В'идиш-[л]и какве пл'асе п'адају: н'ећемо 'ујутру м'ој врат'а отвор'ит; || **плас'авица** ж 'снежна вејавица без ветра'; || **плас'ат** -'а несв 'вејати, падати крупним пахуљицама'. – Почео је да плас'а и ч'екā[j] да в'идјмо ка' [д]-ће ма'њ'ат; || **пл'асица** ж дем. – 'Имā ли т'амо још којā пл'асица с'ијена али да га дон'есѓм.

пл'ас[т] -ста м 'сено поденуто на ливади које на кочевима могу пренети два човека'. – Св'и сѹ пл'астови пр'енијети и с'а' [д] с'амо да се са'д'ијевају; || **пласт'ић** м дем. – Онѐ двā пласт'ића 'отавѐ ост'ави з'а јагњад; || **пласт'ић'а'к** -ћка м дем. – Ост'ала сѹ теке двā пласт'ић'ка, а њ'и тѐ и ђ'еца м'ој прин'ијет; || **плāст'ит** -'им несв. – Ка' [д] се с'ијено прос'уши у отк'осе, оно се н'ајприје прев'рнѐ и п'отл'е се ск'упјā и пл'аст'и, у онѐ се пл'астове сл'ажѐ кол'ко м'огѹ двā дрѹга прен'ијет; || **пласт'идба** ж 'садевање сена у пластове, плашћење'; || **пласт'иоц** м 'особа која пласти сено'. – Ојд'оше ми пласт'иоци на раб'оту.

плāt'ит плāt'им св а. 'платити'. – Плāt'ила му је св'акѹ к'апју в'ин'а како сѹ се здоговѹрили; **б.** 'погинути, пасти као жртва освете'; в. *самораница*; в. 'добити батине'; в. *йечене очи*; || **плат'иша** м 'човек који плаћа дугове'; в. *врайиша*; || **пл'аћа** ж 'плата, надокнада'. – Гостима и пријателима свако може наи леба без плаће.

плātн'о с геогр 'травната површина, равна или на благо нагнути падинама' [12: 32].

пл'ач м в. *илакай*.

плаштаница ж анат 'слезина' (в.).

плек'ат се -'ам се несв а. 'мотати се око нечијих ногу, саплитати'. – М'а'кните ми овѹ дијет'е, плек'а ми се окѹ н'огѹ, да не наг'рдѹм и с'ебе и њ'ега; **б.** 'мешати се у туђе послове'. – А што се плек'аш т'амо ђе те не зов'у? – Како неће – плека се мајка [4: 190].

пл'еме -ена с 'сродници по мушкој линији'. – Реч »племе« употребљавају Кучи и кад хоће да означе групу од сродника, који имају заједничко порекло по мушкој линији [1: 28]. – У Куча се братства или поједини братствени ограничији зову »племенима« [2: 127]; || **племен'ијк** -ијк'а м 'припадник племена'. – Племе је давало рукопомоћ и ономе племенику, који истрпи штету од липсежа стоке [2: 129]; || **племенск'и** -ā -ѹ 'који се тиче племена'. – Тѹ је б'ио н'аш к'омѹн племенск'и пā су ни га 'узѐли, а т'ѹн је од'ио и племенск'и п'ѹт.

племен'ит -а -о 'честит, поштен, пожртвован, великодушан'. – Њ'ему е ж'ена т'амо н'еђе з-гран'ије б'угарскѐ, племен'ита ж'ена.

пл'ес плет'ѐм несв 'плести'. – Пр'еђе сѹ ж'ене св'ѐ пл'еле: и фањ'еле, и наз'убице и нагл'авке; || **плетеница** ж 'уплетена коса'; в. *вишце* [2: 93]; || **плетив'ача** ж 1. 'плетена чобанска торба, за плетиво, ужину'; **2.** 'игла за плетење'; || **пл'етиво** с 'прибор за плетење'. – Ж'ене нијес'ѹ од'иле бес пл'етѹва али пр'ешлицѐ, пā али плет'ѹ али прѐд'ѹ. – Плетиво из руку не потура [4: 275]; в. *йкиво*.

плећ'е / пл'еће с анат 'лопатична кост'. – Л'ѹђи су н'екѹ зн'али да ти пребр'ојѐ у пл'еће колико 'имāш г'овѐдѹ. – Гл'ѐјали су у плећ'е јагњ'ећѐ. – Н'ѐмā те ни у плећ'е о-ж'абѐ – вѹк'али су н'екѹме кѹга р'ијетко в'идѐ; в. *илакай се*; || **пл'ећка** ж 'исто'.

– Л'уђи сѹ гѣт'али у пл'ећку; в. *луб*; || **пл'ећи** -й пл т 'леђа'. – Вик'ала је некѣ н'аша погѣншт'ина: ж'ена је св'акѣ бр'еме дрв'ѣ д'онијела н'а плећи, св'акѣ бр'еме с'ијена – н'а плећи, св'акѣ бур'ило вод'ѣ – н'а плећи и в'ѣзда п'адѣла – н'а плећи; в. *зайшой*; || **пл'ећ'оња** м 'човек широких рамена'. – Б'ио је тѣ једѣн пл'ећ'оња, р'екѣн би: м'ета'р му с р'амена н'а рамо.

плијевл'ет -й м несв 'чупати траву, коров, ослобађати корисне биљке од ко-рова'. – Ка'[д]-се л'ук плијев'й, м'ѣрѣ се св'акѣ травч'ица м'ѣј иж њ'ега.

пл'ијен м 'отимање стоке уз границу, пленидба'; *крвнички* ~ [2: 129]; || **плијеп'ит** пл'ијенѣм св 'отимати стоку, пленити'. – Ка'[д]-сѹ д'ошли до блѣз'у гран'ицѣ, В'идру сѹ врѣт'или д'ома, а 'овце су плијен'или (Кж); || **плијењеник** м 'домаћин коме је заплењена стока'. – Онда је сам Паун Вељов Петровић косорски дао из своје торине плијењеницима 22 брѣва [2: 130].

плима ж 'поплава'. – Велики се пл'усак зове »литва«, иначе »плима« (по тумачењу Ђ. Рашовића, »плима« је кад надођу поточићи од »литве« и превиру из својих корита) [2: 332].

пл'ит пл'ијем несв 'пливати'; в. *йой'а'њай*; || **пл'ѣв** м 'пливање, пловидба'. – Нађера коња у плов и буде од воде занесен и утопљен [2: 206].

пл'йтѣк -тка -'о 'мале дубине'. – Ж'ена му дон'осѣ м'ѣт, али како н'осѣ: некѣ м'ѣлѣ пл'йткѣ пл'ат'ић да луж'ицу не м'ош нап'унѣт кол'ко је тѣ пл'йтк'о; || **плићина** ж 'плићак' [2: 67].

плов м в. *йл'ий*.

пл'ѣвка / **пloffка** ж 'танка кружна камена плочица у истоименој чобанској игри'. – Н'еђе на равнин'у пов'уч'е се вѣз'а и бач'ује се на њ'у онѣ пл'ѣвка и ко н'ѣближе доб'ачѣ; || **пл'ѣвк'ат** се пл'ѣвкѣм се несв 'играти се пловке'. – Пловкати се могу по двојица или вишина њих [2: 347]; || **пloffкање** с 'игра пловком'. – Пloffкање, арб. *йловка*, је чобанска и момачка игра [2: 347].

пл'осѣн / **пл'осѣн** -сна -о 'пл'оснат'. – Гл'ѣва јѣ е п'отпуно пл'осна. – Не та' плосни суд, требађе. – Донијела си сира твојега тврдога пун пл'осни плѣт [4: 265 394]; в. *врѣијељка*.

пл'ѣт пл'ѣта м 'ограда од прѣћа'.

пл'ѣча ж 1.а. 'раван танак а широк камен, погодан за поплочавање обора, простора испред куће или за неку другу намену'. – Јѣ н'ашла једну д'ивну пл'ѣчу за огњ'иште, а ка'[д]-са'м ју под'игла – под њ'ѣм спл'ет зм'й'ѣн! – Мрц'а сп'уштѣ међу онијема кам'ѣњима пѣ т'урѣ пл'ѣче повр њ'ега; б. 'равна камена површина'. – Почив'ала су ѣ имѣ л'ијѣпа пл'ѣча да на њ'у с'едѹ виш'ина [12: 32]; 2. 'потковица'. – К'оња м'ѣрѣш потков'ат, да му м'етнѣш пл'ѣчу, да не нагр'дѣ коп'ита по кам'ѣњу [2: 16 70 151]; || **пл'ѣч'ат** -а -о 'који има облик пл'ѣче, пл'ѣчѣст'. – Из зида су учињени пл'ѣчѣти »порези« [2: 41]; || **пл'ѣчица** ж дем 1. 'мала пл'ѣча'. – Б'ачио некѹ пл'ѣчицу и к'окошку – у в'р глав'ѣ!; 2. 'бол у желуцу'. – Пл'ѣчица или ложичица... је бол у желуцу, а лијѣчи се трљањем, потпасивањем и свијем чиме се развој пупка лијѣчи [2: 515 537].

пл'укшѣр м 'ужад, конопци у коњској опреми, којима се коњ везује за »ва-гијер« (в.), штранге'.

пл'ѣск'ат пл'ѣскѣм несв а. 'плѣскати, тапшати'. – Бѣл'и смо т'амѣ [на митингу], пр'йчајѹ гл'ѣвѣри, а нѣр'од 'авѣтнѣ пл'ѣскѣ, кѣ да му је св'е н'ѣл'ѣпче; б. 'ударати, лупати'. – Пл'ѣск'ала гѣ, нѣ је, нас'ум, тр'ѣбѣло и в'ише; || **пл'ѣснѹт** -нѣм св 'плѣснути, лупити'. – Ј'акша н'аш 'узѣ п'ушку пѣ у пл'ѣснѹ: „Ов'ѣје е једна в'рста – пр'ије су пр'нѹли нѣ су с'ѣли на стол'ицу“; ~ се 'ударати, лупати / ударити, лупити (дланом)'; в. *зѣјрѣѣт*.

пл'ат м 'тањир'; в. *йлоса^н*; || пл'ат'ић м дем; в. *йлийса^к*.

пл'ац м 'плац, простор за градњу куће'.

пл'аца ж 1. 'пијаца'. – Ја нијес'ам сврт'а на пл'ацу; 2. 'варош'. – Да не м'исйш с'утра од'ит у пл'ацу?

пл'ева ж 'плева'. – У близини кућа држе у тим дубиросима већином плеву, тј. сламу, па их зато зову понекад и плевницама [1: 255]; || плевница ж 'појата за смештај плеве'; в. напред [2: 51 514].

пл'ева^к / упл'ева^к -вка м, обично мн, 'црвић у зрелом сиру, мјешавини'. – Н'ађ се у с'ир оњ пл'ева^к. – М'уч, н'ије то црв, то је пл'ева^к. – Нијес'у то црви, то с'у пл'евци.

пл'уват пл'ујем несв 'пљувати'. – Нем'о т'ун пл'уват – 'ето ти п'епео; || пл'унут -нѐм св. – Н'ије 'он м'лого пл'еја ђе ће да пл'унѐ п'а је б'аба в'а'зда гр'ајала на њ'ега; || пл'уцк'ат -ам несв; || пл'уцкол'ит -йм несв дем. – С'играју се ђ'еца, ст'рцкају пр'оза^е з'убе, пл'уцколѐ; || пл'уцн'ут -нѐм св; || пл'у^нка ж 'пљувачка, испљувак'.

по непром 'пола'.

поавѐт'ат -ѐт'ам св 'пореметити памећу'. – Т'о не м'оже н'ако ако поавѐт'ам.

п'оара ж 1. 'турски (1774) и црногорски (1855, 1856) злочини над Кучима'. – Књ'аз Да^ниле је у к'учк'у п'оару убиј'а и г'убавце и ђ'ецу у кол'ијевке; 2. 'штета коју стока учини на усевима, похара'. – Поара [су] штете стоком учињене пољским усјевима или другим брањевинама [2: 162]; || по'арат -ам св 'направити штету на усевима'. – Ако нас н'еко по'ар'а, прег'азй, ун'йштй, 'онд'а се вй п'оново орган'изујте. – И једн'ом су К'уче по'ар'али про[з]-с'ва с'ела, преко шездес'е К'у^ча^е, јад'ила н'екоѐга, сирот'ињѐ, п'а с'у и пок'упйли т'у на К'ућу Р'огошића (Кж); || п'о'ар'ан -рна -о а. 'који чини штету суседима'. – За таквога се каже: »поаран јек»; б. 'немирна животиња склона прављењу штете'. – »Поарним« се зове и понеки брав, говедо или коњ [2: 29]. – П'о'арна ми је он'а шар'ул'а, н'ађ'е ме ч'удо од њ'ѐ; || поарник м 'човек који чини штету, штеточина'. – Штеточина или, како се у Куча зове »поарник«, осим штете плаћа »путнине« [2: 163]; в. *йойалий*; || поар'уша ж 'овца склона да направи штету'. – 'Им'ам и ј'а двије-трй поар'уше и не зн'ам шт'о ћу ш њ'има.

п'асйт се -йм се св 'узети се, осилити се'; в. *йокорйй*.

побад'ат -ађ'ем несв 'усправљати и побадати у земљу'. – »Киљани«... се у Срба и Арбанаса свагда »побаћу« над гробовима [2: 266]. – Козама се шумове пласе усправно и раздалеко »побаћу« [2: 39]. – Тако се на сличну мотку побаћје и тако звана »конфиља« [2: 313]; || поб'ос[т] -дѐм св. – Поб'одоше ост'оже, а п'отл'е тѐ са^дијев'ат; ~ се 'потући се, побити се (о рогатој стоци)'. – Ка^д се б'икови поб'оду, т'елад с'у оп'учена.

поба'учкѐ / побашке прил 'погнуто, бауљајући'. – Они су опрезно прилазили идући побашке. – Сви побашке иду за њима [2: 193 368; 4: 273]. – А Лале се рањен повукује / Повукује мучке побашке. – Клименачку опазеше војску / Ђе се вуче мучке побашке. – Па се вуче мучке побашке / Да га не би вашке опазиле [5: 56 65 201].

п'об'ач'ан -чна -о 'стар, који је за бацање'. – Н'ађ'е нека^кву кап'очину п'об'ачну да покр'ије крт'бле; в. *койлий*; || поб'ачен -а -о 'превремено рођен'.

побашка прил 'посебно'; в. *Сйасовдан*.

побйј'ат -йј'ам несв 'побадати у земљу'. – Отиш'а^н је да поб'йј'а некѐ р'озге у Пол'анице; || поб'ит -иј'ем св 'побости, усправити'. – Поб'или с'у некѐ дйр'еке

и с'а[д] тѣ да разв'еду ж'ицу; || ~ се 1. 'пасти'. – Шт'о би др'угѣ, да се н'а нѣс поб'ијем?; 2. 'потући се'. – Поб'ише се кѣ К'учи и Клименти.

побијел'ет -'й св 1. 'постати сед, побелети'. – 'Ено је побијел'ио кѣ бр'ав, без 'иједнѣ ц'рнѣ н'а главу; 2. 'побледети, убледети'. – Он наједн'ѣм п'обијел'е и н'а нѣс – б'ездува!; в. *бијел'еи*.

побл'еј -'ејем св 'побећи'. – Мй смо св'и поб'јегли на Ор'аво, с фам'илијѣма. – Поб'јегѣ је ис Кот'ора и нѣр'од се бој'ѣ од њ'ега. – Мй смо поб'јегли ов'ѣђенѣ у зб'јег. – Зѣр не в'идиш да н'ѣмѣш к'уј да поб'јежѣш.

п'облѣзу прил а. 'на невеликом растојању'. – 'Они сѣ т'амо св'и п'облѣзу, м'огѣ се л'а'ко дозв'ат; б. 'у блиском сродству'. – П'облѣзу сѣ 'они, н'екѣко преко т'етѣкѣ.

побл'увѣт -'ујем св 'избацили несварену храну из желуца, повратити'. – Наг'ѣзѣ се, а не м'оже да побл'ује; в. *бл'увѣи*.

побол'ет се -'олѣ се св 'разболети се'. – 'Он сѣ поб'олио; в. *сѣрекнѣи*.

побр'авица ж 'мало стадо'. – Н'ика[д] К'учи нијес'у тѣр'али в'ел'е зв'оно на побр'авицу (онѣ: на мѣлѣ бул'ук, сл'абѣ); ка'–се на побр'авицу т'урѣ в'ел'ѣ зв'оно, тѣ е кѣ сп'рдѣа. – Мање од тридесет брави зову се »побравѣце«.

п'обратим м 'брат по Божјем одређењу'; в. *биѣи*; || **п'обратимѣт** се -'йм се св 'ући у побратимски однос, постати побратим'. – Он б'ио чоб'ан, пѣ се з'ал'ѣбѣ у м'ене и ст'ио да се п'обратимѣ, а ов'ѣ му см'ѣте, бој'ѣ сѣ нешто. – Кад се побратиме, они говоре да је побратим ближе своита но брат [Ж 1]; || **побратимски** -а -о 'који се односи на побратима'; || **побратимсв'о** с 'побратимски однос'.

побрк'ат [се] -'ркѣм [се] св 'погрешити, погрешно представити неке чињенице'. – 'Они ни сѣм'и не зн'ају ђе сѣ се побрк'али. – Па те знати ђе ђу побркати [5: 38].

поб'рстѣт -'й св 'појести лишће с грана'. – К'озе поб'рстѣ што доф'атѣ з-др'вета, а 'овце оч'истѣ лив'аду на којѣ и[х] п'уштѣш.

побѣр'ат се -'ѣрѣм се св 'помокрити се, уринирати'; в. *бурѣи*. – „Бијеле те кобиле побурале“ [2: 327].

пов'адѣт -'йм св ♦; *изр.* ~ 'очи 'ући у сукоб до самоуништења'. – Може б'ит да 'она тама'н ч'екѣ да 'оне дв'ије једна др'угѣј 'очи пов'адѣ да 'она б'уднѣ господ'ѣр св'ијета.

повежев'ат / повежѣв'ат -'ујем несв 'везивати једно уз друго, доводити нешто у везу с нечим'; || **повѣз'ат** -'ѣжѣм св 'везати уз нешто, привезати једно по једно'. – Л'озе м'брау да се пов'ѣжѣ; || **повезач** м 'дужа уска трака коју су жене везивале око главе, као детаљ народне ношње'. – Преко крпе је везивала око главе повезач, широк три прста, »усукан« од црне крпе (код бољих од свилене крпе). – Повезач се везивао позади и крајевѣ се од њега пуштали да висе. У Безихову, Орахову и Дучићима повезачи нису црни него црвени [1: 256].

пов'ес[т] -'едѣм св 'повести, одвести'. – Јѣ 'овце пов'едо н'из гору, да и на'ијем. – Он'ѣ што е р'ат пов'ео 'он не зн'ѣ ка[д] ђе се р'ат завр'шит.

повес'елѣт (се) / повесел'ит (се) -'йм (се) св 'порадовати (се)'. – Учѣн'ѣћеш, јѣ н'ѣм, и т'ѣ н'ѣшто да м'ѣјку повес'елѣш. – Д'аће Б'ѣг да се и овѣ ј'ѣтка једн'ѣм н'ѣчему повес'елѣ.

повѣј'ат -'ѣјѣм несв 'пресвлагити мало дете, припремати га за храњење и спавање'. – М'училе се ж'ене, нијес'у им'але 'у што повѣј'ат, од в'унѣ тк'але, пѣ се ђ'ѣца наг'рдѣ; || **пов'ит** -'ијем св а. 'увити у повој, у пелене'. – Дијет'е м'ѣл'ѣ се

умот'а у онѣ п'елене и пов'ије и ст'егнѣ онијема пѡв'ојима пā у кол'ијевку; **б.** 'савити, подвити'. – Ка^а[д]-га 'узмѣш с лѣђ'а^а, пов'и му р'уке пā усег'ети га кā у г'ипс; || пѡв'ој м 'дуга шири трака којом су деца омотавана у колевци'.

пови'уша ж бот 'биљка која се повија уз друго растиње, попонач *Convolvulus arvensis* L'; в. *са^авијаи*, *са^авијуша*.

повј'еровāt -ујем св 'поверовати'. – 'Он гā повј'еровā и 'ето како је обрш'ио.

п'овлака ж 'свеж скоруп испод кога је одливано млеко'. – Дрāг'о је вол'ио да п'овлаку пом'ијешā с млијек'ом, пā с л'ебом вр'ућијем – да не зн'а колико је д'оста.

нов'одник м 'поводац'; в. *вођа*.

п'оводња ж 'велике падавине, поплава'. – Од п'оводњѣ в'еликѣ не м'ош преко пр'ага искоч'ит (Г).

пѡв'ојница ж в. *бабине* [2: 209].

повр'ата^ак -тка м 'враћање с високих катуна на ниже, средње'. – Затим сиђу поново на Широкар, иду... у повратке или у повратак на Широкар, јер је на њему дотле поново израсла трава и за стоку је топлије [1: 240]. – Мнозина се иза некога доба враћају у тако зване »повратке« у планину на свој или туђи катун [2: 36]; || **поврāt'ит** -ātим св 1. 'вратити'. – Они се заприч'али и јā ојд'о да повр'ātим 'овце; 2. 'повратити несварену храну'. – Ка^ад из'ију ту трав'у, д'еси се да у 'овце повр'ātѣ; || **повр'аћāt** -ћѣм несв. – 'Овце о-т'огā повр'аћу; || **повратиште** с 'враћање, повратак'. – Кад и' кажем да ми натраг повратишта нема, примит те ме, како нете?! [3: 74]; в. *живоваи*; || **повратник** м 'војник који се враћа на напуштено бојиште'. – Не, забога, сердар Чејовићу / Е смо чули ђе кажују љуђи: / Повратници дома невратници [5: 220]; || **повратуша** ж 'млада удовица без деце која се враћа у свој род'. – Враћена [млада и бездјетна] удовица зове се »повратуша« [2: 126]; || **поврн'ут (се)** -'рнѣм (се) св а. в. *врнуи*; **б.** 'опоравити се од болести'. – Б'огоми се 'она поврн'ула те л'епотица, а м'ислили смо е н'ѣће глāv'ѣ д'изāt; || **повр'ртāt (се)** -'рѣм (се) несв 'враћати (се)'. – Н'ека и[х], нем'б и[х] в'ише повр'ртāt. – Што се онѡ п'овртā М'ирко.

површ'ит -'ршѣм св 'увршити стог и обезбедити га од закисивања'. – Ка^ад повр'шѣш ст'ог и ст'егнѣш онѡ уз вр' ост'ожа, нем'б м'ислит е ће га к'иша али сн'ијег...; || **повр'шица** 'смрзнута кора на површини снега (по којој се може и ходати)'. – Уф'атила се н'а снијег онā повр'шица, пот'а'њају н'оге, не м'ош кроч'ит; || **површница** ж 'уплетена ражана слама којом се на слемѣну увршује кров'. – Тако се ређа врста за врстом до слемѣна, а на слемѣну се најгорње врсте врло густо преплету једне с другима у површницу, да не би пропустиле кишу [1: 247]. – Тај се завршетак покроба [на слемѣну] зове »површница« [2: 84].

повтор'ит -'орѣм св 'поновити; притврдити'. – М'оже ти тѡ и 'он повтор'ит ако м'ене не вл'ерујеш (Кс).

пов'уј -у^чѣм св према *вуј*. – Мй смо се т'ā^амā пову^кл'и на Ор'āво, а Фил'ип је ост'ануо са^а седа^ам-оса^ам д^руг'ā^а; || **повуков'ат** -ујем несв 'повлачити се, вући се'. – Ост'але с^у му к'ости н'ѣје ка^а[д] с^у се повуков'али са^а С'у^левскѣ. – Једа^ан је кр'āj п'уштио д'уже пā се повук'ује п'о земл'и; || **повук'уша** ж 1. 'змија'; в. *нейоменик*, *нейоменица*; 2. 'грознаца', в. *ірозница*; 3. 'олош, ништарија која се мота око људи с циљем да стекне ситан добитак'.

погāћ'ат (се) -'āћѣм (се) несв 1. 'погађати циљ'. – Не погāћѣ св'акѣ [метак]. – Тā ти пушка не погāћѣ б'ол'е нѡ ма^чуга; в. *іаћай*; 2. 'договарати се о цени за обављање послова'. – И сад мајстори често зид по клаптерима погађу [2: 79]; || **погод'ит (се)** -'одѣм (се). – Мй смо се за св'е погод'или и у понећ'ел'нѣк д'бдѣ на раб'оту.

пог'ан -и м/ж 'лице сумњивих људских квалитета, покварењак, ништарија'. – Бил'о е в'а'зда бр'ука^е и биће и, ма е с'а'[д] в'ише пог'ан'и н'о бр'ука^е. – Од бр'ук^е с'е ч'оек м'ог'ан'н ук'лања[ти] в'а'зда, а от пог'ан'и н'ика'т; в. *брука*; || **поганч'ина** м аугм. – Он'у поганч'ину је и мил'иција н'еколикаш нап'унила ћ'от'ека^е, али не пом'ага; || **пог'апче** -ета с; в. *мушйрай, шийийай*; || **поганч'ић** м дем. – Ск'убните тога поганч'ића з'а уво да се не кок'б'и међу ђец'ом; || **пог'аншт'ина** ж 1. 'ружан, морално недопустив поступак'; в. *сйлачина*; 2. м аугм 'човек који је увек спреман на морално недопустив поступак, ништарија'. – Међу овијема н'овијема гл'ав'арима не м'ож н'ај ч'ека, а н'авише је пог'аншт'ин'а^н; || **пог'аншт'иница** м дем 'млада особа која својим поступцима назначује проблематичан морални статус'. – Погл'едн'и пог'аншт'иницу: б'ол'е му при'ењају несојл'аци н'о ч'б'јство; || **пог'анство** с 'ружан поступак'. – 'Они с'у в'а'зда гог'ови на св'ак'б пог'ан'сво и не б'б'јте се да ће и[м] зап'ет за обр'аз; в. *йоiанишйина 1*; || **пог'анл'ук / пог'анл'ак** м 'исто'; || **пог'ан** -а -о а. 'тврдоглав, непослушан'. – В'иђе ли како је пог'ано он'о дијете и темер'утно; б. 'немиран'. – Ов'и к'оњ је пог'ан ка'[д] се ум'ор'и и м'бр'аш се п'аз'ит да те не доф'ат'и; || **пог'ано** прил. – Они не ум'ију др'укче н'о пог'ано; || **пог'анск'и** -а -б 'који се тиче погани'. – Смир'и се, пог'анск'а с'брто, да ве не смирујем дренов'ак'ом; || **пог'ански** прил. – Уч'ини н'ешто и л'уцки, а н'е св'е пог'ански, н'е што ти е л'а'кче н'о што ти је л'епче; || **пог'ан'ац** -нц'а м 'зли чир, панарицијум'. – Какв'а је он'а ибр'етница – пог'ан'ац ју ф'иштио!; в. *расйреница*; || **пог'ан'ица** ж 'змија, непоменица' [2: 337]; || **поган'ул'а** ж 'жена оштра језика, свадљивица'. – Ч'ува се он'е поган'ул'е: какв'а је, нагр'диће ти и к'осу н'а главу. – Таква јој погануља тетке. – Погануље да пребрижимо [4: 197 292]; в. *завијай*.

пог'ача ж 'пресни пшенични хлеб'. – Хлеб... од пшенице се зове погача [2: 100].

погиба'л'а'ц -лц'а м 'жртва ратног сукоба'. – Т'о су бил'и прв'и погиба'лц'и 'у село н'аше (Бс); || **погибаочев** -а -о 'који се тиче погинулог'. – О умиру крви зануђан је дом погибаочев на овај начин [2: 167]; || **погибељ** ж 'пропаст, страдање'; в. *слоп, кум*; || **п'огибија** ж а. 'масовно изгинуће'. – Пошто је п'огибија Талијан'а^е бил'а на З'аграду, зап'уцали су т'опом на н'ас; б. 'несрећан сплет околности'. – Отиш'а^е је на п'огибију у Подг'орицу: т'амо с'е спр'ца низ нек'у ст'ијену на Мор'ачу али на Р'ибницу (не ум'ијен ти к'аз'ат); || **пог'инут** -н'ем св а. 'погинути'. – Пог'инуо је т'амо у Арб'анију. – Кр'ен'уо је за С'рбију и в'ише се за н'ега н'ика'д н'ије ч'уло, пог'инуо и 'он и тр'аг му. – Траж'или с'у ов'е у Б'ол'ев Д'б те с'у пог'инули; б. 'нестати без трага'; в. *обилеже*.

погл'ачит -йм св 'учинити глатким, поравнати'. – Погл'ачи т'о м'ало да не зап'ињемо ног'ом. – [Трупина] се изнутра »поглачи« нарочитијем улогстајем (?), »глијетом« од улишта [2: 41].

погл'едат -ам св према *llegalй*; || **погл'едн'ут** -'едн'ем св. – Ка'т погл'едн'у – к'рф; || **погледив'ат** (се) -'ујем (се) несв. – Нем'бте се сл'ободно погледив'ат: н'ем'а ви т'амо 'одн'ика док он'у раб'оту не зав'ршите; || **поглед'ало** с 'место с кога се отвара широк поглед према хоризонту, видиковац'.

погн'ат (се) -'ам / пож(д)ен'ем (се) св према *йнай*; в. *ђийай, зај*; || **погон'ит** се -'он'им се несв 'спорити се, надмудривати се у неважним спорењима'.

погод'ит (се) -'од'им (се) в. *йоiађай*.

погосп'одит се -йм се св 'почети се понашати господски'. – Н'ем'а ти та'кв'е л'епот'е ка ка'[д]-се б'алега погосп'од'и.

погр'абит се -џм се св 'појагмити се'. – 'Онда смо се погр'абџли: св'ако уза^е св'ој гр'об – по дв'ије, п'о трџ, по чет'ири; м'џ смо чет'ири сџвл'ије заса^дџли.

п'огреб м 'сахрана'. – Он'џ д'а^н п'огреп, п^а полугод'иш^{њи}цу и год'иш^{њи}цу, а четр'ез д^ан'а^е н'ије се пр'ије дав'ало.

погрџбат -џб^{ам} несв 'полагати ластар лозе у земљу'. – Погрџб^а е л'озе ц'ио д'а^н и нем'б га дџр'ат. – Лозе се око баштине »погребају« [2: 56]; || **погр'ес** -џб^{ем} св 1. 'положити ластар лозе у земљу'. – Ка^д о^ћеш да погр'ебџш л'озу, ископ'аш [канал] ђе ђеш да изв'едџш онџ б'рд^{ун} и наб'ачџш з'емл'у; 2. 'погрести пригорели масни слој са дна посуде'. – Котао даде сину да погрџбе грџбанице [4: 97]; || **погрџбен'ица** ж 'чокот лозе добијен погрџбањем'. – По један џетораст се остави за »погрџбеницу« [2: 56].

погрџбул'ат -џм св 'покупити сено грџбљама'. – Пок'упџ се с'ијено и погрџбул'а да ниједна сл'анка на лив'аду не ост'анџ.

погуб'ит -џбџм св према *џубиџ*. – Веч'ер^а је и ко је 'овце погуб'ио.

погрм'уша ж 'жбунасто растиње'. – Та се погрм'уша бер'џ св'а, т'а^нка е и 'она се омлаџује. – Погрмуша [је] шума која се бере по земљи, као зановет и рашковина [2: 38].

пог'урк^{ат} (се) -џм (се) св 'покошкати се'. – Ђеца се л'а^{ко} пог'уркају, али се и т'а^{ча}с пом'џрџ; || **пог'уркоџит** се -џм (се) св. – 'Они се м'ало пог'уркоџише, али се 'одма и смџр'ише.

п'од м геогр 'мала зараван на стрмој страни; место у подножју брда одакле се пружају веће или мање равне површине (често и као топоним)'. – [Нашла је] рукатку новаца на поду од Корита Кржањскијех [2: 340; 12: 32]; || **п'одипа** ж 1. 'доњи део стога, неувршеног или развршеног'. – С'ијено се избач'ује на п'одину и сл'ажџ окб ост'ожа, г'азџ. – Један гази пласе на подини, а други му једну по једну даје [2: 39]; 2. 'масивна страж^{њи}ца, обично женска'. – Под њ'бм је в'елик^а п'одина и м'уж јој зн'а како јој д^аје цев'ап; || **п'одиница** ж дем. – 'Ено су ти се ск'упџле 'овце н^а н^у п'одиницу; в. *зай'одак*; || **подоџи** м мн 'дно чуна, чамца' [2: 61].

подагнат в. *џодаг^{на}џ*.

под^ај'ат -џј^{ем} несв 'помагати младунчету да се насиса'. – От'ишла је да под'ајџ ј'аг^њат; || **подој'ит** -џој^м св \blacklozenge . – Ка^с-се ојаг^њџ, тр'еб^а ј'аг^{ње} придрж'ат да под'ојџ; || **под'ојница** ж а. 'овца која доји туђе јаг^{ње}' (Бс); б. 'овца коју треба држати да се јаг^{ње} подоји'; || **под'ојче** -џта с 'јаг^{ње} које је мајка одбила или је липсала' [2: 11].

под'ај^нџик м 'поданик'. – Мџ п'онека^д нијесм'о зн^{ав}'али ни јесмо ли под^ај^нџици т'урскџ али црногорскџ, а св'и с^у ни в'адџли д'ушу ка т^уђ'џме.

под'а^вџир^{ат} -џм несв 'подупирати; придизати'. – Сестра је недељно долазила да доноси џекове и да је подаџире [4: 402]; || **пода^вр'ијет** се под'а^врџм се св 1. 'упустити се у ризичан подухват; подупрети'. – У г'рд^ну си се раб'оту п'ода^вр^о, д'ијете, не зн'ам к'ако ђеш издр'ијет иж њ'џ. – Што си се томе прагу подаџро [2: 442]; 2. 'подлити се (о води)' – Ова ми кишур'ина п'ода^врџ испот пр'ага.

под'а^вџир^{ат} -џ несв 'сливати се, подливати се'; || **пода^вр'ијет** под'а^врџ св.

подаг^н'ат -џм св 'потерати, притерати'. – Кидисаше па и подагнаше. – Но Клименти надјачаше стражу / Надјачаше па ју подагнаше [5: 156 464]; в. *џнаџ*; || **подаг^{он}'ит** -џонџм несв 'натеривати'; в. *џонџџ*.

подбој м '?'. – А она би се кадикад осамила ослоњена на подбој одакле се иза кишних дана даљина до у недоглед опажала [4: 56].

подв'адница ж геогр 'њива која се наводњава' [12: 32].

п'одвеза ж 'плетена или везена свилена врпца којом се причвршћују (подвезују) чарапе испод колена или изнад њега'. – Ниже гаћа се видела лепа подвеза. Подвеза је била широка, шарена, највише црвена, изаткана или начињена од пређе [1: 256]; || п'одвезица ж дем. – Метн'ули ђет'ету ону п'одвезицу ка в'ел'еме ч'еку; || подвѣз'ат -'ежѣм св 'подвезати'. – 'Е, часа се ибр'ет ђ'етио: подвѣз'а рук'ав канѣф'ом и нап'унио га см'ока'ваѣ; || подвѣжев'ат / подвѣжйв'ат -'ујем несв 'подвезивати'. – Подвѣжев'але с'у л'астикѣм.

подв'ес -'едѣм св 'подвести'; в. *говес*.

подв'ѣс -'ѣз'ем св 'украсити везом с доње стране'.

подвйкн'ут -'вйкнѣм св 'припретити'. – Њ'ему је све ј'еднако подвйкн'уо му али му шапн'уо: он не ч'ује ни једн'о ни др'угѣ бес кад му п'укнѣ мац'уга.

подв'јј -'јч'ем св 'подвући'. – 'Онда су н'ешто подв'јк'ли и скр'ињу с'у изв'јк'ли навр земј'ѣ; || подвукѣв'ат -'ујем несв 'подвлачити'. – Он'й се р'ажњеви подвук'уј'у исп'от плѣста и два др'уга и[х] д'игн'у.

подгуз'ач -'ач'а м 'комад дебље тканине или танко јастуче, за стављање на столицу или место на коме ће се сести'. – М'етни неки подгуз'ач прије нѣ ђ'едѣш; в. *седачка*.

под'игн'ут -'нѣм св 'подићи'. – Нијес'у тр'ѣдја м'огли да га под'игн'у; ~ се 'измакнути се, склонити се'. – Т'а'ма сѣ Драг'иша Ив'ановић под'иг'ан с тијема њег'овијема за Ор'аво и Фил'ип је ост'а, можебит, з-десе др'уг'аѣ да ч'ек'а Талијан'е; || под'изѣт -'жѣм несв. – Нем'ѣ под'изѣт док се јѣ наконч'ам; || ~ се 'поустајати'. – 'Ујутру се под'изѣсмо, нађ'оше код некаквѣ ђев'ѣкѣ трй м'етра р'обѣ коју је к'уп'ила за ов'у д'ѣн'у ал'ину; в. *исѣј*; *изр. ѣодизање крстѣа* 'литије'. – »Подизање« крста [...]: иде се са крстима и са свештеником по сеоском »удуту«, обилазе се и освештавају поља, кладенци и ублови, читају се молитве и певају црквене песме [1: 303–304].

подигр'ат -'игрѣм св 'бацити прву карту, отворити игру'. – Да си подигр'а к'упу, н'е би прош'аѣ.

под'ирѣт се -'ѣм се несв 'мучити се'.

под'ис -'йѣ св 'подрати (о младој вуни, пре стриже оваца)'. – Н'е би п'одишле; в. *изимий*, *брз*.

подј'арит -'йм св 'подстаћи ватру додавањем огрева'.

подлѣд'ит -'адй св 'освежити после жеге'.

подл'аница ж 'ширина длана као мерна јединица' [2: 72 79]. – Подланицу је виши од улаза. – Ш'ѣр ми за подланицу мања од мене [4: 157 201].

подлијез'ат -'ијезѣ несв 'сливати се по спољној површини посуде приликом изливања течности'. – П'ази да ти не подл'ијезѣ.

п'одлијеп м 'прљавштина на вуни'. – Онй п'одлијеп се м'а'кнѣ, а чѣст'о се острйж'е.

подљута ж 'рана која се испоганила, инфицирала'. – Приступи се бајању, као и приликом појаве ударца и осталих подљута [2: 540 542]; в. *бјелоћа*, *софија*.

подм'ѣс[т] -'г'ем св према *мес* 'зачинити јело, додати му зачин'. – Коприве... дробе се, младе, обаре, па се подмету брашном, посоле. – Једна планинка... изнијела пет ока брашна, а о здигу имала је да [од њега] вариво о здижарици подмете [2: 103]; в. *сварий*; || подмѣт'ат -'ѣтѣм несв; || п'одмета ж 'брашно којим се подмета храна за свиње'. – Напр'авиш тѣ з'а прасѣд, п'одмету, ш'аку бр'ашна т'урйш у

спл'ачине и тѵ се р'ечѣ и м'ѣћа крм'ећā.

подметн'ут -нѣм св **а.** 'поставити да се нешто учврсти'. – М'брāш н'ешто подметн'ут под он'й крај, да се не кол'ећѣ; **б.** 'задужити некога да се прати нечије понашање'. – Ти не зн'аш кѵг'а с'у ти м'огли подметн'ут; || **подмећ'ат** -ећѣм несв 'подметати; постављати'. – Подмећ'али с'у једне проп'алѣ ђак'е, н'иске кар'актере, сл'абе л'уће, који с'у бил'и приг'адници њ'инѣ п'артијѣ (Кж).

подмйр'ит -йрйм св 'исплатити дуг'. – Ка'д јед'а'н д'уг подм'йрйш, добр'е мј'ери оли у др'угй ускāк'ат.

подмирит'ат -āм св; в. *замиришиаи*.

подм'удиле м 'полтрон, који се скрива испод туђих муда'.

подмукл'аћ -аћ'а м 'онај који потајно чини зло, подмукла особа'. – Напујда подмуклаћ [4: 383].

поднйв'ит / **подњйв'ит** -йвйм св према *нивиш* / *њивим*. – Л'уб'о ју је подњйв'ио, н'ије му ју д'а. – В'й сте и[м] чоб'ани, в'й сте и подњйв'или; в. *биза*.

подн'ијет -есѣм св 'поднети, издржати'. – Д'о пѵднѣ м'оже подн'ијет; в. *го-нијейи*; *изр. м'оже йодн'ијейи* 'може се прихватити као најмање неугодно решење'; || **поднос'ит** -осйм несв према *носиш*.

подноже с 'део разбоја, подножници'.

н'одобија, само у споју на *й'одобију* 'слично'. – Зауз'имāше од Бр'отњика пā, ов'акѵ, Бр'атоножиће, ск'оро до трећ'ину н'еба, на п'одобију ов'огā.

подој'ит -ојйм в. *йодјаиш*.

под'ола'к -лка м **а.** 'доњи део стрме ливаде, најплоднији њен део који се могао орати'. – Нā нй под'ола'к је н'екије г'одйнā м'огла да род'й л'ијѣпа кр'ѵбла.

подор'ат -орѣм св 'узорати неколико попречних бразда на крајевима њиве на којима се окреће ораћа запрега'. – Ка' [д] се уз'орѣ б'аштина, на кр'ајеве ђе се об'рћѣ по'орѣ се н'еколико бр'āздā'н п'опријѣко, под'орѣ се т'амо; || **под'ора'к** -рка м 'неколико попречних бразда на крајевима њиве на којима се окреће плуг'. – М'огā си на овй под'ора'к узор'ат још једн'у али дв'ије брāзд'е.

подражев'ат / **подражйв'ат** -ујем несв 'подсмевати се, подругивати се'. – Богме ћу те изрѣп'ат ако б'идиѣш подражев'ā т'у ђ'ѣцу. – Кучи често подражују Васојевйће, како нијесу раније качамак солили [2: 101]. – Бјежиш ли ти, срце мајчино, ка што те дружина подражују [4: 369].

подр'ас[т] -ст'е[м] несв 'израсти, прирасти'. – Ч'екāће да м'ало подрāст'е пā ђе га т'ā'мā кл'ат; в. *рас*; || **подрāст'ат** -āстā несв. – Ако 'овце не острйж'еш н'а вријеме, в'уна п'очнѣ да подр'āстā.

подр'езāт -жѣм св 'подсећи'. – Ојд'о да подр'езѣм једно ул'иште и да изв'адйм мало м'еда; || **подрезивање** с 'сечење саћа с врха улишта' [2: 43].

подр'епница м **1.** 'каиш који товарној животињи иде испод репа'; **2.** 'серви-лан човек'. – Овй с'а'д св'е м'ећ'у н'ајгорѣ подр'епнице за гл'авāре.

подријетл'о с 'порекло'. – Њ'ему се подријетл'о не зн'ā, али се в'идй да га л'ућй нијес'у начйњ'али.

подругл'ив -а -о 'подсмешљив'.

подуп'ирāт -ѣм несв 'постављати подупирач'. – Т'у нѣмāш шт'о подуп'ирāт ђ'аол'ѵм, нѵ гл'едā ка' [д] ђеш тѵ презйд'ат; || **подупр'ијет** -упрѣм св. – Једā'н ст'ѵк крѣн'уо да ми се нав'одй, м'ѵрā н'ечйм да се под'упрѣ; || **подупир'āч** -āч'а м. – Д'онесе нечесов подупир'āч и п'одуприје онй стѵг.

под'уторйт -йм св **1.** 'поставити дно на бачви, бурету'. – Под'уторй се б'а'чва,

угл'авѣ се дн'о у онѣ 'уторе и т'урѣш 'обрѹч; 2. 'поткрепити се јелом, најести се'. – Под'уторио се и са'д м'оже куј га раб'ота пон'есѣ.

под'уше с 'помен'. – Под'уше се чин'и ка'д 'умрѣ, бѣл'о је тр'ећѣ ј'утро, пѣ смо тѣ батѣл'или. – Подуше је чињено грећу вече иза смрти. – Прва се даћа звала у кучкијех Срба »подуше« [2: 268–269]; || **под'ушнице** ж мн. – Ако је н'еко ст'ио те су звѣл'и под'ушнице, т'а'ма је зв'ѣ п'опа.

подушит -уши св 'покренути на незадржив смех'. – Њега подушио смије [4: 158].

пож'алѣт се -ѣм се св 'потужити се на некога, исказати незадовољство нечим'; в. *рог*.

пожен'ит (се) -енѣ (се) св 'оженити се један по један'. – Вѣ 'имѣте двѣ с'ѣна, тебе тѣ се с'инови пожен'ит.

пожм'ирѣп м 'превртљивац; човек који је потајно спреман на сваку неподопштину'. – Да'н'ас н'ајбол'е усп'ијевају нес'оји и пожм'ирѣпи и шир'око и[м] је ка'д[д]-сѹ л'уђи излѣѣ'али. – Вук пожмиреп, који од најмањег страха подвѣје реп [3: 68]; в. *чучак*; || **пожмиреп** -а -о 'превртљив, непоуздан'. – Там'ан је кѣ к'учка пожмирепѣ.

пожњ'ет п'ожњѣм св 'обавити жетву српом'.

позам'ицѣт (се) -чѣм (се) св 'повешати, подавити каквим конопцем, траком око врата'; в. *завадиш се*.

позв'ат -овѣм св 'гласом, покретом или гестом затражити од некога да се одазове'.

п'оздрѣв м 'дар, поклон'. – 'Ево са'м ти д'онијела п'оздрѣв о[д]-сн'асѣ, нѣћ'осмо се у п'ј'ацу; || **поздр'авѣт се** -ѣм се св. а. 'послати поздрав'. – Д'обро ми се поздр'ави к'умовима и нека и Бѣк придр'жѣ у св'е што чин'ели; б. 'послати дар, поклон'. – Баба, 'ево сѹ ти се поздр'авѣли Пѣр'о и Стѣн'а, мало к'ѣфѣ и л'окѹмѣ; || **поздр'авјѣт (се)** -ѣм / **поздрѣвј'ат** -ѣвѣм (се) несв 'поздрављати се'. – 'Имѣ к'о и да јѣј се поздр'авјѣ, о[д]-тол'икѣ ѣец'ѣ ѣ'енѣ и ѣверск'ѣ и св'ѣје којѣма је вал'ала.

поземј'уша / поземл'уша ж а. 'приземна кућа, са земљаним подом'. – Ј'една је к'ућа на крај онѣ ц'естѣ и тѣ е к'ућа поземј'уша; б. 'окречена »кљачена« кућа', арб. *јеревѣје* [2: 81]; в. *слама*.

н'озида ж а. 'мали зид'. – Напр'авио је Маш'ан на едну п'озиду тѣ онѣ ш'ул'еве свѣл'ѣ, па онѣ ш'ул' на онѹ п'озиду сто'ѣ, а т'амо на онѣ двѣје с'ове. – Тѹ је бѣл'а некаква згр'ада иза једнѣ п'озидѣ, али тѣ е забат'ѣлено, н'ѣје бѣл'о р'ѣђено д'уго; б. 'зид који на терасастом земљашту спречава одроњивање, ерозију зиратне земље'. – Стрме и подзидане земље зову се »позиде« или »подзиде«. – Уз крчење стрмене земље се подзиђују (»позиде«, које се у Зети зофу *сафице*, а у Бару *ћарме*) [2: 44 45]; || **позид'ат** -ѣѣм св 'подзидати'. – Поз'ѣћѣ се н'ѣје на ст'рменицу, за'д'ѣѣ нач'инѣш да в'ода не н'осѣ з'емју; || **позѣћев'ат** -ујем несв 'подзиђивати'. – Ка'д[д]-ти је [њива] на ст'рменицу, позѣћује се да к'иша не пон'есѣ з'емју.

позлѣт'ит (се) -ѣтѣ (се) св 'покрити позлатом, дати нечему златан сјај'; в. *наѣрава*.

познѣв'ат -ѣјем (не)св а. 'познавати'. – Блѣж'о е Маш'ана познѣв'ѣ кѣ да му је р'ођенѣ бр'ат, а н'ас н'е ѣ'авол'ѣга др'угѣ; б. 'примѣивати'. – Њ'ега сѹ т'амо заглавѣрили, мѣ му се тѣ н'а чѣјсво не позн'ѣје. – Лѣц'ѣ му се позн'ѣвѣше; в. 'разазнавати', в. *ѣоклоѣц*; г. 'остављати траг'. – И од ѣ'ѣ да 'узмѣш да истрл'ѣш на тијел'о, од оногѣ к'оријена, тол'икѣ тѣ исп'ечѣ, а п'ошл'е се н'ишта не позн'ѣе на

к'ожу; || **позна'т** -'ам св 'препознати, распознати'. – П'ознā са'м фуцм'ута одмā, нō ми поб'еже у ону м'асу нāр'ода; || **познан'ит** -а -о 'који се према сваком понаша као према познатом'. – Овō дијет'е је познан'ито, ид'е ко[д]-св'акōга ко га з'овнē. – Пас који се не веже и никога не лаје, каже се »познанит јек [2: 9] || **п'ознāт** -а -о 'угледан'. – Бил'о је тун п'ознāтије и л'ијепије л'у'ђ'и, мā сū пр'ошли; *изр.* – Јā са'м њ'ему д'обро п'ознāт 'добро га познајем'.

п'озно прил 'касно'. А да м'ене сū кр'аве п'озно д'ошле (Бс).

позоб'ат -'обл'ем св 'појести нешто од зрнасте хране'. – Јā позоб'а некол'ко з'рнā'н гр'ожђа и с'а'д в'иђу и да са'м гл'адна.

позбр'ит се -'брим се св 'подичити се'. – Ада нека се и 'она м'ало поз'брī ка'д ју је огр'ашило.

поз'рнкāt -ам св 'појести зрна кидајући их с грозда'. – Ћеца р'екоше да н'е-отē гр'ожђа, а поз'рнкāше двā те л'ијепē грозд'ића; || **поз'рнколīt** -им св 'начети грозд откидањем појединих зрна'. – Е с'а'е[д] тāе гр'бс уб'ерите ка'е[д]-сте га тол'икō поз'рнколīли.

по'итāt -ам св 'пожурити'.

п'ој п'ођем св 'поћи'.

појāv'ит се -'āvим се св 'наићи, појавити се'. – Мī бј'есмо навр Пештер'инāе ка'д се 'ероплāни појāv'ише от Пл'атїјāе и ка'д је загрм'јело на Подг'орицу; || **нојāvјев'ат се / појавл'ев'ат се** -'ујем се несв 'појављивати се'. – 'Ево ти се с'а'е[д] св'е тō појав'јује. – Нем'б се в'ише појавл'ев'ат да гов'брїш.

пој'агмит се -јим се 'навалити да се нешто разграби'.

појак'ат се -'ам се св 'порвати се'. – 'Они се појак'аше кā в'ел'ї, а ка'е[д]-се т'уцїше глāv'ама -'оба у пл'ач.

појасан м 'јарац'; || **појасица** ж 'коза' [2: 19].

пој'ат / пōј'ат пōј'е несв а. 'певати'. – Пој'али су к'окоти – зов'е једа'н др'угōга (Кж); б. 'звонити, бубњати у ушима'. – Које ми у'о поје? [2: 318].

пој'ата ж а. 'стаја за смештај стоке, штала'. – У обору је »појата« за стоку [2: 81 87]. – Интересантно је да се име *појата* чује поглавито у обе Кржање и у Кривом Долу, а у јужнијим селима већ ређе, него превлађује назив *сїаја* [1: 254]; б. 'кућица, стајица'. – Имају 'они л'ијепу к'ућу, мā ст'арї н'етē у њ'у, нав'икли на св'оју пој'ату; || **пој'атица** ж дем. – Вел'їћ'ед да је у тū пој'атицу пров'ео в'ијек и нека га иж њ'е прен'есу н'а Бријек.

пој'ашāt -ēm св 'узјахати на коња'; ~ се 'ступити у ванбрачни однос'. – 'Они сū се, св'а је прил'ика, пој'ашāли, али нијес'у док и[х] не уф'атē.

појебāv'ат -'аје несв 'псовати'. – 'Узео пā појеб'аје и оц'а и м'āјку.

појед'инї -ā -б 'неки, појединци'. – Појед'инї сū тō и код н'ас чињ'ели, мā и[х] је бил'о м'ало.

пој'ило с 'место за појење стоке, поред водотока, бунара'; || **п'бјлица** ж 'корито из кога се напаја стока'. – Јесу ли ти од'ила гов'еда на п'бјницу? – На п'бјницу с'ипју 'из убла у кор'ито.

покāз'ат -'āжēm св 'показати'. – 'Он и[м] је покāз'ā м'јесто ћē б'ио з'акопāн; || **покажев'ат** -'ујем несв 'показивати'. – Вод'ио и[х] туд'ије и покажев'ā и[м] п'ут.

пок'ајāt се -јем се св 'признати своју грешку, осетити жаљење због учињене грешке'; || **покајање** с 'сахрана'; || **пок'ајнице** -їцāе ж мн 'сахрана'. – 'Они ид'у једа'н др'угōме на пок'ајнице; || **покајни** -а -о '?'. – Па га браћа дивно ожалише... /

Саранише у земљу покајну [5: 111]; || **покајник** м 'човек који се покајао'; в. *крвник* [1: 219].

покара ж 'чудовиште'.

пока̀р'ат -'а̀р`ам св 'благо укорити'.

покл'идат се -`ам св 'порвати се'. – Кад си тако 'итар и лак, би рад био да виђу, јеси ли јак, па га позове да се покидају [2: 451]. – Ако нећеш дој да се покидамо, кућа ће ти изгорет [2: 346].

покл'аде п'окла̀да`е 'дан уочи поста'; *изр. Бијеле* ~ 'последњи мрсни дан уочи Васкршњег поста' [2: 240]; *месне* ~.

покл`ап'ат -'а̀п`ам / -'а̀п`л'ем несв ♦. – Ка`[д]-с`у и [х] коп'али, покл`ап'али с`у и [х] пл'очама вел'ијема; || **поклоп'ит** -о̀п`им св; || **покл'опа`ц** -пца м ♦. – Ка`[д]-с`у м'а`кли покл'опа`ц, лиц`е му се позн`аваше, али зн`аш како му се сја`јаше к'ожа: ка̀ онб л'е[д] т'а`нкй ка`[д]-га с'унце огр'ије; || **покл'опница** ж а. 'велика камена плоча којом се покрива гроб'. – Поклапа га врло велика плоча, »поклопница«, дуга 2 м. а широка 1½ м. и висока преко 20 см. [1: 36]. – Вјерује се, да би онај који би и »најжесточијега« пса посуо земљом испод поклопнице непознатог гроба, могао би из ланца пустити тога пса [2: 193]. – Следује поклапање гроба плочама, које се зову поклопнице [2: 265]; **б.** 'поклопац на каквом сандуку'. – Малиши даде да доврши поклопницу некакве сандучице [4: 106].

покл'ат -'ол'ем св а ♦. – Поклаше му [вуци] десет ов`а`ц`а. – Ка`[д]-с`у покл'али к'озе, и на̀р'од с`у, те добр'е, исфаш'али; **б.** 'покосити'. – М'оже и т'ифус св'ако`ега покл'ат.

поклекнут -не[м] св 'изгубити ослонац, почети тонуту'. – [Надгробна плоча] је поклекла, упала, нема ослонца [4: 113].

покорит -им св 'осрамотити'. – Ајде и гледа да не покориш своје старе [3: 71]. – А ми ћемо да и покоримо / Ако, Кучи браћо, не скочимо / Султану се цару по'асимо / И његову суду одметнемо [5: 497–498].

п'окос м а. 'мера за дужину једнака ширини стопала'. – Кад се стопа попријечи зове се »покос« [2: 79]. – Моја је пребачила ногу и покос [3: 160]; **б.** 'искошеност'. – 'Она е дубока, ид'е у дубину, а ов'а н'е нб ид'е ка у п'окос, нан'иже (Кж).

пок'ошк`ат се -`ам св св 'споречкати се (обично о деци)'. – Не тр'еба се обр`т`ат ка`[д]-се ђ'еца пок'ошкај`у, 'она т`е се б'рзо и помй`рит.

покраја ж 'краја'. – Ударио... ножем због покраје некијех овнова Веља Цекова [2: 468]. – Гледање у мач вуковац било је средство за изналажење покраја у добима безвлашћа [2: 154].

покрајница ж '?'; в. *арам*.

покр`ен'ут -'ен`ем св в. *кренуи*.

покр`ив'ит се -'ив`и[м] се св 'померити тежиште, накривити се'. – Кад се случајно лисник »покриви«, постави му се по једно или два дрвета, што се зову »поставјачи« [2: 39].

покр'ит -'ијем св 'ставити нешто преко неког или нечега ради заштите'. – Св'е док ст`ог не ув'ршиш и не покр'ијеш, нијес'и завршио раб`оту; || **покријев'ат** -`ам несв. – Пй`т'ала са`н-га ка`[д] [ј]е Анд`р'о покријев`а ону к'ућу Д'арм`ановића (Бс); || **покр'ов** м 1. 'платно којим се прекрива покојник'. – Т'а`ма н'ијесу бачев'али под њ`им бес кака`в ч`арш'ав али д'екичицу и в'ише њега онй покр'ов. – Мрца покрију покровом [2: 248]; в. *иаће*; 2. 'кровна покривка' [1: 247, 2: 83]; в. *лијес*, *йоври(н)ица*; || **покр'ов'а`ц** -вц`а м а. 'покривач од козје длаке (за ознојеног

коња). – Стр'игли с'у к'озе и начињ'али вр'еће и покровц'е з'а коње, а онѐ се вр'еће зв'ал'е ар'ар'и, от к'очѐти (Кж). – Од »кочети« ткају »покровец«, »араре«, »зобнице« и »бисаке« [2: 16 30]; **б.** 'платнена покривка уопште'. – Б'ачи на т'б кака'в покров'а'ц.

нокроп'ит -'оп'им св 'попрскати'. – Тај материјал [искувани прпош] покропио још и ракијом првотоком [2: 73].

покупел'ат -'ам св према *куйел'аи*; || **пок'уп'ит (се)** -'им (се) св а. 'покупити'. – 'Ајте, ђ'ецо, и пок'упите оне ор'аје да и[х] не ф'ата р'оса. – Св'е пок'уп'или и п'онијели; в. *ирил'аи*; **б.** 'увићи'. – В'иђи како сп'уж пок'упи и изб'ачи р'огове (Бс); ~ **се** 'сабрати се, сакупити се'. – Нарѐд'ише да се св'и пок'упѐ т'у'н на г'у'в'о; уп. *ирикуйел'аи*.

покупов'ат -'ујем св 'купити све што је потребно, планирано'. – Ми покупов'асмо што смо к'ели и св'а'д] 'ајмо ко[д]-Др'аг'ѐ н'а к'афу.

покучит се -учим се св 'сагнути се, превити се'. – Покучио се напријед ка да тражи што је изгубио [4: 353].

п'ола ж 'предњи / задњи део цемпера'. – Фањ'ела се плет'ѐ из дв'ије п'оле п'а се са'ст'авѐ; || **п'олица ж** дем. – Опл'ела му б'ас'а једну п'олицу и вел'и да л'епчу фањ'елицу н'ѐће им'ат н'ико од њ'ѐнѐ ј'абукѐ.

пол'аженик м 'млађа мушка особа која на Божић прва долази у кућу, честита празник Христовог рођења, полазник'; || **пол'азит се** -'им се несв 'обилазити се на Божић'. – Дон'еси б'а'дњ'ак и пол'азит се с он'ијема н'ајближијема, 'ојдѐ пол'азни'к т'амо, њ'ин д'о'ђѐ ов'амо (Бс); || **пол'азник м.** – Међутим се код куће очекује полазник (полаженик), увек неко од млађих из пријатељске или кумовске куће [1: 306]; || **полазница ж** 'танка грана која се сече уз бадњак и уноси се у кућу на Божић ујутро'. – Уз бадњаке се насијече доста бјелошумових грана за тзв. полазнице [11: 436].

полампијер'ит се -'ијерим се св 'повампирити се'. – Каква је бил'а, н'ѐће јој се позн'ат ако се поламп'ијери. – Доскоро се пазило... да што живо умрлога, док је у кући, не прескочи, јер би се »полампијери« [2: 248 288].

полат'ин'ит се -'ин'им се св 'покатолити се' [2: 393].

пола'г'а'чкѐ / пола'г'а'чко прил 'полако'. – Ми пола'г'а'чкѐ крѐн'усмо уз Р'ет. – 'Ајте, м'оји, пола'г'а'чко заврш'ај'ите да ве не м'ер'ам.

полегуша ж 'ленштина'. – Ма пензију да ми је донио, нарочито рад полегуше Мравића [4: 264].

полѐкн'ут -'ѐкнѐ св 'загрцнути се'. – Полѐкл'о ми је и н'а н'бс са'м изб'ачио з'ала'г'ај. – Ваља се рећи, кад ђетету... »полекне« вода или залог'ај: „Ал'ат! ал'ат! ал'ат“ [2: 330].

полетан -тна -о 'одушевљен, пун полета'; || **полет'ар** -ар'а м 'човек који је увек спреман да полети у бој'. – Е, з'исто с'у бил'и полет'ар'и к'а по једн'и; || **полећ'ет** -'ет'им св а. 'полетети'; **б.** 'појурити'. – Они полећ'еше за њ'има, али ђ'е – н'е би и[х] ст'игли ни да с'у крил'ати; в. 'бити за некога снажно емоционално везан'. – А ђ'еца и[м] полећ'еше за н'ашу к'ућу.

полив'ѐнта м 'страшљивац'. – 'Ајде, ижл'ези с овијем полив'ѐнт'ом да се поб'ур'а. – И у Клименте има поливенте [2: 428]; || **полијев'ат** -'ијев'ам несв 'заливати'; || **полив'ул'а а ж** 'неуредна, прљава жена'. – Тр'есни се, полив'ул'о, и оч'исти ов'и п'л'иб ис к'ућѐ; **б.** м 'страшљивац'. – 'А м'ркнѐ, ов'и полив'ул'а н'ѐће ни на пр'аг ако н'еко н'ије ш њ'им; || **пол'игаћа / пол'ијаћа м** 'плашљивац, кукавица'; || **пол'иг'уз / пол'иј'уз м** 'исто'. – 'А је зап'уц'ало, ономѐ пол'иг'узу г'аће с'у т'а'ча'с

пожўћ'еле; || пол'ипїзда / пол'ипїзда в. *йоливул'а*; || пол'ит се -'ијем се св 'добити пролив'. – Бј'еште, н'оге, п'ољ ве гуз'ица!

полијег'ат -'ијег'амо св 'лећи'. – Ов'бђен'а полијег'аше ок'б огња; в. *лијегаї*, *лежаш*.

полијенак в. *сатије* [2: 464].

пол'ипс'ат / пол'ипц'ат -ш'е / -ч'е св према *лијсаї*.

пол'ица ж 1. 'водоравно утврђена даска (на зиду, у орману) за смештај разних ствари'. – Врло су ретке по кућама полице и рафови [1: 254]. – Понегде је остављен у зиду и банак, полица, на коју се такође међу већи судови, покривачи и друге постељне ствари и одело [1: 236]; 2. геогр 'уска травната тераса у стени'. – Нем'б 'овце угон'ит н'а нў пол'ицу; || пол'ичица ж дем. – Не д'ржи т'о н'б пот'ури т'амо на пол'ичицу. – Ул'егоше ми ј'агњ'ад н'а нў пол'ичицу [12: 32].

полог м 'место на коме кокошка редовно носи јаја'.

полом 'пораз, покољ'. – Кад једна страна другу у боју са шанца прећера и окрене на бјекство, то се зове полом [2: 186]; || полом'ит -'омїм св 1. 'поломити, разбити; натерати у бекство'. – П'оломї ми наг'рдї 'овце н'из онў ст'рменицу.

полугодишњица ж 'полугодишњи помен' [2: 269].

полўћ'ет -д'їм св 'нервно се разболети, полудети'. – Благо т'ом'е ко р'ано полўд'ї / в'а'с му в'ијек у вес'ел'е пр'об'е; в. *йомам*.

полумента ж 1. 'темељ, фундамент; први камен на ћошку кућног темеља'; в. *живица*; *шемељ*; 2. 'крупан, незграпан човек'.

пол'упина м 'непредузимљив човек; неваљалица, мртвик'. – Е, т'а'н је 'Ацић пол'упина: св'е му покл'али, а 'он н'ишта да уч'инї.

полур'едица ж '12 сати'. – Клачнице обично горе до дванаест »полуредица«, а то је шест дана, са шест ноћи [2: 62].

полут'ица ж 'велики комад неке целине'. – Пон'есоше д'обру полут'ицу сланин'е; || полутник м 'половина багаша (в.)' [2: 78].

пољак м 'човек који чува поља, пољар' [2: 133].

поље с 'део плећа' [2: 318].

пом'аг'ат -аг'ам несв в. *йомој*.

помам м 'хипохондрија'. – Помам, иначе махнитост, ...узрокују, као год и лудило, болеснику ђаволи [2: 521]; || помам'ило с 'помама, лудило'. – Ст'исло га помам'ило. – У помам'ило ч'е'к м'оже учињ'ет св'е што у здр'авў п'ам'ет н'е би; || пом'ам'нт се -'ам'їм се св 'помахнитати'. – Е, ако ћу, пом'ам'ио се. – За таквог болесника се каже: »помамио се«, »ударио је у гору«, »згрануо се« или »полудио је«, »шенуо је«, »чалакнуо је« [2: 521]; в. *бајаїи*; || поманитат -итам св а. 'наћи се у стању крајње раздражености, помахнитати'; б. 'полудети'.

пом'а'ј -кн'ем св 'помаћи, померити'. – Пом'а'кни га з'еру л'ијево; в. *ма'ј*; || пом'иц'ат -'ич'ем несв 1.а. 'померати'. – Не пом'ичи више ним'ало; в. *мицаї*; б. 'преносити тор'. – Пом'ич'е се т'б'р; 2. 'одржавати се као обичај'. – И да'н'а'с се пом'ич'е т'а' обич'ај, али н'ем'аш што кл'ат (Кж).

поман'ат'ит -ї св 'поплеснивити, прекрити се плесњу'. – Ови је л'еб пома'н'атио, м'ож га д'ат пр'ас'адима.

пومهја ж 'граница'. – Неколико кучкијех и хотскијех станака су решавали о затребачкој и хотској помеђи на лијевој обали Цијевниној [2: 149]. – Кад су били у Соко планину / На помеђу Куча с Климентима. – Изведе ју на вр' Планинице / На помеђу Бинце и Мојана [5: 61 353]; || помећ'а'ч -а'ч'а м 'сусед'. – Е

су Кучи ђаволе гнијездо / Од старине наши помеђачи. – И од кад смо с њима помеђачи / Никад мира имат не могасмо [5: 95 290]; || **помеђ'аш** -аш'а м 'исто' [11: 59]; в. *бијеса*^н.

помеђу предл 'између'; в. *вар, варнуи, зачеишца, кум, кумсиво*.

пом'ес се -ет'ем се св 1. 'промрзнути, прозепсти'. – Пом'ето се, ископ'а се! – Ка^е[д]-се ст'ока пом'ет'е, она н'ем'а варен'ик'е. – Ка^е ст'ока 'ојд'е у планину п'а се пом'ет'е ч'им 'ојд'е, она н'ем'а варен'ик'е за ц'ијел'о л'ето. – О Благовјести једна баба дигла [је] у планину, па се помела [2: 333]; 2. 'пасти од умора' [1: 263].

пом'ен'ут -'ен'ем св 'у говору или писању дотаћи се некога, споменути нечије име'. – Кој'ега он'о Јов'ана пом'ен'у пр'еђе; || **пом'ињ'ат** -њ'ем несв 'у говору спомињати; молити се (за здравље живих и покој умрлих)'. – Пушти т'у пом'етину, н'и за што га н'ије Б'ог д'а.

пом'етина ж 1. анат 'постељница, плацента'. – Ка^е[д] се от'ели кр'ава али се обл'аг'њ'и 'овца, 'оне б'ач'е он'у пом'етину и т'о тр'еб'а м'а'ј, зашто се кр'ава м'оже уд'ав'ит ако т'о из'ије; 2. 'слабић, љигавац'. – Пушти т'у пом'етину, н'и за што га н'ије Б'ог д'а.

помира ж 'мирење, прекид крвне освете' [11: 159]; || **пом'ир'ит (се)** -'ир'им (се) св а. 'изгладити неспоразум'. – 'Они с'у там'ан к'а ђ'еца: посв'ад'е се м'а се и т'а'ча'с пом'ир'е; б. 'пристати на прекид крвне освете'. – С в'ел'ом је м'уком прист'а да се пом'ир'е, нагн'али га р'ођаци и пр'ијател'и и н'ије им'а к'уј.

пом'ис'а -сли ж 'помисао'. – Ни у пом'ис'а^н да ти не д'ођ'е; || **пом'ис[л]ит** -'им св 1. 'помислити'. – Е, богме са'м пом'ис'ила да т'е б'ит 'они; 2. 'размислити, промислити'. – Прв'о д'обро пом'исли, д'ијете, да не 'ојд'еш у п'огибију; || **пом'ишл'ат** -'ишл'ам несв 'желети'; в. *снај*.

помлака ж 'тек смлачено млеко'. – Помлака је вареника, која се само мало помлачи, па се остави у котао до друге муже и сири се пошто се скоруп скине; || **помлачевина** ж 'исто' [2: 31]; || **помл'ач'ит** -'ач'им св 'овлаш загрејати, смлачити, припремити помлаку'.

помодр'ет -'одри[м] св 'помодрети'. – В'а'с је помодр'ио о[д]-з'им'е; обично у клетви: Стријел'а те помодр'ела.

пом'ом'ј -о'њи ж 'помоћ'. – „Бил'а ти н'а пом'ом'ј!“ / „Б'ог ти н'а пом'ом'ј!“, редован отпоздрав на „Л'а'ка н'ом'ј!“ или „Добрен'ом'ј!“ / „Добра н'ом'ј!“ [1: 290]; || **пом'ом'ј** -'ом'јем св 'помоћи'. – В'а'зда ви Б'ок пом'ом'г'ан и на пр'ав'и п'ут обрн'уо; || **ном'ом'г'ат** -'ом'г'ам несв 'помагати'. – Из дв'а-три д'а'на му је пом'ом'г'а на к'ућу.

помолак -лка м а. 'помаљање на врху брда, на превоју; појављивање у нечијем видокругу'. – Док дођоше у Тројан планину / На помолак Плаву и Гусињу [5: 65].

помр'ијет помр'емо св 'поумирати'. – Тебе т'е се с'инови пожен'ит, в'и ћете помр'ијет, а 'она ће б'и[т] скитн'ица по п'јаци.

помрк м а. 'тмина, мрак'; в. *јорњица*; б. 'помрачење'. – О помрку мјесеца... до скорога времена био је обичај да се пуца из пушака [2: 331].

поп'ав'ј'ат -'ав'ј'ем несв 'понављати'. – Нем'о да пон'ав'ј'ем.

понак'уч'ит се -'уч'им се св 'примаћи се неприметно'. – В'иће ли како с'е он'а к'ул'а понак'уч'ила д'ако нешто ч'ун'е.

попам'ј'естит се -'им се св 'добро се сместити'; в. *јојригид се* [4: 384].

понап'ас -ас'е св 'навести стоку да се колико-толико напасе'.

п'она'т п'онта м 'поен у картама'. – Ј'а ов'а'п'ут – с'амо дв'а п'онта; б'ол'е н'о Р'адом'ир кад му об'ал'ише чет'ири н'ајач'е к'рте.

понеђ'ел'ниџ м 'први дан у недељи'.

понестат -не св 'смањити се до нестајања'. – Бог је добар па ће добро бити кад зла понестане [4: 374].

понижāv'ат -āj'ем несв 'односити се с презрењем' [Ж 24].

пон'ијет -'есџм св 'однети нешто, пренети (поруку или неку ствар); при кре-тању нешто узети'. – Понијеле сū и двије к'укавице безобр'азнџ. – Пон'есосте ли онā jāј'ца Стāк'и? – Понијеш'е га Аустрйџци (Ф). – Не зн'а се куј гā п'онијела; *изр.* ~ н'а очи 'уврачати, замађијати'; в. *наудий*; || **понеш'ен** -а -о а. 'занесен; заинтересован'. – 'Они сū за тāн комун'иза'м бйл'и понеш'ени кā бр'ави за сол'илом. – Кои је за то више понешен [Ж 13]. – А 'он је б'ио да 'учи понеш'ен; б. 'привржен, одан'. – 'Ујāци сū в'а'зда понеш'ени за с'естрије, в'ише нō стр'ичеви за братāн'ије.

понов м 'крчевина'. – Понов је прокрчен крај баштине; || **поновит се** -'овй се 'искрчити'. – Поновио се ови крај [2: 45].

пōн'ос м ♦; || **пōн'оса'н** -сна -а 'поносит'. – Она је пōн'осна – не д'ā св'акōме бес кōме јōј се св'рснџ.

поноћ'н прил 'ноћу'. – Ст'игли су поноћ'и. – Б'еца ми поноћ'и не см'ију изл'еј. – Поноћ'и сџ крџ'ало, поноћ'и сџ од'ило [Ж 19]; в. *кружий*; || **п'ōнōћā'** прил. – Док д'оћџ ов'оћџ – до п'ōнōћā'.

поњ'ава ж 'грубо ткан вунени покривач'; в. *јуба, ленја* (2: 99, 1: 254).

пообал'ев'ат / **пообал'йв'ат** -ујем св 'пообарати, порушити'.

по'оде мн 'прва мајчина посета тек удатој кћери; посета одиви'. – По'оде бивају у кучкијех Срба трећи дан иза свадбе. Онда дође невјестина мајка с неком од рођака, те доћерају на коњу прђију [2: 232]. – Е да има од рода икога / Би јо' браћа дошла у по'оде [5: 61].

поодм'а'ј -'а'кнџм св 'поодмаћи, испредњачити'. – 'Он се, кā да н'џе, пол'а'ко п'оодма'че, пā т'āмā з'аждй – н'е би га з'рно ст'игло!; в. *ма'ј*; || **поодм'ицāt** -чџм несв; в. *мицāй*.

пооп'ч'ат (се) -'учā[м] (се) св према *ојучај*. – С тије 'акцијā'н сū се в'ртāли г'рднй, пооп'чāни.

поор'ат по'орџм св 'узорати'. – Сув'а је з'емја, не зн'ām к'ако ће тō да се по'орџ.

попāl'ит -'āлйм св 'попалити'. – Д'оста сū попāl'или, по'арāли, ошт'етйли; св'е што сū м'огли ошт'етй[т] – ошт'етйли сū (Кж).

попара ж 'јело од сувог хлеба надробљеног у масну чорбу'. – Кад се у чорбу од мяса здружи хлеб, то се зове »попара« [2: 102].

попас м 'боравак са стоком после здига у жупним крајевима' [2: 36 133]. – У попас су овце изјавили [5: 198]; || **поп'аса'к** -ска м 'јутарње напасање стоке пре муже'. – Док има довољно траве, музе се стока не само јутром и вечером, него и »на попасак«, тј. пошто је стока пасла неко време, обично до пред подне [1: 238]. – Козе... о попаску науче саме долазити на мужу [2: 27]; в. *јушиий*; || **попасковат** -ује несв 'излазити на попасак, боравити на попаску'. – У оба годишња времена попаскују по мјесец и више [2: 133]; || **поп'ас[т]** -āс'е св 'опастн сву траву'. – Нем'ō[j] и[х] ћ'ерā[т] т'амо, поп'асле сū овџ двā д'а'на св'е; в. *йас*;

поп'ерит (се) -йм (се) св 'усправити (се)'. – Поп'ери онй к'ами да га г'āћџмо. – 'Ајде се поп'ери, м'āјчйн с'йне, ако см'ијеш. – Држаћу га да се на главу поперите [4: 287].

поп'џт (се) п'опнџм (се) св 'подићи на висину, уздигнути; узверати се'. – Тā'н ће се ибр'ет и н'а шл'еме поп'џт а н'е на м'урву али ор'а.

попет'ар у бројалици »попетар, пошестар, пошто ти га баш не дам«.

попрџ'ат-рџа̄м св 'натерати, најурити некога на брз ход по тешко проходном терену'. – Пр'ича се, ч'уноу са'м, да су К'учи н'еђе попрџ'али Т'урке низ 'Орлево.

пошест'ар в. *йойейтар*.

поп'ит -'ијем св 1. 'испити'. – Свр'ни да поп'ијемо по рак'ију и п'о ка̄фу; 2.а. 'појести'. – Поп'ило је н'ешто п'унӯл'е. – До кост'ин ју е св'у огр'изла и ја̄јца св'а п'оп'ила; б. 'испецкати, изуједати'. – 'Ајде у к'ућу, поп'ише те м'уве, а с'а[д]-ће и к'ом'ари.

поп'иш м 'мокрење, уринирање'. – Не см'ије ижл'еј ни на поп'иш. – Жене устрашене од свега и свачега – ни на попиш [4: 329]; || **попиш'ат** се -'ам се 'помокрити се'. – Беж њ'е не см'ије ни да се попиш'а; || **попиш'ат'а'к** -тк'а м в. *йочка-йш'а'к*; || **попиш'ул'а** ж а. 'прљава и неуредна женска особа'; б. 'женско дете'. – Пр'идала му с'е ј'ош једн'а попиш'ул'а.

попласт'ит -'аст'им св 'скупити сено у пластове'.

поплет м 'унакрсно сложена слама на врху стога, покривач као заштита од закисивања'; в. *кайа* 2.

п'оподн'е / **поподн'е** прил 'после поднева'. – П'ио са'м та'н л'ијек и п'оподн'е, а с'а'д ми га д'октор сукр'атио и п'ијем га с'амо 'ујутро. – Д'ошли с'у н'еђе поподн'е п'озно.

поплоч'ат -'оч'ем св 'ставити плоче'. – М'ало смо т'ун поплоч'али, да се не ун'оси гл'иб на оп'а'нке у к'ућу. – А неколицина рођака поплоче гроб озго поклопницама [2: 2654].

попос'ат -'ем св 'посисати'. – Т'еле с'е п'ушт'ило и попос'ало св'ак'у к'апл'у.

поправ '?'. – Ка поправ, ошта је што тамо (в. нап.) [2: 429].

попр'авит (се) -'им (се) св 'подгојити'. – Там'ан се м'ало попр'авила; в. *йријас*;

попр'иг'ат-а̄м св 'испржити'; в. *йријай*.

попридигнут (се) -нем св 'мало се придићи'. – Јанко се попридиже и пона-мјести [4: 384].

поприм'ај -'а'к'н'ем св 'примаћи'. – Н'у т'и поприм'а'кни т'у стол'ицу е м'и ни ја'банца в'а'зда не ћ'ерамо да доф'ати луж'ицу али п'ир'ун; ~ се. – Гл'ед'аши да се от'у поприм'а'кн'еш ов'амо бл'иже. – Јеси ли забор'авио да се поприм'а'кн'еш б'аби?; || **поприм'ица̄т** -ч'ем несв. – Н'емаш се шт'о в'ише поприм'ица̄т, опозн'ио си на веч'еру и м'ало ћеш прич'ек'ат да в'ид'имо оће ли се што н'ај; в. *мица̄й*;

нопрљат попрљам св 'изгазити и покрити земљом'. – С'јеме се после, па се наврне стока, да га попрља [2: 50]; в. *навруй*.

попр'уг м 'појас, каиш којим се седло или самар учвршћују на коњу, колан'. – О самару су »попрузи« који коња стежу [2: 16].

попр'ужит се -'им се св 'опружити се'. – Ка'д он'амо: попр'ужио се ј'еж и ид'е ли ид'е, а к'ок'от се од њ'ега преп'а (Бс).

попрџ'ат -'рџа̄м св 'жестокo натерати на посао'. – Поч'еш'е да се сп'р'дај'у, ма̄ ка[д]-са'м и[х] попрџа̄ једнијем дренав'а'ком – за п'о 'ур'е и попласт'ише и погребул'аше; ~ се 'изломити се, изгинути падајући'. – Куј сте кр'ен'ули на зл'ип'ут да се нис т'е л'азбе попрџа̄те; уп. *наирџа̄й*, *сирџа̄й*.

попудб'ина ж 'путни трошак'. – Ако ид'еш куј д'ал'е, м'бр'аш им'ат попудб'ину, и у шп'аг и у торб'ицу; в. *йуй(нина)*.

пораб'от'ат -а̄м св 'урадити све планиране послове или њихову главнину'. – М'онча̄ди, јесте ли пораб'от'али, са' ср'ећ'ом?

поравњ'ат -'а̄м св 'заравнити; загладити'.

порад предл 'због'. – Ижл'егāн је порад с'ебе; в. *сиораг себе*.

пораз'ит -'азим св 'казнити због озбиљног моралног преступа'. – Те Клименти иду кукајући... / Што на кумство вјеру преломише / Те и кумство стиже и поразити [5: 75]. – Е Б'ок те пораз'ио што учиње от фам'илијѐ.

пор'ас[т] -ст'ем св 'постати већи, виши растом'. – Пор'астā је 'он, више н'ије дијет'е. – Некаква му брад'авица рас'ла, порас'ла бил'а; || **п'ораса'н** -сна -о 'који је израстао, који је висок за свој узраст'; в. *рас[и], ирошеї, ирошеїл'ас[и]*.

порбатина ж 'горња фаша сланине, с »рба'га« [2: 40].

поров'одина ж 'појас поред реке, поречје'. – У ову н'ашу порев'одину та'кв'ије сѐ м'ало рађ'ало.

пор'едник м 'сусед'. – Жив'и на ону сѐншт'ину, без др'уга и пор'едника. – Зар не чујеш муку на јунака / на Станишу твога поредника; в. *бијеса'н* [5: 373; Ж 27].

порез м 'испуст, банак на зиду'. – Из зида су учињени плочати »порези«, на које се улишта ређају [2: 41]. – Листре изнад пореза... зову се још и »ластанице« [2: 81].

пор'еј -'ечѐм св 'порећи'. – Кул'а р'екла – кул'а пор'екла; || **поријекл'о** с 'порекол'. – Ту испит'ују њ'ино поријекл'о; || **поријеч'ат се** -'ијечѐм се 'споречкати се, поспорити се'. – Н'ешто сѐ се поријеч'али, ма сѐ се б'рзо смјр'или; || **поријеч'ит се** -'ијечѐм се св 'исто'. – Поријеч'или се там'ан кѧ ђ'еца.

пореф'енит се -ѧм се св **а**. 'подмирити свој део трошка у заједничком подухвату'; в. *рефена*; **б**. 'обрачунати се, казнити'. – Валѧ ћемо се, д'ијете, пореф'енит, нако ми Б'ог 'узмѐ р'уке.

н'бртѧк м 'узани ходник; улазни простор'. – Тамо су ни б'а'чве у п'бртѧк.

поруч'ат -'учѧм св 'појести'. – Ако се не н'ађ'еш т'ун, поруч'аће 'они и тв'ој д'ио; в. *ручѧи*; || **пор'учкѧт** -ѧм св 'појести (о деци)'. – Пор'учкѧ[ј]те тѧ пѧ да идѐм'о ко-стр'инѐ; || **пор'учколѧт** -ѧм св дем 'исто'. – Дур'уз б'абѧн је св'е пор'учколио и с'а'а[д]-ће да б'иднѐ в'ел'ѧ ч'оек.

поручев'ат -'ујем несв 'слати поруке, често с молбом да се дође'. – Она је поручев'ала за Л'уб'а; || **поруч'ит** -'учѧм св 'јавити'. – А јѧ и поруч'ио: д'ој ћу т'ѧ'дѧн. – Т'ѧ'мѧ гѧ Сл'авко зблѧж'ио и 'одмѧ поруч'ио за м'ене.

п'ос-п'ос-п'ос! узв за дозивање, вабљење јагњета. – Довољно је, кад се пасир подојчету јави са пос! пос! пос! – оно трчи к њему као к мајци [2: 12].

п'осѧва'ц -вца м бот 'неко растине?'

посалиц'ат -ѧм св 'поплочати'. – Спр'ѐмѧ са да посалиц'ѧ об'ор; в. *салици*.

пос'ат п'осѐм св 'сисати'. – Свѐз'ала п'рво т'еле да јѧ н'е би пос'ало пот кр'авѧм. – А ко п'уштѧ ову ј'агњѧт те пос'аше?

п'осѧ п'осла м 'посао'. – 'Ајте, м'оји, св'акѧ на п'осѧн; || **посл'ић** м 'мали посао'. – И бѧс'а је н'ашла неки њ'ѧн посл'ић; || **послѧћ'а'к** -ћк'а дем 'исто'. – Послѧћ'а'к по послѧћ'а'к – теке гл'аву н'ика'а[д] да д'игнѧш; || **посленица** ж 'девојчица која почиње да се бави домаћичким пословима' [2: 114].

поса'бѧј'ат -'ијѧм несв 'додатно сабијати'. – Н'е би јѧ тѧ в'ише поса'бѧј'ѧ, н'ѧће св'е ст'ат; || **поса'б'ит** -'ијѧм св. – Ч'ек да овѧ м'ало поса'б'ијѧм.

поса'в'ит (се) -'ијѧм (се) св **1**. 'повити, савити'; **2**. 'повити се, сагнути се'. – Добр'е се п'оса'вила и в'ише се н'ѧће испр'авјѧт.

поса'гн'ут (се) -'а'гнѧм (се) св 'мало (се) сагнути'. – Посаго главу [4: 157]; в. *гвобојѧ'ц*.

нос'а'д прил 'касније, убудуће'. – Не в'јерујѧм ни да ће ти к'о пос'а'д р'еј, кѧ што н'ије ни дос'а'ѧт.

посв'адит се -йм се св 'посвађати се'. – Ш њ'има е посв'ађен од'ондā, ш њ'има не зб'орй ни да'н'а'с (Кж).

пос'ебе прил 'посебно'. – 'Они сū им'али преко тр'иста овā'ц'ā'н, пā ј'аловē чўв'али пос'ебе а мл'ек'аре пос'ебе.

посек'ат се -ām се св 'поспорити се око нечега, погурати се'. – Што б'й онбј ђ'еци те се посек'аше кā да тē се поб'ит. – Посекали би се па ком опанци ком обојци [4: 316]; в. *секай*.

пос'елица ж 'заселак удаљен од других насеља'. – Већа села називају мања поселицама [2: 127, 1: 26].

пос'ер м 'пражњење дебелог црева'. – 'Ижл'еже на пос'ер, да простйш т'й и тв'бј обр'ас; || **пос'ер-раб'ота** ж 'лоше обављен посао'.

п'осигурно реч. 'рекло би се, како изгледа'. – Н'ије п'осигурно, али смо ос'етили да е десе-петнā'с л'ўђ'й пр'ешло на н'ашу терит'брију.

пос'ијат -јем св 'бацити семе у земљу, усејати'.

посијед'ат -иједāмо св. – Партиз'ани сū д'ошли па посијед'али.

п'осијек м 1. а. 'посекотина, рана од оштрог предмета'. – Увријед'ио сē на п'осијек; б. 'место на коме је нешто засечено'. – Засијеч'е се и једн'о и др'угб и угл'āvй се у п'осијек; 2. 'велика погибија, изгинуће'. – Тб је п'осијек б'ио, нагрд'или сū Талијāн'е, мā смо и м'й тб п'отл'е л'ијепо плāt'или; || **н'осијеч** -и ж 'велика жалост, трагичан губитак'; || **пос'еј** -'ечēm / посијеч'ем св 1. 'посећи'. – Са'д'ио трй-четири ст'ога и пос'екā'н двā л'йста; 2. 'убити и одсећи главу'. – Кад су Турци плијенили и посјекли 23 крда стоке и... толико кучкијех чобана [2: 130]; 3. а. 'доживети тежак губитак, трагедију'. – Пос'еј ће ве по утр'обйцā'н; б. 'истрпети Божју казну'. – Њ'ега гā Б'бг пос'екā'н – п'огибе му онб дијет'е. – Вр'ћи се, ајвāн'у, Б'бк те пос'екā'н; ~ се 'поделити мегдан'. – Јефто Лекин Кривоодољанин посјекао се на мејдану с једнијем Царичићем [2: 198]; || **пос'ек** м 'свиња одгајена за клање'.

пос'илит се -йм се св 1. 'осилити се'. – 'Он се пос'или, убр'ечй се, ид'у код њ'ега гл'āvари и тр'ажē га (Кж); 2. 'обрадовати се'. – Богме са'н ти се пос'илила кā м'бме ђет'ету (Бс).

пбс'илник м 'старатељ, татор'. – Јес'и ли т'й знāв'ā да је тв'бј Маш'ан б'ио пбс'илник Мбм'овбме оц'у?

пос'ипāt -ипл'ēm несв; в. *сийай*; || **пос'ут** п'оспēm св 'полити'. – П'оспи ми да оп'ерēm р'ўке.

посисков'ат -ујем несв 'сисати крадом'. – А што се, бр'уко од бр'укē, не ж'енйш нб посиск'ујеш по т'ўђије т'орā'бā'н?!

посићит посићи св 'излити се из речног корита'. – Цијевна се бјеше посићила / Па прелила проз поље Ђемовско [5: 549].

поскйт'āt (се) -йтām (се) св 'остати без куће, уточишта'; в. *јелек*.

поскокачке фолк 'народна игра'. – Играње поскокачке сад је у кучкијех Срба већином замијењено код омладине црногорскијем начином [2: 378].

поскрāјн'ут -āјнēm 'склонити у страну, померити'. – Поскрāјн'у се стол'ице д'о за'да.

поск'ус -ўб'ем св према *скус*. – Поск'уб'и тб крупн'ије и 'ајмо.

послāп'йк -йк'а м 1. 'човек који је послат да обави неки посао, изасланик'. – И 'одмā: послāник'е за њ'има – да се вр'ātē. – Ну оправи лаке посланике [5: 58]; 2. 'изабрани члан парламента'. – 'Имāмо и м'й тун једнбга послāник'а (Ф); || **посла-**

ница ж 'писмо'. – На »протисак«, као и на пресијек, привија се и »посланица«, а то је обично писмо, које се писаном страном к болу привије [2: 531].

послужбѝца ж 'мала слава«, преслава'. – Осим Раћеха од кучкијех Срба већ нико нема послужбѝце. – Слава свију Затрепчана је Зоја (Св. Госпођа), а Никољдан им је послужбѝца [2: 245, 1: 301]; || **послужев'ат** - 'ујем несв 'прислуживати, славити послужбѝцу'. – До назад петнаест година Кућани су послужевали Госпођиндан [2: 245]; || **послужит** -ужим св 'прославити »малу славу«; в. *рујати се*.

посл'уш'ат -ам св 'учинити нешто на молбу, заповест'. – 'Ајде, д'ијете, благо лйл'и, да ме нешто посл'уш'аш; || **послушник** м 'онај који слуша без говора'; || **послушница** ж в. *йосленица* [2: 114].

посмиров'ат -'ујем св 'обавити све вечерње послове око збрињавања стоке'.

посм'рче -ета с 'дете рођено после очеве смрти'. – Дијете које се иза очине смрти роди [је] посмрче [2: 209].

пос'оба'к -пка м 'миљеник'. – Посјече му два посопка сина / И пилијени иљаду оваца [5: 127]; в. *особа'к*.

поспрд'ив'ат се -'ујем св несв 'изругивати се, подсмевати се'. – Е шт'о ћеш д'е: д'оћ'е в'ака'т да се ајван'и л'ућ'има поспрд'ују; || **посп'рдн'ут се** св 'подругнути се'; в. *кай, закруће*.

посп'шт'ат се -'ушт'а се (не)св 'имати благ нагиб, косину'. – Двојев'атница д'оња – 'она се посп'ушт'а нан'иже (Кж).

поср'ат пос'ер'ем / п'оср'ем св 1. 'испразнити дебело црево'; 2.а. 'упропастити неки посао'. – П'осри се на раб'оту; б. 'арогантно променити неко решење, одлуку'. – Св'е и[x] је п'оср'а и он'о понйшт'ио; || **поср'ат'а'к** -тк'а м 'унеређено мало дете'. – 'А, што је учин'ио ђед'ов поср'ат'а'к: нап'унио г'аће – п'и!; || **поср'еш** м 'који се унередио'; || **п'оср'о** -'а м 'исто'; || **п'оср'оња** м а. 'прљав, неуредан човек'; б. 'плашљивац, кукавица'. – 'Ајде, п'оср'оња, н'ем'а наизв'ан м'ећ'ед'ан, чега се бо'иш?; || **п'оср'оњѝца** м дем. – Ка'д ов'и п'оср'оњѝца ст'аш'е, п'а га пр'им'е у т'у њ'ину п'артију, б'иће му т'ијесна св'ак'а ц'ад'а; || **поср'ул'а** ж 'неуредна, прљави жена'.

п'ос[с]т п'оста м 'једнодневни пост'; || **п'ости** п'ост'а'с 'вишенедељни пост'. – Он'о неће бј'еше испред В'ел'ије п'ост'а'с; *Лейп'ове* ~; *Госи'оћ'инск'е* ~; *Бож'иш'њ'е* ~

п'остава ж 'подметач'; || **пост'ав'ит** -й'м св 1. 'учинити да нешто стоји, да буде у усправном положају, подметнути'. – Н'аћ'и н'ешто да пост'ав'иш по[д]-т'у н'огу, да се не кол'ећ'е; 2. 'сместити, наћи нечему место'. – Ка'е[т]-пост'ав'и бур'ило, в'ић'и да се не прев'р'не; 3. 'довести што у стање да може послужити сврси'. – Прије н'о п'очн'е да са'д'ијев'а, пост'ав'и кам'ење, д'рва, б'ач'и сламур'ин'е, нач'ињ'и н'аст'ор; || **пост'ав'ј'ат** -ам несв 'одређивати, именовати'. – Он пост'ав'ј'а бр'ата за в'одника; || **постав'јач** / **поставл'а'ч** -а'ч'а м 'подупирач'. – Ка'е[д]-се ст'ог нав'ед'е, пот'ури му се с он'е стр'ан'е поставл'а'ч; в. *йокрив'иш*; || **пост'ал'ница** ж 1. 'овца која увек заостаје за стадом'; 2. 'старија неудата девојка, уседелица'; || **пост'ал'ичина** ж пеј 'исто'. – Нек'е пост'ал'ичине с'у бил'е у т'ач'н аф'еж'е; || **пост'ат** -н'ем св; || **пост'ање** с 'постанак'. – Т'а'м'а са'м уч'ио пост'ање св'ијета.

пост'ап'ат се -'ап'ј'ем се несв 'ићи ослањајући се на штап'. – Пост'ап'ј'е се н'а н'у мач'ужицу и, пол'а'ко, д'оћ'е скоро св'ак'и д'а'н. – А Лале се на пушку поштап'је [5: 55].

пост'опица ж 'уска стаза'. – Ид'еш он'ом пост'опиц'ом, а гл'ед'аш да се озг'ор не оп'уч'и кака'в к'ами али ст'ијена. – Постопица [је] пролаз за саму људску ногу [2: 125].

постор'ит -'орѣм св 'подастрети'.

пострев'ара ж 1. 'пас који се увек налази под стрехом'; 2. 'њушкало, шпијун'. – Једној пострев'ари са'м р'екѣ да и[м] к'ажѣ да и[м] јѣб'ѣ п'а'с м'атѣр и ако и[м] н'ешто тр'ебѣ – нека д'ођу да и[м] р'ечѣм и да не ид'у з'а мнѣм.

постриг м 'чин којим се мирјанин-искушеник, световњак, уводи у монаштво'. – Постриг је благо које сте ми дали, да ве избавим [2: 461]; || **ностриж** ж 'вуна пострижена с овчијег трбуха' [2: 29]; || **постриз'ат** -'изѣм несв 'стрићи слабију вуну с трбуха и ногу оваца'. – Ово је више вријеме да се 'овце постризају. – Ка'[д]-ћеш и постриз'ат?; || **постри'иј** -'ијѣм св а. 'подстрићи овце у пролеће'. – Постриже св'акѣ озд'ѣл' и ок'ѣ врата, а са'[д]-се бо'и да и[х] не уф'атѣ зѣм'а. – Још о Благовијести пастири постригу овце испод трбуха и до сред стегана и реп [2: 29]; б. 'невешто подшишати'. – Је ли те б'аба т'акѣ постригла? – Лијепо си се постригѣн; в. *стриј*.

постријел'ат -'ијел'ѣм св 'побити ватреним оружјем'. – Талијѣн'и сѣ и св'е н'ѣ Биоче постријел'али, оса'ндес'ет' и двѣ т'аоца.

пост'уп м 'застој у раду млина због високог водостаја'. – Мл'ин је у пост'уп, д'игла сѣ в'ода (3).

посѣд'ит -'ѣдѣм св 'поосуђивати'. – Пок'упѣли и[х] т'ѣн пѣш њ'има у Богдѣн'ов кр'ѣј, пѣ посѣд'или на по дваез г'одѣнѣ, петн'ѣс, како кѣм'е, ж'ене, ст'арце, одб'или бубр'еге, смлѣт'или, нагр'ѣили – да Б'ѣг в'елики са'ч'ува!; 2. 'признати правну регулативу, покорити се одлуци суда'. – Један дио паша турскије с овијем је мамио цара да се не може посудит Арбанија док саму себе не умори да изнемогне [Ж 13].

посѣјм'ат -'ѣјмѣм св 'посумњати'. – Не см'ијеш ни да му пос'ѣјмѣш 'у чојсво, а н'е да р'ечѣш к'о му је б'ио ђет.

пос'ут п'оспѣм в. *посийаи*.

п'ос-п'ос! узв за вабљење јагњади.

пос'еј -'сѣм / посијеч'ем в. *посијек*.

п'ѣт м/ж 'зној'. – В'а'с са'м 'у пѣт [2: 511]. – Кад их сунце ожеже по главама, мати чкиљећи од поти, зовну Лисију [4: 279]; || **п'ѣта'н** п'ѣтна -о 'ознојен, знојав'. – Дош'ѣ је п'ѣта'н, кѣ да си л'аму вод'ѣ на њ'ега пр'осуо; || **пот'ит се** п'ѣтѣм се несв 'знојити се'. – В'а'зда се п'ѣтѣ ј'еднѣко 'а л'ѣти 'а з'ѣми.

потабат -им св 'присилити на ропску послушност'. – Е ако и не потербјетимо / И ка царску рају потабамо / Расели се земља Скендерија [5: 42–43].

поталаѣш'ит се -'ѣшѣм се св 'смирити се, упреподобити се'. – М'ѣлѣ се н'ешто поталаѣш'ио, б'иће да је нап'унио г'аће. – А како се поталаѣши – чуди се тата. – Божана се поталаѣши [4: 202 337].

потараб'ат -ѣм св 'поплочати'. – Потараб'ѣ гѣ – вр'ѣгу га бл'ѣше д'ѣ; в. *шараба*.

пот'ѣмѣ / **потама** прил 'после'. – Потама кренуше с придикама [4: 174].

пот'ѣњаѣт -ѣм несв 'тонутѣ'. – З'емја пот'ѣњаѣ по-тијем ч'ѣјсвом. – Некоме плѣје олово, а некоме и плева потања [2: 433]; в. *ѣлава*.

потѣгн'ут -'ѣгнѣм св 'имати тежину'. – Ријетко које говедо може потегнут 120 килограма меса [2: 14]; || **потѣз'ат** -'ѣзѣм несв 1. 'имати тежину'. – Светителске моћи с ѣивотом потежу само три оке [2: 306]; 2. 'вући равномерно, повлачити'; в. *бодѣн, зблѣжѣи*.

потербјетит -им св '?' в. *потибаи*.

пот'илак -лка м 'задњи део лобање, потиљак'.

потка ж 'нити које се при ткању проткивају кроз основу'. – Пређа за сукно се дијели на »потку« и »основу« [2: 72].

поткјид'ат -йїдам несв 'скраћивати; подсецати'. – Онй б'рдүни ка'д 'акнү, потк'йдајү се иза гр'озда; || **потк'инүт** -нём св 'скратити, подсећи'. – Оће овā н'аша ђев'бјка да потк'инē к'осу, жив'а н'еће б'ит док тō не уч'ињй.

поткијев'ат -ијевām несв 'стављати потковице на коњска копита'. – Ка[д] си ст'ио да потк'ијевāш к'оња, ка[д] ти к'оњ об'осй, з'овнēш ч'ека да ти пом'ожē али му с'ам г'уриш пл'очу; || **потков'ат** -'ујем св. – Дон'еси двије пл'оче да потк'ујемо Зек'ана.

поткожњак м 'поткожни чир'. – Поткожњак... својом појавом у виду оспине изазива необичну сврбеж [2: 548]. – Оспина и поткожњаци се отрљају струњавом врећом [2: 521]

поткољена ж 'потколеница'; в. *ойошшисе*.

поткоп'ат -'ам св 'откопати с доње стране'. – Поткоп'ā[j] још м'ало д'ол'е, дāко се иск'рл'ā; ~ се 'напакостити'. – Добр'е му се поткоп'ā, а ви'ећемо оће ли га м'а'ј. – Што си му се поткоп'ā, ч'бче, н'ије ти крвн'йк. – Тешко томе они коме се поткопају и кога унавиде [4: 204].

поткорүш'ит се -'үшй се св 'потклобучити се (обично од влаге)'. – Погледни ђе се поткорүшило [4: 288].

поткосница ж 'дјевојчица 12–13 година, »уколико косу застриза« [2: 114].

поткријеп'ит -'ијепй св 'нодстаћи, подржати'; в. *уишјай*.

потк'упйт -йм св 'покупити остатке'. – Потк'упйтē 'они и пот'оњү сл'анку; || **поткүпл'ат** -үпл'ам несв.

потк'утњица ж 'њива уз кућу, под кућом, башта'. – На потк'утњицу 'имāш л'ука, крт'олē, пос'ијеш онй притк'аш пас'ул' [2: 44, 1: 254].

поткүч'ит -'үчйм св 'поткачити, закачити'. – 'Ондā сү га н'ешто поткүч'или пā ка[д]-сē проглāс'ило уједин'ēње, г'ā'ма е р'екā: „Е, врн'ите ми он'ō“. – То су дугуљасти каменови који се толико у земљу удубе, како их рало никако не може поткучити [2: 124].

потл'ашњй -ā -ē 'последњи'. – Н'ешто је б'ол'е у потл'ашњй кр'āj, мā ч'екā[j] да видймо. – Жене до најпотлашњега гроша дају тек дако се част осветом поправи, јер се више жалост подноси и трпи за оно што није освећено но за оно што му остаје пусто огњиште те му не остаје нитко од његова трага [Ж 12 38]; || **пот'олњй/пот'оњй** -ā -ē. – Чит'ā је н'овине до пот'олњēга д'а'на (Пг). – 'Он је отиш'ā'н с тије-ма пот'оњйјема К'оћима којй су от'ишли за 'Америку. – Прēс'едник с'үда је б'ио В'ел'ко Петровић, пот'оњй шкл'ан пор'одицē Њ'егүшā'н-Петровићā'н. – Јā се н'ēћу потпйс'ат без н'ајпотоњй; || **п'отгле / п'отголē / пот'олē** прил 'после'. – М'огло е и п'отолē тō да б'иднē (Кж). – Пот'олē са'м 'узео овү ж'ену (Мч). – 'Ајте ви, ја ћу д'бј мало п'отл'е. – 'Они сү п'отол'ē св'и от'ишли на з'ā'пүт. – Тако се најпотоље миш од миша ожени [СК 463].

потлеуша ж 'сиротињска кућница, учерица'; || **потле'ушица** ж дем; || **потлеушит се** -им се несв 'сневољити се'; в. *йойшалаушиш се*.

потов'арйт -йм св 'сместити све ствари у превозно средство, натоварити'.

пот'ок м 'мали краћи водоток, који обично пресушује'; || **поточ'ић** м дем; || **поточāњ'ак** -њк'а м; || **пот'очина** ж 'вододерина'. – Прип'азй, с'йне, да н'еће не зај'āзйш пот'очину.

потоњи -а -е в. *йойшашњи*.

- потп'асѧт (се)** -'ашѧм (се) св 'стегнути се појасом'; в. *ѡлоча, ѡлочица* 2.
- потпѧт'ит** -'ѧтѧм св 1. 'подвити луб обуће испод пете'. – В'а'зда потп'ѧтѧ об'ућу, кѧ да не ум'ије да ид'ѧ; 2. 'променити ћуд, прозлити се'. – Не зн'ѧ се што сѹ му чин'ѧли, теке се добр'ѧ потпѧт'ио откѧ је дош'ѧ из ѡ'инѧ шк'блѧ.
- потпиљнут** -нем св 'изазвати, испровоцирати'. – Мајка ријетко куне, само кад је потпиљну. – Тебе ка да су ђаволи потпиљнули [4: 115 282].
- потпѧр'ит** -'ѧрѧм св 'дувајући распламсати ватру'.
- потпѧс'ат** -'ѧшѧм св 'ставити потпис'. – З'ашто н'ѧ би т'ѧ потпѧс'ѧ? ||
- потпишев'ат** -'ујем несв. – Потпиш'уј! – Н'ѧћу!
- потпѧрѧш'ит** -'ѧшѧм св 'напунити пушку и припремити је за палѹбу'. – Иза рана пушке потпрашите [5: 379].
- потп'унѧт** -'ѧм св 'попунити'. – Дѧј'ѧ ми онѹ л'истицу и вел'ѧ да у потп'унѧм; ||
- потпуњѧв'ат** -'ѧјем несв. – П'ѧтѧ ме за коѧга потпуњ'ѧем; ||
- потпѧњ'ат** -'уњѧм 'исто'. – 'Она т'ѧмо ј'ѧдѧ, потп'уњѧ н'ѧшто, а не в'јерујем е зн'ѧ св'ѧ сл'ова.
- п'отра** ж 'штѧта коју стока направи на усевима'.
- потражник** м 'трагалац'. – Потражник је »издавао соѡбину«... онемо ко лу-пежа прокаже [2: 160]. – Ми смо потражници! Коњи су ни покрадени, па смо до вашѧга села доћѧрали траг [3: 289].
- потр'ѧјѧт** -'ѧје[м] несв 'одужити се, потрајати'. – Ако је нѧл'ога у мл'ин, тѧ м'оже да отр'ѧје и двѧ д'ѧ'на, и тр'ѧ.
- потрб'ушина** ж 'сланина с трбуха' [2: 40]. – Ка'ѧ[д] н'ѧмѧ др'угѧ, не мѧн'ишѧ се ни отрб'ушини.
- п'отреба** ж 'оно што је нужно да се уради или набави, нужност'. – В'ел'ѧ ми је отрѧба, а не зн'ѧм ђ'ѧ да 'иштем; ||
- потреб'ит** -ѧ -о а. 'бити потребѧн'. – 'ѧјде с Р'ѧдоњѧм, потреб'ит си т'ѧмо; б. 'имати потребу'. – А, ујѧче, ж'ѧ ми је, н'ѧјѧса'м потреб'ит, н'ѧје да и[х] б'ѧчим.
- потр'ѧфѧт се** -ѧ се св а. 'догодити се, десити се'. – Потр'ѧфѧло се те гѧ л'ѧко изв'ѧдио. – Ако се потрефи и други [брат] да погине од крвника побратимо-ва, не треба [га] светит док се побратим освети [Ж 11]. – У дан може се потрефит, кои би рано доша, да му нема ко други послужит; б. 'погодити'. – Дѧб'бгдѧ јѧј се потр'ѧфѧло ђе и др'угијѧма жен'ѧма.
- потрѧл'ит се** -'рѧлѧм се св 'побунити се, загламити'. – 'Они се потрѧл'ише – р'ѧкѧ'н би е тѧ се поб'ит; б. 'потрудити се'. – 'Он сѧ потрѧл'ио да не доч'ѧкѧ.
- потрош'ит** -'ошѧм св 'нешто употребити с одређеним циљѧм, за куповину и сл'. – Овѧ се г'ѧрњѧ кор'истѧ с'ѧмо ка'ѧ[д]-се потр'ѧшѧ сн'ѧјѧк у овѹ д'ѧњѹ (Кж).
- потрѹс'ит** -'ѹсѧм св 'запрашити по површини, посути мало сипком мате-ријѧм (брашном, сољу)'.
потсвојѧче -ѧта с 'усвојѧно дете' [2: 123].
- пот'уј** -'уѧ'ѧм св 'потући'; в. *ѡуј*.
- потѹл'ит** -'ѹлѧм св 'угасити'. – Кад се разгори, потули се водом [2: 62].
- потѹр'ат** -'ѹрѧм несв а. 'стављати'; в. *нарѧдиш*; б. 'постављати испод неѧѧга, подметати'. – Нѧмѧш тѹ шт'ѧ потѹр'ѧт; ||
- пот'урѧт** -ѧм св а. 'оставити'. – Пот'урѧ га т'ѹн 'у ђѧш; в. *ѡлицѧ*; б. 'подметнути'. – Н'ѧђи некѹ сп'ичицу да му пот'урѧш; в. *кола'ѧ*.
- пот'урѧит се** -ѧм се св 'потурѧити се'. – Би ли се т'ѧ, Стој'ѧне, пот'урѧио з'ѧ парѧ?
- потѹц'ат се** -'ѹцѧм се несв 'бити без сталног боравишта, померати се од не-

воље из места у место'. – Потуц'ала сѣ од н'емила до н'едрага.

пот'уца̄т се –ам се (не)св а. 'кврцнути се врховима васкршњих јаја'. – В'иђосте ли онѣ п'огани како се сп'рдају з бабѣм: п'итају је ли се на Вѣск'рс пот'уца̄ла ж ђ'едом; б. 'туцајући све разбити'. – Пот'уца̄ је ђ'еци св'акојѣ јајце.

потфатити се –им се св 'подухватити се'. – Кад је јемац за некога јемчио, казало се: »потфатити се« или »улега је добар« [2: 78].

потфирев'ат –'ујем несв 'правити вир преграђивањем водотока'. – Ми смо туд'ије потфирев'али и кв'асили б'аште; || **потфѣр'ит (се)** –'ѣрѣ[м] (се) св 'зајазити, загатити'. – Потф'ѣрѣ се пот'ок, ф'ѣр нач'иниш.

поуч'ит по'учѣм св 'посоветовати'. – Јеси ли сметенога поучио?

поф'ата̄т се –ам се св 'повезати се заједничким послом'. – Пошл'е се поф'ата̄смо с овѣјема Малис'орима; им'а е јед'а'н пр'еко ст'отинѣ ка'д]-смо и почѣли догон'ит, а с'ад н'ѣмау ни 'они: н'еко два̄д'ес, н'еко д'есѣт, н'еко ђ'аол'у'!

пофермат –ам св 'подржати, потврдити'; || **поферма̄в'ат** –'ајем несв. – Она јој је и пофермавала [4: 280].

пофтор'ит –'орѣм св 'поновити' [Ж 22].

поч'ађа̄т –а св 'поцрнети од чађи'. – У тѣ је кужн'е св'е бѣл'о ч'ађаво п̄а ти поч'ађа̄ и струка ако ју два̄ д'а'на не изн'есѣш наизв'а'н.

п'оча̄'с[г] –сти ж 'почаст'. – Тѣ е пор'одица бара'кт'арск̄а и 'они, макар да је дијет'е и о-д'есѣ г'одѣн̄а'н, 'они му м'брау д'ат п'оча̄'с да п'рвѣ ид'ѣ.

почек м 'вересија'. – »Почек« или »на почек« нешто купити, значи под »вересију« нешто на рокове или »на ваде« купити [2: 161].

поч'ела'к –лка м 'чело'. – Стријел'а те ф'иштѣла у поч'ела'к (у »по чела« 'у сред чела' – клетва).

почѣн'ат –'ѣпл'ѣ[м] св 'оставити траг канци; притиснути ногом, утабати, угазити'. – Св'е ми овѣ к'окошке почѣп'аше и ђавол'исаше; в. *ѣрл'аѣ, ѣрл'ач*.

поч'ѣт п'очнѣм св а. 'засновати неки посао'. – Ка'д] би ум'јела поч'ѣт, мене се чињ'ѣ да би ум'јела опл'ес та'кв'у фањ'елу; б. 'покренути неки процес'. – Поч'ѣла да му црвен'ѣ ц'ијев; || **поч'иња̄т** –нѣм несв. – Њ'ега н'ѣ за што н'ије д'а Б'ог: у св'е је поч'иња̄, а н'ишта н'ије завршев'а; || **почетник** м 'човек који почиње нарицати'. – Напред иде пред људима један човек, који уме добро »тужити« или нарицати, и њега зову почетником, јер он почиње нарицање [1: 283].

почеш'ат се –'ешѣм се св 'почешати се'. – П'ази, д'ијете, да се не поч'ешѣш и т'амо ђе те не с'рб'ѣ.

почив'ало с а. 'место на дугој стрмој страни где се може сести и предахнути, одмориште'. – Једв'а са'м 'издро до почив'ала. – Онѣ ла'кц'и м'огли су се насп'ат док са'н дош'а̄е на почив'ало; б. 'даљина, растојање од једног почивала до другог (по Т. Оравцу)'. – Божина Радоњин Манојловић је носио читаво почивало у »зароку« кош који је хватао тридесет багаша жита [2: 503; 12: 32]; || **почиват / почијев'ат** –'ијев̄ам несв 'одмарати'. – Онај што свијема »пребачи« [камена с рамена] почива док му ко »довргне«; в. *говрѣнуѣ*; || **поч'инѣт** –нѣм св а. 'одморити, предахнути'. – У једна̄н'с с'аѣи са'н рѣч'а̄ и п'ошле м'ало поч'инуо [Ж 34]; б. 'прекинути неки посао, оставити се посла'; в. *мрѣа'в*; || **почивка** ж 'кратак предах'. – Иза мале сватске почивке један од укућана или ближњи рођак... узме на руку нарамак »фацулета« [2: 223]. – Иза такве почивке опет су договорно настављали бој [2: 200].

почипци м мн '»клинци који се ваде из коњскога копита приликом преобувања« [2: 16].

п'очѣс -сти ж а. 'прљавштина по овчијем трбуху'; б. 'слаба вуна с овчијег трбуха'.

почк'ат се п'очкѣм се св 'помокрити се, уринирати'. – Почки се у раб'оту. – Заусти да им се почке у управу. – Они овоме да му се почке у брк Стаљинов [4: 272 274]; || **пбчк'а ж** 'девојчица која није регулисала ноћно мокрење'. – И ов'а ће пбчк'а кѣ он'а што је тб чињ'ела ка'р[д] се 'удѣла; || **почк'ул'а ж** 'исто'; || **пбчк'оња м** 'дечак који није регулисао ноћно мокрење'. – Ови ће н'аш пбчк'оња и 'у школу, а н'ѣће прест'ат да се б'урѣ п'о[д] соббм; || **пбчк'оњица м** дем 'дечачић који мокри где се нађе'. – Нем'оте ми ви'к'ат на овога пбчк'оњицу е ћу ви кѣз'ат раб'оту; || **пбчк'алина м** 'исто'. – Вићосте ли ову пбчк'алину: пр'ескочи преко пр'ага да се поб'урѣ у к'ућу и с'а[д]-ћу да га исф'рскѣм, да му в'ише не п'адѣ н'ѣм; || **почкѣт'а'к** -тк'а м 'исто'. – П'уштите ми тога почкѣт'а и нем'оте га дѣр'ат да ви не к'ѣжѣм раб'оту.

почкрк- в. *йошкрк-*.

поцевел'ат (се) -'ѣм (се) св 'покошкати се'. – Н'ешто се поцевел'аше, нб и[х] б'рзо смѣрише.

пбш'а -'ѣ ж 'дуга уска тканина којом се могу умотати глава и врат'. – Б'аба ни 'у л'ето не ск'ѣдѣ пбш'у и ч'ѣм иск'очѣ преко пр'ага – она се зап'бшѣ.

пошакет'ат се -'ѣм се св 'потући се песницама'; в. *шѣшѣшѣ*.

пош'епѣт / пошѣн'ут -нѣм / -'ѣнѣм св 'померити'. – Пошени се с мјеста [4: 385].

пошест'ѣр, у бројалици, в. *йошѣшѣр*.

п'оширок -а -о в. *шир*.

пош'ишкѣт -ѣм св 'скратити косу, подшишати'; в. *оѣривѣшѣ*.

пошкркив'ат се -'ујем се несв 'подсмевати се, подругивати се'. – Ови ибр'ети безобр'азни се и ст'ѣријема л'ѣш'има пошкрк'ујѣ; || **пошк'ркнѣт се** -нѣм се. – Ум'ио се 'он св'акѣме пошк'ркнѣт, а н'ије с'ебе н'ика'д в'идио колика је авѣт'иња.

поштѣп'ат се -'ѣпѣм се в. *йошѣшѣшѣ*.

пошт'ен -а -о 'честит, савестан, морално исправан'; || **пошт'ѣње с а**. 'својство онога који је честит'. – Нес'оји се в'а'зда ф'ѣлѣ пошт'ѣњем; б. 'гостопримство'. – Гостопримство Кучи зову »поштење« [2: 469]; || **поштењ'ѣк** -ѣк'а м 'частан, савестан човек'. – »Поштењѣк« је познат и уважен у свему племену. – »Поштењѣк« умире отвореним а тврдица стиснутим рукама [2: 469]; || **п'оштовѣт** -ујем несв 'цениги, уважавати'. – Јѣ та'кв'ѣ ним'ало не п'оштуем.

пошт'ијер -ијер'а м 'поштар'. – Тѣ ћеш б'ит пошт'ијер.

пошт'ичѣт -ѣм св 'приковати даске'. – Петар је у кучкијех Срба цио или дјелимично »поштѣчен« [2: 86].

пошушњ'ара м 'ухода, ситни доушник'.

пр'абаба ж в. *шук'унбаба*.

праваш м 'присталица Правог народног клуба, формираног у Црној Гори 1907. године'.

правдање с 'одређивање редоследа којим ће нека игра почети' [2: 341].

правеѣтан -тна -о 'праведан' [Ж 32].

правосл'ѣвнѣ -ѣ -б 'који припада православлѣу, православној цркви'.

пр'ајѣд м 'трећи предак'; в. *ѣађѣг*.

праз м 'приплодни мужјак, обично ован, ређе и јарац' [2: 10]; || **празио с** 'оплођавање женки животиња'. – Овнови и јарчеви, осим празова и прчева, за празило се онеспособе шкопљењем [2: 15].

пр'аза'н -зна -о 'ненатоварен'. – Ка^д[д]-се натов'арѝ али ка^д[д]-е пр'аза'н, др'угѝ к'оњ н'ѣше за 'огл'ав б'ѣж ђавола; || **празн'ов** м 'сиромаш'. – 'Им'а чест'итије пр'азн'ов'а, а најт'ежѝ с'у празн'ови 'у гл'аву; || **празнок'ош** м 'неродица'; || **празнор'ук** -а -о 'празних руку у прилици кад нешто треба даровати, поклонити'; в. *боник*.

пр'ам м 'прамен'. – Бјела вила град градила / ни на небо ни на земју / но на праму од облака. – На врху главе остављали су дуги прам перчина. – Овај их свеже прам за прам [2: 89 270 375]. – Ка^д је бил'а нечесова ма'риз'аџија [меринизација] (истраж'или к'озе п'а да попр'авѣ 'овце), једн'а је траж'ила да јој 'овце м'р'к'а некѝ чечер'ан а н'е некѝ ђ'ол'авѝ е и[х] 'она, велѝ, држ'ѝ и због пр'ама в'унѣ.

прасад'ар -ар'а м 'свињац'. – Т'у кот прасад'ар'а, ђе ј'а пр'асадима д'а'ем, д'о'џ'е з'ѣц; || **прасед'ар** -ар'а м (Бс); || **прасадар'ица** ж 'и с т о'. – Пр'одѝ му поре-к'у'ѣ к'а поре-прасадар'ицѣ; || **прасад'арник** м 'и с т о'; || **пр'ас'а'ц** -сц'а м зоол 'мужјак Sus'; || **прас'ица** ж. – Томѣ Ђ'ирку је прас'ица из'ела 'око; || **пр'асе** -ета с. – Т'о је т'амо ђе ј'а пр'асадима д'а'ј'ем; || **прас'ичица** ж дем 'крмачица'; || **прашч'ић** м дем; || **пр'ашч'евић** м '»прасеѝи син«'; || **прас'ећ** -а -ѣ 'који се тиче свиња, свињски'. – Зн'аш како'в б'ј'еше ст'ом'ак – 'исто к'а пријев'о прас'ећ; || **пр'ас'ит** се пр'ас'и се несв 'доносити на свет прасиће'. – Пр'ас'ила сѣ 'она тр'ѝш али чет'ирѝш.

пр'ат пер'ѣм несв 'испирањем у течности (најчешће води) уклањати нечистоћу, прљавштину'. – Б'аба Л'убица п'онијела да пер'ѣ г'уб'е на Мор'ачу; || **пр'ањ'е** с 'веш који се пере, одећа, постељина'. – Ж'ено, 'угазѝ ти шар'ул'а у овѣ пр'ањ'е!; || **пратњача** ж 'тежа правоугаона дрвена лопатица с кратком дршком, за прање рубља'. – Не м'оже се р'оба опр'ат бес пр'атњачѣ, нѣ пр'атњачу – па д'а'к'ај док ти р'уке оп'ану; || **п'ерн'ут** п'ернѣм св 'овлаш опрати, пропрати'.

прат'ила'ц -иоца м; в. *чувар*; || **пр'атѝт** -ѝм несв а. 'испраћати'. – Стрико Ђ'орђија мѣ т'а'ма пр'атио до навр Р'ета, а б'ј'еше б'ѣн – к'а да е зн'ав'а е се в'ише н'ѣнемо гл'ѣт; б. 'ићи по трагу, следити траг'. – И после р'екоше да су му трагове п'о снѝјегу пр'атѝли – уз Гр'опе на Момоњ'ево (Бс).

пр'аћа ж 'конопчић којим се товар учвршћује на самару; употребљава се и као узенгија'. – Ова се пр'аћа м'бр'а промијен'ит, прек'инуће се [2: 16].

праћак'ат се -'ам се несв 'трзати се, отимати се'. – Праћак'ало сѣ доклѣ га нијес'а'м усег'етио; || **праћ'акн'ут** се -нѣм се св 'тргнути се, покушати се отети'. –

пр'аунук м; || **пр'аун'ука** ж; || **пр'аун'уче** -ета с.

пра[х] м заст 1. 'барут' [2: 73]; 2. 'козји гној'. – Козји гној зове се »прах« [2: 73]; || **праш'ипа** ж 'најситније честице, прах'. – Са'м'ел'и ју праш'инѣм; || **праш'ник** м ? [Ж 35].

праш'ек м 'прашење, окопавање кукуруза'. – Прашек [је] копање, којим се фруметин »риједи« [2: 48–49]; в. *арѝиѝ*; || **пр'аш'ит** пр'ашѝм несв 'окопавати усеве'. – Ј'а отиш'а'н да пр'ашѝм некѣ мало крт'блѣ и там'ан ц'укнуо мат'икѣм, ка'д в'ѝк'а ч'ѣк извише к'у'ѣ.

пр'ашт'ат¹ -'ам несв 'заборављати нечију кривицу, ослобађати од одговорности'. – Дос'а'д[д]-сѣ зн'ало да н'ешто с'амо Б'ѣг пр'ашт'а, а с'а'д п'артија за тѣ д'ијелѝ мед'ање.

пр'ашт'ат² -'ѝ несв 'праскати, експлодирати'. – Ка^д[д]-с'у ону колѣну в'ема'ч-к'у полом'или у Бр'атоножиће, т'о је н'еколико д'а'н'а'н пр'ашт'ало, он'а мун'ѝиџија гор'ела; || **пр'аштѝт** -ѝ[м] св 'праснути'. – Што је онѣ пр'аштѝло – зн'ат'е ли?; в. *бран, вранѝиша*.

пр'ашук'унџет -да м 'пети предак, отац чукундеде'.

п'рва ж 'овца која иде прва иза угича, која прва долази на мужу'; || **п'рвѝ** -ā -б ♦. – Н'ајпрвā га уз'ори, н'ајпрвā га ускоп'а, н'ајпрвā га пок'оси; || **првобратучед** м 'други степен сродства, брат од стрица'; в. *ближсика, сѣричевѝ*; || **п'рвијена'ц** -нца м 1. 'прва литра / ока ракије која потече из казана'. – Прва ока ракије, која се из казана оточи, зове се »првијенац« или »првоток« [2: 58]; 2. 'први рој који се из роји из кошнице' [2: 42]; || **првин'а** -'ѣ ж 'што се ради први пут'; || **првич'м** 'прва посета одиве родној кући после удаје'. – Првич је повратак невјестин у род. То бива на двадесет дана из свадбе. Невјеста иде у првич заједно са ђевером [2: 233]. – Првичем се зове прва похода невјестина у род на месец дана по удаји [1: 281]; || **п'рвјена'ц** -нца м 'прворођени син'; || **п'рвјенска** ж 'млада крава, која се први пут тели'. – 'Има̄м трѝ к'аве стар'ијѣ и двије п'рвјенске; || **п'рвјеншче** -ета с 'прво теле које отели млада крава'; || **првобр'атучед** м в. *сѣричевѝ*; || **првождр'епкиња** ж 'кобила која се први пут ждреби'; || **првој'агњица** ж 'овца која се први пут јагни'; || **првок'озница** ж 'коза која се први пут јари' [2: 19]; || **првокозка** ж 'исто'; || **првор'ала'ц** -лца м 'во у првој години орања' [2: 18]; || **првоседлан'ик** -ѝк'а м 'млад коњ на кога се први пут ставља седло'; в. *једнојога'ц*; || **првот'ел'ка** / **првотеока** ж 'крava која се први пут тели' [2: 18]; || **првот'елкиња** ж 'исто'; || **првот'ок** м в. *ѝрвијена'ц* 1. – Јā в'а'зда 'има̄м рак'ијѣ, првот'ока, по двāдес и пед-град'ѝ. – Слан првоток се употребљава за трљање пресијека, тишње и главобоље. – Против [заду'е] хвали се и мед »безогањ«, помијешан с првотоком [2: 58 511 527].

прга ж а. 'освежавајући напитак од плода »дивље кафе«; б. 'посни сир?'. – Ваљаће прга по Бајраму [2: 424]; в. *ѝолокача* [2: 103].

пр ги! **пр ги!** '»приближно означен узвик за терање јагњета«' [2: 14].

п'рда ж 'стомачни гасови, флагуленција'. – Са'кр'ио сѣ кā п'рда 'у гаће; || **прдакар'ија** ж 'бесмислена прича, беспослица'. – 'О, да ве к'ум̄им: ост'авите се тије в'ашије прдакар'ијā'; в. *маши'раѝ*; || **прд'алина** ж 'причалица, брбљивица'; || **прд'о** -'а м хип 'дете које »тртка«'. – 'Оди тѝ, прд'о, ко-ћѣд'а, н'ико ми т'ебе не см'ије задѝјева'т; || **п'рдна** ж 'жена која не може контролисати стомачне гасове'. – Е, п'рдна ст'арā. – Душ'ѣ ми ст'о пāрā'; || **прд'ул'а** ж 'исто'; || **прд'оња** м. – Куј је крѣну'о онѝ ст'арѝ прд'оња, зн'а ли се; || **прд'оњица** м дем; || **прдњ'ава** ж 1. 'испуштање стомачних гасова'; 2. 'бесмислена прича'. – Уф'атѝше се у нека'кву прдњ'аву и удāв'ише не; || **прдњ'авѝт** -ѝм несв 'брбљати'; в. *ѝрубецаѝ*; || **прделекнут** / **прделецнут** -нем св 'пасти, срушити се'; || **прудлѣц'ат** -'ѣцāм несв 'брбљати, причати којештарије (незлобиво); || **прдњ'ет** прд'ѝм несв а. 'испуштати стомачне гасове'. – Не зн'а се којѝ м'оже б'ол'е да прд'ѝ: 'он али њег'ов зек'ан; б. 'брбљати, причати без мере и смисла'. – М'оже и[м] б'ит да прд'ѣ колико 'отѣ ка'д нѣмā к'о да и[х] приз'ам̄ѝ тол'агāма да ур'адѣ н'ешто да ва'л'ā; || **п'рнѝт** п'рнѣм св 'испустити стомачне гасове'. – 'Они се ч'ујѝ кат' п'рнѝ, а р'ијѣч и[м] се н'ѣше пом'ињāт; *изр. ѝрнѝѝ 'у ѝамѣѝ* 'збунити се, заборавети шта се имало на уму, због чега је нека прича започета'. – 'Ето ти с'а'д, п'рде ми 'у памѣт, не зн'ам што са'м онб ст'ио да р'ечѣм; *ѝ'а'с ѝрд'ѝ* 'с презрењем одбити неку идеју, багателисати нечије схватање'; *ко 'о-сѝрā мр'ѣ – з'а гѝуѝ му ѝрд'ѣ*; || **прдл'ив** -а -о 'обележен неконтролисаним испуштањем стомачних гасова, смрдљив' в. *бајнуѝ*; || **прдоп'ол'ина** ж 'лоша посна земља, оскудан пашњак'. – Овође 'имā тѣ прдоп'ол'инѣ д'оста, али је м'ало р'аднѣ земј'е.

преал'ѝд'ат -'ѝдāм св 'преобити, бесциљно пролуњати'. – Преал'ѝд'ало је тō од гл'адѣ до гл'адѣ и завѝр'ило у св'акѝ штр'угл'у.

преб'ачѝт (се) -ѝм (се) св према *бачѝѝ* 1. 'пребацити'; в. *доврѝнуѝ*; 2. 'пре-

местити'. – М'ене п'ошл'е преб'аче у др'уго одел'ѣње. – Раѣнога сѹ га преб'ачили у бѡл'ницу у Бер'ане. – Вел'е да је неки студ'ент јав'ио оц'у да 'оће, после оса'м г'одина', да се преб'ачи на др'уги факулт'ет, а от'ац му р'екā да чињ'и како м'исли да је н'ајбол'е, теке 'он и ђед'о н'ет'е н'икуј с оногā којј сѹ п'очели; || **пребачев'ат** -'ујем несв 'пребацивати'. – 'Играју се ш њ'им и пребач'ују га кā с ног'е н'а ногу. – Она цријев'а пребач'уј н'а бāнду.

преба'жћ'ет -'аздѣм / -'им св према *ба'жћейи*. – Т'у смо преба'жћ'ели у једну к'ућу.

пребиј'ат -'ијāм несв 'ломити, преламати'. – То се ни с'ек'иrom н'ије м'огло ни пресијец'ат ни пребиј'ат; || **преб'ит** -'ијем св 1. 'сломити, преломити'. – 'Отиште се к'ами и преби му н'огу на двā мј'еста; 2. 'поделити, предвојити'. – Такве куће су издијел'ене на по три-четири дома и пребијене »забојем« [2: 80].

пребијск'ат -'иштѣм св према *бискайи* 'претражити'. – Пребијск'ала са'м св'акѡ мј'есто ђе са'н тѡ м'огла ост'авит и нас'ум га је н'еко наш'āн и п'онио; в. *йрейресайи*.

пребј'еј / пребл'еј -'ежѣм св 'пребећи'. – Пребј'егли сѹ к н'ама.

пребјел'ежāt -'им св 'променити ознаку, белег'; в. *забјележайи*.

пребѡл м, обично у тужбалици, 'оздрављење'. – Р'ане м'оје бес пребѡла; || **пребол'ет** -'оли св 1. 'оздравити'. – Па кад ћеш ни преболети, мој неболе [2: 256]; 2. 'прежалити покојника'. – Н'ика'д се дијет'е не м'оже пребол'ет док не 'ојдѣш за њ'им.

пребр'ат -'ерѣм св 1. 'очистити од страних примеса, отребити, одабрати оно што је за употребу'; в. *брайи*; 2. 'претурити многе ствари тражећи једну'. – Пр'ебрāла са'м ц'ијелу к'ућу и не нāћ'о ју; || **пребијр'ат** -'ијāм несв 1. 'чистити, одвајати оно што је за употребу'; 2. 'претурати ствари тражећи нешто'.

пребр'ижит -'им св 'пребринути, решити се бриге'; в. *йоiануља*.

пребр'исāt -'шѣм св 'избрисати'.

преброј'ит -'ојѣм св 'избројити'. – Св'акѡ му ребр'о м'огāше преброј'ит; в. *сагно*.

превег'арит -'им св 'изударати, премлатити'.

превежев'ат / превежѣв'ат -'ујем несв 'превезивати'. – Дош'āе јед'ан из мл'ина и п'очѣ да б'ије ж'ену: „Како си свѣз'ала ону вр'ећу!? Д'евѣт п'ут'āн са'м ју м'брā до мл'ина превежев'ат“; || **превѣз'ат** -'ежѣм св. – Превѣз'ала са'м кр'аву на дно лив'адѣ.

прев'ес[т] -'едѣм св 'пребациити, преместити'. – Прев'ели сѹ га у Жгл'ијеб и т'амо кр'или; в. *гов'ес*.

прев'ијāt -'ијем несв 'овејати пшеницу'. – Ч'ѣк се м'оже р'адовāt вј'етру ка'д в'ије пчен'ицу.

превиј'ат -'ијāм несв 'стављати завој на рану; мењати завоје'. – Т'у су му р'ану превиј'али на св'акѣ трј 'уре; || **прев'ит** -'ијем св. – Она му тѡ не ум'ије прев'ит кā да н'емā р'уке; || **превиј'ача** ж 'колибица од прућа или грубо тесаних дасака постављених на саоницама, с лежајем за чобанина; мала, често покретна, пастирка колибица купастог облика' [1: 255]. – Превиј'ача е ђѣ чоб'ан са ст'окѡм леж'ā. – Чоб'анскā сувот'а на тор'ину бил'а је превиј'ача. – Сада велу пуст замјењује сламена »превијача«, за коју се прво посаде у земљу као лијес неколико сировијех прUTOва, па се они испреплету у полукружном облику, а врху њих дође неколико слојева сламе [2: 8].

превит -и ж 'сноп, мањи нарамак сировог листа'. – Двоје превити рачунају се у једно зимско време листа [2: 38].

превој м 'завој'. – Затим је глава »превојем« обмотавана [2: 553].

превр'ет пр'евр'е св према *вреш*.

превр'н'ут -'рн'ем св **1.а.** 'претуриити, превалити'. – Онб што се нав'ед'е л'а'ко се и прев'рн'е ако га не под'упр'еш; **б.** 'повалити жену'. – Бил'а је „п'итома“ и н'ије у т'ешк'о бил'о прев'рн'ут; **2.** 'променити веру'. – Не знам примјера, да је у таким приликама који Куч преврнуо вјеру [2: 201]; **3.** 'увити тестисе, кастрирати'. – Превр'н'уо му з'рна; || **прев'р'н'ат** -'ем несв.

прев'уј -ч'ем св према *вуј*; || **превуков'ат** -'ујем несв 'превлачити'.

прег'азит -йм св према *газити*. – Кр'ен'уо да прег'азит Мор'ачу п'а уг'азито 'у в'ир и сп'ас'ила г'а Ст'анка Т'омнина.

прег'ар'ат -'ар'ам несв 'прегоревати'. – Е, т'а'чн ти ш'ул' н'еће прег'ар'ат до зор'е; || **прегор'ет** -'ор'и[м] св **1.** 'прегорети'. – Ка'д д'рво прег'ор'и, т'аркај'у се он'е гл'ав'е; **2.** 'преболети губитак ближњег, прежалити'. – Н'ика'д га н'ије прегор'ио. – Она сад лакше могахе прегорети три сина но прошли дан једнога [3: 307].

прег'ас'ит -им св 'потпуно се угасити'; в. *изг'ореш*.

прегл'ед'ат -'ам св 'обавити преглед нечега'.

прег'љача ж 'прегача'. – Преко хаљине је спреда ношена уска прег'љача, којој су доњу половину чиниле дугачке ресе разне боје, највише црне и зелене [1: 257]. – Ниже паса је прег'љача, ишарана лепим пругама, од којих су горње уздужне а доње попречне [1: 259; 2: 92; Ж 40].

прегн'ат -'ам / -ж[д]'ен'ем св 'претерати'. – Прегн'а те 'овце т'амо ка' Кос'орцу; в. *инаш*, *алакаш*; || **прегон'ит** -'он'им св **а.** према *ионити*. – Не прег'они 'овце преко Пелен'ч'а; **б.** 'прелазити с катуна на катун'; в. *ириш'аиш*; ~ се 'спорити се, свађати се'; в. *завраша*; || **прегон** м 'протеривање'. – По предању о прегону затребачкијех старосједелаца погинуо је... у Шкал-бурги [2: 140–141].

прегн'ут -н'ем св 'превити, савити'. – Прегне му се нога к хрбату, док зглоб над л'есичом пукне [2: 516]; || **пр'егн'ут** -а -о 'савијен, покоран'. – Кад и се досади то самоволно зло, онадар да пану у руке суда прегнутијем вратом и баче оружје (Ж 13).

прегн'ут пр'егн'ем св 'подухватити се'. – Да пр'егн'емо ј'ош лијеч'а'к; в. *бора'ц*, *уложити*;

прегор'ет -'ор'и[м] в. *ириш'араш*.

прег'рада ж ♦. – Начињ'и се пр'еграда помеђу кужин'ом и к'амар'ом: || **прегр'ада'к** -тка м 'преградни зид'. – Бијаше начинио преградак и нова врата поставио [4: 97]; || **прегр'ад'ит** -'ад'им св 'направити преграду, преградни зид'. – С'а[д]'не 'он и об'ор да прегр'ад'и; || **преграђев'ат** -'ујем несв 'преграђивати'.

прегр'из'ат -'из'ам несв 'јести, узимати покоји залог'. – Н'еће га в'ише прегр'из'ат – 'он је св'е из'ио; || **прегр'ис** -'из'ем св према *ирус*.

прег'ул'ит се -'ул'им се св 'сатрти се од рада, напора'. – Прег'ул'ио с'е вал'а да више н'ем'а к'уј; || **прегул'ен'ик** -'ик'а м 'човек сломљен од рада'. – И 'он ј'ош ч'ек'а да в'ид'и 'окл'е му п'аре, а не зн'а да и[х] је ов'и прегул'ен'ик м'ог'а' девет п'ут'а' убр'ат; || **прегул'ен'ица** ж 'жена сатрвена напорима и недаћама'. – Св'ак'а би ј'ој др'уг'а д'авно креп'ала, м'а он'а прегул'ен'ица ом'рчен'а ј'ош сек'а.

пред'ав'ат -'ајем несв 'предавати'. – Ј'а се, вал'а, не пред'аем п'а нека пог'ин'ем. – Ђе се пред'ај'у ов'е к'озе за Бл'аж'а; *изр.* ~ *ђаволу* 'клети, проклињати'. – Касапин се љути па их »предајек: „Арда, ђаво ве иљадни позоб'а“ [2: 369]. – Предајем га шестокоме ђаволу у несите јаме [4: 203]; || **пред'ат** -'ам / -'адн'ем св. – Једна жена у

љутњи »предадне« (ђаволима) своју шћер у колијевци [2: 1282]; || **предавање** с в. *ђаволикаш*. – Колико народ вјерује у дејство овога »предавања« (ђаволима) казаће ова прича [2: 281]; || **предан'ик** -ик'а м 'заробљеник'. – **Предан'ик**'а ни п'а'с н'е оће. – **Преданика** ни пас неће [2: 436; 3: 363]. – Не знам примјера, да је у таким приликама Куч преврнуо вјеру, док Турци и Арбанаси јесу често, иако је и у њих позната изрека: „Преданика ни пас неће“ [2: 201]; || **преданица** ж 'овца која се предаје на изимљавање'. – Достина пред зиму раздаду браве по крдовима. Такви брави зову се »преданице« или »разданице« [2: 40 129].

предан'ит -'ан'им св 'провести дан'; в. *уза'врей*.

предвечерак -рка м 'предвечерњи обед'. – Не бисмо и предвечерак били [5: 379].

предвја'ат -'ајем несв 1. 'умирати'. – Изгл'едā да предв'ајē после м'укā'н г'рдније; 2. 'прекраћивати причу'. – Н'е мисл'и 'он да предв'ајē више нō да је на куфер'енцију; || **предвој'ит** (се) -й (се) св 1. 'изгубити се, нестати'; в. *омркнуи*; 2.а. 'умрети, прекинути муке'. – Предвојила је, м'ученица, и с'а'[д] н'ека поч'инē; б. 'прекинути бесмислену причу'. – Ка'[д] 'он п'очнē [да прича], нач'екаћеш се да предв'ој; 3. 'преполовити'. – Ка'[д] предв'ојш, д'ођи да се здогов'оримо.

предвџ'ет -'им св према *гворей*. – Вј'еровāло сē: ако прогов'орē м'ома'к и ђев'бјка, т'иса н'ије предв'џрена и н'е би вал'ала (Кж); в. *ииса, иисов*.

пред'игнџт -нџм св 'преселити се'. – 'Он је пред'иган' т'амо с т'ē стран'ē М'атешева (Бс); || **пред'изајт** -жџм несв. – Спр'емāте ли се да пред'ижете, акоб'огдā?

предијев'ат -'ијевам несв 1. 'поново садевати'. – 'Обāли ми вј'ета'р једа'н ст'ог и не зн'ам како ћу га предијев'ат; || **пређен'ут** / **пређ'ес** -'енџм / -'едџм св. – 'Ајде да ми пом'ожџш да пређ'енџмо онй ст'ог. – Мџр'али сџ да пређ'енџ онй ст'ог више к'ућē. – Пр'ејде ли онџ с'ијено; 2. 'мењати имена, надимке'. – Ови н'џви гл'авāри пређен'ули су ни 'име пā тē поч'џт да и[х] пред'ијевајџ и шāр'оњāма и бал'ушāма.

пред'има'к -мка м 'надимак'. – Мйг'о му је пред'има'к, а 'име са'м му забор'авйла. – Њ'ега зовџм'о М'ићџн, а пред'има'к му је Мйг'о (УБ).

пред'ирџт (се) -џм (се) несв 'сатирати се од напора'. – Он се пред'ирџ кā с т'уђијем жив'отом, а не зн'а да н'ешто м'оже и за с'утра ост'авйт; || **предр'ијет се** пр'едрџм се св. – М'џрāши се предр'ијет и оп'учйт и јеси ли ч'уо да ч'оек м'оже и поч'инџт.

предњача ж 'стари тип спорометне пушке која се пуни с предње стране, на грлићу'.

предоб'ит -'ијем св 'надвладати, победити'. – Он'й га е пр'едобџо; б. 'придобити, привући на своју страну'.

предрџжд'ат -'им св 'предуго чекати на једном месту'. – Предрџжд'асмо н'а ногу о'д моста и н'ико да нал'ежџ; в. *џџовейни*.

пр'едрџку *изр.* на *иредруку* 'неприкладно за руковање, снеруке, на презруку'. – Д'учићима и Л'ешт'анима одговār'ала су Кор'ита, н'ама Кривод'ол'āнима је тџ на пр'едрџку бил'о (Кж).

предр'уча'к -чка м 'доручак'.

предувāн'ит -'ан'им св 'нечим »овлажити« уста пре прве јутарње цигарете'. – Д'ā[ј] ми н'ешто да предувāн'им.

предуз'џт -'узџм св а. 'одлучити се на неки подухват'; б. 'преузети'. – Мй смо и[х] ов'џје пред'узџли и испр'атйли и[х] до гран'ицē.

пред'уша'к -шка м 'пауза, предах'. – Он м'оже трй'уре да те са'п'ирџ пр'йчџм,

а о ч'а'му пр'ичā после се не м'ош с'етит; || **предушев'ат** -'ујем несв 'правити паузе'. – Извјежбан свирач може без престанка да свира читав сахат, »предушујући« на нос [2: 416]; || **предуш'ит** -'ушїм св 'предахнути'. – Вел'е да је м'огā поп'ит б'оцу рак'ијē да не пред'ушї.

пр'еђа ж 1. 'предиво'. – 'Имāте ли, ж'ене, овē пр'еђе..., што тк'ају; **2.** 'предење'. – Им'ала је за пр'еђу в'унē машин'у (Кж).

пређен'ут -'енēm в. *пређиваї*.

прессāп'ит -'āпїм св 'израчунати'. – Ако не прессапи колико ваља Цариград, посејē ће му главу [2: 547].

преж'ат -'їм несв 'вребати, чекати погодан тренутак да се нешто ухвати'. – Онда је неки четник истргнутијем ножем, запетом пушком или шаком пепела »прежао« онога што спава [2: 194]. – Неђу ве прежат, немам кад [4: 127]; в. *фаћкаї се*.

прежијев'ат -'ијевā несв 'враћати храну да би се прежвакала (о преживарима)'; || **прежијевање** с [2: 505].

преза'лагāј'ит -'āјїм св 'мало појести, тек да се на тренутак »запосле зуби«; в. *ширбаї*.

презв'ат -'з'овēm св 'променити презиме'. – 'Они сū бїл'и Вуј'ошевићи пā сū се пр'езвāли Са[в]овићи; || **презїв'ат / презијев'ат се** -'ївају се / -'ївл'у се. – Јагл'ичићи се през'ївају.

прездр'ет¹ -'енē св 'превише сазрети'. – См'оква н'ика'д н'ије прездр'ела.

прездр'ет² пр'ездр[ем] св 'понети се према некоме с презрењем, с ниподаштавањем'; в. *обука*.

презида ж 'позида'. – За президу или позиду „чује се и презида“ – вели А. Јовићевић [2: 44]; || **презїд'ат** -'їћēm св; в. *авлија*.

презїм'ит -'їмїм св 'преживети зиму, претурити преко главе проблеме које доноси зима'.

презўв'ат се -'ўвāм се несв а. 'мењати обућу, преобувати се'. – Нијес'и им'ā што ни об'ут, а н'е да се през'ўвāш; **б.** 'навлачити обућу на »погрешне ноге«. – Почела је и б'аба да се през'ўвā кā ћ'еца; || **през'ут се** -'ујем се св а. 'променити обућу, преобути се'. – Ч'ешће сē бос'о од'ило у Подг'орицу, нō што си им'ā да се през'ујеш; **б.** 'навући обућу на »погрешне ноге«.

преијед'ат се -'иједāм се несв 'преједати се'. – Нем'ō се преијед'ат, н'ēј м'ој засп'ат; || **преј'ес[т]** се -'ијем се св према *јес*; в. *наїјег'аї се*.

пр'еј пр'ећēm св 'прећи'. – Ако ти зм'ија пр'ећē п'ут, 'иди сл'ободно.

прејāv'ит -'āvїм св *јавиї*. – Прејāv'ише ти 'овце преко Бријега.

прекада ж 'помен, даћа'. – По старом обичају морала је породица умрлога давати обилату част, даћу, на дан упока а тако исто и о прекадама, т.ј. седмодневном, четрдесетодневном, полугодишњем и годишњем помену [1: 285]. – Једнога дана сазове знанце и пријатеље, да чини ћетету прекаду [2: 213 269]; *изр. велика* ~. – Прва се прекада звала Велика Прекада или седмина [2: 285–286]; в. *їодишњица*; || **прекадник м** 'пшенични славски колач у облику обичног пљоснатог хлеба или погаче' [1: 296]; || **нрекād'ит** -'ādїм св 'прекадити, освештати обредни хлеб'. – Прекād'ио гā вїн'ом; || **прекађев'ат / прекађиват** -'ујем несв ♦. – Над прекадником, поред кога гори свећа, чита свештеник молитве, благосиља прекадник (»прекађујек) и убоде га на једно место ножем [1: 296]; || **прекађивање с.** – Другога дана по светоме или који дан доцније долазио је свештеник у славарску кућу те над

»житом« и »пуњем« прекађивао и молио се Богу за душу мртвих тога дома, чија је имена читао из домаће читуле [1: 298].

прекал'а'пйт -йм св 1. 'пресложити, предвостручити'; 2. 'подвластити'; в. *кала'й*.

прекјид'ат -'йдām несв 1. 'сећи, пресецати'. – 'Ено га, прек'йдā некā д'рва; 2. 'престајати с причом'. – 'Она не м'исли прекјид'ат док ју вуст'а не заб'олē – а тō јōј се ј'ош н'ије догодило; || **прек'инут** -нēm св а. 'ућутати'. – Прек'ини с пр'ичōм, да не б'иднē г'рђе. – М'ајка јōј је мјесто п'упка јез'ик пре'кинӯла; б. 'одсећи, пресећи'. – Уст'а је ч'оск пā је ст'иска'н л'ијепо пā је прек'инуо гл'аву од онē к'ожē; в. *убраиј*; ~ се 'уминути, престати'. – Навр дваешчетири с'ага прек'инӯли су ми се б'олови.

прекл'ат -'ол'ēm св 'пререзати грло и усмртити'.

нреклет м 'преграда у амбару' [1: 252]; в. *хамбар*; || **преклета** ж 'преграда у кући'. – Та преклета се зове »забој«, »клијет« или »перда« [2: 85]; || **преклијет'ит** -'ијетйм св 'преградити просторију'. – К'ућа је чѐсто бил'а прекл'ијећена – за ч'ел'ад и за ж'ивō.

прекокот'а'н прил 'за три дана'. – Р'екā је да ће д'бј прекокот'а'н, овō н'е ни с'утра ни преко'сутра но прекокот'а'н (Бз).

пр'еконōј прил 'ноћу, током ноћи'. – А 'он пр'еконōј м'исли о он'омē. – 'Ондā су пр'еконōј партизани ис Колашина уд'арјили на ч'етнике у Бер'ане и овогā с'у Д'уј'овића у пост'ел'у закл'али.

пр'економа'дне прил 'пре четири дана'. – Дош'а'е је пр'економ'а'дне, н'е – т'аоном'а'дне.

прекоп'ат -ām 1. 'прекопати'. – Прекоп'али с'у св'у б'ачу (Дч); 2. 'ексхумирати'. – Бил'о је наређ'ење од Драг'ишē да идēm'о да тē м'ртвē прекопām'о.

преко'утрй в. *суира*.

прекр'ит -'ијем св 'накрити, покрити'. – Прекр'или с'у св'у к'ућу.

прекрмак -мка м 'јунац'; || **прекрмк'ул'а** ж; в. *воловојка*; || **прекр'мче** с. – Озимче трећег пролећа постаје прекрмче [2: 18].

прекроч'ит -'очйм св 'прећи, прекорачити'; в. *дом, домодржница, зирчий*.

прекрст'ит -'рстйм св 'укрстити'. – Погл'едн'у; п'отпуно на ср'ед ног'ē прекр'сћено.

пр'елада ж 'прехлада'; в. *фуренција, назеб*.

прѐл'аз м 'уређено место на коме се прелази ограда'. – Нā нй прѐл'аз преск'очйш пр'еко за'да у лив'аду.

прелѐ'ет -'етй св 'прелетети'. – Бил'и смо на Осп'утницу ка' [д] с'у [авио-ни] прелѐ'ели к Подг'орици; || **прелијет'ат** -'ијетā несв. – Потā'мā в'ише ов'удије нијес'у прелијет'али.

прел'ивода ж 'слабић'. – Св'е с'у тō прел'иводе и њ'и 'у л'уће бр'ојē само он'й што с'у кā 'они.

премāн'ут -'анēm св 1. 'прегнати стоку на испашу и оставити је без надзора'. – Премāн'ула са'м и[х] т'амо према Стрāн'а'н б'иочкије; 2. 'пролепшати се, разведрити се'. – Ч'екāмо дāко се в'ише прем'анē, за'исто се 'очи од њ'ē не м'ог'у отвор'ит; || **премањив'ат (се)** -'ује[м] (се) (не)св. – Овā кишурина н'икāко не премањ'ује.

прем'ај -'а'кнēm св 1. 'преместити'; в. *мај*; 2. 'прећи преко линије хоризонта, изгубити се из видокруга'. – Прем'а'кли с'у пр'еко Бријега; || **прем'а'к** м геогр 'пресло, превој'. – С м'алијем д'уом ижл'его на прем'а'к; || **пр'енка** ж 'исто'. – 'Ено

и[х] испо[д]-сам'е пр'енкѣ; || **прем'ицѣт** -чѣм несв према *мицаи* 1. 'одмеравати снагу'. – Премѣцање је међу момцима кушање ручне снаге. Двојица њих стегнутијема прстима превијају један другога [2: 368]; 2. 'прелазити преко линије хоризонта, нестајати из видокруга'. – 'Ено ти 'овце прем'ичу пр'еко бријега.

прем'еђит -ѣм св 'померити међу'. – В'ел'ѣ је гр'ије б'ио ка[д]-се уд'арѣ н'а међу, да се прем'еђи; || **премеђав'ат** -'ајем несв. – И грешно се и одвећ срамотно сматра премеђавање међа; || **премеђ'ач** -'ач'а м 'човек који је преорао, померио међу'. – По народноме вјеровању [премеђена] земља премеђачу »тиса и вијек виси о врату онога свијета« [2: 124].

прем'ес -'етѣм св према *мес*.

премигиват / премизгѣв'ат -'ујем несв 'дволично се понашати; извољевати, пренемагати се'. – Не м'оже 'она да не премизг'ује; || **премигуша / премизг'уша** ж 'дволична женска особа, лицемерка'. – Њега не оптерећују ни премигуше из канала [4: 225].

премиѣтит -'ѣтѣм св 'превити, укрстити'. – Крајеви обруча премите се као кад чељаде прекрсти руке. – Народ мисли да се премитило цријево или развио пупак [2: 74 536].

премјеш'ат -'ешѣм несв 'премештати, преносити тор'.

премл'ожит -'ожѣм 'претерати, назначити више од онога што је стварно'. – Валѣ, да не премл'ожим, 'имѣ пест'отѣнѣ' 'окѣ'.

премотѣв'ат -'ајем несв 'поново намотавати нешто што је размотано'. – Јѣ уз'е да премот'аем, пѣ д'обро нат'ѣзѣ, тврд'и, тврд'и доклѣ напр'авѣ једно кт'упко колко му м'оже пот п'азуво стај'ат л'ијепѣ; || **премот'ат** -'ѣм св.

премр'ежит се -ѣ се св, у изразу *ѣремр'ежити очи*, 'постати сањив'. – Е, валѣ сѣ ми се премр'ежиле 'очи и јѣ ѣд'о да в'иђу ођу ли ум'јет засп'ат.

прем'уч'ат се -'учѣм св несв 'мучити се, улагати велики напор'. – Лилица се премучала, да искуша једнога кокота што је на шипак поја' [2: 465]. – Оста Вуксан у бијелу кулу / Па се љуто мучи и премуча [5: 70]; || **прем'учит се** -ѣм се несв 'намучити се, измучити се'. – Бѣ ми с'уђено да се прем'учѣм св'акије м'ука'н.

пренев'ол'ѣт се -ѣм се св 'онерасположити се'. – А што ми сѣ пренев'ол'ѣла ј'абуча ба'с'ина?

препемѣг'ат се -'ѣгѣм се / -'ѣжѣм се несв 1.а. 'падати у несвест'. – Двѣ д'ѣна е бил'а л'ијепѣ, а од јуч'ѣ нешто се пренем'ѣгѣ, нешто к'укѣ од онѣ друг'ѣ ног'ѣ; б. 'жалити се на физичку немоћ, слабост, понекад без озбиљног разлога'. – 'Она се л'ѣко пренем'ѣгѣ, мѣ ка'д ју зан'удѣш ш ч'ѣм, м'оже да из'ије кѣ с'амо здр'ава; || **пренем'ој се** -'огнѣм се св 'пасти у несвест, онесвестити се'. – 'Она се кѣ пр'енемога; в. *ѣреснијеѣи се*; || **пр'енемѣј** ж 'несвест'; в. *ѣреснеѣивати, ѣреснијеѣи*.

прен'нјет -'есѣм св 'преместити с једног места на друго'; в. *донѣјеѣи*; || **пренос'ит** -'осѣм в. *носѣи*. – Ка[д]-сѣ се пренос'иле к'ости, једѣн Н'икић је бр'ата пр'енио.

преноћ'ит -'оћѣм св 'остати преко ноћи'; в. *узаврѣи*.

преоб'ѣс -'ѣѣм св 'преобићи, препешачити сваку стопу'. – Преоб'ѣшѣ са'м Топол'овѣк с ловѣц'има, а с'ѣд се т'амо 'от прасѣдѣ д'ѣвл'ије не см'ијеш прим'ѣј; || **преоб'ит** -'ијем св 'претражити'. – Пр'еобѣла је св'акѣ р'апѣ у Жијовѣ да у н'ѣѣ – и н'ије јѣ] ст'ѣва. – Преоб'ѣла е св'акѣ к'ућу у село, а н'ије им'ала к'ѣ[д] р'уч'ѣк ѣ'ѣци сигур'ат.

преобрѣж'ат се -'ѣжѣм се / -'ѣжѣм се несв 'стидети се, црвенети од стида'.

– Ја сам наилазио на такве болеснике који су ми се тужили на своју болијест, што им даје вољу за јело, те се услед тога »преображу« од народа [2: 410] (Ж 33); || **преобр'азит се** -јм се св 'постидети се, посрамити се'. – Преобр'азе се од гузице кад обр'азу н'емаш; || **пр'еобраза ж 1.** 'срамотник, застије (в.)'. – М'аки ми се, д'ијете, о[д]-тијен пр'еобр'аз'ан; **2.** 'стид, срам'. – Не зн'ају нес'оји шт'о је пр'еобраза само ако и[м] н'ешто вал'а пр'кн'у.

преоб'уј се -у'чем (се) св 'пресвући (се)'. – 'Ето ме 'одмā, с'амо да преоб'учем дијет'е; || **преобуков'ат** -ујем несв 'пресвлагити (се)'. – Нијесм'о се преобуков'али по двā мј'есџа и по трй, више нō ли се с'а[д] преобук'ујем; || **пр'еобука ж** 'одело, веш'. – Д'ошле н'ијесу што ђет'ету св'акоџе н'ијесу д'онијеле пр'еобуку.

преоб'ут -ујем св а. 'променити обућу'; б. 'поновно потковати коња, променити потковице'. – Ко м'а'че 'одовлџ онџ пл'оче, оћā да преоб'ујем зек'ана.

преодник м 'млађи ован, 3–5 година' [2: 11].

преокрџн'ут -џнџм св према *кренуји*.

преот'џт -отмџм св 'поново отети, одузети некоме оно што је раније отео'.

препар'учит -јм св 'пресути из једне посуде у другу'; в. *џреручий*. – Препар'учићу овō мало ж'ита у ону б'а'чвицу.

преп'ас[т] (се) / преп'анут (се) -анџм се 'поплашити се'. – Имā д'обру б'изу – она се и о[д]-зџца преп'анџ. – Преп'а сџ н'а Рогџ, в'ртā сџ поноћ'и и пр'епале се и о[д] т'ā'мā сџ изгуб'ио. – Мй смо се преп'али ђџ б'ио у Д'оброу. – Мй смо се преп'али: и да ни 'узму к'озе и да не ђ'аџ н'аџџ (Кж). – Шпйр'о се преп'ā, пā т'ā'мā вр'иснџ ов'амо повр овџ глав'ицџ. – Преп'ā сџ: в'идио је што чин'џ од њ'и; в. *џџружый се*; || **преп'адāt(се)** -ām (се) несв. – Наш'ā'н је да ђџд'а преп'адā. – 'Ајде, бр'уко, нџмāш се о[д] ч'еса овџџе преп'адāt; || **препаден** -а -о 'поплашен'. – Препаденџа ослободио. – Пастири помисле, да је стока од мачке препадена [2: 303, 443].

преп'ек м 'препечена ракија, препеченица'. – Тџ ти н'ајбол'ā к'апја, м'џ преп'ек; || **преп'еј** -е'чџм св према *џеј*. – Преп'екā с'а'м св'у рак'ију и с'а[д]-ћу м'ало да пат'инџм; || **препијџ'ат** -ијџчām несв. – Ако ђеш ју препијџ'ат, онџт ју печ'џш.

преп'џт пр'епнџм св 'сапети на другом месту'. – Ојд'е да пр'епнџ кр'аву.

препил'ат -āм св 'пресећи пилом'. – Ако ђеш шт'ице, 'ондā се препил'ā.

преп'ирāt се -рџм се несв 'спорити се, бучно се расправљати'; в. *џлавичица*.

препйр'ат -йрām несв 'испирати'.

препйс'ат -йшџм св **1.** 'преписати'; **2.** 'пренети право власништва'. – Ка'д и[м] је препйс'ала имāњ'е, забор'авили сџ да је жйв'а; || **препишев'ат** -ујем несв. – Нека прич'скају м'ало да се м'а'кнџш на т'ā' св'ијет, а нем'џ и[м] н'ишта препишев'ат: њ'ино је и н'ишта н'џј т'амо пон'ијет.

препл'ес -џтџм св према *џлес*; || **преплијџ'ат** -ијџтām / -ијџџџм несв 'поново плести оно што је расплетено'.

[**препл'џт**] препл'ије св 'наћи се у води, бити заливен техношћу'. – Посољџни сир налије се сурутком, да »преплијџ« по врху сира [2: 32].

препџн'оса'н -сна -о 'поносит преко разумне мере'. – За м'ене сџ св'и вйк'али да с'а'м пр'епџн'осна.

препоријџ'ат се -ијџчām се св 'поспорити се, споречкати се'. – Они се нешто препоријџ'аше, не зн'ā се ок'џ часа, мā сџ се п'отл'е м'а'џе сријџ'али.

препоч'џт -очнџм св а. 'поново почети (плести); расплести плетиво и кренути отпочетка'. – Мџр'ала с'а'м да преп'очнџм и да б'иднџ мало ш'ирџ; б. 'променити

понашање'. – М'ога^а би да преп'очнѐш – ако ум'ијеш паметн'ијѐ; || препочѐт'а^к -тк'а м 'узрак'. – Ну да в'ију тѧ^н препочѐт'а^к, оће ли овѧ раб'отница умл'ет; || препоч'ињѧт -ѐм св 'поново почињати'. – Не мл'ям га в'ише препоч'ињѧт, нѧ ако не вал'анѐ Нѧн'у, вал'аѐ Рѧј'у.

препр'ат -'ерѐм св 'испрати'. – М'ѡрѧ тѡ св'е да се преп'ерѐ; || препйр'ат -йрѧм несв 'испирати'. – Ж'ене сѡ тѡ прѧл'е кот к'уѧѐ, а на препйр'ање га нос'иле на Мор'ачу.

препрђ'ет -д'ѧм св а. 'испуштати стомачне гасове кређући се на неком растојању'. – Они препрђ'еше т'амо, а потпрйшт'ио и[x] см'ије[x]; б. 'забавити се бесмисленом причом током дужег времена'. – Препрђ'еше цијелѡ п'опѡднѐ испод м'урвѐ, пѧ и[m] мј'ери п'амѐт.

препрѐм'ат -ѐмѧм несв 'претурати тражећи нешто'. – Шт'о т'амо препр'ѐмѧш и кут'арйш, д'а ми је зн'ат.

препр'ес -ѐд'ем св 'препрести'. – Св'е је тѡ препр'ела б'рже нѡ би дв'ије; || пренрѐд'ат -'ѐдѧм несв. – Са'ст'авй двѧ кл'упка и препр'ѐдѧ.

препр'игѧт -ѧм св 'препржити'; в. *йрйиѧй*.

препријеч'ит -'ијечйм св 'поставити препреку'. – Препријеч'и т'амо некѡ р'озгу и б'ачи којѡ др'ачу.

преп'уклй -ѧ -ѡ 'пуки сиромѧх, бедник, највеђа сиротиња'; в. *домазей*.

преп'уштйт -йм св 'пустити овце у туђи забран'. – Кад неки кучки пастир »препушти« стоку мимо међе у удут клименачке планине [или обрнуто] да плати такозвани »пријеступ« [2: 132].

прерани сир 'посни сир, од варенике с које је скинут скоруп' [2: 31].

прер'ас -ст'ем св 'надрасти'. – Још лијеч'а^к пѧ ѡе и оц'а да прерѧст'е; в. *рас[и]*.

преријеч'ит се -'ијечйм се св 'споречкати се, посвађати се'. – С н'ѐкйм се преријеч'ио и доф'атио овѡ ѡуст'ију од осѧмн'ѧ^с к'илѧ^н и мѧн'уо да га 'ударй кѧ ст'ѧпом.

прерод'ит -'одй св в. *йријерог*.

прерѡч'ит -'ѡчйм св 'пребацити садржај једне посуде, вређе, у другу'. – Прерѡч'и онѡ ж'ито у м'а^{нѡ} вр'еђу.

преса'мит'ит се -'итйм се св 'превити се од изнемоглости'.

пресѐгн'ут се -'ѐгнѐм се св 'префорсирати се'. – Нијеси се пресегла у дом колико јеси ли у род [4: 226]; || пресѐз'ат (се) -'ѐжѧш (се) несв. – А не би савјетовао да се пресежеш више но можеш [4: 287].

прес'ефтйт се -йм се св а. 'погрешно идентифковати неку особу или појаву'. – Тй си се прес'ефтио: Сл'ѧвко је М'и^{сѡ}ров, а Свѐт'о је Зѧр'йн; б. 'сметнути с ума, заборавити'. – Замало то да пресефтим [4: 249].

пр'есијек м 'повреда лумбалног пршљена'. – »Пресијек« и »пресјекло га« каже се за болове у крстима који наступе од наглог ударца или покрета [2: 531 – по тумачењу Т. Ораовца]. – [На Спасовдан] се многе жене омотавају око паса гором од дивље тикве и тијем се, по народном вјеровању, спасавају од пресијека за сву годину [2: 242]; || прес'еј (се) -сијеч'ем (се) св 1. 'расећи надвоје, на делове'; в. *ѐј, йресијек*; 2. 'испред некога прећи преко пута, пресећи неком пут'; в. *йрес[и]*; 3. безл а. 'повредити лумбални пршљен'. – Прес'екло гѧ в'ише рѐпа и нѧђ'е га ч'удо: не м'оже ни да л'ежй ни да се д'игнѐ; в. *са'ињѧй* се; б. 'изазвати упалу грла или компликације на дисајним путевима од хладне планинске воде'. – Не попиј, шапуђе

неко, више од десет гутљаја, ако си уморан, да те не пресијече [8: 384]; 4. 'престрашити (се), престравити (се)'. – Пр'есече ме онб дијет'е, ј'ош се не м'огу поврн'ут; || пресијец'ат -'ијец'ам несв. – Цијелбга мѐ в'ијека п'онешто пресијец'ало п'а ни с'ам в'ише не зн'ам јеса'м ли ј'ош ц'ио.

пресилит -и св 'осилити се'. – Е су они силом пресилили / До Бога се не боје никога [5: 306].

прес'ип'ат -пл'ѐм несв в. *сийкай*.

пресказ'аније / пресказ'аније с 'предзнак, предсказање'. – А 'онд'а п'ошл'е сѐ пр'ич'ало т'о е б'ил'о некакво пресказ'аније. – И т'о е, ов'а с'ад'а'шњ'а звијезд'а, м'огло б'ит некакво пресказ'аније.

преск'акало с 'место на коме се може прећи, »прескочити« преко потока'. – На т'а сѐ преск'акала м'огло прескоч'ит с к'амена н'а ками да н'ије не скв'асиш оп'а'нке; || преск'ак'ат -'а'чѐм несв 1. 'прелазити скоком преко пренреке'. – Преск'ак'али с'у ибр'ети пр'еко за'да и бр'ал'и б'абине ц'ање; 2. 'ружити, цсовати'. – Преск'ак'ала г'а же је г'ој ст'игла, м'а сѐ бој'ат да ју једн'ом не уф'ат'и за л'ѐтњ'ак; || прескоч'ит -'оч'им св 'пребацити се скоком преко препреке'.

преск'уб'ат се -'уб'ам се несв 'отимати се'. – Они су се око тог'а преск'уб'али г'один'ама и н'икако да се догов'брѐ; в. *рої, роїоша*; || преск'ус -'уб'ем св према *скус*. – Св'ак'а ј'ој је ј'адна и преск'убена и не зн'ам отѐ ли ј'ој претијец'ат; в. *рої, роїоша*; || прескубен'ица ж 'мршава овца'. – У онѐ њ'ѐне прескубен'ице к'а да се враг укут'ио: ниједн'а ј'ој га н'ѐм'а ни к'ап'ју.

пр'еслица / пр'ешлица ж 'направа за предење вуне'. – И влас и нагрепци се преду на »прешлицу« [2: 30–31].

пр'есло с геогр 'горски превој'. – Једв'а смо изд'уш'или на онб пр'есло, а не зн'ам како са'м ижл'ег'ан из Р'упѐ от Коз'ел'а [12: 32].

преснећ'ив'ат се -ујем се несв 'падати у несвест'. – Он сѐ преснећ'ив'а он'у н'ој, и с'утр'и д'а'н, али му нијес'у м'огли ни к'р'в уф'ат'ит. – Иако се мнозина због сувишног одливања крви преснећ'ују, ипак се пуштање крви сматра корисним [2: 555]; || преснећ'ив'ање с 'падање у несвест'; || пр'еснијет ж 'исто'. – Преснећ'ивање, тј. преснијет, иначе падање у несвијест, несвјестица и пренемоћ, долази од тјелесне изнурености у боловању или од жалости [2: 522]; || преснијет'ит се -'ијет'им се св 'онесвестити се'. – Он се преснијет'и, зауст'ави к'ола па га ун'еси у к'ућу. – Т'у'н се преснијет'ила, п'онијели ју у к'ућу. – За болесника те врсте каже се »преснијетио с'ек или »пануо у несвијест« или »пренемога' с'ек« [2: 522]; в. *џезай*.

пр'ес[т] прѐд'ем несв 'прести'. – Ако ид'ѐш и прѐд'еш али плет'ѐш, нем'б к'оме ч'оку а ни ђет'ету м'ал'оме п'ут да пресијеч'еш.

прест'ај'ат -је несв 'прекидати'. – Ов'и киј'ам'ет не м'исл'и ни да ма'њ'а, а н'е да прест'аје; || прест'ан'ут / прест'ат -нѐм св 'прекинути'.

престој'ат -ј'им несв 'провести време стојећи'.

прѐст'оница ж 'престонно место, седиште онога који је на престолу'. – У Цар'иград је т'а н'аша пр'авосл'авн'а прѐст'оница и да'н'а'с и з'ашто т'амо да претв'ор'и се ц'ијелбга с'рпсва прѐст'оница?

преступнина ж 'накана, обештећење'. – Био је саграђен у Царинама млин, ...и то новцем који су Васојевићи платили Кучима као »преступнину« за неке почињене штете [1: 233].

прес'уд'ит -'уд'им св а. 'пресудити, решити неки спор'. – Што се 'није м'огло прес'уд'ит – Бож'ина г'а м'ог'а прес'уд'ит; б. 'осудити'. – Т'а'ч'ас су га у'апсили,

пов'ели на Цет'иње и прес'уђен је б'ио на см'рт; || пресуђев'ат -'ујем несв 'судити, доносити пресуде'. – Бож'ина је пресуђев'а м'логѣ св'ађе и мар'азе.

пресу́к'ат (се) -'у́чѣ[м] (се) св 1. 'превити се, увити се'. – Н'екако се тел'ету прес'ука огрл'ак и да се нијес'ам т'амо н'ашла, зам'а'кло би се; 2.а. 'премотати, намотати'. – Пресу́к'ала је 'она св'у пр'еђу; б. '»нанизати«, претурити, пребацити'. – 'Он је више прес'ука и седа'ндесе-г'одйна'; || пресуки́в'ат -'ујем несв 'увијати'. – Уз трљање се штинују и пресукују тзв. »гуштери« уз хрбат и иза лопатица [2: 515]; ~ се 'оронуту'. – Пресу́к'ала се од ј'ада' којј с'у је б'или и м'ука' којје је претр'п'ела.

прес'у́т пр'еспѣм св 'пребацити садржај једне посуде у другу'. – Пр'еспи онѣ мало варен'икѣ у с'афицу пā оп'ери бронз'ин; в. *насуи́*; || пресип'ат / прес'ипа́т -'ипāм / -'ипāм / -'ипл'ѣм несв.

пресушев'ат -'ује (не)св 'пресушивати'. – Н'ика'д 'оне н'ијесу пресушев'але (Кж); в. *сњежаница*; || пресу́ш'ит -'уши св 'остати без воде'. – Не зн'ау л'уђи да е Ј'ама од Л'исца пресу́ш'ила (Кж).

прес'едни́к м 'председник'; в. *сврнуи́ се*.

прес'еј (се) -сијеч'ем (се) св в. *йресијек*.

претāк'ат -'аѣм несв 'преливати течност из једне посуде у другу'. – М'брā да прет'аѣв вин'о зашто му је б'ачва п'ушт'ила на једно мј'есто; || преточ'ит -'очим св. – Вин'о је св'е преточ'ио у онѣ к'анте, а г'отл'е ће га у б'оце. – Вин'о се м'брā преточ'ит.

претāт -'ћѣм несв а. 'прекривати жаром на огњишту (хлеб, кромпир) да се испече'. – Пр'етāле су ж'ене л'еб, разг'рн'у ж'ар пā на пл'очу и покр'ију; б. 'прекривати увече пепелом жар на огњишту да би се ватра сачувала до следећег јутра'. – [Лопатицом се] огањ преће и распређује [2: 88].

претв'арāт -āм несв 'послушати наредбу, захтев старијега'. – М'ислите ли ви, ђ'ецо, претв'арāт, али да дон'есѣм ону др'еновачу; || претвор'ит -'орим св 'пристати на нешто после тврдоглавог одбијања, привести се разлогу'. – Претвори што ти се каже [4: 188]. – Ст'ално му зб'орим, а 'он н'еће да претв'орѣ. – Н'е шће ибр'етница да претв'орѣ да си ју с'ека'н; ~ се св 1. 'прећи из једнога стања у друго'. – В'а'с са'м се у г'олу в'оду претвор'ио (ознојити се); 2. 'причинити се'. – Пр'етвори ми се да навр об'ора сто'й ч'ѣк.

претѣгн'ут -нѣм св 1. 'превише затегнути'. – М'ало си тѣ прет'ѣгā'н, зн'аши како ћеш га одријеш'ит; 2. 'превагнути на једну страну'. – Бој'им се да ти д'еснā стр'ана тов'ара не прет'ѣгнѣ; || прет'ѣј -'ѣгнѣм св 'превише затегнути'. – Не прет'ѣгн'и тѣ, ч'ѣче, нѣћу га м'ој одријеш'ит; || претѣз'ат -'ѣзā[м] несв 1. 'јаче затезати'. – Д'оста је, нем'ѣ више претѣз'ат; 2. 'накретати се, померати тежиште на једну страну'. – Чињ'и ми се да ти м'ало прет'ѣзā нā-ву б'āнду.

прет'еј -'еѣм св 1.а. 'заобићи, испредњачити'. – Прет'екли смо и[х] некијема пријец'има; б. 'зауставити'; в. *ова'гāр*; 2.а. 'преостати' – Заговорио [се] варѣћи сјеме да с њим једну зграду посијеш, која ти је иза дуга претекла [2: 453]; б. 'преживети'. – Н'ико н'ије прет'екā'н да пр'и'чā што се од њ'и чињ'ело; 3. 'предупредити'. – Прос прсте [су] њина међусобна злочинства гледали и доста пропуштавали и подпиривали да и је више, а не да и претеку и умале; в. *лакар-гија* [Ж]; || претијец'ат -'ијецāм несв. – Прет'еци 'овце да не уј'авѣ у лив'аду. – 'Иди пол'ако за њ'им, нем'ѣ га претијец'ат. – Не зн'а се би ли 'ико претијец'ā; || пријет'ок м 'кретање пречицом да би се неко пресрео, пресретање'. – Крѣнуо му је у пријет'ок.

прет'ио -'ила -о 'угојен, дебео'. – Прет'иле су му 'овце, зн'а 'он ће ће и пов'ес. – Лакрдија купус не зачиња, но сланина и претило месо. – Сјутра ћу ти оправит' два претила овна [2: 421469]. – Милан коња јаше претилога [5: 253]; || **претл'ат** -'ам несв 'гојити се, товити се'. – Ж'йрй двоје пр'асадй и једн'о му л'ијепо претл'а, а онб др'угб е злор'ано.

прет'ират -'ем несв 'притискати, натирати'. – Уз претуцање [овна, јарца и вола] жиле се још и претиру палчевима [2: 15]; || **претр'ијет** пр'етр'ем св 'пресећи; прекинути'. – Љути сенцир лиме претријети [2: 421].

претов'ар'ат -'ам несв а. 'поново товарити'. – Н'ем'а др'угб – м'бр'а се претов'ар'ат; б. 'пребацити терет с једне товарне животиње на другу'. – 'Ено и[х], претов'арау на н'аше маг'аре; в. 'оптеретити више него што је допуштено'; || **претоварев'ат** -'ујем несв || **претов'арит** -'им св.

претови (?). – Мишићи међу палцем и кажипрстом... који се зову »претови« [2: 515–516].

преточ'ит -'оч'им в. *йреџакаи*.

претр'ап'ит -'им св 'дубоко прекопати'. – Претр'ап'ила са'м т'амо св'ак'у ст'опу ил'аду п'ут'и; || **претрап'јев'ат** -'ујем несв 'прекопати'. – Претрап'јев'али с'у он'у б'аштину десе-п'ут'а, а н'ико не зн'а коб с'у ј'аде траж'или.

претр'ес -'ес'ем св; в. *йрес, жандамерија*; || **претр'ес'ат** -'ам несв. – Д'ошли с'у да ми претр'есау к'ућу; и г'аће п'оср'анб ћеч'инб с'у преб'иск'али; в. *исйресай*.

претророг м 'стари ован (6–9 година)' [2: 11].

прет'уј -'у'ем св 'претући, испребијати'. – 'Е, ако те н'б'ћу прет'уј к'а м'ачку, 'ево ћ'е смо, нб ми се изм'а'ки; || **прет'уц'ат** -'уц'ам несв 'кастрирати мрвљењем тес-тиса'. – Прет'уц'али с'у и[х], б'икови се прет'уцају, ј'арчеви и овн'ови; а и к'оњи с'у се прет'уц'али нб су 'они оста'јали ј'ак'и и 'онд'а се ст'б'гнб конц'ем. – Овна, јарца и вола претуцају... дрветом што се зове шкопач [2: 15]; в. *йуј, йревр'аи*.

претур'ав'ат (се) -'ајем / -'ај'ем (се) несв 'пребацити (се), премештати (се)'. – Овб што 'они претур'ај'у..., са° н'еко вел'й: шт'о ће му тб? А 'он т'у те кол'ико зар'ад'и; в. *йрејоний*; || **прет'ур'ат** -'ур'ам несв 'исто'. – Да в'ид'имо о'ефо ли се м'ој ће прет'ур'ат на Језера; || **прет'ур'ит** -'им св 1. 'преврнути, оборити'; 2. 'доживети'. – Вел'аше ов'б'ђен јед'а'н: „Д'ушб ми, не м'оже нап'унй[т] оса'мн'аз г'одйн'а!“ А 'он је прет'урио четрд'ес!

прећ'ер'ат -'ам св 1. 'прегнати, претерати'. – Св'е с'у тб прећ'ер'али до Опа'саницб; 2. 'преувеличати'. – Вел'й да је уф'атио з'бца ф'аровима и пр'атио га пб к'илометра, а м'ало је прећ'ер'а: т'амо н'ем'а пр'авбга п'ута н'ије ни сто м'ет'а'р'ан.

преуд'ат се -'ам се св 'поново се удати'; в. *сироче*.

преч'авина ж 'кожни опанци с лицем од опуте'; в. *ојуџа, ојуџаш*; || **пречанице** мн 'исто'. – »Испријечани« се опанци зову »пречанице«, »пречавине« или »опречанице«, арб. *йријече* [2: 91]; в. *исйријечай*.

преч'а'ц -чц'а / **пријеч'а'ц** -чц'а м 'краћи пут, пречица'. – Т'у се м'огло ако е ч'оек ћ'ер'а к'озе али 'овце на преч'а'ц, а с кр'авбм и с к'оњем н'ик'ако (Кж); в. *заог-ница*; || **пречок'ун** м 'право прече куповине'. – Њег'ов г'а пречок'уп, пор'еднйк ти је, а ако н'б'ће, траж'и га ко 'оће; || **пречок'упа'ц** -пца м 'човек који има право прече куповине'. – Нйјес'а'м ти ј'а пречок'упа'ц, нб 'ако ће, р'еци му да и овб м'оје 'узмб, да га не ост'ав'јамо онијема лис'иц'ама П'уш'овијема [11: 67].

пр'еша ж 1. 'потреба'. – Ђе се јави преша, ту се оће посла [2: 426]; 2. 'журба'.

– Какв'а ти је пр'еша?; || пр'еша^н -шна -о 'који има потребу за нечим'. – Батāl'и тō, чбче, нијес'и тол'икб пр'еша^н да не м'ош прич'екāt двā д'а^на; || пр'ешно прил; в. *иричуваи*.

преш'ит -'ијем св 'прошити'; в. *раскројиш*; || **прешијев'ат** -'ијевām несв. нр'ешлица ж в. *иреслица*.

прештұл'ит -'улїм св 'пригњечити, нагњечити'. – Прештұл'и пр'с врат'има, а л'а^ко са^м м'огā^к беж њ'ега ост'ат.

п'ржина ж 'песак, шљунак', в. *муїница* [1: 248].

прибачев'ат -'ујем несв 1. 'додавати (на гомилу)'. – Не прибач'ујте в'ише, неће ни тō м'ој пон'ијет; 2. 'добацити'. – Н'ико му не прибач'ује ни на ст'опу; || **приб'ачйт** -їм св в. *бачиш*.

приба^ж'ет -'а^кздїм св 1. 'појавити се на месту које ништарији не може припасти'. – Откуд је онб приб^ж'ело; 2. 'умукнути, ућутати'. – Имā ли кōг'а да га кл'епи по нос'у дāко приб^ж'здї.

приб'нбк м 'модерне окретне игре'; || **прибїј'ат (се)** -'їјām (се) несв 1. 'приљубљивати (се), емоционално се везивати за некога'. – Тā се мак'ања прибїјā уж њ'ега; 2. 'причвршћивати, закуцавати'. – Н'еће, велї, прибїј'ат онū шт'ичицу, оће да ју зак'олā; || **приб'ит** -'ијем св.

прибјел'ежāt -ām св 'прибележити'; в. *обуцак*.

прибрāј'ат -'āјем несв 'појављивати се као вишак (приликом бројења оваца на струзи)'. – Ево тр'ећū н'ој прибр'āјē ми се по једн'а али дв'ије; || **прибр'оја^к** -јка м 'вишак оваца приликом бројења'. – Ка^д бр'ојш 'овце на стр'угу пā се н'аћē в'ише нб што 'имāш, прибр'оја^к је, ускоч'ила неће н'ечијā, ка^д[д] сū се бул'уци размињов'али; || **приброј'ит (се)** -'ојї (се) св 'наћи туђу овцу у свом стаду'. – Приброј'иле су ми се дв'ије, не зн'ам јесū ли М'аркове али П'етрове; уп. *неуброја^к*.

прибр'ат б'ерем св према *браш* 'насећи додатну количину'; в. *јора* [2: 62].

привāl'ит -'ālїм св а. 'сести, обично старачки'. – Валā је и овōј мл'адости мојōј вријем'е да прив'ālї; б. 'сести и заћутати, остати без права на реч'. – Привāl'и т'амо и не ч'опли. – Привāl'и т'ун и м'уч!; в. *накончаш*.

привежев'ат / привежїв'ат / привезїв'ат -'ујем несв 'привезивати'. – Угнā т'амо т'елāд и нем'б и[х] привежев'ат; || **привез'ат** -'ēжēm св. – Т'еле привез'и ће се не м'оже замог'ат.

привид'ат -'ām св 'пришрафити'; в. *видаш*.

привикāв'ат се -āј'ем се несв 'навикавати се'. – Прив'икāј'е сē кā мāг'о на сам'ар; || **прив'икнūt (се)** -нēm (се) св 'навићи се'. – Прив'икнē се ч'ēк и на зїм'у и на ш'огу.

привїр'ет -їр'їм св а. 'погледнути, с циљем да се нешто провери, сазна'. – Привїр'и и погледн'и што чин'ē онā ћ'еца; б. 'свратити успут накратко'. – Јā теке да привїр'їм, да не р'ече св'ијет е смо се посв'адїли; || **привирев'ат** -'ујем несв. – Нијесū к н'ама привирев'али веј трї нећ'ел'е и зн'ā ли к'о да се нијес'у на н'екōга нап'учїли.

привїј'ат -'їјām несв 'стављати мелем на рану'. – Ка^д[д]-се ч'ēк уд'арї, начїн'али сū некē мел'еме, привїј'али нечесове трāv'е; || **прив'ит** -'ијем св а. 'привити'. – Ја му оно опр'а ракијом и прив'и некū к'рпу; б. 'ударити'. – Прек'ини да ти не прив'ијем задл'ана^к.

приврст'ат -'ām св 'жучно на нечему инсистирати'. – Што си тō с'а^д приврст'ā?

прив'уј -у'ч'ем св 'привући, притерати'. – С'ијено се приву'ч'е ок'б стога и т'а'мā се са'д'ијевā. – Ка' [д]-се приву'кл'а п'рвā мр'āк, мй смо ст'ог завршев'али; || **привуков'ат** -у'јем несв. – Привуку'ју' с'ијено извише кол'ата; ~ се' примицати се'. – Погл'едн'ите оногā нес'оја како се привуку'је да нешто ч'ун'е.

пр'иганица ж 'народни колач, од неускислог теста, уштипак'. – Знају за приганице од потанких комадића пшеничног теста, који се пеку на маслу [1: 261]. – Од приганих јела у Куча су познате само »приганице« [2: 102]; || **пр'игāt** -ām несв 'пржити'. – Н'ека ти тō с'а' [д], пр'игāнеш ка' [д] пому'з'емо. – Жене се договоре да пригају приганице [2: 489]. – Стрина Марта ошаше изнијет приганица и сира [4: 86].

пригн'ат -'ām / приж [д]'ен'ем св 'притерати, примаћи'. – А н'у да пригнām'о онō мало с'ијена д'о стога. – Пригнā са'м и [х] те с'у и [х] ђев'бјке пом'узле и ул'егли смо у к'у'ћу; в. *инай*; || **пригон'ит** -'он'им несв 'притеривати'. – Чоб'ан и пол'а'ко приг'он'и на стр'угу. – 'Ај пол'а'ко да овō м'ало још приг'он'имо к'а' крају [2: 27].

приг'ора'к -рка м 'стрмина која се диже од равнине, пристранак'. – Њ'ему је к'ућа испод оногā приг'орка навр лив'ад'е. – Осим кућишта некијех старијех села, којима је ребро к пригорку окренуто, садањим кућама је увијек листра к брду [2: 80].

пригрād'ит -'ād'им св 'доградити'. – Пригрād'или с'у кл'орицу уз нек'и к'ами; || **приграђев'ат** -у'јем несв. – Н'емāш више ђ'е н'ишта преграђев'ат.

пригрд'ит -'рд'им св 'додатно наружити'. – Пригрд'или с'у и [х] н'емā к'уј г'рђе; || **пригрђев'ат** -у'јем несв 'додатно наруживати, чинити ружнијим'; в. *кора-ча* [1: 291].

пригр'ес -'еб'ем св 'огрепсти до краја'. – Пригр'еби т'и тō и не пр'ичā [ј].

пригрйз'ат -'йзām несв 'загризати'. – Н'ећ'у га пригрйз'ат то ђ'а'б м'а'кā; || **пригр'ис** -'из'ем св 'загристи'.

пригр'ијāt -'јe [м] св 'угрејати; припећи (о сунцу)'. – Пригр'ијāло је, валā, те л'ијепо, за'исто ни н'еће б'и [т] з'йм'а.

пригр'и'ут -'рн'ем св 1. 'мотиком набацити, прибацити земљу (уз лозу, кром-пир, кукуруз)'. – Пригр'и тō м'ало пā 'ајмо; 2. 'набацити на леђа, преко рамена, какав топлији одевни предмет (кад захладни)'. – Пригр'и тā'н кап'от, н'еј се запот'ит не б'б'је се; || **пригр'гāt** / **пригр'rhāt** -'h'ем несв. – Р'екли су да тē н'ешто да пригр'rhū у Пол'анице.

приг'учйт -'йм св према *йучий*. – А што си тō приг'учйла, н'еће ти га н'ико уз'ет.

прид м а. 'рођење детета'. – Рођење се у Куча инако зове прид [2: 208]; б. 'додатак (у трговини, размени)'. – Да'те Марка, ево Зотовића / Не тражимо никаквога прида [5: 185]; || **придāv'ат** -'аје несв в. *йрийомој*; || **прид'ат** -'ām св а. 'додати'. – Прид'ā [ј] му ј'ош једа'н грозд'ић, и Б'огу ће б'ит мил'иј'е. – Стани да придам сироваке, дуже трају; в. *йрийомай* [4: 54]. – Ка' [д] д'ођ'е да ма'нк'ае 'ул'е, прид'ā; б. 'повећати млечност'. – Они 'ојд'у у К'ом, она га 'оп'ет тол'икō прид'адн'е и 'имā га св'о л'ето.

прид'игн'ут се -н'ем се св а. 'усправити се из лежећег положаја'. – Ошаше да се прид'игн'е и да се п'йтā с'а' мнōм, али н'е мога: п'аде наз'ат и з'аплакā кā м'ālō дијет'е; б. 'опоравити се од болести'. – М'ало се бј'еше прид'игā, али ће му ј'ош тр'ебāt да се 'опр'е н'а ноге; || **прид'изāt** се -ж'ем се несв. – Прид'изāше се пом'ало, а богме је к'амено. – Кад се у ма којој болести осјети огањ који је још у вези с бољоглавом, одмах се посумња, да је то »болешчина«, за коју се вјерује да се може пренијети на здраву особу самијем погледом болесниковим, особито кад се овај

почиње придизати [2: 528]; в. *болес, болешчина*.

прид'ират се -ем се несв 'прибијати се уз некога, везивати се за некога'; || **придр'ијет се** -'ерем / -дрем се. – Ка^е[д]-се пр'идрѣ, не м'ож га м'а^е колико ни крш'ијел'.

придрж'ат -'ржѣм св 'примити, прихватити'. – Пребегли су у Куче и тамо »придржали« Св. Николу [1: 362].

приђен'ут -'енѣм св 'причврстити иглом; прикачити, заденути'.

прижд'ит приждѣм св 'припалити'. – Д'а[ј]те ђѣду ж'ишку да пр'иждѣ цинг'ар; || **приж'ижат** -'ижѣм / **прижд'ират** -'ирѣм несв. – Ови господ'ичићи н'ѣтѣ да приж'ижѣ без на крѣс'у. – В'иђи га како прижд'ирѣ – н'ѣс му изгор'ио!

прижѣр'ит -'ѣрѣм (не)св 'прихранити, подгојити свиѣче'.

приз[ај]м'ит -'а[ј]мѣм св 'потерати, појурити; подвикнути'. – Да и[х] н'ије приз[ај]м'ио, м'огли сѣ 'они т'акѣ до зор'ѣ. – Приз[ај]ме Шогоњицу једном гором [2: 448]; в. *ѣрушињак*; || **приз[ај]мл'ев'ат** -'ујем несв в. *л'енѣуз, наѣужевати*.

призв'ат -'овѣм св 'гласом или гестом позвати кога да се приближи'. – Ако п'очнѣ да бестиј'ајѣ, ђѣд'о би и[х] пр'изв[а] да и[м] нешто р'ече; ~ **се** 'дозвати се (памети, разлогу)'. – Д'аће Б'ѣг да се приз'овѣ, м[а] се бој'им да н'ѣће; || **призѣв'ат** -'ив[а]м / -'ѣвл'ѣм несв 'сазивати, окуплати'. – Л'ѣђи сѣ се в'а^езда призѣв'али на сл'аве, на св'етковине, да се ср'етѣ и да л'уцк'ѣ р'ијеч пром'ијенѣ.

приздренски -а -о 'који се односи на Призрен'; в. *маѣаруја*.

приздр'ет се / приздр'ијет се пр'издрѣ се св безл 'привидети се'. – То исто ваља рећи и кад се коме што ноћно у путу »приздрек« [2: 327]; || **приз'ират се** -'ирѣ се несв. – Овѣј се б'аби н'ашѣј, отка^д је ођѣр'ела, св'е нешто приз'ирѣ; || **пр'изѣрка** ж 'привиђење'; в. *ѣрикажевати се*.

призн[а]в'ат -'ајем несв. – Тѣ му се призн'аје у лѣп'ештво; || **призн'ат** -'ам св 'признати'. – Призн[а]ли сѣ му за п'енсију и он'ѣ што је б'ио у ч'етнике и им'али сѣ пр'аво: н'ика^д н'ије паг'ис[а] и нас'ум и[м] је вал'а и т'амо док је б'ио; || **призн'ање / призн[а]ње** 'е с. – Они сѣ тѣ мед'ање и т[а] призн[а]ње'а дијел'или м'атар[а]ма и то он'ијема који сѣ овѣ н[ар]од н'ајвише нагр[д]или.

прија ж 'терасасто подзидана земља, да се не би зарушавала под утицајем великих киша'. – Стрме и подзидане земље зову се »пријек« и »позиде« [2: 44].

пр'ијат -а несв 'бити по укусу, одговарати по квалитетима'. – Менѣ тѣ пр'ијало.

пр'иј[а]за'н -зна -о 'пријатељски расположен'.

приј'ател' м 1. 'снахин или зетов отац према родитељима онога другог'. – Приј'ател' ти је ка^д ож'ениш с'ина али уд'аш кј'ѣр п[а] њ'ин от'а^ц, з'ета ти али сн'а^ѣ; 2. 'особа од посебног поверења; присталица'. – Та^кв'ѣ приј'ател'е само 'они м'огѣ н'ај – онѣ који се не бр'ојѣ 'у л'ѣђе; || **пријател'ница** ж 'снахина или зетова мати'; || **пријател'ск'и** -'а -ѣ 'који се односи на пријатеље'. – Ј[а] се наш'а^н у трп'езу пријател'ск'ѣ; || **пријат'ел'сво** с. – Да д'а Б'ѣг да ви тѣ пријат'ел'сво б'иднѣ ср'етње и дугов'ечно; || **пр'ијател'ѣт / приј'ател'ѣт се** -ѣм се несв 'договарати се о склапању брака своје деце и успостављању новог пријатељства'; в. *обиснуѣ*.

пријевара ж 'превара'. – Свакуроку мисли и премишља / Какву ваља чињет пријевару [5: 70]; в. *рочишије*.

пр'ијед прил 'пре, раније' [Ж 17 24].

пр'ијекѣ -а -ѣ 'први, најбољи'. – За т'ѣ је н'ајпречѣ л'ијек – с'ѣ и рак'ија.

пријекл'ад м 'дужа гвоздена полуга са увис повијеним крајевима, на два

пара кратких ножица, на коју се наслањају дуга дрва на огњишту; камен, камени оквир око огњишта с истом наменом'. – Наб'ачи се главња на онѝ пријекл'ад (Бч). – На огњишту до упрета је пријеклад, иначе демир-оцак [2: 87].

пријен'ут пријенѐ[м] св 1. 'прионути'. – 'Ајде, ђеди с л'уђ'има, дако ти пријене н'ешто 'о[д] чџства; 2. 'отргнути'. – Унио се у предиво, не да види како расукује већ да је пријене да јој придикује [4: 36]; || **пријењ'ат** пријењѐ[м] несв 'приањати'. – Лептирић... што пријења на свјетлост од лампе ноћи [2: 293]; в. *генечий*.

пријеплет м в. *лесице* [2: 90].

пријер'од м 'богат род лошег квалитета'. – Св'е сѐ наца'кт'ало, али ће оп'анут и 'ако што б'идне от пријер'ода; || **прерод'ит** -'одѝ св 'родити више него што биљка може издржати'. – Не вал'а ка'д не р'одѝ, а н'ије д'обро ни ка'д прер'одѝ.

пријер'ода ж 'нарав, природа'. – 'Он је в'а'зда б'ио мел'емнѐ пријер'одѐ.

пр'ијеса'н -сна -о 'који је без квасца'. – Млијек'о је 'обично к'иселѐ, а варен'ика пр'ијесна (Бс) [2: 100]; || **пријесн'а'ц** м 'хлеб од кукурузног брашна умешен с младим сиром и скорупом, тип пројаре'. – Смрвљен млади сир умијешен с малко брашна, па испечен као обични колач у огњу [2: 102].

пријест'уп м 'накнада, глоба коју плаћа чобанин због пуштања оваца у туђи забран или пасиште'. – Мџр'ало се п'азѝт да ти 'овце не преск'очѐ м'еђе и за т'ѐ сѐ плаћ'ѐ та'н пријест'уп; в. *йрейушийий*.

пријет'ок м 'пресретање'; в. *йрейей*.

пријетр'ан -а -о 'прејак, премастан; непријатног укуса'. – Овџ ми нешто зап'ирѐ, некако ми је пријетр'ано. – За њ'ега н'икаква ј'еђа н'ије м'огла б'ит пријетр'ана више нџ з'а прѐсе.

пријеч'ат пријечѐм несв 'крпити опутњаке'. – Прсли се опанци крпе или »пријечају« [2: 91].

пријеч'а'ц -ч'а м 'пречица'; в. *завог*; || **пр'ијечница** ж а. 'косо постављена греда којом се учвршћује кровна конструкција'; || **пр'ијечњак** м 'исто'; в. *клијешѝа, шѝица* [1: 236 248]; б. 'fino обликоване летвице у наслону столовача'. – У столовач је оздо из столице утврђено по 7-8 пријечњака [2: 87].

пријеч'ит пријечѝм несв 'спречавати, ометати'. – Ако му не м'ош пом'ој, нем'џ ни да му пр'ијечѝш, пѐ како исп'анѐ.

прикажев'ат се -'ује се несв 'привиђати се'. – Јеси ч'џјѐ за Р'оге, навр Мед'уна Г'џрњѐга, тџ 'имѐ онџ ће се прикаж'уе, тобош на некакво м'јесто кѐ пр'изѝрка н'ека'квѐ (Бс); || **приказ'ат се** -'ажѐ се св 'привидети се'. – Њ'ему се т'амо н'ешто приказ'ало и о[д]-та'д'ѐр је п'очео да стр'еца.

прикастр'ат -'астрѐм несв 'сећи последње гране, гранчице које су за сечу планиране или за неке намене недостају'. – С'а'е[д]-тѐ д'џ док прик'астрѐ онџ лом'ину; || **прик'астрѝт** -ѝм св в. *касѝриѝ*.

прикла'т -'ол'ѐм св 'заклати рањену животињу'.

прикл'уч'ат -'ам св 'окренути кључ у брави'. – Прикл'уч'ѐ та врат'а да не м'ислѝм нѐ вџ сѐншт'ину.

приков'ат -'ујем св 'прикуцати'; в. *ѝабан*.

прикџл'ат -'џлѐм св 'залепити, прилепити'. – 'Ајде, нем'џ пл'акѐт, прикџл'аће тџ ђѐд'о и н'ишта се н'еће в'иђет ѐ л'омјено.

прикрад'ат се -'ѐдѐм се несв 'прилазити скривајући се'. – В'иђи како се м'ачка прикр'ѐдѐ ономе кџст'ѝћу; || **прикр'ас[т]** се -'ѐдем се св 'прићи скривајући се'. – Пр'икраде се р'ђа да в'идѝ отѐ ли се и поср'ат али с'амо побур'ат.

прикрѐн'ут -'ѐнѐм св 'овлаш притворити (врата, прозор)'. – Док је бѝл'о л'уђѝн, к'ућа се н'ије н'ика'д закл'уча'вала, Б'оже са'ч'ува'[ј], нѝ прикрѐн'и, да не ул'ежѐ п'ашче али да т'еле не г'урнѐ ћуш'ѝм; в. *закл'учаѝ*.

прикријев'ат -'ијевѝм несв 'сакривати'. – Они св'оју р'ђу прикр'ијевају кѝ зм'ија н'оге, а отѐ да зн'ају св'е што се ко[д] др'угије чин'ѝ; || **прикр'ит** -'ијем св 'сакрити се'. – Не м'оже се прикр'ит ни трб'у до зѝб'а'.

прикршијел'ит се -'ијел'ѝм се св 'прикачити се као крпелъ, упорно некога пратити'. – Прикршијел'или се и не д'ају му да'н'ут дѝш'ѝм.

прик'ума'к -мка м 'други кум'. – Уз арбанашке кумове долазе прикумци [2: 212].

прикупел'ат -'ѝм св према *куѝел'ати*. – Ђ'еца то прикупел'аше док си се обр'н'уо и поб'ј'егоше; || **прик'упѝт** -ѝм св 'покупити нешто што је разасуто, разбацано, растурено'. – 'Ајте, ђ'ецо, прик'упите тѐ в'аше 'рке да и[х] не преск'ачѐм; || **прикѝпл'ат** -'упл'ѝм несв.

прикѝп'ит -'упѝм св 'докупити'. – Прикѝп'ио је педесе-т'игѝла'а, бѝл'о и[х] је п'овише сл'омјеније.

прил'еј -'ежѝм св 'прилећи'. – Јѝ там'ан прил'егѝа да одр'ијемѝм ка[д]-се т'амо н'ешто 'обурда; в. *леј*.

прил'ика ж 'могућност, прилика'. – Да 'имѝм прил'ику, јѝ би ч'ешће пѝт'ѝн дош'а'н да с т'обѝм разгов'арѝм. – Св'а е прил'ика да је 'он био т'амо; || **прил'икѝм** реч. 'како изгледа, по свему судећи'. – Ун'уче ми, прил'икѝм, сл'омјено и д'ођи да в'идѝш. – Како је држ'ала к'анту 'о рѝци, полећ'ела онѝ и п'ала пѝ, прил'икѝм, како е п'ала, онѝ ју к'анта уд'арѝла у стегн'о.

прил'ицѝт -чѐм несв 'личити неком, бити сличан'. – 'Они прил'ичѝ 'ујѝци-ма. – Вѝк'ала је некѝ грд'а ка'д ју је ун'ук п'ѝтѝ коме прил'ичѝ: „Е, л'ѝко, ако м'ене прилици – ч'оек ћеш бит'“. – Ако се к браћи окрене лицем, њен ће пород прилицати роду, а ако јој се то спријечи, онда њен пород има прилицати дому у који се удаје [2: 225].

прил'ѝб'ит -'ѝбѝм св 'прихватити, сродити се'. – П'ошл'ѐ Л'ѝб'о прил'ѝб'ио и овога з'ета.

прим'ат прѝмѝм несв 'узимати, прихватати'. – 'Они се здогов'ѝрѐ да се п'ушке не прѝмају; || **прим'ит** прѝмѝм св 1. 'примити'. – Њ'ега сѝ т'ѝмѝ прѝм'или у тѝ њ'ину п'ѝртију зашто су в'иђели да је кѝ и 'они; 2. 'подићи, попети'. – М'ене прѝм'ише г'оре. – Прѝм'ише га н'а коња и 'он п'очѐ да се дер'ѐ; ~ се 1.а. 'попети се'. – Како сѐ прѝм'ила уз онѝ ст'убу да нешто доф'атѝ с тав'ана, п'уче онѝ ст'адалица – и 'она нав'р перч'ина. – Онѝ п'ашче ће се и н'а шл'еме прѝм'ит; б. 'узјахати'. – Мѝр'али сѝ га придрж'ат да се прѝмѝ н'а коња; 2. 'пустити корен, укоренити се'. – Усѝдио са'м некол'ко стрѝковѝа д'омѝтѝа и св'акѝ сѐ прѝм'ио.

прим'а'ј -'а'кнѝм св 'примакнути'; || **прима'кн'ут се** -'а'кнѝм се св. – А н'аше 'овце, ка[д]-се прим'а'кнѝ пл'анина [време за »издиг«], сѝм'е кр'ѝћѝ; || **прим'ицѝт** -чѐм несв. – И к м'ене сѐ 'он нешто прим'ици, мѝ ми нас'ум н'ије см'ио р'еј н'ишта; в. *мициѝ*.

прим'ес -'егѝм св према *мес*. – Прим'ети тѝ 'у ћѝш пѝ ћемо га п'осле изб'ачѝт.

прѝмј'ер м 'углед'; в. *брацки*.

прѝмј'едба ж 'приговор, напомена; примедба'. – Њ'има се н'ика'ква прѝмј'едба не см'ије р'еј и 'одмѝ тѐ те уф'атѝт за перч'ин: »ре'акција« и »н'епријател' са'д'ашњѝци«; || **примј'ећѝв'ат** -'ујем несв 'приговарати, замерати'; в. *лакац*;

|| **примијет'ит** -'ијетѣм св 'приметити'. – Не примијет'ише га одма, а ка'д и[м] р'екоше да је ускоч'ио у онѣ л'ужар'а'к, нијес'у га ни м'огли ћ'ерат.

прѣм'оза'к -зга м 'мали мозак, затиљак'. – 'Е л'ијепо ли мѣ ст'исло у прѣм'оза'к и не м'огу гл'аву да д'игнѣм.

прим'ркну'т -нѣ[м] св а. 'смркнути се'. – Онѣ сѣ и кр'ятки д'ачни бил'и с ј'есени, с'а[д] зѣм'ѣ, пѣ му прим'ркни у Дол'ане. – Н'екијема је та'д'а'р прим'ркло бе[з]-св'итања (Кж); **б.** 'стићи у мрак, са закашњењем'. – Д'оста смо прим'ркли, м'ало кв'асни, али здр'ави; || **прим'рца'т** -чѣ[м] несв 'стизати касно, ноћу'. – Гл'едѣ[ј] да ми не прим'рчѣш с овц'ама.

прин'ијет -'есѣм св а. 'примакнути нешто, принети'. – Веј сѣ пр'инијели в'иши д'ио и с'а-ће да сад'ијевају; в. *јора*; **б.** 'учинити част'. – Ако му дођеш у кућу, част си му принои [Ж 18]; || **принос'ит** -'осѣм несв; в. *носић*.

приѣ'ат се -'ѣа се безл 'прохтети се, осетити сексуалну жељу'. – Њ'ему се приѣ'ало н'а жену па се р'азвѣка на њ'ецу да ид'у да онѣ б'рстине сл'ожѣ у к'опу. – Приѣ'ало му се кѣ н'ека'д, мѣ сад' в'ише онак'ѣ не ум'ије.

прип'адѣт -ѣм несв 'имати право на нешто'. – Њ'ега је тѣ св'е прип'адѣло мѣ сѣ му в'иши д'ио оф'ук'али; || **прип'ас** / **прип'анут** -'анѣ[м] св 'допасти, запасти'. – Што те прип'анѣ н'а дио – т'ѣ ти је!

прип'арница ж 'комад платна који се малом детету привезује око врата да приликом јела не испрља одећу'.

прип'асѣт -шѣм св 1. 'везати појас'; 2. 'узети пушку, наоружати се'. – Ко е г'ој п'ушку прип'асѣ – зав'ргѣ е с п'ушкѣм на Широк'ар (Кж).

прип'ас[т] -ѣс[м] 'задржати на шаши'. – Прип'ас'и и[х] још м'ало, 'имѣш и к'а[д] догн'ат. – Зѣм'и те 'овце при К'ому к'учкѣме пѣ и прип'ас'и, нека се м'ало попр'авѣ (Кж).

прип'еј -'ечѣ[м] св према *ѣј*. – Прип'екла је звијезд'а – да 'очи иск'очѣ; || **припијец'ат** -'ијецѣм / -'ијечѣм несв 'додатно пећи'.

прип'ѣт пр'ипнѣм св 'сапети, спутити. – Прип'ни шар'ул'у т'амо у дно кол'ата; || **прип'ињѣт** -'ињѣм несв 'везивати, путити'.

припл'ес -'етѣм св 'доплести, још мало исплести'; в. *ѣл'ес*; || **приплијет'ат** -'ијетѣм / -'ијећѣм несв. – Ц'ијелѣга је в'ијека н'ешто приплијет'ала и прѣпијет'ала.

припл'од м 'нови пчелињи рој'; || **припл'од'ит се** -ѣ се св 'добити нове младе (о стоци, пчелама)'. – Ако Б'ѣг р'ечѣ, припл'од'иће му се и ј'аре и ј'агње, и м'ала дуб'ина и в'ел'а ѡрз'ѣнка.

приповр'нут се -'рнѣм се св 'вратити се накратко'. – Јѣ ћу се приповр'нут да тѣ попр'авѣм; || **приповртѣт** / **припов'рѣѣт** -ћѣм несв. – Н'еколикаш сѣ припов'рѣѣ да јѣј р'ечѣ да што не забор'авѣ.

припозн'ит -'ознѣм св 'прикасниати'. – Нем'ѣ[ј] ми мл'ого припозн'ит с овц'ама; || **пр'ипозно** прил 'покасно'. – Угл'авнѣ је бил'о пр'ипозно.

припомѣн'ут -'ѣнѣм св 'подсетити'. – Припомѣн'уо ми је да му не забор'авѣм донијет дувѣн'а; || **припом'ињѣт** -ѣм несв 'подсећати'. – Припом'ињи – не припом'ињи, 'аветнѣме је ј'еднако.

припомѣг'ат -'ѣгѣм несв 'помагати'. – Припомѣг'али сѣ га, мѣ нијес'у им'али кѣг'а; || **припом'ој** -'ѣжѣм св 'додатно помоћи'. – Ко е сиром'а б'ио – припом'огло му сѣ, придѣв'ало му сѣ и б'ѣга'ми је 'он прѣд'ио (Бс). – Ни ѡв'ѣјци се тѣ н'ије доп'адѣло, а и Л'уб'ѣ ју припом'огѣ.

прип'ор м 'стрма страна, оштра страна'. – У м'али д'у ижл'егѣ са'м уз онѣ

прип'ор.

приправа ж 'припрема'. – Она рукује с приправом, одређује и спрема »колаче« одивама [2: 110].

припрѣж'ат -'ѣжѣм (не)св 'пажљиво и неприметно (ис)пратити нечије кретање или понашање'. – Припрѣж'а и[х] је да в'идѣ ка'д ид'у и што н'осѣ. – Уочи сједбе припрежи он из неколике ноћи, те опазѣ снаху [2: 297].

припр'игѣт -ѣм св 'допржити'.

припр'ијет пр'ипрѣм св 'притерати, приморати да се нешто учини или призна'.

прип'утѣт -ѣм св 'везати коња путима'. – Прип'ути Зек'ана и п'ушти га т'ун више к'ућѣ [2: 35].

прип'уч'ат -'учѣм несв 'копчати, закопчавати'. – Њ'ему тѣ не тр'ебѣ прип'уч'ат ка'д 'одмѣ св'е расп'учѣ; || **прип'учѣт** -ѣм св 'закопчати'. – Не ум'ије тѣ мак'ања да прип'учѣ.

прир'ас[т] -ст'е св 'срасти'. – В'иђѣ како су овѣ двѣ д'рвета прир'асл'а једно 'уз друго.

прис'ипѣт -пјѣм/ **присѣп'ат** -'ѣпјѣм несв 'досипати'; в. *сипѣти*; || **прис'ут** пр'испѣм св 'досути'.

прискѣк'ат -'ѣкѣм несв 'стизати, долазити у помоћ'. – Ка'д је бѣл'а пр'еша, л'уђѣ с'у једни др'угијема прискѣк'али да пом'ог'у; || **прискоч'ит** -'очѣм св 'прићи, приступити'. – Под бар'јак овогѣ с'ина Пр'ентѣша З'екина му би прискоч'ио пр'ијед нѣ 'ико; в. *умолиш*.

прискрѣјн'ут (се) -'ѣјнѣм (се) св 'уклонити (се)'. – Ну се тѣ м'ало прискрѣјн'и и не л'ети кѣ м'ува без глѣв'ѣ.

приск'уб'ат -'убѣм несв 'чупати додатну количину сена'; || **приск'ус[т]** -'убѣм св 'додатно испусти још сена из стога'.

присл'он м 'просторија приграђена уз кућу, обично на једну воду'; в. *јегност'раница*; || **прислон'ит** -'онѣм св а. 'усправити и наслонити'. – Јѣ прислон'и маг'ику уз он'у п'озиду; б. 'опањкати' [Ж 29]; || **присл'ањѣт** -ѣм несв.

прислужбица ж в. *йослужбица* [1: 301].

присмѣк'ат -'ѣкѣм несв 'додавати јелу масне састојке'. – 'Он л'ијепо уз онѣ л'еп присм'ѣчѣ и с'ира и ск'ор'упа; || **присмоч'ит** -'очѣм св 'уз хлеб појести и нешто мрсно'. – А присм'очи, бр'уко, јѣ нѣм се не стѣд'ѣш; || **пр'исмока** ж 'оно што се присмаче уз какво друго јело'.

присмрѣ'ет -рѣд'ѣ[м] св в. *ѣриба'ѣж'ѣи*.

приснов'ат -'ујем св 'припремити основу за ткање'.

прис'оје с 'осунчана страна брда'; || **пр'исоја** ж 'исто'. – 'Овце се рашѣр'иле испот пр'исојѣ. – 'Они с'у жѣв'ѣли г'оре у Пр'исоју (Бс); || **прис'ојнѣ** -ѣ -ѣ 'који се односи на присоје'. – Тѣ'н је под'ић ов'амо с пр'ис'ојнѣ стрѣн'ѣ.

присол'ит -'олѣм св 1. 'додати соли у јело'. – Н'ѣ би погријеш'ила да си га м'ало и присол'ила; 2. 'додати »муку на невољу«. – Она жѣв'а н'ије ако н'ешто не изм'ислѣ и прис'олѣ; || **присѣл'ат** -'ѣл'ѣм несв 'накнадно додавати соли'. – Бр'о прис'ѣл'ѣ и н'ѣсланиј'у ј'ѣју.

присп'ат пр'испѣм св 1. 'заспати накратко'. – Јѣ присп'а, а ѣ'ѣца ме 'одмѣ пробуд'ише: смѣј'у се како је ѣд'о з'аспѣ на стол'ицу.

присп'ичѣт -ѣм св 'приковати'. – Н'ѣђѣ ми нек'у чив'ију да овѣ присп'ичѣм.

приспј'ева'к -вка м 'момчић, момчуљак'. – Онѣ јѣ[ј] [ј]је приспј'ева'к, нас'ум, убѣч'ио и м'огли би ју ј'ѣди од њ'ѣга н'ѣј; || **приспј'ена'к** -нка м 'исто'. – В'иђе ли

оногā приспј'енка М'арковѡга, л'ијеп ђет'ић, неби'рулѡк!; || **приспијев'ат** -'ијевāм несв 'стасавати'. – Ђ'еца му присп'ијевају з'а шкѡлу, а не зн'ам како ће и[м] цев'ап дāv'ат; || **приспј'ет** -'ијем св 'доспети, стасавати'. – Б'ио једа'н Мј'ј'овић з Б'иоча пā им'ā двије ђев'ѡјке приспј'еле за 'удају. – Сл'āvко н'е бјеше присп'ио да ид'е т'амо, ј'ош мл'ад. – За одраслу ђевојку каже се »приспјела је« или »стасала је«; иначе удад-беница или »веља ђевојка« [2: 114].

присп'учит -'им св; в. *присп'учий*. – Не м'оже в'ише ни да и[х] присп'учи како је опретл'а.

пристав м 'слуга'. – Са њима је присутан и слуга, којегā Кучи зову »пристав«, а још чешће »момак« или »најамник« [2: 109].

прист'ајат -[м] несв 'стално ићи уз некога, показивати наклоност према некоме'; || **прист'ат** / **прист'анут** -нѡм св 'прикључити се туђем стаду'. – Да ми с'инѡј једна 'овца н'ије прист'ала у тв'оје, ка[д]-сū се размињ'ов'але; || **присталица** ж 'овца која залута у туђе стадо'. – На зборове се једанпут или двапутā годишње носе такозване »присталице«, а то су изгубљени брави који у туђу стоку пристану те их тамо на збору своји чобани распознају и прихвате [2: 150].

пристѡгн'ут -'ѡгнѡм св 'притегнути, дотегнути'. – Јā га ј'ош м'ала'чко 'опѡт пристѡг'о.

пристўп'ат -'ўпāм несв 'наступати, прилазити'. – Нем'ѡ ов'акѡ н'епамѡтно пристўп'ат. – Зн'ало сѡ како се прист'ўпā на мрц'а; || **пристўп'ит** -'ўпим св 'прићи покојнику и породици изразити саучешће'. – Ка[д]-сū се прим'а'кли блїз'у мрц'а те 'отѡ да лел'екају, т'ā'н мā е искоч'ило дијет'е пред њ'има (чин'и ми се – н'ѡмāше петн'ā'з г'одинā), п'а'ф пред њ'има, лел'екāли сū га, а онѡ дијет'е је пред њ'има пристўп'ило на мрц'а. – Н'ико н'е смје пристўп'ит.

присўк'ат -'ўчѡм св 1. 'примотати, намотати'. – Присўк'ала је што је м'ислїла; 2. 'примаћи се неким годинама; остарити'. – 'Он је више присўк'ā шездес'ѡт, мā се ј'ош кок'ѡтї.

присўн'ут -'ўнѡм св 'накратко изложити сунцу, ватри, да би се нешто просушило'. – Присўн'и ми м'ал'о онў кош'ул'у; || **присўш'ит** -'ўшим св 'мало досушити'.

прис'ут пр'испѡм св в. *присийай*.

прис'ес[т] -'едѡм св 'сести накратко, да се предахне'.

прїтв'ор м 'тор, изба, простор за затварање стоке кад није на испаши'. – Ж'ївѡ ми је у прїтв'ор.

притѡгн'ут -'ѡгнѡм св 'мало стегнути, дотегнути'. – Притѡгн'и му тў пр'аћу да се не раздр'ијешї; || **притѡз'ат** -'ѡзāм / -'ѡжѡм несв 'мало дотезати'.

пр'итїса'к -ска м 'тежи предмет којим се притискује врх стога да ветар не разноси сено'; || **пр'итиска** ж 'исто'; || **притїск'ат** -'їскāм несв 1. 'притискивати'. – С'ир се прит'їскā у а'цу, да га препл'ије рāс'б; 2. 'присвајати заједничку земљу, комуници'. – Приватна је својина постајала заузимањем, »притискивањем«, племенског комуна [1: 233–234]. – Ови је, побро, притиска' туђу земју и премеђава међе, зато ће васи вијек и довијек земљу носит [2: 302]; || **притискїв'ат** -'ујем несв 'исто'; || **прит'иснўт** -нѡм св 'захватити, опхрвати'. – Ка[д]-н'еђе окѡ пѡн'ѡи, в'атра га пр'итисла. – Пр'итиште г'ора, гр'абоваче прит'исле, пр'ѡј се не м'оже; || **притисковина** ж 'земља која је у комуници заузета и проглашена приватном својином'. – Људи су од комунице по неколико притисли, а некимā од ове дали главари без питања народа, па траже да се све притисковине и поклони одузму и поврате опет у комуницу. – Од којегā вакта би се могле одузет притисковине од оних те су сами што притисли [11: 43].

пр'йтка ж 'мотка која се победа уз пасуљ'. – Ђд'о да усијеч'ем некѹ пр'йтку;
 || **притк'аш** -аш'а м 'пасуљ који расте уз притку'. – Н'еће ми, нас'ум, н'ишта б'ит од овогā приткāш'а.

притовār'ат -'ārām несв 'додавати још ствари у товар'; || **притов'арйт** -йм св 'додати још нешто на товар'.

притр'ајāt -јем св 'закасни, притрајати'. – А што пр'итрајā тол'икō д'а ми је зн'ат. – Б'иће ка^е[д]-се м'огнē, м'ало ћеш притр'ајāt.

прит'уј -ч'ем св према *йуј*; || **притүц'ат** -'үцām несв. – Ут'үкā си га, валā, и са^е[д] га прит'үцāш, кā да не зн'аш шт'о ћеш ш њ'йм.

приф'атīt -йм св а. 'узети; прихватити; придржати'; б. 'изнети рањеника с бојишта'; || **приф'атница** ж 'пастирски штап'; в. *мачүа*; || **прихвата^н** -тна -о. – Прихватна стока 'стока узета на чување' [2: 40].

приц'укāt -ām св 'прикуцати'. – Кој'й тē ми м'āјстори овō приц'укāt да м'огу обј'есит с'ић?

прйч'алица м/ж 'који много и непотребно прича' [2: 113]; || **прйч'ат** пр'йчām несв 'усмено казивати'. – Ка^е[д] уј'утру – пр'йчау: Шпйр'о е пог'инуо.

прич'екāt -ām св 'сачекати'. – Прич'екā[ј] му цијен'у.

прич'ēt причнē св 'налити млеко у виме (о крави пре тељења)'. – Ка^е[д] пр'ичнē, 'она ће се б'рзо отел'ит; || **прич'ињāt** -ē несв. – П'очēла је пом'ало да прич'ињē.

причēст'ит (се) -'ēстйм (се) св; в. *омрсий се*; || **причешћев'ат (се)** -'ујем (се) несв. – П'оп отиш'ā^е да сл'үжй и да причешћ'ује; || **прйч'ешће** с. – Ако н'ēmā снāг'ē да пр'ймй св'ētō прйч'ешће, јā јōј га не см'ијем д'а[т] да га прос'йпā из үст'й.

причүв'ат -'үвām св а. 'припазити'. – Прич'үвā[ј] ми тō да не прекйп'й док ј'ā изв'адйм двије-трй крт'ōле; б. 'уштедети'. – Што ти н'ије пр'еша да потр'ошйш – одв'ōј и прич'үвā[ј], ва^л'аће ти ка^е[д] б'иднē прешн'ијē.

пр'йш[т] -шта м 'болест коња, говеда'.

пришијев'ат -'ијевām несв 'зашивати, ушивати'; || **приш'ит** -'ијем св. – Т'й ми н'ијеси нарēд'ио да [ј]у приш'ијем, а ка^е[д] ми нар'ēдē да [ј]у раш'ијем – јā ћу ју раш'ит.

пркн'о -а с 'стражбџица'. – У ст'ārō пркн'о стр'ā се к'отй; *изр.* ~ *Бекино / Бекнино* [4: 275]; в. *йаркай*.

прл'о -а с 'стрмина низ коју се увек одроњава камење, на дну најкрупније, према врху све ситније'. – Г'л'едā и нем'ō с овц'ама низ онā прл'а [12: 33].

прл' м 1. 'дуга на крајевима зашиљена мотка за пренос тежих терета'; 2. 'зашиљено дрвце којим се у земљу забада расад'.

п'рл'а ж 'посна земља, прљуша'; || **прл'ага** ж 'равније песковито земљиште, неподесно за обраду; пашњак са ситногорицом'; || **прл'ажина** ж пеј 'исто'. – Преж'ени 'овце преко тē прл'ажинē, ту н'ēмајү ни да ч'иволē; || **прл'нна** ж 'исто' [12: 33] [12: 33]; || **прл'о** м 'посни сир'. – Прл'о је с'ир ка^е[д]-се м'а^{кнē} ск'орүп (Бс).

п'рнүт п'рнēm св в. *йрга*.

проачит се -им се св 'провести се, истућати се'. – Млозини је било... да се провесели и проачи уз јестива [4: 86].

пробачев'ат -'ујем несв 'пробацивати; провлачити'; || **проб'ачйт** -йм св. – Бйл'а је кā д'обра п'улица от пл'утē и прож њ'ега проб'ачена м'ал'а^{чкo} кā кон'а^ц; в. *бачий*.

пробйј'ат -'йјām несв а. 'ударцима, силом проваљивати кроз неку чвршћу

преграду'. – Почела је да проб'ијā, само пол'ако да не п'рснē шт'ица; **б.** 'градити пут кроз камењар или други тешко проходаан терен'. – Он вел'и да је на проб'ијање п'ута уз Мор'ачу рад'ио о'д Биоча до Дром'ире; || **проб'ит** -'ијем св 'пробити'. – Бил'а би л'епот'а да је ов'и п'ут проб'јен до на К'рс от Пр'евлакē; || **проб'ојац** -јца 'шило'. – Ов'и оп'анци од г'умē не м'огу се начин'ет бес проб'ојца.

пробијел'ет -'и[м] св безл **1.а.** 'појавити се као назнака свитања'. – Бил'и смо на Ђ'афу ка'д ни је пробијел'ело; **б.** 'местимично се повућн, размаћи (о облацима)'. – 'Ено је пробијел'ело повр Ж'ивē и Бр'отњика; **2.** 'смислено проговорити'. – Ада, не д'и'рā[j] га, не ум'ије 'он ни пробијел'ет; || **пробјел'ев'ат** -'ује несв 'почети давати прве назнаке свитања, разведравања'. – 'Ево ни, ка'да, пробјел'ује; || **прбј'ел** м 'први знак свитања, разведравања'. – У прбј'ел смо бил'и навр Р'ета. – 'Ево доч'екāсмо и прбј'ел и дāко се више пром'анē; уп. *ипроведрица*.

пробиј'ат -'и'рām несв 'одабирати нешто на основу одређеног мерила'. – Овијема н'ашијема б'алегāма н'ајла'кче је да ок'о себе проб'ирају бр'абоњке; || **пробирев'ат** -'ујем несв. – М'огā би уз'имāt с р'еда тō м'есо, и м'и бисмо ум'јели пробирев'ат. – Па све боле овце пробирује [5: 55]; || **проб'иркāt** -ām св. – Ли'јепо је б'иркāла и проб'иркāла ћ'орбга Ђ'ирка; || **проб'ирколит** -'им св дем; || **пробр'ат** -'ерēm св према *браш*; в. *бираш*.

проб'истрит се -'и св св 'избистрити се'.

проблēј'ат -'ј'им св 'почети с блеком; почети несувислу причу'; в. *блејаш*.

пробр'к'ат -'р'кām св 'промешати'. – Пробр'р'кā[j]те н'екō тā'н качам'ак да не заг'ор'и.

пробучит -учим св 'процепити, пробити'. – На плећи му чо'у пробучијо / А на прси ћула проломијо [5: 111].

прōв'а -'ē ж 'проба, покушај'. – Рече један млади вук ради прове [2: 464]. – М'ожеш-[л]и га уз'ет на прōв'у?; || **прōв'ат** пр'ōвām (не)св 'пробати'. – Ка'-[j]у намј'ешћām, јā пр'ōвām р'уку према рук'ē (ако е н'ога – н'огу према ног'ē), да в'ид'им је ли н'акарāдно. – Тō сē прōв'ало пр'ијед р'ата пр'рбга. – Ов'оће ти пр'ōвā[j], изв'ади га пā ћеш в'ићет.

провāl'ит (се) -'āl'и[м] (се) св **1.** 'пробити (се), упасти'. – Провāl'иле су ти 'овце н'еће у лив'аду; **2.** 'отворити се'. – Бол'еће те [чир] док се не пров'āl'и; **3.** 'урушити се'. – Ако се д'ес'и да доб'ије в'азд'у, тō би се збор'ило да сē провāl'ио тр'ап ћум'ура и изгор'ио би св'ак'и л'ијек (Кж). – Онај се гроб провалио, избила драча из њега [4: 113]; в. *иарица*; **4.** 'јести без мере'. – Провāl'ио сē кā да је дош'ā' из гл'адније.

проведрāv'ат се -'аје / -ā'је се несв 'ведрити се после дужег облачног времена'. – Оће ли б'ит да ће поч'ет да се проведр'аје? || **проведр'ит** се -'едр'и се св 'донекле се изведрити'. – Оће нас'ум да се пров'едр'и, 'ено је црв'ен зā'од; || **пров'едрица** ж 'мањи појасеви ведрине на облачном небу'. – 'Ево и м'ало пров'едрице; уп. *ипробјел*.

провес'елит се / провесел'ит се -'ел'им се св 'неко време провести забављајући се уз песму и игру'.

пров'ес[т] -'едēm св 'испратити, провести'. – Пров'ешћу те јā поре-пц'а.

провирев'ат -'ујем несв 'провиривати'. – Она је св'ак'и ч'а'с провирев'ала проз једну м'азгалицу, да в'ид'и ко и[м] д'од'и; || **пров'ир'ет** -'ир'им св **а.** 'погледнути кроз узан отвор'. – Није бил'а жив'а ако не пров'ир'и испо[д']-г'иглē; **б.** 'опрезно извирити, намолити се да би се нешто дискретно осмотрило'. – Ум'јела је да се н'аћ пов'р за'да, да пров'ир'и и в'ид'и ко је дош'ā'.

проводација м 'посредник при склапању брака'. – Онај што је прије просидбе написао дом ђевојчин о томе... »проводација« или »наводација« [2: 217].

провр'ет' пр'оврї св 'прокувати'. – Ка[д] пр'оврї та варен'ика, м'а'кни ју с в'ерїгā и пот'ури да се л'аднє; || **пров'ирāt** -ē (не)св. – Ну ст'ркните м'ало 'огањ е ми та варен'ика не м'исли да пров'ирē.

провр'ет' пр'оврē св 'почети тећи'. – Послије овогā газ'а'па провр'ели сy св'и изв'ори; || **пров'ирāt** -ē (не)св. – П'очēће да пров'ирē и т'амо ће н'ика'д н'ије.

пров'ўј (се) -ўч'ем (се) св 1. 'проћи преко тешко проходног земљишта'; в. ѡј. – Не м'оже се пров'ўј о[д]-др'ачē; 2. 'уденути конач у иглу'; || **провуков'ат** (се) -'ўјем (се) несв 'провлачити (се)'. – Јā не в'иђу је се овō провуку'је.

прог'азїт -їм св 'проћи кроз дубок снег, пропртити'.

прогн'ат -āм / -ж[д]енēm св 'протерати'. – Куд'ије си и[х] прогн'ā? – С'а[д]-ћу јā да и[х] прож'енēm повр л'оквē; || **прогон'ит** -онїм несв 'протеривати'. – М'ислите ли и[х] прогон'ит преко лив'адē али низ 'улицу?; в. *їнаїї, їонїїї, навїла'к*.

прогр'ис[т] -їз'ем св 'гризући направити рупу у нечему'. – Св'у ју е гр'иња прогризла; в. *їрис[її]*.

прогр'кнўт -нē св 'постати горак'. – Бр'ашно је, р'екā'н би, кā прогр'кло, мā ће ва'л'ат пр'асету.

прогўр'ат -ўрāм св према *їурайї*; || **прог'уркāt** āм. – Прог'уркāће 'он тē камїчк'е ће н'ēће н'ико; || **прог'урколїт** -їм дем. – Овї да'н'а'шњїн вјештāц'и ум'ијў да прог'урколē и в'ишē к'оло проз м'а'њē.

продāв'ат -'ајем несв 'давати нешто другом по одређеној цени'. – Нијес'а'м га продāв'ā; || **прод'ат** -āм / -'аднēm св. – Ријеш'ио је да св'е прод'ā и да с'елї, теке не зн'ām ко ће му тō кўп'ит.

прōд'ит пр'ōдїм в. *їрој*.

нр'одō -оли ж геогр 'страна шумовита страна између стена'. – Им'аћеш тї 'ус-продō комат'ић да ижл'ежēш. – Онō сy ти пр'одоли што в'идїш л'їјево о-стијен'ē [12: 33].

продр'ијет -рēm св 'пробити се'. – Једв'а са'м пр'одро прос тē граб'ине; || **прод'ирāt** -ēm несв. – Туд'ијен га више н'ēће н'ико прод'ирāt, не зн'ā се ни кудије је п'ўт од'ио; ~ се 'пробушити се, подерати се'. – Б'ачїћу ти тē г'аће, в'идїш-[л]и како су се пр'одр'ле.

продўж'ит -'ўжїм св а. 'наставити у истом смеру'. – С'амо ти, д'ијете, продуж'и т'акōн пā ћеш в'иђет до часа ћеж д'ōј; б. 'учинити дужим'. – Кр'ātко ти је, н'ађи н'ешто да га прод'ўжїш; || **продужев'ат** -'ўјем несв. – Нēmāш к'уј т'амо продужев'ат, нō се л'ијепо врн'и. – Пр'їчā се да сy н'ēђе н'екї и шт'ице продужев'али ка[д] сy и[м] окрач'але, растēз'али и[х].

прожд'ирāt -ēm несв 'гутати, упијати'. – Н'ика[д] се в'ода ов'амо не в'рћē нō у св'е прожд'ирē онї Ц'инцār те га зов'ў; || **прождр'ијет** пр'ождрēm св 'прогутати'. – Пр'їчā е Ђ'орђија да б'еча м'оже да пр'ождрē з'ēца и да је 'он гл'едā: л'ијепо гā уф'агїла пā гā пр'ождр'ла до пō н'ега и т'ā'мā у је Ђ'орђија убио и з'ēц је ж'їв отиш'ā'н [3: 650].

проз предл 'кроз'. – И проз трње и проз драче на мједено гувно [2: 294].

прозв'ат (се) -з'овēm (се) св 'добити друго презиме'. – И'мā двā р'ођенї бр'ата, јед'ан је Вуј'ошевић, а јед'ан сē пр'озвā Сā[в]'овић; || **прозијев'ат** се -'ије-вāм се несв. – Јā са[м] -се прозијев'ā Вуј'ошевић (Кс).

проздр'ијет пр'оздрēm св 'назрети'. – Јā не м'огу н'ишта да пр'оздрēm. – Кад

киша падајући »проздрек« који сунчев зрак, каже се: „Сунце грије, дажд удара, Цигани се жене“ [2: 332].

проз'укнѹт -нѹ св 'узљутети (о киселом млеку)'.

про'ирѹт -ѹ[м] св 1. 'пустити сурутку (о киселом млеку)'. – Не см'ѹтā н'ишта ако м'ало про'ирѹ; 2. 'засузити'. – А што сѹ овомѹ дулфѹн'у ѹѹд'овомѹ про'ирѹле 'очи, са[д]-ћемо мѹ кāз'ат раб'оту он'омѹ ко ми тѹ кār'ā; ~ се 'пустити сурутку, про-суручати се (о киселом млеку)'. – Овѹ ти сѹ млијек'о про'ирѹло.

пр'ѹј пр'ѹђем св а. 'проћи'. – Мѹр'ā са'м поноћ'и да пр'ѹђем поред онѹ ј'амѹ у кој'у сѹ б'ачени онѹ трѹ ч'оока; б. 'наћи се на издасају, умирати, умрети'. – Кад болесник нема апетита, каже се: „Ови је проша', не обидује ни кафу ни ракију“ [2: 510]; в. *сѹрчкаш*; || **прѹд'ит** пр'ѹдѹм несв 'пролазити'. – В'а'зда сѹ ов'удије прѹд'или з'а Биоче, н'ѹмā др'угѹга п'ута. – Ада, ч'ѹче, пр'ѹдѹш ми поре-к'ућѹ св'акѹ д'āн, сврн'и н'ека'д и на рак'ију. – Т'ѹ си туд'ије прѹд'ио дв'аш али тр'ѹш, а к'ако је ономе п'опу којѹ св'акѹ д'āн пр'ѹдѹ десет п'ут'ѹн поред ј'амѹ на десет м'ѹтāрā от к'ућѹ у кој'у сѹ б'ачѹли трој'ицу да 'он зн'ā (а кол'ико да не зн'ā – не см'ије ни да м'ислѹ); в. *ѹриѹмој*, *ва'зга*; в. 'освојити у картама неопходан број штихова'. – Прош'ā са'м кā између к'апāл'ā, а да си подигр'ā м'ачѹм – обāl'ио би ме кā с'а' стога.

пројāv'ит -āвѹм св 'повести, протерати стоку'. – Не м'ош и[х] пројāv'ит туд'ијен, ул'ејтѹ ти 'у лозе; в. *јавѹш*.

прокажев'ат -'ујем несв 'потказивати'. – Отка'д н'ѹмā кѹга да прокаж'ује, нас'ум сѹ га л'укнѹли; || **проказа** ж 'откривање правог идентитета'. – Биле су тобоже вјештице па се тога лика одрекле проказом [2: 314]; || **прокāз'ат** (се) -āжѹм (се) св 'открити прави идентитет, пријавити (се), потказати'. – Ми смо им'али вј'еру да не н'ѹтѹ прокāз'ат. – Те се од ње тражило, да лупежа прокаже. – Бојали су се, да ће и' Какалец проказат' [2: 455]. – Савни се проказало познавање трава и илача. – Вјештици, која не угаси онај живот... којему се смрт намијени, пријети опасност од својих другарица и једино се може избавити ако се прокаже народу [2: 295].

прок'амѹнѹт -ѹм св 'с муком проговорити'. – Она прок'амѹнѹ п'окојѹ, мā св'е р'ѹје.

прокāстр'ат -āстрāм несв 'просецати шикару, правити пролаз кроз жбуње'. – Прок'āстрā онуд'ије окѹ стр'утѹ, не м'оже с'ијено прон'ијет; || **прок'астрѹт** -ѹм св 'просећи'. – Б'ол'ѹ тѹ прок'астрѹла нѹ би 'иједа'н ч'ѹк; в. *касѹриш*, *ѹрикасѹриш*.

прокѹд'ат (се) -ѹдā[м] (се) (не)св 'отварати се; пробијати'. – Ада здр'ело ти је тѹ, м'брā се више прокѹд'ат; в. *срчевача*; || **прок'инѹт** се -'инѹ се св 'отворити се'. – Прок'инѹла му сѹ ницин'а пот п'азуво и ка[д] је исп'ā онѹ сп'еча'к, Б'ожā благодар'ију, колико је гн'ѹја источ'ило. – Пошто се ницина прокине и гној потече, привија се по која чашка од печенога црног лука [2:540]; в. *чаша*, *чашка*, *шклоѹи'ац*.

прокл'ѹт -к'унѹм несв 'кунући кога, пожелети му зло'; || **пр'оклѹт** -а -о. – Т'аквā му с'удбина ка'д је ч'оок пр'оклѹт; || **проклѹтн'ица** ж 1. 'вештица'; в. *ѹскаш*; 2. 'жена трагичне судбине'. – Б'ѹг ју је по'ѹкā проклѹтн'ицу да б'ијелѹга д'āна не в'идѹ.

проконадур м 'члан црквеног одбора' [2:131].

прѹл'аз м 'прелаз преко ограде'. – Тѹн ти је прѹл'ас пā уз лив'аду на стр'уту; || **прѹл'азѹт** -ѹм несв. – Прѹл'азѹле су т'удије в'ѹјске, мā је од н'ѹкије бил'о м'а'ње неср'ѹѹ нѹ од п'онекѹга дом'āћѹга фуцм'ута; || **прѹл'ѹј** -ѹјем св 'проћи'. – С'а[д] пр'ѹлеже туд'ије; ако м'ало по'итāш, ст'игнѹћѹж-га до Т'афѹ.

прѹлām'ат се -āмјѹ се несв 'одјекивати'; в. *било*; || **прѹлом'ит** се -'омѹ се св.

пролетњак м 'први пролећни дан'. – Прољетњак се зове први дан марта [2: 240]. – Првог дана марта почиње прољеће и тога се дана уждије прољетњак [2: 333]; 'пролећно паљење »сметиштак« [1: 308; в. нап. Ур.]; || **прол'еће** с 'пролеће'; || **прол'ећи** прил 'у прољеће, током пролећа'; в. *јесени*; || **прол'етѿс** прил. – От прол'етѿс п'ио са^м и п'опѿднѿ; в. *урвайи*.

прѿл'ив м 'житка столица, као последица поремећеног варења'; || **пролијев'ат се** -ијевā се несв 1. 'добити пролив (о стоци)'. – Гов'еда сѿ нешто п'очѿла да се прол'ијевају; 2. 'изливати се'; 3. 'сагоревати (о метеоритима)'. – Пролијевање звијезда увијек значи нечију смрт [2: 332]; || **прол'ит се** -ије се св 'добити пролив'; || **пролит'ат се** -итāм се св. – Не вал'ā ним'ало ако се ж'ивѿ прол'итā.

промāн'ут се -āнѿ се св 'проведрити се'. – Ст'ануће овѿ, промāн'уће се; || **промањив'ат се** -ује се несв 'разведравати се'. – Овѿ се не м'исли промањив'ат, нека ни Б'ѿк пом'оже.

пром'ај -а'кнѿм св 'проћи неопажено'. – Ђ'ѿрѿме св'е м'оже да пром'а'кнѿ теке ако га н'ѿје не д'ернѿ; || **прома'кн'ут** -а'кнѿм св 'исто'; || **пром'ицāт** -чѿ[м] несв 1. 'пролазити, промицати'. – Пром'ицāле сѿ туд'ије и њ'ине и н'аше и тр'ање и б'алеге, а г'рднѿме нāр'оду н'ика'д н'ије ф'алило ђ'отѿкāн; 2. 'почети падаги ретким капима, пахуљицама (о киши, снегу)'. – Пром'ичѿ пом'ало, мā н'ебо »вел'й« да н'ѿје п'анут [киша].

промет'ат се -ѿѿ[м] се несв 'претварати се чаролијом у нешто неочекивано'. – Дош'āн је в'ака'т да се и нес'оји пром'ѿћу л'ућ'има; || **прометн'ут се** -ѿтнѿ се св. – Вел'ѿ да и б'аба м'оже да се пром'ѿтнѿ ђев'ѿкѿм. – Оне три главичице прометну се дукатима [2: 282]. – И он ѿе ако је за то крив давати ѿевап вишњему сајбији, а мене и још неколицину, којијех сад нема то прометнуло хајдуцима.

промијен'ит -ијенѿм св 'променити (се)'; || **промјењев'ат / промјењив'ат** (се) -ује[м] се 'мењати (се)'. – Да и распашу и по своме калапу удесе ка друге народе... кои су се калапили и промјењивали себе и све свое [Ж 10]. – Свака се кућа промјењује те нагледа у мусафирске одаје, да не би што мањкало трошка; || **пр'омјена** ж 1. 'преобука'. – От'ишла, к'укавица, да га в'иди и да му пон'есѿ пр'омјену; 2. 'размена'. – Трговало се на стари начин промјеном.

промијеш'ат -ијешāм св 1. 'промешати'. – Пром'ијешā[ј]те н'екѿ тѿ млијек'о; 2. 'испретурати, испремештати'. – А д'а ми је зн'ат ко ми је промијеш'ā овѿ ал'ат?!

пром'ислит -ѿм св 'размислити, свестрано проценити, »прочешљати« у мислима'. – Пром'исли пā 'иди паметн'ијѿ.

пром'рдāт (се) -āм (се) св 'почети мрдати, промешкољити се'. – 'Ајде се пром'рдā[ј] се м'ало и не вег'арчи се т'ун.

прон'ијет -ѿсѿм св 1. 'проћи носѿћи', в. *ѿраг*; 2. 'почети носити јаја (о младој кокошци)'. – Пр'онијела ми је онā п'иргица; || **пронос'ит** -ѿси[м] несв. – Вријем'е и[м] је да прон'осѿ и овѿ др'угѿ, н'ѿје ни 'оне зат'иснѿт; || **прон'оса'к** -ска м 'прво јаје које снесе млада кокошка'; || **прон'оска** ж 'млада кокошка која снесе прво јаје'.

пр'оник м 'ницање усева'; || **прон'икнѿт** -нѿ св 'изнићи'. – Прон'икло је те л'ијепо; || **прон'ицāт** -ичѿ св. – П'очѿло је да прон'иче.

проп'адāт -āм несв 'урушавати се; осиромашивати'. – Требā да в'идиш каква им'āња пропад'ајѿ; || **проп'ас** -анѿм св. – Ж'али, Б'оже, каква к'ућа пр'опаде.

пропамѿт'ат -ѿтāм св 'привести се памети'; в. *изавѿѿѿи*.

проп'ѿт пр'опнѿм св 1. 'усправити се, уздићи се на прсте'. – Ка'д]-се пр'опнѿ, 'ѿто ти ч'ѿк от чѿгири п'ѿде и ром'ачѿ; 2. 'уздићи се на задње ноге (о коњу)'.

пропйр'ат -'йрām несв 'испирати'. – Ж'ене сy прāв'е нос'иле на Мор'ачу, прāl'е га, пропйр'але, суш'иле, о ј'аду рād'иле; || **пропр'ат** -'ерēm св 'опрати на брзину мало ситног рубља'.

пропйр'ит -'йрйм св а. 'засновати стално станиште палећи ватру'. – Не зн'а се њ'е сy н'аши ст'арй н'ајпрвб пропйр'или, а в'ишē је ч'удо к'ако сy т'ун жйв'јели; б. 'потпирити ватру од запретаног жара'. – В'иђи, њ'едо, м'ож [л]и пропйр'ит 'огањ, да т'урймо к'афу.

пропог'апйт се -йм се св 'постати поган'. – Што се д'есјло те сē овй н'аш њег'ић пропог'анио.

пропр'игāt -ām св 'пропржити'.

проп'ртйт -йм св 'прогазити снег целац, направити пртину'. – Ка'д нам'етē, тēшк'о је и д'о стога да проп'ртйш.

проп'ун'ут -'унēm св 'пирнути'. – Проп'унē м'ало с'евēr.

пропутит -утим св 'упутити (се), запутити се'. – Кад се намире, пропуте онамо ње се љепша фарба прима [4: 369].

пропуштит -им св 'пустити да неко или нешто прође; уступити пролаз'; || **проп'ушт'ат** / **проп'ушћāt** -'уштām несв; в. *йрейей* 3; || **пропуштāв'ат** -āј'ем несв 'исто' [Ж 13].

прор'ас[т] -ст'е св 'избиги, израсти кроз нешто што је раније (по)расло'. – Не оч'истйсмо овй шл'ām и 'ево је прож њ'ега прорасл'а трāv'а; || **прор'аст'ат** -'астā несв. – Тун се више н'ēће кос'ит пā нека прор'астā тā травул'ина, б'рзо ће ми и пр'ос кости.

про'ргāt -ām св 'прочакати'. – Про'ргāће 'они и он'б часа н'ēmā с'амо ако и[x] зап'анē; || **про'рголйт** -йм св дем.

прос'а'ц сц'а м 'човек који иде у просидбу'. – Онй што ид'е на прос'идбу зов'ē се прос'а'ц [2: 216]. – »Просац«, који први иде да проси девојку, обично је отац или најстарији човек из братства [1: 273]; || **прос'ит** пр'осйм несв 1. 'тражити девојку за жену'. – Н'аш от'а'ц ни је м'ајку дв'аш прос'ио; 2. 'тражити милостињу'. – Та'кв'у би см'рт ч'оек м'огā прос'ит п'о свијету; || **прос'идба** ж. – Просидба или вјеридба... је раније чињена често пути у најранијем њетињству [2: 216]; || **пр'осāк** м 'просјак'. – Гāб'ел' и нијес'у бйл'и пр'осāци, 'они сy ш'ћели да р'ādē, да кала'ишy кот'āн, гāб'ел'ке да фал'ēтајy; || **просāч'ит** -'āчйм несв; || **просјачица** / **просāч'ица** ж 'просјачиња'. – Не м'ош се у пл'ацу одбрāн'ит од просāч'ицā. – Млада курва стара просјачица [2: 432]; || **просјаче** -ета с. – Најстаријему, просјачету од заната, ако је пет година [4: 179]; || **прошња** ж 'просјачење'. – До сад сам прошњу и фалетање друкче замишљала [4: 179].

прос'ијāt -ем св 'пропустити кроз сито (брашно)'.

просијећ'ет -ијед'й св 'од дуге употребе, ношења, истањити се до провидности (одећа, на лактовима, коленима)'. – Тебе сy ти тē г'аће просијећ'еле на кол'ена.

просйн'ут -'йнē св безл 'показати прве знаке проведравања'. – 'Ево нека ни м'ало и прос'йнē.

прос'ипāt / **просйп'ат** -'ипл'ēm / -йпām несв 'нешто нехотице или хотимично испустити из неке посуде, из уста'. – Ако не м'оже да прймй прйч'ес, не см'ије јбј га д'ат да га прос'ипā из уст'йн. – Нека ба'зд'й т'амо да се 'отрбв не прос'ипā међу њ'има. – В'иђи ње се тб ж'ито прос'ипл'ē из вр'ећē и уф'ати њē п'рсла; || **прос'ут (се)** пр'оспē[м] (се) св 1. 'излити, избацити садржај из неке посуде'. – Тебе је с овē б'оцē п'ала з'āгиска и пр'осyла ти се рак'ија. – П'азите ми тб млијек'о да га не пр'оспēте; 2. 'добити килу, херније'. – Пр'осуо сē од 'екања; || **пр'осyт** -а -о 'који има килу, хер-

није'. – Он је, м'ученик, пр'осут 'одавно, вал"а ст'ијене по тије р'адова̄е и оп'учио се.
просј- в. *прос-*.

проскѹб'ат -'ѹбам несв 'чупати коров кроз пшеницу'. – Проскѹб'али смо мѹ, а ка^е[д] се б'иднѹ жн'ело, заскѹк'аћемо тѹ тѹ ост'ало; || **проск'ус** -'ѹбем св 'прочупати'; в. *скус*. – 'Ево још м'ало, да проскѹб'ем ово д'о краја.

просоч'ит -'очѹм св 'потказати'. – Бивало је, да неко своју дружину просочи. – Једном Вуле Османов и Вељо Цеков буду просочени од свога ортака за три грудска коња [2: 160 468]. – Кога сам просочио? [4: 317].

прост'ирѹт -ѹм несв а. 'разастирати, ширити оно што је смотано, сложено'. – Мѹјка прост'ирѹше прѹн'е по оније пл'ѹчѹа^е ка^е[д]-се двое-трое ј'агњѹдѹ разигр'аше и једн'о – преко ђѹд'овѹ кош'ул'е!; б. 'припремати лежај за спавање'. – Јѹ ђјд'о да прост'ирѹм, а ви в'иђјте д'оклѹ ћете; || **простр'ијет** пр'острѹм св. – Ако ми н'еко пр'острѹ да л'ежѹм, дѹл'а би му напул'он; || **простирка** ж 'постеља'. – Куч је навикнут на тврду постељу, коју он зове простирка [2: 99].

прѹст'ор ж 'пространство'. – Тѹ је в'еликѹ прѹст'ор; || **простор'ија** ж 'простор, пространство'. – У толику просторију има доста нејачија кућа [Ж 13].

простр'иј -ѹж'ем св 'пробити, простири'. – Раф'ѹл гѹ простр'ијѹ пр'еко пѹса.

пр'оструга ж 'узан пролаз, усек између двају узвишења' (Бс).

просѹн'ут (се) -'ѹнѹ[м] (се) св 1. 'проведрити (се)'. – Н'ика^е[д] доч'екѹт да м'ало просѹнѹ; 2. 'просушити, досушити'. – Просѹн'и ми м'ало овѹ наз'убице т'ѹн к'од огња.

пр'осѹк м 'просјак'; в. *просѹц*.

прос'еј -'ечем / -сијеч'ем св према *ѹ'еј*.

прос'енит -ѹ св в. *просијеђейѹ*. – Прос'ениле му се г'аће на кол'ена.

пр'отѹг м 'растежање, истезање'. – Ако в'ѹрѹш с'ир, пѹ м'етнѹш у ѹ'ега ск'орѹпа, нѹмѹ оногѹ пр'отѹга (Бс); || **протѹгн'ут** -'ѹгнѹм св 1. 'истегнути се'. – Да в'идјмо 'оће ли да ти се протѹгнѹ; 2. 'израсти'; в. *бумбар* 2; || **протѹз'ат** -'ѹзѹ[м] несв. – Вел'ѹ код н'ас д'оба^р је ка^е[д]-се прот'ѹзѹ с'ир; || **пр'отегл'ѹс[т]** -ѹста -о 1. 'који се протеже, истеже'; 2. 'висок, витак'. – Онѹ му је ђет'ић пр'отегл'ѹс, п'орѹса^н.

пр'отѹса^к -ска м 'јак бол који се јавља у различитим интервалима, пробад, плеуритис'. – Мјесто ђе су најјачи »протискови«^е облаже се неопраном сјеравом вуном [2: 531]; в. *ѹосланик, ѹишиња*; || **протѹск'ат** -'ѹскѹ несв 'пробадати, жигати'. – Б'аба вел'ѹ да јѹј н'ешто прот'ѹскѹ мл'адѹс; || **прот'иснѹт** -нѹм св 'пробити'. – Пр'отиште га з бѹнд'ѹ н'а бѹнду – гр'ома н'ије ч'уо.

протнут протнем св 'протурити, провући'. – Ће се протне глава може и ције-ли чоек [4: 36].

протр'ѹс -'ѹм св према *ѹрес*; || **протрѹс'ат** -'ѹсѹм несв. – Протр'ѹсѹ са^м ју девет пѹт'ѹ^с, нѹмѹм шт'о в'ише трѹж'ит; в. *исѹресѹи*.

прођ в. *ѹрој*.

прођен'ача ж 'крупна снажна жена, »половњача«^е.

прођ'ерѹт -ѹм св 'протерати'.

прођет'ат -'ѹ св 'процветати'.

прођѹк'ат -ѹкѹм св 'разгласити'. – Да не живи у љубавном гријеху... као што је то прођукао био неки Мицуле Радулов Перѹић [2: 153].

проф'ѹјгора ж 'жена распусног понашања'.

процијед'ит -'иједѝм св 'цедилом, цедиљком одвојити нечистоћу из течности'; в. *циједити*.

процм'ил'а'к -л'ка м 'зрачак сунца, трачак светлости'. – Њбј [j]е м'ркло без процм'ил'ка; || **процмиљ'ет** -ил'и св 'појавити се као прва назнака'. – Процмиљела у Дољане трава [2: 355].

прош̄ар'ат -'ар̄а св 'показати прве знаке сазревања (о воћу, грождју)'. – Сл'иве с̄у ми веј пом'ало прош̄ар'але. – Гр'ожђе је л'ијепо прош̄ар'ало; || **прошарев'ат** -'ује несв 'почети сазревати'. – П'очѣло је да прошар'ује и ч'ек̄а[j]те да в'идимо какв'о ће б'ит на Преобр'ажђење; || **прош'арица** ж 1. 'први знак сазревања воћа, грождја'. – Сл'ава Б'огу, н'а грождје п'очѣла прош'арица; 2.а. 'место на коме је усев слабије никао'. – У фрмет'ин ми 'ево прош'арица: али нијес'а'м б'ачио с'еме али г̄а н'ешто позоб'ало; б. 'трава која је на ливади неједнако никла'. – У д'б̄њй кр'ај [трава] л'ијепо напр'едѝ, а нав'ише 'им̄а прош'арицѣ и да в'иђу оћу ли т'амо ул'азѝт с к'осб̄м; 3. 'прснути, тек забелети (о снегу)'. – Н'ѣм̄а т̄у сн'ијега, теке прош'арица, там'ан да се б̄ал"а на њ'у офуј'а.

прошеница ж 'испрошена девојка'. – А девојка, »прошеница«, дарује просца с једним или два пара »назубица« [1: 274]. – Прошенице сва три закона се у путовима и пазарима уклањају својти [2: 218].

прош'ит -'ијем св 'прошити'. – Да би се слама [на крову] још боље утврдила, »прошије се« свака врста: испровлачи се на мањим размацима велика дрвена игла са ликом или жицом и везује се за сваки кључ [1: 247]; || **прошијев'ат** -'ијев̄ам несв 'прошивати'. – М'ећѣ се т̄а сл'ама на к'ућу, покр'ијев̄а се, прош'ијев̄а, да ју в'ј'ета'р не м'а'кнѣ.

прошп'иј̄ат -ам св 'одати'. – Онд̄а га е н'еко о тије њег'овије ко Талијан'а'н прошп'иј̄а.

прошч'ина ж 'цепани колац, дугачка цепаница; проштац'. – Оц'ијеп̄а прошч'ине б'уковѣ, а нач'ињ̄а се и 'ограда от пр'ошч'ињ̄а; в. *лузбарина, скудла* [2: 21 61, 1: 237].

п'рпорѝт се -ѣ се несв 'мрестити се'. – П'рпорѣ се р'ибе (Бч).

прпош м 'суво козје гнојиво' [2: 73].

прпуш'ат -'а несв 'скакати на кокошку (о петлу)'.

п'рси прс'й пл т 'груди'. – Она га н'ије узим'ала ни н'а р̄уке ни н'а прси; *изр. узеш на* ~ 'подојити'.

прск̄ав'ат -ај'е несв 'пуцати, цепати се'. – Не вал'а ка'д] шт'ица п'очнѣ да прск̄ај'е; || **п'рск̄ат / прск'ат** -а несв 'распрскавати се'. – Ор'аји с̄у п'очѣли да п'рскај̄у; || **н'рсн̄ут** -нѣ[м] св 1.а. 'разбити се, распрснути се'. – В'а'с је п'рск̄а к̄а ј̄ајц'е; б. 'отићи на разне стране'. – Т̄о је св'е п'рсло п'о свијету, а овб̄је – н'икб̄га; 2. 'похабити се, пробушити се, подерати се (од ношења, употребе)'. – Ж'йтк̄а к'аша Жйк'овића – п'рсл̄й кот'а'н П'етровића; в. *малий се, назубица*; || **п'рслог̄уз** м 'сиромом продртх гаћа на стражњици'. – Ок'уп̄или се п'рслог̄узи п̄а реш̄ај'у с'удбину св'ијета; || **п'рслом̄уд** м 'млад човек који у свему оскудева осим у сировој снази и неодмереном понашању'. – Богме, ако те уф'атѣ онй п'рслом̄уди, н'ѣће ти ф'алит по рб'а'ту.

п'рск'ат п'рск̄ам несв 'влажити течношћу'. – Из дв'аш је поч'ињ̄ало да п'рск̄а, али н'е б̄й н'ишта; || **прскот'ат / прскоћ'ат** -'оћѣ несв 'помало падати, прскати'. – Прск'оће сн'ијег пом'ало, а и св'у нб̄ј е так'б̄ прскоћ'ало; || **п'рсколит** -й дем 'помало падати, ромињати (о киши)'. – Н'ѣм̄а т̄ун к'ишѣ, теке п'рсколит, да не м'ожемо н'ишта

да раб'отāмо || **п̄рсн'ут** п̄рснѐм св 'попрскати течношћу'. – К'иша је теке п̄рсн'ула, св'е 'изгоре о-с'ушѐ.

п'рс[т] м *в'ел'и ~, м'али ~; ср'едњи ~*; || **прст'ић** м дем. – К'уку м'ене, како ми је дијет'е прешт'улило прст'ић, овѝ м'али прст'ић'а'к б'ал'ин; || **прст'ић'а'к** -ћк'а м дем; || **прст'ат** -'ам несв 'дирати прстима (обично нешто што се припрема за јело)'. – Изл'асте наизв'ан да ми не прст'ат'е т'ун; || **п'рстѐн** м а. ♦; **б.** 'дар испрошеној девојци'. – Кад би просидба била примљена, он дарује девојку новцем (сад обично 8 круна), који јој даје као »прстен« или »у име прстена« [1: 273–274]; **в.** 'друштвена игра скривања прстена' [2: 371]; || **прстепск'и** -'а -'о 'који се тиче прстена'. – Нијесм'о п'т'али м'ајку к'о ј'о[ј]-[ј]е б'ио прстенск'и ђ'евѐр; || **п'рстенов'ат** -'ујем (не)св 'дати девојци прстен, верити'. – Откад ју п'рстенујеш, до св'адбѐ је м'огло да пр'ођѐ двије-трѝ неђ'ел'е е се рачун'ало да пот п'рстѐном ђ'ев'ојка не тр'еб'а м'лого да ч'ек'а (с'а'д м'оже колико и[м] се св'рснѐ).

п'рт м 'прогажен снег, стаза у снегу'; || **пртин'а / прт'ина / п'ртина** ж 'исто'. – М'бр'а се д'о стога прт'ина начињ'ет. – П'осле ти је л'а'ко, с'амо онѐм прт'инѐм. – З'ински се с'об д'аје овц'ама на пртин'у, проч'исти се сн'ијег с оније пл'о'ч'ан; || **п'ртѝт** -'им несв 'правити стазу у снегу целцу'. – Ка[д] прит'иснѐ сн'ијек, н'ѐм'а ти нѐ ч'исти, п'рти, пребач'уј, да д'ођѐш до ст'ајѐ, до дрв'ан.

прт'ал' -'ал'а м 'прт'лаг'. – 'Они спр'ѐмѐ т'ан прт'ал' и тов'арѐ га н'а коње; || **пртл'ат** -'ам несв **1.** 'паковати се; путовати'. – Т'ун ост'ану дваез д'ан'а п'а 'опѐт пртл'ају у К'ом, п'а прег'онѐ; **2.** 'причати неповезано, бр'љати'. – Онѝ к'а л'уђи веј двије 'уре нешто пртл'ају, н'ѐшто тѐ в'еликѐ ријеш'ит.

п'ртенѝ / прт'енѝ -'а -'о 'који је од лана или конопље'. – Мѝ смо пр'ѐје им'али с'амо в'уњену и п'ртену р'обу. – Нос'или прт'енѐ г'аће, а фањ'елу пр'и тијелу; || **пртен'ице** -'иц'а пл т 'доње дугачке гаће, од лана, конопље'. – Мѝ смо им'али онѐ пртен'ице, г'аће д'угачкѐ; || **прт'иште** с 'пртена одећа'. – Ст'арѝ нос'или онѐ прт'иште, пр'и тијелу св'е, п'а к'ол'ѐ, н'ије тѐ бил'о к'а да'н'ас свѝл'а и пам'ук.

пртл'аг -'аг'а м 'упаковане ствари које се носе на летње пасиште'. – Ако тѐ да'н'ас да з'амѐ ст'оку, а с'утрѝ д'ан' овѝ с пртл'аг'ом, они т'а'ча'с пок'упѐ к'оње и ид'у те одједн'ѐм натов'арѐ. – Пртл'аг с к'оња, ако га им'а, ост'авѝ ђе му је м'јесто.

прћ! оном 'нагло искочити'. – Ко зна како је уљега, зна како ће и излеј, па: прћ! и искочи [2: 464].

прћија ж 'мираз'. – Свака одрасла ђевојка која се за удадбу спрема има своју »прћију«, иначе »ру'о« или »'алине« [2: 127; 11: 38].

прѝг'а ж 'аутобус'. – П'објеже ми прѝг'а испр'ед носа, а не вл'ерујем те ме [возач] н'ије в'идио.

пруж'ат -'ам / **пруж'ат** прѝж'ам несв 'нудити'. – Они сѐд'ѐ, пруж'ау ми рак'ију; || **пруж'ав'ат** -'ајем несв. – Да му с неком невѝрицом ладно пружаје руку [4: 217]. – Пруж'аје ми р'уку, а к'а да ме не в'идѝ; || **пруж'ит** -'им св 'дати, понудити'. – Н'ика'д м'ајци н'ије пр'ужио. – Тр'еба ђет'ету пружит. – Она је в'а'зда им'ала ко[д]-с'ебе локум'ић ц'укра да пружѝ ђет'ету.

пру'т м 'краће танко дрвце за терање ситне стоке, за »дисциплиновање« деце'. – Н'ика'д ј'ој 'у р'уке н'ијесмо в'иђѝли пр'ут – док не п'очнѐ да ни п'учѐ; || **прут'ић** м дем. – Б'ал'а је в'а'зда им'ала прут'ић м'а не н'ика'д ш ѝм'и н'ије ф'рсн'ула; || **прут'ић'а'к** -ћк'а м дем. – К'уј г'ој ид'ѐш, д'ијете, н'ађи ти се 'у р'уку чесов прут'ић'а'к; || **прут'ина** ж аугм. – Н'ика'д се н'ије одв'ај'а од нека'квѐ прут'инѐ ж'йткѐ, ј'асеновѐ али дрен'овѐ, и од н'ѐ му ниједн'а зм'ија н'ије м'огла побл'ѐј; || **пру'т'оња** м 'во са

шаром дуж кичме'; || прут'ул'а ж 'крава с таквом шаром'.

прѣ'ат се п'рѣам се несв 'ломатати се по беспућу'.

прѣ'о -'а м 'дечкић, пубертетлија'; || **п'рѣол'а'к** -л'ка м; || **прѣол'чић** м. – Ето колики је прѣол'чић, а нема силе да га могу одвратит кад зајуни [4: 346]; || **прѣул'ан** м. – 'А, мој прѣул'ане, пот'рчи и дон'еси ми ону мат'ику м'а'њу ис п'брт'ика.

п'рч м 1. 'јарац за расплод'. – Оћемо ли овога јарч'ића за п'рча? [2: 10]; 2. 'силовит, храбар чоек'. – П'рч је овѣ Ант'о, не б'ој се. – П'рч је тѣ, не б'ој се, нем'ѣ му се м'лого загон'ит; 3. 'женскар'. – Св'и су 'они бѣл'и п'рчеви: ње сѣ м'огли – за'исто нијесу заск'али; || **п'рч'ак** -ак'а м 1. 'држећ, кочоперан старац'. – Б'ед ти је ј'ош п'рч'ак, добре м'е запот'ио уз Р'ег; 2. 'кукуруз за кокање'. – Б'аба ње да ни напр'ави п'рч'ак; || **п'рч'евина** ж 'смрад који се шири око п'рча'. – Не м'ош се т'амо ни прим'ај о[д]-т'е п'рч'евин'е; || **п'рч'ит се** -е се 'парити се (о козама)'. – Отка'е[д]-сѣ к'озе м'а'кли, ја са'н забор'авѣла и ка'е[д]-сѣ се 'оне и п'рч'иле и м'лад'иле; || **п'рчење** с 'козије празило' [2: 10].

п'рч'ик м 'мера за дужину, распон између затегнутих врхова палца и кажипрста, ромача' (О).

п'рчк'ат / **п'ршк'ат** -ам несв 'радити у складу са слабиим старачким моћи-ма'. – П'рчка по башти [4: 329]. – Овѣ би ст'арчеви нешто ш'ћели да рад'укау, п'а туд'ије в'а'зда нешто п'рчкају; || **п'рчкол'ит** / **п'ршкол'ит** -им несв дем. – А не р'адим ја н'ишта, нѣ ј'адим и п'ршкол'им окѣ овога л'ука, да га м'ало јадооплијев'им; || **п'ршн'ут** -н'ем св. – Н'ем'аш више р'ашта ни п'ршн'ут н'ије, св'е изгор'ело.

п'рш'ница ж 'шибљика, гранчица, пругић'. – Ја се не могу држат, да на сваки час додим за ове п'рш'нице [2: 450].

п'ршт'ит -им несв 1. 'мрвити'. – Овакѣ са'е[м]-[ј]у п'рштио, како би ти р'ек'а, онакѣ к'а г'рунч'ић с'оли ка'се расп'ад'а; 2. 'газити'. – Кад се у трави обилује, вели се: „П'рште или бирају ћелину“ [2: 28].

п'рш'ута ж 'сушен свињски бут' [2: 40].

псов'ат пс'ујем несв в. *йцовай*.

пу'ат пу'ам / **п'ув'ат** п'ув'ам несв 'дувати'. – Да сан ја најбољи сој, не би залу-ду, ево 'иљада година, пу'а у они дуб на вр'оне главице [2: 463]. – Пувам у вуњене рукавице да откочањим прсте [4: 49]. – П'ув'а[ј] у ш'аке, да и[х] згр'ијеш. – Ако ти је к'аша вр'ћ'а, в'ј'ета'р ти п'од нѣс п'а п'ув'ај; || **п'ун'ут** п'ун'е[м] св. – Т'а'ма сѣ и зап'али, а в'ј'ета'р је п'ун'о, п'а онѣ пл'ам дош'а'н те з'аузео једну с'в'л'ију једнием к'раем те у осм'уд'ио м'ало. – Ако п'ун'е с'ев'ер, в'и'ђећемо оћемо ли се см'рз'ат; || **п'увалица** ж 'кртка цев за распиривање ватре на огњишту'. – Узми тѣ п'увалицу и м'ало ст'ркни 'ога'њ, да се не ут'ули.

пудар м 'чувар винограда'. – Дољанске винограде љети чувају »пудари« [2: 57].

п'уздра ж 'волујска жила'.

пукл'ача ж 'разголићена девојчица'. – Обѣц'ите тѣ пукл'ачу, да ми се ов'удије не голоск'очѣ.

п'укн'ут -н'ем св 1. 'огласити се пуцњем'. – Што-нѣ п'уче, д'а ми је зн'ат; 2. а. 'расцепити се, пући'. – Ов'а ти је шт'ица п'укла, 'им'аш-[л]и кој'а н'ије; б. 'распући се'. – Ор'а је здр'ио ка'д му ов'а к'ора п'укн'е; || **пуц'ак** -ак'а м бот 'биљка пуцалина из породице лептир'ача с кожастим плодом попут мехура, *Colutea arborescens* L.' (?); || **пуц'алина** ж 'исто?'; || **п'уц'ат** п'уч'ем несв 1. 'оглашавати се пуцњевима'. –

Ка^с[д]-с^у он^у кол^бн'у нап'али у Бр'атоножиће, н'еколико да^н'а^с је т'амо пр^ашт'ало и п'уц^ало; 2. 'распрскавати се (о плодовима неких биљака)' – Ова^с с^у з'рна п'оч^ела да п'уч^у; 3. 'избијати из земље, ницати'. – Ако дос'а^д н'ије н'икло, н'ће ни п'уц^ат и[з]-земл'^е; *изр.* ~ *йо љуз'ици* 'добити батине'. – Они зн'ај^у како и[м] је п'уц^ало по гуз'ици; || п'уцк^ат -^ам не^св 'одавати кратак и слаб звук'. – П'оч^ело је п'ешто и 'у кости да ми п'уцк^а, нас'ум стиже »мл'ад^бс«; || п'уцкол^ит -^им не^св дем 'пуцкетати'. – Још пом'ало п'уцкол^и; || пуцкет'ат -^а не^св.

пукта'т -^и не^св 'буктати'. – Ј^а би вол'ио да пукт'и.

п'улијез м 'пас великих ушију'. – Н'аша је м'ајка за једнога ђ'еда ви^к'ала да 'им^а 'уши к^а п'улијез: 'он се ур'а^ст^а, а 'уши му ост'але в'ел'^е.

п^ул'ит п'у^л'и^м св 'истурати стражњицу'.

п'улица ж 'дугме'; || п'уличица ж дем 'дугменце'. – Нем'б му т^у п'уличицу п'од грлом засп^у'ат.

п'ун п'уна -о ♦; *изр.* ~ *и'ун^а'н* 'пун до врха, пун пунцат'. – Једа^н кот'а^н о-дваес к'и^ла^н п'уна^нога смо га мјеш'авин^е св^ар'или; || пуно'уста^чк^е прил 'оштро и неувидено, пуним устима'. – Ум'ела је 'она пуно'уста^чке да р'еч^е и часа би се др'уг^и стид'ио. – Вала лажеш – одбруси пуноустачке [4: 211].

п'уње с 'славско вино, обично у крчагу' [1: 297 298]. – Онда наздрави пуњем „у славу Рождества Ристова“ и сркне пуње [2: 237]. – И два моје сина изгубише / Па ми пуње с крвљу смијешаше [5: 216]; в. *џазарник*.

п'убл' м 'пепео од запаљеног лишћа'. – Ок^б огњ'ишта в'а^зда 'им^аш оног^а п'убл'а, поп'ад^а и по р'оби и св'ујкудије.

н'упул' м 'пупољак'; в. *обрс^иши*. – Остави се по 3–4 брдуна пупуљима на род [2: 56].

пурић м бот 'пазилук' [2: 192].

пус'ат м 'опрема за јахаћег коња'. – Пусат [седланика] је: седло, зенђије и узда [2: 16].

п^уст'ица ж 'пуста кућа'; || п^уст'иња ж 1. 'пуст, ненастањен предео' [Ж 30]; 2. 'имање које не наслеђују директни потомци'. – Ко умре без порода и нежењен, имање његово, тј. »пустиња«, припоји се имању његове браће или наследника [2: 124]. – „Ко се п^уст'ињи с'илио – п^уст'о њ'ему ост'ало“. – А да п^уст'ињи се св'ако с'ил^и да њ'ему нешто ост'ан^е; || п'устокл^ас м 'стабљика на којој се није приметно клип'; || пуstopаша ж 1. 'заједнички пашњак на коме се стока напаса без пастира'. – „Изгубен је од пуstopаше“ [2: 12]; 2. 'обест, разузданост'; || пуstopсв'атица м 'сват без посебне функције'. – Прво иде стари сват, па кум, па онда барјактар, за ов^ијем муштулугџија, па дебели сват, затим пуstopсватице, а најпоследњи војвода [2: 221, 1: 274–275].

п'ус[т] п'уста м / ж 'простирка, сукно, ваљано од кострети или од јарине'. – Зна се, да су Кучи некад градили гладе од пуstopова или пуstopине, дакле од сукна које је уваљано од кострети. Глада је имала на сохама утврђено шљеме, преко кога је на обе стране био пребачен велики и широк комад пуstopине па на све четири своје стране затегнут и притврђен на земљу [1: 236, 254]. – О-т'ог^а с^у п'устове пр'авили, с'амо од јарин^е, с'амо од кр'а^тк^е в'ун^е (Кж). – »Пуstopови« за простирку још се увелико употребљавају [2: 99]. – Од јарине се ваљају пуstopови [2: 30]. – [Вела] пуstop... правила се од 24 оке јарине [2: 8]; в. *ле^ни^а, грндар*; || п'уstopиња ж 'дебели покривач од ваљане вуне или козје длаке'. – В^ал'али с^у се т^а п'устови, ви^к'али с^у п'уstopине ка^с[д]-се т^б ув'ал'а; || п'уста^нци / пуstopанци пл т 'подметач од ваљане вуне на јар-

му, самару, седлу'. – Онѝ сѹ се п'уста'нци начѝѡ'али на ј'ар'а'м, да се подм'етнѣ, да к'оњу али в'олу не направѝ с'адн'о [2: 47]; в. *волуји*.

п'усула ж 'документ, исправа'. – Д'ал'и сѹ му нека'кве п'усуле и пр'од'ио је т'амо ђе др'угѝ нијес'у.

п'ут м 1.а. 'дуг и узан појас земље по коме се крећу људи и стока'. – „Да ти је добри пут!“ 'отпоздрав домаћина приликом испраћаја госта из куће' [1: 290]; б. 'кретање с одређеним циљем између два места'; 2. предл 'око, близу'. – Б'јеше ч'ек п'ут педесе г'одѝн'а; || **нут'ииа** ж 'путић, стазица'. – А 'он, како д'ођ'е в'ише нас, т'а'м'а ст'иште једн'ом пут'ин'ом п'а пр'аво к н'ама – мѝ р'ад'или на кр'аљев р'ођенд'а'н; в. *шкала*; || **путл'ага** ж 'стазица, путељак'; в. *лаз, дрло*; || **путл'ажица** ж дем. – Изб'исмо на једну путл'ажицу и 'она не д'оведе до к'уће'; || **путл'ажина** ж пеј 'стаза по којој се мора кретати врло обазриво'; || **п'утнѝк** м 'човек који се некуда запутио, кренуо на пут'; в. *омак*; || **путов'ат** -'ујем несв. – Путов'али сѹ карв'ан'ом; || **путнина** ж 'путни трошкови, дневнице'. – »Поарник« осим штете плаћа кметовске дневнице или »путнине« [2: 163]; в. *йојубина*; || **п'утњ'ак** м 'паук врло дугих ногу и сасвим танког тела'.

п'ут'аљ м 'коњ беле длаке изнад копита; коњ с белим ногама' [2: 15]; || **пу'тарица** ж 'коза беле длаке по ногама' [2: 19]; **п'утонога** ж 'овца с белим ногама'.

пут'ијер -ијер'а м 'већа стаклена чаша с дршком, кригла'; || **пућер'ица** ж 'стара плехана кантица'. – Пућер'ица ти је каква ст'ара и п'об'ачна т'енећа.

п'утѝт -ѝм несв 'спутавати, везивати ноге коњу, крави пре пуштања на пашу без надзора, у сампас'; || **путило** с 'каиш, конопчић којим се везује коњ или говече око ногу, да би се могли оставити без надзора'.

пу'ф узв за одбијање нечега; неслагање с оним што се у разговору управо чуло; || **п'уфк'авац** -вца м 'планинска трава'. – »Пуфкавац« или »пухора«... планинска трава којој на врху стабла израсте колико обични орах а мекано као гума и кад се стисне међу прсте изађе из њега прашина као пепео. Зато се и зове »пуфкавац«. – На ране се привија труд («усјека»), чађа, пуфкавац [2: 549].

п'уфа ж 'бубуљица'. – Искоч'иле су ми ок'б п'аса нека'кве п'уфе; || **п'уфица** ж. – А ов'б ми се п'уфице пој'ав'иле; || **п'уфичица** ж дем. – В'идѝш-[л]и: ов'ође 'им'ам некакве п'уфичице.

пућер'ица ж в. *йојубијер*.

пућ'ик'ат -аѝм несв 'пудати пса да нападне'. – Нес'оји и н'а ђецу пућ'ик'ају п'а'шч'ад; || **пућ'икн'ут** -нѝм св 'напујдати'. – П'ази да ти не пућ'икн'у п'ашче к'а што ум'ију.

пуц'ак -аѝк'а м в. *йукнуѝ*.

п'уце -ета с 1. 'дугме'. – На прса му пуца проломијо / А на плећи чоу разбучијо [5: 384]. – Многи зубуни украшавани су сребрним »пуцадима« [2: 93]; 2. 'зрно (грожђа)'. – Д'ате и м'ене коѣ п'уце тога гр'ожђа.

п'уц'о -'а м 'дечак, дечачић'; в. *йрцо*; || **п'уцко** м 'исто'.

п'ушѝт -ѝм несв 'пушити'. – Ђедо Ј'ош'о је п'ушио преко деведес'е г'одѝн'а; || **п'ушколѝт** -ѝм несв дем. – Мене ми се чињ'ѝ да је овѝ н'аш ђет'ић п'очео пом'ало да п'ушколѝ, а не зн'ам ко га 'учѝ – ђед'о али б'аба.

п'ушка ж ♦. – Св'ак'а је п'ушка п'уц'ала за нечију несрећу; в. *освейѝѝ*; *изр. без ѝушке* 'без борбе'. – Т'а'м'а су се споразум'ели да ш ч'етнѝцима нап'уштѝ Колаш'ин бес п'ушкѣ; ~ *крвница* 'пушка којом је почињено убиство'. – Напред су ишли добри људи, за њима куме са колевкама, па крвник са наопако обешеном пушком крвником [1: 219]. – Он је приступао... са објешеном »пушком крвником« о грлу [2: 169];

~ *освешница* 'пушка којом је извршена освета'. – Његова се пушка осамљена положи, јер није достојна имати мјесто међу јуначким пушкама осветницама [2: 172]; || **п'ушчица** ж дем. – Ђед'о му је начин'ио п'ушчицу и с'а[д]-се з'брѣ ш њ'ом; || **пушчет'ина** ж аугм. – Зав'ргā° нечесову пушчет'ину, а да н'еће праштѣ – н'е би зн'а шт'о ће ш њ'ом; || **пушкар'ица** ж 1. 'пушкарница'. – И с'а[д] се м'оже н'ај понека̄ ст'арā к'ућа с тијема пушкар'ицама. – На старијим кулама виде се и сад на зиду по лакта испод крова троугаоне пушкарнице [1: 249, 2: 83]; 2. 'дечја играчка у облику пушке, најчешће начињена од зове'. – Чуо је други пуцањ, који није дао већег гласа но дјечија пушкарница [3: 108]; || **п'ушконоша / пушкон'оша** м 'храбар борац'. – Ов'ђе смо мѣ им'али добрѣ два-трѣ п'ушконоше (Кж).

пуштāв'ат -āј'ем / -'ајем несв 1. 'истеривати стоку на пашу'. – Ако и пушт'аемо ов'удијена, д'упло в'ишū варен'ику 'имау. – Најгори пастири се сматрају они, што раније стоку катуну примичу а доцније изјутра отварају или пуштају [2: 28–29]; || **пуштавање** с 'истеривање стоке на пашу' [2: 26]; 2.а. 'дозвољавати кретање'. – Једа'н друг'ога нијес'у пуштāв'али ни ето т'ун; б. 'пуштати пса с ланца'. – Нем'бте т'у б'изу пуштāв'ат и[з]-са'нцѣр'а; *изр.* ~ *воду* 'мокрити, уринирати'. – Он је поноћ'и св'акѣ ч'а'с изл'азио да пушт'ае в'оду; в. *вода*; ~ *ројове* 'свађати се'. – Питома је т'о б'аба, мѣ и 'она п'онека'д пуштāј'е р'огове (Бс); || **п'ушт'ат (се)** п'уштā[м] (се) несв 'ројити се'. – Почѣле су да се п'уштају [2: 42]; || **п'уштѣт** -ѣм св 1. 'пустити'. – Са' св'акѣм би м'огла р'огове п'уштѣт, а с ун'учāдима – н'е би р'ада бил'а (Бс). – Једа'н друг'ога н'еће п'уштѣт ни преко пр'ага. – И н'ико га н'ије кт'ио п'уштѣт низ М'окр'у сѣн'ичк'у на кон'ак. – П'уштѣ се кр'аве, до п'одн'ѣ, до десе-сāt'ѣ, до једа'н'а'с, како к'о, пѣ се т'а'мѣ догн'ају и м'уз'у: п'уштио си и на поп'аса'к, иза'гн'а си и на поп'аса'к; 2. 'проточити (о посуди)'; в. *ирешакаш*; 3. 'ројити се'; в. *обаг*; || **пуштен'ица** ж 'разведена жена'. – Кад је код неке породиље одвећ тежак порођај, доведу јој »жену пуштеницу«, да ју прескочи [2: 507]; в. *источник*, *уза*; || **пуштеница** ж 'грана која се држи руком док се испод ње не прође, провуче'. – Е, колико мѣ п'ут'ѣ она п'уштеница ф'иштѣла преко оч'ѣн.

пцов'ат пц'ујем несв 'псовати'. – А нем'б се, ј'адна н'е бѣла, гријеш'ит и не пц'уј тѣ мак'ање; || **пцов'ач** -а'ч'а м 'псовач'; || **пцовач'ица** ж; в. *кичељив*, *йцоваш* [2: 113 468].

пч'ела / пш'ела ж а. зоол 'инсект опнокрилац *Apis mellifica* из породице *Apidae*, домаћа пчела медарица'. – П'ечи ме пш'ела в'ише ока; б. 'пчелиње друштво; кошница'. – Тако се од матице приплоде обично по двије нове »пчеле« [2: 42]; *изр.* *бијеле љчеле* а. 'првеначки рој'. – [Ако се] првијенац од првијенца роји, његов се приплод зове »бијеле пчеле« [2: 42]; б. 'пета генерација потомака, дете од чукунука'. – 'Ајде, б'аба, нека ти д'а Б'ог да и б'ијелѣ пш'еле доч'екаш; || **пч'елār / пш'елār** м ♦. – П'ан'уће ми н'ам како му је бѣл'о 'име, и пш'елār је б'ио, д'од'ио је ов'ђен те гл'еа пш'еле Сл'āvкове из два п'ут.

пчен'ица / пшен'ица ж бот 'житарица из породице трава *Triticum vulgare*, од чијег се зрна добија хлебно брашно'. – С'ијали смо и пом'ало пчен'ицѣ. – Дај, Боже, јужан Божић а сјеверне бабице, да се роди вина и пченице [2: 324]; *бијела* ~; *руска* ~; *веља* ~; *мала* ~ [2: 50]; || **пчен'ичнѣ / пчен'ишнѣ** -ā -ō 'који је од пшенице'. – М'ало смо мѣ из'ели л'еба пшени'чн'ога.

Р

ра! ра! арђој ђе! узв за заустављање коза [2: 14].

раб'ота ж 1. 'рад, посао'. – Ка'д н'еђе ид'еш на ов'аквѹ раб'оту, пром'исли пѧ 'иди паметн'ијѧ. – Н'ека'ква др'угѧ раб'ота се припр'емѧ, м'оже да д'ођѧ др'угѧ в'ојска; *изр. ѿос'ер раб'оѿа* 'упропашиен посао'; 2. 'мера, неумереност'. – П'ио је без 'икаквѧ раб'отѧ и њ'ега је рак'ија укуп'ала; || **раб'отѧт** -ѧм несв 'радити'. – Ојд'оше да нешто раб'отајѹ кот П'етра; || **раб'отица** ж дем а. 'послић'. – Кад је неко и најмању работицу у свечане дане присиљен учинити, крстећи се каже: „С грије'ом и мобом, да Бог и данашњи стражник не узму за зло“ [2: 496]; б. 'ситнице, ситније ствари'. – Т'амо са'м наш'ѧ св'акѹ раб'отицу: наш'ѧн са'м, ст'а'п што ж'ене мѧт'ѹ варен'ику и пѧ њ'ега с'оли; || **раб'отник** м 'радник'; в. *кућа, кућ'њик*; || **раб'отница** ж 'вешта и вредна домаћица'. – Н'ије ју бѧл'о раб'отницѧ и заисто јѧј се познѧв'ало у к'ућу; в. *ѿрейочеш*.

р'ѧва'н р'ѧвна -о 'једнак, исти'. – Р'ѧвнѧ му м'онка н'ије бѧл'о; || **равн'ат** / **равн'ат** -ѧм несв 'чинити равним, поравнавати'. – Св'е смо тѧ сѧм'и разбѧј'али и равн'али, да се м'оже д'ѧј до к'ућѧ; || **равнин'а** ж 'раван простор'. – Ка'д ов'амо кр'ѧнѧш од Мед'уна, м'аом ти је св'е равнин'ѧм да ид'ѧш; || **рѧвн'еж** -и ж 'мала зараван, равнина у страни или међу стенама'. – Н'ека и[x] у тѹ рѧвн'еж, н'емајѹ к'уј от'ѧс [12: 33]; || **равнод'уша'н** -шна -о 'простодушан'; в. *кичел'ив*.

р'ага ж 'стар изнемогао коњ'.

рѧд'ит р'ѧдѧм несв 'правити, израђивати'. – Тек п'озно п'очѧле сѹ се скр'иње рѧд'ит. – Т'ѧмѧ се р'ѧђаше онѧ п'ут 'уз Ријеку. – Мѧ р'ѧђасмо у Пр'ибѧвиће; в. *шеја*; || **р'ѧднѧ** -ѧ -ѧ 'обрадив'. – Имѧ т'амо и р'ѧдпѧ зем'јѧ те л'ијеп комаг'ић [2: 21]; || **радница** ж 'пчела радилица' [2: 42]; || **радѹк'ат** -ѹкѧм несв дем 'бавити се ситним пословима, раткати'; в. *окоѧјерѧи*; || **р'аткѧт** -ѧм несв дем 'радити помало, ситне послове, старачки'. – Ћѧд'о нешто р'аткѧ пот к'ућѧм, да му вријем'е пр'ођѧ; || **р'ѧднѧк** м ♦. – Јѧ са'м, б'огоми, м'ислио да е в'аша д'ужнѧс да н'ерѧднѧке наг'онѧте 'у рѧт, а н'ѧ да р'ѧднѧке изаг'онѧте ис п'осла; || **рад'уцкѧт** -ѧм несв дем 'радити'. – Радуцкају за живот [4: 368].

р'адѧш м 'чигра'. – Мѧ смо начѧн'али р'адѧш од онѧ р'адулицѧ што се на њѹ кон'а'ц намотѧв'ѧ.

р'адоса'н -сна -о 'који доноси радост'. – На здравље ви јутро радоснога Светога Ђорђије [3: 376].

р'адулица ж 1. 'калем на који се намотавао конац'; в. *рагиш*; 2. 'овца'.

рѧ'ѧта'н -тна -о 'миран, задовољан'. – Рѧ'ѧта'н је ж ђец'ѧм кѧ пѧ јед'ѧн К'уч; || **рѧ'ѧтно** прил. – Св'е му је рѧ'ѧтно; || **рѧ'ѧтнѧк** м 'срећан, задовољан човек'; || **рѧ'ѧтница** ж 'срећница'.

р'ѧж -и / 'ржи ж бот 'једногодишња биљка, житарица *Secale cereale*'. – Био нечесов д'ѧвѧ рѧж; || **ржан'ѧ** -ѧ -ѧ 'који је од ражи'. – Бѧл'о је л'ѧпот'а ако си им'ѧ и л'ѧба ржан'ѧга; || **ржан'ица** ж 'ражани хлеб'; [2: 100].

рѧж'ѧњ рѧжњ'ѧ м 1. 'ражањ'. – Зак'ол'ѧ се бр'ѧв и нат'ѧкнѧ на рѧжањ – и вр'тѧ пол'ѧко, док ти р'ѹке оп'анѹ; и тѧ ти је – ак[о]-ој да 'ијеш п'ечѧва; 2. 'јак дуг колац за преношење пластова'. – Подвѹк'ѹ се онѧ р'ѧжњевѧ исп'от плѧста и дв'ѧца га д'игнѹ; 3. 'штапови, штаке'. – Д'игосмо га, 'оприје се н'ѧ ноге, дон'есосмо двѧ рѧжњ'ѧ о[д]-д'рѧвѧн; уп. *кочаник*.

раза'бр'ат се -ерѧм се св 'распознати, схватити, разумети'.

раза'гн'ат -ѧм / -ж'енѧм / -жд'енѧм св 'растерати (групу, скуп)'. – Ка'д и[m] сѧ

умѹт'ио, раза'гн'а и[х] је док си трепн'уо; в. *увор*; || **раза'гон'ит** -'оним неслв. – 'Удри тѹ б'изу да ми не раза'гон'и ѿвце.

раза'п'ѣт -'а'пнѣм св 'растегнути, размаћи крајеве каквог предмета док се не затегне'; || **раза'п'ињ'ат** -ѣм неслв.

разб'ачит -ѣм св 'разбацити'. – Мбр'а са'м разб'ачит дв'а пл'аста да се прос'унѹ; || **разбачев'ат** -'ујем неслв. – Нешто гн'оја разбач'ујем на пчен'ицу.

разб'иј'ат -'иј'ам неслв 1. 'растурати, распрскавати, ломити'. – Разб'иј'а нек'и крл'ат за к'ућом; 2. 'предомишљати се, мењати планове'. – Дв'аш сѣ разб'иј'а да не 'ојдѣ, а с'а'д је уложио; || **разб'ит (се)** -'ијем (се) св 1. 'сломити'; 2. 'променити неку одлуку, предомислити се'. – Што ти б'и те се р'азб'и да не ид'ѣш у К'ом? – Гл'ед'а[ј], П'етре, да га разб'ијеш да не ид'ѣ на тѹ куфер'ѣнцију, да нешто не изблѣ'и т'амо. – Јеси ли се разб'ио да не ид'ѣш н'а Убли? – Так'о се т'а раб'ота р'азб'и. – Рече му да хита претећи и разбити просце, који су на просидбу једне ђевојке ходили [2: 306].

разб'истр'ит се -ѣ се св 'избистрити се, разведрити се'. М'ало се б'ј'еше разб'истр'ило, али се облаци 'опѣт накр'ѣчише.

р'азб'ј'ел м 'први наговештај зоре, расвит'.

разблѣ'ј'ат се -'ѣј се св 'разбрљати се, у недоглед ширити бесмислену причу'.

разблѹд'ит / разблѹђ'ет (се) -'уд'и[м] (се) св 'размазити (дете)'; || **р'азбл'уда'н** -дна -о 'размажен'. – Вал'а му је т'о дијет'е р'азбл'удно, помеђу тр'и с'естре, п'а сѣ разм'а'кло.

разбој м 'направа за ткање' (Бс).

разбѹд'ит (се) -'уд'им (се) св 'пробудити (се)'. – Ка'д б'иднѣ д'а'н, ј'а ћу се разбѹд'ит[т]. – У он'о са'н се, кол'ко са'н р'адоса'н, разбѹд'ио са'н се.

разбул'ав'ат -'ај'ем неслв 'отварати коверту, писмо'. – Не разбул'ај'и ми т'о, д'ијете, да те ч'удо не н'ађѣ; || **разбул'ат** -'ам св 'отворити коверту'. – Р'азбула ли ми он'о п'исмо.

разбѹч'ит -'у'чим св 'исцепати'. – Била је сва крвава, огребена и »разбучених« хаљина [2: 294].

развал'ит -'ал'им св 'разорити, уништити'; в. *жвакнути, сагно*; || **развал'ев'ат** -'ујем неслв. – Нем'о га некол'ка д'а'па тов'арит, да му се т'о не развал'ује; || **развалина** ж 'рушевина'; в. *обурвайи*.

развежев'ат / развезив'ат -'ујем неслв. – Стѣгн'и т'о да се не развеж'ује, н'ѣм'ам р'уке да т'о ј'а [стегнем]; || **развѣз'ат** -'ѣжѣм св 'одрешити'.

развес'елит (се) -ѣм (се) св 'учинити радосним, обрадовати'.

развиј'ат -'иј'ам неслв 'осматрати, извијати'. – Ид'ѣ да развиј'а да ђе кој'а к'оза н'ије ост'ала и да ј'ави т'ијема њег'овијема е сѹ, велѣ, п'онеђе к'озе обуков'али у ч'апре 'овчѣ; || **развиј'ѣт** -'ид'им св. – Да га чека доклен се поврне и развиди катун и торине [5: 376].

развијат се -ија се неслв 'спадати, струњивати се'. – Развијање пупка или сврзавање дроба... (кад се човјек струни, кад му спадне желудац) [2: 536]; || **разв'ит се** разв'ије се св 'струнити се, спустити се (о желуцу)'. – Развила су му се дна ако се брав мучи од болова у трбуху [2: 20]; || **развој** м 'развијање'; в. *илоча*.

развр'гнут -нем св 'разићи се, раздвојити се'. – И на томе збора развр'гоше [5: 84].

развр'нут -'рнѣ[м] св 'разбити, развалити'. – Како јѹ уб'ио к'ами п'а у развр'ну'о у к'ук г'оре.

рāзв'рше ? с; || **развршев'ат / развршив'ат** -'ујем несв 'скидати покров са стога, лисника'. – Оћемо ли развршев'ат л'йс, али да и[м] дāј'емо с'ијено [2: 39]; || **разврш'ит** -'ршїм св 'скинути покров'. – Ка'д га развршїш, б'рзо се ом'а'кнē.

разв'уј -'у'ч'ем св 'развући, растегнути'. – Разв'уц'и т'у ж'ицу и смот'ā[j] [j]у у м'а'њї к'от'ур; || **развуков'ат** -'ујем несв. – Њ'и с'у туд'ије коп'али плитк'о пā с'у и[м] п'а'шчāд развуков'ала к'ости.

разглāв'ит -'āвїм св 'распасти се'; в. *заклинчїї*.

разговār'ат (се) -'ārām (се) 'причати о нечему, договарати се'. – С'а[д] л'у'ђи о т'омē разгов'āрау.

разгон-трава бот 'растиње *Veronica becabunga*' [2: 542].

разгрāд'ит -'āдїм св 'отворити казан после печења ракије'. – Ка'д ис каз'ана кр'енē п'атока, м'ож да га разгр'āдїш; || **разграђев'ат** -'ујем несв 'отварати казан за печење ракије'. – Гот'ово је, разграђ'уј.

разгр'ајāt се -јем се св 'развикати се, разгаламити се'. – Разгр'ајаше се пј'анē раб'отē окō некē њ'инē »пј'анē ист'брије«, а н'ико не зн'ā окō ч'еса сē тō д'есїло.

разгр'н'ут -'рнēm св 1. 'растурити по већој површини нешто што је било скупљено на гомилу'. – Јā отиш'āчн да разгр'нēm мало гн'оја нā н'у б'аштину; 2. 'скинути горњи слој нечега да би се дошло до онога што се тражи'. – Разгр'н'и, м'омче, разгр'н'и, имā т'у ј'ош д'обрē п'ичкē; || **разгр'ртāt / разгр'рнāt** -'нēm несв. – Д'оста је бїл'о за наћ'ас, др'угō ћемо с'утра разгр'рнāt.

разг'убāt (се) -ам (се) 'разболети се од лепре'; в. *млїјeko мајчино*.

разд'ат -'ām / -д'аднēm св 'разделити, ископањати'; || **разданица** ж 'овца предата на изимљавање'; в. *прегаватї*.

раздā'н'ит се -'ā'нї се св 'разданити се'. – Н'ије се бїл'о ј'ош раздā'н'ило ка[д] смо кр'ен'ули; || **рāзд'а'ње** с 'време од свитања до потпуне стабилизације дневне светлости. – Ст'игли с'у у рāзд'а'ње.

раздвāј'ат (се) -'āјēm (се) несв 1. 'одвајати се'. – Т'учїше се т'амо ђе се раздв'āјē пут з'а Убли. – Тако ми Б'ога, би ти ју д'ā нō и не м'огу раздвāј'ат; а да и Сл'āvко т'акōнā: имā двā к'оња, пр'одā би једн'бга нō и не м'оже раздвāј'ат; 2. 'бити на умору, одвајати се с душом'. – Н'емā га в'ише, раздв'āјē се; || **рāздв'ој** м 'разилазак, раздвајање'. – Нијес'а'м и[x] гл'ејā од рāздв'оја; || **раздвој'ит** се -'ојїм се св 1. 'одвојити се, породити се'. – Т'а'ча'с се раздв'ој ж'ђет'етом; в. *мука, млїцатї* [2: 247]; 2. 'развести се'. – П'ошле је 'она н'ашла некоēга др'угоēга ч'оека којї сē б'ио раздвој'ио са' жен'ом.

разд'ирāt -ēm несв 'хабати одећу ношењем'. – Овō се с'укн'о л'а'ко не разд'ирē; || **раздр'ијет** р'аздрēm св 1. 'исцепати, поцепати'. – Пошто су му раздрли доламу на стражњици [2: 141]. – Н'е би т'у р'обу ни р'аздро. – Б'огами је дош'ā д'о краја, н'ēће им'а[т] ка[д] да он'у р'обу р'аздрē; 2. 'врснути'. – Т'рчи, в'иђи што се раздр'ије онō дијет'е; || **раздртина** ж 'место на коме је нешто исцепано'. – У Турака су се »муфлисус« раздирале гаће на стражњици, и ту раздртину није смио за одређењени рок окрпити [2: 162].

раздн'ит р'азднї св 'скинути дно с бурета, бачве'. – Раздн'ио је ч'а'ба'р.

рāзд'ол'е с 'равнина која се испод брежуљка рачва у два правца'.

раздријеш'ит -'ијешїм св 'развезати, размрсити'. – Једв'а са'м онї чв'бр раздријеш'ила, н'еко гā добр'е ст'егā'н.

раздроб'ит -їм св 'разбити, разложити у ситне комаде'. – Сп'асоју гл'āва бј'еше св'а раздр'обл'ена од митрол'ēз'а.

раздужев'ат се -'ујем се несв 'отплаћивати дуг'. – Ако ћеш мирн'ијѣ да сп'иш, раздуж'уј се што пр'ије м'ожеш; || **раздуж'ит се** -'ужим се 'отплатити дуг'. – Ка^е[д]-се једн'ом разд'ужиш, в'ићи к'ако ћеш др'угѣ п'ут.

разл'ут'ит -'утим св 'престати се љутити, одобровољити се'. – Брзо се 'он разл'ут'ио – и к'а да се нијес'у доф'ат'али.

разм'аз'ат -ж'ем св 'равномерно раширити неку материју по некој површини'.

разм'ан'ут (се) -'анѣ се св 'пролепшати се (о времену)'. – 'Ево ће, нас'ум, да се разм'анѣ, а вал'а му је и в'ака^т; || **размањив'ат се** -'ује се несв. – Размањ'ује се пом'ало и д'ако више прест'анѣ ов'а кишур'ина.

разм'ај / разма'кн'ут -н'ем св в. ма^ј 1. 'размакнути'; 2. 'растргнути, убити'. – 'Они тр'н'и да га разм'акн'у; 3. 'размазити'; в. *уіошовиий, разблугиий*; || **разм'иц'ат** -ч'ем в. *мицаи*.

разм'ес[т] -ѣт'ем св '»утући«, припремити »кртолови« качамак'; || **разм'ет'ат** -ѣт'ам несв. – Ка^е[д]-се св'арѣ кр'г'ола и бр'ашно, т'а^м 'узми т'уц'а^њ и 'удри, разм'ет'а[ј].

разметн'ут (се) -н'ѣ[м] (се) св 'разићи се'. – Вјештице се разметну и дођу кућама [2: 294]. – То зборили па се разметнули [5: 70].

размйн'ут се -'инѣм се св 1.а 'мимоићи се, проћи без задржавања'. – Ми смо се размйн'ули на Злат'ицу; в. *пага*; б. 'доћи у сукоб'; в. *ријега^к, рба^и*; 2. 'проћи без последица'. – Т'акб сѣ т'о размйн'уло да ми бубр'еге не одв'алѣ, да ме ђ'ав'о не пон'есѣ (Кж); || **размињов'ат се** -'ујем се несв а. 'мимоилазити се'; б. 'бити у сукобу, спорити се око непречишћених рачуна'. – Отк'а с'ебе се ок'о н'ечеса размињ'ују, а 'они знају што 'и[м] је. – Нама ни се шићар разминује [5: 383]; || **размин'ушта ж** 'спор, сукоб'. – Бил'и с'у у нек'у размин'ушту и Бож'ина је од'ио да т'о смир'ује.

размотав'ат -'ајем / -ај'ем несв 'скидати завој, одмотавати'. – Док са^м ја он'о размотав'а, како га бј'е усег'етио, он п'облијеђе и пр'еснијетј се; || **размот'ат** -'ам св 'скинути завој'. – Ја он'о размот'а: ка^е погл'едн'у – к'р'ф!

разн'ијет -'есѣм св 'однети на разне стране, разнети'. – Р'оћ'аци и к'омш'ије му т'о разн'есу и пом'огу га; || **разнос'ит** -'ос'им несв. – 'Они с'у и[х] т'амо пл'тк'о зачепрл'али – да и[м] п'а'шч'ат к'ости разн'осѣ.

разобадав'ат се -ај'е се несв 'безглаво бежати спасавајући се од уједа обада'. – Е, кол'ико п'ут'ин с'у ми се разобадав'але и колико мѣ ј'ад'а^е т'укл'о док са^м и[х] ск'уп'ј'ала; || **разобад'ат се** -'а се св 'разбежати се (од уједа обада)'. – Ка^е[д]-се разобад'ају, пл'е[д] а[ј] ђе се зауст'авит; в. *обаг, обагаи*.

разр'ас[т] (се) -ст'е[м] (се) св 'бујно израсти, набујати'. – Разр'асл'а се т'а горул'ина, не м'оже се прож њ'у више ни в'ук пров'уј; в. *рас[и]*; || **разр'аст'ат (се)** -ам (се) несв. – Ј'ош се т'а^н ор'а разр'аст'а.

разуз'ѣт -'узму св 1. 'откупити, попуовати (да би се умањила штета)'; в. *на-иљашии*; 2. 'разграбити'. – На њега се момчад пограбише / Који ће му први посјеј главу / И разузет свијетло оруже [5: 313].

разур м 'разарање, уништавање'; || **разур'ат** -'ур'ам несв 'растурати'. – Ови н'ајбол'е ум'ију да разур'ају што с'у др'угѣ начињ'ели; || **разур'ит** -им св 'растурити'. – Да и' коло не разуриш [2: 256]; || **разурница ж** 'жена која неразумно разбацује оно што је у кући стечено'. – [Дјевојка мора бити штедљива] да се не сматра »разурницом« [2: 113].

рај'а ж 'сиромашан свет, обични људи, »робљек'. – Е, како сте ви н'аша рај'а и р'обови, т'акб смо и м'и рај'а и р'обови њ'ема^чк'и.

ракам'ат -'ам несв 'опшивати рупице на везу'.

рак'ија ж 1. 'јакo алкохолно пиће'; в. *ийи*; 2. 'дар девојачкој кући пре њене веридбе'. – Испред углаве... удавачкоме дому кучки Срби и сад пошилиу – тако звану »ракију« [2: 219]; || **рак'инскй** -ā -ō 'који се односи на ракију'. – 'Ондā сē од онē трāвē турāв'ало у ч'ашу рак'инскy.

рак'ита бот 'врста ниске врбе са црвенкастом кором, *Salix purpurea* L.' (Бч); || **ракитан** м нејасно. – Ој гајтане ракитане („са китама, са ресама“, по тумачењу Ђорђије Рашовића) [2: 407].

р'ало с 1. 'старински плуг, ралица'; в. *врцай*; 2. 'мера за површину земљишта, четири аргата, дан орања, 60 лаката (42x42м²)'. – Јā не зн'ам што и[м] је тр'актор с'тио за тō пō р'ала зем'јē тā ме ј'ади не зн'али; ~ земје, арб. *џи ралле*«, четири »мoтике« или »аргата«, [2: 45 79, 1: 2412 260].

рамача / ром'ача ж 'мера за дужину, распон од врха палца до врха кажипр-та' [2: 52 79]; в. *йройей*.

р'амо -ена с анат 'раме'. – »Завржу« на рамо [2: 38]. – Трај'и д'октора пā да ћеш га н'а рамо нос'ит; *изр. уф'аййий з'а рамо* 'позвати на одговорност'. – А шт'о ћемо ако д'ођу пā н'екōга од н'ас уф'атē з'а рамо; *ни з'а рамо ни з'а йās* 'неугледан човек'.

р'анйк м 'део плуга, раоник'. – Знаду ковати ранике [2: 70].

рањ'евина ж бот 'варијетет хрasta'. – Рањ'евина ти је сл'ику р'аста; в. *буийтйевина*.

р'анйт -йим несв 'устајати рано'. – Ка'д раб'ота ч'екā, р'анйш у деве[т]-зōр'ā;

|| **р'ано** прил. – Тешк'о је п'озно лијег'ат, а р'ано се д'изāt: тy н'емā ни жив'ота ни раб'отē; || **р'анька** ж 'овца'; || **р'аньче** -ета с 'рано младунче'. – Раније »младе« зове се »рањче« [2: 10].

р'апа ж 1. 'дубоки процеп у камењару, шкрип; тешко проходан камењар оштрих ивица'. – Ск'ачy по тије р'āпā, жйв'ā нијес'а'ем да се не наг'рдē; 2. а 'већи камен, плоча у таквом камењару'. – Ка'[д] је д'игā р'апу, под њ'ом се бл'еше скрyж'ила зм'ија; б. 'огроман камени блок у речном кориту, одваљен од обале'. – Ск'ачy м'ончāt с тије р'āпā, сунч'ају се. – Ка'[д]-са'н-се топ'ио, задрж'ала мē једна р'апа в'ел'ā; || **р'апица** дем. – Да ск'очй с једнē р'апицē, он се ом'акни и н'огу 'у цијев – н'адвоје!; || **рапет'иин** ж пеј. – Т'ерајy кун'ице по тије рапет'йнā и дāко уф'атē какву змијур'ину з'а рēп; || **р'апāв** -а -о 'нераван, каменит; тешко проходан'. – Туд'ијē р'апāво, да оп'анке од'ерēш [12: 33].

рāс'ад м 'младе повртарске биљке које служе за пресађивање'. – Кyп'ила је некй рāс'ад д'омātā, десе-петнāс стрyк'ā; || **р'асада** ж 'исто'. – 'Ето ју за кyћом, с'ије некy р'асаду; || **расād'ит** -'ādйм св 'пресадити повртарске биљке'. – Ојд'оше да расādē онй рашт'ан; || **расађев'ат** -'ујем несв 'садити расад, расађивати'. – 'Они сy, изгл'едā, погод'или ка'[д] тē расађев'ат: к'иша и[х] је добр'е скв'асйла и њ'и и раб'оту; || **рāс'адник** м 'место, простор на коме се сеје и узгаја расад(а)': в. *босйан*; || **расадница** ж 'биљка која је расађена?' [2: 53].

расād'ит се -'ādй[м] се св 1. 'испасти, искочити из ушица (о држаљи на алат-ки)'. – Р'асādй јōј се маг'ика, а она н'емā ск'опости да ју нас'ādй н'и да ју уд'арй н'а ками; 2. 'не моћи се одржати на ногама (од умора или укочености после дугог седења)'. – Валā са'м се расād'ила и овē н'оге з'а'дњē кā да нијес'y м'оје; || **расађев'ат** се -'ује[м] се несв. – Овā ми се с'ек'ира расађ'ује кā да сy ју сак'ати насађев'али. – М'оже ли ми н'екo кāз'ат што се овō расађ'ујем, а прије тријез г'одйнā тō ми се н'ије дешāв'ало.

раселијев'ат (се) -'ијевāмо (се) несв 'расел'авати се'. – 'Одовдѣ се народ расел'ијев'а (Кс); || **расел'ит** се -'елим се св.

расковник м бот 'трава из породице штитара *Laserpitium siler* и *Siler trilobum*' [2: 193].

раскѡл'ат се -'ѡлā се св 'одлепити се, расклимати се'. – Не вал'ау овѣ стол'ице матр'ака нѡ се 'одмā раск'ѡлау 'а на њ'у с'едѣш.

расколет'ат се -'ећесе св 'расклимати се' – Како сѣ расколет'ала овā стол'ица; в. *колеѡиш*.

раскопāв'ат -'ајем несв 'отварати гроб, ексхумирати'. – От'ишли сѹ, раскопāв'али га н'ијесѹ, а в'иђели сѹ ђе му је гр'оп. – Тр'ебāло је да му се раскоп'ае гр'об, да се н'ађѣ з'рно; || **раскоп'ат** -'ам св 'откопати гроб'. – Раскоп'али сѹ и њ'и дв'ѡјцу.

раскрвāв'ит -'āвйм св 'изазвати крварење'; в. *увор*.

раскребѣч'ит се -'ѣчй се св 'ходати широко размакнутих ногу'; в. *кребечий* се.

раскрѣч'ит се -'ѣчйм се 'стати раширених ногу'.

раскрйв'ит се -йвйм се св 'панично се узнемирити, вриснути'. – А к'окошке ми ов'амо позāди к'ућѣ, кад' раскрйв'иле се, у ман'итѣ; в. *гурнуѡ*.

раскрој'ит -'ојйм св 'исећи, расећи'. – Дон'есоше онā трй м'етра [платна], јā ст'иско те га раскрој'и – фр'к! – 'у троје пā га преш'и, пā тāмā напр'авй в'еликй зāв'ој.

раскрочит се -очим се св 'раскорачити се, стати раширених ногу'. – Стану раскроченијех ногу упореду [2: 366]. – Див скочи и потрчи к вратима од пећине, па се раскрочи, како му друг утеј неће [2: 452].

раскрошњ'ат се -ām се св 'угојити се, одебљати'. – 'О, како сѣ раскрошњ'ала, б'ожā благодар'ијо!; в. *йуичина, крошњай*.

раскѹб'ат -'убāм несв 'растрзати, развлачити'. – Они сѹ бйл'и з'ачепрл'ани пā сѹ тѡ и п'а'шчād раскѹб'ала. – К'упѣ г'ѡвна и раск'убају се окѡ тогā ђет'ета; в. *буњишйе*; || **раск'ус** -'уб'ем св 'растргнути, развући'. – Тѡ сѹ п'а'шчād раск'убла; || **раскубенйца** ж 'мршава овца'; в. *йрескубеница*.

раснов'ат -'ујем св 'расплести старо плетиво, неки исплетени предмет'. – Јā 'узѣла да расн'ујем некѹ фањ'елчину, а 'она п'очѣ прйчу да тѡ н'е би н'ика'т чин'ела; || **раснијев'ат** -'ијевāм несв 'расплитати, размрсивати'. – Ка[д]-се ч'истѣ онā цријев'а, расн'ијевāш и[х] и ц'иједйш иж њ'и.

рāс'ѡ -'ола м 'течност у којој се чува сир'. – С'ир м'брā двā-трй д'а'на да сто'й п'от ками, да се не м'ећѣ у рāс'ѡ и 'ондā, четв'ртй д'āн, м'оже да се св'арй и да се развѹч'е, а б'огоми фр'ешкй са'св'ијем н'е [2: 32].

расп'адāt се -ām се несв 'разарати, наћи се у расулу'. – Имā нека'кву тр'ању о[д]-тоноб'ил'а, расп'адā му се по тије п'утѡвāн и не зн'ām к'ако је ј'ош ж'йв у њ'ега; || **расп'ас се** -'анѣм св. – З'āдруга сѣ расп'ала, а лѹп'ежи се 'опѣт сн'ашли.

распаранцикат -ам св 'уситнити се, остати у комадићима, праменовима'. – Само је распаранцикана магла овђе онђе лежала по земљи. – Оне сиротне траѡице његовијех сиротнијех родитеља, распаранцикане [3: 113 650].

расп'асāt (се) -шѣм (се) св а. 'скинути појас'. – В'а'зда је расп'асāн и ч'екām да в'иђу ка[д]-тѣ му г'аће п'анѹт на дол'ину; б. 'покорити, подвластити'; в. *йромјењи-вай* [Ж 9]; || **расп'ас** прил. – Ид'ѣ расп'ас, трањ'а да му се св'ијет сп'рдā.

распѣч'ит -'ѣчйм св 'раширити, раскречити (ноге)'.

расп'ичйт -йм св 'одвалити приковану даску'. – Јā потѣг'о да расп'ичйм једну

шт'ицу, а не в'иђо чив'ију.

распл'аст'ит -'аст'им св 'расећи'. – Живина се лијечи облогом живога расплашћенога јежа или расплашћенијем топлијем сириштем [2: 542].

распол'ожит -'им св 'одобровољити' (Бс); в. *сејидан*.

распр'ђет се -'дим се 'распричати се о нечему, разбрљати се'. – Сл'уш'а[ј] с'а^т: ка^т[д]-се ајв'ан'и распр'д'е, в'иђећеш докл'е т'е ст'игн'ут.

распр'ет'ат -'ећ'ем св 'разгрнути пепео са жеравице'.

распр'ск'ат се -'р'ск'а се св 'распрскати се'. – Т'о је к'а он'о ка^т[д] к'ами динам'ит распр'р'ск'а; || **распр'ен'ут се** -'н'ем се св. – Њ'ему се он'а л'уска распр'рсн'е и ор'а исп'ан'е; || **распр'сница** ж 'чир, ranaritium'. – Распр'сница, тј. поганац, зли чир (ranaritium)... лијечи се разгон-травом [2: 547].

распр'рт'ит -'им св 'извезати бреме'. – Не може распртит упрт'њак с нарамком брста [4: 231].

распутница ж 'одвојак од пута, раскрсница'. – Хајдуци оставише крваву распутницу; || **распуће** с 'исто' [3: 435 436]. – С оног'а распућа ид'еш д'есно уз једну узв'ишицу.

расп'уч'ат -'уч'ам несв 'раскопчавати'. – Голуб распуча колијер, запарица је велика [4: 216]; || **расп'уч'ит** -'им св 'раскопчати'. – Он је в'а^тзда од'ио расп'учен'е кош'ул'е до п'упка, а ус'аћ'ио, не м'оже он'у трбушин'у нос'ит.

р'ас[т] раст'ем несв 'постајати већи, виши, развијати се, напредовати'. – 'Она м'аом раст'е уз др'ев'ад.

раст'ат се -'н'ем се св 'поћи у разним правцима, развијати се'.

раст'а^њ'ит -'а^њ'им св 'разблажити, смањити природну концентрацију неке течности'; в. *бијел*, *бјел'авина*.

раст'егн'ут -'егн'ем св 'истезањем или притиском учинити нешто дужим, ширим, истањити'; || **раст'ез'ат** -'ез'ам несв 'ширити истезањем'. – Т'акв'е 'им'а шк'рл'ушти да и[х] раст'ез'а да м'оже з'еца да пр'ождр'е; || **р'астегл'ај** м 'мера за дужину једнака распону одручених руку'; в. *шежањ* [2: 79].

растов'ар'ат -'ар'ам несв 'скидати товар'. – Ј'а растов'ар'а зек'ана и зов'ем и[х] да ми пом'ог'у, а 'они се удеген'ечили и ни 'абера; || **растовар'ив'ат / растоварев'ат** -'ујем несв 'исто'. – Нем'бте га растовар'ив'ат, тр'еб'а т'о з'ам'ит Ђ'оки; || **растов'ар'ит** -'им св 'скинути товар'. – Растов'арите т'о бл'иже, п'а ћемо га уб'ачит по[д]-ст'убе.

растоврл'ат -'ам св 'разбацати, раширити'. – Ђ'еца растоврл'ала т'е њ'ине 'рке по к'ући и м'бр'аш гл'е'ат да се ш' њ'и не зав'ал'иш.

р'астока ж 'гранање потока у више рукаваца'.

растон'ит се -'оп'им (се). – Ка^т[д] се раст'оп'и сланин'а, 'ето ти жм'йр'ан л'ијеп'иј'ан.

растракул'ат се -'а се св 'разродити се, размножити се; раширити се'.

растрбуљит -'уљим св 'одебљати, добити велики трбух'. – Сријећем растрбуљенога Ђуришу [4: 274].

растр'ес'ат се -'ес'а се несв а. 'доводити у стање трошности, расклиманости'. – И т'о би се растр'ес'ало, к'а пам'ук би се напр'авило; б. 'растурати, истресати на разне стране'.

растр'јазн'ит се -'азн'им се св 'отрезнити се'. – Како с'е напос'а, н'еће се ни за тр'и д'а^тна растр'јазн'ит.

рас'ук'ат -'уч'ем св 'расплести умршено предиво'. – Да се т'о рас'уч'е, м'бр'аш им'ат и 'очи и р'уке; || **расук'ив'ат / расуков'ат** -'ујем несв; в. *ипријенуи*.

расуш'ит се -'ушй се св 'испуцати због недостатка влажности, почети пропуштати течност'; в. *шируйл'а*.

расцијеп'ат -'ијепām св према *цијейайи*; в. *крл'ейина*.

раc'еј раc'еҷем св 'потпуно исећи'; в. *сеј*; || **расијец'ат** -ијецām несв 'расеца-ти'.

раc'ес се -'едем се 'распући се, провалити се'. – 'Ајде c'еди, рас'ио се!

р'атāј м 'земљорадник, ратар'. – Ада, ов'ође н'ије бйл'о др'угије до р'атāјаc, рад'или з'емју и чув'али ж'ивō.

р'атит -йм несв 'ратовати'. – Ту је ст'арā граница бйл'а хе двāн'аcтe се р'атйло.

р'аткāt -ām несв дем в. *рагйи*.

р'аф м в. *йолица* [1: 254].

раф'āl -āl'а м; в. *снизайи*.

р'аца ж 'раса, сорта'. – В'идй се да је од н'аше пог'ане р'аце.

р'аша ж 'сукња'. – Испод хаљине се носила црна раша, сукња, до чланака [1: 257]. – Раша, арб. *сукња* „од врло крута, дебела сукна, те стоји тако, као да су у њој изнутра намештени витки обручи“ [1: 259]. – Поисправља рашу травезу [4: 394]. – Ср'ам те бйл'о, р'ашу обуц'и [2: 267]; || **рашет'ина** ж аузм пеј. – Некаква рашет'ина на њу ц'рнā, а н'ема бес к'ости г'олe, ж'ена педесет и к'усур г'одйнāc; || **рашица** ж дем. – Долазаше у рашину сингаву и мрку блузицу [4: 313].

раш'егāt -ām св 'исећи тестером'. – 'Узе и[х] Маш'ан, да и[х] раш'егā н'аполи: шт'ице п'ола њ'ој, п'ола н'ама.

рашијев'ат -'ијевām несв 'растављати оно што је сашивено, распарати, раздвојити шавове'. – 'Она рашијев'ала некаcкву кошул'ч'ину и добр'е се наб'ола на 'иглу; || **раш'ит** -'ијем св 'скинути ушивени знак'. – Каc[д] ми нар'едe да [j]у раш'ијем, ја ћу ју раш'ит.

р'ашковипа ж бот 'дрво *Oreoherzogia fallax* (Boiss.) vent.' [2: 38].

р'ашта св. 1. 'јер'. – Она је, чим су просци у кућу ушли, уклоњена у сусједство, рашта је стидно слушати разговор о својој просидби [2: 218]. – А године 1908 кнез Никола је Селја Бефирова, Ајдар-Аскова унука, наименовао почасним барјактаром, рашта је потомак барјактарске породице [2: 143]. – Рашта га је народ клео, каже се да су у његову дому живјели четири једновремена губавца [2: 235]; 2. 'ради'. – Им'ā гā р'ашта држ'ат.

рашт'ан м бот 'купус *Brassica oleracea ascephala*'.

рашћ'ерāt -ām св 'разјурити на разне стране, нагнати у бекство'. – М'ичите тū б'изу, р'ашћерā ми овe 'овце.

рашчефрл'ит -'рл'йм св 'расцепити'. – Рашчеф'рл'й се н'ачетворо.

рашчеш'ат -'ешем св 'разгрепти чешући'.

рашчињет -иним св 'скинути чини, враџину'. – Чим је она »рашчињела намјенук, волови одједном крену [2: 296].

рб'ат м 'кичма; леђа'. – Овоме је ц'рнōме нār'оду в'аcзда п'уцāло по рб'аcту и кад му се једн'ом разм'йнe, 'он тō и не зап'āзи.

рватан -тна -о 'опрезан'. – Па су у њи и жене рватне / Свака пази од краја својега / Да се од куд Кучи не појаве [5: 264].

'ргāt -ām несв 'боцкати, задиркивати'. – Не м'огу 'они да се не 'ргāју и не зад'ијевају; || **'ргнūt** -нeм св 1. 'боцнути'. – Те ја пок'упи оније л'истōвāc пā га 'ргни једн'ом б'рстинōм. – У понекој раки шкриња, мислиш, сачувана читава, а ргнемо, распу

се ка' пред чаробњацима [4: 116]; 2. 'наговорити'; в. *ђевојка*; || **'рголит** -џм несв дем; || **'ргалица** ж 'предмет којим се нешто може чачкати, боцкати'. – Н'е би 'она н'ика'т п'уштила м'ужа [на дужи пут] зашто 'оће да в'а'зда 'имā ону' ргалицу пор'е-себе .

'рдорога ж 'жена тешке нарави и поганог језика'. – Н'еће те онā 'рдорога п'уштџт ни да с м'џром пор'ед нџ пр'ођџш; || **'ордорога** ж 'исто'. – С тџм 'ордорогџм не м'ош издр'ијет нāко да ју уф'атиш за л'џтњāк.

'рђа ж 1. 'корозија'. – Овџ је чив'ије уф'атила 'рђа. – Е, 'рђа га уб'ила што 'учиње од фам'илијџ; 2. 'ништарија, протува'. – Наш'āн се т'ун једна 'рђа, и од 'рђџ, да р'ечџм, руковод'иоц омл'адинџ, пā 'узео 'он тџ да ч'исти.

ребр'о с анат 1. 'део грудног скелета'. – Свакџ му ребр'о м'огāше преброј'ит; в. *сагно*; 2. 'уздушна страна куће'. – Уздужне стране куће зову се ребра, а попречне листре; в. *џриџорак*; [1: 246, 2: 80]; || **р'ебрница** / **р'еба'рница** / **ребр'еница** ж а. 'уздушна плоча на каменом ковчегу'. – [Камени ковчег] има две уздужне плоче, »ребрнице«, дугачке по 1,60м [1: 36]; б. 'бочна даска у кревету'; в. 'попречна лет-вица у самару'.

р'ега ж 'овца'.

регем'ента ж 'војна јединица, регимента' [Ж 37].

р'егнџт -нџм св 'засџи, зарезати'. – П'ази се да те не р'егнџ; || **р'езџт** р'ејџм несв. – А р'езџли сџ и 'уши сво'ијема овц'ама али н'џжицāма али ч'аурицџм; || **резотина** ж 'зарез'. – Благџ су... биле дугџ према сломљеној кости, а да не би са њих падао вез, »ивџ« су им биле нарезане повећим резотинама, у којима је узица... нашла себи мјесто [2: 552]; в. *скришка* [2: 53]; || **р'ецкџт** -āм несв || **р'ецколџт** -џм несв дем; || **р'ецнџт** -нџм св 'мало зарезати'. – Ако се лијеч'а'к р'ецнџ, кр'џснџ кā да га ц'ијџпајџ; || **ријез** / **ријес** м 'рез, сечиво'. – Душа човјџчија путује преко ријџса од сабље [2: 75 304].

р'џд м ♦. – У њџгову се к'ућу не зн'ā ни р'џда ни нāч'ина; || **р'џд'ит** се р'џдџм се 'радити нешто на смену, смењивати се у послу по утврђеном распорџду'. – Рџде се ка јџтрџе [2: 111].

рез- в. *рејнуџ*.

резил' м 'срамота'. – Зна да је резил' да одбије прџву комшиницу [4: 257]; ||

резилак м 'исто'. – С тијџм нама покор начинише / И резилак вељи направише [5: 189].

р'еј р'ечџм св 'ређи'. – И да'н'а'с би се наш'ā' неко ко би ум'ио л'ијџпо р'еј, али га н'џмā пред кџм р'еј.

р'ека ж 'овца'.

р'емџк м 'каиш'. – Цингара се вјџша о ремику [2: 19]; || **р'емнџк** м. – Ч'џвā[ј] р'емнџк – да не ост'анџш без г'āћā'. – Би ли било у дружину друга / Да дофати пушку по ремнику [5: 457–458]; (Ж 26); || **ремењак** -ака м 'тип лаке летње обуће'. – За џето има ремењак затворенија прста [4: 126].

р'џп м 1. ♦. – Т'огā н'ије бџв'ало откā је пр'асџ р'џп искрџв'ило; *изр. ш'иџиџи в'ише рџа* 'укочити се од бола у леђима'. – Ш'ипџло га в'ише рџпа и не засп'ијџвā ево дџсе-дā'н'ā'; || **рџп'а'к** рџп'а м 1. 'реп'. – Умије подвџт репак кад се подвџкне [4: 202]; 2. 'дршка на посуди, обично на тигаџу'. – П'аде ми рџп'а'к с овогā тигāњ'а – н'џмā ноћ'а'с пр'иганџцāн. – Испод једнога и другога вџза провучџ се репак дрвџне лужице и чини се прџсукивање [2: 516]; || **реп'ат** -а -о 'који има реп'. – Уф'атио се ж џаолом реп'атијџм и да в'идџмо куј џџ издр'ијџт, а јā зн'āм да џу на зл'усређу; || **реп'ат** -āм несв 'бити стално у журби, никад не мировати'. – Рџп'ајџ туд'ије и не м'ој и[м] н'ишта; || **реп'āч** -āч'а м 'човек који никад не мирује, кога не »држи

место», скитница'. – Н'еј ми се тї супѡн'ит с тијема реп'ач'има и ако ј'ош једн'ѡм 'ојдѣш – ов'амо се нем'ѡ в'рт'ат; || р'еп'оња м 'во, коњ с великим репом'; || р'еп'ача ж 'скитара'. – Не м'оже с онѡм реп'ачѡм н'икако издр'ијет н'а крај; || р'еп'ул'а ж 'неуредна жена'; *изр.* *в'ј'еиѡ'р (ѡи / му) ѡ'од р'еи* 'бити нестрпљив, увек спреман да некуд оде, одскита'; *не мрд'аи / мрднуи реиом* 'не освртати се на нечије молбе, тражења'. – В'иди да се поб'ађем н'а нѡс, а он'а ф'укара безобр'азн'а н'еће ни р'ѣпом да м'рднѣ; **2.** геогр 'сужење долине, ливаде између стрмих страна'. – 'Ено ти 'овце н'а реп 'о[д]-Дола [12: 33].

р'еп'ув / реп'ух м бот 'растиње подбел *Tussilago farfara*'; в. *лоѡух* [2: 549].

р'ес'а -'ѣ ж **1.** 'реса, ројта'. – Нос'иле с'у ж'ене онѣ фрцул'ете с р'ес'ама; **2.** 'израслина у облику висуљка испод грла овце, козе'; || **ресан** м 'јарац с ресом испод браде'; || **р'ес'ас[т]** -ста -о 'који има ресе'; || **рес'ач** -ач'а м 'црна свечана марама с ресама'; || **р'еско** м 'јарац с ресом испод грла'; || **р'есна** ж 'овца, коза с ресама испод грла' [2: 19]; || **р'ѣшњ'ача** ж 'шал с ресама'; в. *с'ѡрука*.

рефена ж 'заједница, слога; заједнички трошкови за јело и пиће распоређени на све који долазе на седник'. – Како се збирају на сједнике и како чине међусобне рефене [2: 130].

р'ецета ж 'папирић, »рецепт«. – Те ј'а напиш'и на једну р'ецету: 'ајде на т'у и т'у апотѣк'у.

реш'ето с 'метално сито са ширим окцима'; в. *увуј*.

р'ѣшњ'ача ж в. *реса*.

ржан'ица ж; в. *раж*.

'рз / р'с м 'част, образ; сила, чојство'. – Цар се не пита с рзом моје куће. – Ар и зазор изрази су истога значења, као што су једнога значења рз и част [2: 202 475]. – Па се бојим да не погинете / И рз мојој кући оштетите [5: 244]; (Ж 24) в. е; || **р'зл'ија / р'жл'ија** м 'поносит, достојанствен човек'. – Таквоме момчету које је рзлија и бастадур као наш млади арамбаша, не ваља ни толико рећи у шалу [3: 122]. – Рзлија је ка Арбанас [2: 475]. – 'Они с'у р'жл'ије, н'е-отѣ да јед'ан м'оже б'ит ча'збен'ијѡ-др'угѡга, а м'ене н'ајл'епче: јед'ан ме зов'ѣ н'а к'афу, др'уги н'а к'афу и на рак'ију, а ј'а ко тр'ећѣга и на р'уч'ак; || **'рзно** прил 'часно, достојно'. – »Рзно је«, »лијепо је« и »образно је« значе све једно [2: 475]; в. *безрзан*.

рз'ат рж'ѣ несв 'гласати се као коњ'.

рз'ак -'а м 'непотпуно кастриран'. – Ако му нијес'у прет'уч'ена з'рна нѡ м'ало ост'а ј'ак, вел'им'о да је рз'ак, тѡ недошк'опл'ен ов'ан али к'оњ [2: 15].

рић'ан м 'рић коњ' [2: 15]; || **р'ићна** ж 'кобила риће боје'.

р'иједа'к -тка -о 'који није густо распоређен'. – Не зн'а св'ако б'ачит с'еме, да фрмет'ин не б'иднѣ ни р'иједа'к ни г'ус[т]; || **ријед'ит** р'ијед'им несв 'први пут окопавати кукуруз и проређивати га'. – Оп'раш'и га, а вал'а н'ѣј им'ат шт'о да р'ијед'иш; || **р'ијетко** прил 'ретко'. – Нешто р'ијетко ид'у једн'и ко-др'угије, к'а да с'у се разм'и'ули.

ријес / ријес м 'рез'; в. *реи'нуи*.

р'ијеч -и ж *изр.* *јака ријеч* 'чврсто обећање'. – За бесу смо забележили и израз »јака ријеч« [11: 94]; || **ријеч'ат** се р'ијеч'ам се несв 'спорити се; разменити оштре речи'. – П'ази како ћеш му р'еј и »пом'ага Б'ѡг« да не м'исли е ћеш да се р'ијеч'аш ш њ'им.

р'ика ж 'гласање као магаре или говече'; || **р'ик'ат** р'ик'а / р'и'чѣ несв 'гласати се као магаре или говече'. – М'оже ли к'о од в'ас бол'е да р'ик'а нѡ нѡ маг'аре? ||

рйк'ава'ц -вца м 'тежак облик кашља'; в. *суви кашаљ*.

р'ило с 'усна' [2: 520]. – Пућну рилима у знак да он то презире [3: 56].

рил'ат -'а[м] несв 'рити њушком (о свињи)'. – Рил'а прасица туд'ије; || **р'ишкѧт** -'а несв; || **р'ишкѧње** с. – Ови тѧ н'бви г'лавѧри и прасицу одуч'ит од р'ишкѧња; в. *брѧица*; || **р'ишнѧт** -нѧм св 'гурнути њушком'. – Своје сте корито ришнули [2: 24; 4: 317].

р'инѧт р'инѧм св 1. 'очистити ђубре'. – Ђд'е да р'инѧ гн'ѡј и[з]-ст'ајѧ; 2. 'ударити'. – Смѧр'и се, д'ијете, да те не р'инѧм.

р'интѧв -а -о 'дроњав'; в. *јајмаѧија*.

р'ишкѧт -'а несв; в. *рил'аш*.

'рка¹ ж 'стара крпа, изношен комад одеће'. – Улиште се прислони и покрије каквом рком [2: 42].

'рка² ж 'јурњава, стрка, лом'. – М'ене та'м'а'н уф'атио с'а'н ка'д на п'ета'р – 'рка: м'ачке се покл'аше и нијес'а'м га в'ише зајм'ала б'ол'е нѡ с'а'д; || **'ркнѧт** -нѧм св 'пасти, треснути'. – 'Изма'че ми се н'ѡга и 'ркнуо са'м н'а нѡс и ни с'ѧм не зн'ѧм како мѡз'а'к не прос'у.

рков'ит -а -о 'непотпуно уштројен'. – Ако к'оњ ост'анѧ ј'ѧк – рков'ит је (Кж).

'рмѧт -ѧм несв 'тешко радити, ринтати без одмора'. – До ј'аднѧ дѧш'ѧ, тѡ је нав'икло да 'рмѧ и сек'ѧ без одм'ора и нѧч'ина, кѧ б'ес памѧти.

р'об м 'особа, чељаде'. – Ка'ѧ[д] сѧ га коп'али, н'ије бил'о петн'ѧ'сторо р'ѡбѧ'н;

|| **р'ѡбје** / **р'ѡбл'е** с 'породица, укућани'. – К'ако ти је р'ѡбје? – Фѧла Б'огу, ж'ив'о сѧ и здр'аво [1: 201–202].

р'ѡба ж а. 'одећа'. – Да'н'а'с тѧ ме п'ушт'ит, ч'екѧм да ми дон'есѧ р'ѡбу; б. 'платно'; в. *ѡдигзѧй се*; || **р'ѡбица** ж 'дечје одело'; в. *закрѧа*.

р'ѡг р'ѡга м 1. ♦; 2. а. 'парожак на вилама'. – Од овѧ в'иле гв'озденѧ онѧ р'ѡк ошк'рнѧм га при тем'ел'у; б. 'шиљак од чврсто изувијане и везане сламе на крајевима слемѧна'. – На оба краја од слемѧна имају многе куће и рокове, а то су подужи шиљци од чврсто изувијане и везане сламе [1: 247]; || **рѡг'а** -'ѧ ж хип 'рогата животиња, обично овца'. – Пог'ана ми је онѧ рѡг'а, вр'ѧ ју зам'а'кѧ'н; || **-рога** други члан сложеница: *ѡ'ѧйкороѡа*, *сѧр'инороѡа*, *в'илороѡа*; || **рог'ан** м 'јарац с великим роговима'; || **рог'ѧч** -ѧч'а м 'храбар, неустрашив човек'. – Онак'ѡме рогѧч'у н'ије ни бил'о л'а'ко улож'ит; || **р'ѡгна** ж 'рогата овца'; || **р'ѡгоша** ж 1. 'исто'. – 'Имѧм пѧ-шес р'ѡгѡшѧ преск'убеније; 2. 'немирна женска особа, оштрог језика и неконвенционалног понашања'. – Н'ѧћеш тѧ л'а'ко издр'ијет н'а крај с онѡм р'ѡгошѡм; || **р'ѡгошица** ж дем 1. 'рогата двизица'. – Онѧ ми р'ѡгошицу ост'ави, а др'угѧ м'ѡж зѧјм'ит; 2. 'немирна и својеглава девојчица'. – Од онѧ р'ѡгошицѧ, ка'д м'ало отф'ркнѧ, н'ѧј тѧ га ј'ади; || **рог'ул'а** ж 'коза с великим роговима'; || **рог'уша** ж 'исто'.

р'огл'а ж а. 'рачвасто дрво'; в. *угрѡбиш*; б. 'дрвце за мешање каше'.

рогосија ж 'сорта пшенице'. – Рогосија је веља пченица [2: 50].

р'ѡд р'ѡда м а. ♦. – Б'ио је то д'обрѧ р'ѡд л'ућ'и – М'улета Р'адѡвѧнов и с'инови му; б. 'родна кућа удате жене'. – Тѡ ми је м'ѧјка д'онијела 'из рода, из 'ујчевине. – 'Она от'ишла 'у рѡт, 'они јѡј се пож'алили; в. *близика*; || **род'ит** (се) р'ѡдѧ[м] се св ♦; || **род'иња** ж 'породиља'; в. *бабине* [2: 209]; || **род'ител'** м ♦. – Ка'ѧ[д]-сѧ га заглавѧр'или, забор'авио је ђе су му ост'али род'ител'и; || **родица** ж 'рођака, сродница'; в. *кодошица*; || **родовање** с 'долажење у род'. – Већина одива своје очинство поклањала је стричевѧма и тијем начином осигуравала право родовања код ѧих [2: 209]; || **р'ѡђѧк** м 'сродник'. – Они сѧ ти р'ѡђѧци кѧ шѧр'ѡња и бал'уша; || **рођа-**

чица ж 'рођака, блиска сродница'. – Рођачица Премића Драгоја. – Ка си, Мицо, с Прељом рођачица [5: 247 454]; || **рођаштво** с 'пети и даљи степени сродства'. – Послије [трећебратучеда] настаје рођаштво [2: 127]; в. *друїобрайучег*; || **р'ођен** -а -о 'ватрен, храбар, неустрашив'. – В'иђесте ли да је р'ођен.

роза'кл'ија / **розagliја** ж 'сорта врхунскога стоног грождја, сличног хамбургу, *козја сиса*'; **разакија** [2: 56].

р'озга ж 'рачваст колац уз који се везује лоза'. – Н'ајбол'е су р'озге смрек'овѐ, а њ'и је Маш'ан донос'ио ис П'ипѐра'; || **р'озгѐт** -ѐм несв 'побадати розге и по њима разводити и везивати лозу'. – Пос'екли су н'еђе некѐ р'озге и ђд'оше да р'озгају у П'рибѐвиће.

р'ђј р'оја м 'пчелиње друштво, скуп младих пчела излежених од једне матице који се одваја из кошнице и формира нову заједницу'. – Ка'д р'ђј изл'етѐи, он п'анѐ ђе блѐз'у и м'ож га уф'атѐт, а чѐст'о се и изг'убѐи 'у гору пѐ га не трај'и; || **рој'ит** се р'ојѐ се несв 'издвајати се из пчелиње заједнице'. – Ка'д пш'еле кр'ѐну да се р'ојѐ, м'ђраш в'а'зда им'ат некѐ дуб'ину да уф'атѐш р'ђј ако ти п'анѐ блѐз'у.

р'ока ж 'овца'.

рокт'ат -ѐи несв 'гласати се као свиња'. – П'расѐд рокт'ѐ, отѐ веч'еру; уп. *їрокишии*.

р'ол'а ж 'овца'.

ром'ача ж, арб. *їрчик*; в. *рамача*.

ромица ж ?. – Ти си како изрод и ромица: учуја се на ту драчу и ој' се уарумит [2: 465].

ромиц'ат / **роминц'ат** -ѐм несв 'говорити неразговорно, мрмљати'. – Зб'ори л'ијепо и нем'ђ т'ѐн роминц'ат; в. *мађија*.

ропотина / **рапотина** ж в. *назеблина* [2: 513 528].

р'оса ж 'кондензована водена пара у току хладнијих ноћи'. – Јѐ отиш'ѐе у овѐ П'рибѐвиће, мало р'осѐ бј'еше и б'ачио некакву каб'аницу; || **рошљив** -а -о 'који се тиче росе'. – Кад је изјутра рошљиво и влажно, значи да је близу јужна температура, која овамо доноси кишу [К 325].

рочиште с 'време и место означени за сусрет'. – Латинчета на рочиште нема / Бјелега је то од пријеваре [5: 454].

рошци мед 'катаракта'. – Рошци или »мрена« (опна на оку), арб. *маза*, а то је катаракта [2: 547]

ртењ'ача ж 'кичма'.

рт'овина ж ?.

р'убѐт се -ѐ се несв 'љуштити се, крунити се'. – 'Ондѐ са'м в'идио да се онѐ брад'авица п'очѐла пом'ало р'убѐт.

р'уво / **ру'о** с в. *їрђија* [2: 127]. – Донесоше ру'о и колаче [5: 292].

рѐг'а -ѐ ж 'ругање, спрдња'. – Стриц, као из руге, узме трећега братанића, који је био вас шогав и грдан [2: 443]. – Ради више руге, онај што га је највећма дирао ненадно поред самога уха Илијина испали пушку [3: 56; 7: 92]; || **ругат** се ругам се несв 'спрдати се'. – Те стога се ругају кога виде е сам себе и свога коња не умије послужит; || **ругнут** се ругнем се св 'подругнути се, подсмехнути се'. – Ћетињска посла – ругну се старац [3: 195].

р'ѐд рѐд'а -о 'мек'. – Тѐ је в'уна рѐд'а, бијел'а, без им'ало с'ингавѐ; || **р'уда** ж 'овца с меком белом вуном'. – Јѐ уз'ѐ једа'н б'убѐл' и да га б'ачѐм пред р'уду, а 'он – ув'р глѐв'ѐ; п'отл'е се д'игла и доглавињ'ала до об'ора; || **р'удица** ж дем. – За домаће плетиво и ткиво... се бира руда вуна, »рудица« и бијела вуна у којој нема сиге [2:

29]. – Баби клупко рудице и наглавци под пазу'ом [4: 229].

р'ужа ж 'ружа'. – С'а'д ниједн'а р'ужа не мир'ишѣ; || **р'ужица** ж 1. дем. – Д'онио Ббр'о б'аби р'ужицу, да [j]у зак'ити; 2. 'сорта лозе' [2: 56].

руј м бот'дрво *Cotinus coggygria* Scop'; || **руј'евина** ж (Бч); в. *јуревина*.

р'ўка рук'ѣ ж 'горњи уд човековог тела'; *изр.* с *рук'ѣ* 'погодно, што је при руци'; || **рук'āv -āv'a** м 'део одеће који прекива, обухвата руку'. – Онā је б'ўнда без рук'āv'ā'н, без 'ичеса; || **рук'ат** -а -о 'који има руке'. – Ада је ли руката? [1: 193]; || **рук'атка** ж 'дубља посуда с дужом дршком (у облику веће кашике, за пресипање течности)'. – Јā са'н зап'азиво ка'ф[д]-сѣ вār'ило у рук'атку мл'еденū. – Рукатка [је] суд земљани или бронзани за кухање и за ношење воде, млијека и др. [2: 517]. – Велика Турова с Безјова [нашла је] рукатку новаца на Поду од Корита Кржањскијех [2: 340]; || **руков'ат** -ујем несв 'руковати, манипулисати'. – Тб је н'ајновијѣ ор'ўже, тр'ебā т'и ш њīm да рук'уеш. – С тбм машин'бм ћеш т'и да рук'уеш; || **руковѣт** ж 'снопић пожњевене пшенице'. – Пожњевено жито обично људи вежу у »руковѣт« [2: 50]; || **рўч'ит се** р'ўч'им се св 'поздравити се, руковати се'. – Јā дб'ћо, р'ўч'и се ш њ'има; || **р'уча'н** р'учна -о 'напредан'. – Кад је торина потпуно загасита, каже се »затворена је« и слуги, да ће стока бити ручна [2: 318]; || **руч'ица** ж 'део приручних прибора који се хвата рукама; део рала, жрвња'. – Дрво које је у горњи жрвањ укрупњено зове се »ручица« [2: 47 53]; || **ручник** м 'убица'. – За освету се најрадије убија »ручник«, а то је убилац [2: 173]; *изр.* *руке у казан* 'вађење мазије' (у Куча употребљавано до назад 50 година) [2: 152]; *на б'рзū р'ўку* 'на брзину, брзо'. – Јā уз'ѣ једну гран'чицу пā м'ало и[х] кārн'у и тб се п'омйр'и – 'он, на б'рзū р'ўку, да не објашн'ује што је бил'о и како је бил'о; *изр.* *р'ўка раб'ош'ѣ* 'посао, подухват који се може брзо и лако обавити'. – И у хајдуковање има рука работе [3: 665]; || **р'укодрж** м 'ручка, држач'. – Та'н р'укодрж је што замот'аемо в'унбм да уф'атгш за њ'ега. – Круг има рукодрж о којему се и вјеша [2: 88]; || **рукопомоћ** ж 'материјална потпора (угроженом рођаку, саплеменику)'; в. *лийсай, ѿлеме*.

р'ума ж 1. 'велики снег'. – П'ала је р'ума снијешк'ā, не м'оже се ис к'ућѣ кроч'ит (Бс). – Не м'оже се мйн'ут преко Шк'алѣ, т'амо је ј'ош р'ума сн'ијега (Бч). – Кад удари сасвијем велики [снијег] зове се »рума« или »унађа«. – »Рума« је кад падне велики снијег гором и планином, а упађа кад нане мањи снијег (по објашњењу гђе Јованке Дучић) [2: 333]; 2. 'мāна, берићет'. – Ка'ф[д] п'анѣ н'а гору берић'ет, р'ечѣмо да е п'ала р'ума н'а гору (Уб).

румāt -ām несв 'јести, жвакати тврди комад хлеба хрскајући зубима'.

румѣн ж 'црвенило'. – Ка'ф[д] је р'умѣн у зā'од сунчан'и, ј'утро ће б'ит ведр'о ; **рум'ен** -а -о 'црвен'. – Ов'бђе се вел'и: рум'ено в'ечѣ – ведр'о јутро (а рум'ено јутро – кв'асно в'ечѣ); || **рум'еноша** ж 'овца'.

рўн'о -'а с 'вунени покривач на овци који израсте између два стрижења'. – Вуна појединога брва зове се »руно« [2: 29].

р'уња ж 'стидне длаке, маље'; в. *кур'а'и*; || **р'уњāv** -а -о 'маљав, длакав'. – Она је р'уњāва на под'обију кошт'ана; || **руњ'ат** -а -о 'маљав'. – Он је руњ'ат и по лѣ'ћ'а; || **р'уњāt** -ām несв 'добити маље'. – Ови сū н'аши ћет'ићи п'очѣли да р'уњају; || **рўњ'о** -'а м подсм 'космат човек'. – 'Ајде, м'бј р'ўњо, изб'ачи тије пѣ-шес кр'ошā'њā'ѣ гн'оја на потк'утњицу.

р'упа ж а. 'удубљење у земљи'. – Ископ'ају се р'упе 'у земљу и тур'ајеш у њ'и; б. 'дочић, њивица у карстној ували'. – М'оже се у тў р'упу уб'ачит сто к'ућицā' кр'блѣ; *изр.* *б'абина* ~ анат 'удубљење испод потиљка'; || **р'упица** ж дем. – Ћ'еца

в'а*зда коп'ају нека*кве р'улице и нешто у њ'и с'адѣ; || **рупет'ина** ж аугм. – Овуд'ије н'ѣмā бес тије рупег'инā н'ишта, а м'ож у њ'и п'ану[Т] – да ти мр'амбр т'амо п'укнѣ; || **р'упчина** ж 'исто'. – 'Е, да знāt'е колико мѣ ј'адā по тије р'упчйнā нād'ило.

р'уса ж 'овца'.

р'уч'а*к р'уч'а м 'доручак'. – Први се оброк зове ручак, око 8-9 сахата изјутра [2: 104, 1: 260]; || **р'уч'ат** р'учām (не)св 'доручковати'. – Пошто гости устану и опреме се, пију ракију и потом »ручају« вариво и још штогод, а око средине ручка почне се пити вино [1: 297]; || **р'учкāt** -ām несв 'јести (о деци)'; || **р'учколйт** -йм несв дем. – С'а[д] -ће ј'абуре ђед'ове да ми р'учколѣ и да ми порāст'у у в'ел'ѣ л'у'ѣ; || **р'учнѣт** -нѣм св 'појести мало, презалогајити'. – Р'учните ви н'ешто, пā т'āмā идите.

рч! узв за гоњење јарца [2: 14].

С

савард'ак -āk'а м 'високи дубирог' [2: 21].

савојак -јка м 'завој, кривина'. – Иде војска Таром валовитом / Која иде на савојке честе [5: 85].

с'ад м 'млад виноград' [2: 57]; || **сад'ионица** ж 'садаљка за купус' [2: 53]; || **сād'нт** с'ādйм несв 'у припремљене рупе постављати саднице'. – Јуч'ѣ смо сād'или неколико сл'йвā и двā ор'аа; || **сађеница** ж 'посађена лоза'.

сādн'о -'а с 'продрга кожа од трења, дугог лежања, декубитус'. – Св'акй к'оњ, искоч'ила му сādн'а, св'акб му ребр'о м'огāше пребр'ит и сādн'а по њ'ему разв'ал'ена. – На онб јбј др'угб здр'āvб бедр'о бј'еше сādн'о кā к'оња кад уб'ије сам'ар; [2: 16]; в. *обрнуи*.

с'āj с'āђѣм св 'сићи'.

сājб'ија м а. 'власник'. – Знā ли се к'о је сājб'ија од овије кбњ'āн?; б. 'газда'. – Што ће ти дати гариб (немоћан) Махмуд, кад ти сājбија не даје [2: 310].

сакаг'ија ж 'сточна болест' (Бс).

сакар'āи -āи'а м 'неугледан, ситан и хром човек'; || **сак'ат** -а -о 'физички дефектан'. – Вел'ѣ да 'оће да п'отпуно ост'анѣ сак'ат; || **сакат'ов** м 'инвалидан човек'. – Тад се открише просјаци, сакатови, пјанице [2: 308]; || **сакат'ул'а** ж 'саката жена'. – Са'ст'але се сакат'ул'а и авет'ул'а – једн'а сак'ата 'у ногу, а др'угā 'у плāву; в. *сйркнуи 2*.

сак си! **сак си!** узв за лучење оваца [2: 14].

сактијан в. *йас* [1: 258].

салантр'упа ж 'празна прича, зановетање'. – Пушти тѣ тв'оју салантр'упу, обр'аза ти.

с'алāш м 'спремиште за кукуруз у клипу, чардак'. – У Брскуту има салаша, у којима се држи »фруметиново класје« по пола године, да се осуши. Салаша имају правоугаону основицу, узани су а повисоки. Граде се од летава или од прућа, а покривају штицама [1: 254].

с'алиц м 'поплочан простор'; в. *йараба*; || **салиц'ат** -āм несв 'поплочавати неку површину'.

салтāн'ет м 'невоља, беда'.

салте прил 'полако'. – Лисица је салте полијенак чупкала да не отежа [2: 464].

сам'ар -ār'а м 'дрвено седло на коњу, магарету'; || **самарећ'ак** -āk'а м 'товар-

ни коњ' [2: 16]; || **самарећи** -а -е 'који се односи на самар'. – Д'игнѹ се пр'аће и на њ'и се ст'егнѹ тов'ар онијем кон'опом самар'ећијем; || **самарција** м 'дрводјеља који прави самаре' [2: 16 79]; в. *сагно, коноџац*.

с'ам с'ам'а -'о 'сам, усамљен'. – С'инове јој поб'ише, ђ'ед 'умрије, сн'а'е пов'едоше ђ'ецу и 'она 'остаде с'ам'а, к'а уг'ара'к, на огњ'иште; || **самов'ат** -'ујем несв 'бити, живети сам, усамљен'. – Самов'ала је тр'ид'ес 'и три г'одине; || **с'ам'а'к** с'амк'а м 'осама, усамљено место'; || **с'ам'а'ц** санц'а м 'усамљеник'. – А в'ик'ало с'е: т'ешк'о с'анц'у и на ваг'ану. – Самцу је суза у сваки час готова [3: 455]; || **с'амшт'ина** ж 'место удаљено од најближег суседа, осама'. – Ж'ив'ела је н'а н'у с'амшт'ину и не зн'ам јес'у ли ју зат'иц'али ж'ив'у; || **самп'ас** м 'напасање стоке без надзора'. – Ода'гн'аш и[х] т'амо и п'ушт'иш у самп'ас, а 'оне се пр'ед н'ој в'рн'у с'ам'е. – Ст'ар'ога к'оња з'а[л]м'е дал'еко 'у гору, п'ушт'е га у самп'ас – и што му з'уби дон'ес'у; || **с'амов'ол'ан** -л'на -о 'својевољан'. – То је било велико самоволно зло; || **самор'ан** -а -о. – Остане му млада удовица / И саморан отац без никога [5: 49]; || **самораник** м 'човек без мушког порода'. – Онај који мушкога порода нема... зове се »самораник«, жена му »самораница«, а обоје »саморанци« [2: 113]. – Ако нема пријатела ни побратима, онадар се жене свећају: удовице и саморанице плаћају паром или чим имају те убију крвнике који нијесу платили од мушкије док су живјели (Ж 13); || **самор'аница** ж 'жена која је остала без ичије помоћи и ослонца'; || **саморанички** -а -о 'који се тиче самораника, саморанице'; в. *ис'ираја*; || **саморанац** -нца м; || **самокрес** м 'врста ватреног оружја' [2: 91]; || **с'амоник** м 'самоникла биљка'; || **с'амосијек** м 'труд који се није морао кувати и обрађивати'; || **самдр'уг'а** 'трудна, гравидна' [2: 507]; || **самдр'уг'и** 'с још једним' / **самтр'ећ'и** 'с још двојицом (двоје)' / **самп'ет'и** 'с још четворо'. – Самп'ет'и је у к'ућу (Ph); *изр. само сам* 'сам самцит'. – 'Он је с'амо с'ам ст'иг'а до Ск'а'дра; в. *јегити*; *с'амо здр'ав* 'здрав здравцит'. – Р'ука му је с'амо здр'ава. – Ије ка' само здрав [2: 510].

с'ан / **сахан** м 'лавор' [2: 88].

сандук / **с'анд'ук** м; || **сандучина** / **с'анд'учина** ж аугм в. *йоклойчина*.

санит'ет -ет'а м 'санитетски техничар'. – И т'у је тр'еба нек'и санит'ет да се пост'ави, а л'ек'ар да д'ође у нећ'ел'у.

сањалица ж в. *ициалица*.

саоне пл т 'саонице, санке' (7: 116).

с'апи с'апи пл т 'део животињског тела изнад задњих ногу'. – Д'обра је 'у с'апи.

с'апрт -а -о в. *са'ирт*.

с'апун м ♦; || **с'апунница** ж 'овца'.

сар'ај -аја м 'двор турских великаша'. – Да јој дође у јацију на сарај [2: 459].

саран'ит (се) -ан'ит (се) св 'сахранити'; || **сарањев'ат** (се) -'ујем (се) несв 'сахрањивати'. – Не п'антим да с'е н'еко г'рђе сарањев'а от Пав'ића; || **сарањижев'ат** (се) -'ијев'ам се несв. – С'утри д'а'н се сарањижев'а.

саранца ж 'бунар у који се вода слива с крова куће, чатрња' (Пћ) [1: 16; 12: 33].

сат м 'временски период од 60 минута (н.)'; *изр. ~ раб'ош'е* 'кратко'. – Ка[д] ју остр'иж'еш п'а у п'ушт'иш да л'еж'е на с'унце, н'е в'ише н'о с'ат раб'от'е, он'а с'ера њ'ена и с'унце т'ак'о д'јелује на ж'уч; в. *ура*; || **с'атонога** ж 'овца с белегом на ноzi'. – С'атонога је 'овца кад 'има п'ечу н'а ногу.

сафа ж 'мања лимена посуда с дршком из које се пије вода'. – Досипам са-

фом, разблажујем да није врела [4: 198; 2: 88; 1: 253]; || **с'афица** ж, арб. *сафиц*.

с'афра ж 'горчина која се избацује повраћањем'. – Бл'ује н'ајгрђу с'афру и на уст'а и н'а нѓс. – Бљување жучи или сафре значи отресање бриге [Ђ. Рашовић: Горка течност која се повраћањем (»бљувањем«) избаци (код болесних, обично нервозних људи) – 2: 322]. – »Сафра« се зове жуч и кисјелина која се у приликама затвора накупи [2: 515].

саца ж 'сачма' [2: 66].

сацајак / **с'аца'јак** м 'троноги сталак за постављање посуде над огњиштем'. – Под тепсијом, која се ослања на сацајак, подбачено је нешто жара [2: 102]; в. *верше*.

са'биј'ат -'ијам в. *шемерушай*; || **са'б'ит** -'ијем св; *изр. са'б'ити р'ојове* 'натерати на ред, дисциплиновати'. – Валā ћу му са'б'ит р'ојове нāко ме не б'иднē у ов'у св'ијес.

са'виј'ат -'ијам несв 'савијати'. – Мил'ика је једн'ом рук'ом б'рже и б'ол'е са'в'ијā цинг'ар нѓ јā с 'обл'е; *изр. са'виј'ати и'уис'к*. – Ж'ене с'у т'амо н'ешто рāд'иле, ка'се разв'ије п'упа'к, 'оне с'у га са'виј'але. – Сличним начином »савија се и пупак«: ставивши прст обмотан фацулетом у болесников пупак и опирајући се на трбух учини лагано три обрта око болесника, па се лагано извуче прст и трбух се стегне [2: 517]; ~ **се** 'задржавати се'. – Не са'в'ијā се кот к'ућē; || **са'в'ит** -'ијем св. – Оће да п'уши, а ј'ош не ум'ије да са'в'ије цинг'ар; || **са'виј'уша** ж бот 'попонац *Convolvulus arvensis* L.'. – Скубем савијушу [4: 254].

са'вр'емен -а -о 'стар, у годинама кад је природно умирати'. – Б'ио је и са'вр'емен, мā сē нам'учио. – Богме је б'ил'а са'вр'емена, али ко је м'огā' м'исит е ће т'акѓ ц'офит.

са'гн'ат -'ам / са'ж'енēm / са'жд'енēm св 'сагнати'. – Треба и онѓ мало ж'ита да са'жд'енēm 'у село; || **са'гон'ит** -'оним несв. – Ка' [д]-хете да са'гон'ите онā д'рва?

са'гн'ут се са'гнēm се св 'погнути се'. – 'Она сē са'гн'ула да нешто доф'ати и ш'ипило ју да се н'ије м'огла испр'авит; || **са'г'ињāt се** -ēm се несв. – П'ази како се са'г'ињēш, да те не пресијече.

са'днјев'ат -'ијевām несв 'денути'. – С'ијено са'м кр'ави озг'ѓр с л'ивāдā' донос'ила да га са'д'ијевām т'ун; || **са'ђен'ут** / **са'ђ'ес** -'енēm св 'саденути'. – Са'ђен'ућемо кол'ко м'огнēмо, а молит Б'ога да ни онѓ др'угѓ не скв'аси.

са'жд'ит са'жд'им св 'спалити, сагорети'. – Какв'и с'у, са'жд'итē св'е што и зап'анē, нѓ дāко н'ека' [т]-тā'н 'ога'њ и њ'и доф'ати; || **са'ж'ижāt** / **са'жд'ират** -ēm несв 'спаљивати, бацати у ватру'. – Нēмају што в'ише саж'ижāt, нāко тē м'āјчине к'ости. – С'а' [д]-с'у п'очели да се са'жд'ир'у и да и [м] п'епео м'ећу у некакве т'енеће.

са'ж'им'ат -'имā несв 'цедити стискајући'. – Онā пријев'а ун'утра са'ж'имā [ј], пребач'уј н'а бāнду, ф'рка-ф'рка, док је св'а исцијед'ио.

са'з'ув'ат -'увām несв 'скидати обућу'. – Са'з'увāте се, ћ'ецо, да ве ј'ā не са'з'увām; || **са'з'ут** -'ујем св 'скинути обућу'. – Са'з'ује се и ч'ѓпл'ē га по рамēн'ā' доклē м'оже издрж'ат.

са'кријев'ат -'ијевām несв 'склањати од погледа других, склањати од других'. – В'ићу јā да 'она т'амо нешто са'кр'ијевā и г'учи; || **са'кр'ит** -'ијем св. – Н'ика'кв'и ти рач'ун н'ēћемо, мй знām'о да н'ēј са'кр'ит.

са'к'унит -'им св 'прикупити, скупити'. – 'Ево још овѓ по кр'ајевā' да са'к'уп'имо; || **са'к'упл'ат** -'упл'ām несв. – Нēмāте шт'о т'амо више са'к'упл'ат, нѓ 'ајмо, ом'ркосмо.

са'мдр'уги -ā -ѓ 'заједно с још једном особом'. – Дош'ā'н је са'мдр'уги на

пл'ач; || **са*мдр'уга** 'трудна, гравидна'. – Она је бил'а са*мдр'уга кад јо-е м'уж пог'инуо; в. *шеїнуїї, шешка*; || **са*мтр'ећї** -а -е 'с још двојицом'; || **са*мс'едмї** -а -б 'са шесторицом'; в. *сам, самдруїї*.

са*мл'ет са*мл'ем св 'претворити зрневље у брашно; дробљењем нешто претворити у прах или у компактну житку масу'. – Нека*ква машин'а му је р'уку св'у са*емл'ела.

са*мн'ут са*мнѐ св 'сванути'. – Ако кад самне, остаје по оглођаним костима да видим... у која кагуништа се намирују [4: 97]; || **самнуће** с 'свитање' [2: 23]; || **св'итат** св'ићѐ несв безл 'свањивати, најављивати нови дан, раздањивати се' – В'а*зда је бил'о: н'екѐме св'ићѐ – н'екѐме м'рчѐ.

са*ан сн'а м а. 'сан'. – Там'ан га бј'еше уф'атио са*н кад н'еко з'алўпа на пр'бзор; **б.** 'разноврсни доживљаји у сну, снови'. – М'учѐ га са*нови [2: 319]. – У са*н ми се не сн'ио (о особи која се нерадо среће, чија је појава предзнак неке невоље). – Припази се, нијесу јабуке добре на с'н, некакве јаде слуте [4: 404]; || **са*н'бвнїк** м 'књига у којој се »тумаче«
сновї'. – Б'ио је код њ'ега онї са*н'бвнїк, јā са*н га гл'ејā, и св'е ти објашњ'ује што си снијев'ā; || **снијев'ат** сн'ијев'ам несв 'сањати'. – Што т'ї је, кā да си нешто г'рдно снијев'ала?

са*нци'їр / сенцир / синци'їер -їр'а / -їер'а м 'ланац'. – Онā сѐ б'иза замог'ала у онї са*нци'їр. – Сенцир гвојђе гори од тамнице [2: 302 421]. – Куд је збиља синцијер [4: 265].

са*п'нрāt-ем несв а. 'приморавати'. – А што са*п'нрѐте дијет'е, в'идїте ли да не зн'а о т'омѐ н'ишта. – Сапире, тражи да призна [4: 195]; **б.** 'притискати'. – Нем'б тѐ мл'ого са*п'нрāt; || **са*п'нїет** са*п'рѐм св. – Ка[д] је род'ила тр'ећѐ, т'āмā ђ'евери јѐј са*п'рў ју: „Каж'ўј се, каж'ўј се!“ – А бил'и смо га са*п'рли. – Са*п'рли сў ју да [j]у посијек'ў. – Онў н'огу потѐг'о пā, преко 'ал'їнā, са*п'нїе; в. *заокуїїїї*; || **са*п'рт** -а -о 'збијен, без могућности да се шири; непроходан'. – Са*п'рт је међу катўн'има, н'ѐмā прѐст'ор за испашу; || **са*прт'ија / сапртија** ж 'теснац, тешко проhodан терен, провалија'. – Путовање узбрдо слуги добро а низбрдо и кроз сапртију – теготу [2: 320] [Ж 30].

са*снијев'ат -ијев'ам несв 'размрсивати замршену нит'. – Пā је т'āмā 'узео цријев'а, кā онѐ ка[д] ч'ек од'ерѐ бр'āва пā онā цријев'а те и ж'ена са*сн'ијевā; || **са*снѐв'ат** -ујем св 'размрсити'. – Ч'екā[j] да још овѐ м'ало са*сн'ујем.

са*ст'ав / састав м 'спој, састав'. – Састав казана и заклопа се облијепи умијешеним пепелом [2: 58]; || **са*ст'авїт** -їм св. – Ка[д]-смо се са*ст'авїли, од њ'ї је за*зирā, а к м'ене сѐ прим'ицā (Кж); || **са*ст'авл'āt** -ām несв. – Они сў тўн нешто са*ст'авл'али, али и[м] сѐ кан'āф к'идā и нијес'у м'огли н'ишта учињ'ет; || **са*ст'авци** -вāкā м мн 'место на коме се се састају два водотока'. – Тѐ ти је там'ан он'ѐје ко[д]-са*ст'авāкā М'алѐ ријек'ѐ и Мор'ачѐ; || **са*ст'ајāt се** -ем се (не)св 'сретати се, састајати се'. – По т'āмā се н'ијесмо ни вић'али ни са*ст'ајāли; || **са*ст'анўт се** -нѐм се св. – Бил'и смо се здоговѐрили да се са*ст'анѐмо на Јел'їн Д'уб, а не зн'ам зашто н'ије дош'ā; || **са*ст'ат се** -нѐм се св а. 'састати се, срести се'. – Са*ст'али смо се н'а Биоче, 'он из Ријек'ѐ, а јā с Пѐл'ева Бр'ијега.

са*ст'арāt -ām св 'остарити'. – Они сў се в'а*зда св'аћали и глѐд'али, али су са*ст'арали з'āдно.

са*ст'ат се -нѐм се в. *са*сїав*.

са*твор'ит -орїм св 'створити, приредити'. – А виц'ала са*м једа*п'ут: „Валā св'акў м'уку ћу доб'ит и н'ѐћу см'рт са*твор'ит сāmѐј с'ебе“.

саг'ирāt -ѐм несв 'уништавати'. – Не саг'ири тога к'оња, тр'ебаће ти да и с'утра на њ'ега н'ешто натов'арш; || **са'тр'ијет (се)** с'а'трѐм (се) св. – Богоми ти сѐ с'а'трла једна 'овца: убио у је к'ами и на з'а'дњу н'огу н'икуј не м'оже. – Н'огу му је сву с'а'тро. **с'а'ч / сач** м 'метални поклопац за црепуљу' [1: 237 253, 2: 87 440]; в. *верије*.

са'ч'екāt -ām св 'причекати до одређеног времена'. – Са'ч'екā[j] још м'ало, нем'б' итāt, за бр'уку и неср'ећу в'а'зда 'имā времена.

са'ч'ув'ат -'уvām св 'сачувати, спасти'; в. *скорошеченик*.

са'ш'ит са'ш'ијем св 'шивењем начинити неки, најчешће одевни, предмет'. – Јā са'м јōј са'ш'ила ону тров'езицу; траж'ило дијет'е, а н'е би – да је зн'ала да ју в'ише н'еће скид'ат.

св'адба ж; в. *свай*.

св'адит се -јм се св 'посвађати се'. – Ту сѐ м'ало св'адио и з Драг'ишōм и тāмā сѐ Драг'иша под'игāн с тијема њег'овијема за Ор'āво; || **св'ађāt** се несв. – В'а'зда се нешто св'ађају, кā да бес т'огā не м'огу; || **св'ађа** ж. – Они сy нав'икли на св'ађу кā на ш'огу.

свакор'ук -а -о 'сваковрстан'; || **свак'утй** -ā -ō 'сваки, васколики'. – Свак'утy да си пок'улио и нем'б' в'ише ниједн'у прозбор'ит; в. *врай*.

свāl'ат (се) св'āl'ām (се) 'скотрљати, спустити ваљањем' св према *vāl'аи*; в. *йозига*.

свār'ит св'ār'им св 'скувати'. – Онѐ би се копр'иве свār'иле, н'ијесмо им'али ч'им ни да и подмѐг'емо; ако смо им'али з'рно с'оли да и ос'олимо – тō ни је бил'а д'обрā раб'ота. – Л'а'кшѐ свār'и[т] ск'оруп нō с'ир. – Одмā са'м пл'еће т'урио да га св'ар'им.

св'ат м 'учесник свадбеног весеља'; *изр. сйари* ~ 'сватовски старешина'. – Прво одаберу старога свата [2: 221, 1: 274]; *дебели* ~ 'сватовска функција'. – Кажу, дотле је увесељава ка дебели сват [4: 273; 2: 221]; || **сватарица** ж 'учесница свадбарске свечаности'. – У кучкијех Арбанаса и мусломана сватови не иду за невесту, већ женске сватарице [2: 228]; || **св'атскй** -ā -ō 'који се тиче сватова, сватовски'. – Муштулугија као сватски гласноша прође да огласи сватски долазак [2: 222]; || **св'адба** ж 'прослава венчања, весеље уз венчање' [1: 274].

свашточ'иња м / ж 'особа која је спремна на сваку гадост' [4: 270].

свѐз'ат св'ѐжѐм св 1. 'направити чвор на крајевима везе'. – Јā свѐз'ала кр'аву зā нй ј'асѐн; 2. 'нрекинути мокрење због неког обољења мокраћног тракта'. – Какви сте вода ви се свезала [3: 223]

св'екар -кр'а м 'мужевљев отац'. – Тō са'м о[д]-свекр'а ч'ула (Лш); || **свѐкр'о** -'а м хип 'свекар'. – Једāн св'екар д'игāн сн'аи здр'авицу, а 'она му врн'ула: „Здр'ав, св'ѐкро! Овā кр'ушка н'ије ни зр'ела ни презр'ела, на њу се н'ије н'ико пен'ā, а ко се по'саг' по'опнѐ – изио му гōвн'о ота'ц!"; || **св'екрва** ж 'мужевљева мати'. – Н'ѐна је св'екрва бил'а тѐш'ка, л'а'ка јō з'емл'а, а м'оја ми је бил'а л'а'кчā нō м'āјка.

свѐг'ац свѐц'а м 'празнични дан'. – Бј'еше некй свѐг'ац; || **св'етковāt** -ујем несв 'славити, светковати'. – А т'āе се д'āн н'ије раб'отāло, држ'ава гā св'етковāла; || **свешт'ат** -ām несв 'освећивати'. – У случајима тијех болести, као и уз неке вече болести, православни Кучи држе... »свештање масла« [2: 517]; 'прослава венчања, весеље уз венчање'; || **свештен'йк** -йк'а м. – Кр'или сy да не зн'ā н'ико без 'они и свештен'йк; || **свештен'йчкй** -ā -ō 'који се тиче свештеника'. – Н'ије га н'ика'д виђ'ā без у ону свештен'йчкy р'обу.

свѐт'ит / свѐћ'ат (се) св'ѐтйм / св'ѐћām (се) несв 'убијати за освету'. – »Братственик« је »братственика« »коротовао«, »свећао« га [2: 128 467]; в. *биш*, *онагар*,

иоѿирефиѿи; самораница.

свѿћ'ат св'ѿћам неск обично у изразу ~ св'ој ѿ'осѿ 'не мешати се у туђе полове, гледати своја посла'.

свијес[т] ж 'свест, ум'. – М'рче ми св'ијес ка'д га в'ићо.

св'ијет м *изр. окрсни* ~; в. *окрсни*.

св'ијетња̋к м 1. зоол 'свитац *Lamprugus noctiluca*'. – З'брѿ се к̄ св'ијетња̋к з гуз'ицѿм; 2. 'светлац'. – Искачу свијетња̋ци, очи испадају [4: 319]; || **свѿт'а'к** -тк'а м 'светло; светиљка, лампа од тенеће' [1: 253]; в. *карван*; || **свѿн'ут** св'ѿнѿм св 'принети светло, лампу, посветлити'; || **св'итк̄ат** -ам неск. – Зн'а ли 'ико што нѿ св'итк̄а т'амо повр Пол'аниц̄а'н?; || **св'итколѿт** -ѿм неск дем 'светлוצати'. – П'очѿли сѿ свијетња̋ци да св'итколѿ; || **св'итнѿт / свѿтн'ут / свѿн'ут** -нѿ св 'свѿнути, посветлити'; || **свѿтл'ет** -и неск 'светлети'; в. *кварай*; || **свѿћ'ет** свѿћ'ѿ[м] неск. – П'брѿме не пом'ажѿ да му свѿћ'ѿш; || **свијет'а** -ѿ ж 1. 'свећа'. – Н'ѿм̄а му к'о ни свијет'у ужд'ит; 2. 'муња'. – За онога ко је громом убијен вели се: „трештило га“, иначе »убио га облак« или »убила га свијет'а« [2: 332]; *изр. с'ѿв̄а* ~ 'муња која сева у даљини и не обећава кишу'.

свѿк'ат св'ѿк̄ам св 'сазвати, окупити'. – А Филип Р'ашков р'ек̄а'н: „Н'ѿм̄а бјѿж'ања! Ор'ѿже!“ И свѿк̄а десет'ину о[д] т'ијен кој сѿ бил'и. – Можда 'им̄а ор'ѿже, а ако н'ѿм̄а свѿк̄аће и једа'н'а'к (Кж). – Свикао је Хоте, те му разбјегнуте таоце похватају [2: 140].

св'икнѿт -нѿм св 'навићи се'.

свил'а -ѿ ж 1. 'танко влакно које гусеница свилене бубе током развоја ствара и омогава око себе у чахуру; платно од таквих нити'. – Она је им'ала кош'ул'у о-свил'ѿ и св'а бил'а извѿж'ена; 2. 'влакна на врху младог кукурузног клипа'. – Крѿн'ули сѿ кл'асови и на ѿи је п'очѿла да изб'ѿј̄а свѿл'а; || **свил'ат** -ѿ неск 'избацивати свилу на врху кукурузног клипа'. – Фрумет'ѿн је л'ијепо свил'ѿ и с'а'е[д] да в'идѿмо какв'о ће му б'ит вријеме; || **свил'ен** -а -о 'који је од свиле'. – П'ас свилен'ѿ зв'а се трамбул'ос; || **свилац(а)?** ж 'комад меког платна умочен у лековити раствор који се као мелем привија на рану'. – Врху фитиља облагана је рана мелемном крпцом у виду карболне вате или »свилацом« од рашчешљане ријетке махраме. – Крпе за такве ране и »свилаци« сличне су карболној вати. – Притиште мелемном крпцом и свилацем, па омота чистом марамом [2: 550 551; 3: 344].

свѿн'ут св'ѿнѿм в. *свишѿ'к*.

свирада ж 'шара направљена од гајтана ?' [2: 72 89–90].

св'ирајица / св'иралица ж 'врста фруле'. – Свирајице се праве од туча и купују по пазарима [2: 416]. – Свираице свире по Корита [5: 268]; || **свирајка** ж 'исто'; || **свѿр'ет** -ѿм неск 'сирати'. – Путник се забрижио и брижан одио к дому проз једну гору, у коју је према путу свирѿи у свирајицу чувало овце једно пастирче [2: 453]; || **св'ирка** ж 'свирање'; || **св'ирк̄ат** -ам неск. – Св'ирк̄а у онѿ м'узику; || **св'ирколѿт** -ѿм неск дем. – Начин'ио му ѿѿд'о нечесову св'ираицу и с'а'е[д] св'ирколѿ не прест'аје; || **свѿрн'ут** св'ѿрнѿм св. – Ко ни онѿ св'ѿрнѿ? || **свирѿк'ат** -ѿк̄ам неск; || **свир'игѿз** м 'сервилан човек'.

св'ита¹ ж 'финија тканина'. – Чинтерци и јелеци... су од свите... израђивани [2: 91]; *изр. вел'а* ~ 'материјал за израду ѿмадана'. – Бл'ѿше црв'ен к̄а в'ел'ѿ св'ита; || **свитит** -им неск 'опшивати и украшавати »свитом« и »везом« – Женска хаљина је по прсима »свићена« и »извезивана« [2: 92]; || **св'итнѿ** -ѿ -ѿ 'који се односи на свиту'. – Нос'ила сѿ р'оба св'итнѿ.

св'ита² ж 'пратња угледне особе'. – Овѿ гл'ав̄ари 'имајѿ св'иту к̄а и с̄ам'и што

су: п'азѣ да и[м] што л'ијепо одн'екуј не пр'ијенѣ.

св'итѣт св'ићѣ в. *св'мнуи*.

свѣт'а'к -тк'а м в. *свијейѣњак*.

св'итнѣт -нѣм св 'нагло побећи'. – Св'итнуо је кѣ да га ђ'аволи ђ'ерају; в. *учињейи*.

свједок м 'сведок'. – Али се и тада знало за »свједоке« који се још зову »испати« [2: 78].

свјех'ица ж в. *свијейѣњак, свијеѣна*.

св'ештѣт -ѣм св 'постати вешт у неком послу'. – 'Он је то св'е свј'ештио како вал'ѣ.

св'од м 'волат кречане' [2: 62].

свој'ак м 'муж женине сестре другој сестри'. – Ови ми је свој'ак отиш'а у блн'ицу и с'а[д] ч'екѣмо да в'идѣмо што тѣ му р'еј тѣ д'октори ; || **својач'ица** ж 'свастика'. – 'Ајмо н'а Биоче, пѣ ћемо продѣж'и на Пѣл'ев Бр'ијек, ко-својач'ицѣ ми. – Овѣ је ст'арѣ ђев'ојка својач'ица кр'ѣл'ева (Бс); || **св'бјта** ж 'сродници'. – Те мѣ т'амо бјд'осмо и ј'ош н'еко о-св'бјтѣ; в. *докучийи, ѣобраштим*; || **својтл'ив** -а -о 'пажљив према родбини, који негује и одржава родбинске односе'. – 'Она је својтл'ива и за онѣ за којѣ је чула, а не за св'оје.

сволт'ат -'ѣм св 'направити свод на ономе што се зида'. – [Убао је] изнутра обзидан или само обложен камењем, горе отворен или сведен, »сволтан«. Убао може бити само с изворском водом [1: 16].

св'оче -ета с 'дете из претходног брака једног од супружника'.

сврабљив -а -о 'који пате од свраба'. – Њих кучки Срби »надражују« да су сврабљиви [2: 529]; в. *сраб*.

свр'ата'к -тка м 'трагичан животни обрт; назадовање' [1: 263]. – Не пристај за сваким, да не буде свратак у напредак. – Зар не видиш какав је свратак у љуцтво и све остало [4: 175 261]; || **сврѣт'ит** сврѣтѣм св 'наћи узгред, навратити'. – Не ум'ије 'он да сврнѣ, бој'и се да му не пријенѣ нешто о-ч'бјства; || **свр'аћѣт** -ћѣм несв. – Јеси ли свр'аћѣ да в'идиш онѣ ом'рченицу; || **свратник** м 'свраћање, навраћање'. – Најмилији му свратник у Јаблана [4: 107]; || **сврн'ут** сврнѣм св 'свратити, навратити'. – Сврнѣ ов'бјѣна у Ц'ерја. – Сврн'и да поп'ијемо по рак'ију. – Пѣ смо сврн'ули т'амо, от'ишли смо јѣ и 'он и Да'н'ица и сврнѣмо у Ц'ерја. – 'Они ид'у коко м'огѣ, а јѣ н'ајза'дѣи, пѣ сврн'у те у к'ућу П'етра Мил'унова; ~ се 'дочекати трагичан обрт'. – Сврн'уло се св'акѣме пѣ ни К'учи не м'огѣ б'ит п'о бѣнди. – Ов'омѣ се ц'рнѣме нѣр'оду сврн'уло ка-сѣ га заоглѣв'или Кѣт'овићи а после њ'ина к'опилѣд којѣ не зн'ајѣ к'о и[м] је јеб'ѣ м'ѣјку. – Сврн'уло му сѣ кѣ н'иједнѣме К'учу 'а му онѣ ђ'еца изг'ибоше; || **свр'тѣт** / **свр'ћѣт** -ћѣм несв. – И 'ондѣ смо и т'ѣн пр'енијели, укуп'али, н'ијесмо и[х] ка' к'ући ни свр'тѣли.

свргну -не св 'добити мањи поремећај у неком вратном пршљену, праћен болом и мањом покретљивошћу'. – По триш изасобице уздигне га од земље, да му се како вели, врат не свргне [2: 516]; || **сврзѣв'ат** -ѣј'е несв 'збацити, искренути, свргнути (врат)'; в. *развијање ѣујка* [2: 536]; || **сврзѣт се** -жѣ се несв 'исто'.

свр'дѣ'н свр'дла м 1. 'алатка за бушење рупа у дрвету'. – Зн'ѣ ли 'ико ђе са'м са'кр'ио онѣ свр'дѣ'н; 2. 'вртлог ветра, ковитлац'; || **сврдо** с. – Набодо се ономадне на сврдо [4: 115].

сврзѣв'ат -ѣј'е в. *сврѣнуи*.

свр'снѣт се -нѣ се безл 'прохтети се'. – Ка'[д]-се њ'ему свр'снѣ, блѣз'у сѣ му

и Ор'аво и Дол'ани; в. *јарцаји, маниј*.

свр'у / **сврху** предл 'при врху, изнад'; в. *оштемел'ий*.

свр'ш м зоол 'инсект *Vespa*, стршљен'.

свр'ш'нт свр'шим св 'обавити, урадити'. – Бр'зо ће тō 'он свр'ш'ит, н'емā тū некē раб'отē; || **свршов'ат** -'ујем несв 'обављати'. – Један д'а'н да 'орē, св'е је тō м'огā° с једнијем к'оњем свршов'ат.

св'уј св'уч'ем св 'спустити вукући'; || **свуков'ат** -'ујем несв. – Та сū д'рва свуков'али д'о п'ута, о ј'аду рад'или; ~ се 'скинути са себе одело'. – Јā се там'ан св'ука° да л'еж'ем ка'д н'еко ц'ука на пр'бзор. – Свук'ујте се, ђ'ецо, и у ал'ине, да не тр'аж'им онј прут'ић.

себен-кобиле / **сејмен-кобиле** / **сем'ер-коб'илē** фолк 'игра »труле кобиле«. – Игр'ала м'ончād сем'ер-коб'илē, скāк'али једн'и пр'еко-другије да и[х] об'алē. – Себен-кобиле или сејмен-кобиле је особито скакање, за које се на по 4-5 метара отстојања [2: 347].

сев'ап -ап'а м 'добročинство, племенито дело'. – Сматра се севап ући под но-сила [2: 265]. – Мусломани држе да је највећи »севап« ходити на хаџилук [2: 493].

сѣвл'ија ж бот 'варијетет чемпреса'.

севогн'ња ж 'кратки оштри болови, пробади, жигови'; в. *виж'ианай*.

с'егн'ут -н'ем св 'напрегнути се да се нешто повуче, подигне'.

седланик / **седлен'йк** -йк'а м 'јахаћи коњ' [2: 16]. – Три иљаде коња седла-ника / И велико од боја оруже [5: 48]; в. *обейш'ий*; || **седл'ат** -'ам несв 'стављати седло на коња'; || **седл'о** с 1. 'опрема за јахаћег коња'. – Јā т'ури седл'о н'а коња. – Гл'аву му укрут'ише о седл'у; 2. 'брдски превој између двеју стрмих страна'. – Ка'д изд'ушиш на седл'о, п'отл'е ти је св'е под ног'ом; уп. *ждр'ијело, љресло* [12: 33].

седм'як -як'а м 'седмогодишњи ован'; || **седмаки'ња** ж 'смоква' [2: 59]; || **седм'ина** ж бр 'седморица'. – Бј'еше и[х] седм'ина и ојд'оше нав'ише; б. 'сед-модневни помен'; в. *Велика љрекага* [1: 285–286], *јодиш'ица* [2: 269].

сежањ сежња м 'мера за дужину'. – Сежањ „значи првобитно целу дужину раширених руку и сад се рачуна у 1,50 м.“ [1: 260].

се'йр сејр'а м 'протува'. – В'ићи овогā сејр'а, овē см'утē: овогā н'ашēга попа Мил'ана, вел'и, тр'ебāло би т'а'ча'с стријел'ат; || **сејр'ит** се се'йр'им се несв 'чудити се'. – С'ам се се'йр'им: с'ин ми је, што ми ш'ил'ē, н'ика'д ми д'инār д'ā н'ије.

сек'ат (се) -'ам (се) несв 1. 'радити без одмора, бити стално у послу од кога се не виде резултати'. – А 'он је, до ј'аднē д'уш'ē, нав'икā'н да сек'ā. – Пов'а'здā'н сек'ā, а ка'д би ју п'ит'ā што је чињ'ела – н'е би ум'јела кāз'ат. – Сека се са столицом [4: 125]; 2. 'слутити, наслућивати'. – Погледа по сокаку, као да га је нешто секало [3: 388].

сел'ям'ет / **селамент** в. *шали* [2: 310].

селум'ила ж 'сеоска скитара, жена која беспослено лута од куће до куће'.

сенај / **сењај** м 'нишан'. – Ал да видиш војводу Дрекала / На сенај га узе цефердану. – На сењај га узе цефердану [5: 52 371].

с'ент м 'крај, периферија црквеног дворишта, порте'. – Мй смо се постро'или у онј с'ент црк'овнј ђē с'а'т кап'ела; || **сенат** м а. 'пропланак на излазу из шуме'. – Хајду-ци се спустише у један пропланак на излазу горе, од куд је био сенат [3: 113]; б. 'линија додира, погранични појас?'. – Е су Кучи на сенат Турцима / И Турцима и Арнаутима [5: 495]; || **с'ента** ж а. 'простор на коме је ограничено кретање?'. – Тамо није лако четовати: / Неђе воде, а неђе стијене / А неђе су куле ограђене / Неђе поља, широке

равнице / Ту су слабе сенте за четнике [5: 403]; **б.** 'узан пролаз, теснац'. – Често пути се вуку запада на сентама те се ноћно чува. – [Кљуса се] запне на... »лакоме« прелазе, ње је вуку »сента« [2: 65]; **в.** 'суседство, близина'. – Зам'и тѣ 'овце т'амо ње 'имаш на с'енту пā и прод'а; **в.** *ждријело*; || **сентаџија** м 'власник имања у пограничном појасу, сусед', **в.** *баба земан*; || **сентач** м 'исто'. – Свијема сентачима... који са својине могу пасти у удутима Кучке планине, то да им се забрањује [2: 24]; || **с'ентина** ж 'простор на коме се додирују имања, суседство?'. – На с'ентину ти је, 'узми га.

сенат сена ? 'осетити зебњу, наслутити опасност'; **в.** *бирек*.

сенцир **в.** *сѣнцир*.

с'ердār м 'главарско звање'; || **сердарство** с. – У кучкијех Срба била је наследна и још једна титула: сердарство [2: 145].

серињ'ат -'ā[м] неск 1. 'празнити дебело црево'. – Ћ'ерāте тѣ кр'аве да ми не серињ'ају пред врат'а; 2. 'брбљати без мере и смисла'. – Д'ошли ајвāн'и т'ун и серињ'ају, не ум'ију зат'иснут; **в.** *спай*.

сѣрф'ит с'ѣрфим неск 'опскрбљивати'; **в.** *орфанић*.

сестр'а -'ѣ ж ♦. – 'Он је им'ā пѣ-шѣс сестā'р'āн, а не зн'ām је ли им'ā једн'бга али дв'ā бр'ата; *изр.* *Бојом* ~ 'посестрима' [2: 234]; || **с'естрѣн** -а -о 'који припада сестри'; || **сестр'ичић** м 'сестрин син'. – А бј'еше ш њ'им ов'бђен један Јовāн'овић из Л'утова, Ник'олѣ Јовāн'овића сестр'ичић. – Ш њ'има је б'ио ов'и Грј'о Спа'ић, тō је 'исти сестр'ичић Р'адоњан б'ио; || **сестр'ична** ж 'сестрина кћи'. – Сестр'ична му је бил'а 'удāга за бр'атом 'о-стрјца Л'убичинијем; || **сеструљина** ж пеј. – Није га лично тужио већ преко сеструљине и женетине [4: 235].

сет'ѣмба'р -бра м 'девети месец у календару'.

с'ивāl' м 'коњ сиве длаке'; || **сйв'оња** м 'во сиве боје'; || **сивуја** / **сив'ул'** а ж 'сива крава' [2: 18].

с'ига ж 1. 'тамнија, сива вуна'. – Бира се бијела вуна у којој нема сиге [2: 29]; 2. 'овца жуте и бијеле вунек' [2: 10]; || **с'игāв** / **с'ингāв** -а -о 'тамносив'; **в.** *овал'ај*, *малић се*; || **сигавица** ж **в.** *сйрука*; || **с'игавоша** / **с'ингавоша** ж 'овца светлосиве боје'.

с'игра ж 'игра'; || **сигр'ат** се с'игрām се неск 'играти се'. – О[д] св'ије р'абтā'ѣ ђ'ѣца би н'ајвише да се с'играју.

сигурāv'ат -'ајем / -'āј'ем неск 'спремати, кувати обед'. – Јеси ли, ж'ено, што сигурāv'ала за овѣ гл'аднѣ; || **сигур'ат** -'ām св 'спремити обед'. – Сигур'ала је м'āјка н'ешто бил'а за вечеру. – Сигурај што имаш за пут, е ћу ти ја у друштво бит [2: 286]; **в.** *ипреобис*.

с'игūra'н -рна -о 'чврст, стабилан, поуздан'. – Ако ти је обет'ā, 'иди сл'ободно, с'игūra'н ти је кā 'у бāнку; || **с'игурно** 1. прил 'поуздано'. – Ако ти је р'екā'н, тō ти је с'игурно кā да га 'имаш 'у р'уку; 2. реч. 'вероватно, можда'; **в.** *ошијај*.

сијат¹ с'ијем неск 'сејати'.

сијат² с'ијем неск 'просејавати'.

сијед'ат -'ām неск а. 'спуштати се на седиште, седати'. – Н'е-оћемо сијед'ат, нō м'брāмо н'а Биоче б'ит за пō 'урѣ; **в.** *сегало*; 2. 'зауставити се накратко при навраћању у нечију кућу'. – А не м'оже б'ит, ч'бче, да н'ѣхете сијед'ат да поп'ијемо по рак'ију.

сијекавац -вца м бот '??'. – Не лишћи, маго, док сијекавац нарасте [4: 205].

сијено с 'сено'. – Њ'има је с'а'д л'а'ко : смйр'или сy с'ијено и нека п'адā [киша] колико јōј др'аго; || **сенина** ж 'измрвљено сено, трине'; || **сенур'ина** / **сјенур'ина** ж

‘слабо крупно сено’ [2: 39].

с'ијер -'а -'о ‘сив; грахораст’. – Имале су се наћи двије дјевојчице... којима су биле »сијере очи« [2: 154].

сијерм'а ж ‘упала тетиве’.

сијечење с ‘игра којом двојица представљају двобој, двобој као момачка игра’; в. *сеј*.

с'ик! **с'нк!** узв за вабљење телета [2: 18].

сик'ил' -ил'а м анат ‘клиторис’.

с'икнџт -нџм св ‘викнути, вриснути’. – А ка'д је дош'а'е прет к'ућом, ж'ена му је с'икнула: „Ђе сѹ ти пр'ијател'и ка' [д]-си дов'ео ј'амаре у к'ућу?“ – Шп'ир'о је с'икнуо от'уд: „Прек'ид'а г'овѳр, Р'адоња Вѳл'оф!“; || **сикт'ат** -ј'им несв ‘викати, вриштати; псовати’. – Сикт'й поган'ул'а, не закл'апл'ѳ, а ја не зн'ам што ме нађ'е; || **сиц'ат** -ј'ам несв ‘исто’. – Не прест'аје да сиц'а: једн'а гл'ава а д'евѳт ј'език'ан!

с'иколит -ј'им несв ‘помало сисати’ (р.).

с'ила ж 1. ‘моћ, снага којој се тешко одупрети’. – Пре[д]-с'илѳм се 'оће и п'амѳти; 2. ‘мноштво’. – Ск'упила се с'ила на'рода, не м'ош се разм'ин'ут. – Дв'јеста и педесе-к'ил'а' с'ира сѳ ск'упило за н'епуне дваез д'ан'а'е у Језера, и ск'орѳпа шѳсе-к'ил'а' – то је с'ила; *изр.* *ђавол 'ѳ с'илѳ* ‘израз чуђења, изненађења, недоумице’. – Е, ѳавол'ѳ с'илѳ, што овѳј ѳеч'ини н'ѳће п'ас н'ам; || **с'илит** се -ј'им се несв ‘радовати се’; в. *йусийша*; || **силоб'ата'н** -тна -о ‘поносит; силовит’; || **силобатња** ж ‘силовитост, осиноност’. – Појединци јачијех братстава или познати јунаци из силобатње навлаштито [су] кварили ред [2: 151]. – Понос или, како се у Куча каже, силобатња, великоумје, високоумје, велопрдање итд., особито је развијен код некијех кучкијех родова [2: 479]; *изр.* *силом на срамојш* ‘по сваку цену, неразумно на нечему инсистирати’. – Крѳн'уо је с'илѳм н'а срамоту, а н'ѳма н'икаквѳга на'чина.

сил'ап'ит -ј'ап'им св ‘нагло скочити, ѳипити’. – ‘Они сил'ап'ише, да 'очи изв'адѳ, што н'ѳтѳ од'ит с н'ама.

сил'аф / **силаф** -аф'а м ‘широк појас, део народне ноше’е’. – Држи капу, »силаф« или коју другу биљегу покојникову [2: 253].

симт м ‘мали округло хлеб од белог брашна’; в. *нежиг*.

симс'ија / **синс'ија** / **сипс'ија** ж ‘лула за пушење’ [2: 76].

с'ин м ‘мушки потомак у првој линији’ || **синовски** -а -о ‘који припада сину или се на њега односи’. – Није био сретан виђети синовску потпору [3: 650]; || **синовац** -вца м ‘братов син (р)’; в. *власиан* [2: 124]; || **синовична** ж ‘братаница (р)’. – Синовична Вељова Спасоја [5: 362].

с'ингав в. *сија*, *сијав* [4: 313].

син'ија ж ‘мали ниски округло сточић, софра’ – Софра се зове још и синија [2: 88].

синцијер в. *са'нцир*.

сйп'а' ж ‘дрвоточина’. – »Сипа« је дрв који нагриза дрво (по наводу Ћ. Рашовића) [2: 331].

сйп'а' ж ‘болест оваца, сипња’.

с'инјат с'ипјѳм св 1. ‘накапати’. – Ка'д 'оће да му с'ипјѳ 'у око, мѳр'а г'а д'обро држ'ат; 2. ‘падати, засипати (о киши, снегу)’. – С'ип'ала је св'у нѳј, н'ије паг'инѳла; || **с'инк'ат** -ј'ам несв. – С'ипк'а пом'ало, теке да не м'ѳгу от'ис да дон'есѳм бр'еме с'ијена; || **с'ипнѳт** -нѳм св; || **с'ипколит** -ј'им несв дем.

сипс'ија ж в. *симсија*.

с'ир м ♦; в. *мрс*; ~ *вар'енѳ* ‘цицвара’. – А не зн'ам ко р'ече с'а' [д] некѳ д'а'н:

нем'ѿ ми га пост'авја[т]! А м'й бисмо р'екли: е, с'ир вар'енї!; *сл'анї* ~ 'посни сир'. – Прерани или слани сир се гради од варенике, са које је у карлицама скинут скоруп [2: 238-239]; *ц'ијелї* ~ 'пуномасни сир'. – Од варенике која се само смлаци, гради се цијели сир или јамужа (?), тј. »неспршћени« сир, у грудвама, које се међу у чабар [1: 237 238]; || **с'ирїт (се)** -й[м] (се) несв. – Н'ајвише с'е с'ирїло, али ц'ијелї с'ир, али ка[д]-се ск'ин'е ск'оруп п'а се ус'ирї; || **с'ириште** с а. анат 'желудац'. – Ране које је куршум учинио у сиршћу или цријеву затваране су тијем што је рањеник гутао замотуљке зечије вуне [2: 551]; **б.** 'течност за сирење припремљена од животињског желуца'. – К'ан'е се у варен'ику мало с'иришта, да се с'ирї; || **с'иришњак** м 'дрвени каблић, посуда за држање сиршћа' [1: 237, 2: 31].

с'иров -а -о 'незрео'. – Н'е би ј'а т'ѿ д'ир'а још некї д'а'н, с'ирово је; || **сиров'ак** -ак'а м а. 'сирово огревно дрво; сиров прут', **б.** *бечалина, ѝригаї*; || **сировина** ж 'сировост, незрелост'. – Кад се зрно од сировине може да преломи, рачуна се зре-лијем [2: 50]; в. *здренуї*.

сиром'а -'аа м 'сиром'ах'. – Т'ѿ је мел'емнї сиром'а, пошт'ен колико је т'ежа'к. – Ко је сиром'а б'ио пом'аг'али с'у га колико с'е м'огло; || **с'иром'аш** -и ж 'сиротиња'. – Стићели су доћи и уврстити у ред циганске сиромаше [3: 106]; || **сиром'ашица** ж 'сиромашна жена, сиротица'. – Богме је, сиром'ашица, б'ил'а пошт'ена колико је т'ешк'а; || **сиром'аша'н** -шна -'о; || **сиром'ашно** прил. – Т'у с'е в'а'зда ж'ив'ело сиром'ашно, али су л'ућї добр'е успијев'али; || **сирот'иња** ж 'сиротињска кућа, породица, имање'. – Т'а'ма б'ј'еше сирот'иња; в. *дїнуї, сїлачина*; || **с'ирота'и** -тна -о 'сиромашан'. – Село је било више сиротно него ли богато [3: 228]. – Имају ли погибије Турци / од нашега пра'а сиротнога [5: 172]; || **с'иротно** прил 'сиромашно, у сиротињи'. – Ж'ив'ело с'е с'иротно, како с'е м'ор'ало, али на обр'ас с'е гл'ед'ало в'ише н'ѿ на др'уг'ѿ; || **сиротов'ат** -ујем несв 'живети у сиромашћу'; || **сироч'е** -'ета с 'дете без родитеља, оба или једног'. – Он је к'а сироч'е ост'а, м'ајка му с'е пр'еуд'ала. – Они с'у ост'али с'ироч'ад, от'а'ц и[м] п'огиге (не зн'а се убише ли га н'аши али њ'ини), м'ајка се пр'еуд'аде и под'из'али с'у и[х] х'ед и б'аба – и од њ'и начињ'ели л'ућје; в. *јейими* [2: 110].

с'иса ж 'дојка'. – З'рно г'а погод'ило пот пл'ећку, а изб'ило на с'ису; || **с'исица** ж дем. – В'идїте ли в'ї да с'у ов'ѿ н'аш'ѿ поган'ул'и и кр'ен'уле с'исиче; || **сис'ача** ж а. 'овца, коза великог вимена'. – Ова ми је сис'ача те добр'е ома'њ'ала варен'ику; **б.** 'жена бујног попрсја'. – Чиј'а б'ј'еше он'а сис'ача те стој'аше с М'арком и Андр'ијом; || **с'исанче** -ета с 'теле до 6 месеци старости'; || **с'иска** ж в. *с'и'ска*;

с'ит -а -о 'наједен'; *изр.* ~ *с'иїї'н* 'сит до пуцања'. – Вук се сит сита'ан наије, док се удабри.

сїт'а -'е ж 'фино млевено пшенично брашно'. – Н'ије се ов'ѿје зн'ало за сїт'у до по р'ату.

с'ита'н с'итна -о 'невелик, ситан'. – Крт'ѿла ми 'остаде с'итна, 'изгоре од овог'а 'огња неб'еск'ѿга; || **ситнул'ав** -а -о 'омален, низак'. – Они су сви некако ситнул'ави, м'а пошт'ени к'а по једн'и и вр'иједни ка ж'ишке; в. *јабучица*.

с'ић м 'кофа, ведрица'. – Припртили ведра и пуне сїћеве [4: 191].

сичат -ам несв в. *сикнуї*.

сич'ија ж 1. 'упала плућа; туберкулоза'; в. *сушица* [2: 526]; 2. 'велика брига, нервирање'. – Ч'оек се н'ика'д н'ије сп'ас'ио од м'ук'е и сич'иј'е; || **сичијав** -а -о 'изнурен од болести, туберкулозан'. – Кад је неко болешћу одвећ изнурен и омршавио, прихвати се, да је »сичијав« или, како се чешће каже, »јефтичав« [2: 512]; || **сичиј'ат (се)** -'ам (се) 'нервирати се, бринути се; секирати се'. – Не сичиј'а ми т'у

ђ'ецу, да не тр'ажѣм дренов'ак.

сјāv'ит сјāvим св 'стерати овце на неко ниже место'; в. *јавиѣ*. – Сјāv'ише ли ти 'овце 'у Дб; || **сј'ава'к** -вка м 'вечерњи повратак стоке с испаше'.

сј'агња ж 'која у утроби носи јагње'. – Још сѹ ми н'екѣ сј'агње; || **сј'агњена** 'исто'.

сјāj'ег / сјāj'ит -й несв 'сјати'. – Ка[д] је нав'укā онѹ 'одежду на с'ебе, тō је св'е бѣл'о кā ср'ебро, тō је сјāj'ело, св'ега га окл'опй. – Зн'аш како му се сјāj'аше к'ожа – кā-нō л'ѣт т'а'нкй ка[д]-га с'унце огр'ије – т'акō тō сјāj'аше; || **сј'ājка** ж 'светао тренутак, радост'.

сјекнут в. *сѣј*.

сједба ж 'сетва'. – Сједба је треће орање кад се сије сјеме [2: 48].

сјемењак в. *семењак*.

сј'емчйт -йм св 'углавити, упасовати; увезати'.

сјен м в. *сѣн*.

сјурд'ат -ām св 'срушити'. – Ђе га не позн'аше двād'ес и девед-г'одйнā, ђе га да'н'а'с т'акōнā сјурд'аше?

сјур'ит сјурй[м] св 'оклизнути се и настрадати на стрмом терену'; в. *наѣла-ишиѣ*.

ск'акāва'ц -вца м зоол || **ск'акало** с 1. 'слап, ниска каменита препрека преко које вода прелази у облику малог водопада'; 2. 'место на коме се водоток може прећи, прескочити, да се обућа не покваси'; в. *јѣга* [12: 33]; || **скакарат** -ам несв 'скакувати'. – Јанаћко је био далеко измакао скакарајући низ брдо [3: 335; 2: 172]; || **скāк'ат** скāчѣм несв 'наглим одбацивањем пребацивати се с места на место (с камена на камен)'; || **скакање** с. – Скакање је ђечија и момачка проба хитрине [2: 346]; || **скоч'ит** скочйм св а. 'скочити'. – М'огā је тр'упѣ скоч'ит в'ише но мл'огй и[з]-з'āтркѣ; **б.** 'потрчати'. – Ск'очите н'екō и прет'еците онѣ 'овце; **в.** 'појавити се'. – Ако н'екōме ск'очй б'ијелā н'а око, ондā сѣ онѣ трāv'ѣ и м'ало рак'ијѣ турāv'ало у ч'ашу рак'йнскѹ; *изр.* ~ *з'а очи* 'бурно реаговати и на ситан и добронамеран приговор'. – Не скāчй 'одмā з'а очи, н'ико ти н'ије на обр'аз нап'ā; || **скоч'а'ц** -чй'а м 'човек који је увек спреман да се одазове на први глас о опасности'. – Они који су на вике готовији но други устати зову се »скожци« [2: 181]; || **скочљив** -а -о 'који одмах скачу на знак опасности'. – Латини су, ка што знаш, скожљиви / Сви устану ђе се »куш трим« вика [5: 264].

ск'але ск'ālā пл т 'степениште'. – Јā ис к'ућѣ на ск'але и м'рче ми св'ијес, не зн'ам како се ш њ'и не стоврл'а н'а глāву.

скал'опйт -им св 'упаковати, укалупити'.

ск'амѣнт се -й се 'претворити се у камен', у клетви. – Скаменила му се уста [2: 334]; || **скаменик** м 'вук'. – [Вука] из мрзави, мјесто правога имена, зову »скаменик«, »непоменик«, »звйјерац« итд. [3: 63].

скапул'ат (се) -ām (се) св 'спасти'. – Дај, Ђерковићу, украдени смок, е те ни Бог скапулат не може [2: 155]. – Познадоше Груде Арнауте / Да су женске обукли аљине / Е да би се с њима скапулали [5: 473].

скарлатина ж 'шарлах'; в. *киле* [2: 526].

ск'астрйт -йм св према *касйрий*.

ск'ашйт -йм св 'измрвити; претворити у кашу'. – Онā му је м'а'ска чев'рмōм ск'ашйла ц'ијев; в. *дивѣйина*, *дивокоза*.

ск'а'да'рскй -ā -ō 'који се тиче Скадра'; *изр.* ~ *ірозница* в. *ірозница*.

скв'асйт -йм св 'поквасити се на киши'. – Јā чѹв'ала једну кр'аву пā д'ошла,

скв'асйла се и там'ан наложила 'огањ (Бс); в. *шурфер*.

скв'рчит се -йм се 'скупити се, згрчит се'. – Ено се скврчио ка' спарушени оп'нак, а дроњав, свијет би с њим опросио [4: 256].

скјд'ат ск'јдѡм несв 1. 'спуштати с висине'. – Оли скјд'ат онѡ ор'аје с п'етра, валѡ сѹ се више осуш'или; 2. 'склањати'. – А што ћете и[x] скјд'ат ка'[д]-ћете и 'опѡт мет'ат; || **ск'инѹт** -нѡм св. – Отѡ да ск'инѹ петокр'аке.

ск'иснѹт -а -о 'овлажен да омекша'; в. *мјешавина*; || **скиш'ат (се)** -ѡ (се) св 'овлажити се, омекшати'. – Ако се н'ешто скорј'ало, м'етнѡш га да се скиш'ѡ.

скитар'ат -ѡм несв 'луњати бесциљно, шврљати'. – Н'ије и[x] заоглѡв'ио п'осѡ пѡ скитар'ајѹ доклѡ и[x] н'оге пон'есѹ; || **скјт'ат** ск'јтѡм / ск'јћѡм несв 'дугати без циља, скитати'; в. *бречай*; || **скитуњ'ат** -ам несв. – Ка'д 'ојдѹ у скитуњ'ѡње, д'ѡјтѡ ка'д и догн'ѡ з'а'дњѡи кр'ѡј. – Тај не скитуња ни кад је пуштен [4: 265]; || **ск'итѡч** м 'скитница'. – Јесѹ ли пр'ошли онѡи тв'ѡји ск'итѡчи?; || **скитачица** ж в. *јелек*.

скиш'ат (се) в. *скиснуѡ*.

скл'ањѡт -ѡм несв 'смештати на сигурно место; стављати на одређено место'; || **склон'ит** -онѡм св 1. 'склонити, уклонити'. – Склоните ми овѹ ѡек'иру, да се н'еко на њѹ не наг'рдѡи; 2. 'наговорити'. – Барлови роњаци подговарањем склоне Барла да учини освету [2: 468]; || **склон'ит** -а -о в. *заклонѡ*.

склѡп'ат скл'ѡпјѡ несв 'склапати'. – Р'ијеч му се не скл'ѡпјѡ; || **склоп'ит** -йм св. – Не јѡв'ише се и јѡ не мог'ѡ 'ока склоп'ит.

склиска ж 'комадић'. – Понеси склиску пераћера сапуна [4: 147].

скоб'ѡл -ѡл'ѡ м зоол 'слатководна риба *Chondrostoma nasus*, шаран'.

ско'ожња ж а. 'степениште за силазак из куће у избу, поклопац на отвору пода за силазак у избу'; б. 'ограда у изби'. – Затв'ори ј'арца у ско'ожњу; в. *виђело*.

скол'ит ск'олѡм св 'закупити'. – Ск'олѡи ме да јѹ в'одѡм код б'абѡ, н'ѡмѡ та'кв'ѡ л'ѹб'ави кѡ између њ'и дв'ије.

скоп'ат -ѡм св 'зграбити'. – Док су 'оне к'укѡле што се д'есѡи ж ѡет'етом, 'он га скоп'ѡи и у 'ауто.

скоп'ѡбс[т] -'ости ж 'снага, моћ'. – А 'имѡм ли скоп'ѡсти – н'ѡ в'ише нѡ у ѡет'ета о[д]-двѡије г'одине [4: 189].

скорел'ѡк -ѡк'ѡ м 'стар, спечен човек'. – И са'д је скорел'ѡк кѡ што га п'антѡм от прије трѡдѡз-г'одѡнѡ; || **скорј'ат се** -ѡ се св 'скорети се, стврдути се; смежурати се'. – Оп'ѡнци се скорј'ѡли пор'ед огња; || **скорч'ат се** -ѡ се св 'скупити се, смежурати се од старости'. – Скорч'ѡла сѡ, н'ѡмѡ дѹш'ѡ у њѹ, мѡ јѡ[j]-се, вел'ѡи, т'ѡмо не 'итѡ.

скоротечен'ѡк -ѡк'ѡ м 'скоројевић'. – А ст'ѡрѡ 'изрека велѡи: „Са'ч'ѹвѡ[j] ме, Б'оже, о[д]-скоротечен'ѡк'ѡ“.

скорпија ж зоол 'ред зглавкара *Scorpionidae* с доњим вилицама у облику штѡпаљке и с отровном жаоком'; в. *чиурак* [2: 544].

ск'орѹп м 'згуснут слој масноће на прокуваном и охлађеном млеку, кајмак'; в. *мрс*; || **скоруп'ан** м 'човек који воли скоруп'. – 'Ајте, м'ѡји скоруп'ѡни, ост'авите н'ешто да и 'у мије м'етнѡм; || **скорун'ача** ж 'жена која воли скоруп'; || **скорѹн'ит** -'ѹпѡ несв 'издвајати скоруп на млеку'. – Д'обрѡј план'ѡнки и д'обрѡме чоб'ѡнину скорѹп'ѡиће ѡе се г'ѡј н'ѡђѹ.

скотул'ат се -ѡ се св 'скружити се (о змији)'. – П'ѡзи да се туд'ѡије н'ије скотул'ѡла каква непомѡн'ѡца [7:]; || **скотулѡч'ит се** -ѡчи се св 'исто'. – Како је

л'еса бйл'а м'ало кá ув'йнѹта, 'она се л'ијепо нá нѹ л'есу скотулáч'ила.

скочáњ'ит се -'áњйм се св 'промрзнути се, укочити се од студени'. – Нагрáд'ило се скочáњ'ило дијет'е од овé зйм'ѐ, а нијес'а'м им'ала шт'о да му обóч'ем.

скочит в. *скакало*.

скрáјн'ут (се) -'áјнѐм (се) св 'склонити у страну'. – Ако велйт'е, јá ћу се скрáјн'ут; || **скр'áјнѹт** -а -о 'склоњен у страну, остављен да се приштеди'; в. *зайодирай*.

скрѐн'ут скрѐнѐм св 'запутити се другим а не уобичајеним путем; заокренути'; в. *кренуи*; || **скрѐт'ат** -'ѐћѐм несв.

скрѣж'алина ж 'пуж'. – Мй смо сп'ужа звáл'и скрѣж'алина.

скрйж'ат скрйжáм св 'усећи'. – У расо се скрижа главица црнога лука, да сир буде од плесивости чуван [2: 32]; || **скр'йшка ж** 'кришка'. – За сјеме се кртола »скрижи« у »скришке« с 4-5 пупољака [2: 53].

скр'иња ж 'мртвачки сандук'. – „Прист'упá се скр'ињи мрт'а'чкој“; в. *скуй*.

скр'ома'н -мна -о 'ненаметљив, једноставан и природан у опхођењу'. – Скр'омна сѹ и[м] и л'уб'авна онá ђ'еца, там'а'н кá и м'áјка; || **скромно** прил 'ненаметљиво, једноставно'. – Држање Арбанаса је пред главарством свога фиса скромније од онога у Кучкијех Срба [2: 145].

скромѹт м бот 'биљка пузавица, павит'. – Скромут од купине [2: 39]; || **скромут'ина ж**, в. *цкромуѹшина*.

скрѹж'ит (се) -'ѹжйм (се) св 'увити (се) кружно', в. *увий*.

ск'уба ж 'немирна овца, која се провлачи кроз шипраже'. – 'Имáм двијетрй ск'убе којѐ тѐ се пров'ѹј про[з]-св'акй звирй'н'а'к и ост'авйт рѹн'о по оније ч'апорá'кá'. – Ск'уба ти је 'овца којá се оскѹб'е пр'оз гору; || **скуб'ара м** 'сиган лопов'; в. *луйеж*; || **скубетина ж** '»вуна, која се оскубе од коже липсалога или закланога брва«' [2: 31]; || **ск'убнѹт** -нѐм св а. 'чупнути'. – Ск'убни ш'аку трáв'ѐ и б'ачи овијема п'ишлáдима; б. 'упозорити дискретним додиром'. – Дош'á' пá гá ск'убнуо з'а рѹку. – Зáр'ија ме ск'убнѹ за рук'áв: шт'о ће ти т'ебе тó?; в. 'украсти нешто безвредно'. – М'брá нес'ојче ск'убнѹт баре т'енећу испрет п'á'шчета; || **ск'ус** скѹб'ем несв 'скупсти, чупати; вући се'. – Скѹб'е се з'а нбс; || **ск'упкáт** -áм несв 'чупати помало'. – От'ишли сѹ у Подг'орицу, мá и[м] овй ст'арчеви ј'ош вал'áјѹ: ск'упкајѹ од њ'и ка'д гр'уду с'ира, ка'т к'илу вйн'а али рак'ијѐ; || **ск'упколйт** -йм несв дем 'чупкати помало'. – Ск'упколѐ ј'ош пом'ало, мá сѹ оријед'или ка'д[д] тр'ебá што пораб'отáт.

ск'удла ж 'букова дашчица за покривање куће, шиндра', арб. *скугла*. – Куле се покријевају најчешће »скудлом«, а то су букове даске од једнога лакта дужине [2: 84, 1: 248].

скујекат -ам св 'сазвати, свикати'. – Косто скујека сво село [7: 115].

скуквег'ат се -áм се св 'остарити, оронуту, скврчити се'.

скулáц'ит се -áцй се св в. *скошѹлачйй се*. – Зм'ија се скулáц'ила исп'о-сијена.

скулáр'ит -áрйм св 'набацити, зденути привремено'. – Скулáр'ите тó с'ијено, 'ево ће к'иша.

скун'áторйт -йм св 'урадити нешто брзо, импровизовати, склепати'.

ск'ѹп -а -'о 'који има високу цену, скупоцен'. – Д'ошло је врйем'е да је св'е ск'упл'ѐ од обр'аза л'уцк'бга; || **скуп'оћа ж** 'стање у коме су цене превисоке'. – Вијен'а'ц к'бштá не зн'áм кол'ка мелебн'а, с'а'д[д]-сѹ под'игли скр'иње, тó је скуп'оћа, а онй покр'ов је ск'ѹп.

ск'уп м 'збор'. – Зн'á се за Ил'йндá'н – ск'уп на К'рс от Пр'евлакѐ. – Ако ј'á

не д'оћем, ви р'уча[ј]те па 'идите на ск'уп, а ја ћу д'ој с'ам за в'ама; || ск'упит -им св 'прикупити'. – Он је р'екā да га не ч'екāмо ако не ск'упимо ор'аје; || ск'упј'ат ск'упјам несв 'прикупљати'; || скупел'ат -'ам св 'једва прикупити, покупити'. – Залег'ио сē да скупел'ā св'акү б'алегу; || ску[п]штина ж 'збор већег броја људи, племенски збор, зарад решавања општих проблема' [Ж 25].

скус скубем в. *скуба*.

ск'ут м 'доњи део женске хаљине, сукње или мушког капута, огртача'; *изр. окинућ ~; в. окинућ*.

ск'уч'ит се ск'уч'им се св; в. *јукав*.

сл'аб -а -о а. 'несигуран, непоуздан'. – Сл'ап ти је овј ур'ива'к, прек'инүће се ако се м'ало ј'аче ст'егнē; б. 'слабуњав, болешљив'. – Бј'еше нешто сл'аба, ма јо то не см'еташе јез'ику; || слабица м 'слаботиња, страшљивац'. – Стара [се] да у очима онијех што му господаре животом не изгледа као слабица и богаљ [3: 344; Ж 23]; || сл'або прил 'неприкладно, недовољно; ружно'. – Не вј'ерујем да ти је 'ико што р'екā сл'або за тү м'оју бр'аћу (Бс); || слаботиња ж 'слабост'. – Да би скрила своју слаботињу, занесе главу и брзо... збриса с лица као грашак вреле сузе [4: 191].

сл'ава ж 'крсно име, дан у који се светкује домаћи култ свеца заштитника, а истовремено то представља и култ плодности и култ предака'. – Вјк'ā је јед'ан: „Због мој'ега с'йна Ник'олē ом'рзла ми је и сл'ава Свет'ога Ник'олē“.

сл'ада'к сл'тк'а -'о 'заслађен'. – Док си здр'ав, и в'ода ти је сл'тк'а.

слазит -им несв 'силазити'. – Неко је слазио к вратима [3: 485].

сл'ама ж ♦; *изр. К'умова ~* астр 'Млечни пут' [2: 332]; || сламљив -а -о 'који је од сламе, помешан са сламом'. – У Зети се сламљив гној зове »буниште« [2: 45]; || сл'амарица ж в. *исјрес* (Кж); || сл'амница ж 1. 'сламарица'. – Поред пустова употребљавају се »сламнице«, а то су вреће напуњене сламом [2: 99]; в. *шужбина*; 2. 'кућа покривена сламом'. – Сламнице (сламњаче) се зову тако по свом сламном крову, а иначе су и оне поземљуше, т. ј. приземне куће [1: 247]; в. *су'озадица* [2: 81]; || сламнача / сл'амњача ж 'исто'. – А ране те брзо пребољети / И покрит те врбичке сламначе [5: 186]; || сл'амка ж синг. – Ни једну сл'анку нијес'ам п'уштйла. – Не м'огу валā више кроч'ит ни преко сл'анкē.

сл'ан -'а -'о 'који садржи со'. – М'оме с'йну ниједн'а ј'ећа н'ије сл'ан'а и св'акү ће досол'ит; || сланица ж 'посудица за со, сланик' [1: 253].

сл'ан'а ж 'смрзнута роса'. – Поб'ерите и[х] да и[х] сл'ан'а не осм'удј.

сланн'а -'ē 'мастан поткожни слој у свиње'. – В'идйш-[л]и како је овā сланин'а л'ијепа, но шт'о ће ми ка'д ми д'октор не д'ā да [ј]у ок'усйм.

слаткор'ан -а -о 'непробирљив на храни'.

слегн'ут се сл'егнē / сл'егжē се св 'сабити се и смањити по висини'. – Тō ће с'ијено да се сл'егжē; || слијег'ат се сл'ијегā се несв . – Тā'н се ст'бг ј'ош сл'ијегā.

слез м; *изр. бијели ~* 'растиње *Althaea officinalis*'.

слезин'а -'ē ж анат 'велика жлезда у трбушној дупљи, *lien*'. – 'Узмеш онү слезин'у гов'ећү. – Слезина или плаштаница или далак (*splenis induratio*)... отијече због дуге грознице [2: 534].

сл'еме -ена с 1. 'грета на сецишту двеју кровних површина'. – Пошто се у дужини куће размјесте три-четири пара клијешта, сврху њих се озго наслони »слеме« [2: 83]; *изр. средње ~*. – По средини клијешта попрјече се се још два слемена с једне и с друге стране крова. Ова »средња слемена« могу бити и од комада [2: 83]; 2. '»ријез« на плећу'. – Ријез се на плећу зове »слеме« [2: 317];

уп. *шл'еме*.

слѐмишће с в. *сламишиџе*. – Неки упаљују какво слѐмишће (ђубре) код баштине [2: 53 64].

сл'ива ж бот 'шљива, *Rtunus domestica*'; || **слив'а** 'ракија од шљива, шљивовица' [2: 599].

сл'ијеп -а 'о 'који нема вид уопште или је слабовид'; *изр. слијејо око* 'слепочница' [4: 308].

слику прил 'слично, налик'. – Ш'атор је слику лумбр'елѐ.

слим'а'к -мк'а м '»снима«, скица'. – Им'али сѹ т'ачно слим'а'к: ђѐ 'укопан и нијес'у га м'лого тр'аж'или.

сл'ина ж 'слузава течност коју излучују жлезде и обично се избацују кроз нос'; || **сл'ин'ав** -а -о 'који избацује слине, балав'. – Дијет'е јѐ[j]-[j]је сл'ин'аво, к'а да н'ѐм'а р'уке да му 'отрѐ н'ѐс; || **сл'ин'ава'ц** -вца м 'који слини, балавац'; || **сл'инавица** ж 'балавица'. – Сл'инавици п'ало н'ам да се уд'а; || **сл'ин'ат** /шл'ин'ат -ам несв 'кроз нос шумно увлачити бале, слине, ушмркивати'. – 'Овца шл'ин'а, к'рмз'а [Ф]; || **сл'ин'ит** -йм несв 'исто'. – Сл'ин'и те л'ијепо, а н'ајла'кче му је да н'ѐс 'отрѐ рук'ав'ом; || **слин'о** м хип 'балавче'; || **сл'ин'авка** ж 'болест оваца'.

сл'ит сл'ијем св 'одлити'; в. *масло*.

слобод'а ж 'могућност да се испољи воља у границама природних и друштвених законистости'. – Ово је с'а'д в'елик'а слобод'а – да 'им'а за к'џ'а, нѐ шт'о ђеш: нес'оји се намлѐж'или, а љ'уђи се истраж'или. – А да ј'а тѐ т'ебе пр'ич'ам по слобод'и к'а м'ѐме ђет'ету; || **слобод'ит** -од'им несв 'храбрити'. – Она га је слободила, да се томе може дој до краја [2: 454]. – Слобођаше га Или Куч при кретању [3: 487]; || **сл'ободно** реч. 'свакако, сигурно, несумњиво'. – Е, т'амо сл'ободно не м'ѐр'аш од'ит: св'е што т'амо доб'ијеш – ј'а ћу ти удесеторостр'уч'ит. – Сл'ободно н'ѐтѐ д'ѐј [4: 355].

сл'ом м 'лом кости, прелом, фрактура'. – Ако је сл'ом у б'едро, и тѐ сѐ м'огло намјѐш'ат. – В'ише са'м сл'омб'а', 'ишч'аш'а' намј'естио да ми н'ијед'а'н гр'ешкѐ им'а н'ије. – Сломови су такође били добро познати народним љекарима и врло су их добро удешавали за оздрављење [2: 552]. – [Народ је] био врло вјешт лијечењу рана, »везању сломова«, »намјѐш'ања зглобова«, »резању кила« [2: 549]; || **сл'ом'ит** се сл'ом'им се св 1. 'доживети прелом, фрактуру'. – Ниједн'а н'е липс'а, а једн'а се сл'ом'и испре[д] с'амѐга крѐт'ања. – Ништа н'е бјеше сл'ом'јено; 2. 'измучити се од напора, болова'. – Слом'иле сѹ га м'уке и не зн'ам како је ж'ив; || **сломица** ж 'лом'. – Тишти га сломица и погибѐљ онога што су шћели. – Баба Марта је од Јоргованке слушала што су причали гоничи убијеђени у његову стварну сломицу [4: 93 95]; || **сл'омл'ен'и'к** -йк'а м 'човек који има прелом кости'. – Сломл'ен'и'к 'у ногу ће се опр'ијет, а 'у главу – н'ика'т; || **сл'омовр'ат** м 'простор преко кога се не може проћи без великог напора и ризика'. – Нем'ѐ у та'н сл'омовр'ат од'ит е ако се што д'ес'ј, т'ебе те т'амо н'ѐтѐ н'ад'ит.

сл'уг'а ж 'лице које послужује госте'. – М'оја сл'уг'а, а зов'ју ју Г'уба (Ф) [Ж 19].

сл'ут'ит сл'ут'им несв 'наслућивати'. – Н'ије ми м'ио т'а'н с'а'н, сл'ут'и да не ва'л'а: || **слут'иша** м 'који има способност да нешто предосети, обично непријатно, злослутник'. – Како то да се слутишама у сну или буднијема унапријед прикаже што има да се деси [4: 49].

см'ан'ут см'ан'ѐм св 'почистити, овлашно помести, смести нешто на гомилу'. – См'ан'и тѐ м'ало 'у крај, да се не г'аз'и; || **см'ан'ут** -а -о 'умно ограничен'. – Л'ијѐпа ђев'џица, з'ал'уду, да н'ије м'ало см'ан'ута.

смāтр'ат см'āтрāм несв 'посматрати, погледивати'. – Јā и ов'акō см'āтрāм: из крeв'ета изб'ачише онō, леж'ā н'еко; || **смoтр'ит** см'отр'им св 'угледати, видети'. – Смoтр'ише и [x] ка°[д]-сy крeн'ули низ 'улицу.

смаул'ит се -'ул'им се св 'смањити се, скупити се'.

см'аштр'ит -им св 'преварити, слагати'. – Св'ак'и ће см'аштр'ит, с'амо ка°д му се м'а°кнeш с оч'и.

см'а°ј см'а°кнeм св 'свући, уклонити, одстранити'; в. *мa°ј*; || **см'ицāт** -'чeм в. *ћeишињи*.

см'eс[т] (се) смeт'eм (се) св а. 'збунити се, погрешити'. – Ђe се сметeм, ту ме поправите [5: 38]. – Јā се смeл'а, не зн'ам куј да се обр'нем, а 'он 'оће да му к'ашāм да ум'ије р'уке; б. 'направити грешку у говору, лапсус'. – Смeт'е се и п'оп у н'аковању, а н'е Циганин у књ'игу; || **смeт'ат** см'eтāм несв 'чинити неугодности'. – См'eтā ме ако ме в'јeрујеш; || **смeт'eн** -а -о 'несналажљив, збуњен'. – А да тō је смeт'eно и н'eавизāно. – Јеси ли сметeнога поучио; || **смeт'eњāк** м 'збуњен, сметeн човек'. – Ј'ес 'он смeт'eњāк, мā в'а°зда зн'ā што му вал'ā; || **смет'ул'а** ж 'збуњена, сметeна жена'.

см'eс[т] см'eтeм св 'помести метлом и оставити на једном месту'. – См'ети тō 'у крај пā ће се п'отл'е изб'ачит; || **см'eт** м 'снежни нанос'. – Особито се велик смет о издигу находи у Ђафи од Коштице [2: 25]; || **смет'иште** с 'ђубре, смеће'. – На самом почетку пролећа, »првога марча«, од старине је вршен обичај, да се свеколико ђубре, »сметиште«, са двора скупи на гомилу и запали да изгори [2: 308]; || **сметл'иште** с 'место за одлагање смећа'.

см'иј'ат се -'е се несв 'смејати се'.

см'ир'ит см'ир'им св 1. 'обавити посао, завршити'. – См'ир'и ли тō т'амо на Мед'ун, Бож'ина Радовāнов?; 2. 'наћи се на умору'; в. *заковрнуи* [2: 246]; || **смиров'ат** -'ујем несв 'обављати кућне послове'. – Ц'ијелō с'ело Ђ'ук'ићā али Д'ед'ићā, пā св'е от к'ућe до к'ућe – нāко ако је ост'ала домаћ'ица да смир'ује. – Бож'ина н'ије б'ио из'ашā н'а вријеме, нō како је смиров'ā, пā је б'ио крeн'уо к њ'има. – Ка°[д]-дōћ'о т'амо, 'eно онā ћeв'ōјка ће н'ешто смир'ује, р'āди онōм рук'ōм.

см'иcā° / смиса см'иcла м/ж 'смисао'. – Нијесу знали смиса' њи'ову [2: 460].

см'ицāт -'чeм в. *сма°ј*.

см'ј'ер'ит -им св 'нанишанити'. – Што 'он см'ј'ер'и – н'eће му ут'eј; || **смијер'ат** см'ијерāм несв 'намеравати, планирати'. – Њ'ему се не зн'ā ка°[д]-што см'ијерā, а д'обро га м'отри.

см'ј'ет / смл'°ет см'ијeм несв 'имати смелости; бити допуштено'. – Не см'ијeте ми в'ј'енчеве донос'ит.

смл'адна 'оплођена'. – Не ваља се никакво сјеме нити смладну животињу давати у женин род, јер јој се тако може одузети пород [2: 327]; в. *изјаловиш*.

смл'ата м 'особа ограничених умних способности, замлата'. – Н'ајл'eпче је ка°[д]-смл'ата и ајв'āн п'очнy да се надгорњāјy; || **смлāт'ит** смл'āт'им несв 'потући'; в. *иосугиш*.

смлāч'ит -'ач'им св 'овлаш загрејати'. – Варен'ика се м'ало смлāч'и и у њy с'ипјeш луж'ицу али дв'ије млијек'а.

см'ōк см'ока м 'млечни производи, бели мрс'. – Планинке купе смок љети по катунима. – Прво се издијели љетина, пиће, смок, и то »за чељадима« [2: 31 122].

смоква ж бот 'биљка и плод *Ficus carica*'; *бијела* ~, *црна* ~ [2: 59].

смоница ж 'врста земље' [2: 45].

смот'ат -'ам св 'умотати, замотати'. – Смот'а[ј] тō како др'аго; || **см'ота'к** / **смотак** -тка м 'смотуљак'. – Нач'ини му нека'кви см'ота'к и г'урнѐ му у шп'ак. – У такве смотке и замрске ушлијећу зарезану дрвцад и палице [2: 298]; || **смот'ул'а'к** -љк'а м 'исто'. – Н'осаше нека'ка'в смот'ул'а'к у једну р'уку, а ст'ап у др'угу. – Од-решује смотуљак [4: 98].

смр'ад м/ж 'непријатан, тешко подношљив мирис, задах'. – Т'у ископ'а једну р'упу, пā преб'ачи га ако м'ош 'о-смрāди; || **смр'д'о** -'а в. *ūrgo*. – А, см'рдо, дон'еси ћѐд'у ф'урмине да з'аждї цинг'ар; || **смрдулѐц'ат** -'ѐцāм несв 'накањивати се да се нешто уради'; || **смрдуља** ж 'неуредна, нечиста жена'. – Дошла ми смрдуља па сам ју обучила да се пере да попишана не ћипри по организација [4: 226]; || **смр'ћ'ет** -д'їм несв 'одавати тешко подношљив задах (н.)'.

смр'ека ж бот 'зимзелени грм из породице чемпреса / борова *Juniperus communis* L., *Juniperus oxcedrus* L.'; || **смрек'ов** -а -о 'који је од смреке'; в. *rozā*; || **смр'ековача** ж 'смрекова грана'. – 'Окреса некѐ смр'ековаче и пр'ислонї и[х] уза' ст'ају, а не зн'ам шт'о тѐ му; || **смрек'овина** ж 'смреково дрво'; || **смр'ечица** ж дем. – Н'ашли с'у ју код онѐ смр'ечицѐ, ј'ош д'исаше.

см'рзāt (се) смржѐ (се). – П'очѐло је да смржѐ, 'ето ни зїм'а; || **см'рзнѹт** (се) -нѐм (се) св 1. 'смрзнути се'. – И к'ами сѐ смрзāн; 2. 'згуснути се'. – Слатки мелем се справља од маслинова уља, воска, чансе и жуманцета од јајца, пошто се све то скупа провари... па се врело саспе у чисту чашу или сафицу, ће се »смрзне« [2: 550].

см'рса'к -ска м 'гука умршеног конца'. – Н'ашла б'аба нека'ка'в см'рса'к конц'а и с'а'д'оће да га разм'рси; || **см'рснѹт** -нѐм св 'овлаш привезати'. – См'рсни тō м'ало док јā дон'есѐм ур'ива'к да ју св'ѐжѐмо.

см'рскāт / **смрск'ат** смрскāм св 'разбити у комаде'; в. *убий*.

см'рта'н -тна -о 'који се тиче смрти'.

см'уд'ит см'удїм несв 'палити длацице на пламену'; || **см'уднѹт** см'уднѐ[м] св 1. 'овлаш (се) опалити пламеном'. – Од изваћене сјекире прича се, да је трава смуднула колико је врела била [2: 152]; 2. 'побећи; изгубити се'. – Јаначко Данијелов као утвара смудну, зовући своје керове [3: 335]; || **см'удна** ж 'непослушна, неукротива девојчица'; уп. *сїрїӣна*.

см'ута ж 1. 'немири, неизвесност; пометња'. – Ћаволи чине помрчине и велике смуте у природи [2: 280 322]; 2. 'смутљивац'. – М'аки ми т'у см'уту да те к'умїм е ће посв'адїт двā 'ока 'у главу.

сн'āj / **снаћ** сн'аћѐм св 'обратити, омаћјати'. – 'Они с'у га сн'ашли и с'а'д[д] ш њ'їм мл'ātѐ кā с тр'ањōм; в. *сеур*; ~ се 'снаћи се'. – Св'ако нека се сн'аћѐ како зн'ā; в. *обрес[ї̄] се*; || **снāд'ит** / **снаодит** (се) сн'адїм / снаоди[м] (се) несв 1. 'сналазити се'. – Ст'арї се л'їући снāд'или; 2. безл 'доживљавати'. – Доцније ћемо истаћи неколико несрећнијех случајева, који су по народноме вјеровању снаходили неколицину због враћања кумства [2: 168]. – Зло ником не помишља̄м, тако ме не снаодило [4: 110].

сневеселит се -им се св 'уозбиљити се, забринути се'. – Онамо се сневеселише [4: 358].

сневољит се -им се св 'постати безвољан'. – Сневољио се над каталогом [4: 176].

снежаник м 'смет, снежни нанос', в. *снијеї*.

снїз'ат се сн'їжѐм се св 1. 'клонути, кад се ноге превију у коленима, пасти; спустити се'. – Како сѐ Сп'асоје сн'їзā, онї му је раф'ал гл'аву му је св'у д'игāн; в. *сїубе*, *кукул'а*; 2. 'склизнути'. – Снїз'а му сѐ покрив'ач н'а земл'у и 'он тō н'ије ни о'с'етио.

снијев'ат сн'ијевāм (не)св 'сањати'. – Валā са'м ноћ'а'с, велй, једа'н с'а'н сн'ијев'ала, за'исто чуднов'ат. – С'а'е-ћу прйч'а[т] једа'н с'а'н којй са'н сн'ијев'ā пр'ије н'еколике г'одине.

сн'ијег м ♦; || **снежаник** м 'смет' [1: 21]; || **сњежāн'ница** ж 'снежна јама'. – А ов'бје сњежāн'ицā, за једа'н с'āt 'бда, имā та'кв'ије ј'āmā коб н'ика'д нијес'у пресушев'але (Кж); в. *кајавица*; || **снијешк'и** -ā -б 'снежни'; в. *рума*.

сн'ијет' сн'есē[м] св 1. 'спустити'. – 'Ајте в'ићите којē ће ми сн'ијет ону в'уну с п'етра да јōј дāј'ем цев'āп; 2. 'снети јаје'; || **снос'ит** сн'осй несв 1. 'спуштати'. – Не тр'ебā ти то ј'ош, ч'бче, што га сн'осйш; 2. 'носити јаја (о кокошци)'. – Он'бје су к'окошке снос'иле на дв'ā пол'ога на онй з'ā'т; в. *налезай*.

сн'ијет² ж 'главница, гар, болест на житу'.

сн'итйт -йм св 'довести под конац'.

снов'ат сн'ујем несв 'навијати пређу за ткање'.

сноп м ♦. – Четрдесет руковети чине »сноп« [2: 50]. – Сноп од 40 руковети ситнога жита рачуна се багаш [2: 79] (нејасно, обичније – *б'ала*).

соба ж в. *камара*. – Над избом има у понекој кули соба, врло ретко две собе, а до собе је »кућа« или кужина с огњиштем [1: 249]. – Један се крај [куће] зове огњиште а други соба [2: 86].

сова / **соха** ж а. 'мотка којом се обезбеђује сламни кров на кући'. – Преко сламног крова се увек наслоне још и дебеле сохе или мотке, које се учврсте у пријечњаке као оно код глада [1: 247–248]; б. 'ступац'. – У многим кућама... имаде под којом гредом постављена »соха« која се још зове и ступац, арб. *дирекун* [2: 86]; в. *йозига*.

сод'ом м 'дуготрајна провала облака, »уљев кишани«'. – Овй сод'ом не м'ислй да прест'анē; в. *карамлак* [2: 333].

сој м 'уважен представник племена'. – Отуд се у Куча много разлаже о »соју« и »несоју« [2: 480]; || **сбјл'ија** м 'човек доброг соја'. – За'исто с'у бил'и сбјл'ије и п'рвā в'рста л'ућ'ин и 'у брасво и 'у племе.

сок / **соч** м 'потказивач, »проказивач«. – Код Куча... сок је сматран непоште-ним чоекком, као год данас шпијун [2: 160]. – Да би пронашао лопова, суд се служио и сочевима (соч, проказивач) [1: 222]; || **соч'ит** с'очйм несв 'откривати неке тајне, потказивати'. – Он је в'а'зда зн'ā п'онешто што др'угй нијес'у и млоз'ину је м'огā да с'очй, а п'осле сē дозн'ало и к'о му је тō кажев'ā. – Соковима није било мило одмах изаћи на сриједу, па сочити за паре [2: 160]; || **соцбина** ж 'накнада за соча'. – Морао је проказани крадљивац платити још и засебну соцбину, награду за соча [1: 222]. – Ниједан дакле соч није се примао соцбине [2: 160]. – Познати су били и други облици истраге, као поћера по трагу, заклетва и соцбина [2: 155]. – Дом Цавидов је издао велику соцбину и обетао силно благо ономе што би прописао боравак голобрадога хајдука [3: 241 252].

сок!-**сок!** 'узвик за вабљење говеда' [2: 19].

сок'б -ол'а м 1.а. зоол 'птица грабљивица *Falco* из пор. *Falconidae*'. – А ја реко да и н'ије отк'уд сок'б уд'арио (Бс); б. 'играч у игри »соко и јаребица«' [2: 370]; 2. 'јунак, неустрашив човек'. – Сокол'ови с'у тō бил'и и 'око и[м] н'и прет кйм н'ије угāр'ало; || **сокол'ић** м дем зоол 'птица грабљивица *Falco*'. – Кад соколићи трепере у ваздуху, слутња је киши [2: 523]. – Талер Марко Арнаута крену / Соколић га стигнут не могаше [5: 488].

с'б с'оли ж. – Ч'оека не м'ош позн'ат ни ка'д ш њ'йм из'ијеш вр'ећу с'оли; || **солил'ебник** м 'нераздвојан пријатељ, с којим је поједено много соли и хлеба'.

– Пријатељу и солилебнику / Помога би у сваку невољу [5: 246]; || сол'ило с 'место на којима се овцама и козама даје со'. – Дешав'ало сѐ п'онекад да превр'ћу тã сол'ила л'ућ'има, да и л'омѐ (Кж).

сор'ат с'орѐм св 'узорати'. – Пошто »сору«, враћају »фатића«, којему за изор плаћају по један цекин [2: 18].

сотона в. *враї, ђаво*.

софија ж 'чунак у ткачком разбоју'. – Приступи се бајању, као и приликом појаве ударца и осталијех подљута, дирајући набој софијом од статива и шапућући [2: 540].

с'офра ж 'низак округао сто, трпеза'. – О зиду виси софра, која се и у Арбанаса тако зове [2: 88].

с'офрла ж 'ситни туцаник' (О).

соха в. *сова*.

сочиво с бот 'махунаста биљка *Eryum lens*, лећа'. – Сијање пасуља и другижех »сочива« [народ је презирао – 2: 479].

сочит в. *сок*.

сп'адѣт -ѣ несв а. 'убрајати се, бити део нечега'. – 'Они нијес'у сп'адѣли ни 'у брѣве ни 'у л'уће; б. 'спуштати се, остајати без одевног предмета'. – Кѐме је с'уђено г'аће и сãм'е сп'адају; || **сп'ануѣт/ сп'ас[т]** -нѐ св 'спасити'. – Ка'[д]-сп'ану тир'аке, г'аћама не тр'ебã мл'ого. – Ка'[д] сп'ану г'аће, ст'ида више н'ѐмã. – Спануо му је враг [2: 516]; в. *враїи*; || **спаднут** -а -о 'који је спуштен'; *изр.* ~ *језичак* мед. – Спаднут језичак (*angina tonsillaris*) такође се приписује дјеловању назеба [2: 528].

спãж'ат се сп'ãжãм се несв 'постајати свестан неке појединости, досећати се'; || **спазиват (се)** спазивам се несв 'примећивати'. – Многи некад нијесу своју стоку бројали, већ су се изгубљеноме браву »спазивали« на име којегã нема [2: 487]; || **сп'азит** -им св 'приметити'. – Сп'азили с'у ме пријед нѐ са'м ст'игãн да уск'очим у једãн зд'ућ. – Има таквије пастира који стоку не броје већ се »спазе« изгубљену браву гледајући [2: 29]. – Та'кв'ин се чобанин н'ѐће сп'азит ни ка'д му м'ãјка 'умрѐ, а н'ѐ ка'д му дивин'а из'ије 'овцу.

Сп'асовдãн -аднѐ м 'покретни црквени празник Вознесења Господњег (увек у четвртак, шест недеља по Великом четвртку). – Спасовдан се празнује као и Ђурђевдан, и тај се дан млад од стоке лучи и чува побашка до попаска [2: 241].

сп'ат сп'им несв 'спавати'.

сп'еча'к -чка м 'најгушћи и најтврћи део (компактна маса) загнојеног поткожног ткива, чира, из кога, кад се испупчење на кожи пробије, истиче само гној у течном облику, а излечење почиње тек кад се истисне и спечак'. – Док из набоја не искочи тзв »спечак«, а то је сагњило месо, не држи се да је набој излијечен [2: 541].

сп'ирина ж 'помије', уп. *силачине*.

сп'ица ж 1. 'цепка, љуска којом се учвршћују делови неких прибора или простих механизма'; ~ *од воза*; ~ *од ручице*; ~ *од шѐљѣа* [2: 47]; 2. 'коштица'. – Јã једнѐ г'одинѐ пој'едо бр'ескву пã ону сп'ицу у једну к'ãнту пор'ед мене – кл'уц! (Бс); || **сп'ичица** ж дем 1. 'мала цепка, цепкица'. – Н'ије сп'ичица добр'а ни ка'д се п'од ноктом н'аѐ; 2. 'део рала'.

спл'ака ж 'слаб, запуштен извор; прљавã вода'. – Н'ѐмã т'ун изв'ора, спл'ака; || **спл'ачица** ж дем 'слаб извор'. – 'Имã тã спл'ачица, ид'ѐ исп'от камена (да је н'а рãвно, р'екли бисмо гмйжд'алина); || **спл'ачина** м 'најгори представник људске врсте, ништарија'. – Ов'ѣн му је б'ио ујãк, некаква спл'ачина, погãншт'ина, а сирот'иња.

– А в'ије ли: дѡђ'е и овѡ спл'ачина; || спл'ачине -йнѡ пл т 'помије'; в. *лава*.

сподб'ит -'ијем св 'нагло зграбити, шчепати'. – Он сп'одбй једну валут'ицу – да му мѡз'а'к пр'оспѣ, једв'а са'м му ју 'отео.

сподоф'атит -йм св 'снажно зграбити, сподбити'. – Ови је нешто п'очео да се кок'ѡтй, а онй м'ѡли гѡ сподоф'атио и тр'еснуо га кѡ вр'ећу.

спомен'йк -йк'а м 'трајно надгробно обележје'. – Тѡ ти је т'амо ка' споменйк'у (Ф); || **спомѣн'ут** -'ѣнѣм св 'поменути некога по имену'. – Бил'о је некѡ вријем'е да ни оц'а ни ђеда нијес'и смио спомѣн'ут, а н'е да и[м] кил'ан успр'авйш; || **спом'ињѡт** -њѣм несв 'помињати некога по имену'. – Н'ека'т сѹ се л'уђи по 'имену спом'ињѡли, а с'а'е[д] сѹ м'йрни: овй да'н'а'шњйу л'уђе н'икѡко да ул'егѹ.

спон'адѡт -ѡм несв 'нападати, наваљивати са свих страна'. – Спон'адоше га да му 'очи изв'адѣ; || **споп'ас[т]** -'анѣм св. – Сп'опаде ме да се опријат'ел'ймо; у клетви: м'ѡ' те споп'ѡ.

спорад предл 'због, ради'; в. *сйораг себе, йораг себе*.

споредник м 'сусед, поредник'. – А највише даве просипа'у на бијесне своје спореднике [5: 69].

спот'а'ј / спота'кн'ут се -'а'кнѣ[м] се св 'оклизнути се, спотакнути се'. – Онѡ се ст'уба спот'а'кни, 'она п'ани, те кл'у'чнѹ к'ѡс – ф'рц! – Спот'а'кѡн се н'еђе, т'ун у Ст'ѡрѹ в'ѡрош, н'огу у ср'е ц'ијеву слом'ио. – Спот'а'кѡ сѣ неђе на л'окву и слом'ио н'огу.

справит -им св 'послати, сместити'; в. *сурйи*.

спр'ата'к / спратак -тка м 'одношење дела ствари из катуна пре коначног повратка с планине'. – О здигу се унапријед сноси што од пртљага или смока... што се зове спратак; || **спр'атйт** -йм св 1. 'снети с планине главнину пртљага пре здига'; 2. 'затворити стоку у стају, обор'. – Јесте ли спр'атйли 'овце у ст'ају, ноћ'а'с ђе и[м] б'ит зйм'а наизв'ан; [2: 36]; || **спр'аћѡт** -ѣм несв 1. 'односити ствари пре здига'; 2. 'затварати стоку'.

спрђ'ет -'днм св 'нанизати много година'. – Спрђ'ио си у гуз'ицу деведе-се г'одинѡ, а нијес'и ч'уо да л'уцк'ѡ р'ијеч м'оже ва'л'ат в'ише нѡ н'екй од овијен да'н'а'шњијен л'уђйн.

спредњача ж 'пушка која се пунила преко грла цеви (за разлику од острагу-ше)'; в. *сйрайуша*.

спрека ж 'препрека'. – У таквим приликама непријатељи [би их] радо поробили ради спреке гласа, а никако да им се што друго учини [2: 182]. – Шаљани су слободно путовали до свога племена; нико им спреке није чинио [2: 201].

спр'йма'н -мна -о 'велике запремине'. – Бисѡц'и сѹ д'оста спрймни бйл'и, д'оста в'еликй сѹ бйл'и. – Др'ѡб му је за'исто б'ио спр'йма'н: м'огло је у њ'ега ст'ат колико и у д'оба'р треш'ел'.

спров'ес -'едѣм св 'препратити, спровести'. – Спров'ели сѹ и н'а Биоче и т'амо и поб'или. – Спровед'ени сѹ в'ѣзѡни; в. *довес*.

спрц'ат спрц'ѡм св 'дочекати дубоку старост'. – Спрц'ѡ је у гуз'ицу тол'икѣ г'одине, а 'о[д] чѡјства му н'ишта н'ије пријен'уло; ~ се 'пасти, стрмоглавити (се) низа стене, стрме стране'; в. *вршак*.

спр'чкѡт / спр'шкѡт -ѡм св 'полако упропастити'. – Ка'д и[м] овй ст'а'рчеви пр'оћѹ, 'они тѣ тѡ бр'зо спр'чкѡт.

спр'штйт -йм св а. 'згњечити'. – На двадесет дана пошто се грожђе спршти, оточи се вино [2: 58]. – Рѡд'ио на некакву машин'у и св'у му р'уку бј'еше спр'штила; б. 'измрвити'. – Ако се пак цијели сир »спршти«
рукама па се посоли и тури у чапру

зове се мјешавина [1: 238].

сп'уж м 'пуж голаћ'; || **спуж'алина** ж зоол 'исто'; || **спуж'ић** м дем. – Сп'рштї једнѡга спуж'ића, вр'а[г]-га м'а'к'а'н.

сп'утїт -їм св 'повезати ноге коњу, говечету, да му се ограничи кретање'. – Св'е једа'н з'а другијем ид'ѣ: једн'ѡга в'одѣ, а онї др'угї ид'ѣ за њ'їм к'а ждр'ијебе за коб'илѡм; једн'ѡга сп'утѣ, др'угї с'ам пор'е-њега, н'икуј да 'ојдѣ.

сп'учїт -їм св 'кренути на далек пут, често без озбиљне потребе'. – Њ'ему је бїл'о л'а'ко да сп'учї н'а Анове (к'а П'ек'у „т'ун до П'он'ар'а“, а до П'он'ар'а – двадес и пет к'иломет'ар'а), да поп'ије к'афу и да се одм'а в'рнѣ. – Случила од равне Бачке до бреговите Метохије [4: 184].

спушт'ав'ат -'ајем несв 'спуштати'. – Т'а'м'а је из Б'еограда дош'а' ави'ѡн и д'онио в'јенчеве те и[х] је спушт'ав'а у Бл'їзню; || **сп'уштїт** -їм св а. 'спустити'. – Сп'ушти ми т'а'н ур'ива'к да ти овѡ св'ѣжѣм. – Б'еча сѣ сп'уштїла низа сл'аму; б. 'налити млеко у сисе, припремити се за мужу'. – Прив'едѣ се т'еле да м'ало од'ојї и да кр'ава сп'уштї варен'ику.

ср'аб м 'шуга'. – Сраб (scabies)... је сада у кучкије Срба врло риједак [2: 529]; || **ср'аб'ав** -а -о 'шугав'. – Д'а ти Б'ѡг д'уга'чке н'окте и ср'аб'аву гуз'ицу; || **сраб'љив** -а -о 'који изазива свраб, који сврби' [2: 100]; || **ср'бл'ет** / **ср'бј'ет** ср'б'ї несв 'сврбети'. – Ов'ѡђе, нас'ум, н'екѡга ср'б'ї ч'апра 'могло би бити батина'; || **ср'б'игуз** м 'нестрпљива особа, коју не »држи место«. – Итај, србигузе, да преузмеш [4: 172].

ср'ам м 'непријатно осећање изазвано сазнањем о неприличности каквога свог поступка, стид, срамота'. – Ср'ам те бїл'о; || **ср'ам'ит** се ср'ам'їм се несв 'стидети се'. – А нем'ѡте га, в'идїте ли да се ср'ам'ї; || **срамот'а** -ѣ ж. – Ч'оек се и на срамот'у нав'икнѣ к'а и на ш'огу; || **ср'амѡта'н** -тна -о 'сраман, нечастан'; в. *безрзан*; || **срамотно** прил 'нечасно, застидно' [2: 475]; || **срамот'ит (се)** -'отїм (се) несв || **срамотов'ат** -'ујем несв 'живети под оптерећењем неког срамног поступка'. – Боље је сиротоват но срамотоват [2: 424]; || **ср'амѡтнїк** м 'човек који служи као срамота за своју околину, »застїѣ« (в.); || **ср'амѡтница** ж 'жена 'жена срамотног понашања'. – Мирн'ї си ако се срам'ѡтници изм'а'кнѣш.

ср'ат сер'ѣм несв 'празнити дебело црево'. – С'ери, р'ђо, 'изгоре л'уч; || **серињ'ат** -'а несв 'прљати балегом'. – Гов'еда т'ун серињ'ајү, не м'оже се пр'ѡј од б'алегѣ; || **с'ерколїт** -їм несв дем. – Овѡ м'ал'ѡ ид'ѣ и с'ерколї; || **серник** м 'клозет'. – Серник – ето ђе се ја молим, то је моја богомоља [4: 200]; || **сѣр'о** -'а м в. *їосро*; || **сѣр'ѡња** м в. *їосроња*; || **сѣр'ѡњица** м дем. – Овї сѣр'ѡњица добр'е напр'едї: б'рзо ђе да ст'ашѣ за т'у њ'ину п'артију.

срдѡб'ол'а ж 'дизентерија'. – Срдѡбоља је једна од најприљепчивијих болести [2: 526].

сребр'о м 1. 'племенити метал сивкастобеле боје'; 2. 'фини вез сребрнасте боје'. – Тѡ је св'е л'їјепо бїл'о извѣз'ено сребр'ом (ДМч).

сред'ина / **среди'на** ж а. 'средиште'. – Уб'ачїли сү фрмет'їн на сред'ину к'амарѣ и т'амѡ тѣ да га ч'а'нк'ајү; б. 'унутрашњи, меки део хлеба'. – Д'а[ј] ти м'ене т'у к'ору, а б'аба ђе м'ој среди'ну; || **ср'едн'ї** -'а -ѣ 'који се налази у средини'. – Њ'ему му сѣ ср'едн'ї ш'ї'ер н'ајпрв'а 'уд'ала; || **ср'ед'ѡња** м 'во отељен у среду'; || **ср'ед'ул'а** ж 'крава отељена у среду'.

ср'ед'ит ср'ед'їм св 'довести у ред, успоставити нормални поредак'. – В'иђећу к'ако да се тѡ ср'едї да не проп'анѣ; || **сређев'ат** -'ујем несв в. *укркаиш*.

ср'ес[г] ср'етѣм св 1. 'дочекати некога, састати се с неким у пролазу'. – Тр'еб'а

да и[х] ср'етѣш, нијест'е се св'адѣли; 2. 'наћи се у истој равни, истој линији'. – Жрвње се ослањају на подић, који је »сретен« уза зид [2: 52]; || **сријет'ат** ср'ијећем несв 'састајати се'. – Једна б'аба ме ср'ијећѣ. – Ш њ'ом се нијес'а'м сријет'ала отк'а[д] с'ебе.

ср'етањ -тња -е 'срећан'. – Ср'етњеме се и 'оглāv ждр'ијебѣ, а неср'етњеме се и пс'и у ваг'ан сер'у. – »Ср'етњеме« ће се и на славу о[д] свијећѣ к'ућа ужд'ит; – Ср'етњѣга д'а'на у св'бј в'ијек н'ије им'ала. – А и ја са'н ч'уј'а: н'ајсретњије што пр'оћѣ преко п'ута зм'ија ако пр'оћѣ – 'иди сл'ободно, а з'ѣц ако ти је прош'а'н – вр'н'и се, нем'о од'и[т] д'ал'е!; || **сретњик'ат** -ām св 'честитати'. – Б'аба, јесу ли ти сретњик'али ун'ука. – Таквога дозивања, уз сретњикање пута, бива много [2: 225]; || **ср'ећа** ж 1. 'стање потпуног задовољства, блаженство'. – 'Ајде да и њ'у једн'ом ср'ећа огр'ије; 2. 'пород, потомство'. – Н'ије им'ала свој'ѣ ср'ећѣ, пā је приф'атила и брацк'у и ђеверск'у. – Ост'ала је, к'укавица, б'ез м'ужа, а ср'ећѣ н'ије ни им'ала. – Колико знам зла, толико ми га Бог на моју кућу и на моју срећу да [2: 314]. – Мушки пород у Куча зове се »срећа« [2: 113]; в. *шали*'; *гобра њи* ~ 'отпоздрав на »Добро јутро!« и »Помага Бог« [1: 290]; || **срећица** ж ирон. – Виђу ја да те јој очи искакат од оне њене срећице.

ср'иједа -ѣ 'трећи дан у недељи'. – 'Они с'у пост'или све п'ости и св'ак'у ср'иједу и пѣт'а'к, а н'екѣ и понећ'ел'ник.

сријемаша / ср'ијемоша / цр'ијемоша ж бот 'медвеђи лук, *Allium ursinum* L.'. – И све купе пурић и шолеје / Кисјелицу и с њом гомулицу / И некакву траву сријемашу [5: 176].

ср'к'ат ср'кām несв 'јести, пити течност, обично кашиком'. – 'Они с'у на чоб'ана ост'авјали по седа'м ова'ц'а', да му не д'аеш с'ир, нб да ср'кā пр'еко л'ета. – Ђеца ср'кају он'у пл'ену ка' [д]-се пом'у'зе и н'ишта и о-т'огā н'ије мил'ијѣ нб ка' [д]-тб л'ијепо опл'енѣ [2: 27]; || **ср'кн'ут** ср'кнѣм св 'отпити'. – Ђедо Јбш'о је дв'аш ср'кн'уо к'афу, а ка'д је крѣн'уо тр'ећом – исп'ала му је из рук'ѣ; || **ср'колѣт** -ѣм несв дем 'пијуцкати, отпијати'. – Ено и[х], од р'учк'а ср'колѣ и ч'ска[ј] да в'идиш ка' [д]-тѣ проблѣ'ат; || **ср'кот'ат** -оћем 'пијуцкати'. – Имāш [л]и тѣ кбг'а у к'ућу да ти ср'к'оћу?

ср'м'а ж 'сребрнасти конач за везење'. – Рад'ило сѣ с тбм ср'м'бм, вѣз'ло сѣ, онā р'оба ст'арā, црног'орскā.

срп м 'ручно пољопривредно оруђе у облику танког лучно повијеног сечи-ва'; || **срп'ат** -ām несв 'косити српом'; || **српј'евина** ж 'трава пожњевена српом'. – Б'ачи м'ало тѣ српј'евинѣ и ј'агњадима.

ср'нскѣ -ā -б 'српски, православни'. – Народ разликује правац »српских« гробова, исток – запад, од правца »латинских«, т. ј. католичких гробова који су обично окренути правцем север – југ или мало одступају од тога правца [1: 46]; || **ср'пски** прил. – А да мѣ сл'авили, б'ога'ми, по ср'пски, св'е н'ајл'епче што сѣ м'огло (Бс); || **ср'пство** с в. *иресѣионица*.

ср'це с анат ♠; *зечије* ~ бот. – Хваљено средство против урока, а то је црвен-каста трава, за коју се вели, да су ју вјештице избљувале [2: 311]; || **ср'чевача** ж 'даска од средине храстовог дрвета'. – Од тврдијех штица срчевача / Које пушка никад не прокида [5: 369].

ст'авѣт -ѣм св 'ставити, положити на место, метнути'; || **ст'авјат** -ām несв 'смештати'.

ст'адалица ж 'степеник', в. *сиајајѣ*.

ст'аја ж а. 'кућа покривена сламом'. – Он'амо ћѣ ст'аја в'аша бѣл'а, он'б е м'ое

једн'ом бил'о, он'ође је бил'а ст'ајица и једна др'евина; **б.** 'просторија за смештај ситне стоке'. – А једнѣ г'одинѣ, т'амо бј'еше ст'аја, п'а сл'ам'ом покрив'ена и л'есе т'амо те са'м бачев'а с'ијено, а д'ол'е ст'ока; || **ст'ајица** ж дем 'кућерак покривен сл'амом' [1: 254. 2: 81], в. *йојайа*; || **ст'ајиште** с 'место на коме се налазила стаја'. – Т'о ти је ст'ајиште, бил'а ст'аја оц'а П'ёр'ов'ога и д'авно с'е урв'ала.

стај'ат стој'им несв 'живети, становати'. – Ј'а п'очео 'у шк'олу, стај'а са'н ко-једн'ога з'ета и сестр'ѣ у Дол'ане; || **ст'ај'ат** -јем несв **а.** 'зауостављати се'. – По'ит'а и нем'о ст'ај'ат н'ије; **б.** 'састајати се'. – Кучи су се раније чешиће »стајалик« с дотич-нијем племенима [2: 147]; || **стој'ат** -'им несв **1.** 'бити на ногама, у стојећем поло-жају'. – Ка[д]с'у т'а'н гл'ав'ари до'дили, ми смо м'ор'али да стој'им'о; **2.** 'имати стал-но боравиште, живети'. – 'Они с'у стој'али у н'ашу к'ућу; || **ст'ојбина** ж 'станиште'. – На ов'у н'ашу ст'ојбину ни в'у'к више не д'од'и, а и к'ако ће ка'д је св'е п'утеве г'ора прит'исла; || **ст'ојн'ик** м 'борављење, живљење'. – Н'ѣм'а ти в'ише ст'ојн'ика код м'ене; || **ст'ој'ѣ** прил 'из стојећег положаја'. – Ј'а ћу д'ал'е б'ачит' ст'ој'ѣ н'о т'и и-з'а'трк'ѣ; || **стој'ѣчк'ѣ** прил 'стојећи'. – Стој'ѣчк'ѣ и[х] је г'аћ'а: зн'ав'а је е т'е га уб'ит, п'а да га не м'учѣ; || **ст'ат** / **ст'ан'ут** -нѣм св 'стати'. – Он је ст'ануо к'а да г'а ф'ишт'ило; || **ст'адалица** ж 'пречага на лествама; степеник'; в. *йримай, йримий*.

ст'ак'ат се ст'ачѣ се несв 'сливати се'; в. *йилойаћ*.

ст'ал'ожит се -й се св 'смирити се'.

стап м **1.** 'опстанак'. – Да су Кучи такви ка велите / Овојен ни не би стана било / Не би било стана ни стојника [5: 133]; **2.** 'колиба на летњем пастирском ста-ништу'. – Навр четири мј'есеца ижл'ег'а је н'а ст'ан; || **ст'ан'ар** м 'члан породице који време проводи на стану, на катуњу'; || **ст'ана'к** -нка м **1.** 'састанак, сусрет'. – На таквим племенским »станковима«... кучки главари примају »травнину« [2: 34 132]. – У старом српском праву познат је примитивни облик суда под именом »ста-нак«. Он се и сад тако зове у кучкијех Срба [2: 147]. – Ми чекасмо, ништа не доби-смо / И залуду станак учинисмо. – Неће себе образ оцрњети... / Но ће доћи станак да чинимо [5: 345 455]; в. *йомеја*; **2.** 'место сталног живљења'. – Ту веј станка имат не можемо [5: 451]; **3.** геогр обично мн 'место на коме се састају реке'. – Н'ашли с'у га ов'амо м'ало више ст'ан'ак'а Мор'ачѣ и М'алѣ ријек'ѣ [12: 34]; || **ст'ан'а'ц** -нци'а м 'камен који је „урастао“ у земљу, који се не може померити'. – Од цркве куд је запад лако ће се и виђет у станац ками шака и лопата [2: 339]; || **ст'ан'ит** се ст'ан'им се св 'стићи, доспети, наћи се на неочекиваном месту'. – А в'ије ли ће се он'о дијет'е ст'ан'и, к'ум'им те 'именом Б'ожијем?! – Богме ће се 'она, какв'а је, с'утра ст'ан'ит у 'Америку. – Кад се [о ударцу] говори, цукне се триш о камен говорећи: „Тфи! тфи! тфи! У ками ударио, у ками се станио“ [2: 541]; || **стањев'ат** / **стањив'ат** -'ујем несв 'зауостављати се'. – П'ушти га, н'ѣће се т'а'н стањив'ат до вр К'ома.

станск'а -й -о обично у *изр.* ~ *рђа*.

ст'ап м 'штап'. – Баба на стап, паша на бјелаша [2: 423]; *изр.* *чаробни* ~ 'штап којим се удари змија док гута плен (чувао се као посебна вредност, јер се ве-ровало да ће приликом порођаја ако се породиља њиме трипут куцне порођај бити лак)'; в. *мануи, шучуи*; || **ст'ап'ат** се ст'ап'лѣм се несв 'поштапати се'. – Вратилом се опасала, а на уривак стапала [2: 314]; в. *ши'акља*; || **стапак** ? – Ја се ојдо старцу молит, да ми старац стапак да [2: 374].

стар м 'мера за тежину, четири багаша жита од по 10 ока' [2: 78]; в. *ум*.

ст'ар -а -о 'који је доживео много година'; || **ст'ар'ат** -ам несв 'старити'. – Ова омл'адина к'а да не м'исл'и да т'ѣ и 'они ст'ар'ат, п'а се сп'р'дају са' ст'ар'ијема; ||

стърн'ут ст'ърнѐм св 'мало постарити, наћи се на прагу старости'. – Ада и 'она је више стърн'ула иј'ако јој се то не доп'адā; || **стър'евина** ж 'имање предака'. – Он сѐ, п'о-старѓс, врн'уо на стър'евину, оће да 'умрѐ т'амо ће се род'ио. – Па он жали своју старевину; || **ст'арешина** м. – Андр'ија, овѝ н'аш, 'он б'ио кā ст'арешина с'ела, км'ет; || **старуш'ит** -ушѝм несв 'понашати се као власт'; || **стари'а** ж 'прошлост, породично наслеђе'. – Старин'а Др'екаловићā ид'ѐ о[д]-Др'екала, а Старок'учи сѹ неколико п'асѓвā ст'ар'ѝ и 'они бр'ојѐ пр'еко дваес п'асѓвā; в. *уѝушѝйаѝ*; || **ст'арѓс[т]** -сти ж 'одмакло животно доба'. – Она је болов'ала, ст'арѓс је то бил'а; *изр. ѝ'о(г) сѝарѓс* 'у старим годинама'; || **ст'ара'ц** -рца, мн ст'арчеви, м 'стар човек'; в. *гом, зврцаѝ, искривѝй, ѝандара-мандара*; || **ст'арчина** м пеј. – Л'а'ко сѐ мл'адијема спр'д'ат с овијема ст'арчинāма, теке нека су здр'аво и ш њ'има тѐ се спр'д'ат кā 'они с н'ама.

ст'арāt се -āм се несв 'бринути се'. – Ти буд'ућѐ не тр'ебā да се ст'арāш за тв'оју рāн'у [Ж 18].

стас'ат ст'ашѐм / -'ām св 'одрасти, порастати; стати на снагу'. – За одраслу њевојку се каже »стасала је«, »приспјела је« [2: 216]. – Фруметин »сташе« за »прашек« [2: 48]; в. *ѝосраѝ се*; || **ст'асāt** -шѐм св 'стићи, доћи'. – Јā ст'асā пр'ед нѓј – 'ево ми 'офце ид'у сām'е. – У то стаса арбанашка војска [5: 370].

ст'ат / **ст'анут** в. *сѝајаѝ*.

ст'атѝве -ѝвā ж пл т 'ткачки разбој'. – Ов'ѓћѐ [овође је] им'ала машин'у да прѐд'е в'уну и ст'атѝве да тк'ā (Кж).

ст'ачун м 'мотка пободена уз нешто, као подупирач или као граничник'.

ст'а'блица ж 'бачвица'. – Пшеница, раж, јечам и елда сипа се у стаблице или у чабриће [2: 51 88]. – Стаблица [је] за оставу брашна [1: 253].

ст'а'ј / **ста'кн'ут** ст'а'кнѐм св 'оборити с ногу, срушити'. – Ст'а'че га с н'огѹ.

ста'њ'ат се -'ā се св 'сталожити се, спустити се на дно посуде'. – Ост'ави м'ало, да се ста'њ'ā.

ст'а'п м 'узан а висок дрвени суд за изметање масла, бучка'. – Бил'и сѹ ст'а'пови пā смо млāt'или онѹ варен'ику у онѝ ст'а'п пā изв'ади м'асло (Бс). – Наш'āн са'м ст'а'п што ж'ене мѐт'у варен'ику; || **ст'а'понога** ж 'овца'; || **ста'пос'ера** ж 'ви-сока, мршава и незграпна жена'.

ствѓр'ац -рца м 'творац, створитељ'. – Искочѝ прѐд гл'адѓм, ж'ена једно бур'ило ск'ѝдā, а 'он, ствѓрца ми Б'ога, 'узѐ онѓ бур'ило, т'урио га пр'е-собѓм; || **ств'оре** а с 'нејасна фигура, створење'. – Једно благородно створе. – Чекам створе да се исправи [4: 259 3005].

ст'ега ж 1. 'попечна греда ужљебљена у венчаницу и за њу закована'; 2. 'оквир у коме су смештени меци за револвер, пушку, шаржер'. – Изв'адио је ст'егу онѹ фишекā с м'ецима, а онѝ м'ета'к што је б'ио у ложѝште – н'ије га изв'адио; 3. 'имобилизиран положај прелома кости'. – Благе су слом у стегу држале [2: 552]; || **стѐгн'ут** ст'ѐгнѐм св 'стегнути'. – М'брāш то м'ало стѐгн'ут, да се не одр'ијешѝ; || **стѐз'ат** ст'ѐзāм / ст'ѐжѐм несв 'везивати'. – А са'с-се пр'ичā: ка'д'ѓбу ч'етнѝци, ж'ена гā стѐз'ала за м'урву – кā да сѹ га партиз'ани свѐз'али.

стегн'о с анат 'бутина'. – Тури р'уке на стегн'а. – Како је п'ала, онā ју к'анта уд'арѝла у стегн'о и ишч'ашила јој кук. – Једну н'ѓј сѹ уб'ачѝли једн'ѓга међу н'ама, р'ањен б'јѐше у стегн'о. – Постригу овце испод трбуха и до сред стегана и реп [2: 29].

ст'еј ст'ечѐ св 'остварити се'. – Ако н'ешто не вал'ā, њ'ему ће, под зār'ок, да се ст'ечѐ; || **стијец'ат** се ст'ијецā се / ст'ијечѐ се несв. – Њ'ему се ст'ијецā са'н: бо'ѝм се – жѝв'а нијес'а'м. – Опште је вјеровање, да се клетва најбоље стијече ујутро [2: 497].

ст'ел'а ж 'део самара, уложак испуњен сламом или отпацима вуне, да товарна животиња не би добила садна' [2: 16]. – Сједне на стељу, подбочен листа и чита новине [4: 223].

ст'игнѹт -нѣм св 'стићи'. – Ка[д]-св'итнѣ, ни м'ета'к га н'е би ст'игā'н. – Дот'урйиу ти гл'ас ако ст'игнѣ; || **ст'изāт** -жѣм несв. – Ст'изāли сѹ брзин'ом.

ст'ид м 'срам'. – Ка[д] п'ану г'аће, ст'ида н'ѣмā; || **стид'ѣћ** -ѣћ'а -е 'стидљив'. – Вик'ала је н'екā, ка[д] сѹ ју н'удили да 'ије, да не м'оже е је стидѣћ'а; || **ст'ић'ет** се -'д'йм се (не)св 'стидети се'. – Д'ошло је вријем'е да се више н'ико н'ичеса не ст'ид'й; *изр.* *ст'идни јос(ш)* 'уважен гост, пред којим се домаћин не сме постидети'. – Н'ијеси ми ст'иднй г'бс[т] и привā'ли.

ст'има ж 'част, добродошлица'. – Ако немаше друго, варено јајце или зукву, само не прођемо без стиме [4: 86]; || **стим'ат** -'ām св 'угостити'. – Стим'ат тѣ те бол'е нō 'иједа'н К'уч; || **стимāв'ат** стим'ајем / стимāј'ем несв 'с радошћу дочекивати и гостити пријатеља и намерника'. – Ђе се стари не стимају ту Бог не помаже [2: 108]; || **ст'имāн** -а -о 'гостољубив'. – Њег'ова је к'ућа ст'имāна кā по једн'а: н'ѣј иж њ'ѣ ижл'еј ни гл'ада'н ни ж'ѣда'н, а доч'екāће те и испр'атйт и л'ијепā л'уцк'ā р'ијеч.

ст'иск'ат ст'йскāм несв 1. 'стискати'. – Н'у да в'иђу што тō ст'йскāш пот п'азуво; 6. 'осећати неку здравствену тегобу'. – Ст'йскā ју н'ешто на уж'ичицу; 3. 'штедети и тамо где је то немогуће, цицијашити'. – В'а'зда је ст'йск'ала и н'и-о[д]-че-са 'аира н'ије в'иђела; || **ст'иснѹт** -нѣм св 1. 'стиснути, стегнути'. – И ка[д]-се р'учй, не м'оже ш'аку да ст'иснѣ; 2. 'брзо се на нешто одлучити'. – Шпйр'о се пр'епаде па ст'иште у ж'андāре. – Пā је ст'йскā' л'ијепо пā је прек'инуо онѹ гл'āву. – Јā ст'йско, обѹк'о онō и гл'едāм како онō сто'й; в. *гйиуи*.

ст'о бр 'најмањи троцифрен број, 100'; || **ст'отина** ж 'исто'. – По т'ѹђбј гуз'ици не бол'й ни ст'отину [удараца]; || **стотин'арка** ж 'новчаница од 100 апоена'. – Неки ми луп'еж у п'јачу 'украде такул'ин, теке у њ'ега н'ије бил'а без једна стотин'арка; || **стотин'аш** -āш'а м 'заповедник над јединицом од 100 војника'. – Ђ'има гā к'ућа дāв'ала: им'али сѹ и десечар'ā'е и стотинāш'ā'е; || **стовј'ера** ж 'човек од сваке вере, олош, ништарија'. – Не м'ош се са' стовј'ербм договāр'ат н'и о ча'му; || **стокупл'евина** ж 'људи покупљени са стотину страна, с коца и конопца'. – Ако ћеш да ид'еш с тōм стокупл'евинбм, ов'амо се нем'б в'ртāт; || **стокур'евина** ж 'људи којима је свако отац'. – Усѹп'онио се са' св'акбм стокур'евинбм.

стоврл'ат (се) -'ām (се) св 'скотрљати се'; в. *скале*.

ст'ог ст'ога м 'поденуто сено или лист'. – Где има зановијети, сече се сваке четврте или пете године и зелена слаже у стогове [1: 241]; || **стож'ина** ж 'висок и јак стуб око кога се дене сено'. – Метн'ули смо му нāст'ор и стож'ину.

ст'огā прил 'због тога, зато'. – Нијес'и стога мбр'ā од'ит у Подг'орицу, м'огā'е си и м'ене пйт'ат. – Комска вила једном би рањена у ногу од аждаје и за увијек је стога остала крива [2: 274].

стој- в. *сйајаш*.

ст'ока ж 'крупне и ситне домаће животиње'; || **сточник** м 'власник великога крда стоке, сточар'. – Прича се да су такви сточници често пути стоку зимили у пештери [2: 6]. – Помјерајући се из града у град, као сточници за пашом, застао је у Прилип [3: 262]. – То је највећи сточник међу Црнијем и Јадранскијем морем [3: 699]; || **сточан** -чна -о 'који има велико стадо оваца'. – То је најсточнији чоек уколико су моје ноге ходиле [3: 699].

стол'ица ж 'треножац'. – Обично се седи на ниским треножним столицама [1: 253–254]; || **стол'ичица** ж дем. – Нем'бге му којѣ уз'ѣт тѹ стол'ичицу ако н'ѣћете да сл'уш'ате дер'њаву; || **столов'ач** -ач'а м 'полукружни наслон на столовачи'; || **столов'ача** ж 'већа столица с полукружним наслоном'. – Столовача [је] пониска али широка и већином лепо израђена столица са лучним наслоном позади [1: 253, 2: 87]. – Столов'ача је бил'а ђед'ова и он'ог'а ком'е се 'он д'игнѣ.

ст'ѡмбор м 'црквено двориште, порта'. – Св'уј г'а бив'ало: 'ојдѣ у пр'ијатѣл'аѣ, ко-жѣн'аѣн, ф'ук у ст'ѡмбор, ф'ук међу партиз'анима. – Плачом и јауцима женскадија назорице за људима попрати мртваца до врати од стомбора. – Упутише се вратима од стомбора [3: 106, 666]. – Развалише стомбор на авлију. – Обалише куле и стомборе [5: 214, 316].

ст'опа ж 'мера за дужину, »12 унача«. – Крѣ'ите из ов'ијен ст'ѡп'аѣн ако м'ислите да у заст'анѣте ж'ив'у [2: 79, 1: 260]; || **ст'опица** ж дем. – Чиј'а би овѡ м'огла б'ит ст'опица. – Да идемо с ове стопице [3: 277]; *изр.* с ов'ѣ с'и'ѡйѣ / из ов'ије с'и'ѡйѣ 'истог часа, не чекајући ни трен'. – Т'рчи из ов'ије ст'ѡп'аѣ, дако ју прет'ечѣш.

стра'а м 'страх'. – Ко 'о[д] -стра' мр'ѣ – 'за д'ушу му пр'д'ѣ; || **страв'ит се** -ав'им се св 'престрашити се'. – Страв'ио са'м се ка'[д] -а'м пр'д'ио поред онѣ ј'амѣ; || **страот'а** ж 'ужас, страхаота'. – Св'ако је т'р'ња о-тѣ страот'ѣ; в. *дивий се*; || **стра'ашит** -й'м несв 'плашити'; в. *коризма*; || **стра'ашник** м 'црквени празник на који се не сме ништа радити'. – Ов'й с'у н'ѡв'й гл'ав'ари ув'ели некѣ њ'ине стра'ашникѣ, а н'ајвише онѣ ка'[д] -с'у нар'од 'најгоре ископ'али. – Као свеце страшнике, у чије се дане ништа дирнути не смеје, народ држи: Огњену Марију... [2: 242].

страг'уша ж 'тип пушке која се пунила одостраг (за разлику од спред'аче која се пунила кроз врх цеви), острагуша'. – Ратне 1876. године Марко Миљанов раздао је неки мали број »страгуша« изабраним војницима [2: 468].

страд'ат стр'ад'ам несв 'патити, мучити се'. – А з'а воду с'у страд'али, бил'о је за по двѣ м'јесѣца да ид'у в'ише нѡ пѡ 'урѣ на изв'ор.

страм'ац м 'душек'. – И т'аѣ п'устови с'у сл'уж'или м'јесто страм'аца, м'јесто душ'ека, на њ'и сѣ сп'ав'ало, и те л'ијепо сѣ сп'ало (Кж).

стр'ана стр'ан'ѣ ж геогр 1. 'оштра стрмина'. – П'ази преко тѣ стр'ан'ѣ да се не оп'уч'и кој'й к'ами; 2. 'пола товара'. – Ка'[д] -се к'оњ тов'ар'и, м'ѡр'аш гл'ѣат да му стр'анѣ б'идн'у ј'еднаке, да једн'а не прет'егнѣ; [2: 78–78]; || **страич'ица** ж дем 'мала стрмина'. – Ј'а с'ѣдо у он'у странч'ицу, а 'овце с'у ми т'у'н, ок'ѡ мене; || **странч'ина** ж 'тешко проходна страна, опасна стрмина'. – 'Им'а један зап'ода'к л'ијеп'и повр онѣ странч'инѣ.

страот'а ж в. *с'ир'а*.

стра'а м а. 'штенара'. – Близу струге се начини од мало сухомеђине и од штица стра'а, у коме дању лежи овчарски пас [2: 237]. – Псу се обично начини »стра'а« [2: 9 87]; в. *кашафик*; б. 'свињац'. – Угн'а[ј] и[х] т'амо у стра'а прас'ѣй; || **стра'ара** ж 'свињац'. – Т'амо ти је об'ор за пр'ас'ат, стра'ара; *изр.* – М'й смо бр'аћа из једн'ѡга стра'аћа.

стрв м а. 'стрвина'; б. 'траг по коме се распознаје да је заклано бравче'. – Нијес'у му ст'р'ва над'или.

стр'еја ж 1. 'настрешница'. – Б'јежи с к'ишѣ, д'ијете, 'ајде ов'амо по[д] -стр'ејѡм; 2. 'покривка на стогу, као заштита од прокисивања'. – Ка'д ув'р'шиш ст'ѡк, т'а'м'а се припр'ѣм'и стр'еја, усијеч'е се гр'ан'аѣ б'уковије и м'етнѣ н'а в'р да не гњ'иј'ѣ с'ијено (О).

стрекн'ут стр'екнѐм св а. 'тргнути се'. – Није ме чуо, али је стрекнуо и окрѐнуо се наз'ат (Кж); **б.** 'престравити се, пореметити памећу'. – 'Он је стрекнуо: од'ио је от Подг'орицѐ и преп'а се н'а Роге. – Њ'ега сѹ к'а сумл'ивѡга затвор'или, не зн'ам к'ол'ко, а 'он, мл'ад, стрекнуо је, побол'ио сѐ и дош'а да мр'ѐ; || стр'ец'ат -ам несв 'трзати се захваћен кошмарима'. – Највише сам стрецала од напасника кокота. – Од часа стрецам.. – Колико лармате, стрецају ђеца – сједе на трупицу [4: 36 220]; в. *ѡрикажевай се*; || стр'ец'ање с 'трзање у сну, кошмар'; в. *ђешињи*.

стрел'нца ж 'муња'. – Стрел'ница те ф'ишт'ила (клетва); || стр'ијел'а ж 'исто. – Стријел'а те погод'ила. – Стријел'а те згод'ила; || стр'ијел'ат -'ијел'ам (не)св 'убити ватреним оружјем, обично на основу пресуде'. – Т'ун сѹ К'уч'а'н и Бр'атонож'ић'ан педес'ѐт и тр'и стр'ијел'али и св'е и[х] уб'ач'или у јед'ан тр'ап. – Ови сѹ им'али 'обичај да првѡ стр'ијел'ају п'а п'отл'е ако б'иднѐ пр'есудѐ.

стр'ес м 'удар, тресак'. – Прича се, да је некада змај слетио у Рикавачко језеро, и од тога силнога стреса сва је језерска вода избачена на изван [2: 277]; || стр'ѐс стрѐс'ем св 'јаким притиском или ударом учинити да нешто с нечега падне'. – 'Ижл'еже да стрѐс'е м'рве с тав'ајѐ; в. *ѡрес*; || стрѐс'ат се стрѐс'ам се несв 'дрхтати целим телом (од студени, јаког алкохолног пића)'. – Стрѐс'а се от прв'ѐ, а от пот'оњѐ ђе се у др'аче зав'ал'ит; || стрѐш'ен -а -о 'растројен, дезоријентисан'. – 'Она г'а изв'ад'ила стрѐш'енѡга и н'ика'д н'ије ум'ио к'аз'ат к'ако сѐ т'амо наш'а'.

стр'еф'ит се -ѡ се св 'десити се, догодити се'. – Н'е стреф'и се да ми је ј'еда'н макар ост'а да не вал'а; в. *ѡријес*.

стрж м бот 'варијетет храста, белѡик, љутик'; || стржев / стршев -а -о 'који је од стржа'. – Од стржевијех штица имао је шанац [2: 190]. – Па латинске понесоше главе... / Посадише на стршево коље / Ту да вију доклен изаг'њију [5: 461].

стри! узв за раздвајање помешаних оваца.

стрижа ж 'стрижење'. – Л'уђи сѹ се помаг'али и у стр'ижу; || стр'ижан м 'астраган'; || стр'иј / стр'ић стр'иј'ем несв а. 'стрићи (овце)'; **б.** 'сећи косу у знак жалости'. – Сестре су за браћом и снахе за ђеверима стригле косу и привезивале ју за гробни мрамор [2: 267]; || стр'игна ж 'жена напасница, вештица'; в. *ѡѡријина*; || стр'ижак м 'ждребе са застриженом гривом'. Друге године [ждребету се] застриже грива и реп и зове се »стрижак« [2: 15–16]; || стр'иж'аче с 'исто'; || стр'ижарица ж 'част, гозба која се приређује после стриже оваца'. – [1: 239, 2: 30]; || стр'иженица ж 'исто'; || стр'ижба ж 'стрижење, стрижа'. – Стрижбом му се остави »капура« [2: 12]; || стр'ижење с 'исто'. – Од послова, који се врше на планини, знатна је још стрижба или стрижење. Овце се стригу око Петрова-дне па најдаље до Св. Илије [1: 239]; || стр'изач м 'пастир који стриже овце' [2: 296]; || стр'ицк'ат -ам несв 'сецкати маказама'. – 'Ено ђѐд'о 'опѐт стр'ицк'а б'рке; || стр'ицн'ут -нѐм св 'кратким потезом нешто откинути маказама, штрицнути'. – 'Узмите ђет'ету тѐ н'ѡжице да се не стр'ицнѐ по носу; || стр'ицкол'ит -ѡм несв дем. – В'иђи ју: п'очѐла је да се стр'ицкол'и, о'ѐт'ила се ђевоч'ица.

стријела ж в. *сѡрелица*.

стр'иц м 'очев брат'; || стр'и'на ж 'стричева жена'; || стр'и'ница ж одм. – Стр'и'ница му от'ишла у пл'ацу и не м'оже доч'ек'а[т] да се в'рнѐ; || стр'инорога ж (одм) 'стриница'. – Што ми те т'а стр'инорога зад'ијев'а – с'а'ѐ-ћемо м'и њѡј к'аз'ат раб'оту; || стр'инур'ина ж пеј. – „Ђе ти је он'а стр'инур'ина“? – „Није 'она стр'инур'ина, нѡ м'оја стр'и'ница“; || стр'ичевић м 'други степен сродства, брат од стрица'; в. *ближика, род, ѡрвобрашучед*.

стр'ицкāt -ām в. *сѣриј*.

стр'ркāt -ām несв 'подјаривати ватру на огњишту'; || **стр'ркнūt** -нēm св 1. 'подјарити ватру на огњишту'. – Ст'ркини, ђ'ѣдо, тѣ 'огањ да се не ут'ули; 2. 'разбежати се, растрчати се'. – Док си трепну'о – стр'коше уз главницу: не вр'агови и[х] н'е бише ст'игли, а н'е она сакаг'ул'а ст'ѣрѣ. – Стркли да га траже [3: 453]; в. *укочањий*.

стр'рмаџ -мца м геогр 'стрма страна'. – Док ижл'ежѣш уз оны ст'рмаџ, м'оже ти д'уша исп'анут[12: 34]; || **стр'рмен** -а -о 'с изразитом косином, стрм'. – Она је стран'ина ст'рмена и н'ика'д да уж њ'у ижл'ежѣш; || **стр'рменица** ж 'стрма страна, стрмина'. – Кобила уз једну стрменицу изостане [2: 274]; || **стр'рморѣп** м 'сексуално девијантан човек'.

стрн м 'њива с које је пожњевена пшеница'; || **стрниште** / **стрмиште** с 'исто' [2: 486].

стрпат -ајем несв 'набацивати, натрпавати'; в. *љуииграча*.

стрпећ -а -е 'трпељив'. – Ђевојка има бити »стрпећа«, да јој се не придије назив »пцовачица« [2: 113].

струг м 'столарско оруђе којим се стружу и глачају дрвени предмети, блања'; ~ *од шѣица*; ~ *од иве*. – Шеста окружује величину и круг дна, а »стругом од иве« се слажу дуге [2: 75 76]; **стр'уг'ат** стр'ужем несв 'љуштити'. – Ж'ене с'у кр'ѣлу стр'уг'але; || **стр'угнūt** -нēm / **стр'угн'ут** стр'угнēm св 'овлаш засећи, застругати'. – Пол'а'ко стр'угн'и док се засијече да ти ш'ега не иск'аче; || **стр'уголит** -йм несв дем 'овлаш стругати'. – Ђѣд'о је в'а'зда нешто стр'уголио, нач'иња је греб'ул'е дрвен'ѣ и онѣ з'упце; || **стр'угалица** ж 'нож за љуштење кромпира'; в. *накончай*.

стр'уга / **стр'унга**, арб. *сѣруѣа*, ж 1. 'улаз у тор, обор'; в. *илага*; ~ в'ел'а (Г); [1: 237 241]. – Чоб'ан нагн'а 'овце на стр'угу (УБ). – Поред гладе је »струнга« за мужу стоке [2: 26];²⁰ 2.а. геогр 'теснац на планинском превоју, пресло' (Ор); б. 'узан пролаз између стена'. – Отка'д н'ѣма нѣр'ода, тѣ је стр'уга зарѣсла и прож њ'у се ни в'ук н'е пров'уче [12: 34]; || **струнг'ач** -ач'а м 'камен на струги на коме седи музач' [2: 27].

стру'ка ж 'огртак са ресама'. – О непогоди се Кучи огртаху белом струком са црним ресама [1: 256, 2: 91]. – А преко ћука [невеста] је пребацивала црвену струку, те кад би се клањала, струка би крајевима дохватала до земље [1: 257]; в. *исѣрес*; ~ *рѣшњ'ача* 'шал с ресама'. – Пригрнуше струке сивавице [5: 410].

струна / **струња** ж 'дуга коњска (ређе козја) длака'. – Да знам да ћу за старијем би те струњом накитила [2: 411, 1: 249]; || **стр'уњаѡв** -а -о 'који је од струње'. – Оспина и поткожњаци се отрљају струњавом врећом. – Оспине се лијече трљањем струњавом врећом или покровцем од козети [2: 521 548].

струнит се струним се св '»преврнути желудац« у страху, узбуђењу'; в. *окамениѣ се*.

strup м 'дечеје красте, екцем'. – Струп, који се истијем именом и арбанашки зове (*pustulatum genus, eczema chronicum capitis*), често пути ћецу... окростави [2: 509 548].

стр'цāt -ām несв 'бризгати, штрцати, у јаком млазу избацивати млеко из вимена'. – [Козама] сама вареника из пунога вимена »стрцак«; || **стр'цкāt** -ām несв 'помало бризгати, штрцати'. – А н'у ми ст'рци мало варен'икѣ у овѣ млијек'о; || **стр'рцколит** -йм несв дем 'помало штрцати'. – Омѣњ'иле с'у га, мѣ се ј'ош пом'ало ст'рцколи; || **стр'рцнūt** -нēm св 'мало бризнути, прснути, штрцнути'. – Мало пјене

²⁰ Према неким непотпуним назнакама, лик *сѣруниа* протеже се од Фундине преко Убала и захвата већи део Површи, с Ораховом, Кржањом и Стравчем; другде је обичније *сѣруа*.

од варенике стрцну за стоком [2: 27].

ст'уба ж 'лестве, мердевине'. – Ја зн'ам пр'ије ка^с[д] н'ије се у скр'ињу н'ико коп'а, нб на ст'убу или напр'ави два ражњ'а, о д'рв'а^н, ка ст'убу. – Побиијају у цје-потине дрвене клинове о које вјешају оплетене »гужбе« у виду синдира, и оне им служе уместо стуба за испињање [2: 404]; || **ст'убица** ж дем 'мале лестве'. – Бил'а ст'убица, пā како са^н-се прим'ио уз ону ст'убу, дошā^н до грѣд'ѣ грūd'има да се пр'им'им г'оре [1: 254]; || **ст'убе** ст'убā^н пл т 'степениште'. – Поноћ'и крѣн'уо да п'ушти в'оду, пā се са^с ст'убā^н снйж'и, спог'а^кни се те р'уку тū сл'оми и ишч'аши ју 'у рамо; || **ст'убице** -йцā^с пл т геогр 'уска стаза преко стрме камените стране'; уп. *шкала 1*.

студ ж 'хладноћа'. – Кад кокошке зими на једној ноzi стоје, претскажује велику студ [2: 322]; || **ст'удѣн** ж 'хладноћа'; || **студ'ен** -а -о 'хладан'. – Тун ти је св'акā в'ода студ'ена, кā 'у планину. – Ако је студ'ено прол'еће, ондā би тō мало касн'ије рād'или (Кж); || **ст'удн'ут** ст'уднѣ св 'захладнети'. – Б'огами је ст'удн'уло те л'ијепо.

ст'уж'ит се ст'уж'и се св 'смучити се до повраћања'. – П'ази да ти се не ст'уж'и.

ст'уј ст'уч'ем св 'стући'. – Остависте Лала мјесто Павла / Те још змији не стукосте плаву; || **ст'уцāт** -ām св 'туцањем уситнити, измрвити'. – Онб се ст'уцā и т'урй 'у воду и т'ијем сū бјел'ежāли 'овце.

ст'уп м 1. 'стуб, дирек; колац'; 2. геогр 'узан а дуг земљишни појас, ливада, њива'. – Равни квадратни комати земље зову се »ступови« [2: 44–45, 1: 263; 12: 34]; || **ст'уп'а'ц** -пц'а м 'дирек, колац'; в. *соха* [2: 86 317]; || **ступч'ић** м дем. – Н'ађи ми некй ступч'ић да га овб'је поб'ијем.

ст'упа ж 'дрвени, метални или камени кружно издубени суд у коме се тучком мрве ситнозрнасти плодови'. – Раније су се [жита] тукла у ступама [2: 52].

ст'ура ж 'асура'.

с'ублизу прил 'поблизу'. – С'ублизу је тō, н'ије дал'еко.

с'убј'елкāс[т] -ста -о 'беличаст'. – Озд'б је с'убј'елкāста, а г'орѣ скоро св'а м'одра. – Г'еле је кā с'убј'елкāсто.

суб'ота ж 'шести дан у недељи'.

с'уџ с'уџ'а -о *изр. суви кашаљ*. – Су'и кашаљ, тј. рикавац, арб. *калсаси*, сматра се, ка и фрус и заушнице, ћечијом болешћу [2: 525]; *су'а; болеси* в. *сушица*; || **сувар'ија** ж 'сува трава'. – Пр'еђе н'ије тѣ сувар'ије бил'о, нб 'овце св'е п'асле пā се н'ије им'ало шт'о осуш'ит, а откā сū чоб'ани от'ишли у мил'исторе – истраж'или сū и 'овце и нагрд'или св'е што сū раб'отāли (3); || **сувар'ија** ж 'сува трава'. – Нед'ајбоже да овā сувар'ина пл'амнѣ, п'ола би К'учā^н изгор'ело; || **с'уџ'ача** ж 'тиква натегача *Lagenaria vulgaris*'. – Бил'е сū онѣ т'икве с'уџ'аче; || **сувот'а** ж 'простор заштићен од кише, влаге'. – Сувот'а некаква 'о-дрвета; в. *брв'яча*; || **сувот'ица / сухотица** ж дем. – Док је нāд'ило, они сū н'ашли некū сувот'ицу [2: 57]. – Између гранатије храстова назре двеје три лишћем покривене сухотице [3; 86]; || **сувот'иња / су'отиња** ж 'посна исхрана'. – Жйв'ело сѣ на сувот'ињу, бил'о сѣ пл'адно. – Опште је вјеровање, да се бубине у човјечијој утроби лијече такозваном су'отињом, а то је једући дуго посно јело [2: 538]; в. *бубине*; || **сувоз'а'д / сухозьд / сухозид** м 'зид од ломљеног камена без малтера' [1: 236] || **сувоз'а'дица / су'озадица** ж 'кућа зидана без креча' [2: 81]; || **сувоз'а'да'н** -дна -о 'зидан без малтера, простим слагањем камена'. – Св'е сū тō д'игли с некаквōга к'ућйшта сувоз'а'днōга; || **сувом'еђа** ж 'ограда од наслаганог камена око имања, њиве, забрана' [1: 236]; || **сувом'еђина / сухомеђина** ж 'исто'; в. *сйраћ*; || **с'уша** ж ♠. – Ка^с[д] ст'иснѣ с'уша, св'акй облач'ић се пл'ејā; ||

суша^ц сушца м 'сувоњав, мршав човек'; в. *'уган* [2: 510]; || **сушек** м 'сушење'. – Прича се да је на Спасовдан гледана на сушеку свита кариманској вили у Кариману на Сушеку (?) [2: 73 273]. – Или Куч затражи кошуљу коју му је мајка још обдан опрала и оставила на сушек [3: 374]; || **сүш'ит (се)** с'үшй[м] (се) несв 'сушити (се)'. – Св'е 'изгоре, 'ево је п'очёла да се сүшй и г'ора на крг'бљу; || **с'ушнүт** -нё[м] св 'овлаш просушити'. – С'ушни овбј мак'ањици тў р'обицу пор'ед огња; || **сушица** ж 'туберкулоза'. – Сушица, »су'а болест«, »јектика«, »сичија« или »трпија«. Иако је доскоро била много позната, нико није помишљао, да је наследна болест [2: 526].

сүв'рс[г] -сти ж 'вршњак'. – Шпйр'о је тў б'ио и кă сүв'рс и бр'аћа [3: 209].

сүгр'еб м 'место које је пас изгребао задњим ногама и на које се, по народном веровању, не сме стати ни преко њега прећи јер ће се навући опака болест'. – Оспина долази... било кад неко на мађије нагази било кад стане на пасји сугреб [2: 548]. – Неће сте на сугреб стали [4: 115].

с'үд' м 'правна установа која решава спорове и чије је мишљење, формулисано као пресуда, обавезујуће'; *изр. крвни* ~ 'главарско веће за умир крви'. – Мирење је вршио крвни суд, који су код Куча чинили племенски главари [1: 219]; || **сүд'ит** с'үдйм несв 'судити'. – Нијес'ү и[х] м'огли сүд'ит; || **сүд'а^ц** сүч'а м 'судија'. – Ка^с[д] сү тó сүч'и пресүд'или, в'ише н'ије бйл'о пр'йчё. – Барјактар је и на суђењу главни судач у племену [2: 144]. – Трећи је... по истрпљеној казни убио суца уцињскога [2: 208]; || **судбина** ж 'предодређење, коб, фатум'. – У Куча се врло много верује у »судбину« [1: 294]. – Сјутра ми је судбина да умрем [2: 307]. – Са^с с'удбином се не м'ош запрдйв'ат кă ж ђец'бм.

с'үд² м 'посуда'. – Нађеш кака^в с'үд и т'амо уб'ачйш. – Нијесм'о мй им'али тије сүд'ан, нó се м'учйле ж'ене; || **суд'ић** м 'мања посуда'; || **судњача** ж 'врста тикве'. – Пошто се сукрвица с мозга дигла, изврћену кост попунила је кора од тикве судњаче, врху које се вратила одљушћена кожа [2: 65 553].

судионик м 'сувласник'.

сүждр'ебна 'која у утроби носи ждребе'.

сүж'еница м 'мушкарац који има феминизирани манире'.

с'уза ж ♦; *изр. једина* ~; в. *једина^ц*.

сүјм'а -'ё ж 'сумња'. – Т'омё и т'омё да се 'узмё гл'ас, да га ст'авё под сүјм'бм [2: 153]; || **сүјм'ат** 'үјмăм несв 'сумњати'. – Лилица сүјма од мјеста, ђе наууши да је чепкано [2: 64]; || **сүјм'иф** -ива -о 'сумњив'. – Он и[м] је в'а^сзда б'ио сүјм'иф, а н'ико не зн'а што га нијес'ү затв'арăли; || **сумл'иф** -ива -о 'исто'. – Њ'ега сү кă сумл'ивбга затвор'или.

сүк'ат с'үчём несв **а**. 'увијати, упредати вунене или памучне длаке у једну нит'; **б**. 'увијати бркове'. – Ћёд'о је м'ало пођет'ињио: 'ено му Рăд'е с'үчё б'рке; || **суканица** ж 'пита савијача'.

с'уклата м 'висок незграпан човек'. – Ка^с[д] ч'ёк гл'ејă онў с'уклату, чињ'й му се да ће се расăд'ит и да тё му н'огё от'ис св'акă на св'оју б'анду; уп. *шурйуш*.

сүкн'о с 'дебела ваљана вунена тканина'; в. *исүрес*; || **сукњен'й** -ă -б 'који је од сукна'.

сукрăт'ит -'ăтйм св 'ускратити; избећи да се неком захтеву удовољи'; в. *бес-шйла^ск*.

сукр'вица ж 'гној помешан с крвљу'. – Ка^с[д] се ч'йр пров'ăлй, кр'ёнё н'ăјприје сукр'вица, а п'отл'е исп'адă и сп'еча^ск.

сулунд'ăр -ăр'а м 'цев, чунак за одвод дима'. – Сулундар провучен кроз рупу испод таванице [4: 259].

с'ума ж 1. 'врста, сој'. – Тā је с'ума л'уђи св'акџе др'усв'у п'отребна, а од св'акоџа је ч'ока пр'езрена (Вр); **2.** 'мера, количина'. – За признање и потврду војводске власти [скадарском везиру давали су] по неку »суму масла и стоке« [2: 133].

сумин'ут (се) -'инџм св (се) 'мимоићи (се)'. – Сумин'уше се без »бућ'џрно«;
|| сумињов'ат (се) -'ујем (се) 'мимоилазити се'. – Нешто је помеђу њ'и бил'о те с'у се в'а'зда сумињов'али.

сум'узга ж 1. 'снег и киша, лапавица'. – Кад с кишом удари снијег зове се сумузга [2: 333]; **2.** 'блато, прљавштина'. – Пā тā'мā је зāм'ио рук'џм у он'у сум'узгу те му стој на он'у к'арличн'у к'џс – нāђ'е онџ з'рно.

сунгул'ат -а -о 'сакат; парализован'. – 'Он је б'ио сунгул'ат у л'ијев'у б'āнду;
|| сунгул'атит -џм несв 'постајати сакат'. – Ка'д ју е слом'ио, онā му р'ука ост'ала н'акарāдна, а с'а'д је п'очџла да му сунгул'атит и онā др'угā; **|| сунгул'āћ -āћ'а м** 'сакат човек'. – Тун је ост'ан'уло н'еколико сунгулāћ'ā'е и сакарāћ'ā'е којџ је Б'џг забор'авио, а онџ др'угџ џд'оше да в'идџ имā ли џ'е н'ешто што ов'џје н'џмā.

с'ун'ут с'унџм св 1. 'излити, изасути'. – С'ун'ит тџ тр'ице 'у мџћу; **2.** 'кренути некуд нагло, непромишљено'. – Ка'д би се зн'ало куј с'у с'ун'ули, бил'а би и[м] л'ијџпа раб'џта.

сун'ендовāt -ујем св 'уништити, упропастити'. – П'ази се, д'ијете, да те овџ по њ'ински не доф'атџ е тџ те сун'ендовāt б'езлијџка.

суп'ијерна ж 'чинија за супу'.

с'уп'она ж 1. 'заједничко чување стоке лети, на планинском пашњаку, ортак-лук'. – Који од Куча немају довољно стоке, да би могли сами издизати на планину, удруже се по двојица у супону. Супоници деле после добивени мрс према броју оваца музара [1: 235]. – И делију Лисичића Павла... / Што је бијо с њима у супону [5: 55]; **2.а.** 'удруживање због због сумњивих послова'. – Пушти ми с'уп'ону с тр'ањāма и л'уп'џжима да те не зам'а'кнџм; **б.** 'ванбрачни однос'. – 'Они с'у, нас'ум, у с'уп'ону, мā да в'идџмо н'а што џе те издр'ијет; **|| с'уп'он'ит се** -џм се несв 'удруживати се ради заједничког држања стоке на планинском пашњаку'. – В'ише се н'џнемо с'уп'онит н'и с кџм – 'овце с'у от'ишле у паз'ар; **|| с'уп'оновāt** -ујем несв 'исто'. – Супонује с кућом Дабетића [5: 301]; **|| с'уп'оник м** 'учесник у заједничком држању стоке'. – Оге посјећ тебе и синове / И твојџга млада супоника. – Те је стао мислит и премишљат / Како би се отац осветијо / И Никола његов брат једини / И супоник Лисичићу Павле [5: 50 60; 2: 22].

супражица ж 'врућ пепео с нешто жара'. – Тијело облажу врућом и поквашеном супражицом [2: 513].

супр'еш ж 'пегла'. – Бил'и с'у онџ ст'арџ супр'ешџ те се у њ'и м'етнџ ж'ар (Бч);
|| супреш'ат -āм (не)св '(ис)пеглати'. – 'Оне бише 'обл'е шћ'еле да му супреш'ај'у кош'ул'у, а ниједн'а не ум'ије.

супурд'ат -āм св 'уништити, упропастити'. – 'Они тџ тџ да супурд'ај'у кā и св'е што с'у дос'а'д; **|| супурдāв'ат** -ајем / -āј'ем несв. – Овџ н'ајбол'е зн'ај'у к'ако се супурд'аје онџ што с'у л'уђи начџњ'али.

сургум / сург'ун м 'изгон; пропаст, затвор'. – Али га докучи валија скадарски и справи у сургун [2: 178]; **|| сургун'исāt** -'ишџм (не)св '(про)гонити' [Ж 20]; **|| сургум'āк** -āк'а м 'стар човек сумњивог моралног утемељења'. – Да су оногā сургумāк'а ст'арџга [убили], н'е би ж'алио, нијесм'о га број'али у в'ел'џ л'уђе [4: 98].
с'урд'ун м 'првалија, амбис' [1: 105; 12: 34].

с'уров -а -о 'свиреп, немилосрдан'. – Стога се чини једниема да су они суро-

ви и дивји више од друге народе [Ж 1].

суроња м 'во'; || **сур'уја** ж 'крава' [2: 18].

сурутка ж 'секударна сурутка (из које је издвојена урда)'.
сушет м 'сретање, виђење; састанак'; || **сушетачке** прил фолк 'игра у којој

се играчи једни другима примичу и после се удаљују'. – Ако на тај начин играју два скопчана пара, примичући се до сред кола један друге и опет измичући назад, тај се начин игре зове »сушетачке« [2: 378].

суст'опице прил 'једно за другим, у стопу'. – Сустопице зрно по зрно баца у бразду [2: 48]. – Он за војском сустопице ојде [5: 203].

сустр'има'к -мка м 'бастард, производ укрштања лоших раса'.

с'утука ж 'коб, проклетство'.

с'утура ж нејасно, обично у благој псовци, прекору, упозорењу. – 'Ајте б'рзо е ћу ви јеб'а[т] с'утуру. – Мичите се 'отолѣ да ви не јеб'ем с'утуру; || **сутур'ат** -'ам св 'уништити, упропастити'; в. *ма'ј*.

сутуренција ж 'прехлада'; в. *инфлуенца* [2: 528].

сухомеђина ж в. *сув, сувомеђина*.

с'уша ж в. *сув*.

Ѓ

Ѓ'евѣр Ѓ'евѣра м 1. 'јак северни ветар'. – Ка'д 'уждї Ѓ'евѣр, д'есї се да не ст'анѣ ни за трї нећ'ел'е. – По овакв'оме Ѓ'евѣру низ Мор'ачу да'н'а'с с'амо ко м'брѣ. – Ка'а[д] Ѓ'евѣр проп'унѣ, гл'е[д]ѣ[ј] да нијес'и дал'еко 'од огња; в. *гурлай; сјевѣр* 'северни ветар' [2: 333, 1: 20]; 2. 'северна страна'. – Р'екѣ'н би да ће м'ало да ни ст'уднѣ с'а' севера; || **север'ика** ж 'слаб северни ветар, северац'. – А н'ама с'у нарѣд'или, мало север'икѣ б'ј'еше: св'и се постр'б'јте нѣ в'у стр'ану од гр'оба, с'евѣрно, ако б'иднѣ смр'ат – в'ј'ета'р ће [ј]у ћ'ера[т] т'амо, да н'е би к'ом'е тѣшк'о бил'о; || **север'ина** ж аугм. – 'Оће ли, зн'ѣ ли 'ико, утѣл'ат овѣ север'ина; || **Ѓ'евѣрнї** -ѣ -б 'који се тиче севера, који је на северној страни'. – В'аша с'у врат'а от к'ућѣ са' Ѓ'евѣрнѣ стрѣн'ѣ; || **Ѓ'евѣрно** прил в. *северика*; || **северл'ив** -а -о 'хладан, под утицајем северног ветра'. – Преб'ачи т'у каб'аницу, северл'иво је и н'ѣј се запот'ит. – Кад [облак] почи-не у Грлу од Мораче наступа сјевѣрљиво вријеме [2: 325].

Ѓ'едало с 1. обично мн 'део тела на коме се седи, гуз(ови)'. – 'Офуја се и н'ат'уче Ѓ'едало на нечесов к'ами; 2. 'ноћни боравак кокошака'. – К'окошке ид'у на Ѓ'едала; || **седа'ачка** ж 'подметач који се поставља на столицу или место на коме ће се сести (ради удобности)'. – М'етни стрїк'у т'у седа'ачку; || **седа'ѣчкѣ** прил 'седећи, у седећем положају'. – Нека седа'ѣчкѣ трп'ї оса'н да'н'а'е како зн'ѣ; || **Ѓ'еднїк** / **сједнїк** м а. 'вечерњи скуп, посело'. – Ц'ѣрѣни св'и ск'ин'ули петокр'аке и д'б'оше на Ѓ'еднїк т'ун. – Планинари се иначе још веселе и забављају на честим вечерњим састанцима, сједницима, код нечије гладе [1: 239]. – О Бијелим Покладама се држи последњи зимски а уједно »највишик«, т. ј. највећи ноћни сједнїк [1: 291]. – Кад су једном иза тога вукови били на сједнїк, рече један млади вук ради прове [2: 463–464]; в. *зайас*; б. 'седење'. – 'Ајте б'рзо, н'ѣмѣ Ѓ'еднїка, тр'ебѣ онѣ 'овце в'ићет. – Око огњишта има по више треножнијех столица за сједнїк [2: 87]; || **Ѓ'еднїчѣр** / **сједнїчар** м 'учесник вечерњег скупа'. – Док'а[д] с'у ви с'ин'ој ост'али Ѓ'еднїчѣри. – Скупе се »сједнїчари« увече било сви било у неколико група и са запаљеним зубљама дођу у одређени дом [1: 291]. – Планинкама често помажу у чешљању сједнїчари. – Покоји сједнїчар га моли и куми, да ју опрости [2: 30 369]; в. *наваргај*; || **сједница**

ж в. сједник [1: 291]; || **џ'ес[т]** џ'едџм св 'сести'. – Џ'еди – не рас'ела се!; || **џеђ'ет** џед'џм несв. – 'Они џеђ'ау на ст'убе и загр'ајаше ка да те се поб'ит; || **сијед'ат** -'ам несв 'седати'. – Нџмџм к'а' сијед'ат, с'а'-тџ ми д'џј раб'отњици.

џед'ок м 'сведок'. – У те џ'ине с'удове м'огли с'у да ул'ег'у с'амо џ'ине суд'ије и џ'ини џед'оци; || **џед'оч'ит** -џм (не)св 'сведочити'. – Т'џ'мџ с'у м'огли да џед'оч'џ с'амо в'ј'еровџни л'уђи, а н'е 'рђе и фуцм'ути ка с'а'[д].

џ'еј џеч'џм / сијеч'џм несв 'сеђи'. – Л'истове с'у џ'екли з'а овце; || **џек'ира** ж 1. 'секира'; 2. 'избочени део стуба-носача моста окренут узводно' [1: 48]; в. *ноџа*; || **џек'ирица** ж дем; || **џекирч'ина** ж аугм; || **џ'екн'ут (се) / сјекнут** -нџм (се) св 1. 'обрецнути се'. – На тређе понављање сјекнуо је Вуле: „Не брани Вуле Кође, биорска кобило, но на џи', помози Боже“ [2: 151]; 2. 'тргнути се и одскочити у страну'. – Преплашени коњ сјекну по страни [3: 273]; || **џ'ецџт** -џм несв 'кресати огђилом о кремен'. – Сл'або ми џ'ецџ ов'и к'ами; ~ се несв 'обрецати се'. – Нем'џ се в'а'зда џ'ецџт нџ-в'у џ'џцу; || **џ'ецкџт** -џм несв 'сецкати'. – Ђ'џца с'у се нешто см'ир'ила, поглџдн'и што-нџ џ'ецкџју; || **џ'ецкол'ит** -џм несв дем. – Сво-ј'утро нешто т'ешџ и џ'ецколи испод онога за д'иђа; || **џ'џцн'ут** -нџм св 'засеђи кратким потезом'. – Ка'[д]-сџ џ'џцнуо п'џ прсту и в'идио к'рв – у вр'иску; || **сјџцавица** ж 'нож за сечење раштана' [2: 53]; || **сијечење** с '»игра којом двојица представљају двобојк' [2: 366].

џ'еме џ'емена с; *изр. вел'е ~, мало ~* [2: 48]; || **џемењ'џк** -џк'а м 'бирани кукурузни клип остављен за семе' [2: 49]; в. *ленџа*.

џ'ен / сјен м 1. 'клин који пролази кроз млинско камење' [2: 53]; 2. 'импровизована пударска куђица'. – Пудари... имају за спавање и дневно ладовање високо дигнуте »сјенове« [2: 57]; 3. 'душа покојникова, дух'. – »Кутњицу«... не ваља убијати, јер је у џој »сјен« некојега укуђанина, па би одмах умро [2: 338].

џенина ж в. *сијено*.

џ'џра / сјџра ж 1. 'прво млеко после тељења, грушавина'. – Ка'[д] се от'ел'и кр'ава, она је пр'ва варен'ика – џ'џра; *сјџра*, арб. *кулос'џра* 'прва вареника' [2: 11]; 2. 'масноћа од опране вуне'. – [Сагун је] код чистијџх жена замјеђивала »сјџра« од »веле вуне« [2: 30 99]; в. *саџ рабоџе*; || **џ'џр'ит** -џм несв 'кувати сјџру'; || **џ'џрџв** -џ -џ 'који се односи на сјџру 2.'; || **џ'џр'уша** ж бот 'биљка из породице успатица *Salvia verticillata*, *Stachys germanica*' (7: 129).

џ'џр'џп м 'немиран, необуздан човек'. – С'амо се т'и с онијџм џерџпом уф'ати 'у коло пџ ћеш л'ијепо обр'ш'ит; || **џ'џр'џница** ж 'раскалашна жена'. – Која је онџ џ'џр'џница – б'џжџ благодар'ијо!

џ'џта'н џ'џтна -џ 'брижан, нерасположен'. – М'џја е Јџг'а џ'џтна, распол'ожите у м'ало (Бс).

џ'џт'ит (се) -џм (се) св '(под)сетити (се)'. – Ако га ср'етџш, џ'џти га да ти доп'есџ. – Н'џко сџ с кат'ун'а џ'џтио и ижл'егџ на Ђ'џафу про'ушк'у и д'џ гл'џс: „К'џ е К'уч, плијен'ише се 'овце Р'ачковиђа!“ (Кж).

џ'џтовџт -ујџм несв 'саветовати'; в. *видџџџ*.

џ'џк! узв за вабљење краве.

џ'џска ж а. 'непослушна, својеглава девојка'. – Н'џђе ме ч'удо од овџ мој'џ џ'џскџ и џ'џндџа јез'ика; б. 'немирна крава'. – Веђи ми т'у џ'џску н'акрџтко, да ми ју вр'џг не позоб'џ; || **џ'џскица** ж 'девојчурак коме су женске облине тек почеле да се уобличују'. – Ова џе м'џја џ'џскица, чињ'и ми се, да порџст'е у в'ел'у поган'ул'у.

џ'џок узв за дозивање говеда.

џ'џутра прил 'следећег дана, сутра'. – Јџ ћу гл'џ[д]џ[т] да д'џђџм џ'џутра али прекоџутра; || **џутрав'џчџн** прил 'сутравече'. – М'џрџш џутрав'џчџн б'ит на к'уђу

е чекау Мор'ачани, 'оће да [j]у д'ау Мор'ачанима; || **с'утрадāн** прил 'сутра, сутрашњи дан'; || **с'утри** -ā -ē 'сутрашњи'. – А ја ћу иза'бр'а[т] да'н ка'ћу д'ој, с'утри или преко'с'утри д'ā'н, ка'д[д]-ћемо м'ој л'уцки разговā'р[а[т]].

Т

таб'ан м 'простор између греда испод пода?'. – Ископā је у таб'ан између оније грѣд'а'н кор'ито пā т'урио п'ушку на онй таб'ан, а озг'бр шт'ицу прилијег'ио, приков'ā.

табор м 'војна јединица'. – Трећи дан цар оправи табор аскера, да га допрати [2: 457].

тав'аја ж 'стони прекривач, столњак'.

таван м а. 'под'. – Ову врло смијешну игру одигравају на »тавану« (поду) међу сједником [2: 367]; б. 'спрат'. – Ако је кућа »на таван«, арб. *шавони*, доњи дио под таваном зове се изба [2: 86].

тавул'ин -ин'а м 'сто'. – Треба да имā тавул'ин дрвен'и да у њ'ега н'емā н'икакв'ога 'ексера гв'озден'ога нō с'амо дрвен'о да је зак'блāно.

таг'ар -ар'а м 'плитка посуда, слична тепсији'. – Им'али с'у једне таг'ар'е, тō је кā с'а'ч бил'о пā га т'ури на онй с'а'ца'јак пā и 'они оћау м'авāt некијема лоп'атицама, да га разг'орē (Кж).

та'ин м а. 'војничка храна'. – Сваки војник је бринуо за своје оружје, »цебеану и таин« [2: 183]; б. 'храна за дужи пут'. – Ка'д ид'еш ће н'а п'ут, т'уриш у торб'ицу та'ина, огл'аднй се (в'уст'а с'у п'а'сā в'уст'а).

та'акбнā прил 'тако'; в. *разгвајай*.

таксир'āt -āt'а м 'невоља, несрећа, беда'. – Нāћ'е ме таксир'āt от поган'ул'ē [4: 91 247].

такул'ин -ин'а м 'новчаник'. – Беду узеше табакеру, такулин и кресиво [4: 213].

талаг'ан м 'огртач од дебелог грубог сукна'. – Талаган [је] огртач од необично дебелог и грубога сукна сиве боје, има рукаве и капуљу, носи се на раменима [2: 91]. – О непогоди се Кучи огртаху... сукненим талаганом, а то је горња хаљина без рукава [1: 256]; в. *јуњина, осйар*.

тали' / **талих** / **тāl'ик** м 'срећа, судбина'. – Тали', срећа, нафака, бафт-хоћ... одређује се судбином на рођеном часу [2: 310]. – Ђекоме ко није доброга »талиха« вели се: „Злосрећан је ка зец пред пушком“ [2: 335]; || **тал'ича'н** / **талишан** -чна / шна -о 'срећан'. – За онога коме добро послѣ пролазе вјерује се да је »талишан«, односно »нафачит«, »бафтација« или »икбалија« [2: 310].

тāl'имйт -йм (не)св 'жртвовати'.

тāl'ум / **талун** м 'духовно клонуће'; в. *клајеж* [2: 528].

танак в. *шā'на'к*.

т'андара-м'андара 'израз ниподаштавања уз бесмислену причу'. – Пр'ича ви је там'ан т'андара-м'андара, а и п'амēt ви н'ије дал'еко и б'ол'и бисте л'ући бил'и да ми препалā'ге ону згр'адицу да мало крт'олē у њ'у уб'ачйм; || **тандар'ат** -ā[м] несв 1. 'лупати претурајући ствари, рушити'. – В'ићите којē што тō тандар'ā у 'избу, да се т'еле не зам'акнē; 2. 'спорити се око бесмислених питања, брбљати'. – Ови с'у

на тѣ њ'ине куфер'ѣнције науч'или да те добр'е тандар'ају; || **тандар'ија** ж 'пропаст, уништење'. – После њ'инѣ п'огибије сн'ае пов'едоше ђ'ецу, ст'арчеви помријеш'е и св'е бјд'е у тандар'ију.

т'антара ж 'дотрајала направа, олупина'. – Или да се пл'аши от каквѣ т'антаре или камиб'а – Б'оже са'ч'ува!

т'аоном'а'дне прил 'пре четири дана'. – Ми тѣ вел'им'о: јуч'ѣн – пр'екјучѣн – оном'а'дне – т'аононом'а'дне.

т'араба ж 'калдрма'; в. *салиц*.

тарак'ат -'а[м] несв 'лупкати као кад се одроњавају каменчићи'. – Кад б'ачиш к'ами [у јаму], 'он д'уго тарак'а док ст'анѣ; || **тар'акнѣт** -нѣм св 'лупнути'. – М'брѣ н'ешто да тар'акнѣ к'ат кут'ар'иш по нев'иђелици; || **тар'аковина** ж 'беспослица; бесмислен разговор'. – Не ум'ију 'они бе[з]-њ'иније тар'аков'ина'.

тар'аф м 'непозната мистична сила; в. *најушииш*.

тараф'унда ж 'олош, шљам'. – М'ичи се о[д]-тѣ тараф'ундѣ да не б'иднѣш г'рда'н.

тараш'нт -ашӣм несв 'претраживати по разбацаним стварима'. – В'иђи што тѣ дијет'е тар'аши, да не нач'ини какву шт'ету.

т'аркѣт -ам несв 'подјаривати ватру, царати'. – Баба се не д'ижѣ 'од огња и в'а'зда т'аркѣ онѣ б'рстинице; || **т'арнѣт** -нѣм св 'царнути'. – Т'арни м'ало тѣ г'лавњу, да се разг'орѣ; || **т'арколѣт** -й̄м несв дем 'помало, као узгред, царати по ватри'. – Сед'и к'од огња, т'арколѣ га и ш'арѣ по п'епелу.

татар м 'гласник'. – По татару књигу оправиво [5: 97].

татрѣат -ам несв 'цвркатати; чаврљати'. – Једино тице татрѣају ка вазда [4: 121 170].

татулица ж 'отровна биљка са дугим белим цветовима *Datura stramonium*'.

таш! таш! таш! узв за лучење коза [2: 14].

та'д'ар / **тадар** прил 'тада'. – Миш тадар ојде и заиште облаку кјер [2: 463]. **та'ај** / **та'кн'ут** т'а'кнѣм св 'дирнути, такнути'. – Нем'бте га та'кн'ут док д'ођѣм; || **тиц'ат** т'йчѣм несв 'дирати, задркивати'. – Не см'ије ми н'ико дијет'е тиц'ат е ђу св'акѣме кѣз'ат раб'оту ко ми га т'а'кнѣ; в. *објесиш*.

та'ка-та'ка в. *каменица*.

та'амѣ прил 'тада'; в. *излелекаш*, *дишнуш*; *нукнуш*.

та'мн'йк -й̄ка м 'тамно место; дубок таман вир'. – Р'екѣн је војвода М'арко да ће св'ако заврш'ит у 'истѣ та'мн'йк [12: 34]; || **та'мн'ница** ж 1. 'робижашница'. – Зѣм'ише га у та'мн'ицу, а ка'е[д]-ће ижл'еј – в'иђеће; 2. 'женски пород у сиротињској кући'. – Ко има више женске ђеце, вели се: „Притисле су га тамнице“ [2: 113]; || **та'мнов'ат** -ујем несв 'бити у тамници'; в. *бабоваш*.

та'анак т'анка -о 1. 'мале дебљине'. – П'ал'ага, П'ал'ага, на т'анко се кон'ац к'идѣ; 2. 'слаб, нејак'. – Кажу да је да'н'ас најпоштен'иј Л'евор'ечанин, а од једнѣ-га т'анкѣга загр'анка; || **та'анкод'ушиш** м 'страшљивац, слабиш'; || **та'нч'ица** ж 1. 'земља са танким слојем роднице'. – »Мало сјеме« се обично сије у »рану руку« а на земље танчице [2: 37 48]; 2. »танко« братство'. – О[д]-та'нч'ицѣ н'ије ни л'уђ'ин бив'ало без ако и[м] га некѣ д'обра 'одива не дон'есѣ; 3. 'добра пушка'. – Ту танчице пушке запуцаше [5: 61]; || **та'њ'ат** -'ам несв 'постајати тањи, тањити се'. – Та'њ'ају више и л'уђи, нѣмѣ и[х] к'о в'ише ни нач'ињ'ат; || **та'њ'евина** / **та'њ'евина** ж 'лоша људска сорта'; в. *донијеш*.

т'а^ања̄т -ā[м] несв 'тонути'. – Ка^а[д] ст'анѣ да не т'а^ања̄ – ондā је м'асло измѣт'ено (Бс). – Т'а^ања̄ла је з'емја (Пг).

т'а^ас[т] м 'женин отац'; || т'а^ашта ж 'женина мати'; || т'а^азбина ж 'женин род'; в. *мангар*.

т'а^ача^ас прил 'истог тренутка'. – Наш'а^ан је п'ушку и т'а^ача^ас сѹ га у'апсили; в. *заболоваї*.

твор м 'мелем'. – Пошто тада навали крв на одрано место, он га премаже нарочитим »твором« (мелемом), који заустави крв [1: 312].

твр'рд -а -о 'који се не може лако уобличавати'; *изр. ѿвр'г'а на с'ису* (о крави коју је тешко мустити); || твр'рд'нт твр'рд'им несв 'учвршћивати'; в. *ѿремоѿаваї*; || твр'рђа ж 'тешко проходан терен, камењар; стене, литице' [12: 34]; || тврдогл'ав -а -о ♦. – Тѳ је тврдоглаво и погано, теке ће му п'уца̄т – на̄ко ме не б'иднѣ; || тврдогл'авче -ета с 'својеглаво, тврдоглаво дете'; в. *бадијава*; || тврдогл'ав'ат -'āвāм (не)св 'би(ва)ти непослушан, својеглав'. – Ако је н'еко прѳв'ā да тврдогл'āvā, за њ'ега н'ије б'ил'о пл'ата, а чека̄ гā и д'оба^р ф'рштѹн.

тевабија м 'пратња, пратилац'. – Погинуо је како везиров тевабија [2: 175 457]. – Но је с бегом вазда тевабија / Бираније турскије делија / Што бегове пазе и чувају [5: 491]; в. *кљуваї*.

т'егнѹт -нѣм св 'повући'; в. *шћер(уна)*; || т'езāt -āм несв 'повлачити, извличити'. – Једа^н Малес'ор, сиром'а, п'ануо и слом'ио р'ѹку; т'ата т'езā, нам'јестио му је д'обро, а т'а^амā се преснијет'ио; || тегот'а ж 'тежина, тешкоћа'. – Што је од мене имала теготу, што ме девет мјесеци под пас носила [2: 303]; *сāѿираї*, *ѿиса*; || т'ѣжа^к тѣшк'а -'о 1. 'који има тежину'. – Тѣшк'о је тѳ за мак'ању, немѳ се гријеш'ит; 2. 'уморан, физички изнурен'. – Тѣшк'а ли са^м ј'утрѳс, Б'оже ми пом'ози; || тѣшк'а 'трудна, gravidна'. – Док је жена у другом стању, каже се »тешка је«, »трудна је«, »нејака је«, »самдруга је«, »бређа је« [2: 507]; || т'ѣжа ж 'тешкоћа, терет'. – На њ'ега је, м'рчника, т'ѣжа, те велика̄; *изр. ~ л'уцк'ā* 'човек узорних моралних квалитета'.

т'еј теч'ѣм несв 'стицати, зараћивати'. – В'а^ас'ї в'ијек је т'екā^а кā да ће га нос'ит на т'а^а св'ијет; || т'ековина ж 'печалба'. – Већи дио народа иде у тековину [2: 67]. – Један се сиротан путник крене у тековину у далеки свијет [2: 452]; || теѿбина ж 'тековина, оно што је стечено, зарађено' [2: 67].

т'еј се тек'ѹ се несв 'парити се (о козама)'; || течење с в. *ѿрчење* [2: 10].

тѣк'а -'ѣ ж 'свеска'.

теке а. прил 'само'. – Јā за тр'ѳјцу не зн'ам теке з'а двѳјцу. – Јā там'ан налож'ила 'огањ, ка^а[д] теке – Анд'р'о! – Н'ије га 'убио, теке р'анио; б. св 'али'. – Старога слушај, теке не иди уз брдо за њим [2: 109]; в. св 'чим'; в. *учињей*; || текле св 'исто'. – Моја је болест безобразна; свако ће ми реј, да се умећем, текле ијем ка' само здрав; в. *ѿун* [2: 510].

тековина ж в. *ѿеј*.

телар -ара м 'телал, гласник'. – Па истури у логор телара / Да се царска азураје војска [5: 99].

т'еле -'ета с 'младунче краве'. – За н'екѳга ко је т'акѳ м'ало бр'укел'ас они вел'ѣ да не зн'ā ни ће се т'еле в'ѣжѣ; || телад'ар -ār'а м 'колибица за телад у виду мањег шатора или у облику наслона од штица'; || теладар'ица ж 'исто' [1: 237]; || телев'ез м пеј 'врат'. – П'ази се, д'ијете, да ти не п'укнѣ по телев'езу; || телећ'ар -ār'а м в. *ѿелагар(ица)*; || телећина ж 'уштављена телећа кожа' [4: 254]; || тел'еце с дем. – Једно ми тел'еце в'ише ид'ѣ з'а мнѳм нѳ за м'āјкѳм; || тел'ица ж 'јуница до две године старости' (Бс).

тел'ер м 'прозорски рам'.

телиг м а. 'део јарма'; [2: 47]; б. 'кружно савијено дрво које се стоци (овцама и козама) ставља на врат да на њему виси звоно'.

тем'ел м 1. 'основа на којој се зида кућа'. – Почетак зида кућнога зове се »темељ« или »полумента« [2: 80]; 2. 'имање'. – Е попиш'ам се у т'а^е тем'ел' у Кос'ор којј је тол'икљ фр'ута д'онио. – Ораћа земља с виноградом, ливадом, »ограјама« и метехом зове се »темељ« [2: 45]. – Та два к'оња тем'ел' ч'љку вал'ају, нљ не зн'ам шт'о тљ му дв'а; в. *роі*.

темена / теменаћ 'муслимапски поздрав (трпези, угледнику)'. – И теменаћ паши учинио [5: 249; 2: 471].

темер'ут м 'тврдоглав дечак'. – 'Оди, темер'уту, да ви'ију м'ис[л]иш-[л]и претв'арат ка[д] ти се не'што р'ечљ; || **темер'утка** ж 'тврдоглава женска особа'. – Она покојница не бјеше темерутка ка' ти, но се шењаше с мјеста на мјесто [2: 464]. – З'овни ми ону темер'утку да јљ пот'љгнљм вит'ице; || **темер'уче** -ета с 'тврдоглаво дете'. – Валā ће ми д'љ на ваг'ан онљ темер'уче те ме да'н'а^с н'апуни сич'ијљ; || **темер'ута'н** -тна -о 'тврдоглав, непослушан'. – Код оц'а је једн'љм м'огā'н б'ит темер'ута'н – др'уги п'ут му н'ије п'адāло н'ам; || **темер'утно** прил 'тврдоглаво, непослушно'. – Био је крљну'о темер'утно, мā гā угн'ā 'у брāду; || **темер'ут'ат** -'утāм несв 'понашати се својеглаво, тврдоглаво'. – Тљ је, р'екā'н би, м'ало забич'ило и крљну'ло да темер'утā и с'а^е[д] да ви'идимо како се са'б'ијају р'огови; || **темер'утит** -йм несв 'исто'. – Н'у тй 'ојди код оц'а и т'амо темер'ути, да ви'идимо д'оклљ.

т'емун м 'мужјак с дисфункционалним тестисима'. – Ка^е[д] н'љмā з'рна, т'ā'мā је т'емун [2: 15]; в. *рзак*.

тенећа ж 'лим, плех; плехана посуда'. – Достина су [се гребли] оштрим »кремовјем« од пушака или тенећама с пушке, а љеко и парчетом ластре [2: 250]. – Си-нијом саспи у тенећу [4: 265].

тењезг'ало с 'брбљивац, причалица'. – Дљћ'е некљ тењезг'ало на куфер'љнцију и не знāш о ча'му је прди'о, теке ост'адосмо двије 'уре; || **тењезг'ат** -ām несв 'брбљати без мере и обзира'. – Сед'љ т'амо под м'урвљм, срк'љћу и тењезг'ају, а п'амљт и[м] не см'љтā; || **тењезг'ача** ж 'брбљивица'. – Нијесм'о ни мй бес тије тењезг'ачā'н: онљ којљ нијесу ручк'а сигур'але 'учљ овљ како се тљ чин'й.

тепелак м 'горњи округли део црногорске и херцеговачке капе украшен српским националним симболима'. – Теткићи и ујаковићи носе у знак короте црн »тепелак« на капи [2: 267].

тепс'ија / тепц'ија ж, арб. *шејци*, а. 'врста пите, гибаница'. – Тепсија се зготови од неких десетак листова или слојева, од којих се сваки засебно пече под врућим сачем [2: 88 102]. – Од колача знају само за обичне погаче, даље за питу или тепсију, а то је обична српска гибаница [1: 261]; б. 'већи округао плитак суд, бакарни или емајлирани, у коме се пекала »тепсија«. – Ка'д 'ојдљш у пл'ацу, гл'е-[д]ā[ј] да ми н'аћљш некљ тепц'ију; в. *ка'й*.

тербјетит -им несв '?. – Па оћемо да и' тербјетимо / И метнемо под ногу цареву [5: 42].

терзилук м 'кројачки занат' [2: 71].

терцуманит -им несв 'преводити'; в. *йрцуман*.

т'есла ж 'дрводељска алатка за тесање с кратком дршком и уским повијеним сечивом, кесер'; || **теслица** ж дем [2: 54 70].

тестир м 'допуштење, дозвола, сагласност'. – Без тестира материна и без изма браће своје [2: 400].

тет'ива ж 'коноп од јарећих црева'. – Бј'еу некакви кон'опци, тō сy тет'иве звāли, начињени о-пријев'а̄ јар'ећије и тō би се растрѣс'ала в'уна.

тѣг'ак тѣтк'а м 'теткин муж'. – Био је т'ун тѣг'ак јуч'ѣн и д'онио дваес струк'ан д'омāтā да се ус'ади; || **т'етка** ж 'очева / мајчина сестра'. – Она је ви'кала да је т'етка бил'а н'ѣна н'јл'епчā мед'ања; || **т'еткйћ** м 'теткин син' [2: 267]; || **т'еткорога** ж 'тетка (одм.)'; в. *вишцица*.

тефтер м 'пакетић од 60 папирића за цигарете'.

тешкос'ен -а -о 'непријатне нарави, који присуством и причом замаара околин-ну'; || **тешкосјеност** ж 'тешка непријатна нарав'. – Овамо се сумња у тешкосјеност мнозине (по тумачењу Ђ. Рашовића) [2: 310].

тиг'ањ -ањ'а м 'плитак метални суд с дугачком дршком који се употребљава за печење, тава'. – Св'јетā ти обр'аз кā дн'о о-тиг'ањ'а; || **тигаћ** м (?) [1: 253].

т'игла ж 'цреп'. – Слом'ио је т'иглу, пā т'а̄мā се спушт'ио у кућу Р'адосава Брац'овића и запāl'ио [j]у је [2: 74 513]; в. *одник*.

тијел'о / **т'ијело** с 'тело као људска фигура, појава'. – Тō добр'е истрл'аш на тијел'о. – Д'оба'р је 'у тијело, нō се бој'им да га н'ешто 'ије изн'утра; || **тјелес'ина** аугм ж; в. *наквечий*.

тијесн'ит т'ијесн'им несв 'стешњавати'. – Нем'ōте ми тō дијет'е тијесн'ит.

т'ик-т'ик! / **т'ико-тико!** / **т'ике-т'ике!** узв за вабљење јаради, коза. – Јарад се вабе са »тико! тико!« [2: 14]. – Коз'ама се р'ечē т'ике-т'ике ка'д и[х] ф'āбйш.

тиква ж бот 'једногодишња биљка и њен плод *Sisyrinchia perov*' в. *ишкай*; ~ *ирчица*. – Најзнатијим средством против сафре држи се »тиква грчица« [2: 515]; || **тикван'йк** -йк'а м 'јело од бундеве умешене с брашном и зачињене скорупом'.

т'им'ун м 'руда на запрежним колима'. – Ако је м'а'ска д'еснијем кр'ајем т'им'уна, 'он је сед'ио на л'ијевй кр'ај.

т'ипа у сталној формули-клетви *ӣ'ӣӣа іа* (те / ју) [*а*]н'а̄нема бил'о; || **т'ипа'тнйк** / **типотник** м; в. *ђаво*; [2: 280]; || **типотњак** м 'исто'. – Улијеће ка да је гони типотњак [4: 311].

тир'аке т'ирāкā мн 'држач панталона, хозентрегери'. – Зап'азио са'н пр'еће же ђ'еца н'осау тир'аке, а г'аће бј'еу до испот к'ол'ѣнā.

т'иса ж бот 'планинско четинарско дрво тамноцрвенкасте боје *Taxus baccata*'; || **т'исов** -а -о 'који је од тисе'. – Напр'авйло сē о[д]-т'исē, о[д]-т'исовга дрвета, пā би се тō дрво отес'ало и тр'ѣбали сy да га предв'орē м'ома'к и ђев'ōјка (Кж); || **т'исовина** ж 'тисово дрво'. – Тисовина сузбија и брани тегогу од зла ока, урок и мађиске чини [2: 311]; *изр.* *ишиса и вијек / ӣ'исй в'ијек* »заувијек, на вјечна времена, за довијек« [2: 124].

т'искāт (се) -āм (се) несв 1. 'гурати (се)'. – Загледује марамицу и крваву тиска у џеп [4: 371]. – Нем'ōте се т'искāт, св'и ђете доб'ит. – М'брāш в'а'зда да га т'искāш кā т'икву 'у воду; 2. пеј 'јести'. – Не врт'и се нō т'искā[j] и т'рчи да п'уштйш онē бр'āве; || **т'исн'ут** -нѣм св. – Тисне вука у воду [2: 448].

т'ита! узв 'детету да нешто не дира'. – Тита! Јошо ће донијет ђенер [4: 231].

т'ица ж зоол 'птица'; || **тицогл'ав** -а -о 'птичје главе'. – Дб'је некō тичогл'авō б'алавче и п'очē да ч'опли о некаквōме бр'асву; || **т'ицоглāв** м 'мушка особа птичје главе'; || **т'ицоглава** ж 'женска особа тичје главе'; || **т'ицомозга** ж 'жена птичје памети'; || **тић** м 'птић'; || **т'иче** -ета с 'птиче'; || **тичињи** -а -е 'птичији'; в. *чейерий*.

тиц'ат в. *иц'ј*.

тишња ж 'јаки периодични болови, пробади, жигови'. – Мнозина привијају сту-

чену кафу уз друга средства противу тишње и главобоље [2: 511]; || **тиштање** с 'упала плућне марамице'. – За тиштање или протисак (pleuritis)... а то је запаљење грудне марамице (pleurae), мисли се да долази од напорнога рада [2: 531], в. *шрава*; || **тишт'ат** -й несв 'имати пробаде, жигове'. – Тишт'и ме 'у прси, п'онека^д не м'огу да^нут.

тк'ат ткām / ткēm несв 'ткати'. – Ов'ође ж'ене нијес'у тк'але, теке п'онекā; || **тк'ал'а** ж 'жена која се бави ткањем'; || **ткање** с 'женски рад' [2: 72]; || **тканица** ж 'украсна сребрна плочица на зубуну'. – Стари зубуни украшавани су с по двије сребрне плоче, које су се звале »тканице« или »чампрази« [2: 93]; || **ткиво** с 'производ израђен ткањем'. – Пострижена вуна зове »постриж« и јефтиније се од друге вуне продаје јер се од ње не може да ради ниједно плетиво а ни ткиво, сем губе [2: 29].

тл'епа ж 'танка скрама; мрена'.

тмор м 1. в. *бијелце*; 2. 'печурка на дрвету од које се приправља труд'. – Према тумачењу Т. Ораовца, »тмор« је као неки нараштај на скуханом јајету; иначе се тако зове и труд на буквама (који служи за кресиво) [2: 547].

тмур'бка ж 'натмурена женска особа'. – Ђе ми је она тмур'бка, да ми уб'ерē мало шт'ира з'а прāсе; || **тмур'ок'ан** м 'натмурен човек'; || **тмур'бкиле** м 'исто'. – 'Ајде, мōј тмур'бкиле, по'итā[!], да те не ћ'ерām дреновāк'ом.

тм'уша ж 'тмина, мрак'. – А што вард'āш т'амо у тм'ушу, да ми је зн'ат?

тобелија ж в. *шомбелија*.

тобош реч. 'тобоже'. – Тун сē преснијет'ила, п'онијели с'у ју у к'ућу и т'у, тобош, звāl'и п'онекōга. – Онē трй к'убика д'аскē п'онијеле с'у тобош да пр'атē ћ'ецу 'у вōјску. – Кад се ова чинила да тобож спи, ђаволи почну... приносити разне ствари [2: 282; Ж 35].

тобошарлук м 'оглашавање добошем'. – Треба још поменути, да су у Куча презрени и »тобошарлук« и трубаштво у војсци [2: 479].

тов'ар м 1.а. 'терет који се, везан за самар, преноси на коњу, магарцу'. – Накрив'ио сē тов'ар на Б'ал'āша, 'иди га испр'ави и прит'егн'и; б. 'терет уопште, бреме'. – Испо[д]-толикōга тов'ара з'апро би и маг'ара'ц, а н'е ст'ара ж'ена; 2. 'мера за тежину, 100 ока' [2: 62 78, 1: 260]; || **тов'ар'ит** -йм несв 'стављати товар на коња, магарца'. – Јā там'ан крēн'уо да тов'ар'им, кад 'они – на врāt'а!; || **товар'ећй** -а -е 'који се користи за товарење, товарни'. – Св'е с'у тун бил'и товар'ећй к'оњи, м'ало је к'о им'ā седленйк'а [2: 16]; || **товар'ија** ж 'плоснат дрвени суд за воду, око 20 л., бурило'. – Ј'ес, тō ти је товар'ија, али ју так'ō м'аом зов'у у П'ипере (Бч).

товрл'ат -ām несв 'товарити без мере и реда, набацивати'. – Нем'ō тō товрл'ат, нō л'ијепо тов'ари.

т'ок м 'гредица у кровној конструкцији'. – Кад се с греде до клијешта укује по који ступчић, то се зове т'ок [2: 83–84].

тол'икāш / **толик'āш** прил 'толико, много пута'. – М'огāн са'м тол'икāш пог'ин'ут.

толок'ача ж 'јело справљено од прженог зеленог јечма'. – Толокача, иначе прга, арбанашки *йурја*, ... готовила се од незрелога јечма, који се пржио на сачу, па стрљао међу дланима, опухао, па тукао у ступи или самлео у у жрвнима. У тако опржено гараво брашно сипала се врела вода, па пошто би се »бркањем« учинила толокача, зачињала се скорупом [2: 1036]. – Они бољу не познају манцу / Но скроб житки али толокачу / Али пргу од зелена јечма [5: 177].

т'омбелија / **тобелија** ж 'девојка која се заветовала да се неће удавати и у кући без мушке главе преузима улогу »домаћина« [11: 38].

т'оња ж 'непријатан животињски запах'.

топ'а'ц топц'а м 'утопљеник, давленик'. – Н'екѣ сѹ топц'е нѣд'или дал'еко н'из воду; || **топ'ит се** т'оп'им се несв 'утапати се, давити се'. – Т'амо сѹ се топ'ила нека ђ'еца. – Јѣ са'м се једн'ом топ'ио, а изв'ад'ила мѣ из вод'ѣ једна ђев'ојка Т'омнина.

топ'ит (се) т'оп'и[м] (се) несв 'отапати (се)'. – Л'ој сѣ топ'ила. – Т'опѣ онѣ мало сланин'ѣ. – Т'оп'и се сн'ијек те л'ијепо, н'ѣмѣ више з'им'ѣ; в. *исц'аручиѣ*.

топл'ит т'оп'лим несв 'утопљавати'. – Не м'брѣш ју в'ише топл'ит, з'има веј пр'од'и.

т'опола ж бот **а**. 'род високог листопадног дрвећа из породице врба *Populus alba L.*'; **б**. '*Populus nigra L.* јагњедовина'.

топр'ак м 'уду'т' (Г).

т'ор т'ора м **а**. 'озидан простор за боравак оваца уз кућу'. – Им'ѣ је 'он пс'а к'о тора, нѣ богме тѣ н'ије б'ио п'ас нѣ кулет'ина; **б**. 'део плећа' [2: 317–318]; || **тор'ина** ж 'простор ограђен за боравак оваца код колибе у планини'. – А тѣ је д'авно бил'о ка'с-сѹ 'Оти уд'арали на тор'ине. – И л'у'ђи, ка'д-би ул'егли 'у овце, у тор'ину, трл'ѣ би 'очи, а и вик'ало сѣ: 'имѣ тѣшк'е 'очи (Кж); || **т'орњ'ак** м 'торни пас, овчар' [1: 237 254]; || **т'оровић** м 'богат човек, власник великог стада оваца'. – Н'ѣмѣ ти да'н'ас више т'оровићѣ ка пр'еђе, а н'ѣмѣ ни ч'обанѣ ни овѣ'ца'н; *изр. ш'оровићи и об'оровићи* (ирон).

торањ торња м 'задњи део пушке острагуше'. – Дој ће вријеме да се пуни пушка на торњу [2: 486].

т'орба ж 'кожна, платнена, вунена врећица, која се носи о рамену или у руци'; || **торб'ак** -ѣк'а м 'ранац, телећак'; || **тор'бица** ж 'мала торба'. – Не спрѣм'ѣ от кућѣ, 'узео једну торб'ицу, оћу да ид'ѣм пјешкѣ з'а Ријеку Ц'рнојевића; || **торб'ичица** ж дем. – Ојд'оше ђ'акови, с торб'ичицама; || **торбул'ак** -ѣк'а м 'већа стара торба'. – 'Узео нек'и торбул'ак и нат'акѣ га н'а стѣп; || **торбул'ак** -л'ка м дем. – П'онесе нек'и торбул'ак, а јѣ ш'ѣла да га б'ач'им; || **торбул'ина** ж пеј; в. *бунариш*.

т'орѣк м 1. 'млинска бука'. – О[д]-т'орѣка се у мл'ин н'ишта не ч'ује; 2. 'лупкање отиснутог ситнијег камена'. – На тѣ прл'о в'а'зда се ч'ује т'орѣк; || **торок'ат** -'о'чѣм несв 'причати без престанка, брбљати'; в. *фаћкаш се*.

точ'ак точк'а м 'извор' (Пћ); в. *чечма* [1: 13]; || **точ'ит** т'оч'и несв 'тећи, истицати'. – Кома капје кућа, точи котан и види му се перчин проз капицу, то је истинска сиротиња [3: 91]; || **точ'ијер** м 'левак'. – Понавља ријечи које му је фуксестина точ'ијером у мозак прелила [4: 385]; || **точ'ило** с геогр 'стрма страна низ коју се одроњава камење' [12: 34].

тпр'у / тпр'ус' узв за вабљење оваца.

трабун'ит -'ун'им несв 'причати у бунилу, бунцати'; в. *закаг'иш*.

трава -'ѣ ♦; *изр.* ~ *од жучи* [2: 20]; ~ *од змије*. – Свака мачка зна траву од змије [2: 337]; ~ *од искрице*. – Јѣ са'н зап'азно ка' д'ѣјау за некѹ трѣв'у од 'искрицѣ, трав'ица м'ало д'угул'ѣста, ка на п'одобију са'виј'уше: озг'ор јѣ [] је л'ис зел'ен, а озд'ѣ би р'екѣ ч'ѣк да је св'е кѣ на некѣ ђ'инђувице нан'ѣзано; ~ *од лишѣја* '*Heliotropium europaeum L.*' [2: 547]; ~ *од ш'ишиѣња*. – Најпознатије средство против те болести је »трава од тиштања« [2: 531]; ~ *од уйробице* [2: 20]; || **тр'ѣвка** ж синг. – Н'ије ост'ало зел'енѣ тр'ѣвкѣ; || **травул'ина** ж пеј. – Д'онесе нечесову травул'ину и б'ач'и пр'асѣдима – не из'едоше од њ'ѣ в'ише нѣ јѣ; || **травник** м 'црни пришт'. – Травник, у Ц'рногораца црни пришт... (*carbunculus*), напада на лица која једу месо од брави који на пречац липсавају [2: 541]; || **травнипа** ж 'накнада за испашу, пашарина'

[2: 132, 1: 228]; || **травел'ат** -'ам несв 'брбљати'; || **травел'ача** ж 'причалица, брбљивица'; || **трављив** -а -о 'травнат'. – Трављиви запоци и улеге међу кршевима зову »међе« [2: 28]; в. *лазба*.

травеза / **тров'еза** ж 'кецеља'; в. *раша*.

тр'аг м 'потомство'; в. *најрдий, иошланињи*; || **тр'ага** ж 'наслеђена генетска особина, порекло'. – Ч'удй се, а зн'а да је њ'има несојл'а'к у тр'агу.

тр'ајат -јем несв 'протезати нешто на дужи временски рок'. – Ја би, велй, пйт'а да л' ће овй р'ат да тр'аје?

тр'ак м 'узак и дужи комад коже, тканине којим се нешто везује или се користи за ношење или придржавање'. – М'огли би се ок'инут тр'акови о-т'орбѣ.

трамбул'ос / **тромбол'ос** м 'свилени шарени појас као део народне ношње (за време турске управе производио се у Сирији и увозио се у наше крајеве'; в. *свилен*.

трања ж 1. 'стара крпа, рита'. – Н'ађи какву трању пā тō 'отри. – 'Имā л'уђ'и у-трањама и нел'уђ'и по[д]-с'абјама; 2. 'направа у облику носила за пренос мањих терета'; 3. 'особа без моралних вредности'. – Нем'о ми се, д'ијете, с'уп'он'ит са' св'акōм трањом; || **трањ'ат** -'ам несв а. 'ићи неуредно обучен'. – А што, ј'ада'н н'е био, трањ'аш та'кв'й, нем'о ми обр'ас уз'имат; б. 'бесциљно лутати'. – Трањ'а по селу, а ћ'еца му н'емау з'ала'гāја л'еба у кућу; || **трањаџ** -а -о 'неуредно обучен'. – Тō је бйл'о ј'адно и трањаџо, а незнав'ено; || **трања** ж 'неуредна женска особа'. – Б'огами ће она трања ј'утрбс направ'и[т] неки зв'ек; || **трањ'о** -'а м 'неуредна мушка особа'. – Н'ека, трања, не зад'ијевā тū ћ'ецу; || **трањ'ов** м 1. 'неуредан човек'. – Нијес'а'м, јā [м]нйм, тол'ики трањ'оф; 2. 'велики пас бујне длаке, рундов. – Три велика овчарска трања, као три меједа, гринуше човјеку [3: 182]; || **трањица** ж 'изношено дечје оделце'. – А 'она, гревот'ица, 'обуче нечесову трањицу и ђ'д'е да трањ'и 'овце. – Св'екрва јō дав'ала с'амо ако јō треба да к'упй за дијет'е трањицу какву; || **трањет'ина** ж пеј 1. 'рита'; 2. 'морални талог, олош'; в. *џаварсџиво*.

трап м, арб. *трап* [2: 54] 1.а. 'рупа у којој се током зиме чува кромпир'; б. 'рупа припремљена за печење ђумура'; в. *џровалий се*; 2. 'масовна гробница'. – Дв'а с'у трапа бйл'и, а педес'ет и в'ише и је т'амо побл'ено; 3. оном узв којим се опонаша удар метка; в. *вала*; || **трапчић** м дем 'мали трап'. – Њ'и су дв'ојцу б'ачили у један трапчић под једном см'оквџом и њ'и су т'амо п'отље н'ашли; зат'о 'они нијес'у бйл'и ни међу м'ртвијема ни међу ж'ивијема; || **трапйт** -йм несв а. 'стављати кромпир у трап'. – А не знам ни 'имā ли се т'ун што трапйт; б. 'копати дубоко'. – Не трап'ебā тō тол'икџ трапйт; || **трапј'евина** ж 'крчевина'. – На »трапјевине« обично се прве године сади главати купус [2: 45; 12: 34]; в. *вађевина*.

трапав'ат -ај'ем несв 'отварати људску лобању, трепанирати'. – Шароњањем се врћела, »трапавала«, људска лобања, за коју се мислило да је каквим ударом сломљена и да је усљед тога мозак окрвављен [2: 553]. – Н'екй с'у зн'али да трапј'у пā ост'анџ р'упа н'а главу; ул. *џрејанаџија*.

трбу -ува м анат 1. 'стомак, трбух'. – Забол'ио гā трбу и нас'ум н'еће пр'џ да не побл'ује; 2. 'огранак породичног стабла'. – Мй велйм'о трбу за неки м'ањй загр'ана'к некоџа бр'асва, в. *брајсџиво* [2: 127]; *вељи* ~. – Дрекаловићи себе зову »вељи трбу(х)« и раније су говорили да им је име записано над вратима од Цариграда [2: 482]; || **трбул'ат** -а -о 'дебелушкост, који има већи стомак'. – Св'и с'у 'они м'ало трбул'ати, тō и[м] је у р'ацу; || **трбул'ан** м 'човек великог трбу-

жа'. – Кој бј'еше онј трбул'ан с т'обџм; || **трбул'анчић** м дем 'дебелушкаст дечачић'; || **трбул'ача** ж 'корпулентна жена великог трбуха'. – Изм'а'ки се тј сл'ободно, да те трбул'ача не сп'рштј; || **трбул'ачица** ж 'дебелушкаста девојчица'; || **трб'ушчић** м дем 'огранак породичног стабла'. – Сим'оновићи сѹ тѹ н'аш трб'ушчић, кѹ што сѹ Тѹ'ровићи; || **трбушак** -шка м 'вито ребро'. – [Кад се свиња шкопи] просијече се на вито ребро или мали трбушак [2: 15]; || **трбобоља** ж 'стомачни болови' [2: 509].

тргов'ат -'ујем несв 'бавити се трговином као занимањем'.

тр'епавица ж анат 'очни капак'. – Н'у ми ч'упни овѹ дл'аку с тр'епавицѹ; в. *ѡрѹнѹ*; || **тр'епнѹт** / **трепн'ут** тр'епнѹм св а. 'учинити покрет трепавицама'. – 'Он од жен'ѹ не см'ије ни да тр'епнѹ. – Не д'ѹ ми да тр'епнѹм; б. 'заспати'. – Не мог'а, валѹ, ни трепн'ут од онѹ м'укѹ и сич'ијѹ; в. 'нагло скочити и одјурити'. – М'арко с К'ома, кѹ мом'а'к, тр'епни – на Кос'ор; || **трепт'ат** тр'епнѹм несв 'жмиркати очима'.

трепетл'ика ж бот 'јасика, *Populus tremula* L.'. – Хвалѹен је против зубобоље и одвар од трепетљикине коре, тј. од јасике (*populus tremula*) [2: 546, 1: 24].

тр'ѹс[т] трѹс'ем несв 1. 'трести'. – 'Узѹла да трѹс'е онѹ гѹб'е, а не м'оже н'а ноге; 2. 'дрндати вуну'. – 'Они сѹ т'амо дѹд'или и трѹсл'и ј'арину; в. *дрнда*; || **тр'ескѹт** -ѹм несв 'ударати, млатити (да би се нешто с висине оборило'. – Пол'а'ко тѹ тр'ескѹ[т] да [ораси] не оск'ачѹ дал'еко; || **тр'есколѹт** -ѹм несв дем 'овлаш трескати'. – Ђ'има н'ије итањѹ и пол'а'ко тр'есколѹ; || **тр'еснѹт** -нѹм св 1. 'нагло, снажно ударити'. – Изм'а'ки се да те не тр'еснѹ д'рво ако оск'очј [испод секире]. – Тр'есни тѹ мало ј'аче, не б'ѹ се – н'ѹ га слом'ит; 2. 'живље се укључити у неки посаѹ'; в. *ѡливениѹа*; 3. 'отрести (плод с воњке)'. – Ада тр'есните и м'ене којј ор'а, и ј'ѹ са'м нечијѹ; || **тр'ескалица** ж 1. 'ѡцијепк, направа за млањѹе пшенице', в. *ѡѹј*; 2. 'дуга танка мотка (најчѹше за тресењѹ ораха)'; || **тр'ештјт** -ѹм св 'ударити, треснути'. – Ђе гром удари каже се »трештило је«, а за онога који је громом убијен вели се: „Трештило га“ [2: 322]; || **трѹшт'ат** -ѹм несв 'производити јак и продоран звук, грмети'. – Трѹшт'ало је св'у нѹј, а с'амо је скв'асѹло з'емјѹ; || **тр'ијес** м 'гром (обично у клетви)'. – А што 'учињѹ, тр'ијес те уб'ио. – Премријех ка да ме тријес у сред перчина стрефи [4: 332]; в. *ѡрес[ѡ]*, *ѡѹкалица*, *млаѹач*.

трѹћ'ѹк -ѹк'а м а. 'трогодишњи ован'; б. 'трогодишњи изданак биљке, »љетораст зановети«; || **трѹћер'ала'ц** -лца м 'во у трѹћој години орања'; || **трѹћетеока** / **трѹћет'ел'ка** ж 'крава која се трѹћи пут тели'; || **трѹћој'агњица** ж 'овца која се трѹћи пут јагњи'; || **трѹћок'оска** / **трѹћокозка** ж 'коза која се трѹћи пут кози'; || **трѹћокозница** ж 'исто'; || **трѹћѹбратучед** м 'четврти степен сродства' [2: 12 18 19]; уп. *дрѹѡбраѹтучед*; || **трѹћ'ина** ж бр им 'трѹћи деѹ'; || **тр'ѹћѹм** прил 'трѹћи пут'. – Трѹћом уфатио скакавце [2: 455]; в. *сркаѡ*; || **трѹћ'инѹм** прил 'за трѹћину (скупље, више)'; в. *вањевина*; || **трог'ода'ц** -оца м 'коњ, во у четвртој години живота'; || **трог'откиња** ж 'кобила, крава у четвртој години'.

тр'ѹфјт -ѹм св 'наићи'. – Тр'ѹфио је на онј шкрип кой се м'оже в'адѹт, да се просјпѹ, кѹ пијес'а'к.

треш'ел' м 'простор измеђѹ две странице товара'; в. *ѡѹриѡ*; *изр. исѹ'ас из ѡреш'ел'а* 'родити се »изненада«, у породици с много деце кад се веровало да се више неће рађати'. – Р'одј ж'ена по д'есеторо, пѹ ка' [д] м'исли да више н'ѹе, исп'анѹ ј'ош п'окојѹ ис треш'ел'а.

трештит в. *ѡрес[ѡ]*.

три[д]естина ж бр им 'тридесеторица'.

тријес в. *ѡрес[ѡ]*.

тр'инго у сталној вези ~ н'ѹв нѹв'а -'о 'потпуно нов'; в. *ковчеѡ*.

тр'иња ж 'измрвљени остаци сена'.

тр'ице тр'ица^н ж мн 'крупнији састојци брашна који после сејања остану у сити, мекиње'. – Привија се на отечен зуб неопрана сјерава вуна или трице попрскане оцтом [2: 542].

тр'иш прил 'трипут'. – Вуче га триш дневно [2: 13]; *изр. шр'иш небир'улѠк, ирши машала.*

тр'јāза^н -зна -о 'трезан'. – В'ел'ā му је к'ор'ис што је б'ио т'р'јāза^н ка^д је онѣ др'угѣ б'ио пл'ан кā гуз'ица; теке 'ето: ост'ала је пл'āва, а к'ола м'оже г'урн'ут пот п'ут; || **тр'јāзн'ит** се тр'јāзним се несв 'трезнити се'. – Ови н'аши пивниѠи, ка^с-се једн'Ѡм опл'анѣ, више се тѣшк'о тр'јāзнѣ.

т'рка ж ♦; **т'рком** прил 'трчећи'. – Ојд'оше н'екуј нав'ише т'рком, кā да и[х] ђ'аволи ђ'ерају; || **трк'ѣчкѣ** прил 'исто'. – 'Оће 'они на онѠ што не вал'ā трк'ѣчкѣ, а на др'угѠ – Б'оже са^ч'ува!; || **трч'ат** им несв 'трчати'; || **т'рчкāt** -ām несв 'живље се кретати с места на место, зарад обављања разних послова'. – Б'аба је више забор'авила да т'рчкā кā што је умј'ела – ст'исла ју »мл'адѠс«; || **т'рчколѣт** -ѣм несв дем 'трчкарати'. – Н'ека и[х], нека т'рчколѣ, умор'итѣ се кā и св'акѣ.

трл'а -ѣ ж 'галама, вика'; в. *иошрлий*.

трљанут трљанем св 'нагло устати, скочити'. – Ђуриша трљану преко баште, изгуби се [4: 275]; || **трл'āп'ит** -āп'им св 'исто'. – В'икн'у ч'Ѡек свр ѠѠора и 'они трл'āп'ише кā да и[х] вр'агови зāм'ише.

трл'ат -ām несв 'притискивати руком, превлачити преко нечега; масирати'. – Трљање је омиљено средство против свију болести реуматичне нарави [2: 515]; || **трљач** м 'масер'. – Вјешт трљач, пошто болесника истрља, почепље га и ногом [2: 516].

трм'есла ж а. 'тврдо месо, које се не може сажвакати'; б. 'кукурузна стабљика с које је стока појела лишће'.

т'рм'ун м 'петелка'. – Ови гладниѠи ће из'ес и т'рм'ун.

трнијегат -ијегам несв 'мотати се тражећи нешто'. – Сад и Ђурић устаде, па трнијегаху по друму ка да нешто траже [3: 422].

трнок'Ѡп м 'будак'. – Бј'еж о тогā маниѠова да те не г'āђѣ трнок'Ѡпом; || **трнок'Ѡпница** ж 'исто'. – »Трнокопица« или »цапица« и »жука« и »цапун« су алати којима се земља крчи [2: 45].

трн'ут тр'нѣм св 'нагло устати, скочити'. – А 'они с'у трн'ули к њ'ему, да га разм'а^кн'у. – Што т'рн'у онѠ дијет'е кā да га н'ешто 'убоде. – Ка^д је помѣн'уо мѣјд'ан, 'они с'у трн'ули к њ'ему. – 'Они с'у бил'и трн'ули да уф'атѣ М'арка. – 'Ајде, трн'и кој'ѣ, 'овце су у фрмет'ѣн Јов'анов, ђавол'исāше га.

трњ'ат тр'њām несв 'обузимати се трнцима, обамирати, трнути'. – Трњ'ала са^м о[д]-тогā ј'ада и тије т'уг'у. – Св'ако је трњ'а о-тѣ страѠг'ѣ. – Трњају ми нешто р'уке, не зн'ām кој'ѣ је ч'удо; || **трњење** с. – Трњење ноге или руке лијечи се тиме што се утрнули уд цукне трипут [2: 520].

тров'ат тр'ујем несв 'убијати отровом'.

тров'еза в. *шравеза*.

трог'ода^ц -оца м 'трогодишњи коњ'; || **трог'откиња** ж 'трогодишња кобила'.

Тр'Ѡјчѣндā^н / **Тр'Ѡјчиндā^н** -ина^сднѣ м 'Духови, Силазак Св. Духа; покретни празник који пада у седму недељу по Васкрсу; празнује се три дана, Педесетница'.

трокотнут -нем св 'шкрипнути, зашкрипати'; в. *шкркнуй*.

трол'етни -ā -Ѡ 'трогодишњи', *изр. шрол'ѣйна ірозница*, обично и у клетви. – 'А, тр'ол'етнā ју ст'исла пā ју не п'шт'ала!

тромбол'ос м в. *ѿрамбулос, свилен*.

трон'ожац -шца м 'столица која се ослања на три тачке, на три ноге'. – Мй смо им'али онѣ м'алѣ трон'ошце, н'ије бил'о овијен ст'олицѣн; || **трон'ошка** ж 'исто'. – Мене се зн'ало на једну трон'ошку да ст'анѣм, м'алѣ са'м бил'а (Бс).

троњав -а -о 'неуредан, дроњав'; в. *корача* [1: 291].

тр'оп м, арб. *ѿройи*, 'комина'. – Троп у казану се налије вином или водом [2: 58].

тр'оша'к -шка м 'расход, издатак, новчани или материјални'; в. *ѿромјење-ваи*; || **трош'ит** тр'ошйм несв 'издавати новац, чинити издатке'. – А преко зйм'ѣ, богоми, тр'ошѣ, теке 'ето, што вели ова, з'а'дно ид'у пѣ и н'ека.

трп'еза ж а. 'ниски округли сто'; б. 'боравак у гостима'. – Ишли су једни другима »на трпезу« [1: 149 253]; в. *јабана'ц*; || **трп'езница** ж 'комад сукна, платна који се прекрива хлеб или ваган'.

трп'ија ж 1. 'патња, трпљење'. – До ј'аднѣ дѹш'ѣ, н'ѣму јед'йнѣ трп'ијѣ н'ије ф'алило; 2. 'болест која појачава нагон за јелом, апетит'; в. *сушица* [2: 526]; || **трп'ј'ет / трп'л'ет** трп'јим несв 'трпети'. – Њ'у н'ѣше трп'ј'ет сн'а'ѣ кѣ што в'й трп'ј'е.

т'рса ж 'порекло, корен'. – Н'аша је т'рса от'уд, преко тије б'рдѣ, мѣ тѣ н'ико твр'д'о не зн'ѣ, теке се пр'й'ѣ.

т'рсйт -йм св 'убити, упропастити; умрети; крепати'. – Нећу бити прва ни пошлѣдња кога су трсили. – Жујо је трсио [4: 41 266]; || **т'ршен** -а -о 'изгубљен; безнадежан'. – Он је т'ршен, н'ѣше зор'ѣ дочекй'в'ат.

тртл'ат -ѣм несв 'причати без мере, брбљати'. – Он тртл'а, не закл'апјѣ.

трѹб'а / трумба ж 'труба, дувачки инструменат' (Бс); || **труб'ач** -ѣч'а м 'војник чија је обавеза да трубом најављује неке активности'; || **труб'ачкй** -ѣ -ѣ 'који се тиче трубача, који се односи на трубача'. – Н'екй сѣ кл'ео: „Ч'ѣсти ми труб'ачкѣ и л'ѣба Господѣр'ева“; || **трумбаштво** с 'бављење трубом, свирање трубом; посао трубача'. – Онда је бивало препирања о »трумбаштву« [2: 479]; || **трубѣц'ат** -ѣѣѣм несв 'брбљати, блебетати'. – Не зн'ају шт'о тѣ о[д]-с'ебе пѣ труб'ѣцају и прд'н'авѣ.

тр'ѹд / трунд м бот 'гљива из пор. *Polyporaceae; Polyporis fomentarius*'; в. *уѣска*;

трудна само ж 'гравидна'; в. *ѿејнуѿ, ѿѣшка*.

тр'унтѣв -а -о 'који корача тешко, незграпан, тром'; || **тр'унтѣл** м 'пуначка трапава особа, дембел'. – 'Ајте, тр'унтѣл'и, м'ичите ми се с п'ѹта, да ве не наг'азйм.

тр'ѹњ м 'трун, мрвица'. – Ка' [д] ти уп'анѣ тр'ѹњ 'у око, изв'рнѣ се тр'ѣпавица да се изв'адй и п'ѹнѣ се 'у око; || **тр'ѹње** с зб; *изр. куйишй* ~ 'бавити се неважним пословима, беспосличити'; || **трѹњ'ит** тр'ѹњйм несв 'прљати труњем, напращивати'. – Бј'ѣжи с тијема тво'ијема 'ркѣма, нем'ѣ ми трѹњ'ит овѹ рак'ију.

тр'упѣ прил 'изместа'. – Он тр'упѣ не м'оже скоч'ит ни м'ѣта'р. – Тй не м'ош тр'упѣ скоч'ит в'ише од м'ене; || **тр'упа'чкѣ / трупачке** прил 'исто'. – 'Ајде да в'идймо к'о ће в'ише тр'упа'чкѣ скоч'ит: али в'й м'лѣдй али ј'ѣ ст'ѣрй. – Једно се скакање зове »трупачке« или »с мјеста« и скаче се 8–10 стопа [2: 346]; || **тр'упйт** -йм св 'ударити ногом о земљу'; || **тр'упнѹт** -нѣм св 'исто'. – В'иђи тй овѣ пог'анче, како ум'ије да тр'упнѣ ног'ѣм, там'ан кѣ нѣ јарч'ић.

трѹп'а'ц -пц'а м 'одсечени део стабла, балван'; || **труп'ина** ж 'пањ,клада'. – Улишта се најчѣшће граде од шупље липове, букове или шумове трупине [2: 41]; || **трун'ица** ж 'кратак комад балвана, пањић'. – Пот'урй му 'уво на једну труп'ицу пѣ уд'арй ч'аурицу и чек'ић одозг'ѣр, једнѣм ч'ауриѣм, да б'иднѣ ј'еднѣк бјел'ек (Кж);

в. *навигайи, ойис, удробийи; сирецайи; изр. лава на ируйицу* ‘остати без главе, страдати’. – Гл’ава ће му от’ис на труп’ицу.

тр’уснѹт -нѣм св **1.а.** ‘овлаш запрашити’. – Тр’усни ми још мало ц’укра на овѣ пр’иганице; **б.** ‘дати ситну, безначајну помоћ’. – Онй којй сѹ гл’аве изгуб’или, њ’има сѣ д’ав’ало, к’а сирот’ињи, тр’уснѹло се; **2.** ‘лупнути, куцнути’. – Ка[д]-се изн’осй мрт’ац ис к’ућѣ, ‘обич’ај-е да се на пр’ак тр’уснѣ тр’ип’ут: пот’урйш га на пр’ак, и д’игнѣш, и пот’урйш га тр’ип’ут.

трут’ињ’ак м **1.** ‘мужјак пчеле, трут; **2.** ‘нерадник, леђивац’. – Н’у, тй приз’ами м’ало овѣ трут’ињ’аке, да се туд’ијен не вег’арчѣ.

трч’ат -й’м в. *шрка.*

трцум’ан м ‘тумач, преводалац’; || **трцум’анйт / терцуманит** -й’м несв ‘бити преводалац; тумачити’. – Дов’едоше некакву тр’ањицу да и[м] трцум’анй, теке њ’и с’ве љ’аѡ п’онесе. – Хемичарка терцумани наглас: „Без опасности“ [4: 188].

туба ж ‘кита, букет’ [2: 92].

т’убѡк м ‘млечни коагулат у почетној фази сирења’. – Тр’еб’а т’убѡк да изв’адй из ‘ирѣ. – Ијеш ли тубока [4: 347].

тувијер’ат -’ијер’ам несв ‘кретати се с муком, покушавати да се нешто учини улажући последњи старачки напор’. – Изиђите да сама не тувијерам [4: 263].

тѹг’а -’ѣ ж **1.** ‘мучнина пред повраћање’. – Тѹг’а ми је, к’а да ћу попл’ув’ат; **2.** ‘тешка старачка немоћ’; в. *о’ријешийи*; || **тугал’ив** -а -о ‘мучан’; || **туг’аљиво** прил ‘са зebњом’ [Ж 28]; || **тугов’ат** -’ује несв ‘боловати (о стоци)’. – Туг’ује н’еколико д’а’н’а’ и лишч’ује; || **тѹж’ит се** т’ѹжй се безл ‘осећати мучнину’. – Т’ѹжй ми се, чин’й ми се да ћу попл’ув’ат; в. *жуч.*

туд’ије / туд’ијен / туд’ијер / туд’ијена / туд’ијен’ак / туд’ијен’аке прил ‘туда’. – Куј сте крѣн’ули туд’ијен, д’ал’е ви је.

туђбина ж ‘туђа својина’. – За дом који је изложен многим посјетама каже се: „Бије га туђбина“ [2: 470].

тужба ж ‘нарицање за покојником’; || **тужбарица** ж ‘жена која нариче, нарикача’. – Тужба је у Куча... тако развијена да су жене које наричу честе и зову се »тужбарице«. – Другоселске плачаре... прати глас њихне тужбарице [2: 251 253]; || **тужбалица** ж ‘речи које одређеном ритмиком изговара тужбарица наричући за покојником’; [1: 284]; || **т’ужб’арскй** -’а -ѡ ‘који се односи на тужбарицу’. – Ди-рљиви тужбарски изрази су многобројни [2: 263]; || **тѹж’ет** -й’м несв **1.** ‘нарицати за покојником’. – Зн’але сѹ ж’ене да тѹж’ѣ, да те н’а срце заб’оли; **2.** ‘оптуживати’. – Тѹж’ели су га пред Драг’ишѡм како је ‘он ср’ио ч’етнике и р’ека’е: „Доброд’ошли, ослобод’иоци с’рпскѡга нар’ода“.

т’ѹј тѹч’ем несв **1.** ‘ударати, тући’. – Њ’ега сѹ тѹкл’и и нијес’ѹ гл’ед’али куд’ије, м’а и[м] тѡ н’ије пом’а’ало: од њ’ега се н’ије м’ог’а’ начињ’ет ч’оек; **2.** ‘врћи’. – Т’ѹк’а’ је пч’еницу, в’рш’а’ на гѹвн’о. – Ов’ѡђе сѣ пчен’ица тѹк’г’а. – Већина не вршу него туку жито: положе на гувно по једну кућицу (снопић) жита, па је ударају тукалицом или трескалицом (двокраким прутом) док из ње не поиспадају сва зрна [1: 243]; || **т’укалица** ж ‘млатач, прут којим се млати жито’ [1: 243]; || **т’укѣта’н** -тна -о ‘физички и духовно ороноу, утучен’; || **т’укел’ас[т]** -ста -о ‘блага ментално заостао; приглуп’. – Бил’а је, з’алѹду, л’ијепа нѡ т’укел’аста; || **тук’етник** м ‘човек кога је утукао живот, невољник’. – Ост’ави тук’етника, в’идйш-[л]и да г’а Б’ѡг нагр’дйѡ и не дод’ај’и му и тй на м’уку; || **тукѣт’ница** ж ‘невољница, жена коју је утукао живот’; – Ето какв’а је: т’а тукѣт’ница н’икѡме н’ије ни в’оду нагрѹ’вила; || **т’укнѹт**

(се) -нѐм (се) св 'ударити се'. – А ка^с[д]-се, р'ецимо, т'укнѐ, а не ид'ѐ к'рѣв, м'ожеш доб'ит 'упалу к'ости; || **т'укн'ут** т'укнѐ (?) св 'заслабити, послабити; изгубити млеко (о стоци која се музе)'. – Кад туђа стока напане да та солила лиже, изгуби варенику или стока ослаби или, како у народу веле, »т'укне« [2: 299]; || **т'уп'а'њ** т'уцњ'а м 'краће заобљено дрвено оруђе, нешто шире на доњем крају, којим се размета (»туче«) кртолови качамак'. – Сварен качамак се »кљуца« »туцњем«, који ђекоји зову »качамаклија« [2: 101]. – Кад се »уштукне« која кошчица у лесици од ноге, препоручује се уштукнутоме да нагази на ваљкаст туцањ и да га под ногом врти. – Туцањ може значити и дрво за мешање качамака на врху лопгасто [2: 553]; *изр.* ~ *међу луж'ицама* 'наћи се тамо где некеме није место (кад се одрастао човек укључи у дечју игру)'; || **т'уц'ат** -ам несв 'ударањем дробити у ситне делиће, у прах; разбијати, мрвити'. – Ка^с[д]-се сѓ шчв'рснѐ, т'уц'аш га да се разбије и ус'итнѐ се; || **т'уц'ит** (се) -ѐм (се) св 'благо (се) ударити (главом)'. – 'А, како се ј'абукѐ ђѐд'ове т'уц'ише, да в'иђу ђе сте се т'уц'н'ули; в. *џојак'аш се*; || **т'уц'н'ут** (се) -нѐм (се) св; || **т'уча** ж 'град'; || **тучак** тучка м 'туцањ (в.)'. – Изгледа ка тучак међу кашикама [4: 159]; || **т'уч'ит** (се) -ѐм (се) св 'случајно (се) срести'. – М'ожеш т'акѓ т'уч'ит, к'а што је Ђ'ѓрђија т'учио б'ечу з'ѐца да прожд'ирѐ, п'а 'онд'а некаквијем ст'апом да ју уд'арѐ, да 'она онѓ п'уштѐ да јѓ поб'ежѐ из 'усти. – Ј'а дѓ'ѓ'о ов'ѓђе, ка^с[д] навр дв'а-трѐ д'а'на т'уч'им се ш њ'ѐм у п'јацу; в. *из'ѐ'инаш*.

тулба ж 'муслиманска надгробна грађевина, врста маузолеја, турбе'. – Пашинаца га одведе у бачу у једну тулбу од цкла [2: 459].

тулит тулим несв 'гасити' [4: 191].

тумацк'ат -ам несв 'наметати се, не дати мира; извиривати; изненада се појављивати'. – Та му се стална слика тумак'ала, мира на ђавољем отоку не дала. – Искрсли су незнанци, тумак'ају из кукуруза, сунцокрета, са напуштених салаша [4: 77 165]; || **тумацн'ут** -нем св. – Мајка га рођена не би познала да се из гроба тумак'не. – Нада се да ће се однекуд тумак'нут макар по невиђелици [4: 318 374].

тумач'ат -ѐм несв 'нагађати'.

тумурлук м 'дрвени окови на ногама осуђеника'. – Јесу ли ти ноге у тумурлуке [3: 386–387].

т'ун / т'ун'а прил 'ту, на том месту, тамо'. – Т'ун н'ијеса^с б'ио, т'еке сѐ прич'ало. – Бил'и с'у т'ун'а млоз'ина и тѓ се зн'а.

туњ'ело с 'тунел'.

т'уп т'уп'а -о 'стидљив'. – За стидљиву особу се каже: »туп јек или »тупа јек [2: 476]; || **туп'ѐћ** -ѐћ'а -ѐе 'стидљив'; уп. *с'иуђѐћ*.

тупкат -ам несв 'лупкати'. – Ђед тупка штапом [4: 264]; || **т'упн'ут** -нѐм св 'лупнути, куцнути'. – Ђѐца с'у зн'ала: ка^с[д]-ђѐд'о т'упнѐ ст'апом, зав'ршене су св'е пр'иче и нијес'у се в'ише см'јели ч'ут.

тур'ав'ат -ајем / -ајем несв 'стављати, метати'. – Не тур'айте л'ѐп ов'акѓ да га не желѐт'е. – 'Онд'а сѐ 'она бр'ал'а пажл'иво и тур'ав'ала 'у л'ад, да се с'ушѐ; в. *џов'ђе*; || **тур'ит** -ѐм св 'ставити, метнути'. – 'Одм'а са'м пл'ѐће т'урио да га св'арѐм. – Зн'ѐ ли 'ико ђе са'м т'урио онѐ н'ѓжице? – Турѐи оѓау л'ѐба у т'орбу а к'оњима помало с'ијена у треш'ел', п'а крѐн'и нан'иже. – Те ј'а т'ури седл'о н'а коња; в. *наложѐиш*; ~ **се** св 'наследити генетску особину претка'. – Турѐио сѐ на б'абу, б'иђе г'рд'ан к'а и 'она. – Св'и с'у се т'урѐили на 'ујчевину.

тург'ут м 'незграпан човек'. – Ка^сд 'он нал'ежѐ, тѐи му се изм'а'ки да те не

зг'азй, не гл'едā тург'ут куј г'азй.

т'урица ?

туршија ж 'поврће сачувано за зиму у води, сирћету и пресолцу'. – Прич'али сū за некакве турш'ије, а јā не зн'ам што је тō бил'о [2: 55].

т'ўта'њ т'ўтња м 'гром, грмљавина'. – Гром се иначе зове тутањ, а грмљава тутањ [2: 332]; || **тутњ'ет** -й несв 'грмети'. – 'Ено т'амо тутњ'й, дāко и за н'ас ост'анē којā к'апл'а; || **тутњ'ава** ж 'грмљавина'. – См'йрй се тутњ'ава, а на н'ас – ни да се поб'ўрā.

т'утел'āt -ām несв 'слабо говорити туђи језик, натуцати'. – Ов'бђе су дōд'или некй Арбан'аси, пē-шест'ина, нешто т'утел'ајў н'ашки.

т'уткāт -ām несв 'наговарати'. – М'ожда сū и овй, там'ан т'акō, т'уткāли овē у партиз'ане, да г'инў.

тут'ум м 'снопић од 5–10 листова дувана, увезан за продају или за сечење' (Бч); || **тут'умйт** -йм несв 'слагати, везати дуван у тутум'.

тутумиша ж 'тмина'. – Не дај Боже у тутумишу [4: 113].

тутурикат -ика несв 'давати звучне сигнале аутомобилском сиреном'. – Отпоче клопарање и тутурикање по кривинама [4: 162].

тућ[и] в. *ўўј*.

т'уфер м 'тупфер'. – И 'ондā нач'йњām јā т'уфер: к'рпу тростр'укў и с'ō пā т'ā'мā д'обро скв'асйм рак'ијōм.

тўц'а'њ в. *ўўј*.

т'уча ж 'град'; в. *ўўј*.

тучак тучка в. *ўўј*.

т'учйт (се) -йм (се) в. *ўўј*.

т'ушица м 'неугледан, потуљен човек'. – Им'ā е једнōга бр'ата, т'ушицу једну (Уб). – Олга мирна ка' тушица [4: 256]; в. *мучаи*; || **т'ушичица** ж дем 'мало лукаво створење'. – Ка'д овā т'ушичица порāст'е, ч'екāте да в'идйте што ће ви чињ'ет.

Ћ

ћаланут -анем св 'скинути, одстранити'. – Браду је ћалануо на Чакору [4: 126].

ћ'ап! узв 'зграби, шчепај'. – А онā дуд'учина – ћ'ап ов'омē лāп'ис, ћ'ап он'омē тēк'у; уп. *ка'й*; || **ћапāв'ат** -ајем несв 'грабити, отимати, пљачкати'. – Ћапāв'али су док су се надōст'или, дāко једнōм п'очнē да и[м] н'а нōс иск'āчē; || **ћап'ат** -āм св 'зграбити'; || **ћ'апйт** -йм св 'исто'; в. *ћаров*.

ћ'ар м 'корист'; в. *ојрашии*.

ћāс'а ж 'посуда бокастог облика, у виду лонца'.

ћ'афа ж а. 'узвисина, брдашце; »округласт хум или главица«; в. *фабий*; б. 'превој, теснац између два брда'. – Западе се чине на каквој ћафи или кршатом билцу [2: 174; 12: 34].

ћ'афкāt -ā[м] несв а. 'оглашавати се кратким лавезом'. – Ћ'афкајў тā п'а'шчāt св'у н'ōј, не д'ајў засп'ат; || **ћ'афнўт** -нē св 'ланути'. – Ако п'а'шче ћ'афнē, 'он 'одмā ск'āчē да в'идй шт'о је; || **ћ'афколйт** -й[м] несв дем. – Ћ'ерā[ј] ту п'а'шчād 'отолē да не ћ'афколē; б. 'ружно причати пред озбиљним слушаоцима'. – Не ћ'афколи, к'ўце, зн'āш-[л]и што пр'йчāш?

Ћед'ило с 'платно за цеђење млека, сира'. – С'ир се вѣжѣ у ѳед'ило да се исц'иједї, а 'ондѣ се прит'иснѣ к'аменом. – Јамужа се циједи кроз »цїједило« од вуне [2: 31].

Ћезап м 'тамјан'. – На изједени зуб ставља се тамјан или ѳезап [2: 546].

Ћелепош м 'ћулаф'. – Ту на крај потока они споро и лијено отураћу фесове и ѳелепоше с глава [3: 212; 2: 89].

Ћелина ж 'непасена, нехарана трава' [2: 28].

Ћеман м 'време'. – Мачак један, који је у свој ѳеман био велики ловац миша, рече [2: 463].

Ћемер / ѳемер м 'појас'. – Ђекоја жена имаде и штогод од накита, као сребрне ѳемере с прстењем [2: 112; 4: 231]; в. *ѳиѳиѳа*.

Ћенар м 'крај, крајина'. – То се чудо чуло на далеко / на далеко земјом по ѳенару [5: 37].

Ћен'ефа ж 'нужник', в. *уба'зга*.

Ћентерац / ѳинтерац -рца м 'кратка хаљина као део народне ношње'. – По-врх јелека су огртали ѳинтерац или ѳентерац. То је била кратка хаљина, до паса, са рукавима, а спреда украшена лисичином [1: 256]. – [гинтерац је] кратка хаљина, која је мало ниже прелазила, а рукави су јој се низ плећи вјешали као садањој душанки. – Ваља да јој за ѳене синове дадне седам ѳинтераца [2: 91 283].

Ћ'епк- в. *ѳијејѳиѳ*.

Ћепч'ија ж 'велика кашика са дугом дршком за захватање чорбасте хране, кутплач'; уп. *јоружега*.

Ћерамида / ѳерем'ида ж 'коритасти цреп'. – Научили би досле и цивѳани на ѳерамиде [4: 378].

Ћ'ерѳт -ѳм несв 'терати, гонити'. – Отѣ р'ибу да ѳ'ерау на п'јацу; || **ѳерињ'ат** се -'ѳ се несв 'парити се (о мачкама)'. – М'ачке се ѳерињ'ау.

Ћерч'иво с 'рам (прозорски, за огледало)'. –

Ћ'еса ж 'кеса'. – Им'ѳ је лијепо уч'ињену ѳ'есу дув'ѳнску, од мѳд'ѳ'н овн'ујскије.

Ћес'ер м 'добар пас' (О).

Ћескер ? [2: 76].

Ћетакиња ж 'смоква' [2: 59]; || **Ћет'ат** -'ѳ[м] несв 'цветати'. – С'а'д веј св'е ѳет'ѳ; || **Ћ'етѳл'** м 'коњ с белом белегом на челу'. – Им'ѳ је лијепога ѳ'етѳл'а, али је б'ио пог'ан пѳ гѳ м'ѳ'кѳ'н; || **Ћѳт'оња** м 'во с белегом на глави'. – Доп'ѳ ми се једѳ'н ѳѳт'оња, а 'он не зн'ѳвѳше как'ѳ'в је 'у рало; || **Ћет'ул'** а ж 'крава с белегом, цветом на глави'. – Баба ѳ'ерѳше једну ѳет'улу да [ј]у нап'ојѳ.

Ћ'ѳф м 'жеља, прохтев; добро расположење'; || **Ћефлија** м 'веселѳак'. – Вје-кослав се враѳа са бденија, ѳефлија пјева. – Новака је клепила винова грана, ѳе-флија је, али се држи [4: 43 87].

Ћефил м 'јемац' [2: 162].

Ћибр'ет м 'шибица'. – Ђе са'м т'урѳила онѳ ѳибр'ет, д'а ми је зн'ат; || **Ћибр'ета** ж 'исто'. – Имѳѳ-[л]и ѳибр'ету али крѳ'у, да једну з'аждїм.

Ћ'ива ж 'овца'.

Ћ'нвот м 'ковчежић у коме се чувају светитељске мошти'.

Ћ'ијо! узв угичу да крене [2: 13].

Ћњ'о м одм 'стар човек, стрико'.

ћ'икара ж 'шољица за кафу'. – Прим'а'кни ћед'у тѹ ћ'икару, окрач'але сѹ му р'ѹке. – Т'амо им'а нека'ква ћ'икара п'а 'усѹ од оног'а пр'ич'еш'а. – Ђе са'м г'ој превр'нуо ћ'икару, н'ико ми н'ије р'ек'а° »дуг'ујеш свијећ'е«; в. *Јашич*; || **ћ'икарица** ж дем. – За м'ене с'амо п'о ћ'икариц'е к'аф'е.

ћ'ик'ат -ам несв 'позивати овна предводника, угича, да крене пред стадом'. – Пастир улепшава свој крд »обр'орогим« угичима, које учи ћикању [2: 12].

ћинђуха ж 'ћинђува'. – Ките су биле од вуненога преопредепога конца, а врху сваке ресе била је ћинђуха [2: 92].

ћинтерац -рца в. *ћеншерац*.

ћиприт -им несв 'одавати непријатан запах, цибрити'; в. *смаг, смргуља*.

ћипр'овина ж бот 'Сургуs; *Chamaenerion angustifolium (L.) Scop.*'

ћирија ж 'превожење робе волујским запрегама, кирицијање'. – М'ало с'е р'ад'ило у ћири'ју, н'ије б'ил'о ц'ад'е и та је ћири'ја м'аом б'ил'а по З'ети; || **ћириј'ат** -'ам несв 'превозити, прегонити робу; кирицијати'. – Л'ј'ѹћи сѹ ћириј'али, воз'или ћум'ур, кл'ак, д'рва, к'ом'е је што тр'еб'ало. – 'Она је ћириј'ала, ћ'ер'ала К'учима ч'апре с мјеш'авин'ом, т'игле с Нож'иц'е; уп. *кирија*.

ћ'ити / ч'ити -а -о 'попуно сличан, исти; идентичан'. – Он је ћ'ити ћ'ед, к'а да си ј'абуку прец'ек'а°. – Он је ћ'ити Бож'ина. – 'Она је ч'ит'а б'аба. – Чита моја мајка. – А она онође – чита Љубица [4: 115 145].

ћ'ић! узв. – А к'ад је са'мн'уло, 'они – ћ'ић, прест'адоше. – А л'ампа – ћ'ић, 'утѹли се; в. *цикма* [2: 332].

ћ'ићер'а у изр. ~ *в'ога* '»гола вода« (в.), сама вода, кад се покисне »до голе коже«; || **ћићер'ав** -а -о 'чист, без других састојака'. – Дијете ударило у маните, поврће жуч ћићер'аву [4: 92].

ћић'ик'ат -ам несв 'пујдати пса (да нападне)'. – Нем'о га ћић'ик'ат ако н'еј да ост'ан'еш беж њ'ега; || **ћић'ик'н'ут** -н'ем св 'напујдати (псе да нападне)'. – Овај брзо виђе да су му пси злоради ћићикнути. – Сад збиља ли чуше ћићикање, [пси] жудно појурише један преко другога [3: 182].

ћ'ишк'ат -ам несв 'гурати (обично ногама)'. – М'а'кните тѹ м'атару, нем'бте [ј]у ћ'ишк'ат туд'ије. – „А што, б'аба, не 'ојд'еш у Подг'орицу код ун'ука и сн'а'е?“ – „Б'оже са'ч'ув'а, п'а да ме т'амо ћ'ишкајѹ с ног'е н'а ногу“; || **ћ'ишкол'ит** -им дем несв 'гуркати'. – В'иђи т'и б'абу: и 'она п'оч'ела да ћ'ишкол'и л'опту; || **ћ'ишн'ут** -н'ем св 'одгурнути (обично ногом)'; || **ћ'ишка-ћ'ишка** 'гур-гур'. – Ј'а при'рчи: ћ'ишка-ћ'ишка, до на дн'о т'е лив'ад'е д'ол'е, преб'ачи га т'амо, в'ише н'ије д'оди'о ов'амо да га в'ић'ам (Бс); || **ћ'ишкап'е** прил 'поигравати се капом као лоптом'. – Докл'е ј'а куп'ујем к'апу, нем'бте се ш' њ'ом игр'ат ћ'ишкап'е, а п'отл'е – како ви се доп'адн'е.

ћ'бк м 'порекло'. – Њ'има се не зн'а ћ'бк, н'о сѹ и[х] н'ад'или пор'ет п'ута.

ћ'ол'а ж 'ћела'. – Гл'ач'а му је ћ'ол'а н'о ћеч'ињ'а гуз'ица; || **ћ'ол'ав** -а -о 'ћелав'. – Он је он'ак'о ћ'ол'аф кол'ко га ј'а зн'ам; || **ћ'ол'ат** -ам несв 'остајати без косе, ћелавити'. – Ј'а са'м п'очео да сијед'им са' сед'а'мн'а'с, а да ћ'ол'ам са' дв'ад'ес [годи-на]. – Ка'д ч'оек ост'ар'а, он п'очн'е да ћ'ол'а и 'у главу.

ћ'бр ћ'бр'а -о 'слеп'. – Једно од њих угледа огањ у планини, и кад тамо дође нађе поред њега једну ћору бабу [2: 275]; *изр. м'иш ћ'бр'и* 'слепи миш'; || **ћор'ат** -'ат'ам несв 'напрезати ослабели вид, покушавати да се нешто пронађе или учини у мраку'. – Ђор'ат'ам с ов'ијем конц'ем: н'е би у дѹл'о уђен'ула а н'е у иглу; || **ћор'ет** -'ет'ам несв 'исто'. – Ђор'ет'ам н'огу пр'ед ногу и д'ако ст'игн'ем до зор'е; в. *невићелица*; || **ћор'етн'ут** -'етн'ем св 'загледати се'. – Отка'д ј'ој ј'е ун'ук кр'ен'уо 'у шк'олу,

и баба оће да ћор'етнѣ у књ'игу; || **ћорн'ут** ћ'орнѣм св а. 'постати слабовид'. – Тѣ си, стр'ико, каѡа добр'е ћорн'уо; б. 'имати изразитији облик разрокости' – Л'ијепо дијет'е, з'алѡду, м'а чѣсто ћ'орнѣ; в. 'зжмурити'. – Ако ти се не доп'адā, тѣ ћорн'и и про'ождри; г. 'намигнути'. – Ћорн'и јој, дāко те не зал'ијепи по ћ'уш'и; д. 'погледа-ти сањиво, отворити очи и поново заспати'. – Не доп'адā ми се што онѣ с'ат стојѣ он'амо: не м'ош 'ујутру да не ћ'орнѣш на њ'ега; ѣ. 'погрешно идентификовати'. – Помишљам да су ме с неким ћорнули [4: 193]; || **ћорāt'а'к** -тк'а м 'око, очи; ослабели вид'. – Не в'иђу н'ишта пр'е[д]-собом, нō кā да ми је Бōг 'узео 'оба ћорātк'а. – 'Ако ју в'иђу, н'ашло ме ч'удо у 'оба ћорātк'а; || **ћор'о** -'а м хип; || **ћор'а** -'ѣ ж 1. 'слабо-вида жена'. – Што је шћ'ела онā ћор'а те те з'ауставѣ; 2. 'мала петролејка'; в. *ias*; || **ћ'орица** ж 'слаба лампа, петролејка'; || **ћорбабе** фолк 'игра жмурке' [2: 343].

ћ'осāt се -ām се несв 'шегачити се, шалити се'; в. *кабулиш*.

ћот'ек м 'ударач'. – Скрājн'и ми се, д'ијете, да те не нап'унѣм ћ'отѣкā'н. – И »ћотек« по глави, с којега је била уобичајена тако звана »шара«, мирен је као и рана; в. *ipgan* [2: 171].

ћоф! ћоф! ћоф! 'узвик којим се лисица покушава истерати из јазбине'; || **ћ'офкāt** -ām несв '»вабити« лисицу'. – Ловци покушавају ишћерати лисицу из јаме ћофкањем [2: 66 369].

ћ'ош ћ'оша м 'угао, ћошак'. – Између др'ењинѣ и ћ'оша о[д] ст'ајѣ бил'а је тор'иница за десе-петнāс овā'ц'ā'н; || **ћошн'ик** -ик'а м 'угаони камен'. – Ту је б'ио л'ијеп ћошн'ик т'есāнѣ.

ћ'уба ж а. 'издигнуто перје на глави неких кокошака или једне врсте голуба, »капура«. – К'окошка је им'ала онѣ ћ'убу, кап'уру онѣ на вр глав'ѣ; б. 'чуперак косе'.

ћ'уд м 'људска природа, нарав'. – Ка' [д] сѣ не п'уштѣли, т'ā'мā је св'акѣ промијенио ћ'уд. – Њ'има је тō 'у ћуд.

ћ'ук м 1. 'ноћна птица'. – Ћук ћука на вр кука [2: 440]; 2. 'глупа, будаласта особа'. – Н'ека, ћ'уку, не прѡди. – Не зна ништа коко ћук; *изр. ћук но ћук* 'будала увек остаје будала'; 3. 'невѣстинска капа'. – Још је млада целе прве године по својој удадби носила ћук, повисоку, шиљасту капицу од срме, окићену новцем и шљокицама [1: 257]. – Невјесте су носиле капе, зване ћук, које су биле зашиљене и необично високе, па још и парицама нарешене [2: 93]; || **ћ'ук'ат** ћ'укām несв 'оглашавати се као ћук'.

ћ'ук! оном узв за опонашање звука пољупца; в. *ка'и*.

ћ'укāt -ā несв 'окупљати пилиће »ћукањем« (о квочки)'; уп. *шћукаѣ*.

ћ'ул'ит ћ'улѣм несв 'подизати ушне шкољке, не би ли се боље ухватили шумови са стране (најчешће за неке животиње)'.

ћул'ук м 'оружје у облику мотике с оштрим врхом' [1: 298].

ћул'аф / ћулаф -аф'а м 'платнена везена капа' [2: 89].

ћул'учѣт -ѣм несв 'пити без мере, опијати се'. – Ако п'очнѣ да ћул'учѣ, ч'ѣка м'оже л'а'ко да ћ'ао пон'есѣ.

ћ'ума ж 'букет, китица'; || **ћ'умица** ж дем 'букеѣтић'. – Бл'агош б'аби, ко јō-[j]е д'онио овѣ ћ'умицу!

ћум'ур м 'дрвени угаљ, угаљ од нагорелог дрвета'. – Гор'ио сѣ ћум'ур и од б'уковōга дрвета и од п'итомѣ гор'ѣ (Кж) [2: 62].

ћунта ж 1. 'чунак, сулундар'. – У неким кућама има већ гвоздених пећи, од којих су ћунте или луле (чунци) спроведене у кућу [1: 249]; 2. геогр 'оштар брдски врх, ћувик' [12: 34].

ћ'уп м 'бокасти земљани суд с уским грлићем, врч, крчаг'. – Бил'и с'у он'и ћ'упови зема'н'и.

ћ'ур'ет -йм несв 'постајати сенилан'. – Баба вел'и да је п'очела да ћур'и, ма ка'д јо[ј] д'ође п'енсија, д'обро зн'а кол'ика је.

ћуст'ек м 'висок човек, крутог понашања а танке памети'. – Нашла некога ћуст'ека и 'удала се и с'а'д 'имā двā л'ијепе ћет'ића; || **ћуст'ечић** м дем; || **ћуст'ечипа** м аугм. – Нас'ум ће он'и ћуст'ечић да пораст'е у вел'у ћуст'ечину.

ћуск'ија / ћуст'ија ж 'велика гвоздена полуга'; в. *цреријечии се*.

ћ'уткāt -ām несв 'умиривати, ућукивати'.

ћут'ук м 'плиткоум човек, замлата, дудук'. – Науч'иће те, богме он'и ћут'ук св'ему што не вал'а; || **ћут'ук'ат** -'укām несв 'лутати, беспосличити'. – Ћут'укā туд'ије и бр'оји вр'ане; || **ћут'учйт (се)** -йм (се) несв 'држати се круто, препотентно, и у свом непосредном окружењу'. – А што се, ј'ада'н н'е био, ћут'учиш тун ка да су ти К'учи до к'ол'енā; || **ћут'учић** м. – Ка'д он'и ћут'учић пораст'е, н'ће му п'ара б'ит ни међу н'јавишијема ћут'учинāма у т'у њ'ину п'артију; || **ћут'учина** м аугм. – С'амо т'и с он'ом ћут'учин'ом, пā не м'исли.

ћутунсат ?. И тако се поп сјети, да је он некако и прасад ћутуниса' [2: 445].

ћ'ућорйт -йм несв 'тихо разговарати, шапутати'. – Што то ћућоре наши (7: 92).

ћућурас[т] -ста -о 'невешта, неспретна'. – Мајка држи, мало је ћућураста [4: 269].

ћуцнут -нем св '?'. – Не згледну се и не ћуцну (7: 60).

ћуфиње с 'крађа'; в. *зџага*.

ћ'уфрк м 'прамен косе, чуперак'. – Он'и му ћуфрк п'адā н'а очи и н'икако да га м'а'кнē.

ћуш'а -'е ж 'њушка'. – Прип'ази т'и ћуш'у да ти је н'еко не ум'еч'и; в. *баиши*.

ћ'ушкāt -ām несв 'гуркати, отискивати'. – Ћеца ћ'ушкају нека'кву тра'њицу, а баба в'и'че да е то њ'ена тров'еза; || **ћ'ушнūt** -нѐм св. – Гл'еа да то ћ'ушнѐш т'амо пр'и за'ду; || **ћ'ушколйт** -йм несв дем. – Не ћ'ушколи т'о в'ише, д'ијете, обāl'ићеш га низа' сг'убе.

У

уāб'ит се уāб'йм се св 'збуњено погледати, наћи се у неверици због неочекиваног развоја догађаја'. – Што си се уāб'ио, кāз'али смо ти е тē д'ој с'утра, а 'они по'итāли; в. *абиш се*.

уарит уарим св 'лепо обрадити земљу и припремити је за сетву'. – Саситње-на и лијепо урађена земља каже се уарена је [2: 48].

уарумит -умим св 'узјогунити се'. – Ти си како изрод и ромица: учја се на ту драчу и ој се уарумит [2: 465].

убāд'ат уб'āћѐм несв 'забадати, забијати'. – По буњишта убаћеш кљун у сваку балегу [2: 337]; || **уб'ос[т] (се)** уб'одѐм (се) св 'нанети повреду оштрим предметом'. – Убоде га опа'нчар'иц'ом.

убāн'ит уб'āн'йм св ирон 'покушати да се надмоћним ставом прибави поштовање пред непознатим људима'. – Убāн'ио кā г'овн'о у крч'евину.

убарабār'ит -āр'йм св 'изједначити'. – М'и ћемо те убарабār'ит ш Ћ'ирком

Б'огдѣновијем да ж'ив'иш.

убаћ'ит се уб'аћ'им се св 'испрсити се, надути се од уверености у своје посебне вредности'. – Та'кв'а ти је т'о раб'ота: ка' [д]-се бра'боња'к уб'аћ'и, он не в'иди да му је м'лого да пораст'е у б'алегу.

убачев'ат -ујем несв 'убацити'. – А т'а'н кој'и је убачев'а 'ексер б'јеше уб'ачио ун'утра; || **уб'ачит** -јим св 'убацити'. – Није им'а ка' [д] да уб'ачи св'е.

'уба' 'убла м 'бунар'; || **уб'а'нск'и** -а -о 'који се односи на убао и на Убле'. – Т'амо с'у и Ч'еј'овићи уб'а'нск'и; || **убленица** ж 'бунар' [1: 166]; || **убл'ић** м дем. – М'ајка ј'о от'ишла на некака'в убл'ић г'оре те 'имау њ'ин да догн'а вод'е у она два бур'ила [12: 34].

уба'ж'е'т се уб'а'зд'и / -ј се св 'усмрдети се'; || **'уба'зда** ж 'смрдливац, смрад'. – Н'ем'а в'ише 'уба'зд'е и ћен'еф'е о [д]-тог'а н'аш'ега Јевр'ема.

убе'утит се -јим се св 'ошамутити се; изгубити способност оријентације у непосредном окружењу'. – Убе'утио је и не зн'а ни ћ'е ни што се ш' њ'им чињ'и.

убиј'ат (се) уб'иј'ам (се) несв 'ударати се'. – Људи се »убијају« стиснут'јем шакама у прси [2: 249]; || **уб'ит** уб'ијем св 1. 'убити'. – Уб'ио г'а н'еће у Кос'ора'ц. – Мил'уна б'јеше уб'ио [рафал] преко ср'ег п'аса туд'ијен; 2. 'заклати'; в. *жировник*; 3. 'ударити'. – Уб'ио [ј]у је к'оњ 'у р'уку, п'отпуно [ј]у је слом'ио и св'е овд' см'рск'а; в. *истио*; 4. 'погодити, повредити (се)'. – Убила се, склизнула пењући се на таван [4: 342]. – Ј'а са'н гл'ед'а ка'д ави'он туд'ијен кр'у'ж'аше и ка' с'у једн'ога уб'или в'ише Биоча. – Па пукоше муње и громови / И убише диношку цамију [5: 549]; || **убој** м 'повреда од ударца'. – Убој... лијечи се »убојитијем каменом« [2: 544]; в. *бубреј*; || **убиј'еи / убј'ен** -а -о 'повређен ударцем; погођен'. – К'о зн'а ка'д је ави'он т'а' убј'ен. – »Убијеноме« браву пушта се крв на уха; || **убилац** -лица м 'убица'. – У Кучима је тако сваки убилац, ако убиство није за освету учинио, пљачкан и прогоњен [2: 166]; || **убилчев** -а -о 'који се односи на убицу'; в. *кум*; || **уб'бј'нијк** м 'војник'. – Да купи кучке убојнике. – Веселе се српски убојници [5: 258 541]; в. *бојник*; *изр. убиш' давију* в. *давија*; [2: 460]; || **убојити** -а -о 'који се тиче убоја'. – »Убијеноме« браву даје се убојити камен, као год и човјеку [2: 206]; || **убојни** -а -о 'исто', обично у *изр. ~ камен* 'раствор камена којим се лече убоји'; в. *ками*.

уби'ч'ит уб'и'ч'им св 'поставити се дрчно, осино, дрско'; в. *бичић*;

убј'еж'ат -јим св 'наћи заштиту, утећи у сигурност'. – Калуђер их прими и закуми Куче, да одустану од људи који су убјежали у храм св. Госпође [2: 202].

ублаж'ит -'ажим св 'наместити прелом, имобилизирати'. – Ублаж'ио са'м ју б'ио, м'а не м'оже н'а ногу ј'една'ко.

убр'азд'ит -'азд'им св 'почети орати'. – М'ожеш да убр'азд'иш на сред'ину б'аштин'е али по кр'ај'ев'а.

убр'ат уб'ер'ем св а. 'убрати, посећи'. – 'Убр'а је два листос'ека. – Ада, уб'ери гр'оз гр'ожја; б. 'посећи, оборити велико дрво'. – И 'он је 'убр'а он'е д'убове п'а и је прек'инуо н'апола, он'е ш'ул'еве по два м'етра, два 'и п'о; в. *браш*.

убр'еч'ит се -'еч'им се св 'осилити се, уобразити се, почети се понашати надмено'; в. *иосилић се*.

убројит -ојим св 'недостати'. – Кад који брав не[до]стаје, каже [се]: „Није-сам убројио једну“ [2: 29]; || **убр'ај'ат** -'ај'ем несв 'сматрати, третирати, урачунавати'. – М'и маг'аре не убр'ај'емо у ж'ив'о ни з'ета у ч'ел'ад (Зл).

убр'оћ'ит се -'оћ'им се св 'намргодити се'.

увал'ит -а -о 'на коме постоје увале'. – Т'амо је увал'ито п'а с'ев'ер м'а'ње

биј'ѐ, нō кā да и[х] преск'ачē (Дч).

увāl'ит ув'āl'им св 'спустити се низ дугу стрмину, сићи низа страну'. – Увалише низ гору Крушчицу / Нагнаше и до Мораче ладне [5: 219]; уп. *навалиши*; || **увал'ев'ат** -'ујем несв. – Нијесу в'ише туд'ијен увал'ев'али.

увāl''ат ув'āl'ам св 'скупити се, смањити се после прања (о деловима одеће од вуне)'; в. *оилес*.

увежев'ат / **увеж'ив'ат** -'ујем несв 'увезивати, везањем нешто причвршћивати'; || **увѐз'ат** ув'ѐж'ем св 'више предмета обавити каквом везом и стегнути'.

ув'ес ув'ед'ем несв 'увести'. – Ув'еди к'оња у 'избу, вријем'е ће; || **увод'ит** ув'од'им несв. – 'А м'ало ст'уднѐ, 'овце се ув'одѐ у ст'ају.

'увеч'ен прил 'увече'. – Поп'овићи у кат'ун 'увеч'ен разгов'арају и пр'ичā н'еко како је Бож'ина Р'адовāнов кār'ā Поп'овиће.

ув'ит ув'ијем св 'умотати'. – М'ало се тō ув'ије и скр'уж'иш да нач'ин'иш г'ужбу; || **ув'иј'ат** ув'иј'ам несв. – Тō се л'а'ко ув'ијā, пр'утови с'у мѐк'и (нāко ка' [д]-те ф'рсн'у п'о рѐпу).

увоб'ол'а в. *убоља*.

'уволача / **'уловача** ж зоол 'Forficula auricularia'.

ув'ор м 'место на коме мањи водоток увире у већи, ушће'. – Њ'има је к'ућа неђе више ув'ора З'етѐ у Мор'ачу по д'есној б'анди; || **увр'ет** 'уврѐ св 'усахнути (од дугог кувања)'. – К'о је т'урио ов'у в'оду н'а ога'њ, 'ево је увр'ела; || **ув'ирāt** -ѐ несв 1. 'нестајати испаравањем'; 2. 'спајати се с већим водотоком'. – Она ув'ирѐ у Мор'ачу онōђе к'од моста.

'увōр м 'креста'. – Поб'ише се двā кокот'ића, раскрвāв'ише 'увōре и не би ст'али да и[х] нијес'а'м раздво'ила и раза'гн'ала.

ув'отка ж 'крава пред прво парење'; в. *уошка*.

ув'ргн'ут се -нѐм се св 'наследити нечије особине, уметнути се'. – Увр'гā' се на 'ујчевину. – Стога се за достину каже: „Уврга се на ујчевину“ [2: 481]; в. *џуриши* се.

увријед'ит (се) увр'ијед'им (се) св 'повредити рану'. – 'Опѐт је онō дијет'е увријед'ило кол'ено.

увр'лавит -авим св 'погледати разроко'. – Увр'лавила латинка, рукама показује како чини [4: 307].

увр'н'ут -н'ѐм св 'увити фитиљ на петролејској лампи, смањити јачину светлости'. – Увр'н'и фит'иљ н'а лāмпу; || **ув'ртāt** -ћѐм несв. – Ч'екā [ј] м'ало, нем'б [ј] га ув'ртāt.

увр'ш'ит увр'ш'им св 1. 'напунити посуду до врха'. – Валā си га увр'ш'ила да в'ише не м'оже ни к'ап'а; 2. 'уобличити врх стога и обезбедити га од закисивања'. – Ост'ало и[м] је да б'ачē ј'ош двије пл'асе и да га увр'шѐ; || **увршев'ат** -'ујем несв. – Не уврш'јј, ч'бче, тр'ебā т'у вр'ећу и завѐз'ат. – Ка' [д]-с'у га увршев'али, пл'у'сн'ула је к'иша и 'он је р'емником од г'āћā'н стѐгн'уо нав'ил'а'к с'ијена уз ост'оже.

ув'уј ув'уч'ем св а. 'вукући унети, допремити у одређен простор'. – Ув'уч'е се т'амо да се не в'иди; б. 'увући конач у иглу, уденути'. – Оћōр'ела са'м кā 'ика'д и кон'а'ц н'е би м'огла ув'уј ни проз реш'ето, а не у 'иглу; в. 'уплести кога у нешто непријатно'. – Н'ико не знā ко гā ув'у'кā'н у тѐ раб'оте; || **увуков'ат** -'ујем несв 'увлачити'. – Н'ика'д не увук'ује кош'ул'у 'у гаће нō голот'рбā да му се св'ијет сп'рдā.

уг м 'сова'. – Кад 'уг, тј. јеина, ноћно хука поред села, значи да ће неко брзо у селу умријети [2: 323].

уг'адит -им св 'упрљати, опоганити'. – Ов'и с'у уг'адили св'е часа с'у се доф'атили и после њ'и од овога н'ар'ода н'ет'е оста'т ни бр'абоњи; в. *iaguii*; ~ се 'згадити се'. – Ч'еку се и жив'от м'бра уг'ад[т] ка'д в'иди што с н'ар'одом чињ'е ов'е спл'ачине.

уг'аж'ат -уг'аж'ам несв према *uiazii*. – Ја ти у т'е раб'оте не мл'им уг'аж'ат, а т'и – како г'ој ој; || **уг'азит** -им св 1. 'стати ногом у прљавштину, упрљати се'. – Т'е си с'а'д наш'ае гл'иб да у њ'ега уг'азити; 2. 'испребијати'. – Прип'азиси се, д'ијете, да у т'ебе не уг'азе и да те г'рдна не уч'ин'е; 3. 'препунити неку посуду'. – Јеси ли га п'ег'ом уг'азила; 4. 'изгазити; оштетити'. – Н'ешто ти је уг'азило пчен'ицу, наг'рдило ју.

'уг'ар м 'плитко орање, обично стрништа'. – Ако 'уг'ар дв'аш уз'ор'еш, уб'ићеш на њ'ега он'у пир'евину; || **уг'ар'ит** уг'ар'им св према *iarii* 'поорати стрниште'.

уг'ар'ат у *изр. не у'ар'а му 'око* 'без имало страха, ни да трепне' [4: 221].

уг'ара'к -рка м 'нагорело дрво'; в. *крбайа'к*.

'угаса ж 'погибија последње мушке главе у кући'. – Ј'еднака ти је 'угаса ка'д не ост'ан'е м'ушк'е гл'ав'е али ка'д ост'ан'е да не вал'а; в. *иској*; || **угасник** м 'човек без мушког порода'. – Погинућеш, угасниче! уозбили се Цијана [3: 51].

'угиц прил 'брзо трчати ударајући петама у стражњицу'.

уг'ич м 'ован предводник'. – Обр'ороги уг'ич с големом капуром и чектаром [3: 662].

'углава ж 'договор о свадби'. – На неко време после просидбе долази про-сац са још два браственика »удавачкој« кући на углаву, т.ј. да углаве или уговоре, шта се све има давати с једне и с друге стране [1: 274]. – Углава долази испред свадбе [2: 219]; || **углав'ар** -ар'а м 'учесник углаве'; в. *ча'с[и]*; || **углавеција** м 'исто'. – Сјутридан иза углаве »углавеције« добију од вјеренице дар као о просидби [2: 220]; || **угл'ав'ит** -ав'им св 'договорити се о појединостама везаним за свадбу'; || **углавл'ев'ат** -у'јем несв 'договарати се о појединостама везаним за припрему свадбе'. – П'осле се углавл'ује к'ако ће се та св'адба чињ'ет.

угледа'н -дна -о 'који може послужити као узор'; в. *јаловина, начафраниј*.

'углијев м 'жар, ражарени угљен'. – Надима се ка пријево на углијев [2: 468];

|| **углијевје** / **углијевље** с. – Како би било да ти гаснем углијевље? [3: 192; 2: 62]; в. *јаскаш*.

углоб'ит -'об'им св 'ишчашени зглоб вратити на место'. – Т'о се угл'об'и ка'[д] се в'рн'е он'а ј'абука у ч'ашку.

угмил'ет -'и св 'омекшати после брања (о неким врстама воћа)'.

угн'ат -'ам / уж[д]ен'ем 'утерати'. – Угн'али с'у не у једну к'ућу: ст'отину и дв'ана'ст'ину. – Је ли кој'е угн'ало он'у п'ишл'ад, да се не п'е'у на м'урву е ће и лис'ица пок'уп'ит до'јавол'е. – Она'мо и[х] уж'ени у авл'ију, он'амо с'у и[м] чоб'ани. – Ако га м'ал'бга п'ушт'иш, т'и га в'ише н'ика'д не м'ош угн'ат у п'ос'а; в. *зајмий*; || **угон'ит** угон'им несв 'утеривати'. – Т'ун смо и м'узли и угон'или овце. – Б'ол'е би ви бил'о да ов'е н'ерад'нике угон'ите 'у р'ат н'о што 'из р'ада иза'г'оните р'ад'нике.

угњет'ат се -'ам се св 1. 'умешати се, наћи се тамо где некоме није место'. – Т'ае се г'адови у св'ак'у р'уку бише угњет'али, 'у г'овна бише ул'егли теке да и[м] је јез'ик масн'иј; 2. 'угодно се сместити, угнездити се'. – Њему је н'ајл'епче ка'[д]-се угњет'а код б'аб'е у кр'ил'о; || **угњет'ав'ат** се -'аје / -'аје се несв 'понамештати се'. – Т'и си в'ел'е ма'аре, не м'оже б'аба подн'ијет тв'оје угњет'ав'ање.

угов'ор'ит -'бр'им св 'споразумети се, договорити се о основним појединостама'. – 'Ај ти угов'ор'и, п'а от'уд ка'[д]-се в'рн'еш, свр'ат'и па ми к'аж'и, а ј'а ћу от'ис

за њи; || **уговар'ат** -'арам несв 'договарати се'. – Нем'о ти ништа уговар'ат док ја д'ођем.

угод обично у изразу »на угод«, 'како је најбоље'. – Пченично сјеме рачуна се »на угод«, кад свуд по баштини во стопом може нагазити пет зрна сјемења [2: 50]; || **угод'ит** уг'одим св 1. 'наместити ко ст или зглоб (после лома, ишчашења)'. – Како је то искочило, не зн'ам теке са'м га једв'а угод'ио и вр'уо н'а мјесто; 2. 'учинити неком по вољи, задовољити нечији прохтев'. – Ов'ијема галиј'отима н'ије л'а'к'о угод'ит, ма љу и ја п'ушт'ит п'а нека с'ам'и гл'едају шт'о т'е; || **угађ'ат** уг'ађем несв || уг'одник м *изр.* *Б'ожј* ~ 'светац'. – Светци се уопште зову Божи угодници [2: 242].

уголоск'очит се -им се св 'недовољно се обући по хладном времену'. – Та се ђеч'ина уголоск'очила и не м'ош и угн'ат у к'уђу.

угод'овит -им св 'припремити'. – Разм'а'кли с'у га и н'еће вал'ат ако му се не угод'ови за р'уча'к он'о што му је н'ајслађ'е.

угр'абит -им св 1. 'отети'. – 'Уграби му б'иза он'и комат'ић л'еба; 2. 'преварити'. – Угр'аб'и га с'унце у прол'еће, ка'д [д] ју остр'иж'еш п'а [ј]у п'уштиш да л'еж'е на с'унце, она се м'о'ра разбол'ет.

угр'ијат -е[м] св 'учинити топлим, загрејати, испунити топлотом'.

угр'к м 1. 'црв у говеђем месу'. – Обада, за којега наука казује да се леже у говеђој кожи, у Куча зову »угрк«; 2. 'сасушена бубуљица на кожи, митесер' (О).

уд'абрит -им св 'постати тром, улењити се од ситости'. – Вук се сит сита'ан наије, док се удабри [2: 464].

'удава ж 'неко, нешто што човека мучи, дави'. – Ка'д би ме ов'а 'удава п'уштила, м'ог'ан би и да'н'ут д'уш'ом; || **уд'ав'ит** уд'авим св а. 'угушити'. – Једн'о је уд'ав'ила пот кр'ил'ом, а једн'о з'ап'ело ка'д [д] је п'оч'ело изл'азит [т] ис 'кор'е (Бс); б. 'намучити'. – Је ли ве 'ико уд'ав'ио к'а ја овије д'а'н'а'. – М'ене ов'о не мучи н'о ме т'о м'у'ка'н уд'ави.

удав'ача ж 'девојка која је дорасла за удају'. – Им'а је двије удав'аче па н'ије ст'ио да и [х] раздв'ај'е; || **удавачк'и** -а -о 'који се тиче удаваче'. – Када се свати примакну уз пјевање многијех пјесама кући удавачкој [2: 222]. – Вр'ат'а от к'ућ'е удав'ачк'е св'ак'оме с'у отв'орена; в. *гом*, *ракија* 2; || **уд'адба** ж 'удаја'. – Присп'јеле с'у му за уд'адбу; || **удадбеница** ж 'девојка приспела за удају'. – Одраслу ђевојку зову удадбеница [2: 114 216]; || 'удаја ж; в. *кодош*, *иприс'јеи*; || **уд'ат (се)** уд'ам (се) св 'удати се'. – Она ће прв'о да се изјарц'а п'а т'а'м'а да се уд'а; || **уд'ав'ат (се)** уд'аје (се) / уд'ај'е (се) несв. – Ов'е се ђев'ојке да'н'а'с не уд'ај'у док не ост'арау. – Она је уд'ав'ата бил'а н'а Монче.

'уд'ар м 'напад'. – Ка'д је б'ио 'уд'ар н'а Сп'уж, т'а'м'а с'у се Црног'орци нагр'д'или; || **уд'ар'ат** -ам несв 1. 'нападати'. – Ка'д [д] -с'у на Пл'ев'а уд'ар'али, м'лог'и с'у к'ости т'амо ост'ав'или; 2. 'падати (о киши, снегу)'. – Св'у н'ој уд'ар'а и не м'исли да ст'ан'е. – Уд'ар'а к'а 'ика'д; 3. 'гуслати'. – Премда се »гунди«, односно »удара« уз гусле, и пјева и код Арбанаса и мусломана као год и код Срба [2: 417]; 4. 'понашати се ненормално, показивати знаке психичког поремећаја'; в. *залуду*, *залуђ'еи*; *изр.* *уд'ар'аи* н'а *шр'аи*, обично уз негацију 'не мислити, не водити рачуна о нечему'. – Н'ико т'оме в'ише н'ије уд'ар'а н'а траг. – Онда дигли руке, не ударају на траг [4: 256]; || **уд'ар'ит** -им св 'напасти'. – Здогов'орили се с П'авлом Ђур'ишићем и Ђ'орђијом Л'ашићем да з'аједничк'и уд'ар'е на Њ'емце (Ф). – Уд'ар'или су и Њ'емце пот'у'кли. – Куле у Лединама служиле су за утврђење Ледињана и Груда 1862, кад су на њих Кучи с Пиперима ударили [2: 82–83]; *изр.* ~ у *јору* 'пореметити памету'; в. *иомамий* се [2: 521]; ||

уд'ара'ц уд'арца м 1. 'напад'. – Пред ударац на Милеш предложио је да ударцем управља Вуле Османов [2: 189]; 2. 'болест црвени ветар'. – »Ударац«, тј. црвени или бијели вјетар, арб. *шешун*, долази по народном вјеровању на недужна човјека или кад некога убоде кост од змије [2: 541]; || **удрен'ица** ж 'крава којој је због упале млечних жлезда страдало виме'; || **удр'ит** 'удрим св 'напасти, ударити'. – А ти р'ече да је овб што је удр'ио гр'бм г'оре, да је тб г'рда'н бјел'ег за к'ућу; *изр.* ~ 'у виме 'добити упалу вимена, дојки'. – 'У виме ти удр'ило. – У в'име ју удр'ило; || **удров'има** ж 'немирна крава'. – Вбж'и тў удров'иму е ће прескоч'ит у лив'аду.

'Уда'н 'удна -о 'мршав'. – 'Уда'н је, н'емā д'ушб у њ'ега. – За мршаву особу се каже: »удан јек«, »сушац« и »коштанац«, и вјерује се, да је болешљив [2: 510]; || **удит** удим несв 'чинити непријатне ствари, штетити'. – Вјештица уди лицима с којима стоји у добром односу [2: 293]. – Не уди му оцјенама што послјије школе оцу помаже [4: 124].

удеген'ечит се -йм се св 'укрутити се, укипити се; стајати без намере да се у тренутку кад је то неопходно некоме прискочи у помоћ'; в. *рас'товарити*.

удивит се удивим се св 'зачудити се'. – Зашто! – удиви се овај [3: 181].

удијев'ат уд'ијевām несв 'увлачити конач у иглу'. – Бāс'а и с'а'д уд'ијевā кон'а'ц у иглу б'рже нб јбј некб ун'уке; || **уђен'ут** уђен'ем св 'увући конач у иглу'. – Не м'оже в'ише уђен'ут ни у опа'нчар'ицу.

удионик м 'носилац права на коришћење планинских пашњака'. – Сви су Кучи у том погледу равни »удионици« [1: 227].

удит в. *уга'н*.

удов'а'ц -вца м 'човек коме је умрла жена'. – Она њег'ова ибр'етница 'узела удовца; || **удов'ица** ж; в. *факейан*; || **удов'ичина** ж пеј. – Нап'а'е некакву удов'ичину и прижен'ио се кб да онў раб'оту н'ије ум'ио н'ај н'ије др'угб; || **удов'ичин** -а -о 'који се тиче удовице'; в. *берићей, јейим*; || **удов'ичкй** -а -б 'који се тиче удовице'. – Не 'иди на м'уку удов'ичкў – да те Б'бг не наг'рдй.

удом'ит (се) уд'омйм (се) св 'удати (се)'. – Кћ'ери удом'ио, с'инове пожен'ио и с'а'д ок'б себе ок'упл'а ун'учад.

удрен'ица ж в. *удар*.

удроб'ит -обйм св а. 'уситнити, исецкати'. – Уб'ери у прол'еће к'опривā е онб коприве на какву труп'ицу с'ек'ирбм удр'оби пā ст'ави на двије р'огл'е д'рво и нал'ожи под онијем котл'ићем (Кж); б. 'умрвити хлеб у млеко, припремити дробља-вину (в.)'. – Оли да ти м'ало удр'обйм у варен'ику али ћеш у млијек'о?

удуб'ит уд'убйм св 'укопати дубоко'. – М'браш тб да уд'убйш ј'ош, искрл'аће се. – То су дугуљсти каменови, који се толико у земљу удубе, како их рало никако не може поткучити [2: 124].

удугл'ат се -ā се св 'одужити се; потрајати'. – Овб ми сб од ј'утрбс нешто удугл'ало, оће ли се н'ај што да се из'ије. – Кад се диву удугљао, ојде да види што Шогоњица чини [2: 480]. – Дому ће се удугљати твome [5: 292]; || 'удугл' прил 'уздужно, издужено'. – Тб ти н'екако изгл'бдā ов'акбн 'удугл'.

удут м 'територија сеоске или племенске заједнице'. – У северном »удуту« бе-зиховском је брдо Градина са три дебела зида у сухомеђи [1: 50]. – Доклен гои путују преко њине земје и прођу на удут другије, ће треба да се други стара о њима [Ж 18]. – Н'е отб у тā уд'ут н'аш н'ије бр'ава да п'уштб; в. »иодизање« *крсиа, ийирак*.

ужд'ит 'уждйм св 1. 'упалити'. – Шт'о је овб ј'утрбс те се овй 'ога'њ не м'оже ужд'ит. – Ну 'ужди тў б'ору да нешто потр'ажйм испо[д]-ст'убā'н. – Кад ужде свијет-

ло, сједе под мурвом или леже на сламарице, навршене новом шужбином [4: 165]; 2. 'кренути, почети (ветар, непогода)'; в. *залуїиї*; || *уждїв'ат / уждијев'ат -ївѣм / -їјевѣм* несв 'потпалјивати'. – Нем'б га ј'ош уждијев'ат, утўлїће се док се в'рнѣмо. – Ђед кресивом уждива труд [4: 33]; || *ужд'ирѣт -ѣм* несв 'потпалјивати'. – На т'б се огњ'иште више н'ѣће ужд'ирѣт; || *уж'ижѣт -ѣм* несв 'палити'. – Нем'б ј'ош ужд'ижѣт тў л'ампу. – Зар'ија је спѣс'ио Ц'ерѣне, нека зн'ајў и нека му ужд'ижў свијећ'у и мртв'оме. – Јѣ ужд'и свијећ'у пѣ у пон'есо т'амо ко ђец'ѣ, нѣ ђ'ѣца сп'ѣ, а јѣ [ј]у за њ'и ужд'ижѣм, не ужд'ижѣм ни з'а младѣс м'оју (Бс).

'уж-ђѣ! узв коњу да не скреће с правца.

'ужина ж 'подневни оброк, ручак'. – Други оброк је ужина, којој је вријеме око два сахата иза подне [2: 104, 1: 260].

ужїр'ит ужд'ирѣм св 'угојити, утовити (свиње за клање)'. – Ужд'ирѣт онў ц'ору, а ако и[м] се уч'ињї [да је то] м'ало, прид'атѣ јѣ[ј] и двїс'ѣа.

уж'итїт -їм св 'узрети, сазрети'. – Мало сјеме на танчице »ужити« док трају пролетне влаге [2: 48].

уж'ица ж 'кашика', обичније *лужица*; || *уж'ичица* ж анат 'удубљење на дну грудне кости, Fossa epigastrica, лажичица'; в. *жижиї*.

ужл'ўћ'ет -ўт'ї св 'узљутети'; в. *їрозужнїї, узбучаїї*.

узалуђе прил 'узалудно'. – То се је чинило, да непријатељи »узалуђе« пале фишеке [2: 185].

узасобице прил 'узаstopце'. – Кад ћу ве триш узасобице питати: „Је ли било и хоће ли бити, да се брат сестром жени?“ ви сваки одговорите [2: 207–208].

уза'вр'ет уз'а'врї[м] / -ї[м] св 'прокључати, проврети'; в. *врїш*. – Уз'а'врї се варен'ика и прен'оћї, или пред'а'нї, пѣ ка' [д]-се д'обро онѣ к'орица уф'атї и пож'утї, 'успѣ се у онї ст'а'п (Бс); в. *урга*; || *уза'в'ирѣт -ирѣ* несв 'прокувавати'. – Дон'еси ми некѣ д'рво е ми овѣ варен'ика не м'ислї уза'в'ирѣт.

узбијесит -ијесим св 'осилити'. – Кад лампијер узбијеси и осили, он чини по околини штету [2: 290].

узбўч'ат -ўч'ї св 'узљутети се, ускиснути (о киселом млеку)'. – Сјутридан није нам причала је ли се они тубок стега или узбуча. – Дој ћу кад исциједим сир да не узбучи [4: 74 347].

узвиђет се -иди се св 'допасти се, свидети се'. – Пашиници се иза пашина одласка узвидио један Грк [2: 459].

узвї'шица ж 'блага узбрдица'; в. *расїуће*.

узгѣр'нт -ѣрїм св 'поорати током зиме или у пролеће'.

узглавје с 'јастук'. – Тебе ти (тај и тај) лежи без узглавја; || *узглавњ'ѣч -ѣч'а* м; в. *кушин*.

'узда ж 'део коњске опреме'. – 'Оглѣв, дизг'їн и ђ'ем и тѣ ти је св'ѣ 'узда.

'уздање с 'узданица'. – Ј'ез, богоми, јѣ са'н ти в'ел'ѣ уздање; || 'уздѣт се -ѣм се несв 'надати се'. – М'оли се Б'огу и 'уздѣ[ј] се у в'ѣга.

узд'игнўт -нѣм св 'усправити, подићи'. – П'отл'е се тѣ л'озе узд'игнў на крѣв'ет; || *узд'изѣт -ијѣм* несв 'усправљати'. – Тѣ'мѣ се л'оза узд'ижѣ на те крѣв'ете и в'ѣжѣ се.

уз'ѣт 'узмѣм св 1. 'узети'. – Јѣ уз'ѣ једну гранч'ицу пѣ м'ало и[х] кѣрн'у. – Тѣ'мѣ [ј]у је 'узео Ив'ан Раш'овић до ц'рквѣ, теке н'ије дал'еко бил'о; 2. 'побратимити се'. – Узела је Вучету Микова Вујошевића Богом брата, а овај њу Богом сестру [2: 234]; 3. 'зарадити'. – А ц'ио фр'ут с им'ѣња мој'ѣга да прод'ѣ – не м'оже дваес мелебн'ѣ уз'ѣт;

4. 'ступити у брак'. – Она је 'узела овога му мл'ађега с'йна и 'имā ш њим ђев'бчицу [2: 278–279]; 5. 'парализовати се'. – Кад се овом болешћу некоме једна страна тијела онеспособи, каже се: „Узела му се једна банда“ или „осунгулатио је“ [2: 523]; || уз'имāt уз'имл'ем несв. – Н'ије уз'имā тē л'екове и с'а'д му в'ише не тр'ебају; || узēt'иња м/ж 'парализован болесник'. – Тешк'о је ка'д је ч'оек узēt'иња 'у р'уку, нō је л'ијепо ако н'ије 'у главу; || узетак -тка м 'исто'. – [Парализованог] болесника зову »узетиња« или »узетак« [2: 523].

узигр'ат уз'игрām св 1. 'разиграти се'. – А онō т'еле, како је св'езāно, пā онй к'онопа'ц, уз'игрā пā га омог'а окб њē те наср'ед б'утине – сл'омй ју!; в. *ирацијати*; 2. 'узнемирити се, устрептати од муке, нервозе'. – Узигр'а је у м'ене св'акй дам'ар и чињ'й ми се да ћу п'рснūt кā јājц'е.

узј'ашāt -ēm св 1. 'попети се на коња, узјахати'; 2. 'спопасти, обрлатити'. – Ожен'ио сē једнōм зв'изнōм и узј'ашāла гā, не д'ā му н'икуј м'рднūt бес куј 'она 'оће.

узјуран в. *узур'ан*.

узин'а ж 'двонитно ткање, »род ткава« [2: 72].

'узица ж 'канап, танко уже, конопчић'. – Направила би се једна 'узица прож њ'и пā се св'ежē и бйл'о утв'рђено да н'ишта не м'оже да се пр'оспē.

узл'йча'шњй -ā -ē 'несрећни'. – Ка' [д]-сū д'ошли Талијан'и, 'он је са'кр'ио некакву узл'йча'шњū п'ушку.

'узā' узла м 'чвор'. – Чини се састоје у »замршевању урезника и везању узлова«. – Жене пуштенице вежу грозничавцима неке узлове [2: 298 533]; в. *ласийка*.

'узма ж обично у клетви ~ *ia* 'узела 'пострадати, нестати'.

узм'а'ј / узма'кн'ут -нēm св према *ма'ј*, *ма'кнуй*. – Т'ā н'ије н'и прет кйм узм'а'кā сл'ободно, и н'ије м'огā дал'еко ни да ст'игнē; || узм'ицāt (се) -чēm (се) несв 'уклањати се, повлачити се'. – Он сē узм'ицā док је м'огā, а н'ије ст'ио да чињ'й што и 'они.

узм'идū -ува м а. 'дуга стрма страна на којој се човеку „узима дах“ док се не испне на њен врх (често и као топоним)'; б. 'што човеку узме све, а на крају и душу'.

'узүра'н / узјуран -рна -о 'својеглав; силовит, неконтролисаног понашања'. – 'Узүрни сū и без нāч'ина, не зн'ам како ће и се уд'арит н'а траг. – Сад су узјурни, чине што и' је драго [4: 206].

'уја ж 1. 'нервоза'. – Уф'атйла га је 'уја његова и м'ичите му се с оч'ин; 2. 'чврстина, чврст карактер'; в. *уийиива'н*.

ујāv'ит уј'āvйм св 'увести овце у тор, затворити их'; в. *јавий*.

уј'агмйт -йм св 1. 'уграбити'. – Онō што уј'агмйш – т'б ти је; 2. 'предухитрити'. – Он је б'ио кā зв'ијере: уј'агмио је дво'ицу прије нō сū га уб'или.

'ујāk м 'мајчин брат'. – Ујāk Ј'акшē н'ашēга ожен'ио сē с једнōм 'одивōм Вуј'ошевићā, 'одовдē ис Куп'усā'цā; || 'ујāковнй м 'брат од ујака' [2: 267]; || 'ујāков -а -о 'који припада ујаку'; || 'ујна ж 'ујакова жена'; || 'ујниин -а -о 'који припада ујни'; || 'ујчевина ж 'мајчин род'. – Маш'ан бј'еше отиш'ā'н да к'осй у Дол'ане, код овē 'ујчевинē. – Уврга се на ујчевину [2: 481].

ујāрд'умйт -йм св 'направити јардум'. – Варен'ику сū ујāрд'умйли и с'а' [д]-ћеш се с'етйт шт'о е тō јāрд'ум, ако си забор'авио за овō четрез г'одйнā.

ујāрм'ит уј'āрмйм св а. 'упрегнути волове'. – Ајмо, д'ијете, да уј'āрмймо, дāко онō по'орēm; б. 'успоставити контролу над мужем'. – Ујāрм'ила је м'ўжа и с'а'д ш њим мл'ātй кā с тр'ањōм.

ујач'ит уј'ач'им св 1. 'учврстити, укрутити'. – Укр'ути се тō, уј'ач'и, да се не кол'ећē. – Остоже се ујачи камењем [2: 37]; 2. 'ојачати, постати непослушан'; в. *ђаволозоба*.

уј'а^м уј'м'а м 'накнада за мељаву, ушур'.

'уједно прил 'скупа, скупно'. – С'ир је 'уједно и 'он је тв'рт (Бс). – Рој и па-ројак се састављају уједно [2: 42].

'ујкāt -ām несв 'јаукати'. – 'Ујкā кā да га ц'ијепају, а теке је м'ал'о т'уцнуо кол'ено; || **ујкнут** -нем св 'јаукнути'. – Десну му је саломила руку / Ни ујкнуо нити лелекноу [5: 217].

'ујсту! узв говечету да се умири или помери. – 'Ујсту, вр'агови те м'а'кли! || **усту!** **устук!** узв у гатарској формули. – У ницине три сестре рођене: једна глува, друга слијепа, а трећа рома. Усту! Устук! ту ти мјеста није [2: 539].

уј-'уј! узвик за терање птица грабљивица (орла, копца). – Ка'д ја отрч'а т'амо и в'икām т'уна ш ћ'оша: уј-'уј! (Бс). – 'Уј, вр'ана, гологлава! || **'ујкāt** -ām несв 'терати птице узвиком »уј!«. – М'ош т'и на њ'и 'ујкāt коликог'ој 'ој, 'оне пол'етē па се 'одмā в'рнū; || **ујте!** – И тицама Мара проговара / Ујте отлен, два галића врана. – Ујте отлен, тице злогласнице [5: 57 253].

'ука ж 'хука, галама'.

укабул'ит -уљим св 'погодити, угодити; пристати'.

укажев'ат се -'ује се несв 'приказивати се, привиђати се'. – М'ене се н'ије н'ишта укажевало; || **указ'ат се** ука'ажем се св 'показати се, открити се'. – Јā претрч'а за еда'н г'рм пā иза г'рмена оћу да му се ука'ажем.

укарār'ит -'арим св 1. 'уједначити, уравниати'. – Ако 'он н'ешто укар'ар'и, нем'ō му се плек'ат у раб'оту; 2. 'успоставити неки сопствени поредак'. – С'а'д је укарār'ио пā како му п'анē н'ам, а дос'а'д му сē знāв'а нека'кв'и р'ед.

ук'астр'ит -им св према *каст'риш*.

ука'н'ут се ука'анē се св 'угадити се'. – Ука'н'ула му сē сланин'а отка' се он'и мā пре'ијо пā сē добр'е избл'ува.

'укваса ж 'квасац за хлеб'; || **уквās'ит** укв'ас'им св 'ставити квасац у тесто'. – Хлеб у који се квасац дододаје зове се »уквашен« [2: 100]; в. *ускваса*.

укекēч'ит -'ечим св 1. 'нескладно упртити'; 2. 'пасти и наћи се у ситуацији која може бити смешна ако пад прође без повреде'.

ук'ида^к -тка м 'конопчић, парче ужета'. – Она је в'а'зда нос'ила нек'и ук'ида^к ур'ивка.

ук'илит се -й се св 'формирати се у килу, згрудвати се' [2: 34], в. *ожица*.

ук'исел'ит -й м св 'стављањем квасца, усквасе, учинити да нешто постане кисело'. – При'је пō 'урē са'м ук'исел'ила. – Да у варен'ику погл'едā, ук'исел'ила би ју.

укл'ан'ят (се) -ām (се) несв 'склањати се, избегавати публицитет'; в. *йоан*; || **уклон'ит** -оним св. – Н'ајвиши д'ио тогā м'еса смо уклон'или у једнē Ш'ајкē Ив'ановē (Кж).

'уклѣтва ж 'проклето створење, проклетиња'. – Наћ'е ли те онā 'уклѣтва да те изјар'ач'и.

уклијешт'ит -'ијешт'им св 'уклештити'; в. *клијеш'иа, о'раћа, ик'риш*.

укл'ин м 'проклетство'. – Кā да су кј'ели да сл'ужē кā укл'ин нār'оду.

укл'ун'ут -нē св 'ударити кљуном, кљуцнути'. – Н'ишта ти н'еће б'ит ако те м'ало укл'унē. – Бојала сам се да ме кокот не укљуне [4: 37].

уков м 'повреда живца на коњском копиту приликом поткивања'. – Кад

се невјештим поткивањем дотакне живац од копита, па коњ »крива«, то се зове »уков« [2: 16]; || **уков'ат** ук'ујем св 'учврстити закуцавајући ексер'. – Уков'али с'у шт'ичицу нā н'у м'азгалу и н'етē т'амо в'ише прѡд'ит; || **укијев'ат** ук'ијевāм несв. – Не зн'ām, тā ме ч'удо не зн'ало, што тѡ ук'ијевāте.

ук'ол'ица ж 'злица, свађалица; ситни пакосник'. – М'ичи се о[д] тē ук'ол'ицē, н'ājће се н'еко да га кл'ап'и по ћуш'и и бес т'ебе.

укомунит -уним св 'наћи се у међусобном суседству'. – Планина наша Коштица која ни се укомунила с кучком планином [11; 56].

ук'оп м 1. 'сахрана'. – Нарочито се за укуп купи [2: 164]; 2. 'мера за дужину, сежањ'. – Величина једнога боја на равнини зове се »укуп« [2: 79]. – И камен фуктећи кроз ваздух као топовско тане, за читав укуп паде преко турскијех билега; в. *шежањ*, »расшељај«; || **укуп'ат** -'ам св 'сахранити'. – Јā са'н се вр'нуо, 'они с'у от'ишли те с'у га укуп'али. – Јā са'н дош'а^е и тѡ да в'иђу ђē 'укупāн. – 'Укупāн је т'ун ђē пог'инуо. – Идēм'о да га укупāм'о. – Сад виђи, Турчине, би ли се имао ђе укупат [3: 181]; в. *зѡрага*, *накончай*; || **укопнина** ж 'одећа у којој се покојник сахрањује'. – Пријенуше жене да свукују, навукују укопнину [4: 232]; || **укопница** ж 'сахрана'. – Неки није хтио примити ни трошкове лијечења и укопнице [2:].

укоп'ил'ит -'ил'им св а. 'родити ванбрачно'. – 'Она зн'ā ђе гā укоп'ил'ила; б. 'омладити се пре пуне биолошке зрелости (овца, коза, јуница)'. –

укопистит -истим св 'тврдоглаво се успротивити'. – Он се укописти [4: 139].

укоп'ит ук'оп'им св 'усправити и сложити у »копе« [2: 49].

ук'ор м а. 'прекор'. – Како им не би остао укор на кућу, што је на њихово огњиште погинуо [3: 435]; б. 'срамота'; в. *ѡра*, *ђеговина*; || **укоп'нт** ук'ор'им св 'оштро упозорити на неки пропуст'.

уког'ит ук'от'им св 'појавити се и размножити се'. – Чињ'и ми се да с'у се уког'или м'иши испод онē б'а'чвѡ. – Ђ'авѡ се у т'ебе уког'ио (клетва). – Вр'агови се у т'ебе уког'или.

укочањит се -ањи се св 'скорети се'. – Нечији укочањени оп'нци устрашише нечије говедо, стркло је, нијесу га више фатали [4: 92].

укр'ас[т] укрāд'ем св а. 'украсти'. – Г'урн'ули с'у га н'а влāс док 'опēt н'ешто укрāд'е (Ph). – Н'ије ж'ив ако н'ешто не укрāд'е; б. 'покрасти'. – Ко је »украо« (покрао) другоплеменика, тај је плаћао такозвани »незер« од 1000 гроша глобе [2: 148]. – 'Они с'у укрāли нечесове кр'аве, не знām чиј'ē с'у бил'е; ~ се 'искрасти се, неприметно се склонити, извући'. – Једв'а са'м му се укр'ала да д'оћем.

укратко прил 'на суженом простору'. – Кад пастир заустави стоку да једним удутом пасе, каже се: „Укратко и' је“ [2: 28].

укриват / укријев'ат -ивам / -'ијевāм несв 'сакривати'. – Донка казала – укривала сам. – Није ми вишега чуда било иако знају жене да кривају [4: 382]. – Укријев'ала је 'она т'у Мил'ову п'ушку и јā са'м ју гл'едā у једа'н ба'ун; || **укр'ит (се)** -'ијем (се) св 'прикрити се'. – Е је српска укривена војска / У кољате и дубодолине [5: 512].

укр'к'ат укр'кām св 'набацити, убацити без реда'. – Они с'у св'е тѡ укр'к'али н'аједно, а ка'[д] -ће га сређев'ат – н'ико не зн'ā.

укрл'āt'ит се -им се 'парализовати се'. – Укрл'āt'ила се, м'ученица, теке се н'ије мл'ого м'учила – исп'ала јѡ[j] је д'уша после седа'м-оса'м дā'н'ā.

укрāj'ат -ājēm несв 'опсецати да би се нешто уклопило'. – Укр'ājē некē шт'ичице 'у шош; || **укрој'ит** -'ојим св. – Ж'ено, т'ури ми к'āфу док овѡ укр'ојим.

укрӯт'ит -'утїм св 'учврстити'; в. *зайријей, објесий*.

укрч'елїт -їм св 'поставити кровну конструкцију дубирога (крчеле), на коју се касније слаже дебела покривка од лиснатих букових грана'.

укса ж 'овчија и козја шуга'. – Одваром сухижех кочањина дивљега духана пастири лијечили »уксу« (шугу) код оваца и козју »шогу« [2: 529].

укубет и ж 'ружна, наказна особа' [4: 313]; || **укубетница** ж 'жена ружног понашања'.

улединит -им св 'претворити у ледину међе међу ораницама'. – Достина у ораћој земљи правцем кудијен су међе посађене уледине тако звани »цклар« [2: 124–125].

улѣкн'ут се ул'ѣкнѣ се св 'увити се по средини'. – Она се шт'ица те добр'е улѣкн'ула.

улефа ж 'помоћ'. – Илија Радоњин је... приликом диобе руске улефе у цркви диношкој погинуо 1770. године [2: 137].

ул'ит ул'ијем св 'налити'. – Ко 'оставї овї пр'бзор, 'ево је и на крев'ет 'улило.

улїт'ат ул'їтām св 'испрљати се житком столицом, изметом, унередити се'. – Некѣ 'овце сӯ ми се улїт'але, нагрд'иле.

ул'иште / уљиште с 'кошница'. – Ул'ишта сӯ начїѣ'али од гњ'їлбга ш'ул'а пā га ископ'аш и ур'ѣдїш. – Уљишта (кошнице) се граде... од шупљих дебала дубових и липових [1: 243]. – Глава му је ка улиште, бучи му мозак [4: 241]; || **ул'ан'їк** -їк'а, арб. *ујанику*, м 'пчелињак' [2: 41].

'уловача ж в. *уволача*.

улог м 'обољење зглобова; гихт, подагра, артритис'. – Од протиска, улога, костобоље и пресијека хваљен је... »домаћи церат« [2: 531].

улога ж '?'. – Јеле за цијепање траже се којијема праве улоге од коријена ка гранама [2: 60].

улож'ит ул'ожїм св 'одлучити се на ризичан подухват'. – Кад се неко на нешто решава уложити, каже се: »Ајд на бафт тога и тога« [2: 310]. – Не м'ож знат што ће бит ако не ул'ожїш; в. *бегев'ија, разбијай, ројач*.

улӯб'ит ул'ӯбїм св 'угнути се, притиском, од глади или како друкчије'. – Ујутру није улубљена ка' у изгладњелога [4: 254].

улӯп'ат ул'ӯпām св 'испребијати'. – Улӯп'аше гā кā шар'ул'у у фрмет'їн; || **ул'упа'к** -пка м 'који је испребијан, који ће се дуго опорављати од батина'.

ул'ев м 'провала облака'; *изр. ул'ев кишани*; в. *карамлак*.

уљег м 'тешко приступачно травнато место у стени'; в. *лазба*; || **ул'еј** ул'ејем св 1. 'ући'. – Ул'егли сӯ т'амо у к'ућу ко Зар'ијѣ. – Ул'егā' са'м на она врат'а да в'идїм какв'а је тō к'ућа; 2. 'приступити'. – Пав'ић је пр'вї ул'егā' у Кл'уб; ~ се а. 'смањити се (после прања)'. – Гл'е, к'умїм те Б'огом, како сѣ овō ул'егло; б. 'омршавити, усукати се (од болести, старости)'. – 'Ето си се те добр'е ул'егā'н; *изр. улеја је добар* 'показати се као пријатељ'; в. *їоїтрефїш се*.

ум м 'мера за тежину, два »стара« [2: 78].

ум'азāt (се) -жѣм (се) св 'упрљати се, замазати (руке, одело)'.

умалнт умалим св 'умањити, смањити' [Ж 13]; в. *їреїеј*.

ум'а'ј ум'а'кнѣм св 1. 'нестати из видокруга'; 2. 'побећи'. – Ка'д и[x] је смотр'їо, св'їтнуо је и ум'а'кā' кā свијећа; 3. 'смањити број »окаца« приликом плетења'; || **ум'ицāt** -чѣм не св. – Ка'т плет'ѣ рукāв'е, иза ш'акѣ се ум'ичѣ, да не б'иднѣ шир'око кā на др'угō м'јесто.

ум'ѐс[т] -г'ем св према *мес[и]*. – Ка^е[д]-се добр'е умѐг'е и осм'оча, м'ож и н'а п'ут и у кос'идбу.

умет'ат се ум'ѐћем се несв 'пренемагати се, представљати се тешко болесним, претварати се'. – Моја је болест безобразна, свако ће ми реј, да се умѐћем, текле ијем ка' само здрав [2: 510]; || **уметн'ут се ум'етнѐм** се св 1. 'притворно показати неочекивано својство, немоћ'. – Мајка се уметне да је болесна. – Старица се уметнула као да је болесна [2: 274 295]. – 'Она се уметн'ула: тобош ђор'а; ка^е[д] ју дов'едо – мене ми се 'очи отвор'ише; 2. 'изродити се, дегенерисати се'. – Овођ'е се в'ише не р'ађ'е н'ар'од, н'о с'е св'е уметн'уло, п'а више не зн'аш ни к'о ти у к'ућу д'од'и ни к'ог'а иж н'ѐ пр'ат'иш; || **ум'ета'к** -тка м 'који се изродио, дегенерисао'. – Т'амо с'у се рађ'али л'уђ'и, а с'а^е[д] теке ум'еци, к'а св'уј; || **ум'ече** -ета с 'изрод'.

умѐч'ит ум'ѐчим св а. 'учинити меким, омекшати'; в. *изврнуи*; б. 'испребијати'. – Ако ти д'ођ'ем т'амо, умѐч'ићу ти ребр'а.

умнр м 'исплата, накнада штете'; *изр.* ~ *маргом* 'исплата стоком'. – Исплате су чињене најчешће стоком... Таква се исплата зове »умир мардом« или »у марду« [2: 161; 11: 159]; *крвни* ~. – Док је убилац у бјекству, он је могао пристати на умир. – Убилац се враћао из прогонства и спремао се за крвни умир [2: 167 168]; || **умйр'ит ум'йрим** св 'исплатити одштету за убиство'. – Нити смо и' пушком осветили / Нит су ни и' умирили благом [5: 274]; || **умирење** с в. *кмеи*; || **умирник** м 'човек коме се по правилима крвне освете дугује крв и од кога се на миру тражи да се тога права одрекне и да се измири с убицином кућом'. – Пушку крвницу је узимао умирник. – Увријеђени који је пристао на умир зове се умирник, а извршилац злочина крвник [11: 161 166].

ум'ират -ѐм несв 'налазити се на умору, бити у предсмртном ропцу'. – Сйн јој је р'ек'а'н да се огријеш'ила и да ће тѐшк'о ум'ират. – За пш'елу се р'ечѐ да је 'умр'ла, а за ост'алѐ живот'иње да с'у л'ипц'але, креп'але, ц'ркле; || **умр'ијет** 'умрѐм св. – Кад [пчела] угине каже се: »умрла је« [2: 43]. – 'Ево дв'а д'а'на умр'ије 'о-г'лади. – Пот'ијем је 'именом жив'вио и 'умро; *изр.* *умрли сак* / *час*. – Умрлога ми часа! [2: 247].

умј'ет ум'ијем несв 'знати, бити у нечему вешт'. – Изаг'нали с'у н'арод ис ц'рквѐ и са^е-се мал'ина ум'ије прекрст'ит.

умолит умолим св 'измолити'. – Том приликом »умоле« да им се жена врати [2: 490]; || **умоник** м 'учесник мобе'. – Умоници се хране на који се год рад зову или ако и сами незвани прискоче [2: 129].

умузгат (се) -ам (се) св 'умазати се, упрљати се'; в. *јар*.

умут'ит се ум'утим се св 'жестокост се умешати у неки спор'. – Богме, ђ'ецо, ако ви се ум'утим, т'ијесно ће ви б'и[т] св'ијема; в. *раз'инаи*.

ун'ав'иђет -дѐм св 'омрзнати'. – Нешто г'а шест'око ун'ав'иђела – к'а да није ст'ио да у он'одѐ. – Унавиђела ме што смо с Јабланом добри [4: 315]; в. *йош'кош'и*.

унакар'ад'ит -'адѐм св 'лоше имобилисати прелом кости'. – Ј'а т'о н'ѐћу, т'о је дијет'е, да га не унакар'адѐм.

'уна^ч' унча м / унча ж 'мера за дужину, палац, цол; инч, 2,54 см' [2: 79]; в. *лакаш*.

унђа ж 'празнина, пустош'. – Она чељад што ију много више но друга не држе своје родитеље како Бог заповиједа, но и' дају у крај од куће мрве са софре, те и' је зато Бог да' унђу у срце и неситост да се не могу најес' [2: 308-309].

унйз'ат ун'йжѐм св 'увући, уденути конач у иглу'.

ун'ијет ун'есѐм св 'унети'. – Ун'еси т'о с'ијено и уб'ачи га 'у јасле; || **унос'ит** ун'осѐм несв 'стављати неке ствари у унутрашњост нечега'. – Јеси ли г'л'еј'а како

мр'авѡл'и ун'осѡ с'итнѣ с'увѣ травч'ице; || уносак -ска м 'уношење'. – Тако про-сипање сјемена и уносак мушкога ђетета чини се, да би невјеста кућу обрадовала рођењем мушке ђеце [2: 227].

ункаш м 'задњи део седла'. – Био је обј'ешен о 'ункашу з'а'дњѣме; в. *бисаке*. ун'ук м 'синовљев или кћерин син'; || ун'ука ж 'синовљева или кћерина кћи'; || ун'уче -ета с 'синовљево или кћерино дете'.

уо! узв за окупљање стоке; в. *фабиш*.

у'обоља ж 'болест ува'. – У'обоља... се лијечи гршкањем у ухо [2: 545].

уображеннк м 'уображени болесник'; в. *весвесѡја*.

у'одит у'одим несв 'уходити, извиђати'. – У Врмошу зелену планину / У'одио Арнауте љуте [5: 275]; || уотка ж 'трогодишња овца', арб. *ѡрећак* [2: 11]; || уоткиња ж 'трогодишња овца; другокошка' [2: 11 19]; в. *увоѡика*.

уоч'ит у'очѡм св 'схватити, утврдити'. – 'Онѡ сѡ 'они уоч'или да је 'она вј'ештица. – Сп'асоје га 'одмѡ н'е уочѡ.

уп'адѡт -ѡм несв 1. 'брзо улазити, ускакати'. – Н'ѡмѡ в'ише в'укѡвѡ пѡ сѡ пц'и п'очѣли да уск'ачѡ 'у овце; 2. 'тонути у благо, дубок снег'. – Уг'адѡли сѡ д'о пѡса 'у снијег; || уп'ас уп'анѡм св 'брзо ускочити, улетети'. – 'Упаде у к'ућу ка вј'ета'р; || 'упања ж 'огромна количина (снега, сена)'; в. *рума* [2: 333].

уп'азѡт -ѡм св 'приметити'. – Некога је с прозора упазѡла [4: 256].

упѡл'ит уп'ѡлѡм св 'запалити, ужећи'. – Тѡ се упѡлѡ ф'урминѡм али крѡс'ѡм; уп. *уждѡш*.

упѡћ'ит уп'ѡћѡм св 'упропастити'. – Овѡ н'ѡвѡ гл'авѡри упѡћ'или су св'е чеса сѡ се доф'атѡли.

уп'еј уп'ечѣ св 'угрејати, припећи'. – Уп'екла звијезд'а.

упечѡбр'азѡт -ѡм св 'постати дрзак' [2: 437; 4: 312].

уп'иждрѡт -ѡм св 'нападно се загледати у некога'. – В'иђе ли, 'имена ти, како се онѡ поган'ул'а 'упиждрѡ у м'ене?

упијѡт упијѡм несв 'халакати'. – И у тим приликама ће усталачки пастири да уз пушчани метак псе поткријеје упијајући: „А гило, гило, а пуст остѡ...“. – Ноћно гласкање зове се ўпијање [2: 9].

уп'ирѡт -ѡм несв 'снажно нешто потискивати, притискати, подупирати'; || упр'ијет 'упрѡм св 'притиснути'.

упѡр'ит уп'ѡрѡм св 1. 'потпалити ватру'. – Он упѡри огањ и сједе да се грије [3: 60]; 2. 'скотрљати се низа страну'. – 'Отиште му се к'ами и 'он уп'ѡрѡ н'изѡ' стрѡну: Б'ѡг гѡ спѡс'ио да мѡз'а'к не пр'оспѣ.

упѡс'ат уп'ѡшѡм св 'записати, написати'; || упишев'ат -'ујем несв 'уносити, уписивати податке'.

упѡшѡ'ет -шт'и св 'уврети кувањем, изветрити'. – Пошто би вода »упишѡла«, сварен прѡш се износио »на сушек« [2: 73].

уплѡст'ит -'ѡстѡм св 'траву, сено покупити и набацити у пластове'.

уплек'ат се -'ѡм св 1. 'умешати се непозван, упетљати се у туђе односе'. – Уплек'аће се нес'ѡј дѡко га н'ѡко добр'е л'у'кнѣ по ћуш'и. – Некога ће уплекат [4: 392]; 2. 'уплести се, саплести некога'. – Дијет'е му сѡ уплек'ало м'еђу ноге и зам'ало га обѡл'ило.

упл'ес[т] -'етѡм св 'сплести, косу, начинити плетенице'. – Упл'ела је вит'ице; в. *ѡлес[ѡ]*.

упл'ева'к -вка м 'црвић у сиру'; || упл'евч'ат се -'ѡ се 'уцрвљати се (о

сиру)’, уп. *ил’евак*.

уполагѣн’ит -’а’нѣм св ‘успорити’. – Ка[д] гѣ в’идио пр’е[д] собѣм, уполагѣн’ио је да га пушти да изм’акнѣ.

упот’ит (се) уп’отѣм (се) св ‘ознојити се’. – Упот’ио сѣ, ’ено га в’а’с у г’олу в’оду.

употница ж ‘покојница’. – Помогше бреме да слими, да унесу употницу [4: 232].

употребл’ав’ат -’ајем несв ‘употребљавати’. – И с’а[д] јѣ тѣ употребл’аем;

|| **употријеб’ит** -’ијебѣм св. – Не зн’ају зашто тѣ га употријеб’ит, теке – н’ека га: м’оже и[м] ва’л’ат на г’а’ св’ијет.

управ реч. ‘заправо’ [Ж 36].

упрдел’ач’ит -’ачѣм св ‘неспретно натоварити бреме’.

упр’ет м а. ‘огњиште’. – На огњишту до упрета је пријеклад; **б.** ‘дом’. – Око ов’огѣ упр’ета смо се окупј’али откѣ смо тун запј’рили; || **упр’етѣњак** м ‘огњиште’.

– Над огњиштем, које се још зове и »упретњак«, о гредама је прикачен »черјен« [2: 87]; || **упр’етѣт** -’ам / -’ѣм св ‘прекрити жаром да се нешто испече на огњишту’.

упр’игѣт -’ам св ‘упржити’.

упр’ијет ‘упрѣм св в. *уйирай*.

упријеч’ит -’ијечѣм св ‘усправити се и истакнути бујно попрсје (о девојци, младој жени, обично као пакосна примедба оних које су за такво својство ускраћене)’. – В’ији како је упријеч’ила в’име, у в’име ју удрило.

упр’гѣт -’ѣм несв ‘увезивати и носити бреме’. – Н’ѣће га ‘она в’ише упр’гѣт, св’акѣ је д’онијела; || **упр’гѣт** -’ѣм св ‘увезати и понети бреме на леђима’. – От кѣ са’м пр’вѣ бр’еме упр’гѣла, ј’ош ме н’ије зап’ало да га распр’гѣм; || **унр’гѣк** м ‘конопац којим се увезује бреме на леђима’; уп. *расіриши*.

упрц’ат -’ам св ‘брзо појурити’.

упул’еј -’езѣм св ‘умешати се у спор, обично у дечју свађу, и једнако казнити обе стране’. – А ја, ка’д га уф’ати, упул’ези па ф’иста, ф’иста, док са’м га св’ега ишѣр’ала пр’ѣтом да му, јѣ нѣм, в’ише н’ика’д не п’анѣ н’ам да ми бјѣж’и ка’[д] га зов’ѣм.²¹

упустачит / уп’уста’нчѣт -’ѣм св ‘уваљати се као пуст’ина, пустанци’). – Капура се угичу никад не стриже. Зато се она упустачи [2: 13].

уп’ушт’ат се уп’уштѣм св несв ‘започињати неку причу’. – Ја се нећу упуштат да говорим о њиној старини [Ж 1]; || **ун’уштѣт се** -’ѣм св св ‘повући се признајући неком надмоћ’. – ‘А, не уп’ушти се, пол’и’гѣзу, нѣ га обѣли.

ура ж ‘сат, час’. – Јавише да воз касни уру и кварат [4: 162].

ура’атит -’им св ‘умирити, успокојити; задовољити’. – Од њи’ цара да ура’атимо [5: 42].

ура’анак -’нка м 1. ‘рано устајање’. – ‘Ајте да л’ијегѣте, ч’екѣ не ура’анак; 2. ‘последње мрсно јело пред запост’. – Сједник се размеђе иза пола ноћи и још једном се једе мрсно јело, што се зове уранак [2: 240]; || **ур’анѣт** -’ѣм св ‘устати рано’. – Гл’едадо сѣ да се ур’анѣ; *изр.* ~ у *деве[и] зѣр’ѣ* ‘устати врло рано, много пре свитања’.

ур’ѣс[т] се -’ѣс’те св св ‘смањити се, урасти се’. – Ка’д ост’арѣ, ч’оек се ос’уши и урѣс’те кѣ с’ѣвѣ б’алега.

урва’т ‘урвѣм св ‘срушити, оборити’. – ‘Он је спѣс’ио да се тѣ’ гр’оп не ‘урвѣ. – А онѣ П’ета’р Р’адоѣн с оногѣ з’а’да скоч’ио, а онѣ се з’ѣт’ урвѣ. – Прол’ѣтѣс

²¹ Уп. *йулези* ‘посетити’ (Александър Бурмов, *Обичаи оѣ с. Бѣла-церква, Търновско.* – Български преглед, София, 1/1930, кн. 3, 432)

си ми ов'ође за дл'аку св'акӯ к'ућу изгор'ио, а да'н'а'с си ју не изгор'ио нō 'урвā по тем'ел'у. – Рече цару, да је он зна, е ће му се кућа урвати [2: 456]; в. *зайас*; || ур'ивāт ур'ивл'ем несв 'рушити (се)'. – В'ићи што тō ђ'еца ур'ивл'у т'амо за к'ућōм; || 'ур-вина ж 'стрма страна низ коју се отискује камење'.

'урда ж 'сир од прокуване сурутке'. – Ка'е-се уз'аврї 'ира и[з]-с'ира, 'она се под'ијелї: 'урда на ј'едну стр'ану, а 'ира т'а'нкā на др'угу (Бс). – Ира која претекне иза тога сира, узвари се са нешто варенике и потом остави да падне на дно урда, која се држи један дан у крпи, да се оцеди, и после се осуши у карлицама и осоли [2: 239]. – Урда се слијева с цијеле сурутке, кад узаври [2: 33].

урезник м обично мн 'конци који се одсецају на крајевима ткања'. – Мађио-ничарске »чини« састоје се »у замршевању урезника и везању узлова« [2: 298].

ур'еј ур'ечѣ[м] св 'опчинити, наћи се под утицајем нечистих сила'. – Онā ми ибр'етница 'урече дијет'е; || урок м 'мађија; поглед или чин којим нечисте силе наносе зло некоме'. – Мађионички рад зове се »чини«, као што се рад вјештичин зове »урок«, »намет« или »намјена« [2: 300]. – Постаје врачарица, те лијечи од »урока« и »намјене« [2: 295].

урѣп'ат ур'ѣпāм св 'истући'. – Прек'ините да ве не ур'ѣпāм; в. *кокоћ*.

ур'ива'к -вка м 'конопац, обично од кочети, уже којим се везује време'. – Од кочети, која се не пере, плету се »уривци« [2: 30]. – Би ти косу очупала па уривке начињела [2: 405].

уризик'ат -āм св 'одважити се на врло рискантан поступак'. – Л'а'ко се уризик'а с т'ућōм гуз'ицōм и н'а лѣд и н'а жār.

урла'исāт -шѣм (не)св 'уразумити'. – Ко њ'ега урла'ишѣ на св'акї је кант'ар заслуж'ио мед'ању.

урњава ж 'вика'. – Да не би урњавом збунијо махалу, живо му запушише уста згужваном марамом [3: 389].

уса ж фолк 'нека игра?' [2: 372].

ушавардā'ит се -āчїм се св 'усправити се и укочити кад неки посао треба брзо обавити'.

усāћ'ит ус'āћїм св 'угојити се, одебљати'; в. *расїучаїї*.

усег'етїт -їм св 'чврсто стегнути, имобилизирати'; в. *їовїїї*.

ус'ијāт -јем св 'убацити семе у земљу, посејати'.

ус'ипāт -пл'ем несв 'наливати'; || ус'ут 'успѣм св а. 'улити (течност)'. – Оли да ти 'успѣм једну рак'ију. – 'Успи пр'асāдима онѣ спл'ачине; б. 'усути сипку мате-рију'. – 'Успи ми ов'ође ш'аку бр'ашна.

уска'исāт -ишѣ св 'набујати'. – У прол'еће, како е уска'исāла трāv'а у ону к'āнту, н'икла и онā бр'есква.

'ускваса ж 'квасац за тесто'. – Овā је памѣтн'ица забор'авїла да ост'авї 'ускваса, кā да јōј в'ише н'ѣше тр'ѣбāt. – Усквасу сте с брашном забркали [4: 373]; || усквāс'ит -асї[м] св 'ускиснути'. – Ост'авї се м'ало т'ијеста за 'усквасу, т'урї се 'у брашно, и с т'ијем се ускв'асї ка[д] ћеш др'угї пўт да м'ијесїш.

ускрїв'ат се -ївā се св 'постати неправо, осетити се ускраћеним за неко право'. – Ако се би на ово којему сељанину ускривало допуштаје му се да своје дјелове може заградит [11: 5].

ускўм'ит ускўмїм св 'усрдно затражити, досадити молбама'. – А да 'ускў-мї: Бок-ти светї Јо'ван!

усов м 'одрон' (7: 128).

усојњак м 'ђурђевдански пастирски доручак'. – [На Ђурђевдан] неко из куће донесе со за стоку и чобану доручак. Тај се доручак зове усојњак, а чини га: хлеб, сир, бели лук и кисело млеко, у које се још помузе овца или коза, те се начини »замлаз« [1: 309]. – [На Ђурђевдан] око десет сахати изјутра понесе се пастиру »усојњак«... а то је хлеб, млади сир, кисјело млијеко у које се замузе коза или овца и млади бијели лук с перима [2: 241]. – Ораховски пастири су се збирали и сваки пут заједнички јели »усојњак«. – Бијели лук једе се с усојњаком на Ђурђевдан [2: 36 55].

успал'ен'ица ж 'пожудна жена'.

успијев'ат -'ијевāм несв 1. 'постизати'. – Од мл'огōга зл'а успијев'али смо да се одбрāнимо, мā од ов'огā не зн'ам оћ'емо ли; 2. 'расти'. – Јā коко зн'ам, тō усп'ијевā ње усп'ијевā см'овка и л'оза. – Отка' [д] сy д'ошли овй, н'ајбол'е успи'јевајy нес'оји, фуцм'ути и др'угā фyукара; || **успл'ет** усп'ијем св 'добро проћи, успети у неком подухвату'.

уср'ећко м 'срећко'. – Нас'ум сē онй н'аш уср'ећко усyп'онио с тамо-он'бм.

уст'а уст'ā'н пл т ♦. – Онā р'ијеч 'ојди од уст'ā° до уст'а°. – Отрије вуста и не отрпље. – Фалите ме вуста, не останте пуста [4: 200 237]; *изр. вyсyи'а сy ū'а'сā вyсyи'а* 'може се појести и кад се човеку чини да није гладан'; в. *шāин*.

уст'авйт -йм св 'зауставити'. – Н'е бй с'илē да га уст'авйш; || **уст'авјāt** -ām несв 'задржавати некога да остане у кући у коју је навратио неким послом'. – Наш'ā'н си кō'га да уст'авјāш – м'онка којй се сē јуч'ен ожен'ио; || **уставка** мн 'зауостављање госта да после славе остане још један дан' [2: 297].

уст'ајāt -ем несв 'бупити се'. – Овй мл'ādй ка' [д] сy уст'ајāли, нијес'y ст'арчеве ни пйт'али што тē чин'ет; || **уст'ат** / **уст'анyт** -нēm св 'дићи се, подићи се'. – Ч'yвā [j] се ако сирот'иња уст'анē; || **устал'а'ц** -лц'а м 'непокоран човек'. – Усталци су соколови, чифта немају [2: 181]; || **усталашки** прил 'устанички'; в. *уyијāй*; || **'устāш** м 'устаник'. – Ка'д се д'игнy, пред 'устāшима се н'ије бйл'о л'а'ко изм'а'ј; || **'усташа** (н.). – Овй да'н'а'шњй 'усташе сy н'ајвишй јунā'цй ка' [д] тр'ебā кл'ат ж'ене и ђ'ецу.

устис'ат -ā св 'натећи, букнути од отока'. – Р'yка јō е бйл'а устис'ала како су ју пш'еле нагр'д'иле.

устр'ашйт -йм св 'престрашити'; в. *укочањий, шйшейя*.

устрел'ичйт -йм св 'погодити »стрелицом« (најчешће у клетви)'. – Оће ли д'ат Б'бг да га устрел'ичй и да се в'рнē 'у памēt; || **устр'ел'ка** ж 'женска особа коју је »устреличило«. – Је ли, благо м'āјци, дōд'ила онā устр'ел'ка; || **устрел'енка** ж 'исто'. – Не могу ради те устрел'енке из обзира према њеној породици [4: 41]; в. *ис-йōāниий*; || **устр'ел'ко** м 'мушка особа коју је »устреличило«. – Виђ'асте ли оногā устр'ел'ка Јōл'евōга; || **устрел'енко** м 'исто'. – Зборисмо да не крећеш, устрел'енко. – Утоли, устрел'енко, оклен ово у тебе [4: 216 231]; || **устр'ел'че** -ета с 'мали устрел' [ен]ко'. – Ка'д овō устр'ел'че порāст'е, б'иће в'ишā фyукара нō му и ог'а'ц и ђ'ет; || **устријел'ит** -ијелйм св 'погодити стрелицом, громом'. – Т'акō је д'ā Б'бг пā св'акō устријелй пр'ије нō се 'оће, св'акō (Бс).

устрој'ит -'ојйм св 'кастрирати'; в. *ушкоийй, найравийй*.

усту! в. *ујсyу*; || **устук** м 'узмак, реч којом се настоји одагнати зло, нечија зла намера (о врацбинама)'. –

устyр'ат -урāм несв 'усправљати се, држати се укочено'. – Заглавāр'или га, пā се с'а'д уст'yрā и пред н'ама – кā да га не знāм'о; || **уст'yрйт се** -йм се св 'усправити се, уздићи се'.

усѣк'ат ус'учѣм св 'уплести, упрести две или више нити у један струк'. – Ус'учѣш ур'ива'к од в'ише стр'укѡв'ан.

усѣп'онит се -ѣм се св 1. 'удружити се, ступити у супону'. – Они су се давно усѣп'онили и в'а'зда з'аједно изд'ижу; б. 'ступити у ванбрачни однос'; в. *усрећко*.

ус'ут 'успѣм св в. *усийаи*.

ус'еј ус'ијеч'ем / ус'ечѣм св 1. 'поставити кровну конструкцију'; 2. 'укресати, запалити труд'. – 'Ајде ус'еца[ј] да зап'алимо по цинг'ар; || **усијец'ат** ус'ијеца̄м несв; || **'усека / усјека** ж 'труд'. – В'арѣ га и тѣч'у и т'б ти је 'усека али тр'унд (Ф). – На ране се привија труд («усјека»), чађа, пуфкавац а често и со помијешана са брашном [2: 549]; || **усјеченик** м, обично мн, 'зелени четвртак, један од шест четвртака између Великог четвртка и Спасовадне'. – Ваља се, ради, стоке, не радити пољске радове, особито орање, за шест четвртака прољетњијех: од Великога четвртка до Спасовадне. Ови се четвртци зову «усјеченици» [2: 329].

ус'ес[т] се ус'едем се св 'укрутити се од дугог седења'. – Е, како ми сѣ л'а'ко ус'ес, Б'оже ми пом'ози, а др'укчā са'м бил'а прије дваес-триез г'одина̄н.

утајан -а -о 'с потпуно успореним животним функцијама, привидно мртав'. – Не мало пути се сахранила жива личност с утајанијем духом [2: 293].

утајг'ат (се) -ѣм (се) св 'умирити (се)'. – Узнемирани пси се већијем дијелом утајгаше [3: 434].

утāl'умит -ѣм св 'увежбати'. – Он је б'ио утāl'умјен.

утāl'ат ут'āl'āм несв а. 'престајати, прекидати'. – 'Она не м'исли да ут'āl'ā док 'имā дѣшк'а. – Ф'искови до зор'ѣ нијес'у утāl'али; б. 'гасити жеђ'. – Пиј'ем овѣ водур'ину, а ж'ѣћа ми не ут'āl'ā; || **утол'ит** ут'ол'и св 'престати'. – Кој'ā је богов'етна н'бј – да ова мак'ања не ут'ол'и; в. *зайлушай, усйреличий*.

ут'афр'ит -ѣм св 'упустити се у причу'. – Ево ђе је он утафријо, па прича с ђететом [3: 90].

ут'ај / ута'кн'ут ут'а'кнѣм св 'поставити, уклопити'. – Ут'а'кни га у тѣ р'упу и ујач'и; || **ут'ицāt** ут'ичѣм несв. – Тб сѣ ђевоч'ице ут'ицале 'у косу.

утвр'д'ит -рд'ѣм св 'чврсто увезати'; в. *узица*.

утѣгн'ут ут'ѣгнѣм св 'стегнути, обезбедити од померања'; в. *ошесай*; || **утѣз'ат** ут'ѣзām несв 'стезати, притезати'.

ут'еј ут'ечѣм св 'побећи'. – Р'екли сѣ ст'ио да ут'ечѣ пā сѣ га т'ун уб'или; || **утијец'ат** ут'ијеца̄м несв 'бежати тражећи спас, сигурност'. – Ка'[д]-сѣ 'они н'екѡга призā[ј]м'или, м'ало и[м] је кой утијец'ā; || **'уток** м 'уточиште, спас'. – Врло је занимљив уток убилца Али-папе Гусињскога [2: 202]. – Давање утока (азила) било је у Куча свети обичај за свакога [1: 222]; || **'утока** ж 'исто'. – За м'оју м'уку н'āј ђу 'утоку ка'д ми 'очи скл'опѣ.

утовār'ат -'ārām несв 'стављати товар (на коња, магаре)'; || **утоварев'ат** -'ујем несв 'исто'. – 'Ево ид'ѣ Мāј'о, нем'ѡ ј'ош утоварев'ат, да в'идимо шт'о је; || **утов'ар'ит** -ѣм св 'сместити товар на коња или магаре ради превоза'.

утолит в. *ушал'аи*.

утоп'ит се ут'опиѣм се св 'удавити се'. – Отиш'ā на Мор'ачу да се к'упл'ѣ и н'ико н'е виђе како сѣ утоп'ио.

утор м / **утора** ж 'жлеб на бурету у који се умеће дно'. – Кад се дно у «утор» слабо угоди, празнине се допуне набијањем шеготине [2: 75]; || **уторњак** м 'алатка за усецање утора'. – Дно у дуге усјеца се такозваним «уторњаком» [2: 75].

уточ'ит ут'оч'ѣм св 'налити, насути'. – А 'ну ут'очи н'екѡ једну б'оцу в'ин'а.

утрањ'ат -'ām св према *шрањай*. – Ка'[д]-се онѡ нāг'рђе утрањ'ā, пā још в'ѣже

огрл'ак, па да му се не насмј'је ч'оек.

утр'ѐс[т] -ѐс'ем св 'отрести, треснути'.

утр'ијет 'утрем св 'затрти, уништити'. – Утро и[м] сѐ тр'аг к̄а ш'а̀ренијема к'оњима.

'утрина ж 'парлог, необрађена земља'. – 'Утрина ти је з'емл'а зап'уштāнā, ка'д ју не р'а̀дйш.

утрн'ут утрнѐ св 'прожети трнцима, жмарцима (због слабе циркулације крви)'. – Утрн'ула ми је овā з'а'дњā н'ога, не м'огу се на њу опр'ијет; 2. 'претрнути од страха'; 3. 'угасити светиљку'. – Утрн'и т̄у ћ'орицу.

утр'обица ж 'цигерица'. – Пушке [су му] разлијеле прси и дроб, тако да му је утروбица била изашла, а овај је дроб и утробницу вратио унутра и држао се, док је у замјену убио два Хота [2: 484]. – [Тубок је] пријеки лијек за црну утробницу [4: 347]; в. *зайой*; *изр. б'ијелā ~ 'плућа'; ч'рнā ~ 'јетра'*.

утрљ'ит (се) -љњим (се) св 'запрљати труњем'. – П'азите да ми којѐ овō млијек'о не утрљ'и. – Утрљ'ио сѐ и не м'оже 'око отвор'ит, а јā не в'ију да му тā' тр'љ' изв'а̀дйм.

ут'љј утљ'ем св 'кастрирати'. – Кōг'а да зов'ем да ми утљ'е овогā јљнц'а; || утљц'ат утљцām несв; || утук'ач -ач'а м 1. 'маљић за кастрирање'; 2. 'непотпуно кастриран, недошкопљен мужјак (во, коњ)'. – Ост'а је утук'ач и п'онека'д се ос'етй.

утљл'ит утљлйм св 'угасити'; в. *йаркай*.

утурат се утурам се несв 'понашати се као умишљени болесник'. – Вјерова не би да умирем, река' би да се утурам [4: 69].

ућумет м 'државна власт, управа'. – За вријеме дванаестогодишњег ућумета на граду Медуну... судили су кучки »мезлизик« [2: 162].

ућуст'ечйт се -йм се св 'укрутити се, усправити се, да би се показала надмоћ над околином'.

ућ'уткāt -ām св 'натерати некога да ућути, да прекине причу'. – Јā га м'ало ућ'уткā.

ућут'учйт се -йм се св 'укрутити се, стајати непокретно и будаласто некуд гледати'. – Што си се ућут'учио т'ун, што се не м'рднѐш.

уф'атйт -йм св 1. 'ухватити'. – Уф'атйли с̄у и ка'[д]-с̄у крѐн'ули да бјѐж'ѐ у Арб'анију. – Валā ми се чињ'й да мѐ с'а'н уф'атио 'у зору; 2. 'захватити; притиснути'. – С'а'д је тō уф'атйла к'упина, др'ача, не м'оже ни к'оњ пр'б̄ј а н'е што др'угō; 3. 'открити'. – 'Они с̄у уф'атйли р'аднике којй с̄у вијенц'е з гр'об̄вā' д'изāли и онѐ тр'аке м'ицāли па и п'оново продāв'али; 4. 'покренути'. – Пā је уф'атио т'ужбу у с'ут кā да гā уб'ио нāмј'ерно; 5. 'зауставити'; в. *йрнуи*, *йреснећивай*; 6. 'затворити, зачепити отвор, рупицу; закрпити; (при)везати'; в. *йросуи*; 7. 'удружити се'; в. *йибей*; *изр. уф'атйиј в'јеру* 'добити обећање'; в. *кмей 2*; || уф'ата'н -тна -о 'заузет, запремљен, делимично или у целости'. – Онā вр'ећа м'ālā је уф'атна, ост'ави ју пор'ед њѐ док ју не прер'учймо; в. *зафайс'н*.

уцијед'ит уциједйм св према *цијегуи*.

уцрвл'ат се -ā се св 'укварити се, напунити се црвима'. – После смо тō м'ѐсо садијев'али 'у листове, и 'уцрвл'а се, и ђ'аб га п'онесе, 'аира му вић'али н'ијесмо (Кж).

уц'укāt -ām св 'укуцати'.

'уча'н 'учна -о 'научен; вешт'. – А учни су боју и мејдану. – Учан Јован низ пушку гледати [5: 123].

учињ'ет уч'инйм св 1. 'учинити'. – Јā в'ише не м'огу учињ'е[т] н'икōме н'ишта, а м'огу се брāн'ит; в. *видай*; 2. 'направити'. – Св'акā је ж'ена умј'ела да

уч'ини оп'а'нке н'ако је б'ил'а без р'укӯ. – Ђекад се од младе тисовине учине лучци за звона и цингаре [2: 311]. – На зубуну учини крст од мрча [2: 282]; 3. 'уштавити'. – Ж'ене с'у зн'але да уч'инѐ тѐ м'ј'еове; в. *ћеса*; 4. 'наћи се, појавити се'. – Ј'а се учин'е пов'р за'да, а ђ'еца, т'еке ме в'и'ђоше – св'итн'уше повр Пр'ибѐвић'а'н. – Ако и[м] се ко у пут учини, они реку: идемо у руке овога или онога (коему име помену) [Ж 1]; 5. 'јавити'. – Уч'ин'ећете ми гл'ас да д'о'ђем за не'ђ'ел'у д'а'н'а'; 6. 'одржати'; в. *йарасиос*; 7. 'успети; наметнути'. – 'Он је м'ислио с'а'д] е ће ко-с'уда учин'ет да од'ерѐ овѐ богат'ш'е. – »Зле душек [могу] некоме »учипити« и наметнути болијест [2: 300]; || **уч'и'њен** -а -о 'предусретљив, који ће увек учинити оно што може да би неком помогао'; *изр. учин'ети се н'евјеш[и]* 'прећи преко провокације као да она није схваћена'. – Ј'а се учин'е н'евјеш и прѐђ'о пор'ед њега.

'учка ж 'хук, жамор'.

учкур м 'врпца, трака којом се дуге гаће везују око појаса'; в. *йаи'њик*.

учѐв'ит уч'ѐв'им св подсм 'постати човек'. – Д'о'ђ'е вријем'е да се уч'ѐви и т'амо ђе н'ика'д л'у'ђи н'ије б'ил'о.

учујат се -а се в. *ромица, уарумиш*.

уц'ифрѐт -ѐм св 'опити се'. – 'Их, што је уц'ифрѐо, скр'ајн'и му се (Бч).

'уш 'уши ж а. зоол 'ваш, вашка'; в. *фа'њела*; б. 'особа без моралног утемељења, нишгарија'. – Ђе се н'а'ђ'е с онијема уш'има; || **ушљ'ив** -а -о. – Вазда је некоје из разреда ушљиво [4: 340]; || **ушљ'ива'ц** -вца м; || **ушљ'ивица** ж. – Посла ме да тријебим уши ушљивици [4: 156].

'уш! узв за терање магарета.

'уш'а! узв 'слушај, чуј'.

уша'вни '?. – Н'ѐће б'ит уша'вн'ѐ.

'уши мн 'отвор на алатки у који се умеће дршка, ушице'. – Бусовито орање пребијају укућани ушима од матике [2: 48]; || **уш'ица** ж 'исто'. – Ошт'етиће 'он и уш'ицу о-с'ек'ирѐ, а н'е што л'а'кшѐ.

ушијев'ат уш'ијев'ам несв. – Нем'ѐ тѐ да уш'ијев'аш, в'идиш-[л]и да се расп'ад'а; || **уш'ит** уш'ијем св 'шивењем причврстити, пришити'. – Напр'авѐ тѐ п'а се уш'ије у р'обу.

уш'ѐк'ат уш'ѐк'ам св 'успавати дете »шикајући« колевку'. – Пр'ѐч'а Л'аз'о и грациј'а, једв'а са'м га уш'ѐ'ала.

ушкoпeт'ан'ит -'анѐм св 'истући, испребијати'. – Мајде б'огме, ако ти д'о'ђем, ушкoпeт'ан'ићу те да ти в'ише н'ѐће п'ад'а[т] н'ам да ју зад'ијев'аш; || **ушкoп'ѐт** -ѐм св 'уштројити, кастрирати'; в. *на'иравѐиш, ус'и'ројѐиш*.

ушмр'кѐв'ат -'ујем несв 'увлачити слине'. – М'ѐр'аћу га ј'а т'егн'ут з'а н'ѐс ако не прест'анѐ да ушмр'к'ује он'у л'епот'у; || **ушмр'кн'ут** -'р'кнѐм св према *шмр'каш*. – Њ'ему је л'а'кче да онѐ сл'ине ушм'р'кнѐ нѐ да 'отрѐ н'ѐс.

уштап м 'пун месец' [2: 331].

ушт'ива'н -вна -о 'учтив'. – Има уштивнога народа, има још ону људску рѐч и ују и да су два прста образа сачували [4: 111].

ушт'укн'ут (се) -нѐм (се) 'уганути' [2: 552]; в. *навѐиш се*.

ушт'ул'ит -'уљим св 'пригњечити, нагњечити (обично прст)'. – Ушт'ул'ио сѐ те добр'е и 'ено с'у му нокт'и поцр'њ'ели.

Ф

ф̄аб'ит ф̄аб̄им несв 'повицима окупљати стоку'. – Ф̄аб'ила ж'ена в'ола: „С'оли, П'ето! С'оли, П'ето!“, а П'ет'о ју сл'уш̄а, б'ио јој к̄омш'ија, п̄а вел'й: „А н'е с'амо с'оли, ж'енск̄а гл̄аво, н̄о п'онека'д и вод'е е би ме осол'ила да са'м к̄а П'афа руј'ева'чк̄а“. – Пастир »фаби« стоку са „Уо! Уо!“ [2:]; || **фабн'ут** ф̄абн̄ем св. – Ну, ф̄абн'и ону ј'агњ̄ад, не в'ид̄им и[х].

ф̄ајда ж 'корист, добит'; *изр.* з'а ф̄ајду 'за малу корист; нека се нађе; може ваљати'. – Б'ачи т'амо, м'оже б'ит з'а ф̄ајду.

ф'акѣта'н -тна -о 'инвалидан, богаљаст'. – Удовицама се само удовци и факетни људи жене [2: 126]; в. *шйеѣан*.

фак'ијер -ијер'а м 'мали, неугледан човек'. – С'еди, факијер'у, Б'ок те по'ек̄а'; || **факијер'а'к** -рк'а м дем 'ситан човек, човечуљак'. – Т̄а'н факијер'а'к н'ик̄оме ни н'а л̄ад н'ије наг'азео; || **факер'ић** м дем 'исто'. – Ост'адоше дв̄а-тр̄и факер'ића и н'ѣше н'ико зап'азит ни ка'д 'умру.

ф̄ал'а ж 'хвала'; || **ф̄ал̄ај** Б'огу 'израз саучешћа (на који је одговор »Пом'ог̄а'ти«)» [2: 250]; || **ф̄алц'ија** м 'хвалиша, хвалисавац'. – Не могу живјет од фалција, лашчина и лармација [4: 376].

фалѣт'ат -ѣт̄ам несв 'гатати, врачати'. – Не фалетај, баба, боготи! нешто је друго [4: 399]; в. *йурбей*.

фаленција ж 'грешка у игри' [2: 372]; || **фалетан** -тна -о 'оштећен, дефектан'. – Колико ме др Сол лијечео ка' другу фалетну ђецу [4: 186]; || **ф'алит** -им св 'погрешити'. – Ко у ма чему погријеши [у игри]... каже се »фалио је« и игра прелази на другога коме је ред [2: 342]. – Читаво то замршевање изгледало ми је на фалетање [4: 296]; || **ф'алича'н** -чна -о 'дефектан; погрешан'. – Н'иједа'н сл'ом ми н'ије ост'а ф'алича'н – св'ак̄и је здрав б'ио.

фаља ж 'поен у игри лопте рупица' [2: 345].

ф'амел'а / **фам'иѣија** ж 'породица, фамилија'. – Ч'ѣк је в'а'зда до'бро док му је ф'амел'а д'обро; || **фамилиј'арно** прил 'породично'. – Поб'јегли с̄у с овц'ама, з гов'едима, са' ст'ок̄ом, фамилиј'арно.

ф'ана'т ф'анта м 'у картама: момак, »дванаестица«. – Од адут'а' са'м им'а само ф'анта и седм'ицу.

фањ'ела ж 'џемпер од грубе домаће вуне'. – Која ти 'исплете т'ак̄о г'рдну фањ'елу – р'уке јој оп'але. – Б'ио је т'ун једа'н Р'адоњић, фањ'елу в'уњену им̄аше и на н̄у дл'аку от фањ'ел̄е по п̄е-ш'ѣс уш'й ов'ак̄о гм'изау на ону дл'аку. – Тринго нова је фањела на њему [4: 97]; || **фањ'елица** ж дем; || **фањ'елчина** ж пеј 'џемперчина'. – Оће да ми б'ачй ову фањ'елчину, а н'ѣше да ми опл'ет̄е н'обу.

фасл'ак м 'покварењак'. – Поб'и'ше л'у'ђе, а фасл'аци се нат'ићйше и са'[д] в'ићйите што ће б'ит од овог̄а нар'ода; || **фасл'аче** -ѣга с 'исто'. – Какво је фаслаче нашла [4: 163]; в. *балавче*; || **фаст'а'к** м 'исто'. – Усуп'онйла се некијем фаст'а'ком и м'ене д'оста и за м'уку и за бруку.

фат / **фот** м 1. 'сливник на бистијерни' (Кж); 2. 'захват косом, ширина откоса'; || **ф'ат̄аг** -ам несв 'хватати'. – Ј̄а се за њ'ега ф'ат̄аг н'ѣћу. – Ја да сам најбољи сој, не би ме облак фата, кад гој оће [2: 463]; в. *дивейшина*; || **фатић** м 'јунац који се први пут хвата у рало' [2:]; || **ф'аћк̄ат се** -ам се несв 'хватати се, јурцати за мушкарцима (обично о женама лаког морала)'. – 'Оне се нијес'у м'лого ф'аћк̄але, теке кол'ко су ст'из̄але; || **ф'аћкалица** ж 'жена слободног понашања'. – [Започесмо]

о фаќалицама те торокају, дрежде и преже оне с буђеларима, да и олакну [4: 295].

фацулет / фрцул'ет м 'марамница, рубац; марама'. – Дом дарује све свате »фацулетима« (рупцима), а један се привеже на заставу [1: 276]; в. *криа*. – Ка'д је свѣз'ала ц'рњи фрцул'ет, н'ије га ск'инула до гр'оба. – Кум на одласку дарива куми 6–10 перпера, а ова њега паром чарапа, кошуљом и фацулетом [2: 212].

ф'аша ж 'фаша, табла'. – Сланина се дијели у »фаше« [2: 40]; || **фаш'ат** -'ам несв 1. 'сећи на веће правоугаоне комаде'; 2. 'тући'. – Смйр'ите се, ћецо, да ве не фаш'ам.

ф'а'на'к ф'а'нка / **ф'а'нкоч** / **ф'а'нгѣч** м бот 'пиревина *Agropyron repens*'.

ф'ебруа̄р / ф'ембруа̄р м 'други месец у календару'.

ф'ел / ф'ел' м 'вео'.

фел'а̄р -а̄р'а м 'фењер' (Бч).

ферм'ат -'ам (не)св 'признавати; одобравати'.

фес м 'капа нарочитог облика од црвене чоје названа по граду Фесу у Мароку'. – Имућнији ношаху фесове са великим, модрим кићанкама, које су слазиле до рамена [1: 256].

фет м 'освајање?'. – Код Ледина фета учињеше. – Док Диношу фетом учињеше [5: 474 557].

фет -а -о 'стар, изношен, похабан (комад одеће)'. – Пази псима да не пане нам да ти раскубу гаће. Не би ти фете пристајале. – Као с фетом робом кад из шкриње изађу [4: 140 289]; || **ф'ета'к** ф'етка / фекта ф'етко / фекто 'исто'. – Св'е је на њ'и ф'етко, али богме ч'исто и 'уредно. – На Јану је фекто ру'о [2: 410].

ф'ета ж 'комад'. – Комат'ић л'еба и ф'ету с'ира 'у руке – и за овц'ама до 'увече; || **ф'етица** ж дем. – Бил'о је л'ијепо ако се ус кр'ишку л'еба н'ашла ф'етница с'ира.

фигањит -ањи несв 'подсмевати се'. – Фигањи отац [4: 96].

фижле -ета с а. 'псетанце, пашче'; б. 'дериште, балавче'. – Муч, фижле, није ово чекиња но мушка брада. – Лажеш, фижле безобразно [4: 189 311]; уп. *вижле*.

фиј'ук м 'јак звук, звиждук'; || **фиј'ук'ат** / **фиј'ук'ат** -'ам / -'ук'ам несв 'звиздати, дозивати стоку, пса звиждуком'; || **фиј'ук'а̄т** -'а̄т несв 1. 'звиздати'. – Н'ије га м'ог'а научит да фиј'ук'а̄т; 2. 'лутати; зазјавати'. – Фиј'ук'а̄т н'екуј и н'ерају вр'ане; || **фи'и'к'а̄т** -'а̄т несв 'звиздувати'; || **фи'и'н'ут** -'н'ем св 'кратко зазвиздати, звизнути'; || **фи'и'к'ат** -'ук'ам несв 'звиздувати'. – Фи'и'к'а̄т он пол'а'ко и ид'е, а не в'ид'и што му 'овце чињ'е; || **фи'и'к'н'ут** -'ук'н'ем св 'звизнути, зазвиздати'.

ф'ик узв оном 'глас којим се подражава звук наглог удара'. – 3 Град'инѣ онѣ светл'ећи м'ета'к: ф'ик – поср'е[д] мот'ор'а!; || **ф'ик'н'ут** ф'ик'нѣ св 'изненада се одлучити на неки поступак'. – Фикну ми у памет да улетим [4: 355].

ф'ик'ат се ф'ик'а се несв 'парити се (о куји)'.

фил'ц'ан -ан'а м 'шољница за црну кафу без дршке'; || **филцанч'ић** м дем.

фиор'ин / фијур'ин -ин'а м 'златни или сребрни фирентински новац'.

ф'ир м 'вир'. – Ја се к'упл'ем у онѣ н'ајдубл'и ф'ир; в. *коловрай*; || **фир'ић** м ф'ис м 'братство'.

фис! оном узв за опонашање ударца; в. *зайей*; || **ф'иса'к** ф'иска м 'кратак оштар бол'. – Крѣн'уше а м'уке а ф'искови; || **ф'иск'ат / ф'иск'ат** -'ам 'пробадати (оштар бол)'; || **ф'исн'ут / ф'исн'ут** ф'иснѣм / -'ем св 'кратко жигнути'. – Ка'т ф'иснѣ – да 'очи иск'очѣ; || **ф'ишт'ит** -'ић св а. 'снажно ударити, звизнути'. – Ф'иштио г'а к'ами 'у плеће и не зн'ам како му т'у н'е пуче п'огибја; в. *чело*; б. 'жигнути (о ишијалгичном болу)'. – Ф'иштило г'а в'ише рѣпа и не м'оже н'икуј; в. 'ујести, угристи'. – Зм'ија те ф'иштила!

фит'иљ -иљ'а м 'памучна врпца или трака у свећи, петролејској лампи'. – У ране је стављан »фитиљ« од усукане крпе, који се учини на врху оштар. Он се стављао у рану или »килу«, којој није завршило гнојење [2: 551].

ф'ићкāt -ām несв в. *фијук*.

фиш'ек м 'метак'; || **фишеклије** пл т 'футрола за метке'. – Гребе нас фишеклијама и ремницима [4: 189]; || **фиш'ечина** ж 'чаура од метка'. – Мй смо п'осле наđили онē в'ел'ē фиш'ечине од митрол'ез'а из 'ероплана.

ф'иштīt -йм в. *фис!*

фј'о! оном узв 'фију'.

ф'ој м 'лист хартије'. – 'Он му д'аде те му д'онесе ф'ој к'артē и лāп'ис и-Ск'а'дра.

фортица ж 'утврђење; гранична караула'. – Озида ти на силу фортицу / На Стубицу турску пандурицу [5: 467].

ф'брца ж 'журба, хитна потреба'. – Пол'а'ко, ч'бче, н'ије ти ф'брца; || **форц'ат** -'ām несв 'пожуривати'. – Не форц'ā[j] тū њ'епу, ј'ада'н н'е био, не м'ож и[м] уз'ēt д'ушу.

фот м в. *фай 1*.

ф'оча ж 'каналѝ за одвод воде'. – Ископ'аш онū ф'очу и одб'ијеш в'оду 'од за'да, да не пода'в'ирē п'о[д]-зā'д.

фошња ж 'мало дете'; || **фошњица** ж дем 'детенце'. – Мало дијете зове се »фошња« или »фошњица« [2: 209].

франца ж 'сифилис'. – Франца... је једина венерична болест коју Кучи познају [2: 529].

фр'ачка ж зоол 'сврака'.

фрб'а -ē ж бот 'Salix alba L.'; *изр. вјенч'аи се окō фрб'ē* 'живети невенчано'.

фрег'ат -'ām несв 'чистити, прати (даску, дашчани под) грубом четком и водом, рибати'.

фрēн'ија ж 'поступак стављања дна на катао или казан'.

фр'есина ж бот 'вишегодишња медоносна биљка која у ниским грмовима расте на посном земљишту, врес, Calluna vulgaris'.

фр'еша'к -шка -о 'свеж'. – Јā ћу ти дон'ије[т] фр'ешкē вод'ē. – Свāр'ио са'м пл'еће фр'ешкō.

ф'рк! оном 'звук који се чује при наглом исецању платна, папира или при стрзању лишћа са гранчице'. – Јā уз'ē онй ленц'ун и н'бжицама – ф'рк, раскро'и га. – Уф'атйш онū гранч'ицу и – ф'рк, см'а'кнēш св'акй л'ис; || **фр'к'ат** фр'кām несв 1. 'смицати лишће'; 2. 'полно општити'. – 'Она сē фр'к'ала њē ст'игла, за'исто ју н'ије штē'ј'ела; || **ф'ркнūt** -нēm св 'брзим потезом расећи, одсећи; стргнути'. – Ф'рки тō, н'ēј се ш њ'йм к'итйт; || **фр'кн'ут** фр'кнēm св 1. 'снажно, кроз нос, уз гласан шум, избацити ваздух из плућа'; 2. 'снажно проћи оштрим предметом уз кукурузни клип, да би се лакше могао окружити'; в. *ча'нкай*; || **фр'кт'ат** -'йм несв 'кроз нос, ноздрве снажно испуштати ваздух (као израз незадовољства)'. – Фркт'й, кā да сū га добр'е наср'к'али; || **фр'кт'ат** фр'кћē несв 'исто' (о коњу). – П'очео је да фр'кћē, п'ази да те не доф'атй.

фр'кад'ела ж 'игла укосница'.

фр'каф'ул'а м/ж 'особа која брзо »заборавља« своје порекло и ранији статус, примитивни скоројевић; гори представник људске врсте'.

ф'ркун м 'момчић'; в. *ћейеце, ћейић* [2: 114]; || **фр'кун'ић** м 'дечкић'. – Чй

бј'еше онѝ фркун'иш с Мил'ом; || **фркун'ица** ж 'девојчурак'. – Она ђе му фркун'ица б'рзо завр'џет к'апу.

фрл'акн'ут -'акнѐм св 'бацити снажним замахом'. – Фрљакну кушин намјеран да лати љевор [4: 316]; || **фрл'ач'ит** -'ачѝм св 'исто'; || **фрл'ит** фрл'ѝм св 1. 'бацити'. – Н'у ми фрл'и и ов'амо т'а м'а'њѝ кор'ањ; 2. 'нагло устати, скочити'. – Они фрл'ише к'а да се пом'ам'ише.

фрмет'ѝн / фрумет'ѝн -ѝн'а м бот 'кукуруз, Zea mays'; || **фрмет'ѝн'овица / фрумет'ѝн'овица** ж 'кукурузница, кукурузни хлеб'.

фрњ'ок -ок'а м 'јак ударац прстом (кад се велики прст подвије испод палца)'. – Мбр'али с'у се ч'ув'ат од Л'аз'ов'га фрњ'ок'а.

фрњуган м 'ситан лупеж'; в. *ziragara*; || **фрњ'уш'ит** -'ушѝм несв 'тражити; њушкати'. – В'ијела б'аба једн'ога ђе фрњ'ушѝ ок'о ст'ајѝ и окр'ојѝ: „Поздр'ави се он'ијема те с'у те посл'али“.

ф'рс! оном узв којим се опонаша ударац прстом; || **ф'рска-ф'рска** 'исто'. – А ј'а пр'ут и ф'рска-ф'рска, док са'м и[х] св'е исфаш'ала; || **ф'рск'ат / фрск'ат** -'ам / фр'ск'ам несв 'тући танким прутѝнем'. – Да си и[х] фр'ск'ала по гуз'ици док с'у бил'и м'а'њѝ, н'е би ти с'а'д од њѝ пр'ашт'ало по б'убрѝг'а'н; || **ф'рскол'ит** -ѝм несв дем. – Ум'ј'ела је 'она да и[х] пом'ало фр'сколѝ, теке да не забор'авѝ; || **ф'рсн'ут** -нѝм св. – Ф'рсни тѝ њ'ега с'а'д, да ти од њ'ега п'отл'е не п'уч'у тол'аге; в. *бакс'а'з*; || **ф'ршт'ит** -ѝм св 'снажно ударити прстом'. – Ф'ршт'ила г'а како н'е би ни ш'ар'оњу и десе-д'а'н'а је нос'ио м'ос'ур на гуз'ицу; || **ф'ршт'ѝн** м 'јачи прутѝ за »дисциплиновањек непослушне дече'. – Н'у се смир'ите, да не тр'ајѝм онѝ фр'шт'ѝн; в. *iraja*; || **фрштун'иш** м дем 'прутић'; в. *невал'алица*.

фрстуна ж 'мартовска олуја'; в. *карамлак*.

фрус м 'мале богиње'. – Фрус, арб. *фрунс, pustularum genus* [2: 529].

фр'ут м 'летина, годишњи род на сеоском имању'; в. *динуѝт*.

ф'ри! оном; *сийа'ј*; || **ф'ри'ат** -'а несв 'врцати'. – Ф'ри'ајѝ му с'узе, не с'ушѝ обр'азе; || **ф'ри'к'ат** -'ам несв 'понашати се немирно, изазовно, кокетирати'; || **ф'ри'н'ут** -нѝм св 'тргнути се'; в. *врикаѝт*.

фриул'ет м 'марама'; в. *фаулеѝт*.

фрчи у изр. „*ѝрчи фрчи у о'ањ*“ узв. којим се јури лептир кад уђе у кућу [2: 296].

фрчка ж 'пега, белег на кожи'. – [Шуга] се често пути на ђечијој глави, уколико коса обухвата, одржи низом година, те мнозини дјелимично учини фрчке или ђекоме прориједи косу [2: 549].

ф'рш оном уп. *фрк*. – А он н'бжице и ф'рш, р'асече му ног'авицу; || **фршнут** фршнем св 'одсећи (платно)'. – И ово друго фршни исто колико од онога [4: 125].

ф'уга ж 'смрад мокраће, амонијака'.

фужд'ер м в. *фуч'и'ѝз* (Бч).

ф'ујалица ж 'клизавица'; || **ф'уј'ат се** -'ам се св 'клизати се'. – Нема ђетета којему се може спријечит фујање низ лед [4: 346]; в. *дофуј'аѝт*; || **ф'ујг'уз** м 'страшљивац, кукавица; подрепаш'. – Ђе се нађ'е с онијем ф'ујг'узом, обр'аза ти.

ф'ук! оном узв којим се изриче брзина, наглост какве радње, збивања. – Дош'а'н је в'у'к, ф'ук у тор'ину, а 'он к'а'п в'у'ка за вит'ицу; в. *цук*²; || **ф'ук'ат** ф'ук'ам несв 'халапљиво јести'. – Они ф'у'кајѝ и с'а'д н'ишта др'уг'о не в'идѝ; || **ф'укн'ут** -нѝм св 1. 'брзо појести, прогутати'. – Ф'укни т'о и – за бр'ав'има; 2. 'нагло ући, ускочити'. – Ка'д и[х] в'иђе, ф'укн'у у кућу.

ф'укара ж 'ништарија, олош'. – В'идиш-[л]и да ф'укара 'умрије: и њ'има дѡђ'е в'ака'т пā липцāј'у. – Једн'а, вел'ѐ, побл'егла са° св'адбѐ пā прйч'ала мајци: Онй тѐ са'н се вјенч'ала ш њ'им п'оведе ме у једну к'амару и н'аврије на м'ене, једв'а се ф'укари от'ѐ: о-св'ије св'атѡвā наш'ā° м'ене да јеб'ѐ.

ф'ук'ат ф'укāм несв в. *фук*.

ф'укса ж 'блудница, уличарка'; || **фуксет'ина** ж аугм 'исто'.

фукт'ат -й несв 'зујати, хучати'; в. *укој* 2.

фуренција ж 'прехлада'; в. *назѐб, ѡрелага*.

ф'ур'ет ф'ур'й несв 'дувати, доносити хладан ваздух кроз неки узан отвор'. – В'иђите оклѐ тѡ ф'ур'й и зат'исните т'у р'апу.

ф'урмина ж 'шибица' [4: 190]; уп. *ћибреј*.

фурнут -нем св 'отиснути низ стрмину'. – Низ двије штице фурнише бачву низа страну [4: 263].

фуруна ж 'старинска пећ'. – Старије пећи, фуруне, које су врло ретке, грађе-не су од саме земље г'яйле, помешане са »струном од козе« да боље држи [1: 249]; в. *иъила*.

фуга ж 'кецеља'. – »Прегљача« је замијењена »футом« [2: 94]; в. *ѡреѡљача*.

фуцм'ут м 'прогува, пропалица'; || **фуцм'утић** м дем; || **фуцм'утина** м аугм. – Ок'уѡйле се фуцм'утине и авѐт'иње да учѐ л'уђе обр'азу; || **фуцм'уче** -ета дем; || **фуцм'утит** -йм несв 'понашати се као пропалица, ништарија'; в. *бан, ѡролаз, усѡйјевай*.

фуч'иг'уз м 'кукавица, страшљивац' (Бч).

фуч'ија ж 'винско буре, 30–50л, у облику бурила' (Бч).

фушт'ањ м 'платно за постељину, порхет'.

Х

хајат хајем несв 'освртати се, реаговати'. – Мома спаше не хајаше, но ју бол'е сан фаташе.

хајтар -ара м 'саучешће'. – Убијеноме је сјутридан ишао убилац са својим братством на »хајтар« [2: 205].

халал -а м 'оно што је допуштено, што је с Божјим благословом стечено'; в. *видай*.

хаљина ж 'део женске одеће'. – Врх гуња се носила хаљина, која је допи-рала до ниже кољена. Спреда је била украшена црвеном свитом и око ње црним гајтаном. И шавови на хаљини били су сви пошивени озго црним гајтаном за шаку ширине [1: 256 257].

хамбар м 'спремиште за жита у зрну'. – У неким кућама има до собног зида начињен повелики хамбар од дасака. У њему се држе разна жита, свако у засебном преклету (прегради) [1: 252].

харам -ама м 'проклетство'; в. *видай, оарамий*; || **хараман** -мна -о 'који је под проклетством'. – Поштени и побожни људи се чувају купити »харамну«, тј. неопроштену кућу [2: 496].

хатула ж в. *аѡула*.

хватати -ам несв 1. '(у)презати'. – Јунац се четврте године хвата у рало и зове се »фатић« [2: 18]; 2. 'запремати'; в. *ѡочивало*; 3. 'договарати се, споразумевати

се'. – Вјеру су сусједна племена хватала и утврђивала на станицима преко укрште-нога оружја [2: 199].

хлад м 'хладовина'. – Зими и уз непогодна времена су обично учили на огњишту, а љети у хладовима [2: 498].

хранити храним несв 'чувати' [1: 263].

хрвање с 'борба хватањем рукама укоштац, рвање'; в. *кидање* [2: 346].

хришћаница ж 'хришћанка'; в. *јајмаџија*.

хукат хука несв; в. *уї*.

Ц

цап'ин -ин'а м 'кука на дугој дршци, за померање балвана'.

ца'апица ж 'крамп, трнокоп'; || **ца'апун** м 'исто'; в. *їрноюк*.

ца'апрња ж 'ситна, неугледна људска појава'.

царов'ат -ујем несв 'бити у најбезбрижнијем животном добу'; в. *бабоватї*.

ца'кл'ит се -ї се несв 'сјати, бљештати'; || **ца'кт'ат се** -ї се несв 'исто'. – Да ми је зн'ат што се онџ ца'кт'ї к'о[д]-дўба.

ца'л'унут -нѣм св 'пољубити'; в. *лаша*; || **цел'јев'ат (се)** -'ијевѣм (се) несв 'љубити се'. – Н'а Убли, ка'[д] са'[н] се ш њ'їм в'идио, дџ'е, целијев'асмо се; || **целунут** нем св. – Да целуне ледан мрамор мјесто брата [2: 248].

цванцик м 'стари аустријски новац у вредности 20 крајцара (пара, новчића)' [2: 93].

Цв'ијети -ї 'црквени празник уласка Христова у Јерусалим, прославља се у недељу пре Васкрса'. – У севернијих Куча обичај је, да тога дана деца беру у пољу цвеће, које се задене више кућних врата, нарочито цветови од »проћеталог дрена«. Још се начини крст од леске и положи усред онога »кола« од сламе, што је начињено на њиви првог дана Божића [1: 308–309].

цврч'ат -ї несв 'оглашавати се звуцима сличним гласкању цврчка'. – Цврч'ї кѣ пријев'о на 'углијев.

цебрснут -нем св 'окрзнати'. – Мене је зерицом цебрснула пушка [3: 332]; уп. *чеїрс[її]*, *чеїрснуїї*.

цевел'ат -їм несв 'сметено се жалити на нечији поступак'.

ц'ека ж 1. 'раса, сорта'; 2. 'масноћа лучевине, црног бора' (Бс).

целијев'ат (се) -'ијевѣм (се) несв 'љубити се'; в. *ца'лунуїї*.

ц'ено прил 'јефтино' [1: 263].

церат м 'мелем справљен од борове смоле'. – Од »протиска«... хваљен је такозвани »домаћи церат«, који се кува од ситних лучевих љушчица у води и у току варења се слијева маст [2: 531]. в. *вижїїанайї*.

цер'овина ж бот 'церово дрво, варијетет храста *Quercus coccifera* L.'; || **церовача** ж 'цорова грана'; арб. *qarrishtë* [9: 176].

цѣц'ат (се) ц'ѣцѣм (се) несв 'љуљати се'. – У Куча се ђеца цецају на објешен уривак или канап објешен о греди или дрвету. – Цецам се на дугачкој љуљашци какве нема у околним мјестима [4: 170]; || **ц'ѣцка** ж 'љуљашка; љуљање'. – Цецка или цецање је у Куча само ђечија игра [2: 344].

ц'иба'р ц'ибра -о 'бистар, прозиран; ведар'. – Н'ебо је ц'ибро. – У цибро планинско вече (7: 57).

ц'иганин м 'ковач'; || **циган'исаџ** -'ишѣм несв 'упорно мољакати, досађивати тражењем'. – Да ве н'ијесаѣм ч'уо да ми т'ун циган'ишѣте; || **ц'иганч'ит** -'им несв 'исто'; || **ц'иганск'и** -а -џ 'који се понаша као Циганин'. – М'ичите ми се 'отолѣн, ц'иганскѣ раб'оте; || **ц'игански** прил.

ц'игл'и -а -џ 'један једини, јединствени'. – Ц'игл'а једн'а [смоква] на н'у ост'ала н'ије.

ц'ијев ж анат 'голењача, цеваница, tibia' [2: 37]. – Ног'џм г'а уд'арио 'у цијев от кол''ена м'ало нан'иже и п'очѣла да му црвен'и ц'ијев.

цијед м 'мед издвојен из воштине' [2: 43–44]; || **цијед'ит** ц'ијед'им несв 'пропуштати течност кроз нешто шупљикаво да се прочисти'; в. *ћегуло*; || **цијећ** м. – У букет свезана и у цијећ од варена луга умочена једна врста мекане траве [2: 313].

цијеп'ат ц'ијеп'ам несв 1. 'цепати'. – Им'али су пр'ав'о да об'але јел'у коју 'отѣ да би покр'или г'ладу, а бил'а је бр'ука ако се н'ије цијеп'ала како вал'а: м'џр'али с'у закоп'ат св'ак'у л'уску – да би поѣкли др'уг'у; 2. 'раздирати (о боловима)'. – Ево дв'а д'а'на ц'ијеп'а ме на уж'ичицу и м'у'ка'н ме н'амуч'и; || **цијен'а'ц** -п'ца м геогр 'земљиште између два потока' (Бс) [12: 34]; || **ц'јепотина** ж 'пукотина у камену'. – Они за улаз у стијене, ђе је мед, побијају у ц'јепотине дрвене клине о које вјешају оплетене »гужбе« у виду синцира [2: 504]; в. *иужба*; || **ћ'епк'ат** -ам несв 'цепкати'. – Ђѣд'о ћ'епка некѣ ст'арѣ шт'ичице и комаг'иће от кантињ'ел'а; || **ћ'епкол'ит** -'им несв дем. – С'игр'а се прет к'ућ'ом и в'а'зда нешто ћ'епколи; || **ћ'епн'ут** ћ'епнѣм св. – Ђ'епни ми још т'џ једн'о и д'оста; || **ћ'еп'аница** ж; || **ћ'епка** ж; || **ћ'епчица** ж дем. – Н'ађи ми нек'у ћ'епчицу да загл'ав'им држ'ало од овѣ маг'икѣ; || **ћ'епак** ћ'епка -о 'који се лако цепа'. – Л'а'ко се јел'овина ц'ијеп'а, ћ'епка је (бес ка'д наг'аз'иш н'а чв'џ).

ц'ик узв оном 'звук којим се подражава цијук неких птица'; || **цикавац** -вца м 'ноћни лептир'. – Вјерује се, да се вјештица претвара у лептира, који се у Куча зове »цикавац«; || **ц'ик'ат** ц'ик'ам несв 'цијукати'; || **цикот'ат** -'оћѣ несв 'исто' 1. 'оглашавати се циком, цичањем'. – [Цикавац] цикајући завађа укућане, чини смутњу међу њима и пије варенику, западајући на струнге, ђе се стока музе [2: 293]; 2. 'цвркатати'. – Цикота'у тице ластавице / Љуто цикте далеко се чује. – А што тмином лете ластавице / Којима се чује цикотање / То ће наше јадне кукат мајке [5: 232 234]; || **ц'икн'ут** ц'икнѣм св 'вриснути'. – А сл'уш'а са'н ђе вел'ѣ: б'ив'а дијет'е у с'а'н ц'икнѣ – з'ору не дочек'ив'а; || **цикт'ат** -'им несв 'вриштати, цичати'. – Љуто цикте далеко се чује; || **цикотање** с 'вриска, цика'. – Врагови су опржени вареником, да је стало грозно цикотање [2: 281].

ц'икв'ат се -ам се несв а. 'играти друштвену игру у којој два играча опуштају прсте и узвикују (на „талијанском језику“) бројеве 1–10, па који сабирањем својих и противникових пуштених прстију погоди „свој“ број – побеђује»; 2. 'беспосличити'. – Не зн'ају што тѣ о-с'ебе п'а се ц'иквају и ав'ѣтају по в'а'с богов'етн'и д'а'н док и[х] н'еко не приз'ам'и на раб'оту.

циквет'ин -'ин'а м 'жути кукуруз'.

цикма ж 'студен, цича'. – Вели студ се зове »цикма« или »ћић« [2: 332].

ц'икотић м 'подгорички мангуп, уличар'.

ц'ил'ик м 'звук прскања стакла'. – С'амо сѣ ч'уо ц'ил'ик и ст'акло п'рште до полов'инѣ; || **цил'икн'ут** -нѣ св 'произвести звук прскања стакла'. – Ниједан прозор није циликнуо [4: 313].

цинг'ар -ār'a м 'цигар(ета)'.
ц'ингара ж а. 'звонце од бронзе, меденица'. – Запуцаше звона и цингаре [5: 268]; б. 'прапорци'. – На онй кофч'ек је бил'а к̄а ц'ингара он'а; || **ц'ингарица** ж 'звонце'. – Д'онио ис пл'ац̄е нек̄у ц'ингарицу и метн'уо ју ј'агњету.

ц'ио цијел'а -'о ; у сталним изразима *цијели сир* 'пуномасни сир, добијен си-рењем јамуже' [2: 31]; *цијела шрава* в. *ћелина* [2: 28]; *цијеле овце* 'све на броју'. – [Кад пастир изброји стоку] пита га укућанин јесу ли цијеле [2: 29].

цирикнут -нем св 'цикнути'. – Ој соколе, тицо сива / ну цирикни колко можеш; || **цириктат** -кће несв 'цикати'. – Кад јаребице много цирикну, такође је слутња на брзу кишу [2: 322]. – Цириктала цирик-тица [2: 403].

цицогл'ава ж 'овца'.

циш'оц м 'подсмех'. – Не бр'учи, да не сл'ујиш св'ијету за циш'оц.

цједило в. *ћегило*.

цјепотина ж 'пукотина; в. *јужба*.

цкврњ'а м/ж 'морална ситнеж, особа која је способна само за ситне пако-сти'; в. *јурбей*.

цкл'ад м а. 'оштра кратка стрмина између две њиве, ливаде на терасастом земљишту';²² б. 'узан појас између имања који се не оре, међа'; в. *улегиниш*; || **цкклад'ић** м дем. – Офуј'а се низ онй цкклад'ић и не зн'ам како вр'ат не слом'и.

цкл'о м 'стакло'. – Наш'а̄ је некакво цкл'о п'ет̄ом, а да г̄а трај'ио – н'е би в'ише н̄о би ли дук'ат; || **цкл'ај'ет** се цкл'ај'и се несв 'светлукати'. – М̄а, д'а ми је зн'ат што се [о]н̄о цкл'ај'и више к'ућ̄е Ј'акшин̄е; || [цкл'ет се] цкл'и се несв 'исто'. – Цкл'и се к̄а н̄о л'е[д] т'а̄нк̄и ка̄д га с'унце огр'ије.

ц'отāv -а -о 'хром, шантав'. – Т̄о је ц'отāvо и р'ек̄а̄ би да не м'оже н'икуј, а ка̄д му што тр'еб̄а, пот'рчи к̄а најздрав'иј̄е; || **п'отāt / ц̄от'ат** -ām / ц'отām несв 'храмати'. – А да т̄и си, П'етре, л'јепо науч'ио да ц'отāш. – В̄и'к'ā је н'ек̄и да и[м] за двије ил'аде ивал'ид̄е н'е би ц'отā; || **ц̄от'о** -'ā м 'хром човек'. – 'А, ево и ц̄от'о, да и њ'ега п'итн̄емо; || **ц'отāl** м 'исто'. – Им'али смо и м̄и 'у село тије ц'отāl'ā̄, н'ијесу ни ф'алили; || **ц̄от'оња** м 'исто'; || **цот'ул'а** ж 'хрома жена'; в. *криваи*, *криво*.

ц'офит -й̄м св 'умрети изненада'; в. *са'времен*.

ц'р̄в м 1.а. ♦; б. 'неизлежене пчелиње ларве'. – У [старом] саћу имаде чес-то пути пуно »црви«, тј. неизлегнутијех пчела [2: 43]; 2. фолк 'друштвена игра'. – Црве играју по двојица, од којих један изнесе обје стиснуте шаке, од којих је у једној скривен прстен [2: 372]; || **црвив** -а -о 'црвљив'; в. *йишиш*.

црв'еп -а -о 'који је боје крви'; || **црв'енк̄ас[т]** -ста -о 'који има тек назначену црвену нијансу'; || **црвен'ица** ж 'црвена земља'. – [Гунтураћ лијече] привијањем црвенице, која се у оцту умијеси [2: 16–17 45]; || **црвeњ'ет** -й̄м несв 'црвенети'; в. *модреи*, *цијев*; || **црвен'ило** с 'руменило, црвена боја нечега'.

цр'евја ж 'ципела'. – Им'а̄ са̄м на вр п'рста т̄о к'урј̄е 'око да н'ијеса̄м м'ог̄а̄ цр'евје об̄ув'ат.

црeп'ул'а ж 'велика глинена посуда у којој се на огњишту пече хлеб'. – До-стина у огњиште закопају црепуљу. – На пријеклад се по потреби дрва наслањају, а тако и сач са црепуљом [2: 86, 1: 237 253]; в. *верие*.

цријев'о с 'црево'; в. *са'снијеваи*, *раснијеваи*; *изр.* ~ н'а ж̄ар 'бурно реаго-вати на ситну провокацију'. – Там'ан си к̄а цријев'о н'а ж̄ар: не м'ој да на ребр'а не изд'ушиш.

²² »Цкклад« се у Црногораца зове *раздио* [2: 125].

цркāv'ат црк'аје[м] / цркāj'ем несв 'изненада, напрасно умирати'. – Некј н'аш ибр'ет је в'йкā: „Ср'ећнијема л'ућ'има ж'ене ум'иру, а неср'ећнијема к'оњи црк'ају“; || **цркавање** с в. *крейавање* [2: 523]; || **ц'ркнūt** -нѐм св 'пресвиснути'. – Ц'ркла је за њим после пō г'одинѐ; || **ц'ркавица ж 1.** 'говеђа болест' [2: 19]; **2.** 'мука која раздире човека'. – Наср'кала са'м се ц'ркавицѐ и пушти ме да д'а'нѐм д'уш'ом; **3.** 'сиротињски залогај'. – Тā'мак изеђи ону ц'ркавицу пā 'отолѐ н'а рамо – н'ајвише што смо м'огли пон'ије[т] (Кж).

ц'рква ж ♦. – Н'екј је н'аш с косијер'ом крѐн'уо да ул'ежѐ 'у ц'ркву; || **црк'бвнй** -ā -ō 'који припада цркви'. – П'азите да ви 'овце не ул'егу 'у црк'бвнō; || **црквен'й** -ā -ō 'који се тиче цркве'. – И пј'евају се тѐ пј'есме црквен'ѐ; || **цркв'иште** с 'место на коме је некад постојала црква, развалина некадашње цркве'.

цркел'ив -а -о 'који се због неважних ствари може упорно спорити, ситничав, загрижљив'. – Тō је цркел'иво, да Б'ок са'ч'ува, за св'аку д'ркалицу ск'ачѐ з'а очи.

ц'рн црн'а -о ♦; *изр.* ~ *образ* 'срамотан поступак'; *црнй ј'асѐн* бот 'Fraxinus ornus L.'; || **црногр'аб** м бот 'Ostrya carpinifolia Scop'; || **црнокорац** м 'нож' [2: 92].

ц'ук' м 1. 'оштар врх, чука; ниска окомита стена'. – Дош'а'н је от к'ућā' њ'иније пā се п'опео навр оногā ц'ука; в. *озвайт се* [12: 34]; || **ц'ука (сука, сук)** ж 'главичаст или пластаст врх' [1: 110].

ц'ук² оном у *изр.* *Шито ц'ук – шō ф'ук* 'што се заради, спечали – то се поједе'; || **ц'укāt** -ām несв 'куцати'. – В'иђи ко тō ц'укā на пр'бзор; || **ц'укнūt** -нѐм св 'куцнути'. – Оц'а му јѐб'ѐм ко га см'ије т'а'ј – и ц'укнū се у кунд'ак; || **цунут** цунем св 'благо ударити, куцнути'. – Ваља се, кад путник на пут кређе, да »цуне« трипута прстима од десне руке при изласку о кућни праг, а ради срећна повратка с пута [2: 329]; || **цу'колит** -йѐм дем 'куцкати'; в. *мацола*.

ц'ука'р ц'укра м 'шећер'. – Мй смо в'а'зда вик'али ц'ука'р, а овй сū да'н'а'с м'одѐрни пā вел'ѐ шећ'ер; || **ц'укрāt** -ām несв 'заслађивати цукром, шећером'. – Ту м'оју к'афу нем'ō ми ц'укрāt; *изр.* *н'ије ~ 'у воду* 'не треба журити, чему журба'. – Пол'а'ко, ч'бче, н'ије ц'ука'р 'у воду.

цўњ'о -а м 'доушник'. – Отка'[д] сū д'ошли овй, цўњ'о, шўњ'о и шпй'јо пост'али сū н'ајбол'й л'ући 'у село, а зн'ају и ђ'е си се јуч'ѐ п'осрā.

цўр'а'к цўрк'а м 'танки непрекидни млаз течности; танак извор'

цура ж 'девојка која се свесно одриче удаје'. – Ђевојке које се самовољно одрекну удадбе [зову се] »цуре« [2: 124]; в. *чука* [2: 10].

цуран м 'ован, по боји главе?'

Ч

чабар чабра в. *ча'ба'р*.

чаворог -а -о ж нејасно, само у *изр.* *коза ~, јарац* ~ [2: 19]. – А уби га Лека Марашевић / За некакве козе чавороге. – Ту нађоше момче Дујовића / Ђе чуваше козе чавороге. – Уфатио чаворога јарца / И живоме кожу деријаше [5: 261 300 425].

ч'ађа ж 'чађ, гар'. – Ом'рчила сѐ ч'ађом с котл'а. – На рану се привија труд («усјека»), чађа, пуфкавац [2: 549]; || **ч'ађāv** -а -о 'црн од чађи'. – Поред огњ'ишта св'е ти је ч'ађāво; || **ч'ађавица** ж 'чађава просторија'. – Ову ч'ађавицу сређ'ујте кад м'ене иж њ'ѐ изн'есѐте; || **чāђ'о** -а м хилп 'тамнопут човек'. – В'иђи оногā чāђ'а: да га не знāм'о, р'екли бисмо да сū га гāб'ел'и начй'али.

ч'ај м бот 'вранилова трава, враниловка, *Origanum vulgare*'; *ил'авѝ* ~ 'исто'. – Ми смо н'ајвише брāl'и тā'н плāvѝ ч'ај; *ж'ујѝ* ~ 'кантарион, *Nurpericium perforatum*'.

чакар'ат -'ам несв 'чангрљати, чекетати'. – Ш чѝм тō чакар'ајѝ та ђеч'ина, д'а ми је зн'ат, там'ан кā да смо у мл'ин.

чактар / ча'кт'ар / чектар -'ар'а м 'велико лимено звоно, за овна предводника или за говече' [2: 19].

чакш'ире ж пл т 'широке гаће'; в. *ѝаће* [1: 256].

чалакнут -нем 'помахнитати'; в. *ѝомамиѝ се* [2: 521].

чалам'ан м 'момак мале памети и осиног понашања' (3).

чалмоноша м 'који носи чалму, мараму омотану око феса, Турчин'.

чампраг м в. *ѝканица* [2: 93].

чāнс'а -'ѝ ж 'смола од смрче, за мазање струна на гуслама, калофонијум (по јонском граду Калофону; служи и за справљање смолних сапуна и мелема)'. – Мелем се гради овако: помеша »чансу« (смолу од смрче) с воском и уљем, па све то троје куха док узаври и после остави да се исхлади [1: 313 530].

чап м в. *ча'ѝ*.

чап'ат -'ам св 'зграбити'. – Неки чапали летве [3: 191]; уп. *ѝаѝаѝѝ*; || **ч'апкāt** -'ам несв 'чупкати'. – Нем'бте ми т'ун ч'апкāt, нō ј'еђите л'ијепо али се д'иште; || **ч'апнūt** -нѝм св 'откинути, чупнути'. – Н'ије ни дв'аш ч'апнуо, велѝ да не м'оже.

чапел'ат -'ам несв ?

ч'аплијез м бот 'чапљан, *Asphodelus albus*'.

ч'апора'к -рка м 1. 'окресак, део гране који је приликом окресивања остао на стаблу'; 2. 'мали, неугледан представник врсте'. – Не наликују очима онога чапорка штуцованог брка. – Колике има да бидну унуке – ка чапорци, па праунуке, ласно ка испрдак. – Бијаше овој слична, само мала, чапорак од говечета [4: 115 201 379]; || **ч'апорās** -ста -о а. 'који има облик чапорка'; б. 'који има облик канце'; || **чапорн'ат** -а -о 'исто'.

ч'апра ж а. 'кожа'. – Шогоњица... одере једнога јарца, обуче његову чапру и напери рогове [2: 452]. – Платио је ка вук чапром [2: 435]; б. 'умијех«, посебно приређена мешина, овчија кожа за држање скорупа и »мјешавине«' [2: 31, 1: 237].

ч'ар м 'излаз; спас'. – Од ње неки чар ишчекујем [4: 252]; || **ч'ара ж а.** 'исто'. – Н'емā ч'арē, м'брām од'ит 'у град. – Н'емā ч'арē – м'брām га ист'уј. – М'брām к'уп'ит ови ст'ог с'ијена – н'емā ми ч'арē. – Чаре ти нема но лијепо језик за зубе [3: 479].. – Хајдук мора себе чинити чару и добављати храну ђе је није оставио [3: 121]; б. 'начин'. – 'Имā ли ч'арē да се тō др'укше р'ијешѝ. – Чаре није да он и прије нашега до'отка није видио кад је дошан бег кавајски с дружином из Прилипа [3: 242]; || **чарет** ? И мушка чарет ка шило [4: 347].

чарак'ат -'ам несв в. *чакараѝ*. – Што сте [о]вō уб'ачили у [о]вѝ жбањ'ић те чарак'а?

ч'аркāt -'ам несв 1. 'подстицати, подјаривати ватру на огњишту'. – Не ч'аркā тā' ога'њ, ч'бче, н'атруњѝ ми варен'ику у кот'а'н; 2. 'изазивати нетрпељивост, заподевати сукоб'. – Нем'б тѝ ђ'ецу ч'аркāt и задијев'ат, да ти ј'а не речѝм раб'оту; 3. в. *чакараѝ*. – Ост'авите ми, ђ'ецо, тō чарак'ање, да ви не д'бдѝм т'амо; || **ч'арнūt** -нѝм св 1. 'подјарити ватру, царнути'. – Чарните некō тā' ога'њ дāко више уз'а'врѝ; 2. 'изазвати сукоб, кавгу'. – В'ије ли како онō пог'анче ч'арнѝ сестр'у?

чар'апа ж ♦. – Кучи су имали преко докољена високе и лепо шаране чарапе [2: 256]; || **чар'апица** ж дем; || **чаранч'ина** ж аугм пеј. – У овѣ са'м чарапч'ине прош'а' преко Ч'акора; || **чарапуја / чарап'ул'а** ж 'неуредна жена'. – Обр'н се, чарап'ул'о, ок'о себе и в'ићи у што ж'ив'иш; || **чарап'ов** м 'неуредан, прљав човек' [2: 100]; || **чарап'ат** -'ам несв 'мотати се тамо-амо, без сврхе и смисла'. – Чарап'а туд'ије и не зн'а ни куј ид'ѣ ни откуј се в'рћѣ.

ч'ард'ак м 'тешко освојива кућа, кула из које се дуго може бранити од нападача'. – Би'о је т'о глас'ит ч'ард'ак, ма' с'у се ист'а'њ'или он'и кој'и у њ'ега ул'азѣ. – И све Мрке огњем изгореше / До једини чардак Аћимића [5: 218].

чаробни -а -о 'чудотворни'; ~ *с'и'а'й*.

ч'арш'аф м 'платнени прекривач (за кревет), заштитна навлака за јорган; столњак' (ново).

ч'ас м в. *ч'а'с*.

ч'а'ст ж в. *ч'а'с[т]*.

чафка ж зоол 'птица из породице врана *Colaeus monedula*'. – Жене су умотане у црнину ка чафке [3: 129].

чафр'ан м в. *кења*. – Од зла ока и урока је... чафран, а то је особити камен црвене боје или нарочити прашак, који се смијеша с уљем и другом машћу, па се с њим бојају овце љети на раменима и по хрбату, да та боја пада у око, кад неко ту стоку погледа и с тијем се урок и зло око сузбије [2: 311].

ч'ачк'а'т -'ам несв 'вадити чепркајући'; || **ч'ачк'ол'ит** -'им несв дем; || **ч'ачн'у'т** -'нѣм св 'дирнури у нешто'. – М'бр'а дијет'е н'ѣшто да ч'ачнѣ.

ч'аша ♦ ж; || **ч'ашица** ж дем. – Мјесто с ознаком 2 зове се »чашица« [2: 317]; || **ч'ашка** ж анат 1. 'чашица, *patella*'. – Ч'ашке са'м намјѣш'ћ'а да н'ика'ква н'ије б'ил'а гр'ешка; 2. 'слој у главици црног лука'. – Пошто се ницина прокине и гној протече, привија се по која чашка од печенога црног лука [2: 540].

ч'а'ба'р / **чабар** ч'а'бра / чабра, арб. *чибрић*, м 'велики дрвени суд, понекад запремине више хиљада литара, за скупљање грожђа, за печење ракије'. – Раздн'ио је ч'а'ба'р. – У чабровима грожђе стане два и три дана; [2: 57 88]; || **ч'а'бр'и'ћ** м 'бачвица за зрно пшенице, ражи, јечма и хељде' [2: 51].

ча'врл'а'т -'ам в. *чеврл'а'и*.

ча'ктар -ара в. *чак'тар*.

ч'а'нк'а'т -'ам несв 'руком крунити кукуруз'. – Ка'[д]-се доб'ре ос'у'ш'и, фрумет'и'н се ч'а'нк'а, ф'ркнѣ се ш'илом али неч'им 'остријем уз он'и кл'ас п'а се п'отл'е ч'а'нк'а с окл'асин'ом. – З'б'внѣш т'у'н на с'едн'ик и уз пр'и'чу ч'а'нк'ање се б'р'зо оп'осл'и; || **ч'а'нкол'ит** -'им несв дем. – 'Он пол'а'ко ч'а'нкол'и он'и печењ'а'к, не 'ит'а му се.

ч'а'п м 'чеп' [2: 74].

ч'а'с / **час** м 'временска јединица, час'; *изр. умрли час*. – Час умирања зове се »умрли час« или »мучни са'ат« [2: 247]; || **ч'а'с'ит** -'им (не)св 'задржа(ва)ти се'. – 'Ајде 'одм'а и нем'б ми ч'а'с'ит.

ч'а'с[т] / **ча'ст** ж 1. 'ча'ст, чашћење'. – Ови углавари доносе са собом и »ча'ст« или »жолаче«, т.ј. печеног брава, хлеба и вина или ракије, и тиме ча'сте родбину девојачку [1: 274]; 2. 'честитост'; в. *ш'руба, ш'румба* || **ча'ст'ит** ч'а'ст'им св. – Ја га з'бвн'уо да га ч'а'ст'им, а 'он м'ене и р'учк'ом, н'ије б'ил'о с'илѣ на'ко да се поб'ијемо; || **ча'зб'ен** -а -о 'увек спреман да части'. – 'Он је п'од'једна'ко ча'зб'ен и н'а д'ом и у каф'ану и поред њ'ега т'амо се нем'б ф'ат'а'т за такул'и'н.

ча^ф'уна ж 'петелка од грозда винове лозе, скелет грозда, с којег су поједена или скинута зрна (бобице)'.
чв'бр м 1. 'округласт и врло тврд део у дрвету на месту где је из стабла избијала грана'. – Та ти шт'ица н'ће вал'ат, м'лого је на њ'у чв'орбв'ан; 2. 'задебљање које настаје кад се делови чега савитљивог (конца, ужета, жице) на једном месту чврсто вежу'; || **чвор'ић** м 'мали чвор'. – Н'ће ти та^н чвор'ић смѣ'ат; || **чворн'ат** -а -о а. 'који има чворове'. – Тб је м'лого чворн'ато и вал'аће теке да се б'ачи н'а ога^њ; б. 'својеглав, неприлагодљив'. – Не м'ош ти ш њим л'ако издријет, то је чворн'ато и недок'азано; || **чворов'ак** -ак'а м 'чворноват прут, штап'. – Прип'азе се, д'ијете, да ти не п'укне овй чворов'ак; || **чворнов'ак** -ак'а м 'исто'. – С'амо 'он зн'а кол'ико му је п'укло чворнов'ак'ан.

чврка м 'ударац прстом, чврга'; в. *кичел'ив* [2: 468]; || **чв'ркāt** -ām несв 'ударати чврку'; || **чв'ркнūt** -нѣм св 'ударити чврку'. – Ж'ив н'ије ако н'екбга не чв'ркнѣ.

чв'рст [т] -ст'а -о 'чврст, крут'; || **чврст'ина** / **чврстин'а** ж 'снага, тврдоћа, јачина'. – М'ислили с'у е тѣ л'ако, а нак'асали на чврстин'у; || **чв'рст'ит** чв'рст'им несв 'учвршћивати'. – А што тб тол'икб чв'рст'иш – н'ћеш т'ун в'ола вѣз'ат.

чврст'а ж 'минерал настао таложењем (из сталактита)' [12: 34].

чевел'ат -ām несв 'говорити неразговетно'. – Не чевел'а[ј] нб зб'ори да те разум'ијем.

чевра ж 'бела марама'. – Бететова мајка дарива хоци на одласку тако звану »чеврук«, а то је бијела махрама [2: 215].

чеврл'ат / **ча'врл'ат** -ām несв 'много причати, ћаскати у доколици'. – Чеврл'ају 'оне 'обје, ма се ова м'ање ч'ује; || **чеврл'ача** / **ча'врл'ача** ж 'причалица'; || **чеврл'ачица** / **ча'врл'ачица** ж 'причљива девојчица, причалица; мала брбљивица'. – Ђе ми је она чеврл'ачица, да ју м'ало т'егнѣм за кап'уру.

чев'рма ж 'потковица'; в. *зайейт, йлоча* [2: 16].

ч'еговић м 'чији је презименом, од којег братства'. – Вел'и ми јед'ан ис Петр'овић'ан, ч'еговић бј'еше – забор'авио са'м.

ч'егрс -сти ж 'сукоб, чарка'. – Утри злобу и чегрс међу народом. – У вагонима чегрст око сједишта [4: 242 395]; || **чег'рснūt** / **чег'ршнūt** -нѣм св 'мало огребати, окрзнити'; в. *цебрснуйт*.

ч'ѣк м 'човек'; в. *дамзетт*.

ч'ѣкāt -ām несв 'чекати'. – Поздр'авио са'м му се да га в'ише нијес'а'м м'огā ч'ѣкāt. – Ч'екау да му д'уша исп'анѣ; в. *дивейшина*.

чек'ат -ām св 'пресрести'. – Чек'а тѣ 'овце да не 'ојд'у 'у лозе. – Чека' га, дијете [2: 9].

чек'ија ж 'вага с опругом'.

чектар м 'звоно на овци, крави'; в. *чактар, уич*.

челеб'ија м 'млад господин; титула за школованог човека'. – Ђевојке ме: Јефто зва'у а невјесте: челебија [2: 410].

ч'елит -им несв 'поравнати се полукружно или у правој линији (о овцама на пашњаку)'. – Овце »челек«, кад све једна поред друге полукругом полако напријед пасући шећу [2: 28]; || **ч'ело** с анат 1. 'горњи део лица'. – Некā гр'ана гā ф'иштила по чел'у, м'огла му је 'очи изб'ит; 2.а. 'прочеле, место за трпезом резервисано за домаћина или угледног госта'. – М'ене с'у љ'ели 'у чело трп'езѣ; б. 'горњи део лежаја на коме се налази глава'; в. *акнуит*; || **челобоља** ж 'бол у чеоном делу главе'. – Челобоља, за

коју се држи да долази због »спадања вјећа« такође се лијечи трљањем ракијом [2: 516]; || **челоп'ек** м 'стрма каменита страна уз коју сунце директно удара у очи' [12: 34].

чел'ад'е -'ета м 'човек, људска јединка'. – А т^а Мил'ан Јанков је, вел'е, б'ио н'ајпрост'ије чел'ад'е у Поп'овиће. – Ст'арбме чел'ад'ету в'јета'р и пр'ос кости п'ува; || **чел'ад'ински** -а -б 'људски'. – Тадар ћеш знат траве за сваку сточну и чељадинску болест [2: 295]. – Готов [је] своје нокте или смртоносно гвожђе зарити у чељадинско месо [3: 411]. – Св'ак^у са'м чел'ад'инск^у м'уку огр'изла и н'еће ми б'ит л'а'кче ако ме једн'а м'ин^е; || **чел'ад'ински** прил 'људски'. – 'Они не ум'иј^у др'укше н^о како тр'еба, чел'ад'ински.

чем'ер м 'горчина; жуч'; || **чемер'ика** ж бот 'биљка горког и отровног плода Veratrum'.

ч'енгеле / **ч'енгели** -ел^а пл т 'трокрака кука за вађење канти из бунара'. – Ка^е[д]-се л'ама см'а'кн^е али ок'ин^е, в^еж'и ч'енгеле и тр^аж'и док ју не зак'у'ч'иш.

ч^еп'ат ч'епл'ем несв 'газити'; в. *дивејшина, њејшкaмењи, са'зуваји*; || **чеп'ук'ат** -'ук^ам несв 'шеткати, ићи кратким корацима, полако, старачки'. – Б'аба још пом'ало чеп'ук^а и вел'и да јој се не в'ит^а н'а Бријег [Ж 32].

чеп'ер'ит се -јм се несв 'верати се'. – В'икн'и на ту ћ'ену, в'ид'иш-[л]и кудије се чеп'ер^е на т^а ц'ук. – Народ обојег пола је привикнут чеперењу неприступнијех стијена. – Никад се нијесам чеперијо да фатам тиће и разурам тичиња гнијезда [2: 504; 3: 50]; || **чеп^ер'а'к** -рк'а м 'мера за дужину, размак између врхова палца и кажипрста'.

ч'енина ж ?

чепрк'ат -'ам несв 'радити с ограниченим физичким моћима, чепркати'. – Отиш'а^е је 'у лозе и н'ешто т'амо чепрк'а, да му вријем'е пр'оћ^е; || **чепрк'уша** ж 'овца'.

чепрл'ат -'ам несв 'овлаш копкати, чепркати'; || **чепрљнут** -рљнем св 'зачепркати'. – Стане на мјесто ње је најприје чепрљнуо [4: 187].

чепур м '?'. – Не вјеша се пушке о чепуру [5: 308].

ч'епчија / **чипч'ија** ж в. *јоружда*.

ч'ерга ж 'цигански шатор'. – Г^аб'ел'и с^у от'аборили н'а Биоче: 'ено и[м] ч'ерга н'а Анове; || **ч'ергаш** м 'Габел, Циганин'. – Рашй'рише се ч'ергаш'и, с'а^е[д]-т^е да тр'аж^е да кала'иш^у кот'а^е; || **чергаш'ица** ж. – 'Ето и[х] чергаш'ице да ни фал'етај^у.

черек м а. 'четврти део нечега, четвртина заклане животиње', арб. *кайр*; б. 'четврти део рала, аргат' [2: 49]; в. 'месечева мена, прва четврт'. – Ако мијена не донесе кише, над је да ће ју донијети »черек« (прва четврт) [2: 331]; г. 'комад одломљен од нечега'; черек од косе [2: 79].

ч^ер'ј'ен м 'неколико паралелних жиока изнад огњишта о које се »вешају вериге, месо, разне дрвене ствари које се хоће да се суше« [1: 251]. – Ј'ош му в'исаше к'ила с'ала о ч^ер'ј'ену. – Над огњиштем је прикачен »черјен« [2: 87].

чест'ит -а -о а. 'срећан'. – Св'е ви здр'аво и чест'ито бил'о. – Добро јутро и честит ви Божић [2: 239 263]; б. 'богато награђен'. – Бићете честити ако нађете изгубљену цареву кјер [2: 283–284].

чета ж 1. 'група осветника'; в. *замијениш се*; 2. 'пљачка, крађа'. – Милија Мишов и Радован Радошев Ивановићи доводили су из чете многе волове [2: 474]; || **четница** ж. – Чета састављена од четири-пет људи звала се »четица«, а мимо де-

сет људи бројила се »добра чета« [2: 191]; || **четник** м заст 1. 'припадник чете'. – Некад се сви четници који освету изврше нијесу истицали ревношћу [2: 173]. – Појединац који је сам собом, без дружине, изван на крвничка племена четовао звао се »четник« или »нотњик« [2: 191]. – Бивало је и таквијех четника, које нијесу непријатељски пси лајали [2: 193]; в. *замујениш се*; 2. 'припадник српске националне (»националистичке«) војне формације у 2. св. рату'. – Уд'арили на ч'етнике. – Д'од'ио је ов'б'је з'а вријеме ч'етник'а. – Партиз'анима с'у ч'етници в'ише см'ет'али н'о Њ'ем'ци; || **ч'етобаша** ж 'предводник чете'; || **ч'етовођа** м 'исто'. – Таква чета имала је и свога старешину, који се звао »четовођа« или »четобаша« [2: 192]; || **ч'етов'ат** -ујем несв 'бити на походу у саставу чете'; в. *занудити*.

четворог'ода'ц -'оца ж 'коњ у петој години живота'; || **четворог'откиња** ж 'кобила у петој години живота' (Бс); || **четворојагњица** ж 'петогодишња овца, која се четврти пут јагњи'; || **четврт'ак** -'ак'а м 'четворогодишњи ован'. – Закла добра овна четвртака [2: 11; 5: 41]; || **четврт'ак** -'тк'а м 'четврти дан у недељи'. – Н'ек'и је в'ик'а да ће В'елики п'ет'ак б'ит у четврт'ак; || **четвртина** ж 'део точка »зетских« кола' [2: 61]; в. *јора*; || **четврторалац** -'лица м 'во у четвртој години орања' [2: 18]; || **чет'ир'иш** прил 'четири пута'; || **четрд'есница** ж 'четрдесетодневни помен'. – Четрд'есница је бил'а једн'оме Вуј'ошевићу. – Бил'а четрд'есница, п'а полугод'ишњица, п'а год'ишњица – т'о ти је под'уше.

чефуна / **ча'фуна** ж 'петелка грозда'.

чефутат -ам несв 'скидати перје с кокошке, пилета'. – Гарантујем да си је чефута [4: 297].

ч'ечер'ав / **чечурав** -а -о 'коврцав; бујне коврцаве косе'; || **чечер'ан** м 'момак бујне коврцаве косе'. – Бј'еше ли т'амо он'и Св'ет'ов чечер'ан?; || **ч'еч'ерка** ж 'кокошка на кострешеног перја'. – Приђе чечурава ђевојчица са затегнутим капцима на крају косих очију [4: 179].

ч'ечма ж 'извор'. – И'м'амо т'у'н двије ч'ечме. – Именом чечма и точак означава се у Кучима извор, који се у других Срба зове именом чесма [1: 13, 236]; в. *коришо*.

чешаг'ија ж 'алатка за чишћење, тимарење коња, говеда' (Бс); || **ч'еша'л'** ч'ешл'а м 1. ♦. – И'м'ала је добр'е чешл'ове; 2. 'чен белог лука'. – Ј'а се н'е би бр'ан'ила од два-три ч'ешл'а б'ијел'ога л'ука; || **чешл'ић** м. – У'з'ела ј'о-је једа'н чешл'ић; || **чешл'ат(се)** -'ам (се) несв 'прстима рашчешљавати вуну'. – Пошто се вуна осуши, чешља се прам по прам међу прстима [2: 30]; в. *бадијавити*; || **чеш'лар'ин** -'ин'а м 'зидни цепић за држање чешљева'; || **чеш'ат (се)** ч'еш'ем (се) несв 'трепсти, трљасти кожу да се смањи осећај свраба'; || **чешњак** м 'бели лук' [2: 54].

чибук м 'камиш, невелика цевчица у коју се усађује цигар(ет)а при пушењу'. – Не смије имати дужи чибук од једне ромаче [2: 483].

ч'ибул'ица ж 'бубуљица'. – Д'ођи да ти прив'ијем т'у ч'ибул'ицу.

чив'ија ж 'ексер'; || **чив'ица** ж дем.

чив'ит м 'модра, љубичаста боја'.

ч'иволит -'и несв 'бити на оскудној испаши'; в. *ипр'ажина, ширина*.

чивтови мн 'бирани кукурузни клипови који се остављају за семе'. – Бирани класови, за семе, који се вежу у »чивтове« и вјешају о ленги [2: 49].

чигурица ж 'мали пиштољ'. – Гусињац се сјећи не даваше / Но имаше чигурицу малу / Иза паса пиштољ извадијо / Пиштолу је огањ поклонијо / И Ђурово

срце изгоријо [5: 155].

ч'изма ж 'врста обуће, обично кожне, која сеже до колена'.

чијукат -ам несв '?. – Ја са стварима чијукам [4; 395].

ч'икѧт -ѧм несв 'изазивати на двобој'. – Чикаѧе на мејдан увијек је бивало међу другоплеменицима; || **ч'икнѧт** -нѧм св. – Част братства није могла поднијети, да не дадне мејданцију, кад им је другобратственик њихова братственика на мејдан чикнуо [2: 197].

чињ'ет се -ѧ се несв а. 'правити'. – Тѧ се чињ'ѧ: испрштѧ се у п'осуду и 'ондѧ га н'а огањ гв'ѧчиш (Бс). – Ж'ене сѧ чињ'еле обућу, тѧ оп'а'нке начињ'але [2: 99]; б. 'припремати'. – Дош'ѧ је Да'н'иле, оѧе да се чињ'ѧ год'ишњица. – Тр'ѧбали сѧ чињ'е[т] св'адбу. – Ми ни онда нијесмо славили нако чињели обичај [4; 86]; в. *за-шой*; в. 'радити, обавити'. – Ка'д је 'умро, т'ѧ'мѧ сѧ му тѧ обд'укцију чињ'ели; г. 'помагати, показивати предусретљивост'. – Тѧ је бил'а к'ућа која је св'акѧме чињ'ела; *изр. „чинѧиѧ Амин“* 'ритуално потврђивати одлуку племенске скупштине бацањем камена на гомилу (са значењем да онај који одлуку прекрши заврши под таквом гомилом)'. – Кад би се донела одлука, скупштина је по старом обичају »чинила амин«: сваки би узео по један камен у руку и бацио на сред скупштине, те се од тога камења начинила омања гомила [1: 216].

ч'ѧни ч'ѧн'ѧ 'црна магѧја'. – Мађионичке »чини« састоје се у »замршевању урезника и везању узлова« [2: 298].

ч'ѧпа ж 'овца с малим сисама'; || **ч'ѧпа'ц** ч'ѧпца м 'оштра и тврда планинска трава'.

ч'ѧр м 'гнојни оток, ulcus'. – Чир... добија по народном вјеровању онај што некога бије у бадњу неђељу. – Чир или ницину, кад се појави, тичу оштријем ножем [2: 520 540]. – Ч'ѧр нам'учѧ м'ѧкѧ'н док онѧ сп'еча'к од њ'ѧга не иск'очѧ и т'ѧ'мѧ м'ож да'н'ут; || **чир'ѧи** м дем. – Искоч'ѧо му некѧ чир'ѧи н'а нѧс и не д'ѧ да га п'ипнѧм; || **чирица** ж. – Скочио му чир на ногу и чирица под кољено [2: 379].

чир'ѧкѧва'ц -вца м зоол 'зрикавац'. – Онѧ чир'ѧкѧвци 'у л'ѧто м'огѧ т'акѧ да те загл'ѧнѧ да ид'ѧш кѧ пл'ан. – Ка'д л'ѧцки чир'ѧкѧвци п'очнѧ да чир'ѧкѧѧ, м'огѧ тѧ загл'ѧш'ит; || **чирикт'ат** -ѧкѧѧ несв 'оглашавати се као чирикавац'. – Једној жарѧбици, која је на грану чириктала, рече лисица [2: 464].

ч'ѧсѧ'н ч'ѧсл'ѧ -'о 'блед, болешљив, анемичан до прозирности'. – Н'ѧмѧ дѧш'ѧ у њѧ, ч'ѧсл'ѧ, п'опѧла ју м'ука и л'ѧпчѧ се коп'ѧјѧ.

ч'ѧс[т] ч'ѧста -о 'чист, уредан'. – М'ало је чист'ѧје и уредн'ѧје к'ѧѧѧ од њ'ѧнѧ; || **ч'ѧсн'ѧца** ж 'жена чије је домаћинство чисто и уредно'. – Она је в'ѧ'зда бил'а ч'ѧсн'ѧца, а и с'ѧ'д, ка'[д]-је ост'ѧрѧла, к'ућа јѧј је чист'ѧјѧ нѧ код овѧје м'ѧѧѧје; || **ч'ѧистѧт** -ѧм несв 1. 'чистити, уређивати'. – Она в'ѧ'зда ч'ѧистѧ али у к'ућу али прет к'ућу. – Ид'ѧ да ч'ѧистѧ лив'ѧду, да м'ѧ'кнѧ којѧ к'ѧами; 2. 'крчитѧ'. – Ч'ѧистѧ онѧ крај 'о-дола, да уб'ѧчѧ у њ'ѧга у коју кр'ѧѧлу.

ч'ѧтѧв -ѧ -о 'цео, потпун, целовит'.

чит'ѧт -ѧм несв 'читати'. – Овѧ се ѧ'ѧца сп'рѧјѧ з б'ѧѧѧ: 'она научѧла сл'ѧѧа и 'узмѧ што да чит'ѧ, а 'они вел'ѧ да се сп'рѧмѧ за факут'ѧт.

ч'ѧтвѧк м 'каменчиѧ у игри петкања, »петкаш«'. – Ка'д мѧ р'ѧчѧмо »ч'ѧтвѧк«, К'ѧучи вел'ѧ шт'ѧ ви је тѧ? (Бс).

ч'ѧтѧ -ѧ -ѧ в. *ѧиѧи*.

ч'ѧтула ж 'породична књѧга умрлих' [1: 113]. – Братства су држала зајѧдничке читуле [2: 129]. – Сп'ѧсоје је пѧс'ѧ св'ѧ н'ѧс Сим'ѧѧѧѧѧ, од Р'ѧдоњѧ Сим'ѧѧѧѧѧ:

'он је св'е пѣс'а у кв'игу ка'[д] је г'ој ко 'умро, зв'ал'а сѣ т'а кн'ига ч'итула.

чифлија ж 'ловачка пушка' [2: 64].

ч'ифт м 'два истоветна или слична предмета, пар; два клипа кукуруза увезана њиховом комушином'.

ч'ифт'ат се -'ам се несв 'играти се с пет каменчића'. – Чифтање је сједећа дјечја игра с пет камичака величине доброга лешника [2: 341].

чйч'а'к чйчк'а м бот 'биљка из породице главочика *Lara major* L.'.

чк'ат чк'ѐм несв 'мокрити, уринирати'. – От'ишла је да чк'ѐ, ако н'ије срамот'а р'еј; || **чк'иња** ж 'мокраћа' [2: 46].

чкйл'ет -'йм несв 'гледати полузатворених очију'; в. *йойи*.

чклампав'ија ж 'скитња'. – Он се над'а'к'а п'а 'отолѣ у чклампав'ију.

чкл'ан м 1. 'члан'. – Бој'ат сѣ да т'у не умрѣ којй чкл'ан пор'одицѣ; **2.** 'чвор'. – У шивењу су пазиле, да им се, макар и нехотично, не свеже чклан на концу којим се шије, јер се вјеровало, да то уди покојниковој души [2: 264]; || **чкл'ан'а'к** -нк'а м 'зглоб'. – М'аљ је сн'ијег, н'ѐм'а га до чкл'ан'а'к'а'н. – И тр'ав'а им'а онѣ чкл'анкове; || **чклан'ат** -а -о 'чланковит'. – Бекад га »завлаче« »влачом« од »чкланатога« прућа [2: 48]; || **чланан** -а -о пруће в. *завлачий*.

чкл'апит -'йм несв 'ударити'. – Н'у ми се м'а'ки, д'ијете, да те н'е би чкл'апйла; уп. *шклайий*.

чкр'апа ж геогр 'шкрапа, усек у кречњачкој стени, јама'.

чкр'ж'ет -'йм несв 'шкргутати зубима'. – Ка'[д]-спй, он чкр'ж'й зуб'има [4: 392].

чкрл'уга ж 'штап са задебљањем на врху'. – Он се н'ије одв'ај'а од онѣ својѣ чкрл'угѣ в'ише н'б вл'адика.

чм'инта ж 'овца'.

чмйч'а'ц -чц'а м 'чирић на очном капку'. – Кад неком на око чмичац искочи, мисли се, да ће му мајка родити брата. – Чмичац... долази на око, према народноме вјеровању, кад га неко некоме наметне или предадне [2: 319 540].

чоб'ан м 'пастир'. – М'ѡр'а чоб'ан у превиј'ачу да леж'й на тор'ину. – А овй Душ'ан, чоб'ан, ч'ув'а е ј'агњ'ат; в. *зайага, љас[ий]*; || **чоб'анин м** 'пастир'. – Н'ије чоб'анин ако се не скв'асй и не см'рзнѣ; || **чоб'аница** ж 'пастирица'. – М'а'њѣ је бйл'о чоб'анийц'а, 'оне с'у бйл'е у к'ућу и ок'о к'ућѣ; || **чоб'анче** -ета с 'млађани пастир'. – Док је корота, не чује се пјесме у селу и чак ни чобанчад гором не пјевају [2: 268]; || **чоб'анчић м** 'дете пастир'. – Ј'а са'н чоб'анчић б'ио и л'ијепо п'антйм ђе са'м и гл'ед'а; || **чобапч'ина** м пеј. – Вйк'ала, велѣ, н'ек'а, ка'[д]-с'у ју вод'или св'атови: „Ајте, здр'аво, чобанч'ине – н'ѐм'а в'ише јѣбач'инѣ“; || **чоб'анскй** -'а -ѡ 'који се тиче чобана'. – Ј'а са'н се заисто на'ијо чоб'анск'ога л'еба; || **чоб'анство** с 'пастирски посао, пастирство'. – Старац се забавља... лакшим пословима, а најчешће чобанством [2: 109]. – Пријѣ домаћ'ин одређив'а к'о му је за чоб'ансво, а к'о за др'угй п'ос'а и уч'ио г'а н'а вријеме; || **чоб'анов'ат** -ујем несв 'бавити се чобанским пословима'. – Оће ђед'о да још м'ало чоб'анује, да не забор'авй.

чогол'ат -'ам несв 'гунђати, изражавати незадовољство нечијим поступцима'. – Не прест'аје да чогол'а, а не зн'ам ни о к'ом'е пр'йч'а ни шт'о ј'ѡ[й] је учињ'ио; в. *цвел'аий*.

ч'оек / ч'ѣк м, Вјд *чоче*, 'човек'. – Неож'ењен ч'оек – там'ан ч'оек, ож'ењен

ч'оек – по'ла ч'оека, ч'оек ж ђец'ом – н'ишта ч'оек. – Неки ч'ѣк тр'ажи П'етра.

чолак м 'човек без руке или без прста'.

чом'ига / чом'рга ж 'крвни суд који на челу набрекне човеку у тренуцима љутње'. – В'идиш-[л]и како му н'а чело ск'очи чом'ига ч'им се н'ечим нас'р'ка. – Боси чомрга међу очи [4: 305]; || **чом'рдит се** -им се несв 'мрштити се, мргодити се'. – Н'ишта се нем'о[ј] чом'рдит, нō по'итā[ј] за овц'ама, да не б'иднē др'угā.

ч'опкāt -ām несв 'чупкати'. – Нем'о тō ч'опкāt нō 'узми тā ком'āt али батāl'и; || **ч'опколит** им несв дем. – Не м'огу га одуч'ит да не ч'опколи; || **ч'опнūt** -нēm св 'чупнути'. – Ж'ив н'ије ако н'ешто не ч'опнē; || **чопл'ит** ч'опл'им несв 1. 'скидати зрно по зрно (грожђа) или лист по лист (са гране)'. – Што ч'опл'иш тū л'озу, 'имāш и каквē др'угē раб'отē; 2. 'причати без смисла, брбљати'. – Би ли м'огāн м'ало м'ање чопл'ит – не м'огу те сл'ушāt и да је паметн'ијē; в. *шица*.

ч'ора ж 'овца'.

чофрге 'дивљи кромпир' [2: 54].

чпија ж 'потказивање, шпијунирање'. – Но је чпија настанула давно / Чпија клета, да ју Бог убије / И Кучи су макул наодили [5: 219].

чн'ура'к -рка м зоол 'шкорпија'. – Ујед од чпурка, скорпије или акрепа, како га мнозина зову, лијечи се мазањем уједеног мјеста и отока маслиновим уљем [2: 544].

ч'убра / ч'убр'а ж 1. 'коза кратких ушију'; 2. 'жена малих ушију'; || **ч'убрица** ж дем 1. 'овца, коза кратких ушију'; 2. 'сорта грожђа' [2: 56]; || **чубр'ан** м 'јарац кратких ушију' [2: 19]; || **ч'убр'о** м 'човек с малим ушима'.

чувалица ж 'мало, опрезно пашче' [2: 9]; || **ч'увār** м ♦. – Били су пратилац и чувар млогије живота [Ж]; || **ч'увār'ан** -рна -о 'који брижљиво чува, штедљив'; || **ч'ув'ат (се)** ч'увām (се) несв а. 'чувати уопште, пазити; бринутн'. – Ко се ч'увā и Б'ог га ч'увā; б. 'штедети'. – Ч'ув'ала је св'е што сē м'огло ч'ув'ат; в. 'бити чобанин'. – Њег'ов је п'осā'н да ч'увā; *изр. чуваш јайнаг* 'ономоћати'. – Јеси ли нār'едāн да ч'увāш ј'агњād.

ч'удо с ♦. – Валā ми је ч'удо што се не јāv'ише; || **ч'удит** се -им се несв. – Дош'ā је, нас'ум, в'ака'т да се ч'ѣк ч'удит ако што л'ијепо ч'унē; || **ч'уда'н** ч'удна -о 'необичан'. – Ч'уда'н са'м са'н снијев'ала; || **чуд'ес[т]во** с 'необјашњива појава'. – Св'акā са'м чуд'есва у м'бј в'ијек преб'ачила, а с'а[д]-ми се чињ'и да је н'ајвишē да и ч'оек м'оже да се р'одит; || **чуднов'ат** -а -о 'чудан'; в. *снијеваш*; || **чуднов'ато** прил 'невероватно'. – Тō је чуднов'ато да се р'ечē да за дваез дā'н'āē двј'еста и педесе-к'илā° с'ира сē ск'упило.

ч'уј'ат ч'ујām несв 'слушати'. – Јā са'н ч'уј'ā да је тō в'еликā с'ила и бог'ата; || **ч'уј'ање** с 'чувење'. – Јā о г'омē п'онешто знām по ч'уј'ању од б'абē и ђ'еда [Ж 26]. – Зар'атили Кос'ор и С'еоштица за с'еда'м г'однāē, а за т'б се на Кос'ор н'ије ч'уј'ало; || **ч'унūt** ч'унēm (не)св 'чути'. – Је ли се што ч'унūло за т'ā'н в'бз, 'имā ли ј'ош м'ртвије; || **ч'ут** ч'ујем (не)св 1. 'исто'. – Ч'уеши, д'ијете, да Б'ог дā да напр'едити; 2. 'осећати непријатан мирис'; || **ч'ут** ч'ујем / ч'унēm св 'доћи до неке информације, чути'. – Ако што ч'унēш за њ'и да ва'л'ā, смйр'и и[м] он'у ј'атку неср'етњу.

ч'ука арб. *чуке*, ж 1. 'животиња с малим ушима'. – Им'ā са'м јā н'еколике ч'уке, необичне, м'алије уш'ин бил'е; 2. 'вис, брдо, с једне стране стрмо, а са друге с благом падином; обичније *цук*'; || **чук'ан** м 'ован, јарац (али и човек) малих ушију'.

чук'ун- префикс за означавање четврте линије сродства'; || **чук'унбаба** ж 'дедина мајка'; || **чук'унђед** м 'дедин отац'; || **чук'унун'ук** м 'синовљев / кћерин унук'; || **чук'унун'ука** ж 'синовљева / кћерина унука'; || **чук'унун'уче** с 'синовље-

во / кћерино дете'; в. *шукун-*.

ч'ул'а ж в. *чука 1*.

ч'ума ж 'куга'. – Чума или куга... постала [је] од вјештице, која је ђевојком у виду море свијет морила и по смрти се прометнула чумом [2: 525]. – Срби вјерују да се лампијер... промеће вуком, а женска, ако је ђевојка, чумом, па купи ђецу, а ако је старија жена, »жољаром«, те мори свијет [2: 292]. – Умори чума кокошиња [4: 253].

чунг'ар -ар'а м 'јадно старо чељаде'. – 'Ено га онѝ чунг'ар на упр'ет, не изл'азѝ ни до пр'ага; || **чунг'ар'ит** -'арѝм несв 'таворити, живети последње дане'. – Не изл'азѝ више н'икуј и чунг'арѝ на упр'ет.

ч'уп'ат -ам несв 'вући, извучити нешто трзајем'; || **ч'упк'ат** -ам несв 1. 'чистити ситне травке, плевити'. – 'Ено ју у фрумет'ин, ч'упк'а тр'ав'у, да б'ачѝ пр'асету; 2. 'узимати мале залобаје, грицкати'. – Злор'ано ли ми је овд' дијет'е: не 'ије нѝ теке ч'упк'а; || **ч'упкол'ит** -ѝм несв дем. – Ови м'оји пѝвнѝц'и, ђ'аво и[м] га п'опио, добр'е пот'еж'у, а ум'иј'у и да ч'упкол'е прш'ут'е и с'ира; || **ч'упн'ут** -нѝм св 'презалобајити'. – Оћу да н'ешто ч'упнѝм. – Ј'а уз'е н'ешто да ч'упнѝм. – Вал'а 'оћу да нешто ч'упнѝм, а ч'исто с'у ми ѝст'а затв'орена да не м'огу н'ишта об'ѝс.

чут в. *чујаш*.

чучак чучка м 'вучји род'. – Вук се по народноме мишљењу дијели на родове: »чучак«, »пожмиреп« и »мрков«. – Вук чучак, који чучеѝ издалека гледа стоку [2: 334; 3: 68] Од свију је најхрабрији мрков; || **ч'уч'ат** ч'уч'ѝм несв 'чучати'; || **ч'учн'ут** -нѝм св. – Ј'а ч'учн'у под једа'н б'бр.

ч'уш! узв 'чујеш'. – Чуш! – посе леденице [4: 347].

Ц

цагад'ур / цегадур -ур'а м м 'храбар, силовит чооек'. – Нем'ѝ се ф'ат'ат с онијем цагад'ур'ом да те не ост'авѝ г'рднѝга (К Кс); в. *зорѝја*.

цад'а ж 'цеста, колски пут'. – Она 'отол'е преко Кос'ора пј'ешк'е, а ј'а са'н цад'ѝм, разм'ѝнѝм се ш ѝ'ѝм [Ж 20].

цамад'ан м в. *цемаган*.

цам'нја ж; в. *ма'ј*.

цандам'ерија ж 'војнички организована државна полиција, жандармерија'. – Збр'ио сѝ и б'ио з'ам'ј'енѝк комад'анта цандам'ериј'е; || **ц'анд'ар** м 'полицијски службеник, жандарм'. – Ка'[д]-с'у га п'оч'ел'и ц'анд'ари пр'атѝт да га ф'атај'у, 'он је побј'ег'а' ш ѝ'ѝм ов'ѝје у т'а'збину.

ц'ања ж бот 'варијетет шљиве, цанарика'.

ц'ара ж а. 'неуредна жена'. – Реј ђе ц'ара ка друга [4: 381]; б. 'будаласта жена'. – Дѝ'е ми ц'ара и п'оч'е да бл'еј'и, једв'а са'м ч'ек'ала да 'ојд'е (Бс).

ц'арк'ат -ам несв 'провоцирати, изазивати'. – Нем'ѝте се ц'арк'ат, да ве ј'а не смир'ујем; || **ц'аркол'ит** -ѝм дем несв 'исто'. – Н'ије жѝв ако н'екѝга не ц'арколѝ; || **ц'арн'ут** -нѝм несв 'изазовно дирнути, пецнути'. – В'иѝи пог'аншт'ину: ц'арн'у ју – и 'учиње се к'а да н'ишта н'ије учин'ио.

цас м 'стрес'. – Осмјехну се он сам собом кад се увјери да није ништа друго сем цас и страховање [3: 69]; || **ц'асн'ут (се)** -нем (се) 'тргнути се, стрести се'. – Он је цаснуо као да пред ѝм прште бомба [3: 676; 7: 57].

цб'ањ / жб'ањ м 'буренце'; || **цбањ'ић** м дем.

цб'арйт несв 'влажити (од слабог подземног извора). – На тѹ лив'аду в'а^азда пом'ало цб'арй (Бс).

цгаура ж 1. 'рупа у немалтерисаном зиду'; 2. 'кућерак од сувозидине' (7: 66 130).

цгл'ијѣб м 'дубока вододерина'; в. *ж҃лијеб*; || **цгл'еб'ина** ж 'исто'. – Сакријев'али сѹ се по тије цгл'еб'инѣ, ма̄ поред ов'ије нијес'ѹ м'огли за мл'ого.

цебеана ж 'муниција' – Сваки војник је бринуо за своје оружје, »цебеану« и »таин« [2: 183].

цевел'ат (се) -ам (се) 'гложити се'; в. *ѣабел'*, *ѣабел'ски*.

цев'а̄п -а̄па м у *изр. га̄й* ~ 'задовољити потребу; уредити нешто, смирити сукоб'. – Млогоме треба дават цевап, а више се не може. – Ал је тешко цевап дати кавзи.

цезва ж [1: 253]; || **ц'еза** ж 'цезва' [2: 88].

цемад'ан м 'део мушке народне ношње'; в. *ѣуњ* [1: 256].

ценѣб'ет м 'спадало, напаст'. – Не м'ош се од ценѣб'ета отр'ѣс, м'брѣш му се насмй'ат, а н'ека^д би га слѣтк'о ф'рснѹла.

ц'ѣнгеле пл т 'трокрака кука, ченгеле' [Ж 23].

ц'еп / ж'еп м. – Јѣ нешто п'ипнѹ у ц'еп д'есни: 'ево некаква б'ѣмба.

цѣп'а ж 'жена ограничене памети' (К); || **цѣп'ат** цѣп'ам несвр 'брбљати'. – 'Е, колико мог'а да цѣпѣ и да ју јез'ик не заб'олй (К).

цефердан м 'украшена стара пушка' [2: 91].

цехра ж в. *чѣра*. – Хинсана је лако познати на цехру [3: 81].

цѣц'ат цѣц'им несв 'узалудно ишчекивати'. – Цѣц'ала са^м на цѣд'у двије 'уре, а 'они от'ишли да поп'ијѹ »по једн'у« пѣ забор'авйли да бр'ојѣ.

цивцан м 'врабац'.

ц'ида 'копље'. – Набијали [су] непријатељске главе на високе „циде“. – Наостријо циду дреначу / па натаче Османову главу [2: 188; 5: 111].

цицалица ж 'чобанска игра с бројалицом' [2: 343]; || **цицање** с 'исто'; || **цицеле** 'први члан бројалице у цицању'. – Цицеле, бибицеле, једно звоно, друго звоно, катарѣци, зеци, кога зеци допадоше, мога брата јединога, он га зове на вечеру, није коље вечерати, ни у земљу погледати, зучи, бучи, мичи [7: 73].²³

цѣгл'ан м 1. 'велика кост, обично бутна'; 2. 'човек који се „дохватио“ било какве власти'. – Којй сѹ тѣ цѣгл'ани дѣд'или на тѹ куфер'ѣнцију?

цѣјат / цѣј'ит -'им несв 'стајати безвољно, дреждати, с муком нешто ишчекивати'. – Јѣ са^н тѹ цѣј'ио ц'ијел'й д'ѣ^н (Кж); в. *ѣојай*.

ц'ока ж 'кратка горња хаљина од бела или црна сукна, са рукавима који се са спољашње стране завршавају троугластим изрезом. Цока може бити спреда затворена или троугласто отворена, а уопште је на прсима и по рукавима лепо извезена и ишарана и још има на мишицама подугачке црне ресе' [1: 259] (Кс).

ц'ора ж 'крмача' (К).

цоцат им несв в. *ѣојай*. – Подигла ми је оцјену док сам цоцала у кући [4: 188].

ц'упа ж 'сукња од грубог сукна'; || **цупел'ета**, арб. *ѣуѣѣша*, ж 'део женске ношње'. – До тела се носила хаљина или цупелета, која је допирала до листова.

²³ Уз ову цицалицу дописујемо Предојевићев додатак: Лијепа је цицалица / Загонетна бројалица / Цица-мица / Гмизалица / Бајалица / Низалица / Здувача / И саваљича / Чуо сам је / Од Радича / У раздање / Пред орање.

Имала је широке рукаве. Цупелета је била од белог сукна и лепо украшена по прсима и по крајевима рукава дугуљастим парчадима црвене свите, која су везена свилом и пришивана једна до другог [1: 257 259, 2: 92]. – Обукоше женске цупелете [5: 473].

Ш

шав м ‘шивење’; в. *крој*; || **шавац** м ‘кројач’ [2: 71]; || **шавачки** -а -о ‘кројачки’ [2: 71].

ш'ака ж а. анат ‘део руке од зглавка, запешћа, са свијеним прстима’. – А ‘он ст'искā те нāр'едника – пл'ас – ш'акōм п'о носу; б. ‘мера за дужину’; в. *хаљина*, *йодланица* [2: 79]; *изр. о[г]-шаке до лакџа* ‘ударити се шаком једне руке по савијеном лакту друге, као гест ниподаштавања’. – Одмјерио и[м] гā о-ш'акē д'о лāкта; || **шакет'ат** се -'ām се несв ‘тући се песницама, песничати се’. – ‘Они се шакет'ају кā о[д]-шāl'ē, mā и т'ā*мā б'иднē г'рдније.

ш'ал'ација м/ж ‘шаљивчина’. – А био је в'ел'й комендиј'ач, ш'ал'ација.

шанац м ‘заклон’. – Бивало је и такијех бораца, који... би пуцао... ногечке, па да га дружина присиле... да се као други за шанац склони [2: 185]; || **шанчић** м ‘мали заклон’. – У боју је свак себи правео шанчић или метериз [2: 183].

ш'ап м ‘болест оваца’.

шāп'а ж а. ♦; б. ‘велика рука’. – Нем'ō да те уф'ати у њег'ове шāп'е; || **шап'ов** м ‘пас са белегом на шапама’.

шапјело с ‘жута боја’ [2: 71].

шапковина ж ‘дрвенаста коровска биљка широког листа’ (7: 129).

ш'апор м а. ‘шумор, шуморење лишћа’; б. ‘жамор, тих шапат’. – Н'ека и[х] т'амо, што ти см'ētā њ'ин ш'апор; || **ш'апорџт** -џм несв ‘шапутати’. – Скупиле се т'амо и нешто ш'апорē (Бс).

шара ж 1. ‘тестера за трепанацију. – Одмах узима шару, која има облик кружне тестерице, и почне је вртити полако на једну страну [1: 312]. – Шара или шароњање, арб. *шаре*, је једна од најинтересантнијих радова народних оператора. Шароњањем се врћела, »трапавалак људска лобања [2: 553]. – Гледао сам по двије шаре на једној лобањи... Приликом шаре се мјесто наркозе давала љута ракија [2: 553-554]. – И »ћотек« по глави, с којег је била уобичајена тако звана »шара«, мирен је као и рана [2: 171]; || **шароњање** с ‘трепанација’. – Б'ио је н'ек'и на Мед'ун, звāл'о сē шāр'оњање, 'он му је врт'ио к'бс од глāv'ē те му је изв'адио 'от кости да му ост'анē 'увијек тā р'ана незар'ашћена; в. *шара* [2: 553; 1: 310-313]; || **шароњар** м ‘трепанатор’. – Сутра дан шароњар скине отвор и нађе кост „бијелу ка јајце” [1: 312].

шāр'а / ш'ара арб. *шара*, ж а. ‘шарена крава, шаруља’, б. ‘овца беле длаке са црним шарам по глави’ [2: 10]; в. *вара*; || **шараб'ан** м ‘шарени јарац’ [2: 19]; || **шар'ан** м ‘ован беле длаке са црним шарам по глави’; || **шāр'ац** шāр'ца м ‘шарени коњ’; || **шарка** ж ‘тип пушке’. – Није такви адет у Латина / Шарку пушку да истуре мучке [5: 51]; || **шар'бка** ж ‘овца’; || **шāр'оња** м ‘во’ (Кс) [2: 18]; || **шар'ов**, арб. *шарови*, м ‘име пса’. – Ако викнем Куче, вишина те дој’ за мном и мојем шаровом ка за свијема вама [2: 151, 2: 9]; в. *завићет* (Бс); || **шар'уја / шар'ул'а** ж ‘шарена крава’. – Мркуја виша, шаруја претља, па узми коју ој’ [2: 18, 489]; || **шарун** м зоол

‘змија шарка’. – Најотровнијом змијом сматра се „шарун”, иначе и „поскок” [2: 337]; || **шарун’ница** ж а. ‘шарена коза’ [2: 19]. – Побјегоше срабљиви Латини / Ка шогаве козе шарунице [5: 73]; б. ‘шарена птица’. – А за њим су крстати орлови / И у јага тице шарунице [5: 232]; в. ‘тип пушке, шарка’. – Дофатише пушке шарунице [5: 73].

шарабај м ‘запрежна кола’.

шатлан м ‘формула у бајању’. – Шатлан, батлан, говно ти на длан [2: 520].

ш’атор м 1. ‘кишобран’ (Кс); 2. ‘печурка’ (Кс); *изр. ш’аѿор вр’анѿн*. – С’а[д] бер’ѿ п’ечурке (м’ѿ смо и звал’и ш’атор вр’анѿн), а л’ијепѿ е коѿ им’ѿње нап’уштено: н’ид га ‘орѿ нид га к’осѿ, нѿ му га ђ’аб н’осѿ! (Бс); || **ш’аторога** ж ‘коза с роговима у облику шатора, кишобрана’ [2: 19].

ш’апн’ут ш’а’пнѿм св ‘рећи тихо, дискретно, шапнути’. – Прим’а’ки се да ти н’ешто ш’а’пнѿм; || **ш’апт’ат** -ѿм несв ‘говорити тихо’. – В’идио са’м јѿ да му нешто ш’апт’ѿ, теке се нијес’а’м кв’артѿ; || **ш’апт’ѿње** с ‘тих разговор, шапат’. – Т’амо сѿ се нешто здоговѿр’али, а ка’д прек’идоше ш’апт’ѿње, д’иже се једа’н цѿгл’ан.

шв’агнѿт -а -о ‘психички лабилан’ [2: 521]; в. *наѿранѿѿ је, весвеселија*.

шевѿе с ‘шивѿење’; || **ш’а’в / шев** м ‘шав’ [2: 90]; || **ш’евница / ш’а’вница** ж а. ‘мотка, летва којом се учвршћује слама у крову’; б. ‘усукани пругићи којима се сламни покров на кући везује за рогове, »кључевек’’. – Свака врста се притисне дугијем попрѿјеченим пругом и тај се пруг веже усуканим пругићима за кључеве. Ови се пругићи зову „шевнице“ [2: 84].

шеврдат -а[м] несв ‘кривудати, вијугати’. – Пут шеврда [4: 345].

ш’егѿ ж ‘тестера’. – Т’ата е једа’н д’ѿн ђ’ерѿ на њ’егѿ ш’егу и св’ѿ сѿ накрѿв’ило и д’ошло под њ’ѿм. – Маш’ан је б’ѿо м’ѿјстор за св’ѿ тѿ раб’отѿ, за ш’егу и др’угѿ. ‘Он је ч’а’брове р’ѿди’о, к’ѿце и што зн’ѿ[м] јѿ [2: 76]; || **ш’егѿт** несвр ‘пилити’. – Д’озва њ’егѿ и ј’ѿ и Маш’ан ђемо да ш’егѿмо; || **шегѿч** м ‘тестераш’. – Ораховци шегѿју штице по примјеру »бугарскијех« шегѿча [2: 61]; || **шеготина** ж ‘струготина’ [2: 75]; в. *зарѿшѿавѿѿ*.

шежањ м ‘мера за дужину, сежањ’. – Величина једнога боја на равнини зове се »укоп«, а та иста величина пријеке мјере је шежањ или »растегљај« [2: 79].

шелак м ‘оглашавање успешног војничког похода пуцњавом, шенлук’. – Ту големи шелак истурише. – Сви Латини шелак учинише [5: 344 403]; || **шелук** м ‘исто’. – Из пушѿка шелук истурили [5: 342]; || **шемлак** м ‘исто’. – Ту је чѿта шемлак учињѿла [5: 66]; || **шемлук** м ‘исто’. – И сва војска шемлук учинила [5: 506]; || **шенлак** м ‘исто’. – Од весеља шенлак истурише [5: 171]; || **шеилук** м ‘исто’. – Чѿта која изврши освету огласи то шенлуком. – Војници су шенлук истурили [2: 174; 5: 314]; в. *брацки*; || **шѿлаковат** ујѿм несв ‘пуцњавом оглашавати успешно завршен војнички поход, шенлучити, веселити се’. – Из пушѿка шелук истурили / Шѿлакују глави и плѿјѿну [5: 342]; || **шемлуковат / шенлуковат** -ујѿм несв ‘исто’. – Кад му руке остану здраве... не само што је својта „шемлуковала“, но је томе сље-довао и цѿо скуп [2: 152 179]; в. *брацки*.

ш’енѿт (се) -ѿм (се) св 1. ‘померити се’. – Код мене не може бит да се шенем, ваља ти да се шењаш [2: 458, 521]; 2. ‘померити памѿћу’; в. *ѿомамѿѿ се*; || **ш’ењѿт се** -ѿм се несв ‘померати се’. – Он се није везиру с мјѿста шења [2: 456].

шенш’ѿр -ѿр’а м ‘шешир’.

шенпуг м ‘петља у облику раширених лептирових крила’.

шер; *изр. шер будале в. найеџе-маџе*; || **шерас**[т] -а -о 'лукав, препреден'. || **шероват** -ујем несв 'понашати се лукаво'. – Надгледа да не шерујемо [4: 237]; в. *кеџекан*.

шеремет м 'необичан човек, чудак'.

'шерјат м 'исламски правни систем'. – Нијесу и могли судит по шерјату [Ж 13].

ш'еса'н ш'есна -о 'стасит, складан'; || **ш'есно** прил 'уредно, складно'. – Св'е јџ[j] [j]је ш'есно (О).

шеста ж 'кружница на бачви, утора'. – Шеста окружује величину и круг дна [2: 75].

шестак м 'шестогодишњи ован' [2: 11]; || **шест'ина** ж 'шесторица'. – Шест'ина су т'унā о[д]-тџ В'рмошџ, под ор'ужем, прије но се 'у план'ину д'игло преко наше гран'иџе [прешли].

шестански '?'. – Ђаво те шестански изио! – Триста те ђавола шестанскије позобало [2: 281].

шест'ок -а -о 'жесток'; || **шесток'анскй** -ā -ō 'најжешћи који се може замислити'. – Нам'учио сџ шесток'анскије м'укā'н.

шџт'ат ш'џтāм несв 'шетати'; в. *џерјаник*; || **ш'еткāt / ш'џкāt** -ām несв. – Јā са'м в'а'сй в'ијек ш'еткāла о[д]-стр'утџ до ог'ишта; || **ш'еткол'йт / ш'џкол'йт** -йм несв дем. – Ако се н'џкџме ш'етколй, 'ено му Шикун'ос и бур'ило; || **шџт'ање** в. *вранино шеџање*; || **шетница** ж 'шетање као знак нервозе'. – Отац се осамио украј собе, послије га уфати шетница [4: 196]; || **шетук'ат** -'укāм несв 'помало нервозно шеткати'.

шибик'ат -'ām несв 'шибати лопова'; || **шиб'игуз** м 'лопов који је истрпео шибу, казну шибањем'; || **шиб'игузовић** м 'потомак шибигуза'; || **шибике** ж 'шиба, казна за крађу'. – То је шибање с 25 лакијех удараца по леђима за крађу' [2: 208]; || **ш'ипкāt** -'ām несв 'шибати, кажњавати лопова'.

шибут м 'густа букова шума'. – Носили су по торбицу соли, па ју на струку изасули на крај Врмоше близу шибута [2: 74 489]. – У шибут и заклонијо Љуљо [5: 201; 12: 34]; || **шибутовак** -ака м 'дуга мотка усечена у шибуту'. – Наоштрише један шибутовак [3: 279].

ш'ија ж 'врат'.

шијун м 'олуја, вихор, снажан ваздушни ковитлац'. – Кишу или дажд по народном схватању заузима у мају такозвани »шијун« који учини тако велик и снажан шмрк, да би у стању био дићи собом највећи брод [2: 333].

шик'ат ш'йкāм несв 'љуљати колевку; успављивати дете'. – Да га воде на Мојан планину / Да и' чџда у бешике шика [5: 463]; || **шикн'ут** -нџм св 'зальуљати колевку'. – Шйкн'и да се тā'н »ч'џк« не разб'удй.

ш'ил'āt ш'ил'џм несв 'слати'. – У овџ пџ г'одинџ св'акоџга мј'есџца ми ш'ил'џ пет 'ил'ādā' ил'и седа'м 'ил'ādā'н.

шил'ег м 'овнић до две године живота'; || **шиљежица** ж 'двогодишња овца'; || **шил'егница** ж 'исто'; || **шил'ешчић** м; || **шил'еже** с 'овчји брав од пола године до две године', арб. *шијез* [2: 11].

шинголит -йм несв 'обављати по кући ситне послове'. – В'а'здā'н нешто ш'инголй, а не в'идй се што си чињ'ела.

шинда ж 'дашчани кров, шиндра' [1: 248].

шип'а'к шйп'а м бот 'нар, Punica granatum L.'(Би) [2: 59; 1: 22].

ш'ипйт -ѿм св 1. 'снажно ударити'. – Ш'ипио гā по ђуш'и и св'ега гā к'рв 'об-
лїла; 2. 'заболети у лумбалном појасу'; в. *са'инуи се*.

шипур'ак -а̀к'а м бот 'Rosa canina L.' (Бс Бч).

шипурика в. *качаруѿа* [2: 536].

ш'їр м/ж 'ширина, простор'. – Тõ је в'ел'ā ш'їр и к'о знā ђе се м'огло спрѿ'ат;
|| **ширин'а** -'ē ж а. 'широк простор'. – Пушти и [х] т'амо, н'āјтē на ту ширин'у да
ч'иволē; б. 'пространа кружна основа'. – Пуштио гā у ширин'у, а н'ēће б'ит вис'ок;
|| **шїр'ит (се)** ш'їрїм (се) несв 'ширити (се)'. – С'а'д м'оже по К'омõвā° да се
ш'ирї св'ако како му се доп'анē; || **шир'ок** -а -о ♦. – К'о ће б'ол'е – шир'око му
п'ол'е.

шић'ар -ар'а м 1. 'ратни плен'. – Кучи вељи шићар задобише [5: 48]; 2.
'»страно тело« (трун, длака) у јелу, пићу'. – 'Ево ми шић'ар у рак'ију, некака°в тр'уњ
ми 'упаде.

ш'ит шїј'ем несв 'шити'. – Ш'ијаше н'ешто, к'рпл'аше, не ум'ијен ти кāз'ат;
|| **шїћ'е** с 'оно што се шије, швеће'.

шишавци 'црногорска капа'. – Њих и Арбанаси о скуповима и у »фронтони-
ма« носе [2: 89].

ш'ишкара ж 'шишарка'. – Скупи врећу шишкара, да ју у име ора'а продадне
[2: 445]; || **ш'ишкарица** ж дем.

ш'ишкāt (се) -ām (се) несв 'шишати (се)'. – С'а'д] ће њ'ега б'аба да ш'ишкā
кā што би и 'овцу; || **ш'ишобр̄к** м 'који не носи бркове и не поштује старе обичаје'.
– Међу овијема ш'ишобр̄цима више н'емā л'ућ'ї и н'емāш и по ча'м'у позн'ат ка'д]
се са° жен'ама пом'ијешају.

ш'ишњāвa°ц -вца м 'лупеж'. – Куј се г'ој обр̄нēш – 'ето ти ш'ишњāвa°ц; и у
пл'ацу и н'а пѳт (и 'у гору би – да у њ'у ул'ежēш); в. *зїрагара*.

шк'ала ж геогр 'стрма каменита страна, с пешачком стазом'. – Ал са стоком
проћи не мога'у / Уз тијесне шкале и путине [5: 405; 12: 34–35]; 2. 'ситно ломљено
камење које се убацује у зид између камених блокова'. – Н'емāм к'амена за шк'алу!
– 'Узми бр'ода! (Бс); 3. 'пресло, ждрело' [1: 110]; 4. 'кукурузовина'. – Пребачујем у
појату напола преграђену шкалом [4: 260]; || **шк'алица** дем; || **шкаља** ж. – Напуни
бисаке шкаље од мајсторскога ђељива [2: 443].

шкањ м 'ниска столица са двема кратким даскама место ногара; »хоклица«';
|| **шкањч'ић** дем. – В'а°зда сед'ї на н'екї шкањч'ић к'од огња, а ка'д 'оће да се
д'игнē, уф'атї се рук'ом за р'аф из'а себе.

шк'арпа -е ж 'непроходно жбуње, обично од грабовине или куноваче'.
– Н'ијеса°м се м'огā° пров'уј кроз ону шк'арпу. – Уб'ери једну шк'арпу и б'ачи
на ждријел'о. – Бер'ући л'їс, оч'истио са°м шк'арпу и под'игā° г'ору (Кж); ||
шк'арпāв -а -о 'који је као непроходан жбуњ, бодљикав'. – Треба ми р'āвнõ
д'рво, овõ је шк'арпāво за ост'оже. – Куп'ио би овā д'рва нõ ми се не доп'адау –
шк'арпāва су (Кж).

шк'атула ж 'мала кутија, за одлагање ситнијих предмета, обично вред-
нијих'. – Им'ала је она некѳ шк'атулу и н'ико н'ије знāв'а што је т'амо држ'ала; ||
шк'атулица ж 'кутијца'. – П'онио са°н б'ио овõ у једну шк'атулицу; в. *кл'уч*.

шкант'ат / шкапсат -їм несв 'стењати'. – Ч'уеши га како шкант'ї? – То
шкантање примицало се с часа на час [3: 434].

шкиљет -им несв в. *чкиљей*.

шклāп'а ж 'велике, широке „чворновате“ ноге'. – Да му в'идиш н'оге – шклāп'а! (Кс).

шкл'апйт -йм св 1. 'отети'. – Шкл'апйтѣ 'они и што је з'а небо обј'ешено; 2. 'ударити'. – В'иђе ли како га шкл'апйт?; 3. 'појести на брзину'. – Д'ај] тй њ'има ф'етицу и кр'йшчицу и не бр'ижи отѣ ли м'ој да и[х] шкл'апѣ; || **шклāп'ат** -'апāм несв 'ударати, тући'. – Шклāп'а и[х] је, мā би р'екā'н да н'ије кол'ко је тр'ебало; || **шклѣп'ат** шкл'ѣпāм несв 'исто'. – Шкл'ѣпā[j] не шкл'ѣпā[j] – њ'има ј'еднāко; || **шкл'енйт** -йм св 'исто'. – М'а'ки ми се, д'ијете, е ћу те шкл'епйт.

шклѣмп'а ж 'ударац малим или средњим прстом подвијеним испод палца'. – Изм'ицāли сy се од Лаз'овѣ шклѣмп'ѣ, м'огā' је уд'арит кā м'āl'ем; || **шклѣмп'ат** (се) -'ѣмпāм (се) несв 'ударати шклемпу'. – Шклѣмп'али сy се док и[м] 'уши али гл'ава не поцрв'енѣ; || **шклемпават** -ајем несв 'исто'. – Онда онога остали играчи редом »шклемпавају« кажипрстом по уху [2: 343].

шклопарат -ам несв 'лупкати, клопарати'. – У тај мах су се по сокацима пећске чаршије могла чути шклопарања јеменија [3 383].

шклоп'а'ц -пц'а м 'мало отечено и отврдло место, као траг уједа неког инсекта; мехурић на кожи, плик'. – Против ових болести се привија крпина наквашена петролејом,... од чега настану шклопци, који се прокину и вода излије [2: 531].

шкочач м 'маљић за шкопљење'. – Овна, јарца и вола шкопе преко препријеченога ражња, на којем му жиле претуцају нарочитим дрветом, што се зове шкопач [2: 15]; || **шкоп'а'ц** -пц'а м 'кастриран мужјак'; || **шкопл'ен'йк** -йк'а м 'кастриран коњ'; || **шкоп'ипрасица** м 'човек које се бави штројењем, шкопљењем свиња'; || **шкоп'ит** шк'опйм несв 'кастрирати'. – А 'он је и к'оње шкоп'ио.

шкриња / скриња ж 'ковчег, сандук с невестинском спремом'. – Трећег дана по свадби дође увече ташта, невестина мати, и донесе на коњу шкрињу (или скрињу) са прћијом и са даровима и колачима за свекра, свекрву и остали род младожењин [1: 276–277].

шкр'йп м 1. 'дубок и узан усек у стени, процеп, теснац'; 2. 'камен који се лако ломи и мрви'. – У метесима и у ограђама се међе уклијеште у какав шкрип [2: 125]; в. *йрефий*.

шкркавица ж 'жаба кркетуша'. – Бог оправи три лака анђела, / да уфате само'рану мајку, / да ју чине жабу шкркавицу, / а Јелицу црну кукавицу [2: 359]; || **шкркат** -ају несв 'шкрипати'. – Лагано [се] привуче вратима, па у часу „шкркања“ убије четника кроз врата [2: 194]; || **шкркнут** -нем св 'шкрипнути, шкргутнути'. – Зуби му шкркнуше, а кости трокотнуше [3: 383]; || **шкркутат** -ућем несв 'шкргутати'. – Није [се] могло чути сем само шкркутање зуба [2: 484]; || **шкркутнут** -нем св. – Овим изразом изазван је рањеник, да »шкркутне« зубима и јекне, па је у исти час издахнуо [2: 262]. – Зуби му шкркутнуше [3: 181].

шк'рл'уш -шти ж 'крљушт'; в. *расйезай*.

шкул' м 1. 'ушкопљен ован или јарац'[7: 127]; 2. 'каменчић, пиљак у дечјој игри'.

шкул'а ж 'јама, рупа'.

шк'ур шк'ур'а -'о 'црн'. – Оли б'ијелōга али шк'урōга л'еба?

шл'ām м 1. 'шљам, олош'; 2. 'неред, брлог'; || **шлам'иште** с 'смеће'.

шл'еј шл'ејѣм / шл'езѣм св 'сићи'. – Ка[д] си шл'егā'н с планин'ѣ и к'ако сy св'и т'амо?

шл'еме -сна с 1. 'горизонтална греда у врху кровне конструкције у коју се ужлебљују, укивају кључеви, ножице'; *шъеме* [1: 236, 247]; *изр. њријекo шъеме* 'гредица прикована за ножице паралелно са шљеменом' [1: 236]; 2. прен 'кућа, дом'; || **шл'емењ'ача** ж 'слеме, греда у врху кровне конструкције'.

шл'еп'ак -ак'а м 'шкрип, »кољат« (в.)'. – З'ец п'објеже пред н'ама пā у шл'еп'ак једа^н; затвор'исмо му прбл'ас, г'оре н'емā к'уј (Бс).

шл'инāt -ам несв в. *слина*.

шмр'к'ат шмр'кām несв 'кроз нос шумно увлачити бале или ситне честице, дувана, бурмута'. – [Бурмут] дешће употребљавају и „шмркају“ Арбанаси него ли Срби [2: 512]; || **шмр'кн'ут** шм'ркнѐм св. – Од њег'овōга стр'ā не см'ије ни да шм'ркнѐ; || **шм'рцāt** -ām / **шмр'ц'ат** шм'рцām несв 'тихо плакати, јецати'.

шнола ж 'укосница, шнала'.

шњ'увāt -ām несвр а. 'њушкати, трагати за нечим безначајним'; в. *кушарий* (К Кс); б. пеј 'пратити нечије кретање, с циљем да се сазна каква ситна тајна'. – В'иђе ли онū авѣт'ињу како шњ'увā туд'ије: н'āj ће онб што е јуч'ѣ т'амо ост'авио (К); || **шњ'ув'ара** м/ж 'њушкало'. – М'а'ки, М'илосава, онā јājц'а с пол'ога да и онā шњ'ув'ара не пок'упї; || **шњ'ув'о** -'а м хип. – Н'емā л'епчѣ пр'йчѣ нб ка[д] шњ'ув'о и шпїј'о п'очнū да се надгорњајū.

шобоњат -и несв 'тупо, потмуло одјекивати под лаким ударцима, корацима (о нечему шупљем)'. – Први гласови по површи шобоње [4: 352].

ш'ога ж 1. 'шуга'; в. *укса* [2: 529]; в. *звекнуш*. – Шога, тј. шуга, која се у Арбанаса зове *сирока*, врло је несносна и овамо посве омрзнута болест [2: 549]; 2. 'шугава особа'. – 'Ајде, ш'ого од ш'огѣ, м'ичи ми се да у т'ебе не уг'азим [1: 268]; 3. 'мука, невоља'; в. *јомба*; || **ш'огāv** -а -о . – Од „шогаве“ ђеце, коју друга у инагу зову „шогончад“, уклањају се здрава ђеца, да им „шога“ не „пријене“ [2: 443 549]; || **ш'огāl** м 'шугавац'; || **шог'ан** м 1. 'шугавац'. – М'а'ки ђ'ецу да се не ср'етū с онијем шог'аном; 2. 'мали кукурузни клип, с ретким зрнима'. – Онї се шог'ани пок'упѣ у крошњу и 'одмā оч'анкајū; || **шоганч'ић** м дем 'мали кукурузни клип'. – Пок'упї се св'аки шоганч'ић, нијед'ан се не см'ије б'ачиј, не б'бј се, нб је гр'ије за свако з'рно ако проп'ане, а н'е за клас'ић; || **шог'анче** -ета с 'шугаво дете, шугавче'. – Тā су се шог'анчād скўп'ј'ала, те су и 'мазāли нечесовијема раб'отāма и о ј'аду рād'или ш њ'има; || **шбг'о** м хип 'дечачић заражен шугом' (често и као старо име); || **шогоњица** м дем 'исто'. – Шогоњица је по ... причама био необичан досјетљивац [2: 443].

шодер м 'иситњен камен, туцаник; шљунак'.

ш'окиа ж 'њушка'.

шољеза ж бот 'растиње *Carlina acaulis*'. – Не мало пути су се четници хранили... травама: кисјелицом, сријемушом, шољезама, пурићем, кучком и гомулицама [2: 192]. – И све купе пурић и шолезе / Кисјелицу и с њом гомулицу / И некакву траву сријемошу [5: 176].

ш'ора'к ш'орка м 'коцка, лутрија (кад људи не могу да се око нечега споразумеју, извлаче „шорак“)'. – Јед'ан 'узмѣ сл'анку пā у иск'идā и ко извўч'е н'ајдужū али н'ајкрачў, здогов'брѣ се, њ'ему гā ш'ора'к д'онио; в. *брушкеш* [2: 125]; || **шорт** . – Шортом одреде која ће страна бранити барјак (од лат. sors sortis 'жреб, коцка') [2: 347].

ш'орица ж 'овца'.

шортовање с 'калемљење' [2: 56].

- шп'аг** м 'цеп' [1: 263]. – Вазда му по једна вири из стражњега шпага [4: 80].
- шпār'ича'н** -чна -о 'штедљив'.
- шп'атл'еза** ж 'део рала'.
- шп'ијāt / шпнј'ат** -ām / -'ām несв 'потказивати, шпијунирати'. – Комун'исти св'е једа'н др'угбга шп'ијају; || **шпнј'о** -'а м 'доушник', в. *цуњо*.
- шпнцл'ов** м 'лукав, превејан човек'.
- шп'ура'к** -рка м 'шкорпија'.
- шт'ава** ж 'осока, животињска мокраћа у стајама'. – Шт'ава ти је она̄ пиш'аћа од овц'ē.
- шт'ава'л'** -вл'а м бот 'коњско зеље, Rumex'.
- штакља** ж 'инвалидско помагало, штака'. – И још носи штакљу дренавачу / Те се старац од старости стапје [5: 148].
- штала** ж 'стаја за коње (ново)'; в. *јасли* [Ж 19].
- штатка** ж 'бочна страница рагастова, оквира за врата'. – Она се... хвата за штатке од кућнијех врата [2: 229]. – Оквир за врата... чине, осим горњег и доњег прага, усправне штице, које се зову штатке, арб. *шйайке* [2: 87].
- шт'ег** м геогр 'путљаг, стаза преко тешко проходног терена'.
- штѣ'ј'ет** штѣд'јим несв 'устезати се, трудити се да се за сиротињском трпезом што мање поједи'. – Ако га штедиш, увиједио си га.
- шт'ѣк** м 'скандал, брука'. – 'Елате, ђ'ецо, 'елате, пā да п'укнē и т'а'н шт'ѣк с овбм к'ућбм; || **штѣкн'ут** се шт'ѣкнē се св 'огласити се, прочути се (нечији срамотни поступак)'. – Ако се т'амо не шт'ѣкнē, пйтн'и и[x] ко и[x] је прев'арио.
- шт'ене** -ета с '»сасвијем мало пашче«'; в. *биза*; || **штен'а'ц** -нц'а м 'пас од пола године који се почиње везати у вериге (ланац)' [2: 9]; || **штенч'ић** м дем 'псић'.
- шт'ета** ж ♦. – Слом'ио крѣд'у 'у шкблу и устр'ашио се е је учин'ио в'ел'у шт'ету; || **ште'та'н** -тна -о 1. 'дефектан, инвалидан'. – А њ'има е св'акй др'угй шт'ета'н! – Ко остане, боље да га нема / Е ће бити штетан и факетан [5: 75]. – Знам једнога који је тијем начином окиден у хрпту и занавијек остао штетан; в. *азан* [2: 516 524]; 2. 'који чини штету, обично на усевима'. – Тб је шт'етно и мбр'аћу га м'ицāt; || **шт'етйт** -јим несв 'бивати на губитку, трпети штету; правити штету'. – Вйк'ала са'м з'алуду да тб не шт'етē, нб ме не посл'ушаше; || **шт'етовāt** -ујем св 1. 'претрпети штету'. – Једно ми је јагње штетовано; 2. '»оштетити«'. – Биће, нас'ум, »шт'етовā« ону удов'ицу; || **штетљ'авина** ж 'прозукло млеко; укварена храна'; || **штет'ул'а** ж 'крава, овца која прави штету'. – В'егни ту штет'ул'у н'акрāтко, дāко крeп'ā 'од глāди.
- шт'ил'еза** ж 'врста вретена'. – Нагрепци се преду на „штилези“ за простије плетиво и за потку од сукна [2: 30].
- штйп'ат** штйпл'ѣм 'стискати нешто прстима или штипаљком'. – Поглѣдн'и ту пог'анчād да се не шт'ипл'у кā су науч'или; || **шт'ипкāt** -ам несв. – Вел'ј да су п'очѣле да се шт'ипкају, а забор'авйла је да је им'ала м'а'ње г'одйнāн кад је њу засрбл'ело; || **штйпн'ут** штйпнѣм св 'овлашно штипнути'. – Не см'ијеш ју ни п'ипн'ут а н'е штйпн'ут, г'āћē међу 'оба 'ока; || **шт'инкол'йт** -јим несв дем. – Ђ'еца се нешто шт'ипколē и поглѣд'уј и[x] да се не пошакет'ају.
- шт'ир** м бот 'растиње дивљи спанаћ, *Amaranthus retroflexus L.*'; || **штираник** м 'пита од исецканог штира умешеног кукурузним брашном, с доста сира и скорупа'.

шт'ица ж а. 'даска'. – Преко ножица су поређане све ивицом једна преко друге штице,... притиснуте... пријечницима или пријечњацима, тј. гредама, које су попречно положене преко крова [1: 236]. – Такви забоји односно клетови најчешће се чине од штица а ђекад и од плота [2: 85]; в. *шабан*; **б.** 'део плуга'; ~ 'од рала; || **шт'ичнна ж** аугм 'дашчурина' [2: 61]; || **штичица ж** дем 'дио рала' [2: 47]; || **штичур'ина ж** аугм.

штр'акāt -ām несв 'проверавати браву обртањем кључа'. – Што тō штр'ākāш тол'икō д'а ми је зн'ат; || **штр'акнūt** -нē[м] св. – Н'ēће да ми штр'акнē, кā да н'ешто не ва'л'ā.

штр'б'ат штр'рбām несв **1.** 'телесно се иживљавати додиривањем, пипањем, голицањем'. – 'Оће' она да се пом'ало штр'рбā, мā в'ише о[д]-тогā не д'ā; || **шт'рбнūt** -нēм св **1.** 'пипнути, уштинуту'. – Је ли на тāē с'едник бил'о што да се шт'рбнē?; **2.** 'откинути парче, залагај'. – Штр'рбните тогā с'ира, н'ēће ви запр'ијет; || **шт'рпкāt** -ām несв. – Нēмāте к'а'т штр'рпкāt, нō преза'лагāј'ите и на раб'оту; || **шт'рпколīt** -йм несв дем. – Штр'рпколī пом'ало оногā с'ира и прш'утē, н'ит му је 'итāње нит вйн'о дал'еко.

штрига ж в. *вјештица* [2: 293]; || **штр'игна ж** 'жена поганог језика и неконтролисаног понашања, »милет-жена«. – Прозваше ме ђеца »штригна«, Софију »штригуља манита« [4: 157]; || **штригуља ж**; в. *сѣриина*.

шт'ркāt се -ајū се несв 'обадати се' [2: 19].

шт'ркл'онога ж 'овца дугих танких ногу'.

штр'угл'а / штругља / штругла ж 'музлица'. – Р'екла са'н ти: на В'идовдā'н са'м пом'узла н'а пōднē ш'ēs штр'угā'л'āē од овā'ц'ā, а св'ākā кр'ава 'имā 'исто штр'угл'у. – Мй с'т'авили штр'угл'у да се забр'ēкнē, бил'а се расу'шила [2: 27; 1: 237, 253]. – Кома се оће и пас му се у штруглу бура [2: 430]; || **штр'угљица ж** дем 'мала музлица'; в. *кограча* [1: 253].

штукавица ж 'штуцање, штуцавица'. – Штукавица тј. штуцање (crustatio) [2: 545]; || **шт'укāt** -ām несв 'штуцати'. – Тй добр'е шт'укāш, зн'āши ко те тō пом'ињē. – У народу се верује, кад неко „штука“, да га неко помиње [2: 545]. – Кад се човјеку „штука“, мисли се да га неко помиње [2: 318].

шт'укнūt -нē[м] св 'померити зглоб из природног лежишта, уганути'. – Шт'укнūло ми је у кол'ено и не м'огу кроч'ит. – Шт'укнūло му је 'у врāt и с'а'т кривогл'āvā; обично и у клетви *шїио иїи шїї'укло з'а врāи*.

штуц м 'стара ловачка пушка' [2: 64].

шт'уцāt -ā[м] несв 'посрстати (о натовареном коњу)'. – Д'ура, коб'ила, што шт'уцāш; || **шт'уцнūt** -нē[м] св 'посрнути'. – Не зн'ām да ми је ка' [д]-шт'уцнуо; || **штуцање** гл им 'посртање коња' [2: 17].

шћ'ер -'ē ж 'кћи'. – Дбд'ио је ов'б'енā са' жен'ом и са' шћер'ом. – Онā му сē стар'ијā шћ'ер' удāла н'ēће за Србијāнц'а; || **шћер'уна ж** 'кћи (с благим пеј. призвучком)'. – Мбр'аћу онū шћер'уну м'оју м'ало да т'егнēм за вит'ицу.

шћ'ет 'оћу несв **1.** 'хтети'. – Н'ије шћ'ела да не ч'екā двије 'уре; **2.** 'требати'. – М'āјка вел'и, ка' е шћ'ела Пр'едрāга да р'одй, некй такс'иста (не зн'ām ко е воз'ио), зм'ија на ср'е пūта: „Е, ж'енскā гл'аво, род'ићеш с'йна!“

шув'нт м 'дашчани плафон'.

шћ'укāt -ā[м] св 'окупити пилиће ћукањем'.

шћућур'ит се -'урим се св 'снуждити се'. – Забр'ижила се б'аба з'а младђс па се шћућур'ила. – Доста пути се рече некоме, ко се од лакше немоћи шћућури [2: 15].

ш'ужбѧт -ѧм несв 'комишати'; || **шужбање** гл им 'комишање' [2: 49]; || **ш'ужбина** ж 'комушина'. – Леж'й 'она на одну клуп'ицу, б'ачили под њ'ѡм ш'аторскѡ крил'о, ни сл'амнице ни н'ишта, а 'имау ш'ужбинѧн д'оста. – Једва унесоше и потурише на шужбине [4:: 232]; в. *уждий*.

шук'уибаба ж 'чукунбаба'; || **шук'унђед** м 'чукундеда' (Бч); в. *ирабаба*, *чукун-*.

ш'уловѧта'н / шулувијетан -тна о 'будаласт, аветан'. – Шулувијетна си. – Ујак ка' шулувијетан [4: 54 216]; || **шуловѧтн'ик** -ик'а м 'будаласта мушка особа'. – Усуп'онили се авѧтн'ик и шуловѧтн'ик и 'оба сѹ нар'едни за тѹ њ'ину п'артију; || **шуловѧтн'ица** ж 'будаласта женска особа'.

ш'ул' м 'балван, трупак'; в. *гойас*, *убрай*. – На одну п'озиду онѧ ш'ул'еве свѧл'ѧ. – Н'ека'д је ј'еда'н н'а шѹл', н'ека' др'угѧ.

ш'ума ж **1.** бот 'Quercus Fraineto Tenore, Quercus cerris L., храст, цер'. – Поб'јегла више тије л'ѡзѧ'н, под једнѡм ш'умѡм цер'овѡм, тѹ му е н'ашла мјесто и тѹ онѡ шт'ене њ'ивѧ. – У тѧ бр'ијек н'ије бил'о дваес ш'умѧ'н, а с'ад ни гов'едо а н'е 'овца не м'оже се пров'ју о[д]-др'ачѧ и о[д]-ш'умѧ. – Д'ѧ ми тѹ пл'асу ш'умѧ да д'ѧм овц'ама и пл'асу бјелеш'умѧ да д'ѧм јалов'ини (Кж); **2.** 'шибље'. – Сад је све зарасло у густу »шуму« [1: 51 263, 2: 38]. – Два радника беру лисник шуме [2: 38]; **3.** 'кукурузовина'. – Слажу тако исто и кукурузовину шуму (шашу) [1: 240-241]; в. *комуница*; || **шумов** -а -о'храстов'. – Беру се многи стогови јасеновога, шумовога и зановетнога листа [2: 38]; || **шумов'ѧк** -ѧк'а 'лисник од шуме, храста' [2: 39].

шумаг'еле / шуманг'еле 'бежи, склањај се, мичи се'.

шѹњ'ат се ш'уњѧм се несв 'неприметно се кретати пратећи нечије понашање'. – Ш'уњѧ се тр'ања туд'ије док му н'еко не наг'азѧ н'а рѧп; || **шѹњ'о** -'а м 'доушник'; в. *цуњо*.

ш'упа'л' шѹп'а -'е **1.** 'шупаљ'. – Б'уква је шѹп'а, там'ан ће вал'ат за д'обру дуб'ину; **2.** 'приглуп'. – Не зн'ѧ оклѧ је ш'упа'л'.

ш'ура м 'женин брат, шурак'. – Тѡ е б'ио ш'ура овогѧ попа Мил'ана. – Како га је поздравио шура [5: 309; 2: 156]; || **шуре**. – Те јесени женио му се шуре [2: 213]; || **шѹр'ичѧй** м 'шураков син'. – Звѧ гѧ шѹр'ичѧй на св'адбу; || **шѹр'ична** ж 'шуракова кћи'; || **шурњ'аја** ж 'шуракова жена'. – Њег'ова је шурњ'аја некѧ н'аша 'одѧва.

шурило 'формула у бајању'. – Шурило, бурило, говно ти иа рило [2: 520].

ш'ут -а -о 'који је без рогова'. – Не м'оже ш'ут с рог'атијем; || **ш'ута** ж 'овца без рогова'; || **шут'ан** м а. 'ован без рогова'; **б.** 'својеглав, тврдоглав дечак, момчић'; || **шѹт'о** -'а м хип 'својеглав дечкић'. – 'Ела, м'ѡј ш'ѹто, да те не м'ерѧм ј'утрѡс.

шуцкор м 'припадник нерегуларне милиције коју су у Босни и Херцеговини увеле аустроугарске власти'.

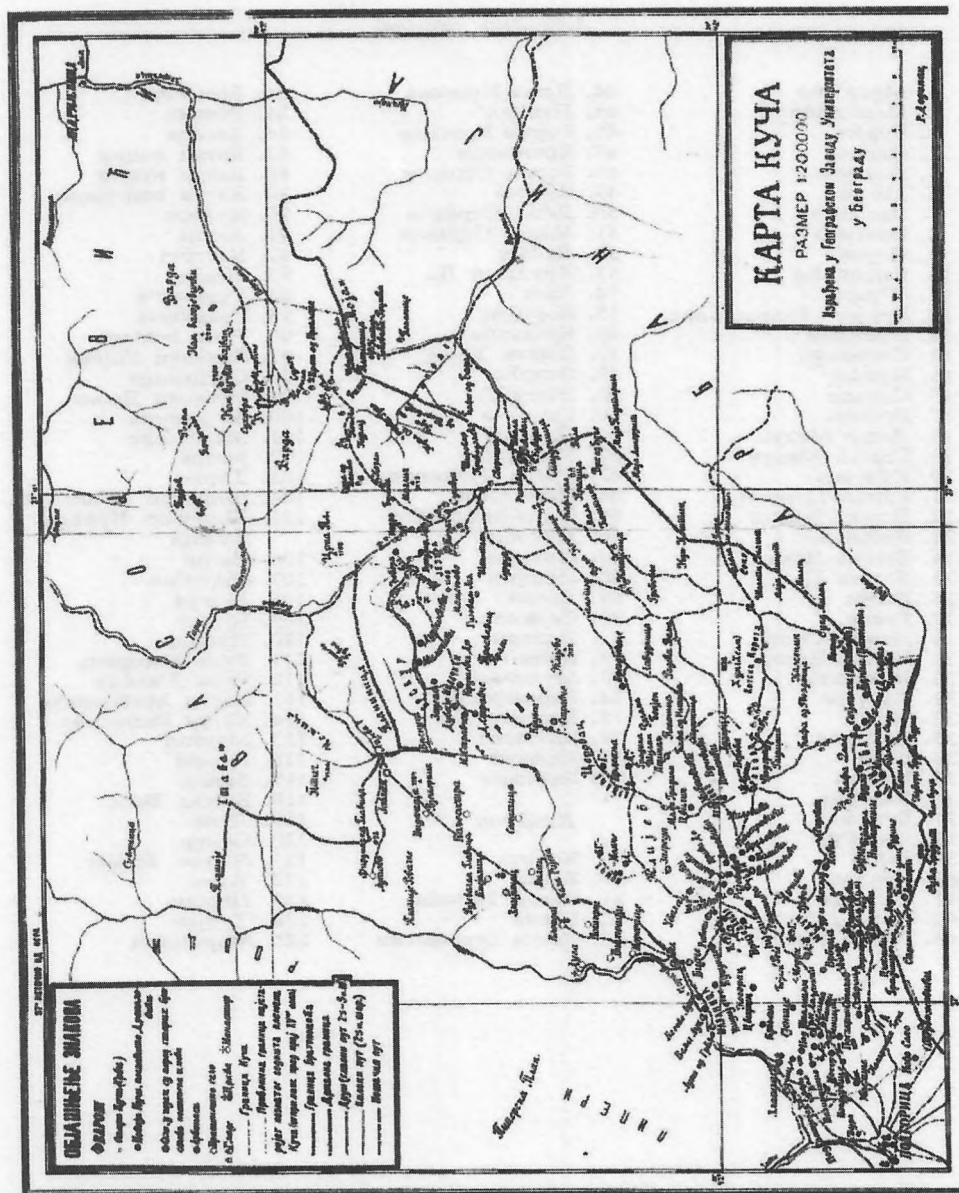
ш'уша'њ ш'ушња м 'суво лишће'. – Т'ѧмѧ са'м изгуб'ио бритвул'ин у онѧ ш'ушаењ. – Она је прѧч'ала да гѧ н'ашла, скор'ила се к'рв на њ'ѧга и нѧ-[о]нѧ ш'уша'њ ђѧ леж'ѧ на њ'ѧга и 'она је тѡ ма'кла да се н'е види тѧ к'рв; || **шушњав** -а -о. – Мушка глава ко шушњава грана [2: 352]; || **ш'ушње** с 'суво лишће' [2: 64]; || **ш'ушкор** -а м 'суво опало лишће'. – Овѧ ш'ушкор сачѹв'аће сн'ијег з'а воду и пр'еко л'ѧта. – Вјетар је наћеривао шушкор на гомиле. – Јебеш му шушкор [4: 56 305]; ||

шушкољит -им несв 'ћућорити'. – Видим: шу-шу-шу с Викицом. Чек да видим докле ће шушкољит [4: 174]; || **шушкорит** -им 'исто'. – Нешто су њих двоје шушкорили [4: 373]; || **ш'ушорит** -йм несв 'мрмљати, говорити неразговорно'; в. *мађија*.

шч'агорит -йм св 'смежурати се'. – Шч'агорила се б'аба и не м'ијења се отка' ју зн'ам.

шчеп'ат -'ам св 'зграбити'. – Ако га 'они шчеп'ају, н'етѣ га пуштāv'ат в'ише нб сӯ му оц'а.

шчумитсе -им се св 'згрчити се'. – Шчумљена позади дрвета – с њом зборим ка' да је он [4: 212].

Спална насеља

1. Масл'ине	44. Доња Кржања	84. Беровача
2. Поткрајнице	45. Птикал'	85. Рачама
3. Бурум	46. Горња Кржања	86. Завала
4. Скоче	47. Брезовица	87. Катун коцки
5. Поткрш	48. Горње Стравче	88. Катун куцки
6. Мосор	49. Круоса	89. Катун подграцки
7. Зел'еника	50. Доње Стравче	90. Кунора
8. Златица	51. Мало Стравче	91. Акула
9. Пеута	52. Дубаје	92. Кастрат
10. Рашовићи	53. Крушеви До	93. Праге
11. Л'уари	54. Лазе	94. Гузовал'а
12. Бријег Главатовића	55. Коријен	95. Гладиста
13. Премиићи	56. Брадашица	96. Руна Бел'ева
14. Смоковац	57. Јанков Ками	97. Рикавац Горњи
15. Крњан	58. Заврће	98. Студеница
16. Сенице	59. Зауга(и)	99. Рикавац Доњи
17. Врбица	60. Грудница	100. Бл'уштура
18. Доњи Медун	61. Присоја	101. Момоњево
19. Горњи Медун	62. Убоги До	102. Језера
20. Купуца	63. Врела Рибничка	103. Горач
21. Горњи Цварин	64. Ново Село	104. Широкар Л'аковића
22. Доњи Цварин	65. Омер-Божовићи	105. Широкар Криво-
23. Видијење	66. Диноша	долски
24. Бегова Лука	67. Пикали	106. Загон
25. Бол'ев До	68. Прифта	107. Магл'ич
26. Биоче	69. Ловка	108. Мокра
27. Греча	70. Селишта	109. Бушат
28. Доњи Косор	71. Лопари	110. Проуш
29. Горњи Косор	72. Коћи	111. Руна Косорска
30. Л'ијешта	73. Мужечка	112. Руна Л'акова
31. Дучићи	74. Никмараши	113. Катун Мићковића
32. Убл'и	75. Буд(е)за	114. Катун Радоњића
33. Подград	76. Шћепова	115. Мацгал'
34. Кути	77. Дељани	116. Курлај
35. Берова	78. Бањкани	117. Бинца
36. Лазорца		118. Бијела Воде
37. Безово		119. Луке
38. Цвил'ин		120. Сумор
39. Раћи		121. Л'еков Бријег
40. Убалац		122. Тура
41. Заграда		123. Царине
42. Доње Момче		124. Турјак
43. Горње Момче		125. Маргарита

Катун

79. Корита
80. Бокен
81. Катун Никића
82. Греча
83. Катун бањкански

